

လွယ်ကူရိုးရှင်းသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်
- ကျယ်ပြန့်သော လွှမ်းခြုံမှု၊ ကျစ်လစ်သော ရှင်းပြချက်ဖြင့် ချဉ်းကပ်ခြင်း

Smith

လူ့အခွင့်အရေးဘာသာရပ်ကို ကောင်းမွန်စွာနားလည်သဘောပေါက်စေရန် အလို့ငှါ ၎င်းဘာသာကို စတင်လေ့လာမည့် ကျောင်းသူ၊ ကျောင်းသားများအတွက် ကျစ်လစ်ထိမိသော ရှင်းလင်းချက်များဖြင့် ဤနိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေစာအုပ်တွင် ရှင်းလင်းတင်ပြထားသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်ခြင်းနှင့် အဓိကအခြေခံ အခွင့်အရေးများ၏ မူလစနစ်များကို ကျယ်ပြန့် ရှင်းလင်းစွာ တင်ပြထားသည်။ အဓိကဖြစ်ရပ်များ၊ ဆွေးနွေးငြင်းခုံဖွယ်ရာများဖြင့် စာအုပ်တစ်အုပ်လုံး ကို စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖော်ပြထားပြီး ထပ်မံဖတ်ရှုနိုင်သည့် ရည်ညွှန်းစာအုပ်များအား အကိုးအကား ကြွယ်ဝစွာဖြင့် အခန်းတစ်ခုစီ၏ အဆုံးတွင် ပံ့ပိုးထားသည်။

ဤအသစ်ပြင်ဆင်တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှုတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၏ လက်ရှိပေါ်ထွန်း လာသော နယ်ပယ်အပြောင်းအလဲများနှင့် အာရှစိုက်မှု ရွှေ့ပြောင်းလာခြင်းတို့ကို ထင်ဟပ်စေရန် စေ့စပ်သေချာစွာ စုစည်းဖော်ပြထားသည်။

- ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှုမှ ကာကွယ်ခြင်းကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။
- လူနည်းစုဝင်များ၊ မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် သတ်မှတ်ထားသော လူမျိုးစုကွဲများ အကြားရှိ အခွင့်အရေးများကို တူညီမှုများ၊ ကွဲပြားမှုများဖြင့် ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ဖော်ပြထား သည်။
- ဒုက္ခသည်များ၊ နိုင်ငံမဲ့များနှင့် ပြည်တွင်းနေရပ် စွန့်ခွါသူများ အကြောင်းကို ထပ်လောင်း မီးမောင်း ထိုးပြထားသည်။

Rhona K.M.Smith သည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဘာသာရပ် ပါမောက္ခနှင့် နယူးကတ်တယ်လ် တက္ကသိုလ်ရှိ ကျောင်းဌာနမှူးဖြစ်သည်။

Cover image: © Lars Hallstrom/Shutterstock

International Human Rights Law
နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ

International Human Rights Law

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ

8th Edition

Rhona K.M.Smith

Translated to Myanmar by
Khine Lynn Thu and Aye Thein
(ခိုင်လင်းသူ၊ အေးသိန်း)

Translated and Printed
with the support of the Denmark-Myanmar Programme
on Rule of Law and Human Rights

8th
Edition

©Rhona Smith 2018

The moral rights of the author have been asserted

နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ ရှစ်ကြိမ်မြောက်တည်းဖြတ်ခြင်းကို ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေခြင်းဖြစ်သည်။ ဤဘာသာပြန်ဆိုမှုကို အောက်စ်ဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်၏ ကြီးကြပ်မှုဖြင့် ဒိန်းမတ်-မြန်မာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးစီမံကိန်းမှ ပံ့ပိုးထောက်ပံ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဘာသာပြန်ဆိုရာတွင် ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသော စကားလုံးအမှားများ၊ စကားလုံးချွန်လှုပ်ထားခြင်းများ၊ စကားလုံးအကျများသည် အောက်စ်ဖို့ဒ်တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဒိန်းမတ်သံရုံးနှင့်သော်လည်းကောင်း သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိပါ။

INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS LAW, EIGHTH EDITION was originally published in English in 2018. This translation is published by arrangement with Oxford University Press and funded by the Denmark-Myanmar Programme on Rule of Law and Human Rights. Oxford University Press and the Embassy of Denmark in Myanmar shall have no liability for any errors or omissions in the translation or for any losses caused by reliance thereon.

Denmark-Myanmar Programme on Rule of Law and Human Rights

International Human Rights Law

Eighth Edition
Rhona K. M. Smith

နိုင်ငံတကာ
လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ

ရှစ်ကြိမ်မြောက် ထုတ်ဝေခြင်း
Rhona K. M. Smith

Translated to Myanmar language by
Khine Lynn Thu and Aye Thein

မြန်မာဘာသာပြန် - ခိုင်လင်းသူ၊ အေးသိန်း

မာတိကာ

(၁) နိဒါန်း	၁
<hr/>	
(၂) နောက်ခံသမိုင်း	၈
<hr/>	
၂.၁ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး၏ မူလဇာစ်မြစ်	၈
၂.၂ ၁၈ ရာစု - တော်လှန်ရေးများ၊ အခွင့်အရေးများ	၁၀
၂.၃ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အခန်းကဏ္ဍ	၁၁
၂.၄ နိုင်ငံခြားသားများ ဆိုင်ရာ ဥပဒေ	၁၂
၂.၄.၁ လျော်ကြေးပေးခြင်းနှင့် လက်စားချေခြင်း	၁၃
၂.၄.၂ စဉ်းစားပုံ နှစ်မျိုး	၁၄
၂.၄.၃ နိုင်ငံခြားသားများဆိုင်ရာ မျက်မှောက်ခေတ်ဥပဒေ	၁၆
၂.၅ သံတမန်ရေးရာ ဥပဒေများ	၁၇
၂.၅.၁ သံတမန်ရေးရာ ဥပဒေ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း	၁၈
၂.၅.၂ ခေတ်သစ် သံတမန်ရေးရာ ဥပဒေ	၁၈
၂.၆ စစ်မက်ရေးရာ ဥပဒေများ - နိုင်ငံတကာ လူ့သားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ	၂၀
၂.၆.၁ စစ်မက်ရေးရာ ဥပဒေများ	၂၁
၂.၆.၂ လူ့သားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေ	၂၁
၂.၆.၃ ခေတ်သစ် လူ့သားချင်းစာနာရေး ဥပဒေနှင့် စစ်မက်ရေးရာ ဥပဒေ	၂၄
၂.၇ ကျွန်စနစ်	၂၅
၂.၇.၁ ဥပဒေ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း	၂၅
၂.၇.၂ ကျွန်စနစ်ဆိုင်ရာ ခေတ်သစ်ဥပဒေ	၂၆
၂.၈ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ	၂၆
၂.၈.၁ လူနည်းစုများနှင့် ပတ်သက်၍ စာချုပ်စနစ်ကို အသုံးပြုခြင်း	၂၇
၂.၈.၂ အမျိုးသားရေးဝါဒနှင့် ဆက်နွယ်မှု	၂၈
၂.၈.၃ ပထမ ကမ္ဘာစစ် အပြီး	၂၉
၂.၈.၄ ငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံ	၃၀
၂.၈.၅ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးနှင့် လူနည်းစုများ	၃၂
၂.၈.၆ လူနည်းစုများဆိုင်ရာ ခေတ်သစ်ဥပဒေ	၃၅
၂.၉ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ် (ILO)	၃၆
၂.၁၀ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် အပြီး	၃၇
၂.၁၀.၁ ပေါ့စ်ဒမ် အစည်းဝေး	၃၈

၂.၁၀.၂ လူ့အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတကာအဆင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်းသို့	၃၈
၂.၁၀.၃ ကုလသမဂ္ဂ ပေါ်ပေါက်ခါနီး အချိန်ကာလ	၃၉

(၃) ကုလသမဂ္ဂ **၄၃**

၃.၁ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်	၄၃
၃.၁.၁ နျူရမ်ဘာ(ဂ်) ရာဇဝတ်တရားခံရုံး၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု	၄၅
၃.၁.၂ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေတစ်ရပ် ဖော်ထုတ်ခြင်း	၄၅
၃.၂ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း	၄၈
၃.၂.၁ စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် လူ့သားထုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ	၄၉
၃.၂.၂ ထိခိုက်လွယ်အုပ်စုများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်း	၅၂
၃.၂.၃ ကျွန်ုပ်ပြုခြင်း၊ နှိပ်စက်ခြင်း၊ အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေခြင်းနှင့် လူကုန်ကူးခြင်း	၅၅
၃.၂.၄ အခြားလူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ	၅၇
၃.၃ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် ကုလသမဂ္ဂ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု	၅၇

(၄) နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ **၆၁**

၄.၁ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း	၆၂
၄.၁.၁ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိပါသလား	၆၄
၄.၁.၂ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ အရေးပါမှု	၆၆
၄.၁.၃ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါဝင်သည့် အချက်များ	၆၄
၄.၁.၄ လူနည်းစု အုပ်စုများအား အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း	၆၈
၄.၁.၅ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ ဘောင်ဝင်မှု	၆၉
၄.၂ ၁၉၆၆ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များ	၇၁
၄.၂.၁ တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများလော	၇၃
၄.၂.၂ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်	၇၅
၄.၂.၃ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်	၇၇
၄.၃ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများနှင့် ပတ်သက်၍ နိဂုံးချုပ် သုံးသပ်ချက်	၈၀

(၅) ကုလသမဂ္ဂ၊ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ	၈၆
၅.၁ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ အဖွဲ့အစည်း တည်ဆောက်ပုံ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်	၈၇
၅.၂ လုံခြုံရေး ကောင်စီ	၈၈
၅.၂.၁ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်	၈၉
၅.၂.၂ ကုလသမဂ္ဂ၏ ကြားဝင်ဖြေရှင်းမှုများ	၉၀
၅.၂.၃ အခြားအခြေအနေများ	၉၀
၅.၂.၄ အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများ	၉၁
၅.၂.၅ နိဂုံး	၉၂
၅.၃ အထွေထွေ ညီလာခံ	၉၃
၅.၃.၁ လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်သော ကြေညာချက်များ	၉၄
၅.၃.၂ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး	၉၄
၅.၃.၃ အစီရင်ခံစာများ လက်ခံခြင်း	၉၄
၅.၃.၄ အထွေထွေ စကားစစ်ထိုးပွဲများ	၉၅
၅.၃.၅ နိဂုံး	၉၅
၅.၄ နိုင်ငံတကာ တရားရုံး	၉၅
၅.၄.၁ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး	၉၇
၅.၅ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ	၉၈
၅.၅.၁ အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်	၉၈
၅.၆ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ	၉၉
၅.၆.၁ ယခင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်	၁၀၀
၅.၆.၂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ	၁၀၀
၅.၆.၃ ကောင်စီ၏ တာဝန်များ	၁၀၁
၅.၆.၄ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များ	၁၀၃
၅.၆.၅ အထူး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ	၁၀၄
၅.၆.၆ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ အကြံပေး ကော်မတီ	၁၀၆
၅.၇ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး	၁၀၇
၅.၇.၁ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး	၁၀၇
၅.၈ စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ	၁၀၈
၅.၈.၁ မိတ်ဆက်	၁၀၈
၅.၈.၂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ	၁၀၉
၅.၈.၃ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ကော်မတီ	၁၁၄
၅.၈.၄ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တိုက်ဖျက်ရေး ကော်မတီ	၁၁၆

၅.၈.၅ လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ	၁၁၉
၅.၈.၆ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ	၁၂၂
၅.၈.၇ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ	၁၂၆
၅.၈.၈ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ကော်မတီ	၁၂၇
၅.၈.၉ မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ	၁၂၈
၅.၈.၁၀ လက်စယောက် ခံရခြင်း ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာ ကော်မတီ	၁၂၉
၅.၉ အခြား	၁၃၀
၅.၉.၁ အမှန်တရား ဖော်ထုတ်ရေး ကော်မရှင်များ	၁၃၀
၅.၁၀ နိဂုံး	၁၃၁

(၆) ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မှုများ ၁၃၇

၆.၁ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ၏ အားသာချက်များ	၁၃၈
၆.၁.၁ ကြေညာချက်များ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်း	၁၃၈
၆.၁.၂ လက်လှမ်းမီမှု	၁၃၉
၆.၁.၃ လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်ခြင်း	၁၄၀
၆.၂ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ၏ စည်းမျဉ်းများ	၁၄၁
၆.၃ အခြား ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ	၁၄၄
၆.၃.၁ အာရပ် နိုင်ငံများ အဖွဲ့ချုပ်	၁၄၄
၆.၃.၂ လွတ်လပ်သော နေသဟာယ နိုင်ငံများ အဖွဲ့	၁၄၅
၆.၃.၃ အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသ	၁၄၆
၆.၄ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ အကြောင်း နိဂုံးချုပ်	၁၅၀

(၇) ဥရောပတိုက် ၁၅၄

၇.၁ ဥရောပ ကောင်စီ	၁၅၄
၇.၁.၁ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မှု ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှု	၁၅၅
၇.၁.၂ သဘောတူစာချုပ်နှင့် အခြားဆက်စပ်သော စာချုပ်စာတမ်းများ	၁၅၆
၇.၁.၃ အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ မူဘောင်	၁၆၃
၇.၁.၄ လူ့အခွင့်အရေး အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း - အင်စတီကျူးရှင်း ဖွဲ့စည်းပုံ	၁၆၆
၇.၁.၅ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ကို စောင့်ကြည့်ခြင်း	၁၆၉
၇.၂ ဥရောပ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့	၁၇၆
၇.၂.၁ ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာရုံး	၁၇၈

၇.၂.၂ ပြည်တွင်း လူနည်းစု အုပ်စုများအတွက် မဟာမင်းကြီးရုံး	၁၇၉
၇.၂.၃ သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်	၁၈၀
၇.၃ ဥရောပ သမဂ္ဂ	၁၈၀
၇.၃.၁ ဥရောပ တရားရုံး/ ဥရောပ သမဂ္ဂ တရားရုံးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး	၁၈၁
၇.၃.၂ ဥရောပ သမဂ္ဂတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်း	၁၈၃
၇.၃.၃ ဥရောပ သမဂ္ဂ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ပဋိညာဉ်	၁၈၃
၇.၃.၄ အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများ အေဂျင်စီ	၁၈၅
၇.၃.၅ လူမှုရေး မူဝါဒ	၁၈၆
၇.၄ နိဂုံး	၁၈၆

(၈) အမေရိကတိုက် **၁၉၃**

၈.၁ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ဖြစ်ပေါ် ထွန်းကားမှု	၁၉၄
၈.၂ ကြေညာချက်နှင့် သဘောတူစာချုပ်များ	၁၉၄
၈.၂.၁ အမေရိကတိုက် ကြေညာချက်	၁၉၄
၈.၂.၂ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်	၁၉၅
၈.၂.၃ အခြား နောက်ဆက်တွဲများ	၁၉၆
၈.၂.၄ အခြား သဘောတူစာချုပ်များနှင့် စာချုပ်စာတမ်းများ	၁၉၇
၈.၃ အင်စတီကျူးရှင်း မူဘောင်	၂၀၁
၈.၃.၁ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်	၂၀၁
၈.၃.၂ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး	၂၀၄
၈.၃.၃ အလုံးစုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အမေရိကတိုက် ကောင်စီ	၂၀၇
၈.၃.၄ အထွေထွေ ညီလာခံ	၂၀၈
၈.၃.၅ အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်	၂၀၈
၈.၄ လူ့အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်း	၂၀၈
၈.၄.၁ သဘောတူစာချုပ် လက်မှတ်မထိုးထားသော နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို စောင့်ကြည့်ခြင်း	၂၁၀
၈.၄.၂ သဘောတူစာချုပ် - အစီရင်ခံစာများ	၂၁၂
၈.၄.၃ သဘောတူစာချုပ် - နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများ	၂၁၃
၈.၄.၄ သဘောတူစာချုပ် - လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ	၂၁၃
၈.၅ နိဂုံး	၂၁၇

(၉) အာဖရိက	၂၂၂
၉.၁ လူ့အခွင့်အရေး အကာအကွယ်များ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း	၂၂၃
၉.၂ အာဖရိက ပဋိညာဉ်နှင့် အခြား စာချုပ်စာတမ်းများ	၂၂၄
၉.၂.၁ အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်	၂၂၄
၉.၂.၂ ၁၉၆၉ ခုနှစ် အာဖရိကရှိ ဒုက္ခသည် ပြဿနာများ၏ အစိတ်အပိုင်းတချို့နှင့် သက်ဆိုင်သော OAU သဘောတူစာချုပ်	၂၂၆
၉.၂.၃ ၂၀၀၉ ခုနှစ် အာဖရိကတိုက်ရှိ ပြည်တွင်း၌ နေရပ် စွန့်ခွာ ပြောင်းရွှေ့သူများအား အကာအကွယ် ပေးရေးနှင့် အကူအညီပေးရေး ဆိုင်ရာ အာဖရိက သမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်	၂၂၈
၉.၂.၄ ၁၉၉၀ ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာ ဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ်	၂၂၈
၉.၂.၅ အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ်	၂၂၉
၉.၃ အင်စတီကျူးရှင်း (အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ) မူဘောင်	၂၃၀
၉.၃.၁ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက ကော်မရှင်	၂၃၁
၉.၃.၂ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အာဖရိက တရားရုံး	၂၃၂
၉.၃.၃ အာဖရိကတိုက် တရားမျှတမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး အကြံပြုချက်	၂၃၅
၉.၃.၄ နိုင်ငံခြားဆောင်ရွက်မှုများနှင့် အစိုးရများ အစည်းအရုံး	၂၃၇
၉.၃.၅ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ	၂၃၇
၉.၄ လူ့အခွင့်အရေး လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်ခြင်း	၂၃၈
၉.၄.၁ အစီရင်ခံစာများ	၂၃၈
၉.၄.၂ နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များ	၂၃၉
၉.၄.၃ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များ	၂၄၀
၉.၅ အာဖရိက ဒေသခွဲ အစီအမံများ	၂၄၂
၉.၅.၁ အနောက် အာဖရိက နိုင်ငံများ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း	၂၄၂
၉.၅.၂ အရှေ့ အာဖရိက အသိုက်အဝန်း	၂၄၃
၉.၆ နိဂုံး	၂၄၅

(၁၀) လူ့အခွင့်အရေးကို စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းနှင့် စည်းကြပ်ခြင်း **၂၅၀**

၁၀.၁ အစီရင်ခံစာ စနစ်များ	၂၅၁
၁၀.၂ နိုင်ငံများ အကြား တိုင်ကြားချက်များ	၂၅၃
၁၀.၃ တစ်ဦးချင်း ထံမှ တိုင်ကြားချက်များ	၂၅၅

၁၀.၄ အထူး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အထူးအကြံပေးကိုယ်စားလှယ်များ၊ လွတ်လပ်သော ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် လုပ်ငန်း အဖွဲ့များ	၂၅၇
၁၀.၅ နေရာ/နိုင်ငံများသို့ သွားရောက် လေ့လာခြင်း	၂၅၈
၁၀.၅.၁ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း	၂၅၉
၁၀.၆ အခြား အကူအညီပေးရေး အဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍ	၂၅၉
၁၀.၆.၁ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့များ	၂၅၉
၁၀.၆.၂ နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီ ကော်မတီ	၂၆၂
၁၀.၇ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ	၂၆၂
၁၀.၈ တစ်သီးပုဂ္ဂ ပုဂ္ဂိုလ်များ	၂၆၄
၁၀.၉ ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများ	၂၆၅
၁၀.၁၀ လက်ရှိစနစ်ရှိ ပြဿနာများအပေါ် ယေဘုယျ သုံးသပ်ချက်	၂၆၅
၁၀.၁၀.၁ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းများ၊ ကြေညာချက်များနှင့် ခြွင်းချက်ထားခြင်းများ	၂၆၇
၁၀.၁၀.၂ နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများ - အရေအတွက်နှင့် အရည်အသွေး	၂၇၁
၁၀.၁၀.၃ အရင်းအမြစ်များ	၂၇၆
၁၀.၁၀.၄ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းနှင့် အရေးယူ ဒဏ်ခတ်ခြင်းများ	၂၈၀
၁၀.၁၁ ဗဟုဝါဒနှင့် ဧကယဉ်ကျေးမှု	၂၈၄
၁၀.၁၂ အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်ခြင်း၊ ရှာဖွေတွေ့ရှိချက် အချို့	၂၈၅
(၁၁) အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ အထွေထွေ မှတ်ချက်များ	၂၉၃
၁၁.၁ အခွင့်အရေးများတွင် ပါဝင်သည့် အရာများ	၂၉၃
၁၁.၂ နိုင်ငံများ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အခြားသော ကန့်သတ်ချက်များ	၂၉၅
၁၁.၂.၁ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်	၂၉၅
၁၁.၂.၂ အခွင့်အရေးများ ပွတ်တိုက်ခြင်း	၂၉၈
၁၁.၂.၃ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း	၂၉၈
၁၁.၂.၄ ခြွင်းချက်များ ထားခြင်း	၃၀၂
၁၁.၂.၅ ကြေညာချက်များ	၃၀၆
၁၁.၂.၆ ရှုတ်ချမှုများ	၃၀၇
၁၁.၃ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ကျင့်သုံးခြင်း	၃၀၈
၁၁.၄ လူ့အခွင့်အရေးများကို ဆန်းစစ်ခြင်း	၃၀၉
(၁၂) တန်းတူညီခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိခြင်း	၃၁၅

၁၂.၁ တန်းတူညီခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတရား	၃၁၆
၁၂.၂ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း	၃၁၇
၁၂.၃ လိင်အခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း	၃၁၈
၁၂.၃.၁ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်	၃၂၁
၁၂.၃.၂ ဥပဒေ ပြုလုပ်ရေးဆွဲခြင်း	၃၂၁
၁၂.၃.၃ အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်	၃၂၃
၁၂.၃.၄ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို ခိုင်မာစေခြင်း	၃၂၆
၁၂.၄ လူမျိုးကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း	၃၂၈
၁၂.၄.၁ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ ချမှတ်ခြင်း	၃၂၉
၁၂.၄.၂ ကြေညာချက်နှင့် သဘောတူစာချုပ်	၃၂၉
၁၂.၄.၃ လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်	၃၃၁
၁၂.၄.၄ နိဂုံး	၃၃၃
၁၂.၅ ဘာသာရေးအရ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း	၃၃၄
၁၂.၅.၁ နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ တားမြစ်ချက်များ ပြုလုပ် ထုတ်ပြန်ခြင်း	၃၃၅
၁၂.၅.၂ ကြေညာချက် ပြုလုပ် ထုတ်ပြန်ခြင်း	၃၃၈
၁၂.၅.၃ ကြေညာချက်တွင် ပါဝင်သည့် အချက်များ	၃၃၉
၁၂.၅.၄ သဘောတရား ဖော်ထုတ်ခြင်း	၃၄၁
၁၂.၅.၅ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ကွဲပြားမှုများကို နားလည် လက်ခံမှု မရှိခြင်းနှင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း ဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေး	၃၄၂
၁၂.၅.၆ နိဂုံး	၃၄၃
၁၂.၆ အခြားခွဲခြားဆက်ဆံမှု နယ်ပယ်များ	၃၄၄
၁၂.၆.၁ ဘာသာစကား	၃၄၄
၁၂.၆.၂ သန်စွမ်းမှု/မသန်စွမ်းမှု	၃၄၆
၁၂.၆.၃ အခြားအကြောင်းအရင်းများ	၃၄၇
၁၂.၇ နိဂုံး	၃၄၉

(၁၃) အသက်ရှင်သန်ခွင့် ၃၅၄

၁၃.၁ အသက်ရှင်သန်ခွင့်	၃၅၄
၁၃.၁.၁ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန် ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်	၃၅၅
၁၃.၁.၂ အသက်ရှင်သန်မှု၏ ဘောင်အကျယ်အဝန်း	၃၅၈
၁၃.၂ အသက်ရှင်သန်ခွင့် ချိုးဖောက်ခြင်းကို လက်ခံနိုင်သည့် အခြေအနေများ	၃၆၁

၁၃.၂.၁ သေဒဏ်ပေးခြင်း	၃၆၁
၁၃.၂.၂ နိုင်ငံတော်၏ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များကြောင့် အသက်ဆုံးရှုံးခြင်း	၃၆၃
၁၃.၂.၃ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားချိန်တွင် သေဆုံးမှု	၃၆၈
၁၃.၃ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု/လူမျိုးတုံးရှင်းလင်းမှု (GENOCIDE)	၃၆၉
၁၃.၃.၁ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း၏ အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ချက်	၃၇၀
၁၃.၃.၂ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု သဘောတူစာချုပ်	၃၇၂
၁၃.၃.၃ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ဖြစ်သော လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း	၃၇၃
၁၃.၃.၄ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ	၃၇၅
၁၃.၃.၅ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုများ တားမြစ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ နိဂုံးချုပ်	၃၇၈
၁၃.၄ နိဂုံး	၃၇၉

(၁၄) ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုပ်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှု (သို့) အပြစ်ပေးမှုမှ ကင်းဝေးရေး

၁၄.၁ ဆက်ဆံပုံ အဆင့် အနိမ့်၊ အမြင့်	၃၈၄
၁၄.၁.၁ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုကို ထည့်သွင်းခြင်း	၃၈၄
၁၄.၂ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်း	၃၈၆
၁၄.၂.၁ နိုင်ငံတကာ၏ ရပ်တည်မှု	၃၈၆
၁၄.၂.၂ အမေရိကတိုက် ဒေသတွင်း စနစ်	၃၈၉
၁၄.၂.၃ ဥရောပ စနစ်	၃၉၀
၁၄.၂.၄ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်း	၃၉၀
၁၄.၂.၅ လက်တုံ့ပြန်ခြင်းများ	၃၉၂
၁၄.၂.၆ သိပ္ပံနှင့် ဆေးပညာဆိုင်ရာ စမ်းသပ်ချက်များ	၃၉၃
၁၄.၂.၇ နှစ်နာသူများအတွက် နှစ်နာကြေး ပေးခြင်း	၃၉၄
၁၄.၃ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှု (သို့) ပြစ်ဒဏ်	၃၉၄
၁၄.၃.၁ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အပြစ်ပေးခြင်း	၃၉၅
၁၄.၃.၂ သေဒဏ်ချခံရသူများ၏ အနေအထား (DEATH-ROW PHENOMENON)	၃၉၈
၁၄.၄ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများကို တားဆီးခြင်း	၄၀၁
၁၄.၄.၁ နိုင်ငံတကာ အနေအထား	၄၀၂
၁၄.၄.၂ ဒေသဆိုင်ရာ အနေအထား	၄၀၄
၁၄.၅ အရေးပေါ် အခြေအနေများ	၄၀၆
၁၄.၆ နိဂုံး	၄၀၇

(၁၅) လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုကို ခံစားခွင့်	၄၁၁
၁၅.၁ ကျွန်ုပ်တို့နှင့် အစေအပါးအဖြစ် ထားရှိခြင်း	၄၁၂
၁၅.၁.၁ ကျွန်ုပ်တို့နှင့်	၄၁၂
၁၅.၁.၂ ကျွန်ုပ်တို့အရောင်းအဝယ် ပြုခြင်းနှင့် ကုန်ကူးခြင်း	၄၁၄
၁၅.၁.၃ ဆင်တူသော အလေ့အကျင့်များ	၄၁၈
၁၅.၁.၄ အတင်းအဓမ္မ (သို့) မလုပ်မနေရ အလုပ်စေခိုင်းခြင်း	၄၁၉
၁၅.၂ လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှု	၄၂၂
၁၅.၂.၁ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးခြင်း	၄၂၃
၁၅.၂.၂ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းနိုင်သည့် အကြောင်းအရင်းများ	၄၂၄
၁၅.၂.၃ လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ အာမခံချက်များ	၄၃၀
၁၅.၂.၄ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ခြွင်းချက်အဖြစ် ထားရှိခြင်း	၄၃၃
၁၅.၃ နိဂုံး	၄၃၄
(၁၆) ဥပဒေရေးရာမှောက်တွင် တန်းတူရည်တူ ရှိခြင်း၊ မှုတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်	၄၃၈
၁၆.၁ အသိအမှတ်ပြုမှု၊ တန်းတူညီမျှဖြစ်မှုနှင့် ရယူသုံးစွဲမှု ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ	၄၃၉
၁၆.၁.၁ ဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံပိုင်ခွင့်	၄၄၀
၁၆.၁.၂ ဥပဒေ တာဝန်များ ရယူဆောင်ရွက်ရန် စွမ်းရည် မရှိခြင်း	၄၄၁
၁၆.၁.၃ လူပုဂ္ဂိုလ်များ ဟူသည့် ဝေါဟာရကို သတ်မှတ်ရာတွင် ကြုံတွေ့ရသည့် ပြဿနာများ	၄၄၂
၁၆.၁.၄ ဥပဒေ၏ ရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူရည်တူ ရှိခြင်း	၄၄၃
၁၆.၁.၅ တရားရုံး၏ အကူအညီကို ရယူ သုံးစွဲခွင့်	၄၄၄
၁၆.၂ ဥပဒေ မပြဋ္ဌာန်းမီ အချိန်က ဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှုများကို နောက်ကြောင်းပြန် အရေးယူခြင်းအား တားမြစ်ခြင်း	၄၄၅
၁၆.၂.၁ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုများ	၄၄၆
၁၆.၂.၂ ရာဇဝတ်မှုများအား အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ခြင်း	၄၄၇
၁၆.၂.၃ ဥပဒေရေးရာမှောက် တန်းတူဖြစ်မှု အခွင့်အရေးကို ကျူးလွန်သည့် ဥပမာများ	၄၄၇
၁၆.၃ တရားရုံးနှင့် ခုံရုံးဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။	၄၄၈
၁၆.၃.၁ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ	၄၅၀
၁၆.၄ လွတ်လပ်ပြီး ဘက်မလိုက်သော တရားရုံး	၄၅၀
၁၆.၄.၁ စီရင်ထုံးဥပဒေများ	၄၅၂
၁၆.၅ အပြစ်မရှိဟု ယူဆခြင်း	၄၅၄
၁၆.၆ ရာဇဝတ်မှု တရားခွင်များအတွက် အနိမ့်ဆုံး အာမခံချက်များ	၄၅၇

၁၆.၆.၁ တရားခွင့်သုံး ဘာသာစကား	၄၅၈
၁၆.၆.၂ ခုခံကာကွယ် လျှောက်လဲချက်များ ပြင်ဆင်ရန်နှင့် လုပ်ဆောင်ရန် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အချိန်ကာလနှင့် အကူအညီအထောက်အပံ့များ	၄၆၀
၁၆.၆.၃ တရားခံ တက်ရောက်ရန် ပျက်ကွက်သောတရားခွင့်	၄၆၂
၁၆.၆.၄ ဥပဒေ အကူအညီ	၄၆၃
၁၆.၆.၅ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း ရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်း	၄၆၄
၁၆.၆.၆ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစစ်ဆေးခြင်း	၄၆၅
၁၆.၆.၇ တူညီသော ပြစ်မှုတစ်ခုအတွက် နှစ်ကြိမ် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်း	၄၆၆
၁၆.၆.၈ အယူခံဝင်မှု ကြားနာခြင်း	၄၆၇
၁၆.၇ နိဂုံး	၄၆၇

(၁၇) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ၄၇၂

၁၇.၁ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်	၄၇၃
၁၇.၂ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၏ မူလဇာစ်မြစ်	၄၇၄
၁၇.၂.၁ ပထမ ကမ္ဘာစစ်အပြီး	၄၇၅
၁၇.၂.၂ နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး ခေတ်	၄၇၅
၁၇.၃ ကုလသမဂ္ဂ၊ ကိုလိုနီစနစ် ဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း	၄၇၇
၁၇.၄ ယနေ့ခေတ် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်	၄၇၉
၁၇.၄.၁ ကိုလိုနီစနစ်ပြင်ပရှိ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် နမူနာများ	၄၈၁
၁၇.၄.၂ ခွဲထွက်ခြင်း	၄၈၄
၁၇.၄.၃ သဘောတူစာချုပ်များ မတူ၍ အခွင့်အရေးများလည်း မတူခြင်းလား။	၄၈၆
၁၇.၄.၄ လူနည်းစုများ၊ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်	၄၈၉
၁၇.၄.၅ လွတ်လပ်စွာ ပေးပြီး၊ နားလည်မှုအပေါ်အခြေခံသည့် ကြိုတင် သဘောတူ ခွင့်ပြုချက်	၄၉၀
၁၇.၄.၆ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် အာဖရိက ပဋိညာဉ်	၄၉၂
၁၇.၅ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို တောင်းဆိုခြင်း	၄၉၃
၁၇.၆ နိဂုံး	၄၉၅

(၁၈) လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် ၅၀၀

၁၈.၁ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်	၅၀၁
၁၈.၂ ပုံနှိပ်ဖော်ပြမှုနှင့် မီဒီယာဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်	၅၀၃

၁၈.၂.၁ နိုင်ငံပိုင် မီဒီယာများ	၅၀၅
၁၈.၂.၂ ဒေသဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ	၅၀၅
၁၈.၂.၃ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာပေးရေးနှင့် ဆက်စပ်မှု	၅၀၆
၁၈.၃ အခြား အခွင့်အရေးများနှင့် တူညီမှုများ (စာပေးစာယူ၊ ကိုယ်ပိုင် လွတ်လပ်ခွင့်၊ အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့်)	၅၀၇
၁၈.၄ ခြွင်းချက်များ	၅၀၈
၁၈.၄.၁ စစ်ပွဲများ (သို့) ပြည်တွင်းရေး၊ လူမျိုးရေး (သို့) ဘာသာရေး အမုန်းတရားများ ဖြစ်ပေါ်စေရန် မှိုင်းတိုက်ခြင်း	၅၁၀
၁၈.၄.၂ စစ်ပွဲများ/အများပြည်သူဆိုင်ရာ အရေးပေါ် အခြေအနေ	၅၁၂
၁၈.၄.၃ နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေး/ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး	၅၁၂
၁၈.၄.၃.၃ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ	၅၁၄
၁၈.၄.၄ ပြည်သူ့ ကျန်းမာရေးနှင့် ကျင့်ဝတ်များ	၅၁၅
၁၈.၄.၅ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် နာမည် ဂုဏ်သတင်းများ	၅၁၆
၁၈.၅ နိဂုံး	၅၁၈

(၁၉) အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့် **၅၂၂**

၁၉.၁ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်	၅၂၂
၁၉.၁.၁ မဖြစ်မနေ ရရမည့် အခွင့်အရေးလား	၅၂၃
၁၉.၁.၂ နိုင်ငံများ၏ တာဝန်	၅၂၄
၁၉.၁.၃ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်၏ အစိတ်အပိုင်းများ	၅၂၅
၁၉.၁.၄ တစ်ဖက်သတ် အလုပ်ဖြုတ်ခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်	၅၂၇
၁၉.၁.၅ တန်းတူညီမှု	၅၂၈
၁၉.၂ မှုတပြီး ကောင်းမွန်သော အလုပ်အကိုင် အခြေအနေနှင့် လုပ်ခလစာ ရရှိရေး	၅၃၁
၁၉.၂.၁ အလုပ်အကိုင် အခြေအနေ	၅၃၁
၁၉.၂.၂ အလုပ်ချိန်နှင့် နားချိန်	၅၃၃
၁၉.၂.၃ အားလပ်ရက်များ	၅၃၅
၁၉.၂.၄ လုပ်ခလစာ	၅၃၆
၁၉.၂.၅ သင့်တင့်သော လူနေမှု အဆင့်အတန်းနှင့် ဆက်စပ်မှု	၅၃၈
၁၉.၃ တူညီသော အလုပ်အတွက် တူညီသော လုပ်ခလစာ ရရှိခွင့်	၅၃၉
၁၉.၄ နိဂုံးချုပ်	၅၄၂

(၂၀) ပညာသင်ယူခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရပ်များ သင်ယူခွင့် **၅၄၆**

၂၀.၁ ပညာသင်ယူခွင့်	၅၄၇
၂၀.၁.၁ ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်	၅၄၇
၂၀.၁.၂ ပညာရေး၏ သဘောသဘာဝ	၅၅၂
၂၀.၁.၃ ပညာရေး လွတ်လပ်ခွင့်	၅၅၆
၂၀.၁.၄ ပညာသင်ယူခွင့် ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်	၅၅၇
၂၀.၂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရပ်များ သင်ယူခွင့်	၅၅၈
၂၀.၂.၁ အခြား လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း	၅၅၉
၂၀.၂.၂ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ပညာရေးကို တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် သင်ကြားရေး	၅၅၉
၂၀.၂.၃ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးကို သင်ကြားပေးခြင်း	၅၆၁
၂၀.၂.၄ လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေး ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ဆယ်စုနှစ်	၅၆၂
၂၀.၃ နိဂုံး	၅၆၅

(၂၁) မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေး ၅၆၈

၂၁.၁ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ	၅၆၉
၂၁.၁.၁ လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ၏ နောက်ခံသမိုင်း	၅၆၉
၂၁.၁.၂ လူနည်းစုကို အကာအကွယ် ပေးရန် လိုအပ်ခြင်း	၅၇၁
၂၁.၁.၃ “လူနည်းစုများ” ကို အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ခြင်း	၅၇၂
၂၁.၁.၄ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ရှိ အပိုဒ် ၂၇ ၏ ဘောင်နယ်နိမိတ်	၅၇၈
၂၁.၁.၅ ကုလသမဂ္ဂ၏ အခြားသော လုပ်ငန်းဆောင်တာများ	၅၈၈
၂၁.၁.၆ ဒေသအဆင့် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများ	၅၈၉
၂၁.၂ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ	၅၉၂
၂၁.၂.၁ သမိုင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာများ	၅၉၃
၂၁.၂.၂ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ တောင်းဆိုမှုများ	၅၉၃
၂၁.၂.၃ နိုင်ငံတကာအဆင့် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများ	၆၀၀
၂၁.၂.၄ ဒေသအဆင့် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများ	၆၀၁
၂၁.၃ နိဂုံး	၆၀၃

(၂၂) ထိခိုက်လွယ်သူများအတွက် အခွင့်အရေးများ ၆၀၈

၂၂.၁ ထိခိုက်လွယ်သူများ	၆၀၉
၂၂.၂ ဒုက္ခသည်များ	၆၁၀
၂၂.၂.၁ ပြဿနာများ၏ နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း	၆၁၁

၂၂.၂.၂ ဒုက္ခသည်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ၁၉၅၁ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်	၆၁၂
၂၂.၂.၃ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီး	၆၁၄
၂၂.၂.၄ ဒေသအဆင့် ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ	၆၁၆
၂၂.၂.၅ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ	၆၁၈
၂၂.၃ ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများ	၆၁၉
၂၂.၃.၁ နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ	၆၂၀
၂၂.၃.၂ ဒေသဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ	၆၂၁
၂၂.၄ နိုင်ငံမဲ့များ	၆၂၂
၂၂.၄.၁ နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ	၆၂၃
၂၂.၄.၂ နိုင်ငံမဲ့များ၏ အခွင့်အရေးများ	၆၂၄
၂၂.၅ အမျိုးသမီးများ	၆၂၄
၂၂.၅.၁ ပြဿနာများ၏ သမိုင်းကြောင်း	၆၂၅
၂၂.၅.၂ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ	၆၂၅
၂၂.၅.၄ နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ	၆၃၀
၂၂.၆ ကလေးသူငယ်များ	၆၃၂
၂၂.၆.၂ ပြဿနာများ၏ သမိုင်းကြောင်း	၆၃၃
၂၂.၆.၂ ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်	၆၃၄
၂၂.၆.၃ နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ	၆၄၀
၂၂.၆.၄ ဒေသဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ	၆၄၀
၂၂.၇ သက်ကြီးရွယ်အိုများ	၆၄၂
၂၂.၇.၁ အဓိက ကိစ္စရပ်များ	၆၄၃
၂၂.၇.၂ နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ	၆၄၃
၂၂.၇.၃ ဒေသဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများ	၆၄၅
၂၂.၈ နိဂုံး	၆၄၆
(၂၃) လက်ရှိ ကိစ္စရပ်များ	၆၄၉
၂၃.၁ အစိုးရမဟုတ်သော ဇာတ်ကောင်များ	၆၅၀
၂၃.၁.၁ အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ	၆၅၀
၂၃.၁.၂ လက်နက်ကိုင်ဆောင်သော ပုဂ္ဂလိက လုံခြုံရေး ကုမ္ပဏီများ	၆၅၄
၂၃.၁.၃ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ	၆၅၅
၂၃.၂ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု	၆၆၁

၂၃.၂.၁ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်/ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု	၆၆၅
၂၃.၃ အကြမ်းဖက်မှု	၆၆၈
၂၃.၄ နိဂုံး	၆၆၉
GLOSSARY	၆၇၄
ORGANIZATIONS (အဖွဲ့အစည်း အမည်များ)	၆၇၄
CONVENTIONS AND DECLARATIONS (သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကြေညာချက် အမည်များ)	၆၇၈

ဥပယောဇဉ်

ဤပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်သည် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မိတ်ဆက်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် လူမှုဝန်းကျင်ရှိ အလွှာစုံ၊ ဘဝစုံနှင့် သက်ဆိုင်သော စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ ဘာသာရပ်ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ခုနစ်ဆယ်ခန့်က လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေမှ ကွဲထွက်လျက် သီးခြား ဘာသာရပ်တစ်ခုအဖြစ် ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် ကျယ်ပြန့်နက်နဲသည့်အလျောက် ဤစာအုပ်သည် ရှုထောင့်ပေါင်းစုံနှင့် စာသင်ခန်းများတွင် သင်ကြားသကဲ့သို့ အသေးစိတ် နက်နက်နဲနဲ ရှင်းလင်းတင်ပြမှုများကို မပြုလုပ်နိုင်ပါ။ အကြောင်းမှာ စာသင်ခန်းများတွင် ပါဝင်သူများ၏ စိတ်ဝင်စားမှု နယ်ပယ်ကိုလိုက်၍ သင်ကြားနည်း အဖုံဖုံဖြင့် ပြောင်းလဲသင်ကြားကြသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ အမှန်စင်စစ် ဤစာအုပ်မှာ လူ့အခွင့်အရေး ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်ရေးသားသူများ၊ ထုတ်ဝေသူများနှင့် တိုင်ပင်အခြေခံပြီး ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤစာအုပ်သည် လူ့အခွင့်အရေးဘာသာရပ်ကို ဆက်လက်လေ့လာပြီး သုတေသနပြုလုပ်မည့် စာဖတ်သူများ အတွက် ဘာသာရပ်ကို စေ့ငုမှုရှိအောင် မိတ်ဆက်ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ သင်ခန်းစာများအဆုံးတွင် မူလရင်းမြစ်များကို တတ်နိုင်သလောက် ဖော်ပြထားသည်။ ဆက်လက်လေ့လာရန်လမ်းစအဖြစ် အခန်းတိုင်း၏ အဆုံးတွင် အကိုးအကားများနှင့် ရည်ညွှန်းဝက်ဘ်ဆိုဒ်များကို ပံ့ပိုးပေးထားသည်။ ဤစာအုပ်တွင် မပါဝင်သော အချို့သော စပ်ဆက်အကြောင်းအရာများကို တက္ကသိုလ်များရှိ စာကြည့်တိုက်များနှင့် လစဉ်ကြေးဖြင့် ဖတ်ရှုနိုင်သော အွန်လိုင်း စာမျက်နှာများမှ ရရှိနိုင်သည်။ အခြေခံ အခွင့်အရေး များဖော်ပြချက်တွင် ဒေသန္တရနှင့် နိုင်ငံတကာ စနစ်များရှိ ဥပဒေများကို ပေါင်းစပ်လျက် အခွင့်အရေးအချို့ (ပြည်သူ့အခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွား ရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများ) ကို သိုင်းဝိုင်းလျက် ဖော်ပြထားသည်။ ဤစာအုပ်ကို ဖတ်ရှုနားလည်ခြင်းဖြင့် အခြားသော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်မှုများအကြောင်းကို လေ့လာရာတွင် အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးအစီအမံများဇယားရှိ အကိုးအကားအပြည့်အစုံနှင့် အခြေခံစာတမ်းများကို ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များနှင့် စုစည်းဖော်ပြထားသော စာအုပ်စာတမ်းများ (ဥပမာ- Gandhi, PR, International Human Rights Documents, 10th edn (Oxford: OUP Blackstone, 2016); Brownlie, I, and Goodwin-Gill, GS, Basic Documents on Human Rights, 6th edn (Oxford: OUP, 2010); Smith, R, Core Documents on European and International Human Rights, 3rd edn (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2017)) တွင် လေ့လာနိုင်သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း ဖော်ပြပါရှိသော ဖြစ်ရပ်များကို ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များ၊ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ နှစ်စဉ် အစီရင်ခံစာများမှတစ်ဆင့် လေ့လာနိုင်သည်။ ဥပမာ - လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ် www.ohchr.org စာမျက်နှာရှိ သဘောတူစာချုပ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်သို့မိုးရာတွင်

ရှာဖွေနိုင်သည်။ ၎င်းသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ အစဉ် အဆက်အသုံးပြုခဲ့သော ဥပဒေဆိုင်ရာ ယန္တရားကို လေ့လာနိုင်ရန် အထောက်အကူပြုသည်။ ဥပဒေပညာအခွင့်အရေးတရားရုံးနှင့် အမေရိကတိုက်လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးတို့၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များတွင် အချက်အလက် ရှာဖွေမှုများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ဖော်ပြပါ ရည်ညွှန်းဝက်ဘ်ဆိုဒ်များ (တရားဝင် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များ) အပြင် Minnesota တက္ကသိုလ် (www1.umn.edu/humanrts) နှင့် Utrecht တက္ကသိုလ်ရှိ SIM Document Centre (<http://sim.rebo.uu.nl/en/>) ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များ မှလည်း လူ့အခွင့်အရေး စာကြည့်တိုက်သဖွယ် လေ့လာနိုင်သည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်တွင် ဖော်ပြ ပါရှိသော ဖြစ်ရပ်များ၏ အချက်အလက်များကို အချို့သော ရှာဖွေအင်ဂျင်များတွင် ရှာဖွေနိုင် သည်။ သင့်တော်ရာ အင်တာနက်စာမျက်နှာများကို ဤစာအုပ်တွင် ဖြည့်စွက်အွန်လိုင်းရင်းမြစ်များအဖြစ် တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်ပါ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များကို ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလအထိ မွမ်းမံထားသည်။ OUP ဝန်ထမ်းများနှင့် စာချုပ်ဖြင့် ငှားရမ်းထားသော ဝန်ထမ်းများသည်လည်း ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှုပိုင်းဆိုင်ရာတို့တွင် အမြဲတစေဆိုသလို ကူညီ ပံ့ပိုးပေးကြပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဤရှစ်ကြိမ်မြောက် တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှု တစ်ခုလုံးတွင် ကြီးကြပ်ပေးသူ Emily Hoyland ကို ကျေးဇူးတင် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ရှစ်ကြိမ်မြောက် တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှုအတွက် စာသားများကို စေ့ငုစွာ တည်းဖြတ် မွမ်းမံထားပါသည်။ ယခင်ထုတ်ဝေမှုများကို ဖတ်ရှုသူများ၏ ဖြည့်စွက်မှတ်ချက်များဖြင့် ကိုက်ညီအောင် အသစ်ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒေသန္တရနှင့် နိုင်ငံတကာ နှစ်ရပ်လုံးမှ ဖြည့်စွက် မှတ်ချက်ပြုသည်များကို အလေးဂရုပြုထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပြန်လည် ဆန်းစစ်လျက် ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်များနှင့် ဥပမာများကိုတိုးမြှင့်ထားပြီး ဖတ်ရှုရန် အကိုးအကားစာရင်းနှင့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ် စာရင်းများကို အွန်လိုင်းရင်းမြစ်များဖြင့် ဖြည့်စွက်ထားသည်။

ဤစာအုပ်ရေးသားခြင်းလုပ်ငန်းတစ်ခုလုံးတွင် မရှိမဖြစ် အရေးပါသူများနှင့် ရှိကို ရိုနေရမည့်လူများကိုလည်း မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။ ဤစာအုပ်ကို ဖြစ်မြောက်အောင် ကူညီပံ့ပိုးပေးကြသူများအားလုံးကို ကျေးဇူးတင်မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။ Strathclyde တက္ကသိုလ်တွင် ကျွန်မဒေါက်တာဘွဲ့အတွက် လေ့လာစဉ်ကပင် လူ့အခွင့်အရေးဘာသာရပ်ကို စတင်စိတ်ဝင်စားခဲ့ပြီး ဘွဲ့ကြိုကျောင်းသားများအတွက် ဥပဒေပညာအခွင့်အရေး သင်ခန်းစာမိတ်ဆက်ကို သင်ကြားပေးသောအခါ ကျောင်းသားကျောင်းသူများ၏ စိတ်ဝင်စားမှု နယ်ပယ်အလိုက် နိုင်ငံတကာရေးရာခေါင်းစဉ်များရောက်သည်အထိ ကျယ်ပြန့်လာသော်ငြား ပိုမိုစိတ်ဝင်စားလာခဲ့သည်။ အမည်မဖော်ပြထားသည့် ဖတ်ရှုဝေဖန်သူများက သဘောကောင်းစွာဖြင့် ဝေဖန်ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ ပညာရေးနယ်ပယ် အသိုင်းအဝိုင်းမှလည်း အကဲဖြတ်ပုံစံများဖြင့် ဖြည့်စွက်ပေးခဲ့ကြသည်။ ကျောင်းသူ ကျောင်းသားများကလည်း ကျွန်မထံသို့ စာဖြင့် တိုက်ရိုက် မှတ်ချက်ပြုခဲ့ကြသည်။

ကံကောင်းစွာဖြင့်ပင် ကမ္ဘာတစ်လွှားရှိ နိုင်ငံတော်တော်များများမှ ကျွန်မကိုသင်ကြားပေးရန် ဖိတ်ခေါ်ပေးခဲ့ကြပြီး ထိုမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံတကာရေးရာများကို ကျွန်မပိုမို လေ့လာခွင့်ရခဲ့ပါသည်။ အဆုံးသတ်အနေဖြင့် ကျွန်မခရီးသွားခဲ့စဉ်တလျှောက် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း

အရာများကို ပိုမိုနားလည်လာစေပြီးလျှင် စိတ်ဝင်စားမှု ပိုမိုမြင့်တက်လာစေရန် ဆောင်ကြဉ်းပေးကြသူ ကျွန်မတွေ့ဆုံခဲ့သော ကမ္ဘာတစ်လွှားရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များကို လေးစားမှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။

ဤစာအုပ်ကို ဖြစ်မြောက်အောင် အားပေးခဲ့ကြသော ကျွန်မ၏ ချစ်လှစွာသော ဖခင်၊ မိခင်နှင့် လော်နာကို ချစ်ခြင်းများစွာဖြင့် ကျေးဇူးတင်မိပါသည်။ ၎င်းတို့နှင့်တကွ ကျွန်မ၏ ခေါင်းကိုင်းကလေးများဖြစ်ကြသော ဂရေးဆန်၊ ရွိုင်ရန်၊ ခါလီရာနှင့် ဒန်ကန် (ဩစတေးလျ) နှင့် အဲလစ်စတယ် တို့အတွက် ဤစာအုပ်ဖြင့် ရည်စူးကြောင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ဤစာအုပ်တွင် ဖော်ပြပါရှိသော ဥပဒေများမှာ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဇွန်လအထိ သက်ဝင်မှန်ကန်လျက်ရှိပါသည်။

Table of Cases/ Communications
အမှုတွဲများ/သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များ

A v Argentina, Communication CRPD/C/11/D/8/2012.	၁၂၉၊ ၁၃၃
A v New Zealand, UN Doc CCPR/C/66/D/754/1997.	၄၂၉၊ ၄၃၅
A v United Kingdom, ECHR Vol 1998-VI, No 90 (1998).	၃၉၇၊ ၄၀၈
A and ors v United Kingdom, Application 3455/05, European Court of Human Rights Judgment 19 February 2009.	၄၂၅၊ ၄၃၅
A-T v Hungary, Communication 2/2003, Decision January 2005.	၁၂၅၊ ၁၃၃
Aarela and Nakkalajarvi v Finland, UN Doc CCPR/C/73/D/779/1997 (2001).	၄၆၂၊ ၄၆၉
Abdulaziz, Cabales and Balkandali v United Kingdom, Ser A, No 94 (1985).	၃၂၃၊ ၃၅၁
Accession by the Community to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Opinion 2/94, [1996] ECR I-1759.	၁၉၀
Achuthan and Amnesty International v Malawi, Communications 64/92, 68/92, 78/92, 7 th AAR, Annex.	၃၆၆၊ ၃၈၀၊ ၄၀၅၊ ၄၀၈ ၄၃၅၊
Acosta v Uruguay, UN Doc CCPR/C/34/D/162/1983 (1988).	၃၈၈၊ ၄၀၈၊
ADT v United Kingdom, No 35765/97, ECHR 2000-IX.	၂၉၆၊ ၃၁၂
Advisory Opinion on difference relating to the immunity from legal process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Rights, ICJ Reports 1999, p 62.	၄၁၊
Advisory Opinion on the Greco-Bulgarian Convention, 1930 PCIJ Rep Series B, No 17, p 19.	၃၅၊ ၄၁၊
Advisory Opinion on the Namibia Case [1971] ICJ Repts 16.	၄၉၇၊
Advisory Opinion on Minority Schools in Albania, PCIJ Repts. Ser A/B, No 64, p 19 (1935).	၃၅၁၊
Advisory Opinion on the accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo ICJ, General list No 141, opinion 22 July 2010.	၄၉၇
	I

African Commission on Human and People's Rights v Great Socialist People's Libyan Jamahiriya (Order for Provisional Measures against Libya), Application 004/2011, African Court of Human and People's Rights, 25 March 2011.	၂၄၇
Airey v Ireland, Ser A, No 32 (1979).	၄၆၉
Akkoc v Turkey, 2000, Nos 22947 and 8/93, ECHR 2000-X.	၃၅၅၊ ၃၈၀
Al-Skeini v UK, Applcn 55721/07, Grand Chamber judgment 7 July 2011.	၃၆၆၊ ၃၈၀
Albert and Le Compte v Belgium, Ser A, No 58 (1983).	၄၆၉
Alejandra del Valle Yrusta v Argentina, Communication CED/C/10/D/1/2013.	၁၃၃
Aleman Lacayo, Ser E, No 2, Order of 6 February 1997.	၂၁၉
Amuur v France, ECHR 1996, Vol 1996-III, No 11.	၄၃၅
Artavia Murillo v Costa Rica Ser C, No. 257 (2012).	၃၈၀
Atala Riffo and daughters v Chile, Ser C, No 239 (Inter-American Court of Human Rights, 24 February 2012, further interpretation 21 November 2012).	၃၅၁၊ ၄၉၇
Ato del Avellanal v Peru, UN Doc CCPR/C/34/D/202/1986 (1988).	၃၂၂၊ ၃၅၁၊ ၄၄၃၊ ၄၆၉
Aumeeruddy-Cziffra v Mauritius, UN Doc CCPR/12/D/35/1978 (1981).	၃၅၁၊ ၄၄၃၊ ၆၂၆၊ ၆၄၇
Baboeram, Kamperveen, Riedewald, Leckie, Oemrawsingh, Solansingh, Raham and Hoost v Suriname, UN Docs CCPR/C/24/D/146 and 148 and 154/1983; UN Doc Supp. No 40 (A140/40) at 187.	၃၆၄၊ ၃၈၀
Ballantyne, Davidson and MacIntyre v Canada, UN Doc CCPR/C/47/D/359 and 385/1989 (1993).	၃၄၅၊ ၃၅၁
Barbera, Messegue and Jabardo v Spain, Ser A, No 146 (1988).	၄၅၅၊ ၄၆၉
Barroso v Panama, UN Doc CCPR/C/54/D/473/1991 (1995).	၄၆၄၊ ၄၆၉
Barzhig v France, UN Doc CCPR/C/54/D/473/1991 (1991).	၄၅၈၊ ၄၆၉
Belgian Linguistics Case, Ser A, No 34 (1968).	၃၄၅၊ ၃၅၁
Benham v United Kingdom, ECHR 1996, Vol 1996-III, No 10.	310, 316
Blom v Sweden, UN Doc CCPR/C/32/D/191/1985 (1988).	၅၄၈၊ ၅၆၆
Bosnia-Herzegovina v Serbia and Montenegro (merits), 27 February 2007, ICJ (online).	၁၃၃

Bosnia-Herzegovina v Yugoslavia (provisional measures), 1993 ICJ Repts, p 24.	၁၃၃၊
Bozize v Central African Republic, UN Doc CCPR/C/50/D/428/1990.	၄၆၁၊ ၄၆၉
Broecks v Netherlands, UN Doc CCPR/C/29/D/172/1984 (1987).	၄၄၃၊ ၄၆၉၊
Broniowski v Poland (Applicn 31443/96) ECHR 2004-V.	၂၇၉၊ ၂၈၉
Brozicek v Italy, Ser A, No 167 (1989).	၄၅၉၊ ၄၆၉
Burghartz v Switzerland, Ser A, No 280-B (1994).	၃၂၃၊ ၃၅၁
Cakici v Turkey, [GC] No 23657/94, ECHR 1999-IV (1999).	၃၈၅၊ ၄၀၈
Campbell and Cosans v United Kingdom, Ser A, No 48 (1982).	၃၉၇၊ ၄၀၈၊ ၅၅၅၊ ၅၆၆
Campbell and Fell v United Kingdom, Ser A, No 80 (1984).	၄၅၂၊ ၄၆၉၊
Case Concerning Certain German Interests in Polish Upper Silesia (Merits), 1926 PCIJ Rep Ser A, No 7.	၄၁၊
Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua, 1986 ICJ Rep 14.	၄၁၊
Case concerning the Question of Minority Schools in Albania, PCIJ Repts. Ser A/B, No 64, p 19 (1935).	၄၁၊
Case Concerning United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran, ICJ Reports 1980, p 3.	၄၁၊
Case of Dominicans of Haitian Origin in the Dominican Republic Ser E, No 3, Order of 18 August 2000	၂၀၅၊ ၂၁၉၊
Case of the Plan de Sanchez Massacre v Guatemala, Ser C, No 105 (2004).	၂၀၅၊ ၂၁၉၊
Case Relating to Certain Aspects of the Laws on the Use of Languages in Education in Belgium, Ser A, No 6 (1968).	၅၅၁၊ ၅၆၆၊
Chagos Islanders v UK (Applicn 35622/04) 20 December 2012.	၁၇၂၊ ၁၉၀၊
Chaparro, Crespo, Arroyo and Torres v Colombia, UN Doc CCPR/C/60/D/612/1995 (1997).	၄၂၄၊ ၄၃၅၊
Chaplin v Jamaica, UN Doc CCPR/C/55/D/596/1994 (1995).	၄၃၁၊ ၄၃၅၊
Chief Bernard Ominayak and the Lubicon Lake Band v Canada, UN Doc CCPR/C/38/D/167/1984 (1990).	၄၉၇၊ ၅၉၅၊ ၆၀၅၊
Chiiko v Zambia, UN Doc CCPR/C/48/D/314/1988 (1993).	၄၂၄၊ ၄၃၅၊
CN v UK, Applicn 4239/08, European Court of Human Rights, judgment 13 November 2012.	၄၁၉၊ ၄၃၅၊
Commission Nationale des Droits de l'Homme et des Libertes v	၃၅၆၊ ၃၈၀၊

Chad, Communication 74/92, 9 th AAR, Annex (1995).	
Commission v Belgium, Case 149/79 [1980] ECR 3881.	ግሁጽ ፻፩፻፱
Cossey v United Kingdom, Ser A, No 184 (1990).	ግሁጽ ፳፱
Cyprus v Turkey (2001) ECHR, Application no 25781/94	ጋሪጋጋ ጋሪጋጋ ጋሪጋጋ
Cyprus v Turkey, 2 DR 125 (1975)	ግሁጽ
D v United Kingdom, ECHR Vol 1997-III, No 37 (1997).	ጋሪጋጋ ፩፻፱፻፲፱
Dahlab v Switzerland, Application 42393/98, European Court of Human Rights.	ጋሪጋጋ ግሁጽ ግሁጽ
De Bazzano, Ambrosini, de Massera and Massera v Uruguay, UN Doc CCPR/C/7/D/5/1977 (1979).	፩፻፲፱ ፩፻፲፱
De Cubber v Belgium, Ser A, No 86 (1984).	፩፻፲፱ ፩፻፲፱
Decision on the Competence of the Court to give an Advisory Opinion 1, 2/6/2004 (ECHR).	ጋሪጋጋ
Defrenne v SABENA, Case 43/75, [1976] ECR 455.	ጋሪጋጋ
Delgado Paex v Columbia, UN Doc CCPR/C/39/D/195/1985 (1990).	፩፻፲፱ ፩፻፲፱
Demicolo v Malta, Ser A, No 210 (1991).	፩፻፲፱ ፩፻፲፱
Democratic Republic of the Congo v Rwanda, Burundi and Uganda, Communication 227/1999, African Commission on Human and People’s Rights 20th report (EX CL/279(IX)).	ጋሪጋጋ ጋሪጋጋ
Democratic Republic of the Congo v Rwanda, Burundi and Uganda [2001] ICJ 2.	ግሁጽ
Denmark v Greece (Applicn 3321/67), CM Res DH (70) 1.	ጋሪጋጋ ግሁጽ
DH and ors v Czech Republic, Application 57325/00, European Court of Human Rights Grand Chamber, November 2007.	ግሁጽ ግሁጽ
Dias v Angola, UN Doc CCPR/C/39/D/711/1996 (2000).	፩፻፲፱ ፩፻፲፱
Diergaardt and ors v Namibia, UN Doc CCPR/C/69/D/760/1996 (2000).	፩፻፲፱ ፩፻፲፱ ፩፻፲፱
Doebbler v Sudan, African Commission on Human and People’s Rights, Comm No 236/2000 (2003).	ጋሪጋጋ ፩፻፲፱
Dudgeon v United Kingdom, Ser A, No 45 (1981).	ግሁጽ ፳፱
EP and ors v Colombia, UN Doc CCPR/C/39/D/318/1988 (1990).	፩፻፲፱ ፩፻፲፱
Equatorial Guinea v France 7 December 2016	ጋሪጋጋ

Estela Deolinda Yrusta and Alejandra del Valle Yrusta v Argentina (on behalf of their disappeared brother Roberto Agustin Yrusta), Communication CED/C/10/D/1/2013.	၁၂၉၊ ၁၃၃
Estrella v Uruguay, UN Doc CCPR/C/18/D/74/1980 (1983).	၄၅၆၊ ၄၆၉
Evans v United Kingdom (2007) 43 EHRR 21.	၃၆၀၊ ၃၈၀
Eweida v UK, Application 48420/10, European Court of Human Rights, judgment 15 January 2013.	၃၅၁
Exceptions to the Exhaustion of Domestic Remedies (Arts 46(1), 46(2)(a) and 46(2)(b) of the American Convention on Human Rights), Advisory Opinion OC 11/90, Ser A, No 11 (1990).	၂၁၉
Faurisson v France, UN Doc CCPR/C/58/D/550/1993 (1996).	၅၂၀
Filartiga v Pena-Irala (1980) F 2d 876 (2d Cir 1980); (1980) 19 International Legal Materials 966, noted in (1981) 75 American Journal of International Law 149.	၆၃၊ ၈၃
Fillastre v Bolivia (336/1988) UN Doc CCPR/C/43/D/336/1988.	၄၃၀၊ ၄၃၅
Former King of Greece v Greece ECHR, 2000, No 25701/94 (2000).	၃၄၇၊ ၃၅၁
Free Legal Assistance Group and ors v Zaire, Cases 25/89, 47/90, 56/91, 100/93 9 th AAR, Annex.	၂၄၀၊ ၂၄၇
Funke v France, Ser A, No 256-A (1993).	၄၅၇၊ ၄၆၉
Georgia v Russia Federation, (2008) ICJ (online).	၁၃၃
Georgia v Russian Federation, Preliminary Objections, Judgment, ICJ Reports 2011, p 70 (judgment 1 April 2011).	၂၈၉၊ ၃၅၂
Gillot v France, UN Doc CCPR/C/75/D/932/2000 (2002).	၄၈၇၊ ၄၉၇
Golder v United Kingdom, Ser A, No 12 (1975).	၃၁၂၊ ၄၄၄
Goodman v Commonwealth of the Bahamas, Report no 78/07, Case 12.265, October 2007.	၂၁၀၊ ၂၁၉
Goodwin v United Kingdom, ECHR No 28957/95, ECHR 2002.	၃၁၂
Greco-Bulgarian Communities Cases, PCIJ Reps Ser B, Nos 17, 19, 21-3 [1930].	၆၀၅
Gridin v Russian Federation, UN Doc CCPR/C/69/D/770/1997 (2000).	၄၅၆၊ ၄၆၉
Griffin v Spain, UN Doc CCPR/C/53/D/493/1992 (1995).	၄၅၉၊ ၄၆၉
Groener v Minster for Education, Case 379/87, [1989] ECR 3967.	၃၅၁၊ ၃၄၅

Guedson v France (Comm 219/1986 (1990)), UN Doc CCPR/C/39/D/219/1986.	ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ
Gueye and ors v France, UN Doc CCPR/C/35/D/196/1985 (1989).	ጋሮጳ ጋሮጳ
Guido Jacobs v Belgium, UN Doc CCPR/C/81/D/943/2000 (2004).	ጋሮጳ ጋሮጳ
Guzzardi v Italy, Ser. A, No 39 (1980).	ጋሮጳ ጋሮጳ
Habeas Corpus in Emergency Situations, Advisory Opinion OC-8/87, Ser A, No 8 (1987).	ጋሮጳ
Handyside v United Kingdom, Ser A, No 24 (1976).	ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ
Hartikainen v Finland, UN Doc CCPR/C/12/D/40/1978 (1981).	ጋሮጳ ጋሮጳ
Hertzberg and ors v Finland, UN Doc CCPR/C/15/D/61/1979 (1982).	ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ
Hissein Habre v Senegal ECW/CCJ/APP/11/13.	ጋሮጳ ጋሮጳ
HM v Sweden, Communication CRPD/C/7/D/3/2011.	ጋሮጳ ጋሮጳ
Hoffman v Austria, Ser A, No 255-C (1993).	ጋሮጳ ጋሮጳ
Holm v Sweden, Ser A, No 279-A (1993).	ጋሮጳ ጋሮጳ
Hopu and Bessert v France, UN Doc CCPR/C/60/D/549/1993/Rev 1.	ጋሮጳ ጋሮጳ
Hudoyberganova v Uzbekistan, Application 931/2000, Human Rights Committee, UN Doc CCPR/C/81/D931/2000.	ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ
I v United Kingdom, ECHR No 25680/94, ECHR 2002.	ጋሮጳ
Informationsverein Lentia and ors v Austria, Ser A, No 276 (1993).	ጋሮጳ ጋሮጳ
Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide and Futtermittel, Case 11/70. [1970] ECR 1125.	ጋሮጳ ጋሮጳ
Interpretation of the American Declaration of the Rights and Duties of Man Within the Framework of Article 64 of the American Convention of Human Rights, Advisory Opinion OC-10/89, Ser A, No 10 (1989).	ጋሮጳ
Ireland v United Kingdom (1978) Series A, No 25 (ECHR).	ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ ጋሮጳ
Jewish Community of Oslo and ors v Norway, UN Doc CERD/C/67/D/30/2003.	ጋሮጳ, ጋሮጳ
Katabazi v Secretary-General of the East African Community, Reference 1 of 2007.	ጋሮጳ, ጋሮጳ

Kantangese Peoples' Congress v Zaire, Communication 75/92, 8th AAR (1995).	၄၈၅, ၄၉၄, ၄၉၇
Kavanagh v Ireland, UN Doc CCPR/C/71/D/819/1998.	၄၄၉, ၄၆၉
Kelly v Jamaica, UN Doc CCPR/C/41/D/253/1987.	၄၆၁, ၄၆၉
Khan v Canada, UN Doc CAT/C/13/D/15/1994.	၃၉၁, ၄၀၈
Kichwa Indigenous People of Sarayaku v Ecuador, Ser C, No 245 (Inter-American Court of Human Rights, 27 June 2012).	၄၉၂, ၄၉၇
Kitok v Sweden, UN Doc CCPR/C/33/D/197/1985 (1988).	၅၇၆, ၆၀၅
Kivenmaa v Finland, UN Doc CCPR/C/50/D/412/1990 (1994).	၅၀၃, ၅၂၀
Kjeldsen, Busk, Madsen and Petersen v Denmark, Ser A, No 23 (1976).	၅၅၅, ၅၆၆
Kurt v Turkey, Vol 1998-III, No 37 (1997).	၃၈၅, ၄၀၈
Laptsevich v Belarus, UN Doc CCPR/C/68/D/780/1997 (2000).	၅၁၃, ၅၂၀
Leirvag v Norway, UN Doc CCPR/C/82/D/1155/2003 (2004).	၅၅၆, ၅၆၆
Lingens v Austria, Ser A, No 103 (1986).	၄၅၅, ၄၆၉
Lohe Issa Lonate v Burkina Faso, Application no 004/2013.	၂၃၃, ၂၄၇
Lopez v Spain, UN Doc CCPR/C/67/D/777/1997 (1999).	၄၅၆, ၄၆၉
Loukanov v Bulgaria, ECHR 1997, Vol 1997-II, No 34.	၄၂၉, ၄၃၅
Love v Australia, UN Doc CCPR/C/77/D/983/2001.	၅၃၀, ၅၄၄
Lovelace v Canada, UN Doc CCPR/C/13/D/27/1977 (1981).	၃၂၂, ၆၀၅, ၆၄၇
Lubuto v Zambia, UN Doc CCPR/C/55/D/390/1990.	၄၆၁, ၄၆၉
Mabo and ors v State of Queensland [No 2] 175 Commonwealth Law Reports (1991-1992) 1.	၅၉၈, ၆၀၅
Mahuika v New Zealand, UN Doc CCPR/C/70/D/547/1993 (2000).	၅၈၀, ၆၀၅
Marckx v Belgium, Ser A, No 31 (1979).	၃၄၈, ၃၅၁
Maritza Urrutia v Guatemala Series C No. 103 (2003), Inter-American Court of Human Rights.	၃၈၅, ၄၀၈
Marschall v Land Nordrhein-Westfalen, Case C-409/95, [1997] ECR I-6363.	၃၂၀, ၃၅၁
Mary and Carrie Dann v United States of America, OAS Inter-American Commission on Human Rights Report 75/02, Case No 11.140 (27 December 2002).	၆၀၂, ၆၀၅

Mbenge v Republic of Congo (Zaire), UN Doc CCPR/C/18/D/16/1977 (1983).	၄၆၂, ၄၆၉
McCann, Farrell and Savage v United Kingdom, Ser A, No 324 (1995).	၃၆၅, ၃၈၀
Media Rights Agenda, Constitutional Rights Project v Nigeria, Communications 105/93, 128/94, 130/94 and 152/96, 11 th AAR, Annex (1998).	၅၀၃, ၅၂၀
Mkongo Louis v Cameroon, Case 59/91, 8 th AAR, Annex.	၂၄၀, ၂၄၇
Mojica v Dominican Republic, UN Doc CCPR/C/51/D/449/1991 (1994).	၄၂၄, ၄၃၅
Monnell and Morris v United Kingdom, Ser A, No 115 (1987).	၄၂၆, ၄၃၅
Moraël v France, UN Doc CCPR/C/36/D/207/1986.	၄၆၉
Mpaka-Nsusu v Republic of Congo (Zaire), UN Doc CCPR/C/22/D/157/1983 (1986).	၄၉၇
M.R.P. v Switzerland, CAT/C/25/D/122/1998.	၄၀၈
Muller and ors v Switzerland, Ser A, No 133 (1988).	၅၀၃, ၅၂၀
Munoz v Peru, UN Doc CCPR/C/34/D/203/1986.	၄၆၁, ၄၆၉
Murray v United Kingdom, Ser A, No 300-A (1994).	၄၅၇, ၄၆၉
Muteba v Republic of Congo (Zaire), UN Doc CCPR/C/22/D/124/1982 (1984).	၅၀၂, ၅၂၀
Mutumbo v Switzerland, UN Doc CAT/C/12/D/13/1993.	၃၉၁, ၄၀၈
Namibia Case (Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970) Advisory Opinion) 1971 ICJ Peps 16.	၂၁, ၈၃
Nauru v Australia [1993] ICJ Repts 322.	၄၈၈, ၄၉၇
Ng v Canada, UN Doc CCPR/C/49/D/469/1991 (2000).	၃၉၉, ၄၀၈
Nielsen v Denmark, Ser. A, No 144 (1988).	၄၂၈, ၄၃၅
North American Dredging Company Case (US/Mexico) (1926) 4 RIAA 26.	၁၅, ၄၁
Norway v Greece (Applicn 3322/67), CM Res DH (70) 1.	၁၉၀, ၂၈၉
Oberschlick v Austria, Ser A, No 204 (1991).	၄၁၀, ၄၆၉
Observer and Guardian v United Kingdom, Ser A, No 216 (1991).	၅၁၄, ၅၂၀
OF v Norway, UN Doc CCPR/C/23/D/158/1983 (1984).	၄၆၂, ၄၆၉
Ogur v Turkey, No 21594/93, ECHR 1999-III.	၃၆၆, ၃၈၀

Olo Bahamonde v Equatorial Guinea, UN Doc CPR/C/49/D/468/1991 (1993).	၄၂၄, ၄၃၅
Open Door Counselling and Dublin Well Woman v Ireland Ser A, No 246 (1992).	၁၈၂, ၁၉၀
Opinion 2/13 of the Court of Justice of the European Union, 18 December 2014.	၁၈၃, ၁၉၀
Opuz v Turkey Applcn 33401/02, European Court of Human Rights, judgment 9 June 2009.	၆၂၉, ၆၄၇
Ouedraogo v Burkino Faso, Communication 204/97, ACHPR 29 th Sess (2001).	၃၅၅, ၃၈၀
Oxandabarat on behalf of Scarrone v Uruguay, UN Doc CCPR/C/20/D/103/1981 (1983).	၄၆၂, ၄၆၉
P v S and Cornwall County Council, Case C-13/94, [1996] ECR I-2143.	၁၈၂, ၁၉၀
Panevezys Railway Case (Estonia v Lithuania), 1939 PCIJ Rep Ser A/B, No 76.	၁၄, ၄၁
Parkanyi v Hungary, UN Doc CCPR/C/45/D/410/1990 (1992).	၄၃၂, ၄၃၅
Paton v United Kingdom (1980) 19 DR 244.	၃၅၉, ၃၈၀
Pheneas Munyarugarama v Prosecutor, MCIT 12-09-AR14.	၃၇၈, ၃၈၀
Piersack v Belgium, Ser A, No 53 (1982).	၄၅၃, ၄၆၉
Pietraroia v Uruguay, UN Doc CCPR/C/12/D/44/1979 (1981).	၄၄၇, ၄၇၀
Pinkney v Canada, UN Doc CCPR/C/14/D/27/1977 (1981).	၄၆၅, ၄၇၀
Pretty v United Kingdom [2002] ECHR 427.	၃၆၀, ၃၈၀
Prosecutor v Akayesu, Case No ICTR 96-4-A, Judgment 2 September 1998, Appeal Chamber, 1 June 2001.	၃၇၅, ၃၈၀
Prosecutor v Dominic Ongwen ICC-02/04-01/15	၆၅၄, ၆၇၁
Prosecutor v Dusko Tadic, Case IT 94-1, Judgment 7 May 1997, Appeal Chamber 15 July 1999.	၃၈၀, ၄၄၈, ၄၇၀, ၆၅၃, ၆၇၁
Prosecutor v Galic, Case No IT-98-29-T, Judgment 5 December 2003, Appeal Chamber 30 November 2006.	၃၈၀, ၃၇၇
Prosecutor v Kambanda, Case No ICTR 97-23-A, Judgment 2 August 2001, Appeal Chamber 19 April 2004.	၃၇၆, ၃၈၀
Prosecutor v Lubanga, International Criminal Court (trial commenced January 2009) Child Soldiers.	၆၃၈, ၆၄၇

Prosecutor v Slobodan Milosevic, Case IT 02-54, terminated.	၃၇၆, ၃၈၀
Prosecutor v Zejnil Delalic, Zdravko Mucic, Hazim Delic and Esad Landzo (the Celebici Judgment), Case IT 96-21-T, 16 November 1998.	၃၈၀
R v Kent Kirk, Case 63/83 [1984] ECR 2689	၄၇၀
Rantsev v Cyprus and Russia, Application 25965/04, ECtHR (2010).	၄၁၃, ၄၃၅
Rees v United Kingdom, Ser A, No 106 (1986).	၂၉၆, ၃၁၂
Reservations to the Convention on Genocide Case (1951) ICJ Repts 15.	၁၃၃, ၁၅၁, ၃၁၂, ၃၇၂, ၃၈၀
RM v Finland, UN Doc CCPR/C/35/D/301/1988 (1989).	၄၆၃, ၄၇၀
Ross v Canada, UN Doc CCPR/C/70/D/736/1997 (2000).	၅၁၆, ၅၂၀
Rutili v Minister for the Interior, Case 36/75, [1975] ECR 1219.	၁၈၂, ၁၉၀
Sahin v Turkey, Application 44774/98, European Court of Human Rights (Chamber 29 June 2004) appeal (Grand Chamber 10 November 2005).	၃၃၇, ၅၅၁, ၅၆၆,
Salabiaku v France, Ser A, No 141-A (1988).	၄၅၅, ၄၇၀
Saramaka People v Suriname, Ser C, No 174 (Inter-American Court of Human Rights, 28 November 2007).	၄၉၁, ၄၉၇
Schmidt v Germany, Ser A, No 291-B (1994).	၄၂၂, ၄၃၅
Schultz-Hoff v Deutsche Rentenversicherung Bund, Case C-350/06, ECJ ruling 20 January 2009.	၅၄၄
Selcuk and Asker v Turkey, Vol 1998-II, No 71 (1998).	၃၈၄, ၄၀၈
Setelich on behalf of Antonaccio v Uruguay, UN Doc CCPR/C/14/63/1979 (1981).	၄၆၁, ၄၇၀
Sextus v Trinidad & Tobago, UN Doc CCPR/C/72/D/818/1998 (2001).	၄၆၄, ၄၇၀
Sheffield and Horsham v United Kingdom, ECHR 1998-V, part 84.	၂၉၆, ၃၁၂
Sigurjonsson v Iceland, Ser A, No 264.	၅၂၉, ၅၄၄
Siliadin v France, Applicn 73316/01, European Court of Human Rights, judgment 26 July 2005.	၄၁၉, ၄၃၅
Singh Bhinder v Canada, UN Doc CCPR/C/37/D/208/1986 (1989).	၃၄၀, ၃၅၁
Sitenda Sebalu v Secretary-General of the East African Community, Reference 1 of 2010.	၂၄၄, ၂၄၇

Social and Economic Action Rights Centre v Nigeria, Case 155/96, ACHPR/COMM/A044/1 (2002).	ႷႷႷ, ႷႷႸ, ႷႷႹ
Society for the Protection of the Unborn Child v Grogan, Case C-159/90, [1991] ECR I04685.	ႵႵႷ, ႵႵႸ
Soering v United Kingdom, Ser A, No 161 (1989).	ႵႵႸ, ႵႵႹ
Somerset v Stewart (1772) Lofttt I.	ႷႵ, ႵႶ
Sotgiu v Deutsche Bundespost, Case 152/73 [1974] ECR 153.	ႷႷႸ, ႷႷႹ
Stalla Costa v Uruguay, UN Doc CCPR/C/30/D/198/1985 (1987).	ႵႵႸ, ႵႵႹ
Stauder v Ulm, Case 29/69, [1969] ECR 419.	ႵႵႵ, ႵႵႶ
Stork, Case 1/58, [1959] ECR 423.	ႵႵႶ, ႵႵႷ
Stringer and ors v HM Revenue and Customs, Case C-520/06, ECJ ruling 20 January 2009.	ႷႷႹ
Sweden v Greece (Applicn 3323/67), CM Res DH (70) 1.	ႵႵႸ
Tas v Turkey, No 24596/94, ECHR 2000.	ႵႵႶ, ႵႵႷ
Thorgeirson v Iceland, Ser A, No 239 (1992).	ႵႵႸ, ႵႵႹ
Tinnelly and McElduff v United Kingdom, ECHR 1998, Vol 1998-IV, No 79.	ႵႵႹ, ႵႵႺ
TK and MK v France, UN Doc CCPR/C/37/D/220 and 222/1987 (1989).	ႷႷႸ, ႷႷႹ
TPS v Canada, UN Doc CAT/C/24/D/99/1997.	ႵႵႸ, ႵႵႹ
Trujillo Oroza Case Ser C, No 64 (2000).	ႵႵႶ, ႵႵႷ
Tyer v United Kingdom, Ser A, No 26 (1978).	ႵႵႸ
US v Finland, UN Doc, CAT/C/30/D/197/2002.	ႷႷႶ, ႷႷႷ
V v United Kingdom [GC] No 24888/94, ECHR, 1999-IX.	ႵႵႷ, ႵႵႸ
Valcada v Uruguay, UN Doc CCPR/C/8/D/9/1977 (1979).	ႵႵႷ, ႵႵႸ
Van der Musselle v Belgium, Ser A, No 70 (1983).	ႵႵႸ, ႵႵႸ
Van Droogenbroeck v Belgium, Ser A, No 44 (1982).	ႵႵႷ, ႵႵႸ
Vasilskis v Uruguay, UN Doc CCPR/C/18/D/80/1980 (1983).	ႵႵႸ, ႵႵႸ
Velasquez Rodriguez (Honduran Disappearances) cases, Ser C, No 4 (1988).	ႷႵႹ, ႷႵႺ, ႵႵႷ, ႵႵႸ, ႵႵႸ
Velez Restrepo v Colombia, Ser C, No 248 (2012).	ႷႷႸ, ႵႵႸ
Vilvarajah v United Kingdom, Ser A, No 215 (1991).	ႵႵႸ, ႵႵႸ
Vincent Agu and others v the Federal Republic of Nigeria.	ႷႷႸ, ႷႷႸ
Vo v France (2004) 40 EHRR 12.	ႵႵႸ, ႵႵႸ

Waldman v Canada, UN Doc CCPR/C/67/D/694/1996 (1999).	၅၈၄, ၆၀၅
Weinberger v Uruguay, UN Doc CCPR/C/11/D/28/1978 (1980).	၄၄၇, ၄၇၀
Western Sahara Case [1975] ICJ Reps p 12.	၄၈၂, ၄၉၇
Wik Peoples and ors v State of Queensland and ors 187 Commonwealth Law Reports (1996) 1.	၅၉၈, ၆၀၅
Wilhelm v Bundeskarttellaamt, Case 14/68 [1969] ECR 1.	၄၆၇, ၄၇၁
Yildirim v Austria, UN Doc CEDAW/C/39/D/6/2005.	၃၅၆, ၃၈၁
Yilmaz-Dogan v the Netherlands, UN Doc CERD/C/36/D/1/1984 (1988).	၁၂၁, ၁၃၃
Yogogombaye v Republic of Senegal, Application 001/2008 African Court of Human and People's Rights, judgment 15 December 2009.	၂၃၃, ၂၄၇
Zumtobel v Austria, Ser A, No 268-A (1993).	၄၄၉, ၄၇၀

(၁) နိဒါန်း

ကျွန်ုပ်တို့သည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ များပြားသည့် ခေတ်ကြီးတွင် နေထိုင်နေကြရသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်များဖြစ်ပွားသည့် နေရာများသည် ချမ်းသာသော နိုင်ငံများ၊ ဆင်းရဲသောနိုင်ငံများ အားလုံးပါဝင်ပြီး ကျူးလွန်သူများသည်လည်း အစိုးရတာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများ၊ အမုန်းတရားပြန့်ပွားစေသော အုပ်စုများနှင့် ဒေသဂိုဏ်းအဖွဲ့များ၊ ဒုစရိုက်ဂိုဏ်းများနှင့် လက်နက်ကိုင်များအားလုံး ပါဝင်ကြသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ (၂၉) ကြိမ်မြောက် အစည်းအဝေး အဖွင့်မိန့် ခွန်း၊ ဇွန်လ ၂၀၁၅
Zeid Ra'ad Al Hussein, လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြီးတန်း ကော်မရှင်နာ

ကုလသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းပြီးချိန် ၁၉၄၅ ခုနှစ်မှ စ၍ လူသားအားလုံးအတွက် နိုင်ငံတကာမှ သဘောတူ လက်ခံထားသော အခွင့်အရေးများသည် မျှော်လင့်မထားသည့် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ထွန်းလာခြင်းကို မျက်မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများကို လက်ခံရန်မှာ နိုင်ငံ တကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးအတွက် အရေးပါသော အချက်တစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ ၂၁ ရာစု အစတွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့သည် နိုင်ငံတကာမှ သဘောတူလက်ခံထားသော အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်သူ အဖြစ် ပေါ်ထွက်လာသည်။

ပြောရမည်ဆိုလျှင် လူအများအတွက် မွေးရာပါဖြစ်သော၊ မည်သည့်အခြေအနေတွင်မှ ရုတ်သိမ်း၍ မရေသော အခွင့်အရေးများ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် အသစ်အဆန်းတော့မဟုတ်ပေ။ ဟိုးယခင်ကတည်းကပင် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများက နိုင်ငံတော်၏ အာဏာတွင် အကန့် အသတ်ရှိ ကြောင်း လက်ခံထားခဲ့ကြသည်။ ထိုအကန့်အသတ်များမှ တချို့ကို လူ့အခွင့်အရေးများအကြောင်း နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းကို အကျဉ်းချုပ် ဆွေးနွေးထားသော အခန်း (၂)တွင် ဆက်လက် ဖော်ပြ သွားပါမည်။ လူ့အခွင့်အရေးများတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး၏ အစိတ်အပိုင်း များ ပါဝင်သည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အယူအဆက နိုင်ငံတော်သည် ပို၍မြင့်မားသော စံနှုန်းများ နှင့် ကိုက်ညီသော အပြုအမူကို လိုက်နာကျင့်သုံးသင့်ကြောင်း၊ နိုင်ငံတော်၏ အာဏာစက်အတွင်း ရှိနေသော လူတစ်ဦးတစ်ယောက်စီကို ဆက်ဆံရာ၌ ဘောင်အထိန်းအကွပ်များ ထားသင့်ကြောင့် အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ဤအကြောင်းကို နောက်ပိုင်းတွင် အကျဉ်းမျှတင်ပြသွားပါမည်။ နိုင်ငံ တော်က လူတစ်ဦးချင်းစီကို ဆက်ဆံရာ၌ အခြားသော အထိန်းအကွပ်များကို (ဥပမာ လက်တုံ့ပြန် ခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့ခြင်း)ကို အသားပေး ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ အစောပိုင်း ကာလများတွင် လူ့အခွင့်အရေးကိုအသိအမှတ်ပြုသည့် ဥပမာများ (ဥပမာ ကျွန်ုပ်တို့ကိုတားမြစ်ခြင်း၏ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲလာပုံများ) ကိုလည်း အသေးစိတ် ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ အများစုနားလည်ထားသည်မှာ ယနေ့ခေတ် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ (International Bill of Rights) သည် စစ်ပွဲကြား ကာလတွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး (League of Nations) မှ လူနည်းစု များကို ကာကွယ်ပေးရေး အာမခံချက်များမှ တစ်ဆင့် လူနည်းစု အုပ်စုများအတွက်

အခွင့်အရေးများ သတ်မှတ်ပေးရာမှ အစပြုခဲ့သည်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများသည် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ် (International Labour Organization) မှ အလုပ်သမားများကို ကာကွယ်ရန် စံသတ်မှတ်ချက်များ ချမှတ်ခဲ့ခြင်းတွင်လည်း အခြေခံသည်။

ယခုစာအုပ်မှာမူ ယနေ့ခေတ် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို အဓိက အာရုံစိုက် ဆွေးနွေးထားပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ထိုသဘောတရားကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ ဖန်တီးခဲ့ပုံများကို အသေးစိတ် ဆွေးနွေးသွားမည် ဖြစ်သည်။ အခန်း (၃) တွင် စာဖတ်ပရိသတ်ကို လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များအား မိတ်ဆက်ပေးသွားမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအခန်းတွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ အဓိက အောင်မြင်မှုများကို ခြုံငုံဖော်ပြသွားပါမည်။ ထို့နောက် အခန်း (၄) တွင် လူသားတိုင်း ခွဲခြားခံရခြင်း မရှိဘဲ ရရှိရမည့် တစ်ကမ္ဘာလုံး လက်ခံထားသော လူ့အခွင့်အရေး များနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ စုစည်းထားသော “နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ”ကို အသေးစိတ် ဆန်းစစ်သွားမည် ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့၏ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဝံ့ပိုးပေးသော အင်စတီကျူးရှင်း၊ အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိတ်အပိုင်းများ များစွာ ရှိကြသည်။ ထိုအထဲမှ အဓိက အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း၊ အထူးသဖြင့် သဘောတူ စာချုပ်များ လေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များအကြောင်းကို အခန်း (၅) တွင် လေ့လာသွားပါမည်။ နိုင်ငံတကာ၏ လူ့အခွင့်အရေးအပေါ်ထားရှိသည့် ရည်ရွယ်ချက်များကို သိရှိရန်နှင့် ထိုအခွင့်အရေး များ လက်တွေ့ကျင့်သုံးရန် နည်းလမ်း များကို သိရှိလာရန် ရည်စူးပါသည်။

နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် တိုးတက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် သီးသန့် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မဟုတ်ပေရာ ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှုကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားသွားပါမည်။ အခန်း (၆) တွင် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးစာတမ်းများ ဖော်ထုတ် ရသည့် နောက်ခံ အကြောင်းအရင်းများကို မိတ်ဆက်သွားပါမည်။ ထိုအခန်းတွင် အဆိုပါ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များသည် ကြေငြာချက်များ သက်သက်သာ ဖြစ်ပြီး လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်သည့် နည်းလမ်းများ မပါဝင်သည်ကိုလည်း မိတ်ဆက်ပေးသွားပါမည်။ ထိုအခန်းတွင် အရှေ့တောင် အာရှနှင့် အာရပ်ဒေသရှိ စနစ်များအကြောင်း ပါဝင်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် အဓိက လူ့အခွင့်အရေးစနစ်များ ဖြစ်သော ဥရောပတိုက်၊ အမေရိကတိုက်နှင့် အာဖရိကတိုက်ရှိ ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်များအကြောင်း တင်ပြသွားမည် ဖြစ်သည်။ ထိုဒေသ သုံးခုရှိ ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် အသေးစိတ် ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် များကို လက်ခံ ကျင့်သုံးကြသည်။ ထိုဒေသဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ ထူထောင်၍ ထိုအဖွဲ့အစည်းများမှ နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်း မှုများကို စောင့်ကြည့်ကြသည်။ ထိုအဖွဲ့များထဲမှ အဖွဲ့ဖွဲ့ဆုံး၊ ရှေးအကျဆုံးနှင့် အထိရောက်ဆုံး ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်မှာ ဥရောပ ကောင်စီ (Council of Europe) ပင် ဖြစ်သည်။ ဥရောပ ကောင်စီ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် အခြား ဥရောပ ဒေသ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်လာမှုများကို အခန်း (၇) တွင် ဆန်းစစ်လေ့လာသွားပါမည်။ အခန်း (၈) တွင်မူ စာဖတ်သူ ကို အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ အဖွဲ့ (Organization of American States) ၏ အကူအညီဖြင့်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်

မူများ အကြောင်း တင်ပြသွားပါမည်။ အမေရိကတိုက်ဒေသရှိ လူ့အခွင့်အရေးစနစ်သည် သမိုင်းကြောင်း ရှည်ကြာခဲ့ပြီး အောင်မြင်မှုများစွာလည်း ရရှိခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် အခန်း (၉) တွင် အာဖရိ က ဒေသရှိ စနစ်အကြောင်းကို လေ့လာသွားပါမည်။ ထိုစနစ်တွင် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများစွာ ပါဝင်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြည့်စုံကုံလုံမှု အရှိဆုံးနည်းစနစ်များကို အသုံးပြုထားပါသည်။

ပုံမှန်အားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို စာရင်းပြုထားခြင်းသက်သက်သည် နိုင်ငံတကာ အဆင့်၌ ဖြစ်စေ ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်၌ဖြစ်စေ ထိရောက်သော အကောင်အထည်ဖော်မှုများ မရှိလျှင် လူ့အများအတွက် အသုံးဝင်မည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် အခန်း (၁၀) တွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများ ရရှိရေးအတွက် နည်းလမ်းများကို ဆန်းစစ်လေ့လာသွားမည် ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အကြောင်း အဓိကထားဖော်ပြသွားမည် ဖြစ်သော်လည်း အစောပိုင်းတွင် ဆွေးနွေးခဲ့သော ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကိုလည်း ထည့်သွင်း ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ထိုစနစ်အပေါ် အဓိက ဝေဖန်တိုက်ခိုက်နေသည့် အချက်များနှင့် လက်ရှိ လုပ်ဆောင်နေသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကိုလည်း တင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကျန်ရှိနေသော အခန်းများတွင် စာဖတ်သူကို နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးပါအချက်များနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး ရှင်းလင်းပြသွားပါမည်။ အခန်း(၁၁)တွင် အခြေခံ အခွင့်အရေးများအကြောင်းနှင့် ထိုအခွင့်အရေးများ ရရှိရန် အတားအဆီးများကို ခြုံငုံ သုံးသပ်သွားပါမည်။ အခွင့်အရေးများ ပေးရာ တွင် နိုင်ငံတော်မှ ရွေးချယ်၊ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခြင်း၊ စည်းကမ်းချက်များ ဖြေလျော့ခြင်း၊ ခြွင်းချက်ထားခြင်း၊ ကြေညာချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းနှင့် ဖျက်သိမ်းခြင်း စသည့် အရေးပါသော အကြောင်းအရာများကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

နောက်ပိုင်း အခန်းများတွင် တစ်ဦးချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ကဏ္ဍအသီးသီးမှ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြရာ၌ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို ရည်ညွှန်းကိုးကားပြီး ဖော်ပြသွားပါမည်။ အမျိုးမျိုးသော အကြံပေးအဖွဲ့များ၏ စီရင်ချက်များမှ ဆွဲယူထားသော ဥပမာများသည် အမှုတစ်ခုချင်းစီတွင် ဥပဒေကို အသုံးပြုပုံနှင့် ဘောင်အကျယ်အဝန်းကိုဖော်ပြနေသည်။ အရင်းအမြစ် အမျိုးမျိုးမှ ရယူထားခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် လေ့လာချက်တွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများသည် လုံးဝ ပြီးပြည့်စုံသည်ဟု မဟုတ်ယူသင့်ပါ။ အခွင့်အရေးများ၏ သက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များ၏ အမြင်နှင့် ၎င်းတို့အကြောင်း ရေးသားထားသော စာပေများကို ရည်ညွှန်းကိုးကားသင့်ပါသည်။

စာမျက်နှာ အကန့်အသတ်ရှိသော်လည်း အချို့သောအခွင့်အရေးများကို သီးခြားကဏ္ဍခွဲ၍ လေ့လာရန် လိုပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင် ရွေးချယ်ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများမှာ ယနေ့ခေတ် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ၏ နယ်ပယ်အကျယ်အဝန်းကို ထင်ဟပ်နေပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ (Human Rights Committee) နှင့် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး (European Court of Human Rights) တို့က စီရင်သော တိုးပွားလာနေသော အမှုများ

သည် ယခုစာအုပ်တွင် အခွင့်အရေးများ ရွေးချယ်ဖော်ပြသည့်အပေါ် လွှမ်းမိုးမှု ရှိခဲ့သည်။ တိုင်တန်းမှုများသော အခွင့်အရေးများကို အလေးထား ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအချက်ကြောင့်ပင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများမှ တစ်ဆင့် လူတစ်ဦးချင်းစီ ၏ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများ၊ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများ (collective rights) ကို ပို၍ ဦးစားပေး ဖော်ပြထားသည်။ အခွင့်အရေး အမျိုးမျိုးကြားတွင် ထပ်တူညီခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ခြင်း များကို ထိန်းညှိရန် လိုအပ်ပြီး ဤသည်မှာ ရှောင်လွှဲမရသော အချက်ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်မှာမူ ယခုစာအုပ်၏ ဘောင်အပြင်ဘက်သို့ ရောက်နေပြီ ဖြစ်၍ အသေးစိတ် ဆွေးနွေးသွားမည် မဟုတ်ပါ။

ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်း (Charter of the United Nations) အရ လူအများ၏ အခွင့် အရေးများ တန်းတူညီရေးသည် အရေးပါဆုံး အချက် တစ်ချက်ဖြစ်သည်။ တန်းတူညီ အခွင့်အရေး များ ရရမည်ဟူသည့် အချက်ကို ဥပမာအားဖြင့် နီဒါန်း အပိုဒ် ၁(၂)၊ အပိုဒ် ၁၃(၁)(ခ)၊ အပိုဒ် ၅၅(ဂ) တို့တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအချက်သည် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့၏ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး စနစ်၏ မူလအစကို ပြန်လည် အလေးစိုက်ဖော်ပြရာလည်း ကျသည်။ အနည်းအကျဉ်းသော လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာချက် များတွင်သာ ခွဲခြားခြင်း မပြုရဟူသော အချက်မပါရှိပေ။ ခွဲခြားခြင်း မပြုရဟူသော အချက်ပါရှိခြင်းသည် ကြေညာချက်ပါ အခွင့်အရေးများသည် အားလုံးအတွက် အာမခံချက်ပေးသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ထိုကဲ့သို့သောအချက်မျိုးကို လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ ချက်များ အားလုံးနီးပါးတွင် ပါဝင်လေ့ရှိရာ ယင်းအချက်ကို အခန်း (၁၂)တွင် ဆန်းစစ် သွားပါ မည်။

လူ့အခွင့်အရေးများကို ပို၍ တိတိကျကျ ဖော်ပြရလျှင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်မှ စရလိမ့်မည်။ ထိုအခွင့် အရေးသည် အခွင့်အရေးများ အားလုံး၏ အခြေခံ အကျဆုံး အခွင့်အရေးလည်း ဖြစ်သည်။ အခြား အခွင့်အရေးများသည် အသက်ရှင် နေထိုင်ခြင်းအပေါ် ထပ်ဆောင်း အရည်အသွေး ဖြည့်ပေးခြင်း သာ ဖြစ်ပေသည်။ အခန်း (၁၃)တွင် အာဖရိက၊ အမေရိက၊ ဥရောပနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ စနစ်များရှိ အသက်ရှင် နေထိုင်ခွင့်နှင့် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း အပေါ် နိုင်ငံတကာမှ ထားရှိသော စံညွှန်းများကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အတွင်း ကျူးလွန်ခဲ့သော ရက်စက် ကြမ်းကြပ်မှုများကြောင့် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုများ ဖြစ်ပွားခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်မှာ အစောပိုင်းနှစ် များတွင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့၏ အဓိက ဦးစားပေး ဖြစ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းတရားရုံး များ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး (International Criminal Court (ICC)) ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို ကြည့်လျှင် ယနေ့ခေတ်တွင်လည်း ထိုကိစ္စရပ်သည် အရေးပါ ဆဲ ဖြစ်နေကြောင်းကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

အခန်း (၁၄) တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများနှင့် ၎င်းကဲ့သို့ ဆင်တူယိုးမှား ဆက်ဆံမှုများနှင့် အပြစ် ပေးပုံများကို တားမြစ်ခြင်းအကြောင်း မိတ်ဆက်သွားပါမည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို တိုက်ဖျက်ရန် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများမှ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို သီးသန့် လေ့လာ စောင့်ကြည့်သည့် နည်းလမ်းများ၊ စနစ်များ ထားရှိကြသည်။

ကျွန်တို့ကို ဆန့်ကျင်သည့် လုပ်ငန်းများသည် နိုင်ငံတကာတွင် သမိုင်းစဉ်ဆက် ရှိခဲ့ကြရာ အခန်း (၂) တွင် ကျွန်တို့၏ အကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ အခန်း(၁၅)တွင် ကျွန်တို့နှင့် အလားတူ အလေ့အကျင့်များနှင့် သက်ဆိုင်သော ယနေ့ခေတ် ဥပဒေများကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ခေါင်းစဉ် ဖြစ်သည့် လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှု ခံစားခွင့် ဟူသော ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် တင်ပြထားသည်။ ထိုလွတ်လပ်ခွင့်များ ထိခိုက်ခြင်းကို နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများမှ ခွင့်ပြုထား သည့် အခြေအနေများကိုလည်း လေ့လာသွားပါမည်။

အခန်း (၁၆)တွင် ဥပဒေရေးရာမှတ်၌ တန်းတူညီခြင်းနှင့် မျှတသော တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့် အကြောင်းများကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးမှ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေတွင် မျှတသော တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်အတွက် အာမခံချက် ပေးရမည်ဟု ပါရှိပြီး ယင်းကိစ္စရပ် အကြောင်းလည်း ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ထိုအခန်းတွင် ဥပဒေပု လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၏ ဥပဒေရေးရာ စနစ်များကို အခြား အခန်းများထက် ပို၍ မှီငြမ်း ဖော်ပြသွားပါမည်။ အကြောင်းမှာ အဆိုပါ တရားရုံးသည် ယနေ့ခေတ်တွင် စိန်ခေါ်မှု များစွာ ရှိနေသေးသည့် မျှတသော တရားစီရင် ခံပိုင်ခွင့် ကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အမှုတွဲများစွာကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချပေးခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် အမျိုးအစား ခွဲခြားခြင်းမှ ဆင်းသက်လာသော အခွင့်အရေး တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးသည် ရှေ့အခန်းများတွင် ဖော်ပြခဲ့သော အခွင့်အရေးများနှင့် ဆန့်ကျင် ဘက် ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးသည် လူတစ်ဦးချင်းစီ ကျင့်သုံးနိုင်သော အခွင့်အရေး မဟုတ်ဘဲ လူအုပ်စုလိုက် ကျင့်သုံးရသည့် အခွင့်အရေး ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းနှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (International Covenants) နှစ်ခုလုံး၏ ပထမ အပိုဒ်တွင် ထိုစည်းမျဉ်းကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသော်လည်း ထိုအချက်မှာ အငြင်းပွားဖွယ်ရာအဖြစ် ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ရှေးဦးပိုင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် ကိုလိုနီ နယ်မြေချွဲထွင်မှုများ အဆုံးသတ်သည့် နောက်ပိုင်း ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့် လက်တွေ့ အသုံးချပုံနှင့် ပတ်သက်ပြီး အားလုံး သဘောတူ လက်ခံမှု အနည်းငယ်သာ ရှိကြသည်။ အခန်း (၁၇)တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများမှ ထိုအခွင့်အရေးကို အောင်မြင်စွာ တောင်းဆိုနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိကြပေ။

အခန်း (၁၈)သည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ အနက်မှ တစ်ခုဖြစ်သော လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်အကြောင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးသည် ဒီမိုကရေစီ၏ အဓိက ရည်ညွှန်းချက် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ခံစားခွင့် ရှိသူများသည် အသံပြုနိုင်ခြင်း မရှိသည့်အခါ၊ ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို အများသိစေရန် ထုတ်ဖော်နိုင်ခွင့် မရှိသည့်အခါ လူ့အခွင့်အရေး ကျဆုံးသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုလေ့ရှိသည်။ ထိုအခန်းတွင် အခွင့်အရေးနှင့် အဓိက တရားဝင် ကန့်သတ်ချက်များ (ဥပမာ - စစ်ပွဲများ ကျင်းပရန် လှုံ့ဆော်ခြင်း) အကြောင်း စူးစမ်း ထားသည်။

အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်ကိုလည်း ကျယ်ပြန့်သော ရှုထောင့်မှ လေ့လာထားသည် (အခန်း ၁၉)။ ဤစာအုပ် တွင် အသေးစိတ် တင်ပြထားခြင်း မရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများမှ အဓိကထား လုပ်ဆောင်သည့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများမှ ဥပမာများက ထိုအကြောင်းအရာ

ကို ဖော်ပြရာတွင် လွှမ်းမိုးမှုများ ရှိသည်။ ပြည့်စုံသော စံချိန်စံညွှန်းများ ဖော်ထုတ်ရာတွင် နိုင်ငံ တကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များက ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကောင်စီ၏ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်တွင် အဆိုပါ စံချိန်စံညွှန်းများ နှစ်အလိုက် ပြောင်းလဲ လာပုံကို လေ့လာနိုင်သည်။

အချုပ်ဆိုရသော် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးများကို အဓိက အာမခံနိုင်ရန်သော အရာမှာ ပညာရေးဟု ပင် ဆိုနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အခန်း (၂၀) တွင် အခြေခံအခွင့်အရေးများ (substantative rights) လေ့လာသုံးခြင်း အပိုင်းကို ပညာသင်ကြားခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးများအကြောင်း ဆွေးနွေးယင်း နိဂုံးချုပ် ထားပါသည်။

နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပြဿနာများကြောင့် မူလ အကြံအစည်များမှ သွေဖည်ခဲ့သော်ငြား အခန်း(၂၁)တွင် လူနည်းစုအုပ်စု အခွင့်အရေးများ လိုအပ်သည့် အချက်ကို လက်ခံမှုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး တင်ပြထားသည်။ လူနည်းစု အုပ်စု အခွင့်အရေးများသည် ပုံစံအားဖြင့် စုပေါင်း အခွင့်အရေးဟု ဆိုနိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာတွင် လူနည်းစု အုပ်စုများကို အကာအကွယ် ပေးခြင်းများ တိုးပွားလာသည့်အလျောက် ထိုကိစ္စရပ်နှင့် စပ်လျဉ်းသော ခေတ်ပေါ် ဥပဒေများ လည်း ပေါ်ပေါက်လာသည်။ မူလအခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးစုများ၏ အခွင့်အရေးများ ကိုလည်း ဤအခန်းတွင် ဆွေးနွေးထားသည်။ မူလအခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးစုများသည် အမြဲတမ်း လူနည်းစု အုပ်စု ဖြစ်သည်ဟု မဆိုနိုင်။ ယင်းတို့ကို ထိုသို့ သတ်မှတ်ထားခြင်းလည်း မရှိပေ။ သို့သော် မူလအခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးစုများ၏ ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှု၊ ဘာသာစကားနှင့် ဓလေ့ ထုံးတမ်းများကို အသိအမှတ်ပြုရန် လူနည်းစု အုပ်စုများကဲ့သို့ပင် တောင်းဆိုမှုများ ပြုလုပ်ကြ သည်။ ထိုအခန်းပါ ဆွေးနွေးချက်များသည် အခန်း (၂၂)နှင့် စပ်ဆက်နေသည်။ အခန်း (၂၂)တွင် ယခုနောက်ပိုင်း ပိုခေတ်စားလာသည့် အုပ်စု အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သော အမျိုးသမီးများ၊ ကလေး သူငယ်များနှင့် ဒုက္ခသည်များ၏ အခွင့်အရေးအကြောင်း ခြုံငုံ ဖော်ပြသွားပါမည်။

နောက်ဆုံး အခန်းတွင်မူ စာအုပ် တစ်လျှောက် ဖော်ပြထားပြီး ဖြစ်သော အဓိက ခေါင်းစဉ်များနှင့် လက်ရှိ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်ပါ ဧရိယာ အချို့ကို စုစည်းကာ နိုင်ငံ တကာ လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ်ရှိသော စိန်ခေါ်မှုများကို လေ့လာသွားမည် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့် အရေးသည် ကမ္ဘာ့ နိုင်ငံရေး ဖြစ်စဉ်များ ဖြစ်ပေါ်မှုတွင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ အနည်းဆုံး အနေဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေးများကို ထိန်းသိမ်းရာတွင် အဓိက ကူညီပေးသည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများသည် ပြည်သူ့ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေရေးရာ၏ အခွဲတစ်ခု ဖြစ်လာပြီ ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ အရေးပါမှုများကို လျှော့တွက်မရနိုင်ပေ။

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး အစည်းအဝေးမှ ပေါ်ထွက်လာသော ၁၉၉၃ ဝီယင်နာ ကြေငြာစာတမ်းပါ အချက်တစ်ချက်ကို ဖော်ပြရလျှင် "လူ့အခွင့်အရေးများ အားလုံးသည် လူသားတိုင်းနှင့် သက်ဆိုင် သည်။ ခွဲခြား၍ မရနိုင်။ တစ်ချက်နှင့် တစ်ချက် အပြန်အလှန် မှီခို ဆက်စပ်နေသည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် လူ့အခွင့်အရေးများကို တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် မျှတပြီး တန်းတူညီသော ပုံစံဖြင့် တူညီသော အခြေခံ၊ တူညီသော အလေးပေးမှုတို့ဖြင့် ကျင့်သုံးရမည်။" (ကြေညာချက် ၅) အဆိုပါ

အချက်မှာ လွန်ခဲ့သော ၂၅နှစ်က ချမှတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤစာအုပ် အဆုံးတွင် စာဖတ်သူ များ
သည် ထိုအချက် တိကျ မှန်ကန်မှု ရှိ၊ မရှိ ဆုံးဖြတ်နိုင်စွမ်း ပိုရှိလာမည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

(၂) နောက်ခံသမိုင်း

လူ့အခွင့်အရေးသည် နှစ်ပရိစ္ဆေဒများစွာကပင် တည်ရှိလာခဲ့သည်။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုသော စကားရပ်မှာ ကုလသမဂ္ဂ မဖွဲ့စည်းမီ နိုင်ငံတကာ ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်နေစဉ် အချိန် ဝန်းကျင်ကသာ စတင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်မှစပြီး လူ့အခွင့်အရေး၏ အတိမ်အနက်ကို ပို၍ အကျယ်ချဲ့ ဆွေးနွေး ပြောဆိုလာခဲ့ကြရာ ယနေ့အချိန်တွင် လူ့အခွင့်အရေး မှာ နိုင်ငံတကာ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးသို့ စိမ့်ဝင်ယုံနှံ့လျက် ရှိနေပေပြီ။ လူ့အခွင့်အရေး၏ မူလဇာစ်မြစ်ကို ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာညောင်းလာပြီဖြစ်သော အတွေးအခေါ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်သည်။ တကယ်တမ်း ပြောရလျှင် လူ့အခွင့်အရေးကို တရား ဥပဒေ စိုးမိုးရေး၏ မိရိုးဖလာ အယူအဆကို ခေတ်သစ် အနက်ပြန်ဆိုမှု (နှင့် ခေတ်သစ် အကျယ် ချဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှု) ဟု ပြောလျှင် မှားမည်မထင်။ အထက်ဖော်ပြပါ အတွေးအခေါ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများကို ဤစာအုပ်တွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြမည် မဟုတ်ပါ။ သို့သော် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးအား သမိုင်းနောက်ခံထား၍ အခြေခံ မိတ်ဆက် သဘောမျိုး တင်ပြသွားပါမည်။ အထူးသဖြင့် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး မဖွဲ့စည်းမီ အကြိုကာလအတွင်း အဖြစ်အပျက်များကို အသား ပေး ရေးသားဖော်ပြသွားပါမည်။ ယခုကဲ့သို့ သမိုင်း နောက်ခံ အကြောင်း စဉ်းစားကြည့်သည့်အခါ တွေ့ရသည့် အလွန် စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသောအချက်မှာ ယနေ့ခေတ် အဖြစ်အပျက်များ သည် များစွာ အကျုံးဝင်နေဆဲ၊ အရေးပါနေဆဲ ဖြစ်သည် ဆိုသော အချက် ဖြစ်သည်။ သမိုင်းဟူသည် တစ်ကျော့ ပြန်လည်တတ်သည့် သဘောပင်။

၂.၁ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး၏ မူလဇာစ်မြစ်

လူ့အခွင့်အရေး၏ မူလဇာစ်မြစ်နှင့် ပတ်သက်၍ အမြင်အမျိုးမျိုး ရှိသည်။ အခြေခံ အခွင့်အရေးစု တစ်စု တည်ရှိမှုကို ၁၃ ရာစုခေတ် ဥရောပသို့ ခြေရာခံကောက်နိုင်ပြီး ယင်းအချိန်မှစ၍ ၎င်းသည် ဥရောပတိုက်သား တချို့၏ အတွေးအခေါ်များအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးခဲ့သည်။ မူလဇာစ်မြစ်အားဖြင့် ပြောရလျှင် လူ့အခွင့်အရေးသည် လွတ်လပ်မှု သာမက 'အခွင့်အရေး' ဆိုသော အယူအဆများ ကဲ့သို့ အတွေးအခေါ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရေးသား ပြောဆိုမှုများတွင် အစပြုသည်ဟု ပြောနိုင်သော အချက်ပေါင်း များစွာ ရှိသည်။ ၎င်းသည် ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ရှုထောင့်မှမြင်သော တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှု၏ အယူအဆနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ရှင်ဘုရင်၊ ပါလီမန် သို့မဟုတ် အစိုးရ တစ်ရပ်က အကြွင်းမဲ့အာဏာ ကျင့်သုံးသည့်အခါ အလိုအလျောက်ရှိနေရမည့် အကန့်အသတ်များ နှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှုသည်လည်း သဘာဝတရား ဥပဒေဆိုင်ရာ သီအိုရီများ၊ ဘာသာရေး အယူအဆများနှင့် ဆက်စပ်နေပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ကျင့်ဝတ် အကြောင်း ပြဆိုထားသော ဘာသာရေး စာပေကျမ်းဂန်များသည် လူ့အခွင့်အရေး၏ အခြေခံ အုတ်မြစ်ဟု တချို့က ပြောကြသည်။ ကိုးကွယ်သော ဘာသာတရား အားလုံးတွင် လူ့ကျင့်ဝတ် အကြောင်း လမ်းညွှန်သည့် အခြေခံယူအဆများ ရှိသည်။ ယင်းတို့သည် ဘာသာရေးဥပဒေများ၏ စံနှုန်းများ ဖြစ်နေတတ်သည်။ အဆိုပါ ဘာသာရေး ဥပဒေများ၏ အစိတ်အပိုင်းများစွာကို ယနေ့ထိ အသုံးပြုနေကြဆဲ ဖြစ်သည်။ ဥပမာ အစ္စလာမ်ဘာသာကို ဦးညွှန်ပြုသည့် နိုင်ငံများတွင်

ရှာရီယာ ဥပဒေကို အသုံးပြု နေကြဆဲ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။ အဆိုပါ ဘာသာရေး ဥပဒေများ သည် သက်ဆိုင်ရာ ဘာသာဝင်တို့၏ တာဝန်များကို ဦးစားပေး ပြဋ္ဌာန်းလေ့ရှိသော်လည်း ကမ္ဘာ တစ်ဝှမ်းလုံးရှိ နိုင်ငံရေးခေလေ့၊ ဘာသာရေး ခေလေ့များက လူသားများအတွက် အခွင့်အရေးများ ပြဋ္ဌာန်း ပေးထားသည်ဟု ဆိုထားကြသည်ပင်။ ဥပမာ တိုင်းသူပြည်သားများအနေဖြင့် ရှင်ဘုရင် များအား ၎င်းတို့အပေါ် တရားမျှတပြီး၊ သင့်တင့် မျှတစွာ အုပ်ချုပ်သင့်သည်ဟု မျှော်လင့်ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ပုဂ္ဂလိက ပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ကိစ္စများတွင် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ အာဏာစက် ရှိသင့်သည်ဟု မျှော်လင့်ပိုင်ခွင့်တို့ ရှိသည်ဟု ဆိုတတ်ကြသည်။ ဥပမာအဖြစ် အင်္ဂလန်နိုင်ငံရှိ ၁၂၁၅ ခုနှစ်က ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော မဂ္ဂနာကာတာ (Magna Carta) ကို ပြနိုင်သည်။ ၎င်းသည် ဥပဒေ ရှေ့မှောက် တန်းတူဖြစ်မှု၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့် တို့အပါအဝင် ယနေ့ ခေတ် လူ့အခွင့်အရေး ဘောင်နယ်နိမိတ်အတွင်းကျရောက်သော မူများစွာကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်က ဥပဒေပါ အခွင့်ရေးများကို သူကောင်းမျိုးရိုးများကသာ ခံစားခွင့် ရှိသည်ဟု ကန့်သတ် ထားသော်လည်း ယနေ့အချိန်တွင် ထိုကန့်သတ်ချက်များ အားလုံးနီးပါးသည် အသက်မဝင်တော့ ချေ။ ၁၃၂၀ အာဘရော့(သ်) ကြေငြာချက် (Declaraiion of Arbroath) (စကော့တလန်နိုင်ငံ) ကမူ ကြီးကျယ်သော လွတ်လပ်ပိုင်ခွင့်အား ဂုဏ်အချိန်အဝါ၊ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ ချမ်းသာကြွယ်ဝမှု တို့ထက်ပင် ပို၍ တန်ဖိုးထားလိုက်သေးသည်။ ၁၆၈၈ ခုနှစ် အင်္ဂလန်နှင့် ဝေလ အခွင့်အရေး ဥပဒေတွင် ခံစားခွင့်နည်းသော အခွင့်အရေး တစ်ချို့ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ သို့သော် ယင်းအခွင့်အရေး များမှာ အနှစ်ထက် အကာများနေသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ အစဉ်အလာအခြေပြု၊ ခေလေ့အခြေ ပြု ဥပဒေစနစ်များတွင်လည်း (စာဖြင့် အတိအလင်း ဖော်ပြရေးထားချင်မှ ထားမည် ဖြစ်သော် လည်း) လူတစ်ဦးချင်းစီ ခံစားခွင့်ရှိသည့်၊ တစ်ပါးသူများအပေါ် ကျေပွန်ရမည့် တာဝန်များမှ ဆင်းသက်သည့် အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်မှုများနှင့် ဆက်စပ်သည့် အလားတူစံများ ကျောထောက်နောက်ခံအဖြစ် ပါဝင် နေသည်။

ဥပဒေရေးရာ သီအိုရီများတွင် မူလရင်းမြစ်နှစ်ခု ရှိသည်။ တစ်ခုမှာ ခေလေ့ထုံးထမ်း ဥပဒေကို အသုံးပြုသော တရားရေး စနစ်များတွင် တွေ့ရတတ်သည့် လွတ်လပ်မှု အခြေပြု သီအိုရီနှင့် တရားမဥပဒေကို အသုံးပြုသော တရားရေးစနစ်များရှိ အခွင့်အရေးကို အခြေခံသော သီအိုရီတို့ ဖြစ်သည်။ ယင်းသီအိုရီ နှစ်ခုစလုံးသည် နိုင်ငံတော်နှင့် လူတစ်ဦးချင်းအကြား မည်သို့မည်ပုံ ဆက်ဆံ ရမည်ကို ပြဋ္ဌာန်းသည်။ လူတစ်ဦး တစ်ယောက်ချင်းစီ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးကိစ္စများတွင် နိုင်ငံတော်၏ ဝင်ရောက် စွက်ဖက် နှောင့်ယှက်မှုကို ထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးပမ်းသည်။ အနှစ်သာရ အားဖြင့် ပြောလျှင် လွတ်လပ်မှု အခြေပြု သီအိုရီများက လူတစ်ဦးချင်းစီသည် နိုင်ငံတော်၏ အထိန်းအကွပ်မဲ့၊ ၎င်းသဘောရှိသည့်အတိုင်း ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမှ လွတ်ကင်းရမည်ဟု တောင်းဆိုပြီး အခွင့်အရေး အခြေပြု သီအိုရီများမှာ လူသားဖြစ်မှုတွင် အလိုအလျောက်ပါနေသော အခွင့်အရေးများကို အဓိကအခြေခံပြီး ယင်းမူလအခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတော်က လေးစားရ မည်ဟု ပြောသည်။

နိုင်ငံတော်သည် ၎င်း၏ လုပ်ရပ်များ၊ လုပ်ငန်းဆောင်တာများတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို အလေး အမြတ်ထားရမည်။ လူ့အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေများ၊ မူဝါဒများတွင် အကာအကွယ် ပေးထားရ မည်။ ထို့နောက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်များတွင် ဖော်ပြထားသော တာဝန်များကို လိုက်နာ

ဆောင်ရွက်ရမည် ဟူ၍ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော လက်တွေ့ကျသည့် နည်းလမ်းတစ်ခု ကိုလည်း အကြံပြု တင်ပြလေ့ ရှိကြသည်။

၂.၂ ၁၈ ရာစု - တော်လှန်ရေးများ၊ အခွင့်အရေးများ

၁၈ ရာစုနှင့် ၁၉ ရာစုခေတ် ဥရောပ အတွေးအခေါ်ရှင်ကြီး တချို့သည် သဘာဝအခွင့်အရေး/ မွေးရာပါ အခွင့်အရေး (natural rights)၊ တစ်နည်းအားဖြင့် လူသားအားလုံး ခံစားခွင့် ရှိသင့်သည့် အခွင့်အရေးများကို အဓိကထားပြီး စဉ်းစားတွေးခေါ်ခဲ့ကြသည်။ လူသားထု တစ်ခုလုံးအပေါ် နှင်းအပ်သင့်သည့် အခွင့်အရေးစု တစ်ရပ်ကို တွေးခေါ် ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၈ ရာစု အကုန် လောက်တွင် အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို ဥပဒေအရ သတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ဖြစ်သည်။ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုက ဗြိတိသျှတို့ လက်အောက်မှ လွတ်လပ်ရေး ကြေငြာသည့် အခါတွင် လည်းကောင်း၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံက ၁၇၈၉ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး အပြီးတွင် လည်းကောင်း အဆိုပါ အခွင့်အရေးများပါသော ကြေညာစာတမ်းများကို အသီးသီး ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာချက် (၁၇၈၉)၊ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ လွတ်လပ်ရေးကြေညာချက် (၁၇၇၆) နှင့် လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ (၁၇၉၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် အတည်ပြုခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက် ပထမ (၁၀) ချက်ကို ဆိုလိုသည်။) တို့သည် လွတ်လပ်မှုနှင့် တန်းတူဖြစ်မှု တို့အပါအဝင် နိုင်ငံသားများ ခံစားခွင့်ရှိသော အခွင့်အရေးအမျိုးမျိုးကို ရှင်းလင်းဖော်ထုတ်ထား သည်။

ပြင်သစ် ကြေညာချက်၌ အမေရိကန် လွတ်လပ်ရေး ကြေညာချက်၏ လွှမ်းမိုးမှု ပါသည်။ (သို့သော် ၎င်းသည် အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ပြည်သူ့ အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ဥပဒေထက်တော့ စောသည်။) ပြင်သစ် ကြေညာချက်က လူတို့သည် မွေးရာပါ လွတ်လပ်မှုရှိပြီး အခွင့်အရေးအားဖြင့် တန်းတူ ဖြစ်သည် ဟူ၍ အစပျိုးထားသည်။ လွတ်လပ်မှု ဟူသော အယူအဆကို အပိုဒ် (၄) တွင် "လွတ်လပ်မှု ဟူသည် သူတစ်ပါးကို တစ်စုံတစ်ရာ မထိခိုက်သမျှ ကာလပတ်လုံး မည်သည့် အရာကိုမဆို လုပ်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်" ဟုဆိုထားသည်။ အခြား အပိုဒ်များတွင် တရား မျှတမှုရှိ သော တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်တို့ အပါအဝင် တရားဥပဒေကိုကျင့်သုံးခြင်း အကြောင်းများကို ပြဆိုထား သည် (အပိုဒ် ၆ မှ ၁၀ အထိ)။ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး အစပျိုးခွဲပုံနှင့် ၎င်း၏ သဘော သဘာဝ ကြောင့် အတွေးအခေါ်များ၊ ထင်မြင်ချက်များကို လွတ်လပ်စွာ ဖြန့်ဖြူးခွင့်၊ အဆိုပါ ထင်မြင်ချက် များကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် တို့ကို တည်ဆဲ ဥပဒေများ၏ ဘောင်အတွင်း၊ တည်ငြိမ် အေးချမ်းမှု ကို မထိခိုက်သမျှ ကာလပတ်လုံး ကျင့်သုံးနိုင်သည်ဟု အာမခံထားခြင်းမှာ သဘာဝကျသည် (အပိုဒ် ၁၀ မှ ၁၁ အထိ)။ အခွန် ကောက်ခံခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော ကိစ္စများကိုလည်း အပိုဒ် ၁၃ နှင့် ၁၄ တို့တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ပြင်သစ် ကြေညာချက်သည် လက်ရှိ အသုံးပြုနေဆဲ ဖြစ်သော ၁၉၅၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပါအဝင် ပြင်သစ်နိုင်ငံက ပြဋ္ဌာန်း ကျင့်သုံးခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အားလုံး၏ အခြေခံအုတ်မြစ် ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ် ကြေညာချက်သည် ဩဇာလွှမ်းမိုး မှု အတော်အတန် ကြီးမားခဲ့သည်။ ဥရောပ နိုင်ငံများ၊ ကိုလိုနီ ဖြစ်ခဲ့သော နိုင်ငံများ ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများ အတွက်သာမက ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူညီ စာချုပ် အတွက်ပါ

လမ်းပြမြေပုံတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ပြည်သူ့ အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ဥပဒေသည် ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့် (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက် ၁)၊ ဥပဒေ လမ်းကြောင်း အတိုင်း လုပ်ဆောင်မှု ဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ၊ တရားမျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့် (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက် ၅၊ ၆၊ ၇၊ ၈)နှင့် လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်သွားလာခွင့်နှင့် ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်ခွင့် (ပြင်ဆင်ချက် ၄) တို့ကို ရည်ညွှန်းထားသည်။ ခေတ်သစ် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်း အတွက် အငြင်း ပွားမှု အများဆုံး ဖြစ်စေသည်မှာ လက်နက်ကိုင်ဆောင်ခွင့် (ပြင်ဆင်ချက် ၂) ဖြစ်သည်။ သို့သော် အဆိုပါ လက်နက်ကိုင်ဆောင်ခွင့်မှာ ပြည်နယ်လုံခြုံရေးအတွက် လိုအပ်သည့် အရပ်ဘက် ကာကွယ်ရေး အတွက်သာ ပြဌာန်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤအခွင့်အရေးများသည် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ၏ အခြေခံ အုတ်မြစ် အဖြစ် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော် တရားရုံးများတွင် ဤအခွင့်အရေးများကို ပုံမှန် ကျင့်သုံးနေဆဲ ဖြစ်သည်။

၂.၃ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အခန်းကဏ္ဍ

အစပိုင်းတွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုသည်မှာ နိုင်ငံများ၏ ဥပဒေပင်ဖြစ်သည်။ သံတမန် ဆက်ဆံ ရေး၊ စစ်မက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများ စသည်ဖြင့် နိုင်ငံများအကြား ဆက်ဆံရေးနှင့် ဆိုင်သော ဥပဒေ သာ ဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးချင်းစီသည် ၎င်းတို့ နေထိုင်ရာ နိုင်ငံအသီးသီး၏ ပိုင်ဆိုင်မှုဖြစ်သည်။ မကြာသေးခင် အချိန်များအထိ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက ၎င်း၏နိုင်ငံသားတို့အား မည်သို့မည်ပုံ ဆက်ဆံ မည် ဟူသည် အဆိုပါနိုင်ငံနှင့်သာ သက်ဆိုင်သော ကိစ္စဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း၊ သုံးသပ် ဆန်းစစ်မှုတို့ ခံခဲ့ရခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ဤအပိုင်းတွင် ဆွေးနွေးထားသော နိုင်ငံပေါင်းစုံ စာချုပ် များမှာ ခြွင်းချက်များဖြစ်သည်။

ရှေးပဝေသကဏီကပင် ရိုးရာစဉ်လာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများက လူတစ်ဦးချင်းစီသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ၏ နိုင်ငံသား ဖြစ်ခြင်းမှ ရသော အကာအကွယ် ပေးမှုထက်ပိုသော အကာအကွယ်ပေးမှုမျိုး ခံစား ခွင့် ရှိသင့်သည်ဟု အသိအမှတ် ပြုထားကြသည်။ ဥပမာဆိုလျှင် နိုင်ငံများသည် သူတို့နယ်နိမိတ် အတွင်း ဖြတ်သန်းသွားလာသော သူစိမ်းများကို စောင့်ရှောက်ရမည့် တာဝန်ရှိသည်ဟု လွန်ခဲ့ သည့် နှစ်ပေါင်းများစွာကပင် အသိအမှတ်ပြု ထားခဲ့သည်။ ဥပမာ သတင်းပို့များ၊ တရားဝင် ခန့်အပ် ထားသော နိုင်ငံတော် တမန်တော်များသည် ၎င်းတို့ နိုင်ငံအတွင်း သာမက အခြားနိုင်ငံများကို လည်း ဖြတ်သန်း သွားလာခွင့်ရှိသည်ဟု အသိအမှတ် ပြုထားခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်း ၂၀၀၀ ကျော်ပင် ရှိနေပေပြီ။ နိုင်ငံတကာ စာပို့ စနစ်များ၊ တယ်လီဖုန်းများနှင့် အင်တာနက်တို့ မရှိသည့် ခေတ်တွင် ယင်းသို့ ဖြတ်သန်းသွားလာခွင့်မှာ မရှိမဖြစ် အရေးပါခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူစွာ စစ်ပွဲများ ကို မည်သို့မည်ပုံ ဆင်နွှဲသင့်သည်၊ အရပ်သားများကို မည်ကဲ့သို့ ကာကွယ်သင့်သည် တို့ကိုလည်း ရိုးရာစဉ်လာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေက စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ သတ်မှတ်ထားသည်။ ဤဥပဒေကို ယခုအခါ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေ (International Humanitarian Law) ဟု ရည်ညွှန်း ခေါ်ဆိုကြသည်။ ဤအခန်းတွင် ဆွေးနွေးမည့် နောက်ဥပဒေ နယ်ပယ် တစ်ခုမှာ လူနည်းစုများကို ကာကွယ်ခြင်း အပိုင်း ဖြစ်သည်။ ဤဥပဒေ ပေါ်ပေါက်လာရာ၌ နိုင်ငံ

ပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ လုပ်ဆောင်ချက်နှင့် ပထမကမ္ဘာစစ် အပြီး ချုပ်ဆိုခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေး စာချုပ်များ တွင်ပါသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များက အရေးပါခဲ့သည်။ ကဏ္ဍ အသီးသီးတွင် ဓလေ့ထုံးထမ်း များ၊ အလေ့အကျင့်များကို စာဖြင့် ရေးသားထားသော ဥပဒေများအဖြစ် ကိုဥပဒေ ပြုခဲ့ကြသည်။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေးများ ဖြစ်တည်လာခြင်းအပေါ် လွှမ်းမိုးမှု ရှိခဲ့သည်မှာ ငြင်း၍မရပေ။ အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေ အဖြစ် ထုတ်ပြန်ခြင်းသည် တရားဥပဒေကို ရှေ့နေများ၊ ဥပဒေ မူကြမ်း ရေးဆွဲသူများက ကိုဓ ဥပဒေပြုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဆိုစေကာမူ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများ ဥပဒေသည် အထွေထွေ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ ဘောင်ကို ကျော်လွန်သည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ (နိုင်ငံများ အကြား ဆက်ဆံရေး) နှင့် ပြည်တွင်း ဥပဒေ နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ (နိုင်ငံတော်နှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီ အကြား ဆက်ဆံရေး) တို့၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု နှစ်ခု ကြားတွင် ထပ်တူကျသည့် အချက်များရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း အား နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံက ၎င်း၏ နိုင်ငံသားများအပေါ် ကျူးလွန်နိုင်သော လုပ်ရပ်များကို ကန့်သတ် ခွင့်ပေးသည်။ သို့သော် ဤအချက်မှာ အမြဲတမ်း အငြင်းပွားစေသည့် ကိစ္စဖြစ်သည်။ တချို့နိုင်ငံ များက နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှုကို မိမိတို့၏ ပြည်တွင်းရေးတွင် ဝင်ရောက် စွက်ဖက်မှု အဖြစ် ရှုမြင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်း၏ အခွင့်အရေးများကို မိရိုးဖလာနည်းအရ အသိအမှတ်ပြုသည့်အခါ လူတစ်ဦး တစ်ယောက်ချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံများ၏ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များ အပေါ်တွင် အခြေခံ ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤအချက်အား နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက အခြားနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားများကို ဆက်ဆံပုံနှင့် ပတ်သက်၍ စံသတ်မှတ်ပေးထားသော နိုင်ငံခြားသား များ ဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် တွေ့နိုင်သည်။

၂.၄ နိုင်ငံခြားသားများ ဆိုင်ရာ ဥပဒေ

အိုပန်ဟိုင်း (Oppenheim) ၏ ကျမ်းကြီးဖြစ်သော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကျမ်းကို သုံးသပ်ပြင်ဆင်ပြီး ဟာ့(ချ်)လိုတာပတ် (Hersch Lauterpacht) သည် နိုင်ငံခြားသားများဆိုင်ရာ ဥပဒေကို အောက်ပါ အတိုင်း လေ့လာသုံးသပ်ပြီး ကောက်ချက်ချခဲ့သည်။ ၎င်း၏အလိုအရ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် နိုင်ငံများအပေါ် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များမှ ခေါင်းဆောင်၊ သံတမန်များအပေါ် ကျေပွန်ရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ချမှတ်ထားသည်။ ယင်းအတွက် ၎င်း၏ နိုင်ငံသားများ တိုင်းတစ်ပါး မြေပေါ် ရောက်သည့်အခါ တချို့သော အခွင့်အရေးများကို ပေးရန် မျှော်လင့်သည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေက နိုင်ငံများအပေါ်တာဝန်ဝတ္တရားများကို ချမှတ်သည်။ နိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်း ဥပဒေများက အခွင့်အ ရေးများကို လက်တွေ့အကောင်အထည် ဖော်သည်။ နိုင်ငံခြားသားများဆိုင်ရာ ဥပဒေသည် နိုင်ငံ တကာ ခရီးသွားလာမှု၊ ကုန်သွယ်မှုကို လွယ်ကူ ချောမွေ့စေခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ စီးပွားရေးကိုလည်း မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။ (အခန်းခွဲ ၂.၅ တွင်တင်ပြဆွေးနွေးထားသည့်) သံတမန်ရေးရာ ဥပဒေနှင့် ဆင်တူသည့် အချက်များစွာရှိသည်။

၂.၄.၁ လျော်ကြေးပေးခြင်းနှင့် လက်စားချေခြင်း

နိုင်ငံအရေအတွက် များပြားလာခြင်းနှင့် ၎င်း၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် လူတို့ နေရာ ရွှေ့ပြောင်း သွားလာမှု များလာသည်နှင့်အတူ နိုင်ငံခြားသား၏ အနေအထားသည်လည်း အပြောင်းလဲကြီး ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ နိုင်ငံခြားသား လူပုဂ္ဂိုလ်သည် သူ့မိခင်နိုင်ငံကို ကိုယ်စားပြုသည့် နိုင်ငံတကာ မျက်နှာ ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် အဆိုပါ နိုင်ငံခြားသားအား ထိခိုက်နှစ်နာစေသည့်အခါ ယင်းလုပ်ရပ်သည် ၎င်း၏ မိခင်နိုင်ငံကို သွယ်ဝိုက်သော နည်းဖြင့် ထိခိုက်နှစ်နာစေခြင်းဟု သတ်မှတ်လာကြသည်။ ထို့အတွက် မိခင်နိုင်ငံက နှစ်နာကြေး (လက်စားချေသည့် ပုံစံဖြင့်) တောင်းနိုင်သည်။ တောင်းတတ်ကြသည်။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးအပေါ် ကျူးလွန်သော အမှားသည် ၎င်း၏ နိုင်ငံအပေါ်ကျူးလွန်သော အမှားနှင့် တူညီသည် ဆိုသော မူသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၌ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ စီရင်ပိုင်ခွင့် ဥပဒေ၏ အခြေခံ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ နိုင်ငံသားများကိုယ်စား နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် အရေးဆိုပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

ဤသီအိုရီကို ဥပဒေ၌ လက်ခံကျင့်သုံးထားပြီးလည်း ဖြစ်သည်။ အက်စတိုးနီးယားနိုင်ငံနှင့် လစ်သူဝေးနီးယား နိုင်ငံတို့ အကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သည် ပါနေဗေစီ ရထားလိုင်း အမှု၏ စာမျက်နှာ ၁၆ တွင် ဤသီအိုရီအား အတိအကျ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ပေးခဲ့သည်။ “နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် နိုင်ငံသား များထဲမှ တစ်ယောက်ယောက်အတွက် ကိုယ်စားပြု၍ အမှုလိုက် ဆောင်ရွက်သည့်အခါ ယင်းနိုင်ငံ သည် နိုင်ငံသားများ သဏ္ဍာန် ဆောင်၍ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ စည်းကမ်းချက်များကို လေးစား လိုက်နာစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်” ဟု ဆိုခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် အမှုလိုက် ဆောင်ရွက်သင့်/မသင့် ဆုံးဖြတ်ချက်အား နိုင်ငံတော်ကသာ ဆုံးဖြတ်နိုင်သည့်အတွက် နိုင်ငံသား တစ်ဦးအနေဖြင့် ၎င်းကိုယ်စား အမှုလိုက်ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံတော်အား အတင်းအကြပ် စေခိုင်း၍ မရပေ။ သက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အမှုကို အမှုဖြစ်ပွားရာ နိုင်ငံတွင် ရှိသော ဥပဒေ လမ်းကြောင်း အတိုင်း ဖြေရှင်းရန် ဦးစွာ ကြိုးပမ်းရမည်။ ထိုသို့ ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းမှုများ မအောင်မြင်မှသာ မိခင်နိုင်ငံသို့ မိမိကိုယ်စား ဖြေရှင်းပေးရန် လျှောက်ထားရမည်။ သို့မှသာ အမှုဖြစ်ပွားခဲ့သည့် နိုင်ငံ အနေဖြင့် ထိုခိုက်နာကျင်မှုကို ဖြေရှင်းခွင့်ရပေမည်။ (ခေတ်သစ် ဥပဒေတွင်လည်း ဤအတိုင်း ဖြစ် သည်။ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးတစ်ခုခုကို ချိုးဖောက် သည့်အခါ ချိုးဖောက်ခံရသူသည် နိုင်ငံတကာအဆင့် သို့မဟုတ် ဒေသအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများ ကို မတိုင်တန်းမီ မိမိနိုင်ငံ၏ ဥပဒေလမ်းကြောင်းအရ ဖြေရှင်းရမည်ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားတတ်ကြ သည်။)

ဤကိစ္စများကို ကြားနာဖြေရှင်းရန် အလို့ငှာ တည်ထောင်ထားသော နိုင်ငံတကာ ကော်မရှင်များ၊ ခုံရုံးများ အရေအတွက်များပြားလာခြင်းကို ထောက်လျှင် အထက်ဖော်ပြပါ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို စနစ်တကျ ဖြေရှင်းနေပြီဖြစ်ကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။ အစောပိုင်း ဥပမာတစ်ခု ကို ပြရလျှင် အမေရိကန် နိုင်ငံနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ အကြား ၁၇၉၄ ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော ဂျေး စာချုပ်အရ ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ဂျေးကော်မရှင်ကိုပြနိုင်သည်။ နိုင်ငံအဆင့်၊ နိုင်ငံတကာအဆင့် နှစ်နာမှု ဖြေရှင်းရေးကော်မရှင်များကို အဆိုပါ နိုင်ငံတကာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်သည့် နည်းလမ်း များအဖြစ် အများက လက်ခံလာကြသည်။ သို့ရာတွင် စက်မှု တော်လှန်ရေး ရောက်လာသည့်အခါ

မိမိတို့ နိုင်ငံသားများ၏ ထိခိုက်နစ်နာမှုများအတွက် နိုင်ငံများက တုံ့ပြန် ဖြေရှင်းမှုများကို ဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ်ပေးရန် လိုလာခဲ့သည်။

၂.၄.၂ စဉ်းစားပုံ နှစ်မျိုး

နိုင်ငံများအကြား ဆက်သွယ်ရေးနှင့် ဆက်ဆံရေး ကျယ်ပြန့်လာသည့်အမျှ နိုင်ငံခြားသားများ၏ အခြေအနေနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဥပဒေများသည်လည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခဲ့သည်။ အိမ်ရှင်နိုင်ငံက နိုင်ငံခြားသားများအား ဆက်ဆံပုံဆက်ဆံနည်းနှင့် ပတ်သက်၍ စဉ်းစားပုံနှစ်မျိုးရှိသည်။ နိုင်ငံသား များ နည်းတူ သို့မဟုတ် တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံမှုစံနှုန်းနှင့် နိုင်ငံခြားသား ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံ တကာ အနိမ့်ဆုံးစံနှုန်း တို့ဖြစ်သည်။

၂.၄.၂.၁ နိုင်ငံသားများနည်းတူ သို့မဟုတ် တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံမှု

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံ အများအပြား၊ အထူးသဖြင့် တောင်အမေရိကတိုက်ရှိ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများသည် ဤစဉ်းစားပုံကို လက်ခံကြသည်။ ခံစားခွင့်ရှိသော အခွင့်အရေးများသည် နည်းသည်ဖြစ်စေ၊ များသည်ဖြစ်စေ နိုင်ငံခြားသား တစ်ဦးကို မိမိ၏ နိုင်ငံသားတစ်ဦးကဲ့သို့ပင် အခွင့်အရေး ပေးသင့် သည် ဟူသော အမြင်ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဆိုသော် နိုင်ငံခြားသားတစ်ဦးအနေဖြင့် နိုင်ငံ သားတစ်ဦးထက် ပို၍ အကာအကွယ်ပေးမှုကို မမျှော်လင့်နိုင်ပေ။ ဆိုလိုသည်မှာ အကောင်းဘက် သို့ ဖြစ်စေ၊ အဆိုးဘက်သို့ ဖြစ်စေ ဦးတည်သော ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုမျိုးကို မကျင့်သုံးရဟူသော အမြင်ဖြစ်သည်။ ဤအမြင်ကို ဦးဆောင် ထောက်ခံသူ တစ်ဦး ဖြစ်သူ ကားလော့(စ်)ကာ(လ်)ဗို (Carlos Calvo) ကို ကိုးကားရလျှင် "နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် တစ်အိုးတစ်အိမ် ထူထောင်ကြသည့် နိုင်ငံခြားသားများသည် အဆိုပါ နိုင်ငံရှိ နိုင်ငံသားများကဲ့သို့ပင် တန်းတူညီမျှသော အကာအကွယ် များ ရယူခွင့် ရှိသည်။ သို့သော် နိုင်ငံသားများကို ပေးသည်ထက် ပိုသော အကာအကွယ် ပေးမှုမျိုး ကိုတော့ တောင်းဆို၍ မရချေ။"

ကာ(လ်)ဗို၏ အယူအဆကို အမေရိက တိုက်နိုင်ငံများ ပထမအကြိမ် နိုင်ငံတကာ စည်းဝေးပွဲတွင် လက်ခံခဲ့ပြီး ၁၉၃၃ ခုနှစ် မွန်တေဗီဒီယို နိုင်ငံများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များ သဘောတူ စာချုပ်တွင် ထည့်သွင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် (၉) က "နိုင်ငံခြားသားများနှင့် နိုင်ငံသားများသည် ဥပဒေ၏ တန်းတူညီမျှသော ကာကွယ်မှု အောက်တွင် ရှိသည်။ နိုင်ငံခြားသား များသည် နိုင်ငံသားများရသည့် အခွင့်အရေးအပြင် အခြားအခွင့်အရေးများကိုသော်လည်းကောင်း၊ ယင်းအခွင့်အရေးများထက် ကျယ်ပြန့်သော အခွင့်အရေးများကိုသော်လည်းကောင်း တောင်းဆို ပိုင်ခွင့်မရှိစေရ" ဟု ဆိုထားသည်။

ဤအမြင်တွင် အဓိကပြဿနာ တစ်ခုရှိနေသည်။ ဤအမြင်သည် အများပြည်သူဆိုင်ရာ နိုင်ငံ တကာ ဥပဒေကို ငြင်းပယ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် မိမိ၏ နယ်နိမိတ် ပြင်ပသို့ ရောက်နေသော နိုင်ငံသားများကို အကာအကွယ် မပေးနိုင်တော့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ယင်း၏ အကျိုးဆက်မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အနေဖြင့် ၎င်း၏ နိုင်ငံသားများ အခွင့်အရေး ငြင်းပယ်ခြင်း ခံရသည့်အခါ နိုင်ငံခြားသားများအားလည်း ၎င်းနည်းတူ အခွင့်အရေး ငြင်းပယ်နိုင်သည်။ ဤသီအိုရီကို ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးက လက်ခံခဲ့ခြင်းတော့ မဟုတ်ပေ။ ကာ(လ်)ပို၏ အယူအဆကို မွန်တေဗီဒီယို သဘောတူစာချုပ်ကို အတည်မပြုမီ ၁၉၂၆ ကပင် တရားရုံးက ကန့်ကွက်ခဲ့သည့် သာဓက ရှိခဲ့သည် (မြောက်အမေရိကန် ဒိုက်ရှင်းလင်းရေး ကုမ္ပဏီ အမှု (အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု/မက္ကဆီကို))။

၂.၄.၂.၂ နိုင်ငံခြားသားဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အနိမ့်ဆုံးစံနှုန်း

ဤအမြင်ကို ထောက်ခံသူများက နိုင်ငံများအနေဖြင့် နိုင်ငံခြားသားများကို ဆက်ဆံသည့်အခါ လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် နိုင်ငံတကာ အနိမ့်ဆုံးစံနှုန်း ရှိသင့်သည်ဟူ၍ ယုံကြည်ကြသည်။ အခြား နိုင်ငံများက မိမိ၏ နိုင်ငံသားများကို မည်သို့ပင် ဆက်ဆံစေကာမူ ဤစံနှုန်းသည် အကျိုး ဝင်နေရမည်။ ဤသီအိုရီသည် အစိတ်အပိုင်း အများအပြားတွင် အန်မာရီ(ခ်)ဗာတယ် (Emmerich de Vattel) ၏ သီအိုရီကို အကျယ်ချဲ့ ထားခြင်းဖြစ်သည်။ အယ်လီဟူရု (Elihu Root) က အောက်ပါ အတိုင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် မိမိနယ်နိမိတ်အတွင်းရှိနေသော အခြားနိုင်ငံသားများကို တူညီသောဥပဒေ၊ တူညီသော အုပ်ချုပ်ရေး၏ အကျိုးခံစားခွင့်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ ထိုစိုက်နှစ်နှာမှုအတွက် မိမိ နိုင်ငံသားများနည်းတူ ဖြေရှင်းပေးရမည်။ အပို၊ အလို လုပ်ပေးစရာမလို။ သို့သော် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ က ၎င်း၏ နိုင်ငံသားများကိုပေးသည့် အခွင့်အရေးများသည် လူ့ယဉ်ကျေးမှုက သတ်မှတ်ထား သော စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှုတော့ ရှိရပေမည်။

Root, E. p.521

သို့ဖြင့် ဆက်ဆံရမည့် အနိမ့်ဆုံးစံနှုန်းတစ်ခု၊ လူ့ယဉ်ကျေးမှုက ချမှတ်ထားသော စံနှုန်းတစ်ခု ပေါ် ထွက် လာခဲ့သည်။ “လူ့ယဉ်ကျေးမှု” ဆိုသော အယူအဆများတွင် နယ်ချဲ့ဝါဒနှင့် Paternalism ၏ အဓိကအသက်များ ထုံမွှမ်းနေသည့်အတွက် မျက်မှောက်ခေတ် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် ပါဝင် ထည့်သွင်းထားခြင်း မရှိပေ။ ပိုလန်နိုင်ငံ အထက် စီလေစီယာ ဒေသရှိ ၇၇၆၆၀၀ အကျိုးစီးပွားများ ဆိုင်ရာ အမှုတွင် နိုင်ငံတကာ ရာသက်ပန် တရားရုံးသည် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံတွင် မည်ကဲ့သို့သော ဥပဒေဆိုးများ၊ စံနှုန်းသွေဖည်သော ဥပဒေများ ရှိစေကာမူ နိုင်ငံခြားသားများကို ဆက်ဆံရာတွင် ဘုံလက်ခံထားသော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ ရှိသည်ဟု မှတ်ယူခဲ့သည်။

၂.၄.၂.၃ နိုင်ငံတကာ အနိမ့်ဆုံးစံနှုန်းကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း

နိုင်ငံတကာ အနိမ့်ဆုံး စံနှုန်းဟူသော အယူအဆကို နိုင်ငံတကာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် ဖော်ပြ ထားရှိသည်။ ယင်းသို့ဖော်ပြထားခြင်း၏ အစောပိုင်း နမူနာတစ်ခုမှာ ၁၉၂၃ ဇူလိုင်လ ၂၄ရက်နေ့ တွင် လူစန်းမြို့၌ ဗြိတိန်နိုင်ငံ၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၊ အီတလီနိုင်ငံ၊ ဂရိနိုင်ငံ၊ ဂျပန်နိုင်ငံနှင့် တူရကီနိုင်ငံတို့ ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် နေထိုင်ခွင့်၊ စီးပွားရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး နယ်နိမိတ်ဆိုင်ရာ အခြေအနေများ

(Convention respecting the Conditions of Residence and Business and Jurisdiction)
သဘောတူစာချုပ်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံခြားသားများ ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အနိမ့်ဆုံးစံနှုန်းကြောင့် နိုင်ငံခြားသား တစ်ဦးသည် ၎င်းအလည်အပတ် ရောက်ရှိသော သို့မဟုတ် ယာယီနေထိုင်နေသော နိုင်ငံတစ်ခုတွင် ယင်းနိုင်ငံသားများထက်ပင် အကာအကွယ်ပို၍ ရကောင်းရနိုင်သည်။ မျက်နှာသာပေးသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမျိုး ရှိကောင်းရှိနိုင်သည်။ အမှန်တကယ်ပင် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် နိုင်ငံခြားသား ဖြစ်နေခြင်းက နိုင်ငံသား ဖြစ်နေခြင်းထက် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ ပို၍ အကာအကွယ် ရသည်။

ယခုကဲ့သို့ နိုင်ငံခြားသားများအပေါ် ဆက်ဆံရမည့် အနိမ့်ဆုံးစံနှုန်းကို ယနေ့အချိန်တွင် လူ့အခွင့်အရေးဟု သိကြသော ဥပဒေများကို နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြုမီကပင် အသိအမှတ်ပြု ထားခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ ဤသမိုင်းဝင် နိုင်ငံတကာ အနိမ့်ဆုံးစံနှုန်းတွင် အခြားသော အခွင့်အရေးများအပြင် လွတ်လပ်စွာ လူဖြစ်ခွင့်နှင့် ဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှ ဖြစ်မှုတို့ ပါသည်။ ဤအခွင့်အရေးများကို ယနေ့အချိန်တွင် အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေးများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားကြပြီး ဖြစ်သည်။

၂.၄.၃ နိုင်ငံခြားသားများဆိုင်ရာ မျက်မှောက်ခေတ်ဥပဒေ

ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ၏ သဘောတူစာချုပ်အရ အတည်ပြုခဲ့သည့် ၁၉၈၅ နေထိုင်ရာ နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသား မဟုတ်သူများ၏ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာချက်ကို နိုင်ငံခြားသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ပြဋ္ဌာန်းရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အစဉ်အလာအားဖြင့် ထိုသို့သော ကြေညာချက်များသည် လိုက်နာရမည့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ ဖြစ်လာကြသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံ၏ ကြေညာချက်များသည် ဥပဒေကဲ့သို့ အာဏာစက်မရှိပေ။ သို့သော်လည်း ကျင့်ဝတ်ပိုင်းအရ လိုက်နာသင့်သည် ဟူသော တွန်းအားမျိုးတော့ ရှိသည်။ ယင်းကြေညာချက်ကို ရှိရင်းစွဲ နိုင်ငံခြားသားများ အပေါ် ဆက်ဆံရမည့် နိုင်ငံတကာ အနိမ့်ဆုံး စံနှုန်းကို အကျယ်ချဲ့ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပဒေနှင့် အရေတောင်အာရုံရှိ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာ နေထိုင်သူများအတွက် ဦးစားပေး စဉ်းစားထားခြင်းကြောင့် ယခုအချိန်တွင် ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်း၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် နေရပ် စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရမှုများနှင့် ဆက်စပ်သော ဖြေရှင်းနည်း ယန္တရားအမျိုးမျိုး ရှိနေပြီး ဖြစ်သော်လည်း ဤကြေညာချက်ပါ အချက်များသည် ယနေ့ကမ္ဘာကြီးအတွက် များစွာ အကျိုးဝင်နေဆဲဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အထက်ပါ အခြေအနေများအတွင်း ကျရောက်နေသော လူပုဂ္ဂိုလ်များကို မျက်မှောက်ခေတ် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင် သီးခြား အသိအမှတ်ပြုထားပြီး သူတို့အတွက် သတ်သတ်မှတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များ ရှိသည်။ ထို့သို့

သတ်မှတ်ပေးထားခြင်း၏ အကြောင်းအရင်းမှာ ရှင်းနေသည်။ သူတို့၏ မိခင်နိုင်ငံများသည် သူတို့ကိုယ်စား လိုက်ပါဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေ နည်းသောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံခြားသားများဆိုင်ရာ ဥပဒေကို လူ့အခွင့်အရေးနှင့် နီးစပ်မှု မရှိလှဟု ယူဆကောင်း ယူဆ နိုင်သော်လည်း ယင်းဥပဒေသည် နိုင်ငံခြားသား တစ်ယောက် ဆက်ဆံခံရမည့် နိုင်ငံတကာ အနိမ့်ဆုံး စံနှုန်းကို ခံစားပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ် ပြုထားသည်ကို ထောက်လျှင် နိုင်ငံခြားသား တစ်ဦးဦးသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု အဖြစ် လက်ခံထားသောကြောင့်သာလျှင် အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံခြားသား တစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက် ခံရသည့်အခါ ယင်းချိုးဖောက်မှုသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံပေါ် ကျူးလွန်သည့် ချိုးဖောက်မှု အဖြစ်ပင် မှတ်ယူကြသည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတွင် သူ့ဖာသာသူ အခွင့်အရေး မရှိပေ။ လက်ရှိ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများသည် ဤအချက်ကို ထင်ဟပ်ပြသနေကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဘောင်ကိုကျော်၍ ဆောင်ရွက်နိုင်သော လုပ်ရပ်များကို စာချုပ် အများစုတွင် ဖော်ပြထားသော်ငြား လည်း ထိုအချက်မှာ လူကြိုက်နည်းသည်။ ထိုနည်းတူစွာ မူလ ဥပဒေပုဒ်မကောင်စီ စနစ်တွင် တစ်ဦး ပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များက ရုံးတော်သို့ တိုင်းကြားခွင့် မရှိခဲ့ပေ။ ကော်မရှင် သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံကသာ ရုံးတော်သို့ တိုင်ကြားနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံခြားသားများဆိုင်ရာ ဥပဒေသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရှိ နိုင်ငံသား မဟုတ်သော တစ်ဦးပုဂ္ဂလ လူပုဂ္ဂိုလ်များ အပေါ်၌သာ အကျိုးဝင်သည် ဆိုသော အချက်ကိုလည်း မှတ်သားသင့်ပေသည်။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေးသည် ကွဲပြားခြားနား ချက် တစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ လူသားအားလုံးအပေါ် အကျိုးဝင်သည်။ လူတစ်ဦး၏ လူ့အခွင့်အရေး များကို ၎င်း၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ရာ နိုင်ငံ ဖြစ်စေ၊ နေထိုင်ရာ နိုင်ငံဖြစ်စေ လေးစား လိုက်နာရမည်။

၂.၅ သံတမန်ရေးရာ ဥပဒေများ

တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် နိုင်ငံတော်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်သည်ဟု ရှုမြင်သည့်အတွက် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ အခွင့်အရေးရသော နောက်ထပ် နယ်ပယ်တစ်ခုမှာ သံတမန်ရေးရာ ဥပဒေ ဖြစ်သည်။ ရှင်ဘုရင်များ၊ အင်ပိုင်ယာ အုပ်စိုးသူများသည် စာပို့တမန်တော်များဖြင့် အချင်း ချင်း ဆက်သွယ်ခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါ စာပို့တမန်တော်များကို ခေတ်အဆက်ဆက်၌ အထူးအကာ အကွယ် ပေးမှုများ ရှိခဲ့သည်။ ရှေးခေတ် အီဂျစ်ပြည်တွင် ရှင်ဘုရင်များ၏ စာပို့တမန်တော်များ သည် ဘုရင့် တံဆိပ်တော်ဖြင့် ခရီးသွားကြပြီး ယင်းတံဆိပ်ကို ပြုလျှင် မိမိသွားလိုရာသို့ အဟန့် အတား မရှိ သွားလာနိုင်ခဲ့ကြသည်။ နောက်ပိုင်း ရောမ အင်ပိုင်ယာ ခေတ်တွင်လည်း စာပို့တမန် တော်များသည် ဘုရင်၏ ခရီးသွားလာခွင့်ထောက်ခံစာကို သယ်ဆောင်ကြပြီး၊ ယင်းထောက်ခံစာ ဖြင့် လွတ်လပ်စွာ သွားလာနိုင်ခဲ့ကြသည်။

၂.၅-၁ သံတမန်ရေးရာ ဥပဒေ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း

ခေတ်အဆက်ဆက် နိုင်ငံ ခေါင်းဆောင်များတွင် အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ လွတ်လပ်ခွင့် ရှိခဲ့ကြသည်။ မိမိတို့ နယ်နိမိတ်ကို ပိုင်ခဲ့ကြသည်။ ၎င်း၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များသည် နိုင်ငံတကာ တာဝန်ဝတ္တရားများကို နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် မိမိနိုင်ငံအတွက် ကတိ ကဝတ်များ ပြုနိုင်ခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ မူလရင်းမြစ်မှာ နိုင်ငံများအကြား ဆက်ဆံရေးဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်ကို ကိုယ်စားပြုသူများ ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ နိုင်ငံဦးဆောင်များကို တရားမျှတစွာဆက်ဆံခြင်းမှာ ယဉ်ကျေးပျူငှာပြုခြင်း သက်သက်မဟုတ်ဘဲ လိုအပ်ချက်အရ ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးသည် အပြန်အလှန်ဖြစ်မှု အခြေခံပေါ်တွင်တည်သည်။ နိုင်ငံ ဦးဆောင်အား မိမိတို့နိုင်ငံတွင် တရားမျှတစွာ ဆက်ဆံခြင်းဖြင့် မိမိတို့ ကိုယ်စားလှယ်များကိုလည်း ယင်းနိုင်ငံတွင် တရားမျှတစွာ ဆက်ဆံကြပေမည်။ အစပိုင်းတွင် သံတမန်ရေးရာ ဥပဒေသည် ဤအချက်၏ အစွယ်အပွား ဖြစ်သည်။ သံတမန်ရေးရာဝန်ထမ်းများသည် ဘုရင်ကို ကိုယ်စားပြုသည့် အတွက် ဘုရင်အား ပေးအပ်သည့် လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် အခွင့် အရေး တချို့ကို ရကြသည်။ သံတမန်ရေးရာ ဝန်ထမ်းများသည် စေလွှတ်သည့် နိုင်ငံကိုယ်စား တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်ရန် တစ်စုံတစ်ခုသော အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ကင်းလွတ်ခွင့် ရသည်။ သံတမန်တစ်ဦးအား ထိခိုက်နာကျင်စေခြင်းသည် နိုင်ငံဦးဆောင်အား ထိခိုက်နာကျင်စေခြင်းအဖြစ် မှတ်ယူသည့်အတွက် ၎င်းကို နိုင်ငံတော်အား ထိခိုက်နာကျင်စေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူသည်။ နိုင်ငံများသည် အခြားနိုင်ငံတစ်ခုတွင် တရားရင်ဆိုင်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရသည်။ ထို့ကြောင့် သံတမန်များသည်လည်း တူညီသော ကင်းလွတ်ခွင့် ရသင့်သည်။ ၁၉၂၀ ခုနှစ်များတွင် နိုင်ငံများ၏ လုံးဝဥသံ ကင်းလွတ်ခွင့် စည်းမျဉ်းသည် အထွတ်အထိပ် သို့ ရောက်ခဲ့သည်။

ဤအချက်က အစဉ်အလာအရ ကျင့်သုံးသော နယ်နိမိတ်အခြေပြုမှုကို ထင်ဟပ်ပြသည်။ သံတမန်ရေးရာ ဝန်ထမ်းများသည် ၎င်းတို့ တာဝန်ကျရာ နိုင်ငံခြား တိုင်းပြည်တစ်ခုတွင် တာဝန် ထမ်းဆောင် နေစေကာမူ ၎င်းတို့အား စေလွှတ်သော မိခင်နိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်အတွင်း တာဝန် ထမ်းဆောင် နေသည်ဟုပင် မှတ်ယူကြသည်။

၂.၅-၂ ခေတ်သစ် သံတမန်ရေးရာ ဥပဒေ

မျက်မှောက်ခေတ် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် သံတမန်များနှင့် ကောင်စစ်ဝန်များ၏ ဥပဒေ ကင်းလွတ်ခွင့်ကို ၁၉၆၁ သံတမန် ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ ဝီယင်နာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် ၁၉၆၃ ကောင်စစ်ဝန် ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ ဝီယင်နာ သဘောတူစာချုပ်တို့တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဤအချက်သည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ ကော်မရှင်၏ ထုံးထမ်းစဉ်လာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ခိုင်မာ ကောင်းမွန်လာစေရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ၏ ရလဒ်ဖြစ်သည်။ ခေတ်သစ် စဉ်းစားပုံသည် သံတမန်ရေးရာ ဝန်ထမ်းများသည် နယ်နိမိတ် အခြေခံသောမူကြောင့် တချို့သော အခွင့်အရေး များ၊ အထူး ခံစားခွင့်များကိုရကြသည်ဟူသော သီအိုရီမှ ချဉ်းကပ်ပုံ နောက်တစ်မျိုးသို့လမ်းကြောင်းပြောင်းလာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေကော်မရှင်က လက်ခံကျင့်သုံးသော နည်းလမ်းမှာ လုပ်ငန်း

အရ လိုအပ်မှုအပေါ် အခြေခံသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ၎င်းတို့ ဆောင်ရွက်ရန်ရှိသော လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို အဟန့်အတားမရှိ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် အခွင့်အရေးများ၊ အထူး ခံစားခွင့်များ ရှိရန်လိုသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးသည် တီဟီ ရန်မြို့ရှိ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု သံတမန်နှင့် ကောင်စစ်ဝန်ရေးရာ ဝန်ထမ်းများ အမှုတွင် ဤအချက်ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားခဲ့သည်။ ဤကိစ္စအား လက်ရှိဖြစ်နေသော တရားဥပဒေ ကင်းလွတ်ခွင့်များနှင့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ကြားနာစစ်ဆေးမှုများ (အီကွေတိုးရီးယားဂီနီနိုင်ငံနှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ) အမှုတွင် လည်း ဆွေးနွေးနေကြဆဲ ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင် တရားရုံးက "ဤအမှု၏ နောက်ဆုံး ဆုံးဖြတ်ချက်ကို စောင့်ဆိုင်းနေစဉ်အတွင်း အီကွေတိုးရီးယားဂီနီနိုင်ငံ၏ သံတမန်အဖွဲ့သည် သံတမန်ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ ဝီယင်နာသဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၂ က ပေးအပ်သော ဆက်ဆံမှုများ ကို ရရှိစေရန်၊ အဆိုပါ သဘောတူ စာချုပ်ကို ချိုးဖောက်မှုမရှိစေရန် ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် ၎င်းတတ်နိုင်သည့် အရာအားလုံးကို ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။" ဟု အမိန့်ပေးခဲ့သည်။

သံတမန် ကိစ္စများ ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ချမှတ်လိုက်ခြင်းမှာ တချို့သော လူ့အုပ်စုများသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရန် တချို့သော အခွင့်အရေးများ ရှိနေရန် လိုအပ်ကြောင်း နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းက အသိအမှတ် ပြုလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဤအကြောင်းပြချက်ကြောင့်ပင် စာရေးသူတစ်ချို့က သံတမန်ရေးရာ ဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဆက်စပ်နေကြောင့် အရိပ်မြွက်ပြောကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ယနေ့အချိန်တွင် သံတမန်များ၏ ဥပဒေ ကင်းလွတ်ခွင့်သည် သံတမန်များအတွက်သာမက လူ့အခွင့်အရေး တာဝန် ထမ်းဆောင်သော ကုလမဂ္ဂ ဝန်ထမ်းအချို့ အတွက်ပါ အကျိုးဝင်သည်။ ဥပမာ ကုလသမဂ္ဂ ဝန်ထမ်း အချို့သည် သံတမန်ရေးရာ အခွင့်ထူး တချို့ကို ခံစားခွင့်ရရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၆ ကုလသမဂ္ဂ၏ ဥပဒေ ကင်းလွတ်ခွင့်များနှင့် အခွင့်ထူးများ ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations) သည် ဤမူများကို အသက်သွင်းပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ကုလသမဂ္ဂ ဝန်ထမ်းများနှင့် နိုင်ငံတကာ ကျွမ်းကျင်သူများသည် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ အရေးယူမှုကို ကြောက်စရာမလိုဘဲ သုတေသနများ လုပ်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည် (ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် အထူးကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦး၏ ဥပဒေ ကင်းလွတ်ခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်သော ကွဲပြား ခြားနားမှုအပေါ် နိုင်ငံတကာ တရားရုံး အကြံပေးအဖွဲ့၏ ထင်မြင်ချက်ကို ဖတ်ရှုပါ)။ သေချာသည်မှာ ဤအခွင့်အရေးများ၊ အထူးခံစားခွင့်များသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ကိုယ်စား တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သည့် အခါ၌သာ အကျိုးဝင်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ရပ်များအတွက် (လူသတ်မှု၊ ခိုးမှုတို့ကဲ့သို့ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ၏ ဥပဒေများကို ချိုးဖောက်ခြင်း) မိမိဖာသာ တာဝန်ယူရမည် ဖြစ်သည်။ သံတမန်များနှင့် ကုလသမဂ္ဂ ဝန်ထမ်းများ၏ ဥပဒေ ကင်းလွတ်ခွင့်များ၊ အထူး အခွင့်အရေးများ အကြောင်း ဖော်ပြထားသည့် ဥပဒေများနှင့် ဆက်စပ်သော စီရင်ထုံးဆိုင်ရာ ဥပဒေ တစ်ရပ်လည်း ရှိသည်။

၂.၆ စစ်မက်ရေးရာ ဥပဒေများ - နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ

လူတစ်ယောက်၏ အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက စစ်ပွဲတစ်ခု ဆင်နွှဲသည့်အခါ ချိုးဖောက် ခံရနိုင်ဖွယ် အများဆုံးဖြစ်သည်။ စစ်အင်အား ဖြန့်ချထားခြင်းကို နိုင်ငံများက သူတို့ ဖာသာသူတို့ ဆုံးဖြတ်ပြီး လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ စစ်အခွင့်အာဏာ၊ ငြိမ်းချမ်းရေး အခွင့်အာဏာများကို အသုံးပြုသည့်အခါ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိသော စစ်တိုက်ရာတွင် ပါဝင်သူများနှင့် အရပ်သားများ အပေါ်ပါ အကျိုး သက်ရောက်မှု ရှိသည်ပင်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခများ (စစ်ပွဲများ) သည် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး၏ ဝိသေသ လက္ခဏာတစ်ရပ် ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ ထိုကဲ့သို့ အခြေအနေများတွင် မည်ကဲ့သို့ ပြုမူ ကျင့်ကြံ ရမည်နှင့် ဆက်စပ်၍ ဥပဒေတစ်ရပ်လည်း ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ ရှေးဟောင်း ဘာသာရေးကျမ်းများကလည်း စစ်ပွဲတွင် ရန်သူများကို လေးစားရမည်ကို အဆုံးအမများ ပေးထားသည်။ (၄) ရာစုတွင် ရေးသားခဲ့သော စိန့်အော်ဂတ်စတိန်းကတရားသောစစ်ဟူ၍ ရည်ညွှန်းပြောဆိုခဲ့ဖူးသည်။ အခြားသော ဘာသာရေး ကျမ်းများကလည်း စစ်တိုက်သူများအတွက် အလားတူ သတ်မှတ်ချက်များကို ပြဆိုခဲ့ကြသည်။ ဆယ့်သုံးရာစု နှောင်းပိုင်းတွင် စပိန်နိုင်ငံ၏ ဗိကယတ်က စစ်ပွဲဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်များကို ဥပဒေ ပြုခဲ့သည်။ နှစ်နိုင်ငံ သဘောတူစာချုပ်များတွင်လည်း စစ်ပွဲအကြောင်းကို ပိုမို၍ ထည့်သွင်း လာခဲ့ ကြသည်။ သို့သော် များသောအားဖြင့် စစ်ပွဲတစ်ပွဲ၊ အခြေအနေ တစ်ခုတည်း အပေါ်သာ အကျိုးဝင်သည်က များသည်။ ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ မျက်မှောက်ခေတ် ဥပဒေသည် တစ်စိတ် တစ်ဒေသအားဖြင့် ထုံးထမ်းစဉ်လာဖြစ်ပြီး တစ်စိတ် တစ်ဒေသအားဖြင့် နှစ်နိုင်ငံစာချုပ်များ၊ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်များတွင် ကိုဥပဒေ ပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသည်ကား စစ်မက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားရေး ဥပဒေ သည် စစ်မက် ဖြစ်ပွားနေစဉ် ကာလနှင့် စစ်ပြီးကာလတို့တွင် လူများကို အကာအကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ ဤဥပဒေသည် ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ ရှိပြီဖြစ်သော ထုံးထမ်းစဉ်လာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ အပေါ် အခြေခံထားသည်။ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များကို ပေးရန် လိုအပ်သော အခွင့် အရေးများကို ထုတ်ဖော် ပြောဆို ထားသည့်အတွက် ဤဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေးများ အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု တစ်စုံတစ်ရာ ရှိသည်ကို ငြင်း၍ မရပေ။

ဤကဏ္ဍရှိ ဥပဒေတွင် အပိုင်း ၂ ပိုင်းပါဝင်သည်။ စစ်တိုက်သူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန် ဝတ္တရားများကို ဖော်ပြထားသည့် သည်ဟိတ်(စ်) သဘောတူ စာချုပ်များက ပြဋ္ဌာန်းထားသော စစ်မက်ရေးရာ ဥပဒေနှင့် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားရေး ဥပဒေ နှင့် စစ်မတိုက်သူများနှင့် အရပ်သားများ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် ကြိုးပမ်းထားသော ဂျနီဗာ သဘော တူ စာချုပ်များ ဖြစ်သည်။ အခြေအနေ အားလုံးအတွက် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေသည် စစ်ပွဲ၏ အရေးပေါ် လိုအပ်ချက်များနှင့် ယေဘုယျအားဖြင့် လက်ခံ ထားသော လူသားဆန်မှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ဟန်ချက် ထိန်းညှိရန် ကြိုးပမ်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။

၂.၆.၁ စစ်မက်ရေးရာ ဥပဒေများ

စစ်မက်ရေးရာ ဥပဒေများကို ၁၇ ရာစု အစောပိုင်းတွင် ရေးသားခဲ့သော ဟူဂိုဂရီးတီးယ(စ်)၏ De dure belli ac pacis ကျမ်းကြီးတွင် ပထမဆုံးအကြိမ် စနစ်တကျ ရေးသားဖော်ပြခဲ့သည်။ စစ်မက်ရေးရာနှင့် ပတ်သက်သော ပထမဦးဆုံး ဥပဒေ ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်း (the Lieber Code of 1863) တစ်ရပ်ကို အမေရိကန် ပြည်တွင်းစစ်အတွင်း ပြည်ထောင်စု တပ်သားများအတွက် အသုံးပြုခဲ့သည်။ ၁၉ ရာစု ကုန်ခါနီး လောက်အထိ ဤအကြောင်းအရာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံ တကာ သဘောတူစာချုပ်များ မရှိခဲ့ပေ။ ၁၈၉၉ ခုနှစ်မှသာ ပထမဆုံးသော နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေး စည်းဝေးပွဲကို ကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။ ဒုတိယမြောက် ဇာဘုရင် နီကိုလော့(စ်)သည် ဥရောပနှင့် ကမ္ဘာ တစ်ဝှမ်းရှိ နိုင်ငံကြီးများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို သည်ဟိတ်(စ်)တွင် လာရောက် တွေ့ဆုံကြရန် ဖိတ်ကြားခဲ့သည်။ ကံမကောင်းစွာပင် စည်းဝေးပွဲသည် လုံးဝ အောင်မြင်မှု မရခဲ့ပေ။ စစ်မှန်ပြီး အခွန်ရှည်သော ငြိမ်းချမ်းရေး ဆောင်ကြဉ်းရန်ဟူသော မူလ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ လည်း သဘောတူညီမှု တစ်စုံတစ်ရာ မရခဲ့ပေ။ သို့သော် အကောင်းဘက်မှ ကြည့်လျှင် နိုင်ငံများ အကြား အငြင်းပွားမှုများကို ငြိမ်းချမ်းစွာဖြေရှင်းရန် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး ရာသက်ပန် တရားရုံးကို တည်ထောင်မည်ဟု သဘောတူညီမှုတော့ ရခဲ့သည်။ ပို၍ အရေးကြီးသည်မှာ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေကို မွေးဖွားပေးနိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တက်ရောက်လာသော ကိုယ်စားလှယ်တော်များသည် စစ်တိုက်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော စည်းကမ်း သတ်မှတ်ချက်များကို ချမှတ်သည့် စာသားများအပေါ် သဘောတူညီမှုလည်း ရခဲ့သည်။ ကုန်းပေါ်စစ်ပွဲ၏ ဥပဒေများနှင့် ထုံးထမ်းစဉ်လာများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် အခြားသော ဆက်စပ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများသည် စစ်တိုက်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သောရှိရင်းစွဲဥပဒေများကို ပိုမိုတိုးတက် ကောင်းမွန်ပြီး စနစ်တကျဖြစ်စေခဲ့သည်။

၁၉၀၇ ခုနှစ်တွင် သည်ဟိတ်(စ်) သဘောတူစာချုပ်နှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အတည်ပြုခဲ့ပြီး ယနေ့ အချိန်ထိ အသက်ဝင်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ သည်ဟိတ်(စ်) ဥပဒေများ (စစ်မက်ရေးရာ ဥပဒေများ) သည် စစ်တိုက်သူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ချမှတ်ထားသည်။ စစ်ဘက်ရေးရာ ဝန်ထမ်းအားလုံးသည် ဤမှုများကို သိရှိပြီး ဤမှုများနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု မျှော်လင့်ကြသည်။ သည်ဟိတ်(စ်) သဘောတူစာချုပ်များတွင် အရပ်သားများကို အကာအကွယ်ပေးရန် ကြိုးပမ်းထားသည်များ ရှိသော်လည်း ဂျနီဗာ သဘောတူစာချုပ်များကသာ အရပ်သားများကို အကျယ်တဝင့် အကာအကွယ် ပေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။

၂.၆.၂ လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေ

၁၈၆၄ ခုနှစ်တွင် ဆွစ်ဇာလန် အစိုးရသည် သံတမန်များ အစည်းအဝေး တစ်ခုကို ခေါ်ယူ ကျင်းပခဲ့ရာ ဟန်နရီဒူးနန်းက သဘာပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီ ကော်မတီ တည်ထောင်သူများ အပါအဝင် ၁၆ နိုင်ငံမှ ကိုယ်စားလှယ်များ တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။

တိုက်ပွဲ တိုက်နေကြသော စစ်တပ်များရှိ ဒဏ်ရာရသူများ၏ အခြေအနေ သက်သာရာ ရစေရန် အတွက် စည်းဝေးပွဲ တက်ရောက်လာသူများသည် ဂျနီဗာ သဘောတူညီ စာချုပ်ကို အတည်ပြုခဲ့ ကြသည်။ ဤသဘောတူ စာချုပ်သည် စစ်ဒုက္ခသည်များနှင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများကို အကာအကွယ်ပေးရန် စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ ချမှတ်ပေးခဲ့သည့်အပြင် ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများ၊ တည်းခိုဆောင်များနှင့် ပို့ဆောင်ရေးယဉ်များကို ယခုလူသိများသော ကြက်ခြေနီ တံဆိပ်ဖြင့် အမှတ်အသား ပြုနိုင်သော စနစ်ကိုလည်း စတင်အသုံးပြုစေခဲ့သည်။

ပထမကမ္ဘာစစ် အပြီးတွင် စစ်သုံ့ပန်းများ ဆက်ဆံရေးနှင့်ဆိုင်သော ဂျနီဗာ သဘောတူစာချုပ် သည် စစ်သုံ့ပန်းများအား အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ အကာအကွယ် ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဤမျှလောက်သော အကာအကွယ် ပေးမှုများသည် မလုံလောက်တော့ ကြောင်း တွေ့ခဲ့ရသည်။ အသက် ဆုံးရှုံးခဲ့ရသော အရပ်သားများနှင့် စစ်သားများမှာ အရေအတွက် အားဖြင့် မတိမ်းမယိမ်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၄၉ ဂျနီဗာ သဘောတူ စာချုပ်သည် ယခု ကဲ့သို့ ဆိုးရွားလှသည့် လူ့အသက်ဆုံးရှုံးမှုများ ထပ်မံမဖြစ်ပွားစေရန် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေ ကျင့်ဝတ်တစ်ခုကို ရေးသားဖော်ထုတ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။

လက်ရှိတွင် ဂျနီဗာ သဘောတူ စာချုပ် ၄ ခုနှင့် ၎င်းတို့အား ဖြည့်စွက်ထားသော နောက်ဆက်တွဲ ၂ ခုရှိသည်။ သဘောတူ စာချုပ်များတွင် စစ်မြေပြင်နှင့် ပင်လယ်ပြင်ရှိ ဒဏ်ရာရ စစ်သည်များ၊ နာမကျန်း စစ်သည်များ၏ အခြေအနေ သက်သာကောင်းမွန်ရေး၊ စစ်သုံ့ပန်းများနှင့် အရပ်သား များ အကာအကွယ်ပေးရေးတို့ ပါဝင်သည်။ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်များသည် နိုင်ငံတကာ အဆင့် နှင့် နိုင်ငံတကာ အဆင့် မဟုတ်သော ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်စေသော ဒုက္ခသည်များကို အကာ အကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ ဤအချက်သည် ၂၀ ရာစု နှောင်းပိုင်း နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး၏ အဓိက သွင်ပြင်လက္ခဏာ တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သော အကြမ်းနည်း ပိုဆန်လာသော အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး တိုက်ပွဲများအပေါ် တုံ့ပြန်ခြင်း ဖြစ်သည်။ စုစုပေါင်း အပိုဒ် ၅၀၀ ကျော်ပါရှိသော ၁၉၄၉ ဂျနီဗာ သဘောတူ စာချုပ်နှင့် နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်နှစ်ခုသည် ယနေ့အချိန်အထိ အသက်ဝင်နေဆဲ ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေ၏ အဓိက စာချုပ် စာတမ်းများ ဖြစ်ကြသည်။

လူသားချင်း စာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေကို ကျားကန်ပေးထားသည့် မူတချို့ ရှိသည်။ ထိုမူများမှာ စစ်ပွဲတွင် ပါဝင် ပတ်သက်မှု မရှိသော လူပုဂ္ဂိုလ်များကို သက်ညှာစွာ ဆက်ဆံပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တစ်စုံတရာ မရှိဘဲ စောင့်ရှောက်သင့်သည်၊ ဖမ်းဆီးရမိသော စစ်သည်များအား သက်ညှာစွာ ဆက်ဆံပြီး၊ နှိပ်စက်ခြင်း သို့မဟုတ် သွေးထွက်သံယိုဖြစ်စေသော ဆက်ဆံမှုမျိုး မရှိစေရ၊ ၎င်းတို့ အား ပုံမှန် တရားစီရင်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် တရားရင်ဆိုင် စေရမည်၊ စစ်ပွဲဖြစ်နေစဉ် အတွင်း မလိုလားအပ်သော ထိခိုက်နာကျင်မှုများ မဖြစ်စေရ၊ အရပ်သားများသည် စစ်ဆင်ရေးများ ၏ ပစ်မှတ် မဖြစ်စေရ စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ တရားရုံး၏ အလိုအရ ဤမူများသည် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ် ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည် (နီကာရာဂွာ နိုင်ငံအတွင်းနှင့် နီကာရာဂွာနိုင်ငံအပေါ် ကျူးလွန်ခဲ့သော စစ်တပ်နှင့် ပြည်သူ့စစ်များ ၏ လုပ်ရပ်များ ဆိုင်ရာ အမှု)။

ဂျင်နီဗာမူဘောင်၌ ထည့်သွင်းထားသည့် အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ် ပေးနိုင်ရန် လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများအနေဖြင့် အဆိုပါ ယေဘုယျ မူများကို နိုင်ငံတော်၏ လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များအားလုံး သိရှိနားလည်နေအောင် ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ တာဝန်လိက်နာရန် ပျက်ကွက်သူများသည် အရေးယူခြင်း ခံရသည်။ ရဝန်ဒါနိုင်ငံနှင့် ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံများတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော စစ်ပွဲများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့သည့် စစ်ရာဇဝတ်ကောင်များကို တရားစွဲရန် တည်ထောင်ခဲ့သော ခုံရုံးများသည် ဂျင်နီဗာသဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်ပေါင်းများစွာကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ဂျင်နီဗာ သဘောတူစာချုပ်အား ချိုးဖောက်သည်ဟု စွပ်စွဲခံရပါက နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးရှိ ရှေ့နေချုပ်ရုံး၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု ခံယူရန် ရည်ညွှန်း ခံရနိုင်ပေသည် (ဥပမာ ဒါဖား နှင့် လစ်ဗျား နိုင်ငံရှိ အခြေအနေများကို ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီက နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးသို့ ရည်ညွှန်းခဲ့သည်)။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေ

ရဝန်ဒါနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားရှိ လူသတ်ကင်းများသည် တစ်စုံတစ်ခုလုပ်ဆောင်ရန် ဆန္ဒတို့၊ မျှော်မှန်း ချက်တို့ ကင်းမဲ့သော နိုင်ငံတကာ စနစ်တစ်ခုက တားဆီးရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သော ရက်စက် ကြမ်းကြုတ်မှုများကို တိတ်ဆိတ်စွာ သက်သေထူလျက် ရှိသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ထို့ထက်ပို၍ လုပ်နိုင်သည်၊ ပို၍လည်း လုပ်ရပါမည်။

Ki-Moon Ban, www.un.org/reform/responsibility/shtml

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး ချူရမ်ဘာ(ဂ်)နှင့် တိုကျို တရားခွင်များ နောက်ပိုင်းမှစ၍ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေသည် များစွာ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ရှောင်တခင် တရားခွင်များသည် ရဝန်ဒါနှင့် ဘော်လကန်ရှိ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ တချို့ကို အရေးယူနိုင်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားရှိ အထူး တရားရုံးသည်လည်း စွဲချက်တင်ခံ ထားရသော ခမာအစိုးရအဖွဲ့ဝင်များကို စတင် စစ်ဆေးနေပြီ ဖြစ်သည်။ ဤအဖွဲ့ တစ်ခုချင်းစီသည် အဖြစ်အပျက်များ ဖြစ်ပြီးသွားမှသာ အလုပ်လုပ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းတူစွာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက ရောမ သဘောတူ စာချုပ် (Rome Statute) ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသည့်အခါ လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော ရက်စက် ကြမ်းကြုတ်မှုများတွင် ပါဝင် ပတ်သက်နေသူများအပေါ် တရားစီရင်ခွင့် ရရှိလာပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်အား တရားစီရင်နိုင်သည်။ သို့သော် ဤတိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများတွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ် ဘန်ကီမွန်း ပြောခဲ့သည့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများကို မဖြစ်မီ ကြိုတင်တားဆီးရန် ဆန္ဒနှင့် မျှော်မှန်းချက်များကို တွေ့နိုင်ပြီလားဟု မေးခွန်းထုတ်ရပါမည်။

၂.၆.၃ ခေတ်သစ် လူသားချင်းစာနာရေး ဥပဒေနှင့် စစ်မက်ရေးရာ ဥပဒေ

ဂျနီဗာ သဘောတူစာချုပ်များနှင့် နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ် ၂ ခုသည် မျက်မှောက်ခေတ် လူသားချင်း စာနာရေး ဥပဒေ၏ အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ သို့သော် ဤလူသား ချင်းစာနာရေးဥပဒေအား ထပ်လောင်းဖြည့်စွက်ပေးခဲ့သည့် သဘောတူစာချုပ်များနှင့်နောက်ဆက် တွဲ သဘောတူစာချုပ်များ အများအပြားလည်း ထွက်ပေါ်လာပြီး ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များအား စစ်ပွဲဖြစ်ပွားစဉ် ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များ ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ ၁၉၅၄ သည်ဟိတ်(စ်) သဘောတူစာချုပ်က အကာအကွယ် ပေးထားသည်။ ဇီဝလက်နက် များနှင့် အဆိပ်အတောက် ဖြစ်စေသော လက်နက်များကို ၁၉၇၂ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်တစ်ရပ်က တားမြစ်ထားသည်။ ဆက်လက်ပြီး မိုင်းများ၊ ဝှက်မိုင်းများ၊ စက်ဖြင့်ရှာ၍ မတွေ့နိုင်သော အစိတ်အပိုင်းများ၊ လောင်ကျွမ်းစေသော လက်နက်များနှင့် လေဆာလက်နက်များကို တားမြစ် ခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်သတ်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို ၁၉၈၀ ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင်လည်း Antipersonnel မိုင်းများ အသုံးပြုခြင်း၊ သိုလှောင်ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ လွှဲပြောင်းခြင်းနှင့် ဖျက်ဆီးခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကိုလည်း ချုပ်ဆိုခဲ့ကြ သည်။ ဤစာချုပ်များကို အသီးသီးချုပ်ဆိုခဲ့ခြင်းမှာ အထက်ဖော်ပြပါလက်နက်များကို ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုလာခြင်းနှင့် ယင်းကြောင့် အရပ်သားမြောက်များစွာ ကိုယ်လက်အင်္ဂါ ပျက်စီးခြင်း၊ သေဆုံးခဲ့ခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။

၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် ကယ်လော့-ဘရိုင်ယန်စာချုပ်၏ အစဉ်အလာအတိုင်း ဆက်လက် ၍ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်သည် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးတွင် အင်အားသုံးဖြေရှင်းခြင်းကို ရှင်းလင်း ပြတ်သားစွာ ရှုတ်ချထားသည် (အပိုဒ် ၂(၄))။ သို့ရာတွင် ကမ္ဘာ့အစီအစဉ်သစ်တွင် ပြည်တွင်း စစ်များ၊ ပြင်းထန်သော အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများ စသည်တို့ဖြင့် စစ်ပွဲများကား ဖြစ်ပွားနေခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ရပြီး တိုက်ပွဲအခြေအနေများတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် ဥပဒေများ ဆက်လက်၍ လိုအပ်နေသေး ကြောင်း ပြသခဲ့ရသည်။ ယနေ့အချိန်တွင် စစ်မက်ဆိုင်ရာ အခြေခံ ဥပဒေများကို ချိုးဖောက်သော တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေအရ အရေးယူခံနိုင်ရဖွယ်လည်း ရှိသည်။

လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးထားသော လူသားချင်းစာနာရေး ဥပဒေ ၏ အစိတ်အပိုင်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များကို အကာအကွယ် ပေးသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသည်မှာ ရှင်းနေသည်။ သို့ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး များသည် လူတစ်ဦးချင်းစီအား ငြိမ်းချမ်းသော အခြေအနေနှင့် စစ်ပွဲဖြစ်နေသော အခြေအနေ အားလုံးတွင် အကာအကွယ်ပေးပြီး လူသားချင်းစာနာရေး ဥပဒေက စစ်ပွဲအခြေအနေ တွင် ကျရောက်နေသော တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ စစ်ပွဲဆင်နွှဲသည့်အခါ လိုက်နာရမည့် စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ၊ အရပ်သားများနှင့် အရပ်သား မဟုတ်သူများ (စစ်သုံ့ပန်းများ)ကို မည်သို့ မည်ပုံ ဆက်ဆံကိုင်တွယ် ရမည်တို့ကို သတ်မှတ်ထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေး မှတ်တမ်းမှတ်ရာ အားလုံး က မည်သည့် အခြေအနေတွင်မျှ မချိုးဖောက်နိုင်သော လူ့အခွင့်အရေးများရှိပြီး အချို့သော

လူ့အခွင့်အရေးများကို အရေးပေါ် အခြေအနေတစ်ခုတွင် ဆိုင်းငံ့ ထားနိုင်ကြောင်း လက်ခံထားကြသည် (ဤအကြောင်းကို အခန်း ၁၁ တွင် ဖော်ပြထားသည်)။ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေသည် စစ်ပွဲဖြစ်နေသော အခြေအနေ တစ်ရပ်တွင် လူအားလုံးကို ဆက်ဆံရမည့် အနိမ့်ဆုံး စံနှုန်း သတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြင့် လစ်ဟာနေသော ကွက်လပ် တစ်ခုကို ဖြည့်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤဥပဒေသည် အခက်အခဲဆုံး အခြေအနေများတွင် အသုံးပြုရမည့် လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေပင် ဖြစ်သည်။

၂.၇ ကျွန်စနစ်

ကျွန်စနစ်ကို ဖျက်သိမ်းရန် ၁၉ ရာစု အစောပိုင်းလောက်မှစ၍ နိုင်ငံတကာအဆင့် ကြိုးပမ်းမှုများ ရှိခဲ့သည်။ အချိန်တိုအတွင်း၌ပင် ထုံးထမ်းစဉ်လာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် ကျွန်စနစ်ကို ရှုတ်ချခဲ့သည်။ ဤအချက်က နိုင်ငံတော်သည် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ဘေးအန္တရာယ် ကင်းမှုနှင့် လုံခြုံရေးအတွက် အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ တာဝန်ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုမှုရှိခဲ့ကြောင်း ပြသခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဤအချက်သည် လွတ်လပ်မှုနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ လွတ်လပ်ခွင့် (right to liberty and personal freedom) တို့သည် လူတစ်ဦးချင်းစီအတွက် အခြေခံကျကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခဲ့ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ကျွန်ဘဝမှ လွတ်ကင်းမှုသည် ယနေ့အချိန်အထိ လူသားအားလုံးအတွက် ခွဲခြား၍ မရနိုင်သော အခွင့်အရေးအဖြစ် ရှိနေဆဲဖြစ်သည် (ဤအကြောင်းကို အခန်း ၁၅ တွင် ရှုပါ။)

၂.၇.၁ ဥပဒေ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း

၁၇၇၂ ခုနှစ်တွင် လော့ဒ်မန်းစဖီးဒ်သည် ဆော်မာဆတ် အမှုတွင် ဗြိတိသျှမြေပေါ်၌ မည်သူ တစ်ဦး တစ်ယောက်ကမျှ ကျွန်မဖြစ်စေရ ဟူ၍ အရေးပါသော ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခု ချမှတ်ခဲ့သည်။ သူက “ကျွန်စနစ်သည် လွန်စွာ စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်ကောင်းသည့်အတွက် ၎င်းကို အထောက်အကူ ဖြစ်စေသော မည်သည့်လုပ်ကိုမဆို မလုပ်ရ” ဟု မှတ်ချက်ပေးခဲ့သည် (p.9)။ နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင် ၁၈၁၅ ဝီယင်နာ ကွန်ဂရက်က ကျွန်ရောင်းဝယ်လုပ်ခြင်းသည် လူ့ကျင့်ဝတ်နှင့် လူသား မျိုးနွယ်စု တစ်ခုလုံးအတွက် စက်ဆုပ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်ဟု ကြေညာခဲ့သည်။ ၁၉ ရာစု အစောပိုင်းတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ကျွန်ကုန်သွယ်လုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်ပတ်သက်သည်ဟု သံသယရှိသော နိုင်ငံတကာ ရေပိုင်နက်အတွင်း သွားလာကြသည့် သင်္ဘောများကို ရှာဖွေစစ်ဆေးနိုင်ရန် နှစ်နိုင်ငံ စာချုပ်များကို ချုပ်ဆိုခဲ့သည်။ စာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့သော နိုင်ငံများတွင် စပိန်၊ ဆွီဒင်၊ နယ်သာလန်၊ ရုရှား၊ ပရပ်ရှား၊ ပြင်သစ်နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ၁၈၉၀ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့သော ဘရပ်ဆဲလ် ကွန်ဖရင့်၌ အာဖရိက ရေပိုင်နက်အတွင်းရှိ သတ်မှတ်ထားသော နေရာ အချို့၌ သံသယရှိသော သင်္ဘောများကို ရှာဖွေရန် သဘောတူညီချက် ရခဲ့ကြသည်။ ဤလုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးက ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ကျွန်စနစ်နှင့် ဆက်စပ်သော နောက်ထပ် နိုင်ငံစုံသဘောတူစာချုပ်များလည်းပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး

သည် ကျွန်ုပ်တို့ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်တစ်ခုကို ၁၉၂၄ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအား ကျွန်ုပ်တို့ကို ရောင်း၍ ဖြစ်စေ၊ အလဲအလှယ် လုပ်၍ဖြစ်စေ၊ လက်ဆောင်ပေးခြင်း တို့မှဖြစ်စေ တစ်နည်းနည်းဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့သွယ်မှုကို ဖျက်သိမ်းရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ အတင်း အကြပ် အလုပ်ခိုင်းစေခြင်း၊ အတင်းအကြပ် မွေးစားခြင်း (coercive adoption) တို့ကို လည်း ရှုတ်ချခဲ့သည်။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်သည် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ နယ်နိမိတ် တချို့နှင့် ကိုလိုနီတချို့အထိ ကျယ်ပြန့်ခဲ့သည်ကိုလည်း မှတ်သားသင့်ပေသည်။ ၁၉၃၇ ခုနှစ် တိုင်အောင်အထိ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးသည် ကျွန်ုပ်တို့အား ဖြစ်ပွားနေသေးကြောင်း အစီအရင်ခံခဲ့ရသည်။ ၁၉၂၆ ခုနှစ်တွင် ထုံးထမ်းစဉ်လာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအား ကျွန်ုပ်တို့ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အဖြစ် ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် ကျွန်ုပ်တို့၊ ကျွန်ုပ်တို့သွယ်မှု၊ ကျွန်ုပ်တို့ အဆောက်အဦများ နှင့် ကျွန်ုပ်တို့နှင့် ဆင်တူသော အလေ့အကျင့်များကို ဖျက်သိမ်းရေး ဖြည့်စွက် သဘောတူစာချုပ်ကို ပြဋ္ဌာန်းပြီး ထုံးထမ်းစဉ်လာ ဥပဒေကို အကျယ်ချဲ့လာမက ကျွန်ုပ်တို့ကို လည်း အတိအလင်း တားမြစ်ခဲ့သည်။ အခြားသော အခြေအနေအရ ရေးဆွဲသတ်မှတ်သော သဘောတူစာချုပ်များသည်လည်း အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ်များ လူကုန်ကူးမှုကို ထိန်းချုပ် ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်ကို မှတ်သားသင့်ပေသည်။

၂.၇.၂ ကျွန်ုပ်တို့ဆိုင်ရာ ခေတ်သစ်ဥပဒေ

ယနေ့ခေတ်တွင် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းအနေဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့အား နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်သည့်အတွက် ၎င်းကို စက်ဆုတ်မုန်းတီးပြီး ကျွန်ုပ်တို့သွယ်ရေးကိုလည်း ပြင်းထန်စွာ ရှုတ်ချသည်။ ဤသို့ဆိုစေကာမူ ယနေ့အချိန်အထိ ကျွန်ုပ်တို့နှင့် အလားတူသော အခြေအနေများတွင် ကျရောက်နေကြသည့် လူပေါင်းများစွာ ရှိနေသေးသည်။ ကြွေးမြီကျွန်၊ လူကုန်ကူးမှုနှင့် လူမှောင်ခိုကူးမှုတို့သည် သာဓကများ ဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့နှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ရှင်သန်ခွင့်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သော ခေတ်သစ်ဥပဒေ အကြောင်းကို အခန်း ၁၅ တွင် တင်ပြထားပါသည်။

၂.၈ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ

ကျွန်ုပ်တို့အား တားမြစ်သော ဥပဒေများသည် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ ဆုံးရှုံးမှုမှ ကာကွယ်ပေးသော တစ်သီးပုဂ္ဂလ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုသည့် နမူနာများ ဖြစ်သည် မှန်သော်လည်း လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ယင်းထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အခွင့် အရေးများကို ယူဆောင်လာပေးသည်။ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော အုပ်စုများအား ၎င်းတို့ လူနည်းစု ဖြစ်နေပြီး ၎င်းတို့အပေါ် အုပ်ချုပ် ခွင့်ရှိသောနိုင်ငံ၌ ရပိုင်ခွင့်ရှိသော အခွင့်အရေးစုတစ်ရပ်ကို ပေးသည်။ နိုင်ငံခြားသားများနှင့် သံတမန်ရေးရာဥပဒေများကို နိုင်ငံများအကြား အာဏာအပြန်အလှန်သုံးစွဲမှုအပေါ် အခြေခံထား ပြီး တစ်သီးပုဂ္ဂလပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ထိုအာဏာအပြန်အလှန်သုံးစွဲမှု ရလဒ်၏ အကျိုးအမြတ်ကို ခံစား

ရသည့် သဘောသာ ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် လူနည်းစုအခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံတော် ၏ စွက်ဖက်နှောင့်ယှက်ခြင်းမှ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များကို အကာအကွယ်ပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း စောစီးစွာ အသိအမှတ် ပြုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

လူနည်းစုများကို ကာကွယ်ရန် သတ်သတ်မှတ်မှတ် ဥပဒေတစ်ရပ် ရှိသင့်သည်ဟူသော အတွေး အခေါ်အား လူမျိုး လူနည်းစု၊ ဘာသာရေး လူနည်းစု နှင့် ဘာသာစကား လူနည်းစုများ အများ အပြား ရှိနေသည့် ၁၉ ရာစုခေတ် ဥရောပတွင် ထောက်ခံမှုများ ရှိခဲ့သည်။ လူနည်းစု အခွင့်အရေး များသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများ၏ ရှေ့ပြေးပင် ဖြစ်ပါသည်။ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ မှ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများသို့ ဦးတည်ချက်ပြောင်းသွားရခြင်း၏ အကြောင်းအရင်းကို အခန်း ၃ ရှိ အခန်းခွဲ ၃.၁.၂ တွင် ဆွေးနွေးထားသည်။

၂.၈.၁ လူနည်းစုများနှင့် ပတ်သက်၍ စာချုပ်စနစ်ကို အသုံးပြုခြင်း

၁၈၁၅ ဗီယင်နာ ကွန်ဂရက်၌ ဩစတြီးယား၊ ပရက်ရှားနှင့် ရုရှားတို့သည် သူတို့တိုင်းပြည်များရှိ ပိုလန် လူမျိုးများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု (nationality) ကို လေးစားလိုကြောင်း အောက်ပါအတိုင်း ကြေညာခဲ့သည်။ “ရုရှား၊ ပရက်ရှားနှင့် ဩစတြီးယား တိုင်းပြည်များ၏ တိုင်းသူပြည်သားများ ဖြစ်သော ပိုလန်လူမျိုးတို့သည် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအသီးသီးမှ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည်ဟု ယူဆသော နိုင်ငံရေး စဉ်းစားချက်များနှင့် အညီ ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် အမျိုးသား အင်စတီကျူးရှင်းများ ရသင့်ပေသည်” (ဗီယင်နာ ကွန်ဂရက် နောက်ဆုံး အက်ဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၁)။ ကြေညာချက်မှာ ရည်ရွယ်ချက်သာ ဖြစ်သည့်အတွက် ဥပဒေကဲ့သို့ လိုက်နာရန် မလိုဘဲ ကျင့်ဝတ်အဖြစ် လိုက်နာ သင့်သည့် သဘောသာ သက်ရောက်ခဲ့သည်။ မည်သည့် နိုင်ငံ၊ မည်သည့် အဖွဲ့အစည်းကမျှ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများ၏ လုပ်ရပ်ကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရန် အာဏာမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ကြေညာ ချက်အတိုင်း လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ မလုပ်ဆောင်ခြင်းမှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သာ ဖြစ်သည်။ ၁၈၇၈ ခုနှစ် ဘာလင်စာချုပ် သည်လည်း အလားတူပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းအချိန်က ပြိုကွဲနေပြီဖြစ်သော အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာနှင့် ယင်းမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘော်လ်ကန် နိုင်ငံများအပေါ် တိုင်းသူပြည်သားများ၏ အသက်၊ အိုးအိမ်စည်းစိမ်နှင့် ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့် များကို ကာကွယ်ရမည့် တာဝန်များ ချမှတ်ခဲ့သည်။

ယင်းအချိန်က စာချုပ်အများစုသည် အင်အားကြီး နိုင်ငံများက အင်အားနည်း နိုင်ငံများနှင့် ချုပ်ဆို ခဲ့သော သဘောတူစာချုပ်များတွင် ပါဝင်သော အာမခံချက်များကို သူတို့၏ အင်အားဖြင့် အကောင်အထည် ဖော်နိုင်သည် ဟူသော မူအပေါ် အခြေခံ၍ ချုပ်ဆိုခဲ့ကြသည်။ သို့သော် အခြား သော အချက်များအပါအဝင် အဆိုပါ စာချုပ်များတွင် ပါရှိသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အင်နစ်(စ်) ကလော့(ဒ်) က အောက်ပါအ တိုင်း ရေးသားထားသည်။

ဤစနစ်သည် အင်အားကြီးနိုင်ငံများ အတူတကွ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှသာ အလုပ်ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့သော် လက်တွေ့တွင် အင်အားကြီးနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံချင်းစီသည် ၎င်းတို့၏ ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းဆိုင်ရာ

အကျိုးစီးပွား၊ နိုင်ငံရေး အကျိုးစီးပွားများကိုသာ ဂရုစိုက်ခဲ့ပြီး ဥပဒေအုပ်စုသည် လူနည်းစုများကို စုပေါင်းကာကွယ်ရန်အတွက် အစီအမံတစ်ခုအဖြစ် အလုပ်မဖြစ်ခဲ့ပေ။

၂.၈.၂ အမျိုးသားရေးဝါဒနှင့် ဆက်နွယ်မှု

ကမ္ဘာ့စစ်ပွဲ နှစ်ပွဲ မတိုင်မီ လူနည်းစု ကာကွယ်ခြင်းသည် အမျိုးသားရေးဝါဒ ခေတ်ပြိုင် ပေါ်ပေါက်လာ မှုနှင့် ဆက်နွယ်မှု ရှိနိုင်သည်။ လူတို့သည် မိမိတို့၏ အမျိုးသားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုရေး သရုပ်သဏ္ဍာန်များ၏ သီးခြားဖြစ်မှုကို စတင် တန်ဖိုးထားလာကြသည်။ ထိုသို့ တန်ဖိုးထား လာကြသည် နှင့်အညီ အမျိုးသား အုပ်စုများသည် ၎င်းတို့၏ ထူးခြားသော စရိုက်လက္ခဏာများ အပေါ် အခြေခံ၍ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အယူအဆများ ကို စဉ်းစားတွေးခေါ် လာကြသည်။ ကားလ်မာ့ခ်စ်သည် အမျိုးသားရေး ဝါဒအား ဘူဇာလူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အသုံးမဝင်တော့သည့် ဝိသေသ လက္ခဏာ တစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ခဲ့သည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ ဤသရုပ် ခွဲခြားပေးသော ဝိသေသ လက္ခဏာ များသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ လူမျိုးအုပ်စုများအား သတ်မှတ် ခွဲခြားပေးသော စည်းဖြစ်လာ ခဲ့သည်။ လူဦးရေ အများစုဖြစ်သော အုပ်စုနှင့် မတူသော စရိုက်လက္ခဏာရှိသော အုပ်စုများအား “လူနည်းစု” များအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး ယင်းလူနည်းစုများသည်လည်း ယေဘုယျ အားဖြင့် မိမိတို့၏ ထူးခြားသော ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များအတွက် ဂုဏ်ယူလာကြသည်။

သို့ရာတွင် စိတ်ကူးမျှော်မှန်းကြသော အမျိုးသားရေးပန်းတိုင်သည် အမြဲတမ်းတော့ အထမမြောက် ခဲ့ပေ။ ဥပပေပေတိုက် အလယ်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ပိုင်းရှိ ဘာသာစကားအမျိုးမျိုး ပြောဆိုသော လူမျိုး များပါဝင်သော အင်ပိုင်ယာများသည် သူတို့အုပ်ချုပ်သော ကွဲပြားခြားနားသော လူမျိုးများ၏ ထူးခြားသော စရိုက်လက္ခဏာများကို အမြစ်ဖြတ် ရှင်းလင်းပြီး၊ ဘုံအမျိုးသားရေးပုံစံ တစ်ခုချမှတ် ကာ အမျိုးသားရေး စိန်ခေါ်မှုကို ကျော်လွှားရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ နယ်နိမိတ် တစ်ခု အတွင်းရှိ အုပ်စုအားလုံးအား (သူတို့၏ ကွဲပြားခြားနားသော ယဉ်ကျေးမှုရေးရာ၊ လူမျိုးရေးရာ ဖော်ပြချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မရှိဘဲ) တစ်ခုတည်းသော အမျိုးသားရေး တူညီဝတ်စုံ ဝတ်ဆင်စေခြင်းသည် နောက်ဆုံးတွင် အောင်မြင်မှု မရခဲ့ပေ။

တကယ်တမ်းတွင် အမျိုးသားရေး ဖော်ထုတ်မှုများကို နိုင်ငံတော်မှ ထိန်းချုပ်ဖိနှိပ်ခြင်းသည် များ သော အားဖြင့် ရည်ရွယ်ချက် အထမမြောက်ဘဲ ဆန့်ကျင်ဘက် ရလဒ်များသို့သာ ဦးတည်စေ ခဲ့သည်။ လူနည်းစုများ၏ မိမိတို့ ယဉ်ကျေးမှုသရုပ်သဏ္ဍာန်ကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်လိုစိတ်ကိုသာ ပိုမို ပြင်းထန်စေခဲ့သည်။ အမျိုးသားရေး ဝါဒသည် ဥပပေပေနိုင်ငံရေးတွင် အဓိက ပြဿနာတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ပြီး ၎င်းသည်ပင် နိုင်ငံတကာအစီအစဉ်ကို ပျက်ပြားစေခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးတွင် ပထမ ကမ္ဘာ့ စစ်ကြီးကို ဖြစ်စေခဲ့သည်။ အမျိုးသားရေး ဝါဒဖြန့်မှုသည် အာဏာတိုက်ပွဲများအတွက် လက်နက် ကောင်း တစ်လက် ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဤသို့ဖြင့် ပထမကမ္ဘာ့စစ်၏ အကြောင်းအရင်း တစ်ခုဖြစ်သော အမျိုးသားရေးဝါဒသည်နောက်ပိုင်း တွင်လည်း ရှေ့တန်းကျသော နိုင်ငံတကာ ပြဿနာတစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက် တည်ရှိနေခဲ့သည်။

ပထမကမ္ဘာစစ် ပြီးခါနီး နောက်ဆုံးအဆင့်တွင် လူမျိုး/အမျိုးသားရေး အုပ်စုများကို သီးခြား ကာကွယ်ပေးခြင်းသည် ဥပဒေအဖြစ်သို့ ကျစ်လစ်ခိုင်မာလာခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး စည်းဝေးပွဲတွင် အင်အားကြီး ၄ နိုင်ငံသည် တစ်လူမျိုး၊ တစ်နိုင်ငံ ဟူသော နိုင်ငံတော် အယူအဆကို လက်ခံ စဉ်းစား ပေးခဲ့သည့်အတွက် အမျိုးသားရေး ရည်မှန်းချက်များ ကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ခဲ့သည်။

၂.၈.၃ ပထမ ကမ္ဘာစစ် အပြီး

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး အပြီးတွင် ဥပဒေပုဂ္ဂိုလ်၏ အတွင်း နယ်နိမိတ်မျဉ်းများကို ပြန်ရေးဆွဲခဲ့ ရသည်။ ယင်းအချိန်၌ ရိုရင်းစွဲ လူနည်းစု ပြဿနာများနှင့် နောင်ဖြစ်လာနိုင်သော ပြဿနာ အတော်များများကို ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော် အချိန်က ဝမ်းနည်းဖွယ်ရာကောင်းစွာ သက်သေ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပြဿနာအချို့ကို ဖြေရှင်းရင်း အခြားပြဿနာများအတွက်လည်း မျိုးစေ့ချပေး ခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးစည်းဝေးပွဲတွင် မဟာမိတ် နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များသည် ဧရာမ လုပ်ငန်းစဉ် ကြီးတစ်ခုနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ စာချုပ်များက ချမှတ်ခဲ့သည့် လူနည်းစုကာကွယ်မှုများ၏ ရည်ရွယ် ချက်မှာ လူသားချင်း စာနာရေးအတွက် မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံရေးအတွက် ဖြစ်သည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံတွင်း လူနည်းစုများကို ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းကြောင့် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် များပြားလှစွာသော နိုင်ငံများအကြား ပွတ်တိုက်မှုများကို ရှောင်ရှားရန် ဖြစ်သည်။ မဟာမိတ် နိုင်ငံများနှင့် အင်အားကြီး နိုင်ငံများ အုပ်စုသည် လူနည်းစု ပြဿနာအား စာချုပ်များမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံတကာပြဿနာ အသွင် ပြောင်း၍ နိုင်ငံများအတွင်းရှိ လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးများကို အာမခံချက် ပေးရန် ဆောင်ရွက် ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အိမ်နီးချင်း နိုင်ငံများတွင် လူနည်းစု ဖြစ်နေသော မိမိတို့ လူမျိုးများ ကို ကာကွယ်ရန် အကြောင်းပြချက် ပေးပြီး ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေကို လျော့ချရန် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းပြချက်မှာ သင့်မြတ်သည်။ လူနည်းစု ပြဿနာများကို ပုံမှန် နိုင်ငံတကာ ဖိုရမ် (နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး) တစ်ခုတွင် ဖြေရှင်းနိုင်သည်ဆိုလျှင် လူနည်းစုများအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို အနှောင့်အယှက် မပေးနိုင်တော့ပေ။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံ များသည်လည်း လူနည်းစု လူမျိုးတစ်မျိုးကို ကာကွယ်ရန်ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် အချင်း ချင်း တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်ဖြစ်စေ စစ်မက်များ ဆင်နွှဲရန် လိုတော့မည် မဟုတ်ချေ။

၎င်းသည် နိုင်ငံတော် နယ်နိမိတ်များကို ရေးဆွဲရာ၌ ပထမဆုံးအကြိမ် အမျိုးသားရေး ရည်မှန်းချက် များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၈၁၅ ဗီယင်နာ စည်းဝေးပွဲတွင် တွေ့ခဲ့သည့်အတိုင်း အုပ်ချုပ်သူများ၏ ထင်မြင်ချက်သည်သာ ပဓာနဖြစ်သည်ဟု လက်ခံခြင်းသည် ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်ပင် ဖြစ်သည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ် ဗာဆိုင်းတွင် ပြည်သူလူထု၏ ထင်မြင်ချက်များကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားခဲ့ သည်။ သက်ဆိုင်ရာ ပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သလို လူထုဆန္ဒ ခံယူပွဲများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

၂.၈.၄ ငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံ

ငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံ၏ ဖြေရှင်းချက်သည် ယင်းအချိန်က ရှိနေခဲ့သော ခံစားချက်ကို ထင်ဟပ်ပြီး ဥရောပတိုက် အလယ်ပိုင်းကို လုံးဝနီးပါး ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဂျာမနီနှင့် ဩစတြီးယားတို့ အပေါ်ထားရှိသော ဆန့်ကျင်ရေးစိတ် ပြင်းထန်နေခဲ့ပုံနှင့် မဟာမိတ်နိုင်ငံများ၏ စစ်အပြီး “စူပါ ပါဝါ” နိုင်ငံများအဖြစ် ခံယူကြပုံ တို့ကြောင့် ဥရောပ မြေပုံ ပြန်လည် ရေးဆွဲသည့်လုပ်ငန်းအား စိုးရိမ် ကြောင့်ကြမူမရှိဘဲ အင်တိုက်အားတိုက် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဥရောပတစ်ခွင်ရှိ အမျိုးသား ရေး အုပ်စုများ၏ ရည်မှန်းချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးပြီး (ဤသို့ဖြင့် နောက်ထပ်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်နိုင်ခြေကို လျော့နိုင်မည်ဟု ယူဆခဲ့ကြသည်) ဥရောပအလယ်ပိုင်း အင်အားကြီး နိုင်ငံများအား စစ်ရေးနှင့် စီးပွားရေးအရ အစွယ်ချိုးရေး ရည်ရွယ်ချက်များသည် အတိုင်းအတာ တစ်ခု အထိသာ အထမြောက်ခဲ့သည်။

ဥရောပတိုက်ရှိ အမျိုးသားရေးဝါဒ ပြဿနာများကို လျော့ပါးသက်သာစေရန် စနစ်နစ်နစ်ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ လူအုပ်စုများကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ နောက်တစ်နိုင်ငံသို့ လွှဲပြောင်းခြင်းနှင့် နယ်နိမိတ်များကို ပြန်လည် ရေးဆွဲခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြေရှင်းချက်၏ ရည်ရွယ်ချက် တစ်စိတ်တစ်ဒေသမှာ စစ်ပွဲ၏ လက်သည် တရားခံ ဖြစ်သည့်အပြင် ရန်စ ကျူးကျော်ပြီး စစ်ရှုံး ခဲ့သော နိုင်ငံများကို နှိပ်ကွပ်ရန် ဖြစ်သည်။ အင်ပိုင်ယာများ၏ အရွယ်အစားကို လျော့ချခြင်းဖြင့် သူတို့၏ အင်အားကို လျော့ချနိုင်မည်၊ ပေါ်ထွက်လာသော နိုင်ငံသစ်များအပေါ် စစ်နိုင် မဟာမိတ် နိုင်ငံများ၏ ကြီးကြပ်မှုတို့မှ တစ်ဆင့် အနာဂတ်တွင် ရန်စ ကျူးကျော်မှုများ ဖြစ်နိုင်ခြေများကို လျော့ချနိုင်မည်ဟု ထင်ထားခဲ့သည်။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးမှ ထိုသို့ ချမှတ်ခဲ့သော လူနည်းစု အာမခံချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်မှုအပိုင်းအား အခန်းခွဲ ၂.၈.၅ တွင် ဆွေးနွေးထား ပါသည်။

၂.၈.၄.၁ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ

ပြည်သူလူထုသည် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများမှတစ်ဆင့် မည်သည့် အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် နေမည်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ အုပ်စုတစ်စုအား နိုင်ငံပြောင်းလိုက်သည့်အခါ လူနည်းစု စာချုပ်များ ချုပ်ဆိုခြင်း သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်၌ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကို ပြဋ္ဌာန်းပေးခြင်းဖြင့် လူနည်းစုများအား လူများစုများ၏ ဖိနှိပ်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ ဩစတြီ-ဟန်ဂေရီအင်ပိုင်ယာ၊ တူရကီအင်ပိုင်ယာနှင့် ဂျာမန်အင်ပိုင်ယာများ ပြိုကွဲမှုသည် ဥရောပတိုက်၏ အစိတ်အပိုင်းများစွာအား နိုင်ငံလွတ်ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ယင်းတို့အား မဟာမိတ်နိုင်ငံများသို့ ပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပေါင်းစပ်၊ ချဲ့ထွင်ပြီး ယူဂိုစလားဗီးယားနှင့် ချက်ကိုစလို ဗားကီးယား စသည့်နိုင်ငံများကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ နိုင်ငံများ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လူပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အစီအစဉ် အချို့ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဥပမာ ချာလ်ပီဂ် (Schleswig) (ဂျာမနီနိုင်ငံ ကီးစ် တူးမြောင်း၏မြောက်ဘက်နှင့် ဒိန်းမတ်ကုန်းမြေ၏ တောင်ဘက်စွန်းတွင် ရှိသည်) တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ၏ ရလဒ်ကြောင့် အဆိုပါ

ဒေသတွင် နေထိုင်သူများ၏ ဆန္ဒနှင့်အညီ ဟမ်ပ်ထရက်ပ်မြို့ (Humptrup) ကို ဂျာမနီနိုင်ငံအား ပေးခဲ့ပြီး စေးဒ် (Saed) အား ဒိန်းမတ်နိုင်ငံသို့ ပေးခဲ့သည်။

၂.၈.၄.၂ အတင်းအကြပ် ပြောင်းရွှေ့ခြင်းများ

လူနည်းစုများကို အင်အားသုံး ရွှေ့ပြောင်းခြင်းများသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း လူနည်းစုဖြစ်မှုကို တားဆီးရာ တွင် အသုံးပြုခဲ့သည့် အပြင်းထန်ဆုံးသော နည်းလမ်းဖြစ်သည်ဟု ပြောကြသည် (De Azcarte, P, p 16)။ သတ်သတ်မှတ်မှတ် ပြဿနာများအတွက် ဤနည်းလမ်းသည် လျော်ကန် ကောင်း လျော်ကန်ပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ဒုက္ခရောက်နေသော နိုင်ငံများအတွက် ယေဘုယျ နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် ကြည့်လျှင် အတင်းအကျပ်လူပြောင်းရွှေ့ခြင်းကို အလွယ်တကူ အသုံးပြု ခြင်းသည် လူအုပ်စုများ လူမျိုးမတူ၊ ဘာသာစကား မတူ၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ မတူသော်ငြား လည်း ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူနေထိုင်နိုင်ရန် လူ့အဖွဲ့အစည်းက အစီအမံများ မဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းကို ပြသည်။ ထိန်းချုပ်လိုသော လူပြောင်း လူလွှဲလုပ်ခံရသူများ၏ မတူကွဲပြားသော စိတ်နေသဘော ထားများ၊ အယူအဆများသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွက် အင်အားပင် ဖြစ်နိုင်သေးသည်။ လူမျိုး တစ်မျိုးတည်း ရှိနေမှုသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ထည်ထောင်ရာတွင် မည်သည့်အချိန်ကမျှ အကောင်းဆုံး စံ မဖြစ်ခဲ့ပေ၊ နောင်လည်း ဖြစ်လာမည် မဟုတ်ပေ။

၂.၈.၄.၃ လူဦးရေ ပြောင်းရွှေ့မှုများ

နယ်နိမိတ်အသစ်များ ရေးဆွဲခြင်းကြောင့် လူမျိုးအရ သီးခြားဖြစ်သော အုပ်စုတစ်စုရှိ လူတော် တော်များများသည် မိမိတို့လူမျိုး မဟုတ်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း ကျရောက်သွားသည့် အခြေ အနေ များတွင် လူဦးရေ ပြောင်းရွှေ့မှုများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဥပမာ လူဦးရေ ပြောင်းရွှေ့မှုကို ဂရိနှင့် ဘယ်ဂျီယံတို့အကြား ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အဖွဲ့ဝင် လေးဦးပါဝင်သော ဘက်မလိုက်သည့် နိုင်ငံတကာ ကော်မရှင်တစ်ခု၏ ဦးဆောင် လမ်းညွှန်မှုဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည့် လူဦးရေ ပြောင်းရွှေ့မှုများသည် နမူနာများ ဖြစ်ကြသည်။ ကော်မရှင်သည် နိုင်ငံ ပြောင်းခွင့် ရှိသူများအပေါ် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများ၏ ဖိအားမရှိစေရန် အာမခံပေးသည်။ နိုင်ငံပြောင်းလဲရန် ရွေးချယ်သူများ အတွက်လည်း နိုင်ငံသားဖြစ်မှုအတွက် လိုအပ်သော ဘက်မလိုက် အဖွဲ့အစည်း တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့ သည်။ ရုပ်ဝတ္ထု ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ပြောင်းရွှေ့ခြင်း၊ မြေများ၊ တိုက်တာ အိုးအိမ်များ ရောင်းချခြင်း၊ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း၊ မှတ်ပုံတင်ခြင်းများအတွက် လိုအပ်သော အကူအညီများကိုလည်း ပေးခဲ့သည်။

အလဲအလှယ်ပြုလုပ်မှုများသည် ဂျာမနီနိုင်ငံနှင့် ပိုလန်နိုင်ငံတို့ကြားတွင်လည်း ရှိခဲ့သည်။ အနောက် ပရက်ရှားနှင့် ပိုလန်ဒေသများကို ပိုလန်နိုင်ငံသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ပြီး မဟာဗျူဟာအရ အရေးပါသော ဒန်ဒီဒေသ အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာကို နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးက ရယူခဲ့သည်။ ပိုလန်နိုင်ငံအား ပင်လယ်ထွက်ပေါက် ပေးရန်အတွက် အရှေ့ပရက်ရှားအား ဂျာမနီနိုင်ငံမှ ခွဲထုတ် ပေးလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပိုလန်စကြိုအတွင်း ရှိနေသော ဂျာမန်လူမျိုးများကို ဂျာမနီနိုင်ငံထံ လွှဲပြောင်းရန် အတွက်လည်း စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဤအစီအမံ၏ အောင်မြင်မှု မှာ အကန့်အသတ် တော့ရှိသည်။ တကယ်တမ်းတွင် ပိုလန် စကြိုတွင် ဂျာမန်လူမျိုးများ နေထိုင်

ခြင်းသည် ပုံမှန် မဟုတ်သော အခြေအနေဖြစ်သည်။ ထိုအချက်သည်ပင် နောက်ဆုံးတွင် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်သို့ ဦးတည်စေခဲ့သည်။

၂.၈.၄.၄ လူနည်းစုကိစ္စ ချဉ်းကပ်ပုံအမျိုးမျိုးနှင့် ဆက်စပ်သော ပြဿနာများ

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အပြီး နိုင်ငံသားဖြစ်မှု ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရာ၌ လူနည်းစုများ ရွှေ့ပြောင်းမှုကို အဓိက နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် အသုံးမပြုတော့ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း၏ ပြောင်းလဲ လာသော တန်ဖိုးများကို ညွှန်ပြနေသည်ဟု ပြောနိုင်မည်။ နိုင်ငံတကာ နယ်နိမိတ်များ ပြန်လည် ရေးဆွဲခြင်းတွင် အခက်အခဲပေါင်း မြောက်များစွာ ပါနေနိုင်သည်။ နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံအကြား ကြေညာ ထားသော နယ်နိမိတ်မျဉ်းသည် ယင်းနိုင်ငံများ ဆက်ဆံရေး ကောင်းနေမှသာ အလုပ်ဖြစ်ပေမည်။ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ဆက်ဆံရေး ပျက်ပြားခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံမဟုတ် နောက်တစ်နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာ နယ်နိမိတ် ပြိုကွဲခြင်းသို့ ဦးတည်တတ်သည်။

၂.၈.၅ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးနှင့် လူနည်းစုများ

နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး၏ သဘောတူစာချုပ်တွင် လူနည်းစု အကာအကွယ်ပေးရေးအတွက် ယေဘုယျ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းရေး အယူအဆကို ချပြခဲ့သော်လည်း လက်ခံမှု မရခဲ့ပေ။ လူအများ ထင်ကြသကဲ့သို့ နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး သဘောတူစာချုပ်တွင် အမျိုးသား လူနည်း စု သို့မဟုတ် လူနည်းစုဆိုင်ရာ စာပိုဒ်များကို အကောင်အထည်ဖော်သည့် အကြောင်းများကို သတ်သတ်မှတ်မှတ် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ အကျိုးဆက်မှာ လူနည်းစုပြဿနာအား ဘော်လကန် ဒေသရှိ လူမျိုးများနှင့် ပိုလန်လူမျိုး အချို့၏ စိုးရိမ် ပူပန်မှုများနှင့်အတူ နိုင်ငံသစ်များဆိုင်ရာ ကော်မတီ (New States Committee) သို့ လွှဲပြောင်းခဲ့သည်။ အဆိုပါ ကော်မတီသည် နိုင်ငံသစ် များ အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်မှုကို ဖြစ်စေ၊ နယ်နိမိတ် အသစ်ကို ဖြစ်စေ မဟာမိတ် နိုင်ငံများနှင့် အင်အားကြီး နိုင်ငံများ အုပ်စု၏ အသိအမှတ်ပြုမှု ရလိုပါက လူနည်းစု ကာကွယ်ရေး အာမခံချက် ပေးရမည်ဟု စည်းကမ်းချက် ထုတ်ခဲ့သည်။ သို့လင့်ကစား လူနည်းစုများကို အကာ အကွယ် ပေးပါမည် ဟူသော အချက်သည် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်း၏ အသင်းဝင် ဖြစ်မှုအတွက် လိုအပ်ချက် တစ်ရပ်အဖြစ် ထုတ်ပြန်ထားပြီး ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ ဦးဆောင်မှု အောက်တွင် လူနည်းစု အကာအကွယ်ပေးခြင်းသည် တသီးတခြား သဘောဆောင်၍ အကန့် အသတ်လည်း ရှိသည်။ ၎င်းသည် နိုင်ငံသစ်များအပေါ် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းက ကွပ်ကဲနိုင် မည့် နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ စိစစ်ကွပ်ကဲခြင်းတွင် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး ပါဝင်ခဲ့ခြင်းသည် နောင်တွင် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အပြီး ကုလသမဂ္ဂ၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး များကို ဖော်ထုတ်၊ အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် လမ်းခင်းပေးခဲ့သည်။

နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး ဦးဆောင်လမ်းညွှန်မှုအောက်ရှိ လူနည်းစု အကာအကွယ်ပေးမှုတွင် အပိုင်း ၂ ပိုင်း ရှိသည်။ နယ်မြေ အုပ်ချုပ်ခွင့် အာဏာဆိုင်ရာ စာချုပ်များတွင် ပါဝင်သော

အာမခံချက်များနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး စာချုပ်အရ နိုင်ငံများ (အဓိကအားဖြင့် စစ်ရှုံးနိုင်ငံများ) အပေါ် ချမှတ်ခဲ့သော အာမခံချက်များ ဖြစ်သည်။

၂.၈.၅.၁ လူနည်းစု အာမခံ အပိုဒ်ငယ်များ

နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးအား ဥရောပတိုက်သစ်တွင် လူနည်းစုများ အကာအကွယ်ပေးရေး တာဝန် အပ်နှင်းသည့်အနေဖြင့် ဗာဆိုင်း၊ နွယ်လီနှင့် စိန့်ဂျာမိန်း ငြိမ်းချမ်းရေး စာချုပ်များတွင် အထူး စာပိုဒ်တစ်ခု ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ ယင်းစာပိုဒ်အရ ပိုလန်၊ ချက်ကိုစလိုဗားကီးယား၊ ဂရိ၊ ရိုးမေးနီးယားနှင့် ယူဂိုစလားဗီးယား တို့သည် ၎င်းတို့ နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ လူနည်းစုများကို အကာအကွယ်ပေးရန် သဘောတူခဲ့သည်။ ဥပမာ ဗာဆိုင်း စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၉၃ တွင် "ပိုလန် နိုင်ငံသည် ပိုလန်နိုင်ငံရှိ လူများစုနှင့် လူမျိုး၊ ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ အားဖြင့် ကွဲပြားခြားနားသော ပိုလန်နိုင်ငံတွင် နေထိုင်သူများ၏ အကျိုးအလို့ငှာ မဟာမိတ်နိုင်ငံနှင့် အင်အားကြီးနိုင်ငံများက လိုအပ်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား မဟာမိတ်နိုင်ငံ များနှင့် အင်အားကြီးနိုင်ငံ များနှင့် ချုပ်ဆိုမည့် စာချုပ်၌ သဘောတူပါမည်။ ထည့်သွင်းပါမည်။" ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဤကဲ့သို့ စာပိုဒ်များသည် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်း၏ လူနည်းစု အကာအကွယ် ပေးရေး စနစ် အတွက်သာမက ငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံတွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော လူနည်းစု အကာ အကွယ်ပေးရေး အထူးစာချုပ်များ အတွက်ပါ အခြေခံဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင်လည်း အယ်လ် ဘေးနီးယား၊ အက်စ်တိုးနီးယား၊ လက်ဗီးယား၊ လစ်သူဝေးနီးယားနှင့် ဖင်လန်နိုင်ငံ (အာလန် ကျွန်းများ) နှင့် ဆက်စပ်၍ လူနည်းစု အကာအကွယ်ပေးရေး ကြေညာချက်များကို နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးက မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့သည်။

ဤငြိမ်းချမ်းရေး စာချုပ်များရှိ အထူး လူနည်းစု အခန်းများတွင် "အာမခံ စာပိုဒ်" ဟု လူသိများ လာသော အပိုဒ်ငယ်များ ပါဝင်ခဲ့သည်။ စာချုပ်တစ်ခုချင်းစီတွင် တစ်ထပ်တည်းတူသော စကားရပ် များကို သုံးစွဲခဲ့သည်။ စာပိုဒ်များတွင် အသုံးပြုသော စကားအသုံးအနှုန်းသည် စာချုပ်များ၏ အပြစ်ပေးလိုစိတ် တစ်ပိုင်း၊ ကွပ်ကဲလိုစိတ် တစ်ပိုင်း ဖြစ်နေသော သဘောသဘာဝကို ညွှန်ပြခဲ့ သည်။ မဟာမိတ်များနှင့် အင်အားကြီး နိုင်ငံများအုပ်စုသည် စစ်ရှုံးနိုင်ငံများအပေါ် စည်းကမ်းချက် များ ချမှတ်ခဲ့ပြီး စစ်ရှုံးနိုင်ငံ များမှာ အဆိုပါ စည်းကမ်းချက်များကို လက်ခံရုံမှတစ်ပါး အခြားရွေးစရာ မရှိခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် စာချုပ်များ နှင့်တကွ စာချုပ်ပါ အာမခံချက်များကိုလည်း သဘောတူခဲ့ရ သည်သာ ဖြစ်သည်။

၂.၈.၅.၂ အာမခံ အပိုဒ်များကို လိုက်နာစေခြင်း

နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးသည် လူနည်းစု အကာအကွယ်ပေးရေး အာမခံချက်များ ကိုအတွက် အသေးစိတ် ရေးဆွဲထားသည့် အကောင်အထည်ဖော်ရေး ယန္တရားတစ်ခု ချမှတ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ယင်းစနစ်သည် သက်ဆိုးမရှည်ခဲ့ပေ။ ၎င်းအား အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း မရှိခဲ့သလို ထိရောက် အောင်မြင်မှုလည်း မရှိခဲ့ပေ။ လူနည်းစုဆိုင်ရာ တိုင်ကြားချက်များကို အသင်း၏ သုံးပွင့်ဆိုင် ကောင်စီ (အမှုတစ်ခုစီတွင် အသင်း၏ ဥက္ကဋ္ဌသည် အခြားလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် နှစ်ဦးတွင် ခုံထိုင်သည်) သို့ မတင်ပြမီ ကြားနာ စစ်ဆေးနိုင်ရန် အသင်း၏ မူဘောင်အတွင်း

လူနည်းစုများဆိုင်ရာ အထူးဌာန တစ်ခု တည်ထောင်ခဲ့သည်။ အမှုတွင် အကျိုးစီးပွားတစ်စုံတစ်ရာ ပါဝင်ပတ်သက်နေသော သို့မဟုတ် အမှုတွင် ပါဝင်နေသော နိုင်ငံ သို့မဟုတ် လူနည်းစုနှင့် တူသော လူမျိုးဇာတိ ရှိသူ မည်သည့် ကောင်စီအဖွဲ့ဝင်ကမျှ အဆိုပါအမှုတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ခွင့် မရှိပေ။ နောက်ဆုံးတွင် လူနည်းစုရေးရာ အထူးကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးသည် တင်ပြလာသော အမှုကို စစ်ဆေးပြီး ဖြေရှင်းရန် အကြံပြုချက်များနှင့် အတူ ကောင်စီသို့ အစီအရင်ခံစာ တင်သွင်း ရသည်။ ပြောရမည်ဆိုလျှင် ဥရောပတိုက် ကစဉ်ကလျားဖြစ်နေချိန်တွင် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်း၏ စနစ်သည် အလုပ်ဖြစ်၊ မဖြစ် သက်သေပြရန် အခွင့်မသာခဲ့ပေ။ ၁၉၂၉ ခုနှစ်တွင် တိုင်ချက်ပေါင်း ၃၀၀ ခန့်အထိ ဂျနီဗာသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ ထိုအထဲမှ ထက်ဝက်ခန့်ကို လက်ခံခဲ့သော်လည်း အမှု ၈ ခုသာ ကောင်စီအထိ ရောက်နိုင်ခဲ့သည်။ အမှု ၂ မှု၌သာ ကောင်စီသည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသည် အမှုဖြစ်စေသော အပြုအမူအား ရပ်တန့်သင့်သည် ဟူ၍ အကြံပြုခဲ့သည်။

၂.၈.၅.၃ နိုင်ငံတကာ တရားစီရင်ရေး ရာသက်ပန်ရုံး

နိုင်ငံတကာ တရားစီရင်ရေး ရာသက်ပန် တရားရုံး (The Permanent Court of International Justice) သည် လူနည်းစု အကာအကွယ်ပေးမှု ရှိသင့်သည်ကို လက်ခံခဲ့သည်။ အယ်လ်ဘေးနီးယားနိုင်ငံရှိ လူနည်းစု စာသင်ကျောင်းများ အမှုကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် တရားရုံးက လူနည်းစု ကာကွယ်ရေး စာချုပ်များသည် လူနည်းစုများနှင့် လူများစုများအကြား တန်းတူညီမျှမှု ရှိစေသည် ဟု ထင်မြင်ချက်ရှိခဲ့သည်။ ဤတရားရုံးသည် အခန်းခွဲ ၂.၈.၅ တွင် ဆွေးနွေးထားသည့် ရည်ရွယ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ချုပ်ဆိုခဲ့သော သဘောတူစာချုပ်များ၊ စာချုပ်များကို အကောင်အထည်ဖော်မှု အပိုင်းနှင့် ဆက်စပ်၍လည်း တရားစီရင်ခဲ့ရသေးသည်။ ဂရိ-ဘူလ်ဂေးရီးယား သဘောတူစာချုပ်အပေါ် အကြံပေး ထင်မြင်ချက်သည် တရားရုံးက မည်သည့် လူနည်းစု သည် သဘောတူစာချုပ်ပါ သတ်မှတ်ချက်များ၏ အကျိုးခံစားခွင့်ကို ရသင့်သည်ဟု သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည် သာမက ဖြစ်သည်။ တရားရုံးက ချမှတ်ခဲ့သည် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် လူနည်းစု ကာကွယ်ရေး ပေါ်ထွန်းနေစဉ်ကာလအတွင်း ရှိခဲ့သော ဥပဒေဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်များကို ညွှန်ပြနေသည်။

၂.၈.၅.၄ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ အောင်မြင်မှု

နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးသည် လူနည်းစု အာမခံချက် စာပိုဒ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ အောင်မြင်မှု ရခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးအဆင့်တွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ မည်သည့် အစိတ်အပိုင်းကို မဆို အကောင်အထည် ဖော်ခြင်း၊ မဖော်ခြင်းသည် သဘောတူစာချုပ် ချုပ်ဆိုထားသော နိုင်ငံများ၏ ဆန္ဒအပေါ်သာ မူတည်သည်။ အပြင်းစား အမျိုးသားရေးဝါဒ ပြန်လည် ဦးမော့လာသည်နှင့် တပြိုင်နက် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး အနေဖြင့် နိုင်ငံများ၏ လုပ်ရပ်ကို တားဆီးရန် မစွမ်းသာခဲ့ပေ။ လိုကာနီ စာချုပ်အား ဟစ်တလာမှ ရုတ်ချီပြီး ၁၉၃၆ ခုနှစ် မတ်လ ၇ ရက်နေ့ ရိုင်းနယ်မြေအား ဂျာမနီစစ်တပ်က ပြန်လည် သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် ဂျာမနီနိုင်ငံသည် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးမှ နုတ်ထွက်လိုက်ပြီးနောက်တွင် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် အတွက် ချိန်ကိုက်ပုံးကြီးအား ခလုတ် နှိပ်ပြီးသား ဖြစ်သွားခဲ့သည်။ မိမိ၏ အာမခံချက်များကို

ထိထိရောက်ရောက် အကောင်အထည် ဖော်နိုင်သည့် ယန္တရား မရှိခဲ့သည့်အတွက် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးသည် စွမ်းဆောင်ရည် မဲ့ခဲ့ရသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း တရားဥပဒေ ကင်းမဲ့မှု ကပ်ကြီး လည်း တစ်စထက် တစ်စ ပျံ့နှံ့လာနေသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အများအပြားအား ပြစ်ဒဏ်ခံရခြင်း တစ်စုံတစ်ရာ မရှိဘဲ ချိုးဖောက် နေကြသည် (မြူးနစ်စာချုပ်လည်း အပါဝင် ဖြစ်သည်)။ အသင်း၏ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ပြစ်ဒဏ် ကင်းလွတ်ခွင့် အပြည့်အဝဖြင့် ချိုးဖောက်ကြသည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ် မတ်လတွင် ဂျာမနီသည် ချက်ကိုစလိုဗက်ကီးယားကိုကျူးကျော် ခဲ့သည်။ နောက်တစ်လ အကြာတွင် အီတလီသည် အယ်လ်ဘေးနီးယားကို ကျူးကျော်ခဲ့သည်။ ပြီးနောက် အဘီစီးနီးယား (Abyssinia) ကို ထပ်မံကျူးကျော်ခဲ့သည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ် စက်တင် ဘာလ ၁ ရက်နေ့တွင် ဂျာမနီသည် ပိုလန်နိုင်ငံကို ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ ထို့အချိန်တွင် နိုင်ငံတကာ အဆင့် မတုံ့ပြန်၍ မရတော့သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်သွားခဲ့လေပြီ။

ဥပမာ
ဂရိ-ဘူလ်ဂေးရီးယား သဘောတူစာချုပ်အပေါ် အကြံပြု ထင်မြင်ချက်၊ 1930 PCIJ Rep Series B, No 17, p 19

ပထမ ကမ္ဘာစစ်အပြီး ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် ငြိမ်းချမ်းရေး စာချုပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အဆို ထင်မြင်ချက်ကို တောင်းခံခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒေသအတွင်း ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော တင်းမာမှုများကို လျော့ချပြီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဂရိနိုင်ငံနှင့် ဘူလ်ဂေးရီးယား နိုင်ငံအကြား အပြန်အလှန် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုကို အဆင်ပြေ ချောမွေ့စေခဲ့သည့် နွယ်လီ သဘောတူစာချုပ်၏ အစိတ်အပိုင်း အချို့အား အကောင်အထည်ဖော်မှုနှင့် အကျိုးဝင်သော ပမာဏတို့အား ရှင်းလင်း ပေးပါရန် ပန်ကြားခဲ့သည်။ လူနည်းစုများနှင့် အထူးသက်ဆိုင်သည်မှာ ဂရိ-ဘူလ်ဂေးရီးယန်း လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများသည် လူများစုနှင့် လူမျိုးရေး ဇာစ်မြစ်တူသော်လည်း လူနည်းစု ဝိသေသ လက္ခဏာများ ပိုင်ဆိုင်သ လားဟူသော မေးခွန်း ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများကို သရုပ်ခွဲရန် ရုံးတော် သည် အောက်ပါ စံနှုန်းကို အကြံပြုသည်။

မိမိတို့၏ ရိုးရာအစဉ်အလာများကို ထိန်းသိမ်းမည်၊ မိမိတို့ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုကို စောင့်ထိန်းမည်၊ သားသမီးများအား မိမိတို့ လူမျိုး၏ စိတ်ဓါတ်၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့်အညီ ပြုစုပျိုးထောင်မည်၊ တစ်ယောက်ကို တစ်ယောက် အပြန်အလှန်ကူညီမည် ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မိမိတို့၏ လူမျိုး၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ၊ ဘာသာစကားနှင့် ရိုးရာအစဉ်အလာ၏ သရုပ်သဏ္ဍာန်ကြောင့် စုစည်းပြီး ကိုယ်ပိုင် လူမျိုး၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ ဘာသာစကားနှင့် ရိုးရာအစဉ်အလာများ ရှိသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဒေသ တစ်ခုတွင် နေထိုင်သော လူအုပ်စု။

၂.၈.၆ လူနည်းစုများဆိုင်ရာ ခေတ်သစ်ဥပဒေ

လူနည်းစုများကို အကာအကွယ် ပေးမှုသည် အတိုင်းအတာ တစ်ခုထိ မျက်မှောက်ခေတ် ဥပဒေ တွင် ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် အလွန်ခေတ်၌ ဥရောပတိုက်ရှိ လူမျိုးစု အုပ်စုများကို

ရည်ညွှန်း ခေါ်ဆိုရန် အသုံးပြုသော "အမျိုးသား လူနည်းစုများ" ဟူသည့် စကားရပ်အား ၁၉၉၅ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၀၀ အမျိုးသား လူနည်းစုများ ကာကွယ်ရေး သဘောတူစာချုပ် မူဘောင်တွင် ပြန်လည် အသက်သွင်း ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ အဆင့်အနေဖြင့် ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့သည် အမျိုးသား လူနည်းစု၊ လူမျိုး လူနည်းစု၊ ဘာသာရေး လူနည်းစု၊ ဘာသာစကား လူနည်းစုပိုင် ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့သည် လူနည်းစု အုပ်စုများကို တရားဥပဒေဖြင့် သီးခြား အကာအကွယ် ပေးရာတွင် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ အောင်မြင်မှု ရခဲ့သည်။ ၎င်းသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အခွင့် အရေးများကို အထူး အလေးပေးမှု၏ အမွေအနှစ် ဖြစ်သည်။ လူနည်းစုများနှင့် ဆက်စပ်သော မျက်မှောက်ခေတ် ဥပဒေအကြောင်း အသေးစိတ်အား အခန်း ၂၁ တွင် ဆွေးနွေးတင်ပြ ထားသည်။

၂.၉ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ် (ILO)

အစောပိုင်း စာချုပ်စာတမ်းများအားလုံးတွင် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၃ သည် လူ့အခွင့်အရေး ပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်ခုနှင့် အနီးစပ်ဆုံး ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၂၃ အရ နိုင်ငံ ပေါင်းချုပ်အသင်း၏ အသင်းဝင်နိုင်ငံများသည် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ် များ အတွက် မျှတပြီး လူသားဆန်သော လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေများကို ဖန်တီးပေးရန်နှင့် ၎င်းတို့ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိသော နယ်မြေများရှိ မူလအခြေချ နေထိုင်သူများအား တရားမျှတစွာ ဆက်ဆံရန် တာဝန်ရှိသည်။ အလုပ်အကိုင်ပိုင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာများကို နိုင်ငံ တကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်က အသေးစိတ် ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းပြီး မူလအခြေချ နေထိုင်သူ များဆိုင်ရာ ကိစ္စများသည် ကုလသမဂ္ဂ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခံ နယ်မြေများအတွက် အုပ်ချုပ် ခွင့် အာဏာများ၊ အာမခံချက်များနှင့် သက်ဆိုင်သည် (လူနည်းစုများ ကာကွယ်ခြင်း၊ အခန်းခွဲ ၂.၈.၅.၁ တွင် ချ)။

ငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံ တက်ရောက်သူများသည် ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၎င်းသည် ၇၇ မနီနီနိုင်ငံနှင့် ချုပ်ဆိုခဲ့သော ဗာဆိုင်းစာချုပ်ဟု ခေါ်သော ငြိမ်းချမ်းရေး စာချုပ်အား ဆက်ခံသော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ အဖွဲ့အစည်း ဖွဲ့စည်းရန် စိတ်ကူး အား ၁၉ ရာစု ကတည်းကပင် (ဝေလလူမျိုးတစ်ဦးနှင့် ပြင်သစ်လူမျိုးတစ်ဦးတို့မှ) ပြောဆိုမှုများ ရှိခဲ့သည်။ ယင်း၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် အလုပ်သမားရေးရာ ဥပဒေပြုရေး နိုင်ငံတကာ အသင်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး ၎င်းသည်ပင် နောင်ပေါ်ပေါက်လာသည့် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်အတွက် ရှေ့ပြေး စမ်းသပ်မှုတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ILO ဖွဲ့စည်းခြင်း၏ နောက်ကွယ်တွင် လူသားချင်း စာနာရေး စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ အပါအဝင် အကြောင်းအရင်းများစွာ ရှိသည်။ ၂၀ ရာစု အစောပိုင်းတွင် အလုပ်ခွင် အခြေအနေများမှာ ခေါင်းပုံဖြတ်မှုများပြီး ကျန်းမာရေးကို ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်စေသည်။ ကလေးသူငယ်များကဲ့သို့ ထိခိုက်လွယ် အုပ်စုများအား ဥပဒေအရ ထိန်းကျောင်း ခြင်းလည်း မရှိခဲ့ပေ။ ထို့အပြင် သမိုင်းကို ကြည့်လျှင်လည်း (ဥပမာ ရုရှား တော်လှန်ရေး) လူမှုရေး မတည်ငြိမ်မှုများ၊ အလုပ်သမား တော်လှန်ရေးများ စသည်တို့သည် ကမ္ဘာ့ ပုံစံသစ်အား ဟန်ချက်

ပျက်ပြားစေနိုင်သည် ဟူသော စိုးရိမ်စိတ်သည်လည်း အကြောင်းရင်းခံ တစ်ခုဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေများကို ထိန်းကျောင်းခြင်းသည် အလုပ်သမားများ၏ ဆူပုံအုံကြွမှုများကို ငြိမ်းအေးစေနိုင်ပြီး တစ်နည်းအားဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းရာတွင် သူတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း ဖြစ်သည်။ အလုပ်သမား အဖွဲ့ချုပ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ စကားဦးတွင် “အခွန်ရှည်သော ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးကို လူမှုရေးတရားမျှတမှုအပေါ် အခြေခံ၍သာ တည်ဆောက်နိုင်သည်” ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အဖွဲ့၏ ရည်ရွယ်ချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ စကားဦးနှင့် ပူးတွဲပါရှိသော ၁၉၄၄ ဖီလာဒီးလ်ဖီယာ ကြေညာချက် (Declaration of Philadelphia) တွင်လည်း ဖော်ပြထားသည် (အဖွဲ့၏ ဖွဲ့စည်းပုံတွင် နောက်ဆက်တွဲ အဖြစ် ပူးတွဲထည့်သွင်းထားသည်)။

သဘာဝကျစွာပင် မဟာမိတ်နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတကာ ထိန်းကျောင်းမှုကို လက်ခံခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းအရင်းမှာ ထိုသို့ ထိန်းကျောင်းခြင်းသည် မသမာသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအား လမ်းညွှန်ချက်များကို မသိကျိုးကျွန်ပြု၊ အလုပ်သမားများကို ခေါင်းပုံဖြတ်၊ ဈေးအောက်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်ခြင်းမှ ကာကွယ်တားဆီး နိုင်မည်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ILO သည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များကို ကိုယ်စားပြုသော ပထမဦးဆုံး အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်။ အမှုဆောင်အဖွဲ့ကို အစိုးရကိုယ်စားလှယ် ထက်ဝက်၊ အလုပ်ရှင်များ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ လေးပုံတစ်ပုံနှင့် နှင့် အလုပ်သမားများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ လေးပုံတစ်ပုံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။

အဖွဲ့ကြီးက ပြဋ္ဌာန်း အတည်ပြုခဲ့သော အစောပိုင်း သဘောတူစာချုပ်များသည် အမျိုးသမီးများ (မီးဖွားခွင့်ဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေးမှုများ အပါအဝင်) နှင့် ကလေးသူငယ်များအတွက် (အလုပ်လုပ်နိုင်သော အနိမ့်ဆုံး အသက် သတ်မှတ်ချက်များ အပါအဝင်) အလုပ်ချိန် နာရီ၊ လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေများ အပါအဝင် အခြားစိုးရိမ်ဖွယ်ရာကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခဲ့သည်။ ဤအကြောင်း အရာများထဲမှ တချို့ကို အလုပ်ရပိုင်ခွင့် အကြောင်းဖြစ်သည့် အခန်း ၁၉ တွင် ဆွေးနွေး တင်ပြထားသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၉၀ မှ ယနေ့အထိ အချိန်အတွင်း ILO သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအတွင်း စံနှုန်းများကို သတ်မှတ်ပေးပြီး ၎င်းတို့ကို ကျင့်သုံးလိုက်နာမှု အပိုင်းကိုလည်း စိစစ်ကြီးကြပ်ခဲ့သည်။ ယနေ့အချိန်အထိလည်း အဖွဲ့ကြီးသည် နိုင်ငံတကာ အလုပ်နှင့် အလုပ်သမားရေးရာ စံနှုန်းများ ချမှတ်ခြင်းကဏ္ဍတွင် အရေးပါပြီး ကြီးစိုးနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ILO သည် အဖွဲ့တည်ထောင်သော နှစ် ၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် နိဘယ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆု ပင် ရရှိခဲ့သည်။

၂.၁၀ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် အပြီး

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်သည် ခေတ်သစ် ဥရောပတွင် မတွေ့ကြုံဖူးသော လူနည်းစု နှိပ်ကွပ်မှုမျိုးကို ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ဂျာမနီ တတိယ နိုင်ငံတော်တွင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုများသည် ဘဝ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ စစ်ကြီးပြီးဆုံးချိန်၌ ဥရောပတိုက်သည် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေး ရသူများ၊ ပြည်ပြေး ဒုက္ခသည်များ၊ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်သူများဖြင့် ကစဉ့်ကလျား အခြေအနေ ဆိုက်ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုအခြေအနေအား ထိန်းချုပ်ပြီး စစ်ပွဲမှ ပြန်လည် နာလန်ထူရန် အရေး

တကြီး လိုအပ်နေသည်။ ဥရောပတိုက်အတွင်း၌ စိတ်ပျက်မှု၊ အစိုးရအပေါ် မကျေနပ်မှုတို့ကြောင့် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ၊ ယင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ရသည့် တုန်လှုပ် ခြောက်ခြားမှု များနှင့် အတိတ်ဦးခဲ့သည့် နေရာများတွင် ပုံမှန် အခြေအနေတစ်ခုကို ပြန်လည် တည်ဆောက်ယူရန် အလွန်အရေးကြီးနေခဲ့သည်။

၂.၁၀.၁ ပေါ့စ်ဒမ် အစည်းအဝေး

ကြီးသုံးကြီးဖြစ်သော ဗြိတိန်နိုင်ငံ၊ ဆိုဗီယက် ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတနိုင်ငံများ ပြည်ထောင်စုနှင့် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုတို့ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ၁၉၄၅ သုံးပွင့်ဆိုင် ဘာလင် အစည်းအဝေး သို့မဟုတ် ပေါ့စ်ဒမ် အစည်းအဝေး သည် စစ်ပြီးခေတ် ဗဟိုခေါင်းဆောင်မှု ထောက်တိုင်၏ အခြေခံ အုတ်မြစ်ဖြစ်သည်။ ဥရောပတိုက်ကြီး ဖရိုဖရဲ ဖြစ်နေချိန်တွင် ကြီးသုံးကြီး နိုင်ငံများသည် ကမ္ဘာ့ပုံစံဟောင်းမှ ပုံစံအသစ်သို့ ကူးပြောင်းမှု၏ လစ်ဟာမှုကို ဖြည့်ဆည်းပေးခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ဥပရောတိုက်သစ်အတွက် မူဘောင်တည်ဆောက်ရာတွင် များစွာ အထောက်အကူ ပြုခဲ့သည်။

ဥရောပတိုက်သည် အတင်းအကျပ်ဖြစ်စေ၊ မိမိဆန္ဒအလျောက် ဖြစ်စေ လူအများအပြား စဉ်ဆက်မပြတ် ရွှေ့ပြောင်းနေကြသည့်အတွက် တစ်ချိန်လုံး မငြိမ်မသက်၊ အုတ်အော်သောင်းနှင့် ဖြစ်နေ ခဲ့သည်။ အကူအညီပေးရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ကွဲကွာခဲ့ကြ သည့် မိသားစုများ၊ နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးကြရသူများကို ပြန်လည်နေရာချထားရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြ သည်။ နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးကြ ရသူများ၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် အကျဉ်းသားများအား ဖြည်းဖြည်းချင်း နေရပ်ပြန်ပို့ နိုင်ခဲ့သော်လည်း လူဦးရေ/ သန်းခေါင်စာရင်း ကိန်းဂဏန်း အတိ အကျ မရခဲ့ချေ။ နိုင်ငံအများအပြားသည် ဆိုးရွားသော အလုပ်သမား ချို့တဲ့မှုများ ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး အခြားနိုင်ငံ အများအပြားသည် စီးပွားရေး ချို့တဲ့မှုများ ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ ဒုက္ခသည်များ၊ နေရပ် စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများ စီးဆင်းနေမှုသည် ရင်းမြစ်ရှားပါးမှု ကြုံတွေ့နေရသည့် နိုင်ငံများကို သာ၍ပင် ဝန်ပိစေ ခဲ့သည်။

၂.၁၀.၂ လူ့အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတကာအဆင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်းသို့

ကမ္ဘာ့စစ်ကြီး နှစ်ခုအပြီး နောက်ပိုင်းကာလ၌ မဟာမိတ်နိုင်ငံများနှင့် အင်အားကြီးနိုင်ငံများ၏ ဦးဆောင် လမ်းညွှန်မှုအောက်တွင် “လူမျိုးတစ်ခု နိုင်ငံတစ်ခု” သည် ရည်မှန်းချက်ဖြစ်ပြီး ရလဒ်မှာ အုတ်အော်သောင်းနှင့် ဖြစ်သည်။ မူလ လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာများကို ဘေးချိတ် ထားခဲ့ကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ မသိကျိုးကျွံပင် ပြုထားခဲ့သည်။ ဥပမာ ချက်ကိုစလို ဗက်ကီးယား နိုင်ငံတွင် မာဂယာ (Magyars) လူမျိုးများကဲ့သို့ လူနည်းစုများ မောင်းထုတ်မခံရမီ လပေါင်းများ စွာကြာအောင် ခါးသီးသော အငြင်းပွားမှုများဖြင့် နှစ်ဘက်စလုံး အချိန်ကုန်နေခဲ့ကြသည်။ လူနည်း စုများနှင့် ၎င်းတို့အား မည်သို့မည်ပုံ ဆက်ဆံရမည်ဟူသော ကိစ္စသည် နိုင်ငံတကာ အဆင့် စိုးရိမ် ပူပန်စရာ ဖြစ်မလာဘဲ နှစ်နိုင်ငံအကြား ဖြေရှင်းရမည့် အရေးသာ သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။ စစ်ပွဲ မတိုင်မီက ရှိနေခဲ့သည့် နယ်နိမိတ်များကိုပင် ပြန်လည် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ ပုံစံဖြင့် လူနည်းစုများ အကာအကွယ်ပေးခဲ့သည့် တစ်ခုတည်းသော အစီအစဉ်မှာ

ဖင်လန်နိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက် ဆက်လက်ရှိနေခဲ့သည့် အာလန်ကျွန်းရှိ ဆွီဒင် လူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကားနှင့် ရိုးရာအစဉ်အလာများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော ဆွီဒင်-ဖင်လန် သဘောတူစာချုပ် ဖြစ်သည်။

၂၁ ရာစု၌ပင် နိုင်ငံများသည် လူနည်းစု ကာကွယ်ရန် အကြောင်းပြု၍ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ကြသည့် သာဓက များကို တွေ့နိုင်သေးသည်။ ခရိုင်မီးယား (ကုလသမဂ္ဂမှ ယူကရိန်းနိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားသည်) နှင့် ဆက်စပ်သော ရုရှားဖယ်ဒရေးရှင်း ၏ အဆိုများ၊ အဘိဓါန်ဇာန်နှင့် အော်ဆက်ရှာ တောင်ပိုင်း (ဤဒေသ နှစ်ခုလုံးအား ဂျော်ဂျီယာ နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ သို့သော်လည်း လက်ရှိတွင် ဂျော်ဂျီယာ နိုင်ငံ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် မရှိတော့ပေ) တို့သည် ဥပမာများပင် ဖြစ်သည်။

ထိုအချိန်က ဥရောပတိုက် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသောများစွာ ဂယက်ရိုက်ခဲ့သည့် ပြဿနာများကြောင့် နောက်ထွက်ပေါ်လာသည့် ကမ္ဘာ့အစီအစဉ်အသစ်သည် လမ်းကြောင်း ပြောင်းခဲ့သည်။ လူနည်းစု အလိုက် အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ ကဏ္ဍအလိုက် အကာအကွယ်ပေးခြင်းများ နေရာတွင် ခွဲခြားမှု မရှိဘဲ လူသား အားလုံးအတွက် အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ပေးရန် ကြိုးပမ်းမှုများကို အစားထိုးခဲ့ သည်။ ဥရောပ ကောင်စီ (အခန်း ၇ တွင် ဖော်ပြထားသည်) နှင့် ကုလသမဂ္ဂ နှစ်ဖွဲ့စလုံးအား ယင်းအချိန်တွင် တည်ထောင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ယနေ့အချိန်တွင် ဤအဖွဲ့အစည်းများကို လူ့အခွင့် အရေးများ ကာကွယ်ရန် အဆင့်မြင့် စနစ်များ ရှိနေခြင်းအတွက် လူသိများသည်။

၂.၁၀.၃ ကုလသမဂ္ဂ ပေါ်ပေါက်ခါနီး အချိန်ကာလ

ရှင်းနေသည့် အချက်မှာ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကို မတည်ထောင်မီ လူ့အခွင့်အရေး အကာအကွယ် ပေးမှုသည် ကွက်တိုကွက်ကျားသာ ရှိနေခဲ့သည်။ ယင်းအချိန်က နိုင်ငံရေးအရဖြစ်စေ၊ စီးပွားရေး အရ ဖြစ်စေ အင်အားကြီး နိုင်ငံများက သတ်သတ်မှတ်မှတ် ပြဿနာများကို ဖော်ထုတ်ကြသည်။ ပြီးလျှင် ယင်းပြဿနာများအတွက် သီးသန့် အဖြေရှာကြသည်။ ထို့ကြောင့် စာချုပ်များသည် တသီးတခြားစီ ရှိကြသော လူနည်းစုများကိုသာ အကာအကွယ်ပေးခဲ့သည်။ ထိခိုက်လွယ် အုပ်စုဟု မှတ်ယူသော လူအုပ်စုများ၏ ပြဿနာများကိုသာ ဖြေရှင်းရန် အားထုတ်ခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် အလွန်ဆိုးရွားသော နယ်နိမိတ် အချုပ်အခြာအာဏာ ချိုးဖောက်မှုများ၊ လူ့အခွင့်အရေး အလုံးအရင်းနှင့် ချိုးဖောက်မှုများ၊ ယင်း၏ နောက်ဆက်တွဲ ကြီးမားသော ဒုက္ခခံစားရမှုများ နောက်ပိုင်းတွင် အမှန်တကယ်ပင် တစ်ကမ္ဘာလုံးသို့ လွှမ်းခြုံနိုင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သော နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း တစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ဤနိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းသည် ယနေ့ခေတ် လူ့အခွင့်အရေးကို ဆောင်ရွက်ရန် လမ်းကြောင်းဖော်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ အချက်အတော်များများကို ကြည့်လျှင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများ ပေါ်ထွန်းလာခြင်းသည် ပုံပိုးကူညီရေးမူ (principle of subsidiarity) ၏ သာဓက ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက သက်ဆိုင်ရာ ပြဿနာကို မဖြေရှင်းနိုင် သို့မဟုတ် ဖြေရှင်းရန် ဆန္ဒ မရှိသည့် အခြေအနေတစ်ရပ်၌သာ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းက

ကြားဝင် ဖြေရှင်းခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတွင်ရှိသော စနစ်သည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေး များကို အကာအကွယ် မပေးသည့်အခါမျိုးတွင် ထိုလူများ၏ လိုအပ်ချက်သည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုင်ရာကိစ္စ ဖြစ်သွားသည်။ ယနေ့အချိန်တွင် ကုလသမဂ္ဂနှင့် အခြား ဒေသ အဆင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဦးဆောင်လမ်းညွှန်မှုဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော အထုအထည်နှင့် ရှိနေ ပြီ ဖြစ်သော နိုင်ငံတကာဥပဒေသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြု သည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့မှ တည်ဆောက်ထားသော လူ့အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ရေးစနစ် အကြောင်းကို အခန်း ၃ တွင် ဆက်လက် ဖော်ပြထားသည်။

အမှုတွဲများ

.....
Advisory Opinion on the Greco-Bulgarian Convention, 1930 PCIJ Rep Series B, No 17, p 19.

Advisory Opinion on difference relating to the immunity from legal process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Rights, ICJ Reports 1999, p 62.

Case Concerning Certain German Interests in Polish Upper Silesia (Merits), 1926 PCIJ Rep Ser A, No 7.

Case Concerning United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran, ICJ Reports 1980, p 3.

Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua, 1986 ICJ Rep 14.

Case Concerning the Question of Minority Schools in Albania, 1935 PCIJ Series A/B, No 64, p 17.

North American Dredging Company Case (US/Mexico) (1926) 4 RIAA 26.

Panevezys Railway Case (Estonia v Lithuania), 1939 PCIJ Rep Ser A/B, No 76.

Somerset v Stewart (1772) Lofttt I.

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....
De Azcarate, P, *League of Nations and National Minorities: An Experiment* (trans EE Brooke) (Washington, DC: Carnegie, 1945).

Bartolomei, H et al (eds), *The International Labor Organization* (Conn: Westview, 1996).

Calvo, C, *Le Droit International*, 5th edn (Paris, 1885) (In French, expanding on and translated from original Spanish *Derecho internacional teórico y práctico* (Paris 1868).

Clark, G, 'The English practice with regard to reprisals by private persons' (1933) 27 American Journal of International Law 694-723.

Claude, I, *National Minorities: An International Problem* (Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1955).

Gill, G, *The League of Nations from 1929 to 1946* (New York: Avery, 1997).

Gray, C, *International Law and the Use of Force* (Oxford: Oxford University Press, 2001).

Grotius, H, *De Jure Belli ac Pacis*, Barents and Douma (eds) (Dordrecht: Martinus

Nijhoff, 1952).

ICRC, *Human Rights and the ICRC: International Humanitarian Law* (Geneva: ICRC, 1993).

ICRC, *Respect for International Humanitarian Law: Handbook for Parliamentarians* (Geneva: ICRC/Inter- Parliamentary Union, 1999).

ILO, *International Labour Standards: A Worker's Manual*, 4th edn (Geneva: ILO, 1998).

Ishay, M, *The History of Human Rights From Ancient Times to the Globalization Era* (Berkeley: University of California Press, 2008)

Lauterpacht, H, reworking Oppenheim's seminal *Treatise on International Law*, now published as Jennings and Watts (eds) *Oppenheim's International Law*, 9th edn (Oxford: Oxford University Press, 1996).

Makinen, V, and Korkman, P, (eds) *Transformations in Medieval and Early-Modern Rights Discourse* (Dordrecht: Springer, 2006).

Martinez, J, 'Anti-slavery courts and the dawn of international human rights law' (2008) 117(4) *The Yale Law Journal* 550-641.

Meron, T, *Human Rights and Humanitarian Norms as Customary Law* (Oxford: Clarendon Press, 1989).

Ostrower, G, *The League of Nations from 1919-1929* (New York: Avery, 1997).

Root, E, 'The basis of protection to citizens residing abroad' (1930) 24 *American Journal of International Law* 517.

Scott, G, *Rise and Fall of the League of Nations* (London: Hutchinson, 1973).

Seiderman, I, *Hierarchy in International Law: the Human Rights Dimension* (Antwerp: Intersentia, 2001).

United Nations, *The League of Nations 1920-1946: Organization and Accomplishments* (New York: United Nations, 1996).

Wright, Q, *Mandates under the League of Nations* (London: Greenwood, 1969).

Websites

.....
www.gpo.gov – US Government Publishing Office.

www.archives.gov – US National Archives and Records Administration.

www.diplomatie.gouv.fr – documents establishing the French Republic available from 'The Symbols of the Republic' (last accessed September 2011).

www.icrc.org – International Committee of the Red Cross (humanitarian law).

www.ilo.org – The International Labour Organization

(၃) ကုလသမဂ္ဂ

ကုလသမဂ္ဂ၏ မိသားစုအဖွဲ့ဝင်များဖြစ်သော ကျွန်ုပ်တို့သည် နောက်လာမည့် မျိုးဆက်များအား စစ်၏ အနိဗ္ဗာန်ရုံများမှ ကယ်တင်ရန် သန္နိဗ္ဗာန်ချပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့တစ်သက်တာတွင် စစ်ပွဲများသည် နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် လူသားများအတွက် မဖော်ပြနိုင်အောင်ကြီးမားသော ဝမ်းနည်းပူဆွေးစရာများ ယူဆောင်ခဲ့ပြီးပြီ။ ကျွန်ုပ်တို့သည် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများ၊ လူသား၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်ဖိုးများ၊ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ တန်းတူအခွင့်အရေးများ၊ ကြီးသည်ဖြစ်စေ၊ ငယ်သည်ဖြစ်စေ နိုင်ငံများ၏ တန်းတူညီမျှဖြစ်မှုတို့အပေါ် ကျွန်ုပ်တို့၏ သက်ဝင်ယုံကြည်မှုကို ပြန်လည်အဓိဋ္ဌာန်ပြုပါသည်။ ... ဤရည်ရွယ်ချက်များကို အောင်မြင်ရန်အလို့ငှာ ကျွန်ုပ်တို့၏ အားထုတ်ကြိုးပမ်းမှုများနှင့် အတူတကွပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည်ဟု အခိုင်အမာ ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။

စကားဦး၊ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်

နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးကို အခြားနိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း အသစ်တစ်ခု ဖြစ်သော ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ကြီးဖြင့် အစားထိုးခဲ့သည်။ ယခင်အဖွဲ့၏ လုပ်ငန်း တာဝန်များအပြင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ကြီးသည် ကမ္ဘာ့စစ်ကြီးနှစ်ခုနှင့် လူသားထုတစ်ခုလုံးအား အတိဒုက္ခရောက်စေခဲ့သည့် အစုလိုက်အပြုံလိုက် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ဆိုးရွားလှသော နယ်နိမိတ် အချုပ်အခြာအာဏာ ချိုးဖောက်မှုများကိုပါ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ယူခဲ့ရသည်။ နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်ဟူသည့်ကာလတို တစ်ခုအတွင်း ကမ္ဘာ့စစ်ကြီးနှစ်ခုနှင့် သမိုင်းတွင် မကြုံဖူးသော ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများက လက်ခံယုံကြည်ထားသော နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်ကို လုံးဝ ယိုယွင်းပျက်ပြားစေသည်။ အနာဂတ်မျိုးဆက်များကို ယင်းကဲ့သို့သော အတိဒုက္ခမျိုးမှ ကာကွယ်ရန် ထိရောက်သော အစီအမံများ မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည်ဟု အားလုံးက လက်ခံလာကြတော့သည်။ ထိုကဲ့သို့ အစီအမံများကို နိုင်ငံတကာအဆင့် လုပ်ဆောင်ရန် လိုသည်ဟုလည်း လက်ခံခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် (Charter of the United Nations) (ဤနေရာမှစ၍ ပဋိညာဉ် ဟူ၍အတိုချုပ် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသွားပါမည်။) ကို ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ဆန်ဖရန်စစ္စကိုမြို့တွင် အတည်ပြုခဲ့ကြပြီး ၁၉၄၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ (၂၄) ရက်နေ့မှစ၍ အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။

၃.၁ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်

ပဋိညာဉ်၏ စကားဦးစာပိုဒ်များကိုကြည့်လျှင် တန်းတူညီမျှမှု အယူအဆနှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ မွေးရာပါ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်ဖိုးများကို အထူးအလေးအနက်ထားကြောင်း တွေ့ရမည်။

ပဋိညာဉ်၏ စကားဦး၌ ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်ရွယ်ချက်များသည်ယင်းအချိန်က ရှိနေသော ကမ္ဘာ့ထင်မြင်ချက်များကို ရောင်ပြန်ဟပ်နေသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ အဓိကလုပ်ငန်းတာဝန်မှာ နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းရန်ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၁(၁))။ သို့ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များကို ယေဘုယျ လေးစားမှု ရှိခြင်းသည် ယင်းကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တရားဥပဒေအား ယေဘုယျ လေးစားလိုက်နာမှုကို

ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ရေခဲမြေခဲကောင်းများ ဖန်တီးပေးသည်ဟု ယခင်က လက်ခံခဲ့သလို ယခုလည်း လက်ခံထားဆဲ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အသစ်ဖွဲ့စည်းလိုက်သော ကုလသမဂ္ဂ၏ ပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးများကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြခဲ့သည်။

ပဋိညာဉ်၏ ပုဒ်မ (၁) တွင် ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုထားသည့်အတိုင်း လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မှုတိုးတက်စေခြင်း ရည်ရွယ်ချက်ကို အဖွဲ့အစည်း၏ ကြေညာထားသော ရည်မှန်းချက်များထဲတွင်လည်း အလေးပေး ဖော်ပြထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

...

- ၂။ တန်းတူညီမျှသော အခွင့်အရေးမှု၊ လူမျိုးအသီးသီး၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်မှုများအပေါ် လေးစားမှုကို အခြေခံ၍ နိုင်ငံများအကြား ရင်းနှီးသော ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ရန်၊ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ငြိမ်းချမ်းရေး ခိုင်မာအားကောင်းစေရန် သင့်လျော်မည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ဆောင်ရွက်ရန်။
- ၃။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူသားချင်းစာနာရေး အသွင်ဆောင်သော နိုင်ငံတကာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရာတွင်လည်းကောင်း၊ လူမျိုး၊ ကျားမဖြစ်မှု၊ ဘာသာစကားနှင့် ဘာသာတရားကို အခြေခံသောခွဲခြားမှု တစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များအပေါ် လေးစားမှုကို မြှင့်တင်ရန်၊ အားပေးမြှင့်တင်ရာတွင်လည်းကောင်း နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ရှိစေရန်။

နိုင်ငံတကာငြိမ်းချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်မှုတို့အကြားဆက်နွှယ်နေမှုကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိ စွာဖြင့် အရိပ်အမြွက်ပြောထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဥရောပ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့ (Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)) ကဲ့သို့ နောက်ပိုင်း ပေါ်ထွက်လာသည့် အဖွဲ့အစည်းများကြည့်လျှင်လည်း လူ့အခွင့်အရေးများကို (အထူးသဖြင့် လူမျိုးနှင့်ဘာသာရေး လူနည်းစုများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကို) ကာကွယ်ခြင်း၊ မြှင့်တင်ခြင်းတို့သည် ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော နေရာများတွင် တည် ငြိမ်အေးချမ်းမှုကို ထိန်းသိမ်းရာတွင် အဓိက ကျသော အချက်ဖြစ်နေဆဲဖြစ်ကြောင်း တွေ့နိုင်သည် (OSCE အဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ဥရောပရှိ ဒေသဆိုင်ရာ ကာကွယ်ရေး အကြောင်း ရေးသားရာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ အခန်း ၇ တွင်ရှု။)

ပဋိညာဉ်တွင် လူ့အခွင့်အရေးများကို ရည်ညွှန်း ဖော်ပြထားခြင်းသည် ယင်းအချိန်အခါက ခေတ်ရှေ့ ရောက်နေ သည်ဟုပင် ဆိုရပေမည်။ ထိုအချက်သည် လူတစ်ဦးချင်း၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရာတွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အခန်းကဏ္ဍ အရေးပါပုံကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံသားများအပေါ် နိုင်ငံများ၏ တရားဥပဒေကသာ အကျိုးဝင်ခဲ့သော အချိန်ကာလတစ်ခု အဆုံးသတ်ခဲ့ပြီ ဖြစ်ကြောင်းလည်း ပြသခဲ့သည်။ (အခန်း ၂ တွင် သုံးသပ်ခဲ့သည့် အတိုင်း) ဥရောပ၌ စစ်ပွဲများအပြီးတွင် နိုင်ငံများအားလုံးအပေါ် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဆက်စပ်၍ လုပ်ဆောင်ရမည့် တာဝန် (positive obligations) များ ပေးအပ်နိုင်မည်ဆိုသည်မှာ ယင်းအချိန်တွင် စိတ်ကူး၍ပင် မရသေးပေ။ သို့သော် စစ်ရှုံးနိုင်ငံများအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဆိုင်ရာ အာမခံချက်များ သတ်မှတ်ခြင်းအား အဆိုပါ နိုင်ငံများ၏ အမျိုးသားဥပဒေအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ချပေးခြင်း အဖြစ်

လက်ခံခဲ့ကြသည်။ ထို့သို့ သတ်မှတ်ခြင်းကို စာချုပ်စာတမ်းများမှတစ်ဆင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်ရာ လက်ခံနိုင်စ ရာဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူခဲ့ကြသည်။

၃.၁.၁ နျူရမ်ဘာ့(ဂ်) ရာဇဝတ်တရားခံရုံး၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု

နျူရမ်ဘာ့(ဂ်)မြို့ နိုင်ငံတကာ စစ်ခုံရုံး၏ တရားခွင့်နှင့် တရားစီရင်ချက်များသည် အစပျိုးရုံသာ ရှိသေးသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုအတွက် အရှိန်အဟုန်ရစေခဲ့သည်။ နိုင်ငံ တကာ ဥပဒေအရ လူတစ်ဦးချင်း၏ တာဝန်ရှိမှုကို နိုင်ငံတကာ ပင်လယ်ပြင်ပိုက်နက် ဓားပြမှုကဲ့သို့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများမှသည် စစ်ရာဇဝတ်မှုနှင့် လူသားထုအပေါ်ကျူးလွန်သော ရာဇ ဝတ်မှုတို့အထိ အကျယ်ချဲ့နိုင်ခဲ့သည် (အပိုဒ် ၆၊ စစ်ရာဇဝတ်သားများ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစစ်ခုံရုံး)။ ဤအချက်သည်ပင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ သဘောသဘာဝကို လုံးဝ ပြောင်းလဲစေခဲ့သည်။ ရုတ်တရက် ဆိုသလိုပင် ထိုသို့ တရားစီရင်ခြင်းသည် နိုင်ငံများအတွက်သာ မဟုတ်တော့ပေ။ နိုင်ငံတကာ စစ်ခုံရုံးသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များအား လူသားထုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှုတို့အတွက် ပြစ်ဒဏ်ရှိကြောင်း တွေ့ခဲ့ရပြီး၊ ထိုက်သင့် သော ပြစ်ဒဏ်များကိုလည်း ချမှတ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ စစ်ခုံရုံးက ရာဇဝတ်မှုကို ကျူးလွန်သူ များမှာ အကောင်အထည် မရှိသူများက ကျူးလွန်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ လူများကပင် ကျူးလွန်ခြင်း ဖြစ်ရာ အဆိုပါ ရာဇဝတ်မှုများကို ကျူးလွန်သူများကို ပြစ်ဒဏ် ပေးခြင်းသည်သာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အကောင်အထည် ဖော်ရာ နိုင်မည်ဟု ဆင်ခြင်မှတ်ယူခဲ့သည်။ တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူပုဂ္ဂိုလ်များကို နိုင်ငံတကာ အဆင့်အထိ ခေါ်ဆောင်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ ယခု လည်း နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ (ရဝန်ဒါနိုင်ငံနှင့် ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံ ဟောင်း ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ် ခုံရုံးများသည် နျူရမ်ဘာ့(ဂ်) နည်းလမ်းကို ပြန်သွားခဲ့ ကြောင်း တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံတကာ (ရာဇဝတ်မှု ဆိုင်ရာ) စံနှုန်းများကို အပြင်းအထန် ချိုးဖောက် သည့်အတွက် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များကို တာဝန်ယူစေခြင်း ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ ရာသက်ပန် တရားရုံး ဖြစ်နေပြီဖြစ်သည့် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး ဖွဲ့စည်းစေခဲ့သော ၁၉၉၈ စာချုပ်တွင် ကုလသမဂ္ဂစနစ် ပြင်ပသို့ ကျရောက်သော်လည်း ၎င်း၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် နယ်နိမိတ် အတွင်း ကျရောက်သော ရာဇဝတ်မှုများကို စာရင်းပြုစု ထားသည်။)

အသစ်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့သည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ တာဝန်ရှိမှု၊ ယင်းနှင့် ကွဲကူးရေးပါဖြစ်သော တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခွင့်အရေးများကို လူ့အများ လက်ခံနိုင်ချေ တို့ကို အသုံးပြုပြီး လူ့အခွင့်အရေးများကို တဖြည်းဖြည်း အစမ်းသဘောမျိုးဖြင့် ရည်ညွှန်း ပြောဆို ခဲ့သည်။ အဆိုပါ လူ့အခွင့်အရေးများကို အဖွဲ့၏ ပဋိညာဉ်တွင်လည်း ထည့်သွင်းခဲ့သည်။

၃.၁.၂ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေတစ်ရပ် ဖော်ထုတ်ခြင်း

ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင်ပါရှိသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် စကားလုံးများ ပြန်ကြဲ တိုတုတ်နေပြီး၊ ရှင်းလင်းမှုပင်မရှိဟု ပြောကြသည်များရှိသည် (Steiner, H, Alston, P,

and Goodman, R, p135)။ ပဋိညာဉ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့် အလုံးစုံ ပြီးပြည့်စုံသော စနစ်တစ်ခုကို ပြဋ္ဌာန်ထားခြင်း မရှိချေ။ နိုင်ငံများက မိမိတို့ နယ်နိမိတ် အတွင်း အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပါမည်။ လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု ကတိပေးပြီး လူ့အခွင့် အရေးအပေါ် လေးစားမှုကို ဖော်ဆောင်လိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ကိုသာ ပဋိညာဉ်၌ ဖော်ပြထား သည်။ တန်းတူညီမျှဖြစ်မှု၊ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၊ လူတန်ဖိုးစသည့် အယူအဆများကို ရည်ညွှန်း ဖော်ပြ ထားသော်လည်း 'လူ့အခွင့်အရေး' အတွက် တိကျသော အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက် မပါရှိပေ။ ပဋိညာဉ် မူကြမ်းရေးဆွဲသူများ အနေနှင့် ပဋိညာဉ်၏ လူ့အခွင့်အရေး ရည်ညွှန်းချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ယခု တွေ့နေရသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေတစ်ရပ် ပေါ်ထွက် လာမည်ဟု ကြို တင်တွက်ဆနိုင်ဖို့ဆိုသည်မှာ မဖြစ်နိုင်သလောက်ပင်။ အစဉ်အလာအရ လက်ခံထားကြသော နိုင်ငံတော် အချုပ်အခြာ အာဏာဆိုင်ရာ အယူအဆများနှင့် ယင်းအချိန်က လက်ခံထားသော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံသီအိုရီ အုတ်မြစ် အယူအဆတို့ မရှောင်လွှဲနိုင်ဘဲ ပွတ်တိုက် ခဲ့ပုံကို ထောက်လျှင် ပဋိညာဉ် မူကြမ်း ဆွဲသူများသည် ထိုကဲ့သို့ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာမှုကို လက်ခံ ဖို့ ဆိုသည်မှာ ပို၍ပင် ခဲယဉ်းပေဦးမည်။ ပဋိညာဉ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကြည့်လျှင် နိုင်ငံငယ်များ၏ တိုက်တွန်းချက်နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများက ညီလာခံ ကိုယ်စားလှယ်များကို စည်းရုံးမှု ကြောင့် ပဋိညာဉ်ပါ နောက်ဆုံးစာသားများသည် မူရင်း ဒမ်ဘာတန်အုတ် အဆိုပြုလွှာ များ (Dumbarton Oaks Proposals) ထက် သိသိသာသာ အကျယ်ချဲ့ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အစပိုင်းတွင် ဆိုစီယက် ယူနိုက်တက် ကုသမဂ္ဂအဖွဲ့အား စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးရာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု ပါဝင်လာအောင် ချဲ့ထွင်မည်ကို ဆန့်ကျင်ခဲ့သည်။ ဒမ်ဘာတန်အုတ်သို့ တက်ရောက် လာသည့် ဗြိတိန်နှင့် ဆိုစီယက် ယူနိုက်တက် ကိုယ်စားလှယ်များပါ ပဋိညာဉ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ထည့်သွင်းခြင်းကို ဆန့်ကျင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ဖြစ်လင့်ကစား ဆန်ဖရန်စစ္စကိုသို့ ရောက်ရှိလာသည့် ကိုယ်စားလှယ်အများစုမှာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်မှုများအပေါ် လေးစားမှုကို တစ်နည်းတစ်ဖုံ ဖော်ပြသင့်သည်ဟု သဘောတူခဲ့ကြသည်။ သို့သော် အခွင့်အရေး ဥပဒေတစ်ခုကို ပဋိညာဉ် နောက်ဆက်တွဲ အချုပ်ပို အနေဖြင့် ထည့်မထားရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။

အစပထမကပင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးသည် လူမှုစီးပွားရေး တိုးတက်မှု၊ နိုင်ငံအားလုံး ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုကို အထူးအလေးအနက်ထားခဲ့သည်။ ဤအချက်သည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး တည်ငြိမ် မှုများ ဆောင်ကြဉ်းပေးခဲ့သောကြောင့် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးအတွက် အပြုသဘောဆောင် သည့် အကျိုး သက်ရောက်မှုများ ရှိခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို အကောင်အထည် ဖော်ရန်အတွက် ပို၍ ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သော အခြေအနေကောင်းများလည်း ဖန်တီးပေးနိုင်ခဲ့သည်။ လူမှုစီးပွား တိုးတက်မှု၊ နိုင်ငံအားလုံး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတို့ လိုအပ်ကြောင်းကို အဖွဲ့အစည်း၏ ကြီးထွားလာ နေသော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအရေအတွက်၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ရှေ့ရောက်နေသော နိုင်ငံများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်မှု နောက်ကျကျန်နေခဲ့သော နိုင်ငံများအကြား ကြီးထွားလာနေသော ဖွံ့ဖြိုးရေး ကွာဟမှုတို့ က သက်သေပြနေခဲ့သည်။ မူရင်း ၅၁ နိုင်ငံမှ ယခု ၁၉၃ နိုင်ငံအထိရှိလာခဲ့ရာ၊ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုနှင့် နီးနှောတိုင်ပင်မှုတို့သည် ကုလသမဂ္ဂ၏ လူမှုရေးရာ မူဝါဒများကို ဖော်ဆောင်ရာ တွင် မပါမဖြစ်သော စကားလုံးများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် ဘဏ္ဍာ ရေးနှင့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အကူအညီများလည်း အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံသားများကို ကာကွယ်ရန် ဖြစ်သော ပြည်တွင်း ဥပဒေများ၏ ကျရှုံးမှုကို နာကျည်းခါးသီးစွာ တွေ့ မြင်ခဲ့ရပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတာဝန်ဝတ္တရားမှာ နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အသစ် ဖွဲ့စည်းထားသော ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့တို့၏ ပန်းပေါ်သို့ ရောက်လာရသည်။ နိုင်ငံများအတွင်း နေထိုင် ကြသော လူနည်းစုများကို နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးသည် ကာကွယ်ရန် မစွမ်းနိုင်ခဲ့သည့် အတွက် အသစ်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့သည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး ပြဿနာကို နည်းလမ်းအသစ် တစ်ခုဖြင့် ချဉ်းကပ်လာခဲ့သည်။ ၎င်းမှာ လူနည်းစု ကာကွယ်ရေး အယူအဆ အား လူတိုင်းအတွက် တန်းတူညီမျှမှု အယူအဆဖြင့် အစားထိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့သစ်ဖြစ် သော ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့သည် ယခင်နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး ပြိုကွဲမှုကို ဖြစ်စေသော လူနည်းစု များနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာများကို ရှောင်ရှားရန် စိတ်အား ထက်သန်ခဲ့ကြသည်။ ကုလ သမဂ္ဂ စနစ်ကို လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ တန်ဖိုးအပေါ် အခြေခံပြီး လုံးဝ ပြန်ရတ်သိမ်း၍ မရသော ယုံကြည်မှုအပေါ်တွင် အခြေပြု တည်ဆောက်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ယုံကြည်မှုကို အကောင်အထည် ဖော်နိုင်သည် ဆိုလျှင် လူနည်းစုများကို အကာအကွယ် ပေးရန် မလိုအပ်တော့ ပေ။ လူတစ်ဦးချင်းစီသည် တူညီသော အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်မှုများကို ခံစားရယူပိုင်ခွင့်ရှိ သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ နိုင်ငံသားအားလုံး၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မှုသည် နိုင်ငံအဆင့် ဥပဒေများကို ကျော်လွန်၍ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပြီ။ ယခုဆိုလျှင် ၎င်းသည် 'လူဖြစ်တည်မှု' ၏ အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုပင် ဖြစ်နေပြီ။

လူ့အခွင့်အရေးများကို ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် လေးစားစေရမည်၊ လိုက်နာစေရမည်ဟု ကတိ ကဝတ် ပြုပြီးနောက်တွင် ကုလသမဂ္ဂအနေဖြင့် အဆိုပါ တာဝန်ကြီးကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အဖွဲ့အစည်း မူဘောင်တစ်ခု လိုအပ်လာသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ပဋိညာဉ်၏ အခန်း (၉) နိုင်ငံတကာ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အခန်းတွင် ငြိမ်းချမ်းရေး၏ အခြေခံဖြစ်သော စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး အကြောင်းတရားများကို အကျယ်တဝင့် ရေးသားထားသည်။ ပဋိညာဉ်၏ အပိုဒ် (၅၅) သည်လည်း နိုင်ငံများအကြား တန်းတူညီမျှသော အခွင့်အရေးမူ၊ လူအများ၏ ကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်မူတို့အား လေးစားမှုအပေါ် အခြေခံ၍ 'ငြိမ်းချမ်းပြီး ရင်းနှီးဖော်ရွေသော ဆက်ဆံရေး အတွက် လိုအပ်သော တည်ငြိမ်မှုနှင့် သုခချမ်းသာရှိမှု အခြေအနေများကို ဖန်တီးရန်' ရည်ရွယ်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ ဤရည်ရွယ်ချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အလို့ငှာ ပဋိညာဉ်သည် ကုလသမဂ္ဂက လူမျိုး၊ ကျားမဖြစ်မှု၊ ဘာသာစကား (သို့) ဘာသာရေး စသည်ဖြင့် ခွဲခြားမှု မရှိဘဲ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များကို ချမှတ်ခဲ့သည် (ပုဒ်မ ၅၅(ဂ))။ ပဋိညာဉ်၏ ပုဒ်မ (၆၁) အရ ယခင် အဖွဲ့ဝင် (၁၈) နိုင်ငံ၊ ယခု နိုင်ငံပေါင်း (၅၄) နိုင်ငံပါသော စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ (Economic and Social Council (ECOSOC)) ကိုဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဤအဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များမှ တစ်ခုမှာ လူတိုင်းအတွက် လူ့အခွင့်အရေး၊ အခြေခံ လွတ်လပ် ခွင့်များကို လေးစားမှုနှင့် လိုက်နာကျင့်သုံးမှုအား တိုးမြှင့်စေခြင်း ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အကြံပေး ခြင်းများ ပြုလုပ်ရန်ဖြစ်သည် (ပုဒ်မ ၆၂(၂))။ ဤလုပ်ငန်းတွင် အထောက်အကူ ပြုရန် စီးပွားရေး နှင့် လူမှုရေးကောင်စီသည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး ကော်မရှင်တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းရန် ဖြစ်သည်။ နောင်တွင် ၎င်းကော်မရှင်ကို လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ (Human Rights Council) ဖြင့် ပယ်ဖျက် အစားထိုးခဲ့သည်။ ယနေ့အချိန်တွင် လူ့အခွင့်အရေးကို ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် အကောင်အထည်ဖော်ရန် အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ အဖွဲ့များနှင့်ကော်မတီများပါဝင်သော ကျယ်ပြော

သည့် ကွန်ယက် ကြီးတစ်ခု ရှိနေပေပြီ။ အဓိက လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များအရ ကော်မတီ (၉) ခုဖွဲ့ထားပြီး ယင်း ကော်မတီများကပင် စာချုပ်တစ်ခုချင်းစီ၏ အကောင်အထည်ဖော်မှု အပိုင်းကို စောင့်ကြည့်သည်။ ဤကော်မတီများသည် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံသို့ အစီအရင်ခံကြ သည်။ ဤကော်မတီ များ အပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ် မြှင့်တင်ရေးနှင့် ဆိုင်သော ကုလသမဂ္ဂ၏ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံ အဆင့်ဆင့်ကို အခန်း(၅) တွင် အသေးစိတ် ဆွေးနွေး တင်ပြထားသည်။

အသစ် ဖွဲ့စည်းလိုက်သော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းသည် အချိန်တိုအတွင်း၌ပင် ပဋိညာဉ်၏ ပုဒ်မ (၅၅)အရ ထားရှိသော ကတိကဝတ်ကို တက်တက်ကြွကြွ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်သော အဖွဲ့ကြီးဖြစ်လာသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများ၊ အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် လေးစားလာအောင်၊ လိုက်နာကျင့်သုံးလာအောင် အစောတလျင်ပင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ဤကဏ္ဍတွင်တိုးတက်မှုများကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် တွေ့နိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘော တူ စာချုပ်များ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်နိုင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံအများအပေါ် နိုင်ငံရေးအရ ဖိအား ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ သက်ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို ပြင်ဆင် ဖြန့်ဝေနိုင်ခဲ့သည်။ ဆိုးရွား သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို နိုင်ငံတကာအဆင့်အထိ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှုတ်ချနိုင် ခဲ့သည်။

၃.၂ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း

အထက်တွင်တွေ့ရှိခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ပဋိညာဉ်သည် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုသောစကားရပ်တွင် မည်သည့် အရာများ ပါဝင်သည်ကို အသေးစိတ် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပေ။ ဤအခွင့်အရေးများ မြှင့်တင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော် တာဝန် ဟူသည်ကိုလည်း အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပေ။ ယနေ့အချိန်တွင် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားကြရန်၊ ကာကွယ်မြှင့်တင်ရန် အမျိုးအမည်စုံလှသော နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများရှိနေသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ဥပဒေသည် အကြံပြုမှု သဘောကဲသည်။ မရှင်းမလင်း ဖြစ်နေသေးသည် ကဏ္ဍများစွာ ရှိနေသေးပြီး၊ အခွင့်အရေးများကို လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်မှုသည် အကြောင်းခြင်းရာများစွာတွင် နိုင်ငံ အသီးသီး၏ ဆန္ဒ သဘောအရသာ ဖြစ်နေသေးသည်။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ကုလသမဂ္ဂ၏ ပထမဆုံး ခြေလှမ်းမှာ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စု တစ်ရပ် ရှိသည်ဟု အတည်ပြုပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၈ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်း (Universal Declaration of Human Rights) နှင့် ယင်း၏ နောက်ဆက်တွဲဖြစ်သော ၁၉၆၆ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) နှင့် ၁၉၆၆ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (International Covenant on Economic Social and Cultural Rights (ICESCR)) တို့သည် ကုလသမဂ္ဂက လှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်သော လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး၏ အခြေခံအုတ်မြစ်များ ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေဟု ရည်ညွှန်းပြောဆိုကြသည့် ဤလူ့အခွင့်အရေး စာချုပ် စာတမ်းတွင် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ နိုင်ငံများက အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်နေကြပြီး ယနေ့ခေတ် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို ဆန်းစစ်သည့်အခါ ဤဥပဒေမူပင် စတင် ဆန်းစစ်ကြသည်။ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် လူသားအားလုံး အလိုအလျောက် ရရှိသည့် လူ့အခွင့် အရေး စံနှုန်းအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုမှု ရရှိထားပြီး နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူ စာချုပ်များသည် ထိုလူ့အခွင့်အရေးများကို အသေးစိတ်ကျကျ ဥပဒေအရ အကောင် အထည် ဖော်နိုင်စေရန် ရှင်းလင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး၏ ဦးဆောင်လမ်းညွှန်မှု အောက်တွင် ရှိသော နိုင်ငံတကာ ကော်မတီများသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူ စာချုပ်များ အကောင်အထည်ဖော်မှုကို စောင့်ကြည့်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့် အရေး ဥပဒေကို အခန်း(၄) တွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြပါဦးမည်။

သို့ရာတွင် ထိုစာချုပ်စာတမ်းများသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကို ဆန်းစစ်ရာတွင် အစပြု သည့် အမှတ်တစ်ခုအဖြစ်သာ ရှိသေးသည်။ ကုလသမဂ္ဂသည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာ တမ်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထပ်မံရှင်းလင်းပြရန်နှင့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရန် အခြား နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများကို ထပ်မံ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သေးသည်။ ယခုစာအုပ်၌ ထိုစာချုပ်စာတမ်းများကို အသေး စိတ် ဆွေးနွေးမည် မဟုတ်ပါ။ သို့ရာတွင် ယနေ့ခေတ် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး၏ ဘောင် အကျယ်အဝန်းကို ရေးသားဖော်ပြရန် ၎င်းတို့ကို အနည်းဆုံး အကျဉ်းမျှ ဆွေးနွေးရန် လိုပါသည်။

၃.၂.၁ စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် လူသားထုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ

နျူရမ်ဘာ(ဂ်)ခုံရုံးနှင့် တိုကျိုခုံရုံးတို့က တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူပုဂ္ဂိုလ်များကို စစ်ရာဇဝတ်မှုနှင့် လူသား ထု အပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ ကျူးလွန်ကြောင်း စစ်ဆေးတွေ့ရှိမှုများ နောက်ပိုင်းမှစ၍ ဤကဏ္ဍတွင် တိုးတက်မှုများစွာ ရှိလာခဲ့သည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု (genocide) သည် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ၁၉၄၆ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံ၏ ကြေညာ ချက် ထွက်ပြီးနောက်တွင် ကုသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးသည် ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်သော ရာဇဝတ်မှုကို တားဆီးခြင်းနှင့် ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ် (Conve- ntion on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide) ကို အတည်ပြုခဲ့ သည်။ အဆိုပါ သဘောတူစာချုပ်တွင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပြီး ၎င်းအမှု ဖြင့် စွဲချက်တင်ခံ ထားရသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်အား အမှုကျူးလွန်ခဲ့သော နိုင်ငံတွင်ဖြစ်စေ၊ သတ်မှတ် အရည်အချင်း ပြည့်မီသော နိုင်ငံတကာ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ခုံရုံး တစ်ခုတွင်ဖြစ်စေ တရားရင်ဆိုင်စေရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ချမှတ်ထားသည် (အပိုဒ် ၆)။ သဘောတူစာချုပ် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် နိုင်ငံများသည် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်း ခံရသူများကို အမှုရင်ဆိုင်ရ မည့် နိုင်ငံသို့ ပို့ဆောင်ရာတွင် အကူအညီပေးမည်ဟု ကတိပြုခဲ့ကြသည်။ အစပိုင်းတွင် သဘောတူစာချုပ်ကို ၁၀ နှစ်သက်တမ်းသာ ပေးခဲ့သော်လည်း ပါဝင်သော နိုင်ငံများ၏ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကို တိုက်ဖျက်ရန် သန္နိဋ္ဌာန် ခိုင်မာမှုကြောင့် ဤသဘောတူ စာချုပ်သည် ယနေ့အထိ

အသက်ဝင်နေဆဲ ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၁၄)။ စိတ်မကောင်းစရာ အချက်မှာ ရဝန်ဒါနိုင်ငံနှင့် ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ် ခုံရုံးများက သက်သေပြခဲ့သည့်အတိုင်း လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှုများကို ယနေ့ထိတိုင် ကျူးလွန်နေကြဆဲ ဖြစ်သည်။ တကယ်တမ်းတွင် ၂၀ ရာစုနှောင်းပိုင်းတွင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုနှင့် လူသားထုတစ်ရပ်လုံးကို တုန်လှုပ်ချောက်ချားစေခဲ့သည့် မတွေ့ဝံ့စရာ ရက်စက်မှုများ များပြား လာခဲ့ခြင်းအပေါ် စိုးရိမ်မှု ကြီးထွားလာသည့်အတွက် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး ဆိုင်ရာ စာချုပ်ကို ရေးဆွဲ အတည်ပြုခဲ့ကြသည် (Rome, 1998, Preamble)။ ၎င်းရောမ သဘောတူ စာချုပ်သည် ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ (၁)ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်လာပြီး ကုလသမဂ္ဂ စနစ်နှင့် အပြိုင် လည်ပတ်သော ရာသက်ပန် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဤရာဇဝတ်မှု တရားရုံးသည် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း တစ်ခုလုံးက စိုးရိမ်ဖွယ်ရာဟု မှတ်ယူ သော အဆိုးရွားဆုံးသော ရာဇဝတ်မှုများဖြစ်သည့် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု၊ လူသားမျိုးနွယ်စု အပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ရန်စကျူးကျော်သော ရာဇဝတ်မှုများ အပေါ် တရားစီရင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည် (အပိုဒ် ၅)။ ရာဇဝတ်မှု တစ်ခုချင်းစီကိုလည်း စာချုပ်ထဲတွင် အသေးစိတ် ရှင်းလင်း ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံတကာ တရားရုံး (International Court of Justice) နှင့် မတူသောအချက်မှာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များအပေါ် တရားစီရင်ခွင့် ရှိသည်။ ဤတရားရုံးသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များကို တရားရုံး ရှေ့မှောက် ခေါ်ဆောင်ခွင့်ရှိသော တစ်ခုတည်းသော နိုင်ငံတကာ တရားရုံးဖြစ်သည်။ တရားလို ရှေ့နေတစ်ဦးသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ရည်ညွှန်း၍ဖြစ်စေ လက်ခံရရှိသော သတင်း အချက်အလက် အပေါ် မူတည်၍ ဖြစ်စေ အခြေအနေတစ်ရပ်ကို စုံစမ်းစစ်ဆေး နိုင်သည်။ တရားခွင့် ပြီးဆုံးပြီး ပြစ်မှု ထင်ရှားကြောင်း တွေ့ရသည့်အခါ ဤရုံးတော်အနေဖြင့် တရားခံ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို သိမ်းခြင်း၊ ဒဏ်ကြေး ချမှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထောက်ဒဏ် ချမှတ်ခြင်း အစရှိသဖြင့် ပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ်နိုင်သည် (အပိုဒ် ၇၇)။ တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် အယူခံ ဝင်ပိုင်ခွင့်တော့ ရှိသည် (အပိုဒ် ၈၁ နှင့် နောက်ပါ အပိုဒ်များ)။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

နိုင်ငံတော် ခေါင်းဆောင်များနှင့် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး

၂၀၀၉ ခုနှစ် မတ်လတွင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ ရှေ့နေရုံးမှ ဆူဒန်သမ္မတနိုင်ငံ၏ သမ္မတ အိုမာဟာဆန်အာ(စ်)မတ်အယ်ဘာရှိယာကို ဖမ်းဆီးရန် ဖမ်းမိန့် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ သူ့ကို လူသား မျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှု (၅) မှု (ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှု၊ လူသတ်မှု၊ အတင်းအကြပ် ပြောင်းရွှေ့မှု၊ မုဒိမ်းမှုနှင့် လူအစုလိုက် အပြုလိုက် သတ်ဖြတ်မှု) နှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု (၂) မှု စစ်အတွင်း လုယက်မှုနှင့် အရပ်သားများ/ ရန်စ ကျူးကျော်မှုများတွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိသူ များကို ရည်ရွယ်ချက် ရှိရှိ တိုက်ခိုက်မှု) တို့ဖြင့် စွဲချက်တင်ခဲ့သည်။ သူသည် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးက တရားစွဲဆိုခဲ့သည့် ပထမဦးဆုံးသော နိုင်ငံခေါင်းဆောင် ဖြစ်လာခဲ့ပြီး ၎င်း၏ ဖမ်းဝရမ်းအပေါ် ယနေ့အချိန်အထိ အငြင်းပွားမှုများ၊ သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပွားနေ ဆဲဖြစ်သည်။

အခြားသော နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များသည်လည်း ၎င်းတို့ ရာထူးကုန်ဆုံးပြီးနောက် နိုင်ငံတော် အဆင့် ရုံးများ၊ နိုင်ငံတကာ အဆင့်ရုံးများတွင် တရားစီရင်ခြင်း ခံခဲ့ကြရသည်။ ဥပမာ (သည်ဟော့(ရ်) (the Hague) တွင်ပြုလုပ်ခဲ့သော ဆီအဲရာ လီယုံး နိုင်ငံအတွက် အထူးတရားရုံးမှ ပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ခဲ့သော လိုင်ဘေးရီးယားနိုင်ငံ သမ္မတဟောင်း) ချား(လ်)(စ်)တေလာ၊ (ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံ သမ္မတဟောင်း ဖြစ်ပြီး ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံ ကိစ္စအတွက် ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည့် နိုင်ငံတကာ ရှောင်တခင် ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံး တရားစစ်ဆေးနေစဉ်အတွင်း ကွယ်လွန် သွားခဲ့ သော) စလိုဘိုဒန် မီလိုဆပ်ဗိ(ခ်) နှင့် (ချီလီနိုင်ငံ သမ္မတဟောင်း ဖြစ်ပြီး ချီလီနိုင်ငံ အတွင်း ပြုလုပ် ခဲ့သော တရားစီရင်မှုများ မပြီးဆုံးမီ ကွယ်လွန်သွားခဲ့သော) အော်ဂတ်စတို ပီနီချတ် အူဂါတေ တို့ဖြစ်သည်။ ဘယ်ဂျီယံ နိုင်ငံနှင့် ဆီနီဂေါ နိုင်ငံတို့သည်လည်း ချဒ်နိုင်ငံ သမ္မတဟောင်း ဟီဆန်ဟာဘရာအား တရားစွဲဆိုနိုင်ရန် သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းပေးနိုင်ရန် ဆီနီဂေါနိုင်ငံ၏ တာဝန်ရှိမှုအပေါ် နိုင်ငံတကာ တရားရုံး ရှေ့မှောက်တွင် အငြင်းပွားခဲ့ ကြသေးသည်။ (ထိုသို့ အငြင်းပွားကြသည့်အတွက် ဆီနီဂေါနိုင်ငံတွင် အာဖရိတိုက်လုံးဆိုင်ရာ အထူးစည်းဝေး ခေါ်ယူမှု တစ်ရပ်ကို ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး လူသားထုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ် မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုနှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု (လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် မုဒိမ်းမှုတို့လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။) တို့အတွက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် တရားစီရင်မှုများ အဆုံးသတ်ခဲ့သည်။ သူ့ကို ချဒ်နိုင်ငံမှ ဆီနီဂေါနိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးပြီး နှစ်ပေါင်း ၂၅ နှစ်ခန့်အကြာတွင် ထောက်ဒဏ် တစ်သက် တစ်ကျွန်း ချမှတ်ခဲ့သည်။) သို့ရာတွင် ရဝန်ဒါနိုင်ငံသမ္မတ ပေါ(လ်)ကာဂမီအား ရဝန်ဒါနိုင်ငံ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကို ဖြစ်စေခဲ့သည့် သမ္မတဟောင်း လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုတွင် ပါဝင်ပတ်သက် သည့် စွဲချက်များဖြင့် တရားစွဲဆိုရန် ကြိုးပမ်းမှုကို ရဝန်ဒါနိုင်ငံ ကိစ္စအတွက် ရှောင်တခင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ သည့် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးက ပယ်ချခဲ့သည်။

ယင်းကိစ္စရပ်များနှင့် ဆက်စပ်သော ပြဿနာများတွင် အပေါ်အောက်တာဝန်ရှိမှု၊ နိုင်ငံ အချုပ် အခြာ အာဏာမှ ဆင်းသက်သော ပြစ်ဒဏ် ကင်းလွတ်မှုနှင့် နိုင်ငံတကာ ပြစ်မှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေများ ပါဝင်သည်။

တရားစွဲခံရသူအား ယနေ့ခတ် တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် လက်ခံထားပြီဖြစ်သော ဥပဒေရှေ့မှောက် တန်းတူညီမျှဖြစ်မှု၊ တရားစွဲခံရသူအပေါ် တရားမျှတမှုနှင့် တရားမျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့် စသည့် မှုများကို သေချာစေမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ကာကွယ်ပေးမှုများကို ပြဋ္ဌာန်းထား သည်။ စာချုပ်တွင် အမှုတစ်ခုတည်းအတွက် တရားစီရင်ရာတွင် တစ်ကြိမ်တည်းသာ ရင်ဆိုင် ပိုင်ခွင့် (ne bis in idem)၊ စာချုပ်မတိုင်မီက ကျူးလွန်ခဲ့သော အမှုများအတွက် တရားစွဲဆိုခံရ ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့် (nullum crimen sine lege) နှင့် အသက် ၁၈ နှစ်ပြည့်ပြီးမှသာ ပြစ်မှု ဆိုင်ရာ တာဝန်ခံရခွင့်၊ တရားရုံးတွင် အဖမ်းခံပြီးနောက် သင့်တင်လျှောက်ပတ်သော အချိန်ကာလ တစ်ခုအတွင်း အကြိုတရားခွင့်ပိုင်ခွင့်၊ တရားစွဲခံရသူ ပါဝင်တက်ရောက်မှုရှိသော တရားခွင့်ရ ပိုင်ခွင့်၊ စသော အခွင့်အရေးများနှင့် စွပ်စွဲခံပုဂ္ဂိုလ်၏ အခွင့်အရေးစာရင်းတို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

တရားရုံးကို နယ်သာလန်နိုင်ငံရှိ သည်ဟော့(ရ်)တွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး တည်ထောင်ခြင်းသည် ကုလသမဂ္ဂက ဖော်ထုတ်ခဲ့သည့် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ အသေးစိတ်

အခွင့်အရေးများ ပေါ်ထွက်လာခြင်း၏ ယုတ္တိကျသော နောက်ဆက်တွဲ လုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ ယနေ့ ခေတ် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများသည် နျူးရစ်ဘာ့(စ်) ခုံရုံးနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ တာဝန်များကို အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် အစပြုခဲ့သည်။ ထို့အတူပင် နှစ်ပေါင်း ခုနှစ်ဆယ်ကျော် ကာလအတွင်း ဖြစ်ထွန်းလာခဲ့သော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ အပေါ် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော ရာသက်ပန် တရားရုံးတစ်ခု တည်ထောင်ခြင်းဖြင့် တုံ့ပြန်ခဲ့ခြင်း မှာ သင့်လျော်သည်ဟု ဆိုရမည်။ သို့သော် လူ့အများ အားမလို အားမရ ဖြစ်ရသည့် တစ်ခုတည်း သော အချက်မှာ အခြားသော လူ့အခွင့်အရေးများကို စနစ်တကျ ချိုးဖောက်မှုများအတွက် တရားစီရင်ခွင့် ရှိသည့် အလားတူ စစ်မှန်သော တရားရုံးတစ်ခု မရှိခြင်းနှင့် စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ (ဤအကြောင်းကို အခန်း ၅ တွင် ရှုပါ။) တွင်လည်း မှန်ကန်သော တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန် ကျင့်သုံးမှု မရှိခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများကို ဒေသအဆင့် (regional) ဌာန လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် တာဝန်ယူစေနိုင်သေးသည် (အခန်း ၇-၉) တို့တွင် ရှုပါ။

၃.၂.၂ ထိခိုက်လွယ်အုပ်စုများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်း

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ကြီး၏ အဓိက သွင်ပြင်လက္ခဏာ တစ်ခု ဖြစ်နေသော်လည်း ၎င်းအခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် နေရာချထားသည့် စနစ် သည် လုံးဝ ပြည့်စုံ ကောင်းမွန်သော စနစ်တစ်ခု မဟုတ်ပေ။ မူလအစမှ ယခုအထိ လူ့အုပ်စု တော်တော်များများသည် ခေါင်းပုံဖြတ်မှု၊ အလွဲသုံးစားပြုမှုများကို ခံနေကြရဆဲဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်မှု မရှိခြင်းမှာ ဥပဒေအရ ရပ်တည်မှု မရှိခြင်း သို့မဟုတ် လိုအပ်သော ဥပဒေရေးရာ အကူအညီများကို မရယူနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်။ ထိခိုက်လွယ်သော အုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ အကာအကွယ်ပေးမှုကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ် ချက်ဖြင့် ထင်ရှားသော စာချုပ်စာတမ်းများ ဖန်တီးခြင်းကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာ များတွင် တောက်လျှောက် တွေ့နိုင်သည်။ ထိုလုပ်ရပ်များက လူ့အခွင့်အရေးများ၏ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း လုံး အကျုံးဝင်မှုကို ပို၍ ခိုင်မာစေခဲ့သည်။ ထိုထိခိုက်လွယ် အုပ်စုများထဲမှ အဓိက အုပ်စုများ အကြောင်းကို အောက်တွင် ဆက်လက် ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ မူလ အခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးများ အခွင့်အရေး၊ အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေး၊ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး နှင့် ဒုက္ခသည်များ အခွင့်အရေး တို့အကြောင်းကို အခန်း ၂၁ (မူလ အခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးများ) နှင့် အခန်း ၂၂ တို့တွင် ပို၍အသေးစိတ် သုံးသပ်ချက်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။

၃.၂.၂.၁ ဒုက္ခသည်များ

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးက သက်သေပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဒုက္ခသည်များနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရ သူများသည် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို မကြာခဏ လျစ်လျူရှုခံရသော ထိခိုက်လွယ် အုပ်စု များဖြစ်ကြသည်။ ဒုက္ခသည်များသည် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ကို ဖြတ်ကျော်ကြသောကြောင့် နိုင်ငံတကာ အဆင့် ဖြေရှင်းရန်လိုသည်။ ဤအချက်ကို တိုးပွားလာနေသော ဒုက္ခသည်များကို မည်သို့မည်ပုံ ဖြေရှင်းရန်နှင့် ဆက်စပ်၍ အရှေ့တောင်အာရှနှင့် ဥပရောပရှို လတ်တလော ဆွေးနွေး ငြင်းခုံမှုများ

က ထင်ဟပ်ပြသနေသည်။ ၁၉၅၁ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးသည် ဂျနီဗာရှိ ဒုက္ခသည်များ၏ အနေအထားနှင့် ဆက်စပ်သော သဘောတူစာချုပ် (Convention relating to the Status of Refugees) ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ကနဦးတွင် ထိုသဘောတူစာချုပ်အား ဥရောပတွင် ရှိနေခဲ့သော နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများအတွက် သီးသန့်သာ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း ၎င်း၏ အကျယ်သည် နေရာအရေရာ၊ အချိန်အရပါ ကျယ်ပြန့်လာပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ ဒုက္ခသည်များ အားလုံးအတွက် အကျိုးဝင်လာခဲ့သည်။ ကြီးထွားလာနေသော ဒုက္ခသည်များနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများ ဆက်လက် ထိခိုက်လွယ်မှုများကို သမိုင်းအထောက်အထားများက ဝမ်းနည်းဖွယ်ရာ သက်သေခံနေသည်။ အစဉ်အမြဲလို ပိုတိုး၍ လူအများအပြားမှာ နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသည်။ အခိုင်အမာ ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများသည် ဒုက္ခသည်များအတွက် အဓိကကျသော စာချုပ်စာတမ်းတစ်ခုအဖြစ် ရှိနေဆဲပင်ဖြစ်သည်။

၃.၂.၂.၂ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ

ဒုက္ခသည်များအပြင် တိုးပွားလာသော လူပေါင်းများစွာသည်လည်း အခြားနေရာများတွင် ပြောင်းရွှေ့ အလုပ် လုပ်ကိုင်ရန် ၎င်းတို့ နေထိုင်ရာနိုင်ငံကို စွန့်ခွာကြသည်။ ခရီးသွားလာမှုမှာ သာမန်ကိစ္စဖြစ်လာပြီး ဗဟုသုတများနှင့် စွမ်းရည်များ လွယ်လင့်တကူ လွှဲပြောင်းလာနိုင်သည်နှင့် အမျှ ရွှေ့ပြောင်း လုပ်သားများသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ခံစားတွေ့ကြုံလာရသည်မှာ ထင်ရှားလာသည်။ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်မှ ရွှေ့ပြောင်း လုပ်သားများအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ၎င်း၏ ၁၉၄၉ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၉၇၊ အလုပ်အကိုင်အတွက် ရွှေ့ပြောင်း အခြေချခြင်း နှင့် ၁၉၇၅ ခုနှစ် ရွှေ့ပြောင်း လုပ်သား ဆိုင်ရာ (ဖြည့်စွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ) သဘောတူစာချုပ် (အမှတ် ၁၄၃) တို့ကို အကြံပြုချက်များဖြင့် ဖြည့်စွက်ထောက်ပံ့ထားသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသဘောတူ စာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် ဖြစ်စဉ်မှာ နှေးကွေးနေသေးသည်။ နိုင်ငံများမှ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများကို ကြိုဆိုရန်နေရာ အနံ့အပြား၌ တွန့်ဆုတ်နေသည့် ဖြစ်ရပ်ကို ၁၉၉၀ ကုလသမဂ္ဂ၏ ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (International Convention on the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families) တွင် တွေ့ရသည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်ရန် လိုအပ်သည့် လက်မှတ် အရေအတွက်ကို ထိုလက်မှတ်ရေးထိုးမှုများ စတင်ဖွင့်ပေးပြီး ၁၃နှစ်အကြာ နောက်ဆုံး ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင်မှ ပြည့်မီခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂက ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ ၂ ရာခိုင်နှုန်းခန့်၊ လူဦးရေ သန်း ၂၃၀ ကျော်သည် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ဖြစ်သည်ဟု ခန့်မှန်းသည် (စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးရာ ဌာန၊ ရွှေ့ပြောင်းခြင်း ပုံစံများ)။ ထိုသဘောတူစာချုပ်၏ အကျယ်မှာ ရာသီအလိုက် ပြောင်းရွှေ့ လုပ်ကိုင်သူများ၊ နိုင်ငံတကာ နယ်စပ်များ ဖြတ်ကျော်ကာ သွားရောက် အလုပ် လုပ်ကိုင်သူများ၊ ကိုယ်ပိုင် စီးပွားရေး လုပ်သူများ၊ အမျိုးမျိုးသော မှတ်ပုံတင် ပုံစံရှိသည့် ယာဉ်၊ ရေယာဉ်များရှိ သဘောသားများ၊ ပျံကျ ပြောင်းရွှေ့ အလုပ်လုပ်သူများ ခြုံငုံပါဝင်သောကြောင့် မှတ်သားဖွယ်ဖြစ်သည်။ (အပိုဒ် ၂)။

ထိုသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံများမှာ အဏာဘိုင်ဂျန်၊ ဘိုလစ်ဗီးယား၊ ကိတ် ဗာဒီ၊ အီဂျစ်၊ အယ်လ်ဆာပဒေါ၊ ဂါနာ၊ မော်ရိုကို၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ဆီနီဂေါ၊ ဆေရှယ်လစ်နှင့် ယူဂန်ဒါတို့ ဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်ထိပင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူ လူဦးရေများသည် နိုင်ငံ အများအပြားမှာ လက်မှတ်ရေးထိုးရန် တွန့်ဆုတ်နေသေးသည်။ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ ပေးပို့ရာ နိုင်ငံများသည် လည်း ၎င်းတို့၏ အခြားသို့ ရွှေ့ပြောင်း လုပ်သား လူဦးရေထံမှ တိုက်ရိုက်မဟုတ်သော အကျိုး အမြတ်များ ရရှိသော်လည်း ထိုသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် တွန့်ဆုတ်နေကြသည်။

ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများအတွက် အခွင့်အရေးများတွင် ကျန်းမာရေးမှ ယဉ်ကျေးမှုအထိ တစ်ကမ္ဘာလုံး ကျင့်သုံးရမည့် အခွင့်အရေးများ အများအပြားပါဝင်သကဲ့သို့ အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများလည်း ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ပါရှိသည်။ ရွှေ့ပြောင်း လုပ်သားများ သည် ထွက်ခွာသွားခွင့်၊ ပြန်လာခွင့်များလည်း ရှိသည်။ ရွှေ့ပြောင်း အခြေချခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ရန် အခြေခံလမ်းညွှန်စည်းမျဉ်းများကို တရားဝင် ထုတ်ပြန်ထားသည်။ အလုပ်သမားများ နိုင်ငံတကာ ပြောင်းရွှေ့ အခြေချခြင်းကိုမျှတ၍ လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိပြီး လူသားဆန်သော အခြေအနေ များနှင့် စဉ်းစားသင့်သည်။

ယနေ့ခေတ် ရွှေ့ပြောင်း အခြေချခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို မှားယွင်းစွာပင် ဒုက္ခသည်များ၊ လူကုန်ကူး ခံရသူများနှင့် ဆက်စပ်ပြောလေ့ရှိသည်။ ထိုကိစ္စရပ်များကို နားလည်ရန် ကုလသမဂ္ဂ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်၏ ရွှေ့ပြောင်း အခြေချသူများအတွက် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများက အသုံးဝင်သည်။

၃.၂.၂.၃ အမျိုးသမီးများ

အပြင်ပန်းမှ ကြည့်လျှင် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများကြား အခွင့်အရေး တန်းတူညီရေးကို ကုလ သမဂ္ဂ၏ ပဋိညာဉ် စာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေမှာ သိသာထင်ရှားသော ကွာခြားချက်များ ရှိပြီး တန်းတူညီရေးမှာ မျှော်မှန်းချက် အဆင့်သာ ရှိသေးသည်။ အခန်း ၁၂ တွင် ဆွေးနွေးသွားမည့်အတိုင်း လိင်ကွဲပြားသူများကြား အခွင့်အလမ်း တန်းတူညီမျှ မရှိခြင်းကို ပပျောက်ရန် အရေးကြီးသော အားထုတ်မှုများ ပြုလုပ်ပြီး ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် နိုင်ငံတကာ အလုပ် သမားများ အဖွဲ့ချုပ်က စခဲ့သည့် အလုပ်ကို ကုလသမဂ္ဂမှ ဆက်လက် လုပ်ဆောင်နေသည်။ ထို့အပြင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိရေးမှ တစ်ဆင့်တက်၍ အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ရန် မဟာဗျူဟာများ ချမှတ်ရန် ပြင်ဆင်နေကြပြီ ဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးအဖွဲ့သည် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှ တိုးတက်ရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အဆင့် အတန်းကို ပိုမိုတိုးတက် မြှင့်တင်ပေးရန် လုပ်ဆောင်ချက်များ ချမှတ်နေသည့် အဓိက အဖွဲ့အစည်း တစ်ခု ဖြစ်သည်။

၃.၂.၂.၄ ကလေးသူငယ်များ

ကလေးသူငယ်များသည် ၎င်းတို့၏ အစောပိုင်း အသက်ရှင် နေထိုင်ရေးနှင့် အခွင့်အရေးများ ရရှိရန် အခြားသူများကို မှီခိုနေရသေးသည့်အတွက် တမူ ထူးခြားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဒုက္ခသည် များ၊ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် ကလေးငယ်များ နည်းတူ ထိခိုက် လွယ်သူများ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိခိုက်လွယ်သည့် ကာလမှာ ပြောင်းလဲနိုင်ပြီး ထိုသူများကို ကူညီပေးရပုံများသည် နေရာဒေသအလိုက် ကွဲပြားသည်။ ကလေးသူငယ်များအပေါ် လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းသည် ရှေးရှေးကတည်းကပင် နိုင်ငံတကာအတွက် စိုးရိမ်ပူပန်စရာ ဖြစ်ခဲ့ သည်။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ အချိန်ကာလအတွင်းက ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ၁၉၂၄ ကလေး သူငယ် အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်မှ စပြီး ကလေးသူငယ်များသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ အစီအမံများတွင် အမြဲပါရှိလာခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးကို အာမခံနိုင်ရန် ၎င်းကို ၁၉၈၉ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူ စာချုပ် (United Nations Convention on the Rights of the Child) တွင် ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းသွားရန် လိုအပ်သည့် နိုင်ငံရေး သဘောတူစာချုပ်များ ရရှိခဲ့သည်။ နိုင်ငံသား ရေးရာ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေး အခွင့်အရေးများ အားလုံး ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ပါရှိပြီး ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့၏ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်သည် ခွဲခြား၍ မရသော၊ တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ လူအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟူသော အချက်က ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး အတွက် အသက်ပင် ဖြစ်သည်။

ထိုထိလွယ်၊ ရှလွယ်သော အုပ်စုများအကြောင်းကို အခန်း ၂၁ နှင့် ၂၂တွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြ ထားသည်။

၃.၂.၃ ကျွန်ုပ်တို့၏၊ နှိပ်စက်ခြင်း၊ အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေခြင်းနှင့် လူကုန်ကူးခြင်း

ကုလသမဂ္ဂမှ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး စံသတ်မှတ်သည့် သဘောတူ စာချုပ်များ (နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ)၊ ထိခိုက်လွယ်သော အုပ်စုများ (အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးသူငယ်များ၊ ဒုက္ခသည်များ) အတွက် သဘောတူစာချုပ်များ ချမှတ်ခဲ့ရုံသာမက အခြေခံ ကျသော အခွင့်အရေး အချို့အတွက် စာချုပ်စာတမ်းများလည်း ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် စစ်ပွဲကာလ မတရားမှုများကို အပိုင်း ၃.၂.၁ တွင် သုံးသပ်ပြီး ဖြစ်သည် (အခန်း ၁၃ တွင်လည်း ရှုပါ)။ ကုလသမဂ္ဂသည် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားရမည်ဟူသည့် အချက်အပေါ် အခြေခံထားသည်ဖြစ်ရာ ရှေးခေတ်တွင် ကျင့်သုံးခဲ့သော ကျွန်ုပ်တို့၏၊ ခေတ်သစ်ပုံစံများဖြင့် အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေခြင်းနှင့် လူကုန်ကူးခြင်းများ၊ နည်းပညာများ အသုံးပြု ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း များ စသည်တို့သည် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ ကို စိန်ခေါ်သည့် အရာများ ဖြစ်သည်။ ခေတ်သစ်ကမ္ဘာကြီး၌ ထိုအလေ့အကျင့်များ ဖျက်သိမ်းရန် ကြိုးပမ်းသွားရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်နိုင်ပါက

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားသော ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်ကို ထောက်ပံ့ပေးသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ကျွန်ုပ်တို့အဖွဲ့အစည်းအဖွဲ့အစည်း၏ အစကို အခန်း ၂ တွင် ဆွေးနွေးပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ခေတ်ပေါ် ဥပဒေများကို အခန်း ၁၅ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုပြစ်မှုများကို ကျူးလွန်မှုများကြောင့် ကုလသမဂ္ဂမှ ၁၉၄၉ လူကုန်ကူးမှုနှင့် အခြားသူများကို လိင်ကျွန်ပြုကာ ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်မှုများအား တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Suppression of the Traffic in Persons and the Exploitation of the Prostitution of Others) ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ၁၉၅၆တွင် ကျွန်ုပ်တို့၏ ကျွန်ုပ်တို့အရောင်းအဝယ်ပြုမှုနှင့် ကျွန်ုပ်တို့ စနစ်နှင့် ဆင်တူသော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် အလေ့အကျင့်အများကို ဖျက်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ဖြည့်စွက် သဘောတူစာချုပ် (Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade and Institutions and Practices Similar to Slavery) ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ အင်တာပို အဖွဲ့အစည်း၏ တွေ့ရှိချက်အရ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း တတိယ အမြတ်အစွန်းရဆုံး အစီအစဉ် တကျ ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုမှာ လူမှောင်ခိုမှုပင် ဖြစ်သည်။ ယခုအခါတွင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ရဲအဖွဲ့အစည်း (International Criminal Police Organization) ၏ လူကုန် ကူးမှု ဌာနခွဲမှ လူမှောင်ခိုလမ်းကြောင်းများကို မှတ်တမ်းတင်ရန် ကြိုးပမ်းနေပြီ ဖြစ်သည်။ ထိုလူကုန်ကူးမှု လုပ်ရပ်များကို နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းကြပြီး တစ်ခါတစ်ရံ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီအနေဖြင့် တိုက်ရိုက် တာဝန်မရှိကြပေ။ လူကုန်ကူးမှုနှင့် ဆက်စပ်နေသော အရာများမှာ အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေမှု (အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေမှု ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention Concerning the Abolition of Forced Labour) ၁၉၅၇) ဖြစ်ပြီး လူမှောင်ခိုကူးပေးမှု အတွက် လိုအပ်သော (တရားမဝင်) အဖိုးအခများ ပေးရန် ပျက်ကွက်သူများကို ရက်ရက်စက်စက် နှိပ်စက်ခြင်းနှင့် နိုင်လိုမင်းထက်ပြုလုပ်ခြင်း ခံရနိုင်သည်။

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ စည်းမျဉ်းများနှင့် သက်ဆိုင်သော အခြား ကိစ္စရပ် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၄ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂမှ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက်သော၊ လူမဆန် သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများအား တားဆီးရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည် (အခန်း ၁၄ တွင် နှိပ်စက်ခြင်း အကြောင်း အသေးစိတ် ဖော်ပြသွားပါမည်။)။ သဘောတူစာချုပ် အရ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထိုကော်မတီသည် လက်မှတ်ရေးထိုး ထားသော နိုင်ငံများ၏ ပိုင်နက်အတွင်း သဘောတူစာချုပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် တာဝန်ရှိ သည်။

၃.၂.၄ အခြားလူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ

ကုလသမဂ္ဂမှ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အခြား ကြေညာချက်များနှင့် စာချုပ်စာတမ်းများစွာ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အချို့မှာ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး အချို့မှာ အခွင့်အရေး တစ်မျိုးမျိုးကို ချိုးဖောက်ခြင်းအား အဓိကထား ဖော်ပြသည်။ ဥပမာ အချို့သော အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် နိုင်ငံအချို့အား တိုက်တွန်းခြင်းများ ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂသည် အသေးစိတ် လိုက်နာရမည့် စာချုပ်စာတမ်းများ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း မပြုမီ ကြေညာချက်များကို ရှေ့ပြေးအဖြစ် ထုတ်ပြန်လေ့ ရှိသည်။ ထိုအချက်ကို ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ၊ လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်း၊ အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားခြင်း စသည်တို့တွင် တွေ့နိုင်သည်။ အချို့သော ဥပဒေများမှာ ကြေညာချက်သာ ထုတ်ပြန်ထားပြီး လိုက်နာရမည့် သဘောတူစာချုပ်များ မထုတ်ပြန်ရသေးပေ။

ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည်ချက်ကို အခြေခံသော ခွဲခြားမှုနှင့် မတူကွဲပြားခြင်းကို နားလည် လက်ခံခြင်း မရှိသည့် ပုံစံများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကြေညာချက် (Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief) ကို ၁၉၈၁ တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ဘာသာရေးသည် ကုလသမဂ္ဂမှ အသိအမှတ်ပြုထား သည့် ခွဲခြားမှုဆိုင်ရာ အကြောင်းအရင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဘာသာရေး၏ သဘော သဘာဝအရ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အဓိက ဘာသာကြီးများ အားလုံးကို လွှမ်းမိုးနိုင်သည့် သဘောတူစာချုပ် ရေးဆွဲရန်မှာ ခက်ခဲသည်။ ၁၉၉၂ နိုင်ငံ (သို့) လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး အုပ်စု၊ ဘာသာစကား အုပ်စုများမှ လူနည်းစု အုပ်စုများတွင် ပါဝင်သူများအတွက် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်တွင် လူနည်းစုများကို အကာအကွယ်ပေးရေးအတွက် ဖော်ပြမှုတစ်ခု ပါဝင်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုကြေညာချက်ကို အကျဉ်းသဘောမျှသာ ကန့်သတ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ထိုကြေညာချက်နှစ်ခုလုံး သည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် စာတမ်းတွင် ပါဝင်သော တန်းတူညီရေးဆိုင်ရာ သဘောတရားမှ အာဏာ ဆင်းသက်လာနိုင်သည်။ ဥပဒေ အစီအမံများအပြင် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ၏ ကြီးကြပ်မှုဖြင့် ကုလသမဂ္ဂမှ လူနည်းစု ကိစ္စရပ်များအတွက် လွတ်လပ်သော ကျွမ်းကျင် ပညာရှင်တစ်ဦးကိုဆက်လက်ထားရှိရန် ရွေးချယ်ထားသည်။ (အခန်း ၂၁ တွင် ရှုပါ။)

၃.၃ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် ကုလသမဂ္ဂ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု

ယနေ့အချိန်တွင် စံနှုန်းများကို ချမှတ်ထားပြီး နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများသည် သီအိုရီအရ ရှိနှင့်နေပြီး ဖြစ်ရာ ယင်းအခွင့်အရေးများ၊ စံနှုန်းများကို လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် အောင်မြင်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ကမ္ဘာ့ နိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့် လုပ်ကိုင်နိုင်သူများ၏ တာဝန်သာ ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ကြီးသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ် ရန် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြိုးပမ်း အားထုတ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် သဘောတူစာချုပ်

အမျိုးမျိုးတွင် ပါရှိသော ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တာဝန်များကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ထံမှ အကူအညီ တောင်းခံမှုများ ရှိနိုင်သည့်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးကဏ္ဍ နည်းပညာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အစီအစဉ် တစ်ခုကို စီမံထားရှိသည်။ နိုင်ငံများသည် လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ကာကွယ်သည့် လုပ်ငန်းအတွက် ဤအစီအစဉ်မှတစ်ဆင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ အကူအညီကို တောင်းခံ၍ နည်းပညာထောက်ပံ့မှု ရယူနိုင်သည်။ အဆိုပါ အကူအညီများတွင် အကြံပေး ဝန်ဆောင်မှုများ၊ သင်တန်းများ ပါဝင်ပြီး တစ်ခါတစ်ရံ ကုလသမဂ္ဂ ဝန်ထမ်းများ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံသို့ ကွင်းဆင်း လာရောက်ခြင်းများလည်း ပါသည်။ သင်တန်းများ တွင် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံရှိ ရှေ့နေများ၊ တရားသူကြီးများ၊ စစ်ဝန်ထမ်းများနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ဝန်ထမ်းများ (ဥပမာ ရဲတပ်ဖွဲ့) အတွက် ပြုလုပ်ပေးသော သင်တန်းများ ပါတတ်သည်။ ဤအစီအစဉ်များကို သီးခြားလွတ်လပ်သော ကိုယ်ပိုင်ဆန္ဒအရ ထည့်ဝင်ကြသော ရံပုံငွေများဖြင့် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။

သေချာသည့်အချက်မှာ စာချုပ်အခြေပြုသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစု တစ်ရပ် ဖော်ဆောင် နိုင်ခြင်းသည် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ကြီး၏ အောင်မြင်မှုများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ နှစ်ခြောက်ဆယ် မပြည့်မီ ကာလတစ်ခုအတွင်း၌ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေတစ်ရပ်သည် မှတ်တမ်း မှတ်ရာဖြင့် ပြနိုင်သော အရှိတရားတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်နှင့် ယင်းက မွေးဖွားပေးလိုက်သည့် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများသည် လူတစ်ဦးချင်းစီကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရာ ကာကွယ်ရန်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဤအကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်၍ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေပညာ အသင်းက အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ချက်ပေးသည်။

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း၌ရှိသော အဖိနှိပ်ခံရမှုများအတွက် မျှော်လင့်ချက်များစွာ ပေးသည်။ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ထောင်သောင်းများစွာသော အဖွဲ့များ၊ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးထံမှ အကူအညီ တောင်းကြသည်။ ၎င်းတို့၏ အမှုကိစ္စများကို ၎င်းတို့ကိုယ်စား အမျိုးမျိုးသော အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (non-governmental organizations (NGO)) က နိုင်ငံတကာအဆင့်သို့ တင်ပေးကြသည်။ နိုင်ငံအဆင့် အင်စတီကျူးရှင်းများ အလုပ် မလုပ်သည့် အခါတွင်ဖြစ်စေ၊ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရများ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှု မရှိသည့်အခါတွင် ဖြစ်စေ သန်းပေါင်းများစွာသော ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ခံ၊ ဖိနှိပ်ခံနှင့် အငတ်ဘေးခံများသည် ကုလ သမဂ္ဂ ထံပါး အကူအညီတောင်းကြသည်။

Bayefsky, A, pp 681-99

နောက်လာမည့်အခန်းတွင် ကုလသမဂ္ဂစနစ်အကြောင်းကို အသေးစိတ် ဆွေးနွေးသုံးသပ်ပါမည်။ ဦးစွာပထမ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအကြောင်း ဖော်ပြပါမည်။ ထို့နောက် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ကာကွယ်ရာတွင် ပါဝင်သော အဖွဲ့အစည်းအများ၊ စာချုပ်များ စသည်ဖြင့် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ အကြောင်းကို ဆက်လက် ဆွေးနွေးပါမည်။

Reading

Bayefsky, A, *Report on the UN Human Rights Treaties: Facing the Implementation Crisis*, first report of the Committee on International Human Rights Law and Practice, International Law Association, Helsinki Conference 1996, reproduced in A Bayefsky (ed), *The UN Human Rights Treaty System in the 21st Century* (The Hague: Kluwer, 2000).

Buergenthal, T, Skelton, D, and Stewart, D, *International Human Rights in a Nutshell*, 4th edn (St Paul, Minn: West Group, 2009).

Cassese, A, *International Criminal Law*, 2nd edn (Oxford: Oxford University Press, 2008).

Donnelly, J, *Universal Human Rights in Theory and Practice* (Ithaca: Cornell University Press, 2002).

Goodhart, M (ed), *Human Rights: Politics and Practice* (New York/Oxford: Oxford University Press USA/Oxford University Press, 2009).

Hannum, H (ed), *Guide to International Human Rights Practice*, 4th edn (New York: Transnational, 2004).

Kittichaisaree, K, *International Criminal Law* (Oxford: Oxford University Press, 2001).

McGoldrick, D, Rowe, P, and Donnelly, E (eds), *The Permanent International Criminal Court: Legal and Policy Issues* (Oxford: Hart Publishing, 2004).

*Meron, T, *Human Rights Law-Making in the United Nations: A Critique of Instruments and Processes* (Oxford: Oxford University Press, 1986).

*Mertus, J (ed), *The United Nations and Human Rights: A Guide for a New Era*, 2nd edn (Abingdon: Routledge, 2009).

Norman, R, and Zaidi, S, *Human Rights at the UN: The Political History of Universal Justice* (Indianapolis: Indiana University Press, 2008).

Schabas, W, *An Introduction to the International Criminal Court*, 3rd edn (Cambridge: Cambridge University Press, 2007).

Shelton, D (ed), *International Crimes, Peace and Human Rights: The Role of the International Criminal Court* (New York: Transnational, 2000).

Steiner, H, Alston, P, and Goodman, R, *International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals*, 3rd edn (Oxford: Oxford University Press, 2008).

De Than, C, and Shorts, E, *International Criminal Law and Human Rights* (London: Sweet and Maxwell, 2003).

Tomuschat, C (ed), *Human Rights: Between Idealism and Realism* (Collected

Courses of the Academy of European Law) (Oxford: Oxford University Press, 2003).
United Nations Division of Public Information, *Basic Facts about the United Nations*
(New York: United Nations (republished annually)).

Websites

---

www.un.org/en – The United Nations.

www.un.org/en/rights/ – United Nations Human Rights.

www.ohchr.org – United Nations High Commissioner for Human Rights.

www.un.org/ha/ – United Nations Humanitarian Affairs.

www.unhcr.ch – United Nations High Commissioner for Refugees.

www.unicef.org – United Nations Children’s Fund.

www.un.org/ga/children – May 2002 United Nations Special Session on Children.

www.un.org/womenwatch/index.html – United Nations Internet Gateway on the
Advancement and Empowerment of Women – Womenwatch.

www.interpol.int/Crime-areas – Links to Interpol site on Children and Human
Trafficking.

www.icc-cpi.int – International Criminal Court.

www.icty.org – International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia.

www.unictt.org – International Criminal Tribunal for Rwanda.

www.unwomen.org – United Nations Entity for Gender Equality and Empowerment
of Women.

www.ohchr.org/EN/Issues/Migration/SRMigrants – portal of the UN special
rapporteur on Migrants.

(၄) နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ

စတင်ဖွဲ့စည်းချိန်မှ စ၍ ကုလသမဂ္ဂသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့် ဆိုင်ရာ တာဝန်များကို ရှေ့ရောက်စေရန် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် ပထမဆုံးနှင့် အရေးပါဆုံး ခြေလှမ်း မှာ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် အထွေထွေ ညီလာခံမှ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ တိတိပပ ပြောရလျှင် ထိုကြေညာစာတမ်းမှာ ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု မရှိဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ကြေညာစာတမ်း၏ အကျိုးဆက်သက်ရောက်မှု များသည် ရေးဆွဲသူများ မျှော်မှန်းထားသည်ထက် ပိုခဲ့သည်။ ထိုကြေညာစာတမ်းကို အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကမ္ဘာ့ အမြင်များ အားလုံး သဘောတူသည့် စာချုပ်ဟု ကျယ်ပြန့်စွာ လက်ခံထားကြသည်။ ကနဦး ရည်ရွယ်ချက်မှာ ထိုကြေညာစာတမ်းနောက်တွင် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှုရှိပြီး စည်းကြပ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးများ သတ်မှတ်ထားသည့် စာချုပ် တစ်ခု ထုတ်ပြန်ရန် ဖြစ်သော်လည်း ထိုရည်ရွယ်ချက်မှာ မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ် အတွက် အများ သဘောတူညီမှု မရရှိမီ ၁၈ နှစ် ခန့်က ထွက်ပေါ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး ထိုစာချုပ် အသက်ဝင်လာစေရန် လိုအပ်သော လက်မှတ်အရေအတွက် ပြည့်မီစေဖို့ နောက်ထပ် ၁၀ နှစ် စောင့်ခဲ့ရသည်။

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေတွင် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၊ ပြည်သူ့ရေးရာ နှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်နှင့် ထိုစာချုပ်၏ အတင်း အကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ် (Optional Protocol) နှစ်စောင်နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်နှင့် ၎င်း၏ နောက်ဆက်တွဲတို့ ပါဝင်သည်။ ယင်းကို ကုလသမဂ္ဂမှ “ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးလုပ်ငန်းများ အားလုံးအတွက် ကျင့်ဝတ်နှင့် ဥပဒေ အခြေခံ... ထိုအခြေခံအုတ်မြစ် အပေါ် မူတည်၍ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စနစ်ကို တည်ထောင်ထားသည်” (OHCHR, *Fact Sheet No 22*, p 3) ဟု ညွှန်းဆိုသည်။ ယခု အခန်းတွင် ထိုစာချုပ်စာတမ်း တစ်ခုချင်းစီ၏ အကျယ်နှင့် လိုက်နာရန် စည်းကြပ်နိုင်မှုကို ရည်ညွှန်းကာ ထိုစာချုပ်စာတမ်းများကို ဆန်းစစ်သွားပါမည်။ စာချုပ်စာတမ်းပါ အချို့သော အခွင့်အရေး များကို အခန်း ၁၃ မှ ၂၁ တွင် အသေးစိတ် စဉ်းစားသွားပါမည်။

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအား “လူ့အခွင့်အရေး၏ သမိုင်းမှတ်တိုင်သစ်တစ်ခု၊ လူသားမျိုးနွယ်စု တစ်ခုလုံးအနေဖြင့် အရေးကြီးသော သမိုင်းမှတ်တိုင်တစ်ခုသို့ ဆိုက်ရောက် ကြောင်း ပြသသော စာချုပ်စာတမ်းကြီးတစ်ခု၊ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် လူ့တန်ဖိုးများကို ကြိုးပမ်းခြင်း မှတ်တိုင်တစ်ခုဟု ဖော်ပြခဲ့သည် (OHCHR, *The International Bill of Rights Fact Sheet 2, Rev 1*)။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်၌ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ ဖန်တီးရန် စိတ်ကူးသည် သွယ်ဝိုက်ပါဝင်နေသည်ဟုပင် ဆိုနိုင်သည်။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို အခြေခံ၍ အခွင့်အရေးများကို အနိမ့်ဆုံး စံနှုန်း သတ်မှတ်ရန်မှာ အမြဲ အကြံရှိခဲ့သည်။ အထွေထွေ

ညီလာခံ၏ ပထမဆုံး စည်းဝေးပွဲတွင် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ (ECOSOC) နှင့် ၎င်း၏ အဖွဲ့ခွဲ တစ်ခုဖြစ်သည့် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ထံသို့ အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ကြေညာချက်မူကြမ်းကို စဉ်းစားပေးရန် တင်ပြခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို လုပ်ငန်း အဖွဲ့ ၃ ဖွဲ့မှ အဓိက ဦးဆောင်၍ ရေးဆွဲခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများအတွက် အထွေထွေ ကြေညာချက်၊ အခွင့်အရေးများကို ပို၍ အသေးစိတ် ဖော်ပြချက် (အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်)နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေး နည်းလမ်းတို့ ဖြစ်သည်။ အချိန်အကန့်အသတ်ကြောင့် ကြေညာချက်ကိုသာ အထွေထွေ ညီလာခံ၏ ပဲရစ် ညီလာခံအမှီ သင့်လျော်သော စံနှုန်း အဖြစ် အချိန်မီ ပြန်လည် ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာ အာဏာနှင့် တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများအကြား ဆက်ဆံရေး အပါအဝင် အငြင်းပွားဖွယ် နယ်ပယ် အများအပြား ထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၂၁၇ က (၃) အရ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံမှ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ထုတ်ပြန် ကြေညာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ ဖန်တီးရန် ပထမဆုံး ရဲရင့်သော ခြေလှမ်းတစ်ရပ်ကို စလှမ်းလိုက်ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

၄.၁ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း

ယခုစာတမ်း ကိုယ်စားပြုထားသော အလယ်အလတ် လမ်းစဉ်၊ မတူကွဲပြားမှုကို လက်ခံခြင်းနှင့် နားလည်ပေးခြင်း၏ အင်အားများသည် ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှု ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်ရာလမ်းကြောင်း၌ အကြီးမားဆုံး တိုးတက်မှုများထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

Alfredsson, G, and Eide, A, p xxvii; ဗီယင်နာ ညီလာခံနှင့် ကုလသမဂ္ဂ ထောင်စုနှစ် ကြေညာချက်များကိုလည်း ကြည့်ပါ။

ကုလသမဂ္ဂ၏ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ကန့်ကွက်မိ မရှိဘဲ အတည်ပြုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံ (၈) နိုင်ငံက (ဘယ်လ်ဂျီယံ၊ အက်စ်အက်စ်အာရ်၊ ချက်ကိုစလိုဗားကီးယား၊ ပိုလန်၊ ဆော်ဒီအာယေးဘီယား၊ ယူကရိန်းနီးယမ်း အက်စ်အက်စ်အာရ်၊ ယူအက်စ်အက်စ်အာရ်၊ တောင်အာဖရိက သမဂ္ဂနိုင်ငံနှင့် ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံ) ကြားနေခဲ့ကြသည်။ အချိန် ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ကမ္ဘာ့ အသိုင်းအဝိုင်းမှ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပေါ် မှီခိုမှု ပိုမို မြင့်တက်လာသည်နှင့်အတူ ထိုကြားနေမှုများ၏ သက်ရောက်မှုကို ပျောက်ကွယ်သွားစေသည်။ ထိုအချိန်က အထွေထွေညီလာခံ၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ ပြောခဲ့သည့်အတိုင်း ကမ္ဘာ့ ကြေညာစာတမ်းသည် အပြောင်းအလဲ ဖြစ်စဉ်တွင် ကြီးမားသော အောင်မြင်မှု ဖြစ်သည်ဟူသော အချက်ကို သက်သေ ပြနေသည်။ ထို့ကြောင့် ကြေညာစာတမ်း၏ အရေးပါမှုကို လျော့တွက်၍ မရပေ။ သို့သော်ငြားလည်း ထိုကြေညာစာတမ်း၏ စည်းကြပ်နိုင်ခြင်းနှင့် ခေတ်ပေါ် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ တွင် ၎င်း၏ ဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်ပြီး အငြင်းပွားမှုများ ရှိနေဆဲပင် ဖြစ်သည်။

၄.၁.၁ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိပါသလား

အထွေထွေ ညီလာခံ၏ ကြေညာစာတမ်းသည် အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ချက်အရ ဥပဒေဖြင့် စည်းနှောင်မှု မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ကျင့်ဝတ်ပိုင်းအရ ဖိအားပေးမှု ကြီးကြီးမားမားတော့ ရှိသည်။ ထို့ပြင် ပဋိညာဉ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေး အများအပြားကို လက်ရှိတွင် ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် လက်ခံလာကြပြီး ယင်းတို့မှာ ဥပဒေ၏ အခြေခံ စည်းမျဉ်းများ ဖြစ်လာသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေအဖြစ် အခိုင်အမာ ထွက်ပေါ်ချင်မှ ထွက်ပေါ်တတ်သည်။ သို့ရာတွင် နမ်မီးဘီးယား (Namibia) အမှုတွင် တရား သူကြီး အမ်မွန်၏ သီးသန့် အမြင် ထုတ်ပြန်ချက်အရ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် “နိုင်ငံများအပေါ် ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ စည်းနှောင်မှု ရှိသည်။ ထုံးထမ်းစဉ်လာ အရဟု ဆိုရာ၌ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဓလေ့ထုံးထမ်းဥပဒေများကို ဥပဒေပြုခြင်း၊ ဥပဒေအဖြစ် လက်ခံကျင့်သုံးမှုကြောင့် ထုံးထမ်းစဉ်လာဥပဒေ၏ အာဏာစက် သက်ရောက်လာခြင်းတို့ကြောင့် ထုံးထမ်းစဉ်လာ ဥပဒေဖြစ်လာခြင်း” ကို ဆိုလိုသည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ မည်သည့် နိုင်ငံမျှ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ သက်ရောက်မှုကို မရှောင်လွှဲနိုင်ပေ။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၇၀ အတွင်း ကြေညာစာတမ်းသည် ၎င်း၏ “လူတိုင်းနှင့် နိုင်ငံတိုင်းအတွက် ဘုံအောင်မြင်မှု စံနှုန်း” ဖြစ်စေရန် ဆိုသည့် ရည်မှန်းချက်ကို ပြည့်မီနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်းကို နိုင်ငံတကာ၊ ဒေသဆိုင်ရာနှင့် ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် စီရင်မှုများတွင် မကြာခဏ ကိုးကား အသုံးပြုသည်။

ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများ အားလုံးသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခံရသေးသည် မဟုတ်။ အခွင့်အရေး၏ အခြေအနေကို သုံးသပ်၍ ဆုံးဖြတ်သင့်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဖီလာတီဂါ နှင့် ပီနာ အီရာလာ (Filartiga v Pena-Irala) အမှုတွင် အဓိက တရားရုံးတစ်ခု (အမေရိကန်နိုင်ငံ အယူခံ တရားရုံး) မှ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း သည် နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်း ရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ တရားသူကြီး ကက်ဖ်မန်းက ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို တားမြစ်ခြင်းသည် “ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းမှ သက်သေပြ သတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်နေပြီ ဖြစ်သည်” ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည်လည်း ထိုကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ် ဒါဘန်တွင် ကျင်းပခဲ့သော လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု၊ လူမျိုးကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ နိုင်ငံခြားသားများအား မနှစ်မြို့မှုနှင့် အခြား ဆက်စပ်သော မတူကွဲပြားမှုကို လက်မခံသည့် လုပ်ရပ်များအား ဆန့်ကျင်ခြင်း ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ ညီလာခံတွင် ကျွန်ုပ်တို့ကို လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုဟူ၍ ရှုတ်ချခဲ့သည်။

ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် “ကမ္ဘာ့ ယုံကြည်မှု တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယုံကြည်မှု အားလုံး စုပေါင်းထားသော၊ လူ့အခွင့်အရေး၏ ဘုံဒဿန တစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အထွေထွေ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းလည်း ဖြစ်သည်။” (Haksar, U, p 36)။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် လူသားမျိုးနွယ်စုအတွက် နိုင်ငံတကာမှ အသိအမှတ်ပြု ထားပြီး အားလုံး သဘောတူညီမှု ရရှိထားသော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။

ကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများမှာ ကျယ်ပြန့်ပြီး ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာတရား အားလုံး ကျင့်သုံးရန်အတွက် အခက်အခဲ အနည်းငယ်သာ တွေ့နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အားလုံးနီးပါး ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ပြောဆိုရေးသားသူတချို့က ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ လေသံသည် အတင်စီးဆန်သည် (paternalistic) ဟု ထောက်ပြကြသည်။ သို့သော် နိုင်ငံပေါင်း ချုပ်အသင်း၏ လူနည်းစုများဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် မတူသောအချက်မှာ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် အချိန်၏ စမ်းသပ်မှုကို ကြံ့ကြံ့ခံ ရပ်တည်နေနိုင် သည်။ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးနှင့် အများအပြားသော ပြည်တွင်း တရားရုံးများက ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့် အရေး ကြေညာစာတမ်းကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို၍ သော်လည်းကောင်း၊ လေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေ အဖြစ် သော်လည်းကောင်း အသုံးပြုသည်။ ကြေညာစာတမ်းကို အထူးသဖြင့် နိုင်ငံသစ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မေးခွန်းများအတွက် ကိုးကားရန် မကြာခဏ အသုံးပြုကြသည်။ NGO များ သည် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းအဖြစ် မှီခိုလေရာ Article 19 ကဲ့သို့သော လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့ အစည်းများသည် ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်း အမည်ကိုပင် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းမှ ယူထားသေးသည်။

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ ဖြစ်တည်မှုသည် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်ပေ မည်။ သို့ရာတွင် ထိုကြေညာစာတမ်းကို ပဋိညာဉ်များ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရာတွင် လည်းကောင်း၊ လက်ခံထားသော နိုင်ငံတကာ အလေ့အကျင့်များ၏ မူဝါဒ လမ်းညွှန် အဖြစ်သော် လည်းကောင်း၊ အထူးသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှ နိုင်ငံများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို အကဲဖြတ်သည့် အချိန် တွင် လည်းကောင်း အသုံးပြုနိုင်သည်။ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေး တချို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ချမှတ်ခြင်းသည် ထိရောက်ချင်မှ ထိရောက်ပေလိမ့်မည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အခွင့်အရေးများကကိုယ်၌က ဥပဒေစကားရပ် ဆန်ဆန်၊ ရှင်းရှင်းလင်လင်း ရေးမထားသောကြောင့် ဖြစ်သည် (တကယ်တမ်းတွင် သဘောတူ စာချုပ်များကို ဤအားနည်းချက်များကို ပြင်ဆင်ရန် ဖြစ်သည်)။

၄.၁.၂ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ အရေးပါမှု

နိုင်ငံအများအပြားသည် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း၊ အတည်ပြု ထားခြင်း မရှိကြပေ။ ထို့ကြောင့် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် အသုံးပြု နိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာတမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို အသစ်ပေါ်ထွက်လာသော ကိုလိုနီလက်အောက်မှ လွတ်မြောက်လာသော နိုင်ငံများစွာမှ ဖွဲ့စည်းပုံ စာရွက်စာတမ်းများအတွက် အခြေခံအဖြစ် အသုံးပြု သည်။ အစောပိုင်းက မရည်ရွယ်ခဲ့သော်လည်း ယင်းကို ယနေ့ခေတ် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင်လည်း အသုံးပြုသည်။ ကုလသမဂ္ဂမှ နောက်ပိုင်း ပြဋ္ဌာန်းသည့် အများစုသော လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများသည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းအပေါ် အခြေခံသည်။ ထိုစာတမ်းများသည် လူ့အခွင့်အရေး စာတမ်းကို ထပ်မံ

အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရန်နှင့် သိရှိလာစေရန် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် အရေးပါသော မူဘောင် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယင်းစာတမ်းပေါ် အခြေခံ၍ နောင်စာတမ်းများတွင် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိစေရန် လုပ်ဆောင်သည်။ မြင်တွေ့ရမည့်အတိုင်း ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို အခြေခံ၍ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် နှစ်ခု ထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။ အခြား စာချုပ်စာတမ်းများ ဖြစ်သော နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)) နှင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူ စာချုပ် အစရှိသည်တို့သည် လည်း လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ အကျယ်နှင့် ပါဝင်မှုများအပေါ် အခြေခံ၍ လူ့အသိုင်း အပိုင်းအတွင်း အချို့သော အုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အကျယ်ချဲ့ ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ကြေညာစာတမ်း၏ အရေးပါမှုကို နိုင်ငံတကာ၊ ဒေသဆိုင်ရာနှင့် ပြည်တွင်း ကြေညာချက်များကို ကြည့်၍လည်း တိုင်းတာနိုင်သည်။ ဥပမာ ၁၉၇၅ ခုနှစ် ဥပဒေပုဒ်မ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ညီလာခံ၏ နောက်ဆုံး လုပ်ဆောင်ချက်အဖြစ် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ဟယ်လ်ဆင်ကီး ကြေညာစာတမ်းတွင် အောက်ပါ အချက် ပါရှိသည်။ “လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ နယ်ပယ်တွင် ပါဝင်သော နိုင်ငံများသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်နှင့် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ စည်းမျဉ်းများနှင့် အညီ လုပ်ဆောင်ရမည်” (၁(က))။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအကြား ဆက်ဆံရေးအတွက် လမ်းညွှန် စည်းမျဉ်းများ ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်။ ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများမှ လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ပြဋ္ဌာန်းသည့် အခြေခံ စာချုပ်စာတမ်းများ အားလုံးသည် ၎င်းတို့၏ စကားဦးတွင် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းကို ကိုးကားကြသည်။ ၁၉၉၃ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံမှ ရေးဆွဲသော လုပ်ငန်း အစီအစဉ်ဆိုင်ရာ ဗီယင်နာ ကြေညာချက်တွင် ထိုအချက်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ဗီယင်နာကြေညာ ချက်က ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် “အတုယူဖွယ်ရာ အရင်းအမြစ် တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ကုလသမဂ္ဂက အောင်မြင်မှုများအတွက် စံနှုန်းများ သတ်မှတ်ရာတွင် အခြေခံအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သည်” ဟု ဆိုထားသည် (စကားဦး)။ ကုလသမဂ္ဂ ထောင်စုနှစ် ကြေညာချက်နှင့် ကုလသမဂ္ဂ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရည်မှန်းချက်များအတွက် ချမှတ်ခန်းသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်သည်လည်း ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ရည်ညွှန်းကိုးကားထားသည်။

အစောပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကုလသမဂ္ဂနှင့် အခြား အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အများအပြားသည် ယခုအခါတွင် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် နေ့၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့ကို လူ့အခွင့်အရေးနေ့အဖြစ် ကျင်းပနေပြီ ဖြစ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ယင်းနေ့ကို အများပြည်သူဆိုင်ရာ ရုံးပိတ်ရက်အဖြစ်ပင် သတ်မှတ်ထားသေးသည်။

၄.၁.၃ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါဝင်သည့် အချက်များ

ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ စကားဦးက လူသားမျိုးနွယ်စုဝင်များ အားလုံး၏ မွေးရာပါ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်းတူညီပြီး ခွဲခြားမရသော အခွင့်အရေးများသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လွတ်လပ်ခွင့်၊ တရားမျှတမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတို့အတွက် အခြေခံဖြစ်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ကြေညာ စာတမ်းက ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ ကတိပြုထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များကို တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ လေးစားရန်နှင့် လိုက်နာရန် ကြိုးပမ်းပါမည် ဟူသည့် အချက်ကိုလည်း ထပ်မံဖော်ပြထားသည်။ ကြေညာစာတမ်းသည် ထိုရည်မှန်းချက်များ ပြည့်မြောက်ရန် ထုတ်ပြန်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကြေညာစာတမ်းက ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ဘုံနားလည်သဘောပေါက်မှု ရရှိစေရန်လည်း ကြိုးပမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။

အထွေထွေ ညီလာခံက ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် “လူများအားလုံးနှင့် နိုင်ငံများ အားလုံးအတွက် အောင်မြင်မှု ရရှိစေရန် ဘုံစံနှုန်း” ဟု ဆိုသော်လည်း ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါဝင်သော စံနှုန်းများသည် တဖြည်းဖြည်း လုပ်ဆောင်ကာ သွားရမည့် ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင် ဖြစ်သည်။ အချို့ နိုင်ငံများအတွက် ကျော်လွှားရမည့် တောင်တစ်ခုသဖွယ် ရှိနေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အချို့သော အခွင့်အရေးများမှာ ခွဲခြား၍ မရနိုင်၊ ၎င်းတို့ကို ရရှိရေးသည် အလိုအလျောက် ရှိနေသည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း အချို့သော အခွင့်အရေးများမှာ ပို၍ အားနည်းသည့် ပုံစံရှိပြီး အောင်မြင်မှု ရရန် မျှော်လင့်နေရသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်း၏ နောက်ခံများကို ကြေညာစာတမ်းက ရှင်းပြနေသည်။

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် လူ့အားလုံးအတွက် တန်းတူညီမှုကို အာမခံ ပေးရာတွင် ဝေဝေဝါးဝါး ထားခဲ့ခြင်း မရှိ။

အပိုဒ် ၁။ လူသားအားလုံးသည် လွတ်လပ်သူများအဖြစ် မွေးဖွားလာကြပြီး ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အခွင့်အရေးများ တန်းတူရည်တူ ရှိကြသည်။ လူတို့၌ ဆင်ခြင်တုံတရားနှင့် အမှားအမှန် ဝေဖန် ပိုင်းခြားနိုင်သော အသိဉာဏ် ရှိကြ၍ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး ညီရင်းအစ်ကို စိတ်ဓာတ်ဖြင့် ဆက်ဆံ ကျင့်သုံးသင့်သည်။

အပိုဒ် ၂။ လူတိုင်းသည် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေး (သို့) အခြားအယူအဆ၊ နိုင်ငံသား (သို့) လူမှု အဆင့်အတန်း ဇာစ်မြစ်၊ ပစ္စည်းဥစ္စာဂုဏ်၊ မျိုးရိုးဇာတိဂုဏ်၊ မွေးဖွားမှု အဆင့်အတန်း (သို့) အခြား အဆင့်အတန်း စသည့် ခွဲခြားမှုမျိုး မရှိစေဘဲ ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြပါရှိသည့် အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် အားလုံးကို ခံစားခွင့် ရှိသည်။ ထို့ပြင် လူတစ်ဦးတစ်ယောက် နေထိုင်ရာ (သို့) နယ်မြေဒေသသည် အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင် လွတ်လပ်သည့် နယ်မြေ ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် အာဏာ မရရှိသော နယ်မြေ ဖြစ်စေ (သို့) အချုပ်အခြာ အာဏာ တစ်စုံတရား ကန့်သတ်မှု ရှိသည့် နယ်မြေ ဖြစ်စေ ယင်း၏ နိုင်ငံရေး၊ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် (သို့) နိုင်ငံတကာ အဆင့်အတန်း တစ်ခုခုကို အခြေပြု၍ ခွဲခြားမှု မပြုလုပ်ရ။

တန်းတူညီမျှနှင့် မည်သည့် အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ဖြစ်စေ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်ခြင်းသည် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး မူဝါဒ၏ အခြေခံအဖြစ် ရှိနေသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး စည်းမျဉ်းကို အခန်း (၁၂) တွင် အကျယ်ချဲ့၍ ဖော်ပြထားသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ရန် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ အပိုဒ် အမြောက်အမြားက ထပ်ကာ၊ ထပ်ကာ ဖော်ပြ သည့်အပြင် အချို့ပမာများတွင်လည်း ထပ်မံ တိုက်တွန်းထားခြင်းဖြင့် ကြေညာစာတမ်း၏ အဝန်း အပိုင်းကို မတူကွဲပြားမှုများအား နားလည်လက်ခံပေးခြင်း၊ နိုင်ငံများ၊ လူမျိုးစု (သို့) ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ အုပ်စုများ အားလုံးအကြား မိတ်ဆွေသဖွယ် ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက် ရေးတို့ပါ ပါဝင်စေရန် ချဲ့ထွင် ပေးသွားသည်။ ဤအချက်များက ကုလသမဂ္ဂ၏ နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး ထိန်းသိမ်းသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုပါ အထောက်အကူ ပြုနေသည်။ (နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး ထိန်းသိမ်းရေးသည် အဖွဲ့အစည်း၏ ခြုံငုံထားသော ရည်မှန်းချက် တစ်ခု ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၁(၁) ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်)။ လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ကမ္ဘာ့အစီအမံ အသစ်အရ လူသား အားလုံးသည် တန်းတူ ဖန်တီးထားသည် ဟူသည့် အချက်ကို စဉ်ဆက်မပြတ် ထပ်ကာ၊ ထပ်ကာ ပြောဆို၍ တွန်းအားပေးနေရသည်။

ကြေညာစာတမ်းက လူအားလုံးသည် လွတ်လပ်သူများအဖြစ် မွေးဖွားလာကြပြီး ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အခွင့်အရေးများ တန်းတူရည်တူ ရှိကြသည်ဟု စတင်ထားသည် (အပိုဒ် ၁)။ ထို့ကြောင့် လူသား အားလုံးသည် သဘောတူစာချုပ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများကို မတူညီစွာ ရရှိခြင်း (သို့) ခွဲခြားခံရခြင်း မရှိသင့်ပေ (အပိုဒ် ၂)။ အပိုဒ် (၃) က အခွင့်အရေးအားလုံး၏ အခြေခံ အကျဆုံး အခွင့်အရေးကို ဖော်ပြထားသည်။ “လူတိုင်းတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှု ရရှိခွင့်တို့ ရှိသည်” ဟု ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်မှု ရရှိခွင့်ကို နောက်ထပ် အပိုဒ်များတွင် ရှင်းလင်း အကျယ်ချဲ့ပြထားသည်။ ကျွန်ုပ်တို့နှင့် ကျွန်ုပ်တို့အရောင်း၊ အဝယ်ပြုခြင်းကို တားမြစ် ထားပြီး လူအားလုံးသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ဆင်တူသော ဆက်ဆံမှုများမှ ကင်းလွတ် ခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည် (အပိုဒ် ၄-၅)။ လူတိုင်းသည် ၎င်းတို့ နေထိုင်ရာ နိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာခွင့်နှင့် အခြေချနေထိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံသား ဖြစ်ပိုင်ခွင့် ရှိ သည်။ ညှဉ်းပန်းခံရခြင်းမှ လွတ်မြောက်ရန် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံနိုင်သည် (အပိုဒ် ၁၃-၁၅)။ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေး အများအပြားသည် ထိန်းသိမ်းခံထားရ သူများနှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများနှင့် မျှတစွာ စီရင်ခံပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ လည်း ပါရှိသည် (အပိုဒ် ၇-၁၁)။ မိသားစုကို လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ သဘာဝနှင့် အခြေခံကျသော အုပ်စု တစ်ခုအဖြစ် လေးစား၊ ကာကွယ်ပေးရမည်။ နိုင်ငံများသည် လူတစ်ဦး၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး လွတ်လပ်ခွင့်၊ နေအိမ်၊ စာပေးစာယူ ကိစ္စရပ်များ၊ မိသားစုနှင့် နာမည်ဂုဏ်သတင်းတို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားမဝင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း မပြုရ။ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် လက်ထပ်ကာ မိသားစုဘဝ ထူထောင်ပိုင်ခွင့် ရှိသည် (အပိုဒ် ၁၂ နှင့် ၁၆)။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ခွင့်၊ ယုံကြည်ခွင့်နှင့် ကိုးကွယ်ခွင့်၊ ထင်မြင်ယူဆခွင့်နှင့် ဖော်ထုတ်ခွင့်တို့ကို လည်း ကာကွယ်ပေးထားသည်။ လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်တို့ကိုလည်း ကာကွယ် ပေးထားသည် (အပိုဒ် ၁၈-၂၀)။ ဒီမိုကရေစီ တည်မြဲရေးအတွက် အစိုးရအဖွဲ့နှင့် ပြည်သူ့ ဝန်ဆောင်မှု ကဏ္ဍများတွင် ပါဝင်ခွင့်တို့ကိုလည်း အပိုဒ် ၂၁ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ တစ်သီး ပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် သင့်လျော်သော လူနေမှု အဆင့်အတန်း၊ ကျန်းမာရေးနှင့် သုခချမ်းသာ၊

အလုပ်ရှိခွင့်၊ လူမှု ဖူလုံရေး၊ အနားယူချိန်နှင့် အပန်းဖြေချိန် ရရှိခွင့်၊ ပညာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဘဝ အစရှိသည်တို့ ရရှိရေးကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (အပိုဒ် ၂၂-၂၇)။ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းတွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများ၏ အကျယ်နှင့် ဘောင်နယ်နိမိတ်က အခွင့်အရေး များသည် အားလုံးအတွက် အကျိုးဝင်ခြင်းနှင့် ခွဲခြား၍ မရခြင်းဟူသည့် အချက်များကို အလေး စိုက် ဖော်ပြနေသည်။

သို့ရာတွင် ကြေညာစာတမ်းသည် အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားသော စာတမ်းသက်သက် မဟုတ်ပေ။ ယင်းတွင် အပြန်အလှန် အကျိုးပြုခြင်း ပုံစံများလည်း ပါရှိသည်။ အပိုဒ် ၂၉ က “လူတိုင်းသည် မိမိ၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးကို လူမှုအသိုင်းအဝန်း အတွင်း၌သာ ဖွံ့ဖြိုးနိုင်သည် ဖြစ်၍ ယင်းအသိုက်အဝန်းအပေါ် တာဝန်ရှိသည်” ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် (African Charter on Human and People’s Rights (ACHPR)) နှင့် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် (American Convention on Human Rights) တို့တွင် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီမှ လူမှုအသိုင်းအဝန်းနှင့် နိုင်ငံတော်အပေါ် ရှိသည့် တာဝန်များကို ပို၍ တိုးချဲ့ဖော်ပြထားသည်။

၄.၁.၄ လူနည်းစု အုပ်စုများအား အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း

လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် အခွင့်အရေး အသစ်များ ဖန်တီးပေးသည်။ လူသားတိုင်း အတွက် မွေးရာပါဖြစ်သော၊ ရုတ်သိမ်း၍ မရသော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းအတွက် ဆွေးနွေးခဲ့သည့် ကာလတလျောက် လူနည်းစု အုပ်စုများအကြောင်း သီးခြားအပုဒ်တစ်ခု ထည့်သွင်းရန် လိုလားခဲ့ကြသည်။ တကယ်တမ်းပြောရ မည်ဆိုလျှင် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးများ ဆိုကတည်းကပင် လူနည်းစု အုပ်စုများအတွက် အကာ အကွယ်ပေးမှုကို သီးခြားဖော်ပြရန် မလိုသင့်ပေ။ လူတိုင်းတွင် အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေးများ ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည် (လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းမှ ကင်းဝေးခွင့်)။ ထိုအခွင့်အရေးများသည် ယခင်က လူနည်းစု အုပ်စုများအတွက်သာ အဓိက ကျသည်။ လူနည်းစု အုပ်စုများသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း လူသားမျိုးနွယ်စုများအပေါ် ကျူးလွန်ခဲ့သော အဆိုးဆုံး ရာဇဝတ်မှုများကို ခံစားခဲ့သည်ဟူသော အချက်ထက် လူသားအားလုံးသည် တန်းတူဖြစ်သည်ဟု ကြွေးကြော်ထားသည့် ကြေညာချက်တစ်ခုတွင် လူနည်းစုအုပ်စုများကို ခွဲထုတ်ကာကွယ်ထား သည့် စကားရပ်တစ်ခု ပါဝင်နေသည်ခြင်း မဆီလျော်ဟူသော အချက်ကို ပို၍ အလေးပေးခဲ့ကြ သည်။ အဆုံးတွင် နိုင်ငံရေးအရ စဉ်းစားခြင်းများက လူသားခြင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ စံနှုန်းများအပေါ် အလေးသာသွားခဲ့ပြီး အဆုံးသတ်စာတမ်းတွင် လူနည်းစု အုပ်စုများဆိုင်ရာ အပိုဒ်ကို ချန်ပစ်ခဲ့ရ သည်။ သို့ရာတွင် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်၏ တတိယပိုင်းကို “လူနည်းစု အုပ်စုများ၏ ကံကြမ္မာ” ဟု အမည်ပေးထားပြီး လူနည်းစု အုပ်စုများကို အကာအကွယ် ပေးရေးအား လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နှင့် ကော်မရှင်ခွဲထံသို့ တာဝန်ပေးအပ် ထားသည်။ ထိုဆွေးနွေးချက်များနှင့် ခေတ်ပေါ် လူနည်းစု အုပ်စုများကို အကာအကွယ် ပေးပုံများ အား အခန်း ၂၁ တွင် ပို၍ အသေးစိတ် ဆွေးနွေးထားသည်။

၄.၁.၅ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ ဘောင်ဝင်မှု

လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို အမြင့်ဆုံးသော အဆင့်တွင် ထားရှိသင့်သည်။ သံသယရှိစရာ မလိုသည့် အချက်မှာ ယင်းသည် ကမ္ဘာကြီးနှင့် လူသားများအတွက် ရှေးယခင်က မရှိခဲ့ဘူးသည့် အရာ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်မှ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်အား အသိအမှတ်ပြု ဆက်ဆံခြင်းကို နိုင်ငံတော်၏ စိတ်ဆန္ဒ အလျောက် လုပ်ချင်သလို လုပ်၍ မရတော့ပေ။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်စီ သည် မွေးရာပါ တူညီသော၊ အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများ ရရှိရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့် အရေးများကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအခွင့်အရေးများမှာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း မထုတ်ပြန်မီကပင် အခြေခံရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ လက်ခံထားသော လူ့အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြရာ၌မူ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းသည် ပြိုင်ဘက် မရှိပေ။ ကြေညာစာတမ်းသည် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၏ ဘောင်ကို ကျော်လွန်ပြီး ကမ္ဘာ့စံနှုန်း အဖြစ် သတ်မှတ်ခံရသည့် စာတမ်း တစ်စောင် ဖြစ်သည်။ ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့် အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ကျရှုံးစေသည့် အချက်မှာ ၎င်း၏ ဥပဒေ အဆင့် (သို့) ဥပဒေ အဆင့် မရှိသည့် အချက် ဖြစ်သည်။ ယင်းကို ဥပဒေအရ စည်းကြပ်နိုင်ခြင်း မရှိ။ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ဥပဒေ၏ ယေဘုယျ စည်းမျဉ်းများ (သို့) ဓလေ့ထုံးတမ်း၏ အပိုင်းတစ်ခုဟု လက်ခံထားကြသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ လူ့အခွင့် အရေးကောင်စီသည် ကြေညာစာတမ်းကို မှီငြမ်းသည်သာ ဖြစ်သည်။ အထွေထွေညီလာခံက အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်၏ အပိုဒ် ၅၅၊ ၅၆ ပါ တာဝန်များနှင့်အညီ "ကြေညာစာတမ်းကို ပြည်သူ့အများကြားတွင် ဖြန့်ဝေသင့် သည်။... အထူးသဖြင့် ကျောင်းများနှင့် အခြား ပညာရေးဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းများတွင် ကြေညာစာတမ်းကို ဖြန့်ဝေခြင်း၊ ပြသခြင်း၊ ဖတ်ပြခြင်း၊ တင်ပြ ရှင်းလင်းခြင်းများ ပြုသင့်သည်။ နိုင်ငံများ (သို့) နယ်နိမိတ်များ၏ နိုင်ငံရေး အယူဝါဒ မည်သို့ပင် ရှိစေကာမူ ထိုသို့ ပြုလုပ် သင့်သည်" ဟု ဆိုခဲ့သည်။ (ကုလသမဂ္ဂ အထွေ ထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၂၁၇)။ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးသည် စာတမ်းကို တတ်နိုင်သမျှ ဘာသာစကားအမျိုးမျိုးဖြင့် ထုတ်ဝေ၊ ဖြန့်ချိရန် တာဝန်ရှိသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၂၁၇ ကို ကန့်ကွက်ခဲ့သော နိုင်ငံမရှိ။ ကြားနေသော နိုင်ငံ ၉ နိုင်ငံ ရှိခဲ့သည်။ လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ ပညာရေးကို ပညာသင်ယူခွင့်နှင့် အတူ အခန်း (၂၀) တွင် ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

ကွန်ပျူတာစနစ်နှင့် အင်တာနက် ထွန်းကားလာခြင်းတို့က ထိုရည်မှန်းချက်များကို ပိုမိုပေါက် မြောက် စေသည်။ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ယခုအခါ အွန်လိုင်းတွင် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နာ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှတစ်ဆင့် ရယူနိုင်ပြီ ဖြစ်သည်။ အကူပန်တီ၊ အာဆန်တီ၊ ကက်တလန်၊ ကော်စီကန်၊ ချက်၊ ကာဒ်ဒစ်ရှ်၊ နေပါလီ၊ ဂျူးချူဝါ၊ ဆာမိုအန်၊ စကော့ဂဲလ်လစ်၊ တွန်ဂန်၊ တာကစ်ရှ်၊ ဇူးလူး၊ လက်တင်နှင့် အက်စ်ပါရန်တို့ ဘာသာစကားများ အပါအဝင် ဘာသာပေါင်း ၃၀၀ ခန့်ဖြင့် ဖတ်ရှုနိုင်ပြီ ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဘာသာပြန်ခံရ ခြင်း အများဆုံး ဖြစ်သည့် စာတမ်းတစ်ခုအဖြစ် ကမ္ဘာ့စာရင်း ဝင်ထားသည်။ ကြေညာစာတမ်းမှာ အမှန်တကယ်ပင် တစ်ကမ္ဘာလုံးအတွက် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ

အများအပြားတွင် ကိုလိုနီ အာဏာများမှ လွတ်မြောက်ခြင်း အထိမ်းအမှတ် (သို့) ကြေညာ စာတမ်း ထုတ်ပြန်သည့် နှစ်ပတ်လည် နေ့ရက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်း ခြင်း၊ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ အချက်များကို ဖော်ပြထားသော အထိမ်းအမှတ် ကျောက်တိုင်များ စိုက်ထူခြင်းတို့ဖြင့် ဂုဏ်ပြုကြသည်။ ကြေညာစာတမ်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် နှစ်ပတ် လည်ကို လူ့အခွင့်အရေးနေ့ဟု သတ်မှတ် ကျင်းပခြင်းက ကြေညာစာတမ်းကို ပို၍ မြှင့်တင်ပေးရာ ကျသည်။

၁၉၆၈ ခုနှစ်ကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများနှစ်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံကို အီရန်နိုင်ငံ၊ တီဟီရန်မြို့တွင် ကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။ ညီလာခံမှ ကြေညာစာတမ်း ထုတ် ပြန်ခဲ့သော အချိန်မှ စ၍ နှစ်နှစ်ဆယ်အတွင်း ရရှိခဲ့သော အောင်မြင်မှုများကို ပြန်လည် သုံးသပ် ကာ တရားဝင် မှတ်ချက်များ ပြုခဲ့သည်။ ညီလာခံက စာမတတ်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးကို မြှင့်တင်ရာ၌ အဟန့်အတားဖြစ်စေသည် (တရားဝင် ကြေညာချက် ၁၄)။ နိုင်ငံ အားလုံးသည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း နောက်ကွယ်က မူများအပေါ် သက်ဝင် ယုံကြည်ကြောင်း အတည်မပြုမီ၊ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လူသားတိုင်းအတွက် အခြေခံ လွတ်လပ် ခွင့်များအပေါ် လေးစားမှုကို မြှင့်တင်၊ အားပေးရမည့် တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရန် အရေးကြီး ကြောင်း၊ လူမျိုးအားလုံး၊ အစိုးရအားလုံးကို ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါရှိသောမူများကို ဦးထိပ် ပန်ဆင်ရန်၊ လူသားအားလုံး လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိသော၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်း ဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးနှင့် လောကုတ္တရာရေးရာ ဖူလုံကောင်းမွန်သော ဘဝကိုယ်စီ နေထိုင်နိုင်ရန် ဆထက်ထမ်းပိုး ကြိုးပမ်းကြသင့်ကြောင်း တိုက်တွန်းကြေညာခဲ့သည် (ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁)။ ၁၉၆၈ ခုနှစ်မှ စတင်၍ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေးအတွက် ထူးချွန်စွာ လုပ်ဆောင်သူများကို ဆုများ ချီးမြှင့်သည်။

၁၉၉၃ ခုနှစ် ဝီယင်နာတွင် ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံက နိုင်ငံတကာ အသိုင်း အဝိုင်း (အဖွဲ့ဝင် အရေအတွက်မှာ သုံးဆယ့်လောက် တိုးလာပြီ ဖြစ်သည်) ၏ အမြင်များကို ထပ်မံ အတည်ပြုပေးသည်။ “လူ့အခွင့်အရေး အားလုံးသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်၊ ခွဲခြား၍ မရ၊ အပြန်အလှန် မှီခို ဆက်စပ်နေသည်” (ကြေညာချက် ၅)။ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ အခြေခံ ဖြစ်သော တန်းတူညီရေးကို အားပေးပြီး ကမ္ဘာ့အသိုင်းအဝိုင်း အသစ်မှ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများအားလုံး တန်းတူ အရေးပါမှုကို အသိ အမှတ် ပြုပေးသည်။

မကြာသေးမီက ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံ ထောင်စုနှစ် ကြေညာချက် (UN Doc A155/L.2) စာပိုဒ် ၂၅ တွင်လည်း အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများကို ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းအား အပြည့်အဝ လေးစားလိုက်နာရန် တိုက်တွန်းထားသည်။

၄.၂ ၁၉၆၆ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များ

လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ရေးဆွဲသူများက ဥပဒေ ပုံစံဖြင့် ရေးဆွဲထားသော အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ အသေးစိတ် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဇယားများ ထုတ်ပြန်ရန် မျှော်လင့်ခဲ့ကြသည် (အပိုင်း c၊ အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၂၁၇ (၃)၊ ၁၉၄၈)။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်က ၎င်း၏ ဒုတိယအစည်းအဝေးတွင် အကြံပြုခဲ့သည့် မူလ အကြံအစည် ၌ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေတွင် ကြေညာစာတမ်း၊ သဘောတူစာချုပ်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရန် အစီအစဉ်များ ပါရှိသည်။ အချိန်အတန်ကြာ ဆွေးနွေးခဲ့ပြီးနောက် အထွေထွေ ညီလာခံမှ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများကို အကျယ်ချဲ့ထားသော ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိသည့် သဘောတူစာချုပ်တစ်ခု ပြင်ဆင်မည့်အစား သီးသန့် စာချုပ် စာတမ်း နှစ်စောင် ပြင်ဆင်ရန် ဆုံးဖြတ် ခဲ့သည်။ တူညီသော ရည်မှန်းချက်ရှိကြောင်း ပြသနိုင်ရန် ထိုစာချုပ်နှစ်ခုကို အထွေထွေ ညီလာခံတွင် တပြိုင်နက်တည်း တင်ပြခဲ့သည် (အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၅၄၃ (၆)၊ ၁၉၅၂)။ သဘောတူစာချုပ် နှစ်စောင် ရေးဆွဲခြင်းကို သက်ရောက်မှု ရှိခဲ့သော ဆွေးနွေးမှုများမှာ အချိန် ကြာမြင့်ခဲ့ပြီး အသေးစိတ် ကျခဲ့သည်။ နိုင်ငံများ၊ အထူး အေဂျင်စီများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများလည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။

စာတမ်း ရေးဆွဲချိန်တွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် စိတ်အားထက်သန်မှုမှာ လက်တွေ့တွင် ဖြစ်မလာခဲ့ပေ။ ၁၉၆၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၆ ရက်နေ့တွင် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ် ရှိသော အကြံပြုချက် မူကြမ်းကို ဆုံးဖြတ်ချက်များ၏ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် အထွေထွေ ညီလာခံ မှ အတည်ပြုရန် တင်ပြခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များမှာ ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိလေရာ ယင်းတို့ကို လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းထက် ကျော်လွန်ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံအရေအတွက် အများအပြား ရှိသော်လည်း တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ လက်ခံခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ တန်ဖိုးကို လျော့တွက်၍ မရပေ။

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီသည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးအတွက် စာချုပ်စာတမ်း နှစ်စောင်ကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းမှာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း တစ်ခုလုံးကို စာတမ်း တစ်စောင်တည်းဖြင့် အကျယ်ချဲ့ရန် ခက်ခဲသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်း နှစ်ခုအဖြစ် အသက်ဝင်လာသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ် (ICCPR) နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (ICESCR) တို့ ဖြစ်သည်။ ICCPR သည် လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၃ မှ ၂၁ တွင် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ICESCR မှာ အပိုဒ် ၂၂ မှ ၂၇ တွင် ဖော်ပြထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ သဘောတူစာချုပ် နှစ်ခုကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် "သဘောတူ စာချုပ်များနှင့် အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော (ICCPR) နောက်ဆက်တွဲများကို နှောင့်နှေးမှု မရှိဘဲ လက်မှတ်ရေးထိုး သဘောတူနိုင်ပြီး စောစောစီးစီးပင် အသက်ဝင်လာလိမ့်

မည်” ဟု မျှော်လင့်ခဲ့သည် (အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၂၂၀၀ က၊ ၁၉၆၆)။ တဖန် အထွေထွေ ညီလာခံမှ ထိုစာချုပ် နှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သေးသည်။ ထိုကြိုးပမ်းမှုမှာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အောင်မြင်ခဲ့သည်။ သဘောတူ စာချုပ် နှစ်စောင်ကို သမိုင်းကြောင်းအရ လက်မှတ်ရေးထိုးမှုနှင့် လိုက်နာမှု အရေအတွက်မှာ မတိမ်းမယိမ်းပင် ဖြစ်သည် (အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်ရေးထိုး သည့် အရေအတွက်မှာတော့ မတူညီပေ)။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံအများအပြားသည် ထိုသဘောတူစာချုပ် နှစ်စောင်ကို တစ်ခုအဖြစ်သာ ရှုမြင်ကြသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာဇာတ်ခုံ၌ မိမိတို့သည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို လိုက်နာသည်ဟု အမြင်ခံလိုသည့် နိုင်ငံများ ရှိနေသည့်အတွက် နိုင်ငံရေးအရ စဉ်းစားပေးရသည်များ ရှိသည်။

သဘောတူစာချုပ်များကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပြီး နိုင်ငံတကာနှင့် လူအများမှ ထောက်ခံမှု ရေချိန်မြင့်တက်နေချိန်တွင် စတင် မိတ်ဆက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ယင်းမှာ စံမျှော်မှန်းချက်တစ်ခုဖြစ်ပြီး လက်တွေ့ဖြစ်လာရန် မရည်ရွယ်ပေ။ သဘောတူစာချုပ်များ အသက်ဝင်လာစေရန် ၁၀ နှစ်ခန့်နီးပါး စောင့်ဆိုင်းခဲ့ရသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စာချုပ်သည် ၁၉၇၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၃ ရက်နေ့တွင်လည်းကောင်း၊ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ စာချုပ်သည် ၁၉၇၆ ခုနှစ် မတ်လ ၂၃ ရက်နေ့တွင်လည်းကောင်း အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းမှ မွေးဖွားလာသော အမြှော့ သဘောတူစာချုပ်

လက်ရှိ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် အထူးသဖြင့် စီးပွားရေးနှင့် နည်းပညာပိုင်းတွင် တစ်နိုင်ငံချင်း အနေနှင့်ရော၊ နိုင်ငံတကာ အထောက်အကူ၊ ပူးပေါင်းမှုများနှင့်ရော ၎င်းတို့တွင် ရှိသမျှ အရင်းအမြစ်ကို အသုံးပြုကာ အထူးသဖြင့် ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များ အပါအဝင် သင့်တော်သော နည်းလမ်း မှန်သမျှနှင့် သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို တဖြည်းဖြည်းနှင့် အပြည့်အဝ ရရှိစေရန် လုပ်ဆောင်သွားရမည်။

အပိုဒ် ၂(၁) စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်

တည်ဆဲ ဥပဒေအရ (သို့) အခြားနည်းလမ်းများအရ ပြဋ္ဌာန်းပြီး မဟုတ်ပါက နိုင်ငံများသည် လက်ရှိ သဘောတူစာချုပ်ကို လိုက်နာရန် သင့်လျော်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရမည်။ နိုင်ငံများသည် သဘောတူစာချုပ်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများ ရရှိစေရန် လိုအပ်သော ဥပဒေများ (သို့) အခြားနည်းလမ်းများကို ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ဖြစ်စဉ်များနှင့် အညီ၊ လက်ရှိ သဘောတူစာချုပ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အညီ ပြဋ္ဌာန်းရမည်။

အပိုဒ် ၂(၂)၊ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်

လေ့လာသူ အများအပြားအတွက် ဤအချက်မှာ သဘောတူစာချုပ် နှစ်ခုအကြား အဓိက ကွဲပြားသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကိုးကား၍ ထိုကွဲပြားချက် ရှိခြင်းကို အကဲဖြတ်ပါ။

သဘောတူစာချုပ် တစ်ခုစီတွင် အလေးအနက်ထား ဖော်ပြထားသည့် အချက်မှာ ထိုစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများအပေါ်ထားရှိသည့် အမြင်ကို ရောင်ပြန်ဟပ်နေသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများ အားလုံးကို စာတမ်း တစ်စောင်တည်းတွင် အကျယ်ချဲ့ရန်မှာ နိုင်ငံရေးအရ လက်ခံနိုင်ဖွယ်မရှိသလို လက်တွေ့လည်း မကျပေ။ သဘောတူစာချုပ် နှစ်စောင် ထုတ်ပြန်ခြင်းကာ ခွဲခြားလိုက်ခြင်းဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးတွင် မတူညီသော အခွင့်အရေး မျိုးဆက်များရှိပြီး အဆင့် အနိမ့်အမြင့် ခွဲခြားထားသည်ဟူသော ယုံကြည်မှုကို ပို၍ သက်တမ်းရှည်စေသည်။ နှစ်ပေါင်းများစွာအကြာ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်၊ အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်နှင့် အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ဥရောပသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် (EU Charter on Fundamental Rights) တို့ ထုတ်ပြန်မှသာ အခွင့်အရေးများ ခွဲခြားပေး၍ မရသည့် အချက်ကို အလေးစိုက် ဖော်ပြတော့သည်။

၄.၂.၁ တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများလော

မတူညီသော အခွင့်အရေးမျိုးဆက်များ (ယင်းအသုံးအနှုန်းမှာ ကျန်ရှိနေသေးသော်လည်း ဝေဖန်သူ အများအပြားမှာ ထိုသို့ခွဲခြားခြင်းကို အသုံးမပြုတော့ပေ) နှင့် ပတ်သက်ပြီး ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အငြင်းအခန် ဖြစ်ခြင်းကို နားလည်စေရန် လူ့အခွင့်အရေးသည် ခွဲခြား၍ မရနိုင်ဟု အသိအမှတ် ပြုခြင်းကို နားလည်ရလိမ့်မည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်သည် အချို့သော ဝေဖန်သူများက လူ့အခွင့်အရေး၏ ပထမမျိုးဆက်ဟု အသိအမှတ် ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မျှတသော ဒီမိုကရေစီ ကျင့်သုံးသည့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတွင် လူအားလုံး ရရှိရမည့် အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများမှာ ၁၈ ရာစု ပြင်သစ်နှင့် အမေရိကန် ကြေညာစာတမ်း များမှ ဆင့်ကဲ ပြောင်းလဲလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများကို တစ်ကမ္ဘာလုံးက အသိအမှတ်ပြု လက်ခံထားကြသည်။ ၎င်းတို့ကို ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အားလုံးမှ ချက်ခြင်း အသိအမှတ် ပြုရသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်မှု ရရှိခွင့်၊ အမှီအခိုကင်းပြီး ဘက်မလိုက်သော ခုံရုံး (သို့) တရားရုံးတွင် မျှတစွာ ရုံးတင်စစ်ဆေး ခံပိုင်ခွင့် အစရှိသည်တို့ ပါဝင်ပြီး လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ ယုံကြည် ကိုးကွယ်ခွင့် အစရှိသည့် လွတ်လပ်ခွင့်များလည်း ပါဝင်သည်။

တစ်ဖက်တွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်မှာ လူ့အခွင့်အရေး၏ ဒုတိယမျိုးဆက်ဟု သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများသည် ၁၉ ရာစု ဥရောပတိုက်အတွင်း လူမှုရေး အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပွားသည့် နောက်ပိုင်း အဆင့်များတွင် ပါဝင်လာသော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။

ထိုအခွင့်အရေးများမှာ ပို၍ စိတ်ကူးယဉ်ဆန်ပြီး အချို့အခွင့်အရေးများမှာ အထူးသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများတွင် လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် မလွယ်ကူလှပေ။ ပညာသင်ယူခွင့်၊ သင့်လျော်သော နေအိမ် ရရှိခွင့်၊ လူမှုဖူလုံရေး ရရှိခွင့်၊ လုံခြုံပြီး ကျန်းမာသော အလုပ်အကိုင် ပတ်ဝန်းကျင် ရရှိခွင့်နှင့် သင့်လျော်သော အပန်းဖြေချိန်၊ အနားယူချိန် ရရှိခွင့်တို့မှာ ဥပမာများ ဖြစ်သည်။ အချို့ ဝေဖန်သူများကမူ ထိုအခွင့်အရေးများသည် စောစောစီးစီးကပင် စခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။

တတိယ မျိုးဆက် အခွင့်အရေးများမှာ အသစ်အဆန်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့ကို တတိယ မျိုးဆက်ဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများမှာ အုပ်စုလိုက် အတူတကွ လုပ်ဆောင်ရ သည့် အုပ်စုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။ တစ်ခါတရံ လူများ၏ အခွင့်အရေးများ (သို့) စုပေါင်း အခွင့်အရေးများဟုလည်း ခေါ်သည့် ထိုအခွင့်အရေးများမှာ နောက်ပိုင်းတွင် ပို၍ လူသိ များ ထင်ရှား လာသည်။ ဥပမာ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (သို့) ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် သဟဇာတ ဖြစ်သော ပတ်ဝန်းကျင် ရရှိခွင့် အစရှိသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၆ တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံမှ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် မှု အခွင့်အရေးကို လူ့အခွင့်အရေးတွင် ထည့်သွင်းလိုက်ခြင်းသည် ပထမမျိုးဆက်နှင့် ဒုတိယ မျိုးဆက်ပါ အခြား လူ့အခွင့်အရေးများ ရရှိစေရေးအတွက် လိုအပ်သည့် အခြေအနေ ဖန်တီးပေး နိုင်ရန် ဖြစ်သည်။ ကြေညာချက်က သဘောတူစာချုပ် နှစ်ခုသည် အပြန်အလှန်မှီခိုနေကြောင်း၊ ခွဲခြား၍ မရကြောင်းနှင့် တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ကြောင်း အလေးစိုက် ဖော်ပြထားသည် (အခန်း ၂၃ တွင် ရှုပါ)။ ထိုကြေညာချက်သည် ကုလသမဂ္ဂအတွက် တတိယမျိုးဆက် လူ့အခွင့်အရေးများအတွက် ခြေလှမ်းကို စတင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ စာချုပ် နှစ်ခုလုံးတွင် ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ထပ်တူညီသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်သည်။ သို့သော် ဤစာချုပ် နှစ်ခုစလုံး၌ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရရှိခံစားခွင့် အကြောင်း မပါရှိပေ။ နိုင်ငံများက ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ပါဝင်ခြင်းကို အုပ်စုလိုက် အခွင့်အရေးအသစ် ပါဝင်လာသည်ဟု အသိအမှတ် ပြုခြင်းထက် ကိုလိုနီပြုခြင်းမှ လွတ်လပ်ခွင့် ရခြင်းကို ရောင်ပြန်ဟပ်နေသည်ဟု ယူဆကြသည် (အခန်း ၁၇ တွင် ရှုပါ)။

မျိုးဆက်များအကြား ကွဲပြားခြားနားမှုများသည် အခွင့်အရေးများ ပေါ်ပေါက်လာသည့် နှစ်ရက် အချိန်အခါတို့ကို ထင်ဟပ်ပြသနေသော်လည်း အခွင့်အရေးများ မိသားစုဖြစ်နေသည်ကို သတိပြု သင့်သည်။ မည်သည့် မိသားစုတွင် မဆို မတူညီသော မျိုးဆက်များကို တစ်ခုတည်းအဖြစ် ရှုမြင် သည့်အတိုင်း ဤကိစ္စ၌လည်း အခွင့်အရေးများသည် လူသားများအားလုံး၏ ကမ္ဘာလူ့အခွင့်အရေး များ မိသားစု ဖြစ်သည်။

၄.၂.၂ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်

၄.၂.၂.၁ ခြုံငုံတင်ပြချက်

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (ICESCR) က လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများကို အောက်ပါအတိုင်း တိုက်တွန်းထားသည်။

လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် အထူးသဖြင့် စီးပွားရေးနှင့် နည်းပညာပိုင်းတွင် တစ်နိုင်ငံချင်း အနေနှင့်ရော၊ နိုင်ငံတကာ အထောက်အကူ၊ ပူးပေါင်းမှုများနှင့်ရော ၎င်းတို့တွင် ရှိသမျှ အရင်းအမြစ်ကို အသုံးပြုကာ အထူးသဖြင့် ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များ အပါအဝင် သင့်တော်သော နည်းလမ်း မှန်သမျှနှင့် သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို တဖြည်းဖြည်းနှင့် အပြည့်အဝ ရရှိစေရန် လုပ်ဆောင်သွားရမည်။

အပိုဒ် ၂

နိုင်ငံများ၏ စိတ်ဆန္ဒနှင့် အရင်းအမြစ်များအပေါ် မူတည်၍ အဆင့်ဆင့် တိုးတက် ပြောင်းလဲ လာသော အခွင့်အရေး ရရှိမှု အစီအစဉ်ကို မျှော်မှန်းထားသည်။ အချို့သော အခွင့်အရေးများ၏ သဘောသဘာဝ အရ ထိုသို့သော ချဉ်းကပ်ပုံမျိုးမှာ လိုအပ်သည်။ ထိုဖြစ်စဉ်အတွက် နိုင်ငံများကို အမျိုးမျိုးသော နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် အထူးအေဂျင်စီများမှ ထောက်ပံ့ပေးသည်။ လိုအပ်ချက်များကို အစီရင်ခံစာ စနစ်များမှ ရှာဖွေ ဖော်ထုတ်ပြီး နောက်ပိုင်း အခန်းများတွင် ဆွေးနွေး ထားသည့် ဖြစ်စဉ်များအရ လိုအပ်ချက်များ ပြည့်မီအောင် ဆောင်ရွက် ပေးသည်။

သဘောတူစာချုပ်ကို အပိုဒ် ၅ ပိုင်း ပိုင်းခြားထားပြီး အပိုဒ် ၃၁ ပိုဒ် ပါရှိသည်။ ၂၀၁၅ စက်တင်ဘာ လ အထိ နိုင်ငံပေါင်း ၁၆၄ နိုင်ငံမှ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး ဖြစ်သည်။

၄.၂.၂.၂ အခွင့်အရေးများ

ICESCR သည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည့် ပထမဆုံး နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည် (တိတိကျကျ ပြောရလျှင် (ဥရောပကောင်စီ၏) ၁၉၆၁ ခုနှစ် ဥရောပ လူမှုရေး ပဋိညာဉ် (European Social Charter) သည် အမျိုးမျိုးသော စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးအခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားပြီး ICESCR ထက် ပိုစေသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်း၏ စီရင်ခွင့်အာဏာမှာ ဥရောပတိုက်တွင်သာ ရှိသည်။) ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အပိုဒ် ၁ တွင် ဖော်ပြထားပြီး ယင်းမှာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁ ၏ အနှစ်ချုပ် ဖြစ်သည်။ ထိုအပိုဒ်သည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် ထပ်တူညီသည်။ သို့ရာတွင် အချို့သော ဝေဖန်သူများက ICESCR သည် စီးပွားရေး အခွင့်အရေးကို နိုင်ငံရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်

ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ထက် ပို၍ ဦးစားပေးသောကြောင့် အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုပုံခြင်း ကွဲပြားသည်ဟု ဆိုသည် (Craven, M, p 25)။ ကျန်ရှိသော အခွင့်အရေး များကို စာချုပ်၏ အပိုင်း ၃ တွင် ဖော်ပြထားသည်။

သဘောတူစာချုပ်အရ လူ့အားလုံးသည် အလုပ်ရှိခွင့်နှင့် ဝင်ငွေ ရပိုင်ခွင့် ရှိသည် (အပိုဒ် ၆)။ အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ရေးသည် သင့်လျော်သော သင်တန်းနှင့် သက်မွေးမှု အစီအစဉ်များ တည်ထောင်နိုင်မှုအပေါ် မူတည်နေသည်။ အလုပ်ရရှိရေးသည် တစ်ခုတည်းသော ပြဋ္ဌာန်းချက် မဟုတ်ပေ။ အလုပ်အကိုင် အခြေအနေများသည်လည်း မျှတရမည် ဖြစ်သည်။ ဤနေရာတွင် လူတိုင်း ရရှိရမည့် အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ အနိမ့်ဆုံး အဆင့်အတန်းများကို သတ်မှတ်သည့် ဖြစ်စဉ်ကို စတင်ခဲ့သော နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကိုးကားထားသည်။ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်သည် ထိခိုက်လွယ်သော အုပ်စုများ အပေါ် အလေးစိုက် ထားသော်လည်း ICESCR ကမူ လူ့အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အပိုဒ် ၁၀ တွင် ကလေးပြုစုနေရသော မိခင်များနှင့် ကလေးသူငယ်များကို အလေးစိုက် ဖော်ပြ ထားသည်။ ကုန်သွယ်ရေးသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်ခြင်းနှင့် သမဂ္ဂဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများ အကြောင်းလည်း ပါဝင်သည်။ လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ အနိမ့်ဆုံး စံနှုန်းများကို အခန်း (၁၉) အလုပ် ရှိခွင့် အခန်းတွင် အသေးစိတ် ဆွေးနွေးထားသည်။

ICESCR တွင် ပါရှိသော အခြား အခွင့်အရေးများမှာ သင့်လျော်သော လူနေမှု အဆင့်အတန်း ရရှိရေး၊ အစားအစာ ရရှိရေး၊ ရုပ်ပိုင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် မည်သည့် သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာ၊ စာပေဆိုင်ရာ၊ အနုပညာဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း၌မဆို စာရေးသူ၏ ကိုယ်ကျင့်တရား နှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားကို အကာအကွယ်ပေးရေး အပါအဝင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဘဝ ရရှိရေး အစရှိသည်တို့ ပါဝင်သည်။

၄.၂.၂.၃ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း

ICESCR ကို အစီရင်ခံစာများမှ တစ်ဆင့် အကောင်အထည် ဖော်သည်။ နိုင်ငံများသည် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ကော်မတီ (Committee on Economic, Social and Cultural Rights) ထံသို့ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာ ပေးပို့ရန် လိုအပ်သည်။ သဘောတူစာချုပ်မှ အကြံပေးအဖွဲ့ ထူထောင်ထားခြင်း မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အစောပိုင်းတွင် ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများကို စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ၏ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးထံသို့ ပေးပို့သည် (အပိုဒ် ၁၆)။ ထိုအစီရင်ခံစာများတွင် နိုင်ငံများမှ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားများ အားလုံး ပဋိညာဉ်ပါ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ရရှိစေရန် ချမှတ်ပေး ထားသော ရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင်စေရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ပြီးခဲ့သော အောင်မြင်မှုများကို တင်ပြရသည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၈၆ ခုနှစ်တွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာကော်မတီကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံများမှ သဘောတူစာချုပ်ကို လိုက်နာမှု ရှိ၊ မရှိ စောင့်ကြည့်ခဲ့သည်။ ကော်မတီမှ အစီရင်ခံစာ တစ်စောင်လုံး (သို့) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို လေ့လာရန်နှင့်

အကြံပြုချက်များပေးရန် လူ့အခွင့်ရေးကောင်စီထံသို့ တင်ပြသည် (အပိုဒ် ၁၉)။ ထို့နောက် စီးပွားရေး နှင့် လူမှုရေးကောင်စီက အစီရင်ခံစာမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် အကြောင်းအရာများကို ဆွေးနွေးရန် အခြား အဖွဲ့အစည်းများ၊ အဖွဲ့ခွဲများနှင့် ကုလသမဂ္ဂ အထူးအေလျင်စီများကို အကြောင်းကြား နိုင်သည်။ ထိုအဖွဲ့များမှ လိုအပ်သော အကူအညီများ ပေးနိုင်သည်။ ဥပမာ နည်းပညာ အထောက်အကူများ ပေးအပ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်နှင့် ပတ်သက်၍ အထောက်အကူနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတို့သည် အဓိက စကားလုံးများ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ မြှင့်တင်ရေးမှ နိုင်ငံများအကြား ခင်မင်ရင်းနှီးသော ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်နိုင်ခြင်းသည် ဘေးထွက်ကောင်းကျိုးတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၃ နှစ်လယ်မှစ၍ နောက်ဆက်တွဲ အသစ်အရ ကော်မတီ၏ စီရင်ခွင့်ကို လက်ခံထားသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်နေပါက တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များမှ ကော်မတီထံသို့ တိုင်ကြား နိုင်သည်။

၄.၂.၂.၄ နိဂုံးချုပ် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ

သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများသည် ရှုထောင့်များစွာအရ နိုင်ငံတကာတွင် ထင်ပေါ် လာစေရန် အချိန်ကြာသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ ထိုအခွင့်အရေးများကို အရေးသိပ်မပါသော ဒုတိယတန်းစား အခွင့်အရေးများအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အာဖရိက ပဋိညာဉ်၏ စကားဦးတွင် ထိုအမြင်ကို ချေပထားသည်။ ပဋိညာဉ်က စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး အခြေ အနေများသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ရရှိရေးအတွက် လိုအပ်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ အခွင့်အရေးများသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ခွဲခြား၍မရကြောင်း ပြန်လည် အလေးစိုက်လာခြင်းသည် သဘောတူစာချုပ်ကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။ အလားတူပင် လူတစ်ဦးချင်း စီမံ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များ လက်ခံသည့် ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးလာခြင်းသည် လည်း စာချုပ်ကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။

၄.၂.၃ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်

၄.၂.၃.၁ ခြုံငုံတင်ပြချက်

တစ်ဖက်တွင်မူ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်သည် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများ လိုက်နာရမည့် တာဝန်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြတ်ပြတ်သားသား ဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ် ၂ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

၁။ လက်ရှိ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် ၎င်း၏ ပိုင်နက် အတွင်းနှင့် စီရင်ခွင့်အာဏာအတွင်း ကျရောက်သူ အားလုံးအတွက် စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို လေးစားရန်နှင့် ရရှိစေရန် လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။

၂။ တည်ဆဲ ဥပဒေအရ (သို့) အခြားနည်းလမ်းများအရ ပြဋ္ဌာန်းပြီး မဟုတ်ပါက နိုင်ငံများသည် လက်ရှိ သဘောတူစာချုပ်ကို လိုက်နာရန် သင့်လျော်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရမည်။ နိုင်ငံများသည် သဘောတူစာချုပ်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများ ရရှိစေရန် လိုအပ်သော ဥပဒေများ (သို့) အခြားနည်းလမ်းများကို ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ဖြစ်စဉ်များနှင့် အညီ၊ လက်ရှိ သဘောတူစာချုပ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အညီ ပြဋ္ဌာန်းရမည်။

ထိုသဘောတူစာချုပ်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်သည်နှင့် အသက် ဝင်လာသည်။ သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ချက်ချင်း အကောင်အထည်ဖော်ရမည်။ ထို့ကြောင့် လူတစ်ချို့က ဤသဘောတူစာချုပ်သည် ပို၍ အရေးပါသည်ဟု မှတ်ယူကောင်း မှတ်ယူနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် စာချုပ်နှစ်စောင်ကြား ကွဲပြားခြားနားမှုသည် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်မှုများ၏ အရေးပါမှုနှင့် မသက်ဆိုင်ဘဲ ထိုအခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များကို မည်မျှလွယ်ကူစွာ၊ ခက်ခဲစွာ အကောင်အထည် ဖော်နိုင်သည်၊ နိုင်ငံများအတွင်း မည်ကဲ့သို့ အကျိုးသက်မှုရှိစေနိုင်သည် စသည့်အချက်များနှင့်သာ ဆိုင်သည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး လွတ်လပ်ခွင့်များတွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများမှာ ဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းရပုံမိုလွယ်ကူသည်။ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများမှာမူ ယေဘုယျအားဖြင့် ကာလရှည်ကြာ ချဉ်းကပ်ရမည် ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးကို ငွေကြေးအားဖြင့်ရော၊ နည်းပညာအားဖြင့်ပါ အကူအညီပေးရန် လိုအပ်သည်။ အခွင့်အရေး၏ သဘောသဘာဝအရ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ရှိသည့် အရင်းအမြစ်ပေါ် မူတည်၍ အကန့်အသတ် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် များစွာသော ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများမှာလည်း နိုင်ငံတော်ဘက်မှ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှု လိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကွာခြားချက်မှာ အပေါ်ယံမျှသာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

၄.၂.၃.၂ အခွင့်အရေးများ

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်သည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၁ မှ ၂၁ တွင် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများကို အကျယ်ချဲ့ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး သဘောတူစာချုပ်၏ ဒုတိယနောက်ဆက်တွဲတွင် သေဒဏ်ပေးခြင်းအား ဖျက်သိမ်းရန်နှင့် အသက်ရှင်ခြင်းသည် မြင့်မြတ်သည် ဟူသောအချက်ကို ထပ်မံ အလေးပေး ဖော်ပြထားသည်။ ကျွန်ုပ်တို့နှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းအားလည်း အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၇-၈)။ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းကြောင့် လွတ်လပ်မှု ဆုံးရှုံးခြင်းနှင့် စွပ်စွဲခံရသည် မျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်

ရှိပုံကို လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းထက် ပို၍ အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံခြားသား များ၏ အဆင့်အတန်းကို ဥပဒေအရ ဆုံးဖြတ်ရန်နှင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် နေထိုင်သူအားလုံးသည် ထိုနိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာနိုင်သည်ဟုလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (အပိုဒ် ၁၂-၁၃)။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ခွင့်၊ ယုံကြည်ခွင့်နှင့် ကိုးကွယ်ခွင့်တို့ကိုလည်း ကာကွယ် ပေးထားသည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ ထင်မြင်ယူဆခွင့်တို့ကိုလည်း ကာကွယ် ပေးထားပြီး စစ်ပွဲကို ထောက်ခံခြင်းများနှင့် လူမျိုးရေး မုန်းတီးမှု ကို လှုံ့ဆော်ခြင်းများအား အပိုဒ် ၂၀ တွင် သီးသန့် ဖော်ပြပေးထားသည်။ ထိုအချက်သည် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဖြစ်ရပ်များနှင့် အခြားသော ပဋိပက္ခများအပေါ် အခြေခံသည်။ စုဝေးခြင်းနှင့် အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်းကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသည့် လူမှု အသိုင်းအဝိုင်း တစ်ခုတွင် ဥပဒေအရနှင့် လိုအပ်သောအခါမှသာ တားဆီးနိုင်သည် (အပိုဒ် ၂၁-၂၂)။ ကလေး သူငယ်များကို ၎င်းတို့၏ အသက်မပြည့်သေးသော အခြေအနေကြောင့် အကာအကွယ် ပေးထားသည် (အပိုဒ် ၂၄)။ ထိုအပိုဒ်ကို ၁၉၈၉ ခုနှစ် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်တွင် ထပ်မံ ချဲ့ထွင် ဖော်ပြထားသည်။ အစိုးရအဖွဲ့တွင် ပါဝင်ရန် ဒီမိုကရေစီ အခွင့်အရေးများကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ် ၂၇ တွင် လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး (သို့) ဘာသာစကား လူနည်းစုများကို ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုနှင့် အလေ့အကျင့်များကို ကျင့်သုံးခွင့်ရရန်၊ ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားကို အသုံးပြုနိုင်ရန်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းမှာ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ လူနည်းစုအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အယူအဆ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပြန်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။

၄.၂.၃.၃ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသည် ၎င်း၏ အမြှာ သဘောတူ စာချုပ်ကဲ့သို့ပင် အစီရင်ခံစာကို အဓိက အသုံးပြုသည်။ သို့ရာတွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကွာခြား သည့် အချက်မှာ သဘောတူစာချုပ်က လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ (Human Rights Committee) ကို တည်ထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၂၈ အရ)။ နိုင်ငံများမှ ၎င်းတို့၏ ပိုက်နက်အတွင်း သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများ ရရှိရေးတွင် သက်ရောက်မှု ရှိစေရန်အတွက်နှင့် တိုးတက် မှုများ ဖြစ်ပွားစေရန်အတွက် ၎င်းတို့ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော လုပ်ဆောင်ချက် များကို ကော်မတီထံသို့ အစီရင်ခံစာများ တင်ပြရသည် (အပိုဒ် ၄၀)။ သို့ရာတွင် သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၄၁ အရ နိုင်ငံများသည် မည်သည့်အချိန်တွင်မဆို ကော်မတီမှ သတင်းပို့တိုင်ကြားချက်များ လက်ခံ၊ စဉ်းစားနိုင်ခြင်းအပေါ် အသိအမှတ်ပြုနိုင်ပြီး ကော်မတီမှ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသည် သဘောတူ စာချုပ်ပါ တာဝန်များကို လိုက်နာမှု မရှိဟု ကြေညာနိုင်သည်။ နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များ ဆိုင်ရာစနစ်သည် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များနည်းတူ အပြန်အလှန် လုပ်ဆောင်ပေးမှုအပေါ် မူတည် သည်။ ပို၍ အငြင်းပွားဖွယ်ဖြစ်သည့်အချက်မှာ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော ပထမ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် အပိုဒ် (၁) တွင် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ ကော်မတီထံသို့ တိုင်ကြားလွှာများ ပေးပို့နိုင်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုနောက်ဆက်တွဲသည် ၎င်းမျှော်လင့်ထားသလောက်

အောင်မြင်မှု မရခဲ့ပေ (စက်တင်ဘာ ၂၀၁၅ အထိ လက်မှတ်ရေးထိုးမှ ၁၁၅ ခုသာ ရရှိခဲ့သည်)။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ပြီး နိုင်ငံအများအပြားမှာ ထိုနောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိပေ။ ဥပမာ ဗြိတိန်နိုင်ငံနှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတို့ ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီသည် ၎င်း၏ ကျွမ်းကျင်မှုအရ အကြံပြုချက်များ ပြုလုပ်ရန်နှင့် မှတ်ချက်များ ထုတ်ပြန်ရန်လည်း လုပ်ဆောင် နိုင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီသည် ဂျနီဗာတွင် ရုံးစိုက်သည်။ နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများကို စဉ်းစားပြီး အပြီးသတ် တွေ့ရှိချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းနှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်း ချက်များအပေါ် ၎င်း၏အမြင်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းသည် အပြီးသတ်ဖြစ်သော်လည်း ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ကော်မတီမှ သဘောတူစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်သည်ဟူသော စွပ်စွဲ မှုများအပေါ် အမှီအခို ကင်းသော အစီရင်ခံစာများ ထုတ်ပြန်ကာ ၎င်း၏ အထွေထွေ ညီလာခံ ထံသို့ ပေးပို့သော နှစ်စဉ် အစီရင်ခံစာ၏ နောက်တွင် တွဲပေးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ကော်မတီသည် ကျင့်ဝတ်ပိုင်းအရ ဖိအားပေးနိုင်ပြီး ယနေ့အချိန်အထိ ခြွင်းချက် အနည်းငယ်မှအပ နိုင်ငံများသည် ကော်မတီမှ ကျိုးကြောင်းပြပေးအပ်သော အမြင်နှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ကြသည်။

၄.၂.၂.၄ နိဂုံးချုပ် တွေ့ရှိချက်များ

လက်မှတ်ရေးထိုးသော နိုင်ငံအရေအတွက် များပြားသော်လည်း (စက်တင်ဘာလအထိ ၁၆၈ နိုင်ငံ ရှိသည်) သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သော ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများကို ကမ္ဘာ တစ်ဝှမ်းတွင် ပုံမှန် ချိုးဖောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နေဆဲဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ အပြီးသတ် တွေ့ရှိချက်များအရ နိုင်ငံများ၏ ပုံမှန်အစီရင်ခံစာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအရ ရေးသား အာမခံထားသည့် အချက်များနှင့် လက်တွေ့ ဖြစ်ပွားနေသည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက် မှုများအကြား ကွာဟမှုများစွာ ရှိသည်။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများက တင်သွင်းသည့် နိုင်ငံဆိုင်ရာ နှစ်စဉ် အစီရင်ခံစာများသည် ထိုအချက်ကို ထောက်ပြနေသည်။

၄.၃ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများနှင့် ပတ်သက်၍ နိဂုံးချုပ် သုံးသပ်ချက်

လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများသည် ၎င်းတို့၏ မူလမျှော်မှန်းချက်များကို ပြည့်မီနိုင်ပါသလား။ ဥပဒေများ ပြည့်မြောက်ရန် စောင့်ဆိုင်းခဲ့ရသော အချိန်အရ ဆိုရလျှင် မပြည့်မီခဲ့ဟု ပြောရမည်။ အလားတူပင် နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်နှစ်စောင် အသက်ဝင်စေရန် လက်မှတ်များ စုဆောင်း ရာတွင် စောင့်ရသည့်အချိန်သည်လည်း ဆိုးရွားသည်ဟု ဆိုရမည်။ တစ်ဘက်တွင်မူ နိုင်ငံ အများပြားမှ ဥပဒေများကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး ပြဋ္ဌာန်းထားသော စံနှုန်းများနှင့်အညီ လုပ် ဆောင်ရန် အနည်းဆုံး စာရွက်ပေါ်တွင်တော့ ကြိုးပမ်းကြသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့် အရေး ကြေညာစာတမ်း နှစ် (၇၀) ပြည့် အထိမ်းအမှတ်များ မကျင်းပမီနှင့် ကျင်းပပြီး နောက်ပိုင်း လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပညာရပ်ဆိုင်ရာ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနှင့်

နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက် အများအပြား ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အခြား ပြည်သူ့ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများနည်းတူ အရေးပါသော စံနှုန်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ရပ် များကို အမြဲ ကြိုးပမ်းကာကွယ် ပြောဆိုနေကြမည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သဘောတူစာချုပ် များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ခြွင်းချက်များနှင့် ကြေညာချက် အများအပြား ရှိသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဝီယင်နာ တွင် ကျင်းပခဲ့သော ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံတွင် နိုင်ငံများသည် ခြွင်းချက်များ မထားရှိ သင့်ကြောင်းနှင့် အပိုဒ်များ အားလုံးကို လိုက်နာခြင်းအား ပို၍ လိုလားကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် လူ့အများအလယ်တွင် တာဝန်ခံရန် တုန့်ဆိုင်းနေသော နိုင်ငံများမှာ ICCPR ၏ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ် မရေးထိုးကြပေ။ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများ တင်ရာတွင်လည်း လိုအပ်ချက်များ ပြည့်မီရုံသာ ရေးသားကြသည်။

သဘောတူစာချုပ်များက နိုင်ငံများကို ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းအား ဥပဒေကြောင်း အရရေး၊ ကျင့်ဝတ်ပိုင်းအရပါ လိုက်နာကြောင်း ကြေညာခွင့် ပြုထားသည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့် အရေး ဥပဒေတွင် ပါဝင်သော စည်းမျဉ်းများကို နိုင်ငံတကာ တရားရုံးတွင် တစ်ခါတရံ အသုံးပြု သည်။ ကမ္ဘာ့တစ်ဝှမ်းတွင် ပြည်တွင်းတရားသူကြီးများမှ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် သဘောတူ စာချုပ်များတွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများ (သို့) အခြေခံ စည်းမျဉ်းများကို တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်တွင်း ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်း၍သော်လည်းကောင်း လက်တွေ့ ကျင့်သုံးရမည်။ ပြည်တွင်းဥပဒေများကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများ၏ အစိတ် အပိုင်းများအပေါ် အခြေခံ၍ ရေးဆွဲနိုင်သည်။

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ၏ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်မှု အပိုင်းကိုကြည့်လျှင် နိုင်ငံများသည် အခွင့်အရေးများကို လုံးဝဥသယံ ဥပေက္ခာပြု ချိုးဖောက်ခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်မှု အားနည်းသည့်အခါ အားနည်းလိုက်၊ အားကောင်းသည့်အခါ အားကောင်းသည့် သဘောမျိုးဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေတွင် ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အဓိက နည်းလမ်းမှာ နိုင်ငံများမှ တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာများ ဖြစ်သည်။ အခန်း ၁၀ တွင် ဆွေးနွေးထားသည့်အတိုင်း မိမိဘာသာ မိမိ အစီရင် ခံရသည့် စနစ်သည် သွားမရှိသည့် စနစ်ဟု တင်စားကြသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်များ၏ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲအရ နိုင်ငံများသည် ကော်မတီ၏ လုပ်ဆောင်ချက်ကို အသိအမှတ်ပြုထားလျှင် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုနှင့် ပတ်သက် ပြီး လူတစ်ယောက်ချင်းစီမှ နိုင်ငံများအပေါ် တိုင်ကြားချက်များအား လက်ခံနိုင်သည်။

ဒေသဆိုင်ရာ အဓိက လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ (နောက်ပိုင်းတွင် အသေးစိတ် ဆွေးနွေး သွားမည်) က ၎င်းတို့၏ စကားဦးများတွင် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို အသိ အမှတ်ပြု ဖော်ပြကြသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သော မည်သည့် အချက် ကိုမျှ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေထက် ပို၍ အရေးပါသည်ဟု မယူဆနိုင်ပေ။ သဘောတူစာချုပ်များ ကိုယ်၌က အခွင့်အရေးများ အားလုံးအကြား အပြန်အလှန် မှီခိုမှုနှင့် ခွဲခြား၍ မရနိုင်မှုတို့ကို သက်သေပြနေသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့် အရေးများကို လေးစားလိုက်နာမှုတွင် စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

မလွဲမရှောင်သာ ပါနေမည် ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝ ရရှိရန်လည်း ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး လွတ်လပ်ခွင့်များ လိုအပ်နေသည်။

ကုလသမဂ္ဂမှ ဆွဲဆောင်စည်းရုံးသည့်အတိုင်း ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် နိုင်ငံ တကာ သဘောတူစာချုပ် နှစ်စောင်သည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အုတ်မြစ်သဖွယ် ရှိနေသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အတွင်း အများအပြားသော အစိတ် အပိုင်းနှင့် အဖွဲ့ခွဲများသည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်းတွင် ပါဝင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကုလသမဂ္ဂ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားပုံကို လေ့လာရန် လိုအပ်လာသည်။

အမှုတွဲများ

.....
Filartiga v Pena-Irala (1980) F 2d 876 (2d Cir 1980); (1980) 19 International Legal Materials 966, noted in (1981) 75 American Journal of International Law 149.
Namibia Case (Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970) Advisory Opinion) 1971 ICJ Peps 16.

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....
*Alfredsson, G, and Eide, A (eds), *The Universal Declaration of Human Rights: A Common Standard of Achievement* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1999).
Arambulo, K, *Strengthening the Supervision of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: Theoretical and Procedural Aspects* (Antwerp: Intersentia, 1999).
Baderin, M, and McCorquodale, R (eds), *Economic, Social and Cultural Rights in Action* (Oxford Oxford University Press, 2007).
Baderin, M, and Ssenyonjo, M (eds), *International Human Rights Law: Six Decades After the UDHR and Beyond* (Farnham: Ashgate, 2010).
Boerefijn, I, *The Reporting Procedure under the International Covenant on Civil and Political Rights* (Antwerp: Intersentia, 1999).
Buergenthal, T, Shelton, D, and Stewart, D, *International Human Rights in a Nutshell*, 4th edn (St Paul, Minn: West Group, 2008).
Craven, M, *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: A Perspective on its Development* (Oxford: Clarendon Press, 1995).
Donnelly, J, "The relative universality of human rights" (2007) 29(2) Human Rights Quarterly 281-306.
Eide, A, et al (eds), *The Universal Declaration Human Rights: A Commentary* (Oslo: SUP, 1992).
Eide, A, Krause, K, and Rosas, A, *Economic, Social and Cultural Rights: A Textbook*, 2nd edn (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 2001).
Goldewijk, BK, Contreras, B, and Carbonari, PC, *Dignity and Human Rights: The Implementation of Economic, Social and Cultural Rights* (Antwerp: Intersentia, 2002).
Haksar, U, *Minority Protection and the International Bill of Rights* (Bombay: Allied,

1974).

Harland, C, "The status of the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) in domestic law of State Parties: An initial global summary through United Nations' Human Rights Committees' documents" (2000) 22(1) Human Rights Quarterly 187-260.

Johnson, MG, and Symonides, J, *The Universal Declaration of Human Rights: A History of its Creation and Implementation 1948-1998* (Pan: UNESCO, 1998).

Joseph, S, Schultz, J, and Castan, M, *The International Covenant on Civil and Political Rights: Cases, Materials and Commentary* 2nd edn (Oxford: Oxford University Press, 2004).

Kabasakal Arat, Z, "Forging a global culture of human rights: Origins and prospects of the International Bill of Rights" (2006) 28(2) Human Rights Quarterly 416-37.

Kirkup, A, and Evans, T, "The myth of Western opposition to economic, social and cultural rights? A reply to Whelan and Donnelly" (2009) 31(1) Human Rights Quarterly 221-38.

Meron, T, *Human Rights and Humanitarian Norms as Customary Law* (Oxford: Clarendon Press, 1989).

Morsink, J, *The Universal Declaration of Human Rights: Origins, Drafting and Intent* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2000).

Nowak, M, *UN Covenant on Civil and Political Rights, CCPR Commentary*, 2nd edn (Kehl: Engel, 2005).

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *The International Bill of Rights Fact Sheet 2*, Rev 1 (Geneva: OHCHR, 1996).

OHCHR, *Fact Sheet No 22, Discrimination against Women* (Genev: OHCHR).

Riedel, E, Giacca, G, and Golay, C (eds), *Economic, Social and Cultural Rights in International Law: Contemporary Issues and Challenges* (Oxford: Oxford University Press, 2014).

Tyagi, Y, *The UN Human Rights Committee: Practice and Procedure* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011).

Whelan, D, and Donnelly, J, "The West, economic and social rights and the global human rights regime: Setting the record straight" (2007) 29 Human Rights Quarterly 908.

Whelan, D, and Donnelly, J, "Yes, a myth: A reply to Kirkup and Evans" (2009) 31(1) Human Rights Quarterly 239-55.

Websites

---

www.ohchr.org – United Nations High Commissioner for Human Rights.

www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Introduction.aspx – OHCHR Universal Declaration site.

(၅) ကုလသမဂ္ဂ၊ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ

ကျွန်ုပ်တို့သည် အန္တရာယ်သစ်များကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရာ၌ နီးနီးကြားကြား ရှိပါမည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး၊ လူသားချင်းစာနာရေးနှင့် အခြားသောကဏ္ဍများရှိ အစီအမံများမှ ရရှိသော သတင်းအချက်အလက်များဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့၏ လုပ်ရပ်များကို လမ်းပေးလမ်းညွှန်ပြုပါမည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် ပြည်တွင်းမှ တာဝန်ရှိသူများကို ချိုးဖောက်မှုများအကြောင်း အသိပေးမည်ဖြစ်ပြီး လိုအပ်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ စောစောစီးစီး လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ထောက်ပံ့ပေးပါမည်။

ပြည်တွင်း တာဝန်ရှိသူများက တုံ့ပြန်ရန် မတတ်နိုင် (သို့) မတုံ့ပြန်လိုပါက ကျွန်ုပ်တို့သည် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို သင့်လျော်သော ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့များနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များမှ အာရုံစိုက်မိ လာစေရန် လုပ်ဆောင်သွားပါမည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် အချိန်မီ လုပ်ဆောင်နိုင်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ သဘောတူညီချက် ရရှိရန် အကူအညီ ပေးပါမည်။ ၎င်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့၏ တာဝန်ကို ထမ်းရွက်ပါမည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် ဖြစ်ပွားနေသော ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပါမည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအတိုင်း ဆောင်ရွက်ရာ၌ သေချာစုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်သွားပါမည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ ၎င်းတို့၏ တာဝန်များကို ဖြည့်ဆည်းရာတွင် တိုးတက်မှုများ ရရှိရေးအတွက် ၎င်းတို့နှင့် ဆွေးနွေးမှုများ လုပ်ဆောင်သွားပါမည်။

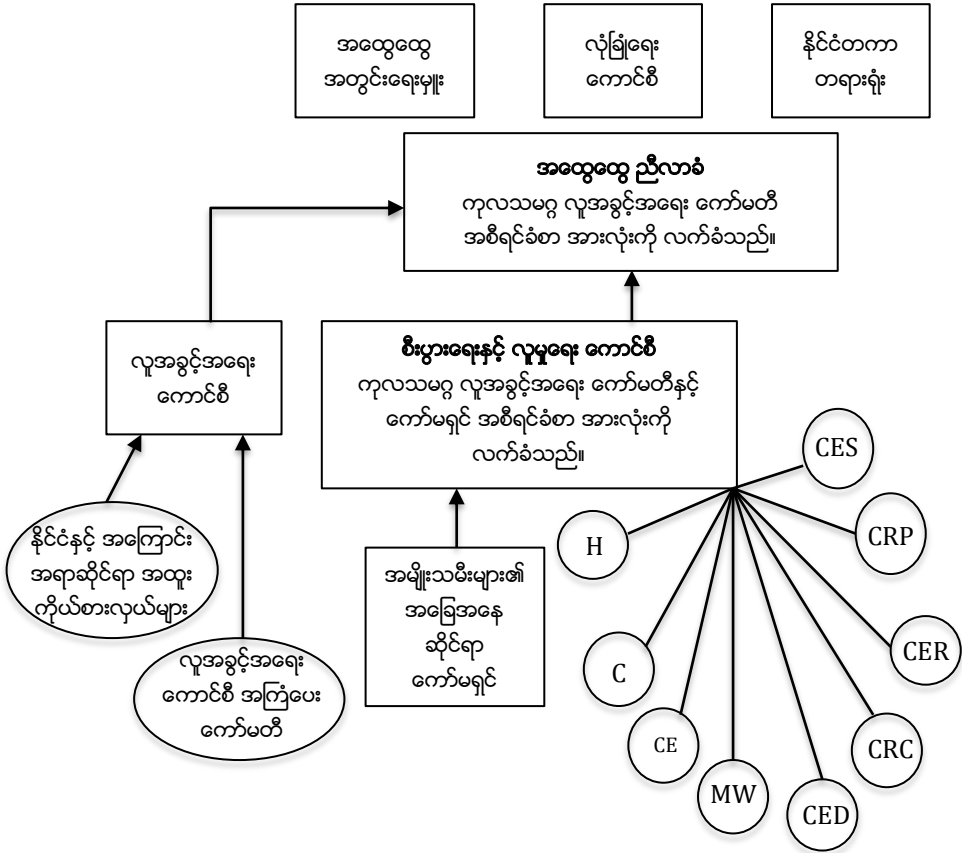
ယခင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး ဘန်ကီမွန်း၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော ကြိုတင် ကတိကဝတ်များ

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို ဆွေးနွေးပြီးနောက် ကုလသမဂ္ဂမှ ၎င်း၏ လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန် တာဝန်ကို လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ချမှတ်ထားသော အကောင်အထည်ဖော်ရေး နှင့် စည်းကြပ်ရေး နည်းစနစ်များကို နားလည်လာစေရန် ကုလသမဂ္ဂ လက်အောက်ရှိ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံများကို ရှင်းလင်း ပြသွားပါမည်။ ကုလသမဂ္ဂတွင် လူ့အခွင့်အရေး ရှေ့တန်းတင်သည့် (Human Rights Up Front) မူဝါဒ ရှိသည်။ ထိုမူဝါဒအရ လူ့အခွင့်အရေးကို အဖွဲ့အစည်း၏ လုပ်ငန်း အားလုံးတွင် ရှေ့တန်းတင် ထားရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေးတွင် ကဏ္ဍတစ်ခုမှ ပါဝင်သော အခြား အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ အဖွဲ့အစည်းခွဲများ အကြောင်းကိုလည်း အတိုချုံး ဖော်ပြသွားပါမည်။

၅.၁ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ အဖွဲ့အစည်း တည်ဆောက်ပုံ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ကုလသမဂ္ဂ၏ အစိတ်အပိုင်းအားလုံးသည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရာတွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပါဝင်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံသည် ရှင်းရှင်းလင်းလင်းရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို အဓိက အလေးစိုက်သော အဖွဲ့အစည်း အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ ချဉ်းကပ်ပုံ မျိုးစုံကို အသုံးပြု၍ ကုလသမဂ္ဂသည် လူသားအားလုံး၏ တန်းတူညီမျှ၊ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်ဖိုးများကို အပြည့်အဝ အသိအမှတ်ပြုသည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ရရှိရေး ရည်မှန်းချက်ကို ဆောင်ရွက်နေသည် (ပုံ ၅.၁ တွင် ရှုပါ)။

ပုံ ၅.၁ ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေး ဖွဲ့စည်းပုံ

အထွေထွေ ညီလာခံသည် သက်ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အင်္ဂါရပ်များ အားလုံး၏ အပေါ်တွင် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် လုံခြုံရေး ကောင်စီ ကိုယ်၌တွင်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး တာဝန် အနည်းငယ် ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး ခြိမ်းခြောက်ခံရချိန်တွင် ဖြစ်သည်။ အများစုသော လူ့အခွင့်အရေး အစီရင်ခံစာများသည် စီးပွားရေးနှင့်

လူမှုရေးကောင်စီ မှတစ်ဆင့် နောက်ဆုံးတွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံထံသို့ ရောက်ရှိရ သည်။

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး မဟာမင်းကြီးနှင့်အတူယှဉ်တွဲ၍ ဂျနီဗာတွင် အခြေစိုက်သော လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ (အထွေထွေညီလာခံမှ တည်ထောင်သည်) သည် ၎င်း၏ လုပ်ငန်းတာဝန် များကြောင့်၊ အထူးသဖြင့် အထူးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အစီအမံ တာဝန်များကြောင့် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ အထူးသဖြင့် ၎င်းတွင် အထူး အစီအစဉ်များ အစီအမံ (နိုင်ငံနှင့် အကြောင်းအရာဆိုင်ရာ အထူး ကိုယ်စားလှယ်များ) ရှိပြီး လုပ်ငန်းအဖွဲ့ပေါင်းစုံမှ ၎င်းတို့ထံ အစီရင် ခံရသည်။ အဓိက လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များမှ ဖန်တီးခဲ့သော ကော်မတီ (၉) ခုသည် စာချုပ် တစ်ခုချင်းစီ အကောင်အထည်ဖော်ပုံကို စောင့်ကြည့်သည်။ ထိုစာချုပ် စောင့်ကြည့်အရေး အဖွဲ့ များမှာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများကော်မတီ၊ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တိုက်ဖျက်ရေး ကော်မတီ (Committee against Torture)၊ လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ (Committee on the Elimination of Racial Discrimination)၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ (Committee on the Elimination of Discrimination against Women)၊ ကလေး သူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ (Committee on the Rights of the Child)၊ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ (Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families)၊ မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ (Committee on the Rights of Persons with Disabilities)နှင့် လက်စဖျောက်ခံခြင်း ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာကော်မတီ (Committee on Enforced Disappearances) တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထို ကော်မတီများသည် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီနှင့် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံတို့နှင့် အတူ အလုပ်လုပ် ကြသည်။ ယခုအခန်းကို ကုလသမဂ္ဂ၏ အဓိက အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သော လုံခြုံရေး ကောင်စီ၊ အထွေထွေ ညီလာခံနှင့် နိုင်ငံတကာ တရားရုံးတို့ဖြင့် စတင်ပါမည်။

၅.၂ လုံခြုံရေး ကောင်စီ

လုံခြုံရေး ကောင်စီ၏ အဓိကတာဝန်မှာ နိုင်ငံကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေး ကောင်စီသည် နိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်းရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဝင်ရောက် စွက်ဖက်မှု မပြုရေး မူဝါဒကို တင်းကြပ်စွာ ကျင့်သုံးသည် (အပိုဒ် ၂(၇) ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်)။ ထို့ကြောင့် အစောပိုင်းတွင် လုံခြုံရေး ကောင်စီသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် ပါဝင် ပတ်သက်ရန် ဝန်လေးသည်။ အထွေထွေ ညီလာခံနှင့် လုံခြုံရေး ကောင်စီတို့ကို ဥပဒေအရ အာဏာ ခွဲဝေထားခြင်းကလည်း ထိုအချက်ကို အားပေးသည်။ အဖွဲ့နှစ်ခုသည် တူညီသော ကိစ္စရပ်များကို စီရင်ပိုင်ခွင့် မရှိကြပေ။ လုံခြုံရေးကောင်စီမှ ကိစ္စရပ်တစ်ခုကို ကိုင်တွယ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် အထွေထွေ ညီလာခံမှ ထိုကိစ္စရပ်ကို ကိုင်တွယ်မှု မပြုရတော့ပေ။

သမိုင်းစဉ်လာအရ နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခ အများအပြားတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ပါဝင်သည်။ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခြင်းသည် ထင်ရှားသော ဥပမာပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးကို လိုက်နာမှု မရှိခြင်းက နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးအပေါ် ခြိမ်းခြောက် နေသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထိုအချက်ကို သမိုင်းကြောင်းများတွင်သာမက ကုလသမဂ္ဂ၏ ပဋိညာဉ် တွင်လည်း တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၁(၂) တွင် နိုင်ငံများအကြား ချစ်ကြည်ရင်းနှီးသော ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် အဖွဲ့၏ မျှော်မှန်းချက်ဖြစ်သည့် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းရန်ဟူသည့် အချက်အပြင် တန်းတူညီမျှ စည်းမျဉ်းများကို အားလုံး လေးစားလိုက်နာခြင်းအပေါ် အခြေခံသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် နိုင်ငံများအကြား ပွတ်တိုက်မှုများအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိပေရာ လုံခြုံရေး ကောင်စီသည် ပဋိညာဉ်၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းရန် လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင် ရပေမည်။ ဤသည်မှာ လုံခြုံရေး ကောင်စီမှ လူ့အခွင့်အရေးတွင် ပါဝင်ပတ်သက်လာနိုင်ဖွယ် ရှိသည့် အထင်ရှားဆုံးသော အခြေအနေပင် ဖြစ်သည်။

၅.၂.၁ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

အထွေထွေ ညီလာခံသည် ကိုလိုနီစနစ် ဖျက်သိမ်းရေး နည်းဗျူဟာ၏ အဓိက အစိတ်အပိုင်း အနေဖြင့် လူ့အားလုံး၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အားပေးတောင်းဆိုခဲ့သည်။ ထိုအချက် အောင်မြင်ရေးသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် စမစ် အစိုးရမှ တောင်ရိုဒီးရှား နိုင်ငံဟူ၍ တစ်ဖက်သတ် လွတ်လပ်ရေး ကြေညာလိုက်ခြင်းကို ကုလသမဂ္ဂမှ အသိအမှတ် မပြုခဲ့ပေ။ နောက်ပိုင်းတွင် ထိုဖြစ်ရပ်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ခြိမ်းခြောက်သည်ဟု မှတ်ယူခဲ့သည်အတွက် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်၏ အခန်း ၇ ၏ ဘောင် အတွင်းမှ ကိုင်တွယ်ရန် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် အမျိုးမျိုး ချမှတ်ကာ ဗြိတိန်နိုင်ငံကို ထိုဒေသအတွင်း လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို စောင့်ကြည့်စေခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးတွင် ပိတ်ဆို့ အရေးယူမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အခြားနေရာများတွင်လည်း လုံခြုံရေး ကောင်စီသည် တုံ့ပြန်မှု နှေးကွေးသည့်အခါ နှေးကွေးသော်လည်း လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ ကျင်းပခဲ့ပြီး တိုင်းတစ်ပါး ကျွန်ုပ်တို့ရသော လူမျိုးများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရရန် ဝင်ရောက် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်များ ရှိခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ နောက်ဆုံး အဖွဲ့ဝင်များ ဖြစ်လာသော တီမောလက်စတေးနှင့် တောင်ဆူဒန် နိုင်ငံတို့မှာလည်း ထိုဥပမာများ ဖြစ်သည်။ ကိုဆိုဗိုနှင့် ပါလက်စတိုင်း နိုင်ငံများမှာမူ အဖွဲ့ဝင်များ မဟုတ်ကြပေ။ ၎င်းတို့၏ အခြေအနေမှာ ပို၍ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။ ထိုနိုင်ငံများကို ကုလသမဂ္ဂမှ လွတ်လပ်သော နိုင်ငံများ အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားပေ။ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အခန်း ၁၇ တွင် ပို၍ အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။

၅.၂.၂ ကုလသမဂ္ဂ၏ ကြားဝင်ဖြေရှင်းမှုများ

ကုလသမဂ္ဂ စတင်ဖွဲ့စည်းချိန်မှစ၍ ရက်စက်အကြမ်းဖက်မှုများ၊ ပြည်တွင်းစစ်များနှင့် နိုင်ငံတကာတွင် အင်အားသုံးမှုများ အများအပြား ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ခြိမ်းခြောက် (သို့) ချိုးဖောက်ခံရသည့်အခါ လုံခြုံရေး ကောင်စီမှ အရေးယူမှု ပြုနိုင်သည်။ ၁၉၅၀ ခုနှစ် ကိုရီးယားနိုင်ငံသည် အစောပိုင်း ဥပမာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ အပြင် လုံခြုံရေး ကောင်စီသည် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများတွင်လည်း ပိုမိုတိုးမြှင့် ပါဝင်လာသည်။ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို ထိခိုက်၍ မရခြင်း အကြောင်းများကို အခန်း ၂ တွင် ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း အများအပြားကို ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ယခင် ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံဟောင်းနှင့် ဆိုမာလီနိုင်ငံတို့တွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး ဆီးရီးယားတွင်လည်း ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှ စတင်၍ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှ စ၍ မာလီနိုင်ငံတွင် ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းမှုများ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ အစ္စရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်း ဒေသတွင် ဖြစ်ပွားနေသော အစ္စရေး၊ ပါလက်စတိုင်းလူမျိုးများ အရေးတွင်လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့သည် ကုလသမဂ္ဂမှ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များတွင် ပိုမို ပါဝင်လာသည့် ဥပမာများ ဖြစ်သည်။ လူသားချင်းစာနာရေး အခြေအနေများတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ခြိမ်းခြောက်သည်ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ဝင်ရောက် ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်းဖြစ်သည်။ အစ္စရေးနိုင်ငံနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် နိုင်ငံများတွင် ကုလသမဂ္ဂမှ နှစ်ပေါင်း ၆၀ ကျော်ကြာ ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းသူများ၊ စောင့်ကြည့် လေ့လာသူများ၊ ကယ်ဆယ်ရေး လုပ်သားများ အဖြစ် ရှိနေခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် အိမ်ရှင်နိုင်ငံ၏ သဘောတူခွင့်ပြုချက်ဖြင့် လည်ပတ်နေကြခြင်း ဖြစ်သည်။

၂၁ ရာစုတွင် လုံခြုံရေးကောင်စီမှ ခွင့်ပြုသော စစ်ရေးအရ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှုများသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော ကာကွယ်ရမည့်တာဝန် (responsibility to protect)၏ ဘောင်နယ်နိမိတ်အတွင်း ကျရောက်တတ်သည်။ (၅.၂.၄ ရှိ ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်တွင် ရှုပါ။) ထိုမူဘောင်တွင် အရပ်သားများကို ကာကွယ်ရန် စစ်ရေးအရ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခြင်းကို ခွင့်ပြုထားရသောကြောင့် လက်ခံသည့် နိုင်ငံမှ သဘောတူညီမှု ရယူရန် မလိုအပ်ပေ။ သို့ရာတွင် ထိုလုပ်ဆောင်ချက်မျိုးကို ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ၏ မူဘောင်နှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ကြရပြီး ယနေ့အချိန်အထိ အာဖရိကသမဂ္ဂနှင့် ညှိနှိုင်းရသည်က များသည် (အခန်း ၉ တွင် ရှုပါ။)

၅.၂.၃ အခြားအခြေအနေများ

လုံခြုံရေးကောင်စီသည် အချို့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို မကြာခဏ ရှုတ်ချသော်လည်း လက်တွေ့ အရေးယူခြင်း နည်းပါးသည်။ ဥပမာ ကျွန်ုပ်တို့နှင့် ယင်းနှင့် ဆင်တူသော အလေ့အကျင့်များကို ရှုတ်ချခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေး ကောင်စီမှ နိုင်ငံတကာ အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်မှုများအပေါ် ချဉ်းကပ်ပုံသည် အကောင်းအဆိုး ရောထွေးနေသည်။ အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အရပ်သား များ၏ အသက်များ ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ဆိုရိုးဟောင်း

တစ်ခုဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း လူတစ်ဦး အတွက် အကြမ်းဖက်သမားသည် အခြားသူတစ်ဦးအတွက်မူ လွတ်လပ်ရေး တိုက်ပွဲဝင်သူ ဖြစ်နေနိုင်သည်။ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ထိခိုက်ခြင်း အထူးသဖြင့် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကြောင့် ထိခိုက်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးကို အဓိက ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီမှ ထိုဖြစ်စဉ်များကို ပြောင်ပြောင်တင်းတင်းပင် ရှုတ်ချသည်။ ဤသည်ကို ရဝမ်ဒါနိုင်ငံနှင့် ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်ပြီး ချမှတ်ခဲ့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ကြည့်လျှင် သိနိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီမှ နိုင်ငံများကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများအား လိုက်နာရန် တိုက်တွန်းထားသော ဆုံးဖြတ်ချက် များစွာ ချမှတ်ခဲ့သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုကို ရှုတ်ချခြင်းထက် အနှစ်အရသာ လျော့နည်းသော်လည်း နိုင်ငံအများအပြားက လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ထိုကဲ့သို့သော တိုက်တွန်းချက်များကို အရေးတယူ ရှုမြင်သဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ ပိုမို အောင်မြင်သည်ဟု ဆိုရမည်။

၅.၂.၄ အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများ

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုင်ရာ တာဝန်များကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်သော နိုင်ငံများအပေါ် အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများ ချမှတ်ကာ အပြစ်ပေးရန် အာဏာ ရှိသည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ် မတိုင်ခင် အချိန်အထိ ကုလသမဂ္ဂမှ တောင်ရိုဒီးရှား နိုင်ငံနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံကိုသာ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများ ပြုခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်မှ စ၍ ပိတ်ဆို့ အရေးယူမှုများ ပိုမိုများပြားလာသည်။ ယနေ့ချိန်အထိ အများပြားဆုံးသော ပိတ်ဆို့ အရေးယူမှု ပြုခဲ့ခဲ့ရသောနိုင်ငံမှာ အီရတ်နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် (၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင်) ရေနံ အတွက် အကူအညီ အစီအစဉ် အကောင်အထည် ဖော်မှုကြောင့် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှု၏ သက်ရောက်မှုမှာ လျော့နည်းသွားရသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် လုံခြုံရေး ကောင်စီမှ အကြမ်းဖက် မတည်မငြိမ်မှုများနှင့် အရပ်သားများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် လစ်ဗျားနိုင်ငံကို ပိတ်ဆို့အရေးယူရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (လုံခြုံရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၉၇၃/၂၀၁၁)။ ဆီးရီးယား နိုင်ငံအပေါ် ပိတ်ဆို့ အရေးယူမှု များ ချမှတ်ရန်ကိုမူ (ဇွန်လ ၂၀၁၇ ခုနှစ်အထိ) ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အမြဲတမ်း အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအကြား ထောက်ခံမှု မရရှိသေးပေ။ ပိတ်ဆို့အရေးယူခြင်းများသည် အရပ်သားအများစု၏ ဘဝအပေါ် ထိခိုက်မှုများ ဖြစ်စေရာ ကုလသမဂ္ဂနှင့် အခြား အဖွဲ့အစည်းများမှ အစီရင်ခံစာများတွင် ပိတ်ဆို့ အရေးယူခြင်း၏ သက်ရောက်မှုများကို မေးခွန်းထုတ်ထားသည်။ ဥပမာ အီရတ်နိုင်ငံတွင် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများ ပြုပြီးနောက်ပိုင်း ကလေးငယ်များ သေဆုံးမှုနှုန်း မြင့်မားလာကာ ပြည်သူ့ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုများလည်း ပို၍ ယိုယွင်းလာသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ကော်မတီ၏ အထွေထွေ မှတ်ချက် ၈ တွင် စီးပွားရေး ပိတ်ဆို့မှုများနှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများအပေါ် လေးစားမှုများအကြား ဆက်စပ်မှုကို ဆွေးနွေးထားပြီး “ဥပဒေမဲ့ ပြုကျင့်ခြင်း တစ်ခုကို အခြေခံ အခွင့်အရေးများအား အလေး မထားသော၊ ထိုစုပေါင်း ရည်ရွယ်ချက်ကို လက်ခံအသိအမှတ်ပြုသကဲ့သို့ ဖြစ်စေသော ဥပဒေမဲ့ ပြုကျင့်မှု နောက်တစ်ခုဖြင့် မတုံ့ပြန်သင့်။” ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၁၆)။ ကုလသမဂ္ဂမှ မသက်မသာဖြစ်နေပုံ ရသော်လည်း အမေရိကန်နိုင်ငံမှ သဘောကျ ကျင့်သုံးသည့် တစ်ဖက်သတ်

ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများသည် မကြာသေးခင် နှစ်များအတွင်း ကျော်ကြားလာခဲ့သည်။ ဥရောပ သမဂ္ဂ (European Union) ကဲ့သို့သော ဒေသတွင်း အဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း နိုင်ငံများအပေါ် အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများ ပုံမှန် ပြုလုပ်လေ့ ရှိသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ကာကွယ်ရန် တာဝန် (Responsibility to protect)

ကမ္ဘာ့ထိပ်သီးစည်းဝေးပွဲ ရလဒ် စာတမ်း ၂၀၀၅ (စာပိုဒ် ၁၃၈-၁၃၉) တွင် နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ ပြည်သူများအား လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများ၊ လူမျိုးစု ရှင်းလင်း သန့်စင် ရေးနှင့် လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများမှ ကာကွယ်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ ၎င်းနောက်ပိုင်း ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံများ ထိုတာဝန်ကို အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်၍ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ် အစီရင်ခံစာ ထွက်လာခဲ့သည်။ ၎င်း အစီရင်ခံစာက နိုင်ငံများသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာ အထောက်အပံ့များ၊ ကျိုးကြောင်းဆန်းစစ်ပြီး၊ ချင့်ချိန်တွက်ချထားသော၊ အချိန်မီတုံ့ပြန်မှုများ၊ တရားသေ ချမှတ်မထားသော၊ ငြိမ်းချမ်းသောဖြေရှင်းနည်း၊ စစ်အင်အားသုံး ဖြေရှင်းနည်းများ အပါအဝင် စုပေါင်း လုပ်ရပ်များမှတစ်ဆင့် ထိုတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရန် ဆော်ဩထားသည်။ လစ်ဗျားမှစ၍ ဆိုမာလီ၊ ဆီးရီးယားနှင့် ကိုတီဗွားနိုင်ငံများအထိ ကာကွယ်ရန် တာဝန် အယူအဆ ကို ကိုးကား အသုံးပြုကာ ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေး ရှုထောင့်အရ ဆွေးနွေးကြသည်။

နိုင်ငံများသည် လူများကို ၎င်းတို့၏ အစိုးရ တာဝန်ရှိသူများ အန္တရာယ်မှ ကာကွယ်ရန် မည်သည့် အတိုင်းအတာအထိ လုပ်ဆောင်သင့်ပါသနည်း။

၅.၂.၅ နိဂုံး

လုံခြုံရေး ကောင်စီအပေါ် အပြင်းထန်ဆုံး ဝေဖန်ချက်မှာ ၎င်းသည် အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို အရေးယူရန် ဖြစ်နိုင်ခြေနည်းပါးသော အချက်ဖြစ်သည်။ ဤအချက်ကို တရုတ်ပြည်သူ့ သမ္မတ နိုင်ငံနှင့် ဆက်စပ်၍ အထူးသဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံ တိဘက်နှင့် ရှင်းကျန်း ဒေသများရှိ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းဆိုင်ရာ စွပ်စွဲချက်များ၊ အမေရိကန်နိုင်ငံမှ စတင်ပြီး ဗြိတိန်နိုင်ငံမှ ပံ့ပိုးကူညီခဲ့သော အီရတ်နိုင်ငံနှင့် အာဖဂန်နစ္စတန် နိုင်ငံများ၌ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် စစ်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး အချိန်ရှည်ကြာ ဆွေးနွေးမှုများ ပြုခဲ့ခြင်းများ၊ ဆီးရီးယား အစိုးရမှ ရုရှားနိုင်ငံကို ဆီးရီးယားတွင် ဝင်ရောက်ရေး ဖိတ်ခေါ်သည့်အပေါ် ဆွေးနွေးမှုများတွင်လည်း ထိုအချက်ကို တွေ့နိုင်သည်။ သို့သော်ငြားလည်း လုံခြုံရေးကောင်စီသည် လူ့အခွင့်အရေး ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေးတွင် အခန်းကဏ္ဍတစ်ခု ဖော်ဆောင်လာနိုင်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ချိုးဖောက်မှု ကြီးကြီးမားမားရှိသည့် ကိစ္စရပ်မျိုးတွင် ဖြစ်သည်။ ကာကွယ်ရန် တာဝန် ပြောင်းလဲလာသည်နှင့် အညီ လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အခန်းကဏ္ဍသည်လည်း တိုးမြှင့်လာခဲ့ပြီး လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ကို တားဆီးရန်ဖိအား ပိုရှိလာသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို စနစ်တကျ ချိုးဖောက်မှုများသည်

နိုင်ငံများအကြား လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် ပြည်တွင်း မငြိမ်မသက်မှုများ၊ အနှောင့်အယှက်များ ဖြစ်ပွားရာတွင် သက်ရောက်မှု ရှိပြီး တွေ့နေကျ လက္ခဏာ တစ်ရပ်လည်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ မကြာသေးခင်က အာဖဂန်နစ္စတန်၊ ဘရွန်ဒီ၊ ကွန်ဂို၊ အီရတ်၊ လစ်ဗျား၊ ဆီးရီးယားနှင့် ယီမင်နိုင်ငံတို့တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပဋိပက္ခများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လုံခြုံရေး ကောင်စီသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးချက်များတွင် ဆက်တိုက် ဆွဲသွင်းခံနေရလေသည်။

၅.၃ အထွေထွေ ညီလာခံ

အထွေထွေ ညီလာခံတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ်နိုင်စွမ်း ရှိသည်။ ပဋိညာဉ်၏ အပိုဒ် ၁၃ အရ အထွေထွေ ညီလာခံသည် "အောက်ပါ ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် လေ့လာမှုများ စတင်နိုင်ပြီး အကြံဉာဏ်များ ပေးနိုင်သည်။ (ခ) စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးနယ်ပယ်များတွင် နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းမှုများကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် လူမျိုး၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေး ခွဲခြားမှု မရှိဘဲ အားလုံးအတွက် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ ရရှိရေးအတွက် အထောက်အပံ့ပြုရန်"။ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၆၀/၁၄၉ (၂၀၀၅) က နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များကို တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ လက်မှတ်ရေးထိုးရေးအတွက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ ပိုမို ပြုလုပ်ရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ ထို့ပြင် အကြမ်းဖက်မှုများကို တိုက်ဖျက်ရန် ပြည်တွင်း လုပ်ဆောင်ချက်များသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့်အညီ ဖြစ်ရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို ထိခိုက်စေသော ချိုးဖောက်မှုများကို ရှောင်ကျဉ်ရန်လည်း (ICCPD အပိုဒ် ၄) တိုက်တွန်းထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ် အများအပြားနှင့် ပတ်သက်ပြီး လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ဥပမာ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၇၁/၁၄၁ (၂၀၀၆) သည် ဘေးအန္တရာယ်များ ကျရောက်ချိန်၌ လူများကို ကာကွယ်ရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ရေးဆွဲရာတွင် တိုးတက်မှုများရရှိရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၅၉/၁၁၃ (၂၀၀၄) သည် လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အစီအစဉ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဖော်ပြထားသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဥပမာ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ (သို့) အချို့သော ကိစ္စရပ်များအပေါ် သက်ရောက်မှု အတန်အသင့် ရှိသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် လူ့အခွင့်အရေး မူဝါဒများ၏ အနာဂတ်ကို ပုံသွင်းနိုင်သည်။ အထွေထွေ ညီလာခံက မည်သည့် နိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေကိုမဆို ဆွေးနွေးမှုမျိုး ပြုနိုင်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် ၇၁/၂၀၆ (၂၀၀၆) ခရိုင်းဗီးယား ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသနှင့် ဆီဗက်စတိုပိုလ် မြို့ရှိ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ချမှတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၇၁/၂၀၃ (၂၀၀၆) သည် ဆီးရီးယားဒေသရှိ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၇၁/၂၀၄ (၂၀၀၆)သည် အီရန် နိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၆၀/၂၅၁ အရ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် ကောင်စီသည် အထွေထွေ ညီလာခံကို အစီရင်ခံရသည်။

၅.၃.၁ လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်သော ကြေညာချက်များ

အထွေထွေ ညီလာခံ၏ ကြေညာချက်များသည် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ကမ္ဘာ့အမြင် အများစုအပေါ် အခြေခံလေရာ ကျင့်ဝတ်ပိုင်းအရ ဖိအားပေးနိုင်သည်။ အားလုံး သဘောတူ (သို့) ကန့်ကွက်မဲမရှိ ကြေညာလိုက်သောအခါ ထိုအချက်သည် ပို၍ မှန်ပေသည်။ ရည်ရွယ်ချက် ကြေညာချက် (အပျော့စား ဥပဒေ) သည် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှုရှိသော လုပ်ဆောင်ချက်များ ချမှတ်ရေးတွင် သက်ရောက်မှု ရှိနိုင်သည်။ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် အထွေထွေ ညီလာခံ၏ အကြီးမားဆုံး အောင်မြင်မှုများထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုကြေညာစာတမ်း ကို အပြင်းစား ဥပဒေအဖြစ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များ ချမှတ်ခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည် (အခန်း ၄)။ သို့ရာတွင် အခြားသော ကြေညာချက် အမြောက်အများကိုလည်း သဘောတူ စာချုပ် အဖြစ် ပြောင်းလဲနိုင်ခဲ့သည်။ အချို့မှာမူ လွှမ်းမိုးမှုရှိသော လမ်းညွှန်ချက်များအဖြစ်သာ ကျန်ရစ် နေသည်။

၅.၃.၂ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး

အထွေထွေ ညီလာခံသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအောက်ရှိ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သည့်နိုင်ငံများ လိုအပ်သော ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးနှင့် နည်းပညာ အထောက်အပံ့ များကို ညှိနှိုင်းပေးသည်။ ၎င်းသည် ကုလသမဂ္ဂ အထူးအေဂျင်စီများ၏ လုပ်ငန်းများကို ခွင့်ပြု ပေးနိုင်သည်။ ဥပမာ တရားမျှတသော ရုံးတင်စစ်ဆေးမှု ရရှိရေးအတွက် သင်တန်းများ ပုံမှန် ပို့ချပေးသည်။ အချို့နိုင်ငံများ၌ ပြည်တွင်း ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အကူအညီ ပေးရန် ကုလသမဂ္ဂမှ လေ့လာသူများ စေလွှတ်သည် (တီမော လက်စတေး နိုင်ငံကို လွတ်လပ်သော နိုင်ငံအဖြစ် ထူထောင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲသည် ဥပမာ တစ်ခု ဖြစ်သည်)။ ထိုလုပ်ဆောင်ချက်များကို ပုံမှန် အားဖြင့် အထွေထွေ ညီလာခံမှ အတည်ပြုပေးသည်။ အထွေထွေ ညီလာခံ အထူးအရေးပေါ် စည်းဝေးပွဲများသည် ပြဿနာရပ်များနှင့် နိုင်ငံများအကြောင်း ဆွေးနွေးကာ ဖြေရှင်းရန် နည်းလမ်း များ ရှာဖွေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ လတ်တလော ဥပမာမှာ ကမ္ဘာ့မူးယစ်ဆေးဝါး ပြဿနာဆိုင်ရာ ၂၀၁၆ အထူးစည်းဝေးပွဲ ဖြစ်သည်။ အထူးအရေးပေါ် အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်၍မူ (၁၀ကြိမ်မြောက်) စည်းဝေးပွဲကို ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် ကာတာနိုင်ငံ၏ တောင်းဆိုမှုအရ ကျင်းပခဲ့ပြီး အရှေ့ဂျေရူဆလင်ဒေသကို အပိုင်သိမ်းရန် အစွဲရေး၏ တရားမဝင် လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် အခြား သိမ်းပိုက်ခံထားရသော ပါလက်စတိုင်းနယ်မြေများ အကြောင်း ဆွေးနွေးခဲ့သည် (ဂါဇာ ဒေသရှိ ပြဿနာများကို စဉ်းစားရန် ထိုစည်းဝေးပွဲကို ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ထပ်မံ ကျင်းပခဲ့သည်)။

၅.၃.၃ အစီရင်ခံစာများ လက်ခံခြင်း

အထွေထွေ ညီလာခံသည် စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့အားလုံးမှ တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာ များနှင့် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီများမှ တစ်ဆင့် တင်သွင်း

လာသော အစီရင်ခံစာများ အားလုံးကို လက်ခံ စဉ်းစားပေးသည်။ လူသိရှင်ကြား ဖြစ်ရန် လိုအပ်မှု ဥပမာ ပုံမှန်အစီရင်ခံစာ တင်ပြရန် ပျက်ကွက်သောနိုင်ငံများ အမည်ကို ထုတ်ဖော် ကြေညာခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း သိသာစေပြီး နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ လူ့အခွင့်အရေး လိုက်နာမှုကို အလေးထားကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြရာရောက်သည်။ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီသည် အထွေထွေညီလာခံအတွက် တာဝန်ယူရပြီး (အပိုဒ် ၆၀) ၎င်း၏ အဖွဲ့ဝင်များကို ကောင်စီက ရွေးကောက် တင်မြှောက်သည် (အပိုဒ် ၆၁)။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ အတွင်းရေး မှူးသည် စာချုပ်စာတမ်းများ လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းနှင့် အရေးကြီး စာချုပ်များ လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည့် မှတ်တမ်းများကို ထိန်းသိမ်းရာ ဘဏ္ဍာတိုက်ဖြစ်သည်။ အများပြည်သူ ဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အခြေအနေ တစ်ရပ်ရပ်ကြောင့် စာချုပ်စာတမ်း တစ်ခုကို ဖောက်ဖျက်ရန် လိုအပ်လာ ပါက နိုင်ငံတော်မှ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးထံ အကြောင်းကြားရသည်။

၅.၃.၄ အထွေထွေ စကားစစ်ထိုးပွဲများ

အထွေထွေညီလာခံ၏ အထွေထွေ အငြင်းအခန့်ပြုခြင်းများသည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးကို ရှေ့တန်းရောက်လာစေရန်တွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ ကြီးမားသော လူ့အခွင့် အရေး အခြေအနေအချို့ကို အငြင်းအခန့်ပြုကြပြီး အထွေထွေညီလာခံမှ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ရှုတ်ချကာ ပါဝင်သော နိုင်ငံ(များ)ကို နိုင်ငံတကာစံနှုန်းနှင့်အညီ လိုက်နာရန် တိုက်တွန်းသည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော ကြေညာချက်များနှင့် စာရွက်စာတမ်းများ တင်သွင်းမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဆွေးနွေးမှုများအပြင် အထွေထွေညီလာခံ၌ အကြောင်း အရာပေါင်းများစွာကို ငြင်းခုံဆွေးနွေးနိုင်သည်။ လိုအပ်ပါက အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်နှင့် အခြား ပြင်ပကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များမှ ကိစ္စရပ်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး အစီရင်ခံကြသည်။

၅.၃.၅ နိဂုံး

အထွေထွေ ညီလာခံသည် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ အခြားသော အဖွဲ့များနည်းတူ ၎င်းသည် လည်း ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်မှ ပေးအပ်ထားသည့် အာဏာများအရ လုပ်ဆောင်ရသည်။ လက်တွေ့ တွင်မူ အထွေထွေ ညီလာခံတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များကို အထူးအဖွဲ့များသို့ မကြာခဏ လွှဲအပ်ခြင်း အပါအဝင် ကျယ်ပြန့်သော အာဏာ ရှိသည်။

၅.၄ နိုင်ငံတကာ တရားရုံး

ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အတွင်းတွင် နိုင်ငံတကာ တရားရုံး တစ်ခု ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်အရ တည်ထောင်ခဲ့သည့် ကမ္ဘာ့တရားရုံး တစ်ခု ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၉၂ အရ ထူထောင်ခဲ့သော နိုင်ငံတကာ တရားရုံးသည် (နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ တရားစီရင်ရေး အစိတ်အပိုင်း တစ်ခု ဖြစ်သော) နိုင်ငံတကာ ရာသက်ပန် တရားရုံး နေရာကို ဆက်ခံခဲ့သည်။ မတူညီသော နိုင်ငံများမှ တရားသူကြီး ၁၅ ဦးကို အထွေထွေ ညီလာခံနှင့် လုံခြုံရေး ကောင်စီ၏ ရွေးချယ်မှုများအရ ခန့်အပ်သည်။ အမှုတစ်ခုတွင် ပြည်တွင်း တရားသူကြီးတစ်ဦး ခန့်အပ်ပြီး မဟုတ်ပါက အငြင်းပွားမှုတွင် ပါဝင်သော နိုင်ငံများမှ ဆွဲခန့် တရားသူကြီးများကိုလည်း ရွေးချယ်နိုင်သည်။ တရားရုံးသည် အခန်းများခွဲ၍သော်လည်းကောင်း၊ အားလုံးစု၍သော်လည်းကောင်း အငြင်းပွားဖွယ် အမှုများကို ကြားနာနိုင်ပြီး အကြံပေး နိုင်သည်။ မည်သည့်နိုင်ငံကမဆို တရားရုံးမှ အမှုများ ကိုင်တွယ်မှုကို အသိအမှတ် ပြုနိုင်သည်။

သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာ တရားရုံးသည် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တင်ပြလာသော အငြင်းပွားမှုများ (သို့) နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများကို ချိုးဖောက်ခြင်းဆိုင်ရာ အမှုများအား စီရင် ပိုင်ခွင့် မရှိပေ။ လူနည်းစု အုပ်စုများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဥပဒေများကို ချမှတ်ပေးခဲ့သည့် နိုင်ငံ တကာ ရာသက်ပန် တရားရုံးနည်းတူ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးသည် သဘောတူစာချုပ်များနှင့် နိုင်ငံ များ၏ တာဝန်များကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆို၊ ပြန်ဆိုပေးနိုင်သည်။

၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို ဖောက်ဖျက်မှုအတွက် ဘော့စနီးယား ဟက်ဇာဂိုဗေးနီးယားနိုင်ငံမှ ယူဂိုစလားဗီးယား နိုင်ငံ (ယခု ဆားဗီးယားနှင့် မွန်တီနီဂရို) ကို တိုင်ကြားမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံကို နောက်ထပ် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုများ မပြုလုပ်ရန် တားမြစ်သော ယာယီ စီမံချက် ထွက်ပေါ်လာသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ယာယီ စီမံချက်မျိုး ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် နိုင်ငံတကာတရားရုံး၏ မူဝါဒ ပြောင်းလဲမှုကို မြင်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ အမှုကို အမှား၊ အမှန် ဆုံးဖြတ်မှု မပြုမီ ယာယီ စီမံချက်များကို အသုံးပြုကာ ကြီးမားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ဟန့်တားခြင်း ဖြစ်သည်။ (၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံမှ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် သေကြေမှုများ ပိုမိုဖြစ်ပွားစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းအား ဟန့်တားရန် ကမ္ဘောဒီးယား နိုင်ငံက ယာယီ စီမံချက်များ ထုတ်ပြန်ရန် တောင်းဆိုခဲ့သည် (ပါရာဗီဟီရာ ဘုရားကျောင်း အမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍)။ ၂၆ ရက်နေ့ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် တရားရုံးက (အမှုရင်ဆိုင်နေသော နိုင်ငံဖြစ်သည့်) ဆာဘီးယား နိုင်ငံသည် ဆရီဘန်နီကာ၌ ၁၉၉၅ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု များကို ဟန့်တားရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သောကြောင့် ယာယီစီမံချက်များကို ဖောက်ဖျက်ကြောင်း တွေ့ရှိ ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ကျူးလွန်ခဲ့သည့် ပြစ်မှုကိုတော့ မတွေ့ခဲ့ရပေ။ ထို ဆုံးဖြတ်ချက်သည် အမှုတွင် “အသင့်အတင့် စိတ်ကျေနပ်ဖွယ်” ဆုံးဖြတ်ချက်အဖြစ် ယူဆ ခဲ့ကြသည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် နယ်စပ် ဒေသများ၌ ဖြစ်ပွားခဲ့သော စစ်ပွဲများပြီးနောက် ဂျော်ဂျီယာနိုင်ငံက ရှုရှားနိုင်ငံအား တိုင်ကြားမှုတွင် လူမျိုးရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် များကို လိုက်နာမှု ရှိ၊ မရှိ သည် အဓိကအကြောင်းအရာ ဖြစ်သည်။ တရားရုံးက စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၂ တွင် ပါရှိသော ပဏာမ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လိုက်နာရန်ပျက်ကွက်ကြောင်း တွေ့ရသည့် အတွက် စာချုပ်ပါ နှစ်နိုင်ငံကြားတာဝန်များ (လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု ပုံစံအားလုံး တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ

နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်) ကို လိုက်နာအောင် လုပ်ဆောင်သည့် ကြိုးပမ်းချက်များသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် အောင်မြင်မှုမရှိဘဲ ပြီးဆုံးခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ တရားရုံးမှ အဓိက လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး စီရင်ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော ပထမဆုံးအမှု ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် တရားရုံး၏ အကြံပေး ထင်မြင်ချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ တရား စီရင်ရေး နယ်ပယ်အတွက် တစ်နည်းနည်းဖြင့် အထောက်အကူပြုကောင်း ပြုနိုင်ပါသည်။ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်ကို မြှင့်ချက်ထားသည့် အမှု သည် ထိုကဲ့သို့ အထောက်အကူ ပြုနိုင်ကောင်းပြုသည့် ထင်ရှားသော သာဓကတစ်ခုဖြစ်သည်။

၅.၄.၁ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး

နိုင်ငံတကာ တရားရုံး၏ လုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ လုပ်ငန်းများနှင့် မရောထွေးသင့်ပေ။ ရက်စက်ယုတ်မာဆိုးရွားသော စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် အခြားသော လူသား မျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများကို ပိုမို သိရှိလာပြီး ရဝမ်ဒါနိုင်ငံနှင့် ယခင် ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံ အမှုများတွင် ရှောင်တခင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုရုံး ဖွဲ့စည်း လိုက်ပြီး နောက် ရာသက်ပန် ကမ္ဘာ့ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးတစ်ခု တည်ထောင်ရန်မှာ အရှိန်အဟုန် ကောင်း လာခဲ့သည်။ တရားရုံးကို ထူထောင်ခဲ့သည့် ရောမ သဘောတူစာချုပ်၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ “နိုင်ငံ တကာ အသိုင်းအဝိုင်း တစ်ခုလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သော ကြီးလေးသည့် ရာဇဝတ်မှုများကို အပြစ်မပေး ဘဲ မနေသင့်” (စကားဦး) ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ တရားရုံးသည် အမြဲတမ်းရှိပြီး နယ်သာလန်နိုင်ငံ သည်ဟော့ဂ်တွင် ရုံးထိုင်သည်။

နျူရမ်ဘာ့(ဂ်)နှင့် တိုကျိုခုံရုံးများမှ စတင်၍ ယာယီရာဇဝတ်ခုံရုံးများ၏ အောင်မြင်မှုများကို အခြေခံ ကာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးသည် လူများနှင့် ကိစ္စရပ်များအပေါ် စီရင်ခွင့်ရှိသည်။ မည်သည့် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံနယ်နိမိတ်အတွင်း၌မဆိုဖမ်းဆီးရန် ဝရမ်း ထုတ်ပိုင် ခွင့် လည်းရှိသည်။ ထိုစီရင်ပိုင်ခွင့်သည့် ပြည်တွင်း ရာဇဝတ်မှု စီရင်ခွင့်ကို အထောက်အကူ ပြုသည်။

ရောမ သဘောတူစာချုပ်အရ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးသည် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု၊ လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် အကြမ်းဖက် ရာဇဝတ်မှုများအပေါ် စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည် (အပိုဒ် ၅)။ လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ (အပိုဒ် ၆) တွင် ကျွန်ုပ်ပြုခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ လိင်ကျွန်ပြုခြင်း၊ လက်စ ဖျောက်ခြင်းနှင့် အသားအရောင်ခွဲခြားခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ယင်းတို့အားလုံးသည် လူ့အခွင့်အရေး တွင် ပါဝင်သည်။ စစ်ရာဇဝတ်မှု၏ အစိတ်အပိုင်း အများအပြားသည် ယနေ့ခေတ် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ပါဝင်ပြီး လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေနှင့်လည်း တူညီနေသည့် အချက်များ ရှိသည်။ ရောမ သဘောတူစာချုပ်သည် ဂျနီဗာ သဘောတူစာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်း ချက်များကို မှီငြမ်းထားခြင်းဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၈)။

၅.၅ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီတွင် အဖွဲ့ဝင် ၄၅ ဦး ပါရှိပြီး သုံးနှစ်တာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် အထွေထွေ ညီလာခံမှ ရွေးချယ်သည်။ ကောင်စီသည် တစ်နှစ်ပတ်လုံး တွေ့ဆုံကြသည်။ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီသည် "နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် အခြားဆက်စပ်သော ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး" လေ့လာမှုများနှင့် အစီရင်ခံစာများ စတင်ရန် ကျယ်ပြန့်သော တာဝန်ရှိသည် (ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၆၂(၁))။ ကောင်စီသည် "အားလုံးအတွက် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ လေးစားမှုနှင့် လိုက်နာမှုကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အကြံဉာဏ် ပေးခြင်း"များလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်သည် (အပိုဒ် ၆၂(၂))။ ကောင်စီသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ညီလာခံများ ကျင်းပရာတွင် ကူညီပေးပြီး ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရေးအတွက် အခြား ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့များ၊ သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့များ နှင့်လည်း ပူးပေါင်းသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ အစီရင်ခံစာအရ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ (သမားရိုးကျ နည်းလမ်း) ထူထောင်ထားပြီး အထွေထွေ ညီလာခံ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကောင်စီသည် အမျိုးမျိုးသော ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ် အပါအဝင် ကုလသမဂ္ဂ အစီအစဉ်များကို ညှိနှိုင်းပေးသည်။ အထူးအေဂျင်စီများ ဖြစ်သော ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအဖွဲ့၊ နိုင်ငံတကာအလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်နှင့် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေး အဖွဲ့တို့မှ နှစ်စဉ်အစီရင်ခံစာများကိုလည်း လက်ခံပေးသည်။ ဖော်ပြထားသော တာဝန်များသည် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည်။

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ၏ အလုပ်တာဝန်များကြောင့် ၎င်းသည် အဖွဲ့ခွဲများကို တာဝန်ခွဲဝေပေးလေ့ ရှိသည်။ ကောင်စီသည် ကော်မရှင်၊ အထူးကော်မတီနှင့် ကျွမ်းကျင်သူ အဖွဲ့ အများအပြားကို ထောက်ပံ့ပေးသည်။ ကောင်စီ၏ မူရင်းကော်မရှင်ခွဲမှာ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၆၈ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသော တာဝန်များကို ပိုမို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သော (ယခင်) လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် ဖြစ်သည်။

၅.၅.၁ အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်

အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေဆိုင်ရာ ကော်မရှင် (Commission on the Status of Women (CSW)) ကို စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ၏ လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်အဖြစ် ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၁(၂) အရ ထူထောင်ခဲ့သည်။ ၎င်း၏ အဓိက တာဝန်မှာ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံသားရေးရာ၊ လူမှုရေးနှင့် ပညာရေး နယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ရန် အကြံပြုချက်များ ပြင်ဆင်ပေးရန်နှင့် ကောင်စီကို အစီရင်ခံရန် ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်မှ ချက်ချင်း အရေးစိုက်ရန် လိုအပ်နေသော နယ်ပယ်များအတွက် အကြံပြုချက်များလည်း ပေးအပ်နိုင်သည်။ ဘေဂျင်း ညီလာခံနှင့် လုပ်ဆောင်ရန် ပလက်ဖောင်း

ထုတ်ပြန်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် အထွေထွေ ညီလာခံမှ ကော်မရှင်ကို ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ဘေဂျင်း ညီလာခံ နောက်ဆက်တွဲအား ပြင်ဆင်ရန် တာဝန် ပေးအပ်ခဲ့ပြီး အရေးကြီး နယ်ပယ်များတွင် ပုံမှန် သုံးသပ်မှုများ ပြုလုပ်စေခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးနှင့် ပညာရေး၊ သင်တန်း၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း၊ ကျန်းမာရေး အစရှိသည်တို့မှာ လက်ရှိတွင် လေ့လာသုံးသပ်နေသော နယ်ပယ်များ ဖြစ်ပြီး ကျား၊မရေးရာကို စဉ်ဆက်မပြတ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းနှင့် သက်ကြီးရွယ်အို အမျိုးသမီးများ ခေါင်းစဉ် နှစ်ခုကို မကြာသေးမီက ထပ်မံ ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ ကော်မရှင် စတင် ဖွဲ့စည်းစဉ်က အဖွဲ့ဝင် ၁၅ ဦးသာ ရှိခဲ့သော်လည်း လက်ရှိတွင် အဖွဲ့ဝင် အရေအတွက်များ သိသိသာသာ တိုးပွားလာသည်။ လက်ရှိတွင် အဖွဲ့ဝင် ၄၅ဦးသည် တစ်နှစ်လျှင် ပျမ်းမျှ ၈ ရက်ခန့် တွေ့ဆုံကြသည်။ ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းအချို့ကို ကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးများ အဖွဲ့မှ လုပ်ဆောင်သည်။

၅.၅.၁.၁ ကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးများ အဖွဲ့

ကျား၊မ တန်းတူညီရေးနှင့် အမျိုးသမီးများကို မြှင့်တင်ပေးရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့တစ်ခု ဖြစ်သော ကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးများ အဖွဲ့ကို ဇူလိုင်လ ၂၀၀၀ တွင် အမျိုးသမီးများအား မြှင့်တင်ရေး ဌာနခွဲနှင့် ကုလသမဂ္ဂ စနစ်၏ အခြား အဖွဲ့သုံးဖွဲ့မှ တစ်ဆင့် ဖန်တီးခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးများ အဖွဲ့၏ အဓိက ရည်မှန်းချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်ကဲ့သို့သော အစိုးရများအကြား ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့အစည်းများကို မူဝါဒများ၊ ကမ္ဘာ့စံနှုန်းများနှင့် စံနှုန်းများနှင့် စံသတ်မှတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်း တွင် ပံ့ပိုးပေးရန်၊ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို ထိုစံနှုန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အကူအညီ ပေးရန်၊ သင့်လျော်သော နည်းပညာနှင့် ငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ တောင်းဆို လာသော နိုင်ငံများကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ရန် အသင့်ရှိနေစေရန်နှင့် အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ထိရောက်သော ပူးပေါင်းမှုများ လုပ်ဆောင်သွားရန်၊ စနစ်တစ်ခုလုံး၏ တိုးတက်မှုကို ပုံမှန် စောင့်ကြည့်ခြင်း အပါအဝင် ကုလသမဂ္ဂစနစ်ကို ၎င်း၏ ကျား၊မ တန်းတူညီရေးဆိုင်ရာ ကတိ ကဝတ်များအား တာဝန်ခံမှု ရှိစေရန်

www.unwomen.org/

၅.၆ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ

၂၀၀၆ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီသည် ပထမဆုံးအကြိမ် တွေ့ဆုံခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီသည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကို အစားထိုးလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပြီး ၎င်း၏ တာဝန်များကိုလည်း လွှဲပြောင်းယူခဲ့သည်။ ကော်မရှင်၏ အာဏာများသည် ကောင်စီမှ ဆင်းသက် လာရာ အချို့စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ကောင်စီကို မညွှန်းဆိုဘဲ ကော်မရှင်ဟုသာ ညွှန်းဆို နေခြင်းများကို တွေ့နေရဆဲ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယခုစာပိုဒ်တွင် (သင့်လျော်ပါက) ကော်မရှင်ကို

ကိုးကားခြင်းများ ပြုလုပ်သွားပါမည်။ ကောင်စီ၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အာဏာများကို မဆန်းစစ်မီ ကော်မရှင်ကို အတိုချုံး လေ့လာသွားပါမည်။ ကောင်စီသည် ၎င်း၏ အာဏာ အသစ်များကို အသေးစိတ် လေ့လာကာ ၎င်း၏ အာဏာအသစ်များနှင့် ကိုက်ညီသော ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းများ အခြေအနေများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခဲ့သည်။

၅.၆.၁ ယခင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကို ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းအား ရေးဆွဲရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် စတင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက် အောင်မြင်ပြီးနောက် ကော်မရှင်သည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများ ချမှတ်ရန် အာရုံစိုက် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၆၇ ခုနှစ် မတိုင်မီအထိ ကော်မရှင်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စဉ်းစားစစ်ဆေးရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် မရှိခဲ့ပေ။ ကော်မရှင်သည် နိုင်ငံများ၊ ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် လုပ်ငန်းအဖွဲ့များ စတင် ခန့်အပ်ကာ အချက်အလက် ရှာဖွေရေး စွမ်းရည်ကို ကျယ်ပြန့်လာစေခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ဝီယင်နာ ကြေညာစာတမ်းနှင့် လုပ်ငန်း အစီအစဉ် (Vienna Declaration and Programme of Action) နောက်ပိုင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်သည် နည်းပညာ အထောက်အပံ့များ ပေးအပ်ရန်နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများနှင့် ထိခိုက်လွယ်သော အုပ်စုများအတွက် အခွင့်အရေးများ မြှင့်တင်ရန် ပူးပေါင်းမှုများ ပြုလုပ်ရေးကို ပိုမို အားစိုက်ခဲ့သည်။

ကော်မရှင်သည် အချိန်အတော်ကြာ ဝေဖန်မှုများကို ခံခဲ့ရသည်။ ယခင် အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး ကိုဖီအာနန်က “ကော်မရှင်၏ ယုံကြည်စိတ်ချနိုင်စွမ်းနှင့် ပညာရှင်ဆန်ဆန် ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းတို့ ကျဆင်းလာခြင်းကြောင့် ၎င်း၏ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်နိုင်စွမ်းလည်း ကျဆင်းလာရသည်” ဟု မှတ်ချက် ပြုခဲ့သည် (“In Larger Freedom: Towards development, security and human rights for all” စာပိုဒ် ၁၈၂)။ ထိုအစီရင်ခံစာသည် ကုလသမဂ္ဂ ထောင်စုနှစ် ထိပ်သီးစည်းဝေးပွဲ နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်ပြီး အဖွဲ့အစည်း၏ အနာဂတ် အတွက် အုတ်မြစ်ချလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

၅.၆.၂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ

အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၆၀/၂၅၁ ဖြင့် ညီလာခံသည် ဂျနီဗာတွင် အဖွဲ့ခွဲ တစ်ခု ဖြစ်သော လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီကို ထူထောင်ကာ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်အား အစားထိုးခဲ့သည်။ ကောင်စီ၏ အဆင့်ကို စဉ်းစား ဆုံးဖြတ်နေဆဲ ဖြစ်ပြီး ယင်းကို ကုလသမဂ္ဂ၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ချေ ရှိသည်။ အဖွဲ့အစည်း၏ အဓိက နယ်ပယ် သုံးနေရာတွင် ကောင်စီသုံးခု ဖန်တီးခြင်းက ကုလသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းပုံတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို ပိုမို မြှင့်တင်နိုင်သည်။ ထိုကောင်စီသုံးခုမှာ နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးအတွက် လုံခြုံရေး

ကောင်စီ၊ ကမ္ဘာ့ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ၊ လူ့အခွင့်အရေး အတွက် လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီတို့ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လက်ရှိ အချိန်၌ ကောင်စီသည် အထွေထွေ ညီလာခံ၏ အဖွဲ့ခွဲတစ်ခုအဖြစ်သာ ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းသည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ထက်တော့ အဆင့် ပိုမြင့်လေသည် (လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်သည် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ၏ လုပ်ငန်း ကော်မရှင် တစ်ခု အဖြစ်သာ ရှိခဲ့သည်)။

လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီတွင် အဖွဲ့ဝင် ၄၇ ဦး ပါဝင်သည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအကြား ပထဝီဝင် အနေအထား ညီမျှအောင် ရွေးချယ်ထားသည် (ဇာပိုဒ် ၇)။ စိတ်ဝင်စားဖွယ် အချက်မှာ ကောင်စီတွင် ရွေးချယ်ခံရရန် နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးတွင် ပါဝင်မှုညီမျှနှင့် ကတိကဝတ် များကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားသည်။ ထို့ပြင် အစုလိုက် အပြုံလိုက်နှင့် စနစ်တကျ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ကျူးလွန်သည့် နိုင်ငံများကို အထွေထွေ ညီလာခံ၏ သုံးပုံပုံ နှစ်ပုံ ထောက်ခံမဲဖြင့် အဖွဲ့ဝင် အဖြစ်မှ ရပ်ဆိုင်းနိုင်သည် (ဇာပိုဒ် ၈)။ မတ်လ ၂၀၁၁ တွင် လစ်ဗျားနိုင်ငံအား ထိုသို့ ရပ်ဆိုင်းခဲ့သည် (နိုင်ငံဘာလတွင် ပြန်လည် လက်ခံခဲ့သည် (အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၆၅/၂၆၅ (၂၀၁၁) နှင့် အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၆၆/၁၁ (၂၀၁၁))။ ကော်မရှင်နှင့် ကွာခြားသည့် အချက်မှာ ကောင်စီသည် တစ်နှစ်လျှင် သုံးကြိမ်၊ စုစုပေါင်း ၁၀ ပတ်ခန့် တွေ့ဆုံ ရသည်။ ကောင်စီတွင် အမျိုးမျိုးသော လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို ဆွေးနွေးရန် အထူး ဆက်ရှင်များ ကျင်းပရန် အာဏာ ရှိသည်။ (လက်တွေ့လည်း ကျင်းပသည်။) မကြာသေးခင်က ကျင်းပခဲ့သော ဥပမာများတွင် တောင်ဆူဒန်၊ ဆီးရီးယား၊ ဘရူနိုဒီနှင့် ၂၀၁၅ တွင် အကြမ်းဖက်အဖွဲ့ ဘိုကိုဟာရမ် ကျူးလွန်ခဲ့သော အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်မှုများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ကို ဆွေးနွေးခဲ့သည်။

၅.၆.၃ ကောင်စီ၏ တာဝန်များ

ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၆၀/၂၅၁ အရ ကောင်စီ၏ တာဝန်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

- (က) လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးနှင့် သင်ကြားမှု၊ အကြံဉာဏ်ပေး ဝန်ဆောင်မှုများ၊ နည်းပညာ ဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့နှင့် စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်းများကို တိုးမြှင့်ရန်၊ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများနှင့် ဆွေးနွေးပြီး ၎င်းတို့၏ သဘောတူစာချုပ်များအရ ထိုဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးအပ်သွားရန်
- (ခ) လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ် ခေါင်းစဉ် အမျိုးမျိုးကို ဆွေးနွေးရာ ဖိုရမ် တစ်ခုအဖြစ် လုပ်ဆောင်သွားရန်
- (ဂ) အထွေထွေ ညီလာခံကို လူ့အခွင့်အရေး နယ်ပယ်တွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရန် အကြံဉာဏ်များ ပေးအပ်သွားရန်
- (ဃ) နိုင်ငံများမှ ကတိပြုထားသော လူ့အခွင့်အရေး တာဝန်များ အပြည့်အဝ အကောင် အထည်ဖော်ရေးကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကုလသမဂ္ဂ ညီလာခံများနှင့် ထိပ်သီးစည်းဝေးပွဲများမှ

ပေါ်ပေါက်လာသော လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရေးရေး ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များနှင့် ကတိကဝတ်များကို နောက်ဆက်တွဲ လုပ်ဆောင်ရန်

- (င) ဘက်မလိုက်သော၊ အားထားရသော သတင်းအချက်အလက်များကို အခြေခံကာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ လူ့အခွင့်အရေး တာဝန်များနှင့် ကတိကဝတ်များ ဖြည့်ဆည်းနိုင်မှုကို တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ပုံမှန် လေ့လာခြင်းများ ပြုလုပ်သွားရန်၊ ထိုသို့ လေ့လာရာတွင် တစ်ကမ္ဘာလုံးကို စောင့်ကြည့်မည် ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံများ အားလုံးကို တန်းတူ ဆက်ဆံသွားမည် ဖြစ်သည်။ လေ့လာခြင်းသည် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ပုံစံ ဖြစ်ပြီး အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးမှုများအပေါ် အခြေခံသွားပါမည်။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံမှ အပြည့်အဝ ပါဝင်မှုကို မျှော်မှန်းပြီး ထိုနိုင်ငံ၏ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်ချက်များကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစား သွားပါမည်။ ထိုနည်းလမ်းသည် စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ဆင်တူနေရန် မရည်ရွယ်ဘဲ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ ကောင်စီသည် ၎င်း၏ ပထမဆုံးဆက်ရှင် ပြီးဆုံးချိန်မှ တစ်နှစ်အတွင်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပုံမှန် လေ့လာမှု အစီအစဉ်အတွက် လုပ်ဆောင်မည့် ပုံစံများနှင့် လိုအပ်သော အချိန်ခွဲဝေမှုများကို သတ်မှတ်သွားပါမည်။
- (စ) ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းခြင်းများမှ တစ်ဆင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု တားဆီးရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အရေးပေါ် အခြေအနေများကို မြန်မြန်ဆန်ဆန် တုံ့ပြန်သွားရန်
- (ဆ) ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် ချမှတ်ခဲ့သော အထွေထွေ ညီလာခံဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၄၈/၁၄၂ အရ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး၏ လုပ်ငန်းများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တာဝန်များကို လွှဲပြောင်းယူသွားရန်
- (ဇ) လူ့အခွင့်အရေး နယ်ပယ်တွင် အစိုးရများ၊ ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နီးနီးကပ်ကပ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်သွားရန်
- (ဈ) လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးတွင် အကြံပြုချက်များ ပေးအပ်သွားရန်
- (ည) အထွေထွေ ညီလာခံ ထံသို့ နှစ်စဉ် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရန်

စာပိုဒ် ၅

စိတ်ဝင်စားဖွယ် အကောင်းဆုံး တာဝန်မှာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပုံမှန် လေ့လာခြင်း ဖြစ်သည် (စာပိုဒ် ၅(င))။ ထိုဖြစ်စဉ်ကို လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၅/၁ ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်ကောင်စီ၏ အင်စတီကျူးရှင်း တည်ဆောက်ခြင်း အပိုင်းတွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည် (နောက်ပိုင်း တွေ့ဆုံရာတွင် ပြောင်းလဲမှု အသေးအမွှား အချို့ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်)။ ကောင်စီသည် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ တစ်ခုချင်းစီကို (မည်သည့် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်များကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားထား) လေးနှစ်ခွဲတွင် တစ်ကြိမ်ခန့် ပုံမှန် လေ့လာသွားမည် ဖြစ်သည်။ လေ့လာခြင်းသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်၊ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် နိုင်ငံများမှ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ၊ နိုင်ငံများမှ မိမိဆန္ဒအလျောက် ပြုလုပ်ထားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်များအပေါ် အခြေခံသည်။

မူအရ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေနှင့် ပို၍ အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်သော နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများ (သို့သော်လည်း ယနေ့အချိန်အထိ အစီရင်ခံစာများတွင် အနည်းငယ်သာ ကိုးကားသည်ကို တွေ့ရသည်) ကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားသည်။ ယခင် အကျော့များအတွင်း အကြံပြုချက်များ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်း၏ အောင်မြင်မှုကိုလည်း လေ့လာသည်။

ကောင်စီသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ အစီအရင်ခံစာကို သုံးသပ်ရန် သုံးပွင့်ဆိုင် နိုင်ငံများ အဖွဲ့ကို ခန့်အပ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး မဟာမင်းကြီးရုံးမှ တင်ပြသော အစီရင်ခံစာများ (တစ်စောင်မှာ စာချုပ် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများအကြောင်း စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များမှ တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာ ပေါင်းချုပ်နှင့် တစ်စောင်မှာ စောင့်ကြည့်သည့် နိုင်ငံတွင် တွေ့ရသော လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို ဖော်ပြထားသည့် စိတ်ချယုံကြည်ရသော အချက်အလက်များ ပေါင်းချုပ်) အပါအဝင် ရရှိသော စာရွက်စာတမ်းများ အားလုံးကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရသည်။ ရလဒ် စာရွက်စာတမ်း မရေးသားမီနှင့် မထုတ်ပြန်မီ မေးခွန်းများ၊ မှတ်ချက်များပါဝင်သော အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးမှုများ၊ နိုင်ငံများ၏ အကြံပြုချက်များနှင့် အဖြေများ/တုံ့ပြန်ချက်များ အားလုံးကို လေ့လာရသည်။ ယခုလက်ရှိတွင် တတိယ အကျော့ စတင်နေပြီ ဖြစ်သည်။ အစောပိုင်း အကျော့များနည်းတူ လေ့လာချက် အများအပြားသည် လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေ တစ်ရပ်လုံးကို စနစ်တကျ သုံးသပ်ခြင်းထက် ရွေးချယ်ထားသော ကိစ္စရပ် အချို့ကိုသာ အာရုံစိုက်သွားမည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဒုတိယ အကျော့သည် ပထမ အကျော့ထက် ပို၍ တင်းကျပ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ အထူးသဖြင့် အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးမှုများတွင် ကြားဖြတ်ပြောဆိုမှု များအတွက် ပေးထားသော အချိန်ကို လျော့ချခဲ့သည့်အတွက် မှတ်ချက်များကိုလည်း ပို၍ တိုက်ရိုက်ကျစေပြီး သက်ဆိုင်သည့် အကြောင်းအရာအပေါ် ဦးတည်၍သာ ပြုကြရတော့သည်။

၅.၆.၄ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များ

၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က ၎င်းသည် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များကို စီရင်ခွင့်မရှိကြောင်း ကြေညာခဲ့လေရာ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၇၀ အတွင်း သိသာသော တိုးတက်မှု ရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုရမည်။ ကော်မရှင်၏ အမြင်ကို ထောက်ခံခဲ့သည့် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၇၅(၅) ကို ၁၉၇၀ ခုနှစ်တွင် ဆုံးဖြတ်ချက် ၁၅၀၃ (၄၇) က ပြောင်းပြန်လှန်ပစ် ခဲ့သည်။ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က လျှို့ဝှက် သတင်းပို့တိုင်ကြားနိုင်သည့် ပုံစံကို ပြန်လည် ပြင်ဆင်ခဲ့သည် (ECOSOC ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၂၀၀၀/၃ (လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတင်းပို့ တိုင်ကြားချက်များအား ကိုင်တွယ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လုပ်ငန်းစဉ်))။ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၅/၁ (၂၀၀၇) ချမှတ်ပြီး လက်ရှိ ဖြစ်စဉ်အတွက် ဘောင်နယ်နိမိတ်များ မသတ်မှတ်ခင် အချိန်အထိ ထိုစနစ်သည် အသက်ဝင်နေခဲ့သည်။

လက်ရှိ ဖြစ်စဉ်တွင် အဆင့်သုံးဆင့် ရှိသည်။ သတင်းပို့ တိုင်ကြားချက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ အကြံပေး ကော်မတီသစ်မှ ခေါ်ယူထားသည့် အမှီအခိုကင်းသော ကျွမ်းကျင်သူများ ပါဝင်သည်။ ထိုသူများသည် တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံရန် သင့်၊ မသင့်အား ဦးစွာ လေ့လာသည်။ အခြေအနေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ (ကောင်စီ အဖွဲ့ဝင်များ ပါဝင်သော) က လက်ခံလိုက် သည့် သတင်းပို့ တိုင်ကြားချက်များအား စဉ်းစားပြီး သင့်လျော်သည်ဟု ယူဆပါက ကောင်စီအတွက် အစီရင်ခံစာများ ပြင်ဆင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီက အစီရင်ခံစာများနှင့် အကြံပြုချက်များကို လက်ခံပြီး သင့်လျော်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များ ဆောင်ရွက်သည်။ လက်ခံရန် သင့်၊ မသင့် စဉ်းစားသည့် စံနှုန်းသည် ယခင် ကော်မရှင်မှ အသုံးပြုခဲ့သည့် စံနှုန်း အတိုင်းပင် ဖြစ်ပြီး တိုင်ကြားမှုများ၏ သဘောသဘာဝကိုသော်လည်းကောင်း၊ ကောင်စီအတွင်း ဆွေးနွေးချက်များကို သော်လည်းကောင်း နိုင်ငံ၏ သဘောတူညီချက် မရှိဘဲနှင့် လူသိရှင်ကြား မထုတ်ပြန်ပေ။ ကောင်စီသို့ တင်ပြခဲ့ပြီး လူသိရှင်ကြား ထုတ်ပြန်ထားသော အခြေအနေ စာရင်း များတွင် ကမ်မရွန်း (၂၇ ကြိမ်မြောက် ဆက်ရှင် ဆုံးဖြတ်ချက်အရ အမှုကို ဆက်လက်စဉ်းစားခြင်း မပြုတော့ပေ။ UN Doc A/HR/27/2၊ စာပိုဒ် ၁၂၉)၊ အီရတ်နှင့် အဲရစ်ထရီးယား နိုင်ငံများ ပါဝင်သည်။ အဲရစ်ထရီးယား နိုင်ငံ အမှုတွင် ကောင်စီက ၎င်း၏ လျှို့ဝှက် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လူသိရှင်ကြား ချပြရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (UN Doc A/HRC/RES/21/1)။

၅.၆.၅ အထူး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

အထူးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

အထူးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ စနစ်၏ အားသာချက် တစ်ခုမှာ တရားဝင် ကုလသမဂ္ဂစနစ်မှ နိုင်ငံရေးအရ အမှီအခိုကင်းမှု ဖြစ်သည်။

အထူးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ၎င်းတို့ကို ခန့်အပ်သည့်အခြေအနေ၊ လိုက်နာရမည့် ကျင့်ဝတ် များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကြည့်လျှင် လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီမှ မည်သည့် အတိုင်းအတာအထိ အမှန်တကယ် လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်နိုင်သနည်း။ ကင်းလွတ်ပါသနည်း။ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ သည် အထူးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတွက် တာဝန်ပေးခန့်အပ်ထားသူများကို မည်သည့် အတိုင်း အတာအထိ ထိန်းချုပ်နိုင်ပါသနည်း။

လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီသည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏ အထူး လုပ်ငန်းစဉ်များဆိုင်ရာ တာဝန်များ ကိုလည်း လွှဲပြောင်းယူလိုက်သည်။ သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံများ၊ ဒေသများတွင် လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်နှင့် စောင့်ကြည့်ရန်နှင့် သတ်မှတ်ထားသော လူ့အခွင့်အရေး အမျိုးအစားနှင့် ထိခိုက်လွယ်သော အုပ်စုများကို ဆန်းစစ်ရန် အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များ ခန့်အပ်မည်ဟူသည့် ကော်မရှင်၏ တာဝန်ကိုလည်း ကောင်စီမှ ဆက်ခံ ခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၅/၁ အရ အကြောင်းအရာ ကိုယ်စားပြု။

နိုင်ငံကိုယ်စားပြုများ ခန့်အပ်သော စနစ်ကို သုံးသပ်ရန်၊ ထောက်ခံရန်၊ တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ပြုလုပ်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်များကို စတင်ခဲ့သည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်တာဝန်များကို ဆက်လက်ရှိနေသင့်၊ မရှိနေသင့် တစ်ခုချင်းစီ စိစစ်သုံးသပ်ခဲ့ပြီး လူ့အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်၊ မြှင့်တင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထပ်နေသည့်အရာများကို လျော့ချရန် တာဝန်ခန့်အပ်ခြင်းများ၊ ရာထူးတာဝန်အမည်သတ်မှတ်ချက်များကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း ဖြစ်စေခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် လူ့အခွင့်အရေးနယ်ပယ် အလိုက် တာဝန် ထမ်းဆောင်သူများသည် သုံးနှစ်အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်ပြီး နိုင်ငံဆိုင်ရာ တာဝန်ထမ်းဆောင်သူများသည် တစ်နှစ်အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်သည်။ ထို့နောက် သက်တမ်း တိုးမတိုးကို စဉ်းစားမည် ဖြစ်သည်။ တာဝန်ထမ်းဆောင်သူများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တာဝန်ကို ရှင်းလင်းသွားစေရန် လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၅/၂ (၂၀၀၇) က လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ၏ အထူးလုပ်ငန်းစဉ် တာဝန်ထမ်းဆောင်သူများအတွက် ကျင့်ဝတ်စည်းမျဉ်းများကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များကို လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကျွမ်းကျင်သည့် လက်တွေ့လှုပ်ရှားသူများ၊ တိုက်တွန်းနှိုးဆော်သူများ၊ သုတေသနပညာရှင်များ၊ ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ပညာရှင်များထဲမှ ရွေးချယ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသူများသည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် သွားရောက် လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ပြီး လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီထံသို့ ပြန်လည် အစီရင်ခံရသည်။ လက်ရှိတွင် ကမ္ဘောဒီယား၊ ကိုရီးယား၊ ဒီမိုကရက်တစ် ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ မာလီ၊ မြန်မာ၊ ဆိုမားလီးယားနှင့် ဆူဒန် နိုင်ငံအပါအဝင် နိုင်ငံအချို့အတွက် နိုင်ငံဆိုင်ရာ အကြံပေးကိုယ်စားလှယ်များ ခန့်အပ်ထားသည်။ လက်ရှိ လူ့အခွင့်အရေး နယ်ပယ်အလိုက် တာဝန်ထမ်းဆောင်သူများတွင် သင့်လျော်သော နေအိမ်ရှိခွင့်၊ ပညာရေးအခွင့်အရေး၊ တရားမဝင် ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ လူနည်းစု ကိစ္စရပ်များ၊ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူ ဆိုင်ရာ နယ်ပယ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး တာဝန်ထမ်းဆောင်သူများ ရှိသည်။ နယ်ပယ် အလိုက် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းကို တစ်ဦးချင်းသော်လည်းကောင်း (ဥပမာ ကျန်းမာရေး (သို့) ရွှေ့ပြောင်း အခြေချခြင်း ကိစ္စရပ်များ)၊ လုပ်ငန်း အဖွဲ့နှင့်သော်လည်းကောင်း (ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စီးပွားရေး (သို့) တရားမဝင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်း ကိစ္စရပ်များ) လုပ်ဆောင် ကြသည်။ ၂၀၁၅၊ ၂၀၁၆နှင့် ၂၀၁၇ တွင် အသစ်ဖန်တီးခဲ့သည့် ကိုယ်ပိုင် လွတ်လပ်ခွင့်၊ လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှုနှင့် ကျား၊မ ခံယူမှု၊ အနာကြီး ရောဂါ ခံစားနေရသူများ ဆိုင်ရာ နယ်ပယ်များသည် နယ်ပယ်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူသူများမှ စုံစမ်းစစ်ဆေးရမည့် နယ်ပယ် အသစ် သုံးခု ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့များ၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှု

လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများကို လိုက်နာမည်ဟု ကတိပြုထားသော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ပါဝင်သည်။ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ၊ အကြံပေးကော်မတီနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ၏ အထူး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် သင့်လျော်သော ကျွမ်းကျင်မှု ရှိသည့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၅/၁ (၂၀၀၇) အရ အထူးလုပ်ငန်းစဉ် တာဝန် ထမ်းဆောင်သူများ ခန့်အပ်ရာတွင် အရေးအပါဆုံး စံသတ်မှတ်ချက်များမှာ "(က) ကျွမ်းကျင်မှု၊ (ခ) သက်ဆိုင်ရာ

လုပ်ငန်းနှင့် ပတ်သက်သည့် အတွေ့အကြုံ၊ (ဂ) အမှီအခိုကင်းမှု၊ (ဃ) ဘက်မလိုက်မှု၊ (င) သမာသမတ်ကျမှု၊ (စ) သမာသမတ်ရှိမှု” တို့ဖြစ်သည်။ “ကျား၊မ ညီမျှရေး၊ ပထဝီဝင် အနေအထားအရ ကိုယ်စားပြုမှု ညီတူညီမျှရှိရေးနှင့် မတူညီသော ဥပဒေ စနစ်များမှ သင့်လျော်သော ကိုယ်စားပြုမှု ရရှိရေး” တို့ကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားသည် (စာပိုဒ် ၃၉ နှင့် ၄၀)။ လိုက်နာမှုကို စောင့်ကြည့်သော ကော်မတီများ ထူထောင်သည့် စာချုပ် အများအပြားတွင်လည်း အလားတူ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါရှိသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကျွမ်းကျင်သူများအတွက် ရန်ပုံငွေသည် အကန့်အသတ်နှင့်သာ ရှိပြီး ၎င်းတို့၏ ကုလသမဂ္ဂဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ကိုယ်ပိုင် ရန်ပုံငွေ (သို့) ပြင်ပရန်ပုံငွေကို မကြာခဏ မှီခိုနေရသည်။ အထူးလုပ်ငန်းစဉ် တာဝန်ထမ်းဆောင်သူများကို ကုလသမဂ္ဂမှ အခကြေးငွေ တစ်စုံတရာမပေးပေ။ ၎င်းတို့၏ ခရီးစရိတ်နှင့် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု စရိတ်စကများကိုသာ ထောက်ပံ့ပေးသည်။

ပထမ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ တည်ထောင်စဉ်ကနှင့် နိုင်းယုတ်လျှင် အမှီအခိုကင်းမှု အဆင့်ပိုမို မြင့်တက်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ခန့်အပ်မှု လက်တွေ့ကျင့်သုံးပုံများ၊ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့များတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ရွေးချယ်လိုက်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ လုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြဿနာများစွာ ရှိနေသေးသည်။ ခန့်အပ်ခံရသူများသည် အမှီအခိုကင်းကြောင်း တွေ့ရသော်လည်း ထိုရန်ပုံငွေ ပုံစံ၏ ရလဒ်ကား မည်သို့ဖြစ်မည် ထင်သနည်း။

၅.၆.၆ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ အကြံပေး ကော်မတီ

လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ အကြံပေးကော်မတီသည် ယခင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏ လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး ကော်မရှင်ခွဲကို အစားထိုးလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကော်မတီကို လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၅/၁ အရ တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ကျွမ်းကျင်သူ ၁၈ ဦး ပါဝင်သည်။ ထိုသူများကို ၎င်းတို့၏ ကျွမ်းကျင်မှုအရ ရွေးချယ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့၏ မိတ်ဆက် အစည်းအဝေးကို ဩဂုတ်လ ၂၀၀၈ တွင် စတင်ကျင်းပခဲ့ပြီး ကော်မတီသည် တစ်နှစ်လျှင် နှစ်ကြိမ် စည်းဝေးရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ကော်မတီ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အကြံပေးရန် ဖြစ်ပြီး ၎င်းဆက်ခံခဲ့သော အဖွဲ့ကဲ့သို့ အကောင်အထည်ဖော်ရေးအာဏာ ကင်းမဲ့သည်။ ဥပမာ ကော်မတီမှဆုံးဖြတ်ချက်များ မချမှတ်နိုင်ပေ။ ကော်မတီသည် ကဏ္ဍအလိုက် အထူးပြုလေ့လာပြီး လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ၏ လုပ်ငန်းများကို အထူးအကူပြုရန် အကြံပေးသည်။ ဖွဲ့စည်းထားပုံအရ အကြံပေးကော်မတီသည် အစိုးရပုံပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီကို အထောက်အကူ ပြုပေးသည့် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ဖြစ်သည်။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေး ကျွမ်းကျင်သော လွှပ်လပ်သော ပညာရှင် အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအနေဖြင့် အထောက်အကူပြုပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

၅.၇ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (Office of High Commissioner for Human Rights (OHCHR)) ၏ တာဝန်များသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၁၊ ၁၃ နှင့် ၅၅ မှ ဆင်းသက်လာသည်။ ၎င်း၏ မျှော်မှန်းချက်မှာ "အားလုံးအတွက် လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ် ပေးရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန်" ဖြစ်သည်။ ပိုမို အလုပ်ဖြစ်စေရန် ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးစင်တာတို့ကို ပေါင်းစပ်ခဲ့ကြသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးသည် စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များကို အတွင်းရေးမှူး လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ ပေးရပြီး အထူးလုပ်ငန်းစဉ် စနစ်ကိုလည်း ထောက်ပံ့ပေးရသည်။ မဟာမင်းကြီးရုံးသည် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ ဂျီနီဗာတွင် အခြေစိုက်သည်။ နယူးယောက်တွင်လည်း ရုံးတစ်ရုံး (နှင့် ဒါရိုက်တာ တစ်ယောက်) ရှိသည်။ အခြားနိုင်ငံများတွင်လည်း (မက္ကဆီကို၊ တူနီးရှားနှင့် ယူဂန်ဒါ) ရုံးများနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ရုံးခွဲများ (ဥပမာ အရှေ့တောင် အာရှ (ဘန်ကောက်)၊ ပစိဖိတ်ဒေသ (ဆူဗာ)နှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် မြောက်အာဖရိက (ဘောဂိုတာ)) ကိုလည်း တည်ထောင်ထားသည်။

၅.၇.၁ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီး ရာထူးကို ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၄၈/၁၄၁ အရ ဖန်တီးခဲ့သည် (A/RES/48/141)။ အပိုဒ် ၂ အရ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးသည် ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းမွန်ပြီး သမာသမတ် ရှိသူတစ်ဦး ဖြစ်ရမည် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို ကျွမ်းကျင် နှံ့စပ်ပြီး ကျယ်ပြန့်သော ကမ္ဘာ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ ယဉ်ကျေးမှုများကိုလည်း နားလည်ရမည်။ မဟာမင်းကြီးကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးမှ ခန့်အပ်ပြီး အထွေထွေ ညီလာခံမှ အတည်ပြုပေးသည်။ ပထဝီဝင် အနေအထားအရ အလှည့်ကျ ခန့်အပ်လေရာ မဟာမင်းကြီး၏ သက်တမ်းမှာ ၄ နှစ် ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ စနစ်အတွင်းတွင် ထိုရာထူးသည် အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးအောက် တစ်ဆင့်ရှိရာ ရာထူးအဖြစ် ရှိသည်။ မဟာမင်းကြီးသည် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး၏ လမ်းညွှန်မှုနှင့် အမိန့်ပေးမှု အောက်တွင် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်ရန် အဓိက တာဝန်ရှိသည်။ တာဝန်ရှိသော နယ်ပယ်များမှာ ကုလသမဂ္ဂ စနစ်အတွင်း လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင် ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်၊ အကြံပေး ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်ရန်၊ လူ့အခွင့် အရေး နယ်ပယ်တွင် နည်းပညာပိုင်းနှင့် ငွေရေးကြေးရေး အထောက်အပံ့များ ပေးအပ်ရန်၊ လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ပေးသော လူ့အခွင့်အရေး၊ ပညာရေးနှင့် လူထုသတင်းအချက်အလက် အစီအစဉ်များ ရရှိရေးတွင် တည်ရှိနေသော အတားအဆီးများကို ဖယ်ရှားရာ၌ ပါဝင်ထောက်ပံ့ပေးရန်၊ လက်ရှိစနစ်ကို ပိုမိုထိရောက် မြန်ဆန်စေရေးအတွက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲပေးရန်တို့ ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးတွင် နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ တိုးတက်လာစေရန်အတွက် မဟာမင်းကြီးသည် အစိုးရများနှင့် ဆွေးနွေးမှုများလည်း ပြုလုပ်

သည်။ လက်ရှိ မဟာမင်းကြီးမှာ မစ္စတာ ဇယ်အိဒ် ရာဟတ် အယ်လ်ဟူစိန် (Zeid Ra'ad Al Hussein) ဖြစ်ပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် စတင် တာဝန် ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

မဟာမင်းကြီးသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ ကြီးကြပ်မှု အောက်တွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း ဆောင်တာများအတွက် အဓိက ဆုံးမှတ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို ရုပ်လုံးဖော်ကိုယ်စားပြုထားသော နေရာဖြစ်သည်။ ယခုအပိုင်းတွင် ဖော်ပြ ထားသော လုပ်ငန်းများနှင့် မိန့်ခွန်းများ၊ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များ၊ ထုတ်ဝေမှုများ၊ အစည်း အဝေးများ ကျင်းပခြင်းဖြင့် အထူးမဟာမင်းကြီးသည် လူ့အခွင့်အရေးကို လူအများကြားတွင် သိသာမြင်သာနေစေရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး သည် အင်တာနက်တွင်လည်း ထင်ရှားသော နေရာတွင် ရှိနေပြီး ၎င်း၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ တစ်ဆင့် အရင်းအမြစ် များစွာကို ဖြန့်ဝေပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကို လူသိ ပိုများလာ စေသည်။

၅.၈ စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ

၅.၈.၁ မိတ်ဆက်

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်း အများအပြားတွင် စည်းကြပ်သည့် နည်းလမ်း တစ်မျိုးမျိုး ပါလေ့ရှိသည်။ အသုံးများသည့် စနစ်မှာ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည့် စနစ်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံများမှ စာချုပ်စာတမ်းတွင် ပါရှိသည့် အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည်ဖော်မှုကို အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများကို သက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းမှ တည်ထောင် ထားသည့် ကော်မတီမှ လေ့လာသည်။ အစီရင်ခံစာများနှင့် အခြားတင်ပြသော စာရွက် စာတမ်းများ (ဥပမာ NGO များမှ အစီရင်ခံစာများ၊ အခြား ကုလသမဂ္ဂ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များမှ အစီရင်ခံစာများ) ကို စုံစမ်းလေ့လာပြီးနောက် နိုင်ငံများကို မေးခွန်း ထုတ်နိုင်သည်။ ထိုမေးခွန်းများကို ကော်မတီမှ ကြိုတင်ထုတ်ပြန်သော အကြောင်းအရာ များစာရင်း၊ တစ်နည်းအားဖြင့် ကော်မတီက အထူးစိတ်ဝင်စားသော ကဏ္ဍများစာရင်းတွင် ရေးသားဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ ထို့နောက် ကော်မတီမှအစီရင်ခံစာအပေါ် အပြီးသတ် တွေ့ရှိချက်များ နှင့် နိုင်ငံ၏ တိုးတက်မှုများအား ထုတ်ပြန်သည်။ အစီရင်ခံစာများကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး တစ်နှစ် (သို့) နှစ်နှစ်အတွင်း တင်သွင်းရသည်။ ထို့နောက် သဘောတူစာချုပ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အတိုင်း ပုံမှန် (များသော အားဖြင့် လေးနှစ် (သို့) ငါးနှစ် တစ်ကြိမ်) အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ ကော်မတီများသည် တရားစီရင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများမဟုတ်ပေ။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံများနှင့်/ သို့မဟုတ် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များထံမှ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ အကြောင်း တိုင်ကြား ချက်များကို လက်ခံနိုင်ပြီး ထင်မြင်ချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များ ထုတ်ပြန်နိုင်သည်။ ထိုစာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များကို သမားရိုးကျနည်းလမ်းများဟုလည်း ခေါ်ဆိုကြသည်။ ၎င်းတို့၏ အာဏာသည် သဘောတူစာချုပ်မှ တိုက်ရိုက် ဆင်းသက်လာသည်။ အချို့သော ကော်မတီများ တွင် နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံနိုင်သည့် အာဏာ ရှိသည်။ တစ်ဦးချင်းစီမှ

တိုင်ကြားချက်များကိုမူ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံက သဘောတူထားမှသာ လက်ခံနိုင်သည်။ အခြေအနေ အားလုံးတွင် ကော်မတီ၏ အာဏာသည် သဘောတူစာချုပ် တစ်ခုတည်းမှသာ ဆင်းသက်လာ သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့၏ အာဏာ သည် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများ သဘောတူထားသည့် အချက် များကို မူတည်၍ အကန့်အသတ် ရှိသည်။ ကော်မတီ၏ စီရင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှောင်လွှဲ၍ မရသော အကန့်အသတ်များ ရှိသည်။ ၎င်းတို့မှ ချမှတ် လိုက်သော စီရင်ချက်များသည် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးများ ဖြစ်သည့် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ မရနိုင်ပေ။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ ကော်မတီများ၏ အရေးပါမှုကို လျော့တွက်၍ မရပေ။ ကော်မတီ တစ်ခုချင်းစီကို ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများအား ဖော်ပြထားသည့် အဓိက စာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် တွဲ၍ စဉ်းစားသွားပါမည်။

လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ ဆက်သွယ်ချက်များနှင့် တိုင်ကြားချက်များသည် အနိမ့်ဆုံး သတင်းအချက်အလက် အချို့ ပါရမည်။ ဥပမာ တိုင်ကြားသူ၏ အမည်နှင့် ဆက်သွယ်ရန် အချက်အလက်များ၊ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်အသေးစိတ်နှင့် အခြေအနေကို ပြည်တွင်း၌ ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည့် လုပ်ရပ်များကို အချိန်အစီအစဉ်အလိုက် ဖော်ပြထားရမည်။ ကြားနာရန် သင့်၊ မသင့် ဆုံးဖြတ်သည့် အဆင့်တွင် မသင့်လျော်သော၊ အချက်အလက် မပြည့်စုံ သော၊ မမှန်ကန်သော၊ ရှေ့နောက် မညီသော လျှောက်လွှာများကို ပယ်ချသည်။ လက်ခံခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် အသေးစိတ် အချက်အလက်များကို ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းစဉ် စဉ်းမျဉ်းများတွင် တွေ့နိုင်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် တိုင်ကြားချက် တစ်ခုကို လက်ခံလိုက်ပါက တိုင်ကြားခံရသည့် နိုင်ငံကို ၎င်းတို့၏ တွေ့ရှိချက်များအား တုံ့ပြန် တင်ပြခိုင်းသည်။ ထို့နောက် ကော်မတီမှ တိုင်ကြား ချက်နှင့် တွေ့ရှိချက်များကို စစ်ဆေးပြီး သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံနှင့် ဆွေးနွေးသည်။ အမှု၏ အမှန်၊ အမှားကို စဉ်းစားပြီးနောက် ကော်မတီ၏ ကောက်ချက်နှင့် အမြင်များ ပါဝင်သော အစီရင်ခံစာကို ထုတ်ဝေ သည်။

၅.၈.၂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီကို ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်အရ တည်ထောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၂၈)။ ကော်မတီတွင် “ကိုယ်ကျင့် တရားနှင့် ပြည့်ဝပြီး လူ့အခွင့်အရေး နယ်ပယ်တွင် အရည်အချင်းရှိသည်ဟု အသိအမှတ် ပြုထား သော” အဖွဲ့ဝင် ၁၈ ဦး ပါရှိသည် (အပိုဒ် ၂၈(၂))။ ဥပဒေရေးရာ အတွေ့အကြုံကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားပေးသည်။ အဖွဲ့ဝင်များသည် ၎င်းတို့တာဝန်ကျရာ ရာထူးတွင် လေးနှစ်တာ တာဝန် ထမ်းဆောင်ရပြီး ရွေးကောက်ပွဲကို အချိန်ခွဲ၍ တပြိုင်နက် မဖြစ်အောင် ကျင်းပပေးသည်။ ကော်မတီသည် ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများကို စဉ်းစားပေးခြင်း၊ နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံပေးခြင်းနှင့် အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲအရ တစ်သီး ပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များထံမှ တိုင်ကြားလွှာများ ကိုလည်း လက်ခံပေးခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးမှ လိုအပ်သော အတွင်းရေးမှူးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့မှုများ ပေးအပ် သည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ တိုးပွားလာခြင်းနှင့် ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းများကို ပို၍ သတိပြု

လာမိခြင်းကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ အလုပ်များသည် တောက်လျှောက် တိုးပွား လာနေသည်။

၅.၈.၂.၁ အစီရင်ခံစာများ

စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် သဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်လာစေရန် ၎င်းတို့ လုပ်ဆောင်သော လုပ်ဆောင်ချက်များကို ကော်မတီက တောင်းဆိုသည့်အခါ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည် (အပိုဒ် ၄၀(၁))။ ကနဦး အစီရင်ခံစာများကို သဘောတူစာချုပ် လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး တစ်နှစ်အတွင်း တင်သွင်းရသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ နိုင်ငံများ အတွက် အထွေထွေ လမ်းညွှန်ချက်များကို ထုတ်ပြန်ပေးထားသည်။ ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု မရှိသော်လည်း ဖြစ်စဉ် မြန်မြန်ဆန်ဆန် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ကော်မတီက နိုင်ငံများကို ထိုလမ်းညွှန်ချက်များအား လိုက်နာရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ ကနဦး အစီရင်ခံစာများတွင် နိုင်ငံ များသည် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးသည့် ၎င်းတို့ ဥပဒေစနစ်၏ အရေးပါသော အင်္ဂါရပ်များကို ဖော်ပြရန် လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ ဖော်ပြရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကိုးကားခြင်းလည်း ပါရှိသည်။ အခွင့်အရေး များကို လိုက်နာစေရန်၊ သို့မဟုတ် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် သင့်တော်သလို တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရန်အလို့ငှာ အခွင့်အာဏာရှိသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု ရှေ့မှောက်၌ အခွင့်အရေး များကို ထုတ်ယူသုံးစွဲရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ဖွယ်ရာများကို လုပ်ဆောင်ရမည်။ ထို့နောက် သဘောတူစာချုပ်တွင် ဖော်ပြထားသော၊ နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ အကာအကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများကို အသေးစိတ် စာရင်းပြုစုရမည်။ သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက် အားလုံးကို ပထမဦးဆုံး အစီရင်ခံစာတွင် တွဲပေးရမည်။ ကော်မတီမှ အစီရင်ခံစာကို ဖတ်ရှုပြီး နိုင်ငံမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အပြုသဘောဆောင်သော ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်သည်။

ကနဦး အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းပြီးပါက နိုင်ငံနှင့် ကော်မတီအကြား အပြုသဘောဆောင်သော ဆွေးနွေးမှုများကို နောက်ထပ် ပုံမှန်အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်း၊ ဖတ်ရှုသည့် တောက်လျှောက် လုပ်ဆောင်သွားရမည်။ သဘောတူစာချုပ်တွင် အစီရင်ခံစာ ပုံမှန် တင်သွင်းရမည့် အချိန်ကို ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ကော်မတီ၏ လက်ရှိ ကျင့်သုံးပုံ လမ်းညွှန်ချက်များအရ ငါးနှစ် တစ်ကြိမ် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ ကော်မတီသည် နိုင်ငံများထံမှ အစီအစဉ်မရှိ တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာများကိုလည်း တောင်းခံနိုင်သည်။ (အပိုဒ် ၄၀(၁)(၁))။ သို့ရာတွင် ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်ကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ကော်မတီသည် ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများကိုသာ တောင်းခံလေ့ ရှိသည်။ ငါးနှစ်ဟူသော အချိန်ကာလသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပြည်တွင်း နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး အခြေအနေများ ဖြစ်ပေါ် ပြောင်းလဲမှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် အတော်လေး ရှည်ကြာသည့် ကာလတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းရန် နောက်ကျသည့် အချိန်များနှင့် ပေါင်းလျှင် အစီရင်ခံစာ တစ်ခုနှင့် တစ်ခုကြား အချိန်ကာလသည် အတော်ပင် ရှည်လျားပေသည်။

အခြား သဘောတူစာချုပ် နည်းလမ်းများ နည်းတူ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာ ကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံထံသို့ တင်ပြရသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာတွင် ကော်မတီ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို အကျဉ်းချုံး တင်ပြထားပြီး အချိန်မီ အစီရင်ခံစာတင်ရန် ပျက်ကွက်သည့် နိုင်ငံများ စာရင်းလည်း ပါရှိသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ထိုသို့ အမည်ဖော်ထုတ် ပေးခြင်းဖြင့် အစီရင်ခံ စာကို မြန်ဆန်စွာ တင်ပြလာစေရန် မျှော်လင့်ခြင်း ဖြစ်သည်။

၅.၈.၂.၂ နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများ

နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများကို ကော်မတီက နိုင်ငံများအကြား ပဋိပက္ခများကို စီရင်ခွင့် ရှိသည်ဟု အသိအမှတ် ပြုထားသည့် နိုင်ငံများမှ တင်သွင်းနိုင်သည် (အပိုဒ် ၄၁)။ ထိုတိုင်ကြား လွှာကို ရှေးဦးစွာ ငြိမ်းချမ်းသောနည်းဖြင့် ကျေအေးမှုရရှိရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရမည် ဖြစ်ပြီး တိုင်ကြားခံရသော နိုင်ငံကို အကြောင်းကြားကာ တိုင်ကြားလွှာကို စာဖြင့် ဖြေရှင်း ချက်ပေးရန် အကြောင်းကြားသည်။ ၆ လ အတွင်း ကျေနပ်ဖွယ်ရာ တုံ့ပြန်မှု မရှိပါက ပြည်တွင်း၌ လုပ်ဆောင် နိုင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များအားလုံးကုန်ဆုံးပြီဟုယူဆကာ ထိုအမှုကို ကော်မတီထံသို့တင်သွင်း သည်။ ကော်မတီမှ အမှုကို တံခါးပိတ် ဆွေးနွေးမှု ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ငြိမ်းချမ်းစွာ ကျေအေးမှု မရရှိ ပါက ကော်မတီသည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံကို ၎င်းတို့ တွေ့ရှိသော အချက်အလက် များအား စာဖြင့် ရော နှုတ်ဖြင့်ပါ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းသွားလိမ့်မည်။ သတိပြုရမည့် အချက်မှာ ထိုဖြစ်စဉ်သည် တရားစီရင်သည့် ဖြစ်စဉ် မဟုတ်ပေ။ ကော်မတီသည် ကြားနေ ညှိနှိုင်းပေးသူ အခန်းကဏ္ဍကိုသာ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

၅.၈.၂.၃ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ လေးစားလိုက်နာစေရန်နှင့် ယင်းတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် လူတစ်ဦးစီမှ တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံနိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ ဖန်တီးရန် လိုအပ်ပေသည်။ သို့ရာတွင် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များ လက်ခံသည့် စာသား ပါ စာပိုဒ်ကို ရေးသားရာတွင် သဘောတူညီမှု မရှိခဲ့ပေ။ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များသည် နိုင်ငံများ၏ အချုပ်အခြာ အာဏာကို ထိပါးရာကျသည်။ နိုင်ငံများသည်သာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၌ ရပ်တည်နိုင်သည်ဟူသော ရှိရင်းစွဲအမြင်နှင့်ဖီလာဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အတင်းအကျပ် လိုက်နာ ရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်တွင် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များ လက်ခံသည့် စာသားကို သဘောတူညီမှု ရရှိခဲ့သည်။ ထိုသို့ဖြင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ၏ နောက် ဆုံး အစိတ်အပိုင်းကို ဖြည့်စွက်နိုင်ခဲ့သည်။

လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များသည်လည်း လက်ခံမှု စံနှုန်းများကို ပြည့်မီရမည် ဖြစ်သည်။ တိုင်ကြားလွှာများကို ရေးသား ပေးပို့ရမည် ဖြစ်ပြီး အမည်မဲ့ တိုင်ကြားမှုမျိုး မဖြစ်စေရ

(သို့) တိုင်ကြားမှု ပြုနိုင်သည့် အခွင့်အရေးကို အလွဲသုံးစား ပြုခြင်း မဖြစ်ရ။ ပြည်တွင်း ကုစားမှု နည်းလမ်းများ အားလုံး ကုန်ဆုံးသွားမှသာ စဉ်းစားပေးမည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၂၊ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ)။ ပုံမှန်အားဖြင့် ကော်မတီသည် အခြားနိုင်ငံတကာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း များအောက်တွင် စစ်ဆေးပြီး ဖြစ်သည့် သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကို စဉ်းစား ပေးမည် မဟုတ်ပေ (အပိုဒ် ၅၊ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ)။ လက်ခံလိုက်သော လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများကို ၎င်းတို့၏ အမြင်များ ကို မထုတ်ပြန်မီ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံသို့ ပေးပို့ပြီး မှတ်ချက်ပေးစေသည်။ ထိုသတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကို တံခါးပိတ် စနစ်ဖြင့် စုံစမ်း စစ်ဆေးသည်။ တိုင်ကြားသူ များသည် သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်ကို ပြင်ဆင်ရာတွင် ဥပဒေ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အကူအညီကို ယူနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် နှုတ်ဖြင့် ထွက်ဆိုချက်ကို ကြားနာမှုမရှိခြင်းက စနစ်တွင် ဥပဒေ အကူအညီ လိုအပ် ခြင်းကို ပယ်ရှားပေးသည်။ ကော်မတီမှ နောက်ဆုံး အမြင်ကို ချမှတ်ပြီးသည်နှင့် ထိုရလဒ်ကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံနှင့် တိုင်ကြားသူ ပုဂ္ဂိုလ်ထံ ပေးပို့သည်။ ထို့နောက် အများပြည်သူ သိရှိစေရန် ချပြသည်။

အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲပါ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာ ပေးပို့နိုင်သည့် စနစ်သည် တရားစီရင်မှု ပုံစံ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ကော်မတီ၏ အမြင်များမှာ ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု မရှိပေ။ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ သုံးပုံ နှစ်ပုံခန့်သည် ထိုအတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားကြသည်။ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၇ အထိ နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်ရေးထိုး ထားသည့် နိုင်ငံ ၁၁၆ နိုင်ငံ ရှိသည်။ လုံခြုံရေး ကောင်စီ၏ အမြဲတမ်း အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို ကြည့်လျှင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တစ်ဝက်ကျော်သည် (ဗြိတိန်နိုင်ငံ၊ အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ တရုတ်ပြည်သူ့ သမ္မတနိုင်ငံ) ထိုနောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားမှု မရှိခြင်းက နိုင်ငံအသစ်များအတွက် လိုက်နာဖွယ် ဥပမာကောင်းတစ်ခု မဖြစ်စေပေ။ ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းများကို လူသိများလာသည် နှင့်အညီ ကော်မတီမှ လက်ခံရရှိသည့် သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက် များလည်း လျင်မြန်စွာပင် တိုးပွား လာသည်။

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သော အခွင့် အရေးများ၏ သဘောသဘာဝအရ ကော်မတီသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များကို ကာကွယ်ရန် အတွက် ကြားဖြတ် လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်ပေးရသည်။ ဥပမာ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက် ၏ အမှန်အမှားကို ကြိုတင် တွက်ဆ ဆုံးဖြတ်ခြင်း မပြုဘဲ လက်ခံရန် သင့်၊မသင့် ဆုံးဖြတ်ချက် မကျမီ (လက်ခံရန် သင့်၊ မသင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ၁၈ လခန့်အထိ ကြာမြင့်နိုင်သည်) ကော်မတီမှ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို သေဒဏ်ချမှတ်မှုအား ဆိုင်းငံ့ထားရန် အရေးပေါ် တောင်းဆိုမှု ပြုနိုင်သည်။ ကြားဖြတ် လုပ်ဆောင်ချက်များမှာ နိုင်ငံများအပေါ် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု မရှိပေ။

ကော်မတီတွင် အမှီအခိုကင်းစွာ အချက်အလက် ရှာဖွေနိုင်သည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များ မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ကြီးလေးသော အမှုများတွင် (ဥပမာ အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ တရား မဝင် ဖမ်းဆီးမှု၊ စသည်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သော အမှုများ) တွင် ကော်မတီသည် သက်သေ တင်ပြရ

မည့်တာဝန်ကို သတင်းဖို့ဆက်သွယ်သူတစ်ဦးတည်း၏ တာဝန်မဖြစ်စေပဲ တာဝန် ဖြန့်ကျက်ထား လိုက်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတွင်လည်း တင်ပြလာသော တိုင်ကြားလွှာကို တုံ့ပြန်ရန် တာဝန် ရှိသည်။ ကော်မတီက အဖွဲ့ဝင်အားလုံး သဘောတူညီသည့် အမြင်ကို ဖော်ပြပေးသည်။ သို့ရာ တွင် ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်များမှ ဆန္ဒရှိပါက တစ်ဦးချင်းစီမှ အမှု၏ အမှား၊ အမှန်ကို သုံးသပ်ထား သည့် အမြင်များကိုလည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြသည်။ ကော်မတီက ဖော်ပြသည့် အမြင်များသည် နိုင်ငံများအတွက် ကျင့်ဝတ်အရ တိုင်ကြားသူကို လိုအပ်သော ကုစားမှုများ လုပ်ဆောင်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပြည်တွင်းဥပဒေ (သို့) မူဝါဒများ ပြောင်းလဲ ခြင်းမျိုးဖြစ်ပြီး ကော်မတီမှ နိုင်ငံတော်သည် ချို့ယွင်းချက်ရှိနေသော ဥပဒေ (သို့) အလေ့အကျင့်ကို ပြောင်းလဲ ခဲ့ခြင်း ရှိ၊ မရှိအား စောင့်ကြည့်သည်။ ဂျပေကာနိုင်ငံသည် တစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက် အများအပြားကို လက်ခံရရှိပြီးနောက် အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက် တွဲကို စွန့်လွှတ်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းသည် ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီသော်လည်း နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ အကောင်အထည်ဖော်မှု အကြံအစည်ကို ဆန့်ကျင်ရာရောက်သည့် အပြု အမူမျိုး ဖြစ်နေသည်။ ထို့ပြင် ဂျပေကာနိုင်ငံ၏ လုပ်ရပ်သည် အန္တရာယ်များသော ရှေ့ဆောင် လမ်းပြ လုပ်ရပ်မျိုး ဖြစ်သည်။ မှတ်တမ်းများအရ ဥရုဂွေးနိုင်ငံသည် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ဒုတိယအများဆုံး တွေ့ရသည့် နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ထိုတွေ့ရှိချက်များသည် ကော်မတီ စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် နှစ်များတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

၅.၈.၂.၄ အထွေထွေ မှတ်ချက်များ

သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၄၀(၄) တွင် ကော်မတီကို “သင့်လျော်သည်ဟု ထင်ပါက အထွေထွေ မှတ်ချက်များ” ပေးရန် ခွင့်ပြုပေးထားသည်။ ထိုအထွေထွေ မှတ်ချက်များ၏ သဘောသဘာဝနှင့် အကျယ်သည် နှစ်ပေါင်းများစွာအတွင်း အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ အထွေထွေ မှတ်ချက်များသည် ကော်မတီမှ ကျင့်သုံးသော ဋ္ဌာနတွင်းလုပ်ဆောင်မှု အဆင့်များနှင့် ပတ်သက် ပြီး အချက်အလက် များ ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံများကို ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများ တင်ပြရန် လမ်းညွှန်ချက်များ ပေးခြင်းနှင့် သဘောတူ စာချုပ်၏ ပြဋ္ဌာန်းချက် အချို့ကို ဖြေရှင်းခြင်း၊ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရန် လမ်းညွှန်ချက်ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

၅.၈.၂.၅ နိဂုံး

လူတစ်ဦးချင်းမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက် ၁၀၀၀ ကျော်နှင့် နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာ ရာပေါင်း များစွာ လက်ခံရရှိပြီးသကာလ၊ ယင်းတို့ကို စိစစ်စစ်ဆေးပြီးသကာလ ကော်မတီသည် “ယခင် အထူးအဆန်းသဖွယ်၊ ရှေးမှုများမှ သွယ်ဖယ်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်နေခဲ့ရာမှ ယခုအခါ သမားရိုးကျ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု အဖြစ်သို့ အသွင်းပြောင်းလဲသွားခဲ့ပေပြီ” (Steiner, H, p18)။

၅.၈.၃ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ကော်မတီ

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ကော်မတီ၏ ပထမ အစည်းအဝေးကို ၁၉၈၇ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ အခြား ကော်မတီများနှင့် မတူညီသည့် အချက်မှာ ထိုကော်မတီကို ၁၉၆၆ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်မှ တစ်ဆင့် တည်ထောင်ခဲ့ခြင်း မဟုတ်ပေ။ ကော်မတီကို စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီက ၎င်း၏ သဘောတူစာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေးနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေး လုပ်ငန်း များတွင် အကူအညီပေးရန် ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကော်မတီတွင် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီမှ ရွေးချယ်ထားသော အဖွဲ့ဝင် ၁၈ ယောက် ပါရှိသည်။ အဖွဲ့ဝင် များကို ၎င်းတို့၏ အရည်အချင်းအရ လေးနှစ်တာ ရွေးချယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲ များကို နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် အလှည့်ကျ စီစဉ်ထားသည်။ အခြားကော်မတီများနည်းတူ အစည်း အဝေးများကို ဂျနီဗာတွင် ကျင်းပသည်။

၅.၈.၃.၁ အစီရင်ခံစာများ

ကော်မတီ၏ အဓိကတာဝန်မှာ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများမှ သဘောတူစာချုပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအား စောင့်ကြည့်ရန် ဖြစ်သည်။ ကနဦး အစီရင်ခံစာများကို သက်ဆိုင် ရာ နိုင်ငံတွင် သဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်လာပြီး တစ်နှစ်အတွင်း တင်သွင်းရသည်။ စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို တဖြည်းဖြည်းနှင့် ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပေရာ အစီရင်ခံစာများသည် “သဘောတူစာချုပ်ပါ တာဝန်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် လက်ရှိကြုံတွေ့ နေရသော အရာများနှင့် အခက်အခဲများ” ကို ဖော်ပြနိုင်သည် (အပိုဒ် ၁၇(၂))။ အခြား ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့များသို့ တင်သွင်းသော အချက်အလက်များကို ကိုးကားခြင်းအား ခွင့်ပြုထားသည်။ အစီရင် ခံစာများကို အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးထံသို့ တင်သွင်းရပြီး အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးမှ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီနှင့် သင့်လျော်ပါက အခြား ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းများထံသို့ ပေးပို့သည်။ ကနဦး အစီရင်ခံစာ နောက်ပိုင်းတွင် ပုံမှန် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းသည့် စနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။ သဘောတူ စာချုပ်သည် တဖြည်းဖြည်း အကောင်အထည် ဖော်သွားရမည် ဖြစ်ရာ (အပိုဒ် ၂(၁)) ပုံမှန် အစီရင်ခံစာ များတွင် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများ ရရှိစေရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် အောင်မြင်မှု အသေးစိတ်ကို ဖော်ပြပေးရသည် (အပိုဒ် ၁၆(၁))။ သဘောတူ စာချုပ်ပါ တာဝန်များကို ပြည့်မီစေရေးအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသည့် အချက်အလက်များနှင့် အခက်အခဲများကိုလည်း ဖော်ပြရသည်။ အစီရင်ခံစာများကို သက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက် ပြီး ကျွမ်းကျင်သည့် အထူးအေဂျင်စီများမှလည်း ရေးသားတင်သွင်းသည်။ နိုင်ငံများကို သဘောတူ စာချုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် ရည်မှန်းချက်များ ပြည့်မီစေရေး အတွက် အကူအညီပေးရန် စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့သည် ကုလသမဂ္ဂ၏ အခြား အစိတ်အပိုင်းများနှင့် တစ်ဆင့်ခံအဖွဲ့များ၊ အထူး အေဂျင်စီများကို ဆက်သွယ်ကာ အစီရင်ခံစာမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နည်းပညာ အထောက်အပံ့များ ပေးခိုင်းနိုင်သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းသည် အဆိုပါ အဖွဲ့များအား နိုင်ငံတကာ လုပ်ဆောင်ချက်များ အဓိပ္ပာယ် ရှိ၊ မရှိကို ဆုံးဖြတ်ခွင့်ပေးရသည်။ ယင်းအချက်

သည်ပင် သဘောတူစာချုပ်ကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်မှုတွင် အထောက်အကူ ပြုကောင်း ပြုနိုင်ပါသည် (အပိုဒ် ၂၂)။ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာ ပြင်ဆင်နေသည့် နိုင်ငံများကို ကူညီ ပေးရန် ကော်မတီမှ အသေးစိတ် အစီရင်ခံစာ လမ်းညွှန်ချက်များ ထုတ်ပြန်ပေးသည်။

ကော်မတီ၏ ပထမဆုံး အထွေထွေ မှတ်ချက် (၁၉၈၉) က သဘောတူစာချုပ် အကောင်အထည် ဖော်မှုကို စောင့်ကြည့်ရေးတွင် အစီရင်ခံစာစနစ်၏ အားသာချက်များကို ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံများသည် အရေးပါသော ကော်မတီ ဆက်ရှင်များကို တက်ရောက်ကာ မေးခွန်းများ ဖြေကြား ခြင်းနှင့် ကိစ္စရပ်များကို ရှင်းလင်းခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ဆန်းစစ်ခြင်း ပြီးစီးသွားပါက ကော်မတီ မှ နိဂုံးချုပ် တွေ့ရှိချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များကို ထုတ်ပြန်ပေးသည်။ သဘောတူ စာချုပ်သည် တင်းကြပ်မှု မရှိသော်လည်း ဖောက်ဖျက်ခြင်းများ ဖြစ်ပွားနိုင်သည်။ အစီရင်ခံစာတင်ရန် ရက်လွန် ခြင်းများ ကြုံတွေ့ရသည့်အခါ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံကို အကြောင်းကြားပြီးနောက် ထိုနိုင်ငံ၏ စီးပွား ရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများကို ရရှိသော အချက်အလက် များအား အခြေခံ၍ စဉ်းစားသည်။ ဤအလေ့အကျင့်သည် NGO များအတွက် ဝင်ရောက် ဆွေးနွေး ငြင်းခုံရန် အခွင့် ကောင်း ဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံစာ တင်ရန် ရက်လွန်နေသော နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေ အနေများကို စဉ်းစားခြင်း အလေ့အကျင့်ကို နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသတွင်း အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကျင့်သုံးလာကြပြီ ဖြစ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အတည်မပြုနိုင်သည့် သက်သေအချက်အလက်များကို ချေပရန် ခုခံကာကွယ်ရန် အစည်းအဝေးများကို တက်ရောက်ကြသည်။ ထိုသို့တက်ရောက်ပါက ကော်မတီ အနေဖြင့် ပို၍ ဘက်စုံထည့်သွင်းစားသော အမြင်များကို ရရှိနိုင်သည်။

၅.၈.၃.၂ အထွေထွေ ဆွေးနွေးပွဲ နေ့များ

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ကော်မတီသည် ဆက်ရှင် တစ်ခုချင်းစီတွင် အထွေထွေ ဆွေးနွေးပွဲ နေ့တစ်နေ့ သတ်မှတ်ထားသည် (ဥပမာ ပညာရေး အခွင့်အရေး (သို့) သဘောတူစာချုပ်ကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ရေး)။ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ် များ၊ NGO များ၊ အထူး ကုလသမဂ္ဂအေဂျင်စီများနှင့် အခြားသူများလည်း ထိုသဘောတူစာချုပ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ အကြောင်းအရာများ (သို့) အခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်သော ဆွေးနွေး ငြင်းခုံပွဲများကို တက်ရောက် ပါဝင်ကြသည်။ တစ်ခါတရံ ထိုဆွေးနွေးပွဲများသည် သဘောတူ စာချုပ်၏ အချို့အပိုင်းများအတွက် အထွေထွေ မှတ်ချက်များ ထုတ်ပြန်နိုင်ရန် လမ်းကြောင်း ပေးသည်။

၅.၈.၃.၃ ကွင်းဆင်း လေ့လာရေး ခရီးများ

ကော်မတီသည် နိုင်ငံများထံ သွားရောက်ကာ ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းနှင့် အချက်အလက် ရယူ ခြင်းများ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းချက် ပါရှိသည်။ သွားရောက်ခြင်း မပြုမီ ကော်မတီသည်

နိုင်ငံများထံသို့ လာရောက် လည်ပတ်ခွင့် တောင်းဆိုရသည်။ ထိုမှသာ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာ အာဏာနှင့် နယ်မြေပိုင်နက်ကို အသိအမှတ်ပြုရာကျမည် ဖြစ်သည်။ ဖိတ်ကြားခြင်း မခံရပါက သွားရောက်လေ့လာ၍ မရပေ။ ထိုမစ်ရှင်မျိုးကို ကော်မတီမှ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ပနားမား နိုင်ငံ၌ ပထမဆုံး လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

၅.၈.၃.၄ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ

လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများနှင့် စပ်လျဉ်းသော အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲသည် ၂၀၁၃ မေလတွင် စတင် အသက်ဝင်လာသည်။ ယင်းမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှု တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ကြေညာစာတမ်း ထုတ်ပြန်ပြီး ၆၅ နှစ်အကြာ လူတစ်ဦးချင်းစီ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရခြင်းကို စောင့်ကြည့်သည့် စနစ်အား ပြီးပြည့်စုံစေခဲ့သည်။

၅.၈.၄ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တိုက်ဖျက်ရေး ကော်မတီ

၁၉၈၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် ၁၉၈၄ ခုနှစ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး သဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်လာပြီး နောက်ပိုင်း ၁၉၈၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးကော်မတီ စတင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ကော်မတီတွင် “ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် ပြည့်ဝပြီး လူ့အခွင့်အရေး နယ်ပယ်တွင် အရည်အချင်းရှိသည်ဟု အသိ အမှတ်ပြုထားကာ ကိုယ်ပိုင် အစွမ်းအစဖြင့် တာဝန် ထမ်းဆောင်မည့် ကျွမ်းကျင်သူ ၁၀ ဦး” ပါဝင်သည် (အပိုဒ် ၁၇)။ အဖွဲ့ဝင်များသည် လေးနှစ် တာဝန် ထမ်းဆောင်ရပြီး နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပကာ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဝက်ကို လဲပစ်သည်။ ကော်မတီသည် တစ်နှစ်လျှင် နှစ်ကြိမ် ဂျနီဗာ၌ တွေ့ဆုံပြီး လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အထူးမဟာမင်းကြီးရုံးမှ အတွင်း ရေးမှူး တာဝန်များ ယူပေးထားသည်။ ကော်မတီသည် သဘောတူစာချုပ် ထိရောက်စေရေးကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ကျယ်ပြန့်သော အာဏာများ ရှိသည်။

ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများ၊ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများနှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ အပါအဝင် ကော်မတီ လည်ပတ်ပုံ အမျိုးမျိုး ရှိသည်။

၅.၈.၄.၁ အစီရင်ခံစာများ

ကော်မတီသည် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများမှ လေးနှစ်တစ်ကြိမ် တင်ပြသော ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများကို စဉ်းစားပေးသည် (အပိုဒ် ၁၉)။ ထိုဖြစ်စဉ်ကို ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန် နိုင်ငံများအတွက် အစီရင်ခံစာဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်များကို ထုတ်ပြန်ပေးထားသည်။ နိုင်ငံများသည် ကော်မတီမှ ၎င်းတို့၏ အစီရင်ခံစာများကို လေ့လာနေသောအခါ ဆက်ရှင်ကို တက်ရောက်ကြရပြီး

ကော်မတီမှ ထောက်ပြသည့် ကိစ္စရပ်များကို ရှင်းလင်းပြရသည်။ ထို့နောက် အစီရင်ခံစာနှင့် ပတ်သက်ပြီး အထွေထွေ မှတ်ချက်များ ပြုလုပ်သည်။ ထိုမှတ်ချက်များကို နိုင်ငံများမှ တုံ့ပြန်ပေး ရသည်။

၅.၈.၄.၂ နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများ

သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံလုံးက အပိုဒ် ၂၁ ပါ ကော်မတီ၏ စီရင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုထားပါက နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများ တင်သွင်းနိုင်သည်။ နိုင်ငံများသည် ပြဿနာရပ်ကို ၎င်းတို့ ဘာသာ ဖြေရှင်းရန် ဦးစွာ ကြိုးပမ်းရမည်။ မဖြေရှင်းနိုင်ပါက မည်သည့်နိုင်ငံမှမဆို ကော်မတီထံသို့ ထိုကိစ္စရပ်ကို တင်ပြခြင်း ပြုနိုင်သည်။ ကော်မတီသည် ၎င်းဘာသာ၎င်း အချက်အလက်များ ရှာဖွေကာ နိုင်ငံများကို ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း ကျေအေးမှု ရရှိစေရန် ကူညီပေးသည်။ ငြိမ်းချမ်းစွာ ကျေအေးမှု မရရှိပါက ကော်မတီမှ ထိုနိုင်ငံများထံ မှတ်ချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များ ပါဝင်သော အစီရင်ခံစာတစ်စောင် တင်သွင်းသွားမည် ဖြစ်သည်။

၅.၈.၄.၃ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ

နိုင်ငံများသည် အပိုဒ် ၂၂ တွင် ဖော်ပြထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို သဘောတူညီထားပါက ကော်မတီထံသို့ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ ပေးပို့နိုင်သည်။ လက်ရှိတွင် လုံခြုံရေး ကောင်စီ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများဖြစ်သော ပြင်သစ်နှင့် ရုရှားနိုင်ငံ အပါအဝင် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ လက်ခံသည့် စနစ်ကို သဘောတူထားသည့် နိုင်ငံ ၆၄ နိုင်ငံ ရှိသည်။ တိုင်ကြားလွှာများကို ထိခိုက်ခံစားခဲ့ရသူ (သို့) ထိုသူကိုယ်တိုင် မတိုင်ကြားနိုင်သည့် အခြေအနေ တွင် ထိုသူ၏ ဆွေမျိုးသားချင်းများ (သို့) ကိုယ်စားလှယ်များက တိုင်ကြားနိုင်သည်။ တိုင်ကြား ခံရသည့် နိုင်ငံကို ၆ လ အတွင်း တွေ့ရှိချက်များအား ရေးသား တင်ပြနိုင်သည်။ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကို တံခါးပိတ် ဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပကာ ဆွေးနွေးသည်။ အခြား စာချုပ် စောင့်ကြည့် လေ့လာရေး အဖွဲ့များနည်းတူ တိုင်ကြားသူများသည် ပြည်တွင်းတွင် လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများ အားလုံး လုပ်ဆောင်ပြီး ဖြစ်ရမည် (သို့ရာတွင် ကုစားမှု ရှာဖွေခြင်းသည် အဓိပ္ပာယ်မဲ့ အချိန်ရည်ကြာနေပါက (သို့) ထိခိုက်သူအတွက် ထိရောက်သော ကုစားမှု မဖြစ်စေပါက ထိုလိုအပ်ချက်ကို လျှော့ပေါ့ စဉ်းစားပေးသည် (အပိုဒ် ၂၂(၅)(ခ))။ သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်သည့် သဘောသဘာဝအရ ကော်မတီသည် စုံစမ်းစစ်ဆေး နေချိန်အတွင်း ထိခိုက်နစ်နာသူ အပေါ် ပြင်ဆင်၍မရသော ထိခိုက်မှုများ မဖြစ်ပွားစေရေး အာမခံချက်ကို တောင်းဆိုနိုင်သည်။ ထိုသို့ ယာယီ အကာအကွယ်ပေးခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် တွေ့ရလေ့မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို စဉ်းစားနေချိန်တွင် လက်ရှိ အခြေအနေတိုင်း ထိန်းသိမ်းထားရန် လိုအပ်သည်။ (ထိုဖြစ်စဉ်သည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ ကျင့်သုံးသည့် ဖြစ်စဉ်ထက် ပို၍ အလုပ်သဘောဆန်သည်။ အပြီးသတ် အမြင်များ မရမှတ်မီ ကော်မတီ၏ နောက်ဆုံး ကောက်ချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များကို နိုင်ငံများထံသို့ လေ့လာ ရန် ပေးပို့သည်။

၅.၈.၄.၄ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ

ကော်မတီ၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အာဏာကို အပိုဒ် ၂၀ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အာဏာသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးကော်မတီကို အခြား ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီများနှင့် ခြားနားစေသည်။ အခြားကော်မတီများတွင် ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ချက်များစတင်ရန် အာဏာ အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ ဤသည်မှာ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုသည် လေးနက်သည်ဟု မြင်ခြင်းကြောင့် သဘောတူစာချုပ်တွင် ထိုအချက်ကို ထည့်သွင်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ကော်မတီသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် စနစ်တကျ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများ ဖြစ်ပွား နေကြောင်း ခိုင်လုံသည့် သတင်းအချက်အလက် ရရှိလျှင် ထိုနိုင်ငံကို စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုတွင် ပါဝင်ရန် ဖိတ်ခေါ်နိုင်သည်။ လုပ်ဆောင်သည့် ဖြစ်စဉ်သည် နိုင်ငံ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုအပေါ် မူတည် ပြီး သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံသို့ ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ထိုကြားနာမှုများသည် လျှို့ဝှက် ဖြစ်သော်လည်း ကော်မတီနှင့် နိုင်ငံများသည် တွေ့ရှိချက်များ၏ အကျဉ်းချုပ်ကို ကော်မတီ၏ နှစ်စဉ် အစီရင်ခံစာတွင် ထည့်သွင်းရန် သဘောတူညီနိုင်သည်။ ဤသည်မှာ သိသာထင်ရှားသည့် အာဏာတစ်ရပ် ဖြစ်သော်လည်း အဓိက အဟန့်အတားမှာ နိုင်ငံများ သဘောတူညီချက် လိုအပ်သည့်အချက် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများထံ လျှို့ဝှက် တင်သွင်းသော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သော အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ၎င်းတို့အပေါ် အကြံပြုချက်များ ပါဝင်သည့် အစီရင်ခံစာသည် အကျိုးရှိသည်ဆိုသော အချက်မှာ မေးခွန်း ထုတ်စရာ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လာရောက်လည်ပတ်ရန် တောင်းဆိုခြင်းသည် နိုင်ငံကို ၎င်း၏ လုပ်ရပ်များအား နိုင်ငံတကာ အဆင့်အတန်းများနှင့် ကိုက်ညီစေရန် ညှိနှိုင်းဖို့ ဖိအားပေးနိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ပပျောက်ရေးသည် ကုလသမဂ္ဂမှ ကြိုးပမ်းနေသည့် အဓိက စိန်ခေါ်မှုတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုကြိုးပမ်းမှုတွင် အောင်မြင်မှု တချို့တော့ ရှိသည်။ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက် တင်သွင်းနိုင်သည့် ဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်သည့် နိုင်ငံ နည်းပါးခြင်းက ကော်မတီ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို လျော့ပါးစေသည်။ သို့သော် ပုံမှန်အစီရင်ခံစာများကို အခြေခံ၍ နိုင်ငံများ ကို နည်းပညာ အထောက်အပံ့ ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် ကော်မတီသည် ၎င်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို အနည်းငယ် ထိန်းထားနိုင်သည်ဟု ပြော၍ ရသည်။ ဥပမာ ရဲအရာရှိများကို သင်တန်းပေးခြင်းက မည်သို့သော ဆက်ဆံမှုမျိုးသည် သင့်လျော်သည်၊ မသင့်လျော်သည်ကို ထပ်လောင်း ပြောပြနိုင် ပြီး သဘောတူစာချုပ် ဖောက်ဖျက်ခြင်းကို လျော့ချ နိုင်သည်။ အခြားသော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းသည် ကုသခြင်းထက် ကာကွယ်ခြင်းက ပို၍ ကောင်းသည်။

၅.၈.၄.၅ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ

သဘောတူစာချုပ်၏ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲတွင် “ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်ငယ်စေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ဒဏ်များကို ဟန့်တားနိုင်ရန် အမှီအခိုကင်းသော နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်း အဖွဲ့ အစည်းများမှ လူအများ လွတ်လပ်မှု ထိခိုက်ခံနေရသည့် နေရာများကို ပုံမှန် ကွင်းဆင်း လေ့လာသည့် စနစ်” ကို ထည့်သွင်း ထားသည် (အပိုဒ် ၁)။ ထိုနောက်ဆက်တွဲသည် ၂၀၀၆ ခုနှစ်

ဖွန်လ ၂၂ ရက်နေ့တွင် စတင် အသက်ဝင်လာသည်။ ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများကို သွားရောက် လေ့လာရန်၊ နိုင်ငံများကို အကြံပြု ပေးရန်၊ လိုအပ်သော သင်တန်းများ ပေးရန်၊ အကြံပြုချက်များ ပေးရန်နှင့် လွတ်လပ်မှု ထိခိုက်ခံ နေရသူများကို ကာကွယ်ပေးမှုများကို ပိုမို ခိုင်မာလာစေရန် ကုလသမဂ္ဂ၏ အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရန် တားဆီးရေး ကော်မတီခွဲ ကို တည်ထောင်ခဲ့သည် (အပိုဒ် ၁၁)။ (အချို့ စာတမ်းများတွင် ယင်းအဖွဲ့ကို ၁၀ ခုမြောက် စာချုပ် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့အဖြစ် သတ်မှတ်သည်။) နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်ရေးထိုးထား သော နိုင်ငံများအားလုံးသည် ကော်မတီခွဲမှ ကိုယ်စားလှယ်များကို ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံတွင်း လက်ခံရပြီး ကော်မတီခွဲကို ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများအား သွားရောက် လေ့လာရန် ခွင့်ပေးရ သည်။ နိုင်ငံများသည် ကော်မတီခွဲမှ ပေးအပ်သည့် အကြံပြုချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ရေး အတွက် အပြုသဘောဆောင်သော ဆွေးနွေးမှုများလည်း ပြုလုပ်ရန် သဘောတူရသည် (အပိုဒ် ၁၂)။ အယ်လ်ဘေးနီးယား၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ကော်စတာရီကာ၊ ဒိန်းမတ်၊ ဟွန်ဒူးရက်စ်၊ လိုင်ဘေး ရီးယား၊ မော်ရစ်သျှ၊ ဆားဗီးယား၊ ဗြိတိန်နှင့် ဥရုဂွေးနိုင်ငံများ အပါအဝင် နောက်ဆက်တွဲကို လက်ခံထားသော နိုင်ငံ ၈၃ နိုင်ငံ ရှိသည်။ ထိုနောက်ဆက်တွဲ၏ အာဏာသက်ရောက်မှုမှာ သိသာထင်ရှားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

၅.၈.၅ လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ

၁၉၆၆ နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုများ ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၈ အရ လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီကို သဘောတူစာချုပ် ပြဋ္ဌာန်း ချက်များ စည်းကြပ်ခြင်းကို စောင့်ကြည့်ရန် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထိုကော်မတီသည် စာချုပ်ပါ တာဝန်များကို နိုင်ငံများ လိုက်နာမှုရှိ၊ မရှိ စောင့်ကြည့်လေ့လာရန် ကုလသမဂ္ဂမှ ဖွဲ့စည်းလိုက် သည့် ပထမဆုံးသော အဖွဲ့ ဖြစ်သည်။ အခြား ကော်မတီများ နည်းတူ လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု ပပျောက် ရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီသည်လည်း ဂျနီဗာတွင် အစည်းအဝေးလုပ်ကာ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့် အရေး မဟာမင်းကြီး ရုံးမှ အတွင်းရေးမှူး တာဝန် ယူပေးထားသည်။

လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီတွင် "ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာ ကောင်းမွန်ပြီး ဘက်မလိုက်ဟု အသိအမှတ် ပြုထားသော ကျွမ်းကျင်သူ" ၁၈ဦး ပါရှိသည် (အပိုဒ် ၈(၁))။ ထိုကျွမ်းကျင်သူအဖွဲ့သည် သဘောတူစာချုပ် အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင် လွန်စွာ အရေးပါ သော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ အဖွဲ့ဝင်များသည် လေးနစ်တာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။ ၎င်းတို့ အား နှစ်သုတ်ခွဲထားပြီး ရွေးကောက်ပွဲများကို ၂ နှစ်တစ်ကြိမ်ကျင်းပသည်။ အဖွဲ့ဝင် တစ်ဝက်သည် နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် ပြောင်းသွားသည်။ ကုလသမဂ္ဂ ခန့်အပ်ထားမှု အများအပြားနည်းတူ ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်များသည် တူညီသော ပထဝီဝင် အချိုးရှိရမည် ဖြစ်ပြီး ယဉ်ကျေးမှု ပုံစံ အမျိုးမျိုးနှင့် အဓိက ဥပဒေစနစ် အမျိုးမျိုးကို ကိုယ်စားပြုသူများ ဖြစ်ရမည်။ နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံချင်းစီမှ လူတစ်ဦးကို ရွေးချယ်ပြီး လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများ အားလုံးက လျှို့ဝှက် မဲပေးကာ ကော်မတီ၏ နောက်ဆုံး ပါဝင်သူများကို ဆုံးဖြတ်သည်။ ကော်မတီသည် အမှီအခိုကင်း၍ လွတ်လပ်သော အဖွဲ့တစ်ခု ဖြစ်သည်။

သဘောတူစာချုပ် အကောင်အထည်ဖော်မှုကို စောင့်ကြည့်ရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ၄ မျိုးကို အသုံးပြုသည်။ အစီရင်ခံစာများ၊ နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများ၊ တစ်ဦးချင်းစီမှသတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များနှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသ မဟုတ်သည့် နေရာများနှင့် ကုလသမဂ္ဂ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခံ နယ်မြေများမှ တောင်းဆိုချက်များကို ဆန်းစစ်ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

၅.၈.၅.၁ အစီရင်ခံစာများ

သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၉ အရ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် (ကော်မတီသို့ ဆက်သွယ်ရန်) ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံ မှတစ်ဆင့် သဘောတူစာချုပ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အသက်ဝင်လာစေရန် ၎င်းတို့ လုပ်ဆောင်ထားသော ဥပဒေပိုင်း၊ တရားစီရင်ရေးပိုင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းနှင့် အခြားလုပ်ဆောင်ချက်များကို အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများသည် သဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်လာပြီးနောက်ပိုင်း တစ်နှစ်အတွင်း စတင်ပေးပို့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် နှစ်နှစ် တစ်ကြိမ်နှင့် ကော်မတီမှ တောင်းဆိုသည့်အချိန်တိုင်း ပေးပို့ရသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများကို ဖတ်ရှု၍ ကော်မတီမှ နိုင်ငံများကို အကြံဉာဏ်များပေးခြင်းနှင့် အထွေထွေ ညီလာခံသို့ ညွှန်းပေးခြင်းများသာ ပြုလုပ်သည်။ သို့ရာတွင် ကော်မတီသည် နိုင်ငံများထံမှ အချက်အလက်များ တောင်းခံနိုင်သည် အာဏာ ရှိ (ပြီး ထိုအာဏာကို အသုံးပြု) သည်။

၅.၈.၅.၂ နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများ

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် အခြားနိုင်ငံများ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းတန်းနိုင်သော လိုက်နာရမည့် နိုင်ငံများအကြား တိုင်းကြားရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကိုလည်း စာချုပ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ (အပိုဒ် ၁၁-၁၃)။ ထိုနိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားမှုနှင့် ပတ်သက်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး နယ်ပယ်တွင် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ မရှိလှပေ။ နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတကာအဆင့်ထိ တက်၍ အခြားနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံကို တိုင်ကြားရန် ဆန္ဒမရှိကြပေ။ ကိစ္စရပ်ကို အပြည့်အစုံ စစ်ဆေးပြီးနောက် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများနှင့် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးထံ အစီရင်ခံစာ ပေးပို့သည်။ ထိုအစီရင်ခံစာကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်သည့်အတွက် ဂျော်ဂျီယာ နိုင်ငံသည် ရုရှား နိုင်ငံအား နိုင်ငံတကာတရားရုံးသို့ တိုင်ကြားခဲ့သည်။ သို့သော် အစောပိုင်း ကန့်ကွက်သည့်အဆင့်၌ပင် ပယ်ချခံခဲ့ရသည် (ဆုံးဖြတ်ချက်၊ ဧပြီ ၂၀၁၁)။ အကြမ်းဖက်မှုများအတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုကို ဖိနှိပ်ရေး နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်နှင့် နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုများ ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်ကို အသုံးပြုကာ ယူကရိန်းနိုင်ငံသည် ရုရှားနိုင်ငံကို ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် အမှုဖွင့် တိုင်ကြားခဲ့သည်။

၅.၈.၅.၃ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ

အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားမှုများ လက်ခံသည့် ဖြစ်စဉ် သည် သဘောတူစာချုပ်၏ အဓိက အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်ပြီး အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ ထုတ်ပြန်ရမည့်အစား စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၁၄ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထား သည်။ ဤအချက်က နိုင်ငံများကို ပိုမိုဆွဲဆောင်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် စာချုပ်လက်မှတ် ရေးထိုး ထားသော နိုင်ငံ ၁၇၈ နိုင်ငံအနက် သုံးပုံ တစ်ပုံခန့်ကသာ ကော်မတီမှ လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ သတင်း ပို့ တိုင်တန်းချက်များကို လက်ခံကြားနာနိုင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ အသိအမှတ် ပြုထားသော နိုင်ငံများတွင် ဩစတြေးလျား၊ ရုရှား၊ ပီရူး၊ ချီလီ၊ ဘူဂေးလ်ရီးယားနှင့် အယ်လ် ဂျီးရီးယားနိုင်ငံတို့ ပါဝင်သည်။ ဗြိတိန်၊ တရုတ်ပြည်သူ့ သမ္မတနိုင်ငံနှင့် အမေရိကန် နိုင်ငံတို့မှာမူ လက်မှတ် ရေးထိုးထားခြင်း မရှိပေ။

ပထမဆုံး လက်ခံခဲ့သော သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်မှာ နယ်သာလန် နိုင်ငံကို တိုင်ကြားခဲ့သော အမှု ဖြစ်သည် (ယယ်မာ့ဇ် ဒိုဂန် နှင့် နယ်သာလန် နိုင်ငံ (Yilmaz-Dogan v Netherlands))။ ထိုအချိန်မှ စ၍ ကော်မတီသည် ဩစတြေးလျား၊ ဒိန်းမတ်၊ ပြင်သစ်၊ နယ်သာလန်၊ နော်ဝေ၊ ဆလိုဗက်ကီးယားနှင့် ဆွီဒင်နိုင်ငံများ အပါအဝင် နိုင်ငံအများအပြားကို တိုင်ကြားခဲ့သော သတင်း ပို့ တိုင်တန်းချက်များအား စဉ်းစားပေးခဲ့ရသည်။ ချိုးဖောက်မှု အချို့ကိုလည်း တွေ့ရသည် (ဒိန်းမတ်နိုင်ငံသည် ချိုးဖောက်မှု အများဆုံး တွေ့ရသောနိုင်ငံ ဖြစ်သည်)။ သဘောတူစာချုပ်က နိုင်ငံများကို လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာကော်မတီထံသို့ အမှုများ မတင်ပြမီ လူတစ်ဦး ချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များကို လေ့လာစမ်းစစ်ရန် နိုင်ငံအဆင့်၌ လွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်း တစ်ခု ရွေးချယ် (သို့မဟုတ် စတင်ဖန်တီး) ရန်လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အခြေ အနေမျိုးတွင် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ပြည်တွင်း၌ ကုစားမှုများ အားလုံး ကုန်ဆုံးပြီး ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းမှ စဉ်းစားပေးပြီးမှသာ ကော်မတီကို ချဉ်းကပ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထိုအချက် သည် ထိခိုက်ခံစားရသူအတွက် အကန့်အသတ်ဖြစ်စေသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ထိုသို့ စနစ်မျိုး ထားရှိခြင်းက နိုင်ငံများကို ပါဝင်ရန် အားပေးသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် သဘောတူညီမှု ရရှိ ရန်မှာ အရေးကြီးလေရာပါဝင်မှုကို အားပေးသော မည်သည့် လုပ်ရပ်ကိုမဆို ကြိုဆိုသင့်ပေသည်။ နိုင်ငံများကို သဘောတူစာချုပ်၏ အဝန်းအဝိုင်းအတွင်း ပိုမိုပါဝင်လာစေခြင်းဖြင့် သဘောတူ စာချုပ်၏ အောင်မြင်မှုလည်း ပိုမို တိုးတက်လာသည်။ သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သော သဘော တရားများကို နိုင်ငံများမှ ပိုမို လက်ခံလာသည်နှင့်အမျှ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူများလည်း သဘောတူ စာချုပ် အကာအကွယ်၏ အကျိုးတရား များကို ပိုမို ခံစားလာရမည် ဖြစ်သည်။

၅.၈.၅.၄ ကျွန်ုပ်တို့နိုင်ငံများနှင့် ကျွန်ုပ်တို့လူမျိုးများ လွတ်လပ်မှု ရရှိရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ပါ ရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင်စေရန် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ မဟုတ်သည့် နေရာများနှင့် ကုလသမဂ္ဂ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခံနယ်မြေများမှ အစီရင်ခံစာများနှင့် တောင်းဆိုချက်များကို စိစစ်စစ်ဆေးခြင်း

တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများကို လက်ခံလိုမှ လက်ခံနိုင်သော်လည်း ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့များမှ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ တိုင်ကြားချက်များနှင့် ကုလသမဂ္ဂ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခံ နယ်မြေ များနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ မဟုတ်သည့် နေရာများတွင် နေထိုင်သူများ၏ တိုင်ကြားလွှာ များ လက်ခံခြင်းကိုမူ မလိုက်နာ မနေရ လိုက်နာရသည် (အပိုဒ် ၁၅)။ ပုံမှန်အားဖြင့် ထိုပြဋ္ဌာန်း ချက်များမှာ ကုလသမဂ္ဂ၏ နယ်ချဲ့ဝါဒ အဆုံးသတ်ရေး ရည်မှန်းချက်များကို ပြည့်မီစေရန် ရည်ရွယ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကော်မတီမှ ထိုဒေသများရှိ လူများနှင့် အုပ်စုများ တင်ပြသည့် တိုင်ကြားလွှာများကို ထင်မြင်ချက်ပေးခြင်း၊ အကြံပြုချက်များ ပေးခြင်း ပြုလုပ်သည်။ ထိုဒေသ များတွင် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် အခြား ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများမှ ရေးသားသော အစီရင်ခံစာများ အပေါ်တွင်လည်း အကြံပြုချက်များ ပေးသည်။

ယနေ့အချိန်တွင် ကော်မတီသည် ခေတ်သစ်တစ်ခု၌ အလုပ်လုပ်နေရပေပြီ။ “သဘောတူစာချုပ် ရေးသားစဉ်က မတွေးမိခဲ့သော အခြေအနေများ” တွင် သဘောတူစာချုပ်ကို အသုံးပြုနေရပြီ ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ အောင်မြင်မှုသည် ပဋိပက္ခများကို လူမျိုးရေး (သို့) နိုင်ငံရေးဟု ခွဲခြားနေမည့် အစား သဘောတူစာချုပ်ပါ လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်း သတ်မှတ်ချက်ကို အခြေအနေများနှင့် ပဋိပက္ခများအပေါ် လိုက်၍ အသုံးပြုနိုင်မှုအပေါ် မူတည်နေသည်။

၅.၈.၆ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ

အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများအကြား တန်းတူအခွင့်အရေးများ ရရှိရေးကို ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအချက် အောင်မြင်ရေးကို အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ် ဆိုင်ရာ ကော်မတီထံသို့ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း တာဝန်လွှဲပြောင်း ပေး ထားသည်။ ၁၉၇၉ အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက် ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်လာပြီး နောက်ပိုင်း ၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းများ စတင်ခဲ့သည်။ သဘောတူစာချုပ်သည် ကုလသမဂ္ဂ စနစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးမှု အများဆုံး စာချုပ်များထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်သည် (လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ ၁၈၉ နိုင်ငံ ရှိပြီး ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏ နောက် ဒုတိယနေရာတွင် ရှိသည်)။ သို့ရာတွင် စာချုပ်၏ ပြဋ္ဌာန်းချက် အများအပြားကို ကြေညာချက်များ ပြုခြင်း၊ ခြွင်းချက်များ ထားခြင်းတို့ ပြုလုပ်ကြသည်။ ထိုအချက်က စာချုပ်၏ ထိရောက်မှုကို ထိခိုက်စေရုံသာမက ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းများအပေါ်လည်း သက်ရောက်မှု ရှိသည်။ ကော်မတီကို သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၁၇ အရ တည်ထောင်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ကော်မတီတွင် ကျွမ်းကျင်သူ ၂၃ ဦး ပါရှိသည်။ အဖွဲ့ဝင်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများမှ လျှို့ဝှက်ပေးစနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်ခြင်း

ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အခြားကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီများနှင့် မတူညီဘဲ ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင် အများစုမှာ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ကြသည်။ အဖွဲ့ဝင်များသည် လေးနှစ်တာ တာဝန် ထမ်းဆောင်ရပြီး ရွေးကောက်ပွဲများကို အချိန်မတူအောင် အလှည့်ကျ ကျင်းပပေးသည်။ သဘောတူစာချုပ်အရ ကော်မတီသည် နှစ်စဉ် နှစ်ပတ်ထက် မပိုဘဲ စည်းဝေးကျရသည် (အပိုဒ် ၂၀)။ အခြား ကော်မတီ များတွင် ထိုကဲ့သို့ အများဆုံး တွေ့ဆုံရမည့် အချိန်ကို သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပေ။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ တိုးပွားလာမှုနှင့် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံ များပြား လာမှုကြောင့် ကော်မတီသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများကို ရက်အနည်းငယ်အတွင်း လုပ်ဆောင် နိုင်ရန် ခက်ခဲလာသည်။ အထွေထွေ ညီလာခံမှ ကျင့်သုံးသည် ကြားဖြတ် ခြွင်းချက် လုပ်ဆောင် ချက်များအရ ပို၍ ရှည်ကြာပြီး ပုံမှန်ဖြစ်သော အစည်းအဝေးများကို ကျင်းပလာနိုင်သည်။ အပိုဒ် ၂၀ ကို ပြင်ဆင်လိုက်ပါက ထိုအချိန်အကန့်အသတ်များကို လျှော့ချနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ သုံးပုံနှစ်ပုံမှ ပြင်ဆင်ချက်ကို သဘောတူညီရန် လိုအပ်သည်။ ပြင်ဆင်ချက်ကို ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံများသည် ထိုအချက်ကို သဘော တူညီရန် တွန့်ဆုတ်နေလေရာ ပြင်ဆင်ချက်မှာ အသက်မဝင်လာသေးပေ။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်မှ စ၍ အထွေထွေညီလာခံ (A/RES/62/218) က အပိုဒ် ၂၀ ပြင်ဆင်ချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးမှု မပြည့်မီချိန်အတွင်း ယာယီ ပြဋ္ဌာန်းချက် အနေဖြင့် ကော်မတီကို သုံးပတ်ကြာ သုံးကြိမ် တွေ့ဆုံ နိုင်သည်ဟု ခွင့်ပြုထားသော်လည်း လက်ရှိအချိန်တွင် ကော်မတီသည် နှစ်ပတ်မှ သုံးပတ်ကြာ တွေ့ဆုံကြသည်။ ကော်မတီ၏ နှစ်စဉ် အစီရင်ခံစာကို စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီမှတစ်ဆင့် အထွေထွေ ညီလာခံသို့ တင်ပြသည်။

၅.၈.၆.၁ အစီရင်ခံစာများ

သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် သဘောတူစာချုပ် ထိရောက် စေရန် ပြုလုပ်ခဲ့သော “ဥပဒေရေးရာ၊ တရားစီရင်ရေးရာ၊ အုပ်ချုပ်မှုရေးရာနှင့် အခြား လုပ်ဆောင် ချက်များ” ကို လေးနှစ်တစ်ကြိမ် ပုံမှန် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည် (အပိုဒ် ၁၈)။ ထိုအစီရင်ခံစာ များ ရေးသားရသည့် အစိုးရ တာဝန်ရှိသူများအတွက် သင်တန်းများ ပို့ချပေးသည်။ ထိုသင်တန်း များသည် ပို၍ ကိုက်ညီပြီး အသုံးဝင်သည့် အစီရင်ခံစာများ ရေးသားရာတွင် အထောက်အကူ ပြုမည်ဟု မျှော်လင့်ကြသည်။ အစီရင်ခံစာတွင် သဘောတူစာချုပ်ပါ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင် ရာ၌ ကြုံတွေ့ရသော အရာများနှင့် အခက်အခဲများကို တင်ပြရန် နိုင်ငံများကို အားပေးထားသည်။ ထိုမှသာ ထိုနိုင်ငံအတွက် သင့်လျော်သော အထောက်အပံ့များ ပေးအပ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ကော်မတီသည် အစီရင်ခံစာများကို နှစ်ပိုင်းခွဲ၍ ဖော်ပြခိုင်းသည်။ နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၊ ဥပဒေ ရေးရာနှင့် လူမှုရေး အခြေအနေ နောက်ခံ အချက်အလက်များနှင့် သဘောတူစာချုပ်ပါ ရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင်စေရန် နိုင်ငံမှ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော အချက်များဟူ၍ ဖြစ်သည်။ အပြု သဘောဆောင်သော ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ရန် ကော်မတီသည် နိုင်ငံများကို ဖိတ်ခေါ်၍ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် အချို့ကို ဆွေးနွေးခြင်းများ ပြုလုပ်သည်။ ပြီးနောက် အပြီးသတ် တွေ့ရှိချက်များကို ထုတ်ပြန်သည်။ အပြီးသတ် အစီရင်ခံစာသည် နိုင်ငံ၏ စွမ်းဆောင်မှုများမှ အားသာချက်များကို ဖော်ပြထားပြီး နောင်ပုံမှန် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းချိန်တွင် အလေးစိုက်

လုပ်ဆောင်ရမည့် နယ်ပယ်များကို ထောက်ပြထားသည်။ လိုအပ်ပါက သဘောတူစာချုပ် အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သည့် လမ်းညွှန်ချက်များကိုလည်း ပေးထားသည်။

၅.၈.၆.၂ အထွေထွေ အကြံပြုချက်များ

ကော်မတီသည် အထွေထွေအကြံပြုချက်များ ပြုလုပ်နိုင်သည်ဟု သဘောတူစာချုပ်က ပြဋ္ဌာန်း ထားသည် (အပိုဒ် ၂၁)။ ထိုအကြံပြုချက်များသည် နိုင်ငံများမှ လက်ခံရရှိသော အစီရင်ခံ စာများနှင့် ထိုအချက်အလက်များအပေါ် ကော်မတီ၏ လေ့လာချက်များကို အခြေခံရသည်။ အစပိုင်းတွင် အားနည်းခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ ကော်မတီသည် အခြား စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ (CERD, လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၊ စသည်) ကိုလည်း ပူးတွဲကာ သဘောတူစာချုပ် အောက် ကျရောက်သော ကဏ္ဍများကို စိစစ်စစ်ဆေးလျက် ရှိသည်။ ထိုလုပ်ဆောင်ချက်များသည် သဘောတူစာချုပ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပိုမို ရှင်းလင်းစေရန်နှင့် အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုရာတွင် အထောက် အကူ ပြုသည်။

၅.၈.၆.၃ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ

၁၉၉၃ ခုနှစ် ဗီယင်နာ ကြေညာစာတမ်းနှင့် လုပ်ငန်း အစီအစဉ်ပါ အကြံပြုချက်များကို အခြေခံ၍ အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် နောက်ဆက်တွဲကို ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုနောက်ဆက်တွဲတွင် ကော်မတီသည် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကို လက်ခံ စဉ်းစားပေးနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထား သည်။ နောက်ဆက်တွဲနှင့် တပြိုင်နက်တည်း အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေ ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်ထံသို့ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ကိစ္စရပ်များကို တိုင်ကြားနိုင်သည်။ ကော်မရှင်သည် ထိုတိုင်ကြားချက်များကို အရေးယူမှု မပြုနိုင်သော်လည်း အချက်အလက်များကို အသုံးပြုကာ အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု လမ်းကြောင်းများနှင့် ပုံစံများကို စုစည်းနိုင်သည်။ ထိုအချက် အလက်များသည် အနာဂတ် မူဝါဒများ ချမှတ်ရာတွင် အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထိခိုက်နစ်နာသူများ အတွက်မူ နိုင်ငံများ၏ လုပ်ရပ်များကို ငြိမ်ခံနေသည်ထက် ထိုလမ်းကြောင်း ကို အသုံးပြုသည်က ပိုအကျိုးရှိသည်။ NGO များမှလည်း ကော်မရှင်ထံသို့ သက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ် များကို တင်ပြပေးသည်။ နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ ၁၀၉ နိုင်ငံ ရှိသည်။

နောက်ဆက်တွဲက ကော်မတီသည် "သဘောတူစာချုပ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများ ကို နိုင်ငံတော်မှ ကြီးကြီးမားမား (သို့) စနစ်တကျ ချိုးဖောက်နေပါက" စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု ပြုနိုင် သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (အပိုဒ် ၈)။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး ကော်မတီနည်းတူ ကော်မတီသည် ကိစ္စရပ်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံနှင့် ပူးပေါင်းရမည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်သည် အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရရှိနိုင်သောအချက်အလက်များ အားလုံးကို

စုဆောင်းခြင်း၊ စုံစမ်းမေးမြန်းမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ကော်မတီထံသို့ အရေးပေါ် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းခြင်းများ ပြုလုပ်ရသည်။ နိုင်ငံတော်၏ သဘောတူစာချုပ်နှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးတွင် ကွင်းဆင်းခြင်းများလည်း ပါဝင်သည်။ ထိုစုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများကို သီးသန့်လုပ်ဆောင်ပြီး နိုင်ငံ တော်၏ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုလည်း လိုအပ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသည် တွေ့ရှိချက်များတွင် ပါဝင်သော ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကော်မတီသို့ တစ်လအတွင်း လာရောက် ဖြေရှင်းနိုင် သည်။ နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် ကော်မတီမှ သဘောတူ စာချုပ်ကို စနစ်တကျ ဖောက်ဖျက်မှုများအား စစ်ဆေးရန် အာဏာ ပေးထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက် များကို လက်မခံဘဲ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံသည့် စနစ်ကိုသာ လက်ခံနိုင် သည်။ ကော်မတီသည် တစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်ကို ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ပထမဆုံး လက်ခံခဲ့သည် (အေတီ နှင့် ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ (A-T v Hungary))။ ထိုအချိန်မှစ၍ အမြင် အချို့ကိုလည်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၅.၈.၆.၄ ကြီးမားပြီး စနစ်တကျ ကျူးလွန်သော အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ

အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ အပိုဒ် ၈ တွင် လက်မှတ် ရေးထိုး သော နိုင်ငံများ၌ ကြီးမားပြီး စနစ်တကျ ကျူးလွန်သော အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ရှိကြောင်း ခိုင်လုံသည့် သက်သေ အထောက်အထားများ တွေ့ရလျှင် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည် ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ကော်မတီသည် နိုင်ငံတော်နှင့် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ကာ ကွင်းဆင်း စစ်ဆေးရေးများ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ပထမဆုံး စစ်ဆေးရေးကို ဇူလိုင် ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် မက္ကဆီ ကိုနိုင်ငံတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည် (UN DOC CEDAW/C/2005/OP.8/MEXICO)။ အခြား စုံစမ်း စစ်ဆေးမှုများကို ကနေဒါနိုင်ငံနှင့် ဖိလစ်ပိုင် နိုင်ငံတို့တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
ကုလသမဂ္ဂ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များသို့ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များမှ တိုင်ကြားချက်များ

အံ့အားသင့်ဖွယ်ရာပင် ကုလသမဂ္ဂစာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ၏ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြား လွှာ ပေးပို့နိုင်သည့် စနစ်ကို အသုံးပြုခြင်း နည်းပါးသည်။ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များမှ တွေ့ရှိ သော အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ အရေအတွက်သည် အမှန်တကယ် ဖြစ်ပွားသည့် အရေ အတွက်ကို ကိုယ်စားမပြုပေ။ စာရင်းဇယားများကို ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များနှင့် နှိုင်းယှဉ် ကြည့်ခြင်း အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးမှ လစဉ် လက်ခံရ ရှိ သည့် တိုင်ကြားလွှာ အရေအတွက်သည် ကုလသမဂ္ဂ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ အားလုံး ပေါင်း လက်ခံရရှိသည့် တိုင်ကြားလွှာ အရေအတွက်ထက် ပိုများသည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များသို့ တင်သွင်းသည့် တိုင်ကြားလွှာ အရေအတွက်မှာ အဘယ်ကြောင့် နည်းပါးနေရသနည်း။ မကျော်လွှားနိုင်သည့် အခက်အခဲများ ရှိပါသလား။ တိုင်ကြားလွှာ အရေအတွက် လွန်စွာ တိုးပွားလာပါက (သို့မဟုတ် နှစ်ဆခန့် တိုးပွားလာပါက) လက်ရှိစနစ်အနေဖြင့် ကိုင်တွယ်နိုင်မည်ဟု ထင်ပါသလား။

၅.၈.၇ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ

၁၉၈၉ ခုနှစ် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသော နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများကို ပထမဆုံးအကြိမ် လက်ခံ ရရှိပြီးနောက် နိုင်ငံများ၏ စာချုပ် လိုက်နာမှုအား စောင့်ကြည့်ရန် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီကို ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် စတင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၄၃ အရ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီကို “ကိုယ်ကျင့်တရား ပြည့်ဝပြီး သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သည့် နယ်ပယ်များ၌ အရည်အချင်း ရှိသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုခံထားရသော ကျွမ်းကျင်သူ ၁၀ ဦး” ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အဖွဲ့ဝင်များသည် လေးနှစ်တာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရပြီး ရွေးကောက်ပွဲကို နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် ကျင်းပကာ ငါးဦးကို ရွေးချယ်သည်။ ကော်မတီသည် တစ်နှစ်တစ်ကြိမ်သာ တွေ့ဆုံရမည် ဖြစ်သော်လည်း သဘောတူစာချုပ်ကို တစ်ကမ္ဘာလုံးနီးပါး လက်မှတ်ရေးထိုးထားကြရာ (လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံ ၁၉၆ နိုင်ငံ ရှိသည်၊ အမေရိကန် နိုင်ငံမှအပ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အားလုံးက လက်မှတ်ရေးထိုးထားကြသည်) ကော်မတီက ၎င်း၏ တွေ့ဆုံချိန် အရေအတွက်ကို တိုးမြှင့်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများနှင့် အထွေထွေ ညီလာခံမှ ထိုအချက်ကို လက်ခံခဲ့ပြီး ၁၉၉၅ ခုနှစ်မှ စ၍ ကော်မတီသည် နှစ်စဉ် သုံးပတ်ကြာ တွေ့ဆုံကြသည်။

၅.၈.၇.၁ အစီရင်ခံစာများ

ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းသည့် စနစ်ဖြင့် အဓိကထား အကောင်အထည်ဖော်သည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကော်မတီထံသို့ ငါးနှစ်တစ်ကြိမ် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည် (အပိုဒ် ၄၄)။ ထိုအစီရင်ခံစာများတွင် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ၌ သဘောတူစာချုပ် အကောင်အထည်ဖော်ပုံကို ကော်မတီမှ အသေးစိတ် နားလည်နိုင်ရန် လုံလောက်သော သတင်းအချက်အလက်များ ပါရှိရမည်။ နိဂုံးချုပ် တွေ့ရှိချက်များကို ရေးသားရာ၌ အခွင့်အရေးများ ရရှိရေးတွင် ကလေးများအတွက် အကောင်းဆုံး အကျိုးစီးပွား (အပိုဒ် ၃)နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိရေး မူဝါဒများ (အပိုဒ် ၂)ကို အခြေခံရသည်။ ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ဖြစ်သော အခြား အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းသည့် စနစ်များနှင့် ကွဲပြားသည့် အချက်မှာ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီသည် အစိုးရများကို ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက် နယ်မြေအတွင်း အစီရင်ခံစာကို ထုတ်ဝေခိုင်းသည်။ ကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များကိုလည်း ဖြန့်ဝေခိုင်းသည်။ ကော်မတီ၏ ချဉ်းကပ် နည်းသည် ကျစ်လစ်ပေါင်းစည်းရေး ချဉ်းကပ်နည်း ဖြစ်သည်။ ကော်မတီသည် မိမိကိုယ်ကို ကလေးသူငယ် အခွင့်အရေးများ စောင့်ကြည့်ရေး၊ အကောင်အထည်ဖော်ရေး ပြည်တွင်းစနစ်များ ပေါ်ထွန်းလာရေးအတွက် အလုပ်လုပ်နေသည်ဟု ရှုမြင်သည်။

၅.၈.၇.၂ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ

လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ ဆက်သွယ်နိုင်သည့် စနစ်ပါရှိသော အတင်းအကြပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲကို ဧပြီ ၂၀၁၄ တွင် စတင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး လက်မှတ်ရေးထိုးသော နိုင်ငံအရေအတွက်သည် ၂၄ နိုင်ငံသာ ရှိသေးသော်လည်း စက်တင်ဘာ ၂၀၁၇ တွင် စိတ်ဝင်စားသော နိုင်ငံပေါင်း ၃၄ နိုင်ငံ ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။ ပထမဆုံး သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်ကို လက်မခံဘဲ ပယ်ချခဲ့သည်။

သဘောတူစာချုပ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများမှာ စုံလင်ပေရာ ကော်မတီသည် ကုလသမဂ္ဂစနစ်အတွင်း အခြားအဖွဲ့များနှင့်မတူ တမူထူးခြားသော အခြေအနေ ရှိပေသည်။ ကော်မတီသည် လူဦးရေ အချို့အတွက် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ အပါအဝင် အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို အသုံးပြုရသည်။ သဘောတူစာချုပ်ကို တစ်ကမ္ဘာလုံးနှီးပါး လက်မှတ်ရေးထိုးထားပေရာ ကော်မတီသည် အခွင့်ထူးခံနေရာတွင် ရှိသည်။ နိုင်ငံများကသာ အစီရင်ခံစာများကို ပုံမှန် တင်သွင်းပြီး ကြိုတင် စည်းဝေးပွဲများတွင် NGO များနှင့် အထူး အေဂျင်စီများမှ ရရှိသော ထပ်ဆောင်း အချက်အလက်များနှင့်ပေါင်းလျှင် ကော်မတီသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အားလုံးနှီးပါး၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေ အတိအကျနှင့် အပြည့်အစုံကို ရနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

၅.၈.၈ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ကော်မတီ

ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ကို အထွေထွေ ညီလာခံမှ ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် နိုင်ငံပေါင်း ၅၁ နိုင်ငံမှ လက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီး ၂၀၀၃ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့တွင် စတင် အသက်ဝင်လာသည်။ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၇၂ တွင် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီကို ကျွမ်းကျင် သူ အဖွဲ့ဝင် ၁၄ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည် (နောက်ထပ် လက်မှတ်ရေးထိုးမှုများ နောက်ပိုင်းတွင် အယောက် ၃၀ အထိ တိုးမြှင့်လာခဲ့သည်)။ ကော်မတီသည် ၎င်း၏ ပထမဆုံး အစည်းအဝေးကို မတ်လ ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် စတင် ကျင်းပခဲ့ပြီး ၎င်းတို့ အုပ်ချုပ်မှု နယ်ပယ်အတွင်း သဘောတူ စာချုပ် အကောင်အထည် ဖော်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံများထံမှ အစီရင်ခံစာများ လက်ခံစဉ်းစား ပေးသည်။ ပထမဆုံး အစီရင်ခံစာ (မာလီ) ကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် စတင် လက်ခံ စဉ်းစားပေးခဲ့ သည်။ ကနဦး အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းပြီးနောက် နိုင်ငံများသည် အစီရင်ခံစာများကို ငါးနှစ် တစ်ကြိမ် တင်သွင်းရသည် (အပိုဒ် ၇၃)။ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နိုင်ငံများ အကြား တိုင်ကြားလွှာများနှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ လက်ခံသည့် စနစ်ကို အပိုဒ် ၇၆၊ ၇၇ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် အသက်ဝင်လာစေရန် လက်မှတ်ရေးထိုးမှု ၁၀ ခု ပြည့်မြောက်အောင် စောင့်ဆိုင်းနေရဆဲ ဖြစ်သည်။ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု တိုက်ဖျက်ရေး ကမ္ဘာ့ ညီလာခံမှ ထွက်ပေါ်လာသော လုပ်ငန်း အစီ

အစဉ်တွင် နိုင်ငံများကို ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများအား ကာကွယ်ပေးမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းရန် တိုက်တွန်းထားသော်လည်း သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးမှုမှာ နည်းပါးနေသေးသည်။

၅.၈.၉ မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ

မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) သည် မေလ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် စတင် အသက်ဝင်လာခဲ့ပြီး လက်မှတ် ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံပေါင်း ၁၇၄ နိုင်ငံ ရှိသည်။ ဤသည်မှာ သိသာထင်ရှားသော အောင်မြင်မှုတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်ကို ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းမှ ထောက်ခံခဲ့ကြသည်။ အပိုဒ် ၃၄ အရ အဖွဲ့ဝင် ၁၂ ဦး ပါဝင်သော ကော်မတီ တစ်ခုကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး အဖွဲ့ဝင်များ သည် လေးနှစ်တာ တာဝန် ထမ်းဆောင်သည်။ ၎င်းတို့ကို ပြန်လည် ရွေးကောက်နိုင်သည်။ သဘောတူစာချုပ် လက်မှတ်ရေး ထိုးသည့် အရေအတွက် မြင့်မားလာခြင်းကြောင့် ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင် အရေအတွက်ကို ၁၈ ဦးအထိ တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။

၅.၈.၉.၁ အစီရင်ခံစာများ

ကော်မတီသည် နိုင်ငံများထံမှ လေးနှစ်တစ်ကြိမ်တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာများကို လက်ခံ ဖတ်ရှု ပေးသည်။ ကော်မတီသည် ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် စတင်လည်ပတ်ခဲ့ပြီး ပထမဆုံး အစီရင်ခံစာများကို တစ်နှစ်ကျော်အကြာတွင် လက်ခံ စဉ်းစားပေးခဲ့သည်။

၅.၈.၉.၂ တိုင်ကြားလွှာများ

လက်ခံလိုမှ လက်ခံရမည့် နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ ၉၁ နိုင်ငံထံမှ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို တိုင်ကြားခြင်း ဖြစ်လျှင် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကို စဉ်းစားပေးသည်။ နိုင်ငံ အမျိုးမျိုးကို တိုင်ကြားသော တိုင်ကြားလွှာ အများအပြား လက်ခံ ရရှိခဲ့ပြီး ချိုးဖောက်မှု အများအပြားလည်း တွေ့ရသည် (ဥပမာ *အိတ်ချ်အမ်(မ်) နှင့် ဆွီဒင် နိုင်ငံ (HM v Sweden)* အမှုသည် ရေအောက် ကုထုံးပြုလုပ်သည့် ရေကန် ဆောက်ခွင့်မပေးခြင်းနှင့် ပတ်သက် သော အမှုဖြစ်ပြီး *မစ္စတာ အိတ်စ် နှင့် အာဂျင်တီးနား နိုင်ငံ (Mr X v Argentina)* အမှုသည် မသန်စွမ်းသူများကို ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ဆိုင်သည့် အမှု ဖြစ်သည်။)

၅.၈.၁၀ လက်စပျောက် ခံရခြင်း ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာ ကော်မတီ

လက်စပျောက် ခံရခြင်း ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on Enforced Disappearances) ကို ကြီးကြပ်သော စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့သည် အဖွဲ့သစ် တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၀ တွင်မှ အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ၎င်းလည်ပတ်ပုံ၊ အခန်းကဏ္ဍ နှင့် တာဝန်များမှာ အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့် အခြား စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များနှင့် ဆင်တူသည်။

၅.၈.၁၀.၁ နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများ

ပထမဆုံး အစီရင်ခံစာများကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် စတင် စဉ်းစားပေးခဲ့သည်။ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၇ အထိ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံပေါင်း ၅၇ နိုင်ငံ ရှိသည်။

၅.၈.၁၀.၂ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ

လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သဘောတူစာချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအပေါ် တိုင်ကြားလွှာများ တင်သွင်း နိုင်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ပထမဆုံး လက်ခံ စဉ်းစားပေးခဲ့သော သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်၌ သဘောတူစာချုပ်ပါ အပိုဒ် အများအပြားကို ဖောက်ဖျက်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုအမှုမှာ *အက်စ်တယ်လာ ဒီယိုလင်ဒါ ယရူးစတာနှင့် အယ်လီဂျန်ဒရာ ဒယ်လ် ဗယ်လ် ယရူးစတာ နှင့် အာဂျင်တီးနား နိုင်ငံ (Estela Deolinda Yrusta and Alejandra del Valle Yrusta v Argentina)* အမှု ဖြစ်သည် (၎င်းတို့၏ ပျောက်ဆုံးသွားသော အစ်ကိုဖြစ်သူ ရောဘတ်တို အက်ဂူစတင် ယရူးစတာ ကိုယ်စား တိုင်ကြားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်)။

၅.၈.၁၀.၃ အရေးပေါ် လုပ်ဆောင်ချက်

သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေး၏ သဘောသဘာဝအရ အရေးပေါ် လုပ်ဆောင် ချက် ဖြစ်စဉ် ရှိခြင်းများ အံ့ဩဖွယ်ရာတော့ မဟုတ်ပေ (အပိုဒ် ၃၀)။ ကော်မတီမှ သက်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ လက်ခံသည့် ဖြစ်စဉ်အတွက် လမ်းညွှန်ချက်များကို ထုတ်ပြန်ထားသည် (CED/C/4 (2014))။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လတွင် အပိုဒ် ၃၀ ကို အသုံးပြု၍ ကော်မတီက သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများထံ နာမည်စာရင်းများ ပေးကာ ပျောက်ဆုံးနေသူများကို ရှာဖွေရန်နှင့် ကာကွယ်ရန် ကြားဖြတ်လုပ်ဆောင်ချက်များ အပါအဝင် လိုအပ်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ အားလုံး လုပ်ဆောင်ရန် တောင်းဆို ခဲ့သည်။ ထိုစာရင်းသည် အရေးပေါ် လုပ်ဆောင်ရမည့် လုပ်ဆောင်ချက်များအားလုံးကို စာရင်းပြုစုထားသည်။ မှတ်သားဖွယ် အချက်မှာ ပျောက်ဆုံးသည့် အများစုသည် အမျိုးသားများ ဖြစ်ပြီး အချို့မှာ ကလေးငယ်များဖြစ်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင်

မက္ကဆီကိုနှင့် အီရတ်နိုင်ငံများသည် ပျောက်ဆုံးမှု အများဆုံးနိုင်ငံများ ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၇ ပထမပတ်အတွင်း မက္ကဆီကန် ၁၀ ဦးနှင့် ၁၅ နှစ်အရွယ် အာဂျင်တီးနား အမျိုးသားငယ် တစ်ဦးကို စာရင်းထဲသို့ ထပ်မံ ထည့်သွင်းထားသည်။

၅.၉ အခြား

၅.၉.၁ အမှန်တရား ဖော်ထုတ်ရေး ကော်မရှင်များ

မငြိမ်မသက်မှုများ မကြာသေးမီက ဖြစ်ပွားခဲ့သော နိုင်ငံများတွင် ကုလသမဂ္ဂသည် တစ်ခါတရံ အမှန်တရား ဖော်ထုတ်ရေး ကော်မရှင် (Truth Commission) များ တည်ထောင်ရသည်။ နာမည် အကြီးဆုံးနှင့် အချိန် အရှည်ကြာဆုံး ရှိခဲ့သည် အမှန်တရား ဖော်ထုတ်ရေး ကော်မရှင်မှာ တောင်အာဖရိကတွင် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ၆ လမှ တစ်နှစ်ခန့် ရှည်ကြာသော အမှန်တရား ဖော်ထုတ်ရေး ကော်မရှင်များကိုသာ ထောက်ပံ့ပေးသည်။ ထို ကော်မရှင်များ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ရက်စက်သော အကြမ်းဖက်မှုများ ပြီးဆုံးသွားသည့် အချိန်၌ အချက်အလက်များကို ပွင့်လင်းပြီး ငြိမ်းချမ်းသော ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုတွင် ထုတ်ဖော်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အမှန်တရား ဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင်ကို ထောက်ပံ့မှုအမျိုးမျိုး အောက်တွင် လုပ်ဆောင်နိုင်ပြီး ရည်ရွယ်ချက် အမျိုးမျိုး၊ နည်းလမ်း အမျိုးမျိုးဖြင့် လုပ်ဆောင်ကြသည်။ ကုလသမဂ္ဂတွင် ထိုသို့ အချက်အလက်ရှာဖွေသည့် ပုံစံမျိုးကို သက်ဆိုင်ရာ ဒေသတွင်း ကြီးမားပြီး စနစ်တကျ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် တာဝန်ရှိသူများကို ရှာဖွေ ဖော်ထုတ်ရာတွင် အသုံးပြုသည်။ ရဝမ်ဒါ နိုင်ငံအတွက် ထူထောင်ခဲ့သော ရှောင်တခင် နိုင်ငံ တကာ ရာဇဝတ်မှုခုံရုံးမျိုးသည် အချက်အလက် ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေး မစ်ရှင်များတွင် တရား စီရင်မှုပြုရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိသည်။ အခြား ပုံစံမျိုးဖြစ်သည့် အယ်လ်ဆာဗဒေါနိုင်ငံအတွက် အမှန် တရားဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကော်မရှင်မှာမူ အချိန်ရှည်ကြာ (၁၂နှစ်) အကြမ်းဖက်မှုနှင့် မတည် မငြိမ်များ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့်ဒေသတွင် ကိစ္စများအားလုံး ပြည်ဖုံးကားချပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ လူတို့မည်သည် အတိတ်ကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်း၊ လက်ခံပြီး အနာဂတ်သို့ ရှေ့ဆက်သွားလိုသူများ ဖြစ်သည်။ အမေရိကတိုက်တွင် အမှန်တရား တည်ဆောက်ရေး၊ အချက်အလက် ရှာဖွေရေး မစ်ရှင်များကို အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ အဖွဲ့မှ လုပ်ဆောင်ပေးသည်။ ဥပမာ ဣတီမာလာ၊ ချီလီနှင့် ဟေတီနိုင်ငံများတွင် ငြိမ်းချမ်းရေး ရရှိပြီးနောက်ပိုင်း အလားတူ အချက်အလက် ရှာဖွေရေး မစ်ရှင်များ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် အမှန်တရား ရှာဖွေရေး ကော်မရှင်များသည် အချက်အလက်များကို အတည် ပြုရန် ရည်ရွယ်သည်။ ၎င်းတို့တွင် များသောအားဖြင့် ရာဇဝတ်မှုကို စီရင်ပိုင်ခွင့် မရှိကြပေ။ သို့ရာ တွင် တွေ့ရှိသော အချက်အလက်များမှ ရာဇဝတ်မှုအတွက် တာဝန်ရှိသူများ ပေါ်ထွက် လာနိုင်ပြီး သက်ဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူများမှ နောက်ပိုင်းတွင် ဥပဒေအရ အရေးယူမှုများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ဆီအဲရာ လီယွန်နိုင်ငံ အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ကော်မရှင်သည် ပြည်တွင်းစစ် အတွင်း ထိခိုက်နစ်နာခဲ့မှုများကို အာရုံစိုက်ပြီး အထူးတရားရုံးကို ထိုကာလအတွင်း လူသား

မျိုးနွယ်စု အပေါ် ကျူးလွန်သည့် အပြစ်များအား စီရင်ရန် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ (ရဝမ်ဒါ နိုင်ငံနှင့် ယခင် ယူဂိုစလားဗီးယား နိုင်ငံများအတွက် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများတွင် ထိုတာဝန် နှစ်ရပ်လုံး ရှိသည်။)။ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ စာတမ်းများက အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည် သင့်မြတ်ရေးတို့သည် နိုင်ငံ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရာတွင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရာတွင် သိသာထင်ရှား သော အခန်းကဏ္ဍ များ ရှိသည်ဟု ဆိုကြသည် (ဥပမာ Clark and Kaufman ကို ကြည့်ပါ)။

နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာမှု ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို ကြီးကြီးမားမား ချိုးဖောက်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် လုံခြုံရေး ကောင်စီ၊ အထွေထွေ ညီလာခံ၊ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ၊ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးတို့မှ စုံစမ်းရန် ကော်မရှင်များ၊ အချက်အလက်ရှာဖွေရန် မစ်ရှင်များနှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးများ ပိုတိုး၍ စေလွှတ် လာကြသည်။ ထိုကော်မရှင်များတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ခန့်အပ်ခံရသူများသည် OHCHR မှ အထောက်အပံ့ဖြင့် ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းများ ပြုလုပ်ပြီး စေလွှတ်သည့် အဖွဲ့ထံ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ လတ်တလော ဥပမာများတွင် အဲရစ်ထရီးယားနိုင်ငံသို့ စေလွှတ်ခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စုံစမ်းရေး ကော်မရှင် (A/HRC/32/47 (2016))၊ မြောက်ကိုရီးယား နိုင်ငံသို့ စေလွှတ်ခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စုံစမ်းရေး ကော်မရှင် (A/HRC/25/63 (2014))၊ သီရိလင်္ကာ နိုင်ငံဆိုင်ရာ OHCHR စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အစီရင်ခံစာ (A/HRC/30/CRP.2 (2015)) နှင့် လက်ရှိ လုပ်ဆောင်နေဆဲ ဖြစ်သည့် ဆီးရီးယား နိုင်ငံဆိုင်ရာ အမှီအခိုကင်းသော နိုင်ငံတကာ ကော်မရှင် (နောက်ဆုံး အစီရင်ခံစာတွင် အဲလက်ပိုမြို့ အခြေအနေကို အဓိက အာရုံစိုက်ဖော်ပြ ထားသည်။ A/HRC/34/64 (2017)) တို့ ပါဝင်သည်။ ထိုဥပမာတိုင်းတွင် အသေးစိတ် ရှာဖွေ တွေ့ရှိချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် မတရားပြုမှုများကို သက်သေပြနိုင်ခဲ့ သည်။ မြောက်များစွာသော အမှီအခိုကင်းသည့် သက်သေအထောက်အထားများ ရရှိပြီးနောက် ချိုးဖောက်ခဲ့သည် နိုင်ငံနှင့် လူများအပေါ် မည်ကဲ့သို့ အရေးယူမည်ကိုမူ စောင့်ကြည့်ရဦးမည် ဖြစ် သည်။

၅.၁၀ နိဂုံး

လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင် တွေ့ကြုံရသည့် ပြဿနာများ ကို အခန်း ၁၀ တွင် ပို၍ အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂ တစ်ခုတည်းကိုသာ အာရုံ စိုက်ကြည့်လျှင် အဓိက ပြဿနာများထဲမှ တစ်ခုမှာ ရုတ်တရက် ထူထောင်လိုက်သော အဖွဲ့များ ဖြစ်သည်။ ကော်မတီအမျိုးမျိုးသည် တူညီသော နိုင်ငံများထံမှ အစီရင်ခံစာများကို များသော အားဖြင့် တစ်ချိန်တည်းလိုလို လက်ခံရရှိနေသည်။ သဘောတူစာချုပ် စတင် ဖွင့်လှစ်စဉ်က လက်မှတ် မရေးထိုးခဲ့သော နိုင်ငံများသည် နောင်တွင်မှ တစ်စုတစည်းတည်း လက်မှတ် ရေးထိုး လာကြသည်။ ဤအချက်က မလိုလားအပ်ဘဲ အလုပ်များစေသည်။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေးကို နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် စံနှုန်းများ ထည့်သွင်းခြင်းဖြင့် အကောင်အထည် ဖော်လာရာ အဖွဲ့ခွဲများ တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဖန်တီးလာရသည်။ ဤအချက်က ရှုပ်ထွေးမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ဥပမာ သဘောတူစာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့ တချို့သည် ထပ်နေသော စီရင်ခွင့် အာဏာများ ရှိသည်။ ဥပမာ စာချုပ် အဖွဲ့ အများစုသည် နိုင်စက်ခံရသူ (သို့) ခွဲခြားဆက်ဆံ ခံရသူများထံမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကို လက်ခံစဉ်းစားပေးနိုင်သည်။

ပုံမှန် ဥက္ကဋ္ဌများ အစည်းအဝေးများတွင် အမျိုးမျိုးသော စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ၏ ဥက္ကဋ္ဌများ တွေ့ဆုံကာ ဘုံစိတ်ပါဝင်စားသည်။ စိုးရိမ်ပူပန်သည့် နယ်ပယ်များကို ဆွေးနွေးခြင်းက ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင် တူညီသော နယ်ပယ်များအတွက် ချဉ်းကပ်ပုံများကို ညှိနှိုင်းစုစည်းပေးနိုင်သည်။ ၂၀၁၂တွင် မဟာမင်းကြီးရုံးမှ ပြန်လည် လေ့လာ ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ထိုအချက်ကိုလည်း အခန်း ၁၀ တွင် ဆွေးနွေးထားသည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ အထူးအဖွဲ့အစည်းများသည် ပိုမိုကြီးမားသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ပြီး ဖြစ်စဉ် တွင် ပို၍ ထည့်သွင်း ပေါင်းစည်းခံရသင့်သည်။ ထိုအဖွဲ့များကို နိုင်ငံများ၏ ပုံမှန် အစီရင် ခံစာ များကို မစဉ်းစားမီ ကော်မတီများထံ နှုတ်ဖြင့် အချက်အလက်များ တင်သွင်းရန် ဖိတ်ခေါ်ကြ သည်။ အချို့ ကိစ္စရပ်များတွင် ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းက အကျိုးရှိပြီး ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းများ ကို အချက်အလက် ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် အထူးအဖွဲ့အစည်းက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရှိ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး မြေပြင်ပေါ်မှ လက်တွေ့ အခြေအနေကို သတင်းပေးနိုင်ပါက ပို၍ အကျိုးရှိသည်။ ငွေရေးကြေးရေး အကန့်အသတ်များအရ ထိုအချက်မှာ လက်တွေ့တော့ မကျပေ။ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီသည် ထိုနယ်ပယ်တွင် တိုးတက်မှုများ ပြုလုပ် နိုင်ခဲ့သည်။ ကော်မတီ၏ ကိုယ်စားလှယ်များသည် အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေဆိုင်ရာကော်မရှင်၏ အစည်းအဝေးများကို တက်ရောက်ကြသည်။ အသိအမှတ် ပြုထားသော NGO များမှ အစီရင်ခံစာများ ပိုမိုအသုံးပြုလာခြင်းကလည်း လူ့အခွင့်အရေးတွင် ပါဝင်သော ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းများကို အချက်အလက် ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။ အခြေ အနေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ် အချက်အလက်များ ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။

လူ့အများစု သတိမပြုမိသည့် အချက်မှာ ကုလသမဂ္ဂ၏ လုပ်ငန်းများကို ထိခိုက်စေသော ငွေရေး ကြေးရေးနှင့် ဝန်ထမ်းဆိုင်ရာ အတားအဆီးများ ဖြစ်သည်။ ကြီးမားသော ငွေရေးကြေးရေး ပြဿနာများက စနစ်ကို အချိန်တိုသာ လည်ပတ်စေပြီး ဆက်လက်ရှင်သန်ရန်မှာ ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်များနှင့် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ စိတ်ကောင်းစေတနာကောင်းပေါ် မှီခိုနေရသည်။ ဝန်ထမ်း ဆိုင်ရာ ပြဿနာများလည်း ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အမျိုးမျိုးအတွက် အတွင်းရေးမှူး အဖွဲ့သည် ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများ၊ အများပြည်သူဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် အတော်လေး သေးငယ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ စနစ်များ လည်ပတ်နေသည်ကပင် ပါဝင်သူ အားလုံးအပေါ် ကျေးဇူးတင်စရာ ဖြစ်နေလေတော့သည်။

အမှုတွဲများ

Mr A v Argentina, Communication CRPD/C/11/D/8/2012.

A-T v Hungary, Communication 2/2003, Decision January 2005.

Bosnia-Herzegovina v Serbia and Montenegro (merits), 27 February 2007, ICJ (online).

Bosnia-Herzegovina v Yugoslavia (provisional measures), 1993 ICJ Reps, p 24.

Estela Deolinda Yrusta and Alejandra del Valle Yrusta v Argentina (on behalf of their disappeared brother Roberto Agustin Yrusta), Communication CED/C/10/D/1/2013.

Georgia v Russia Federation, (2008) ICJ (online).

HM v Sweden, Communication CRPD/C/7/D/3/2011.

Reservations to the Genocide Convention Case, 1951 ICJ Reps 15.

Yilmaz-Dogan v the Netherlands, UN Doc CERD/C/36/D/1/1984 (1988).

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

Alfredsson, G, Grimheden, J, Ramcharan, B, and de Zayas, A (eds), *International Human Rights Monitoring Mechanisms: Essays in Honour of Jakob Th Moller*, 2nd edn (Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009).

Alston, P, "Neither fish nor fowl: The quest to define the role of the UN High Commissioner for Human Rights" (1997) 8(2) *European Journal of International Law* 321-35.

*Alston, P, and Crawford, J (eds), *The Future of UN Human Rights Treaty Monitoring* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000).

Arambulo, K, *Strengthening the Supervision of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: Theoretical and Procedural Aspects* (Antwerp: Intersentia, 1999).

Aznar-Gomex, MJ, "A decade of human rights protection by the United Nations Security Council: A sketch of deregulation" (2000), 13(1) *European Journal of International Law* 223-41.

Bailey, S, *The UN Security Council and Human Rights* (New York: St Martin's Press, 1994).

Banton, M, "Decision-taking in the Committee on the Elimination of Racial

Discrimination" in P Alston and J Crawford (eds), *The Future of UN Human Rights Treaty Monitoring* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000) 55-78.

Bayefsky, AF, *The UN Human Rights Treaty System* (New York: Transnational, 2001).

Bedi, S, *The Development of Human Rights Law by the Judges of the International Court of Justice* (Oxford: Hart, 2007).

Bijnsdorp, M, "The strength of Optional Protocol to the United Nations Women's Convention" (2000) 18(3) *Netherlands Quarterly of Human Rights* 329-55.

Boekle, H, "Western States, the UN Commission on Human Rights and the "1235 Procedure": The "question of bias" revisited" (1995) 13 *Netherlands Quarterly of Human Rights* 367-402.

Boerefijn, I, "Towards a strong system of supervision: The Human Rights Committee's role in reforming the reporting procedure under Article 40 of the Convention on Civil and Political Rights" (1995) 17(4) *Human Rights Quarterly* 766-93.

Boerefijn, I, *The Reporting Procedure under the Covenant on Civil and Political Rights* (Antwerp: Intersentia, 1999).

*Boyle, K (ed), *New Institutions for Human Rights Protection* (Oxford: Oxford University Press, 2009).

Chapman, A, and Ball, P, "The truth of Truth Commissions: Comparative lessons from Haiti, South Africa and Guatemala" (2001) 23(1) *Human Rights Quarterly* 143.

Christie, K, *The South Africa Truth Commission* (Basingstoke: Macmillan, 2000).

Clark, P, and Kaufman, Z (eds), *After Genocide: Transitional Justice, Post-Conflict Reconstruction and Reconciliation in Rwanda and Beyond* (London: Hurst & Co (Publishers), 2008).

Davidson, S, "Intention and effect: The legal status of the Final Views of the Human Rights Commission" (2001) *New Zealand Law Review* 125-44.

*Evatt, E, "Reflecting on the role of international communication in implementing human rights" (1999) 5(2) *Australian Journal of Human Rights* (www.austlii.edu.au/au/journals/AJHR/1999).

Felice, W, "The UN Committee on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: Race, and economic and social human rights" (2002) 24(1) *Human Rights Quarterly* 205-46.

Goldewijk, BK, et al, *Dignity and Human Rights: The Implementation of Economic, Social and Cultural Rights* (Antwerp: Intersentia, 2002).

Goold, B, and Lazarus, L (eds), *Security and Human Rights* (Oxford: Hart Publishing, 2007).

Hannum, H (ed), *Guide to International Human Rights Practice*, 4th edn (New York: Transnational, 2004).

Ingelse, C, "The Committee Against Torture: One step forward, one step back" (2000) 18(3) *Netherlands Quarterly of Human Rights* 307-27.

Lauren, P, "To preserve and build on its achievements and to redress its shortcomings": The journey from the Commission on Human Rights to the Human Rights Council" (2007) 29(2) *Human Rights Quarterly* 346-67.

Martin, I, "A new frontier: The early experience and future of international human rights field operations" (1998) 16(2) *Netherlands Quarterly of Human Rights* 121-39.

McGoldrick, D, *The Human Rights Committee* (Oxford: Oxford University Press, 1991).

Nowak, M, *Introduction to the International Human Rights Regime* (Leiden: Brill, 2004).

O'Flaherty, M, *Human Rights and the United Nations: Practice before Treaty Bodies* (The Hague: Kluwer, 2002).

Oberleitner, G, *Global Human Rights Institutions: Between Remedy and Ritual* (Cambridge: Policy Press, 2007).

Odello, M, and Seatzu, F, *The UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights: The Law Process and Practice* (New York: Routledge, 2012).

Pritchard, S, "Breaking the national sound barrier: Communicating with the CERD and CAT Committees" (1999) 5(2) *Australian Journal of Human Rights* (www.austlii.edu.au/au/journals/AJHR/1999).

Sangster, K, "Truth Commissions: The usefulness of truth-telling" (1999) 5(1) *Australian Journal of Human Rights* (www.austlii.edu.au/au/journals/AJHR/1999).

Schabas, W, "First prosecutions at the International Criminal Court" (2006) 27 *Human Rights Law Journal* 25-40.

Steiner, H, "Individual claims in a world of massive violations: What role for the Human Rights Committee" in P Alston and J Crawford (eds), *The Future of UN Human Rights Treaty Monitoring* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), pp 15-54.

United Nations, Fact Sheet No 16 (Rev 1) *The Committee on Economic, Social and Cultural Rights* (Office of the High Commissioner for Human Rights: Geneva).

Vandenbogaerde, A, and Vandenhold, W, "The Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: An *Ex Ante* Assessment of its Effectiveness in Light of the Drafting Process" (2010) 10(2) *Human Rights Law Review* 207-37.

Websites

---

www.un.org/english – The United Nations.

www.un.org/en/se – Security Council of the United Nations information.

www.icj-cij.org – International Court of Justice.

www.ohchr.org – Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights.

www2.ohchr.org/english/bodies/treaty/index.htm – United Nations Treaty Body Database.

www.un.org/ga – General Assembly of the United Nations.

www.un.org/en/ecosoc – Economic and Social Council information.

www.ohchr.org/en/hrbodies/hrc/pages/hrcindex.aspx – Human Rights Council.

www2.ohchr.org/english/bodies/chr/index.htm – Commission on Human Rights.

www2.ohchr.org/english/bodies/subcom – Sub-commission on the promotion and protection of human rights.

www.unwomen.org/en/csw – United Nations Commission on the Status of Women.

www.un.org/womenwatch/daw/daw/ – Division for the Advancement of Women.

www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/CCPRIndex.aspx – Human Rights Committee.

www.ohchr.org/en/hrbodies/cescr/pages/cesrindex.aspx – Committee of Economic, Social and Cultural Rights.

www.ohchr.org/en/hrbodies/cat/pages/catindex.aspx – Committee against Torture.

www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/ – Committee on the Elimination of Racial Discrimination against Women.

www.ohchr.org/EN/HRBodies/CMW/Pages/CMWIndex.aspx – Committee on Migrant Workers.

www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/CPRDIndex.aspx – Committee on Enforced Disappearances.

www.unrwa.org – United Nations Palestine Refugee Programme.

www.unmikonline.org – United Nations Mission in Kosovo.

www.un.org/ha – United Nations Humanitarian Affairs.

www.sierraleonetr.org – Sierra Leone Truth and Reconciliation Commission.

(၆) ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မှုများ

လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရန်အတွက် သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံတကာစနစ်များသည် အကျ အဆုံးမရှိသည်တော့ မဟုတ်ပေ။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု မြောက်မြားစွာ ရှိပြီး ထိုချိုးဖောက်မှု များစွာသည် နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင် စိန်ခေါ်ခံရခြင်း မရှိကြပေ။ ထို့ပြင် နိုင်ငံများမှ ကနဦးနှင့် ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများတင်ပြရန် ပျက်ကွက်ပါကလည်း နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ပြင်ဆင် ခိုင်းပိုင်ခွင့် အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများစွာ ရှိလေရာ လူ့အခွင့်အရေး၏ အခြေခံ အချက် ဖြစ်သော လူသားတိုင်းသည် ခွဲခြား ဆက်ဆံခံရခြင်းမရှိဘဲ အခွင့်အရေးများကို ခံစားပိုင် ခွင့်ရှိသည် ဟူသော အချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံများ၏ ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ကျင့်သုံးကြသည်ကို အလျှော့ပေး လက်ခံထားရသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာများ ကွာခြားခြင်းကို ဖိနှိပ်ခြင်းမပြုဘဲ လက်ခံပေးရမည် ဖြစ်သည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် မတူညီသော ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု စံနှုန်းများကြောင့် အခွင့်အရေးများ၏ အကျယ်နှင့် ပါဝင်မှုများကို အသေးစိတ် သတ်မှတ်ရသည့် အခါ အားလုံးသဘောတူညီမှုရရန် အခက်အခဲများ ရင်ဆိုင်ရတော့သည်။

အစောပိုင်းတွင် မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည့်အတိုင်း "(လူ့)အခွင့်အရေး ပေးအပ်ခြင်းသည် လူမျိုးစုများ ကွဲပြားမှု မရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းထက် လူမျိုးစု အုပ်စုများ ကွဲပြားမှု များပြားသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းတွင် ပိုမို ခက်ခဲသည်" (Walker et al, p263) ဟု ဆိုရပေမည်။ ထို့အပြင် လူ့အခွင့်အရေး လိုက်နာမှုကို တင်းကြပ်လိုက်လျှင် နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် အများသဘောတူ လက်ခံထားပြီး ဖြစ်သော သဘော တရားကို သေဖယ်သလို ဖြစ်သွားနိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့မှ ချမှတ်ခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးစနစ်အရ ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးစနစ်များ ဖော်ထုတ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။ ကုလ သမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် စာတမ်း အခန်း (၈) တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး တည်မြဲစေရန်အတွက်သာ ဒေသဆိုင်ရာစနစ်များ တည်ထောင်နိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ (ဥရောပ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့သည် ထိုကဲ့သို့သော ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းမျိုး ဖြစ်သည်။) ဥရောပ ကောင်စီ၏ အကူအညီဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဥရောပတွင် စတင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ထိုသို့သော အစီအမံမျိုးကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့က မယုံမကြည် သံသယဝင် ခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံတွင် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို သဘော တူညီပြီး (၂)နှစ် မပြည့်မီ၊ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များ မပြဋ္ဌာန်းမီ (၁၅) နှစ် အလိုကပင် ဥရောပအတွက် တစ်ခုတည်းဖြစ်ပြီး ဥပဒေဖြင့် ချည်နှောင်ထားသော လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်တစ်ခု ထွက်ပေါ်လာသည်။ လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရန် ပို၍လွယ်ကူသော၊ ထို့ကြောင့် ပို၍ ထိရောက်သည်ဟုဆိုနိုင်သော ဒေသအဆင့် အကာအကွယ်ပေးရေး စနစ်များသည် လူ့အခွင့် အရေးများ၏ တစ်ကမ္ဘာလုံးအဆင့် အကျိုးဝင်မှုကို ထိခိုက်လာနိုင်သည်ကို စိုးရိမ်ကြသည့်အတွက် ကြောင့် ဖြစ်မည်ထင်သည်။ ၁၉၇၇ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းမှာသာ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံသည် ဒေသအဆင့် လူ့အခွင့်အရေး စနစ်များ၏ အကျိုးကျေးဇူးကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၃၂/၁၂၇ အရ နိုင်ငံများသည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန် ဒေသဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ ရှာဖွေသင့်သည်ဟု အကြံပြုထားသည်။ ထိုအကြံပြုချက်ကို ဒေသ တိုင်းတော့ လက်ခံခဲ့သည် မဟုတ်။

နောက်ပိုင်း အခန်းများတွင် ယနေ့ခေတ် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အဓိကကျသော ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းများ၊ လိုက်နာရန် ပြုလုပ်သည့် နည်းလမ်းများကို တင်ပြသွားမည် ဖြစ်သည်။ နောက်ခံကို သိရှိစေရန် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ၏ ပုံစံ အကျဉ်းချုပ်နှင့် ၎င်းတို့၏ အားသာချက်များကို ဦးစွာ ဖော်ပြသွားပါမည်။

၆.၁ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ၏ အားသာချက်များ

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ တည်ထောင်ခြင်းသည် အားသာချက်များစွာ ရှိသည်။ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ ပါဝင်သောကြောင့် ကြေညာချက်များ ပြုရာတွင်လည်း ကောင်း၊ စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်ရန်စနစ်များ ချမှတ်ရာတွင် လည်းကောင်း နိုင်ငံရေးအရ အားလုံးသဘောတူညီမှု ရရှိရန် ပိုမို ဖြစ်နိုင်ချေ မြင့်မားသည်။ ဒေသများသည် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကားနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများ ယေဘုယျအားဖြင့် ဆင်တူကြသည့် အချက်ကလည်း သိသိသာသာ အားသာသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ အားလုံးသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေအောက်တွင်သာ ရှိသည်။ ၎င်းတို့ကို သဘောတူစာချုပ်များ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဝီယင်နာ သဘောတူစာချုပ် (Vienna Convention on the Law of Treaties) အောက်တွင် အကျုံးဝင်သော သဘောတူစာချုပ်များမှတစ်ဆင့် ဖန်တီးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများကြား သဘောတူညီချက်ရမှသာ ထိုသဘောတူစာချုပ်များ အသက်ဝင်မည် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေအောက်တွင် ရှိပြီး နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ နည်းတူ လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်နိုင်စွမ်းကဲ့သို့သော ပြဿနာများ ရှိကြသည်။

၆.၁.၁ ကြေညာချက်များ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်း

ဒေသဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်များသည် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များထက် ရေးဆွဲရန် လွယ်ကူသည်။ ထိုသို့အိုရီကို အသေအချာ စောင့်ကြည့် သက်သေပြခြင်း မရှိသော်လည်း အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ အရေအတွက် နည်းခြင်းသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ရရှိရန် ပိုမို လွယ်ကူသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ ရေးဆွဲစဉ်က ယခုနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ နည်းသော်လည်း သဘောတူစာချုပ်များ ရေးဆွဲခြင်းသည် မြန်ဆန် လွယ်ကူခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ဒေသများတွင် ဆင်တူသော ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ ရှိခြင်းက သဘောတူစာချုပ်များ ရေးဆွဲသည့် ဖြစ်စဉ်ကို အထောက်အကူပြုသည်။ အာဖရိက ပဋိညာဉ်စာတမ်းသည် လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ထူးခြားသော အာဖရိက သဘောတရားများကို ထည့်သွင်းထားခဲ့သည်။ အာရပ် နိုင်ငံများ အဖွဲ့ချုပ် (Arab League) သည် ဒေသတွင်း လက်ခံထားသော ဓလေ့ထုံးတမ်းများမှ ဆင်းသက်လာသည့် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးစနစ် ရှိနေသည့် အဓိက ဒေသများရှိ နိုင်ငံများသည် အနည်းနှင့်အများ တစ်သားတည်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ထိုနိုင်ငံ များတွင် တူညီသော နိုင်ငံရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းကြောင်းများ ရှိကြသည်။ (တူညီသည်ဟု ဆိုရာတွင် အချို့သော နိုင်ငံများတွင် အကြမ်းဖျင်း တူညီသည်ဟုသာ ဆိုနိုင်ပါသည်။)

ဒေသတွင်း သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ တိုးတက်သည့် အခြေခံ အဆောက်အအုံများရှိလျှင် ဒေသဆိုင်ရာစနစ်များရှိ အစီအမံများကို စောင့်ကြည့်စီမံရန်နှင့် ဖြန့်ဝေရန် ပိုမို လွယ်ကူသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှာမူ ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော အရွယ်အစားကြောင့် ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရန် မလွယ်ကူပေ။

၆.၁.၂ လက်လှမ်းမီမှု

ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များသည် ပို၍ လက်လှမ်းမီလွယ်သည်။ အမေရိကန် တစ်ယောက်အနေဖြင့် ဝါရှင်တန် ဒီစီရှိ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် (Inter-American Commission on Human Rights) သို့မဟုတ် ဆန်ဟိုဆေးရှိ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး (Inter-American Court of Human Rights) သို့ သွားရန် ကုန်ကျစရိတ် ပိုမို သက်သာ လွယ်ကူသည်။ အလားတူပင် အာဖရိကတိုက်သား တစ်ယောက်အနေဖြင့်လည်း အာဖရိက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ (အာဖရိက ကော်မရှင်သည် ၎င်း၏ အမြဲတမ်း အတွင်းဝန်ရုံးကို ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ ဘန်ဂျူးမြို့တွင် ထားရှိပြီး ၎င်း၏ အစည်းအဝေးများကိုမူ ဒေသတွင်းတွင် လှည့်လည် ကျင်းပသည်။ ခုံရုံးကိုမူ တန်ဇေးနီးယားနိုင်ငံ အာရှရာမြို့တွင် ထားရှိသည်။) သို့ သွားရောက်ခြင်းက ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ ဂျနီဗာမြို့တွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေး ဆွေးနွေးပွဲများ သွားရောက် နားထောင်ရခြင်းထက် လွယ်ကူသက်သာသည်။ ဥရောပတွင် ဥရောပကောင်စီရော၊ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့များ ပါ ရှိသည့်အတွက် ဥရောပ နိုင်ငံသူ၊ နိုင်ငံသားများသည် အထူးအခွင့်အရေး ရထားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ပထဝီမြေအနေအထားအရ လက်လှမ်းမီခြင်းသည် အရေးပါသော အချက်တစ်ချက် ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် အင်တာနက် ခေတ်ပြောင်းတော်လှန်ရေးနှင့်အတူ ကော်မရှင်ထံသို့ အွန်လိုင်းမှ တိုင်စာများ ပေးပို့နိုင်သည့် အစီအစဉ်လည်း တည်ထောင်နိုင်ခဲ့သည်။ (ထိုအချက်သည်လည်း သင့်တင့်သော နည်းပညာအဆောက်အအုံများ ရှိရန်လိုအပ်သည်။) အာဖရိကတွင် အစည်းအဝေးများကို ဒေသတွင်း လှည့်လည်ကျင်းပခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးများထက် ဒေသတွင်း ကြုံတွေ့ရသည့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံ အဆောက်အအုံ ပြဿနာများက တစ်ခါတရံ ပိုများနေတတ်သည်။ သို့ရာတွင် အာဖရိကလူမျိုး အတော်များများသည် ၎င်းတို့မြို့၊ တိုင်းပြည် အနီးတွင် ကော်မရှင်က ကျင်းပသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လူထု ကြားနာပွဲများကို တက်ရောက်ခွင့်ရကြသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်း၏ နောက်ကွယ်တွင် ပထဝီမြေအနေအထားအရ လက်လှမ်းမီခြင်းဟူသော အနှစ်သာရလည်း ပါဝင်ပေသည်။

ဘာသာစကားအရ လက်လှမ်းမီခြင်းသည်လည်း အခြား အကျိုးကျေးဇူးတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်အများစုသည် စာတမ်းများ ထုတ်ပြန်ကြရာ ဒေသတွင်း အသုံးပြုသည့် အဓိက

ဘာသာစကားဖြင့် ဆက်သွယ် ဖလှယ်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ (အာဆီယံအဖွဲ့မှာ အင်္ဂလိပ် စာကို ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ထားရှိသော်လည်း အာဆီယံ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ အများစုမှာ ရိုမန် အက္ခရာများပင် အသုံးပြုခြင်း မရှိသောကြောင့် ဤနေရာတွင် မြွင်းချက်ဟု ဆိုနိုင်သည်။) ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့မှာ တရားဝင် လက်ခံထားသော ရုံးသုံးဘာသာစကား အကန့်အသတ်နှင့်သာ ရှိသည်။ သို့သော် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် အများဆုံး ဘာသာပြန်ဆိုခြင်းခံရသော စာတမ်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်မှ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးကို ပေးအပ် ရန် တောင်းဆိုလိုသူများသည် ပြည်တွင်း၌ ဖြစ်စေ၊ ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်၌ ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတကာ အဆင့်၌ ဖြစ်စေ သင့်တော်ရာ အစီအမံများ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ ကြေညာချက်များကို ၎င်းတို့ နားလည်သော ဘာသာစကားဖြင့် လက်လှမ်းမီ ဖတ်ရှုနိုင်ရန် အရေးကြီးပေသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေနိုင်ရန်က ထိုအချက်အလက်များကို သင့်လျော်သော ဘာသာ စကားဖြင့် ပြန်ဆို ဖြန့်ဝေနိုင်ရန်ထက် ပို၍ အရေးတကြီး လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်နေသေးသည်။

လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်သည့် အဆင့်တွင် ပိုမို အောင်မြင်သော စနစ်တစ်ခု ဖန်တီး နိုင်ရန် ပါဝင်သော နိုင်ငံများနှင့် ရင်းနှီးမှု ပိုရှိခြင်းက အရေးပါသော အချက် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများ သည် ၎င်းတို့၏ ဒေသဆိုင်ရာ မိတ်ဆွေများထံမှ ဝေဖန် အကြံပြုချက်များကို နိုင်ငံတကာ အသိုင်း အဝိုင်း၏ဝေဖန်အကြံပြုချက်များထက် ပိုမို လက်ခံလိုကြသည်။ သို့ရာတွင် သံတမန် ဆက်ဆံရေး သည် အသွားနှစ်ဘက်ပါသော ဓားကဲ့သို့ ကောင်းကွက်ရော၊ ဆိုးကွက်ပါ ရှိနေတတ်သည်။ သံတမန် ဆက်ဆံရေးတွင် အချင်းချင်း အပြုသဘောဆောင်ရန် ကြိုးစားခြင်းကြောင့် အာဖရိက စနစ်၏ ထိရောက်မှုကို လျော့နည်းစေခဲ့သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများနှင့် နိုင်ငံများအပေါ် စွဲချက်တင်သည့် မကျေနပ်ချက်များကို ဆုံးဖြတ်ပေးရသည့် ဒေသဆိုင်ရာ ကော်မရှင်နာများနှင့် တရားသူကြီးများသည် နိုင်ငံများတွေ့ကြုံနေရသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့် စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာ အတားအဆီးများကို ပိုရင်းနှီး ကျွမ်းဝင်ကြသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ချုပ်တွင် အတွေ့အကြုံ ရင့်ကျက်ပြီး အရည်အချင်း ပြည့်ဝသော ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များ ရှိသော် လည်း ထိုကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များသည် နိုင်ငံ အနည်းငယ်မှ လာသူများသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသူများတွင် ဒေသဆိုင်ရာ ဗဟုသုတများ မရှိနိုင်ပေ။

၆.၁.၃ လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်ခြင်း

ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များသည် နိုင်ငံတကာ စနစ်များထက် လိုက်နာမှုကို ပို၍ စည်းကြပ်နိုင်သည်။ ဒေသဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များသည် ပို၍ အလျင်အမြန် အာရုံစိုက်ရန် လိုအပ်နေသော အရာများဟု ယူဆသည့်အတွက် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များနှင့် ယှဉ်လျှင် လိုက်နာရန် နိုင်ငံရေးအရ စိတ်ဆန္ဒ ပို၍ရှိကြသည်။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများက သံတမန် ဆက်ဆံရေး လုပ်ဆောင် ချက်များဖြင့် ဖိအားပေးခြင်းသည် ဝေးကွာသော ဒေသမှ နိုင်ငံများက ဖိအားပေးခြင်းထက် ပို၍ အောင်မြင်နိုင်သည်။ ထိုနည်းတူစွာ ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများမှ ချမှတ်သည့် ဆုံးဖြတ် ချက် များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ပို၍ ဆွဲဆောင်မှု ရှိသည်။ ဒေသတွင်းချမှတ်သည့် အရေးယူ

ပိတ်ဆို့မှုများသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ ပြဿနာ ပေါ်ပေါက်နိုင်သည်များ ရှိသော်လည်း ပို၍ ထိရောက်သော ခြိမ်းခြောက်မှု ဖြစ်စေသည်။ စိတ်ကူးယဉ် စံနမူနာပြု ကမ္ဘာကြီးတွင် (လက်ရှိ ကမ္ဘာကြီးတွင်တော့ ထိုသို့မဟုတ်) ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များသည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ကူညီ ကြသောကြောင့် ပြဿနာရှိသော (ဝါ) ခက်ခဲသော အခြေအနေများကို ဖြေရှင်းရန် ပိုမိုလွယ်ကူ နိုင်ပေသည်။

နိုင်ငံများကြား ဖြစ်ပွားသည့် တိုင်ကြားချက်များကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ အောက်တွင် ဖြေရှင်း လိုစိတ် မရှိခြင်းကလည်း ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့် အဖွဲ့များ အရေးပါသည့် အချက်တစ်ချက် ဖြစ်သည်။ ၁၉၇၈ တွင် အိုင်ယာလန် နိုင်ငံသည် နိုင်ငံများကြား ဖြစ်ပွားသည့် တိုင်ကြားချက်ကို (ဗြိတိန်နိုင်ငံနှင့် ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်) ဒေသဆိုင်ရာ ခုံရုံးတွင် အဆုံးအဖြတ်ယူခဲ့သည့် ပထမဆုံး နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များသို့ တိုင်ကြားသော နိုင်ငံများအကြား ဖြစ်ပွားသည့် တိုင်ကြားချက် အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ (၆.၂ တွင်ပါရှိသော ဥပမာကို ကြည့်ပါ။)

၆.၂ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ၏ စည်းမျဉ်းများ

လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန်နှင့် မြှင့်တင်ပေးရန် ရည်ရွယ်၍ ဖွဲ့စည်းထားသော ဒေသဆိုင်ရာ စနစ် အဓိက (၃) ခုရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ အဖွဲ့၊ ဥရောပကောင်စီ နှင့် အာဖရိကသမဂ္ဂ တို့ ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းများအနက် ဥရောပသည် သက်တမ်း အရင့် ဆုံးနှင့် အဆင့်အမြင့်ဆုံးစနစ်ကို ပိုင်ဆိုင်ထားသည်။ ထိုစနစ်တွင် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြား ချက်များကို ဆုံးဖြတ်ပေးသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ်လည်း ပါဝင်သည်။ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးသို့ တိုင်ကြားသည့် နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များနှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီ တိုင်ကြား ချက်များသည် လျစ်လျူရှုထားနိုင်သည့် ကိစ္စများ မဟုတ်တော့ပေ။ ယေဘုယျအားဖြင့် ထိုစနစ် သည် ထိရောက်သော တရားစီရင်ရေး စနစ်တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ထိုတရားရုံးမှ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင်လည်း များစွာအောင်မြင်သည်။ လူတစ်ဦး ချင်းစီအတွက် အဆုံး အဖြတ်ပေးသောစနစ် ဖြစ်သည့်အတွက် ထိုစနစ်ကို နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ လူတစ်ဦးစီ၏ အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြု ကာကွယ်ပေးသောစနစ်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုတရားရုံးသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအောက်တွင်ရှိပြီး ၎င်း၏ အခန်း ကဏ္ဍကို အကြံပေးအဆင့် ဟုသာ သတ်မှတ်ထားရာ ဥရောပ သဘောတူစာချုပ် (European Convention) ကို အကောင် အထည် ဖော်ရန်မှာ နိုင်ငံများ လက်ထဲတွင်သာ ရှိပေသည်။ ဥရောပ စနစ်အကြောင်းကို အခန်း (၇) တွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဥပမာ
ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ အဆုံးအဖြတ် ခံယူခဲ့သော နိုင်ငံများအကြား ဖြစ်ပွားသည့် တိုင်ကြားချက်များ
အိုင်ယာလန် နှင့် ဗြိတိန် (၁၉၇၈) အတွဲ (က)၊ အမှတ် ၂၅ (ECHR)

အိုင်ယာလန် ကျွန်းပေါ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အဖွဲ့ပေါင်းစုံ ပါဝင်သော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အိုင်ယာလန် နိုင်ငံမှ ဗြိတိန် နိုင်ငံကို အမှုတွဲဖွင့် လျှောက်ထားခဲ့သည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော မြောက်အိုင်ယာလန်သည် သံသယရှိသူများကို တရားစွဲဆိုခြင်းမရှိဘဲ ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သည့်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။ သက်သေကို ဗြိတိန် ရဲတပ်ဖွဲ့မှ အသုံးပြုသည့် စစ်ဆေးရေး နည်းလမ်း မျိုးစုံသုံးပြီး ရယူခွင့် ရှိသည် (ထိုနည်းလမ်းများကို “နည်းလမ်း ငါးခု” ဟု သိကြသည်။) ဥရောပ တရားရုံးက ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် လွတ်လပ်ခွင့် ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုအကြမ်းဖက်မှုများသည် ထိုအချိန်က ဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေများကြောင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံကို အရေးပါသော သဘောတူစာချုပ်အား ချိုးဖောက်နိုင်ခွင့် ရှိသည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ ပို၍ အငြင်းပွား ဖွယ်ရာဖြစ်သောအချက်မှာ စစ်ဆေးမေးမြန်းပုံ နည်းလမ်းများသည် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်ပြီး လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ ညှိုးနွမ်းစေသော်လည်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုဟု သတ်မှတ်နိုင်မည့် အဆင့်ထိ မရောက်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။

ဆိုက်ပရပ်စ် နှင့် တူရကီ (၂၀၀၁) ECHR, လျှောက်လွှာအမှတ် ၂၅၇၈၁/၉၄

၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် တူရကီ စစ်တပ်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ဆိုက်ပရပ်စ်ကျွန်း အကျယ်အဝန်း ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုနောက်ပိုင်း ဆိုက်ပရပ်စ်မြောက်ပိုင်းတွင် ဥရောပသဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်သည့် အချက် ၁၄ ချက် တွေ့ခဲ့ရသည်ဟု ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး အထူး ကြားနာရေးရုံးမှ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထိုချိုးဖောက်မှုများကို တူရကီ နိုင်ငံမှ ကျူးလွန်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး ဥရောပ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် (၁) အရ ဆိုက်ပရပ်စ် မြောက်ပိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်များကို တာဝန်ယူရမည် ဖြစ်သည်။ ဆိုက်ပရပ်စ် မြောက်ပိုင်းတွင် နေထိုင်သော ဂရိ-ဆိုက်ပရပ်စ် လူမျိုးများ ပျောက်ဆုံးမှုကို တူရကီနိုင်ငံမှ တာဝန်ရှိသူများမှ အချက်အလက်များ မပေးနိုင်ခြင်းနှင့် ထိုသူများ ပျောက်ဆုံးမှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု ပြုလုပ်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်းတို့က အသက်ရှင် နေထိုင်ခွင့်နှင့် မတရားဖမ်းဆီး အကျဉ်းချခြင်းကို တားမြစ်သည့် ဥပဒေတို့ကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆိုက်ပရပ်စ် မြောက်ပိုင်းတွင် နေထိုင်သော ဂရိ-ဆိုက်ပရပ်စ် လူမျိုးများသည် ထိုအခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရခြင်းကြောင့် ဤဖြစ်ရပ်ကို လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ ညှိုးနွမ်းစေသော လုပ်ရပ်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။

သတင်းပို့တိုင်တန်းချက် အမှတ် ၂၂၇/၁၉၉၉ ကွန်ဂို ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ နှင့် ရဝမ်ဒါ၊ ဘရွမ်ဒီ နှင့် ယူဂန်ဒါ လူသားများနှင့် လူအုပ်စုများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဖရိက ကော်မရှင် အစီရင်ခံစာ အမှတ် (၂၀) (EX CL/279(IX)) စာမျက်နှာ ၁၁၂

ကွန်ဂို အစိုးရက ရဝမ်ဒါ၊ ဘရွမ်ဒီနှင့် ယူဂန်ဒါ အစိုးရ တပ်ဖွဲ့များမှ ကွန်ဂိုနိုင်ငံတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ကျူးလွန်ခဲ့သည်ဟု စွပ်စွဲခဲ့သည်။ လူထောင်ပေါင်းများစွာ အသတ်ခံခဲ့ရပြီး အမျိုးသမီးများ ခုခံအားကျဆင်းမှုရောဂါ (AIDS) ကူးစက်ခံရရန် AIDS ရောဂါရှိသော စစ်သား များက ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြင့် အဓမ္မကျင့်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ အရပ်သားများ အစုလိုက် အပြုံလိုက် ပြောင်းရွှေ့ ထွက်ပြေးသည့် သက်သေများလည်း တင်ပြခဲ့သည်။ ကုန်သွယ်ရေး၊ သဘာဝ အရင်း

အမြစ်များနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကဲ့သို့သော လိုအပ်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိနိုင်မှု တို့ကိုလည်း ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်ခဲ့သည်။

ပဋိညာဉ်ပါ အပိုဒ်များစွာကို ချိုးဖောက်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ကွန်ဂိုနိုင်ငံသားများ၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို လက်နက်ကိုင် အကြမ်းဖက်မှုများမှတစ်ဆင့် ချိုးဖောက်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံရပ်ခြားမှ စစ်တပ်များ၏ လုပ်ရပ်များက အခြား အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည့် အသက်ရှင် နေထိုင်ခွင့်၊ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ ရုပ်ဂုဏ်ခြံပ်၊ လွတ်လပ်စွာ သွားလာနိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး ရယူနိုင်ခွင့်များကို ချိုးဖောက်သည်ဟု တွေ့ရှိခဲ့သည်။ သူ့ခွင့်အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများတွင် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ မပါဝင်ခဲ့သော်လည်း ပဋိညာဉ်ပါ အပိုဒ်များ ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ခဲ့ရသည်။

အမေရိကတိုက်တွင် အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများအဖွဲ့သည် သက်တမ်းရင့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်များသည် ဥရောပစနစ်ကဲ့သို့ မဖွံ့ဖြိုးသေးသော်လည်း မကြာသေးခင် အချိန်အထိ ဒေသတွင်း နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ မတည်မငြိမ်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးရာတွင် သိသာသော အောင်မြင်မှုများ ရခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီ တိုးတက်စေရေးသည် ဒေသတွင်း ဦးစားပေး ဖြစ်ပြီး ထိုအချက်မှာ အထူးအောင်မြင်မှု ရခဲ့သည်။ နိုင်ငံတွင်း အရေးပေါ် အခြေအနေ ထုတ်ပြန် ခြင်းသည် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထ ရှိသည့် အချက် ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး တည်ငြိမ်ရေးအတွက် ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အခါတိုင်း လူ့အခွင့်အရေး၏ အရေးပါမှုကို နောက်ပိုင်းလေ့ ရှိသည်။ ကော်မရှင်သည် နိုင်ငံများ လူ့အခွင့်အရေးကို စနစ်တကျ ချိုးဖောက်သည့် ဖြစ်ရပ်များကို နှစ်စဉ် မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။ ထို့နောက်တွင် နိုင်ငံများအား ထိုအခြေအနေများကို ဖြေရှင်းရန် ဖိအားပေးလေ့ ရှိသည်။ တစ်ဦးချင်း သတင်းပို့တိုင်တန်းချက်များကို အဓိက အသုံးပြုလေ့ မရှိဘဲ အစောပိုင်းတွင် ထိုသို့ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကို လူ့အခွင့်အရေး နှင့် လွတ်လပ်ခွင့် ချိုးဖောက်မှု သက်သေအဖြစ် တင်သွင်းခြင်းမှ ပိတ်ပင်ထားသည်။ သို့ရာတွင် အမေရိကတိုက် တရားရုံး (Inter-American Court) ထူထောင်လိုက်ခြင်းက တစ်ဦးချင်းဆီမှ သတင်းပို့တိုင်တန်း ချက်များကို ဖြေရှင်းရန် ဥပဒေ ရေးရာ လမ်းကြောင်း တစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ ထိုအချက် က ကော်မရှင်၏ ကနဦးလုပ်ငန်းများကို ချဲ့ထွင်စေခဲ့သည်။ အခန်း (၈) တွင် အမေရိကန် စနစ် အကြောင်း အသေးစိတ် ဖော်ပြသွားပါမည်။

သက်တမ်းနုသေးသည့် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်ကို အာဖရိကတွင် တွေ့နိုင်သည်။ အမေရိကနိုင်ငံများ နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ဖိနှိပ်သော အစိုးရနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို စနစ်တကျ ဖောက်ဖျက်သည့် သမိုင်း ကို အာဖရိက နိုင်ငံများတွင် ပို၍ လောလောလတ်လတ် တွေ့နိုင်သည်။ ထိုသို့သော အကြမ်းဖက်မှု နှင့် ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းမကျသော အခြေအနေမျိုးတွင် လူ့အခွင့်အရေး ခိုင်မာစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ကျဆုံးမည့်ကိစ္စရပ်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အာဖရိက စနစ်သည် လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်ရေးတွင် အများလက်ခံသော ဒေသဆိုင်ရာစနစ်တစ်ခုကို ဖန်တီးနိုင်ခဲ့ သည်။ ကော်မရှင်သည် အခြားသော ဒေသစနစ်များနှင့် ကွဲပြားစွာပင် တိုင်ကြားချက်များစွာကို အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများမှတစ်ဆင့် လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ အာဖရိက ကော်မရှင်ထံ တင်ပြ သည့် သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များသည် များသောအားဖြင့် အလွန်ကြီးမားသော အခွင့်အရေး

ချိုးဖောက်မှုများဖြစ်သည်။ ဥပမာပ တရားရုံးတွင် ဆုံးဖြတ်ရလေ့ရှိသော ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်သည့် ကိစ္စရပ်များ မဟုတ်ဘဲ နှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ အသက်ရှင်နေထိုင်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်း ကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆုံးဖြတ်ပေးရခြင်း ဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အာဖရိက စနစ် တည်ရှိနေခြင်းကပင် ကိစ္စရပ်များစွာနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး လူအများကို အသိအမြင် ဖွင့်ပေးနိုင် သည်။ အာဖရိကတိုက်နှင့် သက်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေး အစီအမံများကိုလည်း ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့ သည်။ အာဖရိကစနစ် အကြောင်းကို အခန်း (၉)တွင် ဆန်းစစ်သွား ပါမည်။

၆.၃ အခြား ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ

ဥပမာပ ကောင်စီ၊ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ အဖွဲ့နှင့် အာဖရိကသမဂ္ဂတို့သည် လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန် ဖွဲ့စည်းထားသော အဓိက ဒေသဆိုင်ရာစနစ်များ ဖြစ်ကြသည်။ သို့ရာတွင် အခြားဒေသဆိုင်ရာ၊ ဒေသခြားနှင့် အင်အားကြီးနိုင်ငံများနှင့် မပူးပေါင်းသော အဖွဲ့များ သည်လည်း ၎င်းတို့ လေးစားလိုသော အခွင့်အရေးများကို ထုတ်ပြန်ပြီး ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့် အရေးကို အလေးထားကြောင်း ပြသကြသည်။ ထိုကြေညာချက်များမှာ ထိရောက်သော အကောင်အထည် ဖော်ပုံစံများအဖြစ် မရှိသေးပေ။

၆.၃.၁ အာရပ် နိုင်ငံများ အဖွဲ့ချုပ်

အာရပ်နိုင်ငံများ အဖွဲ့ချုပ်ကို ၁၉၄၅ခု၊ မတ်လတွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကြား သဘောတူစာချုပ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် ဆက်ဆံရေးများ အားကောင်းလာစေရန်၊ အာရပ်နိုင်ငံများဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို အကြံပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ (အပိုဒ် ၁၊ Alexandria Protocol establishing the League, Shawwal 20th 1363 (7/10/44))။ အာရပ်ဒေသ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် မြောက်အာဖရိက နိုင်ငံများ ပါဝင်လာမှုကြောင့် စတင် တည်ထောင်ခဲ့သည့် အဖွဲ့ဝင် (၇) နိုင်ငံ (ဂျော်ဒန်၊ ခေတ်ဒီ အာရေးဘီးယား၊ အီရတ်၊ ဆီးရီးယား၊ လက်ဘနွန်၊ အီဂျစ်၊ ယီမင်) မှ အဖွဲ့ဝင် (၂၁)နိုင်ငံအထိ တိုးပွားလာခဲ့သည်။ (လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော စစ်ပွဲများကြောင့် ဆီးရီးယားနိုင်ငံသည် လတ်တလောတွင် အဖွဲ့ဝင် အဖြစ်မှ ရပ်ဆိုင်းခံထားရသည်။) ၁၉၉၄တွင် အာရပ်နိုင်ငံများ အဖွဲ့ချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အစိုးရများသည် အာရပ် လူ့အခွင့်အရေး ပဋိညာဉ် (Arab Charter on Human Rights) ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ သို့သော် အတည်ပြုလက်မှတ် ရေးထိုးခြင်းမရှိပေ။ ပဋိညာဉ်စာတမ်းပါ အချက်များကို ကျင့်သုံးရန် အတည်ပြုလက်မှတ် ရေးထိုးခြင်းများ မရှိသောကြောင့် ဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်ပြီး စာတမ်းအသစ်ကို ပြုစုခဲ့သည်။ အသစ် ပြုစုသော ပုံစံကို ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ မေလတွင် ကျင်းပသော အာရပ်နိုင်ငံများ ထိပ်သီး အစည်းအဝေးတွင် အတည်ပြုခဲ့ပြီး ယခုအချိန်တွင် အသက်ဝင် ကျင့်သုံးနေသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေး အခွင့်အရေးများ အားလုံး ပါဝင်ပြီး ခေတ်သစ် လူ့အခွင့်အရေးကို ရောင်ပြန်ဟပ် သောအနေဖြင့် မသန်စွမ်းသူများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်း (အပိုဒ် ၄၀) ကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ ပါဝင်သည့်

အချက်များမှာ အဓိကကျသော နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများကို မှီငြမ်းထားသော်လည်း အချို့သော အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အသုံးပြုထားသော စကားလုံးများကို စိုးရိမ်ကြောင်း ဝေဖန်သူများက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။ (ဥပမာ Rishmawi, pp 371-6)။ အခြားဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များနှင့် မတူသော အချက်မှာ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များကို ဖတ်ရှုပေးသည့် စနစ် မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် စောင့်ကြည့်သည့် စနစ်တော့ ပါရှိသည်။ အပိုဒ် ၄၅ တွင် “အာရပ် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ” (Arab Human Rights Committee) ဖွဲ့စည်းပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများကို လက်ခံရန်နှင့် လေ့လာရန်ဟု ပါရှိသည် (အပိုဒ် ၄၈)။ အစီရင်ခံစာ များကို သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး တစ်နှစ်အကြာတွင် စတင် တင်ပြရပြီး (၃)နှစ် တစ်ကြိမ် တင်ပြရ သည်။ အစီရင်ခံစာပုံစံ လမ်းညွှန်ကိုလည်း အတည်ပြုထားပြီး ကော်မတီသည် အစီရင်ခံစာများ လက်ခံရရှိပြီး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုစာရွက်စာတမ်းများကို အများသူငှာ ကြည့်ရှုခွင့်တော့ မရှိ သေးပေ။ လွတ်လပ်သော ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များပါဝင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ခွဲကိုလည်း တည်ထောင်ထားသည်။ ရစ်ရှ်မော်ဝီက ကြေညာစာတမ်းသည် “ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန် ယခုမျိုးဆက်အတွင်းရရှိသည့် အကောင်းဆုံးအခွင့်အရေး” ဟု ရှုမြင်သည် (p 376)။ ထိုရည်မှန်းချက် အောင်မြင်ခြင်း ရှိမရှိကိုမူ စောင့်ကြည့်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။ စနစ်သစ်တစ်ခုဖြစ်သည့်အတွက် ၎င်း၏ အကျိုးဆက်များကို မှန်မှန်ကန်ကန် အကဲဖြတ်နိုင်ရန် စနစ်အသားကျမည့် အချိန်တစ်ခု စောင့်ရန် လိုအပ်ပေမည်။

၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် အာရပ် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုဥပဒေကို ကျင့်သုံးရန် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အတည်ပြု လက်မှတ်ထိုးရန် လိုအပ်သေးသည်။ လက်ရှိမူကြမ်းတွင် လူတစ်ဦးချင်းစီ (သို့) အုပ်စုများမှ တိုက်ရိုက် တိုင်ကြားနိုင်ခွင့်မရှိပေ။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် အသိအမှတ်ပြုထားသော အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများမှသာ တိုင်ကြားနိုင်သည်။ ထို အချက်သည် အမေရိက နှင့် ဥရောပ ကောင်စီတို့တွင် အစောပိုင်းက ကျင့်သုံးခဲ့သော လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ချက် (*locus standi*) မဖွင့်နိုင်သော အခြေအနေနှင့် ဆင်တူပေသည်။

မကြာသေးခင် နှစ်များအတွင်း အဖွဲ့ချုပ်သည် နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေး စင်မြင့်ပေါ်တွင် မြင်သာသော အခန်းကဏ္ဍများမှ ပါဝင်လာသည်။ ဥပမာ အဖွဲ့ချုပ်မှ ဆီးရီးယားတွင် ဓာတုလက်နက်များ အသုံးပြုခဲ့သည့် သက်သေများအပေါ်တွင် မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည် (၂၀၁၃)။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် တွင် အစွဲရေးမှ ဂါဇာကမ်းမြောင်းဒေသတွင် လေကြောင်းမှ တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်သည့်အပေါ် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းအဝေး ခေါ်ယူရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။

၆.၃.၂ လွတ်လပ်သော ဓနသဟာယ နိုင်ငံများ အဖွဲ့

ဆိုဗီယက် ယူနိုက်တက် ပြိုကွဲပြီးနောက် ၁၉၉၁ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် လွတ်လပ်ရေးရထားသော နိုင်ငံအချို့ စုစည်းပြီး လွတ်လပ်သော ဓနသဟာယနိုင်ငံများအဖွဲ့ (Commonwealth of Independent States (CIS)) ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ထိုအဖွဲ့က လူ့အခွင့် အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on Human Rights and Funda-

mental Freedoms) ကို သဘောတူ အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုသဘောတူ စာချုပ်တွင်ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးများမှာ ဥရောပကောင်စီကပြုစုခဲ့သော ဥရောပ သဘောတူ စာချုပ်တွင်ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးများနှင့် ဆင်တူသည်။ သို့ရာတွင် လူမှုဖူလုံရေး၊ အထူး အကာကွယ်ပေးရေး အခွင့်အရေးများ၊ အလုပ် လုပ်ကိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ သက်မွေးမှု ပညာ သင်ယူရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေး အပါအဝင် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးရာတွင်မူ ယခု သဘောတူစာချုပ်က ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်ထက် ပို၍ ပြည့်စုံသည်။

၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် CIS သည် CIS ဥပဒေပြု အာဏာပိုင်အဖွဲ့မှ ပြဋ္ဌာန်းသော ဥပဒေ အပိုဒ် ၃၃ ကို ကျင့်သုံးရန် လွတ်လပ်သော နေသဟာယ နိုင်ငံများအဖွဲ့ နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များ ကောင်စီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်တစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဥရောပကောင်စီ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် ဥရောပကောင်စီနှင့် CIS ဒေသဆိုင်ရာစနစ်များ ဆင်တူနေမှု အပေါ် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ဖော်ပြခဲ့ပြီးနောက် ဥရောပလူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးထံမှ ထိုကိစ္စအပေါ် အကြံပြုချက် တောင်းခဲ့သည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂ ရက်နေ့တွင် တရားရုံးမှ အောက်ပါအတိုင်း အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ဝန်ကြီးများကော်မတီမှ CIS ယန္တရားသည် ဥရောပ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၃၅ အရ နောက်ထပ် နိုင်ငံတကာစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး သို့မဟုတ် ဖြေရှင်းရေး လုပ်ထုံး လုပ်နည်းတစ်ခု ဖြစ်၊ မဖြစ်ဆိုသည့် အချက်အပေါ် မေးခွန်းထုတ်ခဲ့သည်။ ထိုအချက်သည် ကြားနာမှုများပြုလုပ်စဉ် ပေါ်ပေါက်လာပါက ဆုံးဖြတ်ရမည့် အချက်ဖြစ်ပြီး ကျွမ်းကျင်အဖွဲ့တစ်ရပ်က ထင်မြင်ချက် ပေးရမည့် ကိစ္စမဟုတ်ပေ။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ ဥရောပကောင်စီက CIS ကော်မရှင် သည် ဥရောပတွင် ကျင့်သုံးနေသောစနစ်ထက် အားနည်းသည့်အတွက် ၎င်းကို အစားထိုး မသုံးသင့်ဟု ထောက်ပြခဲ့ဖူးသည် (ဥရောပ ကောင်စီ လွှတ်တော် အစည်းအဝေး ဆုံးဖြတ်ချက် ၁၂၄၉ (၂၀၀၁))။ CIS တရားစီရင်ခွင့် နယ်နိမိတ်အတွင်းမှ တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူပုဂ္ဂိုလ်များထံမှ တိုင်ကြားချက်များကို ဥရောပတရားရုံးတော် ရှေ့မှောက်သို့ ယူလာပြီး ထိုတရားရုံး၌ပင် ကြားနာ ဖြေရှင်းခဲ့ခြင်းများရှိသည်ကို မှတ်သားသင့်ပေသည်။ CIS စနစ်သည် အတည်တကျ မဖြစ်သေး သလို ပုံမှန်လည်ပတ်ခြင်းလည်း မရှိသေးသည့်အတွက် ဥရောပကောင်စီယန္တရားနှင့် CIS ယန္တရား တို့ ထပ်တူလည်ပတ်နေသည် ဆိုခြင်းမှာ ပညာရှင်များအတွက်သာ အငြင်းပွားစရာကိစ္စ ဖြစ်နေ သည်။

၆.၃.၃ အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသ

ဤစာအုပ်တွင် အဓိက မပါဝင်သည့်ဒေသမှာ အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသဖြစ်သည်။ (အာဆီယံ အကြောင်းကို ၆.၃.၃.၁ တွင် ဆွေးနွေးထားသည်။) အာရှ ဒေသတွင်း နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးကူညီမှုများသည် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ၏ ကုန်သွယ်ရေး ဖွံ့ဖြိုးမှုများနှင့် အာရှ ပစိဖိတ် ပူးပေါင်းမှုများမှတစ်ဆင့် တိုးတက်လာသည်။ အစောပိုင်းက အဓိက အတားအဆီးဟု ဆိုထားသည့် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ၏ ကွဲပြားခြားနားမှု အတားအဆီးများ ပြိုပျက်လာသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ကိစ္စရပ် အတော်များများအပေါ် အားလုံးသဘောတူညီမှုများ ရရှိလာသည်။ ဥပမာ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် အာရှဒေသ ကိုယ်စားလှယ်များမှ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဘန်ကောက်

ကြေညာချက်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုကြေညာချက်တွင် လာမည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ထိပ်သီး အစည်းအဝေးအပေါ် ဒေသမှ ထားရှိသော မျှော်မှန်းချက်များ ပါဝင်သည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် အာရှ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏ လမ်းညွှန်ချက်နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ တောင်းဆိုချက်များအရ အာရှ လူ့အခွင့်အရေးပဋိညာဉ် (Asian Charter on Human Rights) ကို ပြုစုနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်းတွင် နိုင်ငံများအားလုံးကို လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်များ ထူထောင်ရန် နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ (အပိုဒ် ၁၅.၄ ဂ)။ ထိုအကြောင်းကို ကျန်ရှိသည့် အပိုဒ်များတွင် အသေးစိတ် ဆက်လက် ဖော်ပြသွားပါမည်။

ဒေသ၏ အကျယ်အဝန်းကြောင့် ထိုဒေသတွင်း နိုင်ငံများနှင့် အခြားနိုင်ငံများအကြား ပူးပေါင်းမှု များလည်း မလွဲမရှောင်သာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဥပမာ ဒေသတွင်းနိုင်ငံအများစုသည် ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ ကိုလိုနီနိုင်ငံများဖြစ်ခဲ့ရာ ထိုနိုင်ငံများသည် နေသဟာယအဖွဲ့ဝင်များလည်း ဖြစ်ကြသည်။ နေ သဟာယ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ ခေါင်းဆောင်များ အစည်းအဝေးတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များကို မီးမောင်းထိုးပြသည်များလည်း ရှိသည်။ သို့ရာတွင် နေသဟာယ အဖွဲ့၏ အကျယ်အဝန်းမှာ အာရှ ပစိဖိတ်ဒေသထက် ပိုမိုကျယ်ဝန်းသည် ဖြစ်ရာ (နေသဟာယ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှာ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ ဖြစ်သည်။) ထိုအဖွဲ့ အထူး အာရုံစိုက်သည့် ဒေသမှာ အာဖရိကတိုက် ဖြစ်နေသည်။ အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေ အဖွဲ့ (Law Association for Asia and the Pacific (LAWASIA)) မှလည်း ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို လူ့အများသိလာအောင် ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ဥပမာ ထိုအဖွဲ့မှ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် လွတ်လပ်သော တရား စီရင်ရေး မဏ္ဍိုင် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဆိုင်ရာ ဘေဂျင်းကြေညာချက်ကို နယူးဇီလန်နိုင်ငံ ခရိုက်စ်ချာချီမြို့တွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။

တောင်ပစိဖိတ်ဒေသတွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့သည် ဒေသတွင်းအဆင့်တွင် အလုပ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ပစိဖိတ်ကျွန်းများဖိုရမ်သည်လည်း နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းမှုများကို မြှင့်တင်ရန် ကြိုးပမ်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ပစိဖိတ်ဒေသအတွင်း သိပ္ပံပညာနှင့် နည်းပညာရပ်ဆိုင်ရာ အဓိက အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ပစိဖိတ်အသိုင်းအဝိုင်း (Pacific Community) ကို လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၇၀ ခန့် (၁၉၄၇ ခုနှစ်) က တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့သည် လူ့အခွင့် အရေး အပါအဝင် ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခဲ့သည်။ အဖွဲ့၏ ၂၀၀၆-၂၀၂၀ မဟာဗျူဟာ လုပ်ဆောင်ချက်များထဲတွင် ပစိဖိတ်ကျွန်းနိုင်ငံများနှင့် ဒေသတွင်း ဘုံသဘောတူဖွံ့ဖြိုးရေး ရည်ရွယ်ချက်(၃)ချက်ကို ပို၍ ရှေ့တန်းတင် လုပ်ဆောင်သွား ရန်ပါဝင် သည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက် (၃) ချက်မှာ ပစိဖိတ်ဒေသတွင် နေထိုင်သူများ ရေရှည်တည်တံ့သော စီးပွားရေးတိုးတက်မှုများမှ အကျိုးကျေးဇူးများကို ခံစားနိုင်ရန်၊ ပစိဖိတ်ဒေသ အသိုက်အဝန်းမှ လူများ မိမိတို့ဘဝပေါ် အစိုးရမှုနှင့် ဘဝခံနိုင်ရည် မြင့်မားလာစေရန်နှင့် ဒေသတွင်း နေထိုင်သူများ အစွမ်းအစရှိသလောက် အမြင့်ဆုံး စွမ်းဆောင်နိုင်ပြီး အသက်ရှည် ကျန်းမာစွာ နေထိုင်နိုင်ရန် တို့ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်များမှာ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ရေရှည် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ပန်းတိုင်များ (UN sustainable development goals) နှင့် ဆင်တူသည်။

ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ အများအပြားရှိခြင်းနှင့် စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေများ ကွဲပြားခြားနားခြင်းကြောင့် ဒေသတွင်းပူးပေါင်းမှုများ နှေးကွေးရခြင်းမှာ နားလည်နိုင်ဖွယ် ဖြစ်သည်။ ဂျပန်၊ ဘရူနိုင်း၊ ဒါရူဆလမ် ကဲ့သို့သော ချမ်းသာသည့် နိုင်ငံများနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ ကီရီဘတ်တီ ကဲ့သို့သော ဆင်းရဲသည့် နိုင်ငံများအကြား သဘောတူညီမှု ရရှိရန်မှာ မလွယ်ကူပေ။ နိုင်ငံရေး ယုံကြည်မှုများသည်လည်း တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကွန်မြူနစ်ဝါဒမှ ဩစတြေးလျား၊ နယူးဇီလန် နိုင်ငံတို့၏ ဒီမိုကရေစီ ဝါဒများအထိ မျိုးစုံကွဲပြားခြားနားကြသည်။ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများရှိ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ အခြေအနေများအပေါ် နိုင်ငံတကာမှ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ မြင့်တက်စေသည့်တိုင် ဒေသတွင်း အရေးယူမှုများက နည်းပါးနေခဲ့သည်။

အာရှပစိဖိတ်ဒေသရှိနိုင်ငံများသည် လက်ရှိအခြေအနေတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ၌ ဒေသဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းထားသောအဖွဲ့ရှိခြင်း၊ ဒေသတွင်းနှင့် နှစ်နိုင်ငံကြား အစည်းအဝေးများ ကျင်းပခြင်း စသည်တို့ ကဲ့သို့သော လူ့အခွင့်အရေးကို အဓိကထား ဆွေးနွေးခြင်းမရှိသော လှုပ်ရှားမှုများသာ ရှိသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

အာရှ ပစိဖိတ် ဒေသ လူ့အခွင့်အရေး

အာရှပစိဖိတ်ဒေသရှိနိုင်ငံများသည် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးမှု အဆင့်အမျိုးမျိုး ရှိကြသည်။ မတူညီသော နောက်ခံ သမိုင်းကြောင်း (ဥပမာ၊ ကိုလိုနီပြုခံရခြင်း) များလည်း ရှိကြသည်။ မတူညီသော ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာများ၊ ဘာသာစကားများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများလည်း ပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ လူဦးရေကလည်း နိဂျူ၊ ပူလောင်း ကဲ့သို့သော နိုင်ငံများမှ တရုတ်၊ အင်ဒိုနီးရှားနှင့် အိန္ဒိယ နိုင်ငံများအထိ အရွယ်အစားစုံလင်ပြီး ဖွံ့ဖြိုးဆဲ ကျွန်းနိုင်ငံအချို့လည်း ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့တွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားနေပြီး ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်များအတွင်း သံတမန်ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးရာ ပူးပေါင်းမှုများလည်း ပေါ်ထွန်းခဲ့၊ အရှိန်ရခဲ့၊ ပျောက်ကွယ်ခဲ့ကြသည်။

ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်များ ထူထောင် ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ယနေ့ခေတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ထိုအဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် သင့်တော်မှု ရှိမရှိ အပေါ် မေးခွန်းထုတ်ကြသည်။ အာရှပစိဖိတ်ဒေသတွင်းရှိ လူများအားလုံးအတွက် လူ့အခွင့်အရေး စနစ် ပေါ်ထွက်လာရန် ဖြစ်နိုင်ပါသလား။

သို့မဟုတ် လက်ရှိ ရှိနေသော ဒေသဆိုင်ရာ ကွန်ယက်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများကြား လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ပူးပေါင်းမှုများ ပေါ်ထွက်လာနိုင်ပါသလား။

၆.၃.၃.၁ အရှေ့တောင် အာရှနိုင်ငံများ အဖွဲ့အစည်း

အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအဖွဲ့အစည်း (အာဆီယံ) (Association of South East Asian

Nations (ASEAN)) သည် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ ပေါ်ပေါက်လာရန် ကြိုးပမ်း နိုင်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် အာဆီယံ ပဋိညာဉ် (ASEAN Charter) ကို သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ ထိုစာတမ်းသည် အာဆီယံ ၁၀ နိုင်ငံလုံးအတွက် အကျုံးဝင်သည် (ဘရူနိုင်း ဒါရူဆလမ်၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ လာအို၊ မလေးရှား၊ မြန်မာ၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ စင်ကာပူ၊ ထိုင်းနှင့် ဗီယက်နမ်)။ ထိုစာတမ်းသည် အဖွဲ့အစည်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေလည်း ဖြစ်သည်။ ထိုစာတမ်းတွင် ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးအတွက်လည်း ပါဝင်သည်။ ထိုပဋိညာဉ် စာတမ်းသည် ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် တွင် အသက်ဝင်လာခဲ့ပြီး ၂၀၁၂ခုနှစ် နောင်းပိုင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုကြေညာစာတမ်း နှင့် ပတ်သက်ပြီး ပညာရှင်များနှင့် လူထုအမြင်များမှာ နှစ်မျိုး ကွဲနေခဲ့သည်။ အချို့က ထိုကြေညာချက် ကို ကြိုဆိုခဲ့ပြီး အချို့ကမူ ကြေညာချက်ပါ အချက်များနှင့် ကြေညာချက်၏ အကျယ်ကို ဝေဖန် ခဲ့ကြသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံများ အနေဖြင့် မလိုက်နာလျှင် ကြီးကြီးမားမား သက်ရောက်မှု မရှိသည့်အချက်ကိုဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ အာဆီယံ ပဋိညာဉ်သည် ဒေသတွင်းစည်းလုံးညီညွတ်ရေး ကို ခိုင်မာစေရန်နှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက် မစွက်ဖက်ရန် ဟူသော စည်းမျဉ်းပါရှိသည် (အပိုဒ် ၂(၂)(က) နှင့် (င))။ ထိုအချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးတွင် အဆိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်၊ မရှိနိုင်ကို စောင့်ကြည့်ရမည် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများကို အာဆီယံမှ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းကို နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက ကြိုဆိုကြမည် ဖြစ်သည်။ အာဆီယံမှ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေး သူငယ်များ အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးကော်မရှင် (Commission for the Promotion and Protection of the Rights of Women and Children) ကို တည်ထောင် နိုင်ခဲ့ သည်။ ထိုကော်မရှင်သည် နိုင်ငံတကာ (ကုလသမဂ္ဂ) သဘောတူစာချုပ်များတွင် ပါရှိသော အခွင့် အရေးများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှရှိ နိုင်ငံများသည် ဒီမိုကရေစီ ဖြစ်ထွန်းမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုအဆင့် အမျိုးမျိုး၌ ရှိကြကာ မတူညီသော လူ့အခွင့်အရေး မှတ်တမ်းများ လည်း ရှိကြသည်။ ပဋိညာဉ်စာတမ်းပါ လူ့အခွင့်အရေးများကို သဘောတူညီမှုရရှိခြင်းနှင့် လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့ တည်ထောင်နိုင်ခြင်းသည်ပင် ကြီးမားသော အောင်မြင်မှုတစ်ခုဟု ဆိုရမည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဆီယံအစိုးရများ ကော်မရှင် (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR) – www.aichr.org) သည် ၂၀၀၆တွင် စတင်မည့် ၎င်း၏ ဒုတိယမြောက် လုပ်ငန်း အစီအစဉ်များကို အချောသတ်နေပြီ ဖြစ်သည်။ ထိုအစီအစဉ်များ တွင် ရွှေ့ပြောင်းအခြေချခြင်း၊ လူကုန်ကူးခြင်း၊ အလုပ်သမားအရေးစသည့် စိုးရိမ်စရာ ကိစ္စရပ် များကို (အစိုးရအဆင့်၌) အာရုံစိုက်မှု ပိုရလာစေရန် ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်သည်။ အာဆီယံ၏ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးကို ချဉ်းကပ်ပုံသည် အခြားဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့များနှင့် ကွဲပြားခြားနား သည်။ ထိုချဉ်းကပ်ပုံသည် ယနေ့ခေတ် တစ်ကမ္ဘာလုံးနီးပါး လူ့အခွင့်အရေးကို သဘောတူ လက်မှတ်ထိုးထားသည့် အချိန်တွင် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များနှင့် သဘောတူ စာချုပ်များ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်စေသည်။ လက်ရှိ ရှိနေသည့် ဒေသဆိုင်ရာ တရားရုံးများတွင် တိုင်ကြားလွှာများ ပုံနေခြင်းနှင့် လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်နိုင်မှု မရှိခြင်းကဲ့သို့သော အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့နေရခြင်းကြောင့် (အစပိုင်းတွင်) လူတစ်ဦးချင်းစီမှ ဆက်သွယ် တိုင်ကြား

နိုင်သည့်စနစ် မထားရှိခြင်းက ဉာဏ်ပြေးသည့် ဖြေရှင်းချက်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

အာဆီယံ ပူးပေါင်းမှုမှတစ်ဆင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁ ရက်နေ့တွင် အာဆီယံ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း (ASEAN Economic Community) ကို တည်ထောင်နိုင်ခဲ့သည်။

၆.၄ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ အကြောင်း နိဂုံးချုပ်

လူ့အခွင့်အရေး နှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်မှုများ ကာကွယ်ရေးတွင် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ သည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာစနစ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။ ထိုစနစ်များသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများမှ ချမှတ်ထားသည့် ဘောင်ထဲတွင် လှုပ်ရှားနေရပြီး နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့် အရေး စနစ်ကို ကျော်လွန်၍ မရပေ။ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များသည် နိုင်ငံတကာ အသိုက်အဝန်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ ယှဉ်တွဲရှိနေပြီး လူတို့အတွက် အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်နည်းလမ်းများ တိုးပွား လာခြင်းကြောင့် ထိုစနစ်များသည် အကျိုးကျေးဇူး များစွာရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထိုအချက် သည်ပင် အပြုသဘောဆောင်သည့် တိုးတက်မှု ဖြစ်ပေသည်။

အမှုတွဲများ

.....
Cyprus v Turkey (2001) ECHR, Application no 25781/94
Democratic Republic of the Congo v Rwanda, Burundi and Uganda, Communication 227/1999, African Commission on Human and People’s Rights 20threport (EX CL/279(IX)).
Ireland v United Kingdom (1978) Series A, No 25 (ECHR).
Decision on the Competence of the Court to give an Advisory Opinion 1, 2/6/2004 (ECHR).

ထို အမှုတွဲများကို www.oup.com/uk/smithhr8e/တွင် ဖတ်ရှုနိုင်သည်။

Reading

.....
Bauer, J, and Bell, D (eds), The East Asian Challenge for Human Rights (Cambridge: Cambridge University Press, 1999)
Bielefeldt, H, 'Muslim voices in the human rights debate' (1995) 17(4) Human Rights Quarterly 587-617.
Byre, A, and Byfield, B (eds), International Human Rights Law in the Commonwealth Caribbean (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1991).
Caballero-Antony, M, 'The ASEAN Charter: An opportunity missed or one that cannot be missed?' (2008) Southeast Asian Affairs 71-85.
Curley, M, and Thomas, N (eds), Advancing East Asian Regionalism (Abingdon: Routledge, 2007).
Davidson, P, ASEAN: The Evolving Legal Framework for Economic Cooperation (Singapore: Times Academic, 2002).
van, Dijk, P, and van Hoof, G, Theory and Practice of the European Convention on Human Rights, 3rd edn (London: Butterworths, 1998).
Farran, S, Human Rights in the South Pacific: Challenges and Changes (Abingdon: Routledge, 2010).
Ghai, Y, 'Human rights governance: The Asia debate' (2000) 1(1) Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law 9-52.
Ginbar, Y, 'Human Rights in ASEAN – setting sail or treading water?' (2010) 10 (3) Human Rights Law Review 504-18.
Harris, D, and Livingstone, S (eds), The Inter-American System for Human Rights (Oxford: Clarendon Press, 1998).
Linton, S, 'ASEAN States, Their Reservations to Human Rights Treaties and the

Proposed ASEAN Commission on Women and Children' (2008) 30(2) Human Rights Quarterly 436-93.

MacDonald, R, *The League of Arab States: A Study in the Dynamics of Regional Organization* (Princeton: PUP, 1965).

Mayer, A, *Islam and Human Rights: Tradition and Politics*, 3rd edn (Conn: Westview, 1998).

Monshipouri, M, 'The Muslim World half a century after the Universal Declaration of Human Rights: Progress and obstacles' (1998) 16(3) Netherlands Quarterly of Human Rights 287-314.

Naim, AAA, 'Human rights in the Arab World: A legal perspective' (2001) 23(3) Human Rights Quarterly.

Nasu, H, and Saul, B (eds), *Human Rights in the Asia-Pacific Region: Towards Institution Building* (Abingdon: Routledge, 2011).

Phan, HD, *A Selective Approach to Establishing a Human Rights Mechanism in Southeast Asia: The Case for a Southeast Asian Court of Human Rights* (Leiden: Brill, 2012).

Ramcharan, B, 'Complementarity between universal and regional organizations: Perspectives from the United Nations High Commissioner for Human Rights' (2000) 21(8) Human Rights Law Journal 324-6.

Rishmawi, M, 'The Revised Arab Charter on Human Rights: A step forward?' (2005) 5 Human Rights Law Review 361-6.

Rishmawi, M, 'The Arab Charter on Human Rights and the League of Arab States: An update' (2010) 10(1) Human Rights Law Review 169-78.

Seah, D, 'The ASEAN Charter' (2008) 58 International and Comparative Law Quarterly 197-212.

Tan, H-L, *The ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: Institutionalising Human Rights in South East Asia* (Cambridge: Cambridge University Press: 2011)

Umzurike, UO, *The African Charter on Human and Peoples' Rights* (Leiden: Kluwer, 1997).

De Varennes, F, *Asia-Pacific Human Rights Documents and Resources* (The Hague: Kluwer vol 1, 1998; vol 2, 2000).

Walker, S, and Poe, SC, 'Does cultural diversity affect countries' respect for human rights?' (2002) 24(1) Human Rights Quarterly 237-63.

Wunderlich, J, *Regionalism, Globalisation and International Order: Europe and Southeast Asia* (Aldershot: Ashgate, 2007).

Websites

---

www.coe.int - the Council of Europe.

www.oas.org - Organization of American States.

www.au.int - the African Union.

www.lasportal.org – League of Arab States.

www.arableagueonline.org - League of Arab States (English site for journalists – not official site).

www.cisstat.com/eng/cis.htm – Commonwealth of Independent States.

www.cis.minsk.by/ - Executive Committee of the CIS (in English, last accessed September 2011).

www.asean.org/asean/asean-secretariat/about-asean-secretariat – Secretariat of ASEAN.

www.aichr.org – ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights.

www.aseanhrmech.org – Working Group for an ASEAN Human Rights Mechanism

www.forumsec.org.fj – the Pacific Islands Forum Secretariat.

www.spc.int – Pacific Community.

www.thecommonwealth.org – the Commonwealth Secretariat.

(၇) ဥရောပတိုက်

ဤအခန်းတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥရောပတိုက်အတွင်း စီရင်ခွင့်ရှိသော ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများကို ဆန်းစစ်သွားပါမည်။ ဒေသအဆင့်တွင် အဖွဲ့ဖြိုးဆုံးသော လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးစနစ်ရှိသည့် ဥရောပကောင်စီကို အဓိက အာရုံစိုက်သွားမည်။ သို့ရာတွင် ဥရောပသမဂ္ဂ (ဥရောပအသိုက်အဝန်း) နှင့် ဥရောပလုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (ယခင် ဥရောပ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးညီလာခံ) တို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကိုလည်း ထည့်သွင်းလေ့လာသွားပါမည်။ ဥရောပကောင်စီသည် လူ့တစ်ဦးချင်းမှ အလိုအလျောက် အမှုသည်အဖြစ် ပါဝင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ပထမဦးဆုံးသော နိုင်ငံတကာတရားရုံးကို ဖန်တီးခဲ့သည်။ ဥရောပသမဂ္ဂ တရားရုံး (Court of Justice of the European Union (CJEU)) သည်လည်း တမူထူးခြားသော စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် နိုင်ငံများစွာနှင့် သက်ဆိုင်သော တရားရုံးဖြစ်သည်။ လက်ရှိတွင် ဥရောပ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့သည် လူ့အခွင့်အရေး စည်းကြပ်နိုင်စွမ်း အကန့်အသတ်နှင့်သာ ရှိသော နိုင်ငံရေး ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

၇.၁ ဥရောပ ကောင်စီ

ကုလသမဂ္ဂ ကဲ့သို့ပင် ဥရောပကောင်စီကို ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်၏ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ အပြီး ဖရိုဖရဲ အချိန်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥရောပတိုက် ပေါင်းစည်းရေးအတွက် နည်းလမ်းများ ရှာဖွေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၁၉၄၈ ခု မေလ၊ သည်ဟော့ဂ်တွင် ကျင်းပခဲ့သော ဥရောပတိုက် ကွန်ဂရက်သို့ နိုင်ငံပေါင်း ၂၀ ခန့် တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ပြုလုစေသော စီးပွားရေးများကို အာရုံစိုက် ထူထောင်ရန် လိုသည်။ နိုင်ငံတော် အာဏာဆုံးရှုံးမှုများကို ဖက်ဒရယ်နည်းလမ်းဖြင့် တုံ့ပြန်ရန် လိုသည်။ ဒေသ လုံခြုံရေး အခြေအနေအတွက် နိုင်ငံပေါင်းများစွာမှ အကူအညီပေးရန် လိုနေသည်။ နိဂုံးချုပ် အကြံပြုချက်များတွင် စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ပေါင်းစည်းရေးကို ရည်ရွယ်သော အကြံပြုချက်များ ပါဝင်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ထိုအကြံပြုချက်ကို ဥရောပ သမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်း ဖြစ်စေသော အမျိုးမျိုးသော စာချုပ်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းဖြင့် အကောင်အထည် ဖော်ခဲ့သည်။ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များက ထိုစဉ်က ခြိမ်းခြောက်မှုဟု သတ်မှတ်ထားသော အရှေ့ ဥရောပ အန္တရာယ်မှ ကာကွယ်ရန် အနောက် ဥရောပသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းဖို့ လှုပ်ရှားမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ကွန်ဂရက်၏ အထင်ရှားဆုံးနှင့် အလျင်မြန်ဆုံး ရလဒ်မှာ ဥရောပကောင်စီ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဥရောပ ကောင်စီကို ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် အဖွဲ့ဝင် ၁၀ နိုင်ငံဖြင့် စတင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် ဖင်လန်နိုင်ငံ ပါဝင်လာသောအခါ ကောင်စီတွင် အနောက်ဥရောပ နိုင်ငံများ အားလုံး

ပါဝင်လာခဲ့သည်။ ဘာလင်တံတိုင်း ပြိုကျပြီး အရှေ့နှင့် အနောက် ဥရောပကို ပိုင်းခြားထားမှုများ ပြီးဆုံးသွားသည့်အခါ ဥရောပ ကောင်စီသည် အရှေ့ဘက်သို့ပါ ချဲ့ထွင်ရန် အသင့် ဖြစ်နေပြီ ဖြစ်သည်။ ယခုအခါတွင် အနောက်အရပ် ပေါ်တူဂီနိုင်ငံမှ အရှေ့အရပ် ရုရှားနိုင်ငံအထိ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံပေါင်း ၂၇ နိုင်ငံ ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။ လူပေါင်း သန်း ၈၀၀ ခန့်သည် ထိုကောင်စီ၏ အဝန်းအဝိုင်းအောက်တွင် ကျရောက်နေသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအပြင် ဟိုလီဆီး၊ ဂျပန်နှင့် မြောက်အမေရိက နိုင်ငံ (၃)နိုင်ငံ (အမေရိကန်၊ ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကို) အပါအဝင် လေ့လာသူ နိုင်ငံများလည်း ပါရှိသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံးသည် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးကို လိုက်နာ ပါမည်ဟု ကတိသစ္စာပြုရသည်။ ဥရောပကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်လာရန် လိုအပ်ချက်တစ်ခုမှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ဖြစ်လိုသည့် နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ ပိုင်နက် နယ်မြေအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ ရရှိမှုကို တက်ကြွစွာ မြှင့်တင်ရမည့် တာဝန် ဖြစ်သည်။

၇.၁.၁ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မှု ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှု

လူ့အခွင့်အရေးများသည် အဖွဲ့သစ်၏ အစီအမံတွင် အဓိကနေရာမှ ပါဝင်သည်။ အဖွဲ့ကို စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် နိုင်ငံများက လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်ကို ရေးဆွဲခဲ့ပြီး နိုဝင်ဘာလ ၄ရက်နေ့ ၁၉၅၀ ခုနှစ်မှစ၍ လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ဖွင့်ပေးခဲ့ သည်။ ၁၉၅၃ စက်တင်ဘာလတွင် စာချုပ် စတင်အသက်ဝင်လာသည်။ ကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ များအားလုံး ထိုစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးအတည်ပြုထားပြီး ဖြစ်သည်။ စာချုပ်ရေးဆွဲသူများက ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ရရှိရေးအတွက် နည်းလမ်းများကို ဖော်ထုတ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်ကို လျင်မြန်စွာ အတည်ပြုနိုင်ရန် နိုင်ငံရေးအရ အားလုံးသဘောတူညီမှု ရရှိခဲ့သည့် ဖြစ်စဉ်မှာ မှတ်သားဖွယ် ဖြစ်သည်။ စကားဦးတွင် အောက်ပါအတိုင်း ပါရှိသည်။

ဥရောပ ကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်သော စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အစိုးရများ... ဆုံးဖြတ်ပြီးသည့်အတိုင်း စိတ်သဘောထားချင်း တူညီပြီး ဆင်တူသောနိုင်ငံရေး ဓလေ့ ထုံးတမ်း များ၊ စံနှုန်းများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ဥပဒေစိုးမိုးမှု ရှိသော ဥရောပ နိုင်ငံများ၏ အစိုးရများသည် ပထမ ခြေလှမ်း အနေဖြင့် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေး အချို့ကို ပူးပေါင်း၍ လိုက်နာမှုစည်းကြပ်ရန် ဆုံးဖြတ်ထားပြီး အောက်ပါတို့ကို သဘောတူထား သည်။

ထိုမှအစပြု၍ ဥရောပ ကောင်စီသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် အဆင့် အမြင့်ဆုံး စနစ်များထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ တရားရုံး၏ တရားဝင် စာရင်းဇယားများအရ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် အမိန့် ၉၉၃ ခု ချမှတ်ခဲ့ပြီး လျှောက်ထားမှု ၃၈၅၀၅ ကို အမိန့် ချမှတ်ခြင်း၊ (ကြားနာဆုံးဖြတ်ရန် မသင့်ဟု) ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း (၁၅) ပယ်ချခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ဥရောပကောင်စီစနစ်တွင် ပြုပြင်ထားသော စည်းကမ်းတင်းကြပ်မှု နည်းလမ်းများ ရှိသည်။ ထိုနည်းလမ်းသည် ထိရောက်မှုရှိပြီး နိုင်ငံအများစုသည် တရားရုံးမှ အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုလိုက်သော၊

အသုံးပြုသော သဘောတူစာချုပ်ကို လိုက်နာရန် (နောက်ဆုံးတွင်) လိုအပ်သော ကုစားမှု ဆောင်ရွက်ချက်များကို လုပ်ဆောင်ကြရသည်။ ကနဦး လုပ်ဆောင်ရန် အဆင့်များ ပိုမို မြန်ဆန် စေရန် (အထူးသဖြင့် လျှောက်ထားလွှာများစွာ လက်ခံရရှိသော နိုင်ငံများအတွက်) လျှောက်ထား လွှာများကို ပဏာမ စစ်ဆေးသည့်ဌာနမှ သေချာစစ်ဆေးပေးသည်။ လျှောက်လွှာများကို ဦးစား ပေးမှု အဆင့်များလည်း ခွဲခြားသည်။ ဥပမာ ထိပ်တန်း ဦးစားပေးမှု ရရှိသော အမှုများမှာ အသက် (သို့) ကျန်းမာရေး အန္တရာယ်ရှိသော အမှုများ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် တရားရုံးသည် များသော အားဖြင့် အသေးစား ချိုးဖောက်မှုများသာ ကိုင်တွယ်ခြင်းက ဥပဒေစနစ်ကို သက်သာစေသည် ဟု ဆိုရမည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အများစုသည် ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော အင်စတီကျူးရှင်း မူဘောင်များ ထူထောင်ပြီး ဖြစ်သည့် အလျောက် (အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ အဖွဲ့နှင့် အာဖရိက သမဂ္ဂတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင်) အသက်ရှင်သန်ခွင့် (သို့) ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက် ခံခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့် အစရှိသော ကြီးမားသည့် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ ထိုအချက်က စနစ်၏ အရေးပါမှုကိုမူ လျော့ကျသွားစေခြင်းတော့ မရှိပေ။ ဥပဒေပ စနစ်နှင့် အခြား ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ ကွဲပြားခြင်းကိုသာ ရှင်းပြပေးသည်။

၇.၁.၂ သဘောတူစာချုပ်နှင့် အခြားဆက်စပ်သော စာချုပ်စာတမ်းများ

၇.၁.၂.၁ လူ့အခွင့်အရေး နှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေပ သဘောတူ စာချုပ် (ဥပဒေပ သဘောတူ စာချုပ်)

ဥပဒေပ သဘောတူစာချုပ်သည် ဥပဒေပတိုက်အတွင်း လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသော အဓိက စာချုပ်စာတမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများမှာ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်း၏ ပထမအပိုင်းမှ ယူထားခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှု (သို့) အပြစ်ပေးမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ ကျွန်စနစ်နှင့် အတင်းအဓမ္မ (သို့) မလုပ်မနေရ ခိုင်းစေခံခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံရေး ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ တရားမျှတစွာ စီရင်ခံပိုင်ခွင့်၊ အသစ် ပြောင်းလဲလိုက်သော ဥပဒေဖြင့် ယခင်က အမှုများကို စီရင်ခြင်းအား တားမြစ်ခြင်း၊ တစ်ကိုယ်ရည်နှင့် မိသားစု ဘဝ၊ နေအိမ်ရှိခွင့်နှင့် စာပေးစာယူ ပြုနိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ခွင့်၊ ယုံကြည်ခွင့် နှင့် ကိုးကွယ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ စုရုံးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ လက်ထပ်ရန်နှင့် မိသားစုဘဝ တည်ထောင်ရန် အခွင့်အရေး၊ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရပါက ထိရောက်မှု ရှိသော ကုစားမှု ရရှိပိုင်ခွင့်၊ အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များ ရရှိခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ခွဲခြားခံခြင်းမှ ကင်းဝေးရေး စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများကို အဓိက အာရုံစိုက်ထား လေရာ သဘောတူ စာချုပ်သည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို အကျယ်ချဲ့ ထားခြင်း သိပ်မရှိပေ။ သို့ရာတွင် သဘောတူစာချုပ်သည် များစွာသော အခွင့်အရေးများကို ပို၍ အသေးစိတ် ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ဥပဒေဖြင့် စည်းနှောင်မှုလည်း ရှိသည်။ သဘောတူ စာချုပ်သည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး အတွက် ထိရောက်ပြီး စည်းကြပ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများ ပြဋ္ဌာန်းထားသော

ပထမဆုံး စာချုပ်စာတမ်းလည်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ တင်းကြပ်သော သဘောတရားအရ သဘောတူစာချုပ်သည် တရားရုံးကို အကြံပေးအဖွဲ့ အဖြစ်သာ ထားရှိသည်။ တရားရုံးသည် နိုင်ငံများ တစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံကြား တိုင်ကြားလာသော အမှုများကို ကြားနာပေးသည် (သို့) ယခင် ကော်မရှင်များကို တိုင်ကြားခဲ့ပြီး ကော်မရှင်က လွှဲပြောင်းပေးသော တစ်သီးပုဂ္ဂလပုဂ္ဂိုလ်များ၏ တိုင်ကြားလွှာများကို ကြားနာပေးသည်။ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများကို မဖြစ်မနေ စစ်ဆေး ပေးရသည့် စနစ်မှာ နောက်ဆက်တွဲ သာ ပြဋ္ဌာန်းချိန် နိုဝင်ဘာ ၁၉၉၈ တွင်မှ အသက်ဝင်လာသည်။

သဘောတူစာချုပ်၏ အကြီးမားဆုံးသော အောင်မြင်မှုများသည် အစောပိုင်းတွင် ကော်မရှင်နှင့် တရားရုံးမှ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အသေးစိတ်ကျသော တရားဥပဒေ စီရင်မှု စနစ်များ ဖော်ထုတ်ပေးခဲ့သောကြောင့်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ရလဒ်ထက် ရည်ရွယ်ချက်ကို အလေးထားသော အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုမှု စနစ်များနှင့် ပြောင်းလဲနေသော အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုမှု စနစ်ပုံစံများ အသုံးပြုခြင်းက လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ ပြောင်းလဲနေသော စံနှုန်းများနှင့်အညီ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ပြောင်းလဲလာခြင်းကို အထောက်အကူ ပြုပေးသည်။ ထို့ပြင် အချို့သော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ၏ အကျယ်ကို သတ်မှတ်ရာတွင် နိုင်ငံများမှ ဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် လွတ်လပ်ခွင့်ပေးခြင်း (margin of appreciation) က စနစ်ကို ပိုမို ထိရောက်စေသည်။ ထိုအချက်သည် နိုင်ငံများကို ဝီရိယပေးခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား မိမိတို့ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ကျင့်ဝတ်များ၊ လုံခြုံရေး လိုအပ်ချက်များအရ ထိန်းညှိနိုင်သည်။ ဥပမာ အစောပိုင်း အမှုတစ်ခု ဖြစ်သော *ဟန်ဒီဆိုဒ် နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ (Handyside v UK)* အမှုတွင် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးက ဥပဒေကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရာနှင့် အသုံးပြုရာတွင် ပြည်တွင်း ဥပဒေပြုသူများနှင့် တရားရုံးများကို လွတ်လပ်ခွင့် ပေးထားကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ထိုလွတ်လပ်ခွင့်ကို အကန့်အသတ်မရှိ ပေးထားခြင်းတော့ မဟုတ်ပေ။ ထိုလွတ်လပ်ခွင့်သည် ဥရောပ တရားစီရင်ရေး ၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် ရှိသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် လွတ်လပ်ခွင့်ဘောင်ကို ကျော်လွန်ခြင်း ရှိ၊ မရှိအား ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးမှ အပြီးသတ် ဆုံးဖြတ်ပေးသည်။

၇.၁.၂.၂ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်များ

သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများကို နှစ်ပေါင်းများစွာအတွင်း နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်များ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် တိုးချဲ့ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ပထမ နောက်ဆက်တွဲ တွင် ပညာသင်ကြားခွင့်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ငြိမ်းချမ်းစွာ အသုံးပြုခွင့်တို့ကို ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ စတုတ္ထမြောက် နောက်ဆက်တွဲတွင် ကြွေးမြီအတွက် ဖမ်းဆီး အကျဉ်းချခြင်းကို တားမြစ်ခဲ့ပြီး လွတ်လပ်မှု ဥပဒေတွင် လွတ်လပ်စွာ ရွှေ့ပြောင်း သွားလာခွင့်၊ နိုင်ငံသားများကို ပြည်နှင့်ဒဏ် ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံခြားသားများကို အစုလိုက် အပြုံလိုက် ပြည်နှင့်ဒဏ် ပေးခြင်းများကို တားမြစ်ထားသည်။ ဆဋ္ဌမ နောက်ဆက်တွဲသည် သေဒဏ်ပေးခြင်း အား ဖျက်သိမ်းခြင်း နှင့် သက်ဆိုင်ပြီး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂ ပါ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ထပ်ဆောင်းဖြည့်စွက် ပေးထားသည်။ နောက်ဆက်တွဲ အမှတ် ၁၃ သည် သေဒဏ်ပေးခြင်းကို

ခြံ၍ တားမြစ်ရန် ရည်ရွယ်ပြီး အပိုဒ် ၂၊ နောက်ဆက်တွဲ ၁၆ တို့ကို ပယ်ဖျက်ကာ စစ်ပွဲဖြစ်နေချိန် (သို့) စစ်ပွဲဖြစ်မည်ဟု ကြီးမားသော ခြိမ်းခြောက်မှုများခံရချိန်မှအပ သေဒဏ်ပေးခြင်းကို ပယ်ဖျက် ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ သတ္တမမြောက် နောက်ဆက်တွဲတွင် နိုင်ငံခြားသားများကို ပြည်နှင့် ပစ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများ သတ်မှတ်ပေးပြီး အယူခံ ဝင်ခွင့်၊ တူညီသောပြစ်မှု ကျူးလွန်မှုအတွက် နှစ်ခါအပြစ်ပေးခြင်းနှင့် မှားယွင်း အပြစ်ပေးမှုများ အတွက် လျော်ကြေးပေးခြင်း ကဲ့သို့သော ရာဇဝတ်မှု ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ် အချို့ကို ဖြေရှင်းပေးထား သည်။ ပုဂ္ဂလိက ဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် လင်နှင့် မယားကြား တန်းတူညီမျှ ရှိသည်ဟု လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ၁၂ ခုမြောက် နောက်ဆက်တွဲတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးဆိုင်ရာ အခြေခံ စည်းမျဉ်းကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

ဥပမာ

ဟန်ဒီဆိုဒ် နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ (Handyside v UK) (1976) Ser A, No 24

လျှောက်ထားသူသည် "အနီရောင် ကျောင်းသုံးစာအုပ်ငယ်လေး" ဟု အမည်ရသော စာအုပ်ကို ဒိန်းမတ်နိုင်ငံတွင် ဖြန့်ချိခဲ့ပြီး အခြား ဥပဒေပိုင်ခွင့်အများအပြားတွင်လည်း ဘာသာပြန်ဆို ထုတ်ဝေ ခဲ့သည်။ ထိုစာအုပ်တွင် ကျောင်းနေအရွယ် ကလေးများကို ရည်ရွယ်ထားသော လိင်ပညာပေး အခန်းတစ်ခန်း ပါရှိသည်။ ဟန်ဒီဆိုဒ်ကို ညစ်ညမ်းစာပေ ထုတ်ဝေခြင်းဆိုင်ရာ ပြည်တွင်းဥပဒေဖြင့် အပြစ်ပေးခံခဲ့ရသည်။ ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးက အဓိက ဆွေးနွေးခဲ့သည့် အကြောင်း အရာမှာ ထိုစာအုပ်သည် အခြား ဥပဒေပိုင်ခွင့်များတွင်လည်း ရရှိနိုင်ပေရာ ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ ကျင့်ဝတ် ပျက်ပြားမှုကို ကာကွယ်ရန် ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ထိခိုက်ခြင်းသည် ကျိုးကြောင်းညီညွတ်ခြင်း ရှိ၊ မရှိဟူသည့်အချက် ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၁၀(၂) အရ အချို့သော အခြေအနေများတွင် လွတ်လပ်ခွင့်ကို စွက်ဖက်ခြင်းအား ခွင့်ပြုထားသည်။ ဗြိတိန် နိုင်ငံသည် သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း မရှိဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ တရားရုံးက အောက်ပါ အတိုင်း မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများတွင် ဥပဒေပတိုက်၏ သဘောတရားနှင့် ထပ်တူကျသော ကျင့်ဝတ် သဘောတရားကို ရှာဖွေတွေ့ရှိရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ကျင့်ဝတ်သိက္ခာဆိုင်ရာ လိုအပ် ချက်များအပေါ် ဥပဒေကထားရှိသည့် အမြင်များမှာ အချိန်နှင့် နေရာကိုလိုက်၍ ကွဲပြားခြားနား သည်။ အထူးသဖြင့် ကိစ္စရပ်များအပေါ် ထားရှိသည့်အမြင်များ လျင်မြန်စွာနှင့် ကြီးမားစွာ ပြောင်းလဲနေသော ယနေ့ခေတ်တွင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတွင်းရှိ အရေးပါသော အင်အားစုများနှင့် တိုက်ရိုက်၊ စဉ်ဆက်မပြတ် ဆက်သွယ်နေရသောကြောင့် နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များသည် နိုင်ငံတကာတရားသူကြီးများနှင့် ယှဉ်လျှင် ထိုလိုအပ်ချက်များအပေါ် ပို၍ တိကျသော အမြင်များ ထုတ်ဖော်နိုင်လိမ့်မည်။ ထိုလိုအပ်ချက်များ ပြည့်မီရန် တားမြစ်ချက် (သို့) ပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ်ရန် လိုအပ်ခြင်းကိုလည်း ပို၍ နားလည်မည် ဖြစ်သည်။

စာပိုဒ် ၄၈

ထိုလွတ်လပ်ခွင့်သည် အကန့်အသတ်မရှိ ပေးထားခြင်း မဟုတ်။ "ပြည်တွင်းမှ သတ်မှတ်နိုင်သည့်

လွတ်လပ်ခွင့်သည် ဥပဒေပုဒ်မ၏ ကြီးကြပ်မှု အောက်တွင် ရှိသည်” (စာပိုဒ် ၄၉)။ ဤသည်ကို margin of appreciation သဘောတရားဟု လူသိများကြသည်။

ထိုနောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်အားလုံးမှာ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်ပေ။ နိုင်ငံများသည် ထိုစာချုပ်များကို မဖြစ်မနေ လိုက်နာရန် တာဝန်မရှိပေ။ (အခြား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်များကို ပြောင်းလဲသော နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်များကို မဖြစ်မနေ လိုက်နာရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်များထဲမှာ မှတ်သားဖွယ်ရာ စာချုပ်များမှာ ကော်မရှင်နှင့် တရားရုံးကို နှစ်ဆင့်ခံ၍ တိုင်ကြားလွှာများ ကြားနာသည့် စနစ်ကို ရာသက်ပန် တရားရုံး တစ်ခုသာ ထားရန် ပြောင်းလဲလိုက်သည့် နောက်ဆက်တွဲ ၁၁ နှင့် လူ့အခွင့်အရေး တိုင်ကြားလွှာ ဖြစ်စဉ်ကို ပြောင်းလဲခဲ့သည့် နောက်ဆက်တွဲ ၁၄ တို့ ဖြစ်သည်။)

၇.၁.၂.၃ အခြားသဘောတူစာချုပ်များ

ဥပဒေပုဒ်မ ကောင်စီမှ ၎င်း၏ စီရင်ခွင့် အာဏာအရ လူ့အခွင့်အရေးကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကာကွယ် ပေးနိုင်ရန် အခြား သဘောတူစာချုပ်များကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

၇.၁.၂.၃.၁ ၁၉၆၁ ခုနှစ် ဥပဒေပုဒ်မ လူမှုရေး ပဋိညာဉ်

ပဋိညာဉ်သည် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများကို အာမခံချက် ပေးထားသည်။ ဥပဒေပုဒ်မ ကောင်စီ၏ ဥပဒေပုဒ်မ လူမှုရေး ပဋိညာဉ်ကို ဥပဒေပုဒ်မ သမဂ္ဂ/အသိုက်အဝန်း၏ အကြံပေးမှု အောက်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော အခြား အမည်ဆင်တူ စာရွက်စာတမ်းများဖြင့် မလွဲမှားသင့်ပေ။ ဥပဒေပုဒ်မ သဘောတူစာချုပ်သည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများနှင့်သာ အဓိက သက်ဆိုင်ပေရာ ပဋိညာဉ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များသည် ဥပဒေပုဒ်မတွင် ကာကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများ မညီမမျှဖြစ်နေမှုကို ကူညီ ဖြေရှင်းပေးနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် စာချုပ်စာတမ်း အများအပြား အသုံးပြုခြင်းသည် အခွင့်အရေးများ ခွဲခြား၍ မရသည့် အချက်ကို အထောက်အကူ သိပ်မပြုလှပေ။ မူလ ပဋိညာဉ်ကို ၁၉၆၁ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထို့နောက် နောက်ဆက်တွဲ သုံးခု (၁၉၈၈၊ ၁၉၉၁၊ ၁၉၉၅) တို့ဖြင့် ထပ်မံ ဖြည့်စွက်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ ၁၉၉၆ တွင် လူမှုရေး ပဋိညာဉ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် စတင် ဖွင့်ပေးလိုက်ပြီး တတိယမြောက် လက်မှတ်ရေးထိုးမှု ရရှိပြီး တစ်လအကြာ ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့ ၁၉၉၉ တွင် စတင် အသက်ဝင် လာသည်။ ပဋိညာဉ်သည် ၎င်းအခြေခံခဲ့သည့် ပထမ ပဋိညာဉ်ကို အစားထိုးလိုက်သည်။ ပဋိညာဉ်သည် တမူထူးခြားသောအသွင်ဆောင်သည်။ ယင်းကို အထွေထွေ စည်းမျဉ်းများ၊ အခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံများမှလုပ်ဆောင်ရမည့် တာဝန်များဟူ၍ အပိုင်းများ ခွဲခြားထားသည်။ မူရင်းနှင့် ပြန်လည် ပြင်ဆင်သည့် ပုံစံများအားလုံးတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံများမှ လူမှုရေး မူဝါဒများတွင် ထည့်သွင်းရမည့် စည်းမျဉ်းများနှင့် အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံများသည် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် စည်းမျဉ်းများ အသက် ဝင်လာစေရန် လိုအပ်သော

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး အခြေအနေများကို ရရှိရန် ကြိုးပမ်းရသည်။ ယင်းတို့မှာ တရားမျှတသော အလုပ်အကိုင် အခြေအနေ၊ လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ စုပေါင်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခွင့်၊ လူမှုဖူလုံရေး၊ လူငယ်များအတွက် လူမှုရေး၊ တရားဥပဒေနှင့် စီးပွားရေး အကာအကွယ်များ၊ လိင်အခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိဘဲ တူညီသော အခွင့်အလမ်း များနှင့် ဆက်ဆံမှုများ ပေးခြင်း၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများအတွက် လူမှုရေး အကာအကွယ်များ၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် လူမှု အသိုင်းအဝိုင်းမှ ဖယ်ရှားခံထားရခြင်းများမှ ကာကွယ်ရေး စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ပဋိညာဉ်၏ ဒုတိယပိုင်းသည် နိုင်ငံများမှ ရွေးချယ်နိုင်သော အခွင့်အရေးများကို အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။ ပဋိညာဉ် ပုံစံ နှစ်မျိုးလုံး၏ အပိုင်း (၃) တွင် နိုင်ငံများမှ ပေးထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှ အချို့ကို ရွေးချယ် လိုက်နာရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အဓိက လိုက်နာရမည့် အပိုင်းများ (အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်၊ အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် စုပေါင်း ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးခွင့်၊ လူငယ်များကို ကာကွယ်ရေး၊ လူမှုဖူလုံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ဆေးပညာဆိုင်ရာ အကူအညီနှင့် အမျိုးမျိုးသော မိသားစု အခွင့်အရေးများနှင့် ရွှေ့ပြောင်း လုပ်သားများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများမှ ရွေးချယ်ထားသော အပိုင်းအချို့) လည်း ပါရှိသည်။ မူရင်း ပဋိညာဉ်ကို ဖြည့်စွက်သော ၁၉၉၅ ခုနှစ် နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်နှင့် ပြန်လည် ပြင်ဆင်လိုက်သော ပဋိညာဉ်၏ အပိုင်း (၄) တွင် အဖွဲ့များမှ စုပေါင်း တိုင်ကြားစာများကို အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးထံ တင်ပြကာ အမှီအခိုကင်းသော ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီက စဉ်းစားပေးရန် လွှဲပြောင်းပေးနိုင် သည်ဟု ပါရှိသည်။

၇.၁.၂.၃.၂ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ဒေသတွင်း (သို့) လူနည်းစု ဘာသာစကားများအတွက် ဥရောပ ပဋိညာဉ်

ထိုပဋိညာဉ် (European Charter for Regional or Minority Languages) သည် ဥရောပ လူမှုရေး ပဋိညာဉ်နှင့် ဆင်တူသော ပုံစံရှိကာ မူဝါဒ ရည်မှန်းချက်များနှင့် ပို၍ တိကျသော အခွင့်အရေးများကို ရွေးချယ်၍ ရောနှောဖော်ပြထားသည်။ အဆင့်အသီးသီး၌ လိုက်နာ နိုင်ရန် ထိုအခွင့်အရေး တစ်ခုချင်းစီကို အဆင့် သတ်မှတ်ထားသည်။ ဥပမာ ပညာရေးကို လူနည်းစု များ၏ ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားပေးခြင်းတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ပညာရေးအားလုံး (သို့) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း (သို့) မိဘများ တောင်းဆိုသော ပညာရေးများ (သို့) လူနည်းစု အုပ်စုနှင့် သက်ဆိုင်သော (သို့) ဒေသဆိုင်ရာ ဘာသာစကားနှင့် သက်ဆိုင်သော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ပညာရေးများကိုသာ ရွေးချယ် သင်ကြားပေး နိုင်သည်။ ထိုပညာရေးကို မူကြိုအရွယ်၊ မူလတန်း၊ အလယ်တန်းနှင့် အထက်တန်း၊ တက္ကသိုလ်အဆင့် (သို့) အရွယ်ရောက်ပြီး ပညာရေး အဆင့်များ၌ သင်ကြားပေးနိုင်သည် (အပိုင်း ၈)။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများတွင် ရွေးချယ်စရာ အများအပြား ရှိပြီး နိုင်ငံများ အားလုံးမှ ပဋိညာဉ်ကို လိုက်နာနိုင်မည် ဖြစ်သည် (သို့ရာတွင် နိုင်ငံများမှ ၎င်းတို့ ယခု ပေးနေသော အခွင့်အရေးထက် ပိုမို အဆင့်မြင့်သည့် အခွင့်အရေးကို ပေးရန် အမြဲ ကြိုးပမ်း နေရမည် ဖြစ်သည်)။ ပဋိညာဉ်တွင် ပါရှိသော အခြား အခွင့်အရေးမှာ တရားရုံး ကြားနာမှုများ၊ မီဒီယာများ၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာ တာဝန်ရှိသူများ အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကားများနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ယေဘုယျ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ဘာသာစကား မျိုးစုံ အသုံးပြုရန်တို့ ဖြစ်သည်။

၇.၁.၂.၃.၃ ၁၉၉၅ ခုနှစ် အမျိုးသား လူနည်းစု အုပ်စုများကို ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ မူဘောင် သဘောတူစာချုပ်

အမျိုးသား လူနည်းစု အုပ်စုများကို ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ မူဘောင် သဘောတူစာချုပ်သည် ပြည်တွင်းလူနည်းစု အုပ်စုများကို ကာကွယ်ရန်စနစ်များ သတ်မှတ်ခြင်းဖြင့် ဒေသတွင်း တည်ငြိမ် အေးချမ်းရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုစာချုပ်ကို ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုခဲ့ပြီး ဆိုဗီယက်ယူနီယံ ပြိုကွဲမှုနှင့် ယခင် ဥရောပအရှေ့ပိုင်းနိုင်ငံများ ဒီမိုကရေစီ ကူးပြောင်းမှု ဒေသတွင်း ကုလသမဂ္ဂနှင့် OSCE တို့၏ အောင်မြင်မှုများအပေါ် ဥရောပကောင်စီ၏ တုံ့ပြန်မှုများမှ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်သည်။ သဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်ပြီးနောက် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ သည် ဥရောပ ကောင်စီ၏ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးထံ အစီရင်ခံစာ လက်တွေ့ အကောင်အထည် ဖော်မှုများ အကျိုးသက်ရောက်စေရန် အချိန် တစ်နှစ်ရသည်။ အခွင့်အရေးများတွင် ဥပဒေ ရှေ့မှောက် တန်းတူစီရင်ခံပိုင်ခွင့်၊ ယဉ်ကျေးမှု ထိန်းသိမ်းရေး၊ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ခွင့်၊ လူနည်းစု ဘာသာစကား အသုံးပြုခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ လူနည်းစု အုပ်စုများနှင့် နိုင်ငံဖြတ်ကျော် ဆက်သွယ်ခွင့်တို့ပါရှိသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများသည်နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးမှ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်း ခုနစ်ခုခန့်က အကြံပြု အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သော လူနည်းစုများအတွက် အာမခံချက်များနှင့် ဆင်တူသည်။

၇.၁.၂.၃.၄ ၁၉၉၆ ခုနှစ် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးခြင်းဆိုင်ရာ ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်

ထို ၁၉၉၆ သဘောတူစာချုပ် (European Convention on the Exercise of Children's Rights) သည် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်ကို ပိုမို အသက်ဝင်လာစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ အထူးသဖြင့် အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည်ဖော်ရေး ဆိုင်ရာ အပိုဒ် ၄ ကို ဥရောပကောင်စီ၏ စီရင်ခွင့် အာဏာတွင် ထည့်သွင်းရန်ဖြစ်သည်။ သဘောတူစာချုပ်က ကလေးသူငယ်များ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေးဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်စေရန်နှင့် ကလေးများကို ၎င်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော တရားရုံး ကြားနာမှုများအား အသိပေးရန် အာရုံစိုက် ထားသည်။ သဘောတူစာချုပ် အကောင်အထည်ဖော်ရေးကို စောင့်ကြည့်ရန် ကော်မတီတစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများ မြှင့်တင်ရေးနှင့် အသုံးပြုရေးတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုခိုင်မာသော ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းလိုသည့် နိုင်ငံများကို အကြံဉာဏ်နှင့် အကူအညီများ ပံ့ပိုးပေးသည်။

၇.၁.၂.၅ ၁၉၉၇ ခုနှစ် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပဋိဇီဝ ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်

၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် ဥရောပ ကောင်စီက လူ့အခွင့်အရေးပေါ် ကြီးစွာ သက်ရောက်မှုရှိစေသည့် နယ်ပယ် အသစ်တစ်ခု ဖြစ်သော ပဋိဇီဝ ဆေးဝါးများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် သဘောတူစာချုပ် (Convention on Human Rights and Biomedicine) ကို အောင်မြင်စွာ ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ထိုသဘောတူစာချုပ်၏ လူသားပုံတူ မျိုးပွားခြင်းဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်စာတမ်းများသည် ပဋိဇီဝ ဆေးဝါးများ အသုံးပြုခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် တပြိုင်နက် လူသားတစ်ဦး၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်ဖိုးကို ထိခိုက်စေမည့် နည်းပညာအသစ်များ အသုံးပြုခြင်းကို စည်းကြပ်ရန်လည်း ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းမှ အစယူ၍ ထိုစာချုပ်က လူသားတစ်ဦးသည် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း (သို့) သိပ္ပံပညာ၏ အကျိုးစီးပွားထက် ပိုမို အရေးကြီးသည်ဟု ဆိုထားသည် (အပိုဒ် ၂)။ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုအတွက် လူနာများ၏ သဘောတူစာချုပ် ရယူရန်၊ ကိုယ်ပိုင် ဘဝကို ကာကွယ်ရန်နှင့် အချက်အလက်ရရှိရေး၊ မျိုးရိုးဗီဇဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ သိပ္ပံပညာ စမ်းသပ်မှုများတွင် ပါဝင်သူများကို ကာကွယ်ပေးရေး၊ ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းနှင့် တစ်ရှူး ဖယ်ရှားခြင်း၊ ရုပ်အလောင်း သင်္ဂြိုဟ်ခြင်း ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို သဘောတူစာချုပ်တွင် ဖော်ပြထား သည်။ စာချုပ်၏ ပထမ နောက်ဆက်တွဲတွင် ထိုအချက်ကို အခြေခံကာ “သေဆုံးပြီး ဖြစ်စေ၊ အသက်ရှင်နေဆဲ ဖြစ်စေ လူသားတစ်ဦးနှင့် မျိုးရိုးဗီဇ အရ ထပ်တူညီသော အခြား လူသားတစ်ဦးကို ဖန်တီးမည့် မည်သို့သော စွက်ဖက်မှုများကိုမဆို” တားမြစ်ထားသည် (အပိုဒ် ၁(၁))။ နောက်ထပ် နောက်ဆက်တွဲတွင် လူသားတစ်ဦးထံမှ ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းများနှင့် တစ်ရှူးများကို အခြားတစ်ဦးထံ အစားထိုးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ချမှတ်ထားသည်။

၇.၁.၂.၆ ၂၀၁၁ ခုနှစ် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှု တားဆီးရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်

သဘောတူစာချုပ် (Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence) သည် ဥရောပ ကောင်စီနှင့် အခြား နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှာ နှစ်ပေါင်းများစွာ လုပ်ဆောင်လာသော လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၁ က သဘောတူစာချုပ်၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို တင်ပြထားသည်။ ဤသဘောတူစာချုပ်၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

- (က) အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုပုံစံများ အားလုံးမှ ကာကွယ်ရန်၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှုများကို တားဆီးရေး၊ အပြစ်ပေး အရေးယူရေး နှင့် ပပျောက်စေရေး

- (ခ) အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံများ အားလုံးကို ပပျောက်စေရေး၊ အမျိုးသမီးများကို အာဏာပါဝါပေးခြင်း အပါအဝင် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများကြား အခြေခံ တန်းတူညီမျှမှုကို မြှင့်တင်ပေးရေး
- (ဂ) အကြမ်းဖက်ခံရသူ အမျိုးသမီးများနှင့် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှု၏ သားကောင်များကို ကာကွယ်ပေးရန်နှင့် အကူအညီပေးရန် ပြည့်စုံသောမူဘောင်၊ မူဝါဒနှင့် နည်းလမ်းများ ရေးဆွဲရေး
- (ဃ) အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှုများကို ပပျောက်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ မြှင့်တင်ရေး
- (င) အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှုများကို ပပျောက်စေရန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ချဉ်းကပ်ပုံ အသုံးပြုနိုင်ရန် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဥပဒေ စည်းကြပ်သည့် အေဂျင်စီများ အကြား ထိရောက်စွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ထောက်ပံ့မှုနှင့် အကူအညီများ ပေးရေး

စောင့်ကြည့်လေ့လာသည့် စနစ်တစ်ခုကိုလည်း တည်ထောင်ခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး လုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူ အုပ်စု (Group of experts on action against violence against women and domestic violence (GREVIO)) မှ သဘောတူစာချုပ်အပေါ် လိုက်နာမှုများကို အစီရင်ခံစာများအား အဓိကထား၍ စောင့်ကြည့်သည် (အပိုဒ် ၆၆)။

၇.၁.၃ အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ မူဘောင်

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေးတွင် အဖွံ့ဖြိုးဆုံးသော ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဥရောပ ကောင်စီတွင် အဆင့်မြင့် အင်စတီကျူးရှင်း မူဘောင် ပိုင်ဆိုင်ထားသည်။ သို့ရာတွင် ထိုမူဘောင်ပါ အဖွဲ့များအားလုံးသည် လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးများနှင့် မသက်ဆိုင်ပေ။

၇.၁.၃.၁ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး

အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးကို ဝန်ကြီးများ ကော်မတီ (Committee of Ministers) ၏ ထောက်ခံချက်အရ ညီလာခံမှ ခန့်အပ်သည် (အပိုဒ် ၃၆၊ ဥရောပ ကောင်စီ ဥပဒေ)။ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးက ကောင်စီ၏ အတွင်းဝန်များကို ဦးဆောင်သည်။ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးသည် ဥရောပကောင်စီ၏ အမျိုးမျိုးသော စာချုပ်စာတမ်းများကို သဘောတူ ရေးထိုးထားသော လက်မှတ်များ၊ ခြွင်းချက်များ၊ ကန့်ကွက်ခြင်းများအား ထိန်းသိမ်းထားရသည်။ ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့် အတိုင်း လူမှုရေး ပဋိညာဉ်အရ စုပေါင်း တိုင်ကြားခြင်းများကို အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးထံသို့ ဦးစွာ ပေးပို့ရသည်။

၇.၁.၃.၂ ဝန်ကြီးများ ကော်မတီ

ဝန်ကြီးများ ကော်မတီသည် ဥရောပကောင်စီ၏ အဓိက ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ အဖွဲ့ ဖြစ်သည်။ ထိုကော်မတီကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည် (အဖွဲ့ဝင်များက အကြီးတန်း သံကိုယ်စားလှယ်များကို အရံအဖြစ် ခန့်အပ်နိုင်သည်။) ကော်မတီ သည် တစ်နှစ်လျှင် နှစ်ကြိမ် (နိုဝင်ဘာနှင့် ဧပြီ/မေတွင်) တွေ့ဆုံသည်။ ကော်မတီ၏ အခန်း ကဏ္ဍကို သုံးပိုင်း သတ်မှတ်ထားသည်။ ပထမကဏ္ဍမှာ ကော်မတီသည် ပြဿနာများ ဖြေရှင်းရာတွင် ပြည်တွင်း ချဉ်းကပ်ပုံများကို တပြေးညီတည်း သတ်မှတ်ကာ ဆွေးနွေးသည့် ဖိုရမ် ဖြစ်သည်။ ဒုတိယ ကဏ္ဍမှာ ထိုပြဿနာများ အားလုံးအပေါ် ဥရောပတိုက်၏ ဘုံတုံ့ပြန်ပုံကို သဘောတူညီရန် ဖြစ်သည်။ တတိယကဏ္ဍမှာ ကောင်စီ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေသည့် စည်းမျဉ်း များကို စောင့်ထိန်းရန် ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံး တာဝန်တွင် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ပါ တာဝန်များ လိုက်နာမှုကို စောင့်ကြည့်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ကော်မတီသည် ကောင်စီ၏ အခြား အဖွဲ့များနှင့် ဆက်သွယ် ဆက်ဆံကာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံတကာ တာဝန်များ လိုက်နာမှုကို စောင့်ကြည့်သည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံသစ် ဖြစ်လိုသည့် နိုင်ငံများ၏ လျှောက်လွှာများကိုလည်း စဉ်းစားပေးခြင်း၊ သဘောတူစာချုပ်များကို အကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊ အပြီး သတ်ခြင်း၊ အကြံပြုချက်များကို ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အဖွဲ့အစည်း၏ ဘတ်ဂျက်များကို ကြီးကြပ်ခြင်း တို့ လုပ်ဆောင်သည်။

အစိုးရဝန်ထမ်းများဖြစ်သော ကော်မတီဝင်များ၏ အလုပ်တာဝန်များကြောင့် ကော်မတီဝင်များ သည် လက်ထောက်များမှတစ်ဆင့် လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ကြရသည်။ လက်ထောက်များ ခန့်အပ်ခြင်းကို ကော်မတီမှ ၁၉၅၂ ခုနှစ် မတ်လတွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ဝန်ကြီးတစ်ဦးစီက သီတင်းပတ် အနည်းငယ်ကြာတိုင်း စည်းဝေးပွဲ ဆက်ရှင်များ တက်ရန် လက်ထောက်များ ခန့်အပ်ထားသည်။ ထိုသူများမှာ ဝန်ကြီးများကဲ့သို့ပင် ဥပဒေ အာဏာတည်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက် များ ချမှတ်နိုင်သည်။ ထိုလက်ထောက်များမှာ များသောအားဖြင့် ကောင်စီသို့ နိုင်ငံများမှ စေလွှတ် သည့် အမြဲတမ်း ကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်ကြသည်။ ကောင်စီ၏ ဥပဒေက ထိုအဖွဲ့အစည်း အလုပ် လုပ်ကိုင်ပုံနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။ အစည်းအဝေး အဆင့် ၃ ဆင့်ရှိသည်။ A၊ B နှင့် DH တို့ ဖြစ်သည်။ A အဆင့် အစည်းအဝေးများသည် လက်ထောက်များသာ တက်သော အစည်းအဝေးများ ဖြစ်သည်။ B အဆင့် အစည်းအဝေးများမှာ လက်ထောက်များက တစ်ခါတရံမှ သာ တက်ရောက်သည်။ DH အဆင့် အစည်းအဝေးများမှာ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူ စာချုပ်အောက်ရှိ ကော်မတီ၏ တာဝန်များနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ လက်ထောက်များ အစည်းအဝေး ကို ၎င်းတို့ဘာသာ သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ စည်းကမ်းများအရ ဆောင်ရွက်ကြပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် အများစုကို အများစုဖြင့် ဆုံးဖြတ်သည်။ ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းများကို အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှ (အင်္ဂလိပ် အက္ခရာ အစဉ်လိုက်) အလှည့်ကျ တာဝန်ယူကြသည့် ဥက္ကဋ္ဌက သတ်မှတ် သည်။ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၇ တွင် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံမှ ထိုနေရာကို တာဝန်ယူထားပြီး ၂၀၁၈ မေလတွင် ခရိုအေးရှားနိုင်ငံ (အက်စ်တိုးနီးယားနိုင်ငံနှင့် နေရာလဲလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည် (CM2013)88) မှ လွှဲပြောင်း မယူခင်အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ခရိုအေးရှားနိုင်ငံက မေလ ၂၀၂၀ အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ဖင်လန်နိုင်ငံမှ ဥက္ကဋ္ဌတာဝန်ယူမည်

ဖြစ်ပြီး ပြင်သစ်နိုင်ငံက ၂၀၁၉ မေလမှ နိုဝင်ဘာလအထိ တာဝန်ယူမည် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက်
ဂျော်ဂျီယာနိုင်ငံမှ မေလ ၂၀၂၀ အထိ တာဝန်ယူမည် ဖြစ်သည်။

ဝန်ကြီးများ ကော်မတီသည် ၁၉၉၆ ခုနှစ်မှ စ၍ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်
ခဲ့သည်။ ထိုတာဝန်အရ ကော်မတီသည် မည်သည့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ၌မဆို ဒီမိုကရေစီ၊ လူ့အခွင့်
အရေးနှင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေများအပေါ်ထားရှိသော ကတိကဝတ်များ
အကောင်အထည်ဖော်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မေးလာသော မေးခွန်းများကို စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်
သည် (ဥရောပ ကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှ လက်ခံထားသော ကတိကဝတ်များ လိုက်နာမှု
ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်၊ ၁၀ နိုဝင်ဘာ ၁၉၉၄၊ ၉၅ ကြိမ်မြောက် ဆက်ရှင်၊ Monitor/Inf(99)3/
Monitor/Inf(98)2)။ မေးခွန်းများကို ကော်မတီသို့ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှ တင်သွင်းခြင်း၊ အထွေထွေ
အတွင်းရေးမှူးမှ တင်သွင်းခြင်း (သို့) လွှတ်တော် အစည်းအရုံးမှ အကြံပြုခြင်းတို့ ဖြစ်နိုင်သည်။
ကော်မတီမှ အသုံးပြုသည့် စောင့်ကြည့်ရေးစနစ်သည် လျှို့ဝှက်ဖြစ်ပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး
စိတ်ဓာတ်အပေါ် အခြေခံသည်။ မကြာခဏ ရွေးချယ်ထားသော ကိစ္စရပ်များကို အဓိက
အာရုံစိုက်ကြသည်။

၇.၁.၃.၃ လွှတ်တော် အစည်းအရုံး

ဥရောပကောင်စီ လွှတ်တော်အစည်းအရုံး (Parliamentary Assembly of the Council of
Europe (PACE)) သည် ဥရောပ ကောင်စီ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအုပ်စုများတွင် တာဝန်ယူထားသော
သူများထဲမှ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အစည်းအရုံးကို ဗျူရိုက
ဦးဆောင်ပြီး ကော်မတီများမှ တစ်ဆင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သည်။ စတင်ရပ်စဲဘက် စုဝေးသည့်
အချိန်များတွင် ဗျူရို၊ ကော်မတီများနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အုပ်စုများ အတူတကွ အစည်းအဝေးများ
ကျင်းပကြသည်။ ထိုအစည်းအဝေးများ အပြင် PACE အစည်းအဝေးများနှင့် အနောက်ဥရောပ
သမဂ္ဂ (Western European Union (WEU)) ကော်မတီ အစည်းအဝေးများ ရှိသည်။ PACE
ကော်မတီများတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများကြား တန်းတူ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ
ကော်မတီ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာကော်မတီနှင့် ဥပဒေရေးရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေး
ဆိုင်ရာကော်မတီတို့ ပါဝင်သည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှ ကောင်စီသို့ ပြုလုပ်ထားသော ကတိ
ကဝတ်များနှင့် တာဝန်များကို လိုက်နာခြင်းရှိ၊ မရှိ စောင့်ကြည့်သည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး
ကော်မတီလည်း ပါဝင်သည်။

ဥပဒေရေးရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကော်မတီသည် လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ခြင်းနှင့်
ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း အမျိုးမျိုးအတွက် တာဝန်ရှိသည်။ ထိုကော်မတီသည် လွှတ်တော်
အစည်းအရုံး၏ အကြံပေးအဖြစ်လည်း တာဝန်ယူသည်။ ဥရောပ အရှေ့ခြမ်း ဒေသများတွင်
ကွန်မြူနစ် စနစ် အဆုံးသတ်ပြီးသွားသည့်နောက်ပိုင်း ထိုအဖွဲ့အစည်းမှာ ပို၍ အရေးပါလာသည်။
ကော်မတီသည် ကောင်စီကို ဝင်ရောက်လာသည့် ထိုအရှေ့ခြမ်း နိုင်ငံများတွင် လူ့အခွင့်အရေး
အခြေအနေများကို စောင့်ကြည့်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၁၁၅ (၁၉၉၇) အရ

ထိုရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အထူးကော်မတီ တစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုကော်မတီမှ နိုင်ငံရေး ကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာကော်မတီကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ် လျှောက်ထားလိုသည့် နိုင်ငံများနှင့် ပတ်သက် သည့် အစီရင်ခံစာများ ပြုစုရန် အချက်အလက်များ စုဆောင်းပေးသည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံးသည် ကောင်စီမှ သတ်မှတ်ထားသည့် အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများကို လိုက်နာ ရမည် ဖြစ်သည်။

၇.၁.၃.၄ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နာ

ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နာ (European Commissioner on Human Rights) သည် ၁၉၉၇ နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်များနှင့် အစိုးရများ ထိပ်သီးစည်းဝေးပွဲတွင် အတည်ပြုခဲ့သော အဖွဲ့ အစည်း အသစ်တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ယင်းကို ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ဖန်တီးခဲ့သည်။ ကော်မရှင်နာကို လွှတ်တော် အစည်းအရုံးမှ ရွေးချယ်ပြီး ရွေးချယ်ခံရသူသည် ၆နှစ် သက်တမ်း တစ်ကြိမ်တည်းသာ တာဝန် ထမ်းဆောင်နိုင်သည်။ ကော်မရှင်နာ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ပညာရေးကို မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို ပိုမို သတိပြုမိလာစေရန်၊ လူ့အခွင့်အရေး လိုက်နာမှုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင် အသုံးပြုသော ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် ရှိနိုင် သည့် အားနည်းချက်များကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန်၊ ဥရောပကောင်စီ၏ အမျိုးမျိုးသော စာချုပ် စာတမ်းများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးများ လိုက်နာရေးနှင့် အပြည့်အဝ ရရှိစေရေး တို့အတွက် ထိရောက်စွာ မြှင့်တင်ပေးရန် ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်နာသည် တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့ မဟုတ်သလို စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး မဟာမင်းကြီးလည်း မဟုတ်ပေ။ အဓိကအားဖြင့် ကော်မရှင်နာမှ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အကြံဉာဏ်များနှင့် သတင်း အချက်အလက်များ ပေးသည်။ အားလုံးသော ပြည်တွင်း စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး မဟာမင်းကြီးများနှင့် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး နည်းလမ်းများနှင့် ပူးပေါင်းရန်လည်း အားပေးသည်။ အခြေအနေပေါ် မူတည်၍ ကော်မရှင်နာသည် နိုင်ငံများနှင့်သော်လည်းကောင်း ဥရောပ ကောင်စီ၏ အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများ နှင့်သော်လည်းကောင်း အဆက်အသွယ် ရှိနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များ အတွက် စီရင်ခွင့် အာဏာသည် ဥရောပ ကောင်စီ အလုပ်လုပ်နေစဉ် တလျှောက် တိုးချဲ့မှုများ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ကော်မရှင်နာရုံးကို မည်သည့်နေရာကိုမဆို သွားရောက် စစ်ဆေးခြင်း၊ အမြင်များ၊ အကြံပြုချက်များနှင့် အစီရင်ခံစာများ ထုတ်ပြန်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ခိုင်းသည်။

၇.၁.၄ လူ့အခွင့်အရေး အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း - အင်စတီကျူးရှင်း ဖွဲ့စည်းပုံ

သဘောတူစာချုပ် အတည်ပြုပြီး နှစ်ပေါင်း ၆၅ နှစ်ကျော်ခန့်တိုင် ထိုစာချုပ် အကောင်အထည် ဖော်မှုကို ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး (European Court of Human Rights) မှ စောင့်ကြည့်သည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော နောက်ဆက်တွဲ အမှတ် (၁၁) ကစည်းကြပ် သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ တစ်ခုလုံးကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းလိုက်ပြီး ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးကို တိုင်ကြားလွှာများတင်ပြသည့် အဆင့်များကို ပြောင်းလဲပစ်လိုက်သည်။ နောက်ထပ် ပြောင်းလဲမှု

များကို ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော နောက်ဆက်တွဲ ၁၄ အရ အကောင်အထည် ဖော်ခဲ့သည်။

စတင်တည်ထောင်ခဲ့ချိန်မှစ၍ တရားရုံးသည် ပိုမို များပြားလာသော အမှုများကို ကိုင်တွယ်ခဲ့ရသည်။ တရားရုံးက ပထမဆုံး အမှုကို ၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင် ကြားနာခဲ့ပြီး ၁၉၈၁ ခုနှစ်တွင် အမှုပေါင်း ၅၂ မှုကို တရားရုံးသို့ ညွှန်းပေးခဲ့သည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် တရားရုံးမှ ကြားနာရန် အမှုပေါင်း ၁၁၉ မှု ကျန်နေသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ကော်မရှင်သည် တိုင်ကြားမှုပေါင်း ၂၀၃၇ မှုကို ကိုင်တွယ်နေရသည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင်မူ ကော်မရှင်သို့ တင်ပြထားသော တိုင်ကြားမှုပေါင်း ၄၇၅၀ ရှိလာပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၄ မထုတ်ပြန်မီ) တွင် လျှောက်ထားလွှာပေါင်း ၉၇၃၀၀ သည် ကြားနာရုံးများ (သို့) ကော်မတီများ၏ စီစစ်မှု ခံယူရန် စောင့်ဆိုင်းနေရသည်။ ၂၀၁၆ စာရင်းဇယား များအရ ၃၁ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် တရားရုံး ဖွဲ့စည်းမှု မပြီးမီ စောင့်ဆိုင်းနေသော လျှောက်ထားလွှာ ပေါင်း ၇၉၇၅၀ စောင် ရှိသည်။ လျှောက်ထားလွှာများထဲမှ တစ်ဝက်ခန့်မှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ သုံးနိုင်ငံ ဖြစ်သော ယူကရိန်း၊ တူရကီနှင့် ဟန်ဂေရီကို တိုင်ကြားထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အင်တာလိတ်ကန် (၂၀၁၀) အစ်ဇီယာ (၂၀၁၁) နှင့် ဘရိတ်တန် (၂၀၁၂) ကြေညာချက်များက တရားရုံး ပြုပြင်ရန် လိုအပ်ချက်များကို ထောက်ပြခဲ့ပြီး ဥရောပ ကောင်စီက ဆက်လက် လုပ်ဆောင်နေသည်။

၇.၁.၄.၁ ယခင် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်

ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကို ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ဖျက်သိမ်းလိုက်သည်။ ၎င်းကို မူလ ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်အောက်တွင် လျှောက်ထားသူများထံမှ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရကြောင်း တိုင်ကြားလွှာများ လက်ခံရန် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်ဆင့်ခံ စစ်ဆေးသည့် အဖွဲ့အဖြစ် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး ကော်မရှင်သည် တိုင်ကြားလွှာများ လက်ခံစဉ်းစားရန် သင့်၊မသင့်ကို ဆုံးဖြတ်သည်။ သို့ရာတွင် ကော်မရှင်က အမှုအပေါ် ထင်မြင်ချက်များကိုလည်း ပေးသည်။ ထိုထင်မြင်ချက်များကို တရားရုံးက လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော်လည်း ၎င်းတို့ကို ထုတ်ဝေပေးသည်။ ထင်မြင်ချက် ပေးပြီး နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ငြိမ်းချမ်းစွာ ကျေအေးနိုင်ခြင်း မရှိပါက ကော်မရှင်မှ ထိုအမှုကို ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးထံသို့ တင်ပြရန် သင့်၊မသင့် ဆုံးဖြတ်သည် (သို့) အခြားတစ်နည်းကား အမှုကို ဝန်ကြီးများ ကော်မတီသို့ တင်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၁ မတိုင်မီ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော အမှုများတွင် ကော်မရှင်၏ထင်မြင်ချက်များ ပါဝင်နေနိုင်သေးသည်။ ထို့နောက်ပိုင်း ဆုံးဖြတ်သော အမှုများစုကို နောက်ဆက်တွဲ ၁၁ ဖြင့် ပြင်ဆင်လိုက်သော သဘောတူစာချုပ်၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်အသစ်များအရ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး ကော်မရှင်၏ အခန်းကဏ္ဍ မပါဝင်တော့ပေ။

၇.၁.၄.၂ ဥပဒေပုဒ်မအရ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး

ဥပဒေပုဒ်မအရ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် နိုင်ငံများထံမှ သဘောတူ စာချုပ်တွင် ကာကွယ်ထားသော အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ကြောင်း တိုင်ကြားသည့် တိုင်ကြားလွှာများ လက်ခံရန် ဥပဒေပုဒ်မ သဘောတူစာချုပ်အရ တည်ထောင်လိုက်သော နိုင်ငံတကာ အင်စတီကျူးရှင်း တစ်ခု ဖြစ်သည်။ လွှတ်တော် အစည်းအရုံးမှ တရားသူကြီးများကို သက်တမ်း တစ်ခုစာ ၉ နှစ် တစ်ကြိမ် ရွေးချယ်သည်။ လက်တွေ့တွင် တရားရုံးဆိုင်ရာ ရာထူးများကို ၃ နှစ်တစ်ကြိမ် အလှည့်ကျ ရွေးကောက်ပွဲ ပြုလုပ်ကာ ရွေးချယ်သည်။ တရားသူကြီးများသည် ၎င်းတို့၏ အရည်အသွေးအရ ရွေးချယ်ခံရပြီး နိုင်ငံ ကိုယ်စားပြုမှု မရှိကြပေ (အပိုဒ် ၂၁)။ ထင်ရှားသည့် အချက်မှာ တရားသူကြီးများသည် အမှီအခို ကင်းသူများ ဖြစ်သည်။ ထိုသူများသည် ၎င်းတို့၏ အမှီအခိုကင်းမှု၊ သမာသမတ်ကျမှုများကို ထိခိုက်စေမည့် အလုပ် (သို့) ပြင်ပ လှုပ်ရှားမှုများ ပြုလုပ်၍ မရပေ။ တရားရုံး၏ အဖွဲ့ဝင်များက ၎င်းတို့ထံမှ ဥက္ကဋ္ဌ တစ်ဦးနှင့် ဒုဥက္ကဋ္ဌ နှစ်ဦးကို သုံးနှစ်တာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ကြပြီး ကြားနာမှု ရုံးခန်း တစ်ခုချင်းစီအတွက် ဥက္ကဋ္ဌများလည်း ခန့်အပ်ထားသည်။

တရားရုံးကို ၎င်း၏ တရားရုံး စည်းမျဉ်းများဖြင့် ချုပ်ကိုင်ထားသည်။ လျှောက်ထားလွှာများ ပုံနှိပ်ခြင်းကြောင့် နောက်ဆက်တွဲ ၁၄ အရ စနစ်သစ် တစ်ခုကို အကောင်အထည် ဖော်ခဲ့သည်။ ထိုစနစ်အရ တရားသူကြီး တစ်ဦးချင်းစီမှ အမှုကို လက်ခံ၊ မခံ စဉ်းစားသည် (အပိုဒ် ၂၇)။ ထို့နောက် တရားသူကြီး သုံးဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မတီမှ အမှု၏ အမှား၊ အမှန်များ (နှင့် လက်ခံသင့်၊ မခံသင့်) ကို စဉ်းစားသည်။ တရားသူကြီး တစ်ဦး (သို့) ကော်မတီ ဆုံးဖြတ်ခြင်းမှ မည်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်မှ ကျမလာပါက တရားသူကြီး ၇ ဦး (သို့မဟုတ် ၅ ဦး) ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကြားနာရေးရုံးမှ လျှောက်လွှာကို စဉ်းစားမှုများ ပြုသည်။ ကြားနာရေးရုံးများ သည် နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားသော လျှောက်လွှာများသာမက အခြားလျှောက်လွှာများကိုပါ ကြားနာစစ်ဆေးရန် သင့်၊မသင့် ဆုံးဖြတ်သည်။ (တိုင်ကြားလွှာများ ပုံနှိပ်ခြင်းကို လျှော့ချနိုင်ရန် ဆုံးဖြတ်ချက် စနစ်သစ်ကို စမ်းသပ် မိတ်ဆက်ခဲ့သည်။ ထိုစနစ်တွင် ဆင်တူသော/ထပ်တူကျသော အမှုများထဲမှ "အစမ်း" အမှုများကို ရွေးချယ်ကာ ယင်းတို့အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ် ပေးခဲ့သည်။) တရားရုံးသည် အဆိုပါ စမ်းသပ်အမှုစစ်ခြင်းများကို အလုပ်များ ပုံနှိပ်ခြင်းအား လျော့ချရန် လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုလုပ်ဆောင်ချက်က အမှုများ တိုးပွား လာသည့် အခြေအနေများကို ဖြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်သည်။ တရားရုံးမှ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ရုံသာမက စနစ်တကျ ဖြစ်ပွားနေသော ပြဿနာများ ရှိမရှိပါ ဆန်းစစ်သွားမည် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် အစိုးရများကို လိုအပ်သော ကုစားမှု လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရန် အကြံပေးသွားမည် ဖြစ်သည်။ ပထမဆုံး အမှုမှာ လူပေါင်း ရှစ်သောင်းကျော်နှင့် သက်ဆိုင်သော ပိုင်ဆိုင်မှု ဆိုင်ရာ အမှု ဖြစ်သည့် ဘရွန်နီစကီး နှင့် ပိုလန် နိုင်ငံ (Bronioski v Poland) အမှု ဖြစ်သည် (အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံး ဆုံးဖြတ်ချက် ၂၂ ဖွန် ၂၀၀၄)။ စာချုပ်ကို အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုခြင်းအား သက်ရောက်မှုရှိသည့် မေးခွန်းများ ရှိလာပါက (အပိုဒ် ၃၀) (သို့) အပြီးသတ် ချမှတ်လိုက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ယခင် ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့်

မကိုက်ညီပါက ကြားနာရေး ရုံးများသည် ၎င်းတို့၏ စီရင်ခွင့် အာဏာကို အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေး ရုံးအတွက် စွန့်လွှတ် ပေးနိုင်သည်။

အမှုများ ကြားနာခြင်းအပြင် အပိုဒ် ၄၇ အရ တရားရုံးသည် ဝန်ကြီးများ ကော်မတီ၏ တောင်းဆိုချက်အရ သဘောတူစာချုပ်နှင့် ၎င်း၏ နောက်ဆက်တွဲများ အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုရာတွင် ပေါ်ထွက်လာသော ဥပဒေဆိုင်ရာ မေးခွန်းများအပေါ် အကြံပေးမှုများ ပြုနိုင်သည်။ ထိုသို့သော အကြံပေးမှုများကို အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံးမှ ပြုလုပ်ပြီး မတူညီသော အမြင်များကိုလည်း ပူးတွဲ ပေးနိုင်ခြေ ရှိသည်။

၇.၁.၄.၃ လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားမှုကို လက်သင့်မခံခြင်းအား ဆန့်ကျင်ရေး ဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ ကော်မရှင်

ဥပဒေပုဒ်မ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်နှင့် အခြားဆက်စပ်သော နောက်ဆက်တွဲများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး စောင့်ကြည့်လေ့လာရန် ဥပဒေပုဒ်မကော်မရှင်က သီးခြားအလွှာများ ထပ်မံ ထည့်ထား သည်။ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုများ၊ လူမျိုးအပေါ်အခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ၊ နိုင်ငံခြားသားများကို မုန်းတီးခြင်း၊ ဂျူးလူမျိုးများကိုဆန့်ကျင်ခြင်း၊ မတူကွဲပြားမှုများကို လက်သင့်မခံခြင်း စသည်တို့အား ဥပဒေနှင့် မူဝါဒများကို လေ့လာခြင်းမှတစ်ဆင့် တားဆီးရန် လူမျိုးရေးခွဲခြားခြင်းနှင့် မတူ ကွဲပြားမှုကို လက်သင့်မခံခြင်းအား ဆန့်ကျင်ရေး ဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ ကော်မရှင် (European Commission against Racism and Intolerance) ကို ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် ဖန်တီးခဲ့သည် (ဥပဒေအတွက် ဝန်ကြီးများ ကော်မတီ ဆုံးဖြတ်ချက် (၂၀၀၂) ၈ ကို ကြည့်ပါ)။ ထိုကော်မရှင်က အကြံပြုချက်များပေးပြီး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပိုမို ထိရောက်စေရန် လုပ်ဆောင်ချက်များ ကိုလည်း အကြံပြုပေးသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံစီသည် အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး ခန့်အပ်သည်။ ထို့ခန့်အပ်ခံရသော အဖွဲ့ဝင်သည် အစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် မဟုတ်ဘဲ ၎င်းတာဝန်ကျရာ ရာထူးအတိုင်း ထမ်းဆောင်သည်။ (ဥပဒေ၊ အပိုဒ် ၂)။ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ငါးနှစ်တစ်ကြိမ် ကော်မရှင်မှ လာရောက် လေ့လာ ကြည့်ရှုခြင်း ခံရသည် (တစ်နှစ်လျှင် နိုင်ငံ ၉ နိုင်ငံ၊ ၁၀ နိုင်ငံခန့် သွားရောက်ကြသည်)။ ပြည်တွင်း တာဝန်ရှိသူများနှင့် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုပြီးနောက် တွေ့ရှိချက်များ၊ အကြံပြုချက်များနှင့် အစိုးရ၏ ရပ်တည်ချက်များကို ဖော်ပြထားသည့် နိုင်ငံဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ များကို ထုတ်ဝေသည်။

၇.၁.၅ ဥပဒေပုဒ်မ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ကို စောင့်ကြည့်ခြင်း

အခြား လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များ နည်းတူ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတာဝန်မှာ နိုင်ငံများတွင် သာ အဓိကရှိသည် (အပိုဒ် ၁)။ သို့ရာတွင် ဥပဒေပုဒ်မ သဘောတူစာချုပ်တွင် အသေးစိတ်ကျပြီး

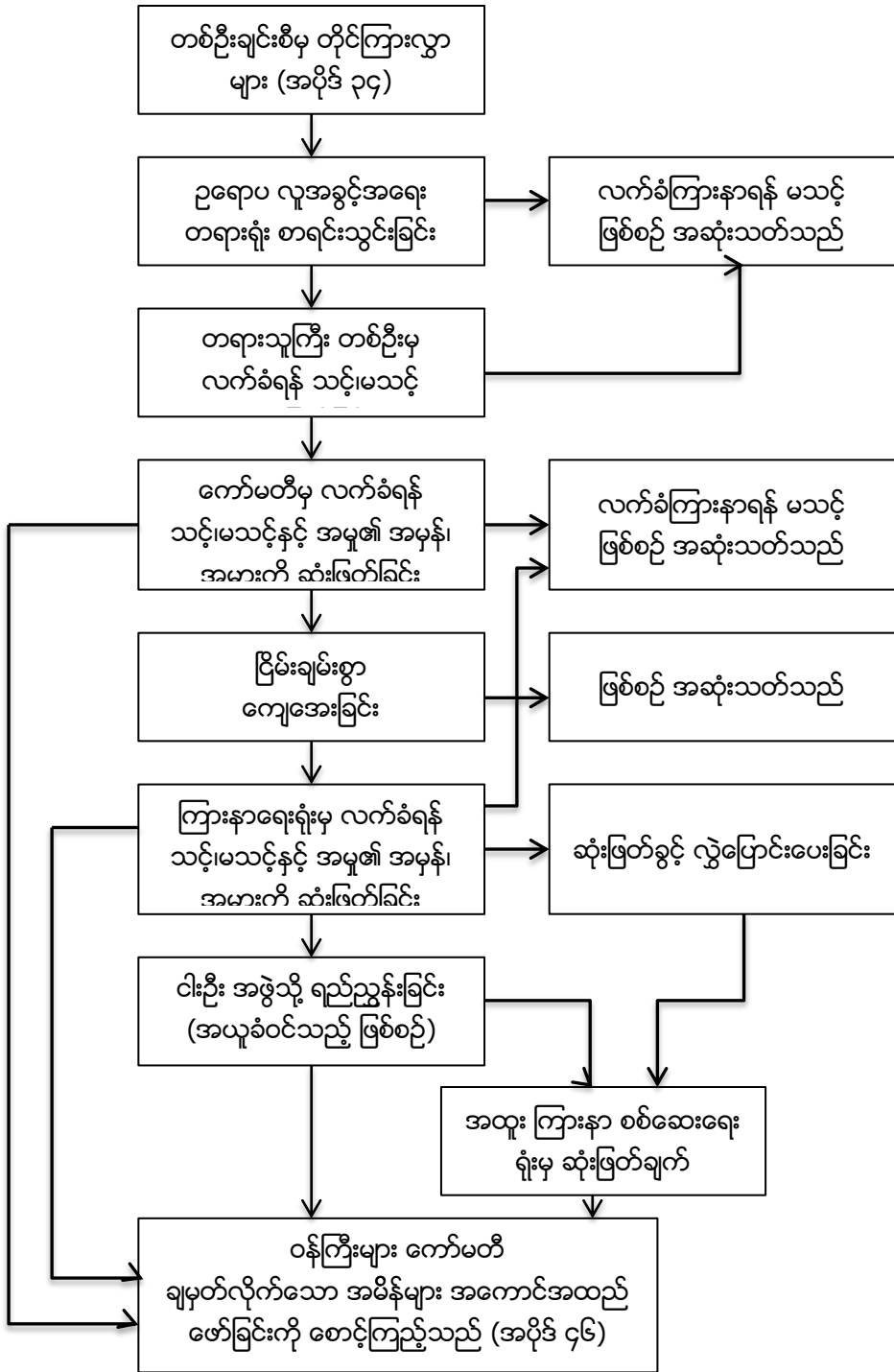
ထင်ရှားသည့် စနစ်တစ်ခုပါရှိသည်။ ယင်းမှာ နိုင်ငံများ၏ လိုက်နာမှုကို တရားရုံးမှတစ်ဆင့် စောင့်ကြည့်သည့် စနစ်ဖြစ်သည်။ တရားရုံးသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များမှ နိုင်ငံများအပေါ် တိုင်ကြားသော လျှောက်ထားလွှာများကို စဉ်းစားနိုင်(စဉ်းစားပေး)သည်။

၇.၁.၅.၁ နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများ

သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃၃ အရ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် “သဘောတူစာချုပ်နှင့် ဖြည့်စွက် သဘောတူစာချုပ်များတွင်ပါရှိသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်များကို” တရားရုံးသို့ ရည်ညွှန်းနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ တရားရုံးမှ ပထမဆုံး ကြားနာခဲ့သော နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်မှာ အိုင်ယာလန် နှင့် မြိတ်စ် အမှုဖြစ်သည်။ တစ်ခုတည်းသော အခြား အလားတူ အမှုမှာ ဆိုက်ပရပ်စ် နှင့် တူရကီ အမှု ဖြစ်သည် (မှတ်သားရမည့် အချက်မှာ အစောပိုင်း နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များကို တရားရုံးသို့ မတင်သွင်းခဲ့သော်လည်း ကော်မရှင်ဟောင်းက စဉ်းစားခဲ့သော အမှုများလည်း ရှိသည်)။ နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများအားလုံးကို ကြားနာရေးရုံး (သို့) အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံးက စဉ်းစားပေးသည်။

၇.၁.၅.၂ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များမှ တိုင်ကြားလွှာများ

တစ်သီးပုဂ္ဂလ တိုင်ကြားလွှာ ဖြစ်စဉ်သည် ယခုအခါ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများ အားလုံး မဖြစ်မနေ လက်ခံကြရသည် (ယခင် မူရင်းစနစ်အောက်တွင် နိုင်ငံများသည် ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုလိုခြင်း ရှိမရှိ ရွေးချယ်နိုင်သည်)။ ကော်မရှင်နှင့် တရားရုံး၏ အောင်မြင်မှု၊ အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို လိုက်နာမှု မြင့်မားခြင်းက တရားစီရင်ရေး ဖြစ်စဉ်အား မဖြစ်မနေလက်ခံရန်ကို နိုင်ငံများဘက်မှ လက်ခံ နိုင်ဖွယ်ရှိသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ လက်တွေ့တွင် တရားရုံးမှ လက်ခံရရှိသော ဆက်သွယ် သတင်းပို့ချက်များမှာ တိုးပွားလာနေသည်။ တရားရုံး၏ နောက်ဆုံး စာရင်းဇယားများ (၂၀၁၆) အရ လျှောက်လွှာပေါင်း ၅၃၅၀၀ ခန့် လက်ခံရရှိခဲ့ပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် လက်ခံရရှိခဲ့သော အရေ အတွက် (၄၀၆၅၀)ထက် တိုးပွားလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအရေအတွက်မှာ ၁၉၉၈ တွင် စာရင်း သွင်းခဲ့သော အရေအတွက် ၁၈၁၆၄ စောင်ထက် သုံးဆ ပိုများလာခြင်း ဖြစ်ပြီး ၁၉၅၅ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၂ ခုနှစ်အတွင်း စာရင်းသွင်းခဲ့သော လျှောက်လွှာ စုစုပေါင်း အရေအတွက်ထက်လည်း ပိုများသည်။ တိုင်ကြားလွှာ အရေအတွက် သိသိသာသာ မြင့်တက်လာ ခြင်းက ဝန်ကြီးများ ကော်မတီအတွင်း သဘောတူစာချုပ်အရ ပြဿနာ သိသိသာသာ မရှိသော လျှောက်ထားလွှာများ ကို ဖယ်ထုတ်ပစ်နိုင်ရန်နှင့် ဖြစ်စဉ်ကို ပို၍ ကျစ်လျစ်သွားစေရန် နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ကို ပြုစုခဲ့သည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် နောက်ဆက်တွဲ ၁၄ ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သော်လည်း ပြဿနာများ ကျန်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ ပုံ ၇.၁ သည် ဖြစ်စဉ်ကို ခြုံပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ပုံ ၇.၁ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များမှ တိုင်ကြားလွှာများ (ဖြစ်စဉ်ကို ရှင်းလင်းသော ပုံစံပြုပြင်၍ တင်ပြထားခြင်း)

၇.၁.၅.၃ အဆင့်လေးဆင့်

စတင်ရောင်းချသော ဖွဲ့စည်းပုံအရ တိုင်ကြားလွှာ တစ်စောင်ကို စစ်ဆေးသည့် အဆင့် (၄) ဆင့် ရှိသည်။ လက်ခံရန် သင့်၊မသင့် စစ်ဆေးခြင်း၊ အမှု၏ အမှား၊အမှန်ကို စစ်ဆေးခြင်း၊ အယူခံဝင်ခြင်းနှင့် ဖြစ်စဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းအရ စည်းကြပ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုအဆင့်များကို တရားသူကြီး တစ်ဦးထဲမှ လည်းကောင်း၊ ကော်မတီမှ လည်းကောင်း၊ ကြားနာရေးရုံးမှ လည်းကောင်း၊ အထူး ကြားနာရေးရုံးမှ လည်းကောင်း၊ ဝန်ကြီးများ ကော်မတီမှ လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်ကြသည်။ အောက်တွင် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံးကို ယေဘုယျ ခြုံငုံပြထားသည်။

သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃၄ အရ “မည်သည့် လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း (သို့) လူအုပ်စု တစ်စု မှမဆို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများထဲမှ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် သဘောတူ စာချုပ်နှင့်/သို့ နောက်ဆက်တွဲများပါ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်မှုကို ထိခိုက် ခံစားရသည်ဆိုသော” လက်မှတ်ရေးထိုး တိုင်ကြားလွှာများ ပေးပို့နိုင်သည်။ လျှောက်ထားသူသည် ထိခိုက်ခံစားခဲ့ရသူ ဖြစ်ရန်မှာ ဖြစ်စဉ်၏ အဓိက အပိုင်း ဖြစ်သည်။ မှတ်သားရမည့် အချက်မှာ ဖြစ်စဉ်၏ မည်သည့် အချိန်၌မဆို နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ငြိမ်းချမ်းစွာ ကျေအေးမှု ရယူနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၃၉)။ ထိုသို့ ရယူလိုက်ပါက အမှုကို တရားရုံး၏ စာရင်းထဲမှ ပယ်ဖျက်မည် ဖြစ်သည်။

၇.၁.၅.၃.၁ လက်ခံရန် သင့်၊ မသင့် ဆန်းစစ်ခြင်း၊ တရားသူကြီး တစ်ဦးချင်း၊ ကော်မတီ၊ ကြားနာရေးရုံး၊ အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံး

လက်ခံရန် သင့်၊ မသင့် စံနှုန်းများကို အပိုဒ် ၃၅ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ပြည်တွင်း၌ လုပ်နိုင်သမျှ အားလုံး လုပ်ပြီး ဖြစ်ရမည်။ တိုင်ကြားသူ အမည် မဖော်ပြထားသော တိုင်ကြားလွှာမျိုး မဖြစ်ရ။ လုံးဝ အခြေအမြစ်မရှိသောအမှု မဖြစ်ရ (သို့) ဖြစ်စဉ်ကို အလွဲသုံးစားပြုခြင်း မဖြစ်ရ။ ယခင် စီရင်ချက် ချမှတ်ပြီးသော ကိစ္စရပ်နှင့် ထပ်တူကျသော ကိစ္စရပ်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း မပြု။ လျှောက်ထားသူ များသည် သိသာထင်ရှားသော နစ်နာမှု ခံစားခဲ့ရမည်။ နောက်ဆက်တွဲ ၁၅ ကို ဖွန်လ ၂၀၁၃ တွင် လက်မှတ် ရေးထိုးရန် ဖွင့်ပေးခဲ့ပြီး လက်ခံရန် သင့်၊မသင့် စစ်ဆေးသည့် အချိန်ကို တိုင်ကြားလွှာ ရရှိပြီး ၆ လမှ ၄ လသို့ လျှော့ချခဲ့သည်။ သတိပြုရမည့် အချက်မှာ ပြည်တွင်းတွင် နစ်နာကြေး လက်ခံကာ အမှုကို ကျေအေးပေးလိုက်သူများသည် ၎င်းတို့၏ အမှုကို ဥရောပ တရားရုံးသို့ မတင်သွင်းနိုင် (ချေပိုင် ကျွန်းသားများ နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ) (*Chagos Islanders v UK*)။ အမှုတစ်ခုကို ဖြစ်စဉ်၏ မည်သည့် အဆင့်၌မဆို လက်ခံရန် သင့်၊ မသင့် စံနှုန်းများအရ ပယ်ချနိုင်သည်။ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် အမှတ် ၁၄ အရ တရားသူကြီး တစ်ဦးက လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးချင်းစီမှ ဆက်သွယ်တိုင်ကြားချက်များ လက်ခံရန် သင့်၊ မသင့်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းက လက်ရှိ အမှုများ စုပုံနေခြင်းကို လျော့ချပေးနိုင်သည်။ လက်ခံရန် သင့်၊ မသင့် ဆုံးဖြတ်သည့် စံနှုန်းသစ်များ (အပိုဒ် ၃၅(၂)ခ နှင့် ၃၅(၃)(ခ)) ကလည်း ထိုပြဿနာကို ကူညီ ဖြေရှင်းပေးရန် ရည်ရွယ်ပြီး တရားရုံး၏ ကြီးကြပ် စီရင်ခွင့်အာဏာကို ထပ်လောင်း အားဖြည့် ပေးသည်။ တရားသူကြီး တစ်ဦးမှ လျှောက်လွှာကို ပယ်ချခြင်း မပြုပါက ထိုလျှောက်လွှာကို ကော်မတီ (သို့)

ကြားနာရေးရုံးသို့ လွှဲပြောင်းပေးမည် ဖြစ်သည်။ (တရားသူကြီးသည် ၎င်းတို့ နိုင်ငံသား ဖြစ်သည့် နိုင်ငံအပေါ် တိုင်ကြားသည့် လျှောက်လွှာများကို စစ်ဆေးခြင်း မပြုရ။) တရားသူကြီး သုံးဦးနှင့် ဖွဲ့စည်း ထားသည့် ကော်မတီက လက်ခံရန် သင့်မသင့်ကို ဆုံးဖြတ်ပြီး ကိစ္စရပ်သည် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် အခိုင်အမာ ရှိပြီး ဖြစ်ပါက အမှု၏ အမှန်၊ အမှားကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည်။ လျှောက်ထားလွှာကို စစ်ဆေးရန် အမှုဆိုင်နိုင်ငံက ခန့်အပ်သည့် တရားသူကြီးတစ်ဦးလည်း ကော်မတီတွင် ပါဝင်နိုင်သည်။ တရားသူကြီးတစ်ဦး စစ်ဆေးခြင်း (သို့) ကော်မတီမှ စစ်ဆေးခြင်းက ဆုံးဖြတ်ချက် မကျပါက အဖွဲ့ဝင် ၇ ဦး (၅ ဦးလည်း ဖြစ်နိုင်သည်) နှင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကြားနာရေးရုံးက လက်ခံရန် သင့်၊ မသင့်ကို ဆုံးဖြတ်သည်။ အမှုများကို အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံးသို့ လွှဲပေးလိုက်သောအခါ ထိုရုံးမှလည်း လက်ခံရန် သင့်၊ မသင့်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံးသည် နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများ လက်ခံရန် သင့်၊မသင့်ကို အဓိက ဆုံးဖြတ်သည်။

၇.၁.၅.၃.၂ အမှု၏ အမှန်၊ အမှားများ၊ ကော်မတီများ၊ အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံး

အမှုကို လက်ခံရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်သည့် အခါမှသာ အမှု၏ အမှန်၊ အမှားများကို စဉ်းစားသည်။ ၇.၁.၅.၃.၁ တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း ကော်မတီများသည် တိုင်ကြားလွှာ၏ အမှန်၊ အမှားကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဤအဆင့်အတွက် တိုင်ကြားလွှာ အများအပြားကို ကြားနာရေး ရုံးများသို့ လွှဲပြောင်းပေးသည်။

သဘောတူစာချုပ်ကို အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အရေးကြီးသော ကိစ္စရပ်များ ပေါ်ပေါက်လာပါက (သို့) ထွက်ပေါ်လာနိုင်သည့် အမိန့်သည် ယခင်ချမှတ်ခဲ့သော အမိန့်နှင့် ရှေ့နောက်မညီ လျော်ညီမှု မရှိပါက (ဥပမာ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများအတွက် မိမိတို့ဖာသာ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ထားပါက) ကြားနာရေးရုံးများသည် အမှု စီရင်ခွင့်ကို အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံးသို့ လွှဲပြောင်းပေးသည်။

ဥပဒေပ တရားရုံးတွင် ကြားနာခြင်းများသည် များသောအားဖြင့် လူအများအလယ်တွင် လုပ်ဆောင်လေ့ရှိပြီး သင့်လျော်သော စာရွက်စာတမ်း အားလုံးကို အများပြည်သူမှ ကြည့်ရှု နိုင်သည်။ အမှား၊အမှန် ဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်အားလုံးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အကြောင်းပြချက် အပြည့်အစုံ ပေးပြီး အမိန့်များ (တူညီသော အမြင်များရေး၊ ကွဲပြားသော အမြင်များပါ) ကို အီလက်ထရောနစ်နည်း ဖြင့်ရော စာရွက်ဖြင့်ပါ ထုတ်ဝေသည်။

၇.၁.၅.၃.၃ အယူခံဝင်ခြင်း၊ အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံး

ကြားနာရေးရုံးများမှ ချမှတ်သော အမိန့်များသည် အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံးသို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း မပြုသရွေ့ အပြီးသတ်အမိန့် ဖြစ်သည်။ တစ်ဘက်ဘက်မှ အမှုကို အမြင့်ဆုံး တရားရုံးသို့ တင်ပြလိုပါက သတ်မှတ်ထားသော အချိန် သုံးလအတွင်း ထိုအမှုကို အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံး၏

အဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီး (၅) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့သို့ တင်ပြနိုင်သည်။ အမှုသည် သဘောတူ စာချုပ် (သို့) နောက်ဆက်တွဲများကို အဓိပ္ပာယ်ပြန်ဆိုခြင်း (သို့) အသုံးပြုခြင်းအပေါ် ကြီးကြီး မားမား ထိခိုက်စေသည့် မေးခွန်း ရှိမရှိ အပေါ် မူတည်၍ ထိုအဖွဲ့မှ တင်ပြလာခြင်းကို လက်ခံ (သို့) ပယ်ချနိုင်သည်။ တင်ပြမှုကို လက်မခံပါက ကြားနာရေးရုံးမှ ချမှတ်သည့် အမိန့်သည် အပြီးသတ် အမိန့် ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ်ပါက အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံးမှ အမှုကို လွှဲယူသည်။ အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အယူခံဝင်ခွင့်မရှိဘဲ ချက်ချင်း ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိသည်။

၇.၁.၅.၃.၄ စည်းကြပ်ခြင်း၊ ဝန်ကြီးများ ကော်မတီ

ဝန်ကြီးများကော်မတီက တရားရုံး၏ အပြီးသတ် ဆုံးဖြတ်ချက်များ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းကို ကြီးကြပ်ရန် တာဝန်ယူသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ အားလုံးအရ စည်းကြပ်ခြင်းသည် နိုင်ငံ များ၏ လုပ်လိုစိတ်အပေါ် မူတည်သည်။ သို့ရာတွင် စာချုပ်အရ နိုင်ငံများသည် စာချုပ်ကို လိုက်နာမည်ဟု ကတိပေးထားသောကြောင့် တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် နိုင်ငံများအပေါ် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိသည် (အပိုဒ် ၄၆)။ ဝန်ကြီးများ ကော်မတီသည် ချမှတ်လိုက်သော အမိန့်များအပေါ် ရှင်းလင်းမှု (သို့) အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုမှု တောင်းခံခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည် (အပိုဒ် ၄၆(၃))။ ကော်မတီမှ တရားရုံးကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ချမှတ်လိုက်သော အမိန့်ကို အကောင် အထည်ဖော်ရန် ပျက်ကွက်ကြောင်း ကြေညာချက် ထုတ်ခိုင်းနိုင်သည် (အပိုဒ် ၄၆(၄))။ တရားရုံး၏ အမိန့်ကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်သော နိုင်ငံကို အဖွဲ့ဝင် အဖြစ်မှ ထုတ်ပယ် ပစ်ခြင်းသည် တစ်ခုတည်းသော အပြစ်ပေး အရေးယူနိုင်သော နည်းလမ်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများမှ ဂရိနိုင်ငံ အပေါ် အစောပိုင်း တိုင်ကြားခဲ့ခြင်းများ (အစောပိုင်း ဂရိနိုင်ငံ အမှုများ ဖြစ်သော ဒိန်းမတ်/ နော်ဝေနှင့် ဆီဒင် နှင့် ဂရီ အမှု) တို့က ဂရိနိုင်ငံကို အဖွဲ့ဝင် အဖြစ်မှ ယာယီ နုတ်ထွက် သွားစေသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက် အနေဖြင့် လက်ရှိ တူရကီနိုင်ငံအပေါ် စွဲဆိုထားသော အမှုများ ဖြစ်သည့် ကြီးမားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သည့် အမှုများမှာမူ တူရကီနိုင်ငံမှ ၎င်း၏ တာဝန်များကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်မှုထက် ဒေသတွင်း ဥပဒေများက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိရန် ပျက်ကွက်ခြင်းကို ညွှန်ပြနေသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၅ ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၅ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ကို ဆက်ခံမှု

ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၅ ဆိုင်ရာ စာချုပ် အပိုဒ် ၆(၂)၊ TFEU နောက်ဆက်တွဲ အမှတ် ၈၆ ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၅ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၅၉(၂) တို့တွင် ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၅ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူ စာချုပ်ကို ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၅ ဆက်ခံနိုင်ရန် လမ်းဖွင့်ပေးထားသည်။ ထိုသို့ စီစဉ်ထားခြင်းကြောင့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ချို့ ထွက်ပေါ်လာသည်။ ဥပမာ ဒေသအဆင့် နည်းလမ်းမျိုးစုံသုံး၍ ဖြေရှင်းခြင်း။

ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ တစ်သားတည်းကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများ (monistic states) နှင့် သီးခြားစီ ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများ (dualistic states) အကြား ကွဲပြားခြားနားမှုများ၊ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသော လူပုဂ္ဂိုလ်များ ကိစ္စ (ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးရှိသော နိုင်ငံများအပေါ် လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်က တိုင်တန်းသော တိုင်ကြားချက်များအပေါ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ရှိသည်) စသည့် စိန်ခေါ်မှုများ ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးသည်သာ လူတစ်ဦး ချင်းစီမှ နိုင်ငံများအပေါ် တိုင်ကြားသည့် တိုင်ကြားလွှာများကို စီရင်ခွင့် ရှိသည်။ ဆက်ခံမှု စာရွက် စာတမ်း မူကြမ်းများကို ၂၀၁၃ တွင် သဘောတူခဲ့ပြီး ဥပဒေပ သမဂ္ဂ တရားရုံးထံ တင်ပြထားသည်။ ထိုစာရွက်စာတမ်း များသည် ပယ်ချခံခဲ့ရသည် (ထင်မြင်ချက် ၂/၁၃ (၂၀၁၄))။ ဆက်ခံမှုမှာ လက်ရှိတွင် ဖြစ်နိုင်ချေ မရှိပေ။

ဥပဒေပ သမဂ္ဂက ဥပဒေ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ကို ဆက်ခံလိုက်ပါက မည်သည့် အကျိုးကျေးဇူးများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ ကြုံတွေ့ရနိုင်ပါသနည်း။

၇.၁.၅.၄ သဘောထား အကြံပေးခြင်းများ

၁၉၇၀ ခုနှစ် နောက်ဆက်တွဲ ၂ နှင့် ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၄၇ နှင့် နောက်တွင်ပါသော အချက်များတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခြေအနေများ၌ ဝန်ကြီးများ ကော်မတီက တရားရုံးကို သဘောထား အကြံပြုချက် တောင်းခံနိုင်သည်။ ဤသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းမှာ လူကြိုက်များခြင်း သိပ်မရှိပေ။ ထိုသို့သော သဘောထား အကြံပြုမှုကို ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပထမအကြိမ် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းမှာ တရားရုံး ကိုယ်၌တွင် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ရန် အမည်စာရင်းများ တင်သွင်းရာတွင် ကျား၊မ တန်းတူညီရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြစ်သည်။

နောက်ဆက်တွဲ ၁၆ အရ စာချုပ် (သို့) နောက်ဆက်တွဲများကို အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်း တို့တွင် သဘောထား အကြံပြုချက်များ ပေးနိုင်သည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်ကို လက်တွေ့ အသုံးမချရသေးပေ။ သို့ရာတွင် ဤအချက်က တရားရုံးသည်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအပေါ် တရားဥပဒေ စီရင်ရေးတွင် အကြံပေး ကဏ္ဍမှသာ ပါဝင်သည်ဟူသည့် ရှေးယခင်မှ လက်ခံထားသည့် ပုံစံကို ပြန်သွားခြင်း ဖြစ်သည်။ သဘောထား အကြံပြုချက်သည် နိုင်ငံများအတွက် လမ်းညွှန်ဖြစ်စေ နိုင်သည်။ ထိုအကြံပြုချက်ကို သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအား ပြည်တွင်း တရားရုံးများတွင် အသုံးပြုသည့်အခါ (သို့) ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အင်စတီကျူးရှင်းများက အသုံးပြုသည့်အခါ သုံးနိုင်သည်။ အမြင့်ဆုံး တရားရုံးများနှင့် ခုံရုံးများမှ စတင်ရာစံဘော့ဂ် တရားရုံးနှင့် ဆွေးနွေးမှု ပြုရန်နှင့် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု မရှိသော သဘောထား တောင်းခံရန် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ စည်းနှောင်မှု မရှိ ဆိုသောကြောင့် ပြည်တွင်း ကုစားမှုနည်းလမ်းများ အားလုံး ကုန်ဆုံးသွားပါက လျှောက်ထားသူမှ ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးသို့ တိုင်ကြားမှု ပြုနိုင်သည်။

နောက်ဆက်တွဲ ၁၆ သည် ဆိုင်းငံ့နှင့် တင်ပြထားသော အမှုများ တိုးပွားလာသည့် ဒဏ်ကို ဂျော့ချရန် ရေးဆွဲခဲ့သော မူဘောင်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်သော်လည်း ထင်ရှားသည့် အချက်မှာ ထိုနည်းလမ်းသည် ရေကိုတွင် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများ ပိုမို ဖန်တီးနိုင်ပေးလိမ့်မည်။ အထူးသဖြင့် အမြင့်ဆုံး ကြားနာရေးရုံးမှ ထင်မြင်ချက် ပေးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

၇.၂ ဥပဒေပု လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့

ယခင် ဥပဒေပု လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး ညီလာခံဟု သိကြသော ထိုအဖွဲ့အစည်း သည် ယခုအခါတွင် ကျယ်ပြန့်သော လုံခြုံရေး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် ပါဝင်သည့် နိုင်ငံပေါင်း ၅၇ နိုင်ငံရှိပြီး ပထဝီဝင် ဆိုင်ရာ အကျယ်အဝန်းမှာ ဗန်ကူးဗားမှ ဗလာဒီမိုဝတော့ အထိ ရှိသည် (OSCE လက်စွဲစာအုပ် ၂၀၀၇)။ ဤသည်မှာ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကြီးမားဆုံးသော ဒေသဆိုင်ရာ လုံခြုံရေး အဖွဲ့အစည်း တစ်ခု ဖြစ်သည် (ထို့ပြင် ယင်းအဖွဲ့ကို ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် အခန်း ၆ တွင် ထိုရည်ရွယ်ချက်များအရ ဖွဲ့စည်းထားသော ဥပဒေပု ဒေသဆိုင်ရာ အစီအမံဟု အသိအမှတ် ပြုထားသည်)။ အဖွဲ့အစည်းသည် (လက်နက် ထိန်းချုပ်ရေး၊ ပဋိပက္ခ ဟန့်တားရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် လုံခြုံရေး အစရှိသော) လုံခြုံရေးကို အဓိက အာရုံစိုက် သော်လည်း OSCE သည် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် လူ့အခွင့်အရေးကိုလည်း အလေး စိုက်လာသည်။ ထိုသို့ လုပ်ရသည့် အကြောင်းပြချက်မှာ ကုလသမဂ္ဂ၏ တွေးခေါ်ပုံနှင့် ဆင်တူ သည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ မြှင့်တင်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေး နှင့် လုံခြုံရေး ထိန်းသိမ်းရန် အဓိက ကျသော အချက် ဖြစ်သည်ဟု ယူဆသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂနှင့် မတူသည့် အချက်မှာ OSCE သည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် ဥပဒေ ရေးရာ ဖြစ်တည်မှုတစ်ခုမရှိပေ။ ယင်းမှာ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ အစည်းသည် အယူဝါဒပိုင်းအရ ပိုင်းခြားခံထားရသော ဥပဒေပုတိုက်တွင် ဥပဒေပုဒေသ လုံခြုံရေး နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ရာ ယင်းအချက် မှာ ရှောင်လွှဲ၍ မရပေ။ ဟယ်လ်ဆင်ကီးတွင် ဥပဒေပုလုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ညီလာခံ (Conference for Security and Cooperation in Europe (CSCE)) စတင် ဖွင့်လှစ်လိုက်သည့် ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် ထိုဖြစ်စဉ်စတင်ခဲ့သည်။ အားလုံး သဘောတူညီမည့် အချက် များ ရှာဖွေရာတွင် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော ကာလရှည်ကြာ ဆွေးနွေးမှုများနှင့် အခက်အခဲများကြောင့် ညီလာခံကို တက်ရောက်မှုနှင့် ပါဝင်မှုမှာ အံ့အားသင့်ဖွယ် ဖြစ်သည်။ အယ်လ်ဘေးနီးယား နိုင်ငံမှ အပ အမေရိကန် နိုင်ငံနှင့် ကနေဒါ နိုင်ငံ အပါအဝင် ဥပဒေပု နိုင်ငံများ အားလုံး တက်ရောက်ခဲ့ သည်။ ပါဝင်သော နိုင်ငံများသည် ဥပဒေပုတိုက်၏ လုံခြုံရေးအပေါ် ဘုံစိတ်ပါဝင်စားမှု ရှိကြပြီး နှစ်ပေါင်း သုံးဆယ်အတွင်း နှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပွားခဲ့သော စစ်ပွဲများ ထပ်မံ မဖြစ်ပွားစေရန် ကာကွယ်လို သည့် စိတ်ဓာတ်များအပေါ် အခြေခံကာ ဒေသတွင်း တက်ရောက်သော ကိုယ်စားလှယ်များက ရည်မှန်းချက်များနှင့် ဘုံသဘောတူ နယ်ပယ်များကို သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။ ပုံမှန် ညီလာခံများနှင့် အစည်းအဝေးများတွင် ပါဝင်သော နိုင်ငံများမှ ထိုရည်မှန်းချက်များအတွက် အတူတကွ အလုပ် လုပ်ရန် ကတိပြုခဲ့သည်။ လုပ်ဆောင်ရန် အခြေခံ အဆောက်အအုံ မရှိသောကြောင့် အစည်းအဝေး များသည်သာလျှင် အရှေ့ အနောက် ခွဲခြားထားသော ဥပဒေပုနိုင်ငံများအကြား ဆက်စပ်မှု ပေးနိုင်

သည့် တစ်ခုတည်းသော တွန်းအား ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော နိုင်ငံရေး အခြေအနေမျိုးတွင် အစည်းအဝေးသည် အံ့ဩဖွယ် အောင်မြင်မှု ရရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဟယ်လ်ဆင်ကီး ညီလာခံ၏ နောက်ဆုံး အမိန့်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော တတိယ အကြံပြုချက် အုပ်စုများမှာ လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် အခြားနယ်ပယ်များတွင် ပူးပေါင်းရန် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ကျယ်ပြန့်သည့် ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် လူ့အခွင့်အရေး၊ ပညာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ ပါဝင်သည်။ အပိုဒ်များက လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ (အထူးသဖြင့် အတွေးအခေါ်၊ ယုံကြည်မှု၊ ဘာသာရေးနှင့် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်သော ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့) ကို လေးစားရန် အရေးပါကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပြောင်းအလဲအတွက် အဓိက တွန်းအားမှာ ကွန်မြူနစ်ဝါဒ ပြုလဲမှုအပေါ် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ တုံ့ပြန်ပုံ ဖြစ်သည်။ ၁၉၉၀ ပဲရစ် ပဋိညာဉ်သည် ပြည့်စုံပြီး လွတ်လပ်သော ဥရောပ ဒေသ၏ အစသစ် ဖြစ်သည်။ ထိုပဋိညာဉ်သည် CSCE (ဟယ်လ်ဆင်ကီး) ကို အတည်ပြုခဲ့သော ဖြစ်စဉ် ဖြစ်ပြီး နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် အစည်းအဝေးများ ကျင်းပရန်နှင့် အင်စတီကျူးရှင်း မူဘောင်ကို တည်ထောင်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။

၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် အင်စတီကျူးရှင်း မူဘောင်အသစ်နှင့် သက်ဆိုင်သော ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှု များကို ပြန်လည် စဉ်းစားခဲ့ပြီး ဥရောပ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့ကို ၁၉၉၅ တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ယနေ့ခေတ် OSCE ၏ ဦးစားပေးမှုများတွင် ဒေသတွင်း ပဋိပက္ခများနှင့် လုံခြုံရေး အတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် စနစ်တို့ ပါဝင်သည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက် များ အောင်မြင်စေရန် OSCE က ကွင်းဆင်းလုပ်ငန်းများ စနစ်နှင့် ကွင်းဆင်း မစ်ရှင် အမျိုးမျိုးကို စီစဉ်ထားသည်။ OSCE ၏ မစ်ရှင်များသည် ယခင် ဆိုဗီယက်ယူနီယံနှင့် ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံ ပိုင်နက်များတွင် အခြေခံထားပြီး ဘော့စနီးယားနှင့် ဟက်ဇဂိုပေးနီးယားနိုင်ငံနှင့် မော်လဒိုဗာနိုင်ငံတို့တွင် မစ်ရှင် များ၊ ယယ်ရယ်ဗန်၊ ဘာကူးနှင့် တန်ဂျစ်ကစ္စတန်တို့တွင် ရုံးများရှိပြီး အယ်လ်ဘေးနီးယားနိုင်ငံ တွင်လည်း ရိုကာ ၂၀၁၄ ခုနှစ် မတ်လမှ စ၍ ယူကရိန်းတွင် အထူးစောင့်ကြည့်ရေး မစ်ရှင် ထားရှိ သည်။ ယင်းမစ်ရှင်သည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအတွင်း အခြေအနေများကို စောင့်ကြည့်ပြီး အစီရင်ခံခြင်း များ ပြုလုပ်သည်။

ယနေ့ခေတ် ဥရောပတိုက်တွင် လူမျိုးစု ပဋိပက္ခများသည် ကြီးမားသော အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပွား ခြင်း၏ အဓိက အရင်းအမြစ် ဖြစ်လေရာ ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှုများ ပြန်လည် မြင့်တက်လာသည်။ OSCE ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော အပိုင်းသည် လွန်ခဲ့ သော နှစ်အနည်းငယ်အတွင်း များစွာအကျယ်ချဲ့လာခဲ့ပြီး ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာရုံး၊ ပြည်တွင်း လူနည်းစုအုပ်စုများအတွက် မဟာ မင်းကြီး (၂ရုံးလုံးကို ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သည်) တို့ကိုလည်း တည်ထောင်ခဲ့ သည်။ ထို့နောက် သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့် ကိုယ်စားလှယ်နှင့် လူကုန်ကူးမှု တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ်နှင့် ညှိနှိုင်းရေးမှူးတို့ကိုလည်း ခန့်အပ်ခဲ့သည်။

OSCE ၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေးကို ဒေသတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းရန် အတွက် အသုံးပြုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာ အစောပိုင်း ကုလသမဂ္ဂ အဆိုပြုခဲ့သော ချဉ်းကပ်ပုံနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ခြင်း သက်သက်သည် စည်းကြပ်နိုင် သည့် ရည်မှန်းချက် မဟုတ်ပေ။ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားသော ယဉ်ကျေးမှု တစ်ရပ် ထူထောင်ရေးနှင့် ထိုမှတစ်ဆင့် ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျပြီး ငြိမ်းချမ်းသော လူမှုဝန်းကျင်များ ပေါ်ပေါက်လာရေးသည် ရည်မှန်းချက် ဖြစ်သည်။ ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ မတည်ငြိမ်သော ဒေသများရှိ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံသစ်များ ပေါ်ထွက်လာရန်၊ အားကောင်းလာစေရန် ရှေ့ပြေး ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများအဖွဲ့ ကော်မရှင်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ချိတ်ဆက် စဉ်းစားနိုင်သည်။

၇.၂.၁ ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာရုံး

ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာရုံး (Office for Democratic Institutions and Human Rights) သည် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများ ဆိုင်ရာရုံးမှ ပြောင်းလဲလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုရုံးသည် OSCE ရည်မှန်းချက်များ၏ လူသားနှင့် သက်ဆိုင်သော အပိုင်းကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ထူထောင်ခဲ့သော ပထဆုံး အင်စတီကျူးရှင်း ဖြစ်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့၏ ချဉ်းကပ်ပုံနှင့် ဆင်တူသည်။ ဒီမိုကရေစီသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် လူ့အခွင့်အရေး ရရှိရေးကို ကူညီပေးရန် မရှိမဖြစ်နီးပါး လိုအပ်သော အရာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများအတွင်း လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများ စနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော အင်စတီကျူးရှင်းများ ထူထောင်ရေးကို အဓိက အာရုံစိုက်သည်။ OSCE သည် (သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများ၏ တောင်းဆိုမှုအရ) ဒီမိုကရေစီ ပေါ်ထွန်းစ နိုင်ငံများတွင် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပြည်သူ့ဆန္ဒ ခံယူပွဲပေါင်း တစ်ရာကျော်ကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခဲ့သည်။ ထိုရုံးသည် နိုင်ငံများကို သင့်လျော် သော ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်စဉ်များ ပေါ်ထွန်းလာရေးတွင် အကူအညီပေးရန် သင်တန်း အစီအစဉ် များလည်း ထားရှိသည်။ ဒီမိုကရေစီ ဖြစ်ထွန်းရေး ဌာနခွဲသည် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး ခိုင်မာလာစေရန်အတွက် ရည်ရွယ်သော စီမံကိန်းများတွင် ပါဝင်သည်။ ယနေ့အချိန်အထိ OSCE သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ မျှဝေရေးကို အားပေးသည့် ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်ပြီး ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အင်စတီကျူးရှင်းများအတွက် သင်တန်းများနှင့် နည်းပညာ အထောက်အကူများ ပေးခြင်း၊ NGO များကို အားဖြည့်ပေးခြင်း ကျား၊မ တန်းတူညီရေး၊ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှု တိုက်ဖျက်ရေး၊ ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူကုန်ကူးမှု တိုက်ဖျက်ရေး အပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေး၏ နယ်ပယ်အချို့တွင် တက်တက်ကြွကြွ လှုပ်ရှားခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်သည်။ ၎င်းသည် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လူသားများဆိုင်ရာ စီမံကိန်း၏ အောင်မြင်မှုကိုလည်း စောင့်ကြည့်မည် ဖြစ်သည်။ ရိုမာနှင့် စင်တီလူမျိုးများသည် နိုင်ငံများစွာတွင် ပြဿနာများ ရင်ဆိုင် နေရသောကြောင့် ထိုအသိုင်းအဝိုင်းများကို အဓိက အလေးထားသည်။ ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျ သော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရုံး၏ လုပ်ငန်းများမှ တစ်ဆင့် OSCE သည် နိုင်ငံများကို လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပနိုင်ရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော အစိုးရစနစ်များ ပေါ်ထွန်းလာစေရန် မျှော်လင့်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ် ခွင့်များလည်း တိုးပွားလာမည် ဖြစ်သည်။

၇.၂.၂ ပြည်တွင်း လူနည်းစု အုပ်စုများအတွက် မဟာမင်းကြီးရုံး

ပြည်တွင်း လူနည်းစု အုပ်စုများအတွက် မဟာမင်းကြီးရုံး (The High Commissioner on National Minorities) သည် OSCE မှ ဒေသတွင်း လူမျိုးစု ပဋိပက္ခများ၏ ခြိမ်းခြောက်မှုကို တုံ့ပြန်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ထိုရာထူးကို ဖန်တီးလိုက်ချိန်၌ အရှေ့ဥရောပ အခြမ်းနှင့် ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံ ပြိုကွဲခြင်းတို့မှ ထွက်ပေါ်လာသော ပြဿနာများမှာ သိသာ ထင်ရှားနေပြီ ဖြစ်သည်။ မဟာမင်းကြီး၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ OSCE အတွင်း တည်ငြိမ် အေးချမ်းရေးကို အနှောင့်အယှက် ပေးမည့် လူမျိုးရေး တင်းမာမှုများကို ရှာဖွေရန် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် မဟာမင်းကြီးသည် ပဋိပက္ခများ ပြေလျော့သွားရန် ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်သည်။ သူ၏ လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်များတွင် "တတ်နိုင်သမျှ အစောဆုံး အဆင့်၌ ပဋိပက္ခကာကွယ်ရန် နည်းလမ်းတစ်ခု" အဖြစ်ရှိရန်လည်း ပါဝင်သည်။ ကာကွယ် တားဆီးရေး သံတမန်ရေးအပြင် မဟာမင်းကြီးသည် ကွင်းဆင်း လေ့လာရေး ခရီးစဉ်များလည်း လုပ်ဆောင်ရသည်။ မဟာမင်းကြီး၏ ကြီးကြပ်မှု အောက်တွင် စင်တီနှင့် ရိုမာလူမျိုးများကို အသေးစိတ် လေ့လာမှုများ ပြုခဲ့သည်။ အယ်လ်ဘေးနီးယား၊ ယူကရိန်း၊ ကာဇကစတန်နှင့် ဟန်ဂေရီ နိုင်ငံများတွင် ပြည်တွင်း လေ့လာရေးများလည်း ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်သည် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ တိုင်ကြားချက် များကို လက်ခံရရှိရန် (သို့) စဉ်းစားမှုပြုရန် စီရင်ခွင့်အာဏာမရှိပေ။ လူသိရှင်ကြား ရှုတ်ချမှုမပြုဘဲ နှုတ်ဆိုတ်နေသည့် သံတမန်ရေး နည်းလမ်းကို အဓိကထား အသုံးပြုသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း ပြည်တွင်း လူနည်းစုအုပ်စုများ လူများစုအုပ်စုနှင့် ပူးပေါင်းသွားရေးသည် (လူမျိုးကြီး အုပ်စုမှ ဝါးမျိုးသွားရေး မဟုတ်) ပဋိပက္ခများနှင့် ဒေသတွင်း အကွဲအပြဲများကို တားဆီးရန် အဓိက ကျသည်ဟု ရှုမြင်သည်။ ထို့ကြောင့် မဟာမင်းကြီးကို ပြည်တွင်းလူနည်းစုအုပ်စုများ၏ အခြေအနေကို ပိုမို ကောင်းမွန်လာစေရန် လုပ်ဆောင်ဖို့ တာဝန်ပေးထားသည်။ သို့ရာတွင် မဟာမင်းကြီးသည် လူနည်းစု အုပ်စုများ အရေးကို အဓိက ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်သူတော့ မဟုတ်ပေ။

လူနည်းစု အုပ်စုများ၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာကို ထိန်းသိမ်းထားရန်နှင့် နိုင်ငံ၏ အများပြည်သူဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ထိုသူများ ပါဝင်စေဖို့ အားပေးရန် တောင်းဆိုမှုများ ပြုကြသည်။ ထိုကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြုလုပ်ခဲ့သော အကြံပြုချက် ဥပမာများမှာ ၁၉၉၅ ပြည်တွင်း လူနည်းစု အုပ်စုများ၏ ပညာရေး အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်သော ဟေဂ် အကြံပြုချက်များ၊ ၁၉၉၈ ပြည်တွင်း လူနည်းစု အုပ်စုများ၏ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်သော အော်စလို အကြံပြုချက်များ နှင့် ၁၉၉၉ ခုနှစ် ပြည်သူ့ရေးရာကဏ္ဍတွင် ပြည်တွင်းလူနည်းစုများ ထိရောက်စွာ ပါဝင်ရေးနှင့် ပတ်သက်သော လန်းဒန် အကြံပြုချက်တို့ ဖြစ်သည်။ လူနည်းစု အုပ်စုများ၏ ကိုယ်ပိုင် စရိုက်လက္ခဏာကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန်မှာ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး ခေတ်တွင် ထင်ရှားသော ကိစ္စရပ်တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုအချက်သည် ကုလသမဂ္ဂမှတစ်ဆင့် တဖြည်းဖြည်း ပြန်လည် ထင်ရှားလာကာ OSCE ၏ လုပ်ငန်းများသည်လည်း ယင်းအပေါ် လွှမ်းမိုးမှု ရှိခဲ့သည်။

၇.၂.၃ သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်

အသစ်ဆုံး အင်စတီကျူးရှင်း ဖြစ်သည့် သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်ကို ပါဝင်သော နိုင်ငံများ၏ နယ်နိမိတ်များအတွင်း လွတ်လပ်သော၊ အမှီအခိုကင်းသော၊ ရှုထောင့်စုံ မီဒီယာများ ပေါ်ပေါက်လာရေး တာဝန် ပေးထားသည် (OSCE, p 112)။ ကိုယ်စားလှယ်သည် အစောပိုင်း သတိပေးခြင်းနှင့် အရေးယူခြင်း တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သည်။ ထိုသူသည် ဆင်နာဖြတ်ခြင်းနှင့် ဆိုင်သော တိုင်ကြားလွှာများကိုလည်း လက်ခံစစ်ဆေးပြီး နိုင်ငံများအား အခြေအနေကို ဖြေရှင်းရန် ကူညီပေးသည်။ ကိုယ်စားလှယ်သည် ဥပဒေအရ စီရင်နိုင်သည့် အဖွဲ့မဟုတ်ပေ။ ထိုရာထူးသည် ပဋိပက္ခများကို အများ၏ အာရုံစိုက်မှု မရမီ နှစ်ဖက်လုံး အကျိုးရှိ စေသော နည်းလမ်းများဖြင့် ဖြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်၍ နိုင်ငံရေးနှင့် သံတမန်ရေးရာ လမ်းညွှန်မှုများ ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်သော မီဒီယာ ထွက်ပေါ်လာစေရန် ကြိုးပမ်းမှုများကို ကုလသမဂ္ဂနှင့် ဥရောပ ကောင်စီတို့နှင့် ပူးပေါင်းကာ လုပ်ဆောင်သည်။

၇.၃ ဥရောပ သမဂ္ဂ

ဥရောပသမဂ္ဂသည် ဥရောပ သမဂ္ဂ စာချုပ် (မက်စ်ထရစ်ချ် စာချုပ်) အသက်ဝင်လာသည့် အချိန်မှ စ၍ စတင်ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ထိုအချိန် မတိုင်ခင်က ထင်ရှားသော ဥရောပ အသိုက်အဝန်း ၃ ခု ရှိသည်။ ဥရောပ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း (European Economic Community) (ယခု ဥရောပ အသိုက်အဝန်း)၊ ဥရောပ ကျောက်မီးသွေးနှင့် စတီးလ် အသိုက်အဝန်း (European Coal and Steel Community) နှင့် ဥရောပ အက်တမ် ဓွမ်းအင်ဆိုင်ရာ အသိုက်အဝန်း (European Atomic Energy Community) တို့ ဖြစ်ကြသည်။ စတင် တည်ထောင်စဉ်မှ စ၍ ထိုအဖွဲ့အစည်းများ (အထူးသဖြင့် ဥရောပ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း)သည် ၎င်းတို့၏ စီရင်ခွင့် အာဏာများတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို ထည့်သွင်း ကျင့်သုံးကြသည်။ ထိုအသိုက်အဝန်း သုံးခုသည် ယခုအခါတွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ ပထမ မဏ္ဍိုင်အဖြစ် ပါဝင်ကြသည်။ ဥရောပ အသိုက်အဝန်း ဥပဒေသည် သမဂ္ဂ၏ ပထမမဏ္ဍိုင်နှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်။ (အခြား မဏ္ဍိုင်နှစ်ခုမှာ ဘုံနိုင်ငံခြားရေးနှင့် လုံခြုံရေး မူဝါဒ နှင့် တရားမျှတရေးနှင့် ပြည်တွင်းရေး နယ်ပယ်များတွင် ပူးပေါင်းရေးတို့ ဖြစ်ကြသည်။) ၁၉၉၇ အမ်စတာဒမ်စာချုပ်က ထိုခွဲခြားမှုများကို ပြောင်းလဲပစ်ခဲ့ပြီး ဥရောပသမဂ္ဂ အတွင်း လူ့အခွင့်အရေး အရေးပါမှုကို ပို၍ အာရုံစိုက်လာစေခဲ့သည်။ နောက်ဆက်တွဲ လစ်စဘွန်း စာချုပ် အသက်ဝင် လာခြင်းနှင့်အတူ သမဂ္ဂ၏ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အစီအမံများကို ထပ်မံ ပြုပြင်ခဲ့ပြီး ကာလလတ် အတွက် သင့်တော်သောပုံစံကို ဖန်တီးနိုင်သည်ဟု မျှော်လင့်သည်။ ဥပရောပ သမဂ္ဂ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအားလုံးသည် ဥရောပကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင်များ ဖြစ်ကြသည်။

ဥရောပ အသိုက်အဝန်းများ၏ မူလ အာရုံစိုက်မှုများမှာ စစ်ပြီး ကာလတွင် ဥရောပ၌ စီးပွားရေး ပြန်လည် ထူထောင်ရေး ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ စာရွက်စာတမ်းများတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပေ။ အသိုက်အဝန်းများကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သူများက စီးပွားရေးအရ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးကို အပျက်သဘော သက်ရောက်မှု ရှိမည်မဟုတ်ဟု

ယူဆခဲ့သည်။ ထို့ပြင် လူ့အခွင့်အရေးကို ၎င်း၏ အစီအမံတွင် အဓိကထားထားသော ဥပဒေပုဒ်မများကို ရှိပြီး ဖြစ်သောကြောင့် အသိုက်အဝန်းများသည် ထိုနယ်ပယ်တွင် ပါဝင်ရန် မလိုအပ်ဟု ယူဆသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ် အချက်မှာ ဥပဒေပုဒ်မ အရှေ့ခြမ်းရှိ နိုင်ငံအများအပြားသည် ဥပဒေပုဒ်မကို ဝင်ရောက်ခြင်းက ဥပဒေပုဒ်မအတွက် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရန် စံနှုန်းများပြည့်မီစေဖို့ ခြေလှမ်း တစ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။ ထိုကျိုးကြောင်း ဆက်စပ်မှုမှာ အဓိပ္ပာယ်မဲ့သည်တော့ မဟုတ်ပေ။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် မေလတွင် ဥပဒေပုဒ်မအတွက် အဖွဲ့ဝင် အရေအတွက်သည် ၁၅ နိုင်ငံမှ ၂၅ နိုင်ငံအထိ တိုးပွားလာခဲ့သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ဘူဂေးလ်ရီးယားနှင့် ရိုမေးနီးယားနိုင်ငံတို့ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်လာပြီး ၂၀၁၃ တွင် ခရိုအေးရှားနိုင်ငံ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် လက်ရှိတွင် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ ၂၈ နိုင်ငံ ရှိသည်။ သို့ရာတွင် မတ်လ ၂၀၁၇ တွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအဖြစ်မှ နုတ်ထွက်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ယင်းကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်ဝန်းကျင်တွင် ဆွေးနွေးမည်ဟု မျှော်မှန်းရသည် (လစ်စဘွန်း စာချုပ်၊ အပိုဒ် ၅၀ ဖြစ်စဉ်)။

၇.၃.၁ ဥပဒေပုဒ်မ တရားရုံး/ ဥပဒေပုဒ်မ သမဂ္ဂ တရားရုံးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး

တရားရုံးကို ဥပဒေပုဒ်မ တရားရုံးဟု အမည် ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ယခင်က ဥပဒေပုဒ်မ တရားရုံးသည် အသိုက်အဝန်း ဥပဒေပုဒ်မ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံသားများ အခွင့်အရေးနှင့် ရှေ့နောက်ညီစေဖို့ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အမှု ၁/၅၈ စတော့စ် အမှုတွင် တွေ့ရသည့် အတိုင်း အစောပိုင်းတွင် ဥပဒေပုဒ်မ တရားရုံးသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ ကို ဖြေရှင်းရန် နောက်ရွံ့ နေခဲ့သည်။ တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှု မူ (principle of direct effect) နှင့်အတူ အသိုက်အဝန်း ဥပဒေသည် နိုင်ငံတော် ဥပဒေထက် ပို၍ အရေးပါသည်ဟု လက်ခံထား သော (အသိုက်အဝန်း ဥပဒေသည် အခြား ဥပဒေများ အားလုံးထက် ပို၍ မြင့်သည် ဟူသည့်) အယူအဆတစ်ရပ် ပေါ်ထွက်လာခြင်းသည် ဥပဒေပုဒ်မ တရားရုံး၏ ချဉ်းကပ်ပုံကို ပြောင်းလဲ စေခဲ့သည်။ အမှု ၂၉/၆၉ စတော့ဒါ နှင့် အယ်လ်မ် (Stauder v Ulm) အမှုတွင် တရားရုံးက အသိုက်အဝန်း ဥပဒေ၌ လူ့အခွင့်အရေး၏ သက်ရောက်မှုကို အသိအမှတ် ပြုခဲ့သည်။ စတော့ဒါက ဥပဒေပုဒ်မ လုပ်ဆောင်ချက် အသစ်အရ ဈေးလျှော့ထားသော ထောပတ်ကို ရယူနိုင်ရန် သူ၏ နိုင်ငံသား စီစစ်ရေး ကန့်သတ်မှုကို ပြသရခြင်းသည် (ငြိမ်းချမ်းရေး စာချုပ်များအရ) ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော သူ၏ အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များကို ချိုးဖောက်ခံရခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ ကနဦးဆုံးဖြတ်ချက် (ယခု ဥပဒေပုဒ်မ သမဂ္ဂ လှုပ်ရှားပုံဆိုင်ရာ စာချုပ်၊ အပိုဒ် ၂၆၇) အရ ဥပဒေပုဒ်မ တရားရုံးက အငြင်းပွားနေသော ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် "အသိုက်အဝန်းဥပဒေ၏ အခြေခံမူများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး တရားရုံးမှ ကာကွယ်ထားသည့် အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို ထိခိုက်ခြင်း မရှိ"ဟု ဆိုသည် (စာပိုဒ် ၇)။ ထို့ကြောင့် တရားရုံးမှ လိုက်နာစောင့်ထိန်းရန် ကတိပြုထားသည့် ဥပဒေ၏ အခြေခံ စည်းမျဉ်းတွင် အခြေခံကျသော လူ့အခွင့်အရေးများကို လေးစားခြင်းသည် အဓိကကျသော အချက်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆသည်။ တရားရုံးက ထိုအချက်ကို အခြားအမှုများတွင် အကျယ်ချဲ့ ဖော်ပြခဲ့သည်။ အမှု ၁၁/၇၀ Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für

Getreide und Futtermittel တွင် ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေခုံရုံးက ဥပဒေပုဒ်မအရ အသိုက်အဝန်း ဥပဒေသည် ၎င်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေပါ အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်သည်ဟု ဆိုခဲ့ပြီး ယင်းအချက်ကို ဥပဒေပုဒ်မအရ တရားရုံးက ပယ်ချခဲ့သည် (ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေခုံရုံးက ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို လက်မခံခဲ့ပေ။ ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေခုံရုံးနှင့် ဥပဒေပုဒ်မအရ တရားရုံးအကြားတွင်လည်း အလားတူ ပြဿနာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဖူးသည်။) အမှု ၃၆/၇၅ ရူတီလီ နှင့် ပြည်ထဲရေး ဝန်ကြီး (*Rutili v Minister for the Interior*) အမှုတွင် ဥပဒေပုဒ်မအရ တရားရုံးက ဥပဒေပုဒ်မ သဘောတူစာချုပ်၏ အရေးပါသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကိုးကားခဲ့သည်။ အမှု C-13/94 ပီ နှင့် အက်စ်နှင့် ကွန်တေ နယ်မြေ ကောင်စီ (*P v S and Cornwall County Council*) အမှုတွင် လိင်ပြောင်းလဲထားသူများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး စီရင်ချက် ချသည့်အခါ ဥပဒေပုဒ်မအရ တရားရုံးက ဥပဒေပုဒ်မအရ တရားရုံး၏ အစောပိုင်း အမိန့်ချမှတ်မှုများကို ကိုးကားခဲ့သည်။

၇.၃.၁.၁ တရားရုံး နှစ်ခုအကြား ထပ်တူညီမှုများ

နိုင်ငံများအပေါ် စီရင်ခွင့်အာဏာ တူနေသော ဥပဒေပုဒ်မအရ တရားရုံး နှစ်ခု အပြိုင်ရှိသည့် စနစ်အရ တစ်ခါတရံ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသည်။ အဓိက ဥပဒေပုဒ်မ အိုင်ယာလန် နိုင်ငံတွင် ဖြန့်ဝေခဲ့သော နိုင်ငံရပ်ခြားရှိ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှု ဝန်ဆောင်မှုများဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားရုံး နှစ်ခုတွင် မတူညီသော အမြင်များ ရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အိုင်ယာလန် နိုင်ငံတွင် ဆေးပညာအရ လိုအပ်သည့် အခြေအနေများမှအပ ကျန်အခြေအနေများ တွင် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းကို တားမြစ်ထား သည်။ အမှု C-159/90 မမွေးဖွားသေးသော ကလေးငယ်ကို ကာကွယ်ရေး အဖွဲ့အစည်း နှင့် ဂရိုဂန် (*Society for the Protection of the Unborn Child v Grogan*) အမှုတွင် ဆေးပညာအရ ခွဲစိတ်ခြင်းများသည် ဥပဒေပုဒ်မ သမဂ္ဂတွင် ဥပဒေအရ ဝန်ဆောင်မှု တစ်ခုပင် ဖြစ်သော်လည်း ထိုသို့ တားမြစ်ခြင်းသည် အသိုက်အဝန်း ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ရာ မရောက်ဟု အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။ နောက်တစ်နှစ်တွင် အလားတူအမှု ဖြစ်သော တံခါးဖွင့်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ဒပ်ဘလင် အမျိုးသမီး နှင့် အိုင်ယာလန် နိုင်ငံ (*Open Dor Counselling and Dublin Well Woman v Ireland*) အမှုကို ဥပဒေပုဒ်မအရ တရားရုံးသို့ တင်ပြသောအခါ အိုင်ယာလန်သည် ဥပဒေပုဒ်မ သဘောတူစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်သည် ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံများသာ သဘောတူ စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်သောကြောင့် ဥပဒေပုဒ်မအရ ဥပဒေပုဒ်မ သဘောတူစာချုပ်ကို ဆက်ခံရန် ဖြစ်နိုင်ချေမှာ အစောပိုင်းတွင် သိပ်မရှိခဲ့ပေ။ ဥပဒေပုဒ်မအရ တရားရုံးက ထင်မြင်သည်မှာ “လက်ရှိ အသိုက်အဝန်း ဥပဒေအရ အသိုက်အဝန်းသည် သဘောတူစာချုပ်ကို ဆက်ခံရန် အရည်အချင်းမရှိ” ဟု၍ ဖြစ်သည် (ထင်မြင်ချက် ၂/၉၄ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို အသိုက်အဝန်းမှ ဆက်ခံရေး၊ အပိုဒ် ၃၆)။ သို့ရာတွင် ဥပဒေပုဒ်မအရ တရားရုံး သဘောတူစာချုပ် နောက်ဆက်တွဲ ၁၄ ၏ အပိုဒ် ၁၇ နှင့် ဥပဒေပုဒ်မ သမဂ္ဂ၏ လစ်စဘွန်း စာချုပ်တို့တွင် သမဂ္ဂမှ ဥပဒေပုဒ်မ ကောင်စီကို

ဆက်ခံခြင်းသည် အနာဂတ်တွင် ဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ ဆက်ခံခြင်း နည်းလမ်းများကို ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ဥရောပ သမဂ္ဂ တရားရုံးမှ စာရွက်စာတမ်း မူကြမ်းများ ကို စဉ်းစားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၁၈ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၄ တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ထင်မြင်ချက် ၂/၁၃ အရ ဆက်ခံခြင်း ဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်း မူကြမ်းများအပေါ် အခြေခံ၍ CJEU က ဥရောပ သမဂ္ဂ၏ ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်ကို ဆက်ခံခြင်းအား တားမြစ်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် အခြား အရေးပါသော ပြဿနာများကို ထောက်ပြခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် “ဥရောပ သမဂ္ဂမှ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို ဆက်ခံသည့် သဘောတူညီချက် မူကြမ်းသည် စာချုပ်များနှင့် ကိုက်ညီပါသလား” ဟူသည့် မေးခွန်းကို အရည်ကြီး ဖြေဆိုခဲ့ပြီး အဖြေမှာ မကိုက်ညီ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

၇.၃.၂ ဥရောပ သမဂ္ဂတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်း

ဥရောပ သမဂ္ဂ စာချုပ် အပိုဒ် ၈(၂) တွင် ဥရောပ သမဂ္ဂ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးကို ပထမဆုံး ထင်ရှားစွာ အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ “သမဂ္ဂသည် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်က အသိအမှတ်ပြုထား သည့် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို လေးစားပါမည်” ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ဘုံနိုင်ငံခြားရေးရာနှင့် လုံခြုံရေး မူဝါဒများ ဖော်ထုတ်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အပိုဒ် ၂၁(၂)တွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားသော ဒီမိုကရေစီနှင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး ပေါ်ပေါက်လာရေးနှင့် ရှင်သန် အမြစ်တွယ်ရေးတို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ အမ်စတာဒမ် စာချုပ်က (ECJ မှ စီရင်ခွင့် ရှိသော) ဥရောပသမဂ္ဂ၏ မဏ္ဍိုင် ၁ ဆိုင်ရာ မက်စထရစ်ချ် စာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထပ်မံ ဖြည့်စွက်၍ အသိုက်အဝန်းအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥရောပ တရားရုံး၏ အခန်းကဏ္ဍကို ထပ်လောင်း ချဲ့ထွင်ခဲ့သည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည့် ပုံမှန်မဟုတ်သော ကိစ္စတစ်ရပ်ကိုလည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ယင်းမှာ အမ်စတာဒမ် စာချုပ် လက်မှတ်ထိုးသည့် အချိန်တွင် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံး၌ သေဒဏ် ပေးမှု ဖျက်သိမ်းကြောင်း ကြေညာချက်ကိုပါ ပူးတွဲခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာ ဥရောပ သဘောတူစာချုပ် နောက်ဆက်တွဲ ၆ ကို တိုက်ရိုက် ကိုးကားခြင်း ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံး အနေဖြင့် လစ်စဘွန်း စာချုပ်က သမဂ္ဂတွင် လူ့အခွင့်အရေး လေးစားမှုကို ဗဟိုချက်အဖြစ် ထားရှိကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် သမဂ္ဂသည် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ကို ဆက်ခံနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် ဆက်ခံရန်မှာ ဖြစ်နိုင်ချေ မရှိသေးပါ။

၇.၃.၃ ဥရောပ သမဂ္ဂ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ပဋိညာဉ်

၂၀၀၀ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ကျင်းပခဲ့သော နိစ် ထိပ်သီးစည်းဝေးပွဲတွင် ဥရောပ သမဂ္ဂ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ပဋိညာဉ် (Charter of Fundamental Rights of the European Union) ကို အတည်ပြုခဲ့သည် (OJ C364/1, 18/12/2000)။ (နိုင်ငံအများစု အတွက်)

ထိုပဋိညာဉ်ကို လစ်စတွန်း စာချုပ်ထဲသို့ ပေါင်းထည့်လိုက်ပြီး သမဂ္ဂအတွင်း အခြေခံ အခွင့်အရေးများ အရေးပါမှုကို မြှင့်တင် ပေါင်းစည်း ပေးခဲ့သည်။ အခွင့်အရေးများကို ပဋိညာဉ်တွင် ပိုမို မြင်သာအောင် လုပ်ခြင်းအားဖြင့် လူမှု အသိုင်းအဝိုင်း၏ ပြောင်းလဲမှုများ၊ လူမှုရေး တိုးတက်မှုများနှင့် သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ချိန်တွင် အခြေခံ အခွင့် အရေးများ ကာကွယ်မှုကို အားဖြည့် ပေးမည်ဟူသည့် ရည်မှန်းချက်ကို စကားဦးတွင် ထပ်မံ ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိညာဉ်သည် ဥရောပ နိုင်ငံသားများ ရရှိနေသည့် အခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်စီစဉ် ဖော်ပြထားခြင်းပင် ဖြစ်သည် (ဥရောပ နိုင်ငံသားများ ဟူသည့် စကားလုံးကို ဥရောပ သမဂ္ဂ၏ စာချုပ်တွင် စတင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ ဥရောပ နိုင်ငံသားများတွင် ဥရောပ သမဂ္ဂ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ၌ နိုင်ငံသား ဖြစ်သောသူအားလုံး ပါဝင်သည် - ဥရောပ အသိုက်အဝန်း ထူထောင်ရေး စာချုပ် ပေါင်းစည်းထားသောမူ၊ အပိုဒ် ၁၇)။ သမဂ္ဂသည် “ခွဲခြား၍ မရသော၊ တစ်ကမ္ဘာလုံး လက်ခံထားသော တန်ဖိုးများ ဖြစ်သည့် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၊ လွတ်လပ်ခွင့်၊ တန်းတူညီမျှနှင့် စည်းလုံးညီညွတ်မှု” ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှုတို့အပေါ် အခြေခံ ထားသည်ဟု ဆိုသည် (စကားဦး)။ လူ့အခွင့်အရေးကို သတ်မှတ်ရာနှင့် အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုရာတွင် ဥရောပ ကောင်စီနှင့် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို အသိအမှတ် ပြုထားသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

EU နှင့် ရွှေ့ပြောင်း အခြေချခြင်း

ဥရောပနှင့် ဥရောပ သမဂ္ဂတို့သည် အာဖရိက၊ အရှေ့ အလယ်ပိုင်းနှင့် အာရှတိုက် အလယ်ပိုင်း နိုင်ငံများမှ ညှဉ်းပန်းခြင်းနှင့် ပြည်တွင်း မငြိမ်မသက်မှုများ တွေ့ကြုံခံစားနေရသည့်သူ အများ အပြား ထွက်ပြေးခိုလှုံသည့် အရပ်ဒေသ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ မြောက်အာဖရိက အထူးသဖြင့် လစ်ဗျားနိုင်ငံမှ ခိုးဝင်သူများကို ကူညီပေးသူများသည် ထိုအခြေအနေကို အမြတ်ထုတ်ပြီး မက်ဒီတာရေးနီးယန်း ပင်လယ်ထဲသို့ လူများ အပြည့်အသိပ် ထည့်ထားသည့် လှေငယ်များ စေလွှတ်ကြသည်။ မကြာသေးမီက ဥရောပ တစ်ဝှမ်းတွင် ကျင်းပခဲ့သော နိုင်ငံတော်အဆင့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အီးယူသို့ ပြောင်းရွှေ့ အခြေချနေထိုင်ခြင်း၊ အီးယူအတွင်း လူများ လွတ်လပ်စွာ ပြောင်းရွှေ့ သွားလာခြင်းနှင့် ဥရောပတိုက် ငွေကြေး (ယူရို)ကို ဆက်လက် သုံးစွဲနိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော လူမှုဖူလုံရေး ဖြတ်တောက်မှုများကို ဆန့်ကျင်သော၊ ဥရောပတိုက်အတွင်းနှင့် ပြင်ပရှိ လူ့အခွင့်အရေးများကို မေးခွန်းထုတ်လာကြသော နိုင်ငံရေး ပါတီများ ပြန်လည် အနိုင်ရ (သို့မဟုတ် သိသာသော နေရာရ) လာကြသည်။

အဆိုပါ နိုင်ငံရေး ဒီရေလှိုင်းသည် ဥရောပသို့ ဝင်ရောက်ရန် ကြိုးပမ်းနေသည့် ရွှေ့ပြောင်း အခြေချသူများနှင့် ဒုက္ခသည်များ အပေါ် မည်သို့ သက်ရောက်မှု ရှိနိုင်သနည်း။ ဥရောပတိုက် နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်ပါ တာဝန်များကို ကန့်သတ်လာလိမ့်မည်ဟု ထင်ပါသလား။

အသိုက်အဝန်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများ အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင် ပဋိညာဉ်၌ ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများကို အသိုက်အဝန်းနှင့် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ အင်စတီကျူးရှင်းများမှ အသိအမှတ်ပြု အသုံးပြုရမည် (အပိုဒ် ၅၁)။ ဤသည်မှာ အင်စတီကျူးရှင်းများ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပို၍ တာဝန်ခံမှု ရှိစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ ပဋိညာဉ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများမှာ ယေဘုယျ သဘောဆောင်သည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့မှာ အသစ်အဆန်းများ မဟုတ်ကြပေ။ ထိုအခွင့်အရေးများမှာ ရှေ့ပိုင်းတွင် ဥပဒေပုဒ် အသိုက်အဝန်းမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီးသော စာတမ်းများ (သို့)(သို့) ဥပဒေပုဒ် တရားရုံး၏ တရားစီရင်မှု ဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်များ အပေါ် အခြေခံထားသည်။ ပဋိညာဉ်က အခြေခံ အခွင့်အရေး အပေါ် ပြည့်စုံစွာ ချဉ်းကပ်သည့် နည်းကို အသုံးပြုသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် ခွဲခြား၍ မရ။ ထိုနည်းတူ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာသည်လည်း ချိုးဖောက်၍ မရ (အပိုဒ် ၁)။ ဥပဒေပုဒ် ကောင်စီ၏ သဘောတူစာချုပ် အငွေအသက်များပါနေသော ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများသည် တန်းတူညီမျှမှု အခွင့်အရေးများအကြောင်း ကဏ္ဍအပြည့်အစုံ၊ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများ (solidarity rights) အကြောင်း အခန်းတစ်ခန်း (အသိုက်အဝန်းက ရေးဆွဲဖော်ဆောင်ခဲ့သော အလုပ်အကိုင်ကာကွယ်ရေးမူများမှ ကောက်နုတ်ထားသော လူမှု အခွင့်အရေးများကို ဆိုလိုသည်)၊ ဥပဒေပုဒ်သမဂ္ဂ လုပ်ဆောင်ပုံနှင့် ဆက်စပ်သော နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများ ဇယားအထိ မျိုးစုံ ပါရှိသည်။

နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ စာရွက်စာတမ်းများ ရယူနိုင်ခွင့်၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှုညံ့ဖျင်းမှုများကို ကိုင်တွယ်ကုစားခွင့်တို့ ပါဝင်သည်။ ပဋိညာဉ်ကို သမဂ္ဂ၏ အင်စတီကျူးရှင်းများမှ အသုံးပြုသည်။ အထူးသဖြင့် ဥပဒေပုဒ် သမဂ္ဂ တရားရုံးမှ ၎င်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် သမဂ္ဂ တစ်ခုလုံးတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော၊ အသုံးပြုသော ဥပဒေ၏ အခြေခံ စည်းမျဉ်းများနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်လိုသည့်အခါ ဖြစ်သည်။

၇.၃.၄ အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများ အေဂျင်စီ

မတ်လ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ် သမဂ္ဂ အေဂျင်စီ (စည်းမျဉ်း 168/2007/EC) ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ အေဂျင်စီ (European Union Agency for Fundamental Rights (FRA)) သည် သမဂ္ဂအတွင်း အခြေခံ အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်သော သတင်းအချက်များကို စုဆောင်းပြီး အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်စဉ်နှင့် မြှင့်တင်စဉ် ဥပဒေပုဒ် သမဂ္ဂ ဥပဒေနှင့် မူဝါဒများကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန် ဥပဒေပုဒ် သမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းများ အတွက်ရော အခြားအဖွဲ့များ အတွက်ပါ ကျွမ်းကျင်သူ၏ အကြံဉာဏ် ပေးအပ်သည်။ ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အေဂျင်စီသည် ဥပဒေပုဒ် သမဂ္ဂ နှင့် ဥပဒေပုဒ် ကောင်စီကြား ဆက်ဆံရေးကို တိုးတက်စေသည်။ ဥပဒေပုဒ် သမဂ္ဂက မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် (အပိုဒ် ၄၃) ကို လက်မှတ် ရေးထိုးလိုက်သောအခါ အေဂျင်စီ၏ အခြား လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ထိုစာချုပ် အောက်တွင် အေဂျင်စီသည် ညှိနှိုင်းရေး

တာဝန်ကို ယူရသည်။ အသေးစိတ် သိရှိလိုပါက မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ၂၀၀၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ ၂၉ တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ဥပဒေပုဒ်မအသိုက်အဝန်း၏ ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် နိဂုံးကို ကြည့်ပါ (2010/48/EC), OJ L 23/35, 27 January 2010။

၇.၃.၅ လူမှုရေး မူဝါဒ

လူမှုရေး မူဝါဒနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဥပဒေပုဒ်မ သမဂ္ဂသည် အခွင့်အရေးများ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရာတွင် အောင်မြင်မှု အများဆုံး ရရှိခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမား အဖွဲ့ချုပ်၏ ဦးဆောင်မှုနောက်ကို လိုက်၍ ဥပဒေပုဒ်မသည် စာချုပ်စာတမ်း အများအပြားကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းကို အလုပ်ရှိခွင့်ဆိုင်ရာ အခန်း (အခန်း ၁၉)တွင် ပို၍ အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။

၇.၃.၅.၁ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသိုက်အဝန်း၏ ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် အသစ်များကို ဖော်ပြသွားပါမည်။ ကျား၊မ တန်းတူညီရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဥပဒေပုဒ်မ အသိုက်အဝန်းက လုပ်ငန်းခွင်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိင်စိတ် တိမ်းညွှတ်မှုနှင့် အသက်အရွယ် အပါအဝင် အခြားနယ်ပယ်များသို့လည်း ချဲ့ထွင်ခဲ့သည် (အပိုဒ် ၁၃၊ Flynn, L ကိုလည်း ကြည့်ပါ)။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်အပေါ် မူတည်၍ ကော်မတီမှ အလုပ်အကိုင်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း လုပ်ငန်းများတွင် တန်းတူညီ ဆက်ဆံမှု ရရှိစေရန် ရည်ရွယ်သည့် လမ်းညွှန်ချက်များကို (ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ)လည်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည် (လမ်းညွှန်ချက် ၂၀၀၀/၇၈ အလုပ်အကိုင်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း လုပ်ငန်းများတွင် တန်းတူညီ ဆက်ဆံမှုဆိုင်ရာ အထွေထွေ မူဘောင် ချမှတ်ရာ၌ လိင်စိတ် ကွဲပြားမှုအပေါ် မူတည်၍ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း၊ အသက်၊ မသန်စွမ်းမှုနှင့် ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာကို အခြေခံ၍ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းတို့ ပါဝင်သည်)။ ထိုဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများကို အလုပ်ရှိခွင့် ဆိုင်ရာ အခန်းတွင် စဉ်းစားသွားပါမည် (အခန်း ၁၉)။

၇.၄ နိဂုံး

ဥပဒေပုဒ်မ ကောင်စီ၏ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများသည် အောင်မြင်မှု မရှိဟု ငြင်းဆိုမည့်သူ အနည်းငယ်သာ ရှိမည်။ ၎င်းနှင့် ခေတ်ပြိုင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့များနှင့် ကွဲပြားစွာပင် ဥပဒေပုဒ်မ ကောင်စီသည် တရားစီရင်မှု နည်းလမ်းမှတစ်ဆင့် အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်သော စနစ်အား ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ ဥပဒေပုဒ်မ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင်

ခေတ်မီ အဆန်းပြားဆုံးနှင့် အထိရောက်ဆုံးသော လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်အဖြစ် ရင့်ကျက်လာခဲ့ပြီ ဖြစ်သည် (Tarschys, D)။ ဥပဒေပ ကောင်စီသည် အကြီးမားဆုံး တည်ထောင်ထားသော လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ ရှေ့နောက်ညီသော ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေးတွင် ပြည့်စုံကုံလုံသော တရားစီရင်ရေး စနစ်တစ်ခုကို ဖော်ဆောင် နိုင်ခဲ့သည်။ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ အဖွဲ့၏ အစိတ်အပိုင်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ ကပင် ဥပဒေပ ကောင်စီ၏ စီရင်ထုံးများကို ၎င်းတို့၏ အမှုများတွင် ထည့်သွင်း စဉ်းစားကြပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ အခြား ပြည်တွင်းတရားရုံးများကလည်း ထိုနည်းတူပင် ထည့်သွင်း စဉ်းစား ကြသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ဥပဒေပ တရားရုံးသည် အခြေခံ ဥပဒေ ခုံရုံးနီးပါး ဆောင်ရွက်နေပြီ ဖြစ်သည်။ တရားရုံးမှ ချမှတ်လိုက်သော အမိန့်များသည် အာဏာရှိသည်။ တရားရုံးသည် အမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး သဘောတူစာချုပ်ကို အသုံးပြုရုံ သက်သက်ထက် အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုပြီး ပြုစုလေရာ ၎င်း၏ အမိန့်များသည် အားလုံးအတွက် သက်ရောက်မှု ရှိသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာ တရားရုံးတစ်ခု ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဥပဒေပတရားရုံးသည် ကွာခြားမှု အနည်းငယ်ကို အသိအမှတ် ပြုသည့် အယူအဆကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ထိုအယူအဆအရ နိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာ အာဏာကို အသိအမှတ်ပြုပြီး နိုင်ငံများကို လူ့အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးရာတွင် (တစ်ခါတရံ အတော်ပင် ကြီးမားသော) လွတ်လပ်ခွင့် ပေးထားသည်။ ပျော့ပြောင်းမှု ရှိသောကြောင့် နိုင်ငံများ၏ လိုက်နာမှုသည်လည်း မြင့်မားသည်။ တရားရုံးသည် ချမှတ်ခဲ့သော အမိန့်များကို ပြန်လည် ရည်ညွှန်းကိုးကားသည့်အတွက် ၎င်း၏ ထင်မြင်ချက်များကို ပို၍ အလေးစီးစေသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် စီရင်ထုံးဥပဒေကဲ့သို့ စနစ်မျိုးတစ်ခု ဖန်တီးထားသည်။ ရည်ညွှန်းမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းက အမှုအပေါ် ထင်မြင်ချက်များကို ပို၍ အားကောင်းစေသည်။ သို့ရာတွင် ဥပဒေပ ကောင်စီတွင်လည်း အကျအဆုံးများ ရှိသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့် အရေးများကို အဓိက အဖြစ် မထားရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်း လူနည်းစု အုပ်စုများကို ကာကွယ်ခြင်း ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် မူဘောင်နှင့် ဒေသတွင်းနှင့် လူနည်းစု အုပ်စု ဘာသာစကား များအတွက် ဥပဒေပ ပဋိညာဉ်တို့သည် လူနည်းစု အုပ်စုများ အရေးကို အနည်းငယ်သာ ဖြေရှင်းပေးသည်။ လူမှုရေး ပဋိညာဉ်နှင့် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များသည် အားကောင်းသော အကောင်အထည်ဖော်မှု နည်းလမ်းများ မရှိသော်လည်း ဥပဒေပ သဘောတူစာချုပ်၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများ ဖြစ်သည်။

ဥပမာ
အမှု ၄၃/၇၅ အက်ဖရင်း နှင့် ဆာဘီနာ (Defrenne v SABENA) [၁၉၇၆] ECR 455

အက်ဖရင်းသည် ဆာဘီနာ (ဘယ်လ်ဂျီယံ လေကြောင်းလိုင်း တစ်ခု) တွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်သူ တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ သူမသည် ဥပဒေပ သမဂ္ဂ တရားရုံးမှ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် တန်းတူညီမျှကို ထိပါး ခံခဲ့ရသည်။ ယခု ဥပမာတွင် (အက်ဖရင်း / ၇၅ သိကြသည်) သူမသည် အမျိုးသမီး လေယာဉ်မယ် တစ်ဦးအနေဖြင့် အမျိုးသား လေယာဉ်မောင်များနှင့် တူညီသော အလုပ်များ လုပ်ဆောင် နေရသော်လည်း အမျိုးသားများထက် လစာလျော့နည်းသည်။ ထိုအချက်များသည် အငြင်း ပွားဖွယ်ရာ မရှိပေ။ ဥပဒေပ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၁၁၉ (ယခု TFEU ၁၅၇) အရ နိုင်ငံများသည် "တူညီသောအလုပ် (သို့) တူညီသော တန်ဖိုးရှိသည့် အလုပ်အတွက်

အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး အလုပ်သမားများကို တူညီသော လုပ်ခ လစာ ပေးရမည်” ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဘယ်လိုယုံတွင် တင်ပြခဲ့သော တိုင်ကြားလွှာကို ပြည်တွင်း တရားရုံးများမှ ဥပဒေပုဒ်မ တရားရုံးထံသို့ ကိုးကားမှု ပြုခဲ့သည် (အပိုဒ် ၁၇၇ (ယခု အပိုဒ် ၂၆၇) အရ ထင်မြင်ချက် တောင်းခံရန် TFEU)။

အပိုဒ် ၁၁၉ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ တူညီသော လစာ ရရမည် ဟူသည့် စည်းမျဉ်းသည် အသိုက်အဝန်း၏ အခြေခံ ထောက်တိုင်များထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်ကို နိုင်ငံအဆင့် တရားရုံးများတွင်လည်း အသုံးပြုနိုင်သည်။ ထိုတရားရုံးများသည် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းကို ပေးအပ်ထားသော အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ် ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ တရားဝင် အလုပ်သမား သဘောတူညီချက်များမှ တိုက်ရိုက်ဆင်းသက်လာသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ၊ တူညီသော အလုပ်ခွင် သို့မဟုတ် ဌာနတွင် လုပ်ဆောင်သော တူညီသော အလုပ်အတွက် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများသည် မတူညီသော လုပ်အားခကို ရသည့်အခါ အကာအကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သည်။ အပိုဒ် ၁၁၉ သည် အသိုက်အဝန်း၏ လူမှုရေး ရည်မှန်းချက်များ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသပင် ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပုဒ်မ အသိုက်အဝန်းသည် စီးပွားရေးအရသာ စုစည်းနေကြခြင်းမဟုတ်ဘဲ စုပေါင်းကြိုးပမ်းမှုဖြင့် လူမှုရေး တိုးတက်မှုများ၊ နိုင်ငံသားများ၏ လူနေမှုနှင့် အလုပ်အကိုင် အခြေအနေများ စဉ်ဆက်မပြတ် တိုးတက်မှုများကို ဖော်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ဤအချက်ကို စာချုပ်၏ စကားဦးတွင်လည်း အလေးပေး ဖော်ပြထားသည်။

ထိုအမှုသည် ဥပဒေပုဒ်မ လူမှုရေး ဥပဒေ၏ ထောက်တိုင်တစ်ခုအဖြစ် ရှိပြီး ဆင်တူသော လုပ်ငန်းခွင် အတွင်း အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများအကြား တန်းတူညီမျှဆိုင်ရာ အခြေအနေများကို စဉ်းစား သည့်အခါ ရည်ညွှန်းမှု ပြုကြသည်။

ဥပဒေပုဒ်မကို လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းသည် လူနည်းစု အုပ်စု ကိစ္စရပ်များကို အောင်မြင်စွာ အာရုံစိုက်နိုင်ပြီး လူနည်းစုများကို ကာကွယ်လိုသည်။ မြှင့်တင် လိုသည့် နိုင်ငံများအတွက် ကောင်းမွန်သော အလေ့အကျင့်များဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်များကို ပြုစုပေးထားသည်။ OSCE သည် ၎င်း၏ မူလ နိုင်ငံရေး ဇာစ်မြစ်များအရ အခွင့်အရေးများကို စည်းကြပ်သည့်စနစ်အား အသုံးပြုပေ။ သို့ရာတွင် ဒေသတွင်း အခွင့်အရေးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အတွက် ၎င်း၏ ပါဝင် လုပ်ဆောင်ပေးမှုများကို လျော့တွက်၍ မရပေ။ အထူးသဖြင့် OSCE သည် ပထဝီဝင် အနေအထားအရ ကျယ်ပြန့်စွာ ပျံ့နှံ့နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်ရေး ရပြီးကာစ နိုင်ငံများတွင် မရင့်ကျက်သေးသော ဒီမိုကရေစီများကို အားပေးခြင်းက အဖွဲ့အစည်းကို တစ်ကမ္ဘာလုံး အသိအမှတ် ပြုထားသော လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေးအတွက် အုတ်မြစ်ချပေးနိုင်ခဲ့သည်။ OSCE ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များက ဥပဒေပုဒ်မ ကောင်စီတွင် အဖွဲ့ဝင်များ တိုးလာစေရန်လည်း လုပ်ဆောင် ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ယခင်ကထက် ပိုမိုများပြားသော နိုင်ငံများသည် ဥပဒေပုဒ်မ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူ စာချုပ်၏ စည်းမျဉ်းများကို လိုက်နာရန် ဆန္ဒရှိကြောင်း ဖော်ပြလာကြသည်။ နောက်ဆုံး အနေဖြင့် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး

အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်၍ ဥရောပ အသိုက်အဝန်း၏ စတင် လုပ်ဆောင်ချက်များကို မေ့ထား၍ မရပေ။

ဥရောပ သမဂ္ဂတွင် လူမှုရေး အခွင့်အရေးများနှင့် အလုပ်သမား ဈေးကွက်အတွင်း အလုပ် သမားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ဆောင်ရန် ခိုင်မာစည်း အားကောင်းသော စည်းကြပ်ရေး စနစ်ရှိသည်။ စီးပွားရေးကို အခြေခံခဲ့သော်လည်း အသိုက်အဝန်းသည် လူမှုရေး အခွင့်အရေး များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဒေသတွင်း ဩဇာညောင်းသော အဖွဲ့တစ်ခု ဖြစ်နေပေပြီ။ သမဂ္ဂမှ ပြဋ္ဌာန်း ထားသော အခွင့်အရေးများကို လိုက်နာအောင် လုပ်ဆောင်ရန် ပို၍လွယ်ကူသည့်အတွက် ၎င်း၏ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် ဥရောပ ကောင်စီ၏ အစောပိုင်း လုပ်ဆောင်ချက်များကိုပင် အရေးပါမှု အားဖြင့် ကျော်တက်သွားပြီ ဖြစ်သည်။ ပဋိညာဉ် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းက ညွှန်ပြနေသည့်အတိုင်း လူ့အခွင့် အရေးများသည် သမဂ္ဂအတွင်း ပိုမို ထင်ရှားသော အခန်းကဏ္ဍကို ရရှိလာကြပြီ ဖြစ်သည်။

အမှုတွဲများ

- .....
- Chagos Islanders v UK* (Applicn 35622/04) 20 December 2012.
- Cyprus v Turkey* (2001) ECHR, Application no 25781/94.
- Defrenne v SABENA*, Case 43/75, [1976] ECR 455.
- Denmark v Greece* (Applicn 3321/67), CM Resn DH (70) 1.
- Handyside v UK* Ser A, No 24 (1976).
- Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle fur Getreide and Futtermittel*, Case 11/70. [1970] ECR 1125.
- Ireland v United Kingdom* Ser A, No 25 (1978).
- Norway v Greece* (Applicn 3322/67), CM Resn DH (70)1.
- Open Door Counselling and Dublin Well Woman v Ireland* Ser A, No 246 (1992).
- Opinion 2/94 *Accession by the Community to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* [1996] ECR I-1759.
- Opinion 2/13 of the Court of Justice of the European Union, 18 December 2014.
- P v S and Cornwall County Council*, Case C-13/94, [1996] ECR I-2143.
- Rutili v Minister for the Interior*, Case 36/75, [1975] ECR 1219.
- Society for the Protection of the Unborn Child v Grogan*, Case C-159/90, [1991] ECR I04685.
- Stauder v Ulm*, Case 29/69, [1969] ECR 419.
- Stork*, Case 1/58, [1959] ECR 423.
- Sweden v Greece* (Applicn 3323/67), CM Resn DH (70) 1.

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

- .....
- Alston, P, Bustelo, M, and Heenan, J (eds), *The EU and Human Rights* (Oxford: Oxford University Press, 1999).
- Alston P, and de Schutter, O (eds), *Monitoring Fundamental Rights in the EU: The Contribution of the Fundamental Rights Agency* (Oxford: Hart, 2005).
- Betten, L, and Grief, N, *EU Law and Human Rights* (London: Longman, 1998).
- Van Bloed, A, and van Dijk, P (eds), *International Studies in Human Rights: The Human Dimension of the Helsinki Process* (Leiden: Kluwer, 1991).
- Brett, R, "Human rights and the OSCE" (1996) 18 *Human Rights Quarterly* 668-93.
- Christoffersen, J, and Madsen, M, *The European Court of Human Rights Between Law and Politics* (Oxford: Oxford University Press, 2013).

*Di Federico, G, *The EU Charter of Fundamental Rights: From Declaration to Binding Instrument* (Dordrecht: Springer, 2010).

Van Dijk, P, van Hoof, G, van Rijn, A, and Zwaak, L, *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, 4th edn (Mortsel: Intersentia, 2006).

Feus, K (ed), *The EU Charter of Fundamental Rights: Text and Commentaries* (London: Federal Trust, 2000).

Flynn, L, "The implications of Article 13 EC: After Amsterdam, will some forms of discrimination be more equal than others?" (1999) 36 *Common Market Law Review* 1127-52.

*Harris, DJ, O'Boyle, M, and Warbrick, C, *Law of the European Convention of Human Rights*, 3rd edn (Oxford: Oxford University Press, 2014).

Heintze, H, "Minority issues in West Europe and the OSCE High Commissioner on National Minorities" (2000) 7(4) *International Journal of Minority and Group Rights* 381.

Kruger, H, and Polakiewicz, J, "Proposals for a coherent human rights system in Europe: The European Convention on Human Rights and the EU Charter of Fundamental Rights" (2001) 22 *Human Rights Law Journal* 1-13.

Letas, G, "Two concepts of the margin of appreciation" (2006) 26(4) *Oxford Journal of Legal Studies* 705-32.

Mowbray, A, "The Interlaken Declaration – the beginning of a new era for the European Court of Human Rights?" (2010) 10(3) *Human Rights Law Review* 519-28.

Neuwahl, N, and Rosas, A (eds), *The EU and Human Rights* (The Hague: Martinus Nijhoff 1995).

OSCE, *OSCE Handbook* (Vienna OSCE, 2007).

Tarschys, D, Preface to D Gomien, *Short Guide to the European Convention on Human Rights*, 2nd edn (Strasbourg: Council of Europe, 1988).

Wadham, J, and Said, T, "What price the right of individual petition: Report of the Evaluation Group to the Committee of Ministers on the European Court of Human Rights" (2002) *European Human Rights Law Review* 169-74.

Wetzel, J, *The EU as a "Global Player" in Human Rights* (Abingdon: Routledge, 2011).

Wildhaber, L, "The European Convention on Human Rights and International Law" (2007) 56 *International and Comparative Law Quarterly* 217-32.

Websites

.....
www.coe.int – the Council of Europe.

www.conventions.coe.int – texts of Council of Europe instruments.
www.echr.coe.int – the European Court of Human Rights.
www.coe.int/en/web/commissioner – the Commissioner for Human Rights.
www.coe.int/ecri – European Commission against Racism and Intolerance.
europa.eu/index_en.htm – the European Union online (English).
curia.europa.eu – the Court of Justice of the European Union.
ec.europa.eu/justice/citizen/ – Citizen’s rights (European Union).
europa.eu/pol/socio/index_en.htm – index for European Union Social Affairs.
www.osce.org – Organization for Security and Co-operation in Europe.
www.osce.org/odihr – OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights.
www.osce.org/hcnm – OSCE High Commissioner on National Minorities.

(၈) အမေရိကတိုက်

ဥရောပနှင့် ကွဲပြားသည့် အချက်မှာ အမေရိကတိုက်တွင် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် သိသာသော သက်ရောက်မှု ရှိစေသည့် အဓိက ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုသာ ရှိသည်။ ယင်းမှာ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ အဖွဲ့ (OAS)ပင် ဖြစ်သည်။ ယခု အခန်းတွင် ထိုအဖွဲ့အစည်း၏ အစိတ်အပိုင်း များမှ လူ့အခွင့်အရေးများ စောင့်ကြည့်ပုံနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ပုံများကို ဆွေးနွေး သွားပါမည်။

အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ အဖွဲ့ကို ၁၉၄၈ ခုနှစ် (ဘိုဂိုတာ၊ ကိုလံဘီယာ) တွင် ကျင်းပခဲ့သော (၉) ကြိမ်မြောက် အမေရိက တိုက်နိုင်ငံများ ညီလာခံမှ စတင်တည်ထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အမေရိကတိုက်ဒေသတွင် အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းမှာ ၁၈၉၀ ခုနှစ် အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ နိုင်ငံတကာ သမဂ္ဂ (International Union of American Republics) စတင် ဖွဲ့စည်းချိန် ကတည်းက စခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အမေရိကတိုက်ရှိ မည်သည့် နိုင်ငံမဆို OAS တွင် အဖွဲ့ဝင် အဖြစ် ပါဝင်နိုင်သည်။ လက်ရှိတွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ၃၅ နိုင်ငံ ရှိပြီး ၂၅ နိုင်ငံသည် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် (American Convention on Human Rights) ကို လက်မှတ်ရေးထိုး ထားကြသည် (ထရီနီဒဒ်နှင့်တိုဘာဂိုနိုင်ငံနှင့် ပင်နီစွဲလားနိုင်ငံတို့သည် အငြင်းပွားဖွယ်ရာပင် ၎င်းတို့၏ လက်မှတ် ရေးထိုးမှုကို စွန့်လွှတ်ခဲ့သောကြောင့် လက်ရှိတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ ၂၃ နိုင်ငံသာ ရှိသည်။)။ ကျူးဘားနိုင်ငံမှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံရေး အကြောင်းပြချက် များကြောင့် ၎င်း၏ ပါဝင်မှုကို ၁၉၆၂ မှ ၂၀၀၉ ခုနှစ်အထိ ရပ်ဆိုင်းထားခဲ့သည်။ တစ်ဖက်တွင်မူ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ ဖြစ်သော်လည်း သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားခြင်း မရှိပေ။ ကနေဒါနိုင်ငံသည် လည်း သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိပေ။

ဘိုဂိုတာ ညီလာခံမှ လူသားတစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် ကြေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ယင်းမှာ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းထက် (၇)လ စောပြီး ဥရောပ သဘောတူ စာချုပ်ထက် နှစ်နှစ် စောသောကြောင့် ထင်ရှားသော အောင်မြင်မှု တစ်ခုဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ကြေညာစာတမ်းကို မည်သို့သော စည်းကြပ်သည့် နည်းလမ်း နှင့်မှ ထောက်ပံ့ထားခြင်း မရှိပေ။ လူ့အခွင့်အရေးကို စောင့်ကြည့်ခြင်းသည် နောက်ပိုင်းတွင် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းများနှင့် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးကို တည်ထောင်ခဲ့သော ၁၉၆၉ ခုနှစ် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူ စာချုပ်တို့ မှတစ်ဆင့် တရားဝင်ပုံစံ ဖြစ်လာသည်။ နိုင်ငံအများနှင့် သက်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာချက်ကို အစောဆုံး ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေးများ သည် အဖွဲ့အစည်း အတွက် ဦးစားပေး မဟုတ်ခဲ့ပေ။ ယခုတွင် OAS၌ သံတမန်ရေး၊ တစ်စိတ် တစ်ပိုင်း တရားစီရင်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး ဖြစ်စဉ်များ အသုံးပြု၍ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်သော လွန်စွာ ရှုပ်ထွေးသည့် စနစ်တစ်ခု ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အဖွဲ့အစည်း၏ လုပ်ငန်းများမှာ ဥရောပ ကောင်စီ၏ အောင်မြင်မှုများနှင့် မနှိုင်းယှဉ်သာပေ။

၈.၁ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ဖြစ်ပေါ် ထွန်းကားမှု

အမေရိကတိုက်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ဖြစ်ပေါ် ထွန်းကားမှုသည် အခက်အခဲများနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ နှစ်ပေါင်းများစွာပင် လက်တင် အမေရိက နိုင်ငံ အများအပြားသည် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုနှင့်/သို့မဟုတ် တော်လှန်ရေးကာလများ မငြိမ်မသက်မှုများ ဖြတ်ကျော်ခဲ့ရသည်။ ယနေ့ခေတ် နားလည်ထားသော ဒီမိုကရေစီသည် ဒေသတွင်း နိုင်ငံများစွာတွင် လက္ခဏာတစ်ရပ်မဟုတ်ခဲ့ပေ။ ရလဒ်အနေဖြင့် အစိုးရ အများအပြားသည် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတရားကို လက်သင့်ခံခြင်း မရှိကြပေ။ နိုင်ငံများမှ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ အပေါ် ၎င်းတို့၏ လုပ်ရပ်များအား တာဝန်ခံရမည်ဟူသည့် အချက်ကို လက်ခံရန်မှာ ပို၍ ဝေးသေးသည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် တရားစီရင်ရေးသည် အာဏာရှိနေသော အာဏာရှင်၏ လွှမ်းမိုးမှုမကင်းပေ။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့် အရေးကို လိုက်နာကျင့်သုံးရန် အားကိုး၍ မရပေ။ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ဖမ်းဆီးခြင်း အာဏာများ သည် မကြာခဏ ဥပဒေမဲ့ ဖြစ်ပြီး လူပေါင်းထောင်ပေါင်းများစွာသည် အစအန မကျန်အောင် ပျောက်ဆုံး သွားနိုင်သည်။ စနစ်တကျ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုကို ဖိနှိပ်ခြင်း ဆိုင်ရာ သက်သေများအား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တွေ့ရသည်။ တစ်ခါတရံတွင် အစိုးရ အပြောင်းအလဲများ လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်တတ်ပြီး လက်ရှိ အာဏာ ရယူထားသော အစိုးရကို ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော နည်းလမ်းများဖြင့် မကြာခဏ ဖယ်ရှားပစ် တတ်ကြသည်။ အာဏာ သိမ်းခြင်းလည်း မကြာခဏ ဖြစ်ပေါ်သည်။ OAS သည် ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းတစ်ခုကို ဖန်တီးရခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို စနစ်တကျ အစုလိုက် အပြုံလိုက် ချိုးဖောက်သည့် ဖြစ်ရပ်များကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများ လိုအပ်သော်လည်း အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ အားလုံးတွင် ထိရောက်သည့် စနစ်တစ်ခု အကောင်အထည် ဖော်ရန်မှာမူ ပြဿနာရှိပေသည်။

၈.၂ ကြေညာချက်နှင့် သဘောတူစာချုပ်များ

အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ အဖွဲ့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ စာတမ်း စကားဦးနှင့် အမျိုးမျိုးသော အပိုဒ်များတွင် လူတစ်ဦး၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများအကြောင်း ရည်ညွှန်းထားချက်များ ပါရှိသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအခွင့်အရေးများကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ထားခြင်း (သို့) စာရင်းပြုစုထားခြင်း မရှိပေ။ အကျယ်ချဲ့ ရှင်းပြရန် လိုအပ်နေသည်။

၈.၂.၁ အမေရိကတိုက် ကြေညာချက်

လူတစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် ကြေညာချက် (American Declaration on the Rights and Duties of Man) ပါ အချက်များသည် အကြမ်းဖျဉ်းအားဖြင့် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် ဆင်တူသည်။ ယင်းတွင် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ (အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်မှု၊ ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့်၊ အိမ်နှင့်

စာပေးစာယူများကို ချိုးဖောက်မှု မပြုနိုင်ခြင်း၊ မျှတစွာ တရားစီရင် ခံပိုင်ခွင့်) နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ (ယဉ်ကျေးမှု၊ အားလပ်ချိန်၊ အလုပ်နှင့် လူမှုဖူလုံရေး အကျိုးခံစားခွင့်များ) ပါဝင်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုကြေညာချက်တွင် အမေရိကတိုက် နိုင်ငံသားများ လိုက်နာရမည့် တာဝန်များကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုတာဝန်များမှာ အမျိုးမျိုး ဖြစ်ပြီး အရပ်ဘက်တာဝန်နှင့် စစ်ဘက်တာဝန်များ ထမ်းဆောင်ခြင်းမှ ထောက်ခံ အားပေးခြင်းအထိ၊ ပညာရေး၊ အသက်မပြည့်သေးသော ကလေးများအား ကာကွယ်ပေးခြင်း စသည်တို့မှ အစပြု၍ အခွန်ထမ်းဆောင်ရမည့် တာဝန်အထိ ပါဝင်သည်။ တာဝန်များသည် အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံသား တစ်ဦးသည် "အနိမ့်ဆုံး မူလတန်းအဆင့် ပညာရေး ရယူရန် တာဝန် ရှိသည်" (အပိုဒ် ၃၁) ဟူသော တာဝန်သည် ပညာရေး အခွင့်အရေးနှင့် ဆက်စပ် နေသည်။ အလားတူပင် မဲပေးခွင့်နှင့် အစိုးရတွင် ပါဝင်ခွင့်သည် မဲပေးရန် တာဝန်နှင့် အစွမ်းအစ နှင့် ဖြစ်နိုင်ချေက ခွင့်ပြုသရွေ့ အလုပ်လုပ်ရန် တာဝန်က သင့်တင့်သော အခြေအနေတွင် အလုပ်ရှိခွင့်နှင့် ဆက်စပ်သည် (အပိုဒ် ၃၇)။ ကြေညာချက်သည် စာချုပ် မဟုတ်သော်လည်း အမေရိကတိုက် တရားရုံးက ၎င်းသည် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်နိုင်စွမ်း ရှိသည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

အမေရိကတိုက် ကြေညာချက်၏ ဥပဒေ အဆင့်အတန်းကို သတ်မှတ်ရာတွင် ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ရှိသော ထိုကြေညာချက်၏ စံတန်ဖိုးနှင့် သိသာထင်ရှားမှုထက် ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခဲ့ချိန်က စ၍ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲလာသော လက်ရှိ အမေရိကတိုက် စနစ်ကို ကြည့်ရမည်။

အကြံပေး ထင်မြင်ချက် OC-10/89, စာပိုဒ် ၃၇

အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်သည် ကြေညာချက်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော စံနှုန်းများကို ကာကွယ်ရန် တာဝန်ရှိပြီး အထွေထွေ ညီလာခံမှ ကြေညာချက်ကို မကြာခဏ ညွှန်းဆိုလေရာ တရားရုံးက ကြေညာချက်သည် အဖွဲ့အစည်း၏ ပဋိညာဉ်နှင့် ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာတာဝန်၏ အရင်း အမြစ်တစ်ခုဟု မှတ်ချက် ပြုခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၄၅)။ ထို့ကြောင့် တရားရုံးက ကြေညာချက်တွင် ဥပဒေအရ သက်ရောက်မှု အချို့ ရှိပြီး တရားရုံးသည် ယင်းကို အခြေအနေအချို့တွင် အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုရန် အာဏာရှိသည်ဟု ဆိုခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၄၇)။ OAS ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအားလုံးက ထိုသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းတော့ မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ကြေညာချက်သည် လူ့အခွင့်အရေး တာဝန်များကို ပုံသွင်းပေးရာတွင် အချို့နိုင်ငံများ၌သာ သိသာထင်ရှားသော အခန်းကဏ္ဍ ရှိပေသည်။ ထိုအချက်ကို အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းများက သက်သေ ခံနေသည် (၈.၃.၁ ကို ကြည့်ပါ)။

၈.၂.၂ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်

ကြေညာစာတမ်း ထုတ်ပြန်ပြီးချိန်မှ စ၍ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများနှင့် ဥပဒေနှင့် ကုလသမဂ္ဂတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်မှုများကို အခြေခံကာ ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် (ဆန်တီရေဂို၊ ချီလီတွင် ကျင်းပခဲ့သော) နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးများ၏ (၅) ကြိမ်မြောက် ဆွေးနွေးပွဲ အစည်း

အဝေး၌ “ဤကမ္ဘာခြမ်းတွင် သဘောတူစာချုပ် တစ်ခု ထုတ်ပြန်ရန် အချိန် ကျရောက်ပြီ” ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (OEA/Ser.C/II.5, p10 - အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် တည်ထောင်ခဲ့သော ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် တူညီသည်။) အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူ စာချုပ်ကို ၁၉၆၉ ခုနှစ် ဆန်ဟိုဆေးမြို့၊ ကော်စတာရီကာ နိုင်ငံတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းစာချုပ်ကို တစ်ခါတရံတွင် ဆန်ဟိုဆေး သဘောတူ စာချုပ်ဟုလည်း ရည်ညွှန်း သည်။ သို့ရာတွင် လက်မှတ် ရေးထိုးမှု ၁၁ ခု ပြည့်သွားသည့် ဇူလိုင် ၁၉၇၈ ခုနှစ် မတိုင်မီအထိ သဘောတူစာချုပ်သည် အသက်ဝင်လာခြင်း မရှိပေ။ သဘောတူစာချုပ်၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ၎င်း၏ စကားဦး စာပိုဒ်များတွင် ဖော်ပြထားသည်။ “ဤကမ္ဘာခြမ်းတွင် ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်း ကျသော အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ ကိုယ်ပိုင် လွတ်လပ်မှုစနစ်နှင့် လူတစ်ဦးတွင် ရှိရမည့် အခွင့် အရေးများကို လေးစားမှုအပေါ် အခြေခံထားသော လူမှုတရားမျှတရေးတို့၏ မူဘောင်အတွင်း” နိုင်ငံများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လိုစိတ်ကို မြှင့်တင်ပေးရန် ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

သဘောတူစာချုပ်တွင် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများကို အသေးစိတ် ဖော်ပြထား သည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများကို အပိုဒ် တစ်ခုတည်းတွင်သာ ဖော်ပြထားပြီး (အပိုဒ် ၂၆) ဘူနိစ်အေးရီးစ်တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့သော OAS ပဋိညာဉ်ကို ရည်ညွှန်း၍ ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်ပြီး မှတ်သားဖွယ် တစ်ခုမှာ ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် OAS သည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည် (ဆန်ဆယ်လ်ဗဒေါ နောက်ဆက်တွဲကို နောက်ပိုင်းတွင် ဆွေးနွေးထား သည်)။ အမေရိကတိုက်သားများ အားလုံး၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် နည်းလမ်းများကို သဘောတူစာချုပ်က ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်ကို အမျိုးမျိုးသော တာဝန် များနှင့် အာဏာများပေးထားပြီး လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများတင်နိုင်သည့် စနစ် အသေး စိတ်ကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် ထိုဖြစ်စဉ်သည် ကော်မရှင်မှ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ သတင်းပို့တိုင်တန်းချက်များ လက်ခံနိုင်သည့် စွမ်းရည်အပေါ် မူတည်နေသည်။

၈.၂.၃ အခြား နောက်ဆက်တွဲများ

၈.၂.၃.၁ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်သော လူ့အခွင့် အရေး များ ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် နောက်ဆက်တွဲ (ဆန်ဆယ်လ်ဗဒေါ နောက် ဆက်တွဲ) ၁၉၈၈

နောက်ဆက်တွဲ၏ စကားဦးက ထိုအခွင့်အရေးနှစ်မျိုး ခွဲခြား၍ မရသည့်အကြောင်းကို အလေးစိုက် ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံအများစုမှာ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးတွင် မဲဆွယ်စည်းရုံးသည့် စကားလုံးများကို လက်တွေ့တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးမှု ပြုခြင်းဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဝန်လေး ကြသည်။ ထို့ကြောင့် နောက်ဆက်တွဲမှာ ၁၉၉၉ ခုနှစ်အထိ အသက်ဝင်လာခြင်း မရှိပေ။ သဘောတူ စာချုပ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံ အရေအတွက် ပိုမို နည်းပါးသည်။ နောက်ဆက်တွဲတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများသည်

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ကို ရောင်ပြန်ဟပ်နေသည်။ နိုင်ငံများ ထမ်းဆောင်ရသည့် တာဝန်များနှင့် ပတ်သက်၍ ကြည့်လျှင် လည်း ထိုနှစ်ခုအကြား ဆက်စပ်မှုကို တွေ့နိုင်သည်။

နောက်ဆက်တွဲတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ ရရှိရေးတွင် အဆင့်ဆင့် တိုးတက်မှုများ ရရှိစေရန်နှင့် ပြည်တွင်း ဥပဒေများနှင့် ကိုက်ညီစေရန် (အထူးသဖြင့် စီးပွားရေးနှင့် နည်းပညာပိုင်းတွင်) ရရှိသော အရင်းအမြစ်များ ခွင့်ပြုသလောက်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခြေအနေ ပေါ်လိုက်၍ လိုအပ်သော လုပ်ဆောင်ချက် များကို ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု နှစ်ခုလုံးအရ လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်။

အပိုဒ် ၁

နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ စီရင်ခွင့် နယ်မြေအတွင်း အခွင့်အရေးများ ရရှိစေရန် လိုအပ်သော ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းရန် တာဝန်ရှိသည် (အပိုဒ် ၂)။ နောက်ဆက်တွဲတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေး များမှာ အလုပ်ရှိခွင့်၊ လူမှု ဖူလုံရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ကျန်းမာသော ပတ်ဝန်းကျင်၊ အစားအသောက်၊ ပညာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ မိသားစုဘဝ ကာကွယ်ရေးနှင့် ကုန်သွယ်ရေး သမဂ္ဂဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များ ဖြစ်သည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ထိခိုက်လွယ်သောသူများ ဖြစ်သည့် ကလေးငယ်များ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများနှင့် မသန်စွမ်းများသည် အထူးစောင့်ရှောက်မှု လိုအပ်သည်ဟု ထောက်ပြ ထားသည်။

၈.၂.၃.၂ ၁၉၉၀ ခုနှစ် သေဒဏ် ဖျက်သိမ်းခြင်း ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူ စာချုပ် နောက်ဆက်တွဲ

သေဒဏ်ပေးခြင်း၏ ပြန်အဖတ်ဆယ်၍ မရတော့သော အကျိုးဆက်များကြောင့် နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်ပယ်အတွင်း သေဒဏ်ပေးခြင်းကို ဖျက်သိမ်းလာကြရာ ထိုနောက်ဆက်တွဲ (Protocol to the American Convention on Human Rights to Abolish the Death Penalty) သည် ဒေသတွင်း သေဒဏ်ဖျက်သိမ်းရန် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ဥရောပ ကောင်စီ၏ နောက်ဆက်တွဲ ၁၃ ကဲ့သို့ စစ်ဖြစ်ချိန် (သို့) စစ်ဖြစ်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခံရချိန်တွင်ပင် သေဒဏ်ပေးခြင်းကို ခြွင်းချက်ထားရှိ၍ မရပေ။

၈.၂.၄ အခြား သဘောတူစာချုပ်များနှင့် စာချုပ်စာတမ်းများ

OAS သည် ၎င်း၏ လူ့အခွင့်အရေး အကာအကွယ်များ၏ အကျယ်ကို သဘောတူစာချုပ်များ ထပ်မံ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ချဲ့ထွင်ခဲ့သည်။

၈.၂.၄.၁ ၁၉၈၅ ခုနှစ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တားဆီးရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူ စာချုပ်

၁၉၈၅ ခုနှစ် အထွေထွေ ညီလာခံ ပုံမှန်အစည်းအဝေးတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တားဆီးရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် (Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture) ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ဖွင့်ပေးခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားပြီး လူတစ်ဦးချင်းစီတွင်ရှိသည့် တာဝန်များကို ရှင်းပြ ထားသည်။ ထိုစာချုပ် အသက်ဝင်ရန် သဘောတူလက်မှတ်နှစ်ခုသာ လိုအပ်သည် (နှစ်နှစ်အတွင်း ရရှိခဲ့သည်)။ သဘောတူစာချုပ်အရ စစ်ဆေးမေးမြန်းစဉ်၊ ထိန်းသိမ်းထားစဉ်နှင့် ဖမ်းဆီးစဉ်အတွင်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ပပျောက်ရန် ရည်ရွယ်၍ ရဲအရာရှိများနှင့် ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် တာဝန်ကျသော ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများကို သင်တန်းများ ပေးအပ်ရသည်။ အမေရိကတိုက်ရှိ နိုင်ငံ အများအပြားတွင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားသူများကို ဆက်ဆံသည့် ပုံစံမှာ ပြဿနာရှိသည်။ အထူးသဖြင့် စစ်အာဏာရှင် အုပ်ချုပ်နေသည့် ကာလများတွင် ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂက ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများအပေါ် ဆက်ဆံရမည့် စံနှုန်းများနှင့် ဥပဒေ လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်သည့် အရာရှိများနှင့် တရားစီရင်ရေး အရာရှိများ လိုက်နာရမည့် လမ်းညွှန်ချက်များကို သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။ သဘောတူစာချုပ်က ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရကြောင်း စွပ်စွဲချက်များကို ဘက်မလိုက်ဘဲ စစ်ဆေးပေးရန် အာမခံချက် ပေးထားပြီး ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သူများကို ရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်းနှင့် နေရပ်လွှဲပြောင်းပေးခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အမျိုးမျိုး သော စီရင်ခွင့် အာဏာဆိုင်ရာ ပြဿနာများကိုလည်း ဖြေရှင်းထားသည်။

၈.၂.၄.၂ ၁၉၉၄ ခုနှစ် လက်စဖျောက် ခံခြင်း ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူ စာချုပ်

ဘရာဇီးနိုင်ငံ ဘယ်လန်ဒိုပါရာတွင် အထွေထွေ ညီလာခံမှ လက်စဖျောက်ခံခြင်း ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Inter-American Convention on the Forced Disappearance of Persons) ကို အုတ်မြစ်ချပေးခဲ့ပြီး ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် စတင် အသက်ဝင်လာသည်။ အမေရိကတိုက် တွင် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်စဉ် ကာလများအတွင်း ထောင်ပေါင်းများစွာသော လူတို့ အစအနမကျန် အောင် ပျောက်ကွယ်သွားခြင်းများ ရှိသည်။ စကားဦးအရ ယင်းလုပ်ရပ်မှာ ထိုကမ္ဘာ့ခြမ်း၏ ယုံကြည်မှုအပေါ် ဖော်ကားလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ လူများကို စနစ်တကျ လက်စဖျောက်ပစ်ခြင်း သည် လူသား မျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှု တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု OAS ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက စကားဦးတွင် ထပ်မံ ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအချက်သည် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ အမိန့် အပိုဒ် ၇(၁)ကို ယူသုံးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းအပိုဒ်တွင်လည်း လူများကို လက်စဖျောက်ခြင်းသည် လူသား မျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သည့် အမှုဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂ တွင် လက်စဖျောက်ခြင်းကို အောက်ပါအတိုင်း သတ်မှတ် ထားသည်။

နိုင်ငံတော်၏ အေးချမ်းမှုများမှ (သို့) နိုင်ငံတော်၏ ခွင့်ပြုချက်၊ ထောက်ပံ့မှု (သို့) မသိကျိုးကျွံမှုအရ လုပ်ဆောင်သော လူများ (သို့) လူအုပ်စုများမှ လူတစ်ဦး (သို့) လူအများကို မည်သည့်နည်းနှင့် မဆို ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်ခွင့်များ ထိခိုက်စေခြင်း ဖြစ်သည်။ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသူနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များ မရရှိခြင်း (သို့) လွတ်လပ်ခွင့် ချိုးဖောက်ခြင်းအား အသိ အမှတ် မပြုခြင်း (သို့) ထိုသူ ရှိသည့် နေရာကို အချက်အလက် မပေးခြင်းတို့ဖြင့် ထိုသူ၏ ဥပဒေ ကုစားမှုနှင့် တရားမျှတမှုအတွက် ဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အာမခံချက်များ ခံစားခွင့်တို့ကို ထိခိုက်စေခြင်း ဖြစ်သည်။

လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် လက်စဖျောက်ပစ်ခြင်းများအား ကျင့်သုံးခြင်း မပြုရန်၊ ခွင့်မပြုရန်နှင့် သည်းခံမနေရန် သဘောတူကြရသည်။ ထိုရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သူများကိုလည်း အပြစ်ပေး အရေးယူနိုင်ရန် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းရသည်။ နိုင်ငံ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း ဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်များ အပါအဝင် အမျိုးမျိုးသော စီရင်ခွင့် အာဏာဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကိုလည်း ဖြေရှင်း ပေးထားသည်။ လက်စဖျောက် ခံရခြင်းသည် လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုတစ်ခု ဖြစ်လေရာ အပိုဒ် ၈ တွင် အထက်လူကြီးများ၏ အမိန့် (သို့) ညွှန်ကြားချက် များကြောင့် ပြုလုပ်ရပါသည် ဟူသည့် ခုခံလျှောက်လဲချက်များကို ခွင့်မပြုဟု ဖော်ပြထားသည်။

၈.၂.၄.၃ ၁၉၉၄ ခုနှစ် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများအား တားဆီးရေး၊ အပြစ်ပေးရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေး ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် (ဘဲလမ်ဒိုပါရာ သဘောတူစာချုပ်)

ထိုသဘောတူစာချုပ် (Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women) ကို လက်စဖျောက်ခံရခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ် ထုတ်ပြန်သည့် အချိန်နှင့် တစ်ချိန်တည်းလောက်ပင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း ထိုစာချုပ်သည် ၁၉၉၅ ခုနှစ်ကပင် အသက်ဝင်လာခဲ့သောကြောင့် ယင်းမှာ ပို၍ လူကြိုက် များသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းမှာ အံ့ဩဖွယ်ရာပင် ဖြစ်သည်။ လက်တီနို ယဉ်ကျေးမှုတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အဆင့်အတန်းကို မြှင့်တင်ခြင်းသည် ရှည်လျားပြီး စိတ်ညီးညှူဖွယ်ရာ ဖြစ်စဉ် တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ထိုကိစ္စရပ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် လက်စဖျောက် ခံရခြင်း ကိစ္စရပ်များသည် လက်တင်အမေရိကားတွင် ဖြစ်ရပ် အသစ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ သဘောတူ စာချုပ်သည် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများ တိုက်ဖျက်ရေး ကြေညာချက်နှင့် အမျိုးမျိုး သော ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများ ပေါင်းစပ်ထားသည့် ရလဒ် ဖြစ်သည်။ စာချုပ်တွင် “မည်သို့သော အဆင့်အတန်း၊ လူမျိုး (သို့) လူမျိုးစု၊ ဝင်ငွေ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ပညာရေး အဆင့်အတန်း၊ အသက်အရွယ် (သို့) ဘာသာရေး ယုံကြည်ချက်တွင် မဆို အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ခြင်းရှိပြီး စာချုပ်၏ အခြေခံ အုတ်မြစ်များကို ထိခိုက်နေသည်” ဟု ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြထားသည် (စကားဦး)။ အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှု အပါအဝင် အမျိုးသမီးများကို ရုပ်ပိုင်း ဆိုင်ရာ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများကို တားမြစ်ထားသည် (အပိုဒ် ၂)။ ထို့ပြင် သဘောတူစာချုပ်က အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်မှု ခံစားခွင့်၊ တည်တံ့ခိုင်မြဲမှု၊ မျှတသော တရားစီရင် ခံပိုင်ခွင့်၊ အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်၊ ဥပဒေ၏ အကာ

အကွယ် ရရှိပိုင်ခွင့်နှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရမှုများမှ ကင်းလွတ်ခွင့်တို့ အပါအဝင် အမျိုးသမီးများ ခံစားနိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကိုလည်း ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၄)။ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများ လိုက်နာရမည့် တာဝန်များကို အပိုဒ် ၇ မှ ၉ တွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများအား စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း၊ ရုံးတင်ခြင်းနှင့် အပြစ်ပေးခြင်းတို့ထက် ပိုလုပ်ရန် သဘောတူညီထားကြသည်။ ဥပမာ အမျိုးသမီး များသည် တစ်ဆင့် နိမ့်ကျသည်ဟူသည့် အမြင်ကို အခြေခံထားသော ခွဲခြားဆက်ဆံလိုစိတ်များ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပုံစံခွက် အမြင်ဖြင့် မြင်နေခြင်းတို့ကို တိုက်ဖျက်ရန် နိုင်ငံများသည် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ အပေါ် ထားရှိသည့် လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ပုံစံများကို ပြောင်းလဲပစ်ရန် လုပ်ဆောင်ကြရမည် (အပိုဒ် ၈)။ နိုင်ငံများ အပေါ်တွင် ထားရှိသော တာဝန်များမှာ အသေးစိတ်ကျပြီး ထိုဥပမာကဲ့သို့ပင် ဖြစ်စဉ်၏ အဓိက အကြောင်းအရာကို ဦးတည်သည်။ သင့်လျော်သော သင်တန်းနှင့် ပညာပေးမှု မရှိဘဲ ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာများကို ပယ်ဖျက်ပစ်ရန်မှာ ခက်ခဲသည်။ အမေရိကတိုက်ရှိ နိုင်ငံများ အသိအမှတ်ပြုထားသကဲ့သို့ပင် ပညာရေးမှာ အဓိကကျသည်။ အခြား နိုင်ငံအများ အပြားတွင် အစိုးရ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် ပြုလုပ်သော အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှု တိုက်ဖျက်ရေး ကမ်ပိန်းများဖြင့် နှိုင်းယှဉ် ကြည့်နိုင်သည်။ သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သော အကာအကွယ် ပေးရေး နည်းလမ်းများတွင် လူတစ်ဦးချင်းစီနှင့် NGO များမှ အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်ထံသို့ သတင်းပို့ တိုင်တန်းခြင်းများ ပါဝင်သကဲ့သို့ လက်မှတ်ရေးထိုး ထားသော နိုင်ငံများမှ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာတင်ခြင်းတို့လည်း ပါဝင်သည်။

၈.၂.၄.၄ ၁၉၉၉ ခုနှစ် မသန်စွမ်းသူများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်

အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ အဖွဲ့၏ ပို၍ လတ်တလောကျသော လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုမှာ မသန်စွမ်းသူများ အပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် (Inter-American Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Persons with Disabilities) ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်အရ မသန်စွမ်းသူများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်စေရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီကို ထူထောင်ခဲ့သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်သည် ခေတ်ရှေ့ပြေးသော စာချုပ်တစ်ခု ဖြစ်ပြီး အခြား စနစ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပိုမို တိုးတက်သည်ကို တွေ့ရသည်။ နောင်တွင် ကုလသမဂ္ဂမှာလည်း ထိုကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး သဘောတူစာချုပ် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

၈.၂.၄.၅ ၂၀၁၅ ခုနှစ် သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အမေရိက တိုက် သဘောတူစာချုပ်

၁၁ ရက်နေ့ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် (Inter-American Convention Protecting the Human Rights of Older Persons) စတင် အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ ပထမဆုံးသော ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်ဖြစ်ပြီး သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ အခြေအနေကို ဖြေရှင်းပေးသည့် ပထမ ဆုံးသော ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိသည့် စာချုပ် ဖြစ်သည်။ စာချုပ်နှင့် ၎င်းတွင် ပါဝင်သည့် အချက်များကို လုံလောက်စွာ အသိအမြင် မြှင့်တင်ပေးနိုင်ရန် အပိုဒ် ၃၂ တွင် လက်မှတ် ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံများ လိုက်နာရမည့် တာဝန်များကို ဖော်ပြထားသည်။ သင့်လျော်သော လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံအရေအတွက် ပြည့်မီပါက နိုင်ငံများ အစုအဝေးနှင့် ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီများကို တည်ထောင်ကာ သဘောတူစာချုပ်အောက်တွင် နိုင်ငံများ ထားရှိသော ကတိကဝတ်များကို စောင့်ကြည့် သွားမည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၃၃-၃၆)။

၈.၃ အင်စတီကျူးရှင်း မူဘောင်

၈.၃.၁ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်

(ဝါရှင်တန် ဒီစီတွင် အခြေစိုက်သော) အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်တွင် တမူထူးခြားသော ကဏ္ဍနှစ်ရပ် ပါဝင်သည်။ ယင်းမှာ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ အဖွဲ့၏ လွတ်လပ်ပြီး အမှီအခိုကင်းသော အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်ပြီး ၎င်းနှင့် ကိုက်ညီသော တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သည်။ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်သည် ကော်မရှင်ကို ထပ်မံ အားဖြည့်ပေးခဲ့ပြီး တာဝန်နှင့် လုပ်ငန်းများလည်း ထပ်ဆောင်းပေးခဲ့သည်။

၈.၃.၁.၁ ကော်မရှင်၏ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်ပုံ သမိုင်းကြောင်း

အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်ကို နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးများ၏ (၅) ကြိမ်မြောက် ဆွေးနွေးပွဲ အစည်းအဝေး ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် စတင် တည်ထောင်ခဲ့သည် (OEA/Ser.C /II.5)။ ယင်းမှာ (ဥရောပ ကောင်စီ၏) ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး ထူထောင်ခဲ့ သည့် နှစ်နှင့် တိုက်ဆိုင်နေသည်။ ၁၉၆၀ တွင် OAS ကောင်စီက ကော်မရှင် ဥပဒေကို အတည်ပြု ခဲ့ပြီး ပထမဆုံးသော ရွေးကောက်ပွဲကို ထိုနှစ်နှောင်းပိုင်းတွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ အပြင်ပိုင်းတွင် ကော်မရှင် ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အထွေထွေ စိတ်ပါဝင်စားမှုဆိုင်ရာ ခေါင်းစဉ်များကို စုံစမ်း စစ်ဆေးကာ လူ့အခွင့်အရေး လေးစားလိုက်နာမှုကိုမြှင့်တင်ပေးရန် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မကြာမီပင် ကော်မရှင် မှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု တိုင်ကြားလွှာများနှင့် ဝန်ပိလာတော့သည်။ ထိုတိုင်ကြားလွှာ များကို စစ်ဆေးရန် အာဏာ မရှိလေရာ ကော်မရှင်သည် အရေးယူသင့်သော အစုလိုက်အပြုံ

လိုက် စနစ်တကျ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ တည်ရှိခြင်းကို မှတ်တမ်း တင်ထားလေသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ပြန်ခြင်းနှင့် အထွေထွေ ညီလာခံတွင် ဆွေးနွေးစေခြင်းက မေးခွန်း ထုတ်ခံရသော နိုင်ငံအပေါ် နိုင်ငံရေးနှင့် ကျင့်ဝတ်ပိုင်းအရ ဖိအားပေးမှုများ ရှိလာစေလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ စိတ်မကောင်းဖွယ်ရာပင် ယင်းအချက်မှာ အမြဲ မမှန်ကန်ပေ။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် (ဥရုဇွေးနိုင်ငံ ပွန်တာ ဒယ်လ် အက်စ်တီတွင် ကျင်းပသော နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးများ၏ (၈) ကြိမ်မြောက် ဆွေးနွေးပွဲ အစည်းအဝေး၌) ကော်မရှင်၏ ဥပဒေကို ချဲ့ထွင်ရန် ပထမဆုံး တောင်းဆိုမှုကို ပြုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၆၅ ခုနှစ်အထိ မည်သို့သော ပြောင်းလဲမှုမှ မဖြစ်ခဲ့ပေ။ ၁၉၆၇ ဘူနိစ်အေးရီးစ် နောက်ဆက်တွဲအရ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့် အရေး ကော်မရှင်သည် OAS ၏ အဓိက အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။

၈.၃.၁.၂ ကော်မရှင်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ

သဘောတူစာချုပ်နှင့်အညီ ကော်မရှင်ကို “ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် ပြည့်စုံပြီး လူ့အခွင့်အရေး နယ်ပယ်တွင် အရည်အချင်း ပြည့်ဝသည်ဟု အသိအမှတ် ပြုထားကြသော” အဖွဲ့ဝင် (၇) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည် (အပိုဒ် ၃၄)။ ထိုသူများကို OAS ၏ အထွေထွေ ညီလာခံမှ ခန့်အပ်သည်။ ထိုသူများသည် ထပ်မံ သက်တမ်းတိုးနိုင်သော သက်တမ်း တစ်ကြိမ်၊ ၄ နှစ်တာကို အစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် မဟုတ်ဘဲ ၎င်းတာဝန်ကျရာ ရာထူးအတိုင်း ထမ်းဆောင်သည်။ (အပိုဒ် ၃၆-၃၇)။ နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံမှာ အဖွဲ့ဝင် နှစ်ဦး မဖြစ်စေရ။ အခြား အဖွဲ့များ နည်းတူ ရွေးကောက်ပွဲကို နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် အလှည့်ကျ ကျင်းပသည်။

OAS ၏ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး အဖွဲ့က ကော်မရှင်အတွက် အတွင်းရေးမှူး ဝန်ဆောင်မှုများ ဆောင်ရွက်ပေးသည်။

၈.၃.၁.၃ ကော်မရှင်၏ တာဝန်များ

ကော်မရှင်သည် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများနှင့် ၎င်း၏ စည်းမျဉ်းများအရ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သည် (အပိုဒ် ၃၉)။ ၎င်း၏ အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှာ လူ့အခွင့်အရေး လိုက်နာမှုကို စောင့်ကြည့်ရန် ဖြစ်သည် (ပြင်ဆင်ထားသော အပိုဒ် ၁၅၀၊ OAS ပဋိညာဉ်)။ ကော်မရှင်တွင် တာဝန် နှစ်ခု ရှိသည်။ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများနှင့် သက်ဆိုင်သော တာဝန်နှင့် လက်မှတ်ရေးထိုး မထားသော်လည်း OAS ၏ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်သော နိုင်ငံများ အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော တာဝန် ဖြစ်သည်။ OAS အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော တာဝန်များမှာ ကော်မရှင်တွင် ရှိပြီး တာဝန်များ ဖြစ်ပြီး အလေ့အကျင့်များနှင့် OAS ပဋိညာဉ်မှ ဆင်းသက်လာသည့် တာဝန်များ ဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းစဉ် စည်းမျဉ်းများသည် ကော်မရှင် လိုက်နာရမည့် လုပ်ငန်းစဉ် နှစ်ခုကို ခွဲခြား ပေးထားသည်။ ကော်မရှင် ဥပဒေ၏ အပိုဒ် ၁ တွင် လူ့အခွင့်အရေးကို “(က) အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်တွင်

ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေးများ (ခ) လူတစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် ကြေညာချက်တွင် ပါဝင်သည့် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံး လိုက်နာရမည့် အခွင့်အရေး” ဟူ၍ သတ်မှတ်ပေးထားသည်။

ကော်မရှင်သည် ၎င်း၏ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသည် ဟူသော စွပ်စွဲချက်များကို လက်ခံ သုံးသပ်၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ ပြုလုပ်သည်။ ထိုအကြောင်းကို အောက်တွင် ပို၍ အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။ အဆိုပါ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ ရှိသော်လည်း လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ တိုင်ကြားလွှာများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးကို စနစ်တကျ ချိုးဖောက်သော နိုင်ငံများအကြောင်း အသေးစိတ် အစီရင်ခံစာများ ပြင်ဆင်သည့် ကော်မရှင်၏ တာဝန်နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် နောက်ရောက်နေလေသည်။ သဘောတူစာချုပ် အသက်မဝင်ခင် အချိန်အထိ ကော်မရှင်သည် ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်နှင့် အစီရင်ခံရန် တာဝန်ရှိသည့် တစ်ခုတည်းသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည် (ကုလသမဂ္ဂမှ အချို့သော ကိစ္စရပ်များကို စွက်ဖက်ခွင့် ရှိလေသည်)။

ကော်မရှင်က လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အမေရိကတိုက်တွင် လူ့အများ နားလည်မှု မြှင့်တင်ပေး ခြင်းကိုလည်း လုပ်ဆောင်သည်။ ကော်မရှင်မှ သင့်လျော်သော ခေါင်းစဉ်များ အလိုက် ညီလာခံများ၊ ဟောပြောပွဲများနှင့် အစည်းအဝေးများ ကျင်းပခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေပေးခြင်း၊ နိုင်ငံများကို လူ့အခွင့်အရေး တာဝန်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး အကြံပေးခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးနေစဉ် အချိန်တွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို ကြိုတင် ကာကွယ်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန် တောင်းဆိုနိုင်သည်။ အမေရိကတိုက် သဘောတူ စာချုပ်အရ ကော်မရှင်သည် အမှုများကို အမေရိကတိုက် တရားရုံးသို့ တင်သွင်းနိုင်ပြီး သဘောတူ စာချုပ်ကို အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုရာတွင် ကော်မရှင်၏ အမြင်ကို တောင်းခံနိုင်သည်။ ကော်မရှင်မှ နှုတ်ဖြင့် ထွက်ဆိုခြင်းများကို ကြားနာပေးနိုင်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် NGO များနှင့် နိုင်ငံတော်နှင့် မသက်ဆိုင်သူများအတွက် ကော်မရှင်သည် လက်လှမ်းမီလွယ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ကော်မရှင်၏ အဓိက တာဝန်မှာ “လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာမှု မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန်” ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၄၁)။ ယနေ့အချိန်တွင် ကော်မရှင်၏ အဓိက တာဝန်များမှာ လူ့အခွင့်အရေး အကြောင်း အသိပညာ မြှင့်တင်ရန်၊ အစီရင်ခံစာများနှင့် လေ့လာရေးများ ဖန်တီးပေးရန်၊ နိုင်ငံများအတွက် သတင်းအချက်အလက်နှင့် အကြံပေး ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်ရန်၊ တောင်းဆိုလွှာများနှင့် အခြား သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကို အရေးယူရန် စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ အချက်အလက် ရှာဖွေရေး၊ ဖြစ်ပွားရာ နေရာသို့ သွားရောက် စုံစမ်းခြင်းနှင့် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတွင် လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို အစီရင်ခံစာ ပြုစုခြင်းတို့သည် ကော်မရှင်၏ အရေးပါသော လုပ်ငန်းများ ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်သည် OAS အထွေထွေ ညီလာခံကို နှစ်စဉ် အစီရင်ခံစာ တင်ရသည်။

၂၀၁၆ခုနှစ် မေလတွင် ကော်မရှင်သည် ကြီးမားသော ရန်ပုံငွေ ပြတ်တောက်မှုကို ရင်ဆိုင်နေရပြီး စီစဉ်ထားသော ခရီးစဉ်များကို ဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် ဝန်ထမ်းအင်အား လျှော့ချခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ရသည်။ ဤအချက်က ကမ္ဘာ့တစ်ဝှမ်းတွင် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ မြင့်တက်စေခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ခရီးစဉ်များနှင့် လုပ်ငန်းများမှာ ဆက်လက် အသက်ဝင်နေခဲ့သည်။

၈.၃.၂ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး

အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးကို အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် အရ တည်ထောင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လူတစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးများကို တရားဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်ခြင်းကို ၁၉၄၈ ခုနှစ် အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ၏ ဘိုဂိုတာ နိုင်ငံတကာ အစည်း အဝေးတွင် စတင် အကြံပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည် (OAS/Ser.L/V/II.14)။ မတူညီသော အမြင်များ ရှိသော်လည်း အရည်အသွေး ပြည့်ဝသော တရားရုံးတစ်ရုံး တည်ထောင်ရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို သဘောတူစာချုပ်ထဲတွင် ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ တရားရုံးသည် “လွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေး ဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်း တစ်ခုဖြစ်ပြီး အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ကို ကျင့်သုံးရန်နှင့် အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုရန် တာဝန် ရှိသည်” (အပိုဒ် ၁၊ တရားရုံးဆိုင်ရာ ဥပဒေ)။

၈.၃.၂.၁ တရားရုံး၏ ဖွဲ့စည်းပုံ

တရားရုံးတွင် “ကိုယ်ကျင့်တရား ပြည့်ဝပြီး လူ့အခွင့်အရေး နယ်ပယ်တွင် အရည်အချင်း ပြည့်ဝသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုခံထားရသော၊ အမြင့်ဆုံး တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နိုင်ရန် လိုအပ်သော အရည်အချင်းများနှင့် ပြည့်စုံသော” တရားသူကြီး ၇ ဦးကို ၎င်းတို့၏ ပင်ကိုယ် အရည်အချင်းများကို အခြေခံ၍ ရွေးကောက်သည် (အပိုဒ် ၅၂)။ တရားသူကြီးများကို အထွေထွေ ညီလာခံမှ ထပ်မံ သက်တမ်းတိုးနိုင်သော သက်တမ်း တစ်ကြိမ်၊ ၆ နှစ်တာ တာဝန် ထမ်းဆောင်ရန် ရွေးချယ်သည်။ ထိုသူများကို ရွေးချယ်သည့် အချိန်အား မတူညီအောင် လုပ်ထားကာ ရွေးကောက်ပွဲကို (၃)နှစ်တစ်ကြိမ် ကျရောက်ရန် စီမံထားသည် (အပိုဒ် ၅၄)။ တရားရုံးသည် ကော်စတာရီကာနိုင်ငံ၊ ဆန်ဟိုဆေးမြို့တွင် ရာသက်ပန် ရုံးထိုင်သော်လည်း အီကွေဒေါ၊ ဟွန်ဒူးရက်စ်နှင့် ပနားမား အပါအဝင် အမေရိကတိုက်အတွင်း အခြားနေရာများတွင်လည်း စည်းဝေးသည်။

၈.၃.၂.၂ တရားရုံး၏ လုပ်ငန်းများ

တရားရုံးသည် တရားရုံးဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ အောက်တွင် အလုပ်လုပ်သည်။ ၎င်း၏ ကနဦး လုပ်ငန်းစဉ် စည်းမျဉ်းများသည် စတုရက်စ်ဘာ့ဂ် စည်းမျဉ်းများကို ပုံစံယူထားခြင်း ဖြစ်သော်လည်း နှစ်ပေါင်းကြာလာသောအခါ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ကျစ်လျစ်အောင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ နောက်ဆုံး လုပ်ငန်း စည်းမျဉ်းများကို နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၉ တွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ အဓိက

ပြောင်းလဲခဲ့သည့် အချက်မှာ တရားရုံးမှ သဘောတူစာချုပ် ချိုးဖောက်သည့် အမှုတစ်ခုကို လက်ခံလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် နစ်နာသူ(များ)၊ ၎င်းတို့၏ ဆွေမျိုးများနှင့်/သို့မဟုတ် ခန့်အပ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များသည် တရားရုံး၌ ကြားနာသည့် အဆင့်အားလုံးတွင် တိုက်ရိုက် ပါဝင်ခွင့် ရရှိမည်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မူလ ဥပဒေပ ကောင်စီစနစ်နှင့် ဆင်တူသည့် စနစ်တွင် (နောက်ဆက်တွဲ ၁၁ မတိုင်မီက စနစ်) ကော်မရှင်နှင့် နိုင်ငံများကသာ အမှုသည် အဖြစ် ပါဝင်ခွင့် ရှိသည် (အပိုဒ် ၆၁)။

အမေရိကတိုက် တရားရုံးတွင် အကြံပေး စီရင်ခွင့်ရော၊ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရော ရှိသည်။ နိုင်ငံများသည် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးချိန်၌ (သို့) လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက်ပိုင်း မည်သည့် အချိန်တွင်မဆို တရားရုံး၏ စီရင်ခွင့်ကို လက်ခံ မခံ ရွေးချယ်နိုင်ပါသည်။ သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်နိုင်ချေရှိသည့် အမှုများကို စီရင်ဆုံးဖြတ်သည့်အခါ တရားရုံးတွင် အမှုစတင်ကြားနာ စစ်ဆေးနေဆဲ အချိန်၌ပင် ယာယီ လုပ်ဆောင်ချက် အမိန့်များကို ချမှတ်သွားနိုင်ပါသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ထိုသို့ ချမှတ်ခြင်းများသည် အလွန် အရေးကြီးအခါ (သို့) အလျင်အမြန် တုံ့ပြန်ရန် လိုအပ်ပြီး ပြန်လည် ပြင်ဆင်၍မရသော ခြိမ်းခြောက်မှု လူအများအပေါ် ကျရောက်နေသည့်အခါမှသာ လုပ်ဆောင်လေ့ ရှိသည် (အပိုဒ် ၆၃)။ ထိုသို့ ကြားဖြတ် လုပ်ဆောင်ချက် အမိန့်များ ချမှတ်ခွင့် ရှိခြင်းသည် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှု တိုက်ဖျက်ရေး ကော်မတီ (သို့) လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီများ ရရှိသည့် အခွင့်အရေးနှင့် ဆင်တူသည်။ ယာယီ လုပ်ဆောင်ချက်များကို အယ်လ်မန် လကာယို (*Aleman Lacayo*)၊ ဒိုမေနီကန် ရီပူဘလစ်နိုင်ငံရှိ ဟေတီလူမျိုးများနှင့် ဒေတီဇာစ်မြစ်ရှိ ဒိုမေနီကန်လူမျိုးများအမှု (*Case of Haitians and Dominicans of Haitian Origin in the Dominican Republic*) အပါအဝင် အမှုအများအပြားတွင် ချမှတ်ခဲ့သည်။

ဥပမာ

ပလန်ဒီဆန်ချက်၏ အစုအလိုက် အပြုလိုက် လူသတ်မှု နှင့် ဣတီမာလာ (*Case of the Plan de Sanchez Massacre v Guatemala*), Series C, No 105 (၂၀၀၄)

၁၈ ဇူလိုင် ၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် အစိုးရတပ်ဖွဲ့များမှ ပလန်ဒီဆန်ချက်၏ ကျေးရွာကို တိုက်ခိုက်ရာတွင် လူပေါင်း ၂၆၈ ဦးခန့် (အများစုမှာ မာယာ အာချီ လူမျိုးများ ဖြစ်ကြသည်) အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ဣတီမာလာသည် ထိုအချိန်တွင် ပြည်တွင်းစစ် ကျရောက်နေသည့်အချိန် ဖြစ်သည်။ မာယာ လူမျိုးများ၏ သေဆုံးသူများကို မြှုပ်နှံခြင်း ဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့များကို လေးစားခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ ပိုင်ဆိုင်မှုများလည်း သိသိသာသာ ပျက်စီးခဲ့ပြီး ယေဘုယျအားဖြင့် ရွာနှင့် ကျေးရွာနေ လူဦးရေများ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ နိုင်ငံတော်အပေါ် စွဲဆိုချက်များကို ပြည်တွင်းတွင် ကြားနာခဲ့သော်လည်း အချိန်အကြာကြီးသာ မျောနေခဲ့သည်။ အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်သို့ တိုင်ကြားလွှာ တင်သွင်းခဲ့ပြီး ထိုအမှုကို တရားရုံးသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် အစိုးရမှ အချက်အလက်များ မှန်ခံသည်ဟု ဝန်ခံခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အမေရိကတိုက် တရားရုံးက ဣတီမာလာနိုင်ငံသည် လူမဆန်စွာ ဆက်ဆံမှုပြုခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ တရားမျှတစွာ ရုံးတင်စစ်ဆေးခံနိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ခွင့်နှင့် ကိုးကွယ်ခွင့်၊ တွေးခေါ်ခွင့်နှင့် ဖော်ထုတ်ခွင့်နှင့်

အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်တို့အပါအဝင် သဘောတူစာချုပ်၏ ပြဋ္ဌာန်းချက် အများအပြားကို ဖောက်ဖျက်ကြောင်း တွေ့ခဲ့ရသည်။

နောက်ဆက်တွဲ အမှားပြင်ဆင်ခြင်း ကိစ္စရပ်တွင် တရားရုံးက တွတီမာလာနိုင်ငံကို အချက် အလက်များ အား စစ်ဆေးရန်၊ ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်၊ ရုံးတင်စစ်ဆေးပြီး အပြစ်ပေးရန်၊ ကျေးရွာတွင် လူသိရှင်ကြား အသိအမှတ်ပြုရန်၊ ကျေးရွာ၏ ဘုရားကျောင်းကို ပြင်ဆင်ပေးရန်၊ နှစ်နာသူများအား ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ပေးရန် အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် (တစ်ဦးလျှင် ဒေါ်လာ ၅၀၀၀ ခန့်ဖြင့်) အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၈ သန်းနီးပါးခန့်ကို ငွေကြေးဖြင့် လျော်ကြေးပေးရန်နှင့် (တစ်ဦးလျှင် ဒေါ်လာ ၂၀၀၀၀ ခန့်ဖြင့်) အခြား ငွေကြေးမဟုတ်သော လျော်ကြေးများ ပေးရန်လည်း အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ယင်းမှာ လူ့အခွင့်အရေးတွင် အကြီးမားဆုံး သော လျော်ကြေးပေးမှု ဖြစ်သည်။

ကော်မရှင် (သို့) နိုင်ငံများမှ တရားရုံးသို့ တင်သွင်းလာသော အမှုများသည် မလုပ်မနေရ ဆောင်ရွက်ရမည့် အဆင့်များကို ဖြတ်သန်းလာရသည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်အထိ ဥပဒေရေးရာ အထောက်အပံ့ ရန်ပုံငွေ ထားရှိသည်။ ထိုရန်ပုံငွေက ငွေကြေး အခက်အခဲကြောင့် တရားရုံးသို့ လက်လှမ်း မမီနိုင်သည့် နှစ်နာသူများကို ငွေကြေး ထောက်ပံ့မှုများ ပေးသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သည့် နိုင်ငံများသည် ထိုရန်ပုံငွေကို ပြန်အမ်းပေးရသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် သဘောတူ စာချုပ်အောက်တွင် ကာကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေး (သို့) လွတ်လပ်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု တရားရုံးက တွေ့ရှိပါက ထိခိုက်နှစ်နာသူများကို လျော်ကြေးပေးခြင်း အပါ အဝင် ကုစားမှု လုပ်ပေးရန်နှင့် အမှားပြင်ဆင်မှု လုပ်ပေးရန် အမိန့်ပေးနိုင်သည်။

ကော်မရှင်မှ တရားရုံးသို့ တင်ပြသည့် အမှုများထဲတွင် ပထဆုံး အငြင်းပွားဖွယ် အမှုမှာ *ဗယ်လာစကွက်စ် ရှီအရိုက်စ် (Velasquez Rodriguez)* (ဟွန်ဒူးရက်စ်နိုင်ငံမှ ပျောက်ဆုံးမှုများ) အမှု ဖြစ်သည်။ ဟွန်ဒူးရက်စ်နိုင်ငံသည် ကော်မရှင်မှ အစောပိုင်း အဆင့်များတွင် တောင်းဆိုသော အချက်အလက်များကို ပေးရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။ တရားရုံးမှ အမှုကို အစမှ ပြန်၍ စစ်ဆေးရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်ပြီး အမှု၏ အမှန်အမှားကို မဆုံးဖြတ်မီ သက်သေများ ရရှိခြင်း၊ အချက်အလက် များကို အတည်ပြုခြင်းများ ပြုခဲ့သည်။

တရားရုံး၏ အကြံပေး ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်သည် တရားရုံးကို သဘောတူစာချုပ်ကို (သို့မဟုတ် အခြား မည်သည့် OAS သဘောတူစာချုပ်များကိုမဆို) အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုခွင့် ပေးထားသည်။ စတင်ဖွဲ့စည်းချိန် မှစ၍ တရားရုံးသည် ပြည်တွင်းကုစားမှုများ ကုန်ဆုံးသွားရမည် ဟူသည့် အချက်ကို ခြွင်းချက်ထားခြင်း၊ အရေးပေါ် အခြေအနေများတွင် ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများ ၏ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် မကြာသေးမီက ဥပဒေလမ်းကြောင်းအတိုင်း တရားစီရင်ရေး အာမခံချက်ပေးရာ၌ အကြံပေးကူညီမှုများအပေါ် သတင်းအချက်အလက်ရရှိခွင့် အပါအဝင် အမျိုးမျိုးသော ကိစ္စရပ်များအပေါ် အကြံပေး ထင်မြင်ချက်များ ပေးအပ် ခဲ့သည်။

၈.၃.၃ အလုံးစုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အမေရိကတိုက် ကောင်စီ

၁၉၉၃ ခုနှစ် မန်နာဂွာ နောက်ဆက်တွဲ (Protocol of Managua) က အမေရိကတိုက် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ (Inter-American Economic and Social Council) နှင့် အမေရိကတိုက် ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ကောင်စီ (Inter-American Council for Education, Science and Culture) ကို အဖွဲ့အစည်း အသစ် တစ်ခုဖြင့် ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် အစားထိုးခဲ့သည်။ ထို့အဖွဲ့ (Inter-American Council for Integral Development) ၏ ရည်မှန်းချက်မှာ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အလုံးစုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်အတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ရန် ဖြစ်သည်။ ထိုအချက် အောင်မြင်စေရန် ကောင်စီက ဖွံ့ဖြိုးမှုအပေါ် ချဉ်းကပ်ပုံ အသစ်ကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ထိုချဉ်းကပ်ပုံသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ လတ်တလော လုပ်ဆောင်ချက်များ နှင့် သွင်ပြင်လက္ခဏာ ဆင်တူသည်။ အလှူရှင်ကသာ ဦးဆောင်သော အလှူရှင်နှင့် အလှူ လက်ခံသူ ဆက်ဆံရေးသာ ထားရှိမည့်အစား OAS က ဖွံ့ဖြိုးမှု စက်ဝန်း တောက်လျှောက် ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို အဓိပ္ပာယ် အသစ် ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုသည် မိတ်ဖွဲ့ ပါဝင်မှု ဖြစ်ပြီး အတူတကွ ပိုင်ဆိုင်ခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားသည်။ လုပ်ငန်းများသည် အလှူရှင် စိတ်ကြိုက် လုပ်ဆောင်ခြင်းထက် လိုအပ်ချက် အပေါ် မူတည်၍ လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဖော်ဆောင်နိုင်သည်။

OAS တွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် မိတ်ဖက်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဦးစားပေး နယ်ပယ်များ မူဘောင် အတွင်း လုပ်ဆောင်ရသည့် နိုင်ငံအများအပြား ပါဝင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့တွင် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ အကျိုးရှိသော အလုပ်အကိုင်များ ဖန်တီးခြင်း၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းကို နယ်ပယ်မျိုးစုံ ချဲ့ထွင်ခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကုန်သွယ်ရေး လစ်ဘရယ် ဝါဒ ကျင့်သုံးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော အဖွဲ့အစည်းများကို အားကောင်းစေခြင်း၊ သိပ္ပံပညာနှင့် နည်းပညာ ဆက်သွယ်ဖလှယ်ခြင်းနှင့် ဆက်သွယ်ရေး၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်တို့ ပါဝင်သည် (IACID, pp 2-4)။ ကောင်စီက ထိုကမ္ဘာခြမ်းတွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် တူညီသော အစီအမံ တစ်ခု ဖန်တီးရန်တွင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံများအကြား ပူးပေါင်း အသိုက်အဝန်းတစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာရန် အားပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်သည် (IACID, p 2)။

ကောင်စီသည် OAS ၏ အထွေထွေ ညီလာခံကို တိုက်ရိုက် အစီရင်ခံသည်။ ကောင်စီသည် အမေရိကတိုက် ဒေသတွင်း လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခု ဖြစ်လေရာ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများကသာမက အခြား အမေရိကတိုက် ဒေသ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဒေသခွဲ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ UNDP, UNICEF အစရှိသည့် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် နိုင်ငံတကာ အင်စတီကျူးရှင်း အမျိုးမျိုး ထံမှပါ ပူးပေါင်း အထောက်အပံ့၊ အထောက်အပံ့နှင့် နည်းပညာ အထောက်အပံ့များ ရယူသည်။

အလွန်အကျွံ ဆင်းရဲမွဲတေမှု တိုက်ဖျက်ရေးသည် အဓိက ရည်မှန်းချက် ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားသည့် အချက်မှာ ကောင်စီ၏ လုပ်ငန်းများကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခွင့်အရေး ပေါ်ထွက်လာခြင်းနှင့် ထိုကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ကုလသမဂ္ဂ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ဆက်စပ်နိုင်သည်။

၈.၃.၄ အထွေထွေ ညီလာခံ

အထွေထွေ ညီလာခံသည် OAS ၏ အမြင့်ဆုံးသော အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံးသည် အထွေထွေ ညီလာခံတွင် ကိုယ်စားပြုခွင့်နှင့် မဲပေးခွင့် ရှိသည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ် အစည်းအဝေးတွင် အထွေထွေ ညီလာခံမှ ဒီမိုကရေစီနှင့် လူထုယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ဆန်တီရေဂို ကြေညာချက် (Santiago Declaration on Democracy and Public Trust) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုကြေညာချက်ကို "အမေရိကတိုက်အတွင်း အားလုံး တူညီ ထားရှိသည့် ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော စည်းမျဉ်းများနှင့် တန်ဖိုးများကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန် အတွက် အဓိက ကျသော စံချိန်စံနှုန်းများ" အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။

၈.၃.၅ အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်

အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် ကော်မရှင် (Inter-American Commission of Women) သည် OAS ၏ အထူး အဖွဲ့အစည်း တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့ကို (ဟာဗားနားတွင် ကျင်းပသော) ၁၉၂၈ ခုနှစ် ၆ ကြိမ်မြောက် အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ နိုင်ငံတကာ ညီလာခံက စ၍ စတင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံးမှ ကော်မရှင် အတွက် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး ခန့်အပ်ထားရပြီး ကိုယ်စားလှယ် ၃၄ ဦး ပါဝင်သော ညီလာခံကို နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် ကျင်းပသည်။ ကော်မရှင်၏ မစ်ရှင်သည် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန် ဖြစ်ပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ရှုထောင့်အားလုံးတွင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီ ပါဝင်ရေး ကို ရည်ရွယ်သည်။

သက်ဆိုင်သော တာဝန်များကို အမြဲတန်းအတွင်းဝန်မှ ထမ်းဆောင်ပြီး အမေရိက တစ်တိုက်လုံး သို့ တာဝန်များ လွှဲပြောင်းပေးသည်။ ပြည်တွင်း အမျိုးသမီး လှုပ်ရှားမှုများကို ထောက်ပံ့ခြင်းနှင့် အသိအမှတ်ပြုခြင်းများကို အောက်ခြေ လူထုအဆင့်မှ စ၍ အစိုးရအဆင့်အထိ လုပ်ဆောင်သည်။

၈.၄ လူ့အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်း

အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများမှ စာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်း ချက်များအား လိုက်နာမှုကို သေချာနိုင်စေရန် အစီရင်ခံစာများ၊ နိုင်ငံများအကြားနှင့် တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များ ကဲ့သို့သော အမျိုးမျိုးသော ချဉ်းကပ်မှုများကို အသုံးပြုသည်။ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်နှင့် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး နှစ်ခုလုံးသည် သဘောတူ

စာချုပ်အောက်တွင် နိုင်ငံများ ပေးထားသည့် ကတိကဝတ်များ တည်ခြင်း ရှိမရှိကို စောင့်ကြည့် နိုင်စွမ်း ရှိသည် (အပိုဒ် ၃၃)။ သို့ရာတွင် စနစ် စတင်ခါစတွင် ဖြစ်ရပ်များကို သမိုင်းကြောင်းနှင့် ချိန်ထိုး ကြည့်ရှုရသည်။ သဘောတူ စာချုပ်အောက်တွင် ချမှတ်ထားသော နည်းလမ်းများအရ အမေရိကတိုက်ရှိ အဖွဲ့အစည်းများသည် ဥရောပတိုက်ရှိ ၎င်းတို့နှင့် အလားတူ အဖွဲ့အစည်းများ ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိပေ။ ခြုံကြည့်ရလျှင် အမေရိကတိုက်ရှိ အဖွဲ့အစည်းများသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် ပြီးကတည်းက ဥရောပတွင် မကြုံတွေ့ရသော အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ အစု လိုက် အပြုလိုက် ချိုးဖောက်ခြင်းများကို ကိုင်တွယ် နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အာဏာရ အစိုးရ များမှာ ပြင်ပမှ စည်းကြပ်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်းများကို ဂရုမစိုက် (သို့) ကြမ်းကြမ်းတမ်းတမ်း တုံ့ပြန်ကြ သည်။ အရေးပေါ် အခြေအနေကြေညာခြင်းနှင့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ယာယီ ရပ်ဆို ခြင်းများသည် ပုံမှန် ဖြစ်ပေါ်နေကျ အခြေအနေများ ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် စစ်တပ်မှ အုပ်ချုပ် ခြင်းနှင့် အာဏာသိမ်းခြင်းများ ပြုချိန်တွင် (သို့) ထိုသို့ ပြုပြီးချိန်တွင် ဖြစ်သည်။ အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်၏ စည်းမျဉ်းများအရ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများကို စစ်ဆေးချိန်တွင် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံမှ အချက်အလက်များ ပေးရန် ပျက်ကွက်ခြင်းသည် တိုင်ကြားလွှာပါ အချက်အလက်များ မှန်သည်ဟု အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်သည်။ တိုင်ကြားလွှာပါ အချက်အလက်များ မှားသည်ဟု သက်သေမယူဆောင်လာနိုင်သရွေ့ ဤအတိုင်းပင် မှတ်ယူသည်။ ထိုသို့ အလိုအလျောက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း များသည် ၂၀ ရာစု ကုန်ခါနီးအချိန် အထိ အသုံးမများသေးပေ။

ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်း အမေရိကတိုက် စနစ်တွင် OAS ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံးသည် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်မှ စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး အစီရင်ခံစာ ရေးသားခံရခြင်းများ ကြုံတွေ့ ရနိုင်သည် (အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် ဥပဒေ အပိုဒ် ၁၉-၂၀)။ သဘောတူစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း ရှိမရှိ သာမက အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိခြင်းလျှင်ပင် အရေး မကြီးပေ။ OAS တွင် လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်သည့် စနစ် သုံးခုရှိသည်။ ကော်မရှင်မှ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုး မထားသော နိုင်ငံများ၏ လိုက်နာမှုကို အဖွဲ့အစည်း၌ ကြွင်းကျန်သော အာဏာဖြင့် စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများ၏ လိုက်နာမှုကို စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် တရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်ကို လက်ခံထားသော နိုင်ငံများမှ အမှုများကို တရားရုံးမှ ကြားနာပေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် မတူညီသော နိုင်ငံများသည် မတူညီသော လိုက်နာမှု စည်းကြပ်ခြင်းများ ကြုံတွေ့ရသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကား ပြောသော ဒေသများ (မြောက်အမေရိကနှင့် ကာရောဘီယံ ဒေသ) သည် သဘောတူစာချုပ်အရ စောင့်ကြည့်သည့် ဘောင်အပြင်ဘက်တွင် ရှိနေသည်။ သို့ရာတွင် ကော်မရှင်မှ ၎င်း၏ ကြွင်းကျန်သော အာဏာဖြင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများတော့ ခံရနိုင်သည်။

၈.၄.၁ သဘောတူစာချုပ် လက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို စောင့်ကြည့်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မပြုရသေးသော OAS ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည်လည်း အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်အပေါ် တာဝန်ခံရသည်။ (၁၉၆၅ ခုနှစ်) ရီယိုဒီဂျနေရိုးတွင် ကျင်းပသော ဒုတိယအကြိမ် အမေရိကတိုက် အထူးစည်းဝေးပွဲတွင် သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များ စုံစမ်းစစ်ဆေးနိုင်ရန်နှင့် အကြံပြုချက်များ ပေးနိုင်ရန် ကော်မရှင်၏ ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သင့်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (OEA/Ser.C/I.13, pp 32-4)။ ၁၉၆၆ ခုနှစ်တွင် ကော်မရှင်က လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များကို ကိုင်တွယ်သည့် အဆင့်များအား အတည်ပြု ခဲ့သည်။ ထိုအဆင့်များအရ ကော်မရှင်သည် တိုင်ကြားချက်များကို စစ်ဆေးပြီး OAS အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ မည်သည့် နိုင်ငံတွင်မဆို ၎င်း၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ အပေါ် ထင်မြင်သုံးသပ်ချက်များ ပေးသည်။ မှတ်သားသင့်သည့် အချက်မှာ ထိုသို့သော စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည့် ဖြစ်စေ၊ မထိုးထားသည့် ဖြစ်စေ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံးအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသည်။ ကော်မရှင်၏ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အစီရင်ခံစာအရ ကော်မရှင်သည် လွန်ခဲ့သော နှစ်များအတွင်း အလုပ်ဝန် ပို၍ ပို၍ ပိလာသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် တိုင်ကြားချက်ပေါင်း ၂၅၆၇ ခု လက်ခံရရှိခဲ့ပြီး နှစ်ကုန်ချိန်တွင် အမှုပေါင်း ၅၂၅ မှုကို အမှန်၊ အမှား စိစစ်ပြီး ဖြစ်သည်။

ဥပမာ
ဂွတ်ဒ်မန်း နှင့် ဘဟားမား နေသဟာရ နိုင်ငံ (Goodman v Commonwealth of the Bahamas)
အစီရင်ခံစာ အမှတ် ၇၈/၀၇ အမှု ၁၂.၂၆၅၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၇

ထိုအမှုသည် အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိသော ဘဟားမား နိုင်ငံက စောင့်ကြည့် ကိုင်တွယ်ပါက မဖြစ်ပွားအောင် ရှောင်လွှဲနိုင်မဲ့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုအမှုကို အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်ထံသို့ ကြေညာချက်ကို ချိုးဖောက်သည် ဟူသော စွဲချက်ဖြင့် တင်သွင်းခဲ့သည်။ ဘဟားမား နိုင်ငံသည် ကော်မရှင်မှ အချက်အလက် တောင်းခံခြင်းကို ပြန်လည်တုံ့ပြန်ရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။

ဂွတ်ဒ်မန်းသည် လူသတ်မှု၊ ပြန်ပေးဆွဲမှု၊ လက်နက်ကိုင် လုယက်မှုတို့ ကျူးလွန်ကြောင်း တွေ့ရှိရပြီး လူသတ်မှုအတွက် မသေမချင်း သေဒဏ်၊ ပြန်ပေးဆွဲမှုအတွက် ထောင်ဒဏ် ၁၀ နှစ်နှင့် လက်နက်ကိုင် လုယက်မှု အတွက် ထောင်ဒဏ် ၁၅ နှစ် ကျခံရန် အမိန့်ချခဲ့သည်။ သူ၏ တရားမျှတစွာ ရုံးတင်စစ်ဆေးခံခွင့်နှင့် ဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီ ဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့်တို့ကို ချိုးဖောက်ခဲ့သည်။ ဘက်မလိုက်သော ကြားနာမှု ပြုခဲ့ခြင်းမှအပ အခြားသော အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခဲ့သည်ကို စစ်ဆေး တွေ့ရှိရသည်။ ကော်မရှင်က အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ချက် ပြုခဲ့သည်။

ဥပဒေ အပိုဒ် ၂၀ နှင့် လုပ်ငန်းစဉ် စည်းမျဉ်းများ အပိုဒ် ၄၉ နှင့် ၅၀ အရ အမေရိကတိုက်

သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိသော OAS အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အမေရိကတိုက် ကြေညာ စာတမ်းတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော လူ့အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်သည်ဟု စွပ်စွဲသော တိုင်ကြားလွှာများကို လက်ခံ စစ်ဆေးနိုင်သည်။

စာပိုဒ် ၄၁

အချက်အလက်များအရ

အမှုတစ်ခု၏ အသွားအလာအရ သေဒဏ်ချမှတ် သင့်၊မသင့်ကို တရားရုံးမှ ထိထိရောက်ရောက် မစစ်ဆေးဘဲ မသေမချင်း သေဒဏ်ချမှတ်ခြင်း... ကျူးလွန်ခဲ့သော အမှု (သို့) ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ၏ အခြေအနေများအရ သေဒဏ်ချမှတ်ခြင်းသည် သင့်လျော်သော ပြစ်ဒဏ်ပေးမှု ဟုတ်၊မဟုတ်ကို ပြန်လည်သုံးသပ်သော ခုံရုံးမှ သုံးသပ်ရန် အခွင့်မရခဲ့ပေ။ ထိုအချက်သည် ထိုက်သင့်သော တရားရုံး ဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်များပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ အခြေခံ စည်းမျဉ်းများနှင့် သွေဖည်သည်။

စာပိုဒ် ၅၃

ဘဟားမားနိုင်ငံသည် ၎င်း၏ ဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ရန်နှင့် တိုင်ကြားသူအပေါ် ချမှတ်ထားသော ပြစ်ဒဏ်အား လျော့ပေါ့ပေးခြင်းနှင့် ကြေညာစာတမ်းကို ချိုးဖောက်ခြင်းအား လျော်ကြေးပေးခြင်း အပါအဝင် ထိရောက်သော ကုစားမှုများ ပေးရန် ကော်မရှင်က အကြံပြုခဲ့သည်။

ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းများအပေါ် အဓိက အတားအဆီးမှာ ငွေရေးကြေးရေးပင် ဖြစ်သည်။ တိုင်ကြားလွှာများအား စစ်ဆေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ အတားအဆီးများကို ကျဉ်းထဲကြပ်ထဲမှ ကျော်လွှားနိုင်သည်။ ထို့ပြင် ကော်မရှင်သည် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးတွင် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ၏ လက်သင့်ခံမှုနှင့် တက်ကြွစွာ ပါဝင်မှုအပေါ်များစွာ မှီခိုသည်။ ထင်ရှားသော အကြောင်းပြချက်များ အရ ကော်မရှင်သည် ရှေ့ထွက် လှုပ်ရှားလေ့မရှိပေ။ ထို့နောက် ကော်မရှင်က အမှုအပေါ် အပြီးသတ် ထင်မြင်ချက် ချမှတ်ပေးသည်။ သို့ရာတွင် ထို့နောက်ပိုင်း နိုင်ငံတော်၏ အလေ့အကျင့် များ ပြောင်းလဲ သွားစေရန် သေချာစေသည့် နည်းလမ်းမရှိပေ။

ကော်မရှင်သည် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများရှိ ယေဘုယျ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အထွေထွေ ညီလာခံသို့ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းသည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပို၍ အသေးစိတ်ကျသော အချက်အလက်များ စုစည်းနိုင်ရန် ကော်မရှင်က နိုင်ငံများသို့ ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းများ ပြုလုပ်သည်။ ပထမဆုံး ကွင်းဆင်းလေ့လာ သော နိုင်ငံများမှာ ဒိုမီနီကန် ရီပူပလစ်၊ အမေရိကန်နိုင်ငံ မီယာမီနှင့် ဖလော်ရီဒါ ပြည်နယ် (ကျူးဘား ဒုက္ခသည်များထံသို့)၊ အယ်လ်ဆာဗဒေါနှင့် ဟွန်ဒူးရက်စ်နိုင်ငံတို့ ဖြစ်သည်။ အယ်လ်ဆာဗဒေါနှင့် ဟွန်ဒူးရက်စ်နိုင်ငံတို့တွင် ၁၉၆၉ ခုနှစ်၌ ကော်မရှင်မှ အထူးကိုယ်စားလှယ် များသည် ပြည်တွင်း၌ လအတန်ကြာနေကာ နိုင်ငံတွင်း ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ကြသည်။ မကြာသေးခင်က သွားရောက် လေ့လာခဲ့သော နိုင်ငံများမှာ ဣတီမာလာ၊ မက္ကဆီကို၊ ကိုလံဘီယာနှင့် ပါရာဂွေးနိုင်ငံတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော ကွင်းဆင်း စစ်ဆေးမှုများကို ကော်မရှင် အတွက် အလုပ်လုပ်ပေးသော အထူးအကြံပေးကိုယ်စားလှယ်များက လုပ်ဆောင်ကြသည်။ အစောပိုင်း နှစ် ၅၀ ခန့်တွင် ကော်မရှင်သည် နိုင်ငံများသို့ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုပေါင်း ၁၀၀ ခန့်

ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာနှင့် အထူးကိစ္စရပ်ဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာပေါင်း ၇၅ စောင် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထိုကွင်းဆင်း လေ့လာမှုများမှ တစ်ဆင့် ကော်မရှင်က လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို မှတ်တမ်းတင်ရန်နှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ကြိုးပမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။ အစောပိုင်းတွင် ထိုသို့ လုပ်ရခြင်းမှာ အစုလိုက် အပြုံလိုက်နှင့် စနစ်တကျ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်း စစ်ဆေးရန် ဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ထိုစစ်ဆေးခြင်းများသည် စနစ်တစ်ခုဖြစ်လာပြီး ထိုစနစ်မှ တစ်ဆင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အားလုံးသို့ ကွင်းဆင်းလေ့လာကာ အစီရင်ခံခြင်းဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို စောင့်ကြည့် လေ့လာသည်။ ကော်မရှင်တွင် ခိုင်မာသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ရှိပြီး ကွင်းဆင်း လေ့လာခြင်းများကို အသေးစိတ် အစီရင်ခံစာများ ပြုစုကာ စိုးရိမ်ဖွယ်ရာဟု ယူဆရသော အခြေအနေများကို ထပ်မံ စောင့်ကြည့်သည်။ ဖြစ်ပေါ်နေဆဲ ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများ (၂၀၁၃ နောက်ပိုင်း အကောင်အထည်ဖော်မှု အစီအစဉ်) က ကော်မရှင်ကို ထပ်မံ အားဖြည့်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုဖြစ်စဉ်သည် လက်ရှိ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အာဖရိက ကော်မရှင်က လုပ်ဆောင်နေသော ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများ ထက် ပို၍ အောင်မြင်သည်။ အာဖရိက ကော်မရှင်၏ ကွင်းဆင်းမှုများသည် အမေရိက စနစ်ကဲ့သို့ တရားဝင် လူသိရှင်ကြား ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှု မရှိပေ။

ထိုလုပ်ငန်းစဉ်များသည် OAS ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံးအတွက် အကျိုးဝင်လေရာ အမေရိကတိုက် စနစ်သည် အခြားသော ကုလသမဂ္ဂ (သို့) လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ အခြား ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများထက်ပို၍ တင်းကြပ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့၏ အထွေထွေ အာဏာများ (ECOSOC ၏ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၂၅၃နှင့် ၁၅၀၃၊ အခန်း ၅ ကို ကြည့်ပါ) ကို အလွယ်တကူ ထုတ်ယူသုံးစွဲလေ့ မရှိပေ။ ဥပမာပတွင်မူ ဥပမာပကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံးသည် သဘောတူ စာချုပ်ကို လက်မှတ် ရေးထိုး ထားသောကြောင့် သဘောတူစာချုပ် ပြင်ပ လုပ်ဆောင်ခြင်းများ မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက်သော လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများအား တားဆီးရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် OSCE နှင့် သက်ဆိုင်သော သံတမန်ရေးရာ ဆောင်ရွက်မှုများ ပြင်ပတွင် ကျရောက်နေသော နိုင်ငံများသို့ လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့် အဖွဲ့များမှ ကွင်းဆင်း လေ့လာနိုင်ခဲ့လျှင် ဥပမာပ ဒေသတွင် အကျိုးများဖွယ်ရာ ရှိသည်။

၈.၄.၂ သဘောတူစာချုပ် - အစီရင်ခံစာများ

အခြား နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် ကွဲပြားခြားနားစွာပင် အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများမှ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရန် တာဝန် မရှိပေ။ နိုင်ငံများသည် အလုံးစုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အမေရိကတိုက် ကောင်စီ၏ အမြင့်ဆုံးကော်မတီထံ နှစ်စဉ်အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းရသည် (အပိုဒ် ၄၂)။ သို့ရာတွင် ယနေ့အချိန်အထိနိုင်ငံများက ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်ကို မဖြစ်မနေ လုပ်ရမည့် လိုအပ်ချက်ဟု မရှုမြင်ကြ

ပေ။ အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းသည့်အခါ ထိုအစီရင်ခံစာများကို ကော်မရှင်က အသုံးပြုကာ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများနှင့် ပတ်သက်သည့် တုံ့ပြန်ချက်များကို ရယူသည်။

၈.၄.၃ သဘောတူစာချုပ် - နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများ

အပိုဒ် ၄၅ တွင် နိုင်ငံများသည် ကော်မရှင်မှ နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများကို လက်ခံ စစ်ဆေး နိုင်စွမ်း ရှိကြောင်းကို အသိအမှတ် ပြုရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံများသည် အချိန်ကာလ အကန့်အသတ်မရှိသော ကြေညာချက်၊ အချိန်ကာလအတစ်ခုအတွက် ကြေညာ ချက်၊ သို့မဟုတ် အခြေအနေတစ်ရပ်ရပ်နှင့်သာ သက်ဆိုင်သော ကြေညာချက်များကို ထုတ်ပြန် နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားလွှာများ တင်သွင်းခြင်းသည် အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော ကိစ္စရပ် ဖြစ်သည်။

ပြည်တွင်းတွင် လုပ်ဆောင်နိုင်သမျှ အရာအားလုံး လုပ်ဆောင်ပြီးမှသာ တိုင်ကြားလွှာများကို လက်ခံသွားမည် ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်း၌ အပြီးသတ်အမိန့် ချမှတ်ပြီး ၆လ အတွင်း တိုင်ကြား လွှာများ တင်သွင်းရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအမှုကို အခြားသော မည်သည့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့ အစည်းကမှ စစ်ဆေးနေသည့် အခြေအနေ မဖြစ်စေရ (အပိုဒ် ၄၆)။ လက်တင် အမေရိက၏ ၁၉၆၀ ပြည့်လွန်နှစ် အခြေအနေများကို ရောင်ပြန်ဟပ်ကာ ပြဋ္ဌာန်းချက်က "နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်း ဥပဒေသည် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသူ၏ အခွင့်အရေး (သို့) အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ပေးခြင်းကို မျှတသော ရုံးတင်စစ်ဆေး ကြားနာမှုများမှ မလုပ်ပေးနိုင်ပါက" (သို့) လျှောက်ထားသူသည် ပြည်တွင်း ကုစားမှုများအား ရယူခြင်းမှ ငြင်းပယ်ထံရလျှင် (သို့) ထိုကုစားမှု အားလုံး ရယူခွင့်ကို ကန့်သတ် ခံရလျှင် ပြည်တွင်း ကုစားမှုများ အားလုံး လုပ်ဆောင်ပြီး ဖြစ်ရမည် ဟူသည့် အချက်ကို ကင်းလွတ်ခွင့် ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။

၈.၄.၄ သဘောတူစာချုပ် - လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ

၈.၄.၁ တွင် ဆွေးနွေးထားသည့်အတိုင်း OAS ၏ အထွေထွေ စည်းမျဉ်းများ အရ တစ်သီး ပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များမှလည်း ကော်မရှင်ထံသို့ တိုင်ကြားလွှာများ တင်သွင်းနိုင်သည်။ အမေရိကတိုက် စနစ်သည် ထူးခြားသည်။ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ တင်သွင်းသည့် စနစ်ကို လူအများ ရှေ့မှောက်တွင် စစ်ဆေးခြင်းဖြင့် အောင်မြင်မှု အတန်အသင့် ရရှိကာ စနစ်တကျ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ကိုလည်း ရှုတ်ချရာ ကျသည်။ မည်သည့် လူပုဂ္ဂိုလ် (သို့) အဖွဲ့မဆို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံမှ သဘောတူစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် ရှုတ်ချခြင်း (သို့) တိုင်ကြားခြင်းများ ပါဝင်သည့် လက်မှတ်ရေးထိုးစာများ တင်သွင်း နိုင်သည် (အပိုဒ် ၄၄)။ အနည်းဆုံး OAS အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံမှ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထား သော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများတွင်လည်း ထိုအခွင့်အရေး ရှိသည်။ ၈.၄.၃ တွင် ဖော်ပြ ထားသည့် လက်ခံရန် ပြည့်စုံရမည့် စံနှုန်းများ အပြင် တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများသည် အမည်မဲ့ မဖြစ်ရ။ တိုင်ကြားသူကို ခွဲခြားနိုင်မည့်

အသေးစိတ် အချက်အလက်များပါရမည် (အပိုဒ် ၄၆(ဃ))။ ပြည်တွင်း လုပ်ဆောင်စရာ ရှိသည်များ အားလုံး ကုန်ဆုံးပြီး ဖြစ်ရမည်ဟု ဆိုရာတွင် နိုင်ငံတော်ဘက်မှ ပြည်တွင်း၌ ကုစားမှု နည်းလမ်းများ ရှိကြောင်းနှင့် ထိုကုစားမှု နည်းလမ်းများ အားလုံး အသုံးပြုပြီး မဟုတ်ကြောင်း ပြသရမည် ဖြစ်သည် (ဗယ်လ်လာစကွက်၏ ရှိအရီဂါ၏ ကနဦး ကန့်ကွက်ခြင်း၊ စာပိုဒ် ၈၈) (Velasquez Rodriguez, Preliminary Objections, para 88)။ ထိုနောက် သက်သေပြရခြင်း တာဝန်ကို တိုင်ကြားသူထံသို့ လွှဲပြောင်းလိုက်သည်။ တိုင်ကြားသူသည် လွန်စွာ ဆင်းရဲ မွဲတေသောကြောင့် (သို့) အထွေထွေ ကြောက်ရွံ့မှုများကြောင့် ပြည်တွင်း၌ လုပ်ဆောင်စရာ ရှိသည်များ အားလုံး မလုပ်နိုင်ဘဲ ခြွင်းချက် ဖြစ်ရပါသည်ဟု သက်သေပြရမည် (ပြည်တွင်း၌ လုပ်ဆောင်စရာရှိသည်များ အားလုံး လုပ်ဆောင်ပြီး ဖြစ်ရမည် ဟူသည့် အချက်ကို ခြွင်းချက် ထားခြင်း၊ အကြံပေးအဖွဲ့၏ အမြင်၊ စာပိုဒ် ၄၁)။

၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ကော်မရှင်မှ တိုင်ကြားလွှာပေါင်း ၂၅၆၇ စောင် လက်ခံ ရရှိသည်။ အမေရိက လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ကြောင်း တိုင်ကြားလွှာများ လက်ခံ ရရှိသည့် အခါ အမှုကို တရားရုံးသို့ မတင်သွင်းမီ ကော်မရှင်မှ အဖြေရှာရန် တာဝန် ရှိသည်။ ထိုဖြစ်စဉ်ကို သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၄၈ မှ ၅၁ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်ကို လက်ခံစစ်ဆေးမည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်ပါက ကော်မရှင်မှ တိုင်ကြားခံထားရသော အစိုးရကို သတ်မှတ်ထားသော အချိန်အတွင်း စွပ်စွဲချက်များအား ဖြေရှင်းရန် တောင်းဆိုသည်။ ပေးထား သော အချိန် ကုန်ဆုံးသွားပါက (မျှော်လင့်ထားသည့်အတိုင်း (မဖြစ်မနေ ရရမည်မဟုတ်) နိုင်ငံတော်၏ တုံ့ပြန်ချက်လက်ခံရရှိပါက) ကော်မရှင်မှ လက်မှတ်ရေးထိုးတောင်းခံလွှာကို ဆက်လက်စိစစ်ရန် သင့်၊မသင့် ဆုံးဖြတ်မည်။ ထို့နောက် ကော်မရှင်မှ တိုင်ကြားလွှာကို အပြည့် အစုံ စစ်ဆေးမည်။ သက်ဆိုင်သူများထံမှ နှုတ်ဖြင့် (သို့) စာဖြင့် ထွက်ဆိုချက်များ တောင်းခံမည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်လယ်အထိ သတင်းအချက်အလက် တောင်းခံခြင်းကို တုံ့ပြန်သော နိုင်ငံနှင့် ကော်မရှင် ရှေ့မှောက် စီရင်သည့် ဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်သည့် နိုင်ငံ အရေအတွက်မှာ စုစုပေါင်း၏ တစ်ဝက်ထက်ပင် နည်းသေးသည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေမျိုးတွင် ကော်မရှင်က ခုခံကာကွယ် သည့် နိုင်ငံ မရှိသည့်အလျောက် တင်သွင်းသည့် အချက်အလက်များသည် မှန်ကန်သည်ဟု ယူဆပြီး အလိုအလျောက် စီရင်မှုချမှတ်သည်။ ဖြစ်စဉ်တွင် စိတ်ဝင်စားမှု မရှိခြင်းက ထိုအချိန်တွင် လူ့အခွင့်အရေးသည် နိုင်ငံများ၏ အစီအမံတွင် အရေးပါ သည့် နေရာတွင် မရှိဟူသည့် အချက်ကို သက်သေထူနေသည်။ အစိုးရ အပြောင်းအလဲများမှ တစ်ဆင့် ၂၀ ရာစု ကုန်ခါနီး အချိန်တွင် ထိုအခြေအနေ ပြောင်းလဲလာပြီး ယခုတွင် ပါဝင်မှုနှုန်းမှာ ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါး ရှိလာပြီ ဖြစ်သည် (သို့ရာတွင် အချို့သော တင်ပြသည့် အချက်အလက်များ မှာမူ မေးခွန်းထုတ်စရာအဖြစ် ရှိနေသေးသည်။)

အရေးပါသော အချက်အလက်များ လက်ခံရရှိပြီးနောက် သဘောတူစာချုပ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော လူ့အခွင့်အရေး လေးစာမှုကို အခြေခံသည့် ငြိမ်းချမ်းစွာ ကျေအေးမှု ရရှိရန် ကြိုးပမ်းကြသည်။ သင့်လျော်သော ငြိမ်းချမ်းစွာ ကျေအေးမှု ရရှိပါက ကော်မရှင်က အချက်အလက်များနှင့် ဖြေရှင်းချက်များကို အနှစ်ချုပ်ထားသည့် အစီရင်ခံစာတစ်စောင် ရေးသားမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအစီရင်ခံစာကို သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများထံ လွှဲပြောင်းပေးသွားမည် ဖြစ်ပြီး OAS ၏

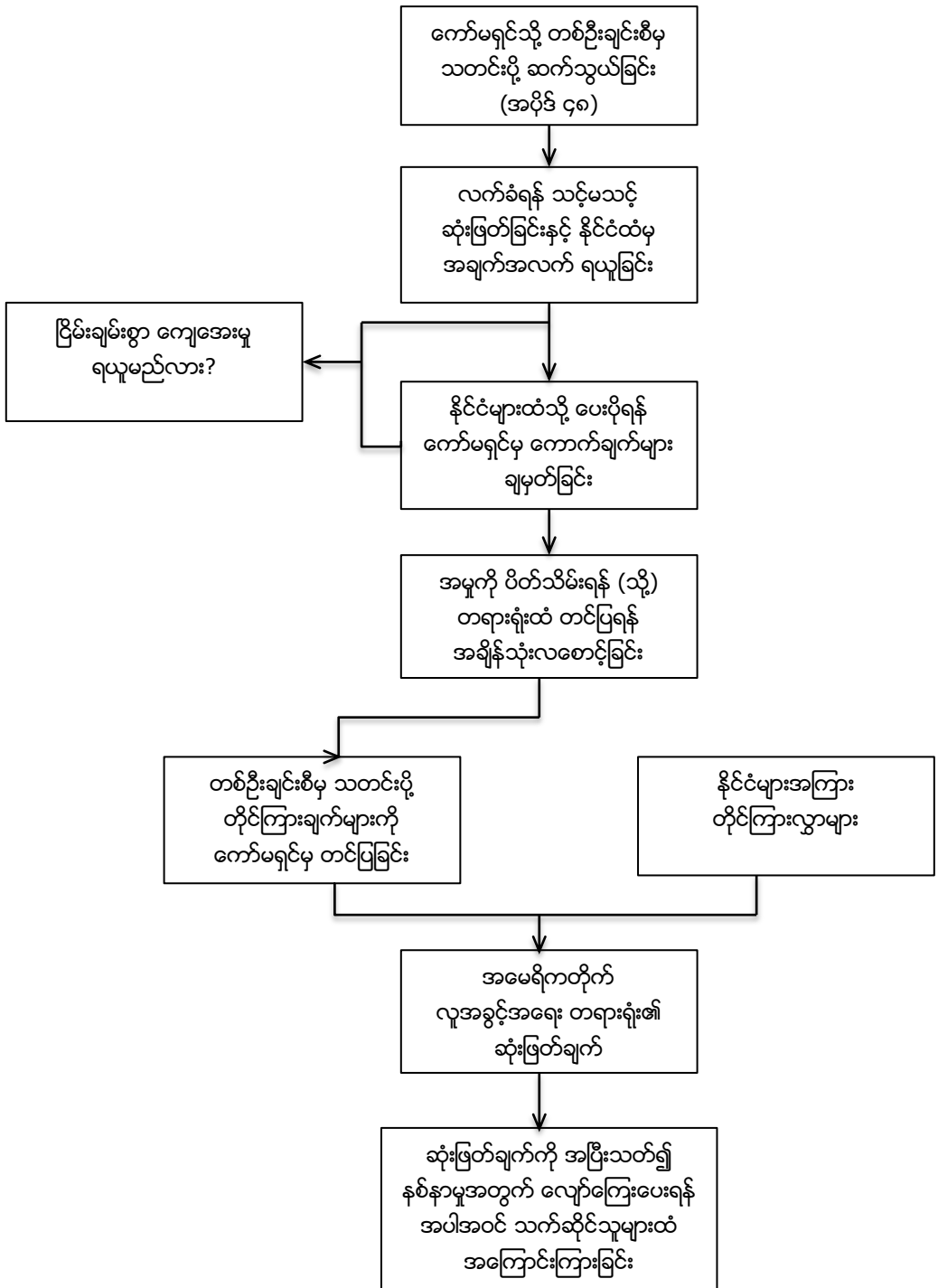

အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးထံ ထုတ်ဝေရန် ပေးပို့သွားမည် ဖြစ်သည်။ မှတ်သားဖွယ်ရာ အချက်မှာ ကြီးမားပြီး အလျင်လိုသော ကိစ္စရပ်များတွင် အချက်အလက်များကို အလျင်အမြန် စစ်ဆေးနိုင်ရန် ဖြစ်စဉ်ကို အတိုချို့ စစ်ဆေးသည်။

ငြိမ်းချမ်းစွာ ကျေအေးမှု မရရှိပါက ကော်မရှင်မှ အချိန်အတိုင်းအတာ တစ်ခုအတွင်း အသေးစိတ် အစီရင်ခံစာ တစ်စောင် ရေးသားမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအစီရင်ခံစာတွင် တွေ့ရှိသော အချက်များကို ဖော်ပြထားပြီး ထင်မြင်ချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များ ထည့်သွင်းထားသည်။ စာဖြင့် (သို့) နှုတ်ဖြင့် တင်ပြသော ထွက်ဆိုချက်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် မတူညီကွဲပြားသော အမြင်များကိုလည်း ထည့်သွင်းထားသည်။ အစီရင်ခံစာကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသို့ ပေးပို့ပြီး နိုင်ငံတော်မှ ဖြေရှင်းရန် (သို့) ထိုအမှုကို ကော်မရှင်က (သို့) နိုင်ငံက တရားရုံးသို့ တင်သွင်းရန် အချိန်သုံးလပေးသည်။ တရားရုံးမှ အမှုကို လွှဲပြောင်းမယူပါက ကော်မရှင်မှ သင့်လျော်သည့် အကြံပြုချက်များ ပေးကာ အချိန် တစ်ခု သတ်မှတ်ပြီး ထိုအချိန်အတွင်း နိုင်ငံတော်မှ တိုင်ကြားလွှာ ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အခြေအနေကို ကုစားပေးရန် လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ ထိုအချိန် ကျော်လွန် သွားပါက ကော်မတီမှ အစီရင်ခံစာ ထုတ်ပြန်နိုင်သည်။ ၂၀၁၆ တွင် တရားရုံးသို့ တင်သွင်းခဲ့သော အမှု သစ် ၁၆ မှု ရှိသည်။ ၂၁ မှုကို စီရင်ချက် ချမှတ်ခဲ့ပြီး စီရင်ချက် ချမှတ်ရန် စောင့်ဆိုင်းနေသည့် အမှုပေါင်း ၂၇ မှု ရှိသည်။

တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များအား လိုက်နာမှု ရှိမရှိ အထူးသဖြင့် ပြင်ဆင်ရန် ချမှတ်လိုက်သော အမိန့်များကို လိုက်နာခြင်း ရှိမရှိကို တရားရုံး ကိုယ်၌က စောင့်ကြည့်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် တရားရုံးမှ လိုက်နာမှု စောင့်ကြည့်ရန် အမိန့်ပေါင်း ၃၅ ခု ထုတ်ပြန်ပြီး ထိုနှစ်ကုန်တွင် စောင့်ကြည့်နေသည့် အမှုပေါင်း ၁၈၂ မှု ရှိသည် (ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အမိန့် ၉၀၁ ခု အပါအဝင်)။ တရားရုံး၏ ၂၀၁၆ ခုနှစ် နှစ်ပတ်လည် အစီရင်ခံစာတွင် အမှု ၁၀ ခုတွင် အမိန့်ကို လိုက်နာခြင်း ရှိ၊ မရှိနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကြားနာခဲ့ခြင်း ၇ ကြိမ်ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။

လက်မှတ်ရေးထိုး တောင်းဆိုလွှာများကို OAS ၏ ရုံးသုံး ဘာသာစကား လေးခုဖြင့် လက်ခံပြီး စီစစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ စပိန်၊ ပေါ်တူဂီ၊ အင်္ဂလိပ်နှင့် ပြင်သစ် ဘာသာစကားတို့ ဖြစ်သည်။ ပုံ ၈.၁ တွင် ဖြစ်စဉ်ကို ခြုံငုံပြထားသည်။

ပုံ ၈.၁ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ

၈.၅ နိဂုံး

မီယာမီတွင် ကျင်းပခဲ့သော အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ ထိပ်သီးစည်းဝေးပွဲ (၁၉၉၄) မှ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး စနစ်တွင် ကြိုတင်ကာကွယ်မှု ထည့်သွင်းရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ယခုချိန်အထိ တရားရုံးက လွန်စွာ ကြီးမားသော၊ အရေးပေါ် ဖြစ်သော၊ ပြန်လည် ပြင်ဆင်၍ မရသော အခြေအနေများတွင် လူ့အခွင့်အရေး အကာအကွယ်ပေးရန် ယာယီ အစီအမံများကို ချမှတ်ပေးသည်။ အရေးပေါ် အစီအမံများကို ပုံမှန် တရားရုံး စည်းဝေးချိန် ပြင်ပဥပင် တရားရုံး၏ ဥက္ကဋ္ဌမှ ထုတ်ပြန်နိုင်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ယာယီ အစီအမံ ၁၀ ခုကို တောင်းဆို (သို့) ထပ်မံ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ပထမ နှစ်ဝက်ပိုင်း အထိ ယာယီ အစီအမံများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ၁၀ ခု ချမှတ်ခဲ့သည်။

လက်ရှိတွင် OAS သည် မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အထူး အာရုံစိုက် နေပြီး အမေရိကတိုက် ကမ္ဘာ့ခြမ်း၏ မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်ရန် ရည်ရွယ်နေသည်။ ကုလသမဂ္ဂတွင် မူလ အခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ စာတမ်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး သဘောတူညီမှု ရရန် ကြိုးပမ်းနေရသေးရာ အမေရိကတိုက်သည် ပိုမို အောင်မြင်သည့် ဖြစ်စဉ် ဖော်ဆောင်နိုင်မည်ဟု မျှော်လင့် ရသည်။

နည်းပညာပိုင်းအရ အမေရိကတိုက် စနစ်သည် အခြား ဒေသဆိုင်ရာ အစီအမံများ အားလုံးကို ကျော်လွန်သည်။ သတင်းပို့ တိုင်ကြားချက်များကို အွန်လိုင်းမှ တင်သွင်းနိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက် ပါရှိသည်။ သတင်း အချက်အလက် နည်းပညာ မြင့်မားလာသည့်နှင့် အမှု အင်တာနက် လက်လှမ်းမီမှု မရှိသည့်နေရာ အရေအတွက်လည်း နည်းလာသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုပြဋ္ဌာန်းချက် များသည် ကြိုဆိုဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။ တရားရုံးက အများပြည်သူဆိုင်ရာ ကြားနာမှုများကို Vimeo ပေါ်သို့ အသံနှင့် ရုပ်ဖမ်းထားခြင်းများကို လွှင့်တင်ပေးခြင်းဖြင့် (၎င်း၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ တစ်ဆင့်) တိုက်ရိုက် ထုတ်လွှင့်ခြင်းများလည်း ပြုလုပ်ပေးသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ စ၍ သက်သေခံခြင်းကို ခြွင်းချက် အခြေအနေများတွင် အင်တာနက် အသုံးပြု၍ ရုပ်သံမှ တစ်ဆင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းအား ခွင့်ပြုထားသည်။

အမေရိကတိုက် စနစ်သည် ဒေသတွင်း တည်ငြိမ်မှု မရှိသော အခြေအနေတွင် စတင် ထွက်ပေါ်လာပြီး ဖွံ့ဖြိုးလာခြင်းတွင် အောင်မြင်သည်ဟု ဆိုရမည်။ ထိုစနစ်သည် လူ့အခွင့်အရေးကို ထင်ပေါ်စေရန် အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ရှုထောင့်များစွာအရ အမေရိကတိုက် စနစ်သည် လွန်ခဲ့သော နှစ်သုံးဆယ်ခန့်က ဥရောပတိုက် စနစ်နှင့် ဆင်တူသည်။ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာ အနည်းငယ်သာ တရားရုံးနှင့် ကော်မရှင်ထံသို့ ရောက်သည်။ အမျိုးမျိုးသော ဖြစ်စဉ်များတွင် နိုင်ငံများ အားလုံး ပါဝင်ခြင်း မရှိ။ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အမှု အချို့သာ ကြားနာခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် စနစ်တကျနှင့် အစုလိုက် အပြုံလိုက် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ၏ အရိပ်အောက်တွင် ပေါ်ထွက်လာရသော စနစ်တစ်ခု ဖြစ်သည့်အလျောက် ထိုသို့သော ကွာခြားချက်များမှာ အံ့အားသင့်ဖွယ် မရှိပေ။

နိုင်ငံအမျိုးမျိုး၊ ယင်းတို့ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရသော တာဝန်အမျိုးမျိုးမှ ပေါက်ဖွားလာသော စနစ်တစ်ခုသည် OAS စနစ်ကို ထွေပြားဝေဝါးသော စနစ်တစ်ခု ဖြစ်စေသည်။ အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကား ပြောသည့် နိုင်ငံများ သဘောတူစာချုပ် စနစ်အောက်တွင် မပါဝင်ဘဲ နေခြင်းက ဒေသဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို မညီမမျှ ဖြစ်စေသည်။ ထိုနိုင်ငံများမှာ ကုလသမဂ္ဂ၏ သဘောတူစာချုပ်များကို လက်ခံထားလေရာ ၎င်းတို့၏ အမေရိကတိုက် စနစ်ကို လက်ခံဖို့ တွန့်ဆုတ်နေခြင်းက စိတ်မကောင်းစရာပင်။ ထိုအချက်က နိုင်ငံများမှ ဒေသဆိုင်ရာ ဖွဲ့အစည်းများ ကို ကိုးကားခြင်းထက် ကုလသမဂ္ဂနှင့် ပို၍ လက်တွဲ အလုပ်လုပ်လိုသည့် ပြဿနာကိုလည်း ထောက်ပြနေသည်။ သို့ရာတွင် ထိုပြဿနာသည် ပျံ့နှံ့သွားကာ အချို့ လက်မှတ်ရေးထိုးထား သော နိုင်ငံများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်ကိုလည်း ထိခိုက်စေသည် (ဥပမာ ဘရာဇီးလ်)။ ထို့ကြောင့် OAS သည် ဒေသဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ပံ့ပိုးပေးမှုများ ရရှိစေရေးအတွက် တောက်လျှောက် တက်ကြွစွာ လုပ်ဆောင်ရသည်။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများ၏ အခွင့်အရေးများ အခြေအနေများ စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် လိုက်နာမှု စည်းကြပ်ခြင်းတွင် သင့်လျော်ပြီး ထိရောက်သော နည်းလမ်းများ ဟု အသိအမှတ်ပြုထားသော စနစ် တစ်ခု ဖန်တီးရန် ကြိုးပမ်းနေသည်။ OAS တွင် အလားအလာ များစွာ ရှိသည်။ သို့ရာတွင် လက်ရှိအချိန်၌ ထိုအလားအလာများမှာ အကောင်အထည် ပေါ်မလာ သေးပေ။

အမှုတွဲများ

.....
Aleman Lacayo, Ser E, No 2, Order of 6 February 1997.

Case of Haitians and Dominicans of Haitian Origin in the Dominican Republic, Ser E, No 3, Order of 18 August 2000.

Case of the Plan de Sanchez Massacre v Guatemala, Ser C, No 105 (2004).

Exceptions to the Exhaustion of Domestic Remedies (Arts 46(1), 46(2)(a) and 46(2)(b) of the American Convention on Human Rights), Advisory Opinion OC 11/90, Ser A, No 11 (1990).

Goodman v Commonwealth of the Bahamas, Report no 78/07, Case 12.265, October 2007.

Habeas Corpus in Emergency Situations, Advisory Opinion OC-8/87, Ser A, No 8 (1987).

Interpretation of the American Declaration of the Rights and Duties of Man Within the Framework of Article 64 of the American Convention of Human Rights, Advisory Opinion OC-10/89, Ser A, No 10 (1989).

The Right to Information on Consular Assistance in the Framework of the Guarantees of the Due Process of Law, Advisory Opinion OC-19/99, Ser A, No 16 (1999).

Velasquez Rodriguez (Honduran Disappearances) cases, Ser C, No 4 (1988).

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....
အောက်ပါစာရင်းထဲတွင် စိန်ဘိတ်ဘာသာစကားဖြင့် ရရှိသော စာအုပ်များနှင့် ဆောင်းပါးများကို ထည့်သွင်းထားခြင်း မရှိပါ။

Buergethal, T, and Shelton, D, *Protecting Human Rights in the Americas: Cases and Materials*, 4th edn (Arlington: Engel, 1995).

Burgorgue-Larsen, L, and Ubeda de Torres, A, *The Inter-American Court of Human Rights: Case Law and Commentary* (Oxford; Oxford University Press, 2011).

Cavallan, J, and Brewer, S, "Reevaluating regional human rights litigation in the twenty-first century: The case of the Inter-American Court" (2008) 102(4) *American Journal of International Law* 768-827.

Davidson, S, *The Inter-American Court of Human Rights*, 2nd edn (Aldershot: Dartmouth, 1992).

Davidson, S, "Remedies for violations of the American Convention on Human Rights" (1995) 44 *International and Comparative Law Quarterly* 405-14.

Davidson, S, *The Inter-American Human Rights System* (Aldershot: Ashgate, 1997).

Deodhar, NS, "First contentious cases before the Inter-American Court of Human Rights" (1988) 3 *American University International Law Review* 283.

Dulitzky, A, "The Inter-American Human Rights Systems 50 years later: Time for Changes?" (2011) *Quebec Journal of International Law* (Special edition) 1266.

Farer, T, "The rise of the Inter-American HR regime: No longer a unicorn, not yet an ox" (1997) 19 *Human Rights Quarterly* 510-46.

Harris, D, and Livingstone, S (eds), *The Inter-American System for Human Rights* (Oxford: Clarendon Press, 1998).

*Herrera, C, *Provisional Measures in the Case Law of the Inter-American Court of Human Rights* (Antwerp: Intersentia, 2010).

IACID, *Building Bridges towards the Future of Partnership for Development, Background Information* (IACID, 1997).

Inter-American Commission on Human Rights, *Basic Documents Pertaining to Human Rights in the Inter-American System* (Washington DC: General Sec OAS, 2001).

Inter-American Court of Human Rights (2013) *Annual Report 2012*.

Macklem, P, and Morgan, E, "Indigenous rights in the Inter-American system: The Amicus brief of the Assembly of First Nations in *Awasi Tigni v Republic of Nicaragua*" (2000) 22(2) *Human Rights Quarterly* 569-71.

Medina, C, *The Battle of Human Rights: Gross, Systematic Violations and the Inter-American System* (Dordrecht/Boston: Martinus Nijhoff, 1988).

Medina, C, *The Inter-American Convention on Human Rights* (Antwerp, Intersentia, 2014).

Murray, R, "On-site visits by the African Commission on Human and Peoples' Rights: A case study and comparison with the Inter-American Commission on Human Rights" (1999) 11 *African Journal of International and Comparative Law* 460-73.

OAS, *The Organization of American States: Advancing Democracy, Human Rights and the Rule of Law in the Americas/A report of the Inter-American Dialogue Commission on the OAS* (Washington DC: InterAmerican Dialogue, 1994).

Padilla, DJ, "The Inter-American Commission on Human Rights of the Organization of American States: A CASE STUDY" (1993) 9 *American University International Law Review* 95.

Pasqualucci, J, *The Practice and Procedure of the Inter-American Court of Human Rights* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003).

Websites

.....

- www.oas.org – the Organization of American States.
- www.corteidh.or.cr/index.php/en – Inter-American Court of Human Rights (partly in Spanish).
- www.cidh.oas.org/DefaultE.htm – Inter-American Court of Human Rights.
- www.oas.org/en/cidi/ – Inter-American Commission of Women.
- www.padf.org – the Pan-American Development Foundation.
- http://vimeo.com/corteidh – တရားရုံးမှ အများရှေ့မှောက် ကြားနာခြင်းများ ပြုသည့် ရုပ်သံ ရိုက်ကူးထားခြင်းများကို ကြည့်ရှုနိုင်သည့် မာလ်တီမီဒီယာ ပလက်ဖောင်း တစ်ခု ဖြစ်သည်။

(၉) အာဖရိက

အာဖရိကတိုက်တွင် အာဖရိကသမဂ္ဂ (African Union (AU)) (ယခင်က အာဖရိကတိုက် စည်းလုံး ညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ - Organization of African Unity (OAU)) သည် အာဖရိကတိုက် လူ့အခွင့် အရေး ဥပဒေကို ထုတ်ဖော်ရေးဆွဲရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထိုဥပဒေ၏ ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေး အပေါ် သက်ရောက်မှုများကို ဆန်းစစ်သွားပါမည်။

အာဖရိကစနစ်သည် အမေရိကတိုက်နှင့်ဥရောပတိုက်စနစ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ဖွံ့ဖြိုးမှု နောက်ကျ သော်လည်း ထိုကဲ့သို့သော စနစ်မျိုး ပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည်ပင်လျှင် အကြီးမားဆုံး အောင်မြင်မှု ဟု ဆိုရပေမည်။ အာဖရိကတိုက် စည်းလုံးညီညွတ်ရေး အဖွဲ့ကို နိုင်ငံပေါင်းများစွာ ကိုလိုနီ ဘဝမှ လွတ်မြောက်ခဲ့သည့် အချိန်၊ ၁၉၆၃ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့သည် အသစ်ပေါ်ထွန်းလာ သော နိုင်ငံများအကြား အာဖရိကတိုက်တွင်း ဆက်ဆံရေးကို ချောမွေ့စေရန်၊ အာဖရိကတိုက် မူဝါဒများ ဆွေးနွေးရန်နှင့် ရေးဆွဲရန် ဖိရမ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ပဋိညာဉ် ရေးဆွဲ စဉ်က လူ့အခွင့်အရေးသည် တစ်ခုတည်းသော ဦးစားပေး ခေါင်းစဉ် မဟုတ်ခဲ့ပေ။ သို့ရာတွင် OAU ပဋိညာဉ်တွင် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် "အာဖရိကတိုက်ရှိ လူများအတွက် ပိုမို ကောင်းမွန်သော ဘဝများ ရရှိစေရန် ပူးပေါင်းမှုများနှင့် အားထုတ်မှုများကို ညှိနှိုင်းကာ တိုးမြှင့် လုပ်ဆောင် သွားမည်" ဟု ဖော်ပြထားသည်။ "အာဖရိကတိုက်ရှိ လူများ၏တရားဝင်မျှော်လင့်ချက်များ အောင်မြင် ရေးအတွက် လွတ်လပ်ရေး၊ တန်းတူညီမျှရေး၊ တရားမျှတရေးနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ တို့သည် အဓိကကျ သည့် ရည်မှန်းချက်များ ဖြစ်သည်" ဟုလည်း OAU ပဋိညာဉ်မှ ဖော်ပြထားပြီး ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်နှင့် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းတို့ကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ (အပိုဒ် ၂(၁)(င))။

OAU သည် အစောပိုင်းတွင် ဒေသတွင်းရှိ စစ်အာဏာရှင် နိုင်ငံများမှ စနစ်တကျ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ရန် တွန့်ဆုတ်နေခဲ့သော်လည်း ၎င်းသည် အာဖရိကတိုက် ရှိ နိုင်ငံများအကြား ဆွေးနွေးရန် နေရာ တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၂၀ ရာစု ကုန်ခါနီး နှစ်များတွင် စနစ်တကျနှင့် အစုလိုက် အပြုံလိုက် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သော နိုင်ငံများအပေါ် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများချည်းသက်သက်သော်လည်းကောင်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်း၍ သော် လည်းကောင်း ဝင်ရောက် စွက်ဖက်မှုများ ပြုခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် အချို့ လုပ်ရပ်များသည် ပြည်တွင်းစစ်မီးကို ငြိမ်းစေမည့် ရေဖြန်းပက်ပေးရမည့်အစား လောင်စာဆီထည့်ပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်စေသောကြောင့် ထိုအဖွဲ့များ၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် နည်းလမ်းများမှာ မေးခွန်း ထုတ်စရာ ဖြစ်စေ ခဲ့သည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ အာဖရိက သမဂ္ဂသည် အိုင်ဗရီကိုစ်၊ ဆူဒန်နှင့် ဆိုမားလီးယား နိုင်ငံတို့တွင် လှုပ်ရှားမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သမဂ္ဂသည် ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး လုပ်ငန်းများလည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဥပမာ ဘရွန်ဒီနိုင်ငံတွင် ဖြစ်သည်။ အာဖရိက သမဂ္ဂ တည်ထောင်ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို OAU မှ ၁၉၉၉ ဆာတီ အထူး စည်းဝေးပွဲတွင် ချမှတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ နောက်တစ်နှစ် တိုဂိုနိုင်ငံတွင် ကျင်းပခဲ့သော လိုမီ ထိပ်သီး စည်းဝေးပွဲ တွင် သမဂ္ဂ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေကို ရေးဆွဲခဲ့သည်။ အာဖရိက သမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းပုံ စာချုပ်ကို အသက်ဝင်လာ သည်နှင့် OAU အဖွဲ့ကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ပြီး ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဒါဘန် ထိပ်သီး စည်းဝေးပွဲတွင် အဖွဲ့

အသစ်ကို စတင် မိတ်ဆက်ကာ အာဖရိက သမဂ္ဂ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံမှ ခေါင်းဆောင်များ ညီလာခံကို ပထမဆုံး ကျင်းပခဲ့သည်။ အာဖရိက သမဂ္ဂ၏ အဓိက လုပ်ငန်းစဉ်မှာ အာဖရိကတိုက်အတွင်း ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများကို မြှင့်တင်သွားရန်၊ အာဖရိက နိုင်ငံများအကြား စည်းလုံးညီညွတ် ရေးနှင့် ကြံ့ခိုင်ရေး ပိုမို အားကောင်း လာစေရန် ဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် တည်ငြိမ် ရေးတို့သည် သမဂ္ဂ၏ မျှော်မှန်းချက်များ ပြည့်မီရန် အခြေခံ လိုအပ်ချက်များ ဖြစ်သည် (အာဖရိက သမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် စာချုပ်)။

OAU မှ ယခင် ကျင့်သုံးခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့် လေ့လာရေးနှင့် အကောင်အထည် ဖော်ရေး အစီအမံများကို လက်ရှိတွင် အနည်းငယ်သာ ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ အာဖရိက သမဂ္ဂသည် လူ့အခွင့်အရေး လေးစားမှု စည်းမျဉ်းများအပေါ် အခြေခံထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ စာရွက်စာတမ်းများ သည် ဒေသတွင်းနှင့် အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လူ့အခွင့်အရေး၏ အခန်းကဏ္ဍကို အလေးစိုက် ဖော်ပြ ထားပြီး အခွင့်အရေးများ မြှင့်တင်ရေးကို ၎င်း၏ ရည်မှန်းချက် တစ်ခုအဖြစ် ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၃(စ))။

၉.၁ လူ့အခွင့်အရေး အကာအကွယ်များ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း

နယ်ချဲ့ ကိုလိုနီစနစ်အောက်မှ လွတ်မြောက်ရေးကို မြှင့်တင်ရန် သဘောတူညီချက် ရရှိရန်မှာမူ လွယ်ကူခဲ့သော်လည်း ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စနစ် လိုအပ်ချက်ကြောင်းကို အားလုံး သဘောတူစေရန်မှာ အချိန်ယူရသည့် ဖြစ်စဉ် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၁ ခုနှစ်တွင် OAU မှ အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်ကို ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ထိုပဋိညာဉ်သည် အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အာဖရိက သဘောတရားများကို ထည့်သွင်း ထားသောကြောင့် ၎င်း၏ စကားလုံး အသုံးအနှုန်းများနှင့် နောက်ခံရည်ရွယ်ချက်များမှာ ထူးခြား သည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက တရားရုံး (African Court on Human and People's Rights) ထူထောင်ရေး မူကြမ်းကို သဘော တူညီခဲ့ကြသည်။ အာဖရိကတိုက်တွင် ၎င်းတို့၏ ကိုလိုနီ သမိုင်းကြောင်းအရ မတူညီသော ဥပဒေနှင့် ဘာသာစကား (အာရပ်၊ အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်၊ ပေါ်တူဂီနှင့် စပိန် ဘာသာစကားများ) ဆိုင်ရာ ဓလေ့ ထုံးတမ်းများ ပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ အချို့ ဒေသများတွင် မူလအခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးစုများ ကျင့်သုံးသည့် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ထုံးတမ်း ဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းများမှာလည်း အသက် ဝင်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ အချို့ရှုထောင့်များအရ အာဖရိကဒေသသည် ဥရောပ (သို့) အမေရိက တိုက်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ကွဲပြားမှု ပိုမိုများပြားသည်။ သို့ရာတွင် အာဖရိကတွင် စနစ်ကျသော အခွင့်အရေး အခြေခံအဆောက်အအုံ မရှိသော်လည်း တူညီသော အခွင့်အရေး သမိုင်း အစဉ်အလာ ရှိသည်။ ထို့ပြင် လူထု အုပ်စု အဖွဲ့များနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတို့သည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းအတွက် အရေးပါပုံကို တစ်တိုက်လုံးတွင် အသိအမှတ်ပြုမှု ရှိသည်။ ပဋိညာဉ်စာတမ်းသည် လူအုပ်စုများအတွက် သီးခြား အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်း ထားခြင်းဖြင့် ဤအချက်ကို ထင်ဟပ်ပြသည်။

၉.၂ အာဖရိက ပဋိညာဉ်နှင့် အခြား စာချုပ်စာတမ်းများ

၉.၂.၁ အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်

အာဖရိက ပဋိညာဉ် (ဘန်ဂျူး ပဋိညာဉ်စာတမ်း ဟုလည်း ခေါ်သည်။) သည် ၁၉၈၆တွင် စတင် အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်းသည် အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အာဖရိက သဘောတရား များကို ထည့်သွင်းထားပြီး အာဖရိက ဒဿနနှင့် ကိုက်ညီစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုစာတမ်းသည် လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးကို အလေးပေး ဖော်ပြထားသောကြောင့် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ အလယ်တွင် ထူးခြားသည့် စာတမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ လူ တစ်ဦးစီနှင့် အုပ်စုများမှ နိုင်ငံတော်အပေါ် ထမ်းဆောင်ရမည့် တာဝန်များကို ဖော်ပြထားခြင်း ကလည်း ထူးခြား သည်။ အခြား မှတ်သားဖွယ်ရာ အချက်မှာ အခြား နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် ကွဲပြားခြားနားစွာပင် နိုင်ငံများသည် ပဋိညာဉ်ပါ အပိုဒ်များ အားလုံးကို မလိုက်နာဘဲ နေ၍ မရပေ။ ထို့ကြောင့် အများပြည်သူဆိုင်ရာ အရေးပေါ် အခြေအနေတွင်ပင် ထိုအခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များမှာ အကျိုးဝင်နေသည်။

၉.၂.၁.၁ ပဋိညာဉ်၏ ချဉ်းကပ်ပုံ

အခြား ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကွဲပြားစွာပင် OAU သည် လူ့အခွင့်အရေးကို တစ်ပေါင်း တစ်စည်းတည်း သတ်မှတ်သည့် ချဉ်းကပ်ပုံကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ပဋိညာဉ်၏ စကားဦးတွင် အဖွဲ့ဝင်များကို ဖွံ့ဖြိုးမှု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို အလေးထားရန် ဖျောင်းဖျထားသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ် အချက်မှာ စကားဦးတွင် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် သဘောတရားအရ ခွဲခြား မရသလို အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်မှု တွင်လည်း ခွဲခြားမရဟု ဆိုထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို ခွဲခြားပေး၍ မရသည့် အချက်ကို ယနေ့ခေတ် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြထားပြီး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အာဖရိက ပဋိညာဉ်သည် အခွင့်အရေးများ အားလုံးကို စာချုပ်စာတမ်း တစ်ခုတည်းတွင် စုပေါင်းဖော်ပြထားသည့် ပထမ ဦးဆုံးသော စာတမ်းဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး (အပိုဒ် ၂၂) နှင့် "ဖွံ့ဖြိုးမှု အတွက် ယေဘုယျအားဖြင့် အားပေးသော ကျေနပ်ဖွယ်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်" ရရှိရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး (အပိုဒ် ၂၄) တို့ ပါဝင်ခြင်းသည် ထိုအချိန်က ရှိနေခဲ့သည့် ဥပဒေ ဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ် များထက် ရှေ့ရောက်၍ ခေတ်ရှေ့ပြေးသောစနစ် ဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြနေသည်။ ထပ်မံ၍ ပဋိညာဉ်က "စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ပြည့်မီခြင်းသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ခံစားရရှိရန် အာမခံချက် ပေးသည်" ဟူသော အချက်ကို အလေးစိုက် ဖော်ပြထားသည် (စကားဦး)။ အာဖရိက ပဋိညာဉ်၏ ချဉ်းကပ်ပုံသည် ထိုစဉ်က အသုံးများသည့် ချဉ်းကပ်ပုံ ဖြစ်သော ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေး များကို ဦးစွာ ရရှိစေပြီးမှ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများကို ရရှိရန် ကြိုးပမ်းသည့် သမားရိုးကျ ချဉ်းကပ်ပုံများကို စိန်ခေါ်နိုင်ခဲ့သည် (အခန်း ၄၊ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို ရှုပါ)။

အာဖရိကတိုက် ပဋိညာဉ်ပါ အခွင့်အရေးများစွာသည် အခြားစာချုပ်စာတမ်းများ၊ ကြေညာချက်များတွင် ပါရှိသည့် အလားတူ အခွင့်အရေးများနှင့် ခြားနားချက်များ ရှိသည်။ ဥပမာ ကိုလိုနီ နယ်ချဲ့စနစ်ကို ရှုံးချခြင်းသည် အဓိက ခေါင်းစီး အကြောင်းအရာ ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၁၉ နှင့် ၂၀(၂)-(၃) တို့ကို ကြည့်ပါ။)။ အပိုဒ် ၂၁(၅)တွင် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့များနှင့် အင်အားကြီး နိုင်ငံများမှ သဘာဝ အရင်းအမြစ် များကို စီးပွားရေးအရ သိမ်းပိုက် အမြတ်ထုတ်ခြင်း ကဲ့သို့သော ပုံစံအသစ်ဖြင့် နယ်ချဲ့ခြင်းများကို ဖျက်သိမ်းရန် ဖော်ပြထားသည်။ အာဖရိကတိုက်၏ လက်တလော သမိုင်းကြောင်းကို အပိုဒ် ၁၂(၅) တွင် ဖော်ပြထားပြီး အမျိုးသားအုပ်စု၊ လူမျိုးအုပ်စု၊ လူမျိုးစုအုပ်စု၊ ဘာသာရေး အုပ်စုများကို အစုလိုက် အပြုံလိုက် အဓမ္မနေရာ ပြောင်းရွှေ့ခိုင်းခြင်းအား တားမြစ်ထားသည်။

ပဋိညာဉ်တွင် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေး များစွာကိုလည်း ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၁၉ - ၂၄)။ ထိုအခွင့်အရေးများသည် အုပ်စုလိုက် ကျင့်သုံးနိုင်သော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်ပြီး တည်ရှိခွင့် အခွင့်အရေး၊ မိမိတို့၏ ဥစ္စာဓနများ၊ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ယူ သုံးစွဲပိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ လူများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် သင့်တင့်ကောင်းမွန်သော ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခု ရပိုင်ခွင့် စသည်တို့ ပါဝင်သည်။ အာဖရိက ကော်မရှင်၏ အစောပိုင်း ချမှတ်ခဲ့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် လူအုပ်စုများ၏ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့် သဘာဝ အရင်းအမြစ် ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းများ ပါဝင်သည်။ (လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်း စင်တာ နှင့် နိုင်ငံ့ရေးရာဗိမာန်) (*Social and Economic Action Centre et al v Nigeria*)

၉.၂.၁.၂ ပဋိညာဉ်ပါ တာဝန်များ

ပဋိညာဉ်၏ အခန်း (၂) သည် တာဝန်များကို အဓိကထား ဖော်ပြထားသည်။ ပဋိညာဉ်တွင် ဖော်ပြထား သော တာဝန်များသည် တစ်ဦးချင်း ရရှိသော အခွင့်အရေးများ၏ ရလဒ်များကြောင့် လုပ်ဆောင် ရသော တာဝန်များကိုသာ ဖော်ပြထားခြင်း မဟုတ် (သို့ရာတွင် အပိုဒ် ၂၇(၂) တွင် လူတစ်ဦးစီမှ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များကို ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေး၊ အဖွဲ့၏ လုံခြုံရေး၊ ကျင့်ဝတ်ပိုင်းနှင့် ဘုံအကျိုးစီးပွားများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အချက်များကို ဖော်ပြထားသည်။)။ လူတစ်ဦးချင်းစီသည် အာဖရိကတိုက် အသိုင်းအဝိုင်း၏ နှလုံးသားတွင် စွဲမြဲထားသော တာဝန်များကို လုပ်ဆောင်ရန် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၂၇ တွင် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သူ၏ မိသားစု၊ အသိုင်းအဝိုင်း၊ နိုင်ငံတော်နှင့် အခြား ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားသော အသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းအတွက် လုပ်ဆောင် ပေးရမည့် တာဝန်များကို ဖော်ပြထားသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်အချက်မှာ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုမပြုရေး နှင့် မတူကွဲပြားမှုများကို နားလည်လက်ခံခြင်းကိုလည်း တာဝန်တစ်ရပ် အဖြစ် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်သည် အချို့ နိုင်ငံတကာ ဝေဖန်ထောက်ပြသူများ ပြဋ္ဌာန်းရန် အကြံပြုသည့်

'ကွဲပြားခြားနားခွင့်' နှင့် ဆင်တူသည်။ နောက်ဆုံး အနေဖြင့် လူတစ်ချင်းစီသည် မိသားစု၏ သဟဇာတဖြစ်စွာ ဖွံ့ဖြိုးမှုကို ထိန်းသိမ်းရန်၊ အသိုင်းအဝိုင်းကို ကူညီပေးရန်၊ နိုင်ငံတော်၏ လွတ်လပ်ရေးနှင့် စည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် အားဖြည့်ပေးရန်၊ အာဖရိကတိုက်၏ ကောင်းမွန်သော ယဉ်ကျေးမှု တန်ဖိုးများကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် အားဖြည့် ပေးရန် တာဝန်ရှိသည် (အပိုဒ် ၂၉)။ အချို့သော သဘောတရားများကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားမှု မရှိခြင်းက ၎င်းတို့ကို အကောင်အထည် ဖော်သည့်အခါ မြောက်မြားစွာသော ပြဿနာများ ပေါ်ထွက် လာစေသည်။ သို့တစေ အစိတ်အပိုင်း တော်တော်များများတွင် ပဋိညာဉ်၏ အသက်ဝင်မှုသည်ပင် ထိုတာဝန်များ အပေါ် မူတည်နေသည်။ အခွင့်အရေးများကိုလည်း ယင်းအချက်များကို ခေါင်းထဲထည့်ပြီး ဖတ်ရှု ရမည် ဖြစ်သည်။

၉.၂.၂ ၁၉၆၉ ခုနှစ် အာဖရိကရှိ ဒုက္ခသည် ပြဿနာများ၏ အစိတ်အပိုင်းတချို့နှင့် သက်ဆိုင်သော OAU သဘောတူစာချုပ်

ပြည်တွင်း မငြိမ်မသက်မှုများ၊ အာဏာရှင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဂိုဏ်းဂယခွဲများ အကြား ပဋိပက္ခများနှင့် သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်များသည် အာဖရိကတိုက် အသိုင်းအဝိုင်းတွင် ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိသော ပြဿနာများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရက်စက် ကြမ်းကြုပ်မှုများကို ရှောင်လွှဲနိုင်ရန်၊ အငတ်ဘေးမှ လွတ်မြောက်နိုင်ရန်စသည့် အကြောင်းပြချက်များဖြင့် လူများသည် မကြာခဏ နေရာ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းများ ပြုကြသည်။ အချို့ဒေသများတွင် ဒုက္ခသည်များသည် အဓိက ပြဿနာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခသည်များ အတွက် သီးသန့် ပြဋ္ဌာန်းထားသော စာချုပ်စာတမ်းကို ရေးဆွဲရန်မှာ အာဖရိကတိုက်အတွက် ရှောင်လွှဲ၍မရသည့်အရာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ သဘောတူစာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များစွာသည် ၁၉၅၁ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ၏ ဒုက္ခသည်များ၏ အနေအထားနှင့် ဆက်စပ်သော သဘောတူစာချုပ်နှင့် ဆင်တူနေခဲ့သည် (အပိုဒ် ၈(၂) တွင် ယခုစာချုပ်သည် ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူ စာချုပ်၏ 'အာဖရိက ဒေသဆိုင်ရာ ထိရောက်သော ဖြည့်စွက်ချက်' ဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားသည်)။ နိုင်ငံရေးအရ ခိုလှုံခွင့် ပေးခြင်း၊ မိမိသဘောဆန္ဒ အလျောက် နေရပ် ပြန်ခြင်းများ အကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ သဘောတူစာချုပ်တွင် OAU နှင့် ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး အကြား ပူးပေါင်းမှုများ ပြုရန်လည်း ဖော်ပြ ထားသည်။

ဥပမာ
လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း စင်တာ နှင့် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး အခွင့်အရေးများ စင်တာ နှင့် နိုင်ငံ့ရေးရာ (Social and Economic Rights Action Centre (SERAC) and the Center for Economic and Social Rights (CESR) v Nigeria)၊ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက ကော်မရှင်၊ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက် ၁၅၅/၉၆
အာဖရိက ကော်မရှင်၏ ကွဲပြားခြားနားသော သွင်ပြင်တစ်ခုမှာ ၎င်းသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် အုပ်စု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်မှုကို စဉ်းစားပေးနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဆက်သွယ်တိုင်ကြားချက်တွင် နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ အစိုးရသည် ရေနံ ထုတ်လုပ်ရေးတွင် တိုက်ရိုက် ပါဝင်ပတ်သက်နေပြီး ထိုထုတ်လုပ်ရေးသည် "သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးမှု၊ အိုဂိုနီ လူမျိုးများ အကြား ထိုသဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ညစ်ညမ်းမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ကျန်းမာရေး ပြဿနာများ ခံစားစေရမှု" တို့ကို ဖြစ်ပွားစေသည် (စာပိုဒ် ၁) ဟု စွပ်စွဲထားသည်။

အိုဂိုနီ ဒေသရှိ ရေနံများကို အမြတ်ထုတ် ရောင်းချရာတွင် ဒေသခံလူထု၏ ကျန်းမာရေး (သို့) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိ။ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဒေသတွင်း ရေနုတ်မြောင်း များတွင် အဆိပ်ရှိသော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကို စွန့်ပစ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် စံနှုန်းများကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရေနံ တူးဖော်ရေး အဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့၏ စက်ကိရိယာ များက အနီးအနားရွာများတွင် အဖိတ်အစင်များ ဖြစ်စေခြင်းကိုလည်း လျစ်လျူရှု (သို့) ထိန်းသိမ်း ရန် ပျက်ကွက်သည်။ ရေထု၊ မြေဆီလွှာနှင့် လေထု ညစ်ညမ်းမှုများသည် အရေပြားရောဂါများ၊ အူလမ်းကြောင်းနှင့် အသက်ရှူလမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ ရောဂါများနှင့် ကင်ဆာ ရောဂါ ဖြစ်ပွားနိုင်ချေ မြင့်မား လာခြင်းများ၊ ဦးနှောက်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် မျိုးပွားမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများ အပါအဝင် ရေတိုနှင့် ရေရှည် ကျန်းမာရေး ဆိုးကျိုးများ ဖြစ်ပွားစေသည်။

စာပိုဒ် ၂

ထိုကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ဂျီးရီးယား နိုင်ငံမှ ကော်မရှင်နှင့် ဆက်သွယ်ခြင်း မပြုခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် ကော်မရှင်မှ နိုင်ဂျီးရီးယား နိုင်ငံ၏ ချေပချက်ကို မကြားနာခဲ့ရဘဲ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခဲ့သည်။ အခွင့်အရေး အများအပြား ချိုးဖောက်ခဲ့ကြောင်း စွဲချက်တင်ခဲ့သည်။

ကော်မရှင်မှ စာပိုဒ် ၄၄တွင် "ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများနှင့် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် ထိုအခွင့်အရေးများကို လိုက်နာလိုသော နိုင်ငံတော် အတွက် အနည်းဆုံး တာဝန် လေးဆင့်ကို ဖန်တီးပေးသည်။ ယင်းတို့မှာ အခွင့်အရေးများကို လေးစားရန် တာဝန်၊ ကာကွယ်ရန် တာဝန်၊ မြှင့်တင်ပေးရန် တာဝန်နှင့် ဖြည့်ဆည်းပေးရန် တာဝန် တို့ ဖြစ်သည်" ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။ ဖွံ့ဖြိုးမှုကို အားပေးသော ယေဘုယျအားဖြင့် ကျေနပ် ဖွယ်ရာ ဝန်းကျင်တစ်ခု ရပိုင်ခွင့် (အပိုဒ် ၂၄) အရ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် "လေထု ညစ်ညမ်းမှု၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးမှုများကို ကာကွယ်ရန်၊ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးကို အားပေးရန်၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ကို မထိခိုက်စေသော စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ အသုံးပြု ရေးတို့ အောင်မြင်စေရန် သင့်တော်သော နည်းလမ်းများ အသုံးပြုရန်" တာဝန်ရှိသည် (စာပိုဒ် ၅၂)။ အိုဂိုနီဒေသကို ပျက်စီးစေသောလုပ်ရပ်များကြောင့် နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံသည် လူများမှ ၎င်းတို့ ၏ ဥစ္စာပစ္စည်းများနှင့် သဘာဝ အရင်းအမြစ်များကို စီမံပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ ပုဒ်မ ၂၁ ကို ချိုးဖောက် ရာကျသည်။ အာဖရိက ပဋိညာဉ်ပါ အပိုဒ် ၁၄၊ ၁၆ နှင့် ၁၈ (၁) တို့ကိုပေါင်း၍ သင့်တော်သော အိမ်ရာထိုင်ခင်း ရပိုင်ခွင့်အဖြစ် အဓိပ္ပာယ်ယူခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၆၂)။

နိုင်ဂျီးရီးယား နိုင်ငံသည် ပဋိညာဉ်ပါ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်သည်ကို တွေ့ရသောကြောင့် ပြုပြင်မှုများ ပြုလုပ်ရန် အမိန့် ချမှတ်လိုက်သည် (ရိုလ် ရေနံ ကုမ္ပဏီမှ ထိုကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အမေရိကန် နိုင်ငံတွင် တရား ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည် (၂၀၀၉)။

၉.၂.၃ ၂၀၀၉ ခုနှစ် အာဖရိကတိုက်ရှိ ပြည်တွင်း၌ နေရပ် စွန့်ခွာ ပြောင်းရွှေ့သူများအား အကာအကွယ် ပေးရေးနှင့် အကူအညီပေးရေး ဆိုင်ရာ အာဖရိက သမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်

ထိုစာချုပ် (African Union Convention for the Protection and Assistance of Internally Displaced Persons in Africa) သည် ပြည်တွင်း၌ နေရပ် စွန့်ခွာ ပြောင်းရွှေ့သူများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိသည့် ပထမဆုံးသော စာချုပ် ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည်များ ဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်ကဲ့သို့ပင် ထိုစာချုပ်တွင် ဒေသတွင်း စိုးရိမ်ဖွယ်ရာများကို အဓိက အလေးစိုက် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုစာချုပ်သည် လက်ရှိတွင် အသက်မဝင်သေးပေ။ ယခင် ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို ပြန်လည် လေ့လာ ပြင်ဆင်မည့် အစား နောက်ထပ် ဥပဒေရေးရာ စာချုပ် အသစ်တစ်ခုကို ဖန်တီးရန် သဘောတူညီခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်များ အစည်းအဝေးမှ လိုက်နာမှုကို စောင့်ကြည့်ပြီး နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများကို ဖတ်ရှု စဉ်းစားမည် ဖြစ်သည်။ အဘီဘီ (Abebe) က ထိုသဘောတူ စာချုပ်သစ်၏ အောင်မြင်မှုသည် ဒေသဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့် လေ့လာရေး စနစ်၏ အားကောင်းမှုအပေါ် မူတည်သည်ဟု မှတ်ချက် ပြုခဲ့သည် (Abebe, AM, 2010)။

၉.၂.၄ ၁၉၉၀ ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာ ဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ်

ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာ ဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ် (African Charter on the Rights and Welfare of the Child) သည် ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် စတင် အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ထိုပဋိညာဉ်သည် (ဆိုမားလီးယားနိုင်ငံမှအပ အခြား အာဖရိကတိုက်ရှိ နိုင်ငံများ အားလုံး လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော) ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်၏ အကျယ်နှင့် ကျော်ကြားမှုကို မှီငြမ်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုပဋိညာဉ်တွင် အာဖရိကတိုက်ရှိ ကလေးသူငယ်များသည် အထူး ထောက်ပံ့မှုနှင့် အကူအညီ လိုအပ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ “လူမှု စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ အခြေအနေများ၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ၊ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ၊ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်ခြင်းများ၊ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှု အစရှိသော အများနှင့်မတူ တမူ ထူးခြား သော အရာများကြောင့် အာဖရိကတိုက်ရှိ အများစုသော ကလေးသူငယ်များ၏ အခြေအနေသည် အရေးတကြီး ဖြစ်နေဆဲ ဖြစ်သည်။” (စကားဦး)။ ကလေးများ၏ အခွင့်အရေး သည် အားလုံးတွင် တာဝန်ရှိသည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဆင်တူ သည်။ သို့ရာတွင် အာဖရိကတွင် ထိုအခွင့်အရေးကို အသက် (၁၈) နှစ် အောက် ကလေးများ အားလုံးအတွက် ခြွင်းချက်မရှိ ပေးအပ်ရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ကလေးများ၏ အကောင်းဆုံး အကျိုးစီးပွားကိုလည်း အမြဲတစေ ဦးစားပေး စဉ်းစားရမည် (အပိုဒ် ၄)။ အာဖရိက ပဋိညာဉ်၏ လေသံအတိုင်း ကလေးများသည်လည်း မိသားစု၊ လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၊ နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် တာဝန်များရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ ထိုတာဝန်များမှာ မိဘများ၊ သက်ကြီး၊ ဝါကြီးများကိုလေးစားရန်နှင့် ဂရုစိုက်ပေးရန်၊ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအကျိုးအတွက် ဆောင်ရွက်ပေးရန်။

ပြည်တွင်း စည်းလုံး ညီညွတ်ရေးနှင့် အာဖရိကတိုက် ယဉ်ကျေးမှု တန်ဖိုးများကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် အားဖြည့်ပေးရန်၊ အာဖရိကတိုက် စည်းလုံး ညီညွတ်ရေးကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် အောင်မြင်စေရန် အတွက် ကူညီ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးရန် တို့ ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၃၁)။

ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီ (အပိုဒ် ၃၂) မှ ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကောင်းကျိုး ချမ်းသာ ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်ကို စောင့်ကြည့်မည် ဖြစ်သည်။ ကော်မတီ၏ ပထမ အစည်းအဝေးကို ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ ကော်မတီသည် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို မြှင့်တင်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည် (အပိုဒ် ၄၂)။ ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီများ နှင့် ကွဲပြားသည့်အချက်မှာ ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီသည် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြား ချက်များ လက်ခံပြီး လျှို့ဝှက်ကိုင်တွယ်ပေးနိုင်စွမ်းရှိသည် (အပိုဒ် ၄၄)။ ကုလသမဂ္ဂ၏ ချဉ်းကပ်ပုံ နှင့် တူညီသော အချက်မှာ ကော်မတီသို့ တင်ပြသော အစီရင်ခံစာများကို ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် ဖြန့်ဝေခြင်း ဖြစ်သည်။

အာဖရိက လူငယ် ပဋိညာဉ် (African Youth Charter) ကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုခဲ့ပြီး ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် စတင် အသက်ဝင်လာသည်။ ထိုပဋိညာဉ်သည် အခွင့်အရေး ရရှိခွင့် ရှိသူများ၏ အသက်ကို ၁၅နှစ်မှ ၃၅နှစ် အထိ ချဲ့ထွင်ခဲ့ခြင်း ကဲ့သို့သော ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများ ရှိသော်လည်း ကလေးသူငယ်များ ပဋိညာဉ်တွင် ပါဝင်သော စောင့်ကြည့်ရေး စနစ်ကဲ့သို့သော စနစ်မျိုး ပါဝင်ခြင်း တော့ မရှိပေ။ လူငယ် ပဋိညာဉ်ကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အာဖရိက သမဂ္ဂ ကော်မရှင်၏ ဖော်ပြချက် များအတိုင်းမြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ထိုရည်မှန်းချက်များ ပြည့်ဝလာစေရန် လူငယ်များတွင် လုပ်ဆောင် ရန် တာဝန်များ ရှိသည်။

၉.၂.၅ အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ်

အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ် မူကြမ်းကို လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ရန် OAU သို့ ပေးပို့ခဲ့သည်။ ဇူလိုင် ၂၀၀၃ခုနှစ်တွင် အာဖရိက သမဂ္ဂမှ အတည်ပြုခဲ့ပြီး နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၅တွင် လိုအပ်သော သဘောတူ လက်မှတ် အရေအတွက် ပြည့်မီသောကြောင့် စတင် သက်ဝင်လာသည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ် စည်းမျဉ်းများ သည် (ကုလသမဂ္ဂ၏) ဘေဂျင်း စည်းမျဉ်းများနှင့် အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများ တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အားဖြည့်ခြင်း ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း အစီအစဉ်ကို တုံ့ပြန်မှု ပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်သည် လက်ရှိ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်သည်။ သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးများ သည် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ ၏ လိင်အင်္ဂါများကို ဖြတ်တောက် ခွဲစိတ်ခြင်း ကိစ္စရပ်များနှင့် ထိခိုက်လွယ်သော အုပ်စုများ ဖြစ်သည့် သက်ကြီးရွယ်အို အမျိုးသမီးများ၊ မုဆိုးမများဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။

၉.၃ အင်စတီကျူးရှင်း (အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ) မူဘောင်

အာဖရိက သမဂ္ဂ တည်ထောင်ပြီးနောက် အဖွဲ့အစည်းအတွက် အစိတ်အပိုင်းများစွာကို ဖန်တီးခဲ့သည်။ နိုင်ငံဦးဆောင်များနှင့် အစိုးရများမှာ သမဂ္ဂ၏ အကြီးဆုံး အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သည်။ အလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီ (အစိုးရများ၏ ဝန်ကြီးများ) သည် စည်းဝေးပွဲ ပြုလုပ်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ ကော်မရှင်နာ (၈) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မရှင်သည် အရေးပါသော မူဝါဒ နယ်ပယ်များကို ကိုင်တွယ်သည်။ နိုင်ငံရေး ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်နာ ကိုင်တွယ်သော ကိစ္စရပ်များတွင် အခွင့်အရေး၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဒုက္ခသည်များ ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ ပါဝင်သည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ် လူဆာကာ ထိပ်သီး စည်းဝေးပွဲတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး ကောင်စီ ထူထောင်ရန် သဘောတူညီခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် အသက်ဝင်နေပြီ ဖြစ်ပြီး အဖွဲ့ဝင်များကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ရွေးချယ်ခဲ့သည်။ အခြား ဒေသတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့များ နည်းတူ မေလ ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ အာဖရိက လူမျိုးအားလုံး၏ အသံကို မြှင့်တင်ပေးရန် ရည်ရွယ်ကာ အာဖရိကတိုက်ဆိုင်ရာ ပါလီမန်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ကောင်စီမှ ၎င်းနှင့် သက်ဆိုင်သော နယ်ပယ်များ အတွင်းရှိ သမဂ္ဂ၏ အစိတ်အပိုင်းများကို အကြံဉာဏ်များ ပေးသွားမည် ဖြစ်ပြီး အာဖရိက တရားရုံး (African Court of Justice) ကိုလည်း တည်ထောင်ခဲ့သည်။ အဖွဲ့အစည်းအသစ်၏ အဆုံးသတ် ဖွဲ့စည်းပုံ မူဘောင်ကို ပြည့်စုံစေရန် အာဖရိက ဗဟိုဘဏ်၊ ငွေကြေးရန်ပုံငွေ အဖွဲ့နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဘဏ်များကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် အာဖရိက သမဂ္ဂသည် အာဖရိက တရားရုံးကို လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ တရားရုံးနှင့် ပေါင်းစည်းရန် စာရွက်စာတမ်းများ စတင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ တရားရုံး သီးသန့်သာ ဖန်တီးခဲ့သည်။ ထိုတရားရုံးမှ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အမှုများကို ကြားနာပေးသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း နှင့် စည်းကြပ်ခြင်း

အာဖရိက လူ့အခွင့်အရေး စနစ်သည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အကျယ်ပြန့်ဆုံး ဖော်ပြထားသည် (နိုင်ငံသား အခွင့်အရေး၊ စုပေါင်း အခွင့်အရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေး အခွင့်အရေး)။ ကော်မရှင်မှ တဆင့် စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် လူတစ်ဦးစီ၏ တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံခြင်းများလည်း ပြုလုပ်သည်။ အာဖရိကတိုက်သည် ဆင်းရဲမွဲတေမှု၊ ခုခံအား ကျဆင်းမှု ရောဂါ (HIV/AIDS) ၏ ထိုးနှက်မှု များ ခံစားနေရပြီး အာဏာသိမ်းမှုများ မကြာခဏ ဖြစ်ပွားရာ ဒေသလည်း ဖြစ်သည်။ လူသား ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ဆိုင်ရာ ညွှန်းကိန်းများအရ အာဖရိကတိုက်ရှိ နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့ သဘောတူထားသော လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများ ပြည့်မီရန် လိုနေသေးသည်ကို ညွှန်ပြနေသည်။ ထိုအချက်က နိုင်ငံများမှ စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေး များကို အပြည့်အဝ လိုက်နာမှုမရှိသော်လည်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်များကို အဘယ် ကြောင့် လက်မှတ်ရေးထိုးကြသနည်းဟူသော မေးခွန်းကို မေးစရာ ဖြစ်လာစေသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်ကို ဆန်းစစ် လေ့လာနေသူ အများအပြားရှိသည်။

လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းသည် အမြဲတစေ တင်းတင်းကြပ်ကြပ် လိုက်နာမည်ဟု သဘောမသက်ရောက်ပေ။ (အာဖရိကတိုက်တွင်သာမက) လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များတွင် ဖော်ပြထားချက်များနှင့် နိုင်ငံအတွင်းရှိ နိုင်ငံသားများ လက်တွေ့ ခံစား တွေ့ကြုံရသည်များနှင့် ကြီးမားသော ကွာဟချက်များ ရှိကြသည်။ ထို့ပြင် အာဖရိက ကော်မရှင်၏ အမြင်များကို စည်းကြပ်ခြင်းသည် အချို့ အာဖရိက နိုင်ငံများအတွက် ပြဿနာ ရှိသည်။

နိုင်ငံများ အားလုံးမှ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး ထိုစာချုပ်ပါ ရည်မှန်းချက်များ ပြည့်မီအောင် လုပ်ဆောင်သွားခြင်းနှင့် နိုင်ငံများမှ အခွင့်အရေးများ အားလုံးကို စည်းကြပ်နိုင်စွမ်း ရှိသည့် အချိန်အထိ စောင့်ကာ စာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း အကြား မည်သည့် နည်းလမ်းက ပိုကောင်းသနည်း။

၉.၃.၁ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက ကော်မရှင်

၉.၃.၁.၁ ပါဝင်မှုနှင့် တာဝန်များ

အမှီအခိုကင်းသော ကျွမ်းကျင်သူ ၁၁ ဦးနှင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အာဖရိက ကော်မရှင်ကို ၁၉၈၇ ခုနှစ်တွင် စတင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အဖွဲ့ဝင်များသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် အရည်အသွေးများအရ တာဝန် ထမ်းဆောင်ကြပြီး နာမည်ဂုဏ်သတင်း ကျော်ကြားမှု၊ ကိုယ်ကျင့်တရား ကောင်းမွန်မှု၊ ဖြောင့်မတ် မှန်ကန်မှု၊ ဘက်မလိုက်တတ်မှုနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်မှုများကြောင့် လူသိများသူများ ဖြစ်ကြသည် (အပိုဒ် ၃၁)။ ယခင် ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် ကွဲပြားခြားနားစွာပင် ယခု လက်ရှိ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များသည် ထိုသတ်မှတ်ချက် အများစုနှင့် ကိုက်ညီကြပြီး မတူညီသော ပထဝီဝင် ဒေသများမှ လာကြသူများ ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်သည် ဒေသတွင်းရှိ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည် (အပိုဒ် ၃၂)။ ယနေ့အချိန်အထိ ကော်မရှင်၏ တာဝန်များမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။ စာရွက်စာတမ်းများ စုဆောင်းခြင်းမှတစ်ဆင့် လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ပေးရန်၊ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အာဖရိက ဒေသ၏ ပြဿနာများကို လေ့လာရန်၊ အချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေပေးရန်၊ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲ များ ကျင်းပရန်၊ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် သက်ဆိုင်သော ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများ ဖြေရှင်းရန်၊ စည်းမျဉ်းများနှင့် စည်းကမ်းများ ချမှတ်ရန်၊ အခြား လူသားနှင့် နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် ကာကွယ်ပေးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်သော အာဖရိကနှင့် နိုင်ငံတကာ ဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် ပူးပေါင်းရန်၊ ပဋိညာဉ်ပါ ပြဌာန်းချက်များအတိုင်း လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးရန်၊ ပဋိညာဉ်ကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုပေးရန်တို့ ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၄၅)။

ကော်မရှင်သည် အာဖရိကတိုက်ရှိ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်နှင့် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းမှ အရေးပါသော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများကို မှီငြမ်း အသုံးပြုနိုင်သည်

(အပိုဒ် ၆၀)။ အာဖရိကတိုက်၏ ဥပဒေများ၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် အလေ့အကျင့်များသည် လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီပါက ယင်းတို့ကိုလည်း မှီငြမ်းခြင်းများ ပြုနိုင်သည် (အပိုဒ် ၆၁)။

၉.၃.၁.၂ ကော်မရှင်၏ အစည်းအဝေးများ

ကော်မရှင်သည် တစ်နှစ် နှစ်ကြိမ်၊ နှစ်ပတ်ကြာ အစည်းအဝေး ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ အစည်းအဝေးကို များသောအားဖြင့် မတူညီသော နိုင်ငံများတွင် အလှည့်ကျ ပြုလုပ်သည်။ ပြည်သူများ (စည်းဝေးပွဲ၏ ပထမတစ်ပတ်ကို ပြည်သူများအား တက်ရောက်ခွင့် ပေးထားသည်။)၊ တိုင်းပြည်များ နှင့် NGO များမှ ကော်မရှင်ကို ထိုအစည်းအဝေးများမှ တစ်ဆင့် လက်လှမ်းမီ တွေ့ဆုံနိုင်သည်။ ကော်မရှင်၏ အလှည့်ကျ အစည်းအဝေးများမှာ အကျိုးကျေးဇူးများ ရှိသော်လည်း သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေး ကုန်ကျစရိတ်များမှာမူ ကြီးမြင့်သည်။ အစောပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီသည် ၎င်း၏ အစည်းအဝေးများကို နယူးယောက်နှင့် ဂျနီဗာတွင် ခွဲခြား ကျင်းပလေ့ ရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ အခြား စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များမှာမူ အခြား မြို့တစ်မြို့ (သို့) နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတွင် တည်ရှိသည်။

ကော်မရှင်သည် စာချုပ်လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများကို နှစ်နှစ်၊ တစ်ကြိမ် လက်ခံရရှိသည်။ နိုင်ငံများ အချင်းချင်းကြား တိုင်ကြားချက်များနှင့် တစ်ဦးချင်းဆီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကိုလည်း လက်ခံဖြေရှင်းပေးသည်။ ကော်မရှင်၏ အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှာ လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ရန် ဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်း အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများနှင့် ဖိနှိပ်သော အစိုးရများမှ အုပ်ချုပ်သည်ဟု သတ်မှတ်ခံရသော နိုင်ငံများတွင် အခွင့်အရေး များကို သိနားလည်မှုများ မြှင့်တင်ပေးရေးသည် အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို မြှင့်တင်ပေးရေးအတွက် ပထမ ခြေလှမ်းပင် ဖြစ်သည်။

၉.၃.၂ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အာဖရိက တရားရုံး

၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အာဖရိက တရားရုံး တည်ထောင်မှုနှင့် စပ်လျဉ်းသော အာဖရိက ပဋိညာဉ်၏ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုနောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်သည် ပဋိညာဉ်ပါ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ရေးကို မြှင့်တင်ရန် လုပ်ဆောင်နေသည့် ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းများနှင့် ကိုက်ညီသော ကော်မရှင်ကို အားဖြည့်ပေးနိုင်သော တရားရုံး တစ်ခုကို ဖန်တီးရန် ဖြစ်သည် (စကားဦး)။ ၁၅ နိုင်ငံမြောက် နိုင်ငံအဖြစ် ကော်မရှင် ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံတော်မှ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ကို လက်မှတ် ရေးထိုးလိုက်သောအခါ ဇန်နဝါရီ ၂၀၀၄တွင် သဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်လာသည်။ လက်ရှိတွင် စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဆိုင်ရာ တိုင်ကြားချက်များအား တရားရုံးမှ စီရင်ပေးခြင်းကို နိုင်ငံပေါင်း ၂၆ နိုင်ငံက အသိအမှတ်ပြုထားသည်။

ဇန်နဝါရီ ၂၀၀၆ တွင် စည်းဝေးပွဲမှ ပထမဆုံးသော တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ခဲ့သည် (DOC EX.CL/241 (VIII))။ နောက်ထပ် တရားသူကြီးများ ကိုလည်း အလှည့်ကျ စနစ်ဖြင့် ခန့်အပ်သွား ရန် သဘောတူထားသည်။ လက်ရှိတွင် တရားရုံးသည် တန်ဖေးနီးယား နိုင်ငံ အာရှရာမြို့တွင် ရုံးဆိုက်သည်။

၉.၃.၂.၁ တရားရုံး၏ စီရင်ခွင့် အာဏာ

လက်ရှိတွင် ပဋိညာဉ်၊ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် နှင့် အခြား အာဖရိကတိုက်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့် အရေး သဘောတူစာချုပ် အားလုံးနှင့် စပ်လျဉ်းသော အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုမှုနှင့် လိုက်နာမှု ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများနှင့် အမှုများအားလုံးကို လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက တရားရုံးမှ စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည် (၁၉၉၈၊ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် အပိုဒ် ၃)။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ အချက်မှာ တရားရုံးသည် အာဖရိက သမဂ္ဂ၏ စာချုပ်စာတမ်း မဟုတ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ချိုးဖောက်မှုကိုလည်း ဆုံးဖြတ်ပေးသည်။ ဥပမာ လျှောက်ထားသူသည် ဘာကီနာ ဖာဆို နိုင်ငံမှ အမှုစစ် တစ်ဦး၏ အကျင့်ပျက် ချစားမှုကို ဖွင့်ချသော ဆောင်းပါးများ ထုတ်ဝေခဲ့သောကြောင့် အကျဉ်းချခြင်း ခံခဲ့ရသည် (လိုဟီ အက်ဆာ လိုနိုတ် နှင့် ဘာကီနာ ဖာဆို နိုင်ငံ) (Lohe Issa Lonate v Burkina Faso)။ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၄ တွင် တရားရုံးက ဘာကီနာ ဖာဆို နိုင်ငံသည် အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၉၊ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၉ နှင့် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ထားသော အနောက် အာဖရိက နိုင်ငံများ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း စာချုပ် (Economic Community of West African States Treaty) အပိုဒ် ၆၆(၂)(ဂ) တို့ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု တညီတညွတ်တည်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ တိုင်ကြားလွှာများကို အာဖရိက ကော်မရှင်မှလည်းကောင်း၊ အခြားနိုင်ငံများမှ လည်းကောင်း သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံက ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်နှင့်အညီ NGO များနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်ထံမှလည်းကောင်း ပေးပို့နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် တရားရုံးသို့ တိုင်ကြားသော ပထမဦးဆုံး အမှုများတွင် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်မှ ပေးပို့ တိုင်ကြားချက် တစ်ခုလည်း ပါဝင်ခဲ့ပြီး ထိုအမှုကို လက်မခံခဲ့ပေ။ တိုင်ကြား ခံရသော ဆီနီဂေါ နိုင်ငံသည် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုက်ရိုက် တိုင်ကြားမှုများ စီရင်ခြင်းကို လက်ခံ ထားခြင်း မရှိသော နိုင်ငံ ဖြစ်နေသည့်အတွက် ဖြစ်သည် (ယိုဂိုဂွမ်ဘာရဲ နှင့် ဆီနီဂေါ နိုင်ငံ) (Yogogombaye v Republic of Senegal)။ ထိုအမှုက စီရင်ခွင့် အာဏာနှင့် ပတ်သက်သည့် ကြီးမားသော အတားအဆီးကို လှစ်ဟ ပြလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဩဂုတ်လ ၃၀ ရက်နေ့၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်အထိ တရားရုံးမှ တိုင်ကြားလွှာ ၁၄၇ စောင် လက်ခံရရှိထားပြီး အမှု ၃၂ ခုကို အပြီးသတ် စီရင်ချက်ချပြီး ဖြစ်သည်။

တရားရုံးတွင် အကြံပေး အာဏာ (တရားဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်းသော ကိစ္စရပ်များကို အကြံပေး အမြင်များ ထုတ်ပြန်ပေးခြင်း) နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သည့် အာဏာများ (အမှုများကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း) ရှိသည်။ တရားရုံးမှ လူသား (သို့) လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးကို ဖောက်ဖျက် သည်ဟု တွေ့ရှိပါက အခြေအနေကို တိုးတက်လာစေရန် သင့်လျော်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ

လုပ်ဆောင်ရန် အမိန့် ချမှတ်နိုင်သည်။ ထိုအမိန့်များတွင် လျော်ကြေး ပေးရန် (သို့) နှစ်နာမှု အတွက် လုပ်ဆောင်ချက် တစ်ခုခု လုပ်ပေးရန်နှင့် သင့်တော်သော အခြေအနေများတွင် ယာယီ အစီအမံများ ပြုလုပ်ပေးရန်တို့ ပါဝင်သည် (၁၉၉၈ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် အပိုဒ် ၂၄)။ ထိုလုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို မတ်လ ၂၀၁၁ တွင် လစ်ဗျားနိုင်ငံအပေါ် အသုံးပြုခဲ့သည်။ လစ်ဗျားနိုင်ငံကို "အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်နှင့် ၎င်း လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အခြား နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဖောက်ဖျက်ရာကျသည့် လုပ်ရပ်များဖြစ်သော လူများ၏ အသက်ကို ဆုံးရှုံးစေသည့် လုပ်ရပ်များ နှင့် ကိုယ်ကာယကို ထိခိုက်စေသော လုပ်ရပ်များ အပါအဝင် မည်သည့် လုပ်ရပ်မျိုးကိုမဆို ချက်ချင်း ရပ်တန့်ရန်" အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။

တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များမှာ ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိပြီး အပြီးသတ် ဆုံးဖြတ်ချက်လည်း ဖြစ်သည်။ အများစု သဘောတူ ချမှတ်လိုက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်လည်း ဖြစ်သည်။ (သို့သော် တစ်ခါတရံတွင် ကွဲပြားခြားနားသော သီးသန့် အမြင်များလည်း ထည့်သွင်း ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။) တရားရုံးမှ ချမှတ်လိုက် သော အမိန့်များအား လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု ရှိ၊ မရှိကို OAU ၏ ဝန်ကြီးများ ကောင်စီက (သို့မဟုတ် အာဖရိက သမဂ္ဂ အတွင်းရှိ အလားတူ အဖွဲ့) အဖွဲ့ကိုယ်စား စောင့်ကြည့်သည် (၁၉၉၈ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်၊ အပိုဒ် ၂၇)။ ရာဇဝတ်မှု စီရင်ရေး ဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်တစ်ခု ချုပ်ဆိုရန်လည်း စဉ်းစားလျက်ရှိသည်။

၉.၃.၂.၂ တရားရုံး၏ ဖွဲ့စည်းပုံ

အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ တရားရုံးတွင် တရားသူကြီး (၁၁) ယောက် ပါဝင်သည်။ တရားသူကြီးများကို "ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာ ကောင်းမွန်ပြီး လက်တွေ့ တရား စီရင်ရေး (သို့) ပညာရပ် ဆိုင်ရာ စွမ်းရည် ပြည့်ဝသူများ အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း ခံထားရသူများ၊ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နယ်ပယ်တွင် အတွေ့အကြုံ ရှိသူများ" ထဲမှ ရွေးချယ်ထားခြင်း ဖြစ်သည် (၁၉၉၈ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်၊ အပိုဒ် ၁၀)။ တရားသူကြီး အားလုံးသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ နိုင်ငံသားများ ဖြစ်ရမည်။ ၎င်းတို့သည် (၆) နှစ် တာဝန် ထမ်းဆောင်ရမည် ဖြစ်ပြီး နောက်ထပ် တစ်ကြိမ် ထပ်မံ အရွေးချယ်ခံနိုင်သည်။ အခြားဒေသများမှ အလေ့အကျင့်များကဲ့သို့ပင် အဖွဲ့ဝင်များ အားလုံးကို တပြိုင်တည်း ပြန်လည် ရွေးကောက်ခြင်း မဖြစ်ရလေအောင် စနစ်ချ စီစဉ်ထားသည် (နှစ်နှစ် တစ်ကြိမ် တရားသူကြီး ၄ ယောက်ကို ရွေးချယ်သည်) (၁၉၉၈ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်၊ အပိုဒ် ၁၄)။ အခြား စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် ကွဲပြားသည့် အချက်မှာ ဤနောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်တွင် တရားစီရင်ရေး၏ အမှီအခိုကင်းမှု အတွက် အသေးစိတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ သတ်မှတ်ထားသည်။ တရားသူကြီးများသည် ၎င်းတို့ ယခင်က မည်သည့်နည်းနှင့်မဆို ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့ဖူးသော အမှုများကို ကြားနာခြင်း မပြုရန်၊ တရားသူကြီး များသည် သံတမန်ရေးရာ ဝန်ထမ်းများ နိုင်ငံတကာဥပဒေ အောက်တွင် ရရှိသော ကင်းလွတ်ခွင့် များ အားလုံးကို ၎င်းတို့ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ် ကာလအတွင်း ခံစားခွင့်ရှိရန်၊ တရားသူကြီး များကို ၎င်းတို့၏ တာဝန်များ ထမ်းဆောင်စဉ် ချမှတ်ခဲ့သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ (သို့)

အမြင်များ အပေါ် တာဝန်ခံခြင်း မရှိစေရန်တို့ ဖြစ်သည် (၁၉၉၈ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်၊ အပိုဒ် ၁၅)။

၉.၃.၂.၃ တရားရုံး ရှေ့မှောက်တွင် အမှုသည်အဖြစ် ရပ်တည်ပိုင်ခွင့်

အာဖရိက ကော်မရှင်နှင့် နိုင်ငံများသည် တည်ဆဲ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက တရားရုံး၏ ရှေ့မှောက်တွင် အမှုသည်အဖြစ် ရပ်တည်ပိုင်ခွင့် အလိုအလျောက် ရရှိသည်။ အမှုအဖြစ် စွဲဆို တိုင်ကြားမှုများကို ကော်မရှင်ထံသို့ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ အခွင့် အရေး ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် ပြဋ္ဌာန်းချက် ၅၅ အရ တင်သွင်းရမည် (၉.၃.၂.၁ တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည်)။ သို့ရာတွင် တရားရုံးဆိုင်ရာ ၁၉၉၈ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်တွင် လူတစ်ဦးချင်း၊ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း များနှင့် လူအုပ်စုများမှ တင်သွင်းသော အမှုများကို ခြွင်းချက် အနေဖြင့် စီရင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး လည်း ဖော်ပြထားသည် (၁၉၉၈ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်၊ အပိုဒ် ၆)။ ပုံမှန် တစ်ဦးချင်းစီမှ တင်သွင်းသော လျှောက်လွှာတင်သွင်းမှုများတွင် ကော်မရှင်မှ အစီရင်ခံစာ ပြင်ဆင်ပြီး (သို့) ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ပြီးမှသာ တရားရုံးမှ စတင် ကိုင်တွယ်တတ်သည် ဟူသော အချက်ကိုထောက်လျှင် ထိုစနစ် အလုပ်လုပ်ပုံမှာ ဥရောပ ကောင်စီမှ ၎င်း၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ခြင်း ဆိုင်ရာ ဥရောပ သဘောတူစာချုပ် နောက်ဆက်တွဲ (၁၁) ကို အတည်မပြုမီ ကျင့်သုံးသည့် ပုံစံနှင့် ဆင်တူသည် (အခန်း ၇ တွင် ရှုပါ)။ ထိုစနစ်ကို စက်တင်ဘာ ၂၀၁၇ အထိ နိုင်ငံပေါင်း (၈) နိုင်ငံမှ သဘောတူညီထားသည်။

၉.၃.၃ အာဖရိကတိုက် တရားမျှတမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး အကြံပြုချက်

အာဖရိက သမဂ္ဂမှ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် တရားမျှတမှု ဆိုင်ရာ ပူးတွဲ တရားရုံး တစ်ခု တည်ထောင် ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ အာဖရိကတိုက် တရားမျှတမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၏ ဖွဲ့စည်းပုံ စည်းမျဉ်း နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ကို ဇူလိုင်လ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အီဂျစ်နိုင်ငံ ရှမ်း(မ်)အယ်လ်ရိုက်(မ်) မြို့တွင် အတည်ပြုခဲ့သည် (Doc ASSEMBLY/AU/13(XI))။ ထိုစာချုပ်သည် လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက တရားရုံးနှင့် စပ်လျဉ်းသော နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်နှင့် အာဖရိက တရားရုံး စာချုပ်များကို ပယ်ဖျက် အစားထိုးကာ အာဖရိကတိုက် တရားမျှတမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ပူးတွဲ တရားရုံး တည်ထောင်ရန် ဖြစ်သည်။ (၂၀၀၈ ခုနှစ် နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်တွင် ထပ်မံ ဖြည့်စွက်သည့်) အာဖရိကတိုက် တရားမျှတမှုနှင့် လူ့အခွင့် အရေး တရားရုံး၏ ဖွဲ့စည်းပုံ စည်းမျဉ်း နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၁၆ အရ တရားရုံးကို အပိုင်း ၂ ပိုင်း ခွဲထားသည်။ တစ်ပိုင်းမှာ အထွေထွေ ကိစ္စရပ်များ အပိုင်း ဖြစ်ပြီး အခြား တစ်ပိုင်းမှာ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ အပိုင်း ဖြစ်သည်။ တစ်ပိုင်းစီတွင် တရားသူကြီး (၈) ယောက် ရှိသည်။ တစ်ပိုင်းစီသည် သက်ဆိုင်ရာ သီးသန့် အခန်းများတွင် ရုံးထိုင်ကြပြီး လိုအပ်ပါက တရားရုံး တစ်ခုလုံး စုပေါင်း ဆုံးဖြတ်ခြင်းများ ရှိမည်။

ထိုနောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် အသက်ဝင်စေဖို့ လိုအပ်သည့် လက်မှတ်ရေးထိုးမှု အရေအတွက် ပြည့်မီရန် လိုအပ်နေသေးသည်။ အသက်မဝင်ခင် အချိန်နှင့် တရားသူကြီး အသစ်များ မခန့်အပ်မီ အချိန် အထိ လက်ရှိ ရှိနေသော တရားရုံးများ ဆက်လက် အသက်ဝင်နေရမည်ဟု ၂၀၀၈ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်က ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အကူးအပြောင်း ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ တရားရုံးတွင် စီစစ်ဆဲ ဖြစ်သည့် အမှု မှန်သမျှကို အာဖရိကတိုက် တရားမျှတမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၏ လူ့အခွင့်အရေး အပိုင်းသို့ လွှဲပြောင်းပေးရမည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၉၈ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် စနစ်ဟောင်းအတိုင်း စဉ်းစား ဆုံးဖြတ်ပေးရမည် ဖြစ်သည် (၂၀၀၈ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်၊ အပိုဒ် ၅)။

၉.၃.၃.၁ အနာဂတ်ဆီသို့

ပူးပေါင်း တရားရုံး တည်ထောင်ဖြစ်သောအခါ ၎င်း၏ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ပုံများသည် လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ အပေါ် မူတည်မည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် တရားရုံး အသစ်သည် လက်ရှိ တရားရုံးများ နည်းတူ ကော်မရှင်နှင့် လက်တွဲကာ အာဖရိကတိုက်အတွင်း မည်သည့် နေရာ၌ မဆို ရှိသော လူသားများနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် လုပ်ဆောင်သွားမည် ဖြစ်သည်။ အသစ် ပူးပေါင်းလိုက်သော တရားရုံးသည် တီထွင်စွမ်း ရှိရှိနှင့် အခြား နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များတွင် ခွဲခြား လုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်းများကို ပေါင်းစပ် လုပ်ကိုင်သွားမည် ဖြစ်သည်။ တရားရုံးသည် အာဖရိကတိုက်အတွင်း လူ့အခွင့်အရေး အတွက် အဓိက လုပ်ဆောင်သော အဖွဲ့အစည်း တစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်သော်လည်း လက်ရှိ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိကတရားရုံး လုပ်ဆောင်နေရသော အလုပ်တာဝန် အနည်းငယ်သာ ရှိခြင်းကို ထောက်လျှင် ယင်းအချက် ဖြစ်လာ၊ မဖြစ်လာကို စောင့်ကြည့်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များနှင့် အဖွဲ့တွင်း (ဆိုလိုသည်မှာ အာဖရိက သမဂ္ဂ၏ အဖွဲ့များ အချင်းချင်းကြား (သို့) ဝန်ထမ်းများကြား) တိုင်ကြားချက်များကို အဓိက ကိုင်တွယ်ရသည့် အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပေရာ လူတစ်ဦးချင်းစီက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို တိုင်ကြားရန် တွန့်ဆုတ်နေပေလိမ့်မည်။ သို့သော်ငြားလည်း အာဖရိကရှိ NGO များတွင် ခိုင်မာအားကောင်းသော လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများ၊ ကာကွယ်သူများ ရှိနေပေရာ ထိုအချက်သည် အခြေအမြစ် မရှိသော စိုးရိမ်မှု တစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားသည့် အချက်မှာ ထိုနောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ကို အသက်ဝင်ရန် လက်မှတ်ရေးထိုးမှုများ လိုအပ် နေသေးပြီး တရားသူကြီးများလည်း ခန့်အပ်ရန် လိုနေသေးသည်။ ဤအရာများအတွက် အချိန် အတိုင်းအတာ တစ်ခု လိုပေလိမ့်မည်။

၉.၃.၄ နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များနှင့် အစိုးရများ အစည်းအရုံး

နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များနှင့် အစိုးရများ အစည်းအရုံးသည် သမဂ္ဂ၏ နိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုအစည်းအရုံး၏ ပါဝင်မှု အချိုးအစားနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များကို OAU စာချုပ်နှင့် AU စာချုပ်များ အတိုင်း ဆုံးဖြတ်ပြီး ထိုအစည်းအရုံးသည် သမဂ္ဂတွင် အမြင့်ဆုံးသော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးများ လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်ရန်မှာ အစည်းအရုံးတွင် တာဝန် ရှိသည်။ ယခုချိန်အထိ အာဖရိကကော်မရှင်သည် ၎င်း၏ လုပ်ငန်းများ အကြောင်းကို အဖွဲ့သို့ နှစ်စဉ် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ အခြား လူ့အခွင့်အရေး စနစ်များနည်းတူ စည်းကြပ် နိုင်မှုသည် နိုင်ငံရေးသမားများ၏ လက်ထဲတွင် ရှိနေသည်။ ထို့ကြောင့် စည်းကြပ်နိုင်မှုသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ စုပေါင်း နိုင်ငံရေး စိတ်ဆန္ဒအပေါ် မူတည်သည်။ ယနေ့ချိန်အထိ ညင်သာ ပျော့ပျောင်းသော သံတမန်ရေးရာ ချဉ်းကပ်မှုကို ပို၍ အသုံးများသည်။ သို့ရာတွင် တစ်ခါတရံ ပို၍ ကြမ်းတမ်းသော စွက်ဖက်မှု များလည်း ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ စွက်ဖက်မှု ဆိုသည်မှာ OAU (ကုလသမဂ္ဂ) မှ ပိတ်ဆို့ အရေးယူမှုများ ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အစည်းအရုံးမှ လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံရေးနှင့် သံတမန်ရေးရာ ထုတ်ပြန်ချက်များလည်း ပြုလုပ်သည်။ ဥပမာ ထုတ်ပြန်ချက် ASSEMBLY/AU/Dec.221 (XII) ၂၀၀၉ တွင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးမှ ဆူဒန်သမ္မတနိုင်ငံ၏ သမ္မတအား စွဲချက်တင်မှုနှင့် ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ရာထူးကြီး အစိုးရဝန်ထမ်း တစ်ဦးအား ရွေးကောက်ပွဲ အလွန် အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စွဲချက် တင်မှုများအပေါ် ထုတ်ပြန်ချက်များ ပြုခဲ့သည်။ အာဖရိက နိုင်ငံများသည် အစောပိုင်း ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး စတင်စဉ်အခါက တရားရုံးကို အင်တိုက်အားတိုက် အားပေးခဲ့သူများ ဖြစ်ရာ နောက်ပိုင်း တွင် ယင်းကဲ့သို့ ထုတ်ပြန်ချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းမှာ လေးနက်သော ကိစ္စရပ် တစ်ခု ဖြစ်သည်။

၉.၃.၅ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

OAU နှင့် အာဖရိက ပဋိညာဉ်မှ ရေးဆွဲထားသော အင်စတီကျူးရှင်း မူဘောင်၏ တရားဝင် အစိတ်အပိုင်း မဟုတ်သော်လည်း ယခုစနစ်တွင် NGO များသည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် NGO များ၏ ပါဝင်မှုကို ကျိုးကြောင်းဆက်စပ် ရှင်းလင်းသွားပါမည်။ အာဖရိက စနစ်တွင် NGO များ၏ ပါဝင်မှုမှာ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးတွင် မကြုံတွေ့ဘူးသော ပုံစံမျိုး ဖြစ် သည်။ အာဖရိက ကော်မရှင်သည် NGO များနှင့် နီးကပ်သော ဆက်ဆံရေး ရှိပြီး အဖွဲ့များစွာကို လေ့လာသူ အဖြစ် အသိအမှတ် ပြုထားသည်။ NGO များကို လေ့လာသူအဖြစ် အသိအမှတ်ပြု ခံရစေရန် (သို့) ထိုအခြေအနေကို ထိန်းသိမ်းရန် လိုအပ်သော စံသတ်မှတ်ချက် များကို တရားဝင် ထုတ်ပြန်ထားသည်။ အသိအမှတ်ပြုခံရသော NGO များသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ထက်ပို၍ လှုပ်ရှားနေသော (သို့) နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အတွင်း၌သာ လှုပ်ရှားနေသော အဖွဲ့ ဖြစ်နိုင် သည်။ ထိုအဖွဲ့မှ ကော်မရှင်ထံသို့ မြေပြင်မှရရှိသော အသေးစိတ် အချက်အလက်များနှင့် စာရင်း ဇယားများကို တင်ပြ နိုင်သည်။ အခြားဒေသများနှင့် မတူသည့် အချက်မှာ NGO များသည် ကော်မရှင်ထံသို့ မကြာခဏ အမှုများ တင်သွင်းခြင်း ဖြစ်သည်။

၁၉၉၃ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံသည် NGO များမှ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးတွင် ပါဝင်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကြီးမားသော အပြောင်းအလဲ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အာဖရိက စနစ်သည် အခြားစနစ်များထက် ပို၍ ရှေ့ရောက်နေပြီ ဖြစ်သည်။ (သို့ရာတွင် အချို့သော ကုလသမဂ္ဂ၏ စာချုပ်စာတမ်း မူကြမ်း ရေးဆွဲမှုများတွင် NGO များ ပါဝင်စေခဲ့ခြင်းများ ရှိသည်။) အာဖရိက စနစ်တွင် NGO များ ပါဝင်စေခြင်းမှာ လက်တွေ့ကျသော အကြောင်းအရင်း များစွာ ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် NGO များတွင် အမှုများကို တင်သွင်းနိုင်ရန် အရင်းအမြစ်နှင့် လုံ့လဝီရိယ ရှိကြသည်။ လူတစ်ဦး တစ်ယောက်ချင်းစီတွင် ထိုကဲ့သို့သော အခြေအနေမျိုး ရှိချင်မှ ရှိပေမည်။ (သို့ရာတွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်း လူတစ်ဦးချင်းစီကို သက်သေ ထွက်ဆိုရန် ဆင့်ခေါ်နိုင်သည်။) ရေချယ်လ် မာရေးက “အာဖရိက စနစ်တွင် NGO များ လိုအပ်ခြင်းသည် အာဖရိက ကော်မရှင်၏ အားနည်းချက်များနှင့် မထိရောက်မှုများကြောင့် ဖြစ်သည်” ဟု အသိ အမှတ်ပြုခဲ့သည်။ သူမက NGO များ ပါဝင်မှုသည် ကော်မရှင်မှ အားပေးသည့် “အလုံးစုံ လွှမ်းခြုံသော စုပေါင်း တာဝန်” အတွက် လိုအပ်ပြီး အဓိက ကျသော အပိုင်းဖြစ်သည် ဟု ဆိုခဲ့သည် (Murray, R, p 102)။

အာဖရိက စနစ်တွင် NGO များ ပါဝင်ခြင်းသည် နှစ်ဘက်သွား ဖြစ်စဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ NGO များမှ ကော်မရှင်ကို လက်လှမ်းမီနိုင်ပြီး လူထု စည်းဝေးပွဲများတွင် ပါဝင်ရန် အခွင့်အရေးများပင် ရနိုင်သည်။ တစ်ဘက်တွင်လည်း NGO များတွင် လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ NGO များမှ နိုင်ငံတွင်း သင်တန်း အစီအစဉ်များ ကျင်းပခြင်း၊ စာရွက်စာတမ်းများနှင့် ပစ္စည်းများ ဖြန့်ဝေခြင်း၊ နိုင်ငံတွင်း အထူးသဖြင့် ကျေးလက် ဒေသများတွင် ပဋိညာဉ်စာတမ်းအကြောင်း လူသိများလာစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ကော်မရှင်မှ နိုင်ငံများသို့ လာရောက်လည်ပတ်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အကူအညီပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ထိုတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သည်။ တစ်ခါတရံ နိုင်ငံများမှ အချက်အလက်များ တိုက်ရိုက် ကောက်ခံ၍ မရသည့်အခါ ကော်မရှင်သည် NGO များမှ အချက်အလက်များကို ပေါ်ပေါ်ထင်ထင်ပင် အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။

၉.၄ လူ့အခွင့်အရေး လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်ခြင်း

အခြား လူ့အခွင့်အရေး စနစ်များကဲ့သို့ပင် အာဖရိက အဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံများမှ လိုက်နာမှု ရှိ၊ မရှိကို အစီရင်ခံစာ စနစ်ဖြင့် စောင့်ကြည့်သည်။ နိုင်ငံများအကြား အစီရင်ခံစာများနှင့် တစ်ဦးချင်းစီမှ အစီရင်ခံစာများသည် အာဖရိက ကော်မရှင်ကို သက်ဆိုင်ရာ အခြေအနေများ အကြောင်း ပို၍ အသေးစိတ် ဆွေးနွေးစေနိုင်သည်။

၉.၄.၁ အစီရင်ခံစာများ

ပဋိညာဉ်၏ အပိုဒ် ၆၂ အရ နိုင်ငံများသည် ပဋိညာဉ်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အခွင့်အရေး များနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိမည့် ဥပဒေများနှင့် အစီအမံများ အကြောင်း

နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ အခြား လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ် စာတမ်းများနှင့် ယှဉ်လျှင် နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် အစီရင်ခံစာ တင်ရသည့် အချိန်ဇယားသည် တိုသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ နှစ်နှစ် တစ်ခါ အစီရင်ခံစာတင်ရသည့် ဖြစ်စဉ်သည် သက်တမ်းနုသေးသည့် အဖွဲ့ အစည်းအတွက် ကောင်းသော လုပ်ဆောင်ချက် ဖြစ်သည်။ ထိုစနစ်က နိုင်ငံများကို ၎င်းတို့၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် နယ်ပယ် အတွင်းရှိ အခြေအနေများ တိုးတက်လာစေရန် စဉ်ဆက်မပြတ် ကြိုးပမ်းဖို့ တွန်းအားပေးသည်။ သို့ရာတွင် အခြား နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ နည်းတူ ကော်မရှင်သည် နိုင်ငံများထံမှ အစီရင်ခံစာများ အချိန်မီလက်ခံရရှိစေရန် သိသိသာသာ အခက်အခဲ ကြုံနေရသည်။ အစီရင်ခံ စာများ နောက်ကျခြင်းနှင့် အချို့ အာဖရိကဒေသတွင်း နေရာများ၌ ပြောင်းလဲသည့် အရှိန်အဟုန် ကြောင့် အစီရင်ခံစာများသည် ဖတ်ရှုစဉ်းစားခြင်းမပြုမီကပင် သက်တမ်း ကုန်ဆုံးနေပြီ ဖြစ်သည်။

အစီရင်ခံစာကို ဆွေးနွေးသော ကော်မရှင် အစည်းအဝေးများသို့ နိုင်ငံများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ စေလွှတ်ကြသည်။ ကိုယ်စားလှယ်မှ အစီရင်ခံစာကို တင်ပြပြီး၊ မေးခွန်းများ ဖြေခြင်း၊ တင်ပြ လာသော ပြဿနာများကို ဆွေးနွေးခြင်းများ ပြုလုပ်သည်။

၉.၄.၂ နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များ

နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များကို ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၄၇ အတိုင်း ကော်မရှင်သို့ တင်သွင်း နိုင် သည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် ကော်မရှင်ကို ကိုးကား၍ နှစ်ဘက် နိုင်ငံများအကြား အငြင်းပွားမှု များကို ငြိမ်းချမ်းစွာ အဖြေရှာရန် အာရုံစိုက်ကြသည်။ နိုင်ငံများအကြား ပြဿနာများအတွက် ကော်မရှင်သို့ မချဉ်းကပ်မီ နိုင်ငံတွင်း ဖြေရှင်းနိုင်သမျှ နည်းလမ်း အားလုံးဖြင့် ဖြေရှင်းပြီး ဖြစ်စေရ မည်။ ထိုအချက်မှာ အတန်အသင့် ပြဿနာရှိသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်ကို အခြား ဒေသခွဲ အဖွဲ့အစည်း များမှ ပါဝင် ဖြေရှင်းပေးနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံများအကြား အငြင်းပွားမှုများကို ပြည်တွင်းမှ အရည် အချင်း ပြည့်ဝသော တရားရုံးများမှ ဖြေရှင်းပေးသည့်တိုင် ကျေအေးသွားရန် ခက်ခဲသည်။ နိုင်ငံ များမှ သက်ဆိုင်သောစာရွက်စာတမ်း သက်သေများအားလုံးကိုကော်မရှင်တို့ တင်သွင်းပြီးနုတ်ဖြင့် လျှောက်လဲချက်ပေးရန် ဆင့်ခေါ်ခြင်းကို လာရောက်ရမည်။ အမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှင်းလင်းစွာ ပုံဖော်နိုင်ရန် ကော်မရှင်မှ အခြား အရင်းအမြစ်များကိုလည်း ကိုးကားနိုင်သည် (အပိုဒ် ၅၂)။ သင့်လျော်သော ဖြေရှင်းချက်များ ပေါ်ထွက်မလာပါက ကော်မရှင်မှ ၎င်းရှာဖွေတွေ့ရှိသော အချက် အလက်များ၊ တွေ့ရှိချက်များကို အစီရင်ခံရေးသားပြီး သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများ၊ နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင် များနှင့် အစိုးရများ အစည်းအရုံးသို့ ဖြန့်ဝေပေးရမည်။

အာဖရိကနိုင်ငံ အချို့တွင် အစုလိုက် အပြုံလိုက် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ရှိသော်လည်း နိုင်ငံများမှ အခြား ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများကို တိုင်ကြားချက်များ ပေးပို့ရန် ဝန်လေးတတ်ကြသည်။ *ကွန်ဂို ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတ နိုင်ငံ နှင့် ရဝမ်ဒါ၊ ဘရွန်ဒီနှင့် ယူဂန်ဒါ နိုင်ငံ* ကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှုသည် ကော်မရှင်ထံသို့ ရောက်ရှိခဲ့သော တစ်ခုတည်းသော နိုင်ငံများ အကြား တိုင်ကြားချက် ဖြစ်သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ထိုအမှုကို နိုင်ငံတကာ တရားရုံး၌

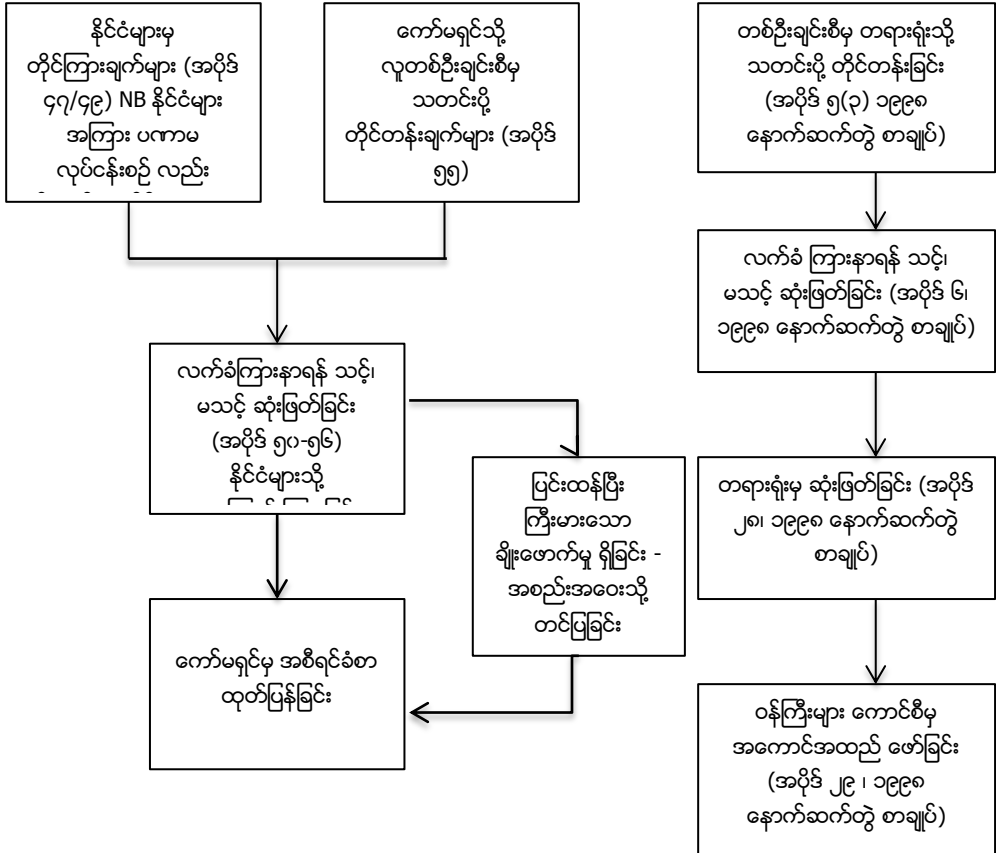
တိုင်ကြားခဲ့သော်လည်း လက်ခံခဲ့ခြင်း မရှိပေ (ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၀၆၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အွန်လိုင်းတွင် ဖတ်ရှုနိုင်သည်။)

၉.၄.၃ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များ

ကော်မရှင်သည် တစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များ၊ “လက်ရှိ ပဋိညာဉ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံများမှ မဟုတ်သော သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များ” ကိုလည်း လက်ခံနိုင်သည် (အပိုဒ် ၅၅)။ လူတစ်ဦးချင်း၊ လူများ၊ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူအုပ်စုများမှ တိုင်ကြားချက်များ တင်သွင်းကာ တရားရုံးတွင် အမှုသည်အဖြစ် ရပ်တည်ပိုင်ခွင့် ရှိကြသည်။ ထိုအပိုဒ်အရ လက်ခံရရှိသော တိုင်ကြားလွှာ အများစုမှ NGO များမှ တင်သွင်းခြင်း ဖြစ်သည်။ အာဖရိကတိုက်ရှိ NGO စနစ်သည် တက်ကြွပြီး နိုင်ငံတကာ အဆင့်အနေဖြင့် ကောင်းစွာဖွံ့ဖြိုးနေပြီး ဖြစ်သည်။ အမှုကို လက်ခံခြင်း ရှိ၊ မရှိကို ကော်မရှင်အတွင်း ရိုးရှင်းသော အများစု မဲအနိုင် စနစ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်သည်။ အမှုကို လက်ခံနိုင်ရန် နိုင်ငံတွင်း ဖြေရှင်းချက်များ အားလုံး အသုံးပြုပြီး ဖြစ်ရမည်။ ထို့ပြင် အမှုကို သင့်တော်သော အချိန် အပိုင်းအခြားအတွင်း တင်သွင်းခြင်း ဖြစ်ရမည်။ တိုင်ကြားချက်များကို ဖြေရှင်းရာတွင် တိုင်ကြားသူ၏ အမည်ကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားခြင်း မပြု။ သို့ရာတွင် သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်၌ တိုင်ကြားသူကို မည်သူ၊ မည်ဝါ ခွဲခြားနိုင်သည့် အချက် ပါဝင်ရမည် (အပိုဒ် ၅၆(၁))။ ကော်မရှင်၏ ဥက္ကဋ္ဌမှ တိုင်ကြားမှုကို မကြားနာမီ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံကို တိုင်ကြားမှု အကြောင်း အကြောင်းကြားရမည်။ အမှုကို ဆွေးနွေးရာတွင် ကော်မရှင်သည် “သင့်လျော်သော စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး နည်းလမ်း” အားလုံးကို သုံးနိုင်သည် (အပိုဒ် ၄၆)။ ထိုနည်းလမ်းများတွင် NGO များနှင့် အခြား သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့များထံမှ အချက်အလက်များ ရယူခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။ ကော်မရှင်သည် ပုံမှန်အားဖြင့် သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အစီရင်ခံစာ ပြင်ဆင်ရသည်။

တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားမှုများဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကော်မရှင်၏ အဆိုအရ “တရားလို တိုင်ကြားသည့် ကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး တိုင်ကြားသူနှင့် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံအကြား သဘောတူညီနိုင်သော ဖြေရှင်းချက်များ ထွက်ပေါ်လာရေးအတွက် အပြုသဘောဆောင်သော ဆွေးနွေးမှုများ စတင်နိုင်ရန်” ဖြစ်သည် (အခမဲ့ ဥပဒေရေးရာ အကူအညီပေးရေး အဖွဲ့နှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် ဇာအီရာ နိုင်ငံ) (Free Legal Assistance Group and ors v Zaire) ။ ထို့ကြောင့် အဓိက အလေးစိုက်သည့်အရာမှာ ငြိမ်းချမ်းစွာ ကျေအေးစေရေး ဖြစ်ပြီး တရား ဥပဒေအရ စီရင်ခြင်း မဟုတ်ပေ။ ထိုကိစ္စရပ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ဖြေရှင်းချက် ထွက်မလာသော အခါမှသာ ကော်မရှင်မှ ကိစ္စရပ်အပေါ် အခြေခံ၍ ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်ခု ချမှတ်မည် ဖြစ်သည် (ဥပမာ ကွန်ဂို လူးဝစ်(စ်) နှင့် ကင်မရွန်း နိုင်ငံ) (Mkongo Louis v Cameroon)။ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ အဖွဲ့နှင့် ကွာခြားသည့် အချက်မှာ အာဖရိက ကော်မရှင်သည် စွဲချက်တင်ခံရသည့် နိုင်ငံဘက်မှ တုံ့ပြန်မှု မရှိဘဲနှင့် အမိန့်ချမှတ်ရန် ဝန်လေးခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် မာလာဝီနိုင်ငံ၌ အစုလိုက် အပြုံလိုက် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ကြောင်း တိုင်ကြားစာ များ လက်ခံရရှိပြီးနောက် မာလာဝီနိုင်ငံမှ တုံ့ပြန်မှု မပြုသည့်အပြင် တာဝန်ရှိသူများမှ OAU

ကော်မရှင်နာ ကို မာလာဘီ နိုင်ငံသို့ လာရောက် စစ်ဆေးခွင့်ကို ငြင်းပယ်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်မှ မာလာဘီ တာဝန်ရှိသူများ၏ သဘောထားကို ရှုတ်ချခဲ့ပြီး မာလာဘီတွင် အစုလိုက် အပြုံလိုက် ကြီးမားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ရှိကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် ကော်မရှင်က စွပ်စွဲခံရသောနိုင်ငံသည် စွဲချက်များကို ပြန်လည် ချေပခြင်း မရှိသောကြောင့် ချိုးဖောက်မှုများရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းသည် အမေရိကတိုက် ကော်မရှင် ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ဆင်တူသည်။

ပုံ ၉.၁ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ (ကော်မရှင်/တရားရုံး)

တစ်ဦးချင်းစီ တိုင်ကြားလွှာများတွင် “လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ အခွင့်အရေးများကို ပြင်းထန်စွာ (သို့) ကြီးမားစွာ ချိုးဖောက်မှုများ” ရှိကြောင်း တွေ့ရပါက ကော်မရှင်မှ ထိုအခြေအနေကို နိုင်ငံ ခေါင်းဆောင်များနှင့် အစိုးရများ အစည်းအရုံးသို့ တင်ပြရမည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၅၈)။ ထို့နောက် ထိုအမှုများကို စစ်ဆေးရန်နှင့် တွေ့ရှိချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များကို အစီရင်ခံစာတင်ရန် ကော်မရှင်ကို တာဝန်ပေးနိုင်သည်။ ကော်မရှင်မှ မည်သည့်နိုင်ငံတွင်မဆို အရေးပေါ် အခြေအနေ တွေ့ရှိပါက ထိုသို့ အသေးစိတ် လေ့လာစမ်းစစ်မှုများ ပြုနိုင်သည် (အပိုဒ် ၅၈(၃))။ ကော်မရှင်၏ တိုတောင်းသည့် သမိုင်းကြောင်းကာလအတွင်း အာဖရိကတိုက်ရှိနိုင်ငံများစွာသည် ထိုပြဋ္ဌာန်း ချက်နှင့်အညီ စစ်ဆေးခြင်းခံကြရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အာဖရိကတိုက်သည် အစု

လိုက် အပြုလိုက် စနစ်တကျ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ မကြာခဏ ဖြစ်ပွားရာဒေသ ဖြစ်သော ကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

လက်ရှိစနစ်တွင် ကော်မရှင်သည် တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများကို အာရှရာရှိ တရားရုံးသို့ လည်း လွှဲပေးနိုင်သည်။ စနစ်ကို ခြုံငုံမိစေရန် ပုံ ၉.၁ ကို ကြည့်ပါ။

၉.၅ အာဖရိက ဒေသခွဲ အစီအမံများ

အာဖရိကတိုက်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ်သော အခြား ဒေသခွဲ အစီအမံများ ရှိသည်။ အချို့တွင် တိတိပပ စီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာ သတ်မှတ်ထားပြီး အချို့မှာ ထိုသို့ တိတိပပ မဟုတ်ဘဲ သွယ်ဝိုက် ကွေ့ကောက်သော စီရင်ပိုင်ခွင့်မျိုးသာ ရှိသည်။ ထိုအစီအမံများကို ဒေသခွဲ အဖြစ်သတ်မှတ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဒေသကို တိုက်တစ်တိုက်လုံး အဆင့်ဖြင့် သတ်မှတ်သောကြောင့် ထိုအစီအမံများသည် အာဖရိကဒေသနှင့်သာ ဆိုင်သော်လည်း ကမ္ဘာ့ တစ်ဝှမ်းနှင့် ယှဉ်လျှင် ဒေသခွဲအဆင့်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုအစီအမံများသည် သက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်များအရ အာဏာ အပ်နှင်းခံထားရခြင်း ဖြစ်သည်။ အရှေ့အာဖရိကမှ ဥပမာတစ်ခုနှင့် အနောက်အာဖရိကမှ ဥပမာ တစ်ခုကို တင်ပြသွားပါမည်။

၉.၅.၁ အနောက် အာဖရိက နိုင်ငံများ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း

အနောက် အာဖရိက နိုင်ငံများ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း (Economic Community of West African States (ECOWAS)) ကို လာဂိုဏ် စာချုပ်အရ ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် စတင် တည်ထောင် ခဲ့သည်။ အသိုက်အဝန်းတွင် အနောက်အာဖရိက ဒေသမှ နိုင်ငံ (၁၅) နိုင်ငံ ပါဝင်ပြီး ကြီးမားသော ကုန်သွယ်ရေး အသိုက်အဝန်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ပါဝင်သော နိုင်ငံများမှာ တိုဂို၊ ဂီနီ၊ ဂီနီဘစ်ဆောင်း၊ ဆီနီဂေါ၊ မာလီ၊ နိုင်ဂျီးရီးယား၊ နစ်ဂါ နှင့် ကိတ်ဟဒီ နိုင်ငံတို့ ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း နှင့် နယ်စပ်မဲ့ ကုန်သွယ်မှုရန် ထူထောင်ရန် မျှော်မှန်းချက်ဖြင့် စတင်ခဲ့သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများလည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ (၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲခဲ့သော) ၂၀၂၀ အတွက် မျှော်မှန်းချက်မှာ စီးပွားရေးကို အာရုံစိုက်ခြင်းမှ ဒေသတွင်းလူများ၏ လူနေမှု အဆင့်အတန်းကို မြှင့်တင်ရန် ဖြစ်သည်။ “နိုင်ငံများအတွက် ECOWAS” မှ “လူများအတွက် ECOWAS” သို့ ပြောင်းလဲရန် အသိုက်အဝန်းမှ သတ်မှတ်လိုက်သည့်နောက် လူ့အခွင့်အရေး အပေါ် အလေးစိုက်မှုမှာ ပို၍ သိသာထင်ရှားလာသည် (ECOWAS မျှော်မှန်းချက် ၂၀၂၀၊ p 2)။ ထိုမျှော်မှန်းချက်သည် ဒေသတွင်း လူများအားလုံးအတွက် တန်းတူ အကျိုးဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖရီးတောင်းမှ တက္ကသိုလ်ကားမောင်းသမား ဖြစ်စေ၊ ဒါကာမှ ရှေ့နေ ဖြစ်စေ၊ အာခရာမှ ငါးဖမ်းသမား ဖြစ်စေ အားလုံးအတွက် တူညီသော သက်ရောက်မှု ရှိသည် (မျှော်မှန်းချက် ၂၀၂၀၊ p 3)။ ဆင်းရဲမွဲတေမှု လျော့ချရေး နည်းဗျူဟာနှင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ အားလုံး၊ အထူးသဖြင့် အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်ဆံရေး မူဝါဒများမှာ အဓိက ဖြစ်သည်။ လူမှုစီးပွားရေးကို

အာရုံစိုက်ခြင်းက ဒေသတွင်း အလုပ်သမားများ ရွှေ့ပြောင်းခြင်းနှင့် အလုပ်သမားထု၏ စွမ်းရည် မြှင့်တင်ရေးကို အားပေးသည်။

၂၀၁၄/၂၀၁၅ တွင် အီဘိုလာ ဗိုင်းရပ်စ် ယုံနုံ့ခဲခြင်းက အဖွဲ့အတွက် စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ အချက်တစ်ချက် ဖြစ်ခဲ့သည်။ အဆိုးဆုံး ထိခိုက်ခဲ့သော နိုင်ငံများ (ဂီနီ၊ လိုင်ဘေးရီးယားနှင့် ဆီအဲရာ လီယွန်) မှာ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည် ။

၉.၅.၁.၁ အသိုက်အဝန်း၏ တရားရုံး

အနောက်အာဖရိကနိုင်ငံများ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း၏ အသစ် ပြင်ဆင်ထားသော စာချုပ်တွင် အသိုက်အဝန်း၏ လုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးရန် တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့တစ်ခု ဖန်တီးခဲ့သည်။ အသိုက် အဝန်း တရားရုံး (Community Court of Justice) တွင် ပြည်တွင်း တရားရုံးချုပ်မှ ထောက်ခံ ပေးသော တရားသူကြီး (၇) ယောက် ပါဝင်သည်။ တရားရုံးသည် အသိုက်အဝန်း၏ ဥပဒေများကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုပေးရန်နှင့် ကျင့်သုံးရန် တာဝန်ရှိသည်။ အချို့သော အမှုများမှာ လူ့အခွင့် အရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ ၎င်း၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်များတွင် မည်သည့် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ၌မဆို ဖြစ်ပွား သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးပိုင်ခွင့် ပါဝင်သည်။ အနီးစပ်ဆုံး ဥပမာ နှစ်ခုမှာ နိုင်ဂျီးရီးယားတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ဆိုင်ရာ စွဲချက် နှစ်ခု ဖြစ်သည်။ *ဂျာမာ ဖောင်ဒေးရှင်း၏ တရားဝင် ယုံမှတ်ခြင်း ခံထားရသူများနှင့် အခြား (၅) ဦး နှင့် ဖက်ဒရယ် နိုင်ဂျီးရီးယား ပြည်ထောင်စု (The Registered Trustees of Jama's Foundation and 5 others v the Federal Republic of Nigeria and another)* အမှုတွင် လူပေါင်း ၈၀၀ သေဆုံးခြင်းနှင့် လူပေါင်း ခြောက်သောင်းခန့် ပြောင်းရွှေ့ခြင်းကို ဖော်ပြထားသည်။ အစိုးရ၏ အရေးယူလုပ်ဆောင်မှု မရှိခြင်းကြောင့် မြေမြှုပ်မိုင်းများမှ သေဆုံးမှုနှင့် ဒဏ်ရာရမှုများကို ဖြစ်စေ ခဲ့သည့် အမှုကို *ဗင်းဆင့် အိုဂါး နှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် ဖက်ဒရယ် နိုင်ဂျီးရီးယား ပြည်ထောင်စု (Vincent Agu and others v the Federal Republic of Nigeria)* အမှုတွင် ဆွေးနွေးထား သည်။ *ဟစ်စီန် ဟာဗရီနှင့် ဆီနီဂေါ နိုင်ငံ (Hissein Habre v Senegal)* အမှုသည် ချက်ဒီနိုင်ငံ ခေါင်းဆောင်ဟောင်းအား စစ်ရာဇဝတ်မှုအတွက် တရားစွဲဆိုရန် ဖန်တီးခဲ့သော အထူး အာဖရိက တရားရုံးနှင့် ပတ်သက်သည့် လက်ရှိ ပြဿနာများနှင့်လည်း ဆက်နွှယ်မှုရှိသည်။

အသိုက်အဝန်း တရားရုံးမှတစ်ဆင့် အနောက်အာဖရိကဒေသ အတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် အမှုပေါင်း အမျိုးမျိုးကို လေ့လာမြင်တွေ့နိုင်သည်။

၉.၅.၂ အရှေ့ အာဖရိက အသိုက်အဝန်း

အရှေ့ အာဖရိက အသိုက်အဝန်း (East African Community) သည် အရှေ့အာဖရိက အသိုက် အဝန်း ထူထောင်ရေး ဆိုင်ရာ စာချုပ်မှ တဆင့် စတင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ်တွင် ထိုအဖွဲ့အစည်းနှင့်

နာမည်တူ အဖွဲ့အစည်း ရှိခဲ့သော်လည်း လက်ရှိ အဖွဲ့ကိုမူ ၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင်မှ စတင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်များမှာ ဘရွန်ဒီ၊ ကင်ညာ၊ ရဝန်ဒါ၊ တန်ဇေးနီးယားနှင့် ယူဂန်ဒါတို့ ဖြစ်သည်။ အဓိက အလေးစိုက်သည့် အချက်မှာ ဒေသတွင်း ပူးပေါင်းရေး၊ ဒေသတွင်း အလုပ် သမားများနှင့် ကုန်စည်များ လွတ်လပ်စွာ ကူးလူးသွားလာနိုင်ရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက် ရေးတို့ ဖြစ်သည်။

၉.၅.၂.၁ အရှေ့အာဖရိက တရားရုံး

အရှေ့အာဖရိက အသိုက်အဝန်း ထူထောင်ရေး ဆိုင်ရာ စာချုပ် အပိုဒ် (၉) အရ အရှေ့ အာဖရိက တရားရုံး (East African Court of Justice) ကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၁ မှ စ၍ အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ၎င်း၏ အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှာ စာချုပ်ကို အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုပေးရန်နှင့် ကျင့်သုံးရန် ဖြစ်သည်။ အမှုများ ပုံမှန် မစီရင်ရခင်အထိ တန်ဇေးနီးယားနိုင်ငံ အာရှုရှုတွင် ယာယီ ရုံးထိုင်သည်။

တရားရုံးသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြား ချက်များကို လက်ခံ စီရင်ပိုင်ခွင့် မရှိပေ။ သို့သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသည့် စီရင်မှုဆိုင်ရာ ဥပမာများ ရှိခဲ့သည်။ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၇ တွင် “ကောင်စီမှ သင့်တော်သောရက်တွင် ဆုံးဖြတ်ပေးသော မူရင်း အမှု၊ အယူခံ ဝင်သည့် အမှု၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြား စီရင်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ အမှုများကို တရားရုံးမှ ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်” ဟု ဖော်ပြထားသည်။ *ဆစ်တန်ဒါ ဆီဘာလူ နှင့် အရှေ့ အာဖရိက အသိုက်အဝန်း၏ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး (Sitenda Sebalu v Secretary-General of the East African Community)* အမှုတွင် တရားရုံးသည် အပိုဒ် ၂၇ အရ စီရင်ပိုင်ခွင့်ကို ချဲ့ထွင်ရန် ပျက်ကွက်ခဲ့မှုအား ဝေဖန်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ပျက်ကွက်မှုသည်ပင် တိုင်ကြားသူ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်ရေးကို ချိုးဖောက်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဆိုင်သော တိုင်ကြားချက်၌ တရားဥပဒေ ချိုးဖောက်မှုရှိကြောင်း တွေ့ခဲ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤအမှုအား ၎င်း၏ အကြောင်းအရာကြောင့် (*ကတ်တာဘာဇီ နှင့် အရှေ့ အာဖရိက အသိုက်အဝန်း၏ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး (Katabazi v Secretary-General of the East African Community)*) ပုံမှန်ဆိုလျှင် လက်ခံကြားနာခဲ့မည် မဟုတ်ချေ။

ထိုတရားရုံးသည် ၎င်း၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာအတွင်း လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဆိုင်ရာ တိုင်ကြားချက်များကို ပယ်ချခြင်းထက် လက်ခံရန် ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်သည်။

၉.၆ နိဂုံး

အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကော်မရှင်သည် အာဖရိက ဒေသတွင် သိသာသော သက်ရောက်မှုများကို အချိန်တိုအတွင်း ရယူနိုင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံများသည် အခွင့်အရေးများ နှင့် လွတ်လပ်မှုများကို ချိုးဖောက်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်တွင် တာဝန်ခံရမည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အခြား ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် အာဖရိက စနစ်သည် အားနည်းပြီး ထိရောက်မှု သိပ်မရှိသေးပေ။ စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ အားလုံးနည်းတူ ကော်မရှင်သည် အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြဿနာများ ရင်ဆိုင်ရသည် (တင်သွင်းချိန် နောက်ကျခြင်း၊ လုံးဝ မတင်သွင်းခြင်း)။ နှစ်နှစ် တစ်ကြိမ် အစီရင်ခံစာ တင်ရသည့် စက်ဝန်းနှင့် အာဖရိကတိုက်အတွင်း အပြောင်းအလဲ ဖြစ်ပေါ်သည့် နှုန်းတို့ကြောင့် အစီရင်ခံစာများ လက်ခံရရှိချိန်တွင် အချက်အလက်များမှာ ရက်လွန်နေပြီ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများထံမှ အစီရင်ခံစာကို မြန်မြန်နှင့် မှန်မှန် တင်သွင်းရန် ကြိုးပမ်းမှုများမှာ နှေးကွေးသော်လည်း တိုးတက်မှု ရှိလာပြီ ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ကော်မရှင်သည် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့များသို့ တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာများ၏ မိတ္တူများကို လက်ခံခြင်း၊ မတင်သွင်းသော နိုင်ငံများ၏ အမည်များကို ထုတ်ပြန်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်သည်။ ကော်မရှင်သည် သံတမန်ရေးအရ ချဉ်းကပ်မှု ပြုခြင်းကိုသာ အားထားလေရာ လေးနက်ပြီး စနစ်တကျ ကျူးလွန်သော အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကော်မရှင်မှ မစွမ်းဆောင်နိုင်ဟု မြင်ကြသည်။ ကော်မရှင်သည် ဒေသတွင်း ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် လက်တွေ့ သက်ရောက်မှု အကန့်အသတ်နှင့်သာ ရှိသည်မှာ မှန်သည်။ သို့ရာတွင် အခြား လူ့အခွင့်အရေးစနစ်များ အားလုံးနည်းတူ နိုင်ငံများစွာမှ လျစ်လျူရှုသည့်တိုင် ကော်မရှင်သည် အတားအဆီးတစ်ခု အဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အာဖရိက စနစ် ဖွံ့ဖြိုးမှုတွင် အများသိရှိရန် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းက အဓိကလက်နက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ အခွင့်အရေးများကို လူအများသိစေခြင်းနှင့် မြှင့်တင်နိုင်ခြင်း၊ ချိုးဖောက်မှုများကို လူသိရှင်ကြား ရှုတ်ချခြင်း တို့ ဖြစ်သည်။

ကော်မရှင်၏ တာဝန်များနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပုံများကို ကိန်းဂဏန်းများဖြင့် ခွဲခြား လေ့လာ ကြည့်လျှင် ၎င်း၏ လုပ်ငန်းများ သိသိသာသာ တိုးတက် များပြားလာသည်ကို တွေ့ရမည်။ ကော်မရှင်တွင် စိစစ်ဆဲ အမှုများ ပိုများလာသည်။ အချက်အလက် ရှာဖွေရေး ခရီးစဉ်များလည်း ပိုများလာသည်။ အာဖရိကတိုက်ရှိ နိုင်ငံသားများအတွက် ပို၍ ကာကွယ်မှုပေးနိုင်ရန် ကော်မရှင်မှ ပဋိညာဉ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြင်ဆင်ခဲ့ခြင်းများလည်း ရှိသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်များအတွင်း ကော်မရှင်သည် ၎င်း၏ ကဏ္ဍကို ခိုင်မာစေခဲ့ပြီး ကျယ်ပြန့်သော စီရင်ပိုင်ခွင့်များလည်း ဖော်ထုတ် နိုင်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အခြား စနစ်များတွင် စီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်မရှိသော စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဖြစ်သည်။ အာဖရိကတိုက်သည်လည်း ပြောင်းလဲနေပြီး ဒီမိုကရေစီ ပို၍ ထွန်းကားလာနေပြီ ဖြစ်သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် မော်ရစ်သျှ နိုင်ငံ ဂရမ်းဘေးမြို့၌ OAU ၏ အာဖရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးများ ပထမညီလာခံကို ကျင်းပခဲ့ပြီး ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရေးနှင့် ရရှိစေရေးအတွက် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်နှင့် ကြေညာ ချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုညီလာခံနောက်ပိုင်း အဖြစ်အပျက် များစွာ ဖြစ်ပျက်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

အာဖရိကစနစ်သည် သက်တမ်းနုသေးသည်။ သင်ယူစရာ များစွာလည်း ရှိနေသေးသည်။ အာဖရိကစနစ်သည် အခက်အခဲများကြားမှ သိသာထင်ရှားသော တိုးတက်မှုများ ရရှိခဲ့သည်။ သက်တမ်းတလျှောက် ၎င်း၏ ထူးခြားသော အာဖရိက သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို ထိန်းသိမ်း ထားနိုင်ခဲ့သည်။ အာဖရိကစနစ်သည် ပို၍ ကျယ်ပြန့် ပြည့်စုံ (holistic) ပုံ ပေါက်သော်လည်း လက်တွေ့တွင် ထိုသို့ မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ကော်မရှင်မှ ၎င်းတို့၏ “ကြေညာချက်များကို လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်ရန် မိမိကိုယ်ကို ယုံကြည်မှုများ ရလာမည်” ဟု မျှော်လင့်ရပေသည်။ (Murray, R, 2000, p 201)

အမှုတွဲများ

.....
African Commission on Human and People’s Rights v Great Socialist People’s Libyan Jamahiriya (Order for Provisional Measures against Libya), Application 004/2011, African Court of Human and People’s Rights, 25 March 2011.

Democratic Republic of the Congo v Rwanda, Burundi and Uganda [2001] ICJ 2.

Free Legal Assistance Group and ors v Zaire, Cases 25/89, 47/90, 56/91, 100/93 9th AAR, Annex.

Hissein Habre v Senegal ECW/CCJ/APP/11/13.

Katabazi v Secretary-General of the East African Community, Reference 1 of 2007.

Lohe Issa Lonate v Burkina Faso, Application no 004/2013.

Mkongo Louis v Cameroon, Case 59/91, 8th AAR, Annex.

The Registered Trustees of Jama’s Foundation and 5 others v the Federal Republic of Nigeria and another ECW/CCJ/APP/26/13.

Sitenda Sebalu v Secretary-General of the East African Community, Reference 1 of 2010.

Social and Economic Action Rights Centre v Nigeria, Case 155/96, ACHPR/COMM/A044/1 (2002).

Social and Economic Rights Action Centre (SERAC) and the Centre for Economic and Social Rights (CESR) v Nigeria, African Commission on Human and People’s Rights, Comm 155/96.

Vincent Agu and others v the Federal Republic of Nigeria.

Yogogombaye v Republic of Senegal, Application 001/2008 African Court of Human and People’s Rights, judgment 15 December 2009.

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....
Abebe, AM, ‘The African Union Convention on Internally Displaced Persons: Its Codification Background, Scope and Enforcement Challenges’ (2010) 29(3) *Refugee Survey Quarterly* 28-57.

Agbakwa, SC, ‘Reclaiming humanity: Economic, social and cultural rights as the cornerstone of African human rights’ (2000) 5(5) *Yale Human Rights and Development Journal* (accessible from www.law.yale.edu/academics/YHRDLJ.htm).

Ankumah, E, *The African Commission on Human and Peoples’ Rights: Practices and Procedures* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1996).

Anyangwe, C, 'Obligations of State Parties to the African Charter on Human and Peoples' Rights' (1998) 10(2) *African Journal of International and Comparative Law* 625-59.

Benedek, W, 'The African Charter and Commission of Human and Peoples' Rights: How to make it more effective' (1995) 11 *Netherlands Quarterly of Human Rights* 25-40.

Danwood, C, 'Reclaiming (wo)manity: The merits and demerits of the African Protocol on Women's Rights' (2006) 53(1) *Netherlands International Law Review* 63-93.

*Evans, M, and Murray, R (eds), *The African Charter on Human and Peoples' Rights: the System in Practice 1986-2006*, 2nd edn (Cambridge: CUP, 2011)

Killander, M, 'The African peer review mechanism and human rights: The first reviews and the way forward' (2008) 30(1) *Human Rights Quarterly* 41-75.

Kodjo, E, 'The African Charter on Human and Peoples' Rights' (1990) 11 *Human Rights Law Journal* 271.

Kufuor, KO, *The African Human Rights System: Origin and Evolution* (New York: Palgrave MacMillan, 2010).

Van der Mei, AP, 'The new African Court on Human and Peoples' Rights: Towards an effective human rights protection mechanism for Africa' (2005) 18 *Leiden Journal of International Law* 113-29.

Murray, R, 'On-site visits by the African Commission on Human and Peoples' Rights: A case study and comparison with the Inter-American Commission on Human Rights' (1999) 11 *African Journal of International and Comparative Law* 460-73.

Murray, R, *The African Commission on Human and Peoples' Rights and International Law* (Oxford: Hart, 2000).

Mutua, M, 'The African Human Rights' Court: A two-legged stool?' (1999) 21 *Human Rights Quarterly* 342-63.

Naldi, GJ, and Magliveras, K, 'Reinforcing the African System of Human Rights: The Protocol on the Establishment of a Regional Court of Human and Peoples' Rights' (1998) 16(4) *Netherlands Quarterly of Human Rights* 431-56.

Nmehielle, VOO, *The African Human Rights System: Its Laws, Practice and Institutions* (The Hague: Martinus Nijhoff, 2001).

Odinkalu, AC, 'Analysis of Paralysis or Paralysis by analysis? Implementing economic, social and cultural rights under the African Charter on Human and Peoples' Rights' (2001) 23(2) *Human Rights Quarterly* 327.

Odinkalu, C, and Christensen, C, 'The African Commission on Human and Peoples' Rights: The development of its non-state communication procedures' (1998) 20

Human Rights Quarterly 235-80.

Umozurike, UO, *The African Charter on Human and Peoples' Rights* (The Hague: Kluwer, 1996).

Viljoen, F, *International Human Rights Law in Africa*, 2nd edn (Oxford: Oxford University Press, 2012).

Weissbrodt, D, 'The contribution of international non-governmental organizations to the protection of human rights' in T Meron (ed), *Human Rights in International Law* (Oxford: Clarendon Press, 1985).

Websites

---

www.au.int – the African Union.

www.achpr.org – the African Commission on Human and Peoples' Rights.

www.african-court.org – the African Court on Human and Peoples' Rights.

www.eacj.org – the East African Court of Justice.

www.ecowas.int – Economic Community of West African States.

www.courtecowas.org – Community Court of Justice (ECOWAS).

(၁၀) လူ့အခွင့်အရေးကို စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းနှင့် စည်းကြပ်ခြင်း

ယခုအခန်းတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်းကို ဆက်လက် ဆန်းစစ်သွားမည် ဖြစ်ပြီး စောင့်ကြည့်ရေးနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေး အစီအစဉ်များ၏ ပုံစံကို လေ့လာသွားမည် ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂသည် စဉ်ဆက်မပြတ် ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်ခြင်းတွင် ဦးဆောင်နေပြီး ၎င်းတို့က ထိုအစီအစဉ်များအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိပေသည်။ ယခု အခန်းတွင် လက်ရှိ အကောင်အထည်ဖော်ရေး နည်းလမ်းများကို ဦးစွာ လေ့လာသွားပါမည်။ ထို့နောက် ရှိနေသော ပြဿနာအချို့ကို ဆန်းစစ်သွားမည် ဖြစ်သည်။ သဘောတူစာချုပ်အဖွဲ့အစည်း စနစ် (treaty body system) (အစီရင်ခံစာများ၊ နိုင်ငံများ အကြား တိုင်ကြားလွှာများနှင့် စပ်လျဉ်းသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ လက်ခံသည့် ပုံစံများ) နှင့် အခြား လူ့အခွင့်အရေးကို အကောင်အထည်ဖော်သည့် နည်းလမ်းများကို စဉ်းစားသွားမည် ဖြစ်သည်။ ပို၍ ကျယ်ပြန့်သော ဆွေးနွေးချက်များနှင့် သင့်တော်သော နှိုင်းယှဉ်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် ယခု အခန်းတွင် ကုလသမဂ္ဂ စနစ်များသာမက ရှေ့အခန်းများတွင် ဖော်ပြခဲ့သော အခြား ဒေသတွင်း စနစ်များကိုပါ ထည့်သွင်းဆွေးနွေးသွားပါမည်။ စနစ်များတွင် ရှိနေသည့် အားနည်းချက်များ ကို ဆန်းစစ်သွားပြီး နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်းတွင် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ ရရှိခဲ့သော အောင်မြင်မှုများကို ဆွေးနွေး၍ ယေဘုယျ ကောက်ချက်များ ချသွား ပါမည်။

ယနေ့ချိန်အထိ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ခုံရုံး မရှိသေးပေ။ ယခုအခါ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူ စာချုပ်များ စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့သည် တရားစီရင်ရေး သဘော သက်ရောက်သည့် လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေသည်။ ထိုအဖွဲ့သည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ထုံး လုပ်နည်း စည်းမျဉ်းများ အတိုင်း လုပ်ဆောင်သည့် ဘက်မလိုက် ကြားနာသူများကို ခန့်အပ်ထားပြီး ၎င်းတို့၏ အမြင်များ မထုတ်ပြန်မီ ကျွမ်းကျင်သူများ၏ ထွက်ဆိုချက်များကို ကြားနာကြသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့၏ အမြင်များမှာ ဥပဒေအရ စည်းနှောင်နိုင်သည့် အနေအထား မဟုတ်ပေ။ ထိုဖြစ်စဉ်များမှာ ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၊ လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက တရားရုံး၊ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးများကဲ့သို့ တရားစီရင်ရေး မဆန်ပေ။ လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများမှာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ သဘော သဘာဝကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာရသည်။ အများသဘောတူ အစီအစဉ်များသည် နိုင်ငံများအကြား သဘောတူ စာချုပ်များ၊ အပြန်အလှန် ကူညီခြင်း၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာ အာဏာ၊ ပိုင်နက်ကို လေးစားခြင်းများကို အခြေခံသည့်အတွက် နိုင်ငံအဆင့်တွင် အသုံးပြုသည့် စည်းကြပ်မှု ပုံစံများမှာ အောင်မြင်နိုင်ချေ နည်းသည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများကို ရှေ့နေများမှ ရေးဆွဲခဲ့သော်လည်း ထိုစံနှုန်းများ ကျင့်သုံးနိုင်ရေးမှာမူ နိုင်ငံရေးသမားများ၏ ပူးပေါင်းမှုက အဓိက ကျသည်။ (ဤနေရာတွင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ အခန်း ကဏ္ဍမှာ လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များနှင့် အနည်းငယ် ခြားနားသည်။ ရာဇဝတ်မှု များကို သတ်မှတ်ထားပြီး စွပ်စွဲခံရသော ပုဂ္ဂိုလ်မှ ထိုဖြစ်မှုများကို ကျူးလွန်ခြင်း ရှိ/မရှိကို

နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးမှ ဆုံးဖြတ်မည် ဖြစ်သည်။ ထိုဖြစ်စဉ်မှာ ရှေးကပင် လက်ခံထားသော အယူအဆဖြစ်သည့် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင်/ဥပဒေနှင့် အညီ တရားစီရင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ အတွက် နိုင်ငံများတွင် တာဝန်ရှိ၊ မရှိ ဆုံးဖြတ်သည့် ဖြစ်စဉ်နှင့် ကွာခြားသည်။) သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ် စာတမ်းများတွင်မူ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များကိုလိုက်နာရန်မှာ နိုင်ငံတော်၌သာ တာဝန်ရှိပေသည်။ နိုင်ငံတော်သည် စာချုပ်တွင် သဘောတူထားသည့် တာဝန်များကိုလက်ခံပြီး ၎င်းတို့၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော နယ်မြေအတွင်း အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ရရှိရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းအတွက် ကုစားခွင့်ချက်ချင်းရနိုင်မည့် နေရာမှာ နိုင်ငံအတွင်းပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတွင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် ထိုဖြစ်စဉ်တွင် အဓိကကျသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ အချို့ ဒေသများ၌ ထိုအဖွဲ့အစည်းများ ထူထောင်ရန် နှင့် အားကောင်းလာစေရန် အမှန်တကယ် အားပေးခြင်းများ ရှိကြသည်။

၁၀.၁ အစီရင်ခံစာ စနစ်များ

လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများတွင် လူ့အခွင့်အရေး အကောင်အထည် ဖော်မှုများ ရှိ၊ မရှိ စောင့်ကြည့်ရာတွင် အသုံးအများဆုံး ပုံစံမှာ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းသည့် စနစ် ဖြစ်သည်။ အများစုက နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ မထိရောက်ရသည့် အဓိက အကြောင်းအရင်းမှာ ထိုစနစ်ကြောင့်ဟု ဆိုကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုစနစ်၏ အဓိက အကျိုးကျေးဇူးမှာ လူအများသိခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းတွင် မကောင်းသော အလေ့အကျင့်ရှိသော နိုင်ငံဟု ဥပမာ ပေးခံရမည်ကို စိုးရိမ်ကြသည်။ နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ဝေခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာမှ ထိုအစီရင်ခံစာအပေါ် ပြန်လည်ဝေဖန်မှုများပေးခြင်းတို့ကို လူအများ လက်လှမ်းမီသော နေရာများ ဥပမာ အင်တာနက်ပေါ်တွင် သင့်တော်သော စာတမ်းများ ဖြန့်ဝေခြင်းမှတစ်ဆင့် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ အင်တာနက် ပျံ့နှံ့လာခြင်းက ဖြန့်ဝေခြင်းကို များစွာ အထောက်အကူပြုသည်။ သို့ရာတွင် ထိုစာတမ်းများကို (လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီး ရုံး ဝက်ဘ်ဆိုဒ်၌ပင်) မည်သည့် နေရာတွင် ရှာရမည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး လူအများ သိရှိမှု နည်းပါးသည်။

အစီရင်ခံစာ စနစ်၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံများမှ ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တာဝန်များကို လိုက်နာမှု မြှင့်တင်ရန်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ စာချုပ် လိုက်နာမှုကို ရိုးရိုးသားသား ပြန်လည် အကဲဖြတ်ရသည့် အတွက် အစီရင်ခံစာ ပြုစုရသည့် ဖြစ်စဉ်သည်ပင်လျှင် ၎င်းတို့အတွက် မအီမလည် အတွေ့အကြုံ ဖြစ်သည်။ ထိုဖြစ်စဉ်တွင် လူထု နှင့် အစိုးရ အဖွဲ့များမှ ကြားနာ ဆွေးနွေးခြင်းများလည်း ပါတတ်သည်။ ထိုဖြစ်စဉ် တစ်ခုလုံးမှာ မနှစ်မြို့ ဖွယ်ရာတော့ မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ အစီရင်ခံစာတွင် ကောင်းမွန်သော အလေ့အကျင့်များကို ဥပမာ ပေးနိုင်ပြီး၊ ပြီးခဲ့သော အစီရင်ခံစာ တင်ပြ (သို့) လက်မှတ်ရေး ထိုးပြီးချိန်မှ စ၍ တွေ့ရှိခဲ့သော ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော အဆင့်များကို ပြောပြနိုင်သည်။ ထို့ပြင် ထိုအစီရင်ခံစာများကို ကော်မတီနှင့် နိုင်ငံအကြား တက်ကြွပြီး အပြုသဘော ဆောင်သော

ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ရန်သာ အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ ထိုးနှက်သော ကြားနာမှုများ ပြုလုပ်ရန် တင်ပြခြင်းမဟုတ်ပေ။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အချို့သောစာချုပ်များမှာ အပြုသဘော ဆောင်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ လိုအပ်နေပေရာ နိုင်ငံများ အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ တာဝန်များကို ဖြည့်ဆည်းရာတွင် လိုအပ်နေသော ပညာရပ်ဆိုင်ရာ၊ လက်တွေ့ဆိုင်ရာ အထောက်အကူများကို အစီရင်ခံစာများမှ တစ်ဆင့် လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ လုပ်ငန်းအတော်များများတွင် ထိုချဉ်းကပ်ပုံမျိုး တွေ့နိုင်သည်။ နိုင်ငံများမှ တင်ပြလာသော အစီရင်ခံစာများကို ဆန်းစစ်ကာ နိဂုံးချုပ် တွေ့ရှိချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းဖြင့် အခြားနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းရန်မဖြစ်နိုင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းပါ ကိစ္စရပ်များကို ပြုလုပ်နိုင်သည်ပင် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေသည် ဆင့်ကဲပြောင်းလဲနေသည့် စနစ်ဖြစ်ရာ နဂိုမူလ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် သုံးထားသည့် အသုံးအနှုန်းများ၏ အတားအဆီးများအတွင်း ဥပဒေကို ပြုပြင် ချဲ့ထွင်နိုင်ခြင်းသည် အားသာချက် တစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။

ဥရောပတွင် ပင်မ သဘောတူစာချုပ်များ၌ အစီရင်ခံစာများ မလိုအပ်ပေ။ သို့ရာတွင် ဒေသတွင်း (သို့) လူနည်းစု ဘာသာစကားများအတွက် ဥရောပ ပဋိညာဉ်၊ အမျိုးသား လူနည်းစု အုပ်စုများကို ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ မူဘောင် သဘောတူစာချုပ်၊ ဥရောပ လူမှုရေး ပဋိညာဉ် အစရှိသော နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် စာတမ်းများတွင်မူ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာ တင်ပြသည့် စနစ်ကို ထည့်သွင်းထားသည်။ ထိုစနစ်သည် အာဖရိက ပဋိညာဉ် စာတမ်းတွင်မူ အဓိက လေ့လာ စောင့်ကြည့်မှု နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများ၏ လိုက်နာမှုကို အစီရင်ခံစာများမှ အဓိက စောင့်ကြည့်သည်။ ထိုအချက်သည် နိုင်ငံများအပေါ် ကျူးကျော်သည့် သဘော မသက်ရောက်သလို နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာ အာဏာကိုလည်း ထိပါးရာ မရောက်ပေ။ သို့ရာတွင် အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့များ၏ အစီရင်ခံစာများကိုလည်း အစိုးရက တင်သွင်းသော သက်သေများနှင့် တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးခြင်းဖြင့် အစီရင်ခံစာ လက်ခံသည့် အဖွဲ့အစည်းကို ထိုနိုင်ငံအတွင်း အမှန်တကယ် ရှိနေသော လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများအား သိရှိနိုင်စေသည်။ ထိုအချက်က စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အဖွဲ့နှင့် နိုင်ငံများအကြား အစီရင်ခံစာနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆွေးနွေးသည့်အခါ အဓိက အာရုံစိုက်သည့် အကြောင်းအရာ ဖြစ်လာသည်။ အကောင်အထည်ဖော်ရေး ဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာများမှာ နိုင်ငံ၏ လိုက်နာမှုကို အာမခံနိုင်ရန်အတွက်မူ အောင်မြင်မှု သိပ်မရှိဟု ဆိုနိုင်သည်။ အကြောင်းမှာ အစီရင်ခံစာများမှာ အတော်လေးနောက်ကျမှ တင်လေ့ရှိပြီး အချို့မှာ အချက်အလက် အမှားများ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအရ ရှုချခြင်းများမှအပ မည်သို့သော အရေးယူခြင်းမှ မရှိသောကြောင့် အစီရင်ခံစာ စနစ်ကို စည်းကြပ်နိုင်သည့် အစီအစဉ်အဖြစ် အသုံးမပြုနိုင်ပေ။ ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်တွင် နိုင်ငံများသို့ သွားရောက်လေ့လာကာ အစီရင်ခံစာများ ရေးသားခြင်းကို အမေရိကတိုက်စနစ်မှ အစပြုခဲ့ပြီး ထိုစနစ်က အစီရင်ခံစာများသာ တင်သွင်းရသည့် စနစ်ထက် ပို၍ အောင်မြင်သည်ကို တွေ့ရသည်။

အစီရင်ခံစာ စနစ်သည် ကုလသမဂ္ဂမှ သဘောတူစာချုပ်များ အကောင်အထည်ဖော်မှုကို လေ့လာ စောင့်ကြည့်ရန် အသုံးများသည့် (များသောအားဖြင့် ထိုစနစ် တစ်ခုတည်းသာ သုံးလေ့ရှိသည်) စနစ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုစနစ်၏ အောင်မြင်မှုကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီသည်လည်း ၎င်း၏လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေများလိုက်နာမှုကို တစ်ကမ္ဘာလုံး

တွင် ပုံမှန် စစ်ဆေးသည့်အခါ အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းစေသည့် စနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ အစီရင်ခံစာ စနစ်သည် အသုံးပြုနိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသော ပုံစံတော့ မဟုတ်ပေ။

၁၀.၂ နိုင်ငံများ အကြား တိုင်ကြားချက်များ

နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များမှာ အခန်းကဏ္ဍ မျိုးစုံမှ ဖြစ်သည်။ ဤစနစ်မှာ အမြဲတမ်း ထိပ်တိုက်တွေ့ခြင်း စနစ်တော့ မဟုတ်ပေ။ လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံများသည် သံတမန်ရေးရာ အကြောင်းပြချက်များကြောင့် နိုင်ငံများအကြား အငြင်းပွားမှုများတွင် ပါဝင်ရန် ဝန်လေး တတ်ကြောင်းကို နိုင်ငံတကာ တရားရုံး၏ အတွေ့အကြုံများမှ တွေ့နိုင်သည်။ (ထိပ်တိုက်တွေ့ တရားစီရင်ရေး ဖြစ်စဉ် မရှိခြင်းမှာ အငြင်းပွားမှုကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းရေး နည်းလမ်းများ အောင်မြင်ခြင်း၏ ပြယုဒ ဖြစ်သည်ဟု အချို့က ဆိုကြသည်။)

အချို့ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်များတွင် နိုင်ငံများမှ အခြား နိုင်ငံများကို တိုင်ကြားခြင်းများ ပြုနိုင်သည်။ အိုင်ယာလန် နှင့် ဗြိတိန် သို့မဟုတ် ဆိုက်ပရပ်စ် နှင့် တူရကီ ဥပမာများတွင် တိုင်ကြားသူ နိုင်ငံများမှ အများပြည်သူဆိုင်ရာ အမှုတစ်ခုတွင် ဝင်ရောက်ပတ်သက်လိုသည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရင်းများ ရှိသည်။ ဥပမာပကောင်စီသို့ တိုင်ကြားခဲ့သော အခြားတိုင်ကြားချက်များ တွင် သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်ပေါင်းများစွာကို ချိုးဖောက်ခြင်းက တိုင်ကြားချက်များကို အစပြုစေခဲ့သည်။ ဥပမာ ၁၉၆၈ ခုနှစ်တွင် ဒိန်းမတ်၊ နော်ဝေနှင့် ဆွီဒင်တို့မှ ဂရိနိုင်ငံကို တိုင်ကြားခဲ့သောအမှု ဖြစ်သည်။ ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများမှ ဆုံးဖြတ်ပေးခဲ့သော နိုင်ငံများ အကြား တိုင်ကြားချက်များအကြောင်းကို အခန်း ၆ (၆.၂)တွင် ဖော်ပြထားသည့် ဥပမာတွင် ကြည့်နိုင်သည်။

စာချုပ်များကို အဓိပ္ပာယ်ပြန်ဆိုခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသော အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန် နိုင်ငံတကာ အလေ့အကျင့်များကို လိုက်နာရသည်။ နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၂ အရ ထိုအခြေအနေမျိုးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးမှ အဆုံးအဖြတ်ပေးရမည်ဟု ဆိုထား သည်။ ထိုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို ဂျော်ဂျီယာနိုင်ငံမှ ရုရှား သမ္မတနိုင်ငံကို တိုင်ကြားချက်တွင် အသုံးပြုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးသို့ တိုင်ကြားခဲ့ခြင်းတွင် အပိုဒ် ၂၂ တွင် ဖော်ပြထားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အပြည့်အဝ မလိုက်နာခဲ့ခြင်းကြောင့် ပယ်ပျက်ခဲ့ရ သည်။ (ဥပမာ တွင် ကြည့်ပါ။)

နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး အကောင်အထည်ဖော်ရေး (သို့) လက်တွေ့ ကျင့်သုံးရေးတွင် ကိုမလုပ်ဆောင်နိုင်ပေ။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ နိုင်ငံအချင်းအချင်း တိုင်းကြားသည့်အခါ (နိုင်ငံများအကြား ကျင့်သုံးသော) ထုံးထမ်းစဉ်လာ နိုင်ငံတကာဥပဒေကို

အလေးဂရုပြုကြမည်သာဖြစ်သည်။ ယင်းအချက်သည် အပျော့စား အဟန့်အတားတစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်ရှိနေပေလိမ့်မည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ ဥပဒေအရ အမှုဖွင့်မည် ဆိုပါက နှစ်ဖက်လက်ခံသော အချက်များကို ဦးစွာ ချမှတ်ရမည်။ အတိုက်အခိုက် သဘောမဆောင်သည့် ညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ရမည်။ ဖန်တီးနိုင်စွမ်း ကောင်းကောင်းနှင့် ပြဿနာကို ဖြေရှင်းရမည်။ ဖြေရှင်းချက်များသည် ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီရမည်။ တစ်ဘက်တွင်လည်း နိုင်ငံများကို မျက်နှာ ပျက်စရာ မဖြစ်စေဘဲ (သံတမန်ရေး အမြင်အရ) ပေါက်ကွဲနိုင်သော၊ ပြဿနာ တက်နိုင်သော ထိပ်တိုက် တွေ့ဆုံခြင်းများမှ ဂုဏ်သိက္ခာ ရှိရှိဖြင့် ဆုတ်ခွာနိုင်စေရမည်။ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း၏ သက်ဆိုင်ရာ ရုံးများမှ ညှိနှိုင်းရေးများ အထမြောက်စေရန် သံတမန်ရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပြုလုပ်နိုင်သည့် ကြားကျမည့် အခန်း နေရာကို ရွေးချယ် ပေးနိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် အဓိကထား စဉ်းစားရသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ခြိမ်းခြောက်လာပါက မည်သည့် နေရာတွင် ဦးစွာ တိုင်ကြားခဲ့သည် ဖြစ်စေ ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေး ကောင်စီမှ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်မည် ဖြစ်သည်။

ဥပမာ

ဂျော်ဂျီယာနှင့် ရုရှားသမ္မတ နိုင်ငံ (၂၀၁၁)၊ ICJ online

ဂျော်ဂျီယာ ပိုင်နက် တောင် အိုဆီတာနှင့် အက်ဘ်ခါဇီယာ ဒေသတို့တွင် ရုရှား သမ္မတ နိုင်ငံမှ နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (CERD) ကို ဖောက်ဖျက်နေသည်ဟု ဂျော်ဂျီယာ နိုင်ငံမှ စွပ်စွဲခဲ့သည်။ တိုင်ကြားချက်သည် ၁၉၉၀ နှင့် ၁၉၉၁ နှင့် ၂၀၀၈ ကြား ကာလ သုံးခုတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်များကို အခြေခံသည်။ အောက်တိုဘာလ ၁၅ ရက် ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ကြားဖြတ်ဆောင်ရွက်မှုများ စတင်ရန် ထောက်ခံခဲ ၈ မဲ၊ ကန့်ကွက်မဲ ၇ မဲဖြင့် သဘောတူ ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ နှစ်နိုင်ငံလုံးကို လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်းများ၊ ငွေကြေး ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်းကို ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ ထောက်ပံ့ပေးခြင်းများမှ တားမြစ်လိုက်သည်။ မွေးဖွားရာ နိုင်ငံ (သို့) လူမျိုးစု ဇာစ်မြစ်ကို ခွဲခြားခြင်း မပြုဘဲ လူများနှင့် ဒုက္ခသည်များ၏ လုံခြုံရေး၊ လွတ်လပ်စွာ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာခွင့်၊ နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများနှင့် ဒုက္ခသည်များ၏ ဥစ္စာပစ္စည်းများကို ကာကွယ်ပေးခြင်းများ အာမခံချက် ပေးရန်လည်း တောင်းဆိုခဲ့သည်။ တရားရုံးတွင် အမှု အပြည့်အစုံကို ငြင်းခုန်ကြသည့် အခါ အဓိက ပြဿနာမှာ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးတွင် စီရင်ပိုင်ခွင့် ရှိ၊ မရှိ ဖြစ်သည်။ ဂျော်ဂျီယာနိုင်ငံက CERD အပိုဒ် ၂၂ အရ တရားရုံးတွင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ ရုရှား နိုင်ငံက CERD ၏ အစောပိုင်း လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများကို စိတ်ကျေနပ်ဖွယ် ပြီးဆုံးခဲ့ခြင်း မရှိသောကြောင့် နိုင်ငံတကာ တရားရုံးတွင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်မရှိဟု ချေပသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် တရားရုံးမှ ကနဦး ကန့်ကွက်ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ချလိုက်သည်။ တရားရုံးတွင် စီရင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် မရှိ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၇ တွင် ယူကရိန်းနိုင်ငံမှ ရုရှား နိုင်ငံကို အကြမ်းဖက်မှုများအား ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်းကို ဖိနှိပ်ခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism) နှင့် နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များ ကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟု တိုင်ကြားခဲ့သည့် အမှုလည်း ရှိသည်။

၁၀.၃ တစ်ဦးချင်း ထံမှ တိုင်ကြားချက်များ

လူတစ်ဦးချင်းထံမှ တိုင်ကြားချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေး ရရှိရေးအတွက် အသုံးပြုသည့် တတိယနည်းလမ်း ဖြစ်သည်။ တိုင်ကြားချက်များကို တရားရုံးကဲ့သို့သော အစီအမံများသို့ ပေးပို့ခြင်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ အမှီအခိုကင်းသော အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုခုသို့ တင်ပြခြင်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း တိုင်ကြားနိုင်သည်။ တိုင်ကြားချက်များကို အများပြည်သူ သိအောင် ပြုလုပ်သည်လည်း ရှိသည်။ မလုပ်သည်လည်း ရှိသည်။ (သီးသန့် စုံစမ်းရေး မဟာမင်းကြီးများ (လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နာများ ဟုလည်း ခေါ်သည်) ကို ပြည်တွင်းတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များမှ ထိုအချက်ကို လက်ခံကြိုဆိုခဲ့ကြသည်။ ဗီယင်နာ ကြေညာစာတမ်းနှင့် လုပ်ငန်း အစီအစဉ် အပိုင်း ၁၊ စာပိုဒ် ၂၂ တွင် နိုင်ငံများကို လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ မကျေနပ်ချက်များနှင့် ချိုးဖောက်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန် ထိရောက်သော ဖြေရှင်း ရေး နည်းလမ်းတစ်ခု ဖန်တီးပေးရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ပဲရစ် အခြေခံ စည်းမျဉ်းနှင့် အညီ ဖြစ်သော နိုင်ငံတွင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် တိုင်ကြားချက် များကို လက်ခံရန် အရည်အချင်း ပြည့်မီသည်။) ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၊ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး နှင့် လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အာဖရိက တရားရုံးများသည် အချက်အလက်များကို ဆန်းစစ်ရန်နှင့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးမည့် စင်ပြိုင်စနစ်များ ဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီများ၌ တရားစီရင် ပိုင်ခွင့် မရှိပေ။ ၎င်းတို့ကို ကော်မတီဟု ခေါ်ဆိုခြင်းမှာ နိုင်ငံရေးအရ သတ်မှတ်ချက်သာ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ ၎င်း၏ အချုပ်အခြာအာဏာ စီရင်ပိုင်ခွင့်ကို နိုင်ငံတကာ တရားရုံး တစ်ခုထံ အဆုံးရှုံးခံရမည့် မည်သည့် သဘောတူစာချုပ်မဆို သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးဖို့ ခက်ခဲ အချိန်ကြာ လေသည်။ နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် ကော်မတီသည် လူတစ်ဦးချင်းဆီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များ လက်ခံနိုင်စွမ်းရှိသည့် ပထမဦးဆုံး စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုကော်မတီသည် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး တင်ပြလာသော အချက်အလက်များနှင့် သင့်လျော်သော ပြည်တွင်း ဥပဒေများကို ကြားနာ စစ်ဆေးပြီး နိုင်ငံထံမှ တုံ့ပြန်မှု (သို့) အကြောင်းပြချက်များကို နားထောင်ပေးသည်။ သတင်းပို့ တိုင်တန်းသူသည် တရားဝင် ခွင့်ပြုချက် အရ လာရောက်နိုင်ခြင်း မရှိပါက ကော်မတီ၏ အတွင်းရေးမှူးရုံးက ကော်မတီ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ပေးရမည့် ပြဿနာကို ကူညီ သတ်မှတ်ပေးသည်။

ယခုအခါ စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များကို လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်ကြားချက်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ပေးရန် ယေဘုယျအားဖြင့် သဘောတူညီနေပြီ ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်၊ နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူ စာချုပ်များနှင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် (တတိယမြောက် နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ်) များအရ အဓိက သဘောတူ စာချုပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး တိုင်ကြားချက်များ ပြုလုပ်လိုပါက ထိုသို့ပြုလုပ်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ပေးထားသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာ ကော်မတီများသည် ၎င်းတို့၏ အချိန် အတော်များများကို နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများကို ဆန်းစစ်ခြင်းတွင် အသုံးပြုသည်။ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များအတွက် အသုံးမပြုပေ။ ဤသည်မှာ အရေအတွက် ပြဿနာဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာ ကော်မတီများထံသို့ ရောက်ရှိသော တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများသည် နိုင်ငံများမှ ပုံမှန် တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာများထက် အရေအတွက် နည်းပါးသည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ စာချုပ်ပါ တာဝန်များကို ချိုးဖောက်ပါက ၎င်းကို ပိတ်ဆို့ အရေးယူခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်ကြားချက်များ သည် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ တာဝန်များ လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်ခြင်းတွင် အထောက်အကူ ပြုသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ဒဏ်ခတ် အရေးယူခံရမည့် အစား တာဝန်များကို လိုက်နာရန် ကြိုးပမ်းမည် ဖြစ်သည်။ တိုင်ကြားလွှာ များကို စစ်ဆေးသည့် ကော်မတီသည် ၎င်းတို့ တတ်နိုင်သော ဘောင်အတွင်းရှိ ကုစားမှုများကိုသာ ပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့များ အားလုံးသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းထားသည်ဖြစ်ရာ ၎င်းတို့ ပေးနိုင်သော ကုစားမှု များမှာ နိုင်ငံရေးနှင့် သက်ဆိုင်နေသည်။ သို့ရာတွင် ဥပဒေနှင့် အမေရိကတိုက် တရားရုံးများတွင် ဒေသတွင်း သဘောတူစာချုပ် ချိုးဖောက်ခံရသူများအတွက် နစ်နာကြေး ပေးရန် အမိန့်ချခြင်းများ လုပ်နိုင်သည်။ အာဖရိက ကော်မရှင်တွင်လည်း ချိုးဖောက်သည့် နိုင်ငံကို နစ်နာကြေး ပေးရန် တောင်းဆိုနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ပေးရမည့် ပမာဏကို မသတ်မှတ်နိုင်ပေ။ အနှုတ် သဘော ဆောင်သော တွေ့ရှိချက်များ မကြာခင် ထွက်ပေါ်လာခြင်းက နိုင်ငံများကို ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သော ဥပဒေများနှင့် အလေ့အကျင့်များကို ပြောင်းလဲပစ်ရန် တွန်းအား ဖြစ်စေသည်။ နစ်နာကြေးများကို အခြားသော အစီအစဉ်များမှလည်း ရရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်များတွင် နှိပ်စက် ညှဉ်းပန်းခံရသူများအတွက် ပေးအပ်သော နစ်နာသူများ အတွက် လျော်ကြေး ရန်ပုံငွေ ကဲ့သို့သော အစီအစဉ်မျိုး ဖြစ်သည်။

လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များကို ပြည်တွင်းအဆင့်၌ ဖြေရှင်းပေးခြင်းများ ရှိလျှင် ထိုတိုင်ကြားမှု ဖြစ်စဉ်သည် ပို၍ အောင်မြင်သော စည်းကြပ်နိုင်သည့် နည်းလမ်း ဖြစ်ပေမည်။ တရားရုံးများမှ ဖြစ်စေ၊ သီးသန့် စုံစမ်းရေး မဟာမင်းကြီးများမှ ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတော်မှ ခန့်အပ်သည့် လူ့အခွင့်အရေး အကာအကွယ်ပေးသူများမှ ဖြစ်စေ လူ့အခွင့်အရေးကို လိုက်နာရန် ဆောင်ရွက် ရာတွင် နိုင်ငံတကာ အဆင့်၌ ကြုံတွေ့ရသော အတားအဆီးများ ကွယ်ပျောက် သွားစေသည်။ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ ဆိုင်ရာ အထွေထွေ ညီလာခံ ကြေညာချက် (General Assembly Declaration on Rights and Responsibilities) အပိုဒ် ၉ တွင် ပြည်တွင်း၌ ဖြစ်စေ၊

နိုင်ငံတကာ အဆင့်၌ ဖြစ်စေ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရခြင်းများကို တိုင်ကြားရန် လူတိုင်း၌ အခွင့်အရေး ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံတိုင်းတွင် တည်ထောင်ထားခြင်း မရှိသေးသော်လည်း နိုင်ငံတွင်း တိုင်ကြားချက်များကို လွယ်ကူဖြစ်မြောက်အောင် ရည်ရွယ်ထားသည်။ တိုင်ကြားချက်များကို ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့များထံသို့ ပေးပို့ရန် မလိုအပ်တော့ဘဲ ပြည်တွင်း၌ပင် ထိရောက်ပြီး မြန်ဆန်သော ဖြေရှင်းချက်များ ပြုလုပ်ပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများကို လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ၏ ကြီးကြပ်မှု အောက်တွင် ရှိသော အထူး အကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များထံလည်း ပေးပို့နိုင်သည်။

၁၀.၄ အထူး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အထူးအကြံပေးကိုယ်စားလှယ်များ၊ လွတ်လပ်သော ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် လုပ်ငန်း အဖွဲ့များ

အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များသည် လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှ ခန့်အပ်ထားသည့် လွတ်လပ်သော ကျွမ်းကျင်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုသူများသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေ တစ်ရပ် (သို့) နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံမှ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ဆန်းစစ်ပြီး အစီရင်ခံရသည်။ ရှေ့တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း ထိုလေ့လာမှုများမှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ (သို့) အကြောင်းအရာတစ်ရပ် အပေါ် လေ့လာခြင်း ဖြစ်သည်။ အကြောင်းအရာဆိုင်ရာ အကြံပေးများမှာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့များအနေဖြင့်လည်း လှုပ်ရှားသည်။ နိုင်ငံနှင့် အကြောင်းအရာ ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လုပ်ငန်းများသည် သဘောတူစာချုပ် ပြင်ပမှ အစီအမံများ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ စာချုပ်များတွင် မပါဝင်ဘဲ ပဋိညာဉ်ကို အခြေခံခြင်း ဖြစ်သည်။ ကိုယ်စားလှယ်များသည် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများကို လက်ခံနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဤသည်မှာ နည်းလမ်းတကျ တိုင်ကြားနိုင်သည့် ဖြစ်စဉ်မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံနှင့် အကြောင်းအရာဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များသည် လူတစ်ဦးချင်းစီနှင့် အုပ်စုများ (အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ) အပါအဝင် အရင်းအမြစ်မျိုးစုံမှ ရရှိသော အချက်အလက်များကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အခြေခံ၍ လုပ်ဆောင်ရသည်။ မူအားဖြင့် တာဝန်ရှိသူသည် ကုလသမဂ္ဂ အခြားဌာနများသို့ ယခင်က တိုင်ကြားခဲ့ဖူးခြင်း မရှိသော သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကိုသာ ထည့်သွင်း စဉ်းစားသွားမည် ဖြစ်သည်။ အချို့မှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စဉ်းစားပေးရန် စနစ်များ ဖန်တီး ထားကြသည်။ အချို့ ဥပမာများတွင် အကြောင်းအရာဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်သည် သတ်မှတ်ထားသည့် အရေးကြီးသော ကိစ္စရပ်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံများတွင် မေးခွန်းလွှာများ ပေးပို့ ဖြန့်ဝေကာ အချက်အလက်များ စုဆောင်းလေ့ ရှိသည်။

လက်ရှိ အချိန်တွင် ကုလသမဂ္ဂအတွင်း နိုင်ငံများဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေးများတွင် ဘယ်လာရစ်၊ အလယ်ပိုင်း အာဖရိက သမ္မတ နိုင်ငံနှင့် ၁၉၆၇ ခုနှစ်ကတည်းက သိမ်းပိုက်ခံရသော ပါလက်စတိုင်း နယ်မြေများ ဆိုင်ရာ အကြံပေးများ ပါဝင်သည်။ အကြောင်းအရာ ဆိုင်ရာ

အထူးအကြံပေးများတွင် တစ်ဦးချင်း အကြံပေးနှင့် လုပ်ငန်းအဖွဲ့ ဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိသည်။ ဥပမာ အမျိုးသမီးများကို ဥပဒေနှင့် လက်တွေ့နယ်ပယ်များတွင် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းကို ဆန့်ကျင်ခြင်း ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့၊ မတရား ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်း ကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ ကဲ့သို့သော အဖွဲ့များရှိသလို တစ်ဦးချင်း အကြံပေးအဖြစ် ဘေးကင်းလုံခြုံသော သောက်သုံးရေနှင့် သန့်ရှင်းရေးဆိုင်ရာ အကြံပေး၊ အမျိုးသမီးများကို အကြမ်းဖက်ခြင်းအား ဆန့်ကျင်ခြင်း၊ ၎င်း၏ အကြောင်းအရင်းများနှင့် အကျိုးဆက်များဆိုင်ရာ အကြံပေး၊ ကိုယ်ပိုင် လွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ အကြံပေး၊ တရားသူကြီးများနှင့် ရှေ့နေများ အမှီအခိုကင်းမှုဆိုင်ရာ အကြံပေး စသည်ဖြင့် ရှိကြသည်။

သံသယဝင်စရာ မလိုသည့် အချက်မှာ အချို့သော အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအတွက် အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များ ခန့်အပ်လုပ်ဆောင်စေခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး၏ ပုံရိပ်ကို မြှင့်တင် ပေးနိုင်သည်။ ထို့ပြင် အကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များ ကောက်ယူသော စစ်တမ်းများနှင့် အခြား စာရင်းအင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများမှ စံနှုန်းများ သတ်မှတ်ရာတွင် အသုံးပြုနိုင်သည်။ ထိုအချက်မှာ အခန်း ၂၀ တွင် ဆွေးနွေးထားသော ပညာရေး ဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များတွင်လည်းကောင်း လက်စဖျောက်ခံရခြင်း ကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များတွင်လည်းကောင်း တွေ့နိုင်သည်။

အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်သည်လည်း အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များကို ကိစ္စရပ်မျိုးစုံနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အလုပ်လုပ်စေသည်။ အာဖရိကသမဂ္ဂမှာမူ ခေါင်းစဉ် အမျိုးမျိုး အတွက် လုပ်ငန်း အဖွဲ့များ တည်ထောင်ထားသည်။ ထိုအဖွဲ့များမှ အများသဘောတူ အမြင်များနှင့် ဖြစ်နိုင်ချေ ရှိသော ဖြေရှင်းချက်များ ဖော်ထုတ်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုပုံစံကို အာဆီယံ အဖွဲ့မှလည်း ကျင့်သုံးနေပြီး AICHR လုပ်ငန်း အစီအစဉ်များလုပ်ဆောင်ရန် လုပ်ငန်း အဖွဲ့မျိုးစုံ ဖွဲ့စည်းထား သည်။

၁၀.၅ နေရာ/နိုင်ငံများသို့ သွားရောက် လေ့လာခြင်း

နိုင်ငံများ၊ အဖွဲ့အစည်းများထံနှင့် အကြောင်းအရာ တစ်ခုအတွက် သွားရောက် လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ရန် အထူး အကြံပေးများ၊ အထူးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် လွတ်လပ်သော ပညာရှင်များ ခန့်အပ်၊ ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ထိုသူများသည် ကောင်းမွန်သော အလေ့အကျင့်များကို လေ့လာ ဆန်းစစ်ခြင်း၊ နိုင်ငံအတွင်း လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အစီရင်ခံ တင်ပြနိုင်ရန် အချက်အလက်များ စုဆောင်းခြင်း (သို့) အစိုးရဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကိစ္စရပ်များ ဆွေးနွေး ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများဆန်းစစ်ခြင်းကို ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကြီးကြပ်မှု အောက်တွင် လုပ်ဆောင်ရသည်။ အာဖရိကကော်မရှင်သည် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ သဘောတူညီ

ချက်အရ နိုင်ငံများသို့ သွားရောက်လေ့လာနိုင်သည်။ အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ ကော်မရှင် သည် လည်း နိုင်ငံများသို့ သွားရောက် လေ့လာခြင်းများ ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ စနစ်သည် နိုင်ငံများ၏ စနစ်တကျနှင့် အစုလိုက် အပြုံလိုက် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို လေ့လာ၍ တင်ပြမှုများ ပြုလုပ်နိုင်သောကြောင့် တန်ဖိုးရှိသည်ဟု ဆိုရမည်။

၁၀.၅.၁ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း

ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်တွင် နိုင်ငံများသို့ သွားရောက် လေ့လာခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ မပါရှိသော်လည်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများ တားဆီးရေးဆိုင်ရာ ဥရောပ သဘောတူ စာချုပ် (European Convention on Prevention of Torture) တွင် ကော်မတီမှ နိုင်ငံများ၏ ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများကို သွားရောက် လေ့လာနိုင်သည့် စနစ် ပါရှိသည်။ ထိုပုံစံမှာ ကုလသမဂ္ဂ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တိုက်ဖျက်ရေး ကော်မတီ၏ ပုံစံကို အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များမှ ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများသို့ ဘက်လိုက်မှု ကင်းရှင်းသော ကွင်းဆင်း လေ့လာမှုများ ပြုခြင်းသည် လုပ်လေ့ရှိသော အလေ့အကျင့် တစ်ခုဖြစ်ပြီး လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့် လေ့လာရေး၏ အရေးပါသော လုပ်ဆောင်ချက် တစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်း ကွင်းဆင်း လေ့လာမှုများတွင် ပြည်တွင်း၊ ဒေသတွင်း (သို့) နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုများနှင့် သက်ဆိုင်သော ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများ သာမက (ဒုက္ခသည် အဖြစ် အသိအမှတ် မပြုရသေးသော) ခိုလှုံခွင့် တောင်းဆိုသူများကို ထိန်းသိမ်း ထားသည့် စခန်းများကိုပါ လေ့လာ ကြည့်ရှုကြသည်။

၁၀.၆ အခြား အကူအညီပေးရေး အဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍ

လူ့အခွင့်အရေး လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများ ပေါ်ပေါက် လာရေးတွင် ပါဝင်သော အခြားအဖွဲ့အစည်းများလည်း ရှိသည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် အထူး အကူအညီများ ပေးခြင်း၊ ပညာရပ် ဆိုင်ရာ အကူအညီများ ပေးခြင်း (သို့) လူ့အခွင့်အရေး အစိတ်အပိုင်းများကို လွတ်လပ်စွာ စောင့်ကြည့် လေ့လာခြင်းနှင့် ပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ကြသည်။

၁၀.၆.၁ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့များ

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် (သို့) များသောအားဖြင့် ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် မဟုတ်ဘဲ လှုပ်ရှားကြသည့် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ အမြောက်အမြားရှိသည်။

၁၀.၆.၁.၁ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး

ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)) (လက်ရှိတွင် ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ အေဂျင်စီ ဟု ခေါ်သည်။) ကို ၁၄ ရက်နေ့ ဒီဇင်ဘာလ ၁၉၅၀ တွင် အထွေထွေ ညီလာခံမှ စတင် တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၁ ရက်နေ့ ဇန်နဝါရီလ ၁၉၅၁ တွင် စတင် လှုပ်ရှားခဲ့သည်။ ၎င်း၏ ရည်မှန်းချက်များ အရ UNHCR သည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း ဒုက္ခသည်များ ကာကွယ်ပေးရေးနှင့် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ ပြဿနာများ ဖြေရှင်းရေးအတွက် နိုင်ငံတကာလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဦးဆောင်ညှိနှိုင်းပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ ၎င်း၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ဒုက္ခသည်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ကာကွယ် ပေးရန်၊ ခိုလှုံခွင့် (သို့) နေရပ်ပြန်ပို့ခြင်းများကို သင့်တော်သလို ကူညီပေးသွားရန်တို့ ဖြစ်သည်။ မဟာမင်းကြီးရုံး၏ လုပ်ငန်းများကို အဓိကလမ်းကြောင်းပေးသည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ် စာတမ်းမှာ ၁၉၅၁ ဒုက္ခသည်များ၏ အနေအထားနှင့် ဆက်စပ်သော သဘောတူ စာချုပ် (နှင့် နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်) ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့၏ရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်စေရန် အတွက် အတင်း အဓမ္မ ရွှေ့ပြောင်းခိုင်းမှုများကို လျော့ချရန် နိုင်ငံများနှင့် လက်တွဲကာလုပ်ဆောင်နေသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် အခြေခံမူများ (နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေး နှင့် လုံခြုံရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာခြင်း၊ စသည်တို့)ကို အောင်မြင်စေရန် ရည်ရွယ် သည်။

ဖွန်လ ၂၀၁၇ အထိ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ လူပေါင်း ၆၅.၆ သန်းခန့်သည် အတင်းအဓမ္မ ရွှေ့ပြောင်းခံ နေရသည်ဟု ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ အေဂျင်စီက ဆိုခဲ့သည်။ ၂၂.၅ သန်းခန့်မှာ အခြားနိုင်ငံများသို့ ရွှေ့ပြောင်းသော ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်ပြီး ကျန်သူများမှာ ပြည်တွင်း၌ပင် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများ ဖြစ်သည်။ လူပေါင်း ၁၀သန်းခန့်မှာ နိုင်ငံမဲ့များ ဖြစ်သည်။

၁၀.၆.၁.၂ ကုလသမဂ္ဂ နိုင်ငံတကာ ကလေးများ အရေးပေါ် ရန်ပုံငွေ အဖွဲ့

ကုလသမဂ္ဂ နိုင်ငံတကာ ကလေးများ အရေးပေါ် ရန်ပုံငွေ အဖွဲ့ (United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF)) ကို အထွေထွေညီလာခံမှ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အပြီး ဥရောပတိုက်ရှိ ကလေးများကို ကူညီရန် ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၁၉၅၃ ခုနှစ်မှ စ၍ ထိုအဖွဲ့သည် ကုလသမဂ္ဂတွင် အမြဲတမ်း အခန်းကဏ္ဍကို ရယူခဲ့ပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ကလေးငယ် များကို ကူညီခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် ထိုအဖွဲ့ကို ကုလသမဂ္ဂ ကလေးများ ရန်ပုံငွေ ဟု ခေါ်တွင်သည် (သို့သော် နာမည်အတိုကောက် UNICEF ကို ဆက်သုံးနေဆဲ ဖြစ်သည်။) UNICEF သည် ကလေးများကို အစောပိုင်း နှစ်များတွင် ၎င်းတို့ လိုအပ်သော ဂရုစိုက်မှုများ ရရှိရန်၊ သေဆုံးခြင်း နှင့် ဖျားနာခြင်းများ၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်သည်။ UNICEFသည် ကလေးများ၏ အခွင့်အရေးကို တက်ကြွစွာ မြှင့်တင်ပေးသည်။ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီနှင့် လက်တွဲကာ ကလေးများ၏ အခွင့်အရေးများ မြှင့်တင်ရေးအတွက် ပစ္စည်းပစ္စယများကို ကလေးငယ်များထံ ဖြန့်ဝေပေးသည်။ UNICEF ၏

ရည်မှန်းချက်များအရ ၎င်းသည် ကလေးများ၏ အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ခြင်း၊ ကလေးများ၏ အခြေခံ လိုအပ်ချက်များ ပြည့်မီအောင် ကူညီပေးခြင်းနှင့် ကလေးများ၏ အလားအလာများကို အပြည့်အဝ ရောက်ရှိစေရန် အခွင့်အလမ်းများ ချဲ့ထွင်ပေးခြင်း တို့ကို လုပ်ဆောင်ပေးသည်။ မာလ်တီ မီဒီယာနှင့် အင်တာနက်မှ တစ်ဆင့် အဖွဲ့သည် ကလေးများ အားလုံးကို ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးများကို အသိပေးရန် ကြိုးပမ်းနေသည်။ အခြား UNICEF ၏ လုပ်ငန်းများသည် ကလေးများ၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို တိုးတက်စေရန် ရည်ရွယ်သည်။ ဥပမာ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု အစီအစဉ်များနှင့် ပူးပေါင်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂသည် ကလေးသူငယ်များ ဆိုင်ရာ အထူး ဆက်ရှင်ကို ကျင်းပခဲ့ပြီး ၁၉၉၀ ကလေးသူငယ်များအတွက် ကမ္ဘာ့ ထိပ်သီး စည်းဝေးပွဲ နောက်ပိုင်း ရရှိခဲ့သော တိုးတက်မှုများကို ပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ နှစ်စဉ် UNICEF မှ ကမ္ဘာ့ တစ်ဝှမ်းရှိ ကလေးငယ်များ အခြေအနေ သုံးသပ်ချက်ကို ထုတ်ပြန်ပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ ကလေးငယ်များ၏ အခက်အခဲများနှင့် အချို့ ကိစ္စရပ်များကို အဓိက အလေးစိုက် တင်ပြလေ့ရှိသည်။

၁၀.၆.၁.၃ ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့

ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)) အဖွဲ့တွင် အခန်းကဏ္ဍများစွာ ရှိသည်။ ၎င်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ ဥပဒေကို ၁၉၄၅ ခု၊ နိုဝင်ဘာလတွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ နောင်တစ်နှစ် အကြာတွင် အဖွဲ့ စတင် လည်ပတ်သည်။ UNESCO ၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံများအကြား ပညာရေး၊ သိပ္ပံ၊ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် ဆက်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းမှုများ မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များကို ပိုမိုရှေ့ရောက်စေပြီး ထိုမှတစ်ဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို အထောက်အကူပြုစေရန် ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့တွင် အဓိက လုပ်ငန်းစဉ် ငါးရပ်ရှိသည်။ မျှော်မှန်း လေ့လာချက်များ၊ ဗဟုသုတများ မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ ပြောင်းလဲပေးခြင်းနှင့် ဝေမျှပေးခြင်း၊ စံသတ်မှတ်ခြင်း၊ လိုအပ်သော ကျွမ်းကျင်မှု ဆိုင်ရာများ လုပ်ဆောင်ပေးခြင်း(ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းမှုများ) နှင့် အထူး သတင်းအချက်အလက် များ ဖလှယ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ စံသတ်မှတ်ရာတွင် လူတစ်ဦးစီ၏ အခွင့်အရေးများ ရရှိရန် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်း မျိုးစုံကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ ၁၉၆၀ ပညာရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား ဆန့်ကျင်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention against Discrimination in Education)၊ ၁၉၅၂ မူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ သဘောတူစာချုပ် (Universal Copyright Convention)၊ ၁၉၅၄ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားချိန်တွင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများကို ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of an Armed Conflict)၊ ၁၉၇၂ ကမ္ဘာ့ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သဘာဝ အမွေအနှစ်များ ထိန်းသိမ်းရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention relating to the Protection of the World Cultural and Natural Heritage) တို့ ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ် ထိတွေ့ကိုင်တွယ်၍

မရသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေ အနှစ်များ ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ UNESCO သဘောတူစာချုပ် (UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage) အတည်ပြုပြီးနောက် လက်ရှိတွင် UNESCO သည် ထိတွေ့ ကိုင်တွယ်၍ မရသော ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များကို စာရင်းပြုစုနေသည်။

UNESCO သည် ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး တစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကို လက်ခံပြီး တရားစီရင်ရေး သဘော မသက်ရောက်သည့် ဆုံးဖြတ်မှု ဖြစ်စဉ်ကို ကျင့်သုံးသည်။ ထိုစနစ်သည် ထိပ်တိုက်တွေ့ခြင်း မရှိဘဲ အောင်မြင်မှု အသင့်အတင့်သာ ရသည် (UNESCO Doc 104 Ex/Decision 3.3 (1978))။

၁၀.၆.၂ နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီ ကော်မတီ

နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီ ကော်မတီ (International Committee for the Red Cross (ICRC)) ကို လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေများအကြောင်း နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအဖွဲ့သည် ယနေ့ခေတ် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ထင်ရှားသော အခန်း ကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ ထိုအဖွဲ့သည် ဘက်မလိုက်မှုကို အဓိက ကျင့်သုံးသည့်အတွက် အဖွဲ့အစည်း၏ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များကို လျော့တွက်၍ မရပေ။ အဖွဲ့သည် ၎င်း၏ ဘက်မလိုက်ရေးမူကြောင့် နိုင်ငံများမှ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို သက်သေလိုက်မပေး နိုင်သော်လည်း လိုအပ်နေသူများကို အရေးပေါ် လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများ ပေးအပ်နိုင်သည်။ ပဋိပက္ခ အချိန်တွင် ဘက်မလိုက်ရေးမူကြောင့် ICRC သည် အကျဉ်းသားများ၊ ဖမ်းဆီးခံရသူများ၏ အခွင့်အရေးကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနိုင်သည်။ ICRC သည် လူ့အခွင့်အရေး ယဉ်ကျေးမှုကိုလည်း ဖန်တီးပေးပြီး အခြေခံ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ လိုက်နာရေး ကိုလည်း အာမခံပေးသည်။ ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားချိန်တွင် ကြက်ခြေနီအဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းများသည် ဂျနီဗာ သဘောတူစာချုပ်ကို အခြေခံသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများ၌ အခြား အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သော စားစရာ၊ နေစရာနှင့် သောက်သုံးရေတို့လည်း ပါဝင်သည်။

၁၀.၇ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ

ရှေ့တွင် ဖော်ပြခဲ့သော အဖွဲ့များအပြင် ထိုဖြစ်စဉ်တွင် အခြားသော အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့ အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍလည်း ပါဝင်သည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများသို့ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို လေ့လာသူများ အဖြစ် စေလွှတ်ကြသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဗီယက်နာတွင် ကျင်းပခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ ညီလာခံတွင် NGO များမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ရာနှင့်ချီ၍ တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ၎င်းညီလာခံ၏ ကြေညာချက် (စာပိုဒ် ၃၈) တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် လူသားချင်းစာနာမှု လုပ်ငန်း

များတွင် NGO များ၏ အရေးပါမှုကို အသိအမှတ်ပြု ဖော်ပြခဲ့သည်။ ပညာရေး၊ သင်တန်းများ ပို့ချခြင်းနှင့် သုတေသနလုပ်ငန်းများတွင် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်မှုများကို အလေးစိုက် ဖော်ပြခဲ့ပြီး နိုင်ငံ များနှင့် NGO များအကြား ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်မှုများကို အားပေး ထားသည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ စောင့်ကြည့်ရေးစနစ်၏ နိုင်ငံတိုင်း အချိန်မှန် အလှည့်ကျ သုံးသပ်မှုခံယူခြင်း ဖြစ်စဉ် ယခုအခါ NGO များ တရားဝင် ပါဝင်နေပြီ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ ပါဝင်မှုကို သဘောတူ စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ထည့်သွင်းထားပြီး သဘောတူ စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များမှ NGO များ၏ အစီရင်ခံစာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများလည်း များပြားလာသည်။ ယှဉ်ပြိုင် အစီရင်ခံစာများကို တင်သွင်းကြလေ့ ရှိပြီး ကော်မတီမှ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ၏ အစီရင်ခံစာကို ဆွေးနွေးသည့် ရက်သတ္တပတ်တွင် အဓိက NGO များနှင့် သီးသန့် အစည်း ဝေးများ ပြုလုပ်လေ့ ရှိသည်။

အာဖရိကနှင့် အမေရိကတိုက် စနစ်များတွင် NGO များမှ ပါဝင်မှု အားကောင်းသည်။ ထိုအချက်မှာ အခွင့်အရေးများ သိသိသာသာ ချိုးဖောက်နေခြင်းများကြောင့် ဖြစ်ပြီး NGO များမှ ထိုအချက် များကို အရေးယူစေလိုသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ NGO များတွင် ဗဟုသုတများ ရှိကြပြီး လူတစ်ဦး ချင်းစီမှ တိုင်စာများကို ရှေ့ရောက်အောင် တွန်းပို့ပေးနိုင်သော အရင်းအမြစ်များလည်း ရှိကြသည်။ လူတစ်ဦးချင်းစီတွင်မှ ထိုသို့သော အရင်းအမြစ်များ ရှိချင်မှ ရှိပေမည်။

စနစ်တွင် NGO များ၏ အရေးပါမှုကို လျစ်လျူထား၍ မရပေ။ NGO များသည် တရားဝင် အခန်းကဏ္ဍများနှင့် ကော်မတီအများစု ရှေ့မှောက်တွင် အမှုသည်အဖြစ် ပါဝင်ခွင့်/ ရပ်တည်ခွင့် (locus standi) မရှိသော်လည်း ၎င်းတို့မှ ပြဿနာရပ်များကို ကော်မတီမှ အာရုံစိုက်လာအောင် လုပ်နိုင်သော နည်းလမ်းမျိုးစုံ ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ အမြင်များကိုလည်း ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်များထံ တင်ပြနိုင်သည်။ ကော်မတီမှ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အစီရင်ခံစာကို ဆွေးနွေးရန် ရက်သတ်မှတ် လိုက်သောအခါ NGO များနှင့် အခြား နိုင်ငံတော်နှင့် မသက်ဆိုင်သော အဖွဲ့များသည် ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး ၎င်းတို့ စိတ်ပါဝင်စားကြောင်း အတွင်းရေးမှူးအဖွဲ့ကို အကြောင်းကြားနိုင်သည်။ ထို့နောက် နိုင်ငံ၏ အစီရင်ခံစာကို စဉ်းစားသည့်အခါ ထည့်သွင်း ဖတ်ရှုသွားရန် ၎င်းတို့၏ အစီရင်ခံစာများကိုလည်း ပြင်ဆင် တင်သွင်းကြသည်။ NGO များသည် များသောအားဖြင့် နိုင်ငံအကြောင်း ရေးသားထားသော ၎င်းတို့၏ အစီရင်ခံစာများကို နိုင်ငံအတွင်းတွင်လည်း ဖြန့်ဝေသွားသည်။ တစ်ခါတရံ ထိုအချက်က နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာ တင်ပြရသည့် သတင်းကို လူအများပိုသိအောင် လုပ်ပေးနိုင်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစာချုပ်စာတမ်းများ အကြောင်းကို လူအများ သတိပြုမိလာအောင် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည်။ အစီရင်ခံစာများ ဖြန့်ဝေ ပေးနိုင်ခြင်းသည် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ၏ အောင်မြင်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းအဖွဲ့အစည်းအဝေး မတိုင်မီ NGO များနှင့် ကော်မတီများကြား အလွတ်သဘော အစည်းအဝေးများ ကျင်းပသည်လည်း ရှိနိုင်သည်။ ထို့နောက် ကော်မတီ အစည်းအဝေးတွင်လည်း NGO များမှ ကိုယ်စားပြု တက်ရောက်ရသည်လည်း ရှိနိုင်သည်။ အစည်းအဝေးများ ရှိခြင်းကပင် NGO များမှ ကြားနားချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကိုယ်ပိုင် မှတ်တမ်းများ ပြုစုနိုင်သည်။ (ထိုမှတ်တမ်း များကို ကော်မတီသို့ တင်ပြခြင်း ရှိချင်မှ ရှိမည်။)

ထို့နောက် ထိုအချက်အလက်များကို နိုင်ငံတွင်း ပြန်လည် ဖြန့်ဝေနိုင်သည်။ NGO များမှ ဖြန့်ဝေခြင်းသည် နိုင်ငံတော်မှ ဖြန့်ဝေခြင်းထက် ပို၍ ကျယ်ပြန့်ပြီး ဖတ်ရှုသူအတွက် လွယ်ကူ အဆင်ပြေစေသည့် ပုံစံမျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုအချက်က နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အသိပညာ ဖွင့်ပေးခြင်း ကဲ့သို့သော ကောင်းသော အကျိုးဆက်များ ရှိသည်။ ထိုအချက် အောင်မြင်၊ မအောင်မြင်မှာ NGO များ၏ အားစိုက်ထုတ်မှုအပေါ် မူတည်သည်။

၁၀.၈ တစ်သီးပုဂ္ဂိုလ်များ

အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၅၃/၁၄၄ (၁၉၉၉) တွင် တစ်ကမ္ဘာလုံး အသိအမှတ် ပြုထားသော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၊ အုပ်စုများနှင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း အစိတ်အပိုင်းများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များဆိုင်ရာ ကြေညာချက် (Declaration on the Right and Responsibilities of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms) ကို သဘောတူခဲ့သည်။ “လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များကို နိုင်ငံတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် ကာကွယ်ရန်နှင့် ရရှိစေရန် လူတိုင်းတွင် အခွင့်အရေးရှိသည်။” (အပိုဒ် ၁)။ လူတိုင်းတွင် NGO အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ အဖွဲ့ဝင် စုဆောင်းခွင့်၊ အဖွဲ့ဝင်ခွင့်၊ ပါဝင်ခွင့်နှင့် အဆက်အသွယ် လုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည် (အပိုဒ် ၅)။ ပါဝင်ခွင့်၊ ဗဟုသုတ ရှာမှီးခွင့် (အပိုဒ် ၆)၊ အချက်အလက်များ ရယူခွင့် စသည်ဖြင့် အခွင့်အရေးများဟု ဖော်ပြထားသော်လည်း ၎င်းအခွင့်အရေးဟူသည့် စကားရပ်တွင် တာဝန် အချို့လည်း ပါရှိသည်။ အပိုဒ် ၁၀ တွင် မည်သူမဆို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းတွင် ပါဝင်ခြင်း မပြုရ။ ထိုသို့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုတွင် ပါဝင်ရန် ငြင်းဆိုသူများကို အပြစ်ပေး အရေးယူခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးရမည် ဟု ဆိုထားသည်။ အပိုဒ် ၁၁ တွင် သက်ဆိုင်ရာ အလုပ်လုပ်ကိုင်သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို လေးစားရန်နှင့် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများကို လိုက်နာရန် တာဝန် ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၊ အုပ်စုများ၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် NGO များသည် “လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များ မြှင့်တင်ရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍနှင့် တာဝန် ရှိကြသည်”ဟု အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ယင်းအဖွဲ့များသည် “ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် အခြားသော လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ အပြည့်အဝ ရရှိစေရန် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းများ အကြား လူ့အားလုံး၏ အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ရန်” လည်း ပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ဆိုထားသည် (အပိုဒ် ၁၈(၂)-(၃))။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်စီတွင် ရှိသည့် တာဝန်များ ထမ်းဆောင်နိုင်ရန် အရေးကြီးသော စံနှုန်းများကို သိရှိပြီး ဖြစ်ရမည် ဖြစ်သည်။ အစိုးရနှင့် မသက်ဆိုင်သူများ၏ အခန်းကဏ္ဍက များစွာ အရေးပါသည့် လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေး ရယူခွင့်သည် ဤကိစ္စရပ်အတွက် အဓိက ကျသည်။ (အခန်း ၂၀ တွင်လည်း ရှုနိုင်သည်။)

မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူများသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်ခြင်း ခံနေရသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အထူး အကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်၏ အစီရင်ခံစာတွင် (တိုးပွားလာသည့်) ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူများကို ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်မှုများအကြောင်း ဥပမာများ တွေ့နိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း မှတ်ပုံတင်ခြင်းကို ကန့်သတ်သော နိုင်ငံတွင်းဥပဒေများ၊ ငွေကြေး အထောက်အပံ့၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လှုပ်ရှား မှုများဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များ စသည်ဖြင့် ကန့်သတ်ချက်များ တွေ့ကြုံနေရသည်။

၁၀.၉ ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများ

လက်မှတ်ရေးထိုး သဘောတူထားသော စာချုပ်ပါ သဘောတူညီချက်များကို အကောင်အထည် ဖော်ရန် သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများတွင် အဓိက တာဝန်ရှိသည်။ ပဲရစ် စည်းမျဉ်းများတွင် ပြည်တွင်းအဆင့်၌ နိုင်ငံတော် တာဝန်ရှိသူများကို တာဝန်ခံခိုင်းနိုင်မည့် လွတ်လပ်သော ကျွမ်းကျင် အဖွဲ့တစ်ခု ဖွဲ့စည်းရန် စည်းမျဉ်းပါရှိသည် (GA Resn 48/134 (1993))။ ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် ဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်မှု ဖြစ်စဉ်များနှင့် နိုင်ငံတွင်း အခြား သင့်လျော်သော အခြေအနေများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အစိုးရထံ အမြင်များနှင့် အကြံပြုချက်များ တင်ပြနိုင်စွမ်း ရှိရမည် (စည်းမျဉ်း ၃(က))။ ၎င်းတို့သည် သဘောတူ စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များအတွက် ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများ (periodic report) ပြင်ဆင်ရာတွင်လည်း ပါဝင်ရမည် (စည်းမျဉ်း ၃(ဃ))။ နိုင်ငံတိုင်းအချိန်မှန် အလှည့်ကျ သုံးသပ်မှုခံယူခြင်း (Universal Periodic Review) တွင်လည်း ပါဝင်ရမည်။ (ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် လုပ်ငန်းအဖွဲ့ အစီရင်ခံစာများကို (အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးမှုများမှ တစ်ဆင့်) လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီက ဆွေးနွေးသည့်အခါ အချိန်ပေး တုံ့ပြန်မှုများ ပြုလုပ်ရမည်။)

အချို့ ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် လူတစ်ဦးချင်း (သို့) အုပ်စုများထံမှ တိုင်ကြားလွှာများ လက်ခံ ဆုံးဖြတ်ပေးသည်။ ထိုသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိ မရှိမှာ ချမှတ်ထားသော ဥပဒေများပေါ်တွင်သာ မူတည်သည်။ ထိုသို့ တရားစီရင်ရေးသဘော သက်ရောက်သည့် (quasi-judicial) အာဏာရှိသော ကော်မရှင်များအတွက် ထပ်ဆောင်း စည်းမျဉ်းများ ရှိသေးသည်။

၁၀.၁၀ လက်ရှိစနစ်ရှိ ပြဿနာများအပေါ် ယေဘုယျ သုံးသပ်ချက်

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးသည် ဥပဒေစနစ် အသစ် တစ်ခု ဖြစ်နေသေးသည်။ ၎င်း၏ သမိုင်း ကြောင်းမှာ တစ်ကမ္ဘာလုံးက လက်ခံထားသော စနစ် ဖြစ်ပြီး နှစ် ၆၀ ကျော်သာ ရှိသေးသည်။ ထို့ကြောင့် စနစ်သည် ဆင့်ကဲ ပြောင်းလဲ နေဆဲ ဖြစ်သည်။ စနစ်များကို စတင်စဉ်က နိုင်ငံတကာ

လူ့အခွင့်အရေးကို လက်မှတ်ရေးထိုးသော နိုင်ငံများ၏ အချုပ်အခြာအာဏာ လွတ်လပ်မှုနှင့် အပြိုင် တည်ရှိစေရန် အပေးအယူများ လုပ်ခဲ့ရသည်။ လွန်ခဲ့သော ၆၅ နှစ်အတွင်း နိုင်ငံများမှ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအပေါ် ချဉ်းကပ်ပုံများ များစွာ ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် လူ့အခွင့်အရေးသည် လက်ခံထားသော အချက်တစ်ချက် ဖြစ်လာပြီ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများ အားလုံးက ၎င်းတို့သည် လူ့အခွင့်အရေးဖြင့် ချည်နှောင်ထားခြင်း ခံရသည်ကို အသိအမှတ်ပြု လာကြပြီ ဖြစ်သည်။ အရေးကြီးသော မေးခွန်းတစ်ခုမှာ မည်မျှ ချည်နှောင် ထားနိုင်သနည်း ဟူသော မေးခွန်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများသည် စံသတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေး များကို လိုက်နာသည်ဟု အများမြင်စေရန် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများကို လက်မှတ် ရေးထိုးကြသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်း ဥပဒေများ၏ ဆက်ဆံရေးများ အကြားတွင် မထင်မှတ်သော အပြောင်းအလဲများကြောင့် ထိုလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းက နိုင်ငံ အတွင်းရှိ လူတိုင်း အခွင့်အရေးများ ရရှိနေသည်ဟု အာမခံချက် မပေးနိုင်ပေ။ တစ်ကမ္ဘာလုံး လက်ခံထားသော အခွင့်အရေးများကို ခြွင်းချက်မရှိ ရရှိနေခြင်းဟူသည် မည်သည့် နိုင်ငံတွင်မှ မရှိပေ။

တစ်ဖက်မှကြည့်လျှင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးသည် ၎င်းအောင်မြင်မှု၏ သားကောင် ဖြစ်နေ သည်။ ကုလသမဂ္ဂနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၌ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ တိုးလာခြင်းနှင့် အတူ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများကို လက်မှတ်ရေးထိုး သဘောတူသော နိုင်ငံ အရေအတွက် လည်း တိုးလာသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအချက်နှင့်အတူ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး/ အကောင် အထည်ဖော်ရေး အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ရင်းမြစ်များနှင့် နည်းလမ်းများ တိုးလာခြင်းတော့ မရှိပေ။

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်ကို ပြန်လည်သုံးသပ်သည့် ပညာရှင် အမြောက်အမြား ရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းပုံအတွင်းမှ ထိုသို့ လုပ်ခဲ့သည့် ဥပမာ နှစ်ခုမှာ ကုလသမဂ္ဂသို့ တင်သွင်းခဲ့သည့် ပါမောက္ခ ဖိလစ် အယ်လ်စတန် (Philip Alston) (အယ်လ်စတန် ဟု ဆက်လက် ညွှန်းဆိုသွားမည်) ၏ အစီရင်ခံစာနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ အသင်းသို့ တင်သွင်းခဲ့သည့်ပါမောက္ခ အန်း ဘေးယက်စကီး (Ann Bayefsky) (ဘေးယက်စကီး ဟု ဆက်လက် ညွှန်းဆိုသွားမည်)၏ အစီရင်ခံစာတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများ၏ ခေါင်းစဉ် အပြည့်အစုံကို ယခုအခန်း အဆုံးရှိ Reading section တွင် ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် မြောက်မြားစွာသော ပညာရှင်များ၊ အကြံပေး အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် NGO များမှလည်း ထောက်ပြ ဝေဖန်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ထိုစဉ်က လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ မဟာမင်းကြီး နေဗီ ပီလေ (Navi Pillay) က သဘောတူ စာချုပ် အဖွဲ့အစည်းစနစ်ကို ပိုမို အားကောင်း လာစေရန် အစီရင်ခံစာ ရေးသားခဲ့သည်။ ထိုအစီရင်ခံစာ သည် ဘေးယက်စကီးနှင့် အယ်လ်စတန်တို့၏ ငြင်းခုံခဲ့သော စာတမ်းမှ အချက်များစွာကို အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၆၆/၂၅၄ ကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအပေါ် နိုင်ငံများ၏ တုံ့ပြန် ချက်များ အပေါ်လည်း အခြေခံထားသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူ စာချုပ်များ အဖွဲ့အစည်း စနစ်ကို ပို၍ ထိရောက်စေရန် မြှင့်တင်ရေးနှင့် အားဖြည့်ရေး အတွက် အစိုးရများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရမည့် အထွေထွေ ညီလာခံဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး

မဟာမင်းကြီးအသစ်လက်ထက်တွင် ထိုပြန်လည် ပြုပြင်ရေး ဖြစ်စဉ်ကို ဆက်လက် ဆောင်ရွက် လျက်ရှိသည်။

ကိုးကားရ လွယ်ကူစေရန် အောက်ပါ ကိစ္စရပ်များကို ဆန်းစစ်သွားပါမည်။ အတည်ပြု လက်မှတ် ရေးထိုးခြင်းများ၊ ကြေညာချက်များနှင့် ခြွင်းချက်များ၊ နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများ - အရေအတွက် နှင့် အရည်အသွေး၊ ကော်မတီများ - ဖွဲ့စည်းပုံ၊ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ အရင်း အမြစ်များ၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ပိတ်ဆို့ အရေးယူမှုများ၊ တစ်ဦးချင်းစီမှ အသနားခံလွှာ များတို့ ဖြစ်သည်။

၁၀.၁၀.၁ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းများ၊ ကြေညာချက်များနှင့် ခြွင်းချက်ထားခြင်းများ

ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်မှန်းချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဓိက စာချုပ်စာတမ်းများကို တစ်ကမ္ဘာ လုံးမှ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ဖြစ်သည်။ အယ်လ်စ်တန်၏ ကြားဖြတ် အစီရင်ခံစာ တင်ပြပြီး နောက်ပိုင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံ၏ ဝိယင်နာ ကြေညာ စာတမ်းနှင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များတွင် (UN Doc A/CONF.157/PC/62/Add.11/Rev.1) အဓိက စာချုပ်စာတမ်းများကို တစ်ကမ္ဘာလုံး အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးရန် လမ်းညွှန်ချက်များ ချမှတ် ခဲ့သည်။ ထိုလမ်းညွှန်ချက်များတွင် အားလုံး လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ကြာမည့်အချိန်ကို အလွန်အကျွံ မြန်ဆန်လိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး မဟာ မင်းကြီးတို့မှ နိုင်ငံများကို ၎င်းတို့ လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိသေးသော စာချုပ်များကို လက်မှတ် ရေးထိုးရန် အခါအားလျော်စွာ တောင်းဆိုကြသည် (UN Doc E/CN.4/2000/98, para 57)။ ကုလသမဂ္ဂ ထောင်စုနှစ် ကြေညာချက် (UN Doc A/55/L.2) တွင် နိုင်ငံတကာမှ အသိအမှတ်ပြုထားသော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံးကို လေးစားရန် ဖော်ပြထားသည် (စာပိုဒ် ၂၄)။ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းကို ဟန့်တားသော အခက်အခဲများကို ဖယ်ရှားရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေး မဟာမင်းကြီး ရုံးနှင့် ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးမှု အစီအစဉ်မှ ပြုလုပ်သော လူ့အခွင့်အရေး ခိုင်မာရေး အစီအစဉ်တွင် အမျိုးမျိုးသော စာချုပ်စာတမ်းများကို သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးလိုသည့် နိုင်ငံများအား လက်တွေ့ အကူအညီများ ပေးအပ်ရန် စီစဉ်ထားသည် (စာပိုဒ် ၅၈)။

နိုင်ငံတိုင်း အချိန်မှန် အလှည့်ကျ သုံးသပ်မှုခံယူခြင်းသည် ဤနေရာတွင် သဘောတူ လက်မှတ် ရေးထိုးသည့် အရေအတွက် တိုးလာခြင်းကဲ့သို့သော အပြုသဘောဆောင်သော ရလဒ်များ တွေ့ရသည် (Pillay at 2.2)။ သို့သော်ငြားလည်း သုံးသပ်မှုခံယူခြင်း ဒုတိယစက်ဝန်းတွင်ပင် လုပ်ငန်း အဖွဲ့များ၏ အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးပွဲမှ ထွက်လာသော အများဆုံး တွေ့ရသည့် အကြံပြုချက်မှာ ပင်မ သဘောတူစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် တိုက်တွန်းစေခြင်းပင် ဖြစ်နေပြန်သည်။ နိုင်ငံများမှ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီသို့ မိမိ ဆန္ဒ အလျောက် တိုက်ရိုက် လျှောက်ထားကာ ကတိကဝတ်ပြု အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းများလည်း ရှိသည်။ သိသာသည့်အချက်မှာ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းသည် ပထမ အဆင့်ပင်

ရှိသေးသည်။ ပိုအရေးပါသည်မှာ ထိုစာချုပ်စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို နိုင်ငံတွင်း ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများတွင် ထည့်သွင်းသွားရန် ဖြစ်သည်။

၁၀.၁၀.၁.၁ ကမ္ဘာ့ အမြင်များ၏ လွှမ်းမိုးမှု

နိုင်ငံများ၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရှေ့နောက်မညီသည်များကို အထူးသဖြင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်တွင် အနည်းငယ် တွေ့ရသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးနီးပါး အတည်ပြု လက်မှတ် ရေးထိုးမှုများ ပြည့်စုံသလောက် ရှိပြီးချိန်တွင် ရှိလာသောမေးခွန်းမှာ နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံသား၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများကို အဘယ်ကြောင့် ကလေးများနှင့် မသန်စွမ်းသူများကိုသာ အပြည့်အဝ ပေးလိုသနည်းဟူသော မေးခွန်းဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတူ စာချုပ်များတွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေး အချို့မှာ နိုင်ငံတကာသဘောတူ စာချုပ်များထဲမှ ကောက်နှုတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏ အစောပိုင်း အောင်မြင်မှုများကြောင့် နိုင်ငံတကာမှ အကြံပေး ထိန်းချုပ်မှုများကို နိုင်ငံများမှ လက်ခံရန် တွန့်ဆုတ်နေခြင်းများအပေါ် သံသယ ကင်းရှင်းစေသည်။ ဖြစ်နိုင်သည်မှာ နိုင်ငံများ သည် ကမ္ဘာ့ နိုင်ငံရေး ဆန္ဒများကို လိုက်နာပြီး ကလေးများ၏ အခွင့်အရေး များကို ပေးအပ်ကာ ယင်းဖြစ်စဉ်ကို အောင်မြင်မှုဖြင့် ထောက်ခံမှုများ ရယူလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ရွှေ့ပြောင်း လုပ်သားများ ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်မှာမူ အသက်ဝင်လာရန် လိုအပ်သည့် လက်မှတ်အရေအတွက် ရရှိရန် ၁၃ နှစ် ကြာခဲ့သည်။ ဤအချက်ကို မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် မြန်မြန်ဆန်ဆန် အသက်ဝင်လာခဲ့ခြင်းနှင့် နှိုင်းယှဉ် ကြည့်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်လာရန် အချိန်ကြာနေခြင်းမှာ လက်မှတ် ရေးထိုး သဘောတူညီခြင်းများ များပြားလွန်းသောကြောင့် စိတ်ပျက်အားကုန်လာခြင်း မဟုတ် ကြောင်း သိသာစေသည်။

လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ၏ ပုံရိပ်သည် ၎င်းတို့၏ အောင်မြင်မှုအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးသည် နာမည် အကြီးဆုံး သဘောတူစာချုပ်က လက်မှတ်ရေးထိုးမှု အများဆုံး ရသလဲဟူသည့် ကျော်ကြားမှု ပြိုင်ပွဲတစ်ခု မဟုတ်ပေ။ အဓိက သဘောတူစာချုပ် (၉) ခုလုံးကို လက်မှတ်ရေးထိုးသောနိုင်ငံ သိပ်အများကြီး မရှိပေ။ လူတစ်ဦး ချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ တင်သွင်းခွင့်ကို ပေးအပ်ထားသည့် လက်ခံလိုမှ လက်ခံနိုင်သော နောက်ဆက်တွဲများ အားလုံးကို လက်မှတ်ရေးထိုးသောနိုင်ငံ အရေအတွက်မှာ ပို၍ နည်းပေ သည်။ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးရေး ဖြစ်စဉ်ကို ချုံ့ပစ်လိုက်ခြင်းသည် စာချုပ် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများတွင် ငွေကြေး အကုန်အကျများ နည်းသွားနိုင်သည် ဟူသော အကြံပေးချက်များလည်း ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကို တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် မြှင့်တင်ပေးရသည့် အခန်းကဏ္ဍကို တာဝန်ယူထားသည့် အမေရိကန် နိုင်ငံသည် အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးမှုများ ပြုလုပ်ရန် တွန့်ဆုတ်နေခြင်းမှာ

အံ့အားသင့်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ ပထမဦးဆုံး လက်မှတ်ရေးထိုးသော သဘောတူ စာချုပ်မှာ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်သော ရာဇဝတ်မှုကို တားဆီးခြင်းနှင့် ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့နောက်ပိုင်း အမေရိကန်နိုင်ငံမှ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော သဘောတူစာချုပ်များမှာ မိမိသဘော ဆန္ဒအလျောက် ကင်းလွတ်ခွင့်မရသော သဘောတူစာချုပ်များသာ ဖြစ်သည်။ ဂရုန် ဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း ဆိုရလျှင် အမေရိကန် နိုင်ငံသည် ဥပမာကောင်း တစ်ခုတော့ မဟုတ်ပေ။

နိုင်ငံတိုင်းအချိန်မှန် အလှည့်ကျ သုံးသပ်မှုခံယူခြင်းတွင် တွေ့ရသည့် အချက် တစ်ချက်မှာ စာချုပ် အများအပြားကို တပြိုင်နည်း လက်မှတ် ရေးထိုးခြင်းကို စဉ်းစားပေးရန် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးသည့် အစီအမံကို ပြင်ဆင်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။

၁၀.၁၀.၁.၂ ခြွင်းချက်ထားခြင်းများနှင့် ကြေညာချက်များ

စာချုပ်များကို ပမာဏလက်မှတ်ထိုးခြင်း၊ အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဝင် အဖြစ် လက်မှတ် ရေးထိုးခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ ထိုသဘောတူစာချုပ်ကို ခြွင်းချက်မရှိ လက်ခံမည် ဟူသော အဓိပ္ပာယ် သက်ရောက်မှု မရှိပေ။ နိုင်ငံများသည် ကြေညာချက်များ တင်ပြခြင်း (သို့) အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးရာတွင် သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် အချို့ (သို့) အားလုံးကို ခြွင်းချက်အဖြစ် ထားခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ထိုခြွင်းချက်ထားခြင်းများသည် နိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေး အစဉ်အလာများနှင့် ဆန့်ကျင်ဖီလာသောကြောင့်ဟု ဆိုကြပြီး ထိုအချက်က အခွင့်အရေးများကို တစ်ကမ္ဘာလုံးက လက်ခံသည် ဟူသောအချက်ကို အားနည်း စေသည်။ ခြွင်းချက်ထားခြင်း ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ ၎င်းမလိုက်နာနိုင်သည့် အပိုဒ်များ (သို့) အပိုဒ်များကို ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ ကြေညာချက်ဆိုသည်မှာမူ သဘောတူစာချုပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အသုံးအနှုန်းများကို အဓိပ္ပာယ် ရှင်းလင်းခြင်းနှင့် သဘောတူစာချုပ်၏ နယ်ပယ်ကို သတ်မှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ပြင်သစ် နိုင်ငံမှ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးစဉ်က ၎င်းတွင် လူနည်းစု အုပ်စုများ မရှိဟု ကြေညာခဲ့ပြီး ထို့ကြောင့် အပိုဒ် ၂၇ ကို လိုက်နာရန် မလိုဟု ဆိုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် *ဂတ်ဆန် နှင့် ပြင်သစ် နိုင်ငံ (Guedson v France)* အမှုကို မလျော်ညီဟု ဆိုပြီး ပယ်ချခဲ့သည်။ အတည်ပြု လက်မှတ် ရေးထိုးခြင်းတွင် နိုင်ငံများစွာမှ အစွလမ်ဘာသာ ဥပဒေများနှင့် ကိုက်ညီလျှင်လိုက်နာမည်ဟု သတ်မှတ်ခြင်းများ ရှိသလို အချို့နိုင်ငံများကလည်း သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များသည် နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် မဆန့်ကျင်သရွေ့ လိုက်နာမည်ဟု အချက်များ ထားရှိကြသည်။ တချို့ အခြေအနေများတွင် နိုင်ငံတော်မှ အမှန်တကယ် သဘောတူသော တာဝန်များမှာ အနိမ့်ဆုံး လိုက်နာရမည့် အဆင့် မှီရုံသာ ရှိသည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ ကော်မတီများသည် နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများအပေါ် အပြီးသတ် တွေ့ရှိချက် ပေးသည့်အခါ ခြွင်းချက်များ ဆက်လက် ထား၊ မထားနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး မကြာခင် စုံစမ်း မေးမြန်း လေ့ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ (နိုင်ငံတိုင်းအချိန်မှန် အလှည့်ကျ သုံးသပ်မှုခံယူခြင်း

သို့မဟုတ် အထူး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ လုပ်ဆောင်ချိန်တွင်) နှင့် အထွေထွေ ညီလာခံ နှစ်ခုလုံးမှ နိုင်ငံများကို ခြွင်းချက်များ ထားရှိခြင်း၊ ကြေညာချက်များ ပြုလုပ်ခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ပြန်လည် စဉ်းစား သုံးသပ်ရန် တိုက်တွန်းကြသည်။ အမျိုးသမီးများ အပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူ စာချုပ်တွင် ခြွင်းချက် များ ထားရှိခြင်းကြောင့် ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးက အတည်ပြု လက်မှတ် ရေးထိုးရေး အောင်မြင်ရန် ကြိုးပမ်းသည့် အစောပိုင်းအဆင့်များတွင် ခြွင်းချက် ထားခြင်းကို မချစ်သော်လည်း အောင့်ကာ နမ်းခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံများမှ ပင်မ သဘောတူ စာချုပ် (၉) ခုကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးချိန်၌ ခြွင်းချက်များနှင့် ကြေညာချက်များကို ပယ်ဖျက်ရေး သည် နောက်ထပ် ရည်မှန်းချက် တစ်ခု ဖြစ်လာသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ

၂၀၀၈ခုနှစ်သည် လူ့အခွင့်အရေး ရှုထောင့်မှ ကြည့်လျှင် နိုင်ငံတကာမှ သဘောတူထားသော စံနှုန်းများနှင့် ထိုစံနှုန်းများကို လိုက်နာမှု ရှိ၊ မရှိ စောင့်ကြည့်သည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များ ဖန်တီးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အဖိုးတန် အမွေအနှစ်များ ချန်ထားနိုင်သည့် ရာစုနှစ် ဖြစ်ခဲ့သည်။ အနာဂတ်အတွက် စိန်ခေါ်မှုများမှာ ထိုစောင့်ကြည့်ရေး စနစ်များကို ပို၍ ထိရောက်လာရန် လုပ်ဆောင်ဖို့ ဖြစ်သည်။

Professors| Crawford and P Alston, from *The Future of UN Human Rights Treaty Monitoring* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), p xv

ဘေးယက်စကီး၏ အမြင်တွင် အကောင်အထည် ဖော်ရေးဆိုင်ရာ အကြပ်အတည်းနှင့် ပင်မ သဘောတူ စာချုပ်များကို တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ လက်မှတ်ရေးထိုးရေး အတွက် ကြိုးပမ်းခြင်းသည် ခွဲခြားမရအောင် ဆက်စပ် နေသည်။ “လူ့အခွင့်အရေးကို မလိုက်နာသူများ၏ လက်မှတ် ရေးထိုးခြင်းကို ရရှိဖို့ရန် ပေးဆပ်ရသည်များမှာ လိုက်နာရန် တာဝန်များကို မလိုက်နာမှုများ၊ လျော့ရဲသော ကြီးကြပ်မှုများ၊ မလိုက်နာခြင်း၏ ဆိုးဝါးသော အကျိုးဆက်များ စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်စေဖို့ တမင်တကာ လျော့ပေး ထားခြင်း ဖြစ်သည်။” (pp 689-90)

လူ့အခွင့်အရေးကို လိုအပ်ခြင်းများမှာ လျော့ပါးသွားခြင်း မရှိပေ။ “လူသားများသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မရှိဘဲနှင့် လုံခြုံမှု ခံစားရမည် မဟုတ်ပေ။ လုံခြုံမှု မရှိဘဲနှင့်လည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ရှိမည် မဟုတ်။ ထိုအရာ နှစ်ခုလုံးကို လူ့အခွင့်အရေး မရှိဘဲနှင့်လည်း ရရှိမည် မဟုတ်ပေ” (Annan, In Larger Freedom, executive summary, para 2)။

ကုလသမဂ္ဂနှင့် ကျွမ်းကျင်သူများသည် လက်ရှိစနစ်ကို ပို၍ ထိရောက်စေရန် အားထုတ်မှု များစွာ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုလုပ်ရပ်များမှာ ချီးကျူးဖွယ်ရာ ဖြစ်သော်လည်း အချို့ ဝေဖန်သူများကမူ

လူ့အခွင့်အရေးသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ ကျိန်စာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ ၎င်း၏ နိုင်ငံသားများကို ဆက်ဆံသည့် ပုံစံများကို ထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်းမှာ အရှုံးနှင့်သာ ရင်ဆိုင်ရဖွယ် ရှိသည် ဟု ဝေဖန်ကြသည်။

၁၀.၁၀.၂ နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများ - အရေအတွက်နှင့် အရည်အသွေး

အစီရင်ခံစာ စနစ်သည် အားနည်းသည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်း ခံရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယင်းစနစ်သည် နိုင်ငံများ၏ စိတ်ဆန္ဒအပေါ် မူတည်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများ တင်ပြသည့်အခါ သတ်မှတ်ထားသော စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီသော ပြည်တွင်း ဥပဒေများကို ထပ်ခါ၊ ထပ်ခါ ဖော်ပြခြင်း ကဲ့သို့သော နည်းလမ်းတကျ၊ သမာရီးကျ ပုံစံမျိုး တင်ပြကြသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများမှာ နိုင်ငံများဘက်ကို ဘက်လိုက်နိုင်ချေ များသည်။ နိုင်ငံများမှ တင်ပြသော အစီရင်ခံစာများတွင် ၎င်းတို့၏ စွမ်းဆောင်ချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို ဝေဖန် အကဲဖြတ်ခြင်းများ လုပ်ခဲ့သည်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီး ကမ္ဘာကြီးတွင် မိမိဘာသာမိမိ အကဲဖြတ်ခြင်းသည် အဓိက အသုံးများသော စီမံခန့်ခွဲရေး နည်းစနစ် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင်မူ ထိုစနစ်မှာ အဓိက စနစ်ဖြစ်ရန် အချိန်ယူရဦးမည် ဖြစ်သည်။ အမေရိကတိုက် ကော်မရှင် နှင့် ယခုနောက်ပိုင်း နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုများ ပပျောက် ရေးဆိုင်ရာကော်မတီ၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာကော်မတီ ကဲ့သို့ သော အဖွဲ့အချို့သည် အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းရန် ပျက်ကွက်ခြင်းများနှင့် ကြုံတွေ့ရခြင်းကြောင့် NGO များနှင့် ကုလသမဂ္ဂ အထူးအေဂျင်စီများမှ တင်ပြသော အချက်အလက်များအပေါ် မူတည်၍ မှတ်ချက်ပြုခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ရသည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင်လည်း နိုင်ငံအပေါ် မကောင်း ဖော်ပြသည့် ဘက်လိုက်ခြင်းမျိုး မကင်းပေ။ နှစ်ဘက်လုံးမှ လေ့လာ တွေ့ရှိချက်များကို တင်ပြ သည့် စနစ်သည် အဖြေ ဖြစ်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များသည် NGO များထံမှလည်း အစီရင်ခံစာ အပြည့်အစုံ လက်ခံရရှိသည့် အခြေအနေမျိုးတွင် နိုင်ငံများအနေဖြင့် မိမိတို့ ရင်ဆိုင်ရ သော ပြဿနာများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ပိုမိုရိုးသား ပွင့်လင်းစွာ တင်ပြလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ အမေရိကတိုက်တွင် အသေးစိတ် အစီရင်ခံစာများကို NGO တိုင်း တင်ပြ၍ မရပေ။ ထိုသို့ ပြုလုပ် နိုင်ရန် ထို NGO ကို နိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံ (သို့) ထိုထက်ပိုသော နိုင်ငံများမှ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်သည်။

၁၀.၁၀.၂.၁ ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းခြင်း

ထိုကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပြည်တွင်းအဖွဲ့များ၊ အထူး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ NGO များနှင့် အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများမှ နိုင်ငံများကို သင်တန်းများ ပေးခြင်းနှင့် နည်းပညာ အထောက်အပံ့ပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ပေးသည်။ သို့ရာတွင်

နိုင်ငံတကာ လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ ဥပဒေများဖြင့် နိုင်ငံရေး စိတ်ဆန္ဒများကို ပြောင်းလဲခြင်း မပြုနိုင်ပေ။

ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများမှ စာချုပ်နှင့် ပတ်သက်သော ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းများ မစမိ အာရုံစိုက်မည့် အဓိက ခေါင်းစဉ်များအတွက် ကြိုတင်၍ ပြဿနာရပ်များကို စာရင်းပြုစုခြင်းသည် ပုံမှန် လုပ်ဆောင်နေကျ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံသည် ကော်မတီမှ ထောက်ပြနိုင်ချေ ရှိသော မေးခွန်းများကို ဖြေရှင်းရန် ကောင်းမွန်စွာ သင်ကြားပေးထားသော ဝန်ထမ်းများကို စေလွှတ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေး ရှိသည်။ အစီရင်ခံစာများ ဆန်းစစ်ရန် ပုံနေသည့် ကော်မတီအတွက် နိုင်ငံ၏ အစီရင်ခံစာ တင်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားသည့် ပို၍ လက်ရှိအချိန်နှင့် တပြေးညီဖြစ်သော အချက်အလက်များ တောင်းဆိုခြင်း၊ လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော ပြဿနာများကို ထောက်ပြခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်ခြင်း ကြောင့် ထိုအချက်သည် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းချိန်နှင့် ဆန်းစစ်ချိန်ကြား ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ပြဿနာကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း လျော့ကျစေသည်။

၁၀.၁၀.၂.၂ အစီရင်ခံစာ စည်းကမ်းချက်များကို ပြောင်းလဲခြင်း

နိုင်ငံများမှ တင်သွင်းသည့် အစီရင်ခံစာများ၏ အရည်ကို ကန့်သတ်ရန် ဆွေးနွေးမှုများ ရှိကြသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းက အစီရင်ခံစာများအတွင်း မလိုအပ်သော အချက်များ အကြိမ်ကြိမ် ထည့်သွင်းခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးပြီး နိုင်ငံများကို ကိစ္စရပ်နှင့် သက်ဆိုင်သော အချက်များကိုသာ အာရုံစိုက်စေသည့် အတွက် အစီရင်ခံစာများ၏ အရည်အသွေးကို တိုးတက်စေလိမ့်မည်ဟု ဆိုကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်း အများစုသည် ၎င်းတို့၏ အစီရင်ခံစာများတွင် မည်သည့်အချက်များ ပါဝင်သင့်သည်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံများအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ ထုတ်ဝေထားကြသည်။ တစ်ခါတရံတွင် ကော်မတီသည် အသေးစိတ် အစီရင်ခံစာများ လက်ခံရန် စိတ်အားထက်သန်ကြသည် (ဥပမာ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ကော်မတီ)။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းအရာများ ထပ်နေခြင်းကို ကာကွယ်နိုင်ရန် အစီရင်ခံစာများကို အပြန်အလှန် ကိုးကားမှုများ ပြုလုပ်နိုင်သော စနစ်ကောင်းကောင်း တစ်ခု ဖန်တီးသင့်သည်။ လက်ရှိ အခြေခံပုံစံမှာ နိုင်ငံများ၏ ပထမဦးဆုံး အစီရင်ခံစာသည် အသေးစိတ် ကျကျ၊ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဖြစ်သင့်သည်။ နောက်ပိုင်း အစီရင်ခံစာများတွင် သိသာသော ပြောင်းလဲမှုများ မဖြစ်ပွားသရွေ့ အခြေခံ အချက်အလက်များကို ထပ်ခါ၊ ထပ်ခါ ဖော်ပြစရာ မလိုပေ။ အစီရင်ခံစာများ အားလုံးကို စစ်ဆေးရန် အကောင်အထည်ဖော်သည့် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သာ ဖွဲ့စည်း ထားသင့်သည်။ အချို့ နိုင်ငံငယ်များသည် တာဝန်ကြီးသော အစီရင်ခံစာ လိုအပ်ချက်များကြောင့် နိုင်ငံတကာစာချုပ်များကို အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ဝန်လေးတတ်ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ အချက်အလက်များ ထပ်နေခြင်း ပြဿနာသည် အရေးကြီးသည်။ ထိုအချက်ကို လျော့ချပေးနိုင်ရန်မှာ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းသည့် အကြိမ်ရေ ဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းသည့် အကြိမ်ရေနှင့် စောင့်ကြည့်သည့် အဖွဲ့တွင် နိုင်ငံများမှတင်သွင်းသည့် ဆန်းစစ်ရန် ပုံနေသည့် အစီရင်ခံစာ အရေအတွက်ပေါ် မူတည်၍

အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းသည့် စနစ်သည် အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးရသည့် ပုံစံထက် ပြတ်တောင်း၊ ပြတ်တောင်း တင်ပြရသည့် ပုံစံမျိုး ပိုဖြစ်လာသည်။

၁၀.၁၀.၂.၃ တာဝန်များ ထပ်နေခြင်း

အချို့သော သဘောတူ စာချုပ်များ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဆင်တူနေတတ်ကြသည်။ ဥပမာ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများ ဆန့်ကျင်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်သည် နှိပ်စက်မှုများကို တားမြစ် ထားသည့် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၇ ကိုလည်းကောင်း၊ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃၇ ကိုလည်းကောင်း အကျယ် ဖြန့်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်များမှာ လိင် (သို့) လူမျိုး အခြေပြု အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ ရရှိရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် လည်း ဆင်တူနေသည်။ ဤအချက်သည် စာချုပ်များစွာကို လက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံများ အတွက် သိသာသော အားသာချက်များ ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ထိုမတူညီသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အကြား သိသာသည့် ကွဲပြားချက်များရော၊ မသိသာသည့် ကွဲပြားချက်များပါ ရှိသည်ကို သတိပြုရ မည်။ အဲရစ် တစ်(စ်)တိုးနက် (Eric Tistounet) က အချက်အလက်များ ထပ်နေခြင်းကြောင့် ပေါ်ထွက်လာသော ပြဿနာ အချို့ကို ရှာဖွေ ဖော်ထုတ် ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ထိုကွဲပြားချက်များ ဖြစ်ပွားရခြင်းမှာ ရည်ရွယ်ချက် မတူညီသော အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခြင်းများကြောင့် ဖြစ်သည်။ ရလဒ် အနေဖြင့် နိုင်ငံများသည် ပဋိပက္ခဖြစ်စေသော သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဥက္ကဋ္ဌများ နှစ်စဉ်တွေ့ဆုံခြင်းက ထိုပြဿနာရပ်များကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း လျော့ချနိုင်စေသည်။ စာရွက်စာတမ်းများ ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို အင်တာနက်မှ တစ်ဆင့် ရှာဖွေ နိုင်ခြင်းကလည်း ပြဿနာကို လျော့ကျစေသည်။ နိုင်ငံတိုင်း အချိန်မှန် အလှည့်ကျ သုံးသပ်မှုဆံ့ယူခြင်း မစမီ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးမှ ပြင်ဆင်သည့် ကုလသမဂ္ဂမှ ထုတ်ပြန်သော စာရွက်စာတမ်းများပေါင်းချုပ် အစီရင်ခံစာသည် လည်း နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီတွင် ရှာဖွေ ဖော်ထုတ်ထားသော အဓိက ပြဿနာရပ်များအတွက် ယေဘုယျ သုံးသပ်ချက်များ ပြုလုပ်ပေးသည်။

အစီရင်ခံစာ ပေါင်းချုပ်များ ပြင်ဆင်ရန်နှင့် လက်ရှိ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းကြရန် အယ်လ်စ်တန်က သူ၏ ပထမ အစီရင်ခံစာတွင် အကြံပြုခဲ့သည် (UN Doc A/44/668, paras 179-82)။ ထိုအကြံပြုချက်မှာ ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်သည့် အချက်များ ရှိသည်။ နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံသည် သဘောတူ စာချုပ်များ အားလုံးကို လက်မှတ် ရေးထိုးပြီးပါက အစီရင်ခံစာ (၉) စောင် လိုအပ် ပေလိမ့်မည်။ ထိုအစီရင်ခံစာ အားလုံး နီးပါးကို တပြိုင်နက် တည်းလိုလို တင်သွင်းရလိမ့်မည်။ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကိုးကြိမ်တိုင်တိုင် သွားရောက် တွေ့ဆုံရမည်။ အကောင်အထည် ဖော်ရမည့် နိဂုံးချုပ် တွေ့ရှိချက် (၉) စောင် ထွက်ရှိလာလိမ့်မည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများ အတွက် အကောင်အထည် ဖော်ရန် အပြီးသတ်တွေ့ရှိချက်သည်လည်း (၉) စောင် ထွက်ရှိလာလိမ့်မည်။ အဓိက အစီရင်ခံစာ ဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများအတွက် လမ်းညွှန်ချက် အကြမ်းများကို ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည် (UN

Doc HRI/GEN.2/Rev.2 (2004))။ ထို့နောက် ထိုလမ်းညွှန်ချက်များကို ပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်းများ ပြုခဲ့သည် (UN Doc HRI/MC/2006/3)။ ယနေ့ချိန်အထိ ကုလသမဂ္ဂမှ ထိုအဓိက စာရွက်စာတမ်းများကို အချို့ လက်ခံရရှိပြီး ဖြစ်သည်။

ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်တွင် အာဖရိက ကော်မရှင်သည် နိုင်ငံများမှ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့များကို ယခင် တင်သွင်းခဲ့ဖူးသော အစီရင်ခံစာများကို အခြေခံ ရေးသားထားသည့် အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းခြင်းကို လက်ခံသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီရန် အပြောင်းအလဲ အနည်းငယ် ပြုလုပ်ခြင်း (သို့) နောက်ဆက်တွဲများ ဖြည့်စွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရန်သာ လိုအပ်သည်။ ထိုနည်းလမ်းသည် နိုင်ငံများကို အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းရန် အားပေးသော နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ မည်သို့သော အစီရင်ခံစာ ပုံစံမဆို တင်သွင်းခြင်းသည် မတင်သွင်းခြင်းထက်တော့ ပိုကောင်းသေးသည်။ နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် ထိုနည်းနှင့် ဆင်တူသော ချဉ်းကပ်ပုံများကို နိုင်ငံအချို့က အသုံးပြုလေ့ ရှိသော်လည်း ထိုအချက်ကို အားပေးခြင်းရော၊ ရှုတ်ချခြင်းပါ ပြုခြင်း မရှိပေ။

သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများ အားလုံး ပေါင်းစည်းထားသော အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သာ ထူထောင်ရန် အကြံပြုလွှာကို ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးဟောင်းက တင်သွင်းခဲ့ဖူးသည် (2006, UN Doc HRI/MC/2006/2)။ အချို့သော အဖွဲ့များက ပေါင်းစည်း အဖွဲ့ ထူထောင်ရေးကို ထောက်ခံခဲ့ကြသော်လည်း လက်ရှိစနစ်အရ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုချင်းစီ သွားသည့် ပုံစံကို ဆက်လက် ကျင့်သုံးနေသည်။ သို့သော်ငြားလည်း ကော်မတီများ အချင်းချင်း လုပ်ထားသည် များကို အပြန်အလှန် ယူသုံးကြသည့် ဥပမာများ တွေ့နေရပြီ ဖြစ်သည်။ အနည်းဆုံး သဘောတူစာချုပ်များပါ တူညီသော တာဝန်များနှင့် ပတ်သက်၍ အဖွဲ့များအကြား အပြီးသတ်တွေ့ရှိချက်များ စဉ်းစားရာတွင် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ကြသည်။ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်း ပညာရှင် တစ်ဦး ဖြစ်သော အယ်လ်လစ်ဘောက် အီဗက် (Elizabeth Evatt) က သဘောတူစာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့ တစ်ခုမှ ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးသည် အခြား သဘောတူ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့၏ ဆွေးနွေးပွဲကို လေ့လာသူအဖြစ် တက်ရောက်ခြင်းဖြင့် ထပ်ခါ ထပ်ခါ ဖြစ်နေသည်များကို လျော့ချနိုင်သည်ဟု အကြံပြုခဲ့သည် (p 466)။

၁၀.၁၀.၂.၄ ကော်မတီများ၏ လုပ်ငန်းများ

အပြီးသတ် တွေ့ရှိချက်များ ပေးသည့်ပုံစံကို တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ပို၍ ကိုက်ညီရန်ပြုခြင်းနှင့် လူထု ဆက်ဆံရေးတွင် ပူးပေါင်း ညှိနှိုင်းထားသော ချဉ်းကပ်မှုများသုံးခြင်းသည် ကော်မတီ၏ ဆောင်ရွက် ချက်များကို ပို၍ တိုးတက်စေ လိမ့်မည်။ အွန်လိုင်း မီဒီယာများ အသုံးပြုခြင်းက စာရွက် စာတမ်းများ ဖြန့်ဝေခြင်းကိုများစွာ အထောက်အကူ ဖြစ်စေသည်။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ညွှန်းကိန်း (Universal Human Rights Index) ဒေတာဘေ့စ်ကို လူ့အခွင့်အရေး မဟာမင်းကြီးရုံး ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ရှာဖွေနိုင်ခြင်းမှာ ကောင်းမွန်သော ဥပမာ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံစာများကို အွန်လိုင်းမှ တင်သွင်းနိုင်ခြင်းနှင့် ကော်မတီ အစည်းအဝေးများကို အင်တာနက် သုံး ကျင်းပ

နိုင်ခြင်းက လက်ရှိ စနစ်၏ အားနည်းချက်အချို့ကို လျော့ချပေးနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ဂျနီဗာတွင် အမြဲတမ်း ရုံးထိုင် မရှိသော နိုင်ငံများအတွက် ပိုအကျိုးရှိသည်။

အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ နှစ်ခုလုံးသည် အချို့ အခြေအနေများတွင် နှုတ်ဖြင့် အစီရင်ခံခြင်း၊ အတိုချုံး အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းခြင်းများကို လက်ခံရန် ဆန္ဒရှိကြသည်။ ထိုနည်းလမ်းမှာ အစီရင်ခံစာ အပြည့်အစုံ တင်သွင်းခြင်းအစား သုံးနိုင်သည့်နည်းလမ်း ဖြစ်သော်လည်း များသောအားဖြင့် တစ်ကြိမ် တလေသာ အသုံးပြုကြသည်။ ဤနည်းလမ်းမှာ အစီရင်ခံစာ တင်ရမည့် တာဝန်ကို လျော်ပေးခြင်း နှင့် ယှဉ်လျှင်တော့ တော်သေးသည်ဟု ဆိုရမည်။ ထိုနည်းလမ်းကို အာဖရိကတွင် ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ၏ နိုင်ငံတိုင်းအချိန်မှန် အလှည့်ကျ သုံးသပ်မှုခံယူခြင်းတွင် လည်း အသုံးပြုသည်။

၁၀.၁၀.၂.၅ လုပ်စရာများ ပုံနေခြင်း

အခြား စိုးရိမ်ဖွယ်ရာအချက်တစ်ချက်မှာ လုပ်စရာများပုံနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ပုံမှန်အစီရင်ခံစာများ ကို နှစ်နှစ် တစ်ကြိမ် တင်သွင်းရသော်လည်း (ဥပမာ CERD) နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများကို ဖတ်ရှု ဆွေးနွေးရန်မှာ သုံးနှစ်ကျော်အထိ ကြာလေ့ရှိသည်။ ထိုပြဿနာမှာ သိသာ ထင်ရှားသည်။ ကော်မတီများသည် ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးများ ဖြစ်ပါက ထိုမျှ အချိန် ကြာမြင့်နေမှုသည် တရားရုံး ကြားနာမှုများကို မြန်ဆန်စွာလုပ်ဆောင်ရမည်ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ချိုးဖောက်ရာကြာသည်။ သို့ရာတွင် ကော်မတီများမှာ နိုင်ငံများကို တရားရုံးတင် စစ်ဆေးနေခြင်း မဟုတ်ပေ။ ထို့ပြင် အစီရင်ခံစာများကို အချိန်မီ တင်သွင်းခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး တင်းကြပ်သော မူဝါဒများ ရှိသော နိုင်ငံများ (ထို့သို့ နိုင်ငံများ သိပ်များများစားစား ရှိသည်တော့ မဟုတ်ပေ။) အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အစီရင်ခံစာကို ကြားနာ ဆွေးနွေးပြီးချိန်သည် နောက်ထပ် အစီရင်ခံစာ တစ်စောင် ထပ်တင်ရမည့် အချိန်နှင့် သိပ်မကွာတော့ပေ။ အကယ်၍ တင်သွင်းရန် အချိန်ကျနေသော အစီရင်ခံစာများ အားလုံးသာ မနက်ဖြန် တင်သွင်းလိုက်ပါက ထိုအစီရင်ခံစာများကို စစ်ဆေးရန်နှင့် အပြီးသတ် တွေ့ရှိချက်များ ထုတ်ပြန်ရန် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်မည် ဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံစာများတွင် ပါဝင်သော အချက်အလက်များကို အချိန်နှင့်တပြေးညီ ဖြစ်စေရန်မှာ အခြား ပြဿနာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ကော်မတီများကို အဖွဲ့ငယ်များခွဲပြီး အဖွဲ့ဝင် တစ်ယောက် (သို့) နှစ်ယောက်မှသာ ဖတ်ရှု စစ်ဆေးခြင်းများ လုပ်နိုင်သည်။ ကြားနာဆွေးနွေးခြင်းကိုလည်း တပြိုင်နက်တည်း လုပ်နိုင်သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းကလည်း အခြား ပြဿနာများ ရှိလာနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် အတွင်းရေးမှူး အဖွဲ့အတွက် ဖိအားပိုများလာနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အလုပ်များ ပုံနေသည့် ပြဿနာကိုတော့ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြေရှင်းပေးနိုင်လိမ့်မည်။ အခြား နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ကော်မတီအဖွဲ့ဝင် အရေအတွက်ကို တိုးမြှင့်သွားရန် ဖြစ်သည်။ ဤနေရာတွင် ဥရောပ လူ့အခွင့် အရေး တရားရုံး၏ အတွေ့အကြုံကို အကျိုးရှိသော သင်ခန်းစာအဖြစ် ယူနိုင်သည်။ တရားရုံး၌ တရားသူကြီး အရေအတွက် တိုးမြှင့်လိုက်ပြီး ကော်မတီများ၊ ကြားနာမှုများအတွက် အဖွဲ့ငယ်များ နှင့် အချိန်ပြည့် အလုပ်လုပ် ကြသော်လည်း လုပ်စရာများ ပုံနေခြင်းက လျော့ပါးမသွားခဲ့ပေ

(တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ ပိုများလာခြင်းက အခြေအနေကို ပိုဆိုးစေသည်။) တစ်ဖက်တွင် လည်း လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီမှ လေးနှစ်တစ်ခါ ကျင်းပသည့် နိုင်ငံတိုင်း အချိန်မှန် အလှည့်ကျ သုံးသပ်မှုခံယူခြင်း စက်ဝန်းတွင် နိုင်ငံများ အားလုံးကို အောင်အောင်မြင်မြင် သုံးသပ်ပေး နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင်လည်း ၎င်း၏ တင်းကြပ်သော လေးနှစ်ခွဲ အချိန်ဇယားကို မီအောင် လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။

၁၀.၁၀.၃ အရင်းအမြစ်များ

“လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကြံပေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ထိန်းသိမ်းရာတွင် ပညာသားပါပီ လှည့်စား လုပ်ဆောင်ခြင်းများ ရှိသည်။ နည်းနည်းကို များများ ဖြစ်အောင် လုပ်ရသည်။” (Evatt, p 461) ကုလသမဂ္ဂ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အဖွဲ့များ၏ ငွေကြေး လိုအပ်ချက် ပြဿနာများကို ၁၉၉၃ ခုနှစ်ကတည်းကပင် ဗီယင်နာ ကြေညာစာတမ်းနှင့် လုပ်ငန်း အစီအစဉ်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ ဝီလေ၏ အစီရင်ခံစာ (၂၀၁၂) တွင် ထိရောက်သော လုပ်ဆောင်မှုများအတွက် ကုန်ကျမည့် စရိတ်ကို ခန့်မှန်းပြခဲ့သည်။ လက်ရှိ မဟာမင်းကြီး လက်ထက်တွင် လူ့အခွင့်အရေး မဟာမင်းကြီးရုံး (OHCHR) ကို အကြီးစား ပြန်လည် မွမ်းမံမှုများ ပြုလုပ်နေသည်။

ကော်မတီများသည် ငွေကြေးမလုံလောက်သည့်အတွက် အစည်းအဝေးများ ဖျက်ပစ်ရသည်လည်း ရှိသည်။ နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုများ ပပျောက်ရေး ကော်မတီသည် လက်တလော နှစ်များတွင် ထိုကဲ့သို့သော ပြဿနာများ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ကော်မတီများကို ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် သင့်လျော်သော ငွေကြေး စီမံမှုများ ပြုလုပ်ပေးရန် အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးကို တောင်းဆိုမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များ၏ စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းများသည်လည်း ငွေကြေး မလုံလောက်မှုကြောင့် မကြာခဏ လျော့ချရသည်များ ရှိသည်။

ပါဝင်သည့် နိုင်ငံအရေအတွက် များပြားလာခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြဿနာမှာ ဘာသာပြန် ရသည့် စရိတ်စက ပိုမို ကုန်ကျခြင်း ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂတွင် အစီရင်ခံစာများကို ကုလသမဂ္ဂ၏ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုထားသော ဘာသာများသို့ ပြန်ဆိုရသည် (တရုတ်၊ အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်၊ ရုရှား၊ စပိန်နှင့် အာရပ် ဘာသာစကားများ)။ နိုင်ငံများသည် အစီရင်ခံစာ ပြင်ဆင်ရာတွင် အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကားကို အသုံးပြုကြပြီး အချို့ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများက အင်္ဂလိပ်စာကိုပင် အဓိက ဘာသာအဖြစ် အသုံးပြုလိုကြသည်။ ထို့ပြင် အင်တာနက် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များတွင် ဆန်းစစ် ကြည့်လျှင်လည်း လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော ရရှိနိုင်သည့် အရင်းအမြစ် အများစုမှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနှင့် ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားမျိုးစုံ အသုံးပြုရန် ကတိကဝတ်ထားခြင်းသည် အားသာချက်များ ရှိပြီး ယနေ့ခေတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့်လည်း ကိုက်ညီသည်။ နိုင်ငံတကာ စာချုပ် စာတမ်းများမှ ပြဋ္ဌာန်းချက် အချို့၏ ရှုထောင့်များနှင့်လည်း ကိုက်ညီသည်။ လက်တွေ့တွင်မူ “ငွေကြေး ကြပ်တည်းမှုသည် ပြောင်းလဲရန် မလွယ်ကူမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ဤသည်က တစ်ဖက်တွင် ကြီးကြီးမားမား ပျက်စီးမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေသလို အခြားတစ်ဖက်တွင် လည်း လုပ်ရကိုင်ရ မလွယ်ကူသော စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများကို ကျော်လွှားရန် ပို၍ ဖန်တီးမှု အားကောင်းပြီး ပညာသားပါပါ လုပ်ဆောင်ရသော မဟာဗျူဟာများကို ဖန်တီးလာနိုင်သည်” (Alston, P, para 105)။ ဤနေရာတွင် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ခြင်းသည် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်လိမ့်မည်။ ထိုစနစ်များတွင်လည်း ကြီးမြင့်လာသော ဘာသာပြန် စရိတ်များ၏ ဒဏ်ကို ခံနေရသည်။

၁၀.၁၀.၃.၂ အရင်းအမြစ်များကို ပြန်လည် မျှဝေခြင်းများ လုပ်နိုင်ပါမည်လား။

ကမ္ဘာ့ စီးပွားရေး အခြေအနေအရ ကုလသမဂ္ဂ၏ ငွေရေးကြေးရေး အခြေအနေ တရိန်ထိုး တိုးတက် လာရန်မှာ သိပ်မဖြစ်နိုင်ပေ။ အကောင်းဆုံး မျှော်လင့်နိုင်သည့် အခြေအနေမှာ ရရှိသော ရန်ပုံငွေများကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ အသုံးချနိုင်ရန် ဖြစ်သည်။ ရှိနေသော အရင်းအမြစ်များကို ပို၍ ကောင်းမွန်စွာ အသုံးချနိုင်မည့် နည်းလမ်းများစွာ ရှိသည်။ အတွင်းရေးမှူးအဖွဲ့မှ ထောက်ပံ့မှု များကို ပေါင်းစည်းပစ်ခြင်း၊ အလိုအလျောက် ဘာသာပြန်သည့် စက်များ အသုံးပြုခြင်း၊ အီလက်ထရောနစ် အရင်းအမြစ်များ (ပိုမို) အသုံးပြုခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ကော်မတီများ လက်ရှိရနေသည့် ရင်းမြစ်များမှာ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများ ပြီးမြောက်ရန် မလုံလောက်ပေ။ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးသည် ပိုများလာသော အလုပ်တာဝန်များနှင့် ကိုက်ညီစေရန် အချိန်ပြည့် တာဝန်ထမ်းဆောင် သည့် ပုံစံ ပြောင်းလိုက်ရသည်။ ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီများမှာ အဖွဲ့ဝင် အရေအတွက် လျော့ချခြင်း များ ပြုလုပ်ခဲ့ရသည်။ ဘာမှ လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်ခြင်း မရှိဘဲ အစည်းအဝေး လုပ်ချိန်များနှင့် စည်းမျဉ်းများ တိုးလာခြင်းကို အများသိအောင် ကြေညာနိုင်ခြင်းနှင့် အချိန် ကျော်လွန်နေသော အစီရင်ခံစာများအတွက် တစ်ခုခုလုပ်ရန် တောင်းဆိုခြင်းက လွယ်ကူသည်။ လက်တွေ့တွင် ထိုအချင်းအရာများကို ကူညီနိုင်ရန် ငွေကြေး မရှိပေ။ လူ့အခွင့် အရေးကောင်စီတွင်လည်း အထူးအကြံပေး အရေအတွက် တိုးလာသော်လည်း ထိုတာဝန်ရှိသူများ အတွက် ဘတ်ဂျက်တော့ တိုးမလာပေ။ မှတ်သားရမည့် အချက်မှာ စာချုပ် ဆိုင်ရာ အဖွဲ့ဝင်များနှင့် အထူး အကြံပေးများသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များအတွက် ငွေကြေး တစ်စုံတရာ မရရှိ ကြပေ။

ထို့ကြောင့် လက်တွေ့ကျကျ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်များမှာ အစီရင်ခံစာ ဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို စုစည်းပစ်ရန် ဖြစ်သည်။ ထိုမှသာ ထိုအစီရင်ခံစာများအတွက် ဆွေးနွေးရန်နှင့် ဘာသာပြန်ရန် အတွက် လိုအပ်သော ရင်းမြစ်များကို လျော့ချနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အခြား ဖြေရှင်းနည်း တစ်ခုမှာ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းရသည့် တစ်စောင်နှင့် တစ်စောင်ကြား ကြာချိန်ကို တိုးမြှင့်ရန် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ပြဿနာတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာပါက သို့မဟုတ် အစိုးရ အပြောင်းအလဲ ဖြစ်ပါက အထူး အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းနိုင်သည်။ လုပ်စရာများကို ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များသို့ လွှဲပေးသင့် ပါသလား။ ထိုအချက်သည် အလုပ်တာဝန်များကို လျော့ကျသွားစေရန် အထောက်အကူ ပြုပေမည်။ သို့ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေပြုရေး၌ နောက်ထပ် အဆင့် တစ်ဆင့် ထပ်ခံလိုက်ခြင်း၏ စရိတ်များ ကုန်ကျလာမည် ဖြစ်သည်။ ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များသည်

ကုလသမဂ္ဂ ကိုယ်စား လုပ်ပေးနေကြသည်ဟု မြင်လာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသတွင်း ပိုမို ကြီးများသော အပြောင်းအလဲများ ဖန်တီးရန် ခက်ခဲပေမည်။ ထိုအချက်က နဂိုကတည်းကပင် အလုပ်အများကြီး လုပ်နေရသော ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များအပေါ် ဝန်ပိစေလိမ့်မည်။ ဥရောပ တရားရုံးသည် ၎င်းတတ်နိုင်သည့် ဝန်ထက် ကျော်လွန်၍ အလုပ်လုပ်နေရသည်။ အမေရိကတိုက် တရားရုံးနှင့် အာဖရိက စနစ်များသည်လည်း သိသိသာသာ တိုးလာသော အလုပ်တာဝန်များကို ရင်ဆိုင်တွေ့ကြုံနေရပေသည်။

၁၀.၁၀.၃.၃ တစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များ

သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ပိုမို အားကောင်းလာရေးနှင့် အစီရင်ခံစာ လမ်းညွှန်ချက်များကို ပိုမို ရှင်းလင်း လွယ်ကူစေရန် လက်ရှိတွင် လုပ်ဆောင် နေကြသည် (UN Doc A/58/351, para 7; OHCHR report 2012)။ တစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များသည် မခမ်းနားသော်လည်း ကော်မတီများ၏ အရေးပါသော လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်သည်။ လက်ရှိ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ လက်ခံနေသည့် စနစ်ကို ပြောင်းလဲ ပစ်နိုင်မည့် အဓိက ဝေဖန်ချက်မှာ အသုံးပြုမှု နည်းပါးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ သန်းနှင့် ချီသော လူများမှ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့များသို့ သတင်းပို့ တိုင်ကြားစာများ ပို့နိုင်သော အခြေအနေများ တွေ့ကြုံနေရသော်လည်း တကယ်တမ်း သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများသို့ ရောက်ရှိလာသော အသနားခံ တိုင်ကြားစာ အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်း အကြောင်း ရင်းများစွာ ရှိသည်။ ရှိနေသော စနစ်များကို လက်လှမ်းမီမှုမရှိခြင်းက အကြောင်း ပြချက် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ အမေရိကတိုက်တွင် ဒေသဆိုင်ရာ ကွန်ယက်များသည် ကုလသမဂ္ဂနှင့် ယှဉ်လျှင် လွန်စွာ လက်လှမ်းမီလွယ်သည်။ သုံးစွဲသူများ အတွက်လည်း အဆင်ပြေသည်။ ချိုးဖောက် ခံရသူများအတွက် ပထဝီဝင် အနေအထားအရရော၊ ဘာသာစကားအရပါ ပို၍ အဆင်ပြေသည်။ ကုလသမဂ္ဂသည် လူအများနှင့် အလှမ်းဝေးနေသည်။ လူတစ်ဦးချင်းစီ အပေါ်တွင်လည်း စိတ်ပါဝင်စားမှု မရှိဟု ထင်မြင်ခံရသည်။ သို့ရာတွင် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များမှာလည်း အသုံးချသင့် သလောက် အသုံးချ မခံရပေ။ အမေရိကတိုက်နှင့် ဥရောပ စနစ်များသို့ ပေးပို့လာသော တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်ဆိုင်ရာ ကိန်းဂဏန်းများကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် တွေ့နိုင်သည်။

တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြေရှင်းနိုင်သည့် ဖြေရှင်းချက် တစ်ခုမှာ ပင်မစာချုပ်ကို အတည်ပြု လက်မှတ် ရေးထိုးသည့်အခါ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်တန်းချက်များဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုပါ မဖြစ်မနေ အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးရန် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများမှ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ၎င်းတို့ စိတ်ဆန္ဒ ရှိမှ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း၊ နှုတ်ထွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခွင့်မပေးသင့်ပေ။ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြား လွှာများ တင်သွင်းခွင့်ကို ကမ္ဘာတဝှမ်း လူအများသိလာစေဖို့ လိုအပ်နေသေးသည်။ ထိုသို့ သိရှိလာပါက တင်သွင်းသည့် စာအရေအတွက် ပိုမိုများလာမည်ဖြစ်ပြီး အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အရင်းအမြစ် ပြဿနာများ ပို၍ ဖြစ်ပွားလာမည်။ ယခုလက်ရှိတွင် တစ်ဦးချင်းစီမှ အသနား ခံစာများသည် ပင်မ သဘောတူညီစာချုပ်များတွင် မပါဝင်သေးပေ။ တဖြည်းဖြည်းနှင့် ရရှိလာနေပြီ ဖြစ်သော (စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ) အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး

တစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကို ခွင့်ပြုလိုက်ခြင်းသည် စိတ်ဝင်စားဖွယ် တိုးတက်မှု တစ်ခု ဖြစ်လာလိမ့်မည်။ ထိုရလဒ်ပေါ် အမြင်များသည်လည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖတ်ရှုစရာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်တွင် ထိုပြဿနာကို ကုစားရန် ခြေလှမ်းများ စနေပြီ ဖြစ်သည်။ ဥရောပ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်သည် တစ်ဦးချင်းစီမှ အသနားခံစာ တင်သွင်းခွင့် အလိုအလျောက်ရှိသော ပထမဦးဆုံး စနစ်ဖြစ်သည်။ ထိုစနစ်ကို အခြားနေရာများတွင် နိုင်ငံရေး အရ စိတ်ဆန္ဒ မရှိဘဲ ပုံတူ ကူးယူ၍ မရပေ။ လက်တွေ့တွင် ဥရောပ နိုင်ငံများသည် ထိုအခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် (၁၁) အသက်မဝင်မီကပင် တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ ပေးပို့သည့် စနစ်ကို လက်ခံရန် အသင့်ရှိနေကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသဘောတူစာချုပ်က သတင်းပို့ တိုင်ကြားလွှာ အရေအတွက်ကို မြင့်တက်လာစေခဲ့ပြီး ဥရောပ တရားရုံးတွင် အလုပ်များ စုပုံကျလာခဲ့သည်။ ထိုအချက်ကြောင့် ထို ဖြစ်စဉ်ကို ပြန်သုံးသပ်စရာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သော ဆယ်နှစ်အတွင်း ဥရောပ တရားရုံးသည် အစမ်း စီရင်မှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အကောင်အထည် ဖော်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ စနစ်တွင် တရားရုံးသည် တူညီသော ကိစ္စရပ်များကို တိုင်ကြားသည့် စာများထဲမှ “အစမ်း” အဖြစ် အမှု တစ်ခုကို ရွေးချယ်သည်။ ထို့နောက် တရားရုံးမှ ထိုအစမ်း အမှုကို လျင်လျင်မြန်မြန် စီရင်ချက်ချပေးသည်။ ၎င်းတို့ မျှော်လင့်သည်မှာ ပြည်တွင်း တာဝန်ရှိသူများမှ ထိုကိစ္စရပ်ကို အရေးယူ ဆောင်ရွက်လိမ့်မည်ဟု ဖြစ်သည်။ ထိုလုပ်ထုံး လုပ်နည်းအတိုင်း သွားသည့် ပထမဦးဆုံး အမှုမှာ *ဘရိုနီအိုဝ်ကီးနှင့် ပိုလန် နိုင်ငံ (Broniowski v Poland)* အမှု ဖြစ်သည်။

တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများကို ဆန်းစစ်သည့် ဖြစ်စဉ်မှာ ယခုထက် ပိုမိုမြန်ဆန် သင့်သည်။ အများရှေ့မှောက်တွင် ဖြစ်သင့်သည်။ ပို၍ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ကျိုးကြောင်းပြသင့်သည်။ ပြည့်စုံ ကုံလုံသော နောက်ဆက်တွဲ စောင့်ကြည့်မှုများ ရှိသင့်သည် (Bayefsky, A, pp697-8)။ လက်ရှိ ငွေရေး ကြေးရေး အခြေအနေဖြင့် အကောင်အထည် မဖော်နိုင်သေးသော်လည်း လေးစားဖွယ်ရာ အမြင်ဖြစ်သည့် ပြောင်းလဲမှုများကိုလည်း ဘေးယက်စကီးကအကြံပြုခဲ့သည်။ ဥပမာ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတွင် တစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး လူထုရှေ့မှောက် ကြားနာမှု ပြုခြင်း၊ ရှေ့နေများဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာ ရှင်းလင်း ဆွေးနွေးမှုများ ကျင်းပခြင်း၊ နိုင်ငံများ၏ အစီရင် ခံစာများကို နောက်ဆက်တွဲ စောင့်ကြည့်ခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည် (Bayefsky, A, pp 697-8)။ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများ အားလုံးသည် တိတိကျကျ သတ်မှတ်ထားသော “နောက်ဆက်တွဲ စောင့်ကြည့်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ”ကို ကျင့်သုံးရန်နှင့် “အစီရင်ခံစာများ အချိန်မီ တင်သွင်းရန်ကို အားပေးသော နည်းလမ်းများ” အသုံးပြုရန် တိုက်တွန်းထားသည် (UN Doc A/58/351, para 7)။ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် ပြုပြင်စရာ အနည်းငယ် ရှိနေသေးသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှ ယူနိုင်သည့် အခန်း ကဏ္ဍများလည်း ရှိနေသေးသည်။ အမေရိကတိုက်နှင့် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးများတွင် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များကို စဉ်းစားသည့် အခါ အများပြည်သူ လာရောက် နိုင်သည့် ကြားနာရေးပုံစံများ ကျင့်သုံးသည်။ လူထု ရှေ့မှောက် ကြားနာရေးများ၌ပင် ဆုံးဖြတ် ချက်များ ချမှတ်ပြီး မြန်မြန်ဆန်ဆန်ပင် ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များကို ထုတ်ဝေပေးသည်။ အမှု အနိုင်၊ အရှုံး အခြေအနေ နှစ်ရပ်လုံးတွင် ကျိုးကြောင်း ဆက်စပ် တွေးခေါ်ထားသော အမြင်နှင့် အများနှင့်

ကွဲပြားသော အမြင်များကို ထုတ်ပြန်ပေးသည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းက ဖြစ်စဉ်များကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိစေပြီး အများ ပါဝင်မှုကိုလည်း အားပေးသည်။

ကြားနာရေးရုံးများ ပိုတိုး၍ အသုံးပြုခြင်း၊ တစ်ဦးခြင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများကို ကနဦး စစ်ဆေးခြင်း တို့ဖြင့် ဥရောပ ကောင်စီ စနစ်ကို ပြန်လည် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ဥပမာ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် ၁၄ အရ တရားသူကြီး တစ်ဦးတည်းမှ လက်ခံရန် သင့်၊မသင့်ကို ဆုံးဖြတ်ခွင့် ပေးထားသည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများကိုသာ စီရင်ခွင့်ရှိသော ကော်မတီ အများအပြား ထားရှိခြင်းထက် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး တစ်ခုတည်းသာ ထားရှိခြင်း၏ ကောင်းကွက်များကို အချို့သော ပညာရှင်များက ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ပါက ငွေကြေးအရင်းအမြစ်၊ ဝန်ထမ်းများ၊ အတွင်းရေးမှူး အဖွဲ့၊ ဘာသာပြန်ခြင်း အစရှိသော အရင်းအမြစ်များကိုလည်း ပေါင်းစည်းခွင့်ရှိမည် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ သောမတ်စ် ဘာဂန်သာလ် (Thomas Buergenthal) က လက်ရှိ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများကို ပေါင်းစည်းကော်မတီ နှစ်ခုဖြင့် အစားထိုးနိုင်သည်ဟု အကြံပြုခဲ့သည်။ ကော်မတီ တစ်ခုက နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများကို လေ့လာသည့် တာဝန်ယူပြီး အခြားတစ်ခုက လူတစ်ဦးချင်းစီနှင့် နိုင်ငံများအကြား တိုင်ကြားချက်များကို အာရုံစိုက်နိုင်သည် (p 299)။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပါက နိုင်ငံများ အတွက်ရော (အစီရင်ခံစာ ၆ စောင်အစား တစ်စောင်သာ တင်သွင်း ရတော့မည်) ကော်မတီ အတွက်ပါ ဝန်ပေါ့သွားစေမည် ဖြစ်သည် (သို့ရာတွင် ကြားဖြတ် အစီရင်ခံစာများတော့ လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်)။ ဘာဂန်သာလ်က အကြံပြု စီရင်ခွင့်သာ ရှိသော ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး ဖန်တီးရန် အကြံပြုခဲ့သည် (p 301)။ ထိုမှသာ ထိုအကြံပြု ချက်ကို နိုင်ငံများက လက်ခံနိုင်ချေ ပိုမို မြင့်မားပြီး လက်တွေ့ ဖြစ်လာနိုင်ချေ များမည် ဖြစ်သည်။

ပိုမို တရားရေးဆန်ဆန်ပြုသည့် စနစ်သည် နိုင်ငံများအတွက် လက်ခံရန် ခက်ခဲပေမည်။ သို့ရာတွင် ထိုစနစ်မှ စည်းနှောင်နိုင်သော တရားစီရင်ချက်များ ထွက်လာနိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးကို ကျောထောက် နောက်ခံပြုပါက ထိုတရားစီရင်ချက်များကို လိုက်နာနိုင်စေသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံသည် ထိုသို့လိုက်နာစေရန် စည်းကြပ်နိုင်သည့် အေဂျင်စီအဖြစ် တည်ရှိနိုင်ပြီး ဥရောပ ကောင်စီတွင် ဝန်ကြီးများဆိုင်ရာ ကော်မတီကို စည်းကြပ်သည့် အေဂျင်စီအဖြစ် မျှော်မှန်း ခဲ့သလိုပင်ဖြစ်သည်။

၁၀.၁၀.၄ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းနှင့် အရေးယူ ဒဏ်ခတ်ခြင်းများ

အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသည့်တိုင် သဘောတူထားသော စံနှုန်းများကို မလိုက်နာသော နိုင်ငံများ ရှိခြင်းမှာ ရှောင်လွှဲ မရသည့် အရာ ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂသည် နိုင်ငံများကို စည်းကမ်းလိုက်နာစေရန် ဖိအားပေးနိုင်မည့် အာဏာမရှိဟု မကြာခဏ စွပ်စွဲကြသည်။ ဒဏ်ခတ် အရေးယူမှုများ ပြုလုပ်ရန် ဖြစ်နိုင်ချေမှာ အကန့်အသတ်နှင့်သာ ရှိသည်။ သေချာသည့် အချက်မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို အကျဉ်းချထား၍ မရပေ။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင် သည့် ဖြေရှင်းချက် နည်းလမ်းများ ရှိသေးသည်။ ထိုအကြောင်းအရာကို အသေးစိတ် ဆွေးနွေးရန် ကုလသမဂ္ဂဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်များကို ကိုးကားနိုင်သည်။

ပဋိညာဉ်စာတမ်းအရ ကုလသမဂ္ဂမှ လုပ်နိုင်သည်များတွင် ဒဏ်ခတ် အရေးယူခြင်းများ၊ အင်အား သုံးခြင်းနှင့် အဖွဲ့ဝင် အဖြစ်မှ ထုတ်ပစ်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ပဋိညာဉ်စာတမ်းအရ အဖွဲ့၏ လိုအပ်ချက်များကို မလိုက်နာသည့် နိုင်ငံများကို ထွက်သွားရန် စေခိုင်းနိုင်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ လုပ်ရပ်များမှ မကြာခဏ သက်သေပြုနေသည့်အတိုင်း ၎င်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို အဖွဲ့အတွင်း၌သာ ရှိစေလိုသည်။ အဖွဲ့မှ ပြန်လည် သုံးသပ်နိုင်သော အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအဖြစ်ရှိခြင်းက အဖွဲ့မှ ထုတ်ပစ်ပြီး ထိန်းချုပ်နိုင်ခြင်း မရှိသည်ထက်စာလျှင် တော်သေးသည် ဟူသော အမြင်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ၂၀၁၁တွင် လစ်ဗျားနိုင်ငံကို လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ အဖွဲ့ဝင် အဖြစ်မှ ဆိုင်းငံ့လိုက်သည့် ဥပမာလည်း ရှိထားသည်။

၁၀.၁၀.၄.၁ စာချုပ်များ ရပ်ဆိုင်းခြင်း

နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့များသည် နိုင်ငံများမှ ၎င်းတို့ လိုက်နာလိုသော လူ့အခွင့်အရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ကိုသာ ရွေးချယ်လိုက်နာခြင်းကို ခွင့်ပြုရန် ဝန်လေးကြသည်။ ဥပမာ မြောက်ကိုရီးယား နိုင်ငံမှ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်မှ နှုတ်ထွက်ရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်သောအခါ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးက ထိုနှုတ်ထွက်ချက်ကို သဘောတူ စာချုပ် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံးမှ သဘောတူ လက်ခံမှသာ အတည်ပြုနိုင်မည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ သဘောတူစာချုပ်များ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဗီယင်နာ သဘောတူစာချုပ်ပါ စည်းမျဉ်းများကို တင်းတင်းကြပ်ကြပ် အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်သည်။ ICCPR သည် အများသဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော စာချုပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အခြား နိုင်ငံများ အားလုံးမှ သဘောတူညီရမည်။ (ICCPR ၏ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်သည် အတင်းအကြပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သည့် နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီသို့ တစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများ များပြားလာသည့်နောက် ကာရေဘီယန် ကျွန်းနိုင်ငံများမှ တစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့တိုင်ကြားပိုင်ခွင့် သဘောတူစာချုပ်မှ နှုတ်ထွက်ခဲ့သည်။)

၁၀.၁၀.၄.၂ လိုက်နာမှုကို နိုင်ငံရေး အရ စည်းကြပ်ခြင်း

လုံခြုံရေး ကောင်စီ အမြဲတမ်း အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အပါအဝင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအပေါ် ဝေဖန်မှုများ ရှိကြသည်။ အချို့ ဥပမာများတွင် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက် ခံရခြင်းများရှိသော်လည်း များသောအားဖြင့် အကြောင်းရင်းခံမှာ နိုင်ငံရေးကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကျူးလွန်သူများက ၎င်းတို့၏ လုပ်ရပ်များသည် လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများကို ချိုးဖောက် နေကြောင်း ကောင်းစွာသတိပြုမိကြသည်။ ထိုသူများသည် အဘယ်ကြောင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်ရပ်များ ကို အကြောင်းပြချက်ပေးရန် (သို့) သက်သေများကို ဖျောက်ဖျက်ပစ်ရန် ကြိုးပမ်းကြပါသနည်း။

ကုလသမဂ္ဂစနစ်သည် များစွာ ကျယ်ဝန်းသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတွင် နောက်ဆက်တွဲ စောင့်ကြည့် လေ့လာရေးနှင့် စည်းကြပ်ရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများ မရှိသည်မှာ အံ့ဩစရာပင် ဖြစ်သည်။ ဥပမာပတွင် နောက်ဆက်တွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းများကို သဘောတူစာချုပ်များတွင် ပြဋ္ဌာန်း ထားသည်။ အပိုဒ် ၄၆ အရ ဝန်ကြီးများ ကော်မတီ (နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့) သည် တရားရုံးမှ နောက်ဆုံး ချမှတ်လိုက်သော စီရင်ချက်ကို အကောင်အထည် ဖော်ရေးအတွက် စောင့်ကြည့်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးတွင်လည်း ၎င်း၏ အမိန့်များကို လိုက်နာမှု ရှိမရှိ စောင့်ကြည့်သည့် စနစ် ထားရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ စနစ်တွင် ထိုသို့သော နောက်ဆက်တွဲ စောင့်ကြည့်ရေးနှင့် လိုက်နာမှု စည်းကြပ်ရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများ မရှိသလောက် ဖြစ်သည်။ ပိုမိုတိုးတက်လာစေရန် ကြိုးပမ်းမှု အချို့ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ထပ်မံ ပြင်ဆင်စရာများ ကျန်ရှိ နေပေသေးသည်။ ဥပမာ သမားရိုးကျ အစီအမံများ (ကော်မတီများ) အရ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များ ခန့်အပ်ကာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို နောက်ဆက်တွဲ လေ့လာ စောင့်ကြည့် စေသည်။ သို့ရာတွင် အမှန်တကယ် လိုအပ်သည်မှာ နိုင်ငံရေးအရ နောက်ဆက်တွဲ စောင့်ကြည့် ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ၊ ECOSOC နှင့် အထွေထွေ ညီလာခံ၊ လုံခြုံရေးကောင်စီတို့မှ တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်မှု ဖြစ်သည်။ အလွန်အကျွံ ဆိုးဝါးသည့် အခြေအနေမျိုးတွင် လုံခြုံရေး ကောင်စီ တစ်ဖွဲ့တည်းကသာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကို စည်းကြပ်ရန် အာဏာ ရှိသည်။ ပြဿနာမှာ အခြေအနေတစ်ရပ်ကို နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ခြိမ်းခြောက်မှုဟု သတ်မှတ်နိုင်မှသာ ထိုသို့ လုပ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်အရ ကော်မတီမှ လက်ခံရရှိသည့် တိုင်ကြားလွှာ အများစုကို ထိုစာရင်းထဲတွင် ထည့်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။

လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ကော်မရှင်ကို တည်ထောင်ပြီး မြောက်ကိုရီးယား (၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် အစီရင်ခံခဲ့သည်)၊ ဆီးရီးယား (လက်ရှိ စုံစမ်းနေဆဲ)၊ အဲရစ်ထရီ (၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် အစီရင်ခံခဲ့သည်။) နိုင်ငံများသည် လတ်တလောတွင် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ဥပမာများ ဖြစ်သည်။ ထိုစုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများတွင် လူ့အခွင့်အရေး နယ်ပယ် အားလုံး ပါဝင်သည်။ ထိုစုံစမ်းမှုများမှာ လတ်တလောတွင်ဖြစ်ပွားထားပြီး စစ်ဆေးခံရသော နိုင်ငံများမှ ထွက်ရှိလာသော အစီရင်ခံစာများကို ကောင်းစွာ လက်ခံရရှိခြင်း မရှိသေးသောကြောင့် ၎င်းတို့၏ ရလဒ်ကို စောင့်ကြည့်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံဆိုင်ရာ အထူး လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ကိုယ်စားလှယ်များသည် လည်း နိုင်ငံတွင်း လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ အားလုံးကို စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး အစီရင်ခံရန် တာဝန်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသူများသည် နောက်ဆက်တွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု ပြုသူများ အဖြစ် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုသူများသည် ကုလသမဂ္ဂ စနစ်မှ အမှီအခိုကင်းကင်း ရပ်တည်နေရာ ထိုတာဝန်ကို ၎င်းတို့အား တရားဝင် အပ်နှင်းထားခြင်း မရှိပေ။

အကောင်အထည် မဖော်ခြင်းအပေါ် ဝေဖန်မှုများအား ဖြေရှင်းရန် အဖြေတစ်ခုမှာ အခြား ကုလသမဂ္ဂဆိုင်ရာ အဖွဲ့များကို ပါဝင် ပတ်သက်စေရန် ဖြစ်သည်။ အထွေထွေ ညီလာခံမှ ပို၍ အားကောင်းသော နိုင်ငံရေးအရ ပံ့ပိုးမှုများပေးပါက သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းမှ ထုတ်ဝေ သော အစီရင်ခံစာများကို ပို၍ အလေးထားလာကြမည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများကို ၎င်းတို့၏ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများနှင့် ကော်မတီ၏ အရေးပါသော အမြင်များကို ထုတ်ဝေရန်နှင့် ဖြန့်ဖြူးရန် ပို၍

ဖိအားပေးနိုင်လိမ့်မည်။ ပိုအရေးကြီးသည့် အချက်မှာ ကုလသမဂ္ဂ၏ အရေးပါသော စာရွက် စာတမ်းများကို နိုင်ငံများ ကိုယ်တိုင် ပြည်တွင်း ဘာသာစကားများသို့ ဘာသာပြန်ဆိုကာ ဖြန့်ဝေရန် တိုက်တွန်းသင့်သည်။ ထိုရည်မှန်းချက်ကို လွယ်လွယ်ကူကူ၊ စရိတ်စက သက်သာစွာဖြင့် ပြည့်မြောက်စေရန် လူ့အခွင့်အရေး မဟာမင်းကြီးရုံးမှ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တစ်ခု တည်ဆောက်ထားသည်။ ပါဝင်သောနိုင်ငံများ၏ အချက်အလက်များကို ဖော်ပြထားသော ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ညွှန်းကိန်းကို တည်ဆောက်ရန်မှာ နောက်တစ်ဆင့် ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းအဆင့်တွင် နိုင်ငံခြားရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန ဝက်ဘ်ဆိုဒ်၌ ကုလသမဂ္ဂ (နှင့်ဒေသ) ဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများကို ကုလသမဂ္ဂ အသိအမှတ်ပြု ဘာသာစကားများနှင့် ဖြစ်စေ၊ ပြည်တွင်း/ဒေသသုံး ဘာသာစကားနှင့် ဘာသာပြန်ဆိုပြီး ဖြစ်စေ ထိန်းသိမ်းထားသင့်သည်။

၁၀.၁၀.၄.၃ ကုလသမဂ္ဂ၏ အောင်မြင်မှုများ

အမျိုးမျိုးသော အခြေအနေများအရ ကုလသမဂ္ဂ၏ လက်ရှိ အောင်မြင်မှုများနှင့်ပင် ရောင့်ရဲကျေနပ်သင့်သည်။ အစီရင်ခံစာများကို ဖြန့်ဝေခြင်းက နိုင်ငံများ၏ ပြဿနာများကို မကြာခဏ မီးမောင်းထိုးပြနိုင်ပြီး ထိုနည်းဖြင့် စည်းကမ်းလိုက်နာမှုကို တိုးတက်လာစေနိုင်သည်။ အဆုံးတွင် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် မတူညီသော ရည်ရွယ်ချက် ရှိသည့် နိုင်ငံများသည် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို သေဖွယ်မည်ပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများကို ပစ်ပယ်ရန် ရွေးချယ်သော နိုင်ငံများကို ထိုသို့ မလုပ်ရန် မကာကွယ်နိုင်ပေ။ ကာကွယ်ရန် အတားအဆီးများရှိခြင်းမှာ မှန်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအတားအဆီးများမှာ အားလုံးကို မတားဆီးနိုင်ပေ။ ပြည်တွင်း ဥပဒေ စနစ်တွင်လည်း ယင်းကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ မည်သို့သော ပြစ်ဒဏ်များ ပေးစေကာမူ ဥပဒေကို ချိုးဖောက်သူများ ရှိနေမည်မှာ ဧကန်မလွဲပင်။ အရေးကြီးသည့် အချက်မှာ ကုလသမဂ္ဂမှ လူ့အားလုံးအတွက် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ သတ်မှတ်ပေးရန် ဖြစ်သည်။ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ သတ်မှတ်ပေးရန်ပင် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေးကို တက်တက်ကြွကြွ မြှင့်တင်ခြင်း မရှိသော အခြေအနေမှ သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများကို ပို၍ တက်ကြွစွာ ကာကွယ်သည့် အခြေအနေသို့ ရွှေ့ပြောင်းလာခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အကောင်အထည် ဖော်ခြင်း၏ နောက်တစ်ဆင့် အနေဖြင့် အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ အာမခံနိုင်ရန်မှာမူ ပြည့်မီရန် လိုနေသေးသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ချက်အရ စည်းကြပ်ခြင်းကို နိုင်ငံရေး နည်းလမ်းများ ဖြင့်သာ အမြဲ အောင်မြင်စေနိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ သဘောသဘာဝသည် သဘောတူညီမှု ရရှိရန် လိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖောက်ဖျက်သော နိုင်ငံများကို နိုင်ငံရေး နည်းလမ်းအရ ပိုင်းဝန်း တုံ့ပြန်ရန် လိုအပ်ပေသည်။

၁၀.၁၁ ဗဟုဝါဒနှင့် ဧကယဉ်ကျေးမှု

သတ်မှတ်ထားသော လူ့အခွင့်အရေးများကို လက်ရှိ ကမ္ဘာ့ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် စည်းကြပ် ရသော အခါ ကုလသမဂ္ဂသည် မလွဲမရှောင်သာ အခက်တွေ့မည် ဖြစ်သည်။ လက်ရှိအချိန် အထိ လူ့အခွင့် အရေးသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ချမ်းသာကြွယ်ဝသူ အချို့မှ သတ်မှတ်ထားသော သတ်မှတ် ချက်များ ဖြစ်သည် ဟူသည့် စွပ်စွဲချက်များ ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ထိုထောက်ပြချက်မှာ တစ်စိတ် တစ်ပိုင်း ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်သော်လည်း လက်ရှိစနစ်ထက် အခြားပိုသင့်တော်သော စနစ် ပေါ်ထွက် လာခြင်း မရှိသေးပေ။ ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများ မရှိပါက၊ နိုင်ငံတော်မှ လုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည့် အဝန်းအဝိုင်းကိုမသတ်မှတ်နိုင်ပါက၊ ကမ္ဘာပေါ်တွင်ပိုမိုများပြားသော ရက်စက်ကြမ်းကြပ် မှုများကိုမတိုက်ဖျက်နိုင်ဘဲရှိနေမည်။ ဗဟုဝါဒဆန်လာသော ကမ္ဘာ့ရွာကြီးတွင်လူများနှင့် ယဉ်ကျေး မှုများကြား ကူးလူးဆက်ဆံမှုများ ပိုမိုမြင့်တက်လာပြီး အခွင့် အရေးနှင့် ရပိုင်ခွင့်များအကြောင်း ပို၍ နှိုင်းယှဉ်လာမိ၊ သတိပြုလာမိကြသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ အကောင်းမြင်ဆန်သော ရည်ရွယ်ချက် မှာ ၂၁ ရာစု လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအတွက် ပို၍ပင် လက်တွေ့ ကျလာပြီ ဖြစ်သည်။

အချို့က ကုလသမဂ္ဂစနစ်သည် အနောက်တိုင်း ဝါဒကို အခြေခံထားပြီး ခရစ်ယာန် ယုံကြည်မှု များမှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု ဆိုကြသည်။ သို့ရာတွင် မူကြမ်းရေးဆွဲသည့် အချိန်တွင် ဒေသ အားလုံးမှ ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းသည် ဗဟုဝါဒ ဖြစ်လာသည်နှင့် တပြိုင်နက် ကွဲပြား ခြားနားမှု များကို ရင်ဆိုင်ရတော့မည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများအနေဖြင့် ယဉ်ကျေးမှု မျိုးစုံသော လူ့အသိုင်း အဝိုင်းများကို ရင်ဆိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ မတူညီသော လူမျိုး၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာ စကားနှင့် မျိုးနွယ်စု အုပ်စုများသည် နိုင်ငံပေါင်းစုံတွင် တိုင်းသူပြည်သားများအဖြစ် အတူတကွ နေထိုင်ကြမည်ဖြစ်သည်။ အခြေခံအခွင့်အရေးများကို လိုက်နာခြင်းသည်လည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အဖြစ် ပါဝင်သည်။ ဤသည်မှာ အတူတကွ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးကို အားပေးသော အရာကို နိုင်ငံများအားလိုက်နာစေခြင်း ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထား သော အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ရှုတ်ချသော လူ့အုပ်စုများ မရှိသေးပေ။ ထိုအချက်က ထိုအခွင့်အရေးများ၏ တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်မှုကို သက်သေပြနေသည်။ ကမ္ဘာကြီးသည် ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုတည်း၊ လူမျိုးတစ်မျိုးတည်းမဟုတ်ပေ။ အတွေ့အကြုံများက လက်တွေ့ကျကျ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်များကို ချဉ်းကပ်သင့်ကြောင်း၊ လူသားအားလုံးကို အကာအကွယ် ပေးရေးကိုသာ အားလုံးလက်ခံနိုင်သောအရာ ဖြစ်နေကြောင်း ပြသလျက်ရှိသည်။ တွေ့မြင်ခဲ့ရပြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်း (ဥပမာ ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ် စာတမ်းများကို လေ့လာသောအခါ) အားလုံး အတန်အသင့် ဆင်တူနေသော အုပ်စုငယ်များနှင့် နိုင်ငံများအတွက် အခွင့်အရေးများ သတ်မှတ် ပေးခြင်းသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ လူများအတွက် သတ်မှတ်ပေးခြင်းထက် ပိုမို လွယ်ကူ သည်။ အာဖရိကနှင့် အာရပ် ပဋိညာဉ် စာတမ်းများသည် အာဖရိကတိုက်နှင့် အာရပ်ဒေသအတွက် သီးသန့် ဖော်ထုတ်ထားသော အခွင့်အရေးစနစ်များကို ဖော်ပြထားသည်ဟု ဆိုကြသည်။ အာဆီယံ နိုင်ငံများမှာမူ ပို၍ ပေါ့ပါးသော ပုံစံကို အသုံးပြုထားကာ အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ရေးနှင့် ပြည်တွင်း စာချုပ်စာတမ်းများကို အားဖြည့်ရေး (အထူးသဖြင့် ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများ) ကို ရည်မှန်းသည်။

၁၀.၁၂ အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်ခြင်း၊ ရှာဖွေတွေ့ရှိချက် အချို့

မည်သည့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး စနစ်မဆို မေးခွန်းထုတ်စရာ မရှိသည်တော့ မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းသည် နိုင်ငံတော်က ထိလွယ်ရှလွယ်သူများ အပေါ် အာဏာ အလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးရန်နှင့် နိုင်ငံတိုင်း၏ အချုပ်အခြာ အာဏာနှင့် နယ်မြေပိုင်နက် အပေါ် လေးစားရမည့် အချက်ကြား မျှတအောင် ချိန်ညှိနေရသည်။ "နိုင်ငံတကာ ရှေ့နေများသည် သူတို့ဘာသာ သီးသန့် အလုပ်လုပ် နေရသည်မဟုတ်။ စံနှုန်းများကို သူ့ဘာသာ ရှိနေရန် ရေးဆွဲခဲ့ခြင်း မဟုတ်။ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များကို အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း သည်လည်း အဆုံးသတ် ရည်မှန်းချက် မဟုတ်ပေ။ တွေ့ရှိချက်များ အရ စံနှုန်းများ ချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းတို့တွင် ကြီးမားသော ကွာဟချက်များ ရှိနေသည်" ဟု ဘေးယက်စကီးက မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည် (p 682)။ နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများကို သတ်မှတ်ပြီး ဖြစ်သည်။ အချိန်တိုအတွင်း အချို့ စံနှုန်းများကို တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ လက်ခံခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း၏ ပိုမိုအာရုံစိုက်မှုမှာ ထိုစံနှုန်းများကို စည်းကြပ်ရန် နည်းလမ်းများ ရှာဖွေမှုအပေါ်တွင် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအရေးပါသော ဥပဒေဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် နိုင်ငံရေးအရ စိတ်ဆန္ဒရှိမှု လိုအပ်ခဲ့သလို ထိုစံနှုန်းများကို စည်းကြပ်ရေးတွင်လည်း နိုင်ငံရေး အရ စိတ်ဆန္ဒ ရှိမှု လိုအပ်နေပေသေးသည်။ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများမှ နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများကို နောက်ဆက်တွဲ စောင့်ကြည့်မှုများ ပြုလုပ်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအရ ထောက်ပံ့မှု မရှိပါက ထိရောက်မှု အနည်းငယ်သာ ရှိပေလိမ့်မည်။ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များမှ အကြံပေးချက်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို လက်ခံ လုပ်ဆောင်ရန် နိုင်ငံရေး အရ စိတ်ဆန္ဒ မရှိခြင်းသည် "နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အစိုးရများမှ ထားရှိသော အပြောနှင့် အလုပ် မညီသည့် သဘောထားများကြောင့်" ဖြစ်သည်ဟု မန်းဖရက် နိုဝက် (Manfred Nowak) က ယူဆသည် (p 254)။ စည်းကြပ်ရန် တာဝန်မှာ သဘောတူ စာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများကို ထူထောင်သူများတွင် ရှိသည် ဟု သူက ထင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂကမူ ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် ပို၍ ကြီးမားသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင် သင့်သည်ဟု ထင်မြင်သည် (UN Doc A/58/351, para 6)။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးတွင် နိုင်ငံ၏ တာဝန်များ

ယခု ဖတ်စာအုပ်တွင် လူ့အခွင့်အရေးကို လိုက်နာမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး စောင့်ကြည့်သော ဒေသဆိုင်ရာ နှင့် နိုင်ငံတကာစနစ်များအကြောင်း ရှင်းလင်းပြထားသော်လည်း အဓိက တာဝန် ရှိသူမှာ ပြည်တွင်း အဆင့်ပင် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို လက်ခံထားသော နိုင်ငံများသည် ထိုအခွင့်အရေးများကို ၎င်းတို့ စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော နယ်မြေအတွင်း ပြည်တွင်းဥပဒေ များမှ တစ်ဆင့် အာမခံပေးရန် တာဝန် ရှိကြသည်။ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသည်ဟု တိုင်ကြားသူများအတွက် ကုစားမှုများ ရှိသင့်သည်။ အထူးသဖြင့် တရားရုံးများ (သို့) နိုင်ငံတွင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်း များမှ တစ်ဆင့် ရရှိသော ဥပဒေပိုင်းအရ ကုစားမှုများ ရရှိသင့်သည်။

နိုင်ငံများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် နယ်မြေအတွင်း အခွင့်အရေးများရရှိရေးကို စည်းကြပ်မှု များ ပြုလုပ်နိုင်ရန် မည်သည့် ပြဿနာများ ရှိနေသနည်း။ ကျူးလွန်ခံရသူများနှင့် အုပ်စုများ အတွက် ကုစားမှုများ ပြုလုပ်ပေးနိုင်ရန် နိုင်ငံများမှ အဘယ်ကြောင့် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များကိုသာ အားကိုးအားထားပြုနေရပါသနည်း။

လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေးဆိုင်ရာ ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခြေအနေ နှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပုံများ နှင့် စပ်လျဉ်းသော ပဲရစ် အခြေခံ စည်းမျဉ်းများ (GA Resn A/RES/48/134 on 20 December 1993) ကို စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များမှ နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများအပေါ် အပြီးသတ် တွေ့ရှိချက်များပေးခြင်းနှင့် အထွေထွေ မှတ်ချက်များ ပေးခြင်း တို့တွင် အသုံးပြုသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ကော်မတီ၏ အထွေ ထွေ မှတ်ချက် ၁၀ (၁၉၉၈) နှင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ၏ အထွေ ထွေ မှတ်ချက် ၂ (၂၀၀၂) တို့သည် ထိုကိစ္စရပ်နှင့် သက်ဆိုင်သော ဥပမာများ ဖြစ်သည်။

အားလုံးအတွက် အာမခံပေးရမည့် အခြေခံ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ထုတ်ပြန်ထားပြီး ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ကို ပြည်တွင်းအဆင့်တွင် ရရှိစေဖို့မှာ နိုင်ငံများပေါ်၌သာ မူတည်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများကို အသုံးချရန်မှာ လူတစ်ဦးချင်း အပေါ်၌ မူတည်သည်။ ကုလသမဂ္ဂမှလည်း အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အဓိက လိုအပ်သည့် အရာမှာ ပညာရေး ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသားတိုင်းသည် သူ (သို့) သူမ ရရှိသင့်သော အခွင့်အရေးများ ကို သိရှိနေသင့်သည်။ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးသည် အားလုံးအတွက် ဖြစ်သည်။ ထို စကားရပ်မှာ တဖြည်းဖြည်းနှင့် လက်တွေ့ ဖြစ်လာပြီ ဖြစ်သည်။ ကွန်ပျူတာ နည်းပညာများသည် ထိုနည်းပညာကို လက်လှမ်းမီသူများအတွက် ဖြေရှင်းချက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်လာနေသည်။ ဥပမာ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို အင်တာနက်ပေါ်တွင် ဘာသာစကား ၃၀၀ ကျော်ဖြင့် ရရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။

လက်ရှိတွင် လူသန်းပေါင်း တစ်သောင်းကျော်ခန့်သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အချို့သို့ အသနားခံ တိုင်ကြားစာ ပေးပို့နိုင်သည့် အခွင့်အရေးရှိကြပြီး လူသန်းပေါင်းများစွာသည် အမေရိကတိုက် တရားရုံးနှင့် ဥရောပ တရားရုံးများသို့ လျှောက်ထားမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ကြသည်။ စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ်ရာ တိုးတက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက် ပညာပေးသူများတွင် တာဝန်ရှိသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် လူတို့သည် ၎င်းတို့ ရရှိရမည့် အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပိုမို နားလည်လာကြပြီ ဖြစ်သည်။ အချက်အလက်များ ပိုမို ကောင်းမွန်စွာ ဖြန့်ဝေခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် ပိုမိုလူသိများသော မီဒီယာ ဖော်ပြချက်များနှင့် NGO များ၏ လုပ်ငန်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသိအမြင်ဖွင့်ပေးခြင်းကို တစ်ဆင့်တက်စေနိုင်သည်။ အမေရိကတိုက်တွင် လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားလွှာများကို အမေရိက တိုက်နိုင်ငံများ ကော်မရှင်သို့ အွန်လိုင်းမှ တဆင့် ပေးပို့နိုင်သည်။ ဥရောပတွင်လည်း စတုရန်းစာတန်းရှိ ဥရောပ တရားရုံးသည် မီဒီယာများတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖော်ပြခြင်း ခံရသည်။ ထိုနှစ်ခုနှင့် ယှဉ်လျှင် ကုလသမဂ္ဂသည် အားနည်းသော ဆက်ဆံရေး ရှိသည်။ အနည်းငယ်သော အထက်တန်းလွှာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ ပညာရှင်များ၊ တက်ကြွ လှုပ်ရှားသူများနှင့် နိုင်ငံရေးသမားများသာ နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်သည့် အချက်များနှင့်

ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီများမှ ထိုနိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်ပြီး ချမှတ်လိုက်သော အပြီးသတ် တွေ့ရှိချက် များကို သိရှိကြသည်။

နိုင်ငံတိုင်းရှိ ကုလသမဂ္ဂ သတင်းအချက်အလက် ဌာနများတွင် ထိုနိုင်ငံမှ စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များသို့ တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာ မိတ္တူများ၊ မှတ်တမ်း အကျဉ်းချုပ်နှင့် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့မှ ချမှတ်လိုက်သော အပြီးသတ် တွေ့ရှိချက်များကို သိမ်းဆည်းထားရမည်ဟု အထွေထွေ ညီလာခံမှ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထိုစာရွက်စာတမ်းများကို ပြည်တွင်း၌ ရရှိခြင်းမှာမူ နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံ သိသာစွာ ကွဲပြားကြသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် အစိုးရ တာဝန်ရှိသူများသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ၎င်းတို့ အတည်ပြု လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော စာချုပ်များ အောက်တွင် လိုက်နာရမည့် တာဝန်များကို ကောင်းစွာ နားလည် ကြသည်။ ပြဿနာမှာ ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရမည့် အရာရှိများ၊ တရားသူကြီးများ အစရှိသူတို့ထံ ဖြန့်ဝေနိုင်မှု ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများရှိ အဆိုပါ ပုဂ္ဂိုလ်များ သည် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများ၏ စကားရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ရင်းနှီးမှု မရှိကြပေ။ ထို့ပြင် တစ်ခါတရံတွင် တရားသူကြီးများမှ “တိုင်းတပါး” မှလာသော ဥပဒေများကို သုံးစွဲရန် ဝန်လေးတတ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် ထိုဥပဒေနှင့် ပတ်သက်သော အသေးစိတ် ဥပဒေ နောက်ခံ သီအိုရီကို မသိသည့်အခါ ဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စ၏ အဓိက သော့ချက်မှာ ပြည်တွင်းတွင် အကောင် အထည်ဖော်ခြင်း ဖြစ်သည်။ စာချုပ်စာတမ်း တစ်ခုသည် ပြည်တွင်း ဥပဒေနှင့် ပေါင်းစပ်လိုက်ပါက နိုင်ငံတော်မှ ၎င်းတွင် ပါဝင်သော အချက်များကို သိသာထင်ရှားစွာ ထောက်ခံမှု ပြုရသောကြောင့် ထိုစာချုပ်စာတမ်းကို နိုင်ငံတွင်းတွင် စည်းကြပ်ရန် ပို၍ ဖြစ်နိုင်မည်။ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများသည် တစ်ခုတည်း ဖြစ်သည်ဟူသော အဆိုနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် ပြည်တွင်း ဥပဒေနှင့် မပေါင်းစပ်သရွေ့ အသက်ဝင်ခြင်း မရှိဟူသော အဆို များကို (Monism and dualism) ဆွေးနွေးရန်မှာ ဤစာအုပ်၏ ဘောင်အပြင်သို့ ရောက်သွားမည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ (သို့) ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများကို ပြည်တွင်းဥပဒေများနှင့် စနစ်တကျ ပေါင်းစပ် လိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် တရားသူကြီးများမှ ထိုဥပဒေကို ကျင့်သုံးရမည် ဖြစ်ပြီး ထိုစာချုပ်စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးများလည်း လက်တွေ့ရရှိလာကြမည် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ လူမျိုးရေး ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီသည် သဘောတူစာချုပ်ကို ပြည်တွင်းဥပဒေများနှင့် ပေါင်းစပ်လိုသော နိုင်ငံများအတွက် နမူနာ ဥပဒေ ပုံစံများ ရေးဆွဲပေးသည်။ လူတစ်ဦးသည် မည်သည့် နိုင်ငံမှ ပြည်တွင်း ဥပဒေများကို မဆို ဖတ်ရှု လေ့လာပါက ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများကို အမြောက်အမြား ရည်ညွှန်းကိုးကား ထားခြင်းများ တွေ့ရခဲလိမ့်မည်။ ကိုးကားချက်များကို နိုင်ငံမှ ၎င်း၏ လုပ်ရပ်များအပေါ် မှန်ကန်ကြောင်း သက်သေပြသည့် အခါတွင်သာ တွေ့ရလေ့ရှိသည်။ ဥပမာ ၎င်း၏ လုပ်ရပ်သည် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေ (သို့) လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပု သဘောတူစာချုပ် (သို့) ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အစရှိသည်တို့နှင့် မဆန့်ကျင်ကြောင်း ဖော်ပြခြင်းများ ဖြစ်သည်။ အခြား နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများသည်လည်း ယင်းကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ လက်ရှိ တည်ရှိနေသော အခြေအနေအရ “ကမ္ဘာကြီးသည် လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများ၊ စိတ်ကူးယဉ် စံနှုန်းများနှင့် ပြည့်နှက်နေသည်။ သို့သော် နိုင်ငံရေး စိတ်ဆန္ဒနှင့် စည်းကြပ်မှုများ

တော့ လိုအပ်သေးသည်။” ဟူသည့် အဆိုမှာ မှန်ကန်နေသည်ဟုပင် ဆိုရမည် (Steiner, H, p 53)။

အမှုတွဲများ

.....

Broniowski v Poland (Applicn 31443/96) ECHR 2004-V.
Cyprus v Turkey, 2 DR 125 (1975).
Denmark v Greece (Applicn 3321/67), CM Res DH (70) 1.
Georgia v Russian Federation, Preliminary Objections, Judgment, ICJ Reports 2011, p 70 (judgment 1 April 2011).
Guedson v France, HRC 1990, UN Doc CCPR/C/39/D/219/1986.
Ireland v United Kingdom, Ser A, No 25 (1978).
Norway v Greece (Applicn 3322/67), CM Res DH (70) 1.
Sweden v Greece (Applicn 3323/67), CM Res DH (70) 1.
 အမှုတွဲများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....

Adham, J, and Said, T, 'What price the right of individual petition: Report of the Evaluation Group to the Committee of Ministers on the European Court of Human Rights' (2000) *European Human Rights Law Review* 169-74.
 Alston, P, *Effective Functioning of Bodies Established Pursuant to United Nations Human Rights Instruments: Final Report on Enhancing the Long-Term Effectiveness of the United Nations Human Rights Treaty System*, UN Doc E/CN.4/1997/74, 27/3/97.
 Alston, P, and Crawford, J, *The Future of UN Human Rights Treaty Monitoring* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000).
 Annan, K, *Effective Functioning of Human Rights Mechanisms: Treaty Bodies: Report of the Secretary-General on the Consultations Conducted in Respect of the Report of the Independent Expert on Enhancing the Long-Term Effectiveness of the United Nations Human Rights Treaty System*, UN Doc E/CN.4/2000/98.
 Annan, K, *In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All*, UN Doc A/59/2005.
 Arambulo, K, *Strengthening the Supervision of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: Theoretical and Procedural Aspects* (Antwerp: Intersentia, 1999).
 Bailey, P, 'Implementing human rights: The way forward' (1999) 5(2) *Australian Journal of Human Rights* (www.austlii.edu.au/au/journals/AJHR/1999).
 Bayefsky, A, *Report on the UN Human Rights Treaties: Facing the Implementation*

Crisis, first report of the Committee on International Human Rights Law and Practice, International Law Association, Helsinki Conference 1996, reproduced in A Bayefsky (ed), *The UN Human Rights Treaty System in the 21st Century* (The Hague: Kluwer, 2000), pp 681-99.

Bayefsky, A, (ed), *The UN Human Rights Treaty System in the 21st Century* (The Hague: Kluwer, 2000).

Bayefsky, A, *How to Complain to the UN Human Rights Treaty System* (Hague: Kluwer, 2003).

Boerefijn, I, 'Towards a strong system of supervision: The Human Rights Committee's role in reforming the reporting procedure under Article 40 of the Covenant on Civil and Political Rights' (1999) 17(4) *Human Rights Quarterly* 766-93.

Boerefijn, I, *The Reporting Procedure Under the Covenant on Civil and Political Rights* (Antwerp: Intersentia, 1999).

Boniface, DJ, 'More changes proposed in addition to the changes already proposed: The Human Rights and Responsibility Commission – a friend in need?' (1999) 5(1) *Australian Journal of Human Rights* (www.austlii.edu.au/au/journals/AJHR/1999).

Bruderlein, C, and Gassman, P, 'Managing security risks in hazardous Missions: The challenges of securing United Nations access to vulnerable groups' (2006) 19 *Harvard Human Rights Journal* 235-56.

Buergenthal, T, 'A court and two consolidated treaty bodies' in A Bayefsky (ed), *The UN Human Rights Treaty System in the 21st Century* (The Hague: Kluwer, 2000), pp 299-302.

Butler, A, 'Legal Aid before Human Rights Treaty monitoring bodies' (2000) 49 *International and Comparative Law Quarterly* 360-89.

Butler, F (ed), *HR Protection: Methods and Effectiveness* (The Hague: Kluwer, 2001).

Conforti, B, and Francioni, F, *Enforcing International Human Rights in Domestic Courts* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1997).

Connors, J, 'An Analysis and Evaluation of the System of State Reporting' in A Bayefsky (ed), *The UN Human Rights Treaty System in 21st Century* (The Hague: Kluwer, 2000), pp 3-21.

Craven, M, 'Humanitarianism and the quest for smarter sanctions' (2002) 13(1), *European Journal of International Law* 43-61.

Douzinas, C, *The End of Human Rights* (Oxford: Hart, 2000).

*Egan, S, 'Reflecting on the role of international communications in implementing human rights' (1999) 5(2) *Australian Journal of Human Rights* (www.austlii.edu.au/au/journals/AJHR/1999).

Fitzpatrick, J, 'Human rights fact-finding' in A Bayefsky (ed), *The UN Human Rights Treaty System in the 21st Century* (The Hague: Kluwer, 2000), pp 65-95.

Van Genugten, WJM, and de Groot, GA, *United Nations Sanctions* (Antwerp: Intersentia, 1999).

Gordon, J, 'When intent makes all the difference in the world: Economic sanctions on Iraq and the accusation of genocide' (2002) 5 Yale Human Rights and Development Journal (www.law.yale.edu/academics/vol5.htm).

Hossain, K, et al (eds), *HR Commissioners and Ombudsman Offices: National Experiences Throughout the World* (The Hague: Kluwer, 2001).

McGoldrick, D, *The Human Rights Committee* (Oxford: Oxford University Press, 1991).

Nowak, M, 'The UN High Commissioner for Human Rights: A link between decisions of expert monitoring bodies and enforcement by political bodies' in A Bayefsky (ed), *The UN Human Rights Treaty System in the 21st Century* (The Hague: Kluwer, 2000), pp 251-4.

O'Connell, M, 'Debating the law of sanctions' (2002) 13(1) European Journal of International Law 63-79.

Pentassuglia, G, 'Monitoring minority rights in Europe: The implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities with special reference to the role of the Advisory Committee' (1999) 6(4) International Journal of Minority and Group Rights 417-62.

Pillay, N, *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the Strengthening of the Human Rights Treaty Bodies pursuant to Assembly Resolution 66/254*, UN Doc A/66/860, 26/12/2012.

Risse, T, Ropp, SC, and Sikkik, K (eds), *The Power of Human Rights: International Norms and Domestic Change* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999).

Schmidt, M, 'Servicing and financing human rights supervision' in P Alston and J Crawford (eds), *The Future of UN Human Rights Treaty Monitoring* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), pp 481-98.

*Shelton, D, *Remedies in International Human Rights Law* 3rd edn (Oxford: Oxford University Press, 2015).

Smith, A, 'The unique position of national human rights institutions: A mixed blessing' (2006) 28(4) Human Rights Quarterly 904-46.

Steinter, H, 'Individual claims in a world of massive violations: What role for the Human Rights Committee?' in P Alston and J Crawford (eds), *The Future of UN Human Rights Treaty Monitoring* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), pp 15-53.

Symonides, J, *Human Rights: International Protection, Monitoring and Enforcement* (Aldershot: Ashgate 2003).

Tistounet, E, 'The problem of overlapping among different treaty bodies' in P Alston and J Crawford (eds), *The Future of UN Human Rights Treaty Monitoring* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), pp 383-401.

Williams, D, 'Reforming human rights treaty bodies' (1999) 5(2) *Australian Journal of Human Rights* (www.austlii.edu.au/au/journals/AJHR/1999).

Websites

---

www.ohchr.org – contains links to the treaties, the Committees, and other related materials.

www2.ohchr.org/english/bodies/petitions/index.htm – United Nations' Individual communications.

www.ohchr.org/english/bodies/chr/complaints.htm – UN Communications under extra-conventional mechanisms.

www.coe.int – the Council of Europe.

www.oas.org – the Organization of American States.

www.au.int – The African Union.

(၁၁) အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ အထွေထွေမှတ်ချက်များ

စာအုပ် ဤနေရာအထိ အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များကို အကာအကွယ်ပေးသည့် အင်စတီကျူးရှင်းပိုင်းဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံအကြောင်း၊ မူဘောင်အကြောင်း အသားပေး ဆွေးနွေးလာခဲ့သည်။ အခွင့်အရေးများအား ပြဋ္ဌာန်းပေးထားသည့် အဓိက လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများကိုလည်း ဆွေးနွေးခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့် များအပေါ် နိုင်ငံတော်၏ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုကို ထိန်းချုပ်ရန် စည်းဘောင်များ ခတ်ပြီးနောက် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများကပြောသည့် အဓိက အကြောင်းအရာများကို ဦးစားပေး လေ့လာပါမည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ တစ်စိတ်တဒေသ ဖြစ်ပြီး နက်ရှိုင်းသော ဒဿနိကဗေဒ အရင်းအမြစ် အနေဖြင့် (deep philosophical roots) ရှိသော်လည်း သက်တမ်းနုသေးသည့် ဥပဒေစနစ်တစ်ခုအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေကြဆဲ ဖြစ်သည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ကျွန်ုပ်တို့ မှ တားမြစ်ချက်များကဲ့သို့ တချို့သော အစိတ်အပိုင်းများသည် အတန်အသင့် ဖွံ့ဖြိုးနေပြီး ဖြစ်သော်လည်း အလုပ်အကိုင်ရှိပိုင်ခွင့်ကဲ့သို့သော အချို့ အစိတ်အပိုင်း များသည် ဘောင်အကျဉ်းအကျယ်၊ သက်ရောက်မှု စသည်တို့တွင် အနက်အဓိပ္ပာယ် ရှင်းလင်းမှု နည်းနေသေးသည်။ အသစ်အသစ်သော လူ့အခွင့်အရေးများသည် ပုံမှန် ထွက်ပေါ်နေပြီး သဘောတရားကို ရေးသားသတ်မှတ်ခြင်းအား အကျယ်ချဲ့ ပေးနေသည်။

ရွေးနုတ်ထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးအချို့၏ အကြောင်းအရာကို အခန်း ၁၂ မှ ၂၂ တွင် မဆွေးနွေးမီ အမျိုးမျိုးသော လူ့အခွင့်အရေးများတွင်ရှိနေသော ကန့်သတ်ချက်များ၊ နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံအနေနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေက ချမှတ်သော တာဝန်မှ သွေဖည်နိုင်သည့် အတိုင်းအတာတို့၏ သဘောသဘာဝကို ဦးစွာ လေ့လာကြည့်ရန် လိုပါသည်။

၁၁.၁ အခွင့်အရေးများတွင် ပါဝင်သည့် အရာများ

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများသည် ၎င်းတို့၏ပင်ကိုသဘာဝအရ လူမျိုး၊ ဘာသာစကား၊ ကျား/မ ဖြစ်မှု၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ သို့မဟုတ် လူမျိုးစု စသည်တို့အပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိဘဲ လူတိုင်းအတွက် တပြေးညီ အကျုံးဝင်သည်။ ဤအချက်သည် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း မူကြမ်း ရေးဆွဲသူများ အတွက် ကြီးမားသော ပြဿနာတစ်ခု ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ထိုပြဿနာမှာ မတူညီသော ယုံကြည်မှုများ၊ ထုံးထမ်းစဉ်လာများ၊ ယဉ်ကျေးမှု များမှ လက်ခံနိုင်သော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ ဘုံသတ်မှတ်ချက်တစ်ခု၊ ဆက်ဆံရမည့် အနိမ့်ဆုံး စံနှုန်းတစ်ခု ညှိယူသတ်မှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ စံနှုန်းတစ်ခု သတ်မှတ်ခြင်း သည်လည်း သူနည်းသူဟန်နှင့် ပြဿနာရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သတ်မှတ်လိုက်သည့် အခွင့်အရေး စု တစ်ရပ် တည်ရှိနေခြင်းသည် မည်သို့သော ထိရောက်မှုမှ မရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်စေမည့် အနိမ့်ဆုံး စံနှုန်းဖြစ်၍ မရပေ။ (ယင်းအခွင့်အရေးများ မရှိသကဲ့သို့ ပါးလျသွားလျှင်လည်း အဓိပ္ပာယ် မရှိတော့ပေ။) အပြောကျယ်မှုအပိုင်းကို ပြောလျှင် (အခန်း ၄ တွင်ဖော်ပြထားသည့် အတိုင်း) ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးများထဲမှ အများအပြားသည်

နိုင်ငံများက ကြီးပမ်းဆောင်ရွက်သည့် မျှော်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များ ဖြစ်သည်။ ယခုကဲ့သို့ စံနှုန်းချမှတ်ခြင်းမျိုးတွင် မွေးရာပါပြဿနာရှိသည်။ အကြောင်းမှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို တိုးမြှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရန် မည်သည့်အချိန်တွင် တာဝန်ရှိကြောင်း ပြသရန် ခက်ခဲသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များအပေါ် နောက်ထပ် စွပ်စွဲသည့် ဆက်စပ်နေသော စွပ်စွဲချက် တစ်ခုမှာ တိကျမှု အားနည်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြဌာန်းချက်များ၏ ဘောင်အကျယ်အဝန်းအား လူ့အခွင့်အရေးများ၏ တဖြည်းဖြည်းချင်း တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် သဘောသဘာဝနှင့်အညီ အချိန်နှင့်အမျှ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာမည်ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆို၍ရသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်း တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ ရရှိခံစားနိုင်သော လူ့အခွင့်အရေးများလည်း ပိုမို၍ များပြားလာပြီး ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ စံနှုန်းများ၊ ကမ္ဘာ့စံနှုန်းများလည်း ပြောင်းလဲလာတတ်သည်။ လူ့အခွင့် အရေးများသည် မရွေ့မလျားပဲ တစ်နေရာတည်းတွင် ရပ်တန့်နေခြင်း မဟုတ်ပေ။ လူ့အခွင့်အရေး များသည် ပင်ကိုသဘာဝအရ အလျော့အတင်းရှိပြီး ၎င်းတို့၏ အဓိပ္ပာယ်သည်လည်း အချိန်နှင့် လိုက်၍ ပြောင်းလဲတတ်သည်။ ဤသည်မှာ ရှောင်လွှဲ၍ မရပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိုင်ငံများက လက်ခံသည့် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးပိုင်းဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်များ၊ သီအိုရီများအား ဥပဒေအသွင်ဖြင့် ကိုယ်စားပြုဖော်ဆောင်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ရေးသားထားသော စာသားများသည် ပြင်ဆင်သည့်အဆင့်၌ သဘောတူညီချက်များကိုသာ ထင်ဟပ်၍ လူ့အခွင့်အရေးနောက်ကွယ်တွင်ရှိသည့် အလုံးစုံသော အတွေးအခေါ်များကို ဖော်ပြ ခြင်းမှာ မစွမ်းသာပေ။ ထိုကဲ့သို့ ယေဘုယျဆန်သည့် မူအပေါ် အမှီသဟည်းပြုခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်၊ ကြီးကြပ်သည့် အဖွဲ့များအား လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများနှင့် ဆက်စပ်သော ပြဌာန်းချက်များကို အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာမည်ဟု ယူဆချက်မျိုးဖြင့် အသုံးပြုနိုင်စေသည်။ နိုင်ငံများသည် အချို့သော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို လိုက်နာမှု ရှိ/မရှိကို လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ စောင့်ကြည့်ရာတွင် ဥပမာ ကုလသမဂ္ဂ စာချုပ်စာတမ်း အဖွဲ့အစည်းများမှ အထွေထွေမှတ်ချက်များ၊ အကြံပြုချက်များကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားသည်။ ဤနည်းလမ်းသည် စာချုပ်စာတမ်း အဖွဲ့အစည်းများအား ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာကဲ့သို့သော နယ်ပယ်များကိုစွ ပြဿနာအသစ်များကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်း နိုင်စေသည်။

လူတချို့က တိကျရှင်းလင်းမှု မရှိသည့်အချက်သည် လက်ရှိ လူ့အခွင့်အရေးစနစ်၏ အားနည်းချက် ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ကြသော်လည်း အခြားတချို့ကမူ ဤအချက်ကိုပင် အားသာချက်တစ်ခုအဖြစ် မှတ်ယူကြသည်။ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများသည် ဥပဒေသများ မဟုတ်ဘဲ အချိန်ကာလနှင့်အမျှ ကြီးထွားပြောင်းလဲနေကြသည့် မူဘောင်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဥပဒေများ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်ရာ၌ တစ်ခုတည်းသော အတားအဆီးမှာ ဘုံသဘောတူညီချက် မရနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မည်သည့် နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသအဖွဲ့အစည်းမဆို အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ ဘုံဆန္ဒသဘောဖြင့်သာ လှုပ်ရှားနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များသည် မကြာသေးသည့် ကာလများအတွင်း တွေ့နိုင်သည့် အချိန်ကာလနှင့်အမျှ တိုးတက်ပြောင်းလဲမှု သဘောတရားဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်သည် သာမကများ ဖြစ်သည်။

၁၁.၂ နိုင်ငံများ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အခြားသော ကန့်သတ်ချက်များ

နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ သဘောသဘာဝအရ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများကို အောင်မြင်စွာ ဖော်ဆောင်ရန် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများ၏ သဘောဆန္ဒလည်း လိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းတစ်ခုကို လက်ခံသည် ဆိုလျှင်တောင် မည်သည့် အစိတ်အပိုင်းကို လက်ခံမည်၊ မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းကို ငြင်းပယ်မည်ကို ရွေးချယ်နိုင်ကြသေးသည်။ အစိုးရအပြောင်းအလဲများ၊ မတည်ငြိမ်မှုများကြောင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းတစ်ခုမှ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် နုတ်ထွက်နိုင်သည်။ သို့မဟုတ် အဆိုပါ စာချုပ်စာတမ်းများအား အပြီးအပိုင်ပင် နုတ်ထွက်သွားတတ်သည်။ ထို့အပြင် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ၏ ပင်ကိုသဘောအရပင် နိုင်ငံများကို တစ်စုံတစ်ခုသော အတိုင်းအတာအထိ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ပေးထားရသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးများသည် အကြွင်းမဲ့ မဟုတ်ဘဲ အမျိုးသားလုံခြုံရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လူထုကျင့်ဝတ် သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး စသည့် အခြေအနေများအပေါ် မူတည်၍ ကန့်သတ်နိုင်သည်။

၁၁.၂.၁ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်

နိုင်ငံများသည် လူ့အခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ တစ်စုံတစ်ခုသော အတိုင်းအတာအထိ အလျော့အတင်း လုပ်နိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ပြောရလျှင် လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများသည် ကျောက်စာထွင်းထားသကဲ့သို့ အသေရေးမှတ်ထားခြင်း မဟုတ်ချေ။ အခွင့်အရေးများ အားလုံးသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများက ချမှတ်ထားသည့် ကန့်သတ်ချက်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲရသည်သာ ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် နိုင်ငံအဆင့် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ၊ ဒေသအဆင့် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများက ၎င်းတို့ကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုသည့်အခါ နိုင်ငံတကာအခွင့်အရေးများကို ဘောင်ကန့်လိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မဖွင့်ဆိုသင့်ဟု ဖော်ပြထားကြရာ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစနစ်၏ ရှေ့တန်းရောက်မှုကိုလည်း အသိအမှတ် ပြုထားသည်။ ထိုသို့ဆိုစေကာမူ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်များသည် တိကျမှု နည်းပြီး လိုက်နာစေရန် လုပ်ဆောင်ရာတွင် ပို၍ခက်ခဲသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတကာ စာချုပ် စာတမ်းများက ၎င်းတို့ကို အသုံးပြု၍ နိုင်ငံ့ဥပဒေများက ပြဋ္ဌာန်းထားသော ပို၍ကောင်းမွန်သော အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ခြင်းမျိုး မပြုလုပ်သင့်ဟုလည်း ဆိုထားသည်။ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူ စာချုပ်သည် ဤအချက်ကို ထင်ဟပ်ပြသည့် နမူနာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ "တတ်နိုင်သလောက်" ၊ "နိုင်ငံ့ဥပဒေနှင့်အညီ" ၊ "လိုအပ်သလို" စသည့် စကားရပ်များသည် အထက်တွင် ပြောခဲ့သည့် အလျော့အတင်း ပေးထားခြင်းကို ဖော်ပြနေသည်။ နိုင်ငံများက လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများကို ထောက်ခံလာရန် ထိုသို့ အလျော့အတင်း လုပ်ခွင့် ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင်လည်း အကန့်အသတ်များ ရှိနေကြောင်း သတိပြုမိကြစေလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်သည်သာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ၏ အဓိက ဝိသုကာ ဖြစ်ရာ သင့်တင့် လျောက်ပတ်သလို၊ အခြေအနေအပေါ် မူတည်၍ လူ့အခွင့်အရေး ကျင့်သုံးမှုကို ကန့်သတ်နိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ထို့အပြင် စကားရပ် အသုံးအနှုန်း

တချို့သည်လည်း နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ ဥပဒေ အပေါ်တွင် မူတည်သည်။ အမျိုးသား (national) ဆိုသော စကားရပ်သည် နမူနာတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသား လုံခြုံရေး ခြိမ်းခြောက်ခံရလျှင် သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ အရေးပေါ်အခြေအနေတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာပါက နိုင်ငံတော်သည် အခြေ အနေနှင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ တုံ့ပြန်ရမည်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို နည်းသထက် နည်းအောင် လုပ်ဆောင်ရပေမည်။

ဒေသအဆင့် စနစ်များသည်လည်း အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများကို ရင်ဆိုင် ဖြေရှင်း ကြသည်ပင် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေးများ တရားရုံး၏ ဦးဆောင်ဦးရွက် ပြုမှုများ ကြောင့် နိုင်ငံများကို ပေးထားသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် margin of appreciation သည် ဥပပေပတိုက်တွင် ရှေ့အရောက်ဆုံး ဖြစ်သည်။ Margin of appreciation ဆိုသည်မှာ အစီအမံ တစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ခြင်း ရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ရာ၌ နိုင်ငံများကို ပေးထားသည့် အလျော့အတင်း လုပ်နိုင်မှု အတိုင်းအတာကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို ရည်ညွှန်းပြီး margin of appreciation ကို ကျင့်သုံးရန် တောင်းဆိုလေ့ ရှိတတ်သည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် ညစ်ညမ်း စာပေများဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ ထားမြစ်ထားသော စာအုပ်တစ်အုပ်နှင့် ဆက်စပ်၍ တရားဆိုင်ခဲ့ကြသည့် *ဟန်ဒီဆိုဒ် နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Handyside v United Kingdom)* အမှု၌ ဥပပေပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးက နိုင်ငံ အာဏာပိုင်များသည် မိမိတို့နိုင်ငံများ၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်နှင့် တိုက်ရိုက်ထိတွေ့ ဆက်ဆံ နေကြသည့်အတွက် ပြည်သူ့ အကျင့်စာရိတ္တဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို ပိုမို နားလည် နိုင်သည် ဟု အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရမည့် မူလ တာဝန်သည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများအပေါ် ကျရောက်သည်။ ဒေသအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများသည် ကြီးကြပ်ပေးသည့် အခန်းကဏ္ဍ၌သာ ပါဝင်ကြသည်။ မည်သည့် နိုင်ငံတကာ တရားရုံးကမျှ နိုင်ငံအဆင့် တရားရုံးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ အပေါ် သုံးသပ်နိုင်သည့် အယူခံရုံးများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိပေ။ နိုင်ငံများ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ် ခွင့်ကို ဖန်တီးထားခြင်းသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအား ဥပပေပ သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်လာစေခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ အချုပ်အခြာ အာဏာကို လေးစားပြီး ကျင့်ဝတ်စာရိတ္တနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံအဆင့် စံနှုန်းများကို အသိအမှတ် ပြုသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကက်သလစ်ဘာသာဝင် နိုင်ငံများတွင် ကွာရှင်းမှုများ တားမြစ်ထားသည်ကို ဆက်လက် ကျင့်သုံးနိုင်ပြီး အခြားသောနိုင်ငံ အများအပြား တွင် အိမ်ထောင်သစ်ပြုခြင်း ခွင့်ပြုသည့် အလေ့အကျင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်း ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ နိုင်ငံများ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်၏ အထင်ရှားဆုံး ဥပမာများအား အခွင့်အရေးအများအပေါ် စိန်ခေါ်မှု အသစ်များနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတို့၌တွေ့ရသည်။ လိင်တူဆက်ဆံသူများနှင့် လိင်ပြောင်း ပုဂ္ဂိုလ်များ နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများထဲတွင် တွေ့ရသည်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပပေပတိုက်တွင် လိင်တူများအကြား ဆက်ဆံရေးကို ထားမြစ်ထားခြင်းအား လက်မခံကြတော့ပေ (*ဒါဂျီယွင် နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံအမှု (Dudgeon v United Kingdom)*)၊ *အေဒီတီနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံအမှု (ADT v United Kingdom)* တို့ကို ရှုပါ။) လိင်ပြောင်းပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခြေအနေသည်လည်း များစွာတိုးတက်လာပြီး ဟု ဆိုနိုင်သည် (*ရီးစ်နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ အမှု (Rees v United Kingdom)*)၊ *ကော်စီနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ အမှု (Cossey v United Kingdom)*)၊ *ရှက်ဖီး၊ ဟော်ရှန်နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံအမှု (Sheffield and*

Horsham v United Kingdom) တို့တွင် ရှု။) နိုင်ငံများ ကျင့်သုံးနိုင်သည့် Margin of appreciation သည် သက်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် မှီ၍ ပြောင်းလဲမှု ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ ကိုယ်ပိုင်ကိစ္စ (private life) နှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်မှ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်များ မရှိပေ။ သို့သော် ဥပမာ အိမ်ထောင်ပြုခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ (နိုင်ငံတော်မှ အိမ်ထောင်ပြုရန် ဥပဒေအရ လိုအပ်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို သတ်မှတ်နိုင်သည်) နိုင်ငံတော်၏ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ကို အတိုင်း အတာတစ်ခုအထိ ခွင့်ပြုထားသည်။ အမျိုးသား လုံခြုံရေးနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် အခြေအနေသည် ယခုအခန်း၏ နောက်ပိုင်းတွင် ဆွေးနွေးထားသကဲ့သို့၊ ဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်ကို ဆိုင်းငံ့ထားနိုင်သည်။ ဥပမာ အကြမ်းဖက် ခြိမ်းခြောက်မှု တစ်ခုခုအား သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံမှ အလွယ်တကူ ဖော်ထုတ်နိုင်သည့်အတွက် ယင်းအပေါ် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ အနှောင့်အယှက် ပြုနိုင်ခြေနည်းသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းအခြေအနေမျိုးတွင် နိုင်ငံတော်သည် ကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်ခွင့် ပိုမို၍ ရတတ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂစနစ် အတွင်း၌ပင် နိုင်ငံများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ကို ပိုမို၍ အသိအမှတ် ပြုလာကြသည် (ဥပမာ *ဟားဇ်ဘာ့နှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် ဖင်လန်နိုင်ငံ အမှု (Hertzberg and ors v Finland)*) စာပိုဒ် ၁၀.၃ တွင် ရှုပါ။)။ ပြောရလျှင် ထိုသို့ ဖန်တီးထားခြင်းသည် အကောင်အထည် ဖော်နိုင်သော နိုင်ငံတကာအခွင့်အရေးများ၏ အကျိုးဆက်ပင် ဖြစ်မည် ထင်သည်။ အချို့နိုင်ငံများက အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များသည် ဆိုင်ရာ နိုင်ငံအသီးသီး၏ ဖွံ့ဖြိုးမှုအဆင့်နှင့် အခြားသော အခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သည်ဟု ပြောလာကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဥပမာ တရုတ်နိုင်ငံသည် မိမိနှင့် အခြားသော နိုင်ငံများကိုယ်စား မကြခဏ ထိုသို့ ပြောဆိုတတ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

နိုင်ငံတကာမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း

နိုင်ငံများမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်သည်ကို တချို့သော ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ (ဥပမာ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှုများ) လက်ခံမှု ပိုများသည်။ ကာကွယ်ရန် တာဝန် (responsibility to protect သို့မဟုတ် R2P) အရ နိုင်ငံများ အနေဖြင့် မိမိတို့ အချုပ်အခြာ အာဏာ နယ်နိမိတ်အတွင်း နေထိုင်ကြသော လူပုဂ္ဂိုလ်များအပြင် အခြားနိုင်ငံများရှိ လူပုဂ္ဂိုလ်များ ကို အကာအကွယ်ပေးရန် လုပ်ဆောင်ရသည်များလည်း ရှိနိုင်သည်။ ဤအကြောင်း ရေးသား ထားသည်များကို အီပင်စ်နှင့် ဆာနောင် (Evans and Sahnoun) တို့ ရေးသားသည့် ကြားဝင် ဖျန်ဖြေခြင်းနှင့် နိုင်ငံများ၏ အချုပ်အခြာ အာဏာဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကော်မရှင်၏ ၂၀၀၁ ခုနှစ် အစီအရင်ခံစာတွင် တွေ့နိုင်သည်။ လတ်တလော ဥပမာများကို လေ့လာဖတ်ရှုလိုပါက လစ်ဗျား နိုင်ငံရှိ အရပ်သားများ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက်၊ ၁၉၇၄ နှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ဘရွန်ဒီနိုင်ငံ၌ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အကြမ်းဖက်မှုအပေါ် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း၏ တုံ့ပြန်မှုတို့ကို လေ့လာ နိုင်သည်။ အဆိုပါမှုများသည် နိုင်ငံများ၏ နယ်မြေအချုပ်အာဏာတည်တံ့မှုကို လေးစားရမည်ဟူသော အယူအဆနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။ အထက်ဖော်ပြပါလုပ်ရပ်များက နိုင်ငံများသည် မိမိတို့

နယ်နိမိတ်အတွင်း အခွင့်အရေးများကို လေးစားရန် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အား အခြားနိုင်ငံများ က စစ်ရေးအားဖြင့် စိန်ခေါ်နိုင်ပါသလား၊ မေးခွန်းထုတ်နိုင်ပါသလား။

၁၁.၂.၂ အခွင့်အရေးများ ပွတ်တိုက်ခြင်း

လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ အသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခွင့်တို့သည် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို မထိပါးမှသာ ကျင့်သုံးနိုင်သည့် အခွင့်အရေးများ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အခွင့်အရေး နှစ်ခုအကြား ဟန်ချက်ညီအောင် ထိန်းပေးရန်လည်း လိုအပ်ကောင်း လိုအပ်ပေလိမ့်မည်။ ဥပမာ ကူးစက်ရောဂါရှိနေသူ တစ်ဦးအား အခြားသူများ၏ ကျန်းမာရေးကို ငဲ့ကွက်ပြီး ထိန်းသိမ်းထားရန် လိုအပ်ကောင်း လိုအပ်နိုင်သည်။ ထိုနည်းတူစွာ သတင်းစာတစ်စောင်အား လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ပိတ်ပင်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်ရေး လျှို့ဝှက်ပိုင်ခွင့်၊ တစ်စုံတစ်ဦး၏ မိသားစုဘဝ၊ တရားမျှစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်တို့ကို ငဲ့ညှာပြီး အကြောင်းအရာ တစ်ခုခုကို ရေးသားထုတ်ဝေခြင်းမှ တားဆီးရသည်များလည်း ရှိကောင်းရှိနိုင်သည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေများတွင် မည်သည့် အခွင့်အရေးကို ဦးစားပေးသင့်သည်ကို ဆုံးဖြတ်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးများသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု လုံးဝသီးခြား ဖြစ်မနေသည့် အချက်ကို ထောက်လျှင် အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များအား သက်ဆိုင်ရာ အခြေအနေ၊ အချက်အလက်များအားလုံးကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားပြီး ကိစ္စ တစ်ခုချင်းစီ အလိုက်သာ စဉ်းစား ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ ထိုသို့ဆုံးဖြတ်ခြင်းက လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများကို အဆင့်အတန်း ခွဲခြား သတ်မှတ်ပေးသည့် သဘောလည်း သက်ရောက်နိုင်သည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် ဥပဒေများ (တစ်သီးပုဂ္ဂလဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ) တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ပွတ်တိုက်ကြသကဲ့သို့ပင် အခွင့်အရေး တချို့သည် အချင်းချင်း ပဋိပက္ခ ဖြစ်ကြခြင်းမှာ လက်တွေ့ လိုအပ်ချက်ပင် ဖြစ်သည်။ မည်သည့် အခွင့်အရေးကို ဦးစားပေးရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရန်မှာ တရားရုံများ၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဆိုင်းငံ့၍ မရသော ဥပဒေများကို ဦးစားပေးပြီး အခြားသော အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်လျှင် နိုင်ငံများသည် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ပို၍ ကျင့်သုံးနိုင်ကြသည်။ ၎င်းနည်းတူ ပင်ကို သဘောအရပင် ကန့်သတ်ချက်များပါနေသည့် အသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခွင့် ကဲ့သို့သော အခွင့်အရေးများသည် ဆိုင်းငံ့၍ မရသော အခွင့်အရေးများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် အရေးပါမှု နည်းသည်။ အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ရာ၌ ကျင့်သုံးသည့် နည်းလမ်းများအပေါ် မူတည်၍ သင့်တင့်လျောက်ပတ်၍၊ အချိုးအဆ မျှတမှုကို သတိချပ်ရမည်ဖြစ်သည်။

၁၁.၂.၃ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း

အခွင့်အရေးများ ဆိုင်းငံ့ထားနိုင်ခွင့်သည် နိုင်ငံများအား အလွန်ဆိုးရွားသည့် အရေးပေါ် အခြေအနေများတွင် တချို့သော လူ့အခွင့်အရေးများအတွက် တာဝန်ယူမှုကို အချိန်ကာလ တစ်ခုအထိ ကန့်သတ်ခွင့်ပြုသည်။ 'နိုင်ငံတစ်ခုလုံးအပေါ် ကျရောက်သည့် အရေးပေါ် အခြေအနေ ဆိုက်ရောက်နေချိန်၊ ထိုအရေးပေါ် အခြေအနေအား နိုင်ငံတော်ကိုယ်တိုင် ကြေညာထားသည့်

အခါမျိုး၌ ယခုသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည့် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ သည် အခြေအနေအရ လိုအပ်သလို စာချုပ်ပါတာဝန်ဝတ္တရားများမှ ဆိုင်ခွင့်ရှိသည့် လုပ်ရပ်များကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည်' (အပိုဒ် ၄(၁)။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်၊ အပိုဒ် (၁၇) တွင်လည်း ရှုပါ။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်၊ အပိုဒ် (၂၇) တွင်လည်း ရှုပါ။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ခြင်း

လူတိုင်းသည် လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ခွင့်နှင့် ဘာသာတရား ကိုးကွယ်ခွင့်တို့ အပြည့်အဝရကြလျှင် မည်ကဲ့သို့ အခြေအနေမျိုး ဖြစ်လာနိုင်မည်ကို စိတ်ကူး ပုံဖော်ကြည့်ပါ။ အုပ်စု တစ်စုက သူတို့၏ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းရှိ အခြားသော အုပ်စုများက စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်ဟု သတ်မှတ်သည့် အလေ့အထများကို ကျင့်သုံးရန် လိုအပ်သည်ဟု တောင်းဆိုလာပါက ဘာဖြစ်လာမည်နည်း။ ညှင်းပန်းနှိပ်စက်မှုများမှ အကာအကွယ် ရယူခွင့်ကဲ့သို့သော အခွင့်အရေးများကိုပင် ထိပါးသည့် အလေ့အကျင့်များကို တောင်းဆိုလာပါက ဘာဖြစ်လာမည်နည်း။ နိုင်ငံတကာစာချုပ်များသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို အဆိုပါ အခြေအနေမျိုးတွင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ခွင့် ပေးထားသည်။ တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုကို ဖော်ဆောင်ရသည့် ပြည်သူ့ရဲ၏ အခန်းကဏ္ဍသည်လည်း လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ ယုံကြည်ခွင့်၊ အကြောင်းမဲ့ ဖမ်းဆီးခံခြင်းမှ အကာအကွယ် ရယူခွင့်ကဲ့သို့ အခွင့်အရေးများကို ထိပါးနိုင်သည်။

ထိုနည်းတူစွာ လုံလောက်သော ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ရပိုင်ခွင့်သည်လည်း လူပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးအတွက် ချက်ချင်းလက်ငင်း မဟုတ်သည့်တိုင် တဖြည်းဖြည်း တိုးတက်ကောင်းမွန်လာသော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး အခြေအနေကို ဖန်တီးပေးရန် ကြိုးပမ်းနေသည်ကို တွေ့ရသည် (ဥပမာ ICESCR အပိုဒ် ၁၂)။ ဤအခွင့်အရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဆေးမှတ်တမ်းများကို စစ်ဆေးခြင်းနှင့် အခြားသော ပုဂ္ဂလိကဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ရယူခြင်းတို့ ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်နိုင်သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းများသည် အခြားသော အခြေအနေ တစ်ရပ်တွင် ပြစ်မှုမြောက်သည့် ကိုယ်ထိလက်ရောက် ကျူးလွန်မှုဟုပင် သတ်မှတ်နိုင်သည်။

လူသားအားလုံး အခွင့်အရေးအားလုံးကို ခံစားနိုင်အောင် အခြေအနေတစ်ရပ်ဖန်တီးရာ၌ ကြုံတွေ့ရမည့် အခက်အခဲများ၊ အခွင့်အရေးတချို့၊ လွတ်လပ်ခွင့်တချို့ကို ခံစားနိုင်စေရန် အခြားသော အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကန့်သတ်ပေးရမည့် အခြေအနေများကို ဆင်ခြင်စဉ်းစားကြည့်ပါ။

၁၁.၂.၃.၁ နိဒါန်း

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက အပိုဒ် ၄ သည် လူ့အခွင့်အရေးများ အကာအကွယ်ပေးသည့် စနစ် အတွက် 'လုံးဝ အရေးပါသည်' ဟု မှတ်ယူသည် (အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၉၊ စာပိုဒ် ၁)။ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသအဆင့် သဘောတူစာချုပ် အများအပြားသည် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ ဖြစ်နေချိန်နှင့် အရေးပေါ် အခြေအနေများတွင် အခွင့်အရေး ဆိုင်းငံ့ခွင့် ပေးထားသည်။ အဆိုပါ အခြေအနေသည် အခွင့်အရေးများကို ဆိုင်းငံ့ထားရန်အကြောင်း ခိုင်လုံသည်အထိ ဆိုးရွားပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး ထိန်းသိမ်းရေး အမြင်မှကြည့်လျှင် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း အတွက် စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ အခြေအနေတစ်ရပ် ဖြစ်နေရမည်။ အဖြစ်အပျက်တိုင်းသည် အဆိုပါ သတ်မှတ်ချက် များနှင့် မပြည့်မီပေ။ အခွင့်အရေး ဆိုင်းငံ့မှုတိုင်းသည် အခြေအနေ၏ လိုအပ်ချက်ထက် မပိုရပေ။ တနည်းအားဖြင့် အရေးပေါ်အခြေအနေကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်သည်ထက် အနည်းငယ် မျှပင် မပိုရပေ။ ဤကန့်သတ်ချက်များတွင် ဆိုင်းငံ့ကာလ၊ တည်နေရာနှင့် ဆိုင်းငံ့သည့် အကြောင်း အရာ ပမာဏတို့ ပါဝင်သည် (အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၉၊ စာပိုဒ် ၄)။

၁၁.၂.၃.၂ ဆိုင်းငံ့၍မရသော အခွင့်အရေးများ

အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ၏ တချို့သော အခွင့်အရေးများကို မည်သည့် အခြေအနေတွင်မျှ ဆိုင်းငံ့ထား၍ မရပေ။ ဥပမာ အသက်ရှင်နေထိုင်ခွင့်၊ ညည်းပန်းနှိပ်စက်မှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ ကျွန်ုပ်ပြု ခံရခြင်းမှ လွတ်လပ်ခွင့်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ခွင့်၊ ယုံကြည်ခွင့်၊ ကိုးကွယ်ခွင့် သို့မဟုတ် နောက်ကြောင်းပြန် ပြစ်ဒဏ်ပေးမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်တို့အား များသောအားဖြင့် ဆိုင်းငံ့ထား၍ မရချေ။ စစ်မက်များ ဖြစ်ပွားသည့်အခါ စစ်မက်ဆိုင်ရာ ဂျနီဗာ သဘောတူညီချက်၊ နှင့် ဟိတ်ဂ်သဘောတူညီချက်တို့ အသက်ဝင်လာပြီး လူသားချင်း စာနာရေး စံနှုန်းများအရ အရပ်သားများနှင့် စစ်တိုက်သူများကို အကာအကွယ် ပေးကြသည် (ဤအကြောင်း ကို အခန်း ၂ တွင် အကျဉ်း ဆွေးနွေးထားပါသည်)။ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေတွင် ဆိုင်းငံ့၍ မရသော အခွင့်အရေး တချို့ သတ်မှတ်ထားခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး ဝါစဉ်တစ်ခု ဖန်တီးထားသကဲ့သို့ ဖြစ်ပြီး တချို့ အခွင့်အရေးများသည် အခြားသော အခွင့်အရေးများထက် ပို၍ အရေးပါသည် ဟူသော အမြင်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အထွေထွေ မှတ်ချက် ၂၉ တွင် လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ သည် အပိုဒ် ၄ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဆိုင်းငံ့၍မရသော အခွင့်အရေးများစာရင်းကို တိုးချဲ့ ခဲ့သည်။ ကော်မတီ၏ ထင်မြင်ချက်အရ လွတ်လပ်စွာနေထိုင်ခွင့်၊ ငြင်းပယ်ခံထားရသော လူပုဂ္ဂိုလ်အားလုံး၏ လေးစားမှုနှင့် လူသားဆန်စွာ ဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့်၊ ပြန်ပေးဆွဲမှုများ၊ ဖမ်းဆီး ခေါ်ဆောင်သွားခြင်းများနှင့် အသိမပေးဘဲ ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းမှုများအပေါ် တားမြစ်ချက်များ၊ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများမှ တချို့ (အထူးသဖြင့် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ ဆက်ဆံခြင်း)၊ နှင်ထုတ်ခြင်း သို့မဟုတ် အကြောင်းမဲ့ လူမျိုးကို နေရာ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု သို့မဟုတ် လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေး အခြေခံသည့် အမုန်းတရား လှုံ့ဆော်ခြင်းများ အပေါ် တားမြစ်ချက်များသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ ဆိုင်းငံ့၍ မရသောမှုများ ဖြစ်သည်။ တချို့ သော အခွင့်အရေးများအား ဆိုင်းငံ့၍ မရသော အခွင့်အရေးများအဖြစ် သတ်မှတ်ထားရန် လည်း

လက်တွေ့ကျသည့် အကြောင်းအရင်းများ ရှိသည်။ ဥပမာ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးကို လုံးဝဥသံ ထိန်းသိမ်းရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မည်ကဲ့သို့သော အမျိုးသားအရေးပေါ် အခြေအနေများ ကျရောက်နေစေကာမူ ၎င်းကို အလျော်အစားလုပ်၍ မရပေ။ ထို့အပြင် တချို့သော အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ရန် အလွန်ပင်ခက်ခဲသည်။ ဥပမာ လွတ်လပ်စွာ စဉ်းစားတွေးခေါ်ခွင့်ကို မည်သို့မျှ ဆိုင်းငံ့၍မရပေ။ အခြားသော အခြေအနေများတွင်လည်း အခွင့်ရေးတစ်ခုကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးရန် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော နိုင်ငံတော်၏ အုပ်ချုပ်မှုလိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု ခြိမ်းခြောက်ခံရသည့် အခြေအနေ၊ ပြုလဲသွားသည့် အခြေအနေ တွင်လည်း နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကို ဆိုင်းငံ့ထား၍ မရချေ။

အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်တွင် ဆိုင်းငံ့ခြင်းဆိုင်ရာ အပိုဒ် မပါဝင်သည်မှာ စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းသော အချက်တစ်ချက်ဖြစ်သည်။ ဤအချက်သည် ပို၍ အံ့အားသင့်စရာ ဖြစ်နေသည်မှာ မကြာသေးသည့် အချိန်ကာလများအတွင်း အာဖရိကနိုင်ငံ အတော်များများသည် နိုင်ငံတကာ အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများအရ ဆိုင်းငံ့ခွင့် အကျုံးဝင် သည့် အခြေအနေများကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးများ အားလုံး သည် တစ်သားတည်းဖြစ်နေပြီး တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ခွဲခြား၍ မရဟူသော သဘောတရားကို အာဖရိကတိုက်တွင် လက်တွေ့ အကောင်အထည် ဖော်ကြရာ နိုင်ငံများအပေါ် ကျရောက်သည့် တာဝန်သည်လည်း ပို၍ ကြီးလေးသည်။ အာဖရိကတိုက် တရားရုံးကို တည်ထောင်ထားပြီးဖြစ်ရာ ပြည်သူ့ အရေးပေါ် အခြေအနေများတွင် အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်၍ အလျော့အတင်း လုပ်နိုင်မှုကို စဉ်းစားလာနိုင်စရာ အကြောင်းရှိသည်။ သို့သော် ဤကိစ္စ ဖြစ်လာနိုင်၊ မနိုင် စောင့်ကြည့်ရပေဦးမည်။

၁၁.၂.၃ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီသည် ၎င်း၏ အထွေထွေမှတ်ချက် အမှတ် ၅ တွင် နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၄ သည် ပြဿနာ တချို့ ဖြစ်စေကြောင်း လက်ခံထားသည်။ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်ကို အသိပေးရန်၊ ထို့ကြောင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို အသိပေးရန် လိုအပ်ချက်ကို အထူး အလေးပေးထားရာ နိုင်ငံများအနေဖြင့် အခွင့်အရေးများကို ဆိုင်းငံ့နိုင်သည့် အခြေအနေများကို ရွေးချယ်ရာ၌ တရားသေ သဘောကို လက်ကိုင်မထားသင့်ကြောင့် အလေး ပေး ဖော်ပြထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ အလိုအရ ဆိုင်းငံ့ထားမှုများ အားလုံးကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများက တင်သွားသည့် ပုံမှန် အစီအရင်ခံစာများတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြပြီး ကော်မတီက အဆိုပါ ဆိုင်းငံ့မှုများသည် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိ၊ မရှိ ဆန်းစစ်ရန် ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၄ ကို ကျင့်သုံးခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ပုံမှန် အစီအရင်ခံစာ တင်သွင်းရန် တာဝန်ကို ပယ်ဖျက်ပေးခြင်း မဟုတ်သည်ကို သတိပြုသင့်ပါသည်။

အခွင့်အရေးများ ဆိုင်းငံ့ခြင်းသည် အချိန်ကာလ အကန့်သတ်လည်း ရှိရပေမည်။ ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများသည် အဆိုပါ အခွင့်အရေး ဆိုင်းငံ့မှုများကို ပုံမှန် သုံးသပ်ပြီး ဆက်လက် ကျင့်သုံးရန် လို၊

မလို ဆန်းစစ်ရန် လိုပါသည်။ တချို့နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ထိုကဲ့သို့ ပုံမှန် သုံးသပ် ကြသည်များ ရှိသည်။ အခွင့်အရေး ဆိုင်းငံ့ထားမှုအား နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ တစ်စိတ် တစ်ဒေသ သို့မဟုတ် တစ်နိုင်ငံလုံးအပေါ် သက်ရောက်သည့် အခြေအနေ တစ်ရပ်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး လျှောက်ထားနိုင်သည်။ ဆိုင်းငံ့ထားမှုသည်လည်း အခွင့်အရေးများ အားလုံး သို့မဟုတ် အခွင့် အရေးတချို့ အပေါ်၌သာ အကျိုး သက်ရောက်မှု ရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ အကြမ်းဖက် လုပ်ရပ်များ၏ အန္တရာယ် ကျရောက်နေသည်ဟု ယူဆသော အခြေအနေ တစ်ရပ်တွင် သံသယရှိသူများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို ဆိုင်းငံ့ထားခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ဆိုထားစေကာမူ လူပုဂ္ဂိုလ်များထံမှ ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ခွင့်ကို ဥပဒေမဲ့ ရုတ်သိမ်း ခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ တရား နည်းလမ်းတကျ ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခြင်းမျိုး ဖြစ်စေရန် လိုအပ်သည့် အစီအမံများ ထားရှိရပေမည်။

အထက်တွင် ဆွေးနွေးထားခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း မည်သို့သော အခွင့်အရေးဆိုင်းငံ့မှုမျိုးမဆို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ စောင့်ကြည့်မှုကို ခံယူ ရပေမည်။ ထို့အပြင် အခွင့်အရေး ဆိုင်းငံ့မှုများကို လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းအားလုံးက ခွင့်ပြုထားခြင်း မဟုတ်ချေ။

၁၁.၂.၄ ခြွင်းချက်များ ထားခြင်း

ခြွင်းချက်များ ထားခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေတွင် ကပ်ဆိုးကြီးသဖွယ် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအတော်များများသည် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများအား ခြွင်းချက်များ၊ ကန့်သတ်ချက်များ ထား၍ အတည်ပြုကြသည်။ ခြွင်းချက်များသည် သတ်မှတ်ထားသော အခွင့် အရေးများ၏ ကျင့်သုံးမှုကို ကန့်သတ်ထားသည့် ဥပဒေ အာဏာရှိသည့် ရေးသားချက်များ ဖြစ်ရာ ၎င်းတို့သည် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများအား စာချုပ်တစ်ခုခုအရ တာဝန်ခံရမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့် ပေးသည်။

ခြွင်းချက်များသည် နိုင်ငံတော် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ မရှိမဖြစ်သော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံ့ဥပဒေကို များစွာပြောင်းလဲစရာမလိုဘဲ (ခြွင်းချက်များကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့်) နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို (အတည်ပြုခြင်းဖြင့်) လိုက်နာရန် နည်းလမ်း တစ်ခုအဖြစ် နိုင်ငံများက မှတ်ယူကြသည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသအဆင့် အဖွဲ့များ၏ ရှုထောင့်မှ ကြည့်လျှင် ခြွင်းချက်များသည် သက်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်း တစ်ရပ်၏ ထိရောက်မှုကို အားပျော့စေသည်။ ထို့ကြောင့် အခွင့်အရေးများ၏ အကျိုးကျေးဇူးများနှင့် တစ်ကမ္ဘာလုံး အဆင့် အကျိုးဝင်မှုကိုလည်း ယုတ်လျော့ အားနည်းစေသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရနိုင်သည့် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ခြွင်းချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်က အကာအကွယ် ပေးထားပါသည်ဟု ဆိုသည့် အခွင့်အရေး တစ်ရပ်ကို ဖယ်ရှားကောင်း ဖယ်ရှား နိုင်သည်။

၁၁.၂.၄.၁ ခြွင်းချက်များကို အဓိပ္ပာယ်နှင့် ဘောင်နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ခြင်း

၁၉၆၉ သဘောတူ စာချုပ်များ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဗီယင်နာ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂ တွင် “ခြွင်းချက်ဆိုသည်မှာ စာချုပ်တစ်ခုကို လက်မှတ်ရေးထိုးသည့်အခါ၊ အတည်ပြုသည့်အခါ၊ လက်ခံသည့်အခါ၊ ထောက်ခံသည့်အခါ သို့မဟုတ် သဘောတူသည့်အခါ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ ၎င်းစိတ်တိုင်းကျ ရေးသားထားသော သို့မဟုတ် အမည်ပေးထားသည့် ရေးသားချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ခြွင်းချက်ရေးသားခြင်းဖြင့် စာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် တချို့၏ ၎င်းနိုင်ငံအပေါ် တရားဥပဒေအရ အကျိုး သက်ရောက်မှုကို လုံးဝ ပျက်ပြယ်စေသည် သို့မဟုတ် အားပျော့စေသည်” ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ထို့ကြောင့် ခြွင်းချက်များကို ကြေညာချက်များ အဖြစ်လည်း မှတ်ယူနိုင်သည်။ အရေးကြီးသည်မှာ ရေးသားသည့် ပုံစံမဟုတ်ဘဲ ပါဝင်သော အကြောင်းအရာ ဖြစ်သည်ကို သတိချုပ်ရန် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်း အားလုံးက ခြွင်းချက်များကို ခွင့်ပြုထားခြင်း မဟုတ်ချေ။ သို့သော် သက်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်း တစ်ခုက တားမြစ်ထားခြင်း မရှိလျှင် နိုင်ငံများ၏ ခြွင်းချက် ထားခွင့်ကို ဦးစားပေးလေ့ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက (ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အကြောင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး) ဦးထိပ်ထားရမည့် စံနှုန်းများကို ချိုးဖောက်သည့် ခြွင်းချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် ဖီလာဖြစ်သည်ဟု မှတ်ချက်ပြုထားသည်။ ဤအချက်ကိုထောက်၍ နိုင်ငံများ အနေဖြင့် သဘောတူ စာချုပ်တွင် ထည့်သွင်းထားသည့် ထုံးထမ်းစဉ်လာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ၊ ဥပမာ အပြစ်ကင်းသည်ဟု ယူဆချက်၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ကျွန်ုပ်ပြုမှုတို့မှ ကင်းလွတ် ခွင့်၊ တရား ဥပဒေမဲ့ ဖမ်းဆီး ချုပ်နှောင်ခြင်းနှင့် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် လူမျိုးရေး သွေးထိုး လှုံ့ဆော်ခြင်းတို့မှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ စသည်တို့အား ကျင့်သုံးမှုကို ထိခိုက်သည့် ခြွင်းချက်များကို မထည့်သွင်းနိုင်ပေ (အပိုဒ် ၂၇၊ ICCPR)။ ထိုနည်းတူစွာ ကိုယ်ဝန်ဆောင် အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးငယ်များအား ကွပ်မျက်ခြင်းအပေါ် တားမြစ်ချက်၊ တရားဥပဒေ ကန့်သတ်ချက်က လွတ်ကင်းသူများ၏ အိမ်ထောင်ပြုခွင့် စသည်တို့နှင့် ပတ်သက်၍လည်း ခြွင်းချက်များ သတ်မှတ် ခွင့် မပြုပေ။ အထွေထွေ မှတ်ချက် ၂၄ က တရားမျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ခြွင်းချက် တချို့ ထားနိုင်သည်ဟု မှတ်ချက် ပေးထားသည် (စာပုဒ် ၈)။ အခွင့်အရေး စာချုပ် စာတမ်းများ၏ အကြောင်းအရာနှင့် ရည်ရွယ်ချက်တို့နှင့် ဆီလျော်မှု မရှိသော ခြွင်းချက်များအား နိုင်ငံတကာ ဥပဒေက တားမြစ်ထားသည့်အတွက် ဆိုင်းငံ့၍ မရသော အခွင့်အများနှင့် ပတ်သက်၍ ခြွင်းချက်ထားလိုပါက နိုင်ငံများအနေဖြင့် ၎င်းအတွက် အကြောင်းပြချက် ပေးရန် လိုအပ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ ပြောပြချက်အရ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၆ နှင့် အပိုဒ် ၇ (အသက်ရှင်နေထိုင်ခွင့်နှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တားမြစ်ချက်) တို့နှင့် ပတ်သက်၍ ခြွင်းချက် ထားကြသည်များ ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါ ခြွင်းချက်များတွင် ပါရှိသော သတ်မှတ်ချက်များသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခွင့် သို့မဟုတ် လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦး၏ အသက်ရှင် နေထိုင်ခွင့်အား ဥပဒေမဲ့ ရုတ်သိမ်းခွင့် မပေးထားပေ (စာပိုဒ် ၁၀)။

ခြွင်းချက်တစ်ခုသည် အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းတစ်ရပ်၏ ရည်ရွယ်ချက်၊ အကြောင်း အရာတို့နှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိ မရှိ ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန် ကျကျ ဆုံးဖြတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အဆုံးအဖြတ်ပေးသည့် အဖွဲ့ (များသောအားဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ တရားရုံး၊ ကော်မရှင် သို့မဟုတ်

ကော်မတီ) သည် ဥပဒေရေးရာမူများကို အလေးဂရုပြုသည်။ ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်ချက် ချနိုင်ရန် နိုင်ငံများ အနေဖြင့် ဂရုတစိုက် ရေးသားထားသော၊ အဓိပ္ပာယ် ရှင်းလင်း သော၊ ဆီလျော်မှု ရှိ၊ မရှိ အလွယ်တကူ အတည်ပြု ဆုံးဖြတ်နိုင်သော ခြွင်းချက်များကို တင်သွင်း ရန် လိုသည်။ အခွင့်အရေးများ၏ အကြောင်းအရာနှင့် သက်ဆိုင်သော ယေဘုယျ ခြွင်းချက်များကို ရှောင်ရှားသင့်သည်။

၁၁.၂.၄.၂ အခြားသော ခြွင်းချက်များ

လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများအပေါ် ခြွင်းချက်ထားခြင်းသည် အခြားသော ကိစ္စရပ်များနှင့် လည်း သက်ဆိုင်နိုင်သည်။ ဥပမာ နိုင်ငံစုံ ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများကို အတည်ပြုသည့် အခါ ထိုသို့ အတည်ပြုခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်ချို့ (များသောအားဖြင့် ထိုင်ဝမ် သို့မဟုတ် အစ္စရေး) ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း မဟုတ်ကြောင်း ကြေညာတတ်သည်။ ထိုနည်းတူစွာ ခြွင်းချက်ထားခြင်းသည် စာချုပ်စာတမ်းတစ်ခု၏ နယ်နိမိတ်ဆိုင်ရာအကျုံးဝင်မှုအား လွတ်လပ်ရေး မရသေးသည့် နယ်မြေ သို့မဟုတ် အတည်ပြုသော နိုင်ငံ၏ ကိုလိုနီနယ်မြေများအပေါ် ကန့်သတ် နိုင်သည်။ နောက်ဆုံး တစ်ချက်မှာ အထွေထွေ ခြွင်းချက်များသည် အခွင့်အရေး စာချုပ် စာတမ်းတစ်ခု၏ လည်ပတ်မှု သို့မဟုတ် အကောင်အထည် ဖော်မှုအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိနိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့သော ခြွင်းချက်များသည် သက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်း၏ အကြောင်းအရာ နှင့် ရည်ရွယ်ချက်တို့ကို မပျက်ပြယ်စေသမျှ ကာလပတ်လုံး အကျုံးဝင်သည်ဟု လက်ခံနိုင်သည်။

၁၁.၂.၄.၃ နိုင်ငံများသည် ခြွင်းချက်များကို ကန့်ကွက်နိုင်ပါသလား

အစဉ်အလာအားဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက ထည့်သွင်းလိုသည့် မည်သည့်ခြွင်းချက်ကိုမဆို ကျန် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက သဘောတူရသည်။ ယနေ့အချိန်တွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ် စာတမ်းများသည် နိုင်ငံများစွာ ပါဝင်သည့်ကိစ္စများဖြစ်ရာ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်အပေါ် ခြွင်းချက် ထားခြင်း အမှုနှင့် ဆက်စပ်၍ နိုင်ငံတကာ တရားရုံး၏ အကြံပြုချက်တွင် ကျင့်သုံးခဲ့သည့် အလေ့အကျင့်နှင့် မူများ နှင့်အညီ ခြွင်းချက်ပါ အကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်၍ သဘောတူညီချက် ရယူရန် လိုအပ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုကြသည်။ အဆိုပါ အမှုသည် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့်သာ သက်ဆိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတကာ တရားရုံး၏ အကြံပြု ထင်မြင်ချက်သည် ထုံးထမ်းစဉ်လာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ထင်ဟပ်သည်ဟု အသိအမှတ် ပြုထားကြသည်။ သို့ရာတွင် တချို့သော လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများသည် ခြွင်းချက်များကို ကန့်ကွက်ရန် စနစ်များ သတ်မှတ်ထားသည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံက ကန့်ကွက်လျှင် ခြွင်းချက်သည် သက်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဟု အလိုအလျောက် မှတ်ယူမည်ဟု လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၀(၂)၌ ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ

စာချုပ်များတွင် အလားတူ သတ်မှတ်ချက်များ မပါရှိသော်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ အထွေထွေ မှတ်ချက် အပိုဒ် ၁၇ တွင် ခြွင်းချက်များအပေါ် နိုင်ငံများ၏ ကန့်ကွက်မှုသည် သက်ဆိုင်မှု မရှိဟု မှတ်ချက်ပေးထားသည်။ အတွေ့အကြုံများအရ ပြောရလျှင် ခြွင်းချက်များ အပေါ် နိုင်ငံများက ကန့်ကွက်မှုသည် ပုံမှန်မရှိချေ။ ကော်မတီက ကန့်ကွက်ရန် ပျက်ကွက်မှုသည် လက်ခံခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မယူဆသင့်ကြောင်း အကြံပြု ထားသည်။

၁၁.၂.၄.၄ ခြွင်းချက်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ ဖယ်ရှားခြင်း

၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုခဲ့သည့် ဝီယင်နာ ကြေညာချက်၏ အပိုင်း ၂၂(က) နှင့် လုပ်ငန်း အစီအစဉ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကမ္ဘာ့ညီလာခံသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်း များ အပေါ် ခြွင်းချက်များ၏ ဘောင်နယ်နိမိတ်ကို ကန့်သတ်ရန်၊ ခြွင်းချက်များကို တိတိကျကျနှင့် ဘောင်ကျဉ်းကျဉ်း သတ်မှတ်ရန် နိုင်ငံများထံ တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ခြွင်းချက်များကို အနာဂတ်တွင် ပယ်ဖျက်မည်ဆိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ထားပြီး ၎င်းတို့ကို ပုံမှန် သုံးသပ်ရန်လည်း တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးများသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် အကျုံးဝင်သည်။ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ခွဲခြားမရဘဲ ပေါင်းစပ် တည်ရှိနေသည်ဟုကို ထောက်လျှင် ခြွင်းချက်များကို ပုံမှန် သုံးသပ်ရန် လိုသည်။ နိုင်ငံများကိုလည်း နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်း အားလုံးကို အကောင် အထည်ဖော်ရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ သို့ရာတွင် ခြွင်းချက်များကို ခွင့်မပြုလျှင် ကမ္ဘာ့ ညီလာခံ၏ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများကို နိုင်ငံအားလုံး လက်ခံ အတည်ပြုရန် ဆော်ဩမှု ကို လိုက်နာကြမည် မဟုတ်ချေ။

၁၁.၂.၄.၅ နိဂုံး

ခြွင်းချက်များသည် ဆေးခါးနှင့် အလားတူသည်။ ခါးသော်လည်း ရောဂါပျောက်ရန် သောက်ကြရ သည်။ ပေါ်ထွန်းစ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်တစ်ခုအတွက် လိုအပ်သည့် အရာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ခြွင်းချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေးများကို တစ်ကမ္ဘာလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် လက်ခံ လာအောင် လမ်းကြောင်း ခင်းပေးနိုင်သလို လက်မခံလိုသော နိုင်ငံများကိုလည်း လိုအပ်သလို ထွက်သွားခွင့် ပေးထားသည်။ အခြားသော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ ကဲ့သို့ပင် လုံးဝ လက်မခံခြင်း ထက် လက်ခံသည့် အသွင်ဆောင်လျှင်ပင် ပို၍ ကောင်းသည်ဟု ဆိုနိုင်မည် မဟုတ်ပါလား။ ခြွင်းချက်များကို အစောပိုင်း သုံးသပ်ချက်၊ ပုံမှန် သုံးသပ်ချက် ကာလများ အတွင်း စောင့်ကြည့် နိုင်သည်။ စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ အနေဖြင့်လည်း သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများအား ခြွင်းချက် များကို ပယ်ဖျက်ရန် တိုက်တွန်း နိုင်သည်။ နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံသည် သက်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်း တစ်ခုရှိ ပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်စုံတစ်ရာနှင့် ပတ်သက်၍ ခြွင်းချက် ထည့်သွင်းထားလျှင် ၎င်းပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ချိုးဖောက်သည့်အတွက် တာဝန် မခံရသည်မှာ သဘာဝ ကျသည်။ ထို နည်းတူစွာ သဘောတူ စာချုပ်များ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဝီယင်နာ သဘောညီချက်အရ ပြောရလျှင် နိုင်ငံပေါင်းစုံ ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်း တစ်ခုတွင် ခြွင်းချက်များ ထည့်သွင်းခြင်း သည် နိုင်ငံများအကြား အပေးအယူ လုပ်သည့် သဘောလည်း ပါသည်။ ဥပမာ R ဟူသော

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် သဘောတူစာချုပ် တစ်ခုပါ L ဆိုသော အပိုင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ခြွင်းချက် ထည့်သွင်းထားလျှင် S ဟူသော နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံသည် အပိုင်း L ကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်သည့် အတွက် နိုင်ငံ R ကို အပြစ် မယူနိုင်ချေ။ ထိုနည်းအတိုင်းပင် နိုင်ငံ S သည် ခြွင်းချက် မထည့်သွင်း ထားစေကာမူ နိုင်ငံ R သည် အပိုင်း L ကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်သည့် အတွက် နိုင်ငံ S ကို အပြစ်ပေး၍ မရတော့ပေ။ တကယ်တမ်းတွင် ခြွင်းချက်ထည့်သွင်းသည့် စနစ်သည် နိုင်ငံစုံ ပါဝင်သည့် အစီအမံတစ်ခုအား နိုင်ငံစုံ ပါဝင်သည့် မူဘောင်တစ်ခုအောက်တွင် လည်ပတ်သည့် နှစ်နိုင်ငံ သဘောတူညီချက်များ အဖြစ် အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာ ကွဲသွားစေသည်။ ဤအချက်နှင့် ဆက်စပ်ပြီး အထွေထွေ မှတ်ချက် ၂၄ တွင်ပါရှိသော လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ သဘောထား အမြင်များကို မှတ်သားသင့်ပါသည်။ ကော်မတီက ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၏ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းအဖြစ် ထူးခြားသော ဝိသေသ လက္ခဏာများကို ထောက်ရှု၍ 'ကန့်ကွက်မှုများသည် နိုင်ငံများအကြား မည်ကဲ့သို့သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိသည်မှာ တိတိပပပြောနိုင်သော ကိစ္စမဟုတ်ချေ' ဟူ၍ မှတ်ချက် ပြုထားသည်။ ဤမှတ်ချက်ကို နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်အရ ကော်မတီ၏ အခန်းကဏ္ဍ သတ်မှတ်ထားပုံကို နောက်ခံထား၍ စဉ်းစားဆင်ခြင်ရန် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ၌ တစ်ကမ္ဘာလုံးအဆင့် သုံးသပ်မှု ကာလအတွင်း နိုင်ငံများသည် ခြွင်းချက်များကို မကြာခဏ ဝေဖန်ကြသည်။

၁၁.၂.၅ ကြေညာချက်များ

ကြေညာချက်များသည် (Declarations) ခြွင်းချက်များမှ ကွဲပြားသည်။ ကြေညာချက်များသည် ပင်ကိုသဘောအရ တရားသေ အဓိပ္ပာယ် မရှိကြပေ။ နိုင်ငံများမှ အခွင့်အရေးတစ်ခုခု၏ ဘောင်နယ်နိမိတ်၊ အဓိပ္ပာယ် သို့မဟုတ် ကျင့်သုံးပုံတို့နှင့် ပတ်သက်သည့် ထုတ်ပြန်ချက်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ် စာတမ်းတစ်ခုတွင် ပါရှိသည့် အခွင့်အရေးအားလုံးသည် အကြောင်းအရာပိုင်းနှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှု အပိုင်းအရ နိုင်ငံအဆင့် ဥပဒေတစ်ရပ်တွင် ပါရှိသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဆင်တူသည်ဟူသော ကြေညာချက်များကို နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့များက လက်ခံလေ့ မရှိပေ။ အဆိုပါ ကြေညာချက်များသည် သက်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ် စာတမ်းများ၏ ထိရောက်မှုကို အားလျော့စေသည်။ တရားရုံး၊ ကော်မရှင်၊ ကော်မတီ စသည်တို့၏ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုနိုင်ရန် အခွင့်အာဏာကိုလည်း ဖယ်ရှားလိုက်သည်။ များသောအားဖြင့် ဒေသ အဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်များသည် အချိန် ကြာလာသည်နှင့်အမျှ နိုင်ငံအဆင့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်များမှ ကွဲပြားလာတတ်သည်။ ဥပမာ ပြရလျှင် အုပ်စု တူညီမှု အတိုင်းအတာ ပမာဏနှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ လူမဆန်သော ဆက်ဆံမှု၊ ရက်စက်သော ပြစ်ဒဏ် ပေးမှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုစသည့် စကားရပ်များအကြား ကွဲပြားခြားနားမှု များ ဖြစ်သည်။ ကြေညာချက်များသည် အကျိုး သက်ရောက်မှုအားဖြင့် မရှင်းလင်း သည့်အတွက် ခြွင်းချက်များထက် ပို၍ ပြဿနာ ရှုပ်ထွေးစေသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံများသည် တစ်ခါတစ်ရံ ကြေညာချက်နှင့် ခြွင်းချက်တို့ကို ရောထွေးတတ်သည့်အတွက် အခြေအနေကို ပို၍ပင် ရှုပ်ထွေး စေတတ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့များက နောက်ခံအခြေအနေများ၊ ထုတ်ပြန်ချက်များ၏ သဘော

သဘာဝတို့ကို သုံးသပ်ပြီး ကြေညာချက်ဖြစ်သည်။ ခြွင်းချက်ဖြစ်သည်ကို ခွဲခြား သတ်မှတ် ပေးရ တတ်သည်။

၁၁.၂.၆ ရှုတ်ချမှုများ

စာချုပ်များသည် ပင်ကိုသဘောအရ ဘုံသဘောတူညီချက်ပေါ်တွင် အခြေခံသည့်အတွက် နိုင်ငံများသည် စာချုပ်ပါ တာဝန်ဝတ္တရားများကို မိမိတို့ ဆန္ဒရှိသည့်အတိုင်း လက်ခံလိုက် လက်ခံ နိုင်သည်။ ရှုတ်ချလိုက်လည်း ရှုတ်ချနိုင်သည်။ ဖော်ပြထားပြီးသည့်အတိုင်း ကာရီဘီယန်နိုင်ငံ တချို့သည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၏ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်အရ တစ်သီးပုဂ္ဂလ အသနား ခံစာ တင်သွင်းခွင့်ကို ရှုတ်ချကြသည်။ ထိုနည်းတူစွာ နိုင်ငံများအကြား တိုင်းကြားချက်များ ထွက်ပေါ်လာပြီးနောက် ဂရိနိုင်ငံသည်လည်း ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်မှ ယာယီ နုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ သို့သော် နောက်ပိုင်းတွင် သဘောတူစာချုပ် အစီအမံများ၌ ပြန်လည် ပါဝင်ခဲ့ သည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ရှုတ်ချပိုင်ခွင့်သည် စာချုပ် အားလုံးတွင် ပါဝင်နေခြင်းတော့ မဟုတ်ချေ။ ဤကွဲပြား ခြားနားမှုများကို သတ်မှတ်ထားသည့် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့၏ နိုင်ငံတကာ အဆင့် ကြီးကြပ်မှုကို ခံယူရသည့် အဓိက စာချုပ်တချို့ကို လေ့လာကြည့်ခြင်းဖြင့် ဖော်ပြသွားပါမည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်နှင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် သုံးခုလုံးသည် ရှုတ်ချခွင့် ပေးထားပေ။ အခြားတစ်ဘက်တွင် နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၁၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများအား တားဆီးရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃၁ နှင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၅၂ တို့အားလုံးသည် စာဖြင့်အသိပေးပြီး တစ်နှစ်အကြာတွင် နိုင်ငံများကို ရှုတ်ချခွင့် ပေးထားသည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်မှု တရားရုံးမှလည်း နုတ်ထွက်နိုင်သည် (အပိုဒ် ၁၂၇)။

ဒေသအဆင့်တွင် အပိုဒ် ၅၈ သည် အသိပေးပြီး ၆ လ အကြာတွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအား ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်မှ နုတ်ထွက်ခွင့်ပေးသည်။ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်မှ နုတ်ထွက်လိုလျှင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် တစ်နှစ်ကြိုတင်၍ အသိပေးရသည်။ သို့ရာတွင် အာဖရိက ပဋိညာဉ်သည် အလားတူပြဋ္ဌာန်းချက်များ မသတ်မှတ်ထားပေ။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီသည် အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၆ တွင် ရှုတ်ချခွင့်ပြုသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ မပါရှိသည့် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အမြင်ကို ဖော်ပြထားသည်။ သတ်သတ်မှတ်မှတ် ဖော်ပြထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ မရှိသည့် စာချုပ် တစ်ခုခုမှ ရပ်စဲလိုသော၊ နုတ်ထွက်လိုသော၊ သို့မဟုတ် ၎င်းကို ရှုတ်ချလိုသော အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ထိုစာချုပ်တွင် အဆိုပါလုပ်ရပ်ကို ခွင့်ပြုရန် ရည်ရွယ်သည် (သို့) ထိုအချက်ကို စာချုပ်၏ သဘောသဘာဝမှ ကောက်ချက်ဆွဲနိုင်သည်ကို ပြသရန် လိုအပ်သည်။ သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းသည် ထိုသို့သော လုပ်ရပ်မျိုးကို ခွင့်ပြုနိုင်ကြောင်း ပြသရန် လိုသည် (အပိုဒ် ၅၆၊ ၁၉၆၉ သဘောတူ စာချုပ်များ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဗီယင်နာ သဘောတူစာချုပ်)။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်နှင့် ပတ်သက်၍ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ရှုတ်ချရန် ဖြစ်နိုင် ခြေကို ခွင့်မပြုကြောင်း မှတ်ချက်ပြုထားသည်။ ဤမှတ်ချက်အား အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော ဖြည့်စွက် သဘောတူစာချုပ်၌ နုတ်ထွက်ခွင့်ကို အတိအလင်း ဖော်ပြထားသည် ဟူသော အချက်အပေါ် အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၁၂၊ လိုက်နာရန် မလိုသော ပထမ ဖြည့်စွက် သဘောတူစာချုပ်)။ ကော်မတီက ဤနိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်သည် 'သူ၏ ပင်ကိုသဘောအရ ရှုတ်ချမှုကို ခွင့်ပြုသည့် စာချုပ် အမျိုးအစား မဟုတ်' ဟု မှတ်ချက်ပြုထားသည် (စာပိုဒ် ၃)။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ တစ်ရပ်သည် ရှုတ်ချမှုကို ခွင့်ပြုသည့် အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများကဲ့သို့ "ယာယီသဘော မဆန်ပေ။ ထို့ကြောင့် အစိုးရများ၊ နယ်နိမိတ်များ ပြောင်းလဲသွားစေကာမူ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် ကျင့်သုံးမှုသည် မပြောင်းလဲပေ။ ကော်မတီက 'နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် ဤသဘောတူစာချုပ်ကို အတည်ပြုထားသည်၊ သဘောတူထားသည်၊ ဆက်ခံထားသည့် မည်သည့်နိုင်ငံကိုမျှ ၎င်းအား ရှုတ်ချခွင့် သို့မဟုတ် ၎င်းမှ နုတ်ထွက်ခွင့် မပြုဟု ကောက်ချက် ချထားသည်' (အပိုဒ် ၅)။

၁၁.၃ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ကျင့်သုံးခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးများ၏ အဓိပ္ပာယ်သည် ၎င်းတို့ကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုပုံနှင့် ကျင့်သုံးမှုတို့အပေါ် မှီတည်သည်ဟု ပြောနိုင်သည့် အချက်ပေါင်းများစွာ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရမည့် တာဝန်မှာ အခွင့်အရေးများကို စောင့်ကြည့်သည့် အဖွဲ့များ၏ တာဝန်ဖြစ်ပြီး အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ၏ ဘောင်နယ်နိမိတ်ကို သတ်မှတ်ရန် လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ တာဝန် ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ စနစ်တွင် ဤလုပ်ဆောင်ချက်ကို အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်မှုကို စောင့်ကြည့် ကြီးကြပ်ရန် တည်ထောင်ထားသည့် ကော်မတီများမှ တင်ပြသော အထွေထွေ မှတ်ချက်များကို လက်ခံ အတည်ပြုခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက် သည်။ ဒေသအဆင့် အဖွဲ့များတွင် ကော်မရှင်များ၊ တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ ထင်မြင်ချက်များ သည် အလားတူ သက်ရောက်မှု ရှိသည်။ သက်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ခွင့်နယ်နိမိတ်ကို လေ့လာ သုံးသပ်ကြည့်ခြင်းဖြင့် အခွင့်အရေးတစ်ခုခု၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အတော်အတန်ရှင်းလင်းစွာ တွေ့နိုင် သည်။

အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များသည် လူ့အခွင့်အရေးများကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာ၌ အနာဂတ်တွင် ဖြစ်လာမည် ဟူသော တီလီယိုလော်ဂျီ (teleological) နည်းလမ်းဖြင့် ချဉ်းကပ် တတ်ကြသည်။ ထိုသို့ချဉ်းကပ်ပုံမှာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ၏ စိတ်ဓာတ်နှင့် ရည်မှန်း ချက်များကိုလည်း ထင်ဟပ်ပြရာရောက်သည်။ အခွင့်အရေးများကို တရားရှင် သဘောမျိုး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှု နမူနာတို့တွင် ဥပဒေပုဒ်မအတွင်း တရားမျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်၌ တရား ရုံး ရပိုင်ခွင့် (ECHR၊ ဂိုလ်ဒါနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံအမှု) ကို ထည့်သွင်း အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ဟွန်ဒူး ရပ်စ် နိုင်ငံရှိ လူပျောက်မှုများ (ACHK၊ ဟလာစ်ကော့စ်နှင့် ဟွန်ဒူးရပ်စ်နိုင်ငံ အမှု) အသက်ရှင် နေထိုင်ခွင့်၊ လူသားဆန်စွာ ဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ခွင့် စသည့် အခွင့်အရေး များတွင် ထည့်သွင်း အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ တီလီယိုလော်ဂျီဆန်ဆန် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခြင်းကြောင့် အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်ရေး၊ ကြီးကြပ်ရေး အဖွဲ့များသည် အခွင့်အရေးများကို အချိန်နှင့်တပြေးညီ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ကြသည်။ တကယ်တမ်း စဉ်းစား ကြည့်လျှင် ၂၀၁၈ သည် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသအဆင့် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများစွာ ပေါ်ထွက်ခဲ့သည့် လွန်ခဲ့သည့် ရာစုနှစ် အချိန်နှင့် အလွန်ပင် ခြားနား သွားခဲ့ပြီ မဟုတ်ပါလား။ ပြည်သူ့ ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အယူအဆများသည် နိုင်ငံ အတော်များများ တွင် ပြောင်းလဲသွားခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ တစ်ဦး တစ်ယောက်ချင်း ကိစ္စဖြစ်မှု (privacy) နှင့် ဆက်စပ်သည့် အတွေးအခေါ်များလည်း ယခင်နှင့်မတူတော့ချေ။ တစ်ချိန်တည်းတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအပေါ် ခြိမ်း ခြောက်မှုသည်လည်း စစ်ပွဲများကြောင့်သာ ကျရောက်ခြင်း မဟုတ်တော့ပေ။ နိုင်ငံများနှင့် အကြမ်း ဖက် အဖွဲ့အစည်းများမှ အင်အား အသုံးပြုခြင်းသည် ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်နှောင်းပိုင်း၊ စစ်အေးခေတ် များမှသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ငြိမ်းချမ်းရေးဝါဒီ ခေါင်းဆောင်မှု အောက်တွင်များစွာ ပြောင်းလဲ သွားခဲ့ပြီ။ ကြီးကြပ်သည့် တာဝန်ယူထားသော အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ အနေဖြင့် ဤအပြောင်းအလဲများကို လိုက်၍ နိုင်ငံများကို လမ်းညွှန်မှုပေးခြင်း၊ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စံနှုန်းများ ကို ပုံသွင်းပေးခြင်းဖြင့် သင့်တင့် လျောက်ပတ် သလို တုံ့ပြန်နိုင်သည်။

၁၁.၄ လူ့အခွင့်အရေးများကို ဆန်းစစ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးများ၏ ဘောင်နယ်နိမိတ်သည် အကန့်အသတ်မရှိဟုပြောနိုင်သည့် အချက်များစွာ ရှိသည်။ အမျိုးမျိုးသော လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များအားလုံးကို ယခု စာအုပ်တစ်အုပ်တည်း၌ ဖော်ပြရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ဤသို့ ဆိုစေ ကာမူ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ၏ သဘောသဘာဝကို နားလည်ရန် ထိုအခွင့် အရေး များမှ တချို့ကို အကြမ်းဖျင်း ဆွေးနွေးရန် လိုပါသည်။ ဖော်ပြရန် ရွေးချယ်ထားသည့် အခွင့်အရေး များကို အကြောင်းအရာ ကျယ်ပြန့်မှုနှင့် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသအဆင့် အဖွဲ့များ၏ အလေးပေး မှုတို့အပေါ် မူတည်၍ ရွေးချယ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အခန်း တစ်ခန်းစီ၏ အစ၌ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အခြား သော နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသအဆင့် စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ကိုးကားပြီး တင်ပြ ဆွေးနွေး သွားပါမည်။ ထို့နောက် အခွင့်အရေးများ၏ အကြောင်းအရာပိုင်းကို ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ကြီးနှင့်

အခြားဒေသအဆင့်အဖွဲ့များမှ ဆင်းသက်လာသော စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်များကို ရည်ညွှန်းပြီး ဆွေးနွေး တင်ပြပါမည်။

အသားပေး ဆွေးနွေးထားသော အခွင့်အရေးများကို များပြားလှသည့် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များမှ ရွေးချယ်ထုတ်နုတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ပဏာမအနေဖြင့် တန်းတူညီမျှ ဖြစ်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ ဆက်ဆံခြင်းတို့ အကြောင်းဖြင့် စတင်ပါမည် (အခန်း ၁၂)။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဤအခွင့်အရေးများသည် အခွင့်အရေး အားလုံးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် အားလုံးတို့၏ မြစ်ဖျားခံရာမူများ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ခွဲခြားသတ်မှတ်ချက်မရှိဘဲ လူသား အားလုံး အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များ ရပိုင်ခွင့်သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ လူ့အခွင့်အရေး ဖော်ဆောင်သည့် နည်းလမ်း၏ လက္ခဏာရပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ဆွေးနွေးခန်းအား ပညာသင်ကြားခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအကြောင်း ပညာ သင်ကြားခွင့် သုံးသပ်ချက်ဖြင့် အဆုံးသတ်ထားသည် (အခန်း ၂၀)။ ပညာရေးသည် အခွင့်အရေး အားလုံးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်အားလုံးကို ရယူရာတွင် အဓိကကျသည်ဟု ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့က မှတ်ယူ ထားသည်။

ဆွေးနွေးထားသည့် တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်း အခွင့်အရေးများမှာ အသက်ရှင်သန်ခွင့် (အခန်း ၁၃)၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့် (အခန်း ၁၄)၊ လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုကို ခံစားခွင့် (အခန်း ၁၅)၊ တရားမျှတစွာ တရား စီရင်ခံပိုင်ခွင့် (အခန်း ၁၆)နှင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့် (အခန်း ၁၈) တို့ ဖြစ်သည်။ ဤအခွင့်အရေးများသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့် (အခန်း ၁၉) သည် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်း၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၏ နမူနာ တစ်ခုဖြစ်သည်။ အုပ်စုအခွင့်အရေးများ (Collective rights) ၏ ဘောင်နယ်နိမိတ်အား ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (အခန်း ၁၇)၊ မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် လူနည်းစုများအခွင့်အရေး (အခန်း ၂၁)၊ နှင့် အုပ်စုအခွင့်အရေးများ (group rights) (အခန်း ၂၂) တို့ဖြင့် သရုပ်ဖော်ထားသည်။ ယေဘုယျ အားဖြင့် ဤအခွင့် အရေးများကို ဒေသအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များကို ရည်ညွှန်းကိုးကားပြီး မိတ်ဆက် ထားသည့် အတွက် ၎င်းတို့အား သက်ဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် နယ်နိမိတ်အတွင်း ဆွေးနွေးနိုင်သည်။

အသက်ရှင်သန်ခွင့်သည် အခြေခံ အကျဆုံး အခွင့်အရေး ဖြစ်သည့်အတွက် ၎င်းကို ဦးစွာ တင်ပြ ထားသည်။ ကျန်အခွင့်အရေးများသည် ဘဝကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေရုံသာ ဖြစ်သည်။ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်မှုကို ခံစားခွင့်တို့သည် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ ထိန်းသိမ်းခြင်း တို့နှင့် ဆက်စပ်နေသည်မှာ ရှင်းနေသည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် ဥပဒေ ရှေ့မှောက် တန်းတူညီမျှ ဖြစ်မှုနှင့် တရားမျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်တို့အား မိရိုးဖလာတရားစီရင်ရေး စည်းမျဉ်း စည်းကမ်း များနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အယူအဆများမှ ထုတ်နုတ်ထားသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်ကြီး နှစ်စောင်လုံးတွင် ပါဝင်နေခြင်းသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၏ ထူးခြားသော အချက် ဖြစ်သည်။ အစောပိုင်းတွင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့၏ ကိုလိုနီစနစ် ဖျက်သိမ်းရေး မူဝါဒနှင့် တွဲလျက် ဖြစ်နေခဲ့သော်လည်း ယနေ့အချိန်တွင် ၎င်း၏ အခန်းကဏ္ဍမှ ယခင်ကလောက် ပီပြင်မှု မရှိပေ။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရရှိပြီးနောက် ယခင် ကိုလိုနီ လက်အောက်ခံ နိုင်ငံများသည် ဒီမိုကရေစီ ရရန်

ကြိုးပမ်း လာကြသည်။ ဤတွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်သည် ရှိရင်းစွဲ ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံများနှင့် ပေါ်ထွက်လာနေဆဲ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများအတွက်ပါ ဒီမိုကရေစီ ရေချိန် အညွှန်းကိန်း တစ်ခု ဖြစ်သည်။ အလုပ်ရှိ ပိုင်ခွင့်တွင် အခွင့်အရေး အမျိုးမျိုးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် အမျိုးမျိုး ပါဝင်နေရာ ယခုစာအုပ်တွင် ဤအကြောင်းကို သဘောမျှသာ ဖော်ပြနိုင်သည်။ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့် အကြောင်း ဆွေးနွေးသည့်အခါ ဒေသအဆင့်အဖွဲ့များ (အထူးသဖြင့် ဥရောပရှိအဖွဲ့များ) နှင့် ဤကဏ္ဍတွင် စံနှုန်း သတ်မှတ်သည့် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်တို့ကို ရည်ညွှန်းပြီး ဆွေးနွေးထားပါသည်။

အခန်း ၂၁ သည် ဥရောပတိုက်နှင့် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး ရှိစဉ်က ပေါ်ထွန်းခဲ့သည့် လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်လာပုံကို ဆွေးနွေးထားသည်။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသော်လည်း ယနေ့အခါ တကျော့ပြန် အရေးပါ လာနေ သည့် လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကို တဖန်ဆွေးနွေးရန် လိုအပ်မည်ထင်ပါသည်။

အခန်း ၂၂ သည် ထိခိုက်လွယ်သော အုပ်စု တချို့၏ အခွင့်အရေးများကို ဦးစားပေး တင်ပြ ထားသည်။ collective rights ၊ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများနှင့် ကွဲပြားသည့်အချက်မှာ group rights သည် လူတစ်ဦး တစ်ယောက်ချင်းနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး လူတစ်ဦး တစ်ယောက်ချင်းက ရယူ ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ တကယ်တမ်း ပြောရလျှင် ဤအခန်းတွင် ဆွေးနွေးထားသည့် အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများသည် နိုင်ငံတကာ အခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ကိုယ်စားပြုသည့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် ထွက်ပေါ်လာနေသည့် ကဏ္ဍအလိုက် ချဉ်းကပ်နည်း အသစ် တစ်ခု ဖြစ်သည်။

ပထမဦးစွာ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများအား နိုင်ငံတကာ စနစ်တွင် ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်လာခဲ့သည့်အတိုင်း ဆွေးနွေးတင်ပြပါမည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိရေး သည် လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆနှင့် လူသားအားလုံး အခွင့်အရေးများ ရရှိခံစားနိုင်ရေးမူတို့၏ ဗဟိုချက်မတွင် တည်နေသည့်အတွက် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိရေးမူများကို နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသ အဆင့် အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများအားလုံးတွင် တွေ့နိုင်သည်။

အမှုတွဲများ

.....

ADT v United Kingdom, No 35765/97, ECHR 2000-IX.
Cossey v United Kingdom, Ser A, No 184 (1990).
Dudgeon v United Kingdom, Ser A, No 45 (1981).
Golder v United Kingdom, Ser A, No 12 (1975).
Goodwin v United Kingdom, ECHR No 28957/95, ECHR 2002.
Handyside v United Kingdom, Ser A, No 24 (1976).
Hertzberg and ors v Finland, UN Doc CCPR/C/15/61/1979.
I v United Kingdom, ECHR No 25680/94, ECHR 2002.
Rees v United Kingdom, Ser A, No 106 (1986).
Reservations to the Genocide Convention Case [1951] ICJ Reps 15.
Sheffield and Horsham v United Kingdom, ECHR 1998-V, part 84.
Velasquez Rodriguez, Ser C, No 4 (1998).

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....

Arai, Y, "The margin of appreciation doctrine in the jurisprudence of Article 8 of the European Convention on Human Rights" (1998) 16 *Netherlands Quarterly of Human Rights* 41-61.

Arai-Takahashi, Y, *The Margin of Appreciation Doctrine and the Principle of Proportionality in the Jurisprudence of the ECHR* (Antwerp: Intersentia, 2002).

Human Rights Committee General Comment 29 (2001) UN Doc CCPR/C/21/Rev.1/Add.11, General Comment 5 (1981) reprinted in UN Doc HRI/GEN/1/Rev.9 (Vol I), at 5, General Comment 26 (1997) UN Doc A/53/40, annex VII.

Legg, A, *The Margin of Appreciation in International Human Rights Law: Deference and Proportionality* (Oxford: Oxford University Press, 2012).

Lijnzaad, L, *Reservations to UN Human Rights Treaties: Ratify and ruin* (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1994).

Lillich, R (ed), *U.S. Ratification of the Human Rights Treaties: With or Without Reservations?* (Charlottesville: University of Virginia Press, 1998).

Stewart, D, "U.S. ratification of the Covenant on Civil and Political Rights: The significance of the reservations, understandings and declarations" (1993) 14 *Human Rights Law Journal* 77.

*Ziemele, I (ed), *Reservations to Human Rights Treaties and the Vienna Convention Regime* (Leiden Martinus Nijhoff, 2004).

Reading Specific Rights

.....
နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးရှုထောင့်နှင့် စပ်လျဉ်းသော စာအုပ်များ၊ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များ အထူးသဖြင့် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်နှင့် စပ်လျဉ်းသော စာတမ်းများ များစွာ ရှိသည်။ အောက်ပါတို့သည် အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်အမျိုးမျိုးနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသော ပြဿနာများကို ဖော်ပြထားသော စာတမ်းများမှ အချို့ကိုသာ ကောက်နုတ်တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

Alfredsson, G, and Eide, A (eds), *The Universal Declaration of Human Rights: A Common Standard of Achievement* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1999).

*Alston, P, and Goodman, R, *International Human Rights* (Oxford: Oxford University Press, 2012).

Bantekas, I, and Oette, L, *International Human Rights Law and Practice* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013).

*Buerghenthal, T, Skelton, D, Stewart, D, and Vazquez, C, *International Human Rights in a Nutshell*, 5th edn (St Paul, Minn: West Group, 2017).

Craven, M, *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: A Perspective on its Development* (Oxford: Clarendon Press, 1995).

Davidson, S, *The Inter-American Human Rights System* (Aldershot: Ashgate, 1997).

Van Dijk, P, and Van Hoof, G, *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, 4th edn. (Leiden: Kluwer, 2006).

Eide, A, et al, *The Universal Declaration of Human Rights: A Commentary* (Oslo: SUP, 1992).

Joseph, S, et al, *The International Covenant on Civil and Political Rights: Cases Materials and Commentary*, 3rd edn (Oxford: Oxford University Press, 2013).

Merrills, J, and Robertson, A, *Human Rights in Europe: A Study of the European Convention on Human Rights*, 4th edn (Manchester: Juris, Manchester University Press, 2001).

Minkler, L, *The State of Economic and Social Human Rights: A Global Overview* (New York: Cambridge University Press, 2013).

Nowak, M, *UN Covenant on Civil and Political Rights, CCPR Commentary*, 2nd edn (Kehl: Engel, 2005).

Saul, B, Kinley, D, and Mowbray, J, *The International Covenant on Civil and Political Rights: Commentary, Cases and Materials* (Oxford: Oxford University Press, 2016).

Starmer, K, and Kilroy, C, *European Human Rights Law*, 3rd edn (London: Legal Action Group, 2013).

Websites

.....

အောက်ပါ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များတွင် စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ စီရင်မှုများတွင် အသုံးပြုသည့် စာတမ်းများနှင့် ပတ်သက်သော link များ ပါရှိသည်။
www.ohchr.org – the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights.

www2.ohchr.org/english/bodies/treaty/index.htm – United Nations Conventional Mechanism links.

www.echr.coe.int – the European Court of Human Rights.

www.corteidh.or.cr – Inter-American Court of Human Rights (partly in Spanish).

www1.umn.edu/humanrts – University of Minnesota Human Rights Library.

<http://sim.rebo.uu.nl/en/publicaties/> - Netherlands Insitute of Human Rights (SIM), Documentation site.

(၁၂) တန်းတူညီခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိခြင်း

လူသားတိုင်းသည် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေး (သို့) အခြားယုံကြည်မှု၊ နိုင်ငံ (သို့) လူမှုအဆင့်အတန်းနှင့် ဆိုင်သော ဇာတိမြစ်၊ ပစ္စည်းဥစ္စာဂုဏ်၊ မျိုးရိုးဇာတိဂုဏ် (သို့) အခြား အဆင့်အတန်း မည်မျှပင် ကွဲပြားစေကာမူ ယခု ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါရှိသော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံးကို ရရှိနိုင်ရမည်။

- အပိုဒ် ၂၊ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေငြာစာတမ်း (UDHR ဟု ဆက်လက် ညွှန်းဆိုသွားမည်)၊ အပိုဒ် ၂ (၁) ကိုလည်း ရှုပါ။
- ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (ICCPR ဟု ဆက်လက် ညွှန်းဆိုသွားမည်)၊ အပိုဒ် ၂ (၂) စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ် (ICESCR)၊ အပိုဒ် ၁၄၊
- လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ သဘောတူစာချုပ် (ECHR)၊ အပိုဒ် ၁၊
- လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် (ACHR)၊ အပိုဒ် ၂၊
- အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် (ACHPR)၊ အပိုဒ် ၂၊ (၂)၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်သော ဓနသဟာရ နိုင်ငံများအဖွဲ့ သဘောတူစာချုပ် (CIS)၊ အပိုဒ် ၃၊
- အာရပ် လူ့အခွင့်အရေး ပဋိညာဉ် (AL)

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်များ အားလုံးနီးပါးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိစေရ ဟူသည့် စာပိုဒ် ပါရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေး၏ အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟူသော အချက်သည် “လူသားတိုင်းသည် လွတ်လပ်ပြီး တန်းတူညီမျှသော ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အခွင့်အရေးများနှင့် မွေးဖွားလာကြသည်” (ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေငြာစာတမ်း အပိုဒ် ၁) ဟူသော အချက်ကို အခြေခံထားသည် ဖြစ်ရာ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို ခံစားနိုင်ခွင့်အပေါ် ခွဲခြား ကန့်သတ် ထားခြင်းကို မဖြစ်မနေ တားဆီးရမည် ဖြစ်သည်။ အချို့သော ကြေညာချက်များက ခွဲခြား ကန့်သတ်မှုကို ယေဘုယျဆန်ဆန် ပိတ်ပင် ထားသည်။ အချို့သော ကြေညာချက်များကမူ အခွင့် အရေးများနှင့် လွတ်လပ်မှုများကို တန်းတူညီသော ပိုင်ဆိုင်မှု မရရှိစေမည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ပိတ်ပင်ထားသည်။ ယခု အခန်းတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသော အခြေခံ အချက်များဖြစ်သည့် လိင်ကွဲပြားမှု၊ လူမျိုး၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကား ဆိုင်ရာ ကွဲပြားမှုများကို အခြေခံသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို အဓိကထား တင်ပြသွားမည် ဖြစ်သည်။ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများ မရှိစေရေးကို အခြား နယ်ပယ်များသို့ ချဲ့ထွင်လာခြင်းကိုလည်း ခြုံငုံဖော်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ တန်းတူညီခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိခြင်းတို့၏ သဘောတရားများကြား ချိတ်ဆက်မှု ရှိခြင်းကို လည်း သိသာစွာတွေ့မြင်လာမည် ဖြစ်သည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိခြင်း၏ စည်းမျဉ်းများ ဆိုသည်မှာ တန်းတူညီခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် သဘောတရားများကို ပြန်လည် ဖော်ပြထားခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။(Lerner, N, p25)

၁၂.၁ တန်းတူညီခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတရား

တန်းတူညီခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတရားသည် ဒဿနိကဗေဒဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများတွင် အခြေခံခဲ့သည်။ အဆိုပါ အချက်ကို အသေးစိတ် ဆန်းစစ်လျှင် ယခုစာအုပ်၏ ဘောင်အပြင် ဘက်သို့ ရောက်သွားမည်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် အစောကတည်းကပင် မညီမျှခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖော်ပြချက်များ ရှိပြီး ဖြစ်သည်။ ဥပမာ နိုင်ငံခြားသားများဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်မှ နိုင်ငံခြားသားများကို နိုင်ငံသားများထက် နိမ့်ချ ဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ် ထားသည်။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် တန်းတူညီခြင်းသည် အခြေခံကျသော အုတ်မြစ် ဖြစ်သည်။ ဥပဒေ၏ ရှေ့မှောက်တွင် လူတိုင်း တန်းတူညီမှု ရှိခြင်း၊ တန်းတူ အခွင့်အရေးများရှိခြင်း၊ ပညာရေး ကို တန်းတူ သင်ယူပိုင်ခွင့်ရှိခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ဤအချက်ကို ထပ်၍ အကျယ်ဖြန့် ရလျှင် ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ မျှတစွာ တရားစီရင်ခြင်း စသည်တို့လည်း ပါဝင်မည် ဖြစ်သည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း သို့မဟုတ် တန်းတူ အခွင့်အရေး မရှိခြင်း၊ တန်းတူဆက်ဆံမခံရခြင်းတို့မှာ တန်းတူညီခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ တရားစီရင်ရေး ရာသက်ပန်ရုံး၏ အယ်လ်ဘေးနီးယားရှိ လူနည်းစုများအတွက် ကျောင်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီးပေးသော အကြံပေးချက်တွင် "လူများစုနှင့် လူနည်းစု အုပ်စုဝင်များ အကြား တန်းတူ ညီမှု ရှိခြင်းသည် ထိရောက်ပြီး စစ်မှန်သော တန်းတူညီမှု ဖြစ်ရမည်" ဟု ဖော်ပြထားသည်။

တန်းတူညီခြင်းနှင့် ခွဲခြားကန့်သတ်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကျင့်သုံးလေ့ရှိသော စည်းမျဉ်းတစ်ခုမှာ တူညီသော အခြေအနေများတွင် မတူညီစွာ ဆက်ဆံခြင်း (သို့) မတူညီသော အခြေအနေများတွင် တူညီစွာ ဆက်ဆံခြင်းကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း (သို့) တန်းတူညီမှု မရှိခြင်းဟု သတ်မှတ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး၏ အခြားသော ရှုထောင့်များနှင့် ကွဲပြားသည့်အချက်မှာ တန်းတူညီမှုကို ကျင့်သုံး ခြင်း (စည်းမျဉ်းအရ တန်းတူညီခြင်း)သည် တကယ်တမ်းတွင် တန်းတူညီမှု ရှိခြင်းကို အာမခံ မပေးနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လူနစ်ဦးသည် အစကတည်းကပင် နှိုင်းယှဉ်၍ မရနိုင်အောင် ကွာခြား သော အခြေအနေ နှစ်ခုကလာခဲ့သည် ဖြစ်လျှင် ထိုသူနှစ်ဦးကို တူညီစွာ ဆက်ဆံခြင်း သည် အခြေအနေကို ပိုဆိုးစေပြီး ကွာခြားမှုများ ပိုကြီးမားလာစေလိမ့်မည်။ ထိုအချက်ကို အခြေခံ၍ စဉ်းစားလျှင် တန်းတူညီမှုကို အမှန်တကယ် ကျင့်သုံးခြင်းဆိုသည်မှာ အားနည်းသူ လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အုပ်စုကို ဦးစားပေးသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းဆိုသည့် အားနည်းသူကို အားပေးသည့် ခွဲခြားမှု မူဝါဒများ ချမှတ်ခြင်း အပေါ်တွင်မူတည်သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်သည့် ဥပမာများကို စကန်ဒီ နေးဗီးယန်း နိုင်ငံများ၏ အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ၌ အမျိုးသမီး များကို ဦးစားပေးခြင်း ဥပမာတွင် တွေ့နိုင်သည်။ ဩစတြေးလျားနိုင်ငံ၏ အထက်တန်း ပညာရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒတွင်လည်း ယခင်က ဝင်ခွင့်ရမှု နည်းပါးခဲ့သည့် မူလ အခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးစုများကို ဦးစားပေးထား သည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထူး အကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်း မစ္စတာဟွန်ဘော့စ်စရပ် (Marc Bossuyt) သည် အားနည်း သူကို ဦးစားပေးသည့် လုပ်ဆောင် ချက်များ ချမှတ်ခြင်း၏ သဘောတရားနှင့် လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်ချက်များ ဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာကို ရေးသားခဲ့သည်။ သူက ထိုကိစ္စရပ်သည် ရှုပ်ထွေးပြီး အကန့်အသတ်များကို အများ သဘောတူ နားလည်ခြင်း မရှိဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ (UN Doc E/CN.4/Sub.2/2002/21) လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီကလည်း အားနည်းသူများကို ဦးစားပေးသည့် လုပ်ဆောင်ချက်များ ဆိုင်ရာ

ပေါ်လစီများသည် အငြင်းပွားဖွယ်ရာအချက်များ ကျန်ရှိနေသေးသော်လည်း နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီသည်ဟု အတည်ပြု ခဲ့သည် (ဥပမာ စတယ်လာ ကော့စတာ နှင့် ဥရှာဇွေး (Stalla Costa v Uruguay))။

တန်းတူညီခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ သဘောတရားများကို ခွဲခြားနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများအရ တန်းတူညီခြင်း ရည်မှန်းချက်ကို ခွဲခြား ကန့်သတ်မှုများအား တားမြစ်ခြင်း မှ ရရှိနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

၁၂.၂ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း

အခြေအနေအမျိုးမျိုး အပေါ်လိုက်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် တားမြစ်ထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ နှစ်ကာလပေါင်းများစွာ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ကြေညာချက်များကို လေ့လာကြည့်လျှင် ကမ္ဘာ့ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ဆင့်ကဲ ပြောင်းလဲလာမှုများကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းပါ တန်းတူညီခြင်း၏ ရည်မှန်းချက်တွင် လူမျိုး၊ လိင်၊ ဘာသာစကားနှင့် ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ တို့ကိုသာ ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၁ နှင့် ၅၅)။ ထိုစာတမ်းနှင့် ကွဲပြားစွာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နောက်ဆုံး ထွက်ရှိခဲ့သော စာတမ်းများတွင် (ဥရောပ အသိုက်အဝန်း ၏ စာတမ်းများတွင်) လိင်၊ လူမျိုး (သို့) တိုင်းရင်းသား၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ သို့ ယုံကြည်မှု၊ မသန်စွမ်းမှု၊ အသက် (သို့) လိင်တိမ်းညွတ်စိတ် ကွဲပြားမှုတို့ကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများကို တားမြစ်ထားသည် (ဥရောပ သမဂ္ဂ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပုံဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Treaty on the Functioning of the European Union) အပိုဒ် ၁၀)။ ဥရောပ သမဂ္ဂ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ပဋိညာဉ်တွင် ခွဲခြားမှု မရှိခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ပို၍စုံလင်စွာ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အပိုဒ် ၂၁ တွင် “လိင်၊ လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ တိုင်းရင်းသား (သို့) လူမှုအဆင့်အတန်းနှင့် ဆိုင်သော ဇာတ်မြစ်၊ မျိုးရိုးဗီဇ သွင်ပြင်များ၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ (သို့) ယုံကြည်မှု၊ နိုင်ငံရေး(သို့) အခြားယုံကြည်မှု၊ လူနည်းစု အုပ်စုဝင် ဖြစ်ခြင်း၊ ဥစ္စာပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်မှု၊ မွေးဖွားရာ အခြေအနေ၊ မသန်စွမ်းမှု၊ အသက်အရွယ်၊ လိင်စိတ်တိမ်း ညွတ်မှု စသည်တို့ကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားမှု မရှိစေရဟု တားမြစ်ထားသည် (OJ C364/1, 18/12/ 2000)။

အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်အရပင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ ကွဲပြားမှု မရှိဘဲ အားလုံးအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိရမည် ဖြစ်သည်။ ဗီယင်နာ ကြေညာစာတမ်းနှင့် လုပ်ငန်း အစီအစဉ်တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဆိုရလျှင် “လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များကို မည်သို့သော ကွဲပြားမှုများမှ မရှိဘဲနှင့် လေးစား လိုက်နာခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ၏ အခြေခံ စည်းမျဉ်း ဖြစ်သည်” (၁၉၉၃၊ အပိုဒ် ၁၅)။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ၁၉၄၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ပြုစုခဲ့သည်ဖြစ်ရာ အသုံးပြုသည့် စကားလုံးများကို သတိထားမိနိုင်သည်။ အစောပိုင်း အကြမ်း ရေးသားချက်များတွင် လူသားတိုင်းသည် ညီအစ်ကိုများ ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြခဲ့သော်လည်း ကြေညာစာတမ်းတစ်ခုလုံးတွင် ကျား၊ မ ခွဲခြားပြီး

ဖော်ပြထားသည့် စကားလုံးများ မတွေ့ရပေ။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂသည် လူ့အခွင့်အရေး၏ အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည် ဟူသော အချက်ကို ပြန်လည် အလေးထား ပြောဆိုရသည့်နည်းတူ အုပ်စု အချို့အတွက် သီးသန့် အခွင့်အရေးများကို ဖော်ညွှန်းသည့် စာတမ်းများကိုလည်း ထုတ်ဝေခဲ့ရသည်။ ဥပမာ ကလေးသူငယ် များသည်လည်း လူသားများ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်မှ တဆင့် ကလေးသူငယ်များကို ထပ်မံ အကာအကွယ်ပေး ဖွဲ့ခဲ့သည်။ ကလေးသူငယ်များသည် အသက်အရွယ်ကြောင့် သော်လည်းကောင်း၊ အရွယ်ရောက်သူများကို မှီခို နေရသည့်အတွက်သော်လည်းကောင်း ပို၍ ထိခိုက် လွယ်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံးရှိ ကလေးသူငယ်များတွင် လူကြီးများနှင့် ယှဉ်လျှင် အခွင့်အရေး အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အခြား အုပ်စုများအတွက် သီးသန့် အခွင့်အရေးများ အကြောင်းကို အခန်း (၂၂) တွင် ဆွေးနွေးသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

သဘောတရား အရဆိုရလျှင် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု မရှိခြင်းသည် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ထည့်သွင်း စဉ်းစားမှသာ အာမခံချက် ရှိမည် ဖြစ်သည်။ တန်းတူညီခြင်းနှင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု မရှိခြင်းကို လက်တွေ့နှင့် ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားရန် လိုအပ်ကြောင်း နိုင်ငံတကာ တရားစီရင်ရေး ရာသက်ပန်ရုံးမှ ဦးစွာ တင်ပြ အဆိုပြုခဲ့သည် (အယ်လ်ဘေးနီးယားရှိ လူနည်းစုများအတွက် ကျောင်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ပေးသော အကြံပေးချက်)။ ယနေ့ခေတ်တွင် “လူတစ်ဦးသည် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းရှိ အုပ်စုတစ်ခုတွင် ပါဝင်သည့်အတွက် ထိုသူကို အခြားလူတစ်ဦးနှင့် တန်းတူညီ ဆက်ဆံခြင်း မရှိသည့် မည်သည့် လုပ်ရပ်ကိုမဆို” “မမျှတသော၊ ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်မှု မရှိသော၊ လျှောက်လံချက် မပေးနိုင်သော၊ အကြောင်းပြချက်မရှိသော ခွဲခြားမှု” ဟု သတ်မှတ်သည် (McKean, W, pp 10-11)။

၁၂.၃ လိင်အခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း

အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှရေးသည် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ကြီး၏ အခြေခံ အုတ်မြစ်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ ပဋိညာဉ်စာတမ်း စကားဦးတွင် “ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်သော တိုင်းပြည်နှင့် လူမျိုးများတွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် တန်းတူ အခွင့်အရေး ရှိသည်ဟု အခိုင်အမာ ယုံကြည်ကြောင်း အတည်ပြုကြသည်ဟု ဆိုထားသည်။” ကုလသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းချိန်မှစ၍ ဤကဏ္ဍတွင် မြန်ဆန်သော တိုးတက်မှုများကို တွေ့လာရသည်။ ဥပမာ အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများသည် ၎င်းအား စတင်အသိမှတ်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ၁၉၄၅ အချိန်ကကဲ့သို့ ခြွင်းချက်အဖြစ် လက်ခံရသည့် အနေအထား မဟုတ် တော့ဘဲ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း တစ်ခု အဖြစ် ကျင့်သုံးလာကြသည်။ ယဉ်ကျေးမှု အတော်များများ တွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် တစ်ဆင့်နိမ့်သော နေရာတွင် ရှိနေခြင်းသည် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းအတွက် စိုးရိမ်စရာ ဖြစ်နေခဲ့သည်။ ကုလ သမဂ္ဂ၏ အချက်အလက်များအရ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ ဆင်းရဲမွဲတေသူ များနှင့် စာမတတ် သူများ၏ အများစုသည် အမျိုးသမီးများဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက်

ဝင်ငွေသိသိသာသာ နည်းသည်။ ဝင်ငွေမရသောအလုပ်ကို လုပ်နေကြရသည့် အမျိုးသမီး အရေအတွက်လည်း မနည်းမနောပင် ရှိသည်။ မိခင်ကျန်းမာရေးနှင့် ကလေးသူငယ် ကျန်းမာရေးသည် ဆက်စပ်နေသည့်အတွက် ကျန်းမာရေးသည်လည်း အမျိုးသမီးများအတွက် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဤကဏ္ဍများရှိ ကျား၊မ မညီမျှမှုများကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရန်အတွက် လူငယ်အမျိုးသမီးများကို ပညာပေးရန်နှင့် ကိုယ့်အားကိုးနိုင်စွမ်း မြှင့်တင်ပေးရန် ရည်ရွယ်သော နိုင်ငံတကာအဆင့် ကြိုးပမ်းမှုများရှိတော့ ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။ အိမ်တွင်း စက်မှုလုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် ဘဏ္ဍာရေး စီမံခန့်ခွဲမှု စွမ်းရည်မြှင့်တင် ပေးသော စီမံကိန်းများသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် လူသိများသည်။ ၎င်းနည်းတူ သားဆက်ခြားပညာရေး အပါအဝင် ကျန်းမာရေးပညာပေး လုပ်ငန်းများသည်လည်း အာဖရိကတိုက်ရှိ စီမံကိန်းအများစုတွင် အဓိက အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု အဖြစ်ပါဝင်နေပြီ ဖြစ်သည်။

အစောပိုင်းကာလများတွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် ကာကွယ်မှု လွန်ကဲသော ချဉ်းကပ်မှု အသုံးပြုခဲ့ပြီး ထိုအချက်က အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ဖြစ်စေသည် စောဒကတက်ကောင်း တက်နိုင်သည်။ ဥပမာပြရလျှင် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်က အမျိုးသမီးများသည် အထူးအကာအကွယ် လိုအပ်သည်ဟု အသိအမှတ် ပြုထား သည်။ အမျိုးသမီးများ၏ မိခင်ဖြစ်မှု အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ထားသည့်အခါ သွယ်ဝိုက်သော နည်းဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ အလုပ်လုပ်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ ခွဲခြား ဆက်ဆံသကဲ့သို့ ဖြစ်သွား သည်။ သို့သော် လိင်အခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တွန်းလှန်ရာတွင် အခြား အမျိုးမျိုးသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများထက် ပို၍ဆိုးသည်မှာ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ ယဉ်ကျေးမှုများတွင် ရှိနေသော အမျိုးသမီးများအတွက် ကျော်လွှားရန်အလွန် ခက်ခဲသည့် ထုံးထမ်းစဉ်လာဆိုင်ရာ အတားအဆီးများပင် ဖြစ်သည်။ ကနဦးကာလတွင် အမျိုးသမီးများ အတွက် စိုးရိမ်ပူပန်မှုကို အမျိုးသမီးများအား ထပ်ဆောင်း အကာအကွယ် ပေးမှုများတွင် တွေ့ရသည်။ အမျိုးသမီးများအား ထိရလွယ်သော အုပ်စုအဖြစ် သတ်မှတ် ဆက်ဆံခဲ့ကြသည် (အခန်း ၁၂ တွင်လည်းရှုရန်)။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ဗီယက်နာ ကြေငြာစာတမ်းနှင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်က "အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များ၏ လူ့အခွင့်အရေးများသည် ကမ္ဘာလူ့အခွင့်အရေးများ၏ လူသားဖြစ်ခြင်းမှလာသော၊ ခွဲခြား၍ မရသော၊ အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်" ဟု အတိအလင်း ကြေညာခဲ့သည် (ယင်းစာတမ်း အပိုဒ် ၁၈)။ ယခုကဲ့သို့ တိုးမြှင့် အသိအမှတ် ပြုလာခြင်းသည် အကာအကွယ် ပေးလိုခြင်းမှ လာသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှ အမျိုးသမီးများကို တန်းတူ အခွင့်အရေးပေးမှုသို့ တိုးတက်လာသည်ဟု ပြောနိုင်သည်။

အမှု C-409/95 မာရှယ်လ် နှင့် နော်ဒ်ဟင် ဝက်စ်ဖလန် မြေ (Marschall v Land Nordrhein-Westfalen) (၁၉၉၇) ECR I-6363

မစ္စတာ မာရှယ်လ်သည် ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် ကျောင်းဆရာ တစ်ဦး ဖြစ်ပြီး ရာထူးတိုးဖို့ လျှောက်ထားခဲ့သူ တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ထိုရာထူးအဆင့်တွင် အမျိုးသားများထက် အမျိုးသမီး အရေအတွက် နည်းနေသောကြောင့် အမျိုးသမီးကိုသာ ဦးစားပေးခန့်ထားလိုကြောင်း သူ့ထံ အကြောင်း ပြန်လာသည်။ မစ္စတာ မာရှယ်လ်က ထိုအကြောင်းပြန်ကြားစာသည် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး များကြား တန်းတူညီ အခွင့်အလမ်းပေးရမည် ဟူသော ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သည် ဟု စောဒကတက်ခဲ့သည်။ ဂျာမန် တာဝန်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များကမူ ရာထူးအဆင့်မြင့်များတွင် ကျား၊မ အရေအတွက် မညီမျှမှုကို လျော့ချရန် ထိုသို့သော လုပ်ဆောင်ချက်များ လိုအပ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဂျာမနီ၏ တန်းတူညီရေး ဥပဒေနှင့် ဥပဒေပုဒ်မတို့၏ တန်းတူညီရေး ဥပဒေ ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိကို ဥပဒေပုဒ်မ တရားရုံးတွင် စစ်ဆေးခဲ့သည်။

တရားရုံးက မှတ်ချက်ပြုသည်မှာ

အမျိုးသားဝန်ထမ်းတစ်ဦးနှင့် အမျိုးသမီးဝန်ထမ်းတစ်ဦးတို့သည် အရည်အချင်း တူနေသည့် အခါ၌ပင် လုပ်ငန်းခွင်ရှိ အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ လုပ်နိုင်စွမ်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အစွဲများ၊ ပုံစံခွက်အမြင်များ ရှိနေခြင်းတို့ကြောင့် အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများထက် ဦးစားပေး ရာထူးတိုးပေးခြင်း ခံရသည်။ ခွဲခြားခံရသည့် အကြောင်းအရင်းများတွင် အမျိုးသမီးများသည် အလုပ်ရပ်နားရန် ဖြစ်နိုင်ခြေပိုများသည်။ အိမ်မှုကိစ္စများနှင့် မိသားစုတာဝန်များကြောင့် အလုပ်ချိန် အလျော့အတင်းပြုလုပ်နိုင်မှု နည်းပါးနိုင်သည်။ ကိုယ်ဝန်ရှိခြင်း၊ ကလေးမွေးခြင်း၊ နို့တိုက်ကျွေးရခြင်းတို့ကြောင့် အလုပ်မှပျက်ကွက်မှု ပိုများနိုင်သည် အစရှိသဖြင့် အကြောက်တရားများ ပါသည်။
အပိုဒ် ၂၉

ထို့ကြောင့် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး လျှောက်ထားသူတို့သည် တူညီသော အရည်အချင်းနှင့် အလုပ်အတွေ့အကြုံ ရှိသည့်တိုင်အောင် အလုပ်ခန့်အပ်ခံရရန် တူညီသော အခွင့်အလမ်း မရှိကြပေ။ ပြည်တွင်း တရားရုံးမှ ဥပဒေပုဒ်မ သမဂ္ဂ တရားရုံး၏ ဥပဒေအတိုင်း ဆုံးဖြတ်မှု တောင်းခံရာတွင်

ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ ဌာနတစ်ခုမှ ရာထူးအဆင့်တစ်ခုတွင် အမျိုးသားထက် အမျိုးသမီး အရေအတွက် နည်းနေသည့်အခါ လျှောက်ထားသူ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသား နှစ်ဦးလုံးသည် အရည်အချင်း၊ လုပ်ဆောင်ချက်တန်းတူ ဖြစ်ပြီး နှစ်ဦးလုံး ထိုနေရာအတွက် သင့်တော်နေလျှင် အမျိုးသမီး လျှောက်ထားသူကို ရာထူးတိုးပေးရန် ဦးစားပေးခြင်းသည် (ထိုအမျိုးသားသည် ဦးစားပေး ခံရသင့်သည့် အခြား အကြောင်းပြချက်မရှိလျှင်) ညွှန်ကြားချက် အပိုဒ် ၂(၁)နှင့် (၄)တို့ နှင့် ငြိစွန်းခြင်းမရှိစေရ။ ရာထူးခန့်အပ်ရာတွင် လျှောက်ထားသူ တစ်ဦးချင်းစီကို သတ်မှတ်ထားသော မူများနှင့် တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးသွားမည်ဖြစ်ပြီး အမျိုးသမီး လျှောက်ထားသူသည် ထိုမူများ ထဲမှ တစ်ခုခုတွင် အမျိုးသား လျှောက်ထားသူထက် အရည်အချင်း နိမ့်ကျ နေပါက ဦးစားပေးမှုကို

ပယ်ဖျက်မည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုမူများထဲတွင် အမျိုးသမီး လျှောက်ထားသူကို ခွဲခြား ဆက်ဆံသော မူများ မပါစေရ။

အပိုဒ် ၃၅

(ဂီဒို ဂျေကော့ဘ် နှင့် ဘယ်လ်ဂျီယံ (Guido Jacobs v Belgium) အမှုကိုလည်း လေ့လာနိုင်သည် (UN Doc CCPR/C/81/D943/2000 (2004))။ ထိုအမှုတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ အထက် ကောင်စီ (High Council of Justice) တွင် အမျိုးသမီး ခန့်အပ်မှုများ ပိုများလာစေရန် အချိုးကျ စနစ် သတ်မှတ်ခြင်းသည် ICCPR ကို ချိုးဖောက်ခြင်း မရှိဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။)

၁၂.၃.၁ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်

၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင် အထွေထွေ ညီလာခံမှ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ကြေညာချက်မှတစ်ဆင့် ထိုကဲ့သို့သော ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများကို ရှုတ်ချခဲ့ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၁ တွင် အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း၊ အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူ အခွင့်အရေးများမှ ငြင်းဆိုခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်သတ်ခြင်းသည် မတရားမှု ဖြစ်ပြီး လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို ကျဆင်းစေသော လုပ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ဤအချက်သည် စကားဦးတွင် အသိအမှတ်ပြု ဖော်ပြထားသည့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဘဝတို့တွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပေးဆပ်နေမှုကို ထောက်ခံ ဖော်ပြထားခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အပြည့်အဝ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ကမ္ဘာ့ လောကကြီး၏ သာယာဝပြောမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းမှုတို့တွင် အမျိုးသားများ နည်းတူ အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှု အပြည့်အဝ လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း ထပ်လောင်း ပြောဆိုလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကြေညာချက်တွင် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ သာမက စီးပွားရေးနှင့် လူမှု အခွင့်အရေးများကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ် ၁၀(၃)အရ အချို့သော အလုပ်များတွင် အလုပ်အကိုင်၏ ကိုယ်ခန္ဓာ ကြံ့ခိုင်မှု လိုအပ်ချက် သဘောတရားများအရ ထင်သာ မြင်သာသော အထောက်အထား ရှိပါက အမျိုးသမီးများကို ကာကွယ်ရန် ခွဲခြား ဆက်ဆံသည့် နည်းများ သုံးနိုင်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ ထိုအချက်မှာ ရှေ့တွင် ဖော်ပြခဲ့သော နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်၏ ချဉ်းကပ်ပုံနှင့် အနည်းငယ် ဆင်တူသည်။

၁၂.၃.၂ ဥပဒေ ပြုလုပ်ရေးဆွဲခြင်း

ထိုကြေညာချက်ကိုအတည်ပြုပြီး ဝါးနှစ်အကြာတွင် အမျိုးသမီးများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်း တစ်ခု ဖန်တီးရန်အတွက် စာချုပ်စာတမ်း၏ ပုံစံနှင့် ပါသင့်သည့် အချက်များကို နိုင်ငံများနှင့် ဆွေးနွေးရန် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးမှ အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်ကို တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ထိုဆွေးနွေးပွဲများ အဆုံး

တွင် ECOSOC မှ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် မူကြမ်းရေးဆွဲသည့် ဖြစ်စဉ် စတင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်ကို နိုင်ငံတကာ အမျိုးသမီးများနှစ်ဟု ဆိုနိုင်ပြီး ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့မှ အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ ညီလာခံ တစ်ခုကို မက္ကဆီကိုမြို့တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုညီလာခံ တွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့မှ အမျိုးသမီးများအတွက် ဆယ်စုနှစ် (၁၉၇၆-၈၅) သတ်မှတ်ပေးရန် တွန်းအားပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုမှ တဆင့်အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေ ဆိုးများကို နိုင်ငံတကာမှ ပိုမို အလေးစိုက်လာစေရန် လှုံ့ဆော်နိုင်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်မှ မူကြမ်း ရေးဆွဲသည့် အဆင့်ကို အားထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအရာများ အားလုံးကြောင့် အားတက်လာခဲ့ပြီး ကြေညာချက်ကို အခြေခံ အဖြစ်အသုံးပြုကာ ၁၉၇၉ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို အထွေထွေ ညီလာခံတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

သဘောတူစာချုပ်၏ အကူအညီ မပါလျှင်ပင် လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့များသည် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနေပြီ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ လက်ခံရရှိခဲ့သော သတင်းပို့ တိုင်ကြားစာ ဥပမာ အများစုတွင် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများ တွေ့ရသည်။ ဥပမာ *လတ်လန်စ် နှင့် ကနေဒါ (Lovelace v Canada)* အမှု ဖြစ်သည်။ သတင်းပို့တိုင်တန်းသူ ဆန်ဒရာ လတ်လန်စ်သည် မာလီဆီတ် အင်ဒီးယန်း လူမျိုး ဖြစ်သည်။ သူမသည် အင်ဒီးယန်း လူမျိုးမဟုတ်သူနှင့် လက်ထပ် လိုက်သည့်အခါ ပြည်တွင်း ဥပဒေအရ သူမ၏ အင်ဒီးယန်း လူမျိုးဖြစ်မှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို စွန့်လွှတ်လိုက်ရသည်။ မစ္စ လတ်လန်စ် အိမ်ထောင်ကွဲပြီး နောက် သူမ၏ လူမျိုးစုများထံ ပြန်မသွား နိုင်သည့်အခါ ထိုအချက်က ပြဿနာ ဖြစ်လာသည်။ အင်ဒီးယန်းလူမျိုး မဟုတ်သူ အမျိုးသမီး တစ်ဦးနှင့် လက်ထပ်လိုက်သော အင်ဒီးယန်း အမျိုးသား သည် အင်ဒီးယန်း လူမျိုး အဖြစ်မှ စွန့်လွှတ်ရန် မလိုပေ။ ထို့ကြောင့် ထိုအချက်သည် လိင်အခြေပြု ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု ဖြစ်နေသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက မစ္စ လတ်လန်စ်သည် အိမ်ထောင် ကွဲပြီးသည့်တိုင် သူမ၏ တိုဘီကျူ အုပ်စုနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ ဆက်စပ်မှုကို ဖြတ်တောက် လိုက်ရခြင်းကြောင့် ကနေဒါ နိုင်ငံသည် လူနည်းစု အုပ်စုများ အခွင့်အရေး အပိုဒ် ၂၇ ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်တွင် ခွဲခြား ဆက်ဆံ ခံရခြင်းသည် အဓိက ကျခဲ့သည်။ *အက်တို ဒယ်လ် အယ်ဗယ်လ်လန်နယ်လ် နှင့် တီရူး (Ato del Avellanal v Peru)* အမှုမှာလည်း အလားတူပင် ဖြစ်သည်။ ပီရူး အမျိုးသမီး တစ်ဦးက သူမ၏ ကျား၊ မ ဖြစ်တည်မှု ကြောင့် မျှတသော တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်ကို ငြင်းပယ်ခံရသည်ဟု လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီထံ သတင်းပို့ တိုင်တန်းခဲ့သည်။ ပီရူးနိုင်ငံ၏ ဥပဒေအရ အိမ်ထောင်ခန်းဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ်ပါက အမျိုးသားများသာလျှင် တရားရုံး၌ လျှောက်ထား ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထိုအချက်ကြောင့် ပီရူးနိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးများသည် တရားရုံးတွင် တန်းတူညီစွာ စီရင်ခံပိုင်ခွင့်ကို မရရှိဟု လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ ဤ အချက်သည် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုပင် ဖြစ်သည်။

ဥရောပ ကောင်စီ၏ အစီအမံများတွင် အပိုဒ် ၁၄၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး အပိုဒ်ကို သူချည်း သက်သက် အသုံးပြု၍ မရပေ။ ထို့ကြောင့် ဥရောပတွင် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု ကင်းဝေးရေး သက်သက် မရှိဟု ဆိုနိုင်သည်။ အပိုဒ် ၁၄ ကို အခြား အခွင့်အရေးတစ်ခု ချိုးဖောက် ခံရခြင်းနှင့် ဆက်စပ်၍ အသုံးပြုရသည်။ (နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ် ၁၂၊ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု မပြုရေး

သက်သက် ဖော်ပြထားသော သဘောတူစာချုပ်ကို နိုင်ငံအချို့ကသာ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။) ဥပမာ ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် လူဝင်မှု ကြီးကြပ်ရေး ဥပဒေကို ချမှတ်သည့်အခါ အမျိုးသား ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်သူများအတွက် ၎င်းတို့၏ ဇနီးများကို ခေါ်ယူရန် လွယ်ကူသောကြောင့် မိသားစုဘဝ အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ခဲ့ခြင်း မရှိဟု ဆိုနိုင်သည်။ အမျိုးသမီး ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်သူများ အတွက် ၎င်းတို့၏ ခင်ပွန်းများကို ခေါ်ယူရန်မှာမူ မလွယ်ကူပေ။ သို့ရာတွင် မိသားစု ဘဝ အခွင့်အရေး၊ အပိုဒ် ၈ ကို ခွဲခြားမှု မပြုရေး အပိုဒ် ၁၄ နှင့် ဆက်စပ်လိုက်ပါက အပိုဒ် ၁၄ ကို ချိုးဖောက်နေသည်ဟု ဆိုနိုင်သည် (အက်ဘ်ဒူလာအ်၊ ကာဘေးလ်စ်နှင့် ဘယ်လ်ကန်ဒါလီ နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Abdulaziz, Cabales and Balkandali v United Kingdom)) ။ မောရစ်ရှ နိုင်ငံ၏ ဥပဒေတွင်လည်း မောရစ်ရှ အမျိုးသမီးများနှင့် လက်ထပ်သော အမျိုးသားများကို နိုင်ငံသား ပေးသော်လည်း မောရစ်ရှ အမျိုးသားများနှင့် လက်ထပ်သော အမျိုးသမီးများမှာမူ ထိုအခွင့်အရေး မရဘဲ ပြန်ပို့ခံရနိုင်သောကြောင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များမှ သွေဖည်သည်ဟု လူ့အခွင့် အရေး ကော်မတီမှ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ (အူမီရှဒီ ဆစ်ဗာရာ နှင့် မော်ရစ်ရှ (Aumeerruddy-Cziffra v Mauritius)) ။ ဘာ့ဂ်ဟတ်စ် နှင့် ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံ (Burghartz v Switzerland) အမှုတွင်လည်း ခင်ပွန်းနှင့် ဇနီးကို မိသားစု အမည် ဆက်ခံခွင့်တွင် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းကြောင့် ဆွစ်ဇာလန်သည် ဥပဒေပ သဘောတူ စာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ဥပဒေပ တရားရုံးက "လိင်ကွဲပြားခြင်း အကြောင်းပြချက် တစ်ခုတည်းကြောင့် ကွဲပြားစွာ ဆက်ဆံခြင်း သည် သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကိုက်ညီသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရန် အလွန်လေးနက်သော အကြောင်း ပြချက်များဖြင့် သက်သေပြနိုင်မှ ဖြစ်မည်" (စာပိုဒ် ၂၇) ဟု ဆိုခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေ အောက်တွင် လိင်ကွဲပြားမှုကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ရန်မှာ လွန်စွာ အရေးကြီးသော ကြောင့် နိုင်ငံများကို လွတ်လပ်စွာလုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးထားရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ အခြား လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့များကလည်း ထိုသို့သောအမြင်များ ရှိကြသည်။ သို့ရာတွင် သိသာသည့်အချက်မှာ စည်းမျဉ်း များကို သွေဖည်ပီးနိုင်ငံများအနေဖြင့် ခွဲခြားချက်များထားခြင်း (သို့) သဘောတူစာချုပ်နှင့်ဆန့်ကျင် သော ကြေညာချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင် သည်။

အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များကို လူကုန်ကူးခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက် ခြင်းတို့သည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် တန်းတူညီမှု မရှိခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ရသည်ဟု သတ်မှတ် ထားသည်။

၁၂.၃.၃ အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်

ကြေညာချက် နည်းတူ သဘောတူစာချုပ်၏ စကားဦးတွင် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း သည် အခွင့်အရေးများ တန်းတူညီ ရရှိရေး စည်းမျဉ်းနှင့် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားရမည် ဟူသည့် အချက်ကို ချိုးဖောက်ရာ ရောက်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ကြေညာချက်နှင့် မတူသည့် အချက်က သဘောတူစာချုပ်သည် အမျိုးသမီးများအတွက် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ အဖြစ်ရှိရန် ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးများမှာ

ထိုရည်ရွယ်ချက် ပြည့်မီရန် ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတူ စာချုပ်တွင် အမျိုးသမီးများ ပြည်သူ့ရေးရာ၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ရယူရာတွင် ခွဲခြား ကန့်သတ်ခံရခြင်းကို ပပျောက်ရန် နိုင်ငံများမှ လုပ်ဆောင်ပေးရန် ပါဝင်သည်။ အခန်း (၅) တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့် အတိုင်း အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီကို သဘောတူစာချုပ် အရ တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ထိုအဖွဲ့မှ နိုင်ငံများ၏ တိုးတက်မှုများကို လေ့လာ စောင့်ကြည့်သည် (အပိုဒ် ၁၇)။ ထိုအဖွဲ့မှ နိုင်ငံများ၏ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများကို ဖတ်ရှုပြီး လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့တိုင်တန်းချက်များ ကိုလည်း လက်ခံပေးသည်။

သဘောတူစာချုပ်တွင် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ဆိုသည်မှာ “အမျိုးသား နှင့် အမျိုးသမီးများကြား တန်းတူညီမျှမှု ရှိရမည်ဟူသော အချက်ကို ထိခိုက်စေသော လိင်ကွဲပြားမှု ကို အခြေခံ၍ ပြုလုပ်သည့် ခွဲခြားမှုများ၊ ကန့်သတ်မှုများ၊ ပိတ်ပင်မှုများ အားလုံး ပါဝင်သည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အိမ်ထောင်ရေး အနေအထား မည်သို့ပင် ရှိစေကာမူ အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် အခြား နယ်ပယ်များတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ အပြည့်အဝ ခံစားနိုင်မှု လျော့နည်းသွားစေသည့် (သို့) ပျက်ပြယ်သွားစေသည့် အတားအဆီးကို ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းဟု သတ်မှတ်သည် (အပိုဒ် ၁)။” အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ရှုံ့ချခဲ့ပြီး ထိုခွဲခြားမှုများ ပပျောက်ရန် မူဝါဒများချမှတ်ဖို့ သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ အဆုံးတွင် နိုင်ငံများက တန်းတူညီမျှမှု ကို ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (သို့) ၎င်းနှင့် ညီမျှသော ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းသွားရန်၊ အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းကို တားဆီးသော ဥပဒေများနှင့် အရေးယူမှုများ ပြဋ္ဌာန်း သွားရန်၊ ခွဲခြား ဆက်ဆံသောလုပ်ရပ်များ အားလုံး ပပျောက်အောင် ဥပဒေစနစ် တစ်ရပ် လုပ်ဆောင်သွားရန်နှင့် လက်ရှိ ကျင့်သုံးနေသော ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် သဘောတရားပါရှိသော ဥပဒေများ အားလုံးကို ရုတ်သိမ်းရန်နှင့် ပယ်ဖျက်ရန် သဘောတူညီခဲ့သည် (အပိုဒ် ၂)။

အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေး တန်းတူညီရေးအတွက် ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်ရန်လည်း နိုင်ငံများက တာဝန်ခံ ခဲ့ကြသည်။ ကြေညာချက်တွင် အကြံပြုထားသည့်အတိုင်း သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးထားသည့် နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများအား တစ်ဆင့်နိမ့်သည်ဟု သတ်မှတ် ထားသည့် “ကြိုတင်သတ်မှတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့် များကို ပပျောက်စေရန်” အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးများနှင့် သက်ဆိုင်သော လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ ပုံစံများကို ပြောင်းလဲပစ်မည်ဟု သဘောတူညီထားကြသည်။ “မိခင်ဘဝသည် လူ့ပတ်ဝန်း ကျင်မှ ဖန်တီးထားသော တာဝန်ဖြစ်သည်” ဟူသော အချက်ကို အသိအမှတ်ပြုရန် မိသားစု ဆိုင်ရာ ပညာပေးမှုများ လိုအပ်သည် (အပိုဒ် ၅)။ လူကုန်ကူးခြင်းနှင့် ဖိနှိပ် အမြတ်ထုတ် ခြင်း သို့မဟုတ် လိင်ကျွန်အဖြစ် စေခိုင်းခြင်း တို့ကို တားမြစ်ထားသည်။

အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Political Rights of Women) အပိုဒ် ၇၊ ၈ တို့တွင် ထပ်လောင်း ဖော်ပြသည့် အနေဖြင့် အမျိုးသမီးများအား နိုင်ငံရေးနှင့် ၎င်းတို့ နိုင်ငံ၏ လူထုအရေးကိစ္စများတွင် ခွဲခြားခံရခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင်ပါ ယင်းကဲ့သို့ ခွဲခြားခံရခြင်းကို ပယ်ဖျက်ရန် ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးနှင့် လက်ထပ်

ထိမ်းမြားခြင်း၊ ပညာရေး၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် ကျန်းမာရေး အခွင့်အရေးများတွင် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားမှု ကင်းဝေးရန်လည်း ဖော်ပြထားသည်။ ဥပဒေရှေ့တွင် တန်းတူညီစွာ စီရင်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် အိမ်ထောင်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် တန်းတူညီမျှ ရနိုင်ရန် အချက်များကိုမူ အပိုဒ် ၁၅ နှင့် ၁၆တွင် ဖော်ပြထားသည်။

နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကြောင့် “ကျေးလက်နေ အမျိုးသမီးများ” ၏ အခွင့်အရေးကို အထူး အလေးထား ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ မိသားစု စားဝတ်နေရေးအတွက် အဓိကကျသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သူများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် ဒေသဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးရေး မဟာဗျူဟာများ ရေးဆွဲဖန်တီးရာတွင် တန်းတူ ပါဝင်ခွင့်ရသင့်သည်။ လူထုအခြေပြု လှုပ်ရှားမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင်လည်း ပါဝင်ခွင့်ရသင့်သည်။ “အိမ်ယာ၊ သန့်ရှင်းရေး၊ လျှပ်စစ်၊ ရေရရှိမှု၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး အစရှိသော သင့်တော်သည့် နေထိုင်မှု အဆင့်အတန်း”ကို ခံစားခွင့် ရှိသင့်သည် (အပိုဒ် ၁၄)။ ကျေးလက်နေ အမျိုးသမီး များအား မြှင့်တင်ပေးရန် ကျန်းမာရေးနှင့် သားဆက်ခြား ပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ရယူခွင့်၊ ပညာနှင့် သင်တန်းများ သင်ယူနိုင်ခွင့် တို့အပြင် အစောပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သော ကိုယ့်အား ကိုယ်ကိုး အဖွဲ့များနှင့် သမဝါယမအဖွဲ့များတွင် ပါဝင်ခွင့်၊ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ချေးငွေ ရယူနိုင်ခွင့်၊ မြေယာပြန်လည် နေရာချထားရေး စီမံကိန်းများတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်များ ပေးအပ်ရန်လည်း ဖော်ပြ ထားသည်။

တန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်းကို လျော့ချရန် ယာယီအထူးအစီအစဉ်များ (အားနည်းသူကို ဦးစား ပေးသည့် လုပ်ဆောင်ချက်များ သို့မဟုတ် အပြုသဘောဆောင်သည့်ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများဟုလည်း တစ်ခါ တရံ ရည်ညွှန်းသည်) ကိုလည်း ခွင့်ပြုထားသည်။

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများကြား အမှန်တကယ် တန်းတူညီမျှ ရှိလာရန် ရည်ရွယ်၍ ယာယီ အထူး အစီအစဉ်များ ချမှတ်ခြင်းကို လက်ရှိ သဘောတူစာချုပ်၌ ဖော်ပြထားသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အောက်တွင် အကြုံးမဝင်စေရ။ ထိုအစီအစဉ်များ၏ ရည်ရွယ်ချက်များ ဖြစ်သော အခွင့်အရေး နှင့် ဆက်ဆံခံရပုံ တန်းတူညီမျှ အထမြောက်သည့်အခါ အစီအစဉ်များကို ရပ်ဆိုင်းနိုင်သည်။

အပိုဒ် ၄ (၁)

သဘောတူစာချုပ်ကို အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းသည် ၎င်းအသက်ဝင်လာချိန် ၁၉၈၁ နောက်ပိုင်းမှ စပြီး အရှိန်ဟုန် မြန်မြန်ဖြင့် တိုးတက်လာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုလက်မှတ် ရေးထိုးခြင်းများ မြန်ဆန်ခြင်း တစ်ခုတည်းကိုသာ ကြည့်လျှင် အကောင်းမြင်လွန်းရာ ရောက်ပေ လိမ့်မည်။ နိုင်ငံများသည် ကြေညာချက်များနှင့် ခြွင်းချက်များလည်း ပြုလုပ်ကြသည်။ ထို ကြေညာချက်များနှင့် ခြွင်းချက်များသည် ဥပဒေပုံစံ အဖြစ်ရှိနေသည့် သဘောတူစာချုပ်၏ ထိရောက်မှုကို အားနည်းစေရုံသာမက ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်၏ သဘောတူညီမှုသာ ကျင့်သုံးရသည့် အားနည်းချက်ကို ထောက်ပြသည့် သက်သေအဖြစ်လည်း ရှိနေသည်။ အားတက်

ဖွယ်ရာအချက်မှာ ခြွင်းချက်အဖြစ် ထားရှိသော အချက်များ တဖြည်းဖြည်းနှင့် လျော့နည်းလာခြင်း ပင် ဖြစ်သည်။

၁၂.၃.၄ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို နိုင်မာစေခြင်း

စတုတ္ထ အကြိမ်မြောက် ကမ္ဘာ့ အမျိုးသမီးများရေးရာ ညီလာခံကို ၁၉၉၅ ခုနှစ် ဘေဂျင်းတွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ (ယင်းအစည်းအဝေး မတိုင်မီက ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် နိုင်ဂျီဘီ၊ ၁၉၈၀ ခုနှစ်တွင် ကိုပင်ဟေဂ်နှင့် ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် မက္ကဆီကို မြို့များတွင် ကျင်းပခဲ့သည်။) ထိုအစည်းအဝေးသည် ယနေ့အထိ အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အပြည့်စုံဆုံး လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့ပြီး ထိုအခွင့်အရေးများ ရရှိစေရန် တိုးတက်မှု အများဆုံးရရှိခဲ့သော ညီလာခံလည်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် ကျင်းပခဲ့သော အကြီးဆုံး နိုင်ငံတကာ အစည်းအဝေးလည်း ဖြစ်သည်။ ညီလာခံမှ ထွက်ပေါ်လာသော ဘေဂျင်း လုပ်ငန်းဆောင်တာ အစီအစဉ် (Beijing Platform for Action) သည် ကျား၊မတန်းတူညီရေးကို ရည်ရွယ်သော နိုင်ငံတကာ လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ကိုးကားရန် စီမံချက်အဖြစ် ရှိနေသည်။ ဘေဂျင်း အစည်း အဝေးတွင် နိုင်ငံများပေးခဲ့သော ကတိကဝတ်များသည် ကျယ်ပြန့်ခဲ့သော်လည်း ခြွင်းချက်များ လည်း ပါရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်သည် နိုင်ငံများကို လုပ်ငန်းဆောင်တာ အစီအစဉ်များ အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင် အကြံပေးသည့် တာဝန်ကို ယူထားသည်။

အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများကြား တန်းတူညီမှု ရရှိစေရေးအတွက် မည်မျှတိုးတက်မှုများ ရရှိပြီးဖြစ်သည်ကို လေ့လာသော ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ အထူးအစည်းအဝေးများ သည် ဘေဂျင်းအစည်းအဝေးမှ အခြေခံခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မတ်လတွင် ကျင်းပခဲ့သော နယူးယောက် အစည်းအဝေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေဆိုင်ရာ ကော်မရှင် သည် နှစ် (၂၀) အတွင်း တိုးတက်မှုများကို ဆွေးနွေးခဲ့သည်။ ကမ္ဘာတဝှမ်း ကျင်းပသော အခြား ပွဲများတွင်လည်း အောင်မြင်မှု မှတ်တိုင်များကို မှတ်သားထားပြီး အစိုးရနှင့် လူထု၏ အာရုံစိုက်မှု လိုအပ်နေသေးသော အကြောင်းအရာများကို အာရုံစိုက် ဆွေးနွေးကြသည်။

ကျား၊မ တန်းတူညီရေး၏ အခြား ရှုထောင့်များ အတွက် သီးခြား သဘောတူစာချုပ်များ ချမှတ် ခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများကြား တူညီသော ပညာရေး အခွင့်အလမ်းများ ရရှိစေရန် ၁၉၆၀ ခုနှစ် ပညာရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား ဆန့်ကျင်ခြင်းဆိုင်ရာ ယူနက်စကို သဘောတူစာချုပ် (UNESCO Convention against Discrimination in Education) တွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ ၁၉၅၂ ခုနှစ် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ သဘောတူစာချုပ်တွင် အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးတွင် တန်းတူ ပါဝင်ရေးအတွက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ ကတိကဝတ်ပြုခဲ့ သည်။

မတ်လ ၈ ရက်နေ့သည် နိုင်ငံတကာ အမျိုးသမီးများနေ့ ဖြစ်သည်။ ထိုနေ့ကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့မှ ဂုဏ်ပြု သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း ၎င်း၏ ဇာစ်မြစ်မှာ ပထမကမ္ဘာစစ် မတိုင်ခင်က စခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေး တောင်းဆိုချက်များနှင့် အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့်ကို အမေရိကန် နိုင်ငံတွင် ၁၉၀၉ ခုနှစ်က စတင်ခဲ့ပြီး ဥရောပတိုက်သို့ ၁၉၁၄ ခုနှစ်တွင် ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိ ခဲ့သည်။ ထိုနေ့သည် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေး၊ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုများ တန်းတူရရှိရေးတွင် ရရှိခဲ့သော တိုးတက်မှုများကို နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းနှင့် နိုင်ငံများမှ နှစ်စဉ် အကဲဖြတ်ရန် နေ့တစ်နေ့ ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

အယ်လ်ဘီနီ ရောဂါကြောင့် ခွဲခြား ခံရခြင်းနှင့် အနိမ့်ခံရခြင်း

အယ်လ်ဘီနီရောဂါသည် ကျား၊မ မရွေး၊ လူမျိုး မရွေး ဖြစ်ပွားနိုင်သော မျိုးရိုးဗီဇဆိုင်ရာ ရောဂါ တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။

အယ်လ်ဘီနီရောဂါကို လူမှုရေး အရရော ဆေးပညာအရပါ နားလည်မှု လွဲခြင်းများစွာ ရှိသည်။ အယ်ဘီနီ ရောဂါ ဝေဒနာရှင်များ၏ ရုပ်ရည် အသွင်အပြင်အပေါ် အယူသီးခြင်းကို အခြေခံသည့် မှားယွင်းသော ယုံကြည်မှုများနှင့် စိတ်ကူးယဉ် ဒဏ္ဍာရီများ ထားရှိကြသည်။ ထိုအချက်က ရောဂါ ခံစားနေရသူများကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် ပစ်ပယ်ထားခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေသည်။ ယင်းအချက်က ပင် များစွာသော နိမ့်ချခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ ဖြစ်စေသည်။

- အယ်လ်ဘီနီရောဂါသည် ကလေးများ မွေးမိသော မိခင်များကို ၎င်းတို့၏ အမျိုးသားများ နှင့် မိသားစုများက စွန့်ပစ်ခြင်းများ ပြုကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကလေး များ ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းသည် မိဘ နှစ်ပါးလုံး၏ မျိုးရိုးဗီဇ ကြောင့်သာ ဖြစ်သည်ဟူသော အချက်ကို ထိုသူများ သိမထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အယ်လ်ဘီနီ ရောဂါသည် ကလေးများကို မိဘများက စွန့်ပစ်ခြင်းများလည်း မကြာခဏ ဖြစ်တတ်သည်။ ထိုကလေး ငယ်များ၏ ရောဂါကြောင့်ရသော အသားအရောင်နှင့် မသန်စွမ်းမှုများသည် ကံမကောင်းမှုများကို သယ်ဆောင်လာသည်ဟူသော ယုံကြည်ချက်ကြောင့် တစ်ခါတရံ တွင် ထိုသို့သော ကလေးများကို မွေးလာပါက သတ်ပစ်ခြင်းများပင် ရှိသည်။
- ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ထိုသူများကို ကြိုတင်သတ်မှတ် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းသည် နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်နေပြီး ထိုအချက်ကပင် အယ်လ်ဘီနီ ရောဂါသည်များကို သင့်တော်သော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများ၊ ဥပဒေအရ အကာအကွယ် များနှင့် အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရခြင်းကို ခုခံပိုင်ခွင့်များ ဆုံးရှုံးစေသည်။
- အယ်လ်ဘီနီရောဂါ ခံစားနေရသူများ တွေ့ကြုံရသည့် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများမှာ တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ဆက်စပ်နေသည်။ ဥပမာ ထိုသူများ၏ အမြင်အာရုံချို့တဲ့မှုက ၎င်းတို့၏ ပညာသင်ယူခွင့်ကို သက်ရောက်မှု ရှိပြီး ထိုသူများကို ကျောင်းမှ နှုတ်ထွက်စေနိုင်သည်။ ပညာရေး ချို့တဲ့ခြင်းကြောင့် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်စေပြီး သင်တင့်သော လူမှု အဆင့် အတန်း ရရှိမှုကို ထိခိုက်စေကာ ဆင်းရဲမွဲတေမှုကို ရင်ဆိုင်ရနိုင်သည်။

အယ်လ်ဘီနို ရောဂါသည်များကို ဦးတည်၍ နိမ့်ချ ဆက်ဆံခြင်းများ များပြားလာခြင်းကြောင့် ၂၀၁၅ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှ ထိုအခြေအနေအတွက် အထူး ကိုယ်စားလှယ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။

အခြားမည်သို့သော မျိုးရိုးဗီဇဆိုင်ရာ ချို့တဲ့မှုများက နိမ့်ချဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းများ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

၁၂.၄ လူမျိုးကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် နေထိုင်သောသူများ အားလုံးသည် အခြားနေထိုင်သူများနှင့် တန်းတူ ဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ထိုသို့ ဆက်ဆံခံရအောင်လည်း တောင်းဆိုနိုင်သည်။ ထိုသို့သော တန်းတူညီမျှသည် အစောပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နည်းမျိုးစုံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေးအပေါ်တွင် မူတည်သည်။ လူမျိုးကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် ဆိုးရွားသော အခြေအနေတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးသည် ၎င်းတို့ ရွေးချယ် ပြောင်းလဲနိုင်ခွင့်မရှိသော မိမိ၏ အသားအရောင် (သို့) မွေးဖွားရာ လူမျိုး အခြေအနေများကြောင့်သာ ခွဲခြား ဆက်ဆံခံရခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ထိုခွဲခြားမှု များသည် ပြင်းထန်ဆိုးရွားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည် (Santa Cruz, H)။ ထိုအချက်အရ လူမျိုးကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားခြင်းသည် လိင်အခြေပြု ခွဲခြားခြင်းနှင့် ဆင်တူသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အတွင်း ကျူးလွန်ခဲ့သော ကြမ်းကြုတ်ရက်စက်မှုများကြောင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု ပြဿနာများနှင့် ထိုကိစ္စရပ်များကို လျစ်လျူရှုထားလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ အကျိုးဆက်များကို လူအများ သတိပြုမိလာခဲ့သည်။ လူတို့သည် ၎င်းတို့၏ မွေးဖွားရာ လူမျိုး တစ်ခုတည်းကြောင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံခံရသည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ အသားအရောင် ခွဲခြားမှု စနစ် (apartheid) သည် ဥပမာ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယခုအပိုင်းတွင် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု၏ တည်ရှိနေသော ခြိမ်းခြောက်မှုနှင့် ပုံစံများကို နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ တုံ့ပြန်ပုံများကို ဖော်ပြသွားပါမည်။ လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုကို ပပျောက်ရန်မှာ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ကာလရှည်ကြာ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းသည် ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ ဒါဘန်မြို့၌ ကမ္ဘာ့ညီလာခံကျင်းပခဲ့ပြီး ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ဂျင်နီဗာ၌ ပြန်လည်သုံးသပ်ရေး အစည်းအဝေး ကျင်းပခဲ့သည်။ လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင် ပါဝင်နေပြီး ဖြစ်သည်။ ပညာရှင်များက ထိုအချက်ကို နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အခြေခံ စည်းမျဉ်းဟုပင် သတ်မှတ်ထားသည် (ဥပမာ Lerner, N, p24)။

၁၂.၄.၁ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ ချမှတ်ခြင်း

လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ ပေါင်းချုပ်ကို ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့၏ ကြီးကြပ်မှုဖြင့် ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းကို ခြောက်ခြားစေခဲ့သည့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုများနှင့် လူမျိုးရေးမုန်းတီးမှုကို အခြေခံသော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှု များကြောင့် ထိုဥပဒေများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဘာသာရေးအရ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းသည်လည်း အချက်တစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်သော်လည်း လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုနှင့်ယှဉ်လျှင် ထိုအချက်နှင့် စပ်လျဉ်း သည့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများမှာ ပို၍ အားနည်းသည်။

နိုင်ငံတကာ စာတမ်းများတွင် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ခွဲခြားမှုများကို နယ်ပယ်အလိုက် သတ်မှတ်ထား ကြသည်။ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်မှ ၁၉၅၈ ခုနှစ် တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် အလုပ်အကိုင်များတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention concerning Discrimination in respect of Employment and Occupation) တွင် လည်းကောင်း၊ ၁၉၆၀ တွင် ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့မှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ပညာရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်တွင်လည်းကောင်း လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ခွဲခြားမှုများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဖော်ပြထားသည်။ ၁၉၄၉ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များဆိုင်ရာ ကြေညာချက် မူကြမ်း (Draft Declaration on Rights and Duties of States) တွင် “နိုင်ငံတိုင်းသည် ၎င်း၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာ အောက်တွင် ရိုသောလူများ အားလုံးကို လူမျိုး၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာ မည်မျှပင် ကွဲပြားစေကာမူ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့်အညီ ဆက်ဆံရမည်။” ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကိစ္စရပ်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကမ္ဘာ့ လူ့အဖွဲ့ အစည်း တစ်ခုလုံးတွင် တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အနေအထားနှင့် ကိုင်တွယ်သော စာချုပ်စာတမ်းမျိုးရှိရန် လိုအပ်နေသေးသည်။

၁၂.၄.၂ ကြေညာချက်နှင့် သဘောတူစာချုပ်

အထွေထွေ ညီလာခံမှ နိုင်ငံတကာ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ မြင့်တက်လာခြင်းကြောင့် ၁၉၆၃တွင် နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက် (Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုကြေညာချက်သည် လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားခြင်း အားလုံးကို ရှုတ်ချထားပြီး လူမျိုးကြီးဝါဒ ကျင့်သုံးသည့် အစိုးရ စီရင်ချက်များနှင့် မူဝါဒများသည် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ထိခိုက်စေသည်ဟု ဆိုထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြား ကန့်သတ်ခြင်းများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ ကင်းစင်သော ကမ္ဘာ့ လူ့အဖွဲ့အစည်း ပေါ်ပေါက်လာရန် ဖြစ်သည်ဟုလည်း ဆိုသည်။ နှစ်နှစ်အကြာတွင် ထိုစည်းမျဉ်းများကို ဥပဒေဖြင့်

ချည်နှောင်နိုင်သော ပုံစံဖြစ်သည့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် တစ်ခုကို အထွေထွေ ညီလာခံမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ ၁၉၆၃ ခုနှစ် အထွေထွေညီလာခံ၏ နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှု အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို အခြေခံကာ နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination) ကို ၁၉၆၆ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည် (GA Resn 1904, GA Doc A/RES/1904 (XVIII), 21/11/63) ကြေညာချက်၏ စကားဦးတွင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့၏ နယ်ချဲ့ဝါဒ ဆန့်ကျင်ရေး ပေါ်လစီများကို ဖော်ပြထားပြီး လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားခြင်း (သို့) လူမျိုးကြီးဝါဒ ကျင့်သုံးခြင်း ဆိုင်ရာ အယူဝါဒများ အားလုံးသည် ကိုယ်ကျင့်တရားအရရော၊ လူမှုရေးအရပါ မျှတမှု မရှိဘဲ အန္တရာယ် များသောကြောင့် ထိုဝါဒများကို ရှုတ်ချကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအချိန်တွင် တောင်အာဖရိက နိုင်ငံတွင် ကျင့်သုံးနေသည့် အသားအရောင် ခွဲခြားမှု စနစ်သည် နိုင်ငံတကာမှ စိုးရိမ်ပူပန်ရသည့် အချက်များထဲတွင် ထိပ်ဆုံးက နေရာယူထားသည်။ ကြေညာချက်ပါ အပိုဒ်များတွင် နောင်လာ မည့် သဘောတူ စာချုပ်များ၌ ဥပဒေဖြင့် အရေးယူမှုများ လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်း နှစ်စောင်လုံးသည် ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ ကို လေးစားရမည့်နှင့် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါဝင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို အခြေခံထားသည်။

အထွေထွေ ညီလာခံမှ ၁၉၆၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁၉ ရက်နေ့တွင် သဘောတူ စာချုပ်ပါ အချက် များကို အတည်ပြုခဲ့ပြီး လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားမှုများသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ စောင့်ကြည့်မှုများ အောက် တွင် ထားရှိရမည့် ခေါင်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ သတိပြုရမည့် အချက်မှာ သဘောတူ စာချုပ်သည် ၁၉၆၀ ပြည့်လွန်နှစ် နိုင်ငံရေး အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ လူမျိုးကြီးဝါဒများနှင့် နယ်ချဲ့ဝါဒကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ခွဲခြားမှု များအပေါ် အများသဘောတူသည့် အမြင်များ ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်သည် ကိုလိုနီ ပြုခြင်းများ အဆုံးသတ်သည့်အချိန်ဖြစ်နေ၍ အနည်းငယ်သော နိုင်ငံများကသာ ၎င်းတို့၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် အောက်တွင်ရှိသော ဒေသများတွင် လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ပြဿနာရှိသည်ဟု ထင်မြင် ကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံတိုင်း အားလုံးနီးပါးတွင်ရှိနေသော အများ သတိမပြုမိသည့် လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုများ အားလုံးပါဝင်ရန် ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းများနှင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု၏ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်များ ဆင့်ကဲ ပြောင်းလဲလာကြသည်။

သဘောတူစာချုပ်၏ စကားဦး စာပိုဒ်များသည် ကြေညာချက်ပါ အချက်များနှင့် ဆင်တူပြီး လူမျိုး ရေးအရ အတားအဆီးများကို ရွံ့မုန်းဖွယ်ရာ အဖြစ် ဖော်ပြထားခြင်း၊ လူမျိုးအလိုက် ရရှိသော အခွင့်အရေးများ ခွဲခြားထားသည့် စနစ်ကို ရှုတ်ချခြင်း၊ လူမျိုးရေးရာ ခွဲခြားမှုများ လျင်မြန်စွာ ပပျောက်ရေးအတွက် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ကတိကဝတ်များကို ထပ်မံ အတည်ပြုခြင်းများ ပါဝင် သည်။ သဘောတူစာချုပ်တွင် အပိုင်း သုံးပိုင်း ပါရှိသည်။ ပထမပိုင်းသည် သဘောတူစာချုပ်၏ အကျယ်ကို ဖော်ပြထားပြီး လက်မှတ်ရေးထိုးထားသောနိုင်ငံများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တာဝန်ရှိသူများ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များ ပါရှိသည်။ ဒုတိယပိုင်းတွင် သဘောတူစာချုပ် လုပ်ငန်းများ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းနှင့် စည်းကြပ်ခြင်းများ ပါဝင်သည်။ တတိယပိုင်းတွင်မူ သဘောတူစာချုပ်၏ အဆုံးသတ်

အချက်များ ပါဝင်သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံ အရေအတွက်မှာ ဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၇ အထိ လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံ ၁၇၈ နိုင်ငံ ရှိပြီဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာတရားရုံးမှ နိုင်ငံများအချင်းချင်းကြား တိုင်စာကို ထိုဥပဒေဖြင့် ပထမဆုံး ဖြေရှင်းပေးခဲ့ရသည်(ကျော်ကျီယာနှင့် ရှုရှား ဖက်ဒရေးရှင်း ဆွေးနွေးချက်ကို အခန်း ၁၀၊ ၁၀.၂ တွင် ကြည့်ပါ။)

အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ အဖွဲ့သည် လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်း၊ လူမျိုးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားခြင်းကို နားလည်လက်ခံပေးခြင်း မရှိသည့် ပုံစံများ အားလုံးကို ဆန့်ကျင်သည့် အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် (Inter-American Convention against Racism, Racial Discrimination, and Related Forms of Intolerance) ကို ၂၀၁၃ တွင် ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်သည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းကို ထပ်မံ အားဖြည့်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

လူတစ်ဦးသည် ဒုစရိုက်မှု ကျူးလွန်သူ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု လူမျိုးကို အခြေခံ၍ စွပ်စွဲခြင်းနှင့် အာဏာ အသုံးပြုကာ ရပ်တန့်ခိုင်းခြင်းနှင့် ရှာဖွေခြင်း

နိုင်ငံများတွင် ရဲနှင့် အခြား ဥပဒေရေးရာဝန်ထမ်းများက လူမျိုးကို အခြေခံ၍ ဒုစရိုက်ကျူးလွန် သည်ဟု စွပ်စွဲခြင်းများနှင့် အမှန်တကယ် ကြုံတွေ့ရခြင်းများလည်း ရှိကြသည်။ ၂၀၁၆ နှင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်အတွင်း အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် သံသယ ရှိသူများအား လူမျိုးကို အခြေခံ၍ ရဲဝန်ထမ်းများက ပစ်ခတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ နှိပ်စက်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိန် နိုင်ငံတွင် လေ့လာချက်များ အရ အချို့သော လူမျိုးစုဝင်များသည် ရဲမှ ရပ်တန့်ခိုင်းကာ ရှာဖွေခံရခြင်းများ ပို၍ ကြုံတွေ့ရသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံများတွင်လည်း ရိုမာ လူမျိုးများသည် လူမျိုးရေးကြောင့် ပုံမှန် ခွဲခြား ဆက်ဆံခံရခြင်းများ ကြုံတွေ့ရသည်။ ထိုသူများသည် ရဲများနှင့် တာဝန်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များမှ စစ်ဆေး ရှာဖွေမှုများ ပုံမှန် ခံရလေ့ရှိကြောင်း သက်သေများအရ တွေ့ရသည်။

ထိုသို့သော လူမျိုးကို အခြေခံ၍ စွပ်စွဲခြင်းများက အဓိပ္ပာယ်ရှိပါသလား။ ရှိသည်ဟု ထင်ပါက မည်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် ထိုသို့ ဖြစ်သင့်ပါသနည်း။

၁၂.၄.၃ လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်

သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁ (၁) တွင် “လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း” ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို

“လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ ဆင်းသက်ရာ မျိုးရိုး (သို့) နိုင်ငံ (သို့) တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုကို အခြေခံကာ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အခြားသော လူပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဆက်နွယ်သည့် နယ်ပယ်များတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များအား တန်းတူညီစွာ ခံစားနိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ် မပြုသော (သို့) ထိခိုက်စေသော မည်သည့် ခွဲခြားမှု

ဖယ်ကျဉ်ထားမှု၊ ကန့်သတ်ထားမှု (သို့) ဦးစားပေးမှုမျိုးကိုမဆို” လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ဟု သတ်မှတ်သည်။

နေတန် လာနာ (Natan Lerner) က ထိုအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် “ရည်ရွယ်ချက် ရှိရှိဖြင့် လုပ်ခြင်း ဖြစ်စေ၊ မဖြစ်စေ၊ အောင်မြင်သည် ဖြစ်စေ၊ မဖြစ်စေ၊ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ရလဒ်များ ရှိသော ခွဲခြားမှု အားလုံး” ပါဝင်ရန် ကျယ်ပြန့်သည့် ဖွင့်ဆိုချက် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည် (p 26)။ ဖွင့်ဆိုချက်တွင် ပါဝင်သည့် လုပ်ရပ် လေးမျိုး (ခွဲခြားမှု၊ ဖယ်ကျဉ်ထားမှု၊ ကန့်သတ်ထားမှု၊ ဦးစားပေးမှု) သည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ ရှုထောင့်အားလုံးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်း ဖြစ်သည်။ လာနာက ထိုလုပ်ရပ်လေးခုကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မြောက်စေရန် အခြေအနေ နှစ်ရပ်နှင့် ကိုက်ညီ ရမည်ဟုဆိုသည်။ ခွဲခြားမှု၊ ဖယ်ကျဉ်ထားမှု၊ ကန့်သတ်ထားမှု၊ ဦးစားပေးမှုများသည် “(၁)လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များအား တန်းတူညီစွာ ခံစားနိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ် မပြုသော (သို့) ထိခိုက်စေသော ရည်ရွယ်ချက်ရှိရမည်။ (၂) ထိုသို့ သက်ရောက်မှုလည်း ရှိရမည်။” ဟု ဆိုသည် (Lerner, N, p49)။

စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းသည့် အချက်တစ်ချက်မှာ အချို့သော အခြေအနေများတွင် အားနည်းသူ များကို ဦးစားပေးသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမျိုးကို ခွင့်ပြုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၁(၄) တွင် ဤသို့ ဆိုထားသည်။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များကို အချို့သောလူမျိုးစု (သို့) တိုင်းရင်းသား အုပ်စု (သို့) တစ်ဦးတစ်ယောက်မှ တန်းတူရရှိ၊ ကျင့်သုံးနိုင်ရန်အတွက် အကာအကွယ်များ ပေးအပ်ရန် လိုအပ်သောအခါ ထိုရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ကျင့်သုံးသော အထူးအစီအစဉ်များကို လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဟု မသက်ရောက်စေရ။ သို့ရာတွင် ထိုအစီအစဉ်များကြောင့် မတူညီသော လူမျိုးစုများကြား သီးခြားအခွင့်အရေးများ ဖြစ်တည်လာခြင်း မရှိစေရ။ ထို့ပြင် ရည်ရွယ်ချက်များ အထမြောက်သွားသည့်အခါ ထိုအထူးအစီအစဉ်များကို ဆက်လက် ကျင့်သုံးခြင်း မပြုရ။

ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက ၎င်း၏ မူလအခြေချ နေထိုင်သူများကို အခြားပြည်သူများနှင့် တန်းတူ အဆင့်တစ်ခု ရောက်လာရန် အချိန်အတိုင်းအတာ တစ်ခုအတွင်း ဦးစားပေး ဆက်ဆံခြင်းသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။

လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် ထိုသို့ ဆက်ဆံခြင်း ကို အားပေးအားမြှောက်ပြုခြင်းအား ရာဇဝတ်မှု အဖြစ်သတ်မှတ်ရန် နိုင်ငံတွင်း ဥပဒေများအား ပြင်ဆင် ကြရသည် (အပိုဒ် ၄)။ အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရသော် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အတွင်းရှိ ပြည်သူများ အားလုံးသည် မည်သည့် လူမျိုးမှ ဆင်းသက်လာသည်ဖြစ်စေ (အပိုဒ် ၅) (ဥပဒေ၏ ရှေ့မှောက်တွင်) အပြည့်အဝ တန်းတူညီမှုကို ခံစားရမည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရကသာ ဥပဒေ စည်းကြပ်မှု ရှိပါက နယ်စပ်ဒေသရှိ မူလ အခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးစုများအား လွတ်လပ်စွာ ရွှေ့ပြောင်း သွားလာခွင့် ပိတ်ပင်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံကူး လက်မှတ်များ

ထုတ်မပေးခြင်းတို့သည် သက်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများသည် ထိုအချက်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြဿနာ ရှိသည်ကို ဝန်မခံ လိုကြပေ။ နိုင်ငံများမှ ကော်မတီသို့ မှတ်ချက်ပြုရာတွင် ထိုအကြောင်းအရာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြဿနာများ ရှိနေကြောင်း တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံများက ၎င်းတို့ ပိုင်နက် နယ်မြေအတွင်း ခွဲခြား ဆက်ဆံခံနေရသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ မရှိဟု ဆိုကြသည်။ အချို့ကလည်း လူမျိုးရေး အရ တင်းမာမှုများ ရှိနေကြောင်း ဆိုကြသည်။ အချို့သော ပြဿနာများ ရှည်ကြာနေခြင်းမှာ ဘယ်သူမပြု မိမိမူကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ကုလသမဂ္ဂမှ ဖွင့်ဆိုခဲ့သည့် လူမျိုးရေး အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အခြေခံ၍ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံက ဆိုသည်မှာ ၎င်းတို့၏ အသားအရောင် ခွဲခြားမှု စနစ်သည် မတူညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ ရရှိရေးအတွက် လူမျိုးစု အုပ်စုများအလိုက် တူညီသော အခွင့်အလမ်းများ ပေးရန် ရည်ရွယ်သောကြောင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု မမြောက်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ ၁၉၇၃ ခုနှစ် အသားအရောင် ခွဲခြားခြင်း ရာဇဝတ်မှုကို ဖိနှိပ်ခြင်းနှင့် အပြစ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid) မှ တစ်ဆင့် ထိုစနစ်ကို တရားမဝင်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည် (ထိုသဘောတူစာချုပ်ဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်မှုများကို ယခုအချိန် တွင် ရပ်ဆိုင်းလိုက်ပြီ ဖြစ်သည်)။

၁၂.၄.၄ နိဂုံး

လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် လူအုပ်စု တစ်စုကို လူမျိုး ကွဲပြားမှုအပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြား ဆက်ဆံခံရခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ နိုင်ငံများတွင် ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာ၊ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများသည် လူမျိုးနှင့် ခွဲခြား၍ ရနိုင်ကောင်း ရနိုင်လိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် လူမျိုးကွဲပြားမှုအပေါ် မူတည်၍ ရရှိသည့် အခွင့်အရေးများ ကွဲပြားသည့် စနစ်ကို နိုင်ငံတကာမှ အကျယ်ဖြန့် လေ့လာရာတွင် လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု အပြင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော အကြောင်း အချက်များကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားခြင်းများလည်း ပါနိုင်သည်။ သဘောတူ စာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ တွင် ပို၍ကျယ်ပြန့်ပြီး ယေဘုယျဆန်သော နိုင်ငံတကာ ခွဲခြားမှု တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ အချက်များ လည်း အနည်းငယ် ထပ်တိုးထားသည်။ သို့သော် အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး၏ စကားကို သုံးရလျှင် သဘောတူစာချုပ်သည် "တစ်ကမ္ဘာလုံး လက်ခံထားသည့် ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာမူ ဖြစ်သည့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုများ နေရာတိုင်းတွင် ပပျောက်ရမည်ဟူသည့် အချက်ကို အခြေခံထားသည်" (UN Doc A/42/493, p 10)။ ထို့ကြောင့် ထိုသဘောတူစာချုပ်၏ အကျိုးဆက်များကို လျှော့တွက်၍ မရပေ။

ပိုလေးနက်စေသည့် အချက်တစ်ချက်မှာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်ခြင်းသည် နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် အုတ်မြစ်တစ်ခုအဖြစ် ပါလေ့ရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဂျာမနီ နှင့် တောင်အာဖရိက၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ယခုအခါ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုကို တားမြစ်ချက်များ ပါရှိနေပြီဖြစ်သည်။

ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်တွင် အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ အဖွဲ့သည် ၂၀၁၃ ဇွန်လတွင် လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်း၊ လူမျိုးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားခြင်းကို နားလည်လက်ခံပေးခြင်း မရှိသည့် ပုံစံများ အားလုံးကို ဆန့်ကျင်သည့် အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ အဆင့်များ

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ အကြောင်းအရင်းကို ရှာဖွေရန်မှာ ခက်ခဲနိုင်သည်။ အကြောင်းအရင်း ပေါင်းစုံ ရှိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဥပမာပကောင်စီ၏ လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားမှုကို လက်သင့်မခံခြင်းကို ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မရင်သည် ဥပဒေပုဒ်မအတွင်း လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်းများနှင့် မတူကွဲပြားမှုများကို လက်မခံခြင်းများအား တိုက်ဖျက်ရန် ဖွဲ့စည်း ထားသော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့တွင် ဘာသာရေးနှင့် လူမျိုးရေးကို ရောထွေး အသုံးပြုထား သည်။ “ECRI သည် ဥပဒေပုဒ်မအတွင်း လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်း၊ လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း၊ နိုင်ငံခြားသားများကို ရွံ့မုန်းခြင်း၊ ဂျူးလူမျိုးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားမှုများကို လက်မခံခြင်းတို့ကို ဥပဒေပုဒ်မ အခွင့်အရေး သဘောတူ စာချုပ်ပါ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး ရှုထောင့်မှ တိုက်ဖျက်သွားရန် တာဝန်ယူထားသည်။” (အပိုဒ် ၁၊ ဝန်ကြီးများ ကော်မတီ ဆုံးဖြတ်ချက် (၂၀၀၂) ECRI ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေ အမှတ် ၈) ဥပဒေပုဒ်မ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေး အေဂျင်စီနှင့် OSCE တို့တွင်လည်း ထိုကဲ့သို့သော သတ်မှတ်ချက်များ ထားရှိသည်။

အကြောင်းအရင်း တစ်ခုကို ရွေးချယ် အာရုံစိုက်ခြင်းသည် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းကို တိုက်ဖျက်ရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုများကို အားပေးရာ ရောက်ပါသလား (သို့) ဟန့်တားရာ ရောက်ပါသလား။ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း အကြောင်းအရင်း မျိုးစုံ ရှိခြင်းက ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ပိုဆိုးစေပါသလား။ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု အကြောင်းအရင်းများကို အဆင့် အနိမ့်အမြင့် ခွဲနိုင်ပါသလား။ အချို့သော ဝေဖန်သူများ ပြောသည့်အတိုင်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများတွင် လူမျိုးရေးဖြင့် ခွဲခြားခြင်းသည် ထိပ်ဆုံးတွင်ရှိပြီး လိင်အခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းက ဒုတိယလိုက်ကာ အခြား အချက်များ ဖြစ်သည့် လိင်တိမ်းညွတ်စိတ်၊ အသက်အရွယ်ကိုလိုက်၍ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းများက နောက်မှ လိုက်သည် ဆိုသော အချက်က မှန်ကန်ပါသလား။

၁၂.၅ ဘာသာရေးအရ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း

ဘာသာရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားမှုများကို နားလည်လက်ခံပေးမှု မရှိခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားရခြင်းတွင် ရှေးအကျဆုံး အကြောင်းအရင်း တစ်ခုအဖြစ် ပါရှိ သည်။ ထိုအချက်ကို အစွဲအမူနှင့် ပါလက်စတိုင်း ပဋိပက္ခက သက်သေပြနေသည်။ ထိုအချက်မှာ ယနေ့ခေတ် ပဋိပက္ခများ၏ အရင်းခံ တစ်ခုလည်း ဖြစ်နေသေးသည်။ ဘာသာရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ၊ အထူးသဖြင့် ဘာသာတရားအပေါ် မူတည်၍ နှိမ့်ချဆက်ဆံခြင်းများ၊ ဘာသာရေး အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများသည် သမိုင်းတွင် အရေးပါသော ကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတကာ

အငြင်းပွားမှု အချို့နှင့် စစ်ပွဲများမှာ ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်ရာ ကွဲပြားမှုများကြောင့် ဖြစ်ပွားခဲ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ လတ်တလောတွင် နိုင်ငံတွင်းရှိ အုပ်စုကြီးများကြား ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြင်းများက နိုင်ငံတွင်း မတည်ငြိမ်မှုနှင့် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးတို့ကို ခြိမ်းခြောက်နေပါသည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး ဥပဒေများ ချမှတ်ရာတွင် ဘာသာရေးသည် ပြဿနာရှိသော နယ်ပယ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း မူကြမ်းရေးဆွဲစဉ်က ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံတော် ဘာသာများ ပြဋ္ဌာန်းထားသောကြောင့် နိုင်ငံများ၏ ဥပဒေများတွင် ဘာသာရေး လွှမ်းမိုးနေပြီး နိုင်ငံရေးတွင် ဘာသာရေး မလွှမ်းမိုးသည့် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းသည့် အချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများ၏ လုပ်ကိုင်ပုံများတွင် ပုံမှန်မဟုတ်သည့် အရာများ ရှိနေသည်။ အစ္စလာမ် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိုင်ရှိကြေညာချက်ကို ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် အစ္စလာမ် နိုင်ငံများက အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုဥပဒေကို ရှာရီရာ ဥပဒေ (Shari'a Law) မှ ကိုးကားပြီး အများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းရေးရာတွင် ဖြစ်စေ၊ တစ်ဦးတည်းရေးရာတွင် ဖြစ်စေ ဥပဒေ ရှေ့မှောက်၌ အမျိုးသားများက ပိုမြင့်မြတ်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ ထိုဥပဒေမှာ အာရပ် လူ့အခွင့်အရေး ပဋိညာဉ်နှင့် ဆန့်ကျင်နေသည်။ ထိုစာတမ်း စကားဦး စာပိုဒ်များတွင် အစ္စလာမ် ရှာရီရာ ဥပဒေကို ကိုးကားခြင်းအား တားမြစ်ထားသည်။ ယခုလက်ရှိ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်သည် အနောက်နိုင်ငံမှ အစပြုသောကြောင့် ထိုစနစ်တွင် ဘက်လိုက်မှုများ ရှိသည်ဟု စွပ်စွဲကြသည်။ သို့ရာတွင် ဥပဒေ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်များကို ကြည့်လျှင် ထိုစွပ်စွဲချက်မှာ အမြဲတမ်း မမှန်ကန်ကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများသည် ဖြစ်နိုင်လျှင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အဆုံးအမများနှင့် မသက်ဆိုင်သင့်ပေ။ ဥပမာ *ဟော့ဖ်မန်းနှင့် သြစတြီးယား (Hoffman v. Austria)* အမှုတွင် သြစတြီးယား တရားရုံးမှ မိခင်သည် ဂျီဟတ် ဘာသာဝင် ဖြစ်သောကြောင့် သူမ၏ သားသမီး အုပ်ထိန်းခွင့်ကို ငြင်းဆိုလိုက်သည်။ ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးက ဤအမှုတွင် သြစတြီးယား နိုင်ငံသည် ဥပဒေပ သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။

၁၂.၅.၁ နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ တားမြစ်ချက်များ ပြုလုပ် ထုတ်ပြန်ခြင်း

ဘာသာရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်သော ဥပဒေများ ထုတ်ပြန်သည့်အခါ ထိုနိုင်ငံတွင် ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့်ရှိခြင်းက အထောက်အကူဖြစ်သည်။ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုကို အခြေခံသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား တားမြစ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေတွင် ခိုင်မာစွာ အမြစ်တွယ်နေပြီး ဖြစ်သည်။ လူတို့သည် မိမိတို့၏ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုကို ကျင့်သုံးရာတွင် လွတ်လပ်ခွင့် ရှိရမည်ဟူသော အချက်သည် အခြေခံအကျဆုံး လူ့အခွင့်အရေးများထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ လူတိုင်းတွင် သူ (သို့) သူမ ယုံကြည်ရာ ဘာသာတရား (သို့) ဒဿနိကဗေဒ သဘောတရားထားရှိနိုင်ပြီး ထိုယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုများကို အခြားသူများ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို မထိခိုက်သရွေ့ နိုင်ငံ၏ အနှောင့်အယှက်များမှ ကင်းကင်းလွတ်လွတ် ပြသနိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့၏ အထူးအကြံပေးဟောင်း ရစ်ဘီရို (Ribiero) က ထိုအချက်ကို အောက်ပါ အတိုင်း အသိအမှတ် ပြုခဲ့သည်။

ဥပဒေရေးရာ သင်ကြားမှုများအရ လူတစ်ဦးသည် မိမိ၏ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်နိုင်ပြီး လွတ်လပ်စွာ ကျင့်သုံးနိုင်ရုံသာမက ဘဝတွင် မည်သည့် ဘာသာတရား အဆုံးအမကိုမှ မယုံကြည်ဘဲ နေထိုင်ခွင့်လည်း ရှိသည်။ ယုံကြည်သူရော၊ မယုံကြည်သူများပါ မည်သို့သော ထိခိုက်မှုမျိုးမှ မရှိစေရ။ အထူး အကြံပေးကိုယ်စားလှယ်၏ အမြင်အရ ယုံကြည် ကိုးကွယ်သူများသည် ၎င်းတို့၏ ဘာသာ ကျင့်ကြံခွင့်ကို တားမြစ်ပိတ်ပင်မှု မခံရသင့်ပေ။ ထိုနည်းတူ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု မရှိသူများသည် (လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်သူများ၊ ဘာသာမဲ့များ) လည်း ထိုအချက်ကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မခံရသင့်ပေ။

UN Doc E/CN. 4/1990/46, para 113

ထို့ကြောင့် ယုံကြည် ကိုးကွယ်မှုကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း မရှိစေရ ဟူသည့် စည်းမျဉ်းတွင် ယုံကြည်မှု အားလုံး အကျုံးဝင်သည်။ ဘာသာရေး အုပ်စုများအကြား တင်းမာမှုများ ရှိခြင်းသည် နိုင်ငံများ၏ မတူကွဲပြားမှုကို လက်သင့်မခံသော အချက်များကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။ သမိုင်း စဉ်ဆက်အရ ဘာသာစကား နည်းတူ ဘာသာတရားကိုလည်း အကွဲအပြားများတွင် လက်နက် တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ၁၆ ရာစု ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ပြန်လည် ထူထောင်ရေး ကာလနှင့် စစ်ပွဲများကာလတွင် ဘာသာတရားသည် အဓိကအချက်တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန် တွင် နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များက အားလုံးကိုးကွယ်ရမည့် နိုင်ငံတော် ဘာသာကို သတ်မှတ် ပေးနိုင်ပြီး ကွဲပြားခြားနားမှုများအား လက်သင့်မခံခြင်းသည် နိုင်ငံ၏မူဝါဒပင် ဖြစ်သည်။ ဘာသာရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ လေ့လာရာတွင် ကုလသမဂ္ဂ အထူးကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးက အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

အစောပိုင်းတွင် ဘာသာတရား၊ ယုံကြည်မှု တစ်ခု သို့မဟုတ် အချို့ကိုသာ နားလည် လက်ခံ ပေးခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အုပ်စုအားလုံးကို နားလည် လက်ခံပေးလာကြသည်။ ထို့ပြင် အုပ်စု အသီးသီး၏ မတူကွဲပြားမှုကို နားလည် လက်ခံသည့် အတိုင်းအတာသည် အစောပိုင်းတွင် အလွန်နည်းပါးပြီး တဖြည်းဖြည်း ကျယ်ပြန့်လာကာ အဆုံးတွင် အပြည့်အဝ တန်းတူညီမျှ ရရှိလာကြသည်။

အာကော့တ် ရစ်ရိုနာ့စ်ဝါမီ (Arcot Krishnaswami)၊ UN Doc E/CN.4/Sub.2/200/Rev. 1, p 4

ဘာသာရေး အုပ်စု အမျိုးမျိုးအတွက် နားလည်လက်ခံခြင်း သဘောတရားကို ကျင့်သုံးခြင်း ဆိုသည်မှာ ဘာသာတရား တစ်ခုခုကို ယုံကြည်သက်ဝင်ခြင်း၊ မဝင်ခြင်းအပေါ် အခြေပြုသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု များကို နိုင်ငံတော်မှ တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ နေတန် လာနာက "နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးသည် ဘာသာရေးမှ စခဲ့သည်" ဟု ဆိုသည် (p 75)။

ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးတွင် ဘာသာရေးကို ထည့်သွင်းခြင်းသည် ဘာသာရေးကို လူမျိုး၊ လိင်၊ ဘာသာစကားများကဲ့သို့ လူတစ်ဦးချင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အင်္ဂါရပ်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ “ဘာသာရေးကို သဘာဝကိစ္စရပ်တစ်ခုဟု ရှုမြင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြုထားလျှင် ဘာသာရေးကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် မတရားမှုတစ်ခု ဖြစ်နေလိမ့်မည်” (Dickson, B, p 332)။ ထိုခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးအချက်ကို လူ့အခွင့်အရေး စာတမ်းများ အားလုံးတွင်လည်း ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာရေး ယုံကြည်ချက်များကို အခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ အတိအလင်း တားမြစ်ထားသည်။ ဘာသာရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အခြေခံ စည်းမျဉ်းကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း ဥပမာ တစ်ခုပင် ဖြစ်သည် (Brownlie, I, p 513)။ လူများသည် လူမျိုး၊ ဘာသာတရား၊ လိင်၊ ဘာသာစကား မည်မျှပင် ကွဲပြားစေကာမူ တန်းတူညီမျှ ရှိရမည်ဟူသော အချက်သည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အခြေခံ စည်းမျဉ်းဖြစ်ပြီး နိုင်ငံအားလုံးနှင့် အကျုံးဝင်သည်။ ထိုစည်းမျဉ်းကို သဘောတရားအရ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ လက်ခံရသည့် အချက်ကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဒေသတွင်းနှင့် ပြည်တွင်း စာတမ်းများမှ သက်သေပြနေသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့်

ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံရေးကို ခွဲခြားထားသည့် နိုင်ငံ၏ မူဝါဒများသည် ဘာသာရေးနှင့် ပညာရေးကြား ပွတ်တိုက်မှုများ ဖြစ်ပွားရန် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ အစိုးရ ကျောင်းများတွင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အဝတ်အစားများနှင့် လက်ဝတ် လက်စားများ ဝတ်ဆင်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသည် (ဥပဒေအမှတ် ၂၀၀၄-၂၂၈၊ ၁၅ မတ် ၂၀၀၄)။ အမျိုးသမီးများ ဦးခေါင်းပိုင်းကို ဖုံးအုပ်ထားခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေများ ထုတ်ပြန်ခြင်းက ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်လာသည်။ အီရန်နိုင်ငံတွင် ပို၍ လုံခြုံသော ခေါင်းခြုံလွှာများ ဝတ်ဆင်ရန် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး တူရကီနိုင်ငံတွင်မူ တက္ကသိုလ်များ၌ ခေါင်းခြုံလွှာများ ဝတ်ဆင်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသည်။ တရားရုံးနှင့် ကော်မတီများမှ အဆိုပါ လှုပ်ရှားမှုများသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိ၊ မရှိနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကောက်ချက် အမျိုးမျိုး ချကြသည် (ဒါလာဘ်နှင့် ဆွစ်ဇာလန် (Dahlab v Switzerland)၊ လျှောက်လွှာအမှတ် ၄၂၃၉၃/၉၈၊ ဥပဒေပေ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၊ ဆာဟင် နှင့် တူရကီ (Sahin v Turkey)၊ လျှောက်လွှာအမှတ် ၄၄၇၄/၉၈၊ ဥပဒေပေ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ၂၉ ဇွန် ၂၀၀၄၊ အမြင့်ဆုံး ခုံရုံး (Grand Chamber) ဆုံးဖြတ်ချက် ၁၀ နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၅၊ ဟူဒိုဘီဂါနော့ နှင့် ဥဇဘက်ကစ္စတန် (Hudoyberganova v. Uzbekistan)၊ လျှောက်လွှာအမှတ် ၉၃၁/၂၀၀၀၊ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၊ UN Doc CCPR/C/82/D/931/2000; အီဝီဒါ နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Ewida v UK) / လျှောက်လွှာအမှတ် ၄၈၄၂၀/၀၀၊ ဥပဒေပေ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ၁၅ ဇန်နဝါရီ ၂၀၀၃)။

အဓိက မေးခွန်းမှာ ခေါင်းခြုံလွှာ၊ အင်းအိုင်လက်ဖွဲ့၊ လက်ဝါးကပ်တိုင်၊ ဦးထုပ် အစရှိသည်တို့သည် ဘာသာရေး ယုံကြည်မှုကို ဖော်ပြခြင်းလား၊ ဘာသာရေး ယုံကြည်မှုအရ မဖြစ်မနေ လိုက်နာရမည့်

စည်းကမ်းတစ်ခုလား ဆိုသည့် အချက် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများသည် ဘာသာရေး ယုံကြည်မှုအရ မဖြစ်မနေ လိုက်နာရမည့် စည်းကမ်းများကို ကာကွယ်ပေးသည်။ အခြား ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် တစ်ဦးချင်းစီနှင့်သာ ဆိုင်သောကြောင့် နိုင်ငံမှ ကန့်သတ် ထိန်းချုပ်မှုများ ပြုနိုင်သည်။

ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုများကို အခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ဆန့်ကျင်သည့် နိုင်ငံ တကာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ ကောင်းကျိုးများကို အထူးကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦး၏ အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားပြီး ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံမှကြေညာချက်တွင်လည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြ ခဲ့သည်။

၁၂.၅.၂ ကြေညာချက် ပြုလုပ် ထုတ်ပြန်ခြင်း

၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် အာကော့တ် ခရစ်ရှ်နာ့စ်ဝါမီကို ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ကျင့်သုံးမှုများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများကို သုတေသနပြု လေ့လာရန် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ သူ၏ နောက်ဆုံး အစီရင်ခံစာသည် “ကုလသမဂ္ဂ၏ ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုများကို အခြေခံသည့် ကြိုတင်သတ်မှတ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို တိုက်ဖျက်သည့် လုပ်ဆောင် ချက်များတွင် အထင်ကရ မှတ်တိုင်တစ်ခု” ဖြစ်ခဲ့သည် (Benito, O, UN Doc E/CN.4/Sub.2/ 1987/26, p 1)။ ဒီဇင်ဘာလ ၇ ရက် ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် အထွေထွေညီလာခံမှ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၇၇၉ ကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်က ဘာသာရေးအရ ကွဲပြားမှုများအား လက်သင့်မခံခြင်းကို ရှည်ကြာစေသည်။ ခွဲခြားသည့် သဘောသက်ရောက်သော ဥပဒေများကို ပယ်ဖျက်ရန်နှင့် ထိုခွဲခြားမှုများကို တားဆီးသည့် ဥပဒေများကို ထုတ်ပြန်ရန် ပါဝင်သည်။ ဘာသာ ရေးအရ မတူကွဲပြားခြင်းကို နားလည် လက်ခံခြင်း မရှိသည့် ပုံစံများ အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်မူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်းများလည်း စတင်ခဲ့သည် (GA Resn 1781, 1962)။ သဘောတူစာချုပ် ရေးဆွဲသည့် ဖြစ်စဉ်က နှေးကွေးနေသည့်အတွက် အထွေထွေ ညီလာခံမှ ကြေညာချက် ရေးဆွဲသည့် ဖြစ်စဉ်ကို ဦးစားပေး လုပ်ဆောင်ရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။

ထင်ထားသည်ထက် ပိုကြာနေသော ဆွေးနွေးချက်များနှင့် ငြင်းခုံမှုများ ဖြစ်ပွားပြီးနောက် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံမှ ၁၉၈၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့တွင် ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည်ချက်ကို အခြေခံသော ခွဲခြားမှုနှင့် မတူကွဲပြားခြင်းကို နားလည်လက်ခံခြင်း မရှိသည့် ပုံစံများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို မဲခွဲ ဆုံးဖြတ်ခြင်း မပြုဘဲ အတည်ပြုခဲ့ သည် (GA Resn 36/55)။ ကြေညာချက်တွင် အထွေထွေ ညီလာခံက “လူတစ်ဦးတစ်ယောက် ကိုးကွယ်သော ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည်ချက်သည် ထိုသူ၏ ဘဝအကြံအစည်များတွင် အဓိက ကျသော အချက်တစ်ခု ဖြစ်ပြီး လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ် ယုံကြည်ခွင့်သည် အပြည့်အဝ လေးစား အာမခံရမည့်အရာ ဖြစ်သည်” ဟု ဖော်ပြထားသည် (ကြေညာချက်ပြီးနောက် ထုတ်ပြန်သည့် မိန့်ခွန်း)။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးကို အခြားနိုင်ငံများက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန် ရည်ရွယ်၍ လည်းကောင်း၊ လူများနှင့် နိုင်ငံများအကြား အမုန်းတရားများ ပေါက်ဖွားလာစေရန် ရည်ရွယ်၍

လည်းကောင်း ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာရေး ယုံကြည်ချက်များကို အသုံးပြုခြင်းကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်မှန်းချက်များ ဖြစ်သော ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေး၊ တရားမျှတမှုနှင့် လူအများကြား ခင်မင်မှုများ ရရှိလာစေရန် စစ်မှန်သော ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်က အထောက်အကူ ပေးလိမ့်မည်။

၁၂.၅.၃ ကြေညာချက်တွင် ပါဝင်သည့် အချက်များ

ကြေညာချက်၏ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် “ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုကို အခြေခံသည့် ကွဲပြားမှုများကို လက်မခံခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ” ကို အောက်ပါအတိုင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များအား တန်းတူညီစွာ ခံစားနိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ် မပြုရန် (သို့) ထိခိုက်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ထားပြီး ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည် ကိုးကွယ်မှုကို အခြေခံကာ ပြုလုပ်သည့် မည်သို့သော ခွဲခြားမှု၊ ဖယ်ကျဉ်ထားမှု၊ ကန့်သတ်မှု (သို့) ဦးစားပေးမှုမျိုးကိုမဆို ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုကို အခြေခံသည့် ကွဲပြားမှုကို လက်မခံခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများဟု အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်သည် (အပိုဒ် ၂)။ ထိုသို့သော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းနှင့် အခြားဆက်စပ်သော ကြေညာချက်များပါ မူများကို ဖောက်ဖျောက်သည်ဟု သတ်မှတ်ကာ ရှုတ်ချသည်။ ထိုလုပ်ရပ်သည် “လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိခိုက်စေသည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ မူများကို လိုက်နာရန် ငြင်းဆန်သည့်” လုပ်ရပ်ဖြစ်ပြီး “နိုင်ငံများကြား ရင်းနှီးချစ်ကြည်သော ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ရာတွင် အတားအဆီး” ဖြစ်စေသည် (အပိုဒ် ၃)။

ကြေညာချက်တွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံးကို ခွဲခြားမှု မရှိဘဲ ကျင့်သုံးသင့်သည်။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ခွင့်၊ မှားမှန် ပိုင်းခြားခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ် ယုံကြည်ခွင့်တို့တွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အစုံ မဟုတ်သေးသည့်တိုင် ကြေညာချက် အပိုဒ် ၆ တွင် ဖော်ပြထားသည်။

- (က) ဘာသာတရား (သို့) ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု တစ်ခုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကိုးကွယ်ခွင့် (သို့) စုဝေးခွင့်နှင့် ထိုရည်ရွယ်ချက်များအတွက် နေရာများ သတ်မှတ်ခွင့်၊ ထိန်းသိမ်းခွင့်။
- (ခ) သင့်လျော်သော ပရဟိတ (သို့) လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ တည်ထောင်ခွင့်နှင့် ထိန်းသိမ်းခွင့်။
- (ဂ) ဘာသာတရား (သို့) ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများအတွက် လိုအပ်သော ပစ္စည်း ကိရိယာများ ပြုလုပ်ခွင့်၊ ရယူခွင့်နှင့် အသုံးပြုခွင့်။
- (ဃ) ထိုအကြောင်းအရာများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး သင့်တော်သော စာရွက်စာတမ်းများ ရေးသားခွင့်၊ ထုတ်ဝေခွင့်နှင့် ဖြန့်ချိခွင့်။
- (င) ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုများကို သင့်လျော်သော နေရာများတွင် သင်ကြားပေးနိုင်ခွင့်။

- (စ) လူတစ်ဦးချင်းစီနှင့် အဖွဲ့အစည်းများမှ ငွေကြေးနှင့် အခြားအထောက်အပံ့များ အလှူခံနိုင်ခွင့်နှင့် လက်ခံနိုင်ခွင့်။
- (ဆ) ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှု၏ လိုအပ်ချက်များ၊ စံနှုန်းများနှင့် အညီ သင့်လျော်သော ခေါင်းဆောင်များ လေ့ကျင့်ပေးနိုင်ခွင့်၊ ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်၊ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်၊ လျာထားပိုင်ခွင့်။
- (ဇ) အနားယူရန် နှင့် အထိမ်းအမှတ်ပွဲများ ကျင်းပရန် ပိတ်ရက်များ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည်မှု၏ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်အညီ ပွဲများ ကျင်းပနိုင်ခွင့်။
- (ဈ) ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံအဆင့်၌ ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတကာ အဆင့်၌ ဖြစ်စေ လူတစ်ဦးချင်းနှင့် လူအုပ်စုများကို ဆက်သွယ်နိုင်ခွင့်။

ယုံကြည်သူများနှင့် ကိုးကွယ်သူများ အားလုံးကို နိုင်ငံတော်က တန်းတူ ဆက်ဆံရမည်။ အုပ်စုများ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များကလည်း ဘာသာရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး မတူကွဲပြားမှုများကို လက်ခံပေးရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ရန် တာဝန်ရှိသည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုခြင်းနှင့် အပြန်အလှန် လေးစားလက်ခံပေးခြင်းသည် ကြေညာချက်၏ ထောက်တိုင်များ ဖြစ်သော်လည်း ထိုအချက် နှစ်ခုတည်းသာ အရေးပါသည် မဟုတ်ပေ။ ဘာသာရေး လွတ်လပ်မှုများကို ကျင့်သုံးခြင်းသည် အခြား လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ပွတ်တိုက်မှုများ ဖြစ်နိုင်ပြီး ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာများနှင့် ရှောင်လွှဲ၍ မရသော ပဋိပက္ခများ ရှိနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက ထိုအချက်ကို ဆင်းဘင်ဒါ နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံ (*Singh Bhinder v Canada*) အမှုတွင် တွေ့ခဲ့ရသည်။ သတင်းပို့ တိုင်တန်းသူသည် မဖြစ်မနေ ဝတ်ဆင်ရမည့် ဦးထုပ်အမာကို ဆောင်းရန် ငြင်းဆိုသောကြောင့် ကနေဒါနိုင်ငံ မီးရထား ကုမ္ပဏီ လျှပ်စစ်မီး ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေး အလုပ်မှ ပြုတ်ခွဲရသည်။ ထိုသူက ဆစ်စ် ဘာသာဝင် ဖြစ်သည့်အလျောက် သူ၏ ခေါင်းပေါင်းဦးထုပ်ကိုသာ ဝတ်ဆင်ခွင့် ပြုသင့်သည်ဟု အရေးဆိုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ယခင်ကိစ္စရပ်တွင် ဉာဏ်ဖြင့် စဉ်းစား ချိန်ထိုးကြည့်လျှင် ဦးထုပ်အမာသည် ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေး အကာအကွယ်အရ လိုအပ်သောကြောင့် သတင်းပို့ တိုင်တန်းသူ၏ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှု ထက် ပိုအရေးကြီးသည်ဟု ဆိုနိုင် သည်။

ကြေညာချက်တွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများစွာမှာ အုပ်စုလိုက် ကျင့်သုံးရသော အခွင့်အရေး များ ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများကို လူတစ်ဦးချင်းစီက အခြား ယုံကြည်သူ များနှင့် ပူးပေါင်း ကျင့်သုံးရသည်။ ဥပမာဆိုရလျှင် ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည်မှုအတွက် စုဝေးခွင့်နှင့် ထိုရည်ရွယ် ချက်အတွက် နေရာများ သတ်မှတ် ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၆ (က))။

ဥပဒေအရ လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော်လည်း ထိုကြေညာချက်သည် "နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ အဖွဲ့ဝင်များ လိုက်နာရန် အထူးမျှော်လင့်ထားပြီး နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေ၏ စည်းမျဉ်း အဖြစ် သတ်မှတ်သွားသည်အထိ ဖြစ်သွားနိုင်သည်" ဟု နေတန် လာနာက ဆိုသည် (p 89)။ ကြေညာချက်သည် ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုများ ကျင့်သုံးခြင်း သက်သက်သာ ဖော်ပြ ထားသည့် တစ်ခုတည်းသော နိုင်ငံတကာ စာတမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစာတမ်းသည် အချက်အလက် သတင်းပေးနိုင်ပြီး ဆွဲဆောင်နိုင်သော အာဏာ

ရှိသည်။ ဤသည်မှာ လူမျိုးစုများ အတွက် အကာအကွယ် အနည်းငယ် ပေးနိုင်ပြီး ဘာသာရေး အုပ်စုများအတွက် အမြင့်မားဆုံး ရရှိခဲ့သော အောင်မြင်မှုတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ ကြေညာချက်တွင် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများ ကို နိုင်ငံတကာ ယေဘုယျ လမ်းညွှန်ချက်များအဖြစ် ရှုမြင်နိုင်သည်။ ထိုအချက်များ အောင်မြင် လျှင် ဘာသာရေး ယုံကြည်မှုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားမှုများကို လက်သင့် မခံခြင်းများအား တားဆီးနိုင်ရုံသာမက နိုင်ငံတွင် ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့်ရရှိရန် အာမခံချက် လည်း ပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

၁၂.၅.၄ သဘောတရား ဖော်ထုတ်ခြင်း

ကြေညာချက်ကို အညွှန်းထား၍ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်သည် လူနည်းစုများအပေါ် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု များအား တားဆီးရေးနှင့် ၎င်းတို့ကို အကာအကွယ်ပေးရေး ကော်မရှင်ခွဲ (Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities) ကို ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုများ အပေါ် အခြေခံသည့် ကွဲပြားမှုများကို လက်သင့်မခံခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ၏ လက်ရှိပြဿနာ ရှုထောင့်များကို အသေးစိတ် ဆန်းစစ်စေခဲ့သည်။ မစ္စစ် အဲလစ်ဇဘက် အိုဒီရို ဘင်နီတို (Elizabeth Odio Benito) ကို အထူးအကြံပေးအဖြစ် ခန့်အပ်ပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ဖြစ်ပွားနေသော ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုများ အပေါ် အခြေခံသည့် ကွဲပြားမှုများကို လက်သင့် မခံခြင်းများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ ဇာစ်မြစ်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေး၍ အစီရင်ခံစာ ရေးသားစေခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ထိုခွဲခြားမှုများကို တိုက်ဖျက်ရန် လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ အထူးသဖြင့် ပညာရေးနယ်ပယ်တွင် လုပ်ဆောင် သင့်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို အကြံပေးစေခဲ့သည်။

မစ္စစ် ဘင်နီတိုက ဘာသာရေးဆိုင်ရာ မတူကွဲပြားမှုများကို လက်ခံနားမလည်ပေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အဆင့်နှစ်ဆင့် ခွဲခြားပြခဲ့သည်။ အခြားဘာသာဝင် လူများ၊ အုပ်စုများကို မနှစ်သက်သောစိတ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းနှင့် ထိုယုံကြည်ချက်နှင့် အမြင်များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်း ဖြစ်သည် (ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုများအပေါ် အခြေခံသည့် ကွဲပြားမှုများကို လက်သင့် မခံခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ၏ လက်ရှိ ပြဿနာ ရှုထောင့်များကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ မှ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း၊ စာပိုဒ် ၁၅)။ နားလည်လက်ခံမှု မရှိခြင်းကို တိုင်းတာလေ့ ရှိသော စံနှုန်းတစ်ခုကို (သတင်းပို့တိုင်ကြားသူနှင့် ခံစားရသူကြား အရာဝတ္ထုပိုင်းဆိုင်ရာ ခံစားနိုင်ခွင့်များ မညီမျှမှု ရှိ၊ မရှိ) စာပိုဒ် ၁၆ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်၏ အဓိက အကြံပေးချက် တစ်ခုမှာ ၁၉၈၁ ခုနှစ် ကြေညာချက်ပေါ် အခြေခံ၍ ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည်ချက်ကို အခြေခံသော ခွဲခြားမှုနှင့် မတူကွဲပြားခြင်းကို နားလည်လက်ခံခြင်း မရှိသည့် ပုံစံများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် တစ်ခုကို ရေးဆွဲသွားရန် ဖြစ်သည်။

၁၂.၅.၅ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ကွဲပြားမှုများကို နားလည် လက်ခံမှု မရှိခြင်းနှင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း ဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေး

ကြေညာချက်ကို ချိုးဖောက်သူများ များပြားလာသည့်အလျောက် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်မှ အခြေအနေများကို စောင့်ကြည့်လေ့လာရန်နှင့် အကြံပေးရန် အထူး အကြံပေး ကိုယ်စားလှယ် တစ်ယောက်ကို ခန့်အပ်ခဲ့သည် (လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် ဆုံးဖြတ်ချက် E/CN.4/RES/1986/20)။ ထိုတာဝန် ပေးအပ်ခြင်းကို တောက်လျှောက် သက်တမ်းတိုးခဲ့ပြီး ယခု ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီတွင် ပါဝင်နေပြီ ဖြစ်သည်။ (လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် A/HRC/RES/22/20 in 2013)။ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ တာဝန်လွှဲအပ်ခြင်းခံရသူများသည် ကမ္ဘာ့ အနှံ့ရှိ နိုင်ငံများသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ကာ ထိုနိုင်ငံများမှ ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်များအကြောင်း အသေးစိတ် အစီရင်ခံစာများ ရေးသားရသည်။ လက်ရှိ ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်တွင် အောက်ပါ တာဝန်များရှိသည်။

- နိုင်ငံအဆင့်၊ ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာ အဆင့်များတွင် ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည် ကိုးကွယ်မှုဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်ကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ် သော စီမံချက်များကို လုပ်ဆောင်သွားကြရန် အားပေးခြင်း။
- ဘာသာရေး ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့် ရရှိရေးအတွက် ရှိနေသော (သို့) ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော အတားအဆီးများကို ဆန်းစစ်ရန်နှင့် ထိုအတားအဆီးများကို ကျော်လွှားရန် နည်းလမ်းများအား အကြံပေးခြင်း။
- ပြဿနာများကို စစ်ဆေးရန် အားထုတ်သွားပြီး လက်ရှိ ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည် ချက်ကို အခြေခံသော ခွဲခြားမှုနှင့် မတူကွဲပြားခြင်းကို နားလည်လက်ခံခြင်း မရှိသည့် ပုံစံများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်နှင့် မကိုက်ညီသော အစိုးရ၏ လုပ်ရပ်များကိုလည်း စစ်ဆေးခြင်း၊ ထို့နောက် သင့်တော်သော ကုစားမှု အစီအမံများကို အကြံပေးခြင်း။
- အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းခြင်း၊ အချက်အလက် ကောက်ခံခြင်းနှင့် အကြံပေးခြင်းတို့တွင် ကျား၊မ ရေးရာ အမြင်များ ထည့်သွင်းပြီး ကျား၊မ ဖြစ်တည်မှုအပေါ် ဦးတည်၍ ပြုလုပ်သော မတရားမှုများ ရှိ၊ မရှိ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း။

လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် ၆/၃၇

ဘာသာရေးအရ မတူကွဲပြားမှုများအား လက်ခံနားလည်ခြင်းများ လျော့နည်းလာသည့် အပေါ် စိုးရိမ် ပူပန်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နေကြပြီး ထိုအချက်က အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များအား ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်း၊ ဂျူးဘာသာဝင်များအား ဆန့်ကျင်ခြင်း၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များအား ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်း (စာပိုဒ် ၅) တို့ကို ရှုတ်ချသော အထွေထွေညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၆၀/၁၆၆ (၂၀၀၅) ကို ထုတ်ပြန်စေခဲ့သည်။

လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများလိုပင် ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ခွဲခြားမှု မပြုရေး မူသည်လည်း ဥပဒေများ ချမှတ်ကာ နေ့စဉ်ဘဝနှင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ညီညီမျှမျှ ကျင့်သုံး သွားမှသာ အောင်မြင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

၁၂.၅.၆ နိဂုံး

မည်သည့် ဘာသာရေး ယုံကြည်ချက် ရှိသည်ဖြစ်စေ တန်းတူညီမျှရှိခြင်းသည် တရားမျှတသော ဗဟုဝါဒ အခြေပြု လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် (pluralistic society) လိုအပ်သည့် အရာ ဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ် အသိုင်းအဝိုင်းများ၏ ယဉ်ကျေးမှု ပေါင်းစုံ ကျင့်သုံးသည့် ပုံစံအရ ကွဲပြားမှုများကို အပြန်အလှန် နားလည် လက်ခံပေးရန်မှာ အရေးကြီးသည်။ ဘာသာရေး (သို့မဟုတ် အခြား) ယုံကြည်ချက်များသည် လူတစ်ဦး၏ ဘဝ လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် စိုးမိုးနေသည်။ ထို့ပြင် ဘာသာရေးနှင့် ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ အမြင်များသည် လူ့ပတ်ဝန်းကျင်တွင် တရားဝင်ခြင်းနှင့် မဝင်ခြင်း၊ မှန်ခြင်းနှင့် မှားခြင်းကို ခွဲခြားပေးသည်။ တရားရုံးများသည် အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်သည့်အခါ ၎င်းတို့၏ လူ့ပတ်ဝန်းကျင်တွင် သက်ရောက်နိုင်သည့် အကျိုးတရားများကို ချိန်ထိုး စဉ်းစားရသည်။ ဘာသာရေးနှင့် အခြား ယုံကြည်မှုများ များစွာရှိသည့် ဗဟု ပတ်ဝန်းကျင် တစ်ခုတွင် အချို့ အုပ်စုများသည် ၎င်းတို့ လက်ခံသည့် စည်းမျဉ်းများကို တရားရုံးတွင် အပြည့်အဝ အသုံးမချသည့်အတွက် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရသည်ဟု စောဒက တက်နိုင်သည်။ ထိုနည်းတူစွာ အလုပ်ချိန်များ၊ ပိတ်ရက်များ၊ နားရက်များ သတ်မှတ်ခြင်း၊ ယုတ်စွာဆုံး စားသောက်ဆိုင်များနှင့် ဟိုတယ်များတွင် ရနိုင်သော စားသောက်ဖွယ် စာရင်းများ၌ပင် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၌ အများလက်ခံ ထားသော ယုံကြည်မှုများက ကြီးစိုးနေသည်။ သို့ရာတွင် သတိပြုရမည်မှာ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ ကင်းဝေးခြင်းဆိုသည်မှာ စစ်ချင်းမှာပင် အကုန်လုံးကို တူညီအောင် ပြုလုပ်ခြင်း မဟုတ်ပေ။ ဖော်ပြခဲ့သော ဥပမာများတွင် လိုအပ်သည်မှာ ထိုကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အမြင်များ အခြေခံအားဖြင့် ကွဲပြားသည်ကို လက်ခံပြီး အခြား ပိတ်ရက်များနှင့် စားသောက်ဖွယ် စာရင်းများကို သင့်တော်သလို ဖန်တီးပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုခြင်းမူအရ အလုပ်အတွက်၊ ပညာရေးအတွက်နှင့် သင်တန်း အခွင့်အလမ်း များ အတွက် သင့်လျော်သောသူ ရွေးချယ်ရာတွင် ဘာသာရေးနှင့် အခြား ကိုးကွယ်ယုံကြည် မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် မလိုအပ်ပေ။ လူတစ်ဦး၏ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုသည် မည်သည့် အခြေ အနေ၌မဆို ထိုသူအား ထိခိုက်စေမည့် အခြေအနေ မဖြစ်ပေါ်စေသင့်ပေ။ ခွဲခြားမှု မပြုရေး မူဝါဒ သည် ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့်ကို အာမခံချက် ပေးနိုင်ချင်မှ ပေးနိုင်လိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ထိုမူဝါဒက နိုင်ငံတော် ဘာသာကို မကိုးကွယ်သူများ၏ ဥပဒေနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေ များကို တိုးတက်စေလာနိုင်ပါသည်။

၁၂.၆ အခြားခွဲခြားဆက်ဆံမှု နယ်ပယ်များ

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေမှုများ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ ရှုထောင့်မျိုးစုံမှ အမြင်

လူမျိုးနှင့် ဘာသာရေးတို့ အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေသည့် အခြေအနေများစွာ ရှိသည်။ မတူညီသော အကြောင်းအရာများသည် ဆက်စပ်နေကြသည်။ ထိုဖိနှိပ်မှုများ/အသာစီးရမှုများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ၏ ဇာစ်မြစ်များ ဆက်စပ်နေသည့်အချက်ကို လေ့လာသည့် သီအိုရီ တစ်ခုလည်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ကနဦးပိုင်း လေ့လာမှုများတွင် အမေရိကန် နိုင်ငံရှိ လူမည်း အမျိုးသမီးများ၏ အတွေ့အကြုံများကို လေ့လာခဲ့ကြသည်။ လူတစ်ဦးကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် အမျိုးသမီး ဖြစ်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေပြီး လူမည်းဖြစ်ခြင်းနှင့်လည်း ဆက်စပ်နေကာ ထိုအကြောင်း အရင်းနှစ်ခု ပေါင်းဆုံခြင်းက အပျက်သဘောဆောင်သည့် အတွေ့အကြုံများပိုရစေသည်။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းအရင်း အားလုံး ပေါင်းစုံခြင်း၏ စုစုပေါင်း ရလဒ်သည် အကြောင်းအရင်း တစ်ခုချင်းစီ၏ ရလဒ်များ စုစုပေါင်းခြင်းထက် ပိုသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု၏ အကြောင်းအရင်းများ ဆက်စပ်ပေါင်းစုံခြင်းက ခွဲခြားဆက်ဆံမှု/ ဖိနှိပ်မှုကို ပို၍ ကြီးထွားစေသည် ဟူသော အချက်ကို အသိအမှတ် ပိုပြုလာကြသည်။

ထိုပြဿနာအပေါ် ဖြေရှင်းချက်တစ်ခုမှာ လူတစ်ဦးကို အချက်တစ်ခုထဲဖြင့် ခြုံမစဉ်းစားဘဲနှင့် ၎င်းတို့၏ သွင်ပြင်စရိုက်နှင့် မိမိကိုယ်မိမိ သတ်မှတ်ချက်များ (လူမျိုး၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်မှု/ယုံကြည်ချက်၊ နိုင်ငံသား စသည်ဖြင့်)ကို စုစည်းစဉ်းစားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုဖြေရှင်းချက်သည် ဖြစ်နိုင်သော မူဝါဒ တစ်ခု ဖြစ်ပါလား။ နိုင်ငံများနှင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအတွက် မည်သို့သော ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင် ပါသနည်း။

၁၂.၆.၁ ဘာသာစကား

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါဝင်သည့် အခြား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ ဇာစ်မြစ်တစ်ခုမှာ ဘာသာစကား ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဘာသာစကားသည် လိင်၊ လူမျိုး၊ ဘာသာတရားတို့နှင့် ဆက်စပ်မှုအားနည်းသည်။ ဘာသာစကားသည် အခြားခွဲခြားဆက်ဆံမှု၏ အကြောင်းအရင်းများနှင့် ဆက်စပ်မှုတော့ ရှိသော်လည်း ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ကမ္ဘာ့ဇာတ်ခုံတွင် အာရုံစိုက်မှု အနည်းငယ်သာ ရရှိသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံရှိလူများစု ပြောသည့် ဘာသာစကားနှင့် မတူညီသော ဘာသာစကားပြောသူတစ်ဦးသည် မတူညီသော လူမျိုးစုမှ ဖြစ်နိုင်သည် (သို့) မတူညီသော ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု ရှိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု၏ အကြောင်းအရင်းကို တစ်ခုတည်း ခွဲထုတ်ရန် ခက်ခဲသည်။ ပြည်တွင်း စနစ် အများစုတွင် ဘာသာစကားအရ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ယှဉ်လျှင် လူမျိုးနှင့် လိင်ကွဲပြားမှုကို အခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပို၍ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ရှိသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ရခြင်း အကြောင်းအရင်းများစွာ ရှိသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် တရားဝင် ဘာသာစကား တစ်ခုရှိခြင်းသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရာ

ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ထားကြပြီး ထိုအချက်က အခြားသော ဘာသာစကားများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ဖြစ်စေသည်။ သို့ရာတွင် ယခုခေတ် ဗဟုပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဘာသာစကား တစ်ခုတည်းသုံးသော နိုင်ငံ အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာစကားအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ပြောဆိုနေသည့် ဘာသာစကားထောင်ချီ အတွက် အမှန်တကယ် ခံစားနေရသည့်အရာ ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်က နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ ဘာသာစကားအရေးကို အလေးပေးမှု လျော့နည်းစေသည်။ သို့သော်ငြားလည်း ဘာသာစကားအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် အခြားအကြောင်းအရာများ ကြောင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းများနည်းတူ စိတ်အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စရာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ဘာသာစကားများသည် ပညာရေး၏ မူလဇာစ်မြစ် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာစကားအရ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရှိ လူနည်းစု ဘာသာစကား ပြောသူများ၏ ပညာသင်ယူခွင့်ကို ကန့်သတ်သလို ဖြစ်နေလိမ့်မည် (ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးသို့ တင်သွင်းခဲ့သည့် ဘယ်လ်ဂျီယံ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အမှု (Belgian Linguistics Case) ကို လေ့လာနိုင်ပါသည်။)။ ထိုအချက်မှာ ကလေးများအတွက် ကြိုတင်သတ်မှတ် ခွဲခြားသည့် သဘော သက်ရောက်လိမ့်မည်။ အသက် မွေးဝမ်းကြောင်း သင်တန်းအစီအစဉ်များ သင်ယူခွင့်နည်းတူ အလုပ်အကိုင် ရရှိရေးသည်လည်း မတူညီသော ဘာသာ စကားပြောသူများ အတွက် ပြဿနာရှိသည့် နယ်ပယ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ တစ်ခါတရံ ဘာသာစကားအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် အခြားသော အကြောင်းအရာများကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းထက် ပို၍ အကြောင်းပြချက် ခိုင်လုံသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထိုအချက်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံတော်တွင် ဆုံးဖြတ်ခွင့် အာဏာ ပိုရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဘာသာစကားသည် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ခွဲခြားမရနိုင်အောင် ဆက်စပ်နေပြီး ယဉ်ကျေးမှု ဗဟုဝါဒကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန် နိုင်ငံတကာမှ အလိုရှိကြသည်။ ဥပမာ ဥပဒေပ တရားရုံးက အိုင်ယာလန်နိုင်ငံရှိ ကောလိပ်များတွင် စာသင်ကြားရာတွင် အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကားမှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား ဖြစ်သော်လည်း ဆရာများသည် အိုင်းရစ်ရှ် ဂေလစ် (Irish Gaelic) ဘာသာစကားကို ပြောဆိုတတ်ရမည် ဟူသည့် လိုအပ်ချက်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းမှာ ယဉ်ကျေးမှုအရ ကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ဋ္ဌာနေ အိုင်းရစ်ရှ် ယဉ်ကျေးမှုကို မြှင့်တင်ရန် ဖြစ်သည် (ဂရိုဂျီနာ နှင့် ပညာရေး ဝန်ကြီး (Groener v Minister for Education))။ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆက်စပ်ခြင်းမှာ ထင်ရှားသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၇ (လူနည်းစု အခွင့်အရေး)သည် ဘာသာစကား အုပ်စုများကို ထိခိုက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် အဓိက ပြဋ္ဌာန်းချက် ဖြစ်သည် (လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကို အခန်း ၂၀ တွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်)။ ထိုအချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားသော အမှုများတွင် ဂတ်ဒ်ဆင် နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ (Guedson v France)၊ ဘယ်လန်တီ၊ ဒေးပစ်ဆင်နှင့် မက်အင်တာ နှင့် ကနေဒါ (Ballantyne, Davidson and MacIntyre v Canada) တို့ ပါဝင်သည်။

အမျိုးသား (သို့) လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုတွင် ပါဝင်သူ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကြေညာချက် (Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities) ကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့မှ ၁၉၉၂ တွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုကြေညာချက်တွင် လူနည်းစု ဘာသာစကား အသုံးပြုသူများသည် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားကို "တစ်ဦးချင်းသော်လည်းကောင်း၊ အများနှင့်သော်လည်း

ကောင်း အနှောင့်အယှက်ကင်းစွာ၊ လွတ်လပ်စွာနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ကင်းစွာ အသုံးပြုနိုင်သည့်” အခွင့်အရေး ရှိရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၂(၁))။ ဤသည်မှာ ဘာသာ စကားအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကုလသမဂ္ဂမှ အဓိက ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော စာချုပ် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပို၍ ထင်ရှားသော တိုးတက်မှုများ ရှိခဲ့သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ဒေသတွင်း (သို့) လူနည်းစု ဘာသာစကားများအတွက် ဥပဒေပ ဝင်္ဂီညာဉ်၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ် အမျိုးသား လူနည်းစု အုပ်စုများ ဆိုင်ရာ မူဘောင် သဘောတူစာချုပ် (the Framework Convention for National Minorities) (ဥပဒေပကောင်စီ)နှင့် ဥပဒေပ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့၏ ကူညီ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အကြံပြုချက်များ (ဥပမာ လန်းဒင် အကြံပြုချက် (the Lund Recommendations)) စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

ဘာသာစကားအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် လူတစ်ယောက်ကို ထိခိုက်စေနိုင်ပြီး ထိုသို့ ဆက်ဆံမှု ကြောင့် လူတစ်ဦး၏ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာကို ထိခိုက်စေသောကြောင့် လူ့ ဂုဏ်သိက္ခာကို ခြိမ်းခြောက်ရာ ကျသည်အထိ ဖြစ်သွားနိုင်သည်။ သို့သော်ငြားလည်း ထိုအချက်ကို နိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင် စိုးရိမ်ပူပန်ကာ ပိုမို အာရုံစိုက်လာရန် လိုအပ်နေသေးသည်။

၁၂.၆.၂ သန်စွမ်းမှု/မသန်စွမ်းမှု

မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက် (Declaration on the Rights of Persons with Disabilities) ကို ကုလသမဂ္ဂက ထုတ်ပြန်ပြီးနောက် ထိုခေါင်းစဉ် အတိုင်းပင် သဘောတူ စာချုပ် ကိုလည်း အတည်ပြုနိုင်ခဲ့သည်။ အချို့သော ဝေဖန်သူများက ထိုသဘောတူ စာချုပ်သည် လူနည်းစုအုပ်စုများကို ရည်ညွှန်းသည်ဟု ယူဆကြသော်လည်း အခြားသူများကမူ ထိုစာချုပ်သည် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ဟု သတ်မှတ်ကြသည်။ သဘောတူ စာချုပ်ပါ အဓိကအချက်များသည် သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများ ပေးရန်ထက် မသန်စွမ်းမှု အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ မပြုသင့်ကြောင်းသာ အလေးစိုက် ဖော်ပြထား သည်။ အပိုဒ် ၁ တွင် “မသန်စွမ်းသူများ ဆိုသည်မှာ ကာလရှည်ကြာစွာ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်း ဆိုင်ရာ၊ အသိဉာဏ်ပိုင်း ဆိုင်ရာ (သို့) အာရုံစုံစားမှုပိုင်း ဆိုင်ရာ ချို့တဲ့သူများ ဖြစ်ကြပြီး ထိုချို့တဲ့မှု များမှတစ်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်သော အတားဆီးမှုကြောင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတွင် အခြား သူများနှင့် တန်းတူ ထိထိရောက်ရောက် ပါဝင်ရန် အခက်အခဲရှိသူများ ဖြစ်သည်။” ဟု ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၄ နှင့် ၅ ကို ရှုပါ)။ ထို့ပြင် သဘောတူစာချုပ်က ထိုသူများကို အရှိအတိုင်းသာ ဆက်ဆံပြီး သူတို့၏ အမြင်များကိုလည်း လေးစားရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ မသန်စွမ်းသူများကို ဘဝတွင် အမှီအခိုကင်းကင်းနှင့် သူတို့ ဆန္ဒရှိသလို လျှောက်လှမ်းခွင့်ပေးရန်၊ မသန်စွမ်းမှုကို ဆေးကုသခြင်း ဖြင့် ရင်ဆိုင်မည်ဟူသော ရှေးရိုးစွဲများကို ချစ်ခင်ရန် ရည်ရွယ် သည်။ သဘောတူစာချုပ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းက မသန်စွမ်းသူများနှင့် တိုက်ရိုက် ဆက်စပ် နေသူများနှင့် လူထုကို အသိပညာ ပေးရန်နှင့် အမြင်ဖွင့်ပေးရန် အာရုံစိုက် ဖော်ပြ ထားသည်။

၁၂.၆.၃ အခြားအကြောင်းအရင်းများ

အချို့သော စာတမ်းများတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု၏ အခြားသော အကြောင်းအရင်းများကို ဖော်ပြထားပြီး အချို့ကမူ ၎င်းတို့၏ အကုန်အစဉ်မဟုတ်သေးသော စာရင်းထဲတွင် ယေဘုယျ (သို့) အခြား ခွဲခြားမှု အကြောင်းအရင်းများ ဟု ဖော်ပြထားသည်။ နှစ်ပေါင်းများစွာ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သော အခြား အကြောင်းအရင်းမျိုးစုံကို အခြေခံသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများသည် လိင်၊ လူမျိုး၊ ဘာသာရေး ယုံကြည်ချက်တို့နှင့်ယှဉ်လျှင် စည်းကြပ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ ရှေ့မှောက်၌ ချိုးဖောက်မှု အနည်းငယ်သာရှိသည်ဟု ဆိုရမည်။ ခွဲခြားမှု အုပ်စုများနှင့် ပတ်သက်၍ အပြည့်စုံဆုံး စာရင်းကို ယခုအခါတွင် ၂၀၁၃ ခုနှစ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် မတူကွဲပြားမှုကို လက်သင့်မခံခြင်း ပုံစံများအားလုံးအား ဆန့်ကျင်ခြင်းဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ သဘောတူစာချုပ် (Inter-American Convention against All Forms of Discrimination and Intolerance) ၌ တွေ့ရသည်။ အဆိုပါ သဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်ရန် အတည်ပြုလက်မှတ် ရေးထိုးမည့် နိုင်ငံ နှစ်ခုကို စောင့်ဆိုင်းနေရဆဲ ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၁ တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု အကြောင်းအရင်းများကို ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းတို့မှာ နိုင်ငံသား၊ အသက်၊ လိင်၊ လိင်တိမ်းညွတ်မှု၊ မိမိကိုယ်မိမိ လက်ခံထားသည့် ကျား၊မ ရေးရာ သွင်ပြင်နှင့် ဖော်ပြချက်များ၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာတရား၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သွင်ပြင် လက္ခဏာ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အမြင်များ (သို့) အခြား အမြင်များ၊ မွေးဖွားရာ လူမှုဝန်းကျင်၊ လူမှုစီးပွား အခြေအနေ၊ ပညာရေး အဆင့်အတန်း၊ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူ ဖြစ်ခြင်း၊ ဒုက္ခသည် ဖြစ်ခြင်း၊ မူလ နေရပ်သို့ ပြန်လည် ပို့ဆောင်ခံရသူ ဖြစ်ခြင်း၊ နိုင်ငံမဲ့ (သို့) နေရပ်စွန့်ခွာ ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်သူ ဖြစ်ခြင်း၊ မသန်စွမ်းမှု၊ မျိုးရိုးဗီဇဆိုင်ရာ သွင်ပြင် လက္ခဏာ၊ ကူးစက်ရောဂါ ခံစားရခြင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အားနည်းမှုများ အပါအဝင် စိတ်ပိုင်း (သို့) ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး အခြေအနေ၊ (သို့) အခြား အခြေအနေများ စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ထိုသဘောတူစာချုပ်က သွယ်ဝိုက် ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ပုံစံများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပေါင်းစပ်သည့် ပုံစံများကိုပါ ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားသည်။

နိုင်ငံသား အခြေအနေပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ဂူရီနှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ (Gueye and ors v France) အမှုတွင် တွေ့နိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်နှင့် ပြင်သစ် စစ်တပ်မှ အနားယူပြီး ဖြစ်သော ရာနှင့် ချီသော ဆီနီဂေါလူမျိုး စစ်သားများ၏ ထွက်ဆိုချက်များအရ နိုင်ငံသားတွင် "အခြား" ဟု သတ်မှတ်ခြင်းကို ဆန်းစစ်ခဲ့သည်။ ထိုစစ်သားများက ၎င်းတို့၏ ပင်စင်လစာများသည် ပြင်သစ် စစ်တပ်တွင် တာဝန် ထမ်းဆောင်သော ၎င်းတို့နှင့် မှတ်တမ်းဆင်တူရှိသူ ပြင်သစ် နိုင်ငံသားများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပိုနည်းသည်ဟု ဆိုသည်။ (ထိုစစ်မှုထမ်းရခြင်းမှာ ၁၉၆၀ ခုနှစ် ဆီနီဂေါ နိုင်ငံ ပြင်သစ်နိုင်ငံထံမှ လွတ်လပ်ရေး မရသေးစဉ်က ဖြစ်သည်။) ဒေသအဆင့်၌ ဥရောပ တရားရုံး သည် ဥရောပ ကောင်စီအတွင်း အခြားအဆင့် (other status) ၏ ဘောင်နယ်နိမိတ်အပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်ပေးရန် အခွင့်အရေး လက်လွှတ်ခဲ့သည်။ ထိုအချက်က ဂရိနိုင်ငံ၏ ဘုရင်ဟောင်းနှင့် ဂရိနိုင်ငံ (the Former King of Greece v Greece) အမှုတွင် သဘောတူစာချုပ်၏ အခြားအစိတ် အပိုင်းတစ်ခုကို ဖောက်ဖျက်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည့်အတွက် တော်ဝင်အဆင့်ကို ခွဲခြားဆက်ဆံ သည် ဟူသော တင်ပြချက်ကို လျှော်ပေးခဲ့ရသည်။ ဥရောပနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှု တစ်ခု

ဖြစ်သည့် *မာ့ခ်စ် နှင့် ဘယ်လ်ဂျီယံ (Marckx v Belgium)* အမှုတွင် တရားမဝင် မွေးဖွားခဲ့သော ကလေးများသည် ဘယ်လ်ဂျီယံ ဥပဒေအရ အမွေဆက်ခံခွင့် နှစ်နာသောကြောင့် မွေးဖွားမှု အခြေအနေကို မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့သည် အယ်လ်ဘီနီ ရောဂါ ခံစားနေရသူများ၏ အခွင့်အရေးကို အလေးထားရန် အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ် တစ်ယောက် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ထိုခန့်အပ်မှုက ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း အယ်လ်ဘီနီရောဂါ ခံစားနေရသူများ ရင်ဆိုင်နေရသော စိန်ခေါ်မှုများ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် နှိမ်ချခံရခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အသိအမြင်ဖွင့်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။

အခြား ခွဲခြားဆက်ဆံမှု အကြောင်းအရင်းများမှာ သဘာဝအားဖြင့်ပင် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် နိုင်ငံရေးအရ စိတ်ဆန္ဒ ပြောင်းလဲမှုများအပေါ် မူတည်၍ ဆင့်ကဲ ပြောင်းလဲနေကြသည်။ ဥပမာ ဥရောပဒေသတွင် လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှု (လိင်တူခြင်း ချစ်ကြိုက်မှု) အပေါ် မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် အချိန်နှင့်အမျှ လျော့နည်းလာခဲ့သည်။ ယခုအခါ ကုလသမဂ္ဂတွင် လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှုကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအကြောင်း ပြောကြားနေကြပြီ ဖြစ်သည်။ ယနေ့အထိ လိင်အင်္ဂါ ခွဲစိတ်ပြောင်းလဲထားသူများနှင့် ပတ်သက်သော အမြင်ကိုမူ ဖော်ပြခြင်း မရှိသေးပေ။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများအနေဖြင့် ထိုအချက်များကို လက်ခံ၊ မခံနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဆုံးဖြတ်ခွင့် ရှိနေသေးသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှုနှင့် ကျားမ အဖြစ် မိမိကိုယ်ကို ခံယူမှု တို့နှင့် စပ်လျဉ်းသော အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ် ခန့်အပ်ခွဲခြားက ထိုဆွေးနွေးမှုများကို အဆင့်မြင့်စေခဲ့သည်။

ဥပမာ

အက်တလာ ရစ်ဖီနှင့် သမီးများ နှင့် ချီလီနိုင်ငံ (Atala Riffó and daughters v Chile) Ser C, No 239 (အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၊ ၂၄ ဇေဖော်ဝါရီ ၂၀၁၂၊ ထပ်မံ ကြားနာခြင်း ၂၀ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၂)

မစ္စ အက်တလာ ရစ်ဖီက သူမ၏ (လိင်ကွဲ) အိမ်ထောင်မှ ရရှိသည့် သမီးသုံးဦးကို ထိန်းသိမ်းခွင့် ဆုံးရှုံးခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးကို လျှောက်ထားခဲ့သည်။ မစ္စ အက်တလာ ရစ်ဖီ အိမ်ထောင်နှင့် ကွဲပြားနောက် အခြား အမျိုးသမီး တစ်ဦးနှင့် လိင်တူ ချစ်သူအဖြစ် အတူ နေထိုင်နေခဲ့သည်။ ချီလီ အထက်ခုံရုံးက ကလေးများကို သူတို့ဖခင်က ပြန်သိမ်းရန် တောင်းဆိုခြင်းကို လက်ခံလိုက်သည်။ အမေရိကတိုက် တရားရုံးက မိခင်ဖြစ်သူ၏ လိင်စိတ် တိမ်းညွတ်မှုသည် ပြည်တွင်း တရားရုံးမှ ထိုအမှုကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အဓိကကျသော အချက်ဖြစ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်များမှာ အသက် ဝင်နေသော စာချုပ်များ ဖြစ်သောကြောင့် တရားရုံးက “အခြားသော လူမှု အခြေအနေများ” ဟူသော ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် လိင်စိတ် တိမ်းညွတ်မှုကြောင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းလည်း ပါဝင် သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထိုသို့သော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁(၁) အရ တားမြစ်ထားသည်။ တရားရုံးက ထိုအမှုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေ များနှင့် ဥပဒေရေးရာ ပညာများကို အသေးစိတ် လေ့လာခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၈၅-၉၃)

၂၀၀၉ ခုနှစ် ဒါဘန် သုံးသပ်ရေး အစည်းအဝေး နောက်ပိုင်းတွင် HIV/AIDS ရောဂါဝေဒနာသည် များကို ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ပြဿနာ ကြီးထွားလာခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ် ၁၂.၃.၄ တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အယ်လ်ဘီနို ရောဂါသည်များ၏ အခက်အခဲများနှင့် ပတ်သက်၍ အာရုံစိုက်လာခဲ့သည်။ ဆိုရလျှင် ခွဲခြား ဆက်ဆံခံရသည့် အကြောင်းအရင်းသစ်များ အမြဲ ထွက်ပေါ်နေဟန် ရှိသည်။

၁၂.၇ နိဂုံး

လူအများသည် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး တန်းတူညီနေသည်ဟု လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများက မယူဆချေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုသို့ တန်းတူညီခြင်း မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများက လူများကို အခွင့်အရေး တန်းတူညီရှိရမည်ဟု အသိအမှတ်ပြုရန် တောင်းဆိုသည်။ လူ့အခွင့်အရေး၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ လွတ်လပ်ပြီး ပြည့်ဝသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် လူတိုင်း တူညီသော အခွင့်အရေးရရန် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုကို ပပျောက်စေသည့် နည်းလမ်းများတွင် လူ့အခွင့်အရေး ခံစားနိုင်မှုကို တားဆီး နေသော မညီမျှမှုများကို လျော့ချရန် ပါဝင်သည်။

Tomasevski, K, p242

လူ့အခွင့်အရေးကို တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် အမှန်တကယ် ဖြစ်မလာသေးပေ။ လူအများ ခံစားနိုင်သည့် အခွင့်အရေးများ တန်းတူညီရေးမှာလည်း ထိုနည်းတူပင် ဖြစ်သည်။ တိုးတက်မှုများမှာ သေချာပေါက် ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးကို လူအားလုံး ခံစားနိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ လိင်အခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း တို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး တိုးတက်မှုများလည်း ရှိလာပြီ ဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ် နိုင်ငံများအနေဖြင့် ထိုအချက်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဥပဒေအရ တာဝန်ရှိသည်ကို သိရှိနေကြပြီ ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာချက်များက အခြားသော ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများကိုလည်း ဖြေရှင်းရန် ဆန္ဒရှိကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများကို အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်ခြင်း (သို့) ချိုးဖောက်ခြင်းကို အားပေးသောအရာဟု အကောင်းဆုံး အခြေအနေတွင် သတ်မှတ် ကြသည်။ အချို့သော ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများမှာ ပိုဆိုးသည်၊ ပို၍ သတိထားသင့်သည်ဟု ဆိုနိုင်၊ မဆိုနိုင်မှာ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်နေသေးသည်။ အချို့က ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံးသည် တူညီစွာ ပြဿနာရှိကြပြီး အားလုံးအတွက် တန်းတူညီသော အခွင့်အရေး ရရှိရန် ခွဲခြားမှု အားလုံးကို ပိတ်ပင်သင့်သည် ဟု ဆိုကြသည်။

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ခွဲဟောင်း၏ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်း အယ်လီဇဘက် ဒိုဒီရို ဘန်နီတိုက တန်းတူညီရေး၏ စံနှုန်းများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိခြင်း၏ ရှုထောင့်များအား ယခုကဲ့သို့ အနှစ်ချုပ်ပြောဆိုခဲ့သည်။ ထိုအချက်မှာ ကုလသမဂ္ဂ စနစ်တစ်ခုလုံး ၏ ထောက်တိုင်ပင် ဖြစ်သည်။

တန်းတူညီခြင်းသည် တပြေးညီဖြစ်ခြင်းနှင့် မတူညီပေ။ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားသော နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံသည် စည်းလုံးခြင်းနှင့် ကွဲပြားခြင်း၊ အပြန်အလှန် ဖိခိုခြင်းနှင့် အမှီအခိုကင်းခြင်းတို့ကို ညှိနှိုင်းယူရမည်။ အားလုံးတွင် တူညီသော ဂုဏ်သိက္ခာ ရှိသည် ဟူသော အချက်က လူတစ်ဦးစီ၏ ကွဲပြားခြားနားနေသော ကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာကို လေးစားရမည်ဟူသည့် အဓိပ္ပာယ် သက်ရောက် သည်။ ကွဲပြားခြားနားနိုင်ခွင့်ကို လေးစားရမည် ဖြစ်သည်။ လူမျိုးရေး၊ လိင် (သို့) ဘာသာရေး အခြေပြု ခွဲခြားမှု မရှိမှသာလျှင် စစ်မှန်သော တန်းတူညီခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝ ခံစားနိုင်ခြင်းများ ရရှိမည် ဖြစ်သည်။

ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုကို အခြေခံသော မတူကွဲပြားမှုကို လက်မခံခြင်းများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ လက်ရှိ ရှုထောင့်များကို စမ်းစစ်လေ့လာခြင်း၊ UN Doc E/CN.4/Sub.2/1987/27 စာပိုဒ် ၁၇

အမှတ်တမ်းများ

.....

Abdulaziz, Cabales and Balkandali v United Kingdom, Ser A, No 94 (1985).

Advisory Opinion on Minority Schools in Albania, PCIJ Reps. Ser A/B, No 64, p 19 (1935).

Atala Riffo and daughters v Chile, ser C, No 239 (Inter-American Court of Human Rights, 24 February 2012, further interpretation 21 November 2012).

Ato del Avellanal v Peru, UN Doc CCPR/C/34/D/202/1986 (1988).

Aumeeruddy-Cziffra v Mauritius, UN Doc CCPR/12/D/35/1978 (1981).

Ballantyne, Davidson and MacIntyre v Canada, UN Doc CCPR/C/47/D/359 and 385/1989 (1993).

Belgian Linguistics Case, Ser A, No 34 (1968).

Burghartz v Switzerland, Ser A, No 280-B (1994).

Dahlab v Switzerland, Application 42393/98, European Court of Human Rights.

Eweida v UK, Application 48420/10, European Court of Human Rights, judgment 15 January 2013.

Georgia v Russian Federation, Preliminary Objections, Judgment, ICJ Reports 2011, p 70 (judgment 1 April 2011).

Groener v Minster for Education, Case 379/87, [1989] ECR 3967.

Guedson v France (Comm 219/1986 (1990)), UN Doc CCPR/C/39/D/219/1986.

Gueye and ors v France, UN Doc CCPR/C/35/D/196/1985 (1989).

Guido Jacobs v Belgium, UN Doc CCPR/C/81/D/943/2000 (2004).

Hoffman v Austria, Ser A, No 255-C (1993).

Hudoyberganova v Uzbekistan, Application 931/2000, Human Rights Committee, UN Doc CCPR/C/81/D931/2000.

Lovelance v Canada, UN Doc CCPR/C/13/D/24/1977 (1981).

Marckx v Belgium, Ser A, No 31 (1979).

Marschall v Land Nordrhein-Westfalen, Case C-409/95, [1997] ECR I-6363.

Sahin v Turkey, Application 44774/98, European Court of Human Rights, judgment 29 June 2004, Grand Chamber judgment 10 November 2005.

Singh Bhinder v Canada, UN Doc CCPR/C/37/D/208/1986 (1989).

Stalla Costa v Uruguay, UN Doc CCPR/C/30/D/198/1985 (1987).

The Former King of Greece v Greece ECHR, 2000, No 25701/94 (2000).

ထိုအမှတ်များကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

Bell, M, *Anti-Discrimination Law and the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2002).

Benito, O, *United Nations Study of the Current Dimension of the Problems of Intolerance and of Discrimination on Grounds of Religion or Belief*, UN Doc E/CN.4/Sub.2/1987/26.

Van Boven, T, 'Combating racial discrimination in the world and Europe' (1993) 11 *Netherlands Quarterly of Human Rights* 163-72.

Crawford J, *Brownlie's Principles of International Law*, 8th edn (Oxford: Oxford University Press, 2012).

Charlesworth, H, 'Not waving but drowning: Gender mainstreaming and human rights in the UN' (2005) 18 *Harvard Human Rights Journal* 1-18.

Dickson, B, 'The United Nations and freedom of religion' (1995) 44 *International and Comparative Law Quarterly* 327.

Flynn, L, 'The implications of Article 13 EC: After Amsterdam, will some forms of discrimination be more equal than others?' (1999) 36 *Common Market Law Review* 1127-52.

Fredman, S, *Discrimination and Human Rights: The Case of Racism* (Oxford: Oxford University Press, 2001).

Lerner, N, *Group Rights and Discrimination in International Law* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1991).

Loenen, T, and Rodrigues, P (eds), *Non-Discrimination Law* (The Hague: Kluwer, 1999).

Mc Kean, W, *Equality and Discrimination under International Law* (Oxford: Clarendon Press, 1993).

* Megret, F, 'The Disabilities Convention: Human rights of persons with disabilities or disability rights?' (2008) 30(2) *Human Rights Quarterly* 494-516.

Meron, T, 'Enhancing the effectiveness of the Prohibition on Discrimination against Women' (1990) 84 *American Journal of International Law* 215.

Santa Cruz, H, *Racial Discrimination* (New York: United Nations, 1971).

* Taylor, P, *Freedom of Religion* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005).

Tomasevski, K, 'Women's rights' in J Symonides (ed), *Human Rights: Concept and Standards* (Paris: UNESCO, Ashgate and Dartmouth, 2000), pp 231-58.

United Nations Human Rights Committee, General Comment 18 (1989) reprinted in UN Doc HRI/GEN/1/Rev.9 (Vol I), at 146.

Wang, L, 'Weight discrimination: One size fits all remedy?' (2008) 117 The Yale Law Journal 1900-45.

Websites

.....
www.un.org/womenwatch - the United Nations' Gateway on the Advancement and Empowerment of Women.

www2.ohchr.org/English/bodies/cedaw/index.htm – United Nations' Committee on Elimination of Discrimination against Women.

www2.ohchr.org/English/bodies/cerd/index.htm – United Nations' Committee on the Elimination of Racial Discrimination.

www.ohchr.org/EN/issues/IPeoples/Pages/IndigenousPeoplesIndex.aspx - Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights – indigenous peoples.

www.ilo.org – the International Labour Organization.

www.europarl.europa.eu/charter/default_en.htm - European Union Charter of Fundamental Rights.

www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/EQUALITY/ - Council of Europe's equality site.

www.coe.int/ecri - Council of Europe's Commission against Racism and Intolerance.

<http://beijing20.unwomen.org/en> - the UN Beijing Declaration and Platform for Action at twenty years.

(၁၃) အသက်ရှင်သန်ခွင့်

လူတိုင်းတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ် လုံခြုံမှုတို့ကို ရရှိခွင့်တို့ ရှိသည်။
UDHR အပိုဒ် ၃၊ ICCPR အပိုဒ် ၆၊ ECHR အပိုဒ် ၂ တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။
ACHR အပိုဒ် ၄၊ ACHPR အပိုဒ် ၄၊ CIS အပိုဒ် ၂၊ AL အပိုဒ် ၅

ဤအခန်းတွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များမှ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသော၊ ကျင့်သုံးသော အသက်ရှင်သန်ခွင့်အကြောင်း လေ့လာသွားပါမည်။ ကျယ်ပြန့်သောချဉ်းကပ်ပုံကို သုံးပြီး နိုင်ငံ တကာ ရာဇဝတ်မှုဟု သတ်မှတ်ထားသော လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစား သွားပါမည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုမှာ အစုလိုက်အပြုံလိုက် အသက် ဆုံးရှုံးစေခြင်းပေ ဖြစ်သည်။

၁၃.၁ အသက်ရှင်သန်ခွင့်

အသက်ရှင်သန်ခွင့်သည် အခွင့်အရေးအားလုံးအတွက် အခြေခံအကျဆုံးသော အခွင့်အရေး ဖြစ် သည်။ အခြား အခွင့်အရေးများ အားလုံးသည် အသက်ရှင်မှုအပေါ် အရည်အသွေး ဖြည့်ပေးခြင်း ဖြစ်ပြီး ထိုအခွင့်အရေးများ ရရှိရေးသည် အသက်ရှင်ရေးအပေါ် အခြေခံသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို "အများပြည်သူဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အခြေအနေ၌ပင်ချိုးဖောက် ခွင့်မရှိသော အမြင့်ဆုံး အခွင့်အရေး" ဟု ရည်ညွှန်းသည် (အထွေထွေ မှတ်ချက် ၆)။ အခွင့်အရေး များအကြား အဆင့် အနိမ့်၊ အမြင့် ခွဲခြားသော ပညာရှင်များအတွက် အသက်ရှင်သန်ခွင့်သည် ထိုအဆင့် သတ်မှတ်ချက်များထဲတွင် အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည်။ အခွင့်အရေးများအားလုံးသည် တစ် ကမ္ဘာလုံးအတွက် အခြေခံကျသည်။ ထို့ကြောင့် အဆင့် အနိမ့်၊ အမြင့် မရှိဟု သတ်မှတ်ထားသူ များ အတွက်လည်း အသက်ရှင်သန်ခွင့်သည် အရေးအပါဆုံး ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခံရလျှင် မည်သို့သောနည်းနှင့်မျှ ပြန်လည်ကုစားပေး၍ မရတော့ သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သို့သော်ငြားလည်း အသက်ရှင်သန်ခွင့်၏ ဘောင်အကျယ်အဝန်း (လူတစ်ယောက်၏ ၁၀ အစနှင့် အဆုံး) ကို သတ်မှတ်ရန် ခက်ခဲသောကြောင့် ၎င်းသည် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ် သည်။ ထို့ပြင် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားချိန်၌ အရေးပါသော ဥပဒေများ ကျင့်သုံးပုံအရ အသက်ရှင်သန်ခွင့်သည် ခြွင်းချက်မဲ့ မဖြစ်မနေရနိုင်သော အခွင့်အရေး မဟုတ်ပေ။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂကသာ တိတိကျကျ သတ်မှတ်ထားသော ကန့်သတ် အခြေအနေများမှအပ အခြား အခြေအနေများ တွင် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များ အသုံးပြုခြင်းကို တားမြစ်ထားသည် (အပိုဒ် ၂(၄)၊ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် စာတမ်း)။ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေတွင် အကြမ်းဖက်မှုများအတွင်း အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို လေးစားရန်ပါရှိသည်။ သို့ရာတွင် ပြည်တွင်း

ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားရာတွင် လူနည်းစု အုပ်စုများကို ဦးတည်ရန်ပြုခြင်းသည် ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိသော ကိစ္စရပ် ဖြစ်သည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုသည် အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းသည် လူအုပ်စုများကို စနစ်တကျ သုတ်သင်ဖယ်ရှားကာ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို ၁၃.၃ တွင် ဆွေးနွေးထားသည်။

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၃ တွင် လူတစ်ဦး၏အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှုကို ခံစားခွင့်တို့ကို ဆက်စပ် ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် နောက်ပိုင်း စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ထိုအခွင့်အရေးများကို ခွဲခြားဖော်ပြထားသည်။ ဥပမာ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၆ တွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ဖော်ပြထားသည်။ လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံမှု ခံစားခွင့်တို့ကို အပိုဒ် ၉ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ယခု အခန်းတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို အဓိကထား ဖော်ပြသွားမည်ဖြစ်ပြီး လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ် ခွင့်နှင့် လုံခြုံမှု ခံစားခွင့် တို့ကို အခန်း ၁၅ တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၁၃.၁.၁ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန် ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်

ICCPR နှင့် အခြားသော နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် နိုင်ငံများမှအသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်များ ပြဌာန်းထားသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ နယ်မြေအတွင်း နေထိုင်သူများအတွက် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို တက်တက်ကြွကြွ ကာကွယ်ပေးရန် လုပ်ဆောင်ရပေမည်။

၁၃.၁.၁.၁ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ဥပဒေအရ ကာကွယ်ရန် တာဝန်များ

နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် နယ်ပယ်အတွင်း အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ အားလုံးကို လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ *အော်ရှိုဂို နှင့် ဘာကီနာ ဖာဆိုနိုင်ငံ (Ouedraogo v Burkino Faso)* အမှုတွင် အာဖရိကနိုင်ငံမှ အစိုးရမဟုတ်သော လူပုဂ္ဂိုလ် အဖွဲ့အစည်းများ (non-state actors) ကို လုံလောက်သော ကာကွယ်မှုမပေးခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံများမှာ မသိကျိုးကျွံ ပြုနေ၍ မရဘဲ အခြားသူများ၏ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်သူများ (လူသတ်မှု၊ လူသေစေမှု၊ ရာဇဝတ် ပြစ်ဒဏ်ထိုက်သော လူသေမှု စသည်တို့) အား အပြစ်ပေးရန် ရာဇဝတ်မှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေများ ထုတ်ပြန်ထားရမည်။ ထိုဥပဒေများသည် ပြစ်မှုကျူးလွန်နိုင်ချေရှိသူများကို တားဆီးရမည်ဖြစ်ပြီး အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ဥပဒေမဲ့ ချိုးဖောက် သူများအား တရားစွဲဆိုအပြစ်ပေးနိုင်ရမည်။ ဥပဒေနှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကို တာဝန်ယူထားသော ရဲများနှင့် အခြားတာဝန်ရှိသူများ ခန့်အပ်ထားရှိရန်နှင့် အသက်ဆုံးရှုံးမှုဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်လည်း နိုင်ငံတော်တွင် တာဝန်ရှိသည်။ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အချက်မှာ နိုင်ငံတော်မှ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကို ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်ခံရခြင်းမှ ကာကွယ်နိုင် သည့် အတိုင်း အတာ ဖြစ်သည်။ ဥပမာ *အက်ကော့ နှင့် တူရကီ နိုင်ငံ (Akkoc v Turkey)* အမှု တွင် ဥရောပ

လူ့အခွင့်အရေးခုံရုံးမှ တူရကီနိုင်ငံသည် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခဲ့သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်သည် တိုင်ကြားသူ၏ ခင်ပွန်း အသတ်ခံရခြင်းမှ ကာကွယ်နိုင်ရန် လုံလောက်သော အကာအကွယ် မပေးခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အသတ်ခံရသူ အမျိုးသားသည် ကာဒစ်ရှိ ပြည်နယ်မှ ဖြစ်ပြီး အစိုးရမှ တရားမဝင်ဟု သတ်မှတ်ထားသော ကုန်သွယ်ရေး သမဂ္ဂ တစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်သည်။ သူနှင့် သူ၏ အမျိုးသမီးကို အသက်အန္တရာယ် ခြိမ်းခြောက်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခံခဲ့ရသည်။ ဥရောပ တရားရုံးက ထိုအမျိုးသား၏ အသက်ကို အမှန်တကယ် ခြိမ်းခြောက် မှုများ ရှိခဲ့ပြီး ထိုခြိမ်းခြောက်မှုများကို တာဝန်ရှိသူများမှ သတိပြုမိခဲ့သည်ဟု ယူဆသည် (သေနတ်နှင့် ပစ်သတ်မှု မဖြစ်ပွားမီ ထိုလင်မယားမှ တာဝန်ရှိသူများထံ တိုင်ကြားမှုများပြု ခဲ့သည်)။ နိုင်ငံတော်သည် အမျိုးသားအား ထိုပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်မှုမှ ကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ မလုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းဖြင့် ထိုသူ၏ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ သည်။ (ပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်မှုတွင် နိုင်ငံတော်မှ ပါဝင် ပတ်သတ်မှုရှိကြောင်း ပြောကြားချက်များ ရှိသော်လည်း ထိုအချက်ကို လုံလောက်သော သက်သေမရှိဟုဆိုကာ ဥရောပတရားရုံးမှ ပယ်ချခဲ့ သည်။) ထိုအမှုသည် အာဖရိက ကော်မရှင်သို့ တင်သွင်းခဲ့သော *Commission Nationale des Droits de l'Homme et des Libertes* နှင့် *ချက်(၆) နိုင်ငံ အမှုနှင့် ဆင်တူသည်။*

ဥပမာ

ယယ်ဒီရင်(မ်) နှင့် သြစတြီးယား နိုင်ငံ (Yildirim v Austria) UN Doc CEDAW/C/39/D/6/2005

သြစတြီးယားနိုင်ငံသူ ဖာတီမာ ယယ်ဒီရင်(မ်)သည် သူမ၏ ခင်ပွန်းမှားဖြင့် ထိုးသတ်သဖြင့် သေဆုံးသွားရသည်။ ခင်ပွန်းဖြစ်သူကို လူသတ်မှုနှင့် စွဲချက်တင်ပြီး ထောင်ဒဏ် တစ်သက်တစ်ကျွန်းချခဲ့သည်။ ပြည်တွင်းအမှုတွင် လိုက်ပါဆောင်ရွက်ခဲ့သော အမျိုးသမီးများအား အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှုမှ ကာကွယ်ပေးသည့် အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့ ဖြစ်သော အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှုကို ကြားဝင်ရေးဆိုင်ရာ ဝီယင်နာ စင်တာနှင့် အမျိုးသမီးများ တရားမျှတမှု ရရှိရေး အဖွဲ့အစည်းတို့မှ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီသို့ တိုင်ကြားမှု ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့က ယယ်ဒီရင်(မ်) သေဆုံးမှုတွင် နိုင်ငံတော်သည် အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁-၃ နှင့် ၅ တို့အား ဖောက်ဖျက်သည်ဟု တိုင်ကြားခဲ့သည်။ ယယ်ဒီရင်(မ်)သည် သူမ မသေဆုံးမီ (၃) လအတွင်း သူမ၏ ခင်ပွန်းသည်ထံမှ မကြာခဏခြိမ်းခြောက်ခြင်းများခံခဲ့ရသည်။ ထိုခြိမ်းခြောက်မှုများကိုသက်ဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူများထံ တင်ပြခဲ့သည်။ အမျိုးသားကို သူမ နေထိုင်ရာ တိုက်ခန်းနှင့် အလုပ်ခွင်ကို ချဉ်းကပ်ခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် (အကန့်အသတ် ရှိသော) အရေးယူမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ငြားလည်း ခင်ပွန်း ဖြစ်သူမှ သူမကို (လူကိုယ်တိုင်နှင့် ဖုန်းမှ တစ်ဆင့်) ပုံမှန် ခြိမ်းခြောက်မှုများ ပြုခဲ့ပြီး ရဲများမှ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခဲ့ရသည့် ဖြစ်ရပ်များလည်း ရှိခဲ့သည်။

“ထိုအချက်အလက်များအရ ဖာတီမာ ယယ်ဒီရင်(မ်) အတွက် လွန်စွာ အန္တရာယ်များသော အခြေအနေ ရှိကြောင်းကို သြစတြီးယား နိုင်ငံမှ တာဝန်ရှိသူများ သိပြီး ဖြစ်သည် (သို့) သိသင့်သည်ဟု ကော်မတီက ထင်မြင်သည်” (၁၂.၁.၄)။ ထို့ကြောင့် သြစတြီးယား နိုင်ငံသည် သင့်တော်သော နည်းလမ်းများနှင့် လမ်းကြောင်းများ အသုံးပြုကာ ယယ်ဒီရင်(မ်)ကို ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိ

သည်။ ခင်ပွန်းသည်ကို ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် စွက်ဖက်လွန်းရာ ကျလိမ့်မည်ဟု တာဝန်ရှိသူ များက ယူဆသည်။ သို့ရာတွင် ကော်မတီက “ကျူးလွန်သူ၏ အခွင့်အရေးသည် အမျိုးသမီး၏ အသက်ရှင်သန်ခွင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ရှုပ်ပိုင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကြံ့ခိုင်မှုထက် ပို၍ အရေးမကြီးနိုင်” ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည် (၁၂.၁.၅)။ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေး ရမည်။ အခြားသူများ ၏ အခြား အခွင့်အရေးများထက်လည်း ဦးစားပေးရမည်။ ထို့ကြောင့် ကော်မတီမှ “တင်ပြခဲ့သော အချက်အလက် များအရ သေဆုံးသူ ဖာတီမာ ယယ်ဒီရင်(မ်)၏ အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့် ရှုပ်ပိုင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကြံ့ခိုင်မှုကို အပိုဒ် ၂(က) နှင့် (ဂ) မှ (စ) အရ ချိုးဖောက်ခံရသည်။ ထို့ပြင် သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃ ကို အပိုဒ် ၁နှင့် ကော်မတီ၏ အထွေထွေ အကြံပြုချက် ၁၉ နှင့်တွဲ၍ လည်း ချိုးဖောက်ခံခဲ့ရသည်” ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (၁၂.၃)။

ဩစတြီးယားနိုင်ငံကို ၎င်း၏အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုဥပဒေများကို ပိုမိုအား ကောင်း လာစေရန် လုပ်ဆောင်ဖို့ အကြံပြုခဲ့သည်။ ဥပဒေရေးဆွဲမှု ဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ၊ တရား စီရင်မှု ဆိုင်ရာ အဖွဲ့များနှင့် အရပ်ဖက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများကြား သင့်တော်သလို ပူးပေါင်းကာ အမျိုးသမီးများကို ကာကွယ်ရန် ရာဇဝတ်မှုနှင့် နိုင်ငံသားရေးရာဆိုင်ရာ ကုစားမှုများ ပြုလုပ်ကြရန်၊ ဥပဒေ စည်းကြပ်သူ တာဝန်ရှိသူများနှင့် တရားသူကြီးများကို သင်တန်းပေးခြင်း၊ ပညာပေးခြင်းများ အား ပိုမို အားကောင်းစေရန်နှင့် ကျူးလွန်သူများကို မြန်မြန်ဆန်ဆန် အပြစ်ပေးအရေးယူရန် တိုက်တွန်း ခဲ့သည်။

၁၃.၁.၁.၂ သေဆုံးမှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တာဝန်

အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်မှုများ အားလုံးအား နိုင်ငံတော်မှ ပြည့်ပြည့်စုံစုံဖြင့် ပွင့်လင်း မြင် သာသော နည်းလမ်းများ သုံးကာ စစ်ဆေးရမည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများသည် အချို့သော သေမှုသေခင်းများကို စစ်ဆေးရန် အဖွဲ့များ တည်ထောင်ကြလေ့ရှိသည်။ (ဥပမာ ဩစတြေးလျား တော်ဝင်ကော်မရှင်သည် ထိန်းသိမ်းခံထားရသော မူလအခြေချနေထိုင်သူ လူမျိုးစုများ၏ သေဆုံး မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရသည်။ ၁၉၉၁)။ သို့မဟုတ် အချို့သော အခြေအနေများတွင် မည်သူတွင် တာဝန်ရှိသည်ကို သိရှိရန် သေဆုံးခြင်း အကြောင်းအရင်းများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရသည် (ဥပမာ သေမှုသေခင်း စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးစနစ်)။ လူတစ်ဦးသေဆုံးပြီးနောက် နိုင်ငံတော်မှလုပ်ထုံးလုပ် နည်း အမှားများကျူးလွန်ခြင်းကြောင့် အသက်ရှင်သန်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများသည် ဖြစ်ပွားရ သည်။ အက်ကော့နှင့် တူရကီနိုင်ငံ အမှုတွင် သက်သေထွက်ဆိုချက် အနည်းငယ်ဖြင့် (၁၂)ရက်တာ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းက လုံးဝ မလုံလောက်၊ မထိရောက်ပေ။ ထို့ကြောင့် သေဆုံးသူ၏ အသက် ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ရာကျသည်။

၁၃.၁.၁.၃ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် ဆက်စပ်ပုံ

စောင့်ရှောက်မှုပေးရန် လိုအပ်ခြင်းသည် အသက်အားလုံးနှင့်တော့ မသက်ဆိုင်ပေ။ လူတစ်ဦးသည် ရရှိသော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ကုသနိုင်ခြင်းမရှိသော ဒဏ်ရာရရှိခြင်း (သို့)ဖျားနာခြင်းကြောင့် သေဆုံးခြင်းကိုနိုင်ငံတော်မှ ကာကွယ်နိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ထိုရှုထောင့်အရ အငြင်းပွားဖွယ်ရာရှိသည်မှာ နိုင်ငံတော်တွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို အထောက်အကူပြုမည့် သင့်တော်သော ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုပေးရန်တော့ တာဝန်ရှိသည်။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရရှိခွင့်ကို ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၂၅ တွင် သင့်တော်သော လူနေမှု အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍သော်လည်းကောင်း၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၂ တွင်လည်းကောင်း ထည့်သွင်းထားသည်။ အပိုဒ် ၁၂ တွင် နိုင်ငံများကို ကလေးအသေမွေးဖွားနှုန်း လျော့ချရန်နှင့် ကူးစက်ရောဂါနှင့် ကပ်ရောဂါများကို ကာကွယ်၊ ကုသ၊ ထိန်းချုပ်ရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ အထွေထွေ မှတ်ချက် ၆၊ အပိုဒ် ၅ တွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားပြီး နိုင်ငံများကို "ကလေး သေဆုံးမှု လျော့ချရေးနှင့် မျှော်မှန်းသက်တမ်း တိုးလာစေရေးအတွက် တတ်နိုင်သမျှ နည်းလမ်းများအားလုံး အသုံးပြုရန်၊ အထူးသဖြင့် အာဟာရ မပြည့်ဝမှုနှင့် ကူးစက်ရောဂါများကို အမြစ်ဖြတ်ရန်" တိုက်တွန်းထားသည်။

၁၃.၁.၂ အသက်ရှင်သန်မှု၏ ဘောင်အကျယ်အဝန်း

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း ရေးဆွဲစဉ်က အသက်ရှင်သန်မှု ကာကွယ်ခွင့်သည် မည်သည့်နေရာက အစပြုသည်ကို သတ်မှတ်ရန် အကြံပေးချက်များ ရှိခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အဆုံးသတ်ကြေညာစာတမ်းတွင် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းနှင့် ဝေဒနာခံစားနေရသူကို မနာကျင်စေဘဲ အသက်ဆုံးရှုံးစေသည့် နည်းလမ်းတို့နှင့်ပတ်သက်ပြီး အပြီးသတ်ဆွေးနွေးခဲ့ခြင်း မရှိဘဲဆက်လက် ဆွေးနွေးရန် လမ်းဖွင့်ပေးထားခဲ့သည်။ အသက်ရှင်သန်ခွင့်၏ အဓိကပြဿနာမှာ ကျင့်ဝတ်ပိုင်းနှင့် သက်ဆိုင်နေပြီး မမွေးရသေးသော ကလေး၏ အခွင့်အရေးအပါအဝင် အသက်ရှိမှု စတင်သည့် အချိန်မှာဘာသာရေးအရ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အသက်ကို အဆုံးသတ် နိုင်ခွင့် အထူးသဖြင့် သေဆုံးနိုင်ခွင့်၊ မနာကျင်စေဘဲ အသက်ဆုံးရှုံးစေသည့် နည်းလမ်းကို အသုံးပြုခြင်း နှင့် ပတ်သက်ပြီး အငြင်းပွားမှု များ ရှိသည်။

၁၃.၁.၂.၁ အသက်ရှင်သန်မှု၏ အစ

အသက်ရှင်သန်မှု၏ အစကို သတ်မှတ်ရာတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများက မွေးဖွားချိန်မှ စသည်ဟု သတ်မှတ်ထားကြသည်။ မမွေးဖွားရသေးသော ကလေးများ အတွက်ပါ ထိုအခွင့်အရေးကိုချဲ့ထွင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများမှာ မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း

၅၀ အတွင်း ဆေးပညာတိုးတက်မှုများကြောင့် သန္ဓေသားလောင်းသည် ပိုမို၍စောစီးစွာ အသက် ရှင်နိုင်လာသည်။ သို့ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များက ဤအချက်ကို သတိကြီးစွာထားဆဲ ဖြစ်ပြီး အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို မွေးဖွားပြီး ကလေးများအတွက်သာ အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာတွင် ညွှန်ကြားချက်များ မရှိခဲ့ပေ။ အချို့ နိုင်ငံများ တွင် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှုကို ခွင့်ပြုထားသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင်တော့ ခွင့်မပြုပေ။ အချို့က မိခင်၏ အသက်ကို ကာကွယ်ရန် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှုကို ခွင့်ပြုသည်။ အချို့ကလည်း တောင်းဆိုလျှင် ခွင့်ပြု ကြသည်။ အချို့ကမူလုံးဝတားမြစ်ထားသည်။ အသက်ရှင်သန်ခွင့်တွင် (မွေးဖွားပြီးနောက်)အသက် ဆက်လက် ရှင်သန်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု အခွင့်အရေးများ မဖြစ် မနေရရမည်ဟု မပါဝင်ပေ။ သို့ရာတွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်း မိခင်နှင့် ကလေးများ၏ ကျန်းမာရေး တိုးတက်စေရန် နိုင်ငံတကာမှ ဖိအားပေးမှုများ ရှိကြသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံ ရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်တွင် မမွေးဖွားသေးသော ကလေးများ ၏ အခွင့်အရေးကို မသိမသာ ရည်ညွှန်းထားသည်။ အပိုဒ် ၆(၅) တွင် ကိုယ်ဝန်ဆောင် အမျိုး သမီးများကို သေဒဏ် မပေးရဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအချက်မှာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထား မှုနှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည် (အခြား နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင်လည်း ကိုယ်ဝန်ဆောင် အမျိုးသမီးများကို အထူး စဉ်းစားပေးရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။)။ သို့ရာတွင် ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ မမွေး ဖွားသေးသော ကလေးသေဆုံးခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်ဟုလည်း အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုနိုင်သည်။ အမေရိ ကတိုက် သဘောတူ စာချုပ်တွင်သာ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို “ယေဘုယျအားဖြင့် သန္ဓေ စတည် စဉ်က” ဟု သတ်မှတ် ထားသည် (အပိုဒ် ၄)။ ထိုသို့ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းမှာ ထိုစာချုပ်သည် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအများစုက ရောမ ဘုရားကျောင်းမှ ဟောကြားချက်များကို လိုက်နာသည့် ဒေသတွင်း အဖွဲ့မှ ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ခရစ်ယာန် ဘာသာ၏ ဂိုဏ်းခွဲ မျိုးစုံကို ကိုးကွယ်ကြသော ဒေသ (ဥရောပ) တွင်မူ ဥရောပ တရား ရုံး နှင့် ကော်မရှင် နှစ်ခုလုံးသည် အသက်ရှင်သန်ခွင့်၏ ဘောင်အကျယ်အဝန်းကို သတ်မှတ်ရာ၌ ပါဝင်နေသည့် ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများတွင် ပါဝင်ဆွေးနွေးရန် ဝန်လေးကြသည်။ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏ အဆိုအရ အသက်ရှင်သန်ခွင့်သည် သန္ဓေ တည်ချိန်မှ စ၍ မဖြစ်မနေရမည် ဟူ၍ မဟုတ်ပေ။ *ပေတန် နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Paton v United Kingdom)* အမှု တွင် အမျိုးသားတစ်ဦးမှ ၎င်းနှင့် အတူမနေတော့သော ဇနီးသည်ဟောင်းကို ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်း မှ တားဆီးပေးရန် တိုင်ကြားခဲ့သည်။ ယင်းအမှုကို လက်မခံခဲ့ပေ။ ကော်မရှင်က “လူတိုင်း” ဆို သည်မှာ မွေးဖွားပြီး နောက်ပိုင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပြီး သန္ဓေသား၏ အသက်သည် မိခင်၏ အသက် နှင့် ဆက်စပ်နေသည် (ထိုအမှုတွင် သန္ဓေသားသည် ဆေးပညာအရပြောရလျှင် အသက်ရှင်နိုင် ခြင်း မရှိသေးပေ။) ဟု ဆိုခဲ့သည်။ အချို့အခြေအနေများတွင် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းသည် ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည်ဟု စဉ်းစားနိုင်သည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းသည့်အချက်မှာ ဥရောပကောင်စီ၏ အချို့သော စာတမ်းများတွင် သန္ဓေသားလောင်း ကာကွယ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါရှိသည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ် ဇီဝဗေဒနှင့် ဆေးပညာ ရပ်များ အသုံးပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လူသားတစ်ဦး၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ကာကွယ် ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with Regard to the Application of Biology and Medicine)

အပိုဒ် ၁၈ တွင် ဥပဒေအရ ဖန်ပြုန် သန္ဓေသား ဆိုင်ရာ သုတေသနများ ခွင့်ပြုထားပါက ထိုသန္ဓေသားအတွက် သင့်လျော်သော အကာအကွယ်များ ပေးရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုအပိုဒ်တွင် လူသား သန္ဓေသားလောင်းများကို သုတေသန ပြုရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖန်တီးခြင်း မှလည်း တားမြစ်ထားသည်။ ထိုအချက်မှာ လူသားပုံတူ မျိုးပွားခြင်း ကဲ့သို့သော လက်ရှိ ဆွေးနွေး ချက်များ အပေါ် စိတ်ဝင်စားဖွယ် သက်ရောက်မှုများ ရှိသည်။ ဥပဒေပု တရားရုံးသည် ဝေဒနာခံစား နေရသူများကို မနာကျင်စေဘဲ အသက်ဆုံးရှုံးစေခြင်းကို ထောက်ခံရန်လည်း ထိုနည်းတူပင် ဝန်လေးသည် (ဥပမာ ပရစ်တီး နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ (*Pretty v United Kingdom*))။

ဥပမာ
ဗို နှင့် ပြင်သစ် နိုင်ငံ (*Vo v France*) (၂၀၀၄) 40 EHRR 12; အီဗန်း(စ်)နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (*Evans v United Kingdom*) (၂၀၀၇) 43 EHRR 21

ဗို နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ အမှုတွင် အမျိုးသမီး တစ်ဦးသည် ဆေးရုံမှ မှားယွင်း လုပ်ဆောင်မှု တစ်ခုကြောင့် ကိုယ်ဝန်ဝါးလခန့်တွင် ဆေးပညာအရ လိုအပ်သော ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှု ပြုလုပ်ခဲ့ရသည်။ ဆရာဝန်ကို ပြင်သစ်နိုင်ငံ ဥပဒေအရ တရားစွဲဆိုခဲ့သော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် စွဲဆိုမှုမှ ကွင်းလုံး ကျွတ်လွတ်သွားခဲ့သည်။ (ဖျက်ချလိုက်ရသော) သန္ဓေသား၏ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ခြင်း ရှိ၊ မရှိ စစ်ဆေးပေးရန် ဥပဒေပုတရားရုံးသို့ တိုင်ကြားခဲ့သည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေး ဥပဒေသည် အသက်ရှင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်သော ပြဿနာရပ်များကို ဖြေရှင်းရန် လုံလောက်သော ကုစားခွင့်များ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ဟု တရားရုံးက အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ အကြောင်းမှာ သန္ဓေသားသည် လူသားတစ်ဦး ဖြစ်ပြီး အသက်ရှင်သန်ခွင့် အခွင့်အရေးကို ခံစားခွင့် ရှိသည်ဟု ဥပဒေပုတွင် အများသဘောတူ လက်ခံထားခြင်းမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် သန္ဓေသား၏ အသက်ရှင်သန် ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး တရားရုံးမှ ဆုံးဖြတ်ပေးခွင့် မရှိဟု ယူဆခဲ့သည်။

အီဗန်း(စ်)နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံအမှုတွင် လျှောက်ထားသူသည် သားအိမ် ကင်ဆာရောဂါကြောင့် ဖယ်ထုတ်ခဲ့ရသော သူမ၏ သန္ဓေသားလောင်းကို ပြန်လည် ထည့်သွင်းခွင့် တောင်းခံခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုသန္ဓေသားကို မျိုးအောင်စေရန် သုတ်ပိုးပေးခဲ့သူ သူမ၏ ယခင် သတို့သားလောင်းက သဘောတူမှုကို ရုတ်သိမ်းသွားသောကြောင့် သန္ဓေသားလောင်းကို ဖျက်ဆီးပစ်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပု လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး အမြင့်ဆုံး ခုံရုံး(Grand Chamber) က သန္ဓေသားလောင်းကို ဖျက်ဆီးပစ်ပါက အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်း မရှိကြောင်း တညီတညွတ်တည်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။

အာတီဗီယာ မာရီလို နှင့် ကော့စ်စတာရီကာ နိုင်ငံ အမှုတွင် ဖန်ပြုန် သန္ဓေသားဆိုင်ရာ သမ္မတ အမိန့်ကို ပြည်တွင်း တရားရုံးချုပ်မှ ပယ်ချခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဖန်ပြုန်သန္ဓေသားကို အသုံးပြု၍ မရ တော့ပေ။ အမေရိက တိုက်နိုင်ငံများ တရားရုံးမှ သန္ဓေတည်ခြင်းသည် အမျိုးသမီး၏ ကိုယ်ခန္ဓာ ပြင်ပ၌ ဖြစ်ခြင်းအထိ ချဲ့ထွင်၍ မရသဖြင့် သဘောတူ စာချုပ် အပိုဒ် ၄ ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု ဆို၍ မရ (အပိုဒ် ၄ တွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို သန္ဓေတည်စဉ်မှ စ၍ ကာကွယ်ပေးသည် ဟု ပြဋ္ဌာန်း ထားသည်)။ သန္ဓေတည်ခြင်းကို သားအိမ်တွင်း သန္ဓေသားလောင်း ဖြစ်ပေါ်ချိန်တွင် စတင်သည် ဟု သတ်မှတ်သည်။ သို့ရာတွင်ဖန်ပြုန်သန္ဓေသားကုသမှုကို တားမြစ်ခြင်းသည်မိသားစုဘဝဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလလွတ်လပ်မှုနှင့် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု ဆိုနိုင် သည်။

၁၃.၂ အသက်ရှင်သန်ခွင့် ချိုးဖောက်ခြင်းကို လက်ခံနိုင်သည့် အခြေအနေများ

အစောပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အသက်ရှင်သန်ခွင့်သည် လက်တွေ့တွင် မဖြစ်မနေရကြ သည့် အခွင့်အရေးမဟုတ်ပေ။ ၎င်းသည် လျှော့ပေါ့၍မရသော အခွင့်အရေး ဖြစ်သော်လည်း အသိ အမှတ် ပြုထားသော အခြေအနေများတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့် ချိုးဖောက်ခြင်းသည် တရားဝင် ဖြစ်နိုင်သည်။ ယခု အပိုဒ်တွင် သေဒဏ်ပေးခြင်း၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကြောင့် အသက်ဆုံးရှုံး ခြင်း နှင့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများတွင် အသက်သေဆုံးခြင်းများ အကြောင်းကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

၁၃.၂.၁ သေဒဏ်ပေးခြင်း

ယခင်က နိုင်ငံတော်မှ ဆိုးရွားသော ရာဇဝတ်မှုများအတွက် အရည်အချင်း ပြည့်ဝသော တရားရုံး များတွင် ဥပဒေအရ တရားရုံးတင် စစ်ဆေးမှုများ ပြုပြီးလျှင် အကြီးလေးဆုံးသော ပြစ်ဒဏ် ပေးမှု အဖြစ် သေဒဏ်ပေးခြင်းကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးမှ အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ သို့ရာတွင် ယနေ့ခေတ်တွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေမှ သေဒဏ်ပေးခြင်းကို တညီတညွတ်တည်း ရှုတ်ချထားကြ သည်။ ၂၀ ရာစု ကုန်ခါနီးတွင် နိုင်ငံရေး အခြေအနေများအရ အများစုသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့များ သည် သေဒဏ်ပေးခြင်းကိုဖျက်သိမ်းသော နောက်ဆက်တွဲများနှင့်သဘောတူစာချုပ်များကိုပြဋ္ဌာန်း ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုလုပ်ဆောင်ချက်များကို နိုင်ငံများအားလုံးက သဘောတူခဲ့သည်တော့ မဟုတ်။ ဥပမာ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ အချို့ပြည်နယ်များ၊ ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားနိုင်ငံနှင့် တရုတ် နိုင်ငံများတွင် သေဒဏ်ပေးခြင်းသည် တရားဝင် အပြစ်ပေးမှုပုံစံတစ်မျိုး ဖြစ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ICCPR ကိုယ်၌ကပင် နိုင်ငံတကာမှ သေဒဏ်ပေးခြင်းကို ဆန့်ကျင်ကြောင်းဖော်ပြနေသည်။ အပိုဒ် ၆ တွင် သေဒဏ်ပေးခြင်းကို မဖျက်သိမ်းရသေးသော နိုင်ငံများအား ထိုပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းကို သတိဖြင့်ဆောင်ရွက်ရန်ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အပိုဒ်၆(၆)တွင် ပြဋ္ဌာန်းချက်တွင် ပါဝင်သည့်မည်သည့်

အချက်မဆို “လက်ရှိစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများတွင် သေဒဏ်ပေးခြင်းကို ပယ်ဖျက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ခြင်း၊ နှောင့်နှေးစေခြင်းမရှိစေရ”ဟု ဆိုထားသည်။ အထွေထွေမှတ်ချက် (၆) တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများအပေါ် အခြေခံ၍ မှတ်ချက်ပြုသည်မှာ သေဒဏ်ချမှတ်ခြင်းကို ဖျက်သိမ်းရေးနှင့် ပတ်သက်သောတိုးတက်မှုများမှာ မလုံလောက်သေးဟု ဆိုခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၆)။ နိုင်ငံများသည် သေဒဏ်ကို မဖြစ်မနေ လုံးဝ ဖျက်သိမ်းရန် တာဝန်မရှိသော်လည်း လွန်စွာကြီးမားသောပြစ်မှုများကျူးလွန်မှသာ ထိုပြစ်ဒဏ်ကိုပေးရန် တာဝန်ရှိသည် ဟု ကော်မတီက ဆိုထားသည် (စာပိုဒ် ၆)။ သေဒဏ်ပေးခြင်းသည်ခြွင်းချက် အခြေအနေမျိုးတွင်သာ ဖြစ်သင့်ပြီး တရားခွင့်တွင် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အကာအကွယ်ပေး အစီအမံများရှိရမည်။ ပြန်လည် ကြားနာသုံးသပ်ခွင့်နှင့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံရသူမှ လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့် တောင်းဆိုရန်နှင့် ပြစ်ဒဏ်ကို အယူခံဝင်နိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်ချေများ ရှိရမည် (အပိုဒ် ၇)။ ယေဘုယျအားဖြင့် အာဖရိက ကော်မရှင်သို့ တင်သွင်းလာသော တိုင်ကြားချက်များအရ မျှတသော တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခံရပြီး သေဒဏ်ပေးခံရလျှင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ရာကျသည်။

၁၃.၂.၁.၁ သေဒဏ်ပေးခြင်းအား ပယ်ဖျက်ခြင်း

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၏ ဒုတိယမြောက် အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်သည် နိုင်ငံတကာ အမြင်များအရ သေဒဏ်ပေးခြင်းကို ပယ်ဖျက်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုစာချုပ်ကို ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲခဲ့ပြီး လက်ရှိတွင် အသက်ဝင်နေသည်။ ထိုနောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံများကသေဒဏ်ပေးခြင်းကို ပယ်ဖျက်ခြင်းသည် “လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ မြှင့်တင်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်မှုကို အကျိုးပြုသည်” ဟု ယုံကြည်ကြသည် (စကားဦး)။ ထိုအတင်းအကျပ်လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်အရ နိုင်ငံများသည် အဆုံးစီရင်ခြင်းများအား ဖျက်သိမ်းရန်၊ သေဒဏ်ပေးမှုကို ဖျက်သိမ်းရန် လိုအပ်သော လုပ်ဆောင်ချက်များအားလုံး လုပ်ဆောင်ရမည် (အပိုဒ် ၁)။ ထိုနောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်တွင် ခြွင်းချက်များ ထားခြင်းကို ခွင့်မပြုပေ။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံများမှ စစ်ပွဲများ ကာလတွင် “စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပွားစဉ် စစ်တပ်မှ ကျူးလွန်သော အဆိုးရွားဆုံး ရာဇဝတ်မှုများ” နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး သေဒဏ်ပေးခွင့်ကို ခြွင်းချက်ထားနိုင်သည် (အပိုဒ် ၂)။ ထိုခြွင်းချက်ထားလိုသည့် နိုင်ငံများသည် အရေးကြီးသော စစ်ပွဲ စတင်ချိန်နှင့် အဆုံးသတ်ချိန်တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးကို အသိပေးရမည် ဖြစ်သည်။

၁၃.၂.၁.၂ ဒေသဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများ

ဥရောပ ကောင်စီတွင် ၁၉၈၃ ခုနှစ် ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်၏ ၆ ခုမြောက် နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်သည် သေဒဏ်ပေးခြင်းအား ပယ်ဖျက်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုသဘောတူ စာချုပ်သည် “သေဒဏ်ပေးခြင်းကို ပယ်ဖျက်ခြင်းအား ယေဘုယျအားဖြင့် သဘောတူလာသည့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ

အများအပြားတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော အပြောင်းအလဲများ” (စကားဦး) ကို ရောင်ပြန်ဟပ်နေသည်။ ထိုနောက်ဆက်တွဲစာချုပ်သည် ကုလသမဂ္ဂမှ နောက်ပိုင်းတွင် ထုတ်ပြန်လိုက်သော စာချုပ်နှင့် အကျယ်အဝန်း၊ အသုံးပြုပုံနှင့်ပါဝင်မှုများ လွန်စွာဆင်တူသည်။ သို့ရာတွင် ဥရောပ၌ တိုးတက်မှု များ ပိုရှိခဲ့သည်။ နောက်ဆက်တွဲ၏ အပိုဒ် ၁၃ တွင် သေဒဏ်ပေးမှု ပယ်ဖျက်ခြင်းသည် အခြေအနေ အားလုံးအတွက် ဖြစ်ရမည်၊ ခြွင်းချက်များ ခွင့်မပြုဟု ဆိုထားသည်။

အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများတွင် သေဒဏ်ပေးမှု ပယ်ဖျက်ခြင်းများ ပြောင်းလဲလာခြင်းက OAS ကို ၁၉၉၀ တွင် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်တွင် သေဒဏ် ဖျက်သိမ်းရေး နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ကိုပြုစေခဲ့သည်။ ထိုနောက်ဆက်တွဲစာချုပ်သည် ကုလသမဂ္ဂနှင့် ဥရောပ ကောင်စီ၏ စာချုပ်များနှင့် ဆင်တူပြီး လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများတွင် သေဒဏ်ပေးခြင်းကို တားမြစ်ထားသည်။ သို့ရာတွင် သေဒဏ်ကိုပြစ်ဒဏ်တစ်ခုအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး လက်တွေ့ အသုံးမပြုခြင်းကို ခွင့်ပြုထားသည်။ အခြားနိုင်ငံယှဉ်နိုင်သော နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်များတွင် ၎င်းတို့၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ခြွင်းချက်ထားခြင်းအား ခွင့်မပြုပေ။

သေဒဏ်သည် အာရပ်နိုင်ငံများတွင် အသုံးပြုနိုင်သော ပြစ်ဒဏ်ပေးမှုအဖြစ် ရှိနေသေးသည်။ ထိုပြစ်ဒဏ်သည် ရှာရရီ ဥပဒေနှင့်လည်း ကိုက်ညီသည်။ သို့ရာတွင် ဒေသတွင်း ခေါင်းဆောင်များက အသက်ကို မြင့်မြတ်သည်ဟု လက်ခံထားခြင်းများကို အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ထို့ကြောင့် အာရပ် လူ့အခွင့်အရေး ပဋိညာဉ် ပြန်လည် ပြင်ဆင်ချက်၏ အပိုဒ် ၆ နှင့် ၇ တွင် သေဒဏ်ပေးခြင်းကို တားမြစ်သော အတားအဆီးများကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ သေဒဏ်ပေးခြင်းကို “အဆိုးရွားဆုံးသော ပြစ်မှုများ” အတွက်သာ အသုံးပြုနိုင်ပြီး သေဒဏ်ချမှတ်ခြင်း ခံရသူများသည် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် (သို့) ပြစ်ဒဏ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အယူခံခွင့် အခွင့်အရေးများ ရှိသည်။ အသက် ၁၈ နှစ်အောက် လူငယ်များ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်များနှင့် လွန်ခဲ့သော နှစ်နှစ်အတွင်း ကလေးမွေးဖွားထားသူ အမျိုးသမီးများသည် သေဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခွင့် ရှိသည်။ လွတ်လပ်သော ဓနသဟာယ နိုင်ငံများအဖွဲ့ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂ (၂-၃) တွင်လည်း အလားတူ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ချမှတ်ထားသည်။

၁၃.၂.၂ နိုင်ငံတော်၏ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များကြောင့် အသက်ဆုံးရှုံးခြင်း

နိုင်ငံတော် တာဝန်ရှိသူများမှ အသက်ရှင်သန်ခွင့် ချိုးဖောက်ခြင်းအား နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့များမှ အလေးထား စောင့်ကြည့်ကြသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံများသည် သတ်မှတ်ထားသော အခြေအနေအနည်းငယ်တွင် လူများကို သတ်ရန် အခွင့်အရေး ရှိကြောင်း အသိအမှတ် ပြုထားကြသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတော်သည် အသက်ပေါင်းများစွာ ဆုံးရှုံးမည့် အခြေအနေကို ကာကွယ်ရန်၊ ဆူပူသောင်းကြမ်းမှု (သို့) အကြမ်းဖက် အုံကြွမှုများကို ထိန်းသိမ်းရန် သေစေနိုင်သော အင်အားသုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂(၂) တွင် အသက်ဆုံးရှုံးမှုကို လက်ခံနိုင်သော အခြေအနေများကို သတ်မှတ်ထားသည်။ ယင်းတို့မှာ တရားဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သော အကြမ်းဖက်မှုများကို တားဆီးရန်၊ တရားဥပဒေနှင့်အညီ ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် (သို့) တရား

ဥပဒေနှင့်အညီ ထိန်းသိမ်းထားသူတစ်ဦး လွတ်မြောက်သွားခြင်းမှကာကွယ်ရန်၊ ဆူပူသောင်းကြမ်းမှု (သို့) အကြမ်းဖက်အုံကြွမှုများကို ငြိမ်သက်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဥပဒေနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ တစ်ဘက်တွင်လည်း လွတ်လပ်သော နေသဟာယနိုင်ငံများ အဖွဲ့ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂(၄) တွင် “မဖြစ်မနေလိုအပ်နေသော အခြေအနေများတွင် အင်အားသုံးခြင်း၊ ပြည်တွင်း ဥပဒေများ၌ ပြဋ္ဌာန်းထားသော လုံခြုံရေးအတွက် လိုအပ်သည့် အင်အားသုံးခြင်းတို့မှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်” သေဆုံးမှုသည် တရားဝင်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ ထို သတ်မှတ်ချက်မှာ ဥပဒေပ ကောင်စီ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်ထက် ပို၍ ကျယ်ပြန့်သည်။

၁၃.၂.၂.၁ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ ကျင့်သုံးပုံ

ဘာဘိုရမ်၊ ကမ်ပါဗင်း၊ ရေးဒီဝေါ၊ လက်ကီ၊ အွန်ရောဆင်း၊ ဆိုလန်ဆင်း၊ ရာဟန် နှင့် ဟစ် နှင့် ဆူရီနမ် နိုင်ငံ (Baboeram, Kamperveen, Riedewald, Leckie, Oemrawsingh, Solansingh, Raham and Hoost v Suriname) အမှုတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက ဆူရီနမ်နိုင်ငံသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၆(၁) ကို ဖောက်ဖျက်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ ထိုစုပေါင်း အမှုများကို သေဆုံးသူများ၏ ဇနီးများ၊ သားများ နှင့် ညီအကိုများမှတင်သွင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသူများသည် လက်ရှိတွင်နယ်သာလန် နိုင်ငံ အတွင်း နေထိုင်ကြသူများ ဖြစ်သည်။ သေဆုံးသူများသည် အသက်ရှင်စဉ်က ဆူရီနမ်နိုင်ငံတွင် နေထိုင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုသူများ (ရှေ့နေများ၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်များ၊ ကုန်သွယ်ရေး သမဂ္ဂ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ သတင်းထောက်များ၊ ပညာရှင်များ) ဖြစ်သည်။ ဆူရီနမ်နိုင်ငံမှ အာဏာပိုင်များက အာဏာသိမ်းရန် ကြံစည်မှု ဖြစ်ပွားသည်ဟု ကြေညာပြီးနောက် ထိုသူများကို ဒီဇင်ဘာ လ ၈ ရက်နေ့ ၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် ၎င်းတို့၏ နေအိမ်များမှ ဖမ်းဆီး ခေါ်ဆောင်သွားကြသည်။ နောက် တစ်နေ့တွင် ဖမ်းဆီးခံရသူအများအပြား(၁၅ ယောက်)သည် ထွက်ပြေးရန် ကြိုးစားသဖြင့်သတ်ပစ် လိုက်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ သေဆုံးသူများ၏ ရုပ်အလောင်းများတွင် ဒဏ်ရာများစွာ တွေ့ရ သည်။ အထူးသဖြင့် ရှေ့ဘက်နှင့်ဘေးဘက်တွင်ဖြစ်ပြီး သေစေနိုင်သော သေနတ်ဒဏ်ရာများ လည်း တွေ့ရသည်။ ဒဏ်ရာများတွင် သွားများနှင့်မေးရိုးများ ကျိုးနေခြင်း၊ မျက်နှာနှင့် ကိုယ်ခန္ဓာ ပေါ်တွင် အတွင်းကြေဒဏ်ရာများ၊ အညှီအမဲစွဲခြင်းများလည်း ပါရှိသည်။ သေဆုံးမှု ဖြစ်ပွားခြင်းကို ရင်ခွဲစစ်ဆေးခြင်း (သို့) တရားဝင် စုံစမ်း စစ်ဆေးခြင်းများ မပြုခဲ့ပေ။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ စစ်ဆေးချိန်တွင် ဆူရီနမ်နိုင်ငံကို အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများအဖွဲ့၏ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၊ နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီ ကော်မတီ၊ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများအဖွဲ့နှင့် ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သည်ဟု စွပ်စွဲကာတရားစီရင်ခြင်း မပြုဘဲကွပ်မျက်ခြင်းနှင့် တစ်ဖက်သက် စွဲချက်တင် ကွပ်မျက်ခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အထူးကိုယ်စားလှယ်တို့မှ ထိုအမှုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး စုံစမ်းစစ်ဆေး နေကြပြီ ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဆူရီနမ်သည်တောင်းဆိုထားသည့် သေဆုံးမှုလက်မှတ်များကို ထုတ်ပေးခဲ့ရသည်။ ထိုလက်မှတ်များကို သတ်ဖြတ်မှုများ ဖြစ်ပွားပြီး နှစ်နှစ်နီးပါးကြာမှ ထုတ်ပြန် ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး သေဆုံးမှုများကို သေနတ်ဒဏ်ရာကြောင့် “ဖြစ်နိုင်သည်” ဟုသာ ဖော်ပြထား သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက ပြည်သူ့ရေးရာနှင့်နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံ တကာသဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၆(၁) တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော “လူသားတစ်ဦး၏ အရေးအကြီးဆုံး

အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထွက်ပြေးရန် ကြိုးပမ်းကြောင်းကို နိုင်ငံတော်မှ သက်သေမပြနိုင်သည့်အတွက် "စစ်ဘက်ဆိုင်ရာရဲများ၏ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ လုပ်ဆောင်ချက်ကြောင့် ထင်ရှားသူ ၁၅ ယောက် အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်" အသက်ဆုံးရှုံးစေခြင်းသည် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ကော်မတီက ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဆူရီနမ်သည် အပိုဒ် ၆ ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ပြီး သတ်ဖြတ်မှုများကို စစ်ဆေးရန်၊ တာဝန်ရှိသူများကို အပြစ်ပေးရန်၊ သေဆုံးသူများ၏ ဆွေမျိုးသားချင်းများကို နစ်နာကြေးပေးရန်နှင့် ဆူရီနမ်နိုင်ငံအတွင်း အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ကောင်းစွာ ကာကွယ်ပေးရန် တိုက်တွန်း ခံခဲ့ရသည်။

ထိုအမှုနှင့် ဆင်တူသော အမှုများကို ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးမှ တရားခွင်တွင် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ တူရကီ နိုင်ငံသည် သံသယ ဖြစ်ဖွယ် အခြေအနေများတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော သေဆုံးမှု အမှုအခင်းများတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး အပိုဒ် ၂ ကို ချိုးဖောက်ခဲ့သည်။ အာဖရိကကော်မရှင်မှလည်း ၎င်းတို့ထံတင်သွင်းသော တိုင်ကြားချက်များတွင် ဥပဒေပြင်ပ သတ်ဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များ ကို ဖြေရှင်းပေးခဲ့ရသည်။

၁၃.၂.၂.၂ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ ကျင့်သုံးပုံ

နိုင်ငံအများအပြားတွင် အကြမ်းဖက်သမားများ၏ ခြိမ်းခြောက်မှုများကြောင့် အချို့ အခြေအနေများတွင် ပစ်သတ်ခြင်း နည်းလမ်းကို အသုံးပြုလာကြသည်။ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များမှ အမှုအချို့ကို စဉ်းစားရာတွင် ထိုမူဝါဒများကို အလေးထား စောင့်ကြည့်ကြသည်။ ကိစ္စရပ်တိုင်းတွင် ဖြစ်စဉ်နှင့် လုပ်ရပ် အချိုးကျ၊ မကျကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရသည်။ ဤကိစ္စရပ်ရှိ အချက်များ၊ အခြေအနေများ အားလုံးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါက အင်အားသုံး ဖြေရှင်းခြင်းက မဖြစ်မနေ လိုအပ်ခဲ့ပါသလား၊ သို့မဟုတ် ခြိမ်းခြောက်မှုကို ရပ်တန့်သွားအောင် အခြားနည်းလမ်းများ သုံး၍ ရနိုင်ခဲ့ပါသလား။ အသက်ဆုံးရှုံးမှုကို ကာကွယ်ရန် ၎င်းတို့ဘက်မှ ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်သော လုပ်ဆောင် မှုများ လုပ်ခဲ့သည်ဟု နိုင်ငံတော်က အမြဲကာကွယ် ပြောဆိုလိမ့်မည်။ တစ်ဖက်သတ် သတ်ဖြတ် စီရင်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သေချာပေါက် ဆန့်ကျင်နေပေသည်။

ထို့ကြောင့် မက်ကန်း(မ်)၊ ဖာရဲလ် နှင့် ဆက်ဖေချ် နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ (McCann, Farrell and Savage v United Kingdom) အမှုတွင် လျှောက်ထားသူများသည် ဗြိတိသျှ အထူးလက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များ၏ ပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်မှုကြောင့် အသက်ဆုံးရှုံးသွားရသည့် ဆွေမျိုးသားချင်းများကိုယ်စား တိုင်ကြားမှု ပြုခဲ့ကြသည်။ သေဆုံးသူများသည် အိုင်းရစ်(ရ်) ရီပက်ဘလိကန် တပ်ဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ပြီး ဂျီဘရာတာ (ယူကေနိုင်ငံပိုင်နယ်မြေ) တွင် အကြမ်းဖက်ပုံစံ တိုက်ခိုက်မှုတစ်ခု ပြုလုပ်ရန် ကြံစည်နေကြသည်ဟု သံသယရှိခံရသူများ ဖြစ်သည်။ လက်နက်ကိုင် တိုက်ဖွဲ့များမှ ဂျီဘရာတာတွင် သံသယရှိသူများကို ပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။ ဥရောပလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကအသက် သေစေနိုင်သော အင်အားသုံးခြင်းသည် ဖြစ်လာနိုင်ချေရှိသော အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်မှုနှင့် အချိုးအစားကျသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော်လည်း ဥရောပ တရားရုံးက သဘောမတူခဲ့ပေ။ ဗြိတိန် နိုင်ငံသည် သေဆုံးသူများ၏ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခဲ့သည်။

သေဆုံးသူများကို ပစ်ခတ် သတ်ဖြတ်ခဲ့သောကြောင့်မဟုတ်။ ထိုသူများမှ ဂျီဘရာတာတွင် ပုံးဖောက်ခွဲခြင်းကို တားဆီးရန် အခြား ဖြစ်နိုင်ချေ နည်းလမ်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ထိုသူများကို အစောကတည်းကပင် ဂျီဘရာတာ နယ်မြေအတွင်း ဝင်ရောက်ခြင်းမှ တားဆီးနိုင် သည်။ *အိုဂါ နှင့် တူရကီ နိုင်ငံ (Ogur v Turkey)* အမှုတွင်မူတိုင်ကြားသူ၏ သားဖြစ်သူကို တူရကီနိုင်ငံ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များမှ အသေပစ်သတ်ခဲ့သည်။ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် တိုက်ခိုက် ခံရသောကြောင့် မိမိကိုယ်ကို ခုခံကာကွယ်ရန် ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြောင်း လုံလောက်သော သက်သေမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အသက်သေစေနိုင်သော အင်အားသုံးဖြေရှင်းခြင်းသည် ကြီးမားသော လျစ်လျူရှုမှုဖြစ်ပြီး ကျိန်းသေပေါက် မလိုအပ်ပေ။ ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်တွင်နိုင်ငံများ၏ စစ်တပ်များ မည်သည့်နေရာ၌ ရှိနေသည်မဆို သဘောတူ စာချုပ်နှင့် အကျိုးဝင်သည့် အချက်ကိုလည်း အဓိကထားဖော်ပြထားသည်။ *အယ်လ်စကီနီ (Al-Skeini)* သည် ထိုအချက်အတွက် ဥပမာကောင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံမှ အီရတ်နိုင်ငံကို ကျူးကျော် တိုက်ခိုက်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အမှုများစွာ တင်သွင်းခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူပင် မာလာဝီနိုင်ငံ၌ ငြိမ်းချမ်းစွာ သပိတ်မှောက် ဆန္ဒပြသူများကို နိုင်ငံတော်မှ တစ်ဖက်သတ် ပစ်ခတ် ခဲ့ခြင်းသည်လည်း အာဖရိကပဋိညာဉ်ပါ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည် (*အာချူ သန်နှင့် နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့် အဖွဲ့ နှင့် မာလာဝီ (Achuthan and Amnesty International v Malawi)*)။

ဥပမာ

အယ်လ်စကီနီ နှင့် ယူကေ နိုင်ငံ (Al-Skeini v UK) (၂၀၀၄) Applicn 55721/07 အမြင့်ဆုံး တရားရုံး ဆုံးဖြတ်ချက် ၇ ဇူလိုင် ၂၀၁၁

၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ ဗြိတိန်နိုင်ငံနှင့် အခြားနိုင်ငံများမှ အီရတ်နိုင်ငံကို စစ်ရေးအရ ကျူးကျော် တိုက်ခိုက်ခဲ့ပြီးနောက် အီရတ်နိုင်ငံ၏ အချို့ဒေသများတွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံမှ လုံခြုံရေးထိန်းသိမ်းရန် တာဝန်ယူထားခဲ့သည်။ လျှောက်ထားသူများ အားလုံးသည် အီရတ်နိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်း (ဘာဆရာ)မှ ယူကေ စစ်တပ်ဖွဲ့ဝင်များ ပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်၍ သေဆုံးခဲ့ရသော အရပ်သားများ၏ ဆွေမျိုးများ ဖြစ်သည်။ ဥပမာ တရားရုံးက ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ကျင့်ထုံးများသည် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂ (အသက်ရှင်သန်ခွင့်) မှ လိုအပ်သည့် အဆင့်များ မပြည့်မီကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ပိုစိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည့် အချက်မှာ ထိုသေဆုံးမှုများသည် ဗြိတိန်နိုင်ငံ ပြင်ပတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း တရားရုံးမှ ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံမှ ဘာဆရာ ဒေသနှင့် အနီးတဝိုက်ကို ထိန်းချုပ်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဥပမာ တရားရုံးက “ဤကဲ့သို့သော အထူးအခြေအနေများတွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံမှ စစ်သားများသည် ဘာဆရာ ဒေသတွင် အခင်းဖြစ်ပွားချိန်၌ လုံခြုံရေးတာဝန် ထမ်းဆောင်နေခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ သည် ထိုလုံခြုံရေးတာဝန်များ လုပ်ဆောင်ချိန်တွင် လူများအသတ်ခံရခြင်းအပေါ် တာဝန်ယူ ထိန်းချုပ်နိုင် သည်ဟု တရားရုံးက ယူဆသည်။ ထို့ကြောင့် သေဆုံးသူများနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံအကြား သဘောတူ စာချုပ် အပိုဒ် ၁ ၏ ရည်ရွယ်ချက်များအရ စီရင်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်ဟု ဆုံးဖြတ်သည်။” (စာပိုဒ် ၁၄၉)

ထိုအခြေအနေသည် ဖြစ်တောင့်ဖြစ်ခဲ့ဟုဆိုနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံများမှအခြားနိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်းရေးကို စစ်တပ်အင်အားဖြင့် ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခြင်းများ ပိုမိုဖြစ်ပွားလာရာ ထိုအမှုသည် ကြီးမားသော အကျိုးဆက်များ ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

၁၃.၂.၂.၃ လက်စဖျောက် ခံခြင်း ကျင့်သုံးပုံ

လူများကို လက်စဖျောက်လေ့ရှိသော နိုင်ငံများတွင်လည်း အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ကြသည်။ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးမှ နာမည်ကျော် *ဗဲလာစကက်(စ်) ရာဒရီးဂစ်(စ်) အမှု (Velasquez Rodriguez Case)* တွင် အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ လက်စဖျောက်ခံခြင်းများသည် လူ့အခွင့်အရေး သမိုင်းတွင် မကြာခဏ ဖြစ်ပွားလေ့ ရှိသော်လည်း စနစ်တကျ မကြာခဏ လက်စဖျောက်ခြင်းများသည် အမြဲဖြစ်သည် ဖြစ်စေ၊ ယာယီ ဖြစ်သည် ဖြစ်စေ စိတ်ပိုင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှု၊ မလုံခြုံမှုနှင့် အကြောက်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည် (စာပိုဒ် ၁၄၉)။ ထိုအခြေအနေများတွင် အခွင့်အရေးများ အများအပြား ဖောက်ဖျက်ခြင်းတို့ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကိုသာ အဓိကထား၍ တရားရုံးက သတင်းအချက်အလက်အစအန မရဘဲ ပျောက်ဆုံးသွားပါက ထိုသူသည် အသတ်ခံရသည်ဟု ယူဆနိုင်သည်။ စာပိုဒ် ၁၈၈ အရ အာဏာပိုင်များသည် ထိုသူ၏ ကံကြမ္မာကို အဆုံးအဖြတ်ပေးလိုက်ကြပြီး ထိန်းသိမ်းထားသူကို သင့်လျော်သော ရုံးတင်စစ်ဆေးမှုမပြုဘဲ ကွပ်မျက်ကာ အပြစ်ရှောင်နိုင်ရန် ရုပ်အလောင်း ဖျောက်ဖျက်လိုက်ကြသည်ဟု ယူဆသည်။ ဤအချက်အပေါ် သံသယဖြစ်စရာ ရှိလျှင် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရကို မျက်နှာသာမပေးသည့် သံသယဖြစ်မှုမျိုးကိုသာ ခွင့်ပြုသည်။ စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ပျက်ကွက်ခြင်းနှင့် ပေါင်းစပ်လိုက်သောအခါ တရားရုံးက ဟွန်ဒူးရက်စ် နိုင်ငံသည် အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၄(၁) ကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချခဲ့သည်။ မကြာသေးခင်က အမေရိကတိုက် တရားရုံးက ဘိုလစ်ဗီးယား နိုင်ငံတွင် ၁၉၇၂ ခုနှစ် ဝန်းကျင်က ပျောက်ဆုံး သွားသော သူတစ်ဦးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အပိုဒ် ၄ ကို ချိုးဖောက်ရာကျသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ဘိုလစ်ဗီးယား နိုင်ငံမှ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ထိုအမှုနှင့် ပတ်သက်၍ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ စတင်ခဲ့ပြီး ထရူဂျီလိုအိုရိုဇာ အမှု (*Trujillo Oroza Case*) တွင် တင်ပြသော အချက်အလက်များကို မသက်မသာ လက်ခံခဲ့ကြသည်။ တက်စ် နှင့် တူရကီ နိုင်ငံ (*Tas v Turkey*) အမှုတွင်လည်း တိုင်ကြားသူ၏ သားဖြစ်သူသည် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ ထိန်းသိမ်းခြင်းကိုခံရပြီးနောက် ပျောက်ဆုံးသွားခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် သူသေဆုံးသွားပြီဟု ယူဆလိုက်ကြသည်။ ထိုအမှုတွင် တူရကီ နိုင်ငံသည် ထိုသူသေဆုံးမှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ပျက်ကွက်သောကြောင့် ဥရောပ သဘောတူ စာချုပ် အပိုဒ် ၂ ကို ဖောက်ဖျက်ခဲ့သည်။ ဆိုက်ပရပ်စ် နှင့် တူရကီ (*Cyprus v Turkey*) အမှုတွင် လည်း အပိုဒ် ၂ ကို ဖောက်ဖျက်ခြင်းများကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ဆိုက်ပရပ်စ်နိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းမှပျောက်ဆုံးသွားသူများအကြောင်းကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ပျက်ကွက်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ၏ ပထမဆုံးသော လုပ်ဆောင်ချက်မှာ လူ့အားလုံးကို လက်စဖျောက်ခံရခြင်းမှ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances) ကို ရေးဆွဲခဲ့ခြင်းဖြင့် (Resn 1/1, 2006) ဖိအားပေး (သို့) ဆန္ဒကို ဆန့်ကျင်ကာ လက်စဖျောက်ပစ်ခြင်း ဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့ (၁၉၈၀ ခုနှစ်တွင် စတင် တည်ထောင်သည့် ကော်မရှင် ဆုံးဖြတ်ချက် ၂၀(၃၆)) အချိန်အတန်ကြာ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ကိစ္စရပ်များကို အများ အာရုံစိုက်လာစေခဲ့သည်။

၁၃.၂.၃ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားချိန်တွင် သေဆုံးမှု

သာမန်အားဖြင့် မည်သည့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ အခြေအနေမဆို အသက်ဆုံးရှုံးမှု ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် အစောဆုံးသော ဥပမာအချို့မှာ ပဋိပက္ခ အခြေအနေတွင် ဖြစ်ပွားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယနေ့တွင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေများနှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည်။

၁၃.၂.၃.၁ ပြည်တွင်း မငြိမ်မသက်မှု

ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံ တစ်ခုထက် ပိုသော ပဋိပက္ခများသည် ယနေ့ခေတ် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး၏ ပြယုဒများ ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းစစ် အခြေအနေများတွင် စစ်မတိုက်သူများ သေဆုံးခြင်းသည် အာဖရိက ပဋိညာဉ်အရ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည် (Commission Nationale des Droits de l'Homme et des Libertes နှင့် ချက်ဒ် နိုင်ငံ)။ စစ်ပွဲတွင် မပါဝင်သူများသည် ပြည်တွင်း မငြိမ်မသက်မှုကို ပြုလုပ်သူများ မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးကို ကာကွယ်ရန် ထိုသူများကို သတ်ဖြတ်ခြင်း မလုပ်နိုင်ပေ။

၁၃.၂.၃.၂ နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခများ

တစ်ဖက်တွင်မူ နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခများသည် ရှုထောင့်သစ်များကို ထည့်သွင်းပေးသည်။ အသက်ဆုံးရှုံးခြင်းသည် နိုင်ငံတော်နှင့် တိုက်ရိုက် ပတ်သက်ချင်မှ ပတ်သက်မည်။ ပဋိပက္ခ အခြေအနေတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို တတ်နိုင်သမျှ ကာကွယ်ပေးသော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့သားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေများကို ကိုးကားနိုင်သည်။ ထိုဥပဒေများကို အသေးစိတ်စေ့ငြိမ်းသည် ယခုစာအုပ်၏ ဘောင်အပြင်ဘက်သို့ ရောက်သွားလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် အရေးပါသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အခန်း ၂ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ အဓိကအားဖြင့် စစ်မတိုက်သူများနှင့် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များမှ ဒဏ်ရာရသူများသည် အကာအကွယ်ရသင့်သည်။ ကြက်ခြေနီ/ လခြမ်းနီ/ကျောက်သလင်းနီ (Red Crystal) အဖွဲ့များမှ အလုပ်သမားများနှင့် ဆေးရုံများ၏ ဘက်မလိုက်မှုကိုလည်း ကာကွယ်သင့်သည်။ စစ်တိုက်သူများနှင့် စပ်လျဉ်း၍မူ နိုင်ငံ

တကာ ဥပဒေက လိုက်နာရမည့် အတားအဆီး အချို့ကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဥပမာ ဓာတုဗေဒနှင့် ဇီဝဗေဒ လက်နက်များ အသုံးပြုခြင်းနှင့် မြေမြှုပ်ခိုင်းများ အသုံးပြုခြင်းကို တားဆီးထားသည်။

အဆုံးသတ် အနေဖြင့် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခ နှစ်မျိုးလုံးတွင် လူထုကို အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းများ ဖြစ်ပွားနိုင်သည်။ ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များအနက် အာဖရိကတိုက် တစ်တိုက်တည်းတွင်သာ ထိုသို့ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို အစုလိုက် အပြုံလိုက် ချိုးဖောက်ခြင်းအား ကိုင်တွယ်ခဲ့ရသည်။ ထိုအခြေအနေများသည် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုဖြစ်သော လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု (Genocide) ဖြစ်နိုင်ပြီး ဤသည်မှာအသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို အကြီးမားဆုံး ချိုးဖောက်မှု ပင် ဖြစ်သည်။

သွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိပါသလား

အာဖရိက သမဂ္ဂသည် ကာကွယ်ရန် တာဝန် ရှိသည့် အခြေအနေဟု သတ်မှတ်၍ ရသော ဖြစ်ရပ် များစွာတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့ရသည်။ ကိုတီဗား နိုင်ငံ (၂၀၁၀-၂၀၁၁) နှင့် ကင်ညာ နိုင်ငံ (၂၀၀၄) ရှိ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များ အငြင်းပွားခြင်းတို့တွင် အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် သွေးထွက် သံယို ဖြစ်မှု များကို ကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူစွာ အာဖရိက သမဂ္ဂ ကိုယ်စားလှယ် များသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်၌ မြောက်အာဖရိက ဒေသတဝှမ်း ပြည်တွင်း မငြိမ်မသက်မှုများကို ငြိမ်းချမ်းစွာ အဖြေရှာနိုင်ရန်ကူညီပေးခဲ့သည်။ ထိုဥပမာများက ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကာကွယ်ရန် တာဝန်ရှိမှု အခန်းကဏ္ဍကိုသာမက (အခန်း ၂၃ တွင်လည်း ရှုပါ) အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု များကို ကာကွယ်ရန် ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ဖို့ တာဝန်ရှိကြောင်းလည်း ညွှန်ပြနေသည်။

အဘယ်ကြောင့် ဒေသဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုများက နိုင်ငံတကာထက် ပို၍ ထိရောက်ရပါသနည်း။

၁၃.၃ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု/ လူမျိုးတုံးရှင်းလင်းမှု (Genocide)

ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို အထွေထွေညီလာခံမှ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ရေးဆွဲပြီး နောက်တစ်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်းကို သမိုင်းကြောင်းအရ သိရှိနိုင် ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အချိန်ကာလအားဖြင့် ၎င်းတို့ နှစ်ခု ဆက်စပ်မှု ရှိပြီး ထိုစာတမ်း နှစ်ခုကို အတူတကွ ဖတ်ရှုရမည်ဟု နားလည်ထားကြသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ် ထုတ်ပြန်ချိန်တွင်လည်း နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှလူမျိုး တုံး သတ်ဖြတ်မှုတားမြစ်ခြင်း အရေးပါကြောင်း အတိအလင်းကြေညာခဲ့သည် (အပိုဒ် ၆(၃))။

နေတန်လာနာ ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း "အုပ်စုတစ်စု၏ အသက်ရှင်သန်ခွင့်သည် အခြား အခွင့်အရေး များ အားလုံးရရှိရေးအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပြီး အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ထိန်းသိမ်းရန်မှာ နိုင်ငံ တကာ အရေးတွင် အမြဲ ရှိနေသင့်သည်" (p 145) ။ သမိုင်းအရ လူ့အုပ်စုများကို တိုက်ခိုက်ခြင်း

ဥပမာများ မရေမတွက်နိုင်အောင် ရှိသည်။ ဩစတြေးလျားနိုင်ငံ၌ နယ်ချဲ့သိမ်းပိုက်မှု၏ အစောပိုင်း ကာလ များတွင် မူလအခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးစုများကို အားကစား လုပ်သည့်အနေဖြင့် ပစ်သတ်ခြင်းများ ရှိခဲ့သည်။ ဥရောပတွင် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၇၀ ခန့်က ဂျူးလူမျိုးများနှင့် ရိုမာနီ လူမျိုးများသည် နာဇီ အုပ်ချုပ်သည့် နိုင်ငံများတွင် အစုအလိုက်အပြုလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်း မူဝါဒ၏ သားကောင်များ ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ မကြာသေးမီကပင် ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံတွင် ဘာသာခွဲများအကြား လူမျိုးစု သန့်စင်ရှင်းလင်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းနှင့် ရဝမ်ဒါ နိုင်ငံတွင် ဟူတူ လူမျိုးများမှ တွတ်စီ လူမျိုးများကို အစုလိုက် အပြုလိုက် သတ်ဖြတ်ခဲ့ခြင်းက နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းကို တုန်လှုပ် ခြောက်ခြားစေခဲ့သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် လူမျိုးစုများနှင့် ပတ်သက်သော ပြဿနာများကို အလွယ်ဆုံး ရှင်းလင်းပစ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းမှာ ထိုသူများကို ဖယ်ရှားပစ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဖယ်ရှားပစ်ရန် ထိုလူမျိုးစုများကို ပြောင်းရွှေ့ပစ်နိုင်သည် (သို့) အမြစ်ဖြတ် သုတ်သင် ရှင်းလင်းနိုင်သည်။ ဒုတိယနည်းလမ်းသည် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းတွင် အုပ်စုတစ်စု၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုပိုင်းဆိုင်ရာကို သုတ်သင်ပစ်ခြင်း နှစ်မျိုးလုံး ပါဝင်သည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း ဆိုသည့် အသုံးအနှုန်းမှာ ရှေးဟောင်း ရာဇဝတ်မှုတစ်မျိုး၏ ခေတ်ပေါ်အမည်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအသုံးအနှုန်းကို ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဂျူးလူမျိုးများကို သုတ်သင်သတ်ဖြတ်ခဲ့သည့် ဟိုလိုကော့စ် အပြီးမှ ဖန်တီးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည်

နာဇီ အစိုးရ၏ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု စီမံကိန်းများကို တားဆီးရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ခြင်း၏ ဆိုးရွားမှုများကို နိုင်ငံတကာမှ နားလည်လာခြင်း၏ ရလဒ် ဖြစ်သည်။ နျူရမ်ဘာ့(ဂ်)ရှိ နိုင်ငံတကာ စစ်ခုံရုံး ဥပဒေများ၏ မခိုင်လုံသေးသော အခြေခံများကို ပံ့ပိုးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်လည်း ဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းနေစဉ်အချိန်တွင် လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများကိုလည်း ပါဝင်စေရန် ဥပဒေကို ချဲ့ထွင်သွားဖို့ ရည်ရွယ်သည်။

Claude, I, p. 156

၁၃.၃.၁ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း၏ အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ချက်

လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်ခြင်းဟူသည့် အသုံးအနှုန်းကို သဘောတူစာချုပ်တွင် မသုံးနှုန်းခင် အချိန်အထိ နိုင်ငံတကာမှ လက်ခံခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး၏ လူနည်းစုအုပ်စုများ ကာကွယ်ရေး အာမခံချက်များနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များကို တစ်ပါတီအာဏာရှင်၏ ခြိမ်းခြောက်မှုများနှင့် စမ်းသပ်ကြည့်ရာတွင် မထိရောက်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ နျူရမ်ဘာ့(ဂ်) စစ်ခုံရုံး တည်ထောင်သည့် ပဋိညာဉ်တွင် “သုတ်သင်ခြင်း” လုပ်ရပ်များကို ရှုတ်ချထားသည် (နျူရမ်ဘာ့(ဂ်) ပဋိညာဉ် စာတမ်း၊ အပိုဒ် ၆(ဂ))။ “လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း” ဟူသော အသုံးအနှုန်းကို သုံးမထားပေ။ သို့ရာတွင် နျူရမ်ဘာ့(ဂ်) တရားစီရင်ရေးအတွင်း ဂျာမန်များ၏ စစ်ပွဲတွင်း ရာဇဝတ်မှုများဆိုင်ရာ စွဲချက်များတွင် “လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း” ဟူသော အသုံးအနှုန်းကို ပထဆုံးအကြိမ် မှတ်တမ်းတင် သုံးစွဲ သည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၈ ရက်နေ့တွင် ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ အဓိက စစ်ရာဇဝတ်ကောင်များကို စွဲချက်တင်ရာ၌ ၎င်းတို့သည် “ရည်ရွယ်ပြီး စနစ်တကျ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု” တွင် ပါဝင်ခဲ့သည်ဟု စွဲချက်တင်ခဲ့သည်။ အံ့အားသင့်

ဖွယ်ရာ အချက်မှာ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု၏ လက်တွေ့အချက်များကို အကျယ်ချဲ့ စဉ်းစားခဲ့သော်လည်း ခုံရုံး၏ အမိန့်များတွင် “လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု” ဟု မဖော်ပြခဲ့ပေ။

လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု ရာဇဝတ်မှုဟူသော အသုံးအနှုန်းကို မူလအစ ထောက်ခံသူ တစ်ဦးဖြစ်သော ရာဖယ်လ် လမ်ကင်း (Raphael Lemkin) က လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကို အောက်ပါအတိုင်း အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။

ပြည်တွင်း အုပ်စုများ၏ ဘဝအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အခြေခံ အုတ်မြစ်များကို ဖျက်ဆီးရန် ကြံစည်ပြီး ညှိနှိုင်းလုပ်ဆောင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက် အကြံအစည် အမျိုးမျိုး ..... ထိုအကြံအစည်၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် အဆိုပါ ပြည်တွင်း အုပ်စုများ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကား၊ အမျိုးသားရေး ခံစားချက်များ၊ ဘာသာတရားနှင့် စီးပွားရေး ဖြစ်တည်မှုအတွက် လိုအပ်သည့် နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေး အခြေခံ အဆောက်အဦများကို ပြိုကွဲ ပျက်စီးစေရန်နှင့် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ၏ တစ်ကိုယ်ရည် လုံခြုံမှု၊ လွတ်လပ်မှု၊ ကျန်းမာရေး၊ သိက္ခာနှင့် အသက်ခန္ဓာကိုပါ ဖျက်ဆီးပစ်ရန် ဖြစ်သည်။ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုသည် ပြည်တွင်းအုပ်စုများကို ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ပါဝင်သော လုပ်ဆောင်ချက်များသည် လူများကို ပစ်မှတ်ထားပြီး ၎င်းတို့ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုသာ ဦးတည်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ ပြည်တွင်းအုပ်စု၏ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်နေသည့် အချက်ကို ဦးတည်သည်။

Lemkin, R, 1944, p 79

လမ်ကင်းက နောက်ပိုင်း ဆောင်းပါးများတွင် ထိုအဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်ကို ထပ်လောင်းပြောဆိုခြင်း၊ အကျယ်ချဲ့ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သူက လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းကို အချုပ်အားဖြင့် “လူအုပ်စုတစ်စုကို ဖျက်ဆီးရန် (သို့) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ကျိုးကြေပျက်စီးသွားရန်” ရည်ရွယ်ချက် ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည် (1947, p 147)။ ထိုအဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်တွင် “အုပ်စု”ကို သတ်မှတ်နိုင်ခြင်း ရှိပြီးသည့် အချက်မှာ အခရာကျသည်။

လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကို နိုင်ငံတကာမှ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၉၆၁ တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။ “လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း သည် လူသားအုပ်စု တစ်စုလုံး၏ တည်ရှိမှု အခွင့်အရေးကို ငြင်းဆိုခြင်း ဖြစ်သည်”။ ထိုအုပ်စု များသည် လူမျိုး၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံရေး (သို့) အခြားအုပ်စုများ ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် “အုပ်စု”ဟု သတ်မှတ်နိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက်က ကုလသမဂ္ဂ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီကို လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း ရာဇဝတ်မှုအား ကာကွယ်ရန်နှင့် အပြစ်ပေးရန် သဘောတူစာချုပ်မှုကြမ်း ရေးဆွဲခြင်းအတွက် တာဝန်ပေးခဲ့သည်။ ထိုမှ ထွက်ပေါ် လာသော လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်သော ရာဇဝတ်မှုကို တားဆီးခြင်းနှင့် ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း ဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်ကို ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၉ ရက်နေ့တွင် အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၂၆(၂) အရ ကန့်ကွက်မဲ မရှိ အတည်ပြုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သဘောတူစာချုပ်ပါ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု၏ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်သည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သတ်ဖြတ်ခြင်းထက် ပို၍ ကျယ်ပြန့်သည်။

၁၃.၃.၂ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု သဘောတူစာချုပ်

သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။

ယခုသဘောတူစာချုပ်တွင် ပြည်တွင်း အုပ်စု၊ လူမျိုးစု၊ လူမျိုး (သို့) ဘာသာရေး အုပ်စုများကို အပြည့်အဝ ဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်စေ ဖျက်စီးရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ကျူးလွန်သည့် မည်သည့် အောက်ပါ လုပ်ရပ်မျိုးကို မဆို လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုဟု သတ်မှတ်သည်။

- (က) အုပ်စုဝင်များကို သတ်ဖြတ်ခြင်း
- (ခ) အုပ်စုဝင်များကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖြစ်စေ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖြစ်စေ ကြီးစွာ ထိခိုက်စေခြင်း
- (ဂ) အုပ်စုကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အပြည့်အဝ ဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်စေ ဖျက်ဆီးရန် ရည်ရွယ် တွက်ချက်၍ တမင်တကာ အုပ်စု၏ အသက် အခြေအနေကို ထိခိုက်စေခြင်း
- (ဃ) အုပ်စုတွင်း မွေးဖွားမှုများကို တားဆီးရန် ရည်ရွယ်၍ အစီအမံများ ချမှတ်ခြင်း
- (င) အုပ်စုရှိ ကလေးများ အခြားအုပ်စုသို့ အတင်းအဓမ္မ ပြောင်းရွှေ့ ပစ်ခြင်း

သဘောတူစာချုပ်တွင် လမ်ကင်း တင်ပြခဲ့သော အုပ်စု သတ်မှတ်ချက်ကို ထပ်လောင်း ဖော်ပြထား သည်။ သို့ရာတွင် ငြိမ်းချမ်းရေး ရနေချိန်တွင်ရော၊ စစ်ပွဲ ဖြစ်နေချိန်တွင်ပါ ဖြစ်သော လုပ်ရပ်များ အားလုံး အကျုံးဝင်စေရန် ရာဇဝတ်မှုများကို ချဲ့ထွင်ထားသည် (အပိုဒ် ၁)။ ရလဒ်ကား နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ သည် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း မခံရလောက်အောင် အရေးပါသည့် အခြေအနေမရှိ။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကို နိုင်ငံတော်က တံခါးပိတ် ကျူးလွန်ခြင်းများ ရှိနိုင်သည်။ ယခုအခါတွင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းကို နိုင်ငံတကာ စစ်ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် လက်ခံထားကြ သည်။ နျူရမ်ဘာ့(ဂ်)တွင် လူသိရှင်ကြား ရှုတ်ချထားသော လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှု မျိုးဆက်သစ် ဖြစ်သည်။

သဘောတူစာချုပ်၏ အရေးပါမှုသည် ၎င်း၏ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကို နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုဟု အသိအမှတ်ပြုခြင်းတွင် စတင်သည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုသည် လူသားထု မခံစားရသင့်သော "စိတ်မချမ်းမြေ့ဖွယ်ရာ ထိခိုက်ခံစားမှု" ဖြစ်ပြီး "ကုလသမဂ္ဂ၏ စိတ်ဓာတ်၊ ရည်မှန်းချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်ကာ ယဉ်ကျေးသည့် ကမ္ဘာ့အသိုင်းအဝိုင်းက ရှုတ်ချထားသည်" (စကားဦး)။ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးမှ သဘောတူစာချုပ်ကို စဉ်းစားသည့်အခါ "သဘောတူစာချုပ်သည် လူသားချင်းစာနာ မှုနှင့် လိမ္မာယဉ်ကျေးစေရန် ရည်ရွယ်ချက် သန့်သန့်ဖြင့် ရေးဆွဲထားခြင်း ဖြစ်သည်" ဟု ဆိုခဲ့ သည်။ စာချုပ်သည် "လူ့အခွင့်အရေး အုပ်စုများအားလုံး၏ တည်ရှိခွင့်ကို ငြင်းဆိုမှုနှင့် လူသား အားလုံး၏ အသိစိတ်ကို ခြောက်ခြားစေနိုင်သော ငြင်းဆိုမှု ဖြစ်ပြီး လူသားထုအတွက် ကြီးစွာ သော ဆုံးရှုံးမှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည်" လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကို နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ရှုတ်ချရန်နှင့် အရေးယူရန်ရည်ရွယ်ချက်လည်းပါရှိသည် (လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်ကို ခြွင်းချက်ထားသည့် အမှု (Reservations to the Convention on Genocide) p 23)။

နာဇီဂျာမနီတို့ အသုံးပြုခဲ့သော အပြစ်ပေးရေးမူဝါဒများတွင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အပြည့်အစုံ တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံရေးအရ လူမျိုးတုံးစေခြင်းသည် အစိုးရဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံတစ်ခုလုံးကို တိုက်စားပစ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှုအရ လူမျိုးတုံးစေခြင်းတွင် ဒေသဆိုင်ရာ ဘာသာစကားများ အသုံးပြုမှုကို တားမြစ်ခြင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များနှင့် စာအုပ်များကို ဖျက်ဆီးပစ်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ဇီဝဗေဒအရ လူမျိုးတုံးစေခြင်းသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ အုပ်စု၏ လူဦးရေဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကို ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် မွေးဖွားနှုန်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး သဘာဝအတိုင်း မဟုတ်သော စွက်ဖက်မှုများ ပြုခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ရေးဆွဲချိန်တွင် ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်တွင် နိုင်ငံရေးအရ မတည်မငြိမ် ဖြစ်နေချိန် ဖြစ်သည်။ ဆိုဗီယက် ကိုယ်စားလှယ်များက စာချုပ်မူကြမ်းပါ "နိုင်ငံရေး အုပ်စုများ" ဟူသည့် စကားလုံးသည် နာဇီ ဖက်ဆစ်ဝါဒနှင့် ဆက်စပ်နေသောကြောင့် ထိုစကားလုံးကို ဖြုတ်ပစ်ရန် ထောက်ခံခဲ့သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း ပြင်သစ်နိုင်ငံက နိုင်ငံရေးအရ လူမျိုးတုံးစေခြင်းသည် အချိန်က သက်သေပြသည့်အတိုင်း အနာဂတ်တွင် ဖြစ်နိုင်ချေအရှိဆုံး လူမျိုးတုံးစေမှု ပုံစံဟု စဉ်းစားသည်။ ကလေးသူငယ် များကို ၎င်းတို့၏ မိဘများထံမှ အတင်းအဓမ္မ ဖယ်ရှားပစ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာမူ ယဉ်ကျေးမှု အရ လူမျိုးတုံးစေခြင်းဟု သတ်မှတ်သည်။ ကလေးများကို ဖယ်ရှားပစ်ခြင်းသည် အုပ်စု၏ သရုပ်သဏ္ဍာန် ဆက်လက်ရှင်သန်ရေးကို တားဆီးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

၁၃.၃.၃ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ဖြစ်သော လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း

နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ ၁၉၉၈ ခုနှစ် ရောမ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၆ အရ

ယခုဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်များအရ အမျိုးသားအုပ်စု၊ လူမျိုးစု၊ လူမျိုး (သို့) ဘာသာရေး အုပ်စုများကို အပြည့်အဝ ဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်စေ ဖျက်စီးရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ကျူးလွန်သည့် မည်သည့် အောက်ပါ လုပ်ရပ်မျိုးကို မဆို လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုဟု သတ်မှတ်သည်။

- (က) အုပ်စုဝင်များကို သတ်ဖြတ်ခြင်း
- (ခ) အုပ်စုဝင်များကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖြစ်စေ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖြစ်စေ ကြီးစွာ ထိခိုက်စေခြင်း
- (ဂ) အုပ်စုကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အပြည့်အဝ ဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်စေ ဖျက်ဆီးရန် ရည်ရွယ် တွက်ချက်၍ တမင်တကာ အုပ်စု၏ အသက် အခြေအနေကို ထိခိုက်စေခြင်း
- (ဃ) အုပ်စုတွင်း မွေးဖွားမှုများကို တားဆီးရန် ရည်ရွယ်၍ အစီအမံများ ချမှတ်ခြင်း
- (င) အုပ်စုရှိ ကလေးများ အခြားအုပ်စုသို့ အတင်းအဓမ္မ ပြောင်းရွှေ့ ပစ်ခြင်း

အပိုဒ် ၇ တွင် ယဉ်ကျေးမှုအရဖိနှိပ်ခြင်းအပါအဝင် လူသားမျိုးနွယ်စု အပေါ် ကျူးလွန်သည့် အခြား ရာဇဝတ်မှုများကို ဖော်ပြထားသည်။ ထိုသို့ "လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများ"ကို (သဘောတူစာချုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည့်) လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ပေါင်းစပ်လိုက်လျှင် မူလလမ်းကင်း၏ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုပုံစံများကို သရုပ်ခွဲခြင်းနှင့် ထပ်တူနီးပါး ကျမည် ဖြစ်သည်။

လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းသည် ယနေ့ခေတ်တွင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် လက်ခံထားကြပြီ ဖြစ်သည်။ ထိုပြစ်မှုကို ကျူးလွန်ခြင်းသည် လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ပြစ်မှု ကျူးလွန်ခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးမှ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုဆိုရာ သဘောတူ စာချုပ်ကို မြှင့်ချက်ထားသည့် အမှုတွင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကို နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု အဖြစ် သတ်မှတ်ကြောင်း ကြေညာခွင့် ရခဲ့သည်။

သဘောတူစာချုပ် စတင်ပေါ်ပေါက်လာပုံသည် ကုလသမဂ္ဂမှ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကို “နိုင်ငံ တကာ ဥပဒေ အရ ရာဇဝတ်မှု” အဖြစ် သတ်မှတ် ရှုတ်ချရန်နှင့် အပြစ်ပေးရန် ရည်ရွယ်ခြင်းကို ညွှန်ပြသည်။ ထိုသဘောတရားမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် ပထမဆုံးသော အကျိုးဆက်မှာ စာချုပ် ဆိုင်ရာ တာဝန်များ မယူသည့်တိုင် ထိုစာချုပ်ကို အခြေခံသည့် စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများသည် ယဉ်ကျေးပြီး နိုင်ငံများမှ အသိအမှတ်ပြုထားပြီး နိုင်ငံများအပေါ် စည်းနှောင်မှု ရှိသည့် စည်းမျဉ်း များ ဖြစ်သည်။

p. 23

ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံနှင့် ရဝမ်ဒါတို့တွင် ကျူးလွန်ခဲ့သော ရာဇဝတ်မှုများ အတွက် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုရုံးများ တည်ထောင်သည့် စာချုပ်စာတမ်းများသည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ် မှုကို နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု အဖြစ် သတ်မှတ်သည့် အချက်ကို ထောက်ခံနေသည်။ အီရန် ဘရောင်းလီ (Ian Brownlie) က လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ မလိုက်နာ မနေရ လိုက်နာရမည့် စံနှုန်းဟု ဆိုခဲ့ပြီး ပတ်ထရစ် သွန်းဘယ်ရီ (Patrick Thornberry) က အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

စစ်ပွဲများလွန်ကာလ ကမ္ဘာကြီးတွင် အစီအမံသစ်များ အနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် များကို သတ်မှတ်သော စာတမ်းများ၊ အင်စတီကျူးရှင်းများ စတင်ပေါ်ပေါက်လာပြီး ထိုအခွင့် အရေးများ အစုလိုက် အပြုံလိုက် ချိုးဖောက်ခြင်းကို ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်လာကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ပေးရန်နှင့် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးကို မြှင့်တင်ပေးရန် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းနှင့် ချူရမ်ဘာ့(ဂ်)၏ ဥပဒေတို့သည် ကမ္ဘာ့ အစီအမံသစ်၏ ထောက်တိုင် နှစ်ခု ဖြစ်ကြသည်။ လူမျိုးများကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်ခြင်းကို ရာဇဝတ် မှု အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းသည် ခေတ်ကာလ၏ မိမိကိုယ် မိမိ မြင်သည့် အမြင်အပေါ် အခြေခံ သည်။ ထိုပြစ်မှုသည် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်းတူညီမျှမှုကို အခြေခံအကျဆုံး ငြင်းဆိုမှု ဖြစ်သည်။ ထိုပြစ်မှုကို တားဆီးရန်မှာ နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ မလိုက်နာမနေရ လိုက်နာရမည့် စံနှုန်းပင် ဖြစ်သည်။

p 100

သဘောတူစာချုပ်သည် မျှော်လင့်ထားသည်ထက် သာလွန်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ စာချုပ်ကို ထို အလေးနက်ဆုံးသော စစ်ရာဇဝတ်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဟု တစ်ကမ္ဘာလုံးက

လက်ခံထားကြသည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကို တားမြစ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများတွင် အမြစ်တွယ်နေပြီး ဖြစ်ရာ ၎င်းကို နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေဟုပင် ရှုမြင်ကြသည်။

ဥပမာများ

ယနေ့ခေတ် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုများ

လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုဟု စွပ်စွဲနိုင်သော ဥပမာ အနည်းငယ် ရှိသည်။ ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံနှင့် ရဝန်ဒါ နိုင်ငံတို့မှာ သိသာထင်ရှားသော ဥပမာများ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုစွပ်စွဲမှုကို အီရတ်နိုင်ငံ (အထူးသဖြင့် ကာဒ်ဒီစတန် ဒေသ)၊ ဒါဖး (ဆူဒန်နိုင်ငံ တောင်ပိုင်း) နှင့် ကွန်ဂို ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ တို့နှင့် စပ်လျဉ်းပြီးလည်း ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် အခြားသော အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် လူဦးရေ၏ သိသာသော အပိုင်းတွင် သေဆုံးမှု ဥပမာများ ရှိသော်လည်း ၎င်းတို့သည် လက်ရှိ စွဲချက်တင်ခြင်းများတွင် မပါဝင်ကြပေ။

၁၃.၃.၄ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ

၁၃.၃.၄.၁ ရဝန်ဒါ

ရဝန်ဒါ နိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံး၏ လုပ်ဆောင်ချက်အများစုမှာ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များ ဖြစ်သည်။ လူပေါင်း ၉၃ ယောက် စွဲချက်တင်ခံခဲ့ရပြီး ၆၂ ယောက်ကို ပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ်ခဲ့သည်။ စွဲချက်များတွင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုနှင့် လူသားထုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှု ဆိုင်ရာ စွဲချက်များ ပါဝင်သည်။ ဂျင်းပေါလ် အာကာရဆု (Jean-Paul Akayesu) သည် နိုင်ငံတကာ ခုံရုံးတွင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအတွက် ပထမဆုံး ပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်ခံရသူ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထိုသူသည် စွဲချက်ပေါင်း ၉ ခု အတွက် အပြစ်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပြီး ထောင်ဒဏ်တစ်သက်တစ်ကျွန်း ချမှတ်ခံခဲ့ရသည် (သူ၏ ပြစ်ဒဏ်များတွင် တပြိုင်နက် ချမှတ်သည့် ထောင်ဒဏ် ၁၀ နှစ်မှ တစ်သက်တစ်ကျွန်းအထိ ပါဝင်သည်) (အမှုစစ် နှင့် အာကာရဆု) (Prosecutor v Akayesu)။ ထိုအမှုသည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု သဘောတူစာချုပ်ကို ပထမဆုံး နိုင်ငံတကာမှ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် အသုံးပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ တရားခွင်ခုံရုံးက အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်းနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ခြင်းများသည်လည်း ပစ်မှတ်ထားသော အုပ်စုကို ဖျက်စီးရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ကျူးလွန်ခဲ့လျှင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း အောက်တွင် အကျုံးဝင်သည်ဟု သတ်မှတ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ခုံရုံးက ယခင် ရဝန်ဒါ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဂျင်းကမ်ဘန်ဒါကို လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် လူသားထုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများအတွက် တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။ အစောပိုင်းတွင် သူက ပြစ်မှု မကျူးလွန်ကြောင်း ငြင်းဆိုခဲ့ပြီး ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် တရားရုံးက သူ့တွင် အပြစ်ရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ သူ၏ (သည်ဟောဂံတွင် တင်ခဲ့သော) အယူခံကို ပယ်ချခံခဲ့ရပြီး တစ်သက်တစ်ကျွန်း ထောင်ဒဏ်ကျခံ ခဲ့ရသည်။ ထိုသူသည် လူမျိုးတုံး

သတ်ဖြတ်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပထမဦးဆုံး ပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ခံရသော အစိုးရခေါင်းဆောင် ဖြစ်သည် (အမှုစစ်နှင့် ကမ်ဘန်ဒါ) (*Prosecutor v Kambanda*)။ အခြားဆုံးဖြတ်ချက် အမိန့်များတွင် အာဏာပိုင်များဖြစ်သော ဝန်ကြီးချုပ်၊ အစိုးရဝန်ကြီးများနှင့် မြို့တော်ဝန်များနှင့် ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင် အများအပြားအပေါ် ချမှတ်ခဲ့သော အမိန့်များ ပါရှိသည်။ မီဒီယာ၏ အခန်းကဏ္ဍကို လည်း လေ့လာခဲ့ပြီး ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ ပါဝင်ခဲ့ခြင်း မရှိသော်လည်း လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး လူသုံးဦးကို အပြစ်ပေး အရေးယူခဲ့သည်။ ခုံရုံးသည် တရားစီရင်မှု လုပ်ငန်းများ ပြီးဆုံးသွားပြီ ဖြစ်ပြီး ၂၀၁၅ ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ ရက်နေ့တွင် ပိတ်သိမ်းခဲ့သည်။

၁၃.၃.၄.၂ ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံ

လုံခြုံရေးကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၈၂၇ (၁၉၉၃) အရ ယခင်ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံတွင် ၁၉၉၁ ခုနှစ်မှ စ၍ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာမှု ဥပဒေ ချိုးဖောက်သူများကို စွဲချက်တင် စစ်ဆေးရန် ခုံရုံးကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ လူပေါင်း ၁၆၀ ကို စွဲချက်တင်ခဲ့ပြီး ၈၀ ကျော်ကို ပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ခဲ့သည်။ ခုံရုံးမှ စစ်ဆေးသည့် ပထမဆုံး အမှုတွင် ဒက်စ်ကိုတာဒစ်သည် လူသတ်မှု အပါအဝင် မျိုးစုံသော စစ်ရာဇဝတ်မှုများ ကျူးလွန်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ထိုအမှုများတွင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုများ မပါဝင်ပေ (အမှုစစ် နှင့် ဒက်စ်ကိုတာဒစ်) (*Prosecutor v Dusko Tadic*)။ အမိန့်ပေးမှုအတွက် တာဝန်ရှိသည် ဆိုသော အယူအဆအား ဆက်လက်ဘ်ဘီစီ (*Celebici*) ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် ပိုအသေးစိတ် လေ့လာခဲ့ရာ ၎င်းသည် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုတွင် ပါဝင်သူများ အတွက် အကျိုးဆက်များ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ယူဂိုဆလားဗီးယား ဖက်ဒရယ် ရီပူဘလစ်၏ သမ္မတဟောင်း ဆလိုဘိုဒန် မီလိုဆိုဗစ်ချ်ကို စစ်ဆေးသော နာမည်ကျော် တရားစစ်ဆေးမှုကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ထိုသူ သေဆုံးသွားသောကြောင့် ရပ်တန့်ခဲ့ရသည်။ ကိုဆိုဗို၊ ခရိုအေးရှား၊ ဘော့စနီးယားနှင့် ဟက်ဇဂိုပေးနီးယား နိုင်ငံများတွင် မီလိုဆိုဗစ်ချ် သမ္မတနှင့် စစ်သေနာပတိရာထူးများ ထမ်းဆောင်စဉ်အတွင်း ကျူးလွန်ခဲ့သော အလုံးစုံဖျက်ဆီးခြင်း၊ လူမျိုး တုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ လူသတ်ခြင်း၊ ကြိုတင်ကြံစည် သတ်ဖြတ်ခြင်းများ အပါအဝင် အသက်ရှင်သန် ခွင့်ကို ချိုးဖောက်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး အပြစ်ရှိသည်ဟု တရားရုံးအများအပြားက ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ (အမှုစစ်နှင့် ဆလိုဘိုဒန် မီလိုဆိုဗစ်ချ်) (*Prosecutor v Slobodan Milosevic*)။ ခုံရုံး၏ အယူခံ ကြားနာရေးရုံးက ဆရီဘန်နီကာတွင် ၁၉၉၅ ခုနှစ်၌ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်း တညီ တညွတ်တည်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (အမှုစစ်နှင့် ရာဒီဆလစ်ခရစ်စတစ်စ်) (*Prosecutor v Radislav Krstic*)။ ထိုအမှုတွင် အရေးပါသော အချက်မှာ ဖျက်ဆီးခံရသော အုပ်စု၏ လူဦးရေပမာဏ (သို့) အစိတ်အပိုင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ထွက်ဆိုထားချက်များဖြစ်သည်။ ဆရီဘန်နီကာ (သို့) ဘော့စနီး ယား အရှေ့ပိုင်းဒေသရှိ ဘော့စနီးယန်း မူဆလင်များသည် နိုင်ငံသစ်တွင် လူဦးရေ စုစုပေါင်း၏ အစိတ်အပိုင်းငယ်တစ်ခု အဖြစ်သာပါဝင်သော်လည်း အမှုအတွက် လုံလောက်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် လူထုတွင်းရှိ စစ်မှုထမ်းနိုင်သည့် အရွယ်ရောက်ပြီး အမျိုးသားများအားလုံးကို အစုလိုက် အပြုံ လိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းသည် ဖျက်ဆီးရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိကြောင်း သက်သေ ဖြစ်သည်။ (ခွန်အား၊ အသက် စသည်တို့ကြောင့်) တိုက်ခိုက်ရေးတွင် မပါဝင်သူများသည်လည်း အသတ်ခံခဲ့ရပြီး အမျိုး

သား ၇၀၀၀ ကျော်ကို သုတ်သင်ခဲ့ခြင်းသည် ထိုအသိုင်းအဝန်း ရှင်သန်ရေးအပေါ် ကြီးစွာ သက်ရောက်မှု ရှိသည်။ ဆာရာယယ်ဗိုဒေသရှိ အရပ်သားများအကြား ကြောက်ရွံ့မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေရန် အကြမ်းဖက်မှုများ (သို့) အကြမ်းဖက်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်မှုများ ပြုသောကြောင့် ဘော့စနီးယန်း-ဆွတ် စစ်တပ် ခေါင်းဆောင် ဂါလစ်ကို ထောင်ဒဏ် တစ်သက် တစ်ကျွန်း ချမှတ်ခဲ့သည် (စက်တင်ဘာ ၁၉၉၂ - ဩဂုတ် ၁၉၉၄)။ မူလက တရားစီရင်ရေးရုံးက သူ့ကို ထောင်ဒဏ်နှစ်နှစ်ဆယ်သာ ချမှတ်ခဲ့သည် (အမှုစစ် နှင့် ဂါလစ်) (*Prosecutor v Galic*)။

ထိုခုံရုံးသည် ရဝန်ဒါနှင့် ပတ်သက်ပြီးလည်း ကြားနာမှုများကို အပြီးသတ်ပေးနေသည်။ ရတ်ကို မလာဒစ် ကို စစ်ဆေးခြင်းများအား ၂၀၁၆ တွင် အပြီးသတ်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၇ နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် အမိန့်ချမှတ်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။

၁၃.၃.၄.၃ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများနှင့် စပ်လျဉ်းသော ကုလသမဂ္ဂ အစီအမံ

ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၉၆၆ (၂၀၁၀) တွင် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ် အခန်း ၇ အရ ရာဇဝတ်ခုံရုံးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကြွင်းကျန် အစီအမံများ (International Residual Mechanism for Criminal Tribunals) ကို ထူထောင်ခဲ့သည်။ ၎င်းတွင် အစိတ်အပိုင်း နှစ်ခု ရှိသည်။ ရဝန်ဒါ ဆိုင်ရာ အစီအမံကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့သည်။ ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံဆိုင်ရာ အစီအမံကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ဖန်တီးခဲ့သည်။ ယင်းတို့သည် အာရှရှာနှင့် သည်ဟော့ဂ် မြို့များတွင် အသီးသီး တည်ရှိကြပြီး ထိုအစီအမံမှ ခုံရုံး နှစ်ခု၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ နယ်မြေပိုင်းဆိုင်ရာ၊ အချိန်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ စီရင်ပိုင်ခွင့်များကို အသက်ဝင်စေသည် (ရာဇဝတ်ခုံရုံးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကြွင်းကျန် အစီအမံများ ဥပဒေ၊ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၉၆၆ ၏ နောက်ဆက်တွဲ အပိုဒ် ၁(၁))။ ထိုအစီအမံတွင် အမှီအခိုကင်းသော တရားသူကြီး ၂၅ ဦးမှ အလှည့်ကျ ရုံးထိုင်သည်။ ယူဂိုဆလားဗီးယားခုံရုံး၏ တရားသူကြီး သီရိဒေါ မာရွန်က အသစ်ဖွဲ့စည်းလိုက်သော အဖွဲ့၏ ပထမဆုံးဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်လာသည်။

အရေးပါသော လုပ်ငန်းတာဝန်များ လုပ်ဆောင်ရန် သက်တမ်းကုန်ဆုံးသွားချိန်တွင် မူလ ခုံရုံးများ၏ လုပ်ငန်းများကို ဆက်လက် လုပ်ကိုင်ရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်သည့် ကုလသမဂ္ဂ၏ မဟာဗျူဟာတွင် ထိုအဖွဲ့သည် အဓိကကျသည်။ အချိန်အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အချိန်ကာလအားဖြင့် တပြိုင်နက်တည်းရှိသော စီရင်ပိုင်ခွင့် ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။ ပထမဆုံး အယူခံ ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အောက်တိုဘာ ၂၀၁၂ တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးမှ ရဝန်ဒါနိုင်ငံကို လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် ထိုသတ်ဖြတ်မှုများတွင်ပါဝင်မှု၊ လူထုကို လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ကျူးလွန်ရန် လှုံ့ဆော်ပေးမှုနှင့် အခြားများစွာသော လူသားထုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုတို့ဖြင့် စွဲချက်တင်ခံ ထားရသော ယခင် ရဝန်ဒါ စစ်တပ်မှ စစ်ခေါင်းဆောင်ဟောင်း တစ်ဦးကို ရဝန်ဒါ တရားရုံးသို့ လွှဲပြောင်းပေးရန် ချမှတ်ခဲ့သော အမိန့်ကို ထောက်ခံခဲ့သည်။ ထိုသူက ရဝန်ဒါနိုင်ငံတွင် တရားစီရင်ခြင်းက မမျှမတ ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ဆိုခဲ့သော်လည်း တရားသူကြီးများက ထိုအချက်ကို

၁၃.၃.၅ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုများ တားမြစ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ နိဂုံးချုပ်

လက်ရှိတွင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ ထင်ရှားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတစ်စုအပေါ် ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ကျူးလွန်သည့် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုများအတွက်သာ ထိရောက်သည်။ ထိုအချက်က အချို့တိုင်းရင်းသား အုပ်စုများအပေါ် အကျိုးရှိစေနိုင်သော်လည်း ပိုမိုအကျိုးရှိစေမည့် ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုအုပ်စုများမှ သဘောတူစာချုပ်၏ အကာအကွယ်ကို ခံစားရနိုင်ရန်မှာမူ မဖြစ်နိုင်သေးပေ။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းကို လူသားထုအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်လိုက်ခြင်းသည် ထိုအုပ်စုများအတွက် မျှော်လင့်ချက် ရောင်နီသမီး စေခဲ့သော်လည်း ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်း၏ ဆိုးရွားမှု အတိုင်းအတာပမာဏကို သက်သေပြရန် လိုအပ်ပေမည်။ ကျူးလွန်သော လုပ်ရပ်များသည် ကြောက်မက်ဖွယ် ရက်စက်ကြမ်းကြုပ်ရမည် ဖြစ်ပြီး ယဉ်ကျေးမှု သရုပ်သဏ္ဍာန် ဆုံးရှုံးသွားခြင်းကိုထောက်ပြပြီး ထိုဖြစ်ရပ်ကို သက်သေပြရန် ခက်ခဲသည်။

လွန်ခဲ့သော ရာစုနှစ် တစ်စုခန့်ကသာ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းကို နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုဟု သတ်မှတ်ပြီး စည်းကြပ်နိုင်လိုက်ပါက ကမ္ဘာကြီး၏ လက်ရှိလူဦးရေ သွင်ပြင်များသည် ယနေ့ခေတ်နှင့် လုံးဝ ကွဲပြားခြားနားသွားမည် ဖြစ်သည်။ ပို၍ လက်တွေ့ဆန်ဆန် ဆိုရလျှင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် ကျူးလွန်နိုင်ချေ ရှိသူများကို အပြစ်ပေးခြင်း၊ တားဆီးခြင်းဖြင့် နောင်ဖြစ်ပွားနိုင်သည့် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ရပ်များကို တားဆီးနိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ ရဝန်ဒါ ပြည်သူများအတွက် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းသည် ကျရှုံးခဲ့ပြီဟု အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးက မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ ဧပြီ ၂၀၁၄ သည် ရဝန်ဒါ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု နှစ် ၂၀ ပြည့်မြောက်သည့် နှစ်ပတ်လည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ထိုအခွင့်အရေးကိုအသုံးပြုကာ နောင်တစ်ကြိမ် ထိုဖြစ်ရပ်မျိုးထပ်မံမဖြစ်ပွားစေရန်လိုအပ်သည့် လုပ်ဆောင်ရမည့် အချက်များကို တွေးခေါ်ထားရမည်။ ယခုအခါ သည်ဟောဂ်တွင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု ကျူးလွန်သူများနှင့် လူသားထုအပေါ် ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သူများကို တရားစွဲဆိုရန် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးကို တည်ထောင်ထားသည်။ တရားရုံးမှ ခုံရုံးများ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အတိုင်း လုပ်ဆောင်နိုင်ပြီး လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု၏ သဘောတရားကို ချဲ့ထွင် ဖော်ထုတ်နိုင်သည်။

၁၃.၄ နိဂုံး

အသက်ရှင်သန်ခွင့်သည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးတွင် အရေးအကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် ရှင်းလင်းသော လူ့အခွင့်အရေး ရှုထောင့် (နိုင်ငံတော်မှ စိတ်ရှိသလို သတ်ဖြတ်ခြင်း) သာမက လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုကို ကာကွယ်ရန်နှင့် အပြစ်ပေးရန် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ခြုံငုံပါဝင်ထားသည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများ မကျင့်သုံးသည့် အခြေအနေမျိုး (သို့) နိုင်ငံတော်မှ သက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်ကို လက်မှတ်မရေးထိုးရသေးသည့် အခြေအနေမျိုး ဌာပင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများက အကျိုးဝင်သည်။ ထို့ပြင် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းကို လက်နက်အင်အားသုံး စိန်ခေါ်လာပါက အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးရန် စစ်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများလည်း ရှိသည်။

အမှတ်စဉ်များ

.....
Achuthan and Amnesty International v Malawi, Communications 64/92, 68/92, 78/92, 7th AAR, Annex.

Akkoc v Turkey, 2000, Nos 22947 and 8/93, ECHR 2000-X.

Al-Skeini v UK, Applcn 55721/07, Grand Chamber judgment 7 July 20011.

Artavia Murillo v Costa Rica Ser C, No. 257 (2012).

Baboeram, Kamperveen, Riedewald, Leckie, Oemrawsingh, Solansingh, Raham and Hoost v Suriname, UN Docs CCPR/C/24/D/146 and 148 and 154/1983; UN Doc Supp. No 40 (A140/40) at 187.

Commission Nationale des Droits de l'Homme et des Libertes v Chad, Communication 74/92, 9th AAR, Annex (1995).

Cyprus v Turkey (2001) ECHR, Application no 25781/94.

Evans v United Kingdom (2007) 43 EHRR 21.

McCann, Farrell and Savage v United Kingdom, Ser A, No 324 (1995).

Ogur v Turkey, No 21594/93, ECHR 1999-III.

Ouedraogo v Burkino Faso, Communication 204/97, ACHPR 29th Sess (2001).

Paton v United Kingdom (1980) 19 DR 244.

Pheneas Munyarugarama v Prosecutor, MCIT 12-09-AR14.

Pretty v United Kingdom [2002] ECHR 427.

Prosecutor v Akayesu, Case No ICTR 96-4-A, Judgment 2 September 1998, Appeal Chamber, 1 June 2001.

Prosecutor v Dusko Tadic, Case IT 94-1, Judgment 7 May 1997, Appeal Chamber 15 July 1999.

Prosecutor v Galic, Case No IT-98-29-T, Judgment 5 December 2003, Appeal Chamber 30 November 2006.

Prosecutor v Kambanda, Case No ICTR 97-23-A, Judgment 2 August 2001, Appeal Chamber 19 April 2004.

Prosecutor v Slobodan Milosevic, Case IT 02-54, terminated.

Prosecutor v Zejnil Delalic, Zdravko Mucic, Hazim Delic and Esad Landzo (the Celebici Judgment), Case IT 96-21-T, 16 November 1998.

Reservations to the Convention on Genocide Case (1951) ICJ Reps 15.

Tas v Turkey, No 24596/94, ECHR 2000.

Trujillo Oroza Case Ser C, No 64 (2000).

Velasquez Rodriguez Case, Ser C, No 4 (1988).

Vo v France (2004) 40 EHRR 12.

Yildirim v Austria, UN Doc CEDAW/C/39/D/6/2005.

ထိုအချက်ကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

Behrens, P, and Henman, R (eds), *Elements of Genocide* (Abingdon: Routledge, 2012).

Claude, I, *National Minorities: An International Problem* (New York: Greenwood, 1969).

Cryer, R, Friman, H, Robinson, D, and Wilmhurst, E, *An Introduction to International Criminal Law and Practice*, 3rd edn (Cambridge: Cambridge University Press, 2014).

Destexhe, A, *Rwanda and Genocide in the Twentieth Century* (New York: New York University Press, 1995).

* Dinstein, Y, *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*, 2nd edn (Cambridge: Cambridge University Press, 2010).

* Hood, R, and Hoyle, C, *The Death Penalty: A Worldwide Perspective*, 5th edn (Oxford: Oxford University Press, 2015).

* Lemkin, R, *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proportionality for Redress* (Germany: Fertig, 1973 reprint).

Lemkin, R, 'Genocide as a crime under international law' (1944, reprinted 1947) 41 *American Journal of International Law* 147.

Ramcharan, BG (ed), *The Right to Life in International Law* (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1985).

Ratner, S, Abrams, J, and Bischoff, J, *Accountability for Human Rights Atrocities in International Law: Beyond the Nuremberg Legacy*, 3rd edn (Oxford: Oxford University Press, 2009).

Schabas, W, *An Introduction to the International Criminal Court*, 5th edn (Cambridge: Cambridge University Press, 2017).

* Schabas, W, *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, 2nd edn (Cambridge: Cambridge University Press, 2009).

Thornberry, P, *International Law and the Rights of Minorities* (Oxford: Clarendon Press, 1991).

* Tomuschat, C, Lagrange, E, and Oete, S (eds), *The Right to Life* (Leiden: Marinus Nijhoff, 2010).

United Nations Human Rights Committee General Comment No 6, HRI/GEN/1/Rev.9 (Vol I).

Websites

---

www.ohchr.org – the Office of the High Commissioner for Human Rights.

www.unicttr.org – the International Criminal Tribunal for Rwanda.

www.icty.org – the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia.

www.un.org/law/icc/index.html – the International Criminal Court.

<http://unmict.org> – UN Mechanism for International Criminal Tribunals.

(၁၄) ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှု (သို့) အပြစ်ပေးမှုမှ ကင်းဝေးရေး

မည်သူမှညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသောဆက်ဆံမှု (သို့) အပြစ်ပေးမှု မခံစေရ။

UDHR အပိုဒ် ၅၊ ICCPR အပိုဒ် ၇ တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။ ECHR အပိုဒ် ၃၊
ACHR အပိုဒ် ၅(၂)၊ ACHPR အပိုဒ် ၅၊ CIS အပိုဒ် ၃၊ AL အပိုဒ် ၈

အစောပိုင်း စာချုပ်များတွင် ဖော်ပြထားသော အခြေခံ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပြင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း တစ်ခုတည်းကိုသာ တားမြစ်ရန် ရည်ရွယ်သည့် အခြား ပဋိညာဉ်များလည်း အများအပြား ရှိသည်။ ၁၉၈၄ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂမှ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသောဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ဒေသဆိုင်ရာအဆင့်၌မူ ဥရောပနှင့် အမေရိကတိုက်နှစ်ခုလုံးတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို တားမြစ်သောစာချုပ်များ သီးသန့်ရှိကြသည်။ ယင်းတို့မှာ ၁၉၈၇ ခုနှစ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် လူမဆန်သော(သို့)ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ(သို့) အပြစ် ပေးမှုများ တားဆီးခြင်းဆိုင်ရာ ဥရောပသဘောတူစာချုပ် (European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) နှင့် ၁၉၈၅ခုနှစ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုတားဆီးရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက်သဘောတူ စာချုပ်တို့ ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် ယနေ့ခေတ်တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို ဖျက်သိမ်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည့် ပထမဆုံးသောခြေလှမ်းဖြစ်သည်။ နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းများအရ ကြေညာ စာတမ်းတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို ထည့်သွင်းခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး မည့်သည့်အငြင်းပွားမှုမှ မရှိ ခဲ့ပေ။ ၁၇ရာစုနှင့် ၁၈ရာစုအတွင်း အတွေးသစ် အမြင်သစ်ခေတ် (Age of Enlightenment) ကပင် ရာဇဝတ်မှုစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်းကို တားမြစ် ထားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ကံမကောင်း အကြောင်းမလှစွာပင် နိုင်ငံအများအပြားတွင် ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ချက်များ ပြန်လည်အသက်ဝင် လာနေသည်။ ယခုအခန်းတွင် ပြီးပြည့်စုံစွာ လေ့လာ သောချဉ်းကပ်ပုံကို အသုံးပြုသွားမည်ဖြစ်ပြီး ဆက်ဆံပုံများ ချိုးဖောက်ခြင်း၏ အဝန်းအဝိုင်း များအား မျိုးစုံသော နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အခြေခံ၍ လေ့လာသွားပါမည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို အထူးဆန့်ကျင်သော သမားရိုးကျအစီအမံများလည်း ပါဝင်မည် ဖြစ်သည်။

၁၄.၁ ဆက်ဆံပုံ အဆင့် အနိမ့်၊ အမြင့်

နှိပ်စက်ခြင်းသည် လူတစ်ဦး၏ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာကြံ့ခိုင်မှုကို ဆိုးရွားစွာ ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ နှိပ်စက်ခြင်းသည် ရှေးယခင်ကပင် ကျူးလွန်ခဲ့သော ရာဇဝတ်မှုတစ်ခု ဖြစ်ပြီး ယနေ့ခေတ်တွင်လည်း ဆက်လက်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို တားမြစ်ချက်များမှာ လွန်စွာကျယ်ပြန့်သည်။ နှစ်ပေါင်းများစွာအတွင်း မျိုးစုံသော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှင့်စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မတရားသဖြင့် ဆက်ဆံပုံများကို နှိပ်စက်ခြင်းခေါင်းစဉ်အောက်တွင် ထည့်သွင်း လာကြသည်။ အချို့မပြင်းထန်သော နှိပ်စက်မှုပုံစံများနှင့် နှိပ်စက်ရန် ခြိမ်းခြောက်ခြင်းများကိုပင် ထိုခေါင်းစဉ်အောက်တွင် ထည့်သွင်းထားသည်။ အပိုဒ်အမျိုးမျိုးတွင် ဆက်ဆံပုံများကို အဆင့်အနိမ့်အမြင့်ခွဲထားကြပြီး ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို အဆင့်အမြင့်ဆုံး အဆိုးဝါးဆုံးသော ဆက်ဆံပုံအဖြစ် သတ်မှတ်ထားကြသည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းသည် လူမဆန်သော ဆက်ဆံမှုများ ပေါင်းစပ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး အခြား ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသော လုပ်ရပ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပို၍ ဆိုးရွားသောဆက်ဆံပုံ (သို့) အပြစ်ပေးမှုဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ ရက်စက်ခြင်း၊ လူမဆန်ခြင်းနှင့် ဂုဏ်ငယ်စေခြင်း သုံးမျိုးလုံးကို စာချုပ်အသီးသီးတွင် တားမြစ်ထားသည်။ ဥရောပသဘောတူစာချုပ်တွင် ရက်စက်သော ဟူသည့် စကားလုံးကို ထည့်သွင်းထားခြင်း မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ဥရောပသဘောတူစာချုပ်၏ သတ်မှတ်ချက်အရ ရက်စက်စွာဆက်ဆံခြင်းသည် လူမဆန်ခြင်း (သို့) ဂုဏ်ငယ်စေခြင်း ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် မလွှဲမရှောင်သာ ကျရောက်မည် ဖြစ်သောကြောင့် ထိုအချက်မှာ ပြောပလောက်သည် မဟုတ်ပေ။ ဥပမာ *အိုင်ယာလန်နိုင်ငံနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Ireland v United Kingdom)* အမှုတွင် ဥရောပတရားရုံးက ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို ကြီးလေးပြီး ရက်စက်သော ထိခိုက်စေမှုကို ဖြစ်ပွားစေသည့် လူမဆန်သောဆက်ဆံမှုအောက်တွင် ထည့်သွင်းရန် သဘောတူစာချုပ်က ရည်ရွယ်သည်ဟု ဖော်ပြခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၁၆၇)။

၁၄.၁.၁ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုကို ထည့်သွင်းခြင်း

အာရပ် ပဋိညာဉ်အပိုဒ် ၁၃ နှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁ ဌာနာ နှိပ်စက်ခြင်းနှင့် အခြားသော ချိုးဖောက်မှုပုံစံများသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ (သို့) စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာထိခိုက်မှုသည် စာချုပ်စာတမ်းများကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း(သို့)ဖောက်ဖျက်ရန် အားပေးခြင်းမျိုး ဖြစ်စေနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက တိုက်ပိတ်ခြင်း၊ အထူးသဖြင့် လူတစ်ဦးကို သတင်းပို့တိုင်တန်းချက် မပြုနိုင်ရန် ထားရှိခြင်းသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၇ နှင့် ဆန့်ကျင်နေသည်ဟု ဆိုသည် (အထွေထွေ မှတ်ချက် ၂၀၊ စာပိုဒ် ၆)။ *ဆဲလ်ကူခ်နှင့် အာစကာ နှင့် တူရကီနိုင်ငံ (Selcuk and Asker v Turkey)* အမှုတွင် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးက လုံလောက်စွာ ပြင်းထန်သည့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုသည် ဥရောပသဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃ ကို ဖောက်ဖျက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

ထိုအမှုတွင် လျှောက်ထားသူများ (နှစ်ဦးလုံးမှာ အသက် ၅၀ ကျော်နေပြီ ဖြစ်သည်) သည် ၎င်းတို့၏ အိမ်များ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် နေထိုင်ရာကျေးရွာကို လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များမှ မီးရှို့ဖျက်ဆီးခဲ့ခြင်းကို မျက်မြင်ကိုယ့်တွေ့ ခံခဲ့ရသည်။ သူတို့၏ သက်တမ်းတလျှောက်လုံးနီးပါး ထိုကျေးရွာတွင် သာနေထိုင်ခဲ့ပြီး မီးရှို့ခြင်းက ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးမှုအားလုံးကို ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်ရာ ထိုတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ လုပ်ရပ်သည် လူမဆန်သောလုပ်ရပ်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ထိုစည်းမျဉ်းကို လက်စဖျောက်ပစ်ခြင်းတွင်လည်း ချဲ့ထွင်အသုံးပြုသည်။ အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် သူမ၏ သားဖြစ်သူအား ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားခြင်းကို မျက်မြင်တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး ထိုသူနှင့် မည်သည့်အခါမှ ပြန်မတွေ့ရတော့ပေ။ ဤသို့သော လုပ်ရပ်သည် လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှု ဖြစ်သည်ဟူသော ထိုအမျိုးသမီး၏ တိုင်ကြားချက်ကို ဥပဒေပုဒ်မများက လက်ခံခဲ့သည်။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုကြာရှည်စေခြင်းကို အခြေခံ၍ ထိုဆုံးဖြတ်ချက် ချခဲ့ခြင်းဖြစ်သည် (ကော့တ် နှင့် တူရကီနိုင်ငံ (Kurt v Turkey))။ မှတ်သားဖွယ်ရာအချက်မှာ အခြားဆင်တူသော အမှုတစ်ခုဖြစ်သည့် ပျောက်ဆုံးသွားသူ၏ အစ်ကိုဖြစ်သူ တိုင်ကြားခဲ့သော ဆာကီဆီ နှင့် တူရကီနိုင်ငံ (Cakici v Turkey) အမှုတွင်မူ အစ်ကိုဖြစ်သူမှ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရခြင်းကို မျက်မြင်တွေ့ရှိခဲ့ခြင်း မရှိသောကြောင့် ထိုသို့ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ အမေရိကတိုက်ကော်မရှင်နှင့် တရားရုံးသို့ တင်သွင်းသော ပျောက်ဆုံးသွားသူများနှင့် သက်ဆိုင်သည့်အမှုများတွင်မူ ဆွေမျိုးများထက် ထိန်းသိမ်း ခံရသူများအပေါ် မတရားဆက်ဆံခြင်းများကို အလေးစိုက်ဆုံးဖြတ်သည်။ သို့ရာတွင် ဆွေမျိုးများကို နှစ်နာကြေးပေးရန် အမိန့်ချခြင်းများတော့ ရှိသည်။

ဥပမာ

မာရစ်ဇာ အူရူတီရာ နှင့် ဂွာတီမာလာနိုင်ငံ (Maritza Urrutia v Guatemala) Series C No. 103 အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး

အမေရိကတိုက်တရားရုံးက စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်းသည်တရားမဝင် ထိန်းသိမ်းခံရသူများကို လူသားဆန်စွာ ဆက်ဆံမှုပြုရမည့်အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ် သည်ဟူသော တိုင်ကြားချက်ကို သဘောတူခဲ့သည်။ မာရစ်ဇာအူရူတီရာကို ဆင်းရဲသားများ၏ ပြောက်ကျားတပ်တွင် ပါဝင်ခြင်းကြောင့် ဂွာတီမာလာ စစ်တပ်တပ်ဖွဲ့ဝင်များမှ တရားမဝင် ဖမ်းဆီး နှိပ်စက်ခဲ့သည်။ တိုင်တန်းလျှောက်ထားသူသည် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာထိခိုက်မှုနှင့် ပင်ကိုစရိုက်ကို ဖျက်ဆီးပစ်ရန် (သို့) ကွယ်ပျောက်စေရန် ရည်ရွယ်ဖန်တီးထားသော နှိပ်စက်ခြင်းနည်းလမ်းများ၏ သားကောင် ဖြစ်ခဲ့ရကြောင်း တွေ့ရသည် (ဇာပိုဒ် ၈၆)။

ဆုံးဖြတ်ချက် (ဇာပိုဒ် ၈၅) အရ နိုင်ငံတော်တာဝန်ရှိသူများမှ မာရစ်ဇာ အူရူတီရာကို တရားမဝင် ထိန်းသိမ်းထားစဉ် ကျင့်သုံးခဲ့သောဆက်ဆံပုံများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး တရားရုံးက သက်သေခိုင်လုံသည်ဟု ယူဆသည်။ သူမ၏ဦးခေါင်းပိုင်းကို အဝတ်စွပ်၊ အိပ်ရာပေါ်တွင် လက်ထိပ်ခတ်ကာ မီးဖွင့်၍ ရေဒီယိုကို အသံအကျယ်ဆုံး ဖွင့်ထားခဲ့ခြင်းကြောင့် သူမအနေဖြင့် အိပ်စက်ခြင်း မပြုနိုင်ပေ။ ထို့ပြင် သူမကို လွန်စွာရှည်ကြာသော စစ်ဆေးမေးမြန်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုသို့

စစ်ဆေးမေးမြန်းချိန်တွင် သူမကို နှိပ်စက်ခံထားရသူများ၊ တိုက်ပွဲကျသူများ၏ ဓာတ်ပုံများ ပြကာ သူမကိုလည်း သူမ၏ မိသားစုဝင်များက ထိုပုံစံနှင့်တွေ့ရလိမ့်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များက သူမသာ မပူးပေါင်းပါက သူမကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မည်(သို့) သူမ၏မိသားစုဝင်များကို သတ်ပစ်မည်ဟုလည်း ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည်။ အဆုံး တွင် ထိုသူများမှ သူမကို သူမ၏ဓာတ်ပုံများနှင့် မိသားစုဝင်များနှင့် ယခင်ခင်ပွန်းသည်ဟောင်း ထံမှ စာများပြသခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် မာရစ်ဇာ အူရူတီရာကို လွှတ်ပေးချိန်တွင် သတင်းစာ ရှင်းလင်းပွဲကျင်းပကာ ထိုရှင်းလင်းပွဲကို ဗီဒီယိုရိုက်၍ ပြည်တွင်းရုပ်သံလိုင်းနှစ်ခုမှ လွှင့်ခဲ့သည်။ ထိုရှင်းလင်းပွဲတွင် သူမကို ဖိအားပေးပြောဆိုခိုင်းသောစကားများကို သူမ၏ စိတ်ဆန္ဒနှင့်ဆန့်ကျင် ပြီး ပြောခဲ့ရသည်။

အထက်ပါရေးသားချက်များအရ ဆက်ဆံပုံတစ်မျိုးသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာထိခိုက်မှု အနည်းငယ်သာ ဖြစ်စေသည် (သို့) လုံးဝနီးပါး မဖြစ်စေသော်လည်း မတရားဆက်ဆံခြင်းနှင့် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ချိုးဖောက်နိုင်သေးသည်။ ဤအချက်အား အခွင့်အရေးချိုးဖောက်သည့် ပုံစံမျိုး ဖြင့် ဆက်ဆံမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်မှုများမှ ဖြစ်ပေါ်သည့်အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် သက်ဆိုင် သည့် တရားဥပဒေများ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာမှုဟု ရှုမြင်နိုင်သည်။

၁၄.၂ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက တားမြစ်ထားသည့် ဆက်ဆံမှု (သို့) အပြစ်ပေးမှု ပုံစံများအကြား ကြီးမားသောကွာခြားမှုများ ထုတ်ဖော်ရန် မလိုအပ်ဟု ဆိုသော်လည်း (အထွေထွေ မှတ်ချက် ၂၀၊ စာပိုဒ် ၄) ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း ဟူသည့် စကားလုံးကို လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် လူတစ်ဦး၏ ကြံ့ခိုင်မှု အပေါ် အကြီးမားဆုံးသော ချိုးဖောက်မှုများအတွက်သာ သုံးသည်။

၁၄.၂.၁ နိုင်ငံတကာ၏ ရပ်တည်မှု

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်နှစ်ခုလုံးတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းအကြောင်း သီးသန့်ဖော်ပြထားသည့် စာချုပ်စာတမ်းများ တွင် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှု ပါရှိသည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းဆိုသည်မှာ

လူတစ်ဦးထံမှ သတင်းအချက်အလက်များ (သို့) အခြားသူတစ်ဦးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အချက် အလက်များ ရရှိရန် (သို့) ဝန်ခံစေရန် ရည်ရွယ်၍ ဖြစ်စေ၊ ထိုသူ (သို့) အခြားသူတစ်ဦး ကျူးလွန် ခဲ့သော (သို့) ကျူးလွန်ခဲ့သည်ဟု သံသယရှိသောလုပ်ရပ်များအတွက် အပြစ်ပေးရန် ဖြစ်စေ၊ ထိုသူ (သို့) အခြားသူတစ်ဦးကို ခြိမ်းခြောက်ရန် (သို့) ဖိအားပေးရန် ဖြစ်စေ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တစ်မျိုးမျိုးအပေါ် အခြေခံသောရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖြစ်စေ လူတစ်ဦးကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ (သို့)

စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ ကြီးစွာသောနာကျင်မှု (သို့) ထိခိုက်မှုကို ဖြစ်ပွားစေသော မည်သည့်လုပ်ရပ် ကိုမဆို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းဟု သတ်မှတ်သည်။ နာကျင်မှု (သို့) ထိခိုက်မှုသည် အစိုးရတာဝန် ရှိသူ (သို့) အခြား တာဝန်ယူထားသော ပုဂ္ဂိုလ်မှကျူးလွန်ခြင်း (သို့) ထိုသူ၏ ညွှန်ကြားချက် (သို့) သဘောတူညီချက် (သို့) မတားဆီး၊ မဆန့်ကျင်ဘဲနေခြင်းကြောင့် ကျူးလွန်ခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။

၁၉၈၄ ကုလသမဂ္ဂ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ အပိုဒ် ၁

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် အခြေအနေအကန့်အသတ် အချို့တွင်သာ ဖြစ်ပွား လေ့ရှိသည်။ ဥပမာ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို (တရားဝင်သို့မဟုတ် တရားမဝင်) ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်း ထားချိန်တွင် သတင်းအချက်အလက်များရယူရန် (သို့) ဝန်ခံချက်ရရန် (သို့) အပြစ်ပေးရန် အသုံး ပြုကြသည်။ အထွေထွေညီလာခံက ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းသည် “ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံပုံများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများ စုပေါင်းထားပြီး ရည်ရွယ်ချက် ရှိရှိဖြင့် လုပ်သောဆက်ဆံမှု” ဟု ဆိုခဲ့သည် (GA Resn 3452(XXX), 9/12/75)။

ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်း ၂၅ နှစ်ပြည့်အထိမ်းအမှတ်ပွဲတွင် အထွေထွေညီလာခံမှ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်းဆိုင်ရာ တားမြစ်ချက်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ချီလီနိုင်ငံ စစ်အစိုးရကျူးလွန်သော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းများ အာရုံစိုက်ခံနေရသည့်အချိန် ဖြစ် သည်။ ထို့နောက် ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြားရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသောဆက်ဆံမှု (သို့) အပြစ်ပေးမှုများမှ လူအားလုံးကို အကာအကွယ် ပေးရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကြေညာစာတမ်း (Declaration on the Protection of all Persons from being subject to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အတင်းအကျပ်လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ တွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့မှ ထိန်းသိမ်းရေးစခန်းများကို သွားရောက်လေ့လာရန် ဖော်ပြထားသည်။ ဤအချက်မှာ နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီကော်မတီ၏ လုပ်ရပ်များကို အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသွားရောက် စစ်ဆေးခြင်းများတွင် စခန်းများကို သွားရောက်စစ်ဆေးခြင်းများလည်း ပါရှိသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဗီယက်နာအစည်းအဝေးမှ ထုတ်ဖော်ချက်အရ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို တိုက်ဖျက်ရန် အဓိကအကျဆုံးအချက်မှာ တားဆီးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်၏ အတင်းအကျပ်လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲကို စောနိုင်သမျှ စောစောလက်မှတ်ရေးထိုးရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ထိုမှသာ နိုင်ငံများအားလုံးသို့ သွားရောက်လေ့လာမှုများ ပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ကော်မတီက နိုင်ငံများနှင့်ဆွေးနွေးကာ ၎င်းတို့၏ ထိန်းသိမ်းရေးစခန်းများကို အခြေအနေတိုးတက်စေရန် အကူအညီများလည်း ပေးအပ်သည်။ ထိုသို့သော ချဉ်းကပ်ပုံမျိုးသည် ဒေသဆိုင်ရာအဆင့်တွင် အောင်မြင်မှုများ ရခဲ့သည် (ဥပမာ ဥရောပ)။

နိုင်ငံများမှ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို ဟန့်တားရန် လုပ်ဆောင်ရမည့် တာဝန်

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်းမှ လွတ်လပ်မှုအား ကျူးလွန်သူများဘက်မှ ရှောင်ကြဉ်ရမည့် အရာတစ်ခု အဖြစ် ရေးသားကြောင်း ရေးသားနိုင်သော်လည်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြားသက်ဆိုင်ရာ လုပ်ရပ်များကို တားဆီးရန်မှာ ဘာမှမလုပ်ဘဲ ငြိမ်နေ၍ မရပေ။ နိုင်ငံများမှ အာဏာပိုင်များရေး၊ ပုဂ္ဂလိက ပုဂ္ဂိုလ်များပါ လူတစ်ဦးကို ဆက်ဆံရာတွင် ချိုးဖောက်မှုများ မရှိရန် တာဝန်ယူရမည်။

နှစ်သက်ရာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ စနစ်ကိုအသုံးပြု၍ ထိုရည်မှန်းချက်ကို ပြည့်မီနိုင်ရန် ရေးဆွဲထားသော ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများအားလုံးကို စာရင်းပြုစုပါ။ နိုင်ငံများအပေါ် ပေးထားသည့် တာဝန်သည် ရည်ရွယ်ချက်ပြည့်မီရန် လုံလောက်ပါသလား။

ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်း ပါဝင်သည့်အမှု အများစုသည် တောင်အမေရိက တိုက်နိုင်ငံများနှင့် သက်ဆိုင်နေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီအပါအဝင် ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ဥရုဂွေးနိုင်ငံအပေါ် ရုတ်ချမှုများစွာမှအစ၊ အခြားတောင်အမေရိကနိုင်ငံများနှင့် ဇိုင်ယာနိုင်ငံတို့၏ ချိုးဖောက်မှုများ အလယ်၊ ဘိုလစ်ဗီးယား၊ အယ်လ်ဆာဗဒေါ၊ ချီလီ၊ ဟေတီနှင့် တွာတီမာလာ နိုင်ငံများကဲ့သို့သော စစ်အာဏာရှင်နိုင်ငံများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ OAS အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်မှ ကြားနာမှုများ၊ အစီရင်ခံစာများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးမှ လုပ်ဆောင်ချက်များအဆုံး၊ အားလုံးတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများအရေးသည် နိုင်ငံတကာအရေးတွင် မပါသည်က ခပ်ရှားရှားပင် ဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက်များကို စစ်ဆေးရန် အချိန်ကြာသည့်အတွက် အချို့သော သတင်းပို့တိုင်ကြားချက်များကို စစ်အုပ်ချုပ်မှု ပြီးဆုံးသွားချိန်မှသာ စဉ်းစားခဲ့ခြင်းများလည်း ရှိသည်။ သို့ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီမှ အာကော့စ်တာနှင့် ဥရုဂွေးနိုင်ငံ (Acosta v Uruguay) အမှုတွင် မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုသို့ စစ်ဆေးမှုနောက်ကျခြင်းက အစိုးရ အသစ်ကို ဖြေရှင်းမှုတာဝန်မှ ကင်းလွတ်သွားစေမည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဥရုဂွေးနိုင်ငံမှ အာကော့စ်တာနှင့် အခြားများစွာသော သူများထိခိုက်ခံစားခဲ့ရသော အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု များကို ဖြေဖျောက်ပေးနိုင်ရန်အတွက် လျော်ကြေးပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၏ အရေးပါမှုကို အသိအမှတ်ပြုသည့်အနေဖြင့် ကုလသမဂ္ဂမှ ဇွန်လ ၂၆ ရက်နေ့ကို နှိပ်စက်ခံရသူများအား အားပေးထောက်ခံရေး နိုင်ငံတကာနေ့အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ညီလာခံ (ဗီယင်နာ) တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၏ ဆိုးရွားမှုများကို အားလုံးတူညီစွာ ရုတ်ချခဲ့ပြီး ညီလာခံ၏နောက်ဆုံးကြေညာချက်နှင့် လုပ်ဆောင်မှုအစီအစဉ်တွင် နှိပ်စက်မှု၏ သားကောင်ဖြစ်ခဲ့ရသူများအတွက် သင့်တော်သော အကူအညီများ ပေးရန်နှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် ဖြေရှင်းမှုများ လုပ်ဆောင်ပေးရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ရန်ပုံငွေ မတည်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းရန် ဆောင်ရွက်နေဆဲ ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို လက်ခံအောင် ကျိုးကြောင်းပြ နိုင်ပါသလား။

“ချိန်ကိုက်ဗုံး” သီအိုရီနှင့်စပ်လျဉ်းသော ဒဿနိကဗေဒဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ပါမောက္ခ ဒါရိုအစ်ဇ် (Professor Dershowitz) မှ စတင်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံမှ “အကြမ်းဖက်မှု နှိမ်နင်းရေးစစ်ပွဲ” တွင် အသုံးပြုခဲ့သည့် “ပိုမိုတင်းကြပ်သော စစ်ဆေးမေးမြန်းမှု” နည်းလမ်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေးအငြင်းပွားမှုများတွင် ထိုအကြောင်းကို ထပ်မံဆွေးနွေး ကြသည်။ ရီပါဗလစ်ကန်အစိုးရမှ အတည်ပြုခဲ့သော စစ်ဆေးမေးမြန်းရေးနည်းလမ်းများကို နောင် တက်လာသည့် ဒီမိုကရက်တစ်အစိုးရမှ ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။

ဥပဒေအရ တိတိကျကျ ဆိုရလျှင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို လုံးဝ တားမြစ်ထားသည်။ ယင်း တားမြစ်ချက်ကို လုံးဝဖောက်ဖျက်၍ မရပေ။ ဆက်ဆံမှု (သို့) ပြစ်ဒဏ်တစ်ခုကို “ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်း” ဟု သတ်မှတ်နိုင်ခြင်းသည် ဥပဒေရှုထောင့်အရော နိုင်ငံရေးရှုထောင့်အရပါ အရေးပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မည်သည့်အစိုးရကမှ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို တရားဝင် အသုံးပြုကြောင်း ဝန်မခံလိုသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများမှာ ကမ္ဘာတဝှမ်း အရှိန်လျှော့သွားခြင်း မရှိသေးပေ။

၂၁ ရာစုတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို လုံးဝ တားမြစ်ရန်မှာ ဖြစ်နိုင်ခြင်း ရှိ/မရှိနှင့် အသုံးဝင်/ မဝင်ကို ဆက်လက်ဆွေးနွေးနေကြဆဲ ဖြစ်သည်။

ဥပမာ အနေဖြင့် Dershowitz, D, “Tortured reasoning” in S Levinson (ed), *Torture: A Collection* (Oxford: Oxford University Press, 2004), Chapter 14 and response by Scarry, E, Chapter 15 in Twiss, S, “Torture, justification, and human rights: Towards an absolute proscription” (2007) 29(7) *Human Rights Quarterly* 346-67. တို့ကို ရှုပါ။

၁၄.၂.၂ အမေရိကတိုက် ဒေသတွင်း စနစ်

၁၉၈၅ ခုနှစ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို တားဆီးရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂ တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို အောက်ပါအတိုင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို ခဲ့သည်။

ရာဇဝတ်မှု စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ရန်သော် လည်း ကောင်း၊ အပြစ်ပေးရန် သော်လည်းကောင်း၊ ကြိုတင်ကာကွယ်ရေးအတွက် သော်လည်းကောင်း၊ ဒဏ်ပေးရန် သော်လည်းကောင်း၊ အခြားရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် သော်လည်းကောင်း လူတစ်ဦးကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ (သို့) စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ ထိခိုက်စေသော မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက် ရှိရှိ လုပ်ဆောင်သော လုပ်ဆောင်ချက်ကိုမဆို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းဟု သတ်မှတ်သည်။ ရုပ်ပိုင်း

ဆိုင်ရာနာကျင်မှု (သို့) စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာထိခိုက်မှု မခံစားရသည့် တိုင်အောင် နှိပ်စက်ခံရသူ ၏ပင်ကိုယ်စရိုက်ကို ဖျက်ဆီးပစ်ရန် (သို့) ရုပ်ပိုင်း (သို့) စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းများကို ထိခိုက်စေရန် ရည်ရွယ်၍ အသုံးပြုသောနည်းလမ်းများကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းဟု သတ်မှတ်သည်။

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး လူတစ်ဦးတာဝန်ခံရမည့်အချက်များကို အပိုဒ် ၃ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ အစိုးရဝန်ထမ်းများမှ ကိုယ်တိုင်ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများပြုမှသာ တာဝန်ခံရမည် မဟုတ်။ ထိုသူမှ အခြားသူတစ်ဦးကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုပြုရန် ခိုင်းစေပါက (သို့) ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက် မှုကို တားဆီးရန် ပျက်ကွက်ပါကလည်း တာဝန်ခံရမည် ဖြစ်သည်။ အထက်လူကြီး အမိန့်ကြောင့် လုပ်ရပါသည် ဟုသောအချက်က လုံလောက်သော လျှောက်လဲချက် မဟုတ်ပေ (အပိုဒ် ၄)။ သဘောတူစာချုပ်အရ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းသည် စစ်ဖြစ်ချိန်နှင့် အခြားသော အများပြည်သူဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အခြေအနေများ၌ပင် လျစ်လျူရှုရသော အခွင့်အရေး မဟုတ် ပေ။ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်တွင် လျော်ကြေးရရှိခွင့် အပါအဝင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရ သူများ၏အခွင့်အရေးကိုလည်း အာမခံပေးထားသည်။ နေရပ်ပြန်ပို့ခြင်း အပါအဝင် အမျိုးမျိုးသော တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကိုလည်း သဘောတူစာချုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၁၄.၂.၃ ဥရောပ စနစ်

၁၉၈၇ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများ တားဆီးခြင်းဆိုင်ရာ ဥရောပသဘောတူစာချုပ်သည် အကြောင်းအရာ ကျယ်ပြန့်သည့် စာချုပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို ကြီးကြီး မားမား ချိုးဖောက်မှုမျိုး ဥရောပတိုက်တွင် တွေ့ရလေ့ မရှိပေ။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်သည်ဟု စွပ်စွဲ ခံရသော အဓိကအမှုများမှာ ဗြိတိန်နှင့် အိုင်ယာလန်နိုင်ငံတွင် အသုံးပြုသော အကြမ်းဖက်မှု ကာကွယ်ရေးနည်းလမ်းများနှင့် တူရကီနိုင်ငံအချို့နေရာများတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သောကိစ္စရပ်များ ဖြစ် သည်။ ဥရောပညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းပြဿနာ နှင့်ပတ်သက်၍ ကြိုတင်တားဆီးရေး အလေးပေးသည့်ချဉ်းကပ်ပုံကို ကျင့်သုံးသည်။ သဘောတူ စာချုပ်အရ ထိန်းသိမ်းရေးစခန်းများကို သွားရောက်လေ့လာရန် ကော်မတီတစ်ခုထူထောင်ခဲ့ပြီး ထိုကော်မတီမှ ထိန်းသိမ်းရေးစခန်းများ၏ အခြေအနေများသည် သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကိုက်ညီ ခြင်း ရှိမရှိ သွားရောက် စစ်ဆေးသည်။

၁၄.၂.၄ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်း

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းသည် လွန်စွာဆိုးရွာသည်ဖြစ်ရာ ထိုသို့ပြုလုပ်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်း သည် ပင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ရာမြောက်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ဒုက္ခသည်များ၊ နိုင်ငံရေးခိုလှုံ

ခွင့်တောင်းသူများ၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်ပြီး (တစ်ခါတရံ တရားမမှုဖြင့်) ထွက်ပြေးလာသူများကို ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးရန် တောင်းဆိုမှုများ ကြုံရသည့်အခါ ထိုအချက်က အရေးကြီးသည်။ လူတစ်ဦးကို ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးသောအခါ ထိုသူသည် ထိုနိုင်ငံတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရမည်ဟု သိထားပါက အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းဟု သတ်မှတ်သည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြားရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများအား ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂသဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၃ တွင် “လူတစ်ဦးကို သူ၏နိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့လိုက်ခြင်းက ထိုသူကို အနှိပ်စက်ခံရမည့် အန္တရာယ်ကျရောက်စေမည်ဟု ယုံကြည်ဖွယ်ရာ ရှိပါက မည်သည့်နိုင်ငံကမှ ထိုသူကို အခြားနိုင်ငံသို့ နှင်ထုတ်၊ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း မပြုရ” ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများသည် သက်ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို ပြန်ပို့ခြင်း မပြုမီ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရနိုင်ချေ ရှိ၊ မရှိ စုံစမ်းကြည့်ရသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်နိုင်ချေ ရှိ၊ မရှိ ဆုံးဖြတ်ရန် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် “သိသာ ထင်ရှားသော၊ အစုလိုက်အပြုံလိုက် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု” ပုံစံများ အပါအဝင် သင့်တော်သောအချက်အလက်များ အားလုံးကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရသည် (အပိုဒ် ၃(၂))။

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကော်မတီမှ နေရပ်ပြန်ပို့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုဆိုင်ရာအမှု အများအပြားကို စဉ်းစားခဲ့ရသည်။ ဥပမာ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံမှ မူတွမ်ဘိုကို ဇိုင်ယာနိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့ပါက သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ရာ ကျမည် (မူတွမ်ဘို နှင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ) (*Mutombo v Switzerland*) ကနေဒါနိုင်ငံမှ ခမ်းကို ပါကစ္စတန်နိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့ပါကလည်း အလားတူပင် ဖြစ်ပွားနိုင်သည် (ခမ်း နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံ) (*Khan v Canada*) ဟု အဓိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ နိုင်ငံပြင်ပအထိ တာဝန်ယူခြင်းက ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်းမှ ကင်းဝေးရေးကို ချိုးဖောက်မှုသည် မည်မျှအရေးပါကြောင်း ပြသနေသည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်နယ်ပယ် ပြင်ပ၌ ဖြစ်ပွားသည့်တိုင် သိသာ၊ မြင်သာသော အထောက်အထားရှိပါက ထိုအခြေအနေကို ထိန်းချုပ်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ ထိုအချက်သည် နိုင်ငံရေးခိုလှုံခွင့်ဥပဒေအတွက် အထူးအရေးကြီးပြီး နိုင်ငံရေးခိုလှုံခွင့် တောင်းဆိုရန် အကြောင်းပြချက်ကို ဖန်တီးပေးသည်။ နိုင်ငံရေးခိုလှုံခွင့်ကို အပြည့်အစုံဆွေးနွေးခြင်းသည် ယခုစာအုပ်၏ ဘောင်အပြင်ဘက်သို့ ရောက်သွားမည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေနှစ်ခုလုံးက နိုင်ငံရေးခိုလှုံခွင့် တောင်းခံခွင့်ကို အသိအမှတ် ပြုထားသည်။ ဆင်တူသော အမှုများ (ဥပမာ *ဖေးလ်ဗာရာဂျာ နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ*) (*Vilvarajah v United Kingdom*) လည်း ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးသို့ တိုင်ကြားခဲ့ကြသည်။

သို့ရာတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက လူတစ်ဦးကို နေရပ်ပြန်ပို့ခြင်းသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရနိုင်သည့် အန္တရာယ်မရှိပါက နိုင်ငံတော်တွင် နေရပ်ပြန်ပို့လိုပါက ပို့နိုင်သည့်အခွင့်အရေး ရှိသည်ဟု ကုလသမဂ္ဂကော်မတီက အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ဥပမာ ၂၀၀၀ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် *တီပီအက်စ် နှင့် ကနေဒါ နိုင်ငံ* (*TPS v Canada*) အမှု၌ ကျင့်သုံးခဲ့သည့်အမြင်များကို လေ့လာနိုင်သည်။ သတင်းပို့တိုင်ကြားသူသည် ကနေဒါတွင် နိုင်ငံရေးခိုလှုံခွင့် တောင်းခံသော အိန္ဒိယ နိုင်ငံသားတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ထိုသူကို ပါကစ္စတန်တရားရုံးက အင်ဒီးယန်းလေကြောင်းလိုင်းမှ

လေယာဉ်တစ်စီးကို ပြန်ပေးဆွဲမှုနှင့် ထောင်ဒဏ် တစ်သက်တစ်ကျွန်း ချမှတ်ခဲ့သည်။ (ထိခိုက် ဒဏ်ရာရသူ မရှိခဲ့သော) လေယာဉ်ပြန်ပေးဆွဲမှု၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အိန္ဒိယအစိုးရ၏ “ဆစ်လူမျိုး များအပေါ် မတရားဆက်ဆံမှုများ”ကို သတိပြုမိလာစေရန် ဖြစ်သည်။ ထိုသူကို (၈) နှစ်ကြာ ထိန်းသိမ်းထားခဲ့ပြီး ပါကစ္စတန်နိုင်ငံမှ ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးခဲ့သည်။ တီပီအက်စ်သည် ကနေဒါနိုင်ငံသို့ စာရွက်စာတမ်းအတုများ ပြုလုပ်၍ ဝင်ရောက်ခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် သူ့ကို ဖမ်းမိသွား သည်။ ကနေဒါနိုင်ငံ တရားစီရင်မှုအရ သူ့ကိုနေရပ်ပြန်ပို့ရန် အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီက ယာယီစီမံချက်အနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဆိုင်းငံ့ထားပြီး နေမြဲအတိုင်းထားရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုသတင်းပို့တိုင်တန်းချက်သည် ကနေဒါနိုင်ငံ အာဏာပိုင်များမှ နှိပ်စက်ခံရခြင်းအန္တရာယ်ကို သုံးသပ်ပြီးချိန်တွင် ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ မကြာမီပင် ထိုသူကို နေရပ် ပြန်ပို့လိုက်သည်။ ကော်မတီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အဓိကလွှမ်းမိုးသည့်အချက်မှာ တီပီအက်စ်ကို ပါကစ္စတန်နိုင်ငံမှ အိန္ဒိယသို့ ပြန်ပို့လိုက်ချိန်မှ စ၍ နှစ်နှစ်ခွဲခန့် အချိန်ကြာမြင့်သွားပြီ ဖြစ်သည်။ နောက်ထပ် အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ မရှိခဲ့သည့်အတွက် “ဆက်သွယ်တိုင်ကြားသူသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရမည့် အန္တရာယ်မရှိ” ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၁၅.၅)။ ထို့ကြောင့် သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃ ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ခြင်း မရှိပေ။

၂၀၀၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီမှ ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံသည် နိုင်ငံရေးခိုလှုံခွင့် တောင်းခံမှုကို ငြင်းပယ်ပြီး ထိုတောင်းခံသူကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့လိုက်ခြင်းက သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း မရှိဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ သတင်းပို့ တိုင်ကြားသူသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် အမျိုးသား ပါတီ (Bangladesh National Party, BNP) ၏ အဖွဲ့ဝင်ဟု စွပ်စွဲခံထားရသူဖြစ်ပြီး သူသာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သို့ ပြန်သွားပါက ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက် ခံရနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုသူသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက် ခံရနိုင်သည့် “အစစ်အမှန်၊ ကြိုတင်မြင်နိုင်သော အန္တရာယ်” ရှိသည်ဟု လုံလောက်သော သက်သေမပြနိုင်ဟူသော ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကော်မတီက သဘောတူခဲ့သည်။

၁၄.၂.၅ လက်တုံ့ပြန်ခြင်းများ

လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူများကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း (သို့) လက်တုံ့ပြန်ခြင်းများ တိုးပွားလာခဲ့ရာ အဆိုပါပြဿနာအား ကုလသမဂ္ဂမှ အစီအမံများချမှတ်၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခဲ့ရသည်။ လက်တုံ့ပြန် ခြင်းသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အသွင်အမျိုးမျိုး ဆောင်နိုင်သည်။ ခြိမ်းခြောက်မှု များလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်သူများကို တိုက်ခိုက်ရန် လူမှုမီဒီယာများကို အသုံးများကြသည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် အထွေထွေညီလာခံမှ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ ကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များကို လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၊ အုပ်စုများနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်နှင့်ဝတ္တရားများဆိုင်ရာ ကြေညာချက် (Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to

Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms) (လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူများဆိုင်ရာ ကြေညာချက် (Declaration on Human Rights Defenders) ဟု လူသိများကြသည်) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည် (Resolution A/RES/53/144)။ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်သူများ၏ အခြေအနေဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ်မှ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူများအား တိုက်ခိုက်မှုများကို အသေးစိတ် စောင့်ကြည့်သည်။ သို့ရာတွင် ခြိမ်းခြောက်မှုများနှင့် တိုက်ခိုက်မှုများမှာ ဖြစ်ပွားနေဆဲပင် ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်လတွင် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးမှ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီသို့ တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာတွင် လက်တုံ့ပြန်မှုများကို အဓိကထား ဖော်ပြထားသည် (ကုလသမဂ္ဂ၊ ၎င်း၏ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ အစီအမံများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးနယ်ပယ်တွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း - Cooperation with the United Nations, its representatives and mechanisms in the field of human rights (UN Doc A/HRC/33/19))။ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၆ တွင် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ လက်ထောက်အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး အန်ဒရူးဂေးလ်မော (Andrew Gilmour) က လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ် သူများအပေါ် ခြိမ်းခြောက်မှုများနှင့် လက်တုံ့ပြန်မှုများ အဆုံးသတ်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဦးဆောင်ရန် တာဝန်ယူခဲ့သည်။

၁၄.၂.၆ သိပ္ပံနှင့် ဆေးပညာဆိုင်ရာ စမ်းသပ်ချက်များ

ယနေ့ခေတ် နိုင်ငံတကာစာချုပ်စာတမ်းများတွင် သဘောတူညီချက် မပေးသူများအပေါ် ဆေးပညာ နှင့် သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာ စမ်းသပ်မှုများ ပြုလုပ်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသည် (အပိုဒ် ၇၊ စာပိုဒ် ၂၊ ICCPR)။ (စစ်စခန်းများတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော စမ်းသပ်ချက်များကြောင့်) ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းရန် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းရေးဆွဲသူများမှ ဆွေးနွေး ခဲ့သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာအချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများတွင် ထိုအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်ပြီး အချက်အလက် အနည်းငယ်သာ ပါသည်ဟု ဆိုသည်။ “အနည်းဆုံး သိပ္ပံနှင့် ဆေးပညာ ထွန်းကားသောနိုင်ငံ များတွင် ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်ကို လိုက်နာရန် လိုအပ်ချက်နှင့် နည်းလမ်းများအပေါ် ပိုမိုအလေးစိုက်ရမည်” ဟုကော်မတီက တောင်းဆိုထားသည် (အထွေထွေ မှတ်ချက်၊ စာပိုဒ် ၃)။ သိပ္ပံပညာ၏ အကန့်အသတ်များကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်မှုများ၊ တီထွင်မှုများ၊ စမ်းသပ်ချက်များနှင့် ချဲ့ထွင်ရသည်။ ဆေးပညာ အသုံးပြုမှုတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို ထည့်သွင်းခြင်း၊ ဥပမာ တစ်ရှူးအသုံးပြုခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥရောပကောင်စီမှ ဖြေရှင်းပေးခဲ့ရသည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ် ဇီဝဗေဒနှင့် ဆေးပညာရပ်များ အသုံးပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လူသားတစ်ဦး၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဇီဝဆေးပညာဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on Human Rights and Biomedicine) တို့မှာ ဥပမာများ ဖြစ်ကြသည်။ ၁၉၉၈ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်တွင် လူသားပုံတူမျိုးပွားခြင်းကို တားမြစ်ထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂ (GA 37/194, 18/12/82) နှင့် UNESCO (၁၉၉၇ ကမ္ဘာ့လူသား မျိုးရိုးဗီဇနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း) တို့မှ ဆေးပညာဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်များကို စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ပေးကြသည်။

သင့်တော်သော ဆေးကုသခွင့် မပေးခြင်းသည်လည်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းဟု မခေါ်နိုင်သည့် တိုင်အောင် လူမဆန်သော လုပ်ရပ်အဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ချိုးဖောက်ရာကျသည်။ ဥရောပ တရားရုံးက AIDS ရောဂါ ပြင်းပြင်းထန်ထန် ခံစားနေရသော ဝေဒနာရှင်ကို ဆေးပညာ အရင်း အမြစ်ချို့တဲ့သော သူ၏မိခင်နိုင်ငံ (စိန့်ကစ်စ် - Saint Kitts) သို့ ပြန်ပို့ခြင်းသည် လူမဆန်သော ဆက်ဆံမှုဖြစ်သည်ဟု ဒီ နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (D v United Kingdom) အမှုတွင် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထိုအမှုက အနာဂတ်တွင် နိုင်ငံရေးခိုလှုံခွင့်နှင့် နေရပ်ပြန်ပို့ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ် နေသော မူဝါဒချမှတ်သူများအတွက် သက်ရောက်မှုများ ရှိခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ စံနှုန်းများသည် နိုင်ငံတော်၏အပြုအမူကို လွှမ်းမိုးနိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။

၁၄.၂.၇ နှစ်နာသူများအတွက် နှစ်နာကြေး ပေးခြင်း

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရသူများကို နှစ်နာကြေးပေးရန် လုပ်ဆောင်ချက်များ ရှိခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရသူများအတွက် စေတနာ့ရန်ပုံငွေထားရှိပြီး ထိုငွေများကို NGO များမှတစ်ဆင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရသူများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များအတွက် ဥပဒေရေး၊ စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် အခြားအကူအညီများ ပေးရာတွင် အသုံးပြု သည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာဗီယင်နာလူ့အခွင့်အရေးညီလာခံကညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများကို ဖျောက်ဖျက် ပစ်နိုင်ရန် လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်များ ရရှိရေးအတွက် နိုင်ငံများမှ စေတနာ့ ရန်ပုံငွေထည့်ဝင်မှု ကို တိုးမြှင့်ရန် အားပေးခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၅၉)။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့ဝင်များက ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရသူများ (သို့မဟုတ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ကြောင့် အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ပါက ထိုသူ၏ဆွေမျိုးများ) ကို သင့်တော်ပြီး လုံလောက်သော ထောက်ပံ့ ကြေးပေးရေးအတွက် စည်းကြပ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းရန် သဘောတူခဲ့ကြသည် (အပိုဒ် ၁၄)။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုတားဆီးရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၉ တွင်လည်း နှိပ်စက်ခံရသူများကို နှစ်နာကြေးပေးရန် အလားတူ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ရေးဆွဲ ထားသည်။

၁၄.၃ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှု (သို့) ပြစ်ဒဏ်

လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှု (သို့) ပြစ်ဒဏ်ကို တစ်ကမ္ဘာလုံး သဘောတူထားသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် မရှိသေးပေ။ ယေဘုယျ နားလည်ထားသည်မှာ လူမဆန်သောဆက်ဆံမှုသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းထက် ပြင်းထန်မှုနှင့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှု ပိုအားနည်းသည့် ဆက်ဆံမှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များမှ အခွင့်အရေးများကို အမျိုး အစားခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း မရှိသောကြောင့် လူမဆန်သော ဆက်ဆံမှု၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်း စေသောပြစ်ဒဏ် (သို့) ထိုစကားလုံးများကို ပေါင်းစပ်ထားသည့် စကားရပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံး လက်ခံထားသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့အား ခွဲခြား စဉ်းစားသည်များ ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများ (ဥပမာ ထိုကိစ္စနှင့် သက်ဆိုင်သော အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်၏ လုပ်ငန်းများ) နှင့် ကလေးငယ်များ (ဥပမာ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး

ဆိုင်ရာ ကော်မတီအထွေထွေမှတ်ချက် ၁၃(၂၀၁၁) ကို ရှုပါ) အပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများအား တိုက်ဖျက်ရေးသည် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာအစီအမံများ၏ ထိပ်ဆုံးအဆင့်တွင် ပါနေသည်။ ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ထိုအချက်မှာ နိုင်ငံများမှ လုပ်ဆောင်ပေးရန် လိုအပ်သည်။

၁၄.၃.၁ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အပြစ်ပေးခြင်း

ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အပြစ်ပေးခြင်းသည် ဥပဒေစနစ်အများအပြားတွင် ရှိနေဆဲဖြစ်ပေကာ ဖြစ်သည်။ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ အမျိုးမျိုးက တရားစီရင်ချက်အဖြစ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အပြစ်ပေးခြင်း များကို ရှုတ်ချရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် ကလေးများအပေါ် (အထူးသဖြင့် မိဘများမှ) အကန့်အသတ်ဖြင့် ရိုက်နှက်ဆုံးမခြင်းမျိုးကို လက်ခံလိုပုံရှိသည်။ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အပြစ် ပေးခြင်းသည် အပြစ်ပေးခြင်း မဟုတ်ပါက ကိုယ်ထိလက်ရောက် ကျူးလွန်ခြင်းဟု သတ်မှတ် နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး လူတစ်ဦး၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာကြံ့ခိုင်မှုကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်းနှင့် ထိုသူ၏ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိခိုက်စေသည့် လုပ်ရပ်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့များမှ ချဉ်းကပ်ပုံကို အမှုများ၊ တိုင်ကြားချက်များကို ရည်ညွှန်းခြင်းဖြင့် ပိုမိုနားလည်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

၁၄.၃.၁.၁ တရားဥပဒေအရ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အပြစ်ပေးခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီမှ ကြားနာခဲ့သောအမှုများတွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အပြစ်ပေးခြင်းများ ပါဝင်သည်။ အစောပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကာရော့ယီယံနိုင်ငံများတွင် စတင်ခဲ့သော ထိုအမှု အများစုကြောင့် အတင်းအကျပ်လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ပါ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ တိုင်ကြားချက် ပေးပို့နိုင်သောအခွင့်အရေးကို ဂျပမကာနိုင်ငံမှ ပယ်ချခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက ဂျပမကာနိုင်ငံမှ ထိုအခွင့်အရေးကို ပယ်မချခင် အချိန်အထိ လက်ခံ ရရှိခဲ့သော သတင်းပို့တိုင်ကြားချက်အားလုံးကို လက်ခံစဉ်းစားခဲ့ပြီး ၂၀၀၀ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် အောက်ပါအမှုအပေါ် ကော်မတီ၏အမြင်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ *အော့စ်ဘွန်း နှင့် ဂျပမကာ နိုင်ငံ (Osbourne v Jamaica)* အမှုတွင် တိုင်ကြားသူသည် တရားမဝင် လက်နက်ပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ လက်နက်ကိုင်ဆောင် ဓားပြတိုက်ခြင်း၊ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဒဏ်ရာရစေခြင်းတို့ကြောင့် ဂျပမကာ တရားရုံးက အပြစ်ရှိသည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ သူ့ကို အလုပ်ကြမ်းနှင့် ထောင်ဒဏ် ၁၅ နှစ် ချမှတ်ခဲ့ပြီး မန်ကျည်းသားတုတ်ဖြင့် ကြိမ်ဒဏ် ၁၀ ချက် ကျခံရန်ပါ အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။ သတင်းပို့ တိုင်ကြားချက်က တုတ်ဖြင့် ကြိမ်ဒဏ်ပေးခြင်းသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၇ နှင့် ဆန့်ကျင်သည်ဟု စွပ်စွဲခဲ့သည်။ ဂျပမကာ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တုတ်ဖြင့် ကြိမ်ဒဏ်ပေးခြင်းသည်မ အခြေခံဥပဒေနှင့် မဆန့်ကျင်ဟု ပြဌာန်းထားသော်လည်း ကြိမ်ဒဏ်ပေးခြင်းသည် တရားဝင် အသိအမှတ် ပြုထားသော ပြစ်ဒဏ်ဖြစ်နေခြင်းသည် သဘောတူစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်ရာ ကျသည်။ ထို့ကြောင့် "ကော်မတီက ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အပြစ်ပေးခြင်းသည် ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော၊

ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှု (သို့) အပြစ်ပေးမှုအောက်တွင် အကျိုးဝင်သည်”ဟု ယုံကြည်သည်။ ထို့ကြောင့် ကြိမ်ဒဏ်ပေးခြင်းသည် သဘောတူစာချုပ်နှင့် ဆန့်ကျင်သည်။

ဥပမာ
ဒိုဘယ်လာ နှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံ (Doebbler v Sudan) အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ Comm No 236/2000 (2003)

ကျောင်းသူ (၈) ယောက်ကို ဖမ်းဆီးကာ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကို ချိုးဖောက်သည်ဟု ဆိုပြီး ပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ခဲ့ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ တိုင်ကြားမှုတစ်ခု ပြုခဲ့သည်။ ထိုသူများသည် (ခွင့်ပြုချက်အရ) ခါတွန်း မြစ်ကမ်းတလျှောက် ပျော်ပွဲစားထွက်လာသော ကျောင်းသူများ ဖြစ်သည်။ ကျူးလွန်သည့် အမှုများတွင် “အမျိုးသမီးများ အချင်းချင်း နှမ်းရှုံ့ခြင်း၊ ဘောင်းဘီ ဝတ်ထားခြင်း၊ အမျိုးသားများနှင့် ကခုန်ခြင်း၊ အမျိုးသားနှင့်အတူ ခြေထောက်ချိတ်ထိုင်ခြင်း၊ ယောက်ျားလေးများနှင့် အတူတူ ထိုင်ခြင်း၊ စကားပြောခြင်း” တို့ ဖြစ်သည် (စာပိုဒ် ၃)။ နှစ်ဘက်လုံးက ကျောင်းသူများကို ဒဏ်ငွေ ချမှတ်ရန်၊ ကြိမ်ဒဏ် ၂၅ ချက်မှ အချက် ၄၀ အထိ ပေးရန်၊ ထိုကြိမ်ဒဏ်ကို လူပုံအလယ်တွင် ကျောပေါ်၌ မည်သည့်အကာအကွယ်မှ မရှိဘဲ တစ်သက်လုံး အမာရွတ်ကျန်စေနိုင်ခဲ့သော ဝိုင်ယာ နှင့် ပလတ်စတစ်ကြိမ်များကို အသုံးပြုပေးရန် သဘောတူခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၃၀)။ ဆူဒန်နိုင်ငံက ရိုက်နက်ဒဏ်ပေးခြင်းသည် ကျောင်းသူများ၏ သာမန်ဘဝကို ထိခိုက်လိမ့်မည်မဟုတ်။ ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခြင်းကသာ သူတို့၏သာမန်ဘဝကို ထိခိုက်မည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ အာဖရိကကော်မရှင်က ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးမှ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့် အလားတူ အမှုတစ်ခုဖြစ်သော တိုင်ရာ နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Tyrrer v United Kingdom) အမှုကို ကိုးကားခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၃၈)။ ဆူဒန်နိုင်ငံသည် အာဖရိက လူသားနှင့်လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၅ ကို ချိုးဖောက် ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဆူဒန်နိုင်ငံကို ၎င်းတို့၏ ရာဇဝတ်မှုဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန်၊ ကြိမ်ဒဏ်ပေးခြင်း ပြစ်ဒဏ်ကို ရုတ်သိမ်းရန်နှင့် ပြစ်ဒဏ်ပေးခံရသူများကို လျော်ကြေးပေးရန် အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။

အစောပိုင်း အမှုတစ်ခုတွင် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးက တရားဥပဒေအရ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အပြစ်ပေးခြင်းကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥရောပသဘောတူစာချုပ်ကို ဆန်းစစ်ခဲ့ရသည်။ အရိုးစွဲနေပြီဖြစ်သော် တရားစီရင်ရေးအရသာ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အပြစ်ပေးမှု (တရားရုံးမှ ဆိုးသွမ်း လူငယ်တစ်ဦးကို ပေးသည့်အပြစ်ဒဏ်) သည် သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ရာကျသည် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်(တိုင်ရာ နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ)။ ထိုလူငယ်ကို တရားရုံးမှ ပြစ်ဒဏ်အဖြစ် ကြိမ်ဒဏ် ပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

တရားဥပဒေအရ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အပြစ်ပေးခြင်းကို နိုင်ငံတကာ (သို့) ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များမှ လက်သင့်ခံခြင်း မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် လက်စားချေခြင်းထက် ပြန်လည်ပြုပြင်ပေးသော အပြစ်ဒဏ် များကို အသုံးပြုသင့်သည်။

၁၄.၃.၁.၂ ကလေးသူငယ်များအား ရိုက်နှက် အပြစ်ပေးခြင်း

ကလေးသူငယ်များအား ရိုက်နှက်အပြစ်ပေးခြင်းသည် ပညာသင်ကြားရေး ဖြစ်စဉ်အတွင်းမိဘများ (သို့) အုပ်ထိန်းသူများမှ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ အထွေထွေမှတ်ချက်တွင် ICCPR၏ အပိုဒ် ၇ မှ တားမြစ်ချက်များတွင် ပညာရေး (သို့) အပြစ်ပေးရန် ရည်ရွယ်၍ ပြုလုပ်သော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အပြစ်ပေးခြင်းများနှင့် အလွန်အကျွံ ရိုက်နှက်ဆုံးမခြင်းများလည်း ပါရှိသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ အငြင်းပွားဖွယ်ရာအချက်မှာ ကျောင်းတွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အပြစ်ပေးခြင်းသည် မိဘများအပ်နှင်းထားသော အာဏာအရ လုပ်ဆောင်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ကြိမ်လုံး (ခါးပတ်) အသုံးပြုခြင်းသည် စကော့တလန်ရှိကျောင်းများတွင် ယခင်က လူကြိုက်များပြီးအများ လက်ခံထားသော အပြစ်ပေးမှု ပုံစံတစ်မျိုးဖြစ်ပြီး ထိုသို့ အပြစ်ပေးခြင်းက ဥရောပသဘောတူစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်ခြင်းမရှိပေ (ကမ့်ဘဲလ်နှင့် ကိုဆန်စ် နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ) (Campbell and Cosans v United Kingdom)။ အကြောင်းပြချက်မှာ ခါးပတ်ဖြင့် ရိုက်နှက်ခံရသည့်အပေါ် စစ်ဆေးခံရသော ယောက်ျားလေးကလေး၊ သူ၏အတန်းဖော်များကပါ ဂုဏ်ငယ်သည် ဟု ခံစားရသည့် သက်သေမရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုပြစ်ဒဏ်ကို ပညာရေးဖြစ်စဉ်အတွက် အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ထိုပြစ်ဒဏ်သည် အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းဟု သတ်မှတ်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့် ပြင်းထန်မှုအဆင့်ထိ မရောက်ပေ။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ ထိခိုက်မှုလည်းမဖြစ်စေပေ (ပညာသင်ကြားခွင့်တွင် မိဘများ၏အမြင် ယုံကြည်ချက်များကို ချိုးဖောက်သည်ဟုတော့ သတ်မှတ်ခံခဲ့ရသည် အပိုဒ် ၁(၂)၊ ပထမ နောက် ဆက်တွဲ)။

အသက်ရှင်သန်ခွင့် (အခန်း ၁၃) နှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံများသည် လူတစ်ဦး၏အခွင့်အရေးကို အရေးပါသောအပိုဒ်များအရ ချိုးဖောက်နေကြောင်း တွေ့ရလျှင် တစ်ခုခုလုပ်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ ဥပမာ အေ နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (A v United Kingdom) အမှုတွင် စတုရန်းဘက်ရှိ ဥရောပတရားရုံးက ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် နိုင်ငံတော်နှင့် မသက်ဆိုင်သူများမှ လူတစ်ဦးအပေါ် ဆက်ဆံပုံများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး သင့်တော်သော ဖြေရှင်းမှုမပေးခဲ့သည့်အတွက် သဘောတူစာချုပ် (အပိုဒ် ၁၃) ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ကလေးငယ်ကို ပထွေးဖြစ်သူမှ (ကိရိယာသုံး၍) ပြင်းပြင်းထန်ထန် ရိုက်နှက်ခြင်းသည် နိုင်ငံတော်၌ တိုက်ရိုက်တာဝန် မရှိပေ။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော်မှ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူကို (သင့်တင့်သောနည်းဖြင့် အပြစ်ပေးခြင်းဟု ခုခံလျှောက်လဲခဲ့သောကြောင့်) အပြစ်ပေးရန် ပျက်ကွက်ခြင်းက ဥရောပစာချုပ်အရ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်ပျက်ကွက်ရာ ကျသည်။

မိဘများမှ သားသမီးများကို ရိုက်နှက်အပြစ်ပေးခြင်းသည် တူညီသော ရုတ်ချမှု မခံရပေ။ ယခုအချိန်အထိ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များမှ နိုင်ငံတော်သည် မိဘမှ သားသမီးကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အပြစ်ပေးခြင်းကို မတားမြစ်သောကြောင့် (သို့မဟုတ် တားမြစ်ခဲ့သောကြောင့်) နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ရာကျသည်ဟု မဆုံးဖြတ်ခဲ့ပေ။ နိုင်ငံတော်၏ အာဏာနှင့် အများထောက်ခံမှုကြောင့် နိုင်ငံအများအပြား (အထူးသဖြင့် ဥရောပတိုက်)တွင် ထိုလုပ်ရပ်ကို တားမြစ်ထားသည်။ ထိုအချက်ကြောင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီမှ နိုင်ငံများကို အလားတူ ဥပဒေများချမှတ်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး

ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂသဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၃၂ တွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အပြစ် ပေးမှုအကြောင်း ဖော်ပြထားပေး။ သို့ရာတွင် ကော်မတီက အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် နိုင်ငံများ၏ လုပ်ဆောင်ချက် များနှင့် စံနှုန်းများ ပြောင်းလဲလာမှုများက ထိုအချက်နှင့် သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများအပေါ် သက် ရောက်မှု ရှိခဲ့သည်။ အထွေထွေ မှတ်ချက် ၈ (၂၀၀၆) က ကလေးသူငယ် များကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အပြစ်ပေးခံခြင်းမှ ကာကွယ်ခံနိုင်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။ သဘောတူ စာချုပ်သည် အနှစ်သာရအားဖြင့် ကလေးတစ်ဦးအပေါ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ ကိုယ်ထိ လက်ရောက် ကျူးလွန်ခြင်းကို နိုင်ငံတော်မှ အလေးပေးကိုင်တွယ်ရန် တာဝန်ရှိသည် တောင်းဆို သည်ဟု တင်ပြခဲ့သည်။

၁၄.၃.၂ သေဒဏ်ချခံရသူများ၏ အနေအထား (Death-row phenomenon)

ဥပဒေ ပေါ်ထွန်းလာမှုတွင် အခြားစိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ တစ်ခုမှာ “သေဒဏ်ချခံရသူများ ခံစားရမှု ဆိုင်ရာ ဖြစ်ရပ်” ဟု သိကြသောဖြစ်ရပ်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အကြောင်းအရာဖြစ်သည်။ အချို့ အခြေအနေများတွင် အရည်အချင်း ပြည့်ဝသည့် တရားရုံးတစ်ရုံးမှ ဥပဒေနှင့်အညီ သေဒဏ် ချမှတ်ပြီးနောက် ကာလရှည်ကြာ ထိန်းသိမ်းထားခြင်းသည် လူမဆန်သော ဆက်ဆံမှုတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု လူအချို့က ထောက်ပြခဲ့သည်။ သေဒဏ်ချမှတ်ခြင်းသည် တရားဥပဒေနှင့်အညီ ဖြစ်နေသည့်အတွက် (ထိုအချက်ကြောင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို ချိုးဖောက်ရာမကျ) သေဒဏ် ပေးခြင်းသည် အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ သေဒဏ်ပေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လူမဆန်သော ပြစ်ဒဏ်များ တားမြစ်ထားမှုကို ကိုးကား၍ လျှောက်လဲချက်ထုတ်ခြင်း သည် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုတစ်ခု ဖြစ်သည်။ စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသည် ဆိုခြင်းမှာ ထိုသို့ လျှောက်လဲချက်ထုတ်ခြင်းသည် သေဒဏ်အပေးခံရပြီး အယူခံဝင်သည့် အဆင့်တွင်ဖြစ်သည်။ ဤအဆင့်သည်ပင် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေက ကွပ်မျက်မခံရမီ အကာအကွယ်အဖြစ် တောင်းဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်က ၁၉၈၉ ခုနှစ် ဆိုးရင်း နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Soering v United Kingdom) အမှုတွင် ယင်းကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး စတင်စဉ်းစားခဲ့သည်။ ဆိုးရင်းကို ပြန်လည် လွှဲပြောင်းပေးရန် တောင်းဆိုထားသည်။ ထိုအမှုသည် ဆိုးရင်း၏ ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးရေးကို ငြင်းဆန်ရန် နောက်ဆုံးကြိုးပမ်းမှု ဖြစ်သည်။ ဆိုးရင်းကို အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် လူသတ်မှုကျူးလွန် ခဲ့ခြင်းကြောင့် အလိုရှိနေခြင်းဖြစ်ပြီး ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်း ထင်ရှားပါက သေဒဏ်ချခံရနိုင်ခြေ ရှိသည်။ သေဒဏ်ပေးခြင်းသည် သူပြစ်မှု ကျူးလွန်ခဲ့သော ဗာဂျီးနီးယားပြည်နယ်တွင် တရားဝင် နေဆဲ ဖြစ်သည်။ သူ့အား အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့ခြင်းဖြင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် သူ၏ လူမဆန် သောဆက်ဆံခံရမှုများမှ ကင်းဝေးရေးကို ချိုးဖောက်ရာကျမည်ဟု တိုင်ကြားခဲ့သည်။ တရားရုံးမှ အဓိကထား စဉ်းစားသည့်အချက်မှာ အပြစ်ရှိသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ပြီးနောက် တရားခံမှ သေဒဏ်ဖြင့် ထိန်းသိမ်းခံထားရမည့် နှစ်အရေအတွက်ဖြစ်ပြီး ယင်းမှာ ၆ နှစ်ခန့်ရှိနိုင်သည်။ ထိုအမှုတွင် ဥရောပ တရားရုံးက ကွပ်မျက်ခံရမည့် အပြစ်ဒဏ်ကို ရင်ဆိုင်မခံစားရခင် အချိန်ကြာစောင့်ဆိုင်းနေခြင်း က ဥရောပသဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃ ကို ချိုးဖောက်ရာကျသည်။ စာပိုဒ် ၈၉ တွင် ဥရောပ

တရားရုံးက တရားခံများ ပြန်လည်လွှဲပြောင်းရေး၏ အခြေခံများကို မထိခိုက်စေရန် တရားခံပြေး များအတွက် ခိုလှုံရာ မဖြစ်လေရအောင် ဂရုစိုက်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ဖြေရှင်းချက်ကို ရှာဖွေခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးတွင် သေဒဏ်မပေးဟူသော အာမခံချက် ဖြင့် တရားခံ ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးရေးကို လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

ICCPR ၏ အပိုဒ် ၇ ကို ကျင့်သုံးရာတွင်လည်း လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက ဆင်တူသောအမိန့် ချမှတ်မှုကို ပြုခဲ့သည်။ အင် နှင့် ကနေဒါ နိုင်ငံ (Ng v Canada) အမှုတွင် သတင်းပို့ တိုင်ကြားသူသည် ဟောင်ကောင်နိုင်ငံတွင် မွေးဖွားသော ဗြိတိသျှလူမျိုး ဖြစ်ပြီး အမေရိကန် နိုင်ငံတွင် နေထိုင်သည်။ သူ့ကို ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ခိုးမှုနှင့် ပတ်သတ်မှုပြုရန် ကြိုးပမ်းမှုဖြင့် ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းခံရသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံက သတင်းပို့တိုင်ကြားသူကို ကယ်လီဖိုးနီးယားတွင် ပြန်ပေးဆွဲမှု ၁၉ မှုနှင့် လူသတ်မှု ၁၂ မှုအတွက် တရားရင်ဆိုင်ရန် ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးဖို့ တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်း ထင်ရှားပါက သေဒဏ်ချခံရနိုင်သည်။ ကနေဒါ နိုင်ငံတွင် သေဒဏ်ကို ဖျက်သိမ်းခဲ့ပြီး ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်၏ ဒုတိယနောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားခြင်း မရှိပေ။ ကနေဒါ တရားရုံးချုပ်မှ တရားခံကို လွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် ကနေဒါ လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံ ဥပဒေ (သို့) နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အကာအကွယ်အောက်တွင် ရှိသော အခွင့်အရေးများကို ထိခိုက်မည်မဟုတ်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီး တရားခံကို လွှဲပြောင်းပေးရန် အမိန့်ချမှတ် ခဲ့သည်။ တစ်ဘက်တွင်မူ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက ဓာတ်ငွေ့လွှတ် သေဒဏ်ပေးခြင်းသည် ရက်စက်ပြီး လူမဆန်သောဆက်ဆံမှုပုံစံ ဖြစ်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၁၆.၄)။ ထို့ကြောင့် ကနေဒါနိုင်ငံသည် သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၇ ကို ချိုးဖောက်ရာကျမည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

ထိုဥပမာများအရ နိုင်ငံများသည် အခြားစီရင်ပိုင်ခွင့်နယ်ပယ်တွင် တရားရင်ဆိုင်ရမည့်သူများကို ပြန်ပို့ရန် သဘောမတူမီ ဂရုပြုရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအခြေအနေများတွင် နိုင်ငံတကာ စာချုပ် စာတမ်းများသည် ပိုင်နက်နယ်မြေ ပြင်ပအထိ သက်ရောက်မှုရှိသည်။ စာချုပ်စာတမ်းများ ချိုးဖောက်ခြင်း (သေဒဏ်ဖြင့် အချိန်ကြာနေခြင်း)သည် တရားခံကို ပြန်ပေးပို့သော နိုင်ငံ၏ ပထဝီဝင် ထိန်းချုပ်မှုနှင့် စီရင်ပိုင်ခွင့်နယ်မြေပြင်ပ၌ ဖြစ်ပွားသော်လည်း ထိုနိုင်ငံတွင် တာဝန် ရှိနိုင်သည်။ သေဒဏ်ပေးသောနိုင်ငံသည် အရေးပါသောနိုင်ငံတကာ (သို့) ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ် စာတမ်းများကို လက်မှတ်ရေးထိုး မထားသည့်တိုင် ထိုချိုးဖောက်မှု ဖြစ်ပွားနိုင်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
လျှပ်စစ်ဓာတ်အားသုံး ထိန်းချုပ်ရေး ကိရိယာများ

သေစေနိုင်ခြေနည်းသော လက်နက်များ အသုံးပြုခြင်းသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အရာရှိများ အကြား အကြိုက်များလာသော်လည်း ထိုလက်နက်များ အသုံးပြုခြင်းသည်လည်း အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်နေဆဲ ပင်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အပြိုင်ဖြစ်နေသော ပြဿနာများရှိသည်။ သံသယဝင်ခံရသူ၏ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကို လေးစားရမည်ဖြစ်ပြီး ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ လူမဆန် သော (သို့) ဂုဏ်ငယ်စေသောဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများမှ ကင်းလွတ်ခွင့် ရှိရမည်

ဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း ဖမ်းဆီးမှုပြုနေချိန်နှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုကို ထိန်းသိမ်းရေး (သို့) ပြန်လည်ရရှိရေး လုပ်ဆောင်နေစဉ် ရဲများ၏အသက်ရှင်သန်ခွင့်ကိုလည်း လေးစားရမည်။ အင်အားသုံးခြင်းသည် ပြဿနာဖြစ်ပွားနိုင်ပြီး လုပ်ရပ်နှင့် အချိုးညီကြောင်း ကျိုးကြောင်း ပြနိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုမှ ဖြစ်ပွားသော ထိခိုက်ဒဏ်ရာရမှု (သို့) သေဆုံးမှုများကိုလည်း အပြည့်အဝ စုံစမ်းစစ်ဆေးရမည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ ထိုအခြေအနေသည် နိုင်ငံများအတွက် စိတ်ရှုပ်ထွေးစရာ ဖြစ်သည်။ တစ်ဘက်တွင်လည်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ဝန်ထမ်းများမှ အင်အားနှင့် လက်နက်သုံးခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အခြေခံ စည်းမျဉ်း များတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။

အစိုးရများနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အေဂျင်စီများသည် ဝန်ထမ်းများကို အင်းအားသုံးခြင်းနှင့် လက်နက်ခဲယမ်းများကို အခြေအနေနှင့် ဆီလျော်စွာအသုံးပြုနိုင်ရန် နည်းလမ်းအားလုံးကို ရှာဖွေထားရမည်။ ထိုနည်းလမ်းများတွင် လူများကို သေစေနိုင်သော (သို့) ဒဏ်ရ ရစေနိုင်သော နည်းလမ်းများ အသုံးပြုခြင်းကိုကန့်သတ်ရန် ရည်ရွယ်သော အသက်အန္တရာယ်မပြုသည့် တားဆီး လက်နက်များ ပေါ်ထွန်းလာရေးလည်း ပါဝင်ရမည်ဖြစ်သည်။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ဝန်ထမ်းများမှ အင်အားလက်နက်သုံးခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အခြေခံ စည်းမျဉ်းများ
ရာဇဝတ်မှု တားဆီးရေးနှင့် ကျူးလွန်သူများကို ဆက်ဆံပုံ ဆိုင်ရာ (၈)ကြိမ်မြောက် ကုလသမဂ္ဂ ညီလာခံတွင်
အတည်ပြုခဲ့သော စာသား၊ ဟာဗားနား၊ ကျူးဘား၊ ၁၉၉၀၊ စည်းမျဉ်း ၂

တစ်ဘက်တွင်လည်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကော်မတီက ပေါ်တူဂီ (2007 UN Doc CAT/C/PPT/CO/4, para 14) နှင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ (2005 UN Doc CAT/C/CR/34/CHE, para 4) အပါအဝင် နိုင်ငံအများအပြားမှ လေ့လာတွေ့ရှိမှုများကို အခြေခံ၍ ကျဉ်စက်နှင့် အလားတူလက်နက်များ အသုံးပြုခြင်းကို ဝေဖန်ခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားသုံး ထိန်းချုပ်ရေးကိရိယာများ အသုံးပြုခြင်းကို နိုင်ငံတကာမှ စောင့်ကြည့်ကြပြီး ၎င်းတို့ကို အသုံးပြုခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိကို အငြင်းပွားနေကြဆဲ ဖြစ်သည်။

၁၄.၄ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများကို တားဆီးခြင်း

တားဆီးခြင်းသည် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်း ဖြစ်သော်လည်း တကယ်တမ်း လုပ်ဆောင်ရန်မှာမူ လွယ်ကူချင်မှ လွယ်ကူပေလိမ့်မည်။ ဆက်လက်ဖော်ပြမည့် အပိုင်းနှင့် အခန်း ၁၅ တွင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက် အချို့ကို ဆွေးနွေးထားသည်။ ထိန်းသိမ်းခံရသူများ ကို ကောင်းမွန်စွာ မှတ်တမ်း တင်ထားရေး၊ ဆေးဝါး၊ စိတ်ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် မိသားစု နှင့် အဆက်အသွယ်လုပ်နိုင်ရန် ကူညီပေးခြင်း အားလုံးသည် တရားဝင် ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများ တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရနိုင်ခြေကို လျော့ချနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ရဲနှင့်တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ဝန်ထမ်းများအတွက် သင့်တော်သောသင်တန်းများ ပေးခြင်းသည်လည်း ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းရေး တွင် အနိမ့်ဆုံး၊ သင့်လျော်သည့် အင်အားသုံးရေးနှင့် စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်းတွင် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီရေးကို သေချာစေသည်။ အခြား တာဝန်ရှိသူများ လုပ်ဆောင်ရသည့် အခန်းကဏ္ဍများ လည်း ရှိသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်းနှင့် မတရားပြုခြင်း

အောက်ပါ အခြေအနေများတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း (သို့) မတရားပြုခြင်း လက္ခဏာများကို မည်သူက မြင်နိုင်ပါသနည်း၊ မည်သူ့ထံသို့ အကြောင်းကြား သင့်ပါသနည်း။

- (၁) နိုင်ငံတော်၏ ကလေးသူငယ် စောင့်ရှောက်ရေးဧပဟာတွင် နေထိုင်သော မတော်မလျော် အလုပ်ခံရသည့် ကျောင်းနေအရွယ် ကလေးငယ်တစ်ဦး
- (၂) အခြေအနေကို ဆုံးဖြတ်နေစဉ် စိစစ်ရေး စင်တာတွင် ထိန်းသိမ်းခံထားရသော ဒုက္ခသည်
- (၃) တရားဝင် အကျဉ်းထောင်တွင် တရားစီရင်နေစဉ် ထိန်းသိမ်းခံထားရသော အကျဉ်းသား
- (၄) ရဲများမှဖမ်းဆီးခဲ့ပြီး သူမ၏ ရှေ့နေမျက်မှောက်တွင်(၁၀)နာရီကြာစုံစမ်းစစ်ဆေးပြီးမှ ပြန်လွှတ် ခံခဲ့ရသူ
- (၅) အခြေအနေ အမျိုးမျိုးတွင် ဆေးရုံမှ အရေးပေါ် ကုသပေးရသော ကလေးငယ် တစ်ဦး
- (၆) လယ်သမား တစ်ဦးမှ ဖမ်းဆီးထားပြီး လယ်ထဲတွင် နာရီပေါင်းများစွာ အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေ ခြင်း ခံရသော တရားမဝင် ရွှေပြောင်း လုပ်သား

ကုလသမဂ္ဂတွင် ကာကွယ်တားဆီးခြင်းသည် အဓိက ကဏ္ဍတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီလတွင် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး အသစ်ခန့်အပ်ပြီး နောက်ပိုင်းဖြစ်သည်။ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ကော်မတီများ၏ လုပ်ငန်းများ တွင် ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများကို စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် လေ့လာခြင်းသည် အဓိကကျသည်။ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တစ်ခုတည်းကိုသာဟန်တားရန် ရည်ရွယ်သော ပို၍ တိကျ သည့် စာချုပ် စာတမ်းအချို့ကို အမျိုးမျိုးသော လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများမှ

ရေးဆွဲအတည်ပြု ခဲ့သည်။ ယင်းတို့ထဲမှ အချို့တွင် ဖော်ပြထားသော ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေး နည်းလမ်းများသည် မူရင်း အစီအမံပါ နည်းလမ်းများထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည်။ ထိုစာချုပ်စာတမ်း များ၏ အဓိက သွင်ပြင်မှာ ထိန်းသိမ်းခံရသူများ သို့မဟုတ် အကျဉ်းသားများကို ဆက်ဆံပုံ ဖြစ် သည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်များတွင် လှုပ်ရှားနေသော လုပ်ငန်းခွင်သို့ (အထူး သဖြင့် ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများသို့) ကွင်းဆင်း လေ့လာနိုင်ရန် အာဏာရှိ သည့် ကော်မတီများ အနေဖြင့် အခြေအနေများသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် အခြားသော လူမဆန်သည့် (သို့) ဂုဏ်ငယ်စေသည့် ဆက်ဆံပုံ (သို့) အပြစ်ပေးပုံများမှ ကင်းလွတ်ရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိ စစ်ဆေးရသည်။

၁၄.၄.၁ နိုင်ငံတကာ အနေအထား

၁၉၈၄ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် (အပိုဒ် ၂၀) အရ မည်သည့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံမှကျူးလွန်သည် ဖြစ်စေ စနစ်တကျ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်သည်ဟု စွပ်စွဲခြင်းကို အခင်း ဖြစ်ပွားရာ နေရာတွင် စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုစုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများကို လျှို့ဝှက်ထားရမည် ဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ သဘောတူညီချက် လိုအပ်သည်။ လာရောက် လေ့လာရန် သဘောမတူညီပါက ကော်မတီသည် ပြင်ပအရင်းအမြစ်များမှသာ အချက် အလက်များ စုံစမ်းရှာဖွေနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ် နောက်ဆက်တွဲကို အထွေထွေ ညီလာခံ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုနောက်ဆက်တွဲတွင် ထိန်းသိမ်းရေးစခန်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဆိုင်ရာ ကာကွယ်ရေးနှင့် တားဆီးရေး အစီအမံများကို ထည့်သွင်းထားသည်။ လက်ခံသည့် နိုင်ငံများသည် ပြည်တွင်းတားဆီးရေး အစီအမံများပြုလုပ်ရန် (သို့မဟုတ် ခန့်ထားရန်) ဆောင်ရွက်ရမည် (အပိုဒ် ၃)။ ထိုအစီအမံများနှင့် ၎င်းတို့၏ ဝန်ထမ်းများသည် အမှီအခိုကင်း ရမည် ဖြစ်ပြီး (အပိုဒ် ၁၈) လွတ်လပ်မှု ဆုံးရှုံးသောသူများ၏ အခြေအနေများကို ပုံမှန် စစ်ဆေးရန် အာဏာ ရှိရမည်။ ၎င်းတို့၏ အခြေအနေများ တိုးတက်စေရန် အကြံပြုချက်များ ပေးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအဖွဲ့များတွင် သင့်တော်သော အချက်အလက်များအားလုံးကို ရယူနိုင်သည့် အာဏာ ရှိရမည် ဖြစ်ပြီး ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများကိုလည်း သွားရောက်နိုင်သည့် အာဏာ ရှိရမည်။

၂၀၁၀ တွင် ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီခွဲမှ လမ်းညွှန်မှုများကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ “ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက် ခြင်း တားဆီးရေး ကော်မတီခွဲမှ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် အခြား ရက်စက်ကြမ်းကြုပ်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးပုံများကို တားဆီးရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန်မလိုအပ်သော နောက်ဆက် တွဲ သဘောတူစာချုပ်ပါ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် အခြား ရက်စက်ကြမ်းကြုပ်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးပုံများကို

တားဆီးရေးဆိုင်ရာ သဘောတရားများနှင့် ပတ်သက်၍ ဆပ်ကော်မတီ၏ ချဉ်းကပ်ပုံ” ဟူ၍ ဖြစ်သည် (CAT/OP/ 12/6)။ ထိုလမ်းညွှန်တွင် ထိန်းသိမ်းရေး နေရာများကို ပုံမှန်စောင့်ကြည့် လေ့လာပြီး နိုင်ငံ အဆင့် နှင့် နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် ခြုံငုံ သုံးသပ်ရန် ပါရှိသည်။ (၅(ဆ)) အရ ကာကွယ်တားဆီးခြင်းတွင် နယ်ပယ်အသီးသီး (ဥပမာ ဥပဒေရေးရာ၊ ဆေးပညာ၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ ရဲဘက်ဆိုင်ရာ၊ ထိန်းသိမ်းရေးစနစ်)မှ တတ်ကျွမ်းသူများ၏ ဗဟုသုတနှင့် အတွေ့အကြုံတို့ကို ရယူသင့်ကြောင်းနှင့် ၎င်းသည် ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးရှိပြီး နယ်ပယ်စုံမှ စုပေါင်းကြိုးပမ်းမှု တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ် ပြုထားသည်။

ဥပမာ

နိုင်ငံအဆင့် ကာကွယ်တားဆီးရေး အစီအမံများ

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများကို ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်၏ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို လက်ခံထားသော နိုင်ငံများအားလုံးသည် နိုင်ငံတော်အဆင့် တားဆီးရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများ ပြုလုပ်ရမည် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတော်အဆင့် ကာကွယ်တားဆီးရေး အစီအမံများသည် အနည်းဆုံး အောက်ပါ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ ရှိရမည်။

(က) ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများကို တားဆီးရေးအား လိုအပ်ပါက ပိုမို အားကောင်းလာစေရန် ရည်ရွယ်၍ အပိုဒ် ၄ တွင် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားသည့်အတိုင်း ထိန်းသိမ်း ရေး နေရာများတွင် ထိန်းသိမ်းခံနေရသူများကို ကိုင်တွယ်ဆက်ဆံပုံများအား ပုံမှန် လေ့လာ သုံးသပ်ရန်

(ခ) ကုလသမဂ္ဂ၏ သင့်တော်ရာ စံနှုန်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ ထိန်းသိမ်းခံရသူများအပေါ် ဆက်ဆံပုံများနှင့် အခြေအနေများ တိုးတက်လာစေရေးနှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများကို တားဆီးရေးအတွက် သင့်တော်ရာ အာဏာပိုင်များအား အကြံပြု ချက်များ ပေးရန်

(ဂ) တည်ဆဲ (သို့) ရေးဆွဲနေဆဲ ဥပဒေများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အကြံပြုချက်များနှင့် တွေ့ရှိချက်များ တင်သွင်းရန် (အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ်၊ အပိုဒ် ၁၉)။

ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများကို ကိုင်တွယ်ဆက်ဆံပုံ စံနှုန်းများတွင် (ECOSOC မှ အသိအမှတ်ပြု ထားသည့်) ၁၉၅၅ ကုလသမဂ္ဂ၏ အကျဉ်းသားများအား ဆက်ဆံပုံ အနိမ့်ဆုံး အခြေခံ စည်းမျဉ်း

များ ပါရှိသည်။ ထိုစည်းမျဉ်းများတွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အပြစ်ပေးခြင်း၊ အမှောင်ခန်းထဲတွင် ထားခြင်းဖြင့် အပြစ်ပေးခြင်းနှင့် အခြားရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ် သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ် မရှိဟု ဆိုထားသည် (စာပိုဒ် ၃၁)။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုကို ပိတ်ပင်ထားသည့် မည်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင်မဆို ထိုစည်းမျဉ်းများကို လမ်းညွှန်အဖြစ် ထားရှိရမည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၄၅/၁၁၁ (၁၄/၁၂/၉၀) တွင် အကျဉ်းသားများကို ဆက်ဆံပုံဆိုင်ရာ အခြေခံ စည်းမျဉ်းများကို ဖော်ပြထားသည်။ ထိုစည်းမျဉ်းများသည် အစောပိုင်း အနိမ့်ဆုံး စည်းမျဉ်းများကို တစ်နည်းအားဖြင့် ပြန်လည် ဆန်းသစ် ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံး အနေဖြင့် ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် အထွေထွေညီလာခံမှ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ထောင်ချခံရခြင်း အနေ အထားတစ်ခုတွင် ကျရောက်နေသူအားလုံးကို အကာအကွယ်ပေးရေး စည်းမျဉ်းများကို အတည် ပြုခဲ့သည်။ ထိုစည်းမျဉ်းများက ထိန်းသိမ်းခံထားရချိန်တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း များ အကျုံးဝင်ကြောင်း ရှင်းလင်းပြသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ဝန်ထမ်းများအတွက် အထွေထွေ ညီလာခံ ကျင့်ဝတ်စည်းမျဉ်းနှင့် ဥပဒေ စည်းကြပ်ရေး အရာရှိများမှ အင်အားနှင့် လက်နက် သုံးခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံ စည်းမျဉ်းများ (GA Resn 34/169, 12/79) တို့က ဥပဒေ စည်းကြပ်ရေး အရာရှိများ လှုပ်ရှားသင့်သည့် စည်းမျဉ်း စနစ်များကို ဖန်တီးပေးသည်။ ထိုအချက်ကို ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၀ နှင့် ချိတ်ဆက်နိုင် သည်။ ထိုအပိုဒ် ၁၀ အရ နိုင်ငံများတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ဝန်ထမ်းများအား ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး လုံလောက်စွာ သင်တန်းပေး၊ သင်ကြားပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။

၁၄.၄.၂ ဒေသဆိုင်ရာ အနေအထား

၁၄.၄.၂.၁ အမေရိကတိုက်

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တားဆီးရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူ စာချုပ် သည် အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများတွင် ဒီမိုကရေစီ ထွန်းကားလာမှုကို ထင်ဟပ်နေသည်။ ထိုစာချုပ် ကို အမေရိကတိုက်ရှိ နိုင်ငံများတွင် တည်ငြိမ်သော ဒီမိုကရေစီ ကျင့်သုံးသည့် အစိုးရစနစ်များကို စတင် ပြောင်းလဲချိန် ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ၂၀ရာစု အကုန်ပိုင်းအထိ လက်တင် အမေရိကားနိုင်ငံများတွင် လူပျောက်ဆုံးနေမှုများနှင့် ရုံးတင်စစ်ဆေးမှုမပြုဘဲ စွဲချက်တင်ကွပ်မျက် မှုများ အများအပြားရှိနေဆဲ ဖြစ်ကြောင်း သတိပြုပါ။ သဘောတူစာချုပ်က ရဲအရာရှိများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ကို တရားဝင်ဆုံးရှုံးရသည့် လူများကို ယာယီ (သို့) သေချာပေါက်ထိန်းသိမ်းရန် တာဝန်ယူထားသော အခြား အစိုးရ အရာရှိများကို သင်တန်းပေးရန်၊ အထူးသဖြင့် စစ်ဆေး မေးမြန်းစဉ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို တားမြစ်ခြင်းဆိုင်ရာ သင်တန်းပေးရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

၁၄.၄.၂.၂ ဥပဒေပုဒ်မ

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများ တားဆီးခြင်း ဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ သဘောတူစာချုပ်သည် အလျော့အတင်းလုပ်နိုင်မှု နည်းသည်။ စာချုပ်အရ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများ တားဆီးခြင်း ဆိုင်ရာ ကော်မတီကို ထူထောင်ထားပြီး ယင်းကော်မတီမှ ကွင်းဆင်း လေ့လာမှုများ ပြုခြင်းဖြင့် "လွတ်လပ်မှု ပိတ်ပင်ခံထားရသူများ အပေါ် ဆက်ဆံပုံများ စစ်ဆေးရန်နှင့် လိုအပ်ပါက ထိုသူများကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက် ကြမ်းကြုတ်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ် ပေးမှုများမှ ပိုမိုခိုင်စွာ အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်သည် (အပိုဒ် ၁)။ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံများသည် ကော်မတီ၏ အခန်းကဏ္ဍကို လက်ခံရာကျပြီး ကော်မတီ ကို ၎င်းတို့ နယ်မြေပိုင်နက်အတွင်းရှိ ထိန်းသိမ်းရေးစခန်းများ အားလုံးသို့ သွားရောက် လေ့လာခွင့် ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ အနည်းဆုံး ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင် (၂)ဦးမှ ကွင်းဆင်း လေ့လာခြင်းပြုကြသည်။ ထိုသူများကို အဟန့်အတား မပြုဘဲ ခရီးသွားလာခွင့်ပြုရန်၊ ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများအကြောင်း အချက်အလက် အပြည့်အဝနှင့် သွားရောက်ခွင့်များ ပေးရသည်။ ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများနှင့် သီးသန့် တွေ့ဆုံ မေးမြန်းခြင်းများလည်း ပြုလုပ်နိုင် သည်။ ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများကို ကာကွယ်ပေးရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည်များ နှင့်ပတ်သက်၍ အကြံပြုချက်များပါဝင်သည့် လေ့လာမှုဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာများကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်သို့ ပေးပို့ရသည်။

၁၄.၄.၂.၃ အာဖရိကတိုက်

အာဖရိကတွင် အကျဉ်းသားများအပေါ် လက်ခံနိုင်ဖွယ် အဆင့်ရှိသော ဆက်ဆံမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြဋ္ဌာန်းထားသော စာချုပ်စာတမ်းများ မရှိပေ။ စံနှုန်းများနှင့် ပတ်သက်သော အချက်အလက် များကို အာဖရိက ကော်မရှင်၏ စီရင်ချက်များမှ ရရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ အာချူသန်၊ နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့ နှင့် မာလာဘီနိုင်ငံ (Achuthan and Amnesty International v Malawi) အမှုတွင် ထောင်စောင့်များမှ ရိုက်နှက်ခြင်း၊ အစားအသောက် ဆိုးရွားခြင်း၊ လူပြည့်ကျပ် နေခြင်း၊ ခြေထိပ်များ အသုံးပြုခြင်းနှင့် တိုက်ပိတ်ခြင်းကို အလွန်အကျွံ သုံးစွဲမှုများသည် အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာတမ်း အပိုဒ် ၅ ကို ချိုးဖောက်မှု မြောက်သည်။

၁၄.၅ အရေးပေါ် အခြေအနေများ

“မည်သည့် ခြွင်းချက် အခြေအနေမျိုး မဆို၊ စစ်ပွဲဖြစ်ခြင်း (သို့) စစ်ပွဲဖြစ်ရန် ခြိမ်းခြောက်ခံရခြင်း ဖြစ်စေ၊ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်မှု (သို့) အများပြည်သူ ဆိုင်ရာ အရေးပေါ် အခြေအနေ ဖြစ်စေ၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုပြုရန် အကြောင်းပြချက် မဖြစ်စေရ။” (ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်၊ အပိုဒ် ၂(၂))။ ထို့ကြောင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို တားမြစ် သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ချိုးဖောက်သည့် မည်သည့် ချိုးဖောက်မှုကိုမဆို လက်ခံခြင်း မရှိချေ။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် အဆိုးရွားဆုံး ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများကို တားမြစ်ထားသည်။ သို့ရာတွင် အခြား လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများ၏ ရှုထောင့်များနှင့် လည်း သက်ဆိုင်သည်။ ဂျနီဗာသဘောတူစာချုပ်တွင် ပြည်သူများနှင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ ကို ပဋိပက္ခအခြေအနေများတွင် ဆက်ဆံနိုင်ပုံနှင့် ပတ်သက်ပြီး တင်းကြပ်သော တားမြစ်ချက်များ ကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဂျနီဗာ သဘောတူ စာချုပ် (၄) ခုလုံး၏ အပိုဒ် ၃ တွင် “ကိုယ်ခန္ဓာ အစိတ် အပိုင်းများ ဖြတ်တောက်ခြင်း၊ ရက်စက် ကြမ်းကြုပ်စွာ ဆက်ဆံခြင်းနှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း” ကို တားမြစ်ထားသည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို မည်သည့်အခါကမှ လက်သင့်မခံခဲ့ပေ။ ဘော်လီကန် ဒေသနှင့် ရဝန်ဒါရှိ ဖြစ်ရပ်များက ကြေကွဲဖွယ်ရာ သရုပ်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများတွင် စနစ်တကျ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ကြိမ်ဖန်များစွာကျူးလွန် သည့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ မတရားပြုမှုများပါဝင်သည်။ မတရားပြုမှုများသည် လည်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် လူမဆန်သော ဆက်ဆံမှုများ ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် အကျုံးဝင် သည်။ ထိုအချက်များကြောင့် နိုင်ငံတကာ တရားစီရင်ရေး ရာသက်ပန်ရုံးက ၎င်း၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီ ကော်မတီမှ ပဋိပက္ခ အခြေအနေများတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား တားမြစ်ထားသော ဆက်ဆံပုံများ ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်း ရှိ၊ မရှိကို စစ်ဆေးရန် စွက်ဖက်မှုများ ပြုနိုင် ကြောင်း ဂျနီဗာသဘောတူစာချုပ်များက ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ယနေ့အချိန်အထိ နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီ ကော်မတီနှင့် နိုင်ငံတကာ လခြမ်းနီ အဖွဲ့တို့မှ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများနှင့် လက်နက် ကိုင် ပဋိပက္ခများမှ အကျဉ်းသားများ (ယခင်က POWs ဟု ခေါ်သည်) ကို ထိန်းသိမ်းထားသော နေရာများသို့ ပုံမှန်သွားရောက်ကာ အခြေအနေများသည် ဂျနီဗာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကိုက်ညီ ခြင်း ရှိ၊ မရှိ လေ့လာကြသည်။ ထိုသို့ လေ့လာနိုင်ရန် နိုင်ငံတော်မှ သဘောတူစာချုပ် များကို လက်မှတ်ရေးထိုး ထားရမည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိသည့် နိုင်ငံ များသည် ထိုအဖွဲ့များ၏ကြားနေမှုကို အသိအမှတ်ပြုကြပြီး တောင်းဆိုပါက သွားရောက်လည်ပတ် မှုများကို မကြာခဏကူညီပေးကြသည်။ ဓားစာခံများ၏ အခြေအနေများကို ဘက်မလိုက်ဘဲ လေ့လာခြင်းနှင့် ထိုသူများသည် ထိန်းသိမ်းခံထားရစဉ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများ (သို့) အခြား လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများ ခံရခြင်း ရှိ၊ မရှိ သေချာစေခြင်းမှာ နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီ/လခြမ်းနီ/ ကျောက်သလင်းနီ အဖွဲ့တို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖြစ်သည်။

၁၄.၆ နိဂုံး

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ ချိုးဖောက်မှုဟု ယူဆထားကြပြီး ၎င်းအား နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေတွင် တားမြစ်ထားသည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၏ ဆိုးရွားမှုကို ထောက်ရှု၍ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များမှ (ဥပမာ အမျိုးမျိုးသော စုံစမ်း စစ်ဆေးရေး စခန်းများတွင် အခြေအနေများကို စောင့်ကြည့်ရန်) စစ်ဆေးရေးနှင့် လုပ်ငန်းခွင် ကွင်းဆင်းလေ့လာရေး စနစ်များကို လုပ်ဆောင်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ အကျယ်သည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ အပါအဝင် အတော်အသင့် ကျယ်ပြန့်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှု တားမြစ်ခြင်း ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ခရေစတိုတွင်းကျ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို စာရင်းပြု သတ်မှတ်ခြင်းသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများကို တိုက်ဖျက်ရာတွင် အထောက်အကူပြုမည် မဟုတ်ပေ။ ထိုစာရင်းမျိုးက ပို၍တီထွင်နိုင်စွမ်းမြင့်မားသော၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော လူမဆန်မှု ဥပမာများကို ဖန်တီးရန်သာအားပေးလိမ့်မည်။ ဖြစ်ပွားလာနိုင်ခြေရှိသော ဆက်ဆံမှုများ ပါဝင်စေရန် ဥပဒေကို ချဲ့ထွင်ခြင်းသည် ဒုက္ခသည်များနှင့် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံသူများအတွက် ဆက်လက် အရေးပါနေမည် ဖြစ်သည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်း တိုးတက် ပြောင်းလဲလာသည်နှင့် အညီ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် စကားလုံးအပေါ် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်များထက် ပိုမို ကျယ်ပြန့်လာပေလိမ့်မည်။ ဆက်ဆံပုံ အသစ်များကို လူသား တစ်ဦး၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်ဖိုးကို ခြိမ်းခြောက်သည်ဟု ယူဆသော ဥပဒေ၏ ဘောင်အတွင်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပေလိမ့်မည်။

အမှုတွဲများ

.....

A v United Kingdom, ECHR Vol 1998-VI, No 90 (1998).
Acosta v Uruguay, UN Doc CCPR/C/34/D/162/1983 (1988).
Achuthan and Amnesty International v Malawi, Nos 64/92, 68/92, and 78/92, 7th AAR, Annex.
Cakici v Turkey, [GC] No 23657/94, ECHR 1999-IV (1999).
Campbell and Cosans v United Kingdom, Ser A, No 48 (1982).
D v United Kingdom, ECHR Vol 1997-III, No 37 (1997).
Doebbler v Sudan, African Commission on Human and People's Rights, Comm No 236/2000 (2003).
Ireland v United Kingdom, Ser A, No 25 (1978).
Khan v Canada, UN Doc CAT/C/13/D/15/1994.
Kurt v Turkey, Vol 1998-III, No 37 (1997).
Doebbler v Sudan, African Commission on Human and People's Rights, Comm No 236/2000 (2003).
M.R.P. v Switzerland, CAT/C/25/D/122/1998.
Maritza Urrutia v Guatemala Series C No. 103 (2003), Inter-American Court of Human Rights.
Mutombo v Switzerland, UN Doc CAT/C/12/D/13/1993.
Ng v Canada, UN Doc CCPR/C/49/D/469/1991 (2000).
Selcuk and Asker v Turkey, Vol 1998-II, No 71 (1998).
Soering v United Kingdom, Ser A, No 161 (1989).
TPS v Canada, UN Doc CAT/C/24/D/99/1997.
Tyer v United Kingdom, Ser A, No 26 (1978).
Vilvarajah v United Kingdom, Ser A, No 215 (1991).

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....

Burgers, J, and Danelius, H, *The United Nations Convention Against Torture: A handbook on the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1988).
Duffy, P, 'Article 3 of the European Convention on Human Rights' (1983) 32 International and Comparative Law Quarterly 316.

ECOSOC Resolution 1984/50 of 25 May 1984 on safeguards of the rights of those

facing the death penalty.

Evans, MD, *Preventing Torture: A Study of the European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (Oxford: Clarendon Press, 1998).

Evans, M, and Morgan, R, 'The European Convention for the Prevention of Torture: Operational practice' (1992) 41 *International and Comparative Law Quarterly* 590.

Nowak, M, 'What practices constitute torture? US and UN standards.' (2006) 28(4) *Human Rights Quarterly* 809-41.

Nowak, M, and McArthur, E, *The United Nations Convention against Torture: A Commentary* (Oxford: Oxford University Press, 2008).

Perez Solla, M, *Enforced Disappearances in International Human Rights* (Jefferson, NC: McFarland, 2006).

*Rodley, N, and Pollard, M, *The Treatment of Prisoners under International Law*, 3rd edn (Oxford: Oxford University Press, 2009).

Roth, K, and Worden, M (eds), *Torture: A Human Rights Perspective* (London: New Press, 2005).

Twiss, S, 'Torture, justification, and human rights: Towards an absolute proscription' (2007) 29(7) *Human Rights Quarterly* 346-67.

*United Nations Basic Principles for the Treatment of Prisoners, UNGA 45/111, 14 December 1990.

*United Nations Body of Principles for the Protection of All, adopted by General Assembly Resolution 43/173 of 9 December 1988.

*United Nations Human Rights Committee, General Comment Nos 9,20, reprinted in UN Doc HRI/GEN/1/Rev.9 (Vol I).

*United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, adopted by the First United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, held at Geneva in 1955, and approved by the Economic and Social Council by its resolutions 663 C (XXIV) of 31 July 1957 and 2076 (LXII) of 13 May 1977.

*Vermeulen, M, *Enforced Disappearance: Determining State Responsibility under the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance* (Antwerp: Intersentia, 2012).

Websites

.....
www.ohchr.org – Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights.

www2.ohchr.org/English/bodies/cat/index.htm – United Nations Committee against Torture.

www.coe.int – Council of Europe.

www.echr.coe.int – European Court of Human Rights.

www.cpt.coe.int/en – European Commission for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment.

www.oas.org – Organization of American States.

www.africa-union.org – African Union.

www.osce.org/odihr – OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights monitoring of places of detention.

www.apr.ch – Association for Prevention of Torture – NGO.

www.amnesty.org – Amnesty International – NGO.

www.omct.org – World Organisation against Torture – NGO collaboration.

www1.umn.edu/humanrts/links/torture.html – University of Minnesota Human Rights Library – entries on Torture.

www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/TortureGuidelines.pdf – EU operational guidelines on torture.

(၁၅) လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုကို ခံစားခွင့်

မည်သူမျှ ကျေးကျွန် (သို့) အစေအပါးအဖြစ် ထားရှိခြင်း မခံစေရ၊ ကျွန်စနစ်၊ ကျွန်အရောင်း အဝယ်ပြုခြင်းနှင့် အခြားမည်သည့် အလားတူပုံစံကိုမဆို တားမြစ်သည်။

UDHR အပိုဒ် ၄၊ ICCPR အပိုဒ် ၈ တွင်လည်း ဖတ်ရှုနိုင်သည်။ ECHR အပိုဒ် ၄၊ ACHR အပိုဒ် ၆၊ ACHPR အပိုဒ် ၅၊ CIS အပိုဒ် ၄၊ AL အပိုဒ် ၁၀

လူတိုင်းတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှုတို့ကို ခံစားနိုင်ခွင့်တို့ ရှိသည်။ မည်သူမျှ ဥပဒေမဲ့ ဖမ်းဆီးခံရခြင်း၊ ချုပ်နှောင်ခံရခြင်း (သို့) ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးခံရခြင်း မရှိစေရ။

UDHR အပိုဒ် ၃ နှင့် ၉၊ ICCPR အပိုဒ် ၉ (၁)နှင့် ၁၀ တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။ ECHR အပိုဒ် ၅၊ ACHR အပိုဒ် ၇၊ ACHPR အပိုဒ် ၆၊ CIS အပိုဒ် ၅၊ AL အပိုဒ် ၁၄

အဖမ်းဆီးခံရသူ မည်သူ့ကိုမဆို အဖမ်းခံရချိန်တွင် ၎င်းအား ဖမ်းဆီးသည့် အကြောင်းအရင်းကို အသိပေးရမည်။ ၎င်းအား စွဲချက်တင်ထားသော စွပ်စွဲချက်များကိုလည်း ဆော်လျင်စွာ အသိပေးရမည်။ ရာဇဝတ်မှုဖြင့် ဖမ်းဆီး (သို့) ချုပ်နှောင်ခံရသူ မည်သူ့ကိုမဆို တရားသူကြီး ရှေ့မှောက် (သို့) အခြားဥပဒေအရ တရားစီရင်ခွင့် အာဏာရှိသူတစ်ဦးဦးရှေ့မှောက်သို့ ချက်ချင်း ခေါ်ဆောင်သွားရမည်။ ထို့ပြင် သင့်တင်လျှောက်ပတ်သည့် အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း ရုံးတင်စစ်ဆေးရမည်။ ထိုသို့ မလုပ်ဆောင်နိုင်ပါက ဖမ်းဆီးထားခြင်းမှ လွတ်ပေးရမည်။ တရားစီရင်ခံရန် စောင့်ဆိုင်းနေစဉ်အတွင်း ဖမ်းဆီးခံရသူအား ချုပ်နှောင်ထားခြင်းမျိုးကို ယေဘုယျ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတစ်ခုအဖြစ် မကျင့်သုံးသင့်ပေ။ တရားခွင့်တွင် စစ်ဆေးခံရန် သို့မဟုတ် ကြားနာစစ်ဆေးသည့် အဆင့်တိုင်းတွင် တရားရုံးရှေ့မှောက်လာရန်၊ လိုအပ်ပါက တရားရုံးဆုံးဖြတ်ချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် တရားရုံးရှေ့မှောက် လာမည်ဟု ကတိကဝတ်ပြုပါက ယာယီ လွတ်ထားပေးသင့်သည်။

ဖမ်းဆီးခံရခြင်း၊ ချုပ်နှောင်ခံရခြင်းကြောင့် လွတ်လပ်မှု ဆုံးရှုံးရသူ မည်သူမဆို တရားရုံးတွင် ကြားနာခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ထိုမှသာ တရားရုံးမှ ထိုသူ၏ ထိန်းသိမ်းခံရမှု တရားဝင်၊ မဝင်ကို နှောင့်နှေးမှု မရှိဘဲ ဆုံးဖြတ်နိုင်မည် ဖြစ်ပြီး ထိန်းသိမ်းမှု တရားမဝင်ပါက ထိုသူကို လွတ်ပေးရန် အမိန့်ပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

တရားမဝင် ဖမ်းဆီးခံရသော (သို့) ချုပ်နှောင်ခံရသောသူတိုင်းတွင် တရားဥပဒေအရ တောင်းဆိုနိုင်သည့် လျော်ကြေးရယူခွင့် ရှိသည်။

ICCPR အပိုဒ် ၉ (၂-၅)၊ ECHR အပိုဒ် ၅ တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။ ACHR အပိုဒ် ၇၊ CIS အပိုဒ် ၅၊ AL အပိုဒ် ၁၄

ယခုအခန်းတွင် လွတ်လပ်မှု ဆုံးရှုံးခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများကို ဆန်းစစ်လေ့လာသွားပါမည်။ လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှု ခံစားခွင့်အပေါ် အကြီးမားဆုံးသော ခြိမ်းခြောက်မှုဖြစ်သည့် ကျွန်စနစ်အကြောင်း ဦးစွာဆွေးနွေးပါမည်။ ထို့နောက် လူတစ်ဦး၏

လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှုဆိုင်ရာ အထွေထွေ အခွင့်အရေးများ အသုံးပြုပုံကို ဆက်လက် ဖော်ပြ သွားမည်။ နောက်ဆုံး အပိုင်းတွင် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ အချိန်ကာလကြာလာသည်နှင့်အမျှ ကျွန်စနစ်နှင့်လွတ်လပ်မှုဆိုင်ရာသဘောတရားများ ပြောင်းလဲ သွားခဲ့ပြီဖြစ်သော်လည်း ဤသဘောတရားများသည် ယနေ့ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် နိုင်ငံအဆင့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများစုတွင် အခိုင်အမာ နေရာယူထားဆဲ ဖြစ်သည်။

၁၅.၁ ကျွန်ပြုခြင်းနှင့် အစေအပါးအဖြစ် ထားရှိခြင်း

ကျွန်စနစ်သည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ဖြစ်စေခဲ့သည့် ပထမဆုံးသော လူ့ အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ် ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း ရှုတ်ချမှုများ ရှိနေသော်လည်း ကျွန်စနစ်နှင့် ဆင်တူသော အလေ့အကျင့်များသည် ကမ္ဘာ့နေရာအနှံ့အပြားတွင် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ကျွန်စနစ် သည် ၂၁ ရာစု နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကဏ္ဍတွင် အကျုံးဝင်နေဆဲဖြစ်သည်မှာ ဝမ်းနည်း ဖွယ်ရာပင် ဖြစ်သည်။ မန်းဖရက် နိုဝက်ခ် (Manfred Nowak) က ကျွန်စနစ်သည် “လူသားတစ်ဦး မှ အခြားလူသား တစ်ဦးအပေါ် ထားရှိသည့် အာဏာကို ပြသသည့် အဆိုးဆုံး အခြေအနေ တစ်ရပ်ဖြစ်ရာ လူသားတစ်ဦး၏ ပင်ကိုယ်စရိုက်လက္ခဏာနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ၏အနှစ်သာရကို တိုက်ရိုက်တိုက်ခိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်” (p 80) ဟု ဆိုခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် နှင့် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများသည် လူတစ်ဦး၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်ဖိုးကို ဖော်ထားခြင်း အားလုံးကို တားမြစ်ထားသည်။ လူတစ်ဦးအား ရုပ်ဝတ္ထုတစ်ခုခုကို ပိုင်ဆိုင်ခြင်းကဲ့သို့သော ကျွန် စနစ်မျိုးသည် ယခုအခါ ပျက်သုန်းသွားပြီ ဖြစ်သော်လည်း အကြွေးဖြင့် ချည်နှောင် ခိုင်းစေခြင်း၊ အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးငယ်များအား လူကုန်ကူးခြင်း၊ ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်ခြင်း အပါအဝင် ခေတ်သစ် ကျွန်စနစ်သည် ပုံစံအမျိုးမျိုးနှင့် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း အနေဖြင့်လည်း ထိုကဲ့သို့ အမျိုးမျိုးသော ခေတ်သစ်ကျွန်ပြုမှုများကို ဆက်လက် ဆန့်ကျင် တိုက်ဖျက်နေကြရဆဲ ဖြစ်သည်။

၁၅.၁.၁ ကျွန်စနစ်

၁၉၂၆ ခုနှစ် ကျွန်စနစ်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Slavery Convention) ၏ သက်တမ်းကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး ဖွဲ့စည်းဖြစ်နောက် ၁၉၅၃ ခုနှစ် နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ဖြင့် တိုးချဲ့ ခဲ့သည်။ နိုဝက်ခ်၏ အဆိုအရ မော်ရီတေးနီးယား (Mauritania) နိုင်ငံသည် ကျွန်စနစ်ကို နောက်ဆုံး ဖျက်သိမ်းခဲ့သော နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်တွင်မူ ဖျက်သိမ်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည် (p 80)။ ကမ္ဘာ့ အသိုင်းအဝိုင်းသည် ဆင့်ကဲ ပြောင်းလဲနေပြီး ယခင်ကနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ကျွန်ကုန်ကူး သဘော များမှာ ပို၍ နည်းပါးလာပြီ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လူများစွာကို ၎င်းတို့၏ မိသားစုများမှ ပြည့်တန် ဆာအဖြစ် လည်းကောင်း၊ ကလေးလိင်လုပ်သား အဖြစ်လည်းကောင်း၊ အိမ်ဖော်များ အဖြစ်လည်း ကောင်း ရောင်းချနေကြဆဲပင် ဖြစ်သည်။ လူတချို့မှာ ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ခွင့်ကို

ချိုးဖောက်ခံရပြီး အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေခံရခြင်း၊ အတင်းအဓမ္မ လက်ထပ်ပေး ခံရခြင်းတို့ ကြုံတွေ့ ကြရသည်။

၁၉၂၆ ခုနှစ် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး၏ ညီလာခံတွင် ကျွန်စနစ်ကို "ပိုင်ဆိုင်ခွင့်တွင် ပါဝင်သော အာဏာ အချို့ (သို့) အားလုံး၏ ကျင့်သုံးမှုကို ခံနေရသည့် လူတစ်ဦး၏ အခြေအနေ သို့မဟုတ် အဆင့်အတန်း " ဟု သတ်မှတ်သည် (အပိုဒ် ၁(၁))။ ကျွန်စနစ်ကို တားမြစ်ခြင်းနှင့် လူတစ်ဦး၏ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၊ ဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံပိုင်ခွင့်၊ တန်းတူညီမျှ ခံစားခွင့်နှင့် လေးစားခံပိုင်ခွင့် အကြား ဆက်စပ်မှုရှိသည် (ထိုအကြောင်းကို အခန်း ၁၆ တွင် ပို၍ အသေးစိတ် တင်ပြသွားပါမည်)။ ကျွန်စနစ်သည် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားခြင်း၊ လူသားအားလုံး တန်းတူညီမျှစွာ စံနှုန်းများနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်လေရာ ကျွန်စနစ်ကို မည်သို့မျှ ကာကွယ် ပြောဆို၍ မရပေ။ ကျွန်စနစ်သည် သူ့ဖာသာအတိုင်းဆိုလျှင် ဘောင်ကျဉ်းသည့် အယူအဆ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ကျွန်ပြုခံရသူလူပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပဒေအရ လူသားဖြစ်မှုကို လုံးဝဥသည့် ပယ်ဖျက်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဥပမာ
ရမ်ဆက်စ် နှင့် ဆိုက်ပရပ်စ် နှင့် ရုရှား (Rantsev v Cyprus and Russia) Application 25965/04, ECHR (2010)

အရေးပါသော ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်ခုတွင် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးက ဥရောပ သဘောတူ စာချုပ် အပိုဒ် ၄ ပါ ကျွန်စနစ်ဆိုင်ရာ တားမြစ်ချက်ကို ဖြစ်ပေါ်နေသော အခြေအနေပေါ် မူတည်ပြီး (တည်ရှိနေသော စာချုပ်စာတမ်း သဘောတရားအရ) လူကုန်ကူးမှုကိုပါ ထည့်သွင်းပြီး အကျယ် ချဲ့၍ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။ ရုရှားနိုင်ငံသား လျှောက်ထားသူ၏ သမီးဖြစ်သူသည် အဆိုအက ဖြင့် ဖျော်ဖြေသော စားသောက်ဆိုင် တစ်ဆိုင်တွင် အလုပ်လုပ်ရန် ဆိုက်ပရပ်စ်သို့ "ဖျော်ဖြေသူ" ဝိဇာဖြင့် သွားရောက်ခဲ့သည်။ သေဆုံးမှု အခြေအနေများကို မရှင်းပြနိုင်သော်လည်း သေဆုံးခြင်း အကြောင်း အရင်းမှာ ပုဂ္ဂလိကပိုင် အိမ်တစ်အိမ်၏ ပြတင်းပေါက်က ပြုတ်ကျခြင်းမှ ရရှိသော ဒဏ်ရာများကြောင့် ဖြစ်သည်။ သူမသည် အလုပ်ဝင်ပြီး သုံးရက်အကြာတွင် အလုပ်ထွက်သွား ခဲ့သည်။ များမကြာမီ စားသောက်ဆိုင် မန်နေဂျာသည် သူမကို ရှာတွေ့သွားသည်။ ရဲဌာနက သူမ၏ နေထိုင်မှုသည် တရားဝင်ဖြစ်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ပြီးနောက် စားသောက်ဆိုင် မန်နေဂျာသည် သူမကို ဆိုင်အပြင်ဘက်သို့ ခေါ်ထုတ်သွားသည်။ များမကြာမီ သူမအား ထိုနေရာ၌ပင် သေလျက် တွေ့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆိုက်ပရပ်စ်နိုင်ငံက အပိုဒ် ၄ အပါအဝင် ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် အများအပြားကို ချိုးဖောက်ခဲ့ကြောင်း မိမိဘာသာမိမိ ဝန်ခံခဲ့သည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ တရားရုံးမှ ထိုဖြစ်ရပ်ကို စစ်ဆေးခဲ့သည်။ တရားရုံးက မစ္စ ရမ်ဆီဗာသည် လူကုန်ကူးခံရခြင်း ဖြစ်ပြီး လူကုန်ကူးခြင်းသည် အပိုဒ် ၄ နှင့် ငြိစွန်းသည်။ ဆိုက်ပရပ်စ် နိုင်ငံသည် ဖျော်ဖြေသူ ဝိဇာဖြင့် လူကုန်ကူးမှုကို တားဆီးရန် တာဝန်ကို ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။ မစ္စ ရမ်ဆီဗာသည် လူကုန်ကူးမှု၏ သားကောင် ဖြစ်နိုင်ကြောင်း

ယုံကြည်ရသော တွေ့ရှိချက်များ တွေ့ရသည့်တိုင် သူမကို ကာကွယ်ရန်လည်း ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ရုရှားနိုင်ငံသည်လည်း မစ္စ ရမ်ဆီဗာ ဆိုက်ပရက်စ် နိုင်ငံတွင် အလုပ်လုပ်ရန် ခန့်အပ်ခံရမှုကို စစ်ဆေးရန် ပျက်ကွက်သည့်အတွက် အပိုဒ် ၄ ကို ဖောက်ဖျက်ရာကျသည် ဟု ဆုံးဖြတ်ချက် ချခဲ့သည်။

နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ လုပ်ငန်းအတော်များများသည် ထိုအချိန်က ကိုလိုနီ အုပ်ချုပ်မှု၊ အာဏာ၊ တိုင်းတစ်ပါးအုပ်ချုပ်မှု (mandate)၊ ကိုယ်စားအုပ်ချုပ်ရေး (trust) စနစ်များအောက် ကျရောက်နေသည့် အာဖရိကတိုက် တစ်နံတစ်လျားတွင် ရှိနေခဲ့သည့် ကျွန်စနစ်ကို တိုက်ဖျက်ရန် ဦးတည်ခဲ့သည်။ ထိုကာလအတွင်း ကျွန်ပြုခြင်းများ ကျဆင်းခဲ့သည်။ ထိုသမိုင်းသည် အာဖရိက သမဂ္ဂ၏ ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်များ ရေးဆွဲချိန်တွင် ရောင်ပြန်ဟပ်ခဲ့သည်။ အာဖရိက ပဋိညာဉ်က ကျွန်ပြုခြင်းကို လူသားတစ်ဦး၏ မွေးရာပါ အခွင့်အရေး ဖြစ်သော ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားခံ ပိုင်ခွင့်နှင့် ချိတ်ဆက်ပြခဲ့သည်။ အပိုဒ် ၅ ကို ကိုးကားရလျှင် "ပုံစံအမျိုးမျိုးသော ခေါင်းပုံဖြတ်မှုများ၊ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံပုံများ၊ အထူးသဖြင့် ကျွန်စနစ်၊ ကျွန်အရောင်းအဝယ် ပြုခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော အပြစ် ပေးမှုနှင့် ဆက်ဆံမှု ပုံစံများ အားလုံးကို တားမြစ်ရမည်။"

ယနေ့ခေတ်တွင် ရှေးဟောင်း ကျွန်စနစ်ကို အနည်းအကျဉ်းသာတွေ့ရတော့သည်။ ကျွန်စနစ် လောက်အထိ မဆိုးရွားသော အခြေအနေများဖြစ်သော လူကုန်ကူးခြင်းနှင့် အစေအပါးအဖြစ် ထားရှိခြင်း တို့အပေါ် အာရုံစိုက်လာခဲ့သည်။

၁၅.၁.၂ ကျွန်အရောင်းအဝယ် ပြုခြင်းနှင့် ကုန်ကူးခြင်း

၁၉၂၆ သဘောတူစာချုပ်တွင် ကျွန်အရောင်းအဝယ်ပြုခြင်းကို "ကျွန်ပြုရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လူတစ်ဦး ကို ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ရယူခြင်း (သို့) စွန့်ပစ်ခြင်း ပါဝင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်အားလုံး၊ ကျွန်တစ်ယောက်ကို ရောင်းချရန် (သို့) အလဲအလှယ်ပြုရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရယူသည့် လုပ်ဆောင်ချက် အားလုံး၊ ရောင်းချရန် (သို့) အလဲအလှယ်ပြုရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရယူထား သည့် ကျွန်တစ်ယောက်ကို ရောင်းချခြင်း (သို့) လဲလှယ်ခြင်းဖြင့် စွန့်ပစ်သည့် လုပ်ဆောင်ချက် အားလုံးနှင့် ယေဘုယျအားဖြင့် ကျေးကျွန်များကို ရောင်းဝယ်သည့် (သို့) သယ်ယူပို့ဆောင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက် အားလုံး" ဟု သတ်မှတ်ထားသည် (အပိုဒ် ၁(၂))။ ယနေ့ခေတ် ကျွန်စနစ် အားနည်းသွားခြင်းနှင့်အတူ ကျွန်အရောင်းအဝယ်ပြုခြင်းလည်း များစွာကျဆင်းသွားသည်။ သို့ရာ တွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေမှ ရင်ဆိုင်ရသည့် ထိုအချက်နှင့် သက်ဆိုင်သော အလေ့အကျင့် တစ်ခုမှာ အမြတ်အစွန်းအတွက် လူကုန်ကူးခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၂၆ သဘောတူစာချုပ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် စံနှုန်းများကို ကုလသမဂ္ဂမှ အကျယ်ချဲ့ ထားသည်။

၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံသည် လူကုန်ကူးမှုနှင့် အခြားသူများကို လိင်ကျွန်ပြု၊ ဖိနှိပ် အမြတ်ထုတ်မှုများ တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others) ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်က ပြည့်တန်ဆာလုပ်ငန်းနှင့် လူများကို ပြည့်တန်ဆာ အဖြစ် ခိုင်းစေရန်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လူကုန်ကူးခြင်း၏ ဆိုးရွားမှုများသည် လူတစ်ဦး၏ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ တန်ဖိုးရှိမှုတို့နှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုမရှိဟု သတ်မှတ်သည် (ခြေဆင်းအပိုဒ်)။ ပြောရမည်ဆိုလျှင် ထိုသဘောတူစာချုပ်သည် ဥပဒေ အသစ်မဟုတ်ပေ။ ထိုစာချုပ်သည် ရှိနှင့်ပြီး နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများ ဖြစ်သော ၁၉၀၄ ခုနှစ် လူဖြူကျွန် အရောင်းအဝယ်ပြုခြင်းကို တိုက်ဖျက်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (1904 International Agreement for the Suppression of the White Slave Trade) ၊ ၁၉၁၀ လူဖြူကျွန် အရောင်းအဝယ်ပြုခြင်းကို တိုက်ဖျက်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (1910 International Convention for the Suppression of White Slave Trade)၊ ၁၉၂၁ အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးများ ကုန်ကူးခြင်းကို တိုက်ဖျက်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (1921 International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children) ၊ ၁၉၃၃ ခုနှစ် အသက်ပြည့်ပြီးသူ အမျိုးသမီးများအား ကုန်ကူးခြင်းကို တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (1933 International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age) တို့ကို ခိုငြိမ်းပြီး ကျစ်လစ်ခိုင်မာအောင် ရေးဆွဲထားခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်အားလုံးကို ယနေ့ခေတ်နှင့် လျော်ညီအောင် အထွေထွေ ညီလာခံသည် ၎င်း၏ ပထမဆုံး အစည်းအဝေးများ တွင် ပြင်ဆင်ချက် နောက်ဆက်တွဲများ ထပ်ဖြည့်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် အောက်ပါတို့ကို အပြစ်ပေးရမည်။

အခြားသူတစ်ဦး၏ ရမက်ဆန္ဒကို ဖြည့်ဆည်းရန် အောက်ပါတို့ကို လုပ်ဆောင်သည့် မည်သည့်သူ ကို မဆို

- (၁) အခြားသူ တစ်ဦးကို (ထိုသူ၏ သဘောတူစာချုပ်ကြောင့် ဖြစ်သည့်တိုင်) ပြည့်တန်ဆာ လုပ်ခိုင်းရန် ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် ခေါ်ယူပေးခြင်း၊ ဆွဲဆောင်ခြင်း (သို့) ဖြားယောင်းခြင်း
- (၂) အခြားသူ တစ်ဦး (ထိုသူကိုယ်တိုင်က သဘောတူ ကြည်ဖြူသည့်တိုင်) ပြည့်တန်ဆာလုပ်ခြင်း ကို ခေါင်းပုံဖြတ်သူ

အပိုဒ် ၁

အောက်ပါတို့ကို လုပ်ဆောင်သူ မည်သူကိုမဆို အပြစ်ပေးရမည်။

- (၁) ပြည့်တန်ဆာအိမ် ဖွင့်လှစ်သူ (သို့) စီမံသူ (သို့) သိလျက်နှင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့သူ (သို့) ငွေကြေး ထောက်ပံ့ ရာတွင် ပါဝင်သူ
- (၂) အခြားသူများ ပြည့်တန်ဆာလုပ်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အဆောက်အအုံ (သို့) အခြား နေရာ တစ်ခု ငှားရမ်းခြင်းကို သိလျက်နှင့် ငှားရမ်းသော ပိုင်ရှင် (သို့) ငှားရမ်းသူ

စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ အချက်မှာ သဘောတူစာချုပ်အရ ဖော်ပြပါ လုပ်ဆောင်ချက်များအား နိုင်ငံခြား သားများ ပါဝင်ပတ်သက်မှုကို ပြည်တွင်းဥပဒေအရ အပြစ်ပေးနိုင်ရမည်ဟု ဆိုထားသည် (အပိုဒ် ၃)။ ဖော်ပြပါ လုပ်ရပ်များ၌ ပါဝင်ပတ်သက်သူများသည်(ပြည်တွင်း၌ ပါဝင်ပတ်သက် သည်ဖြစ်စေ၊ ပြည်ပ၌ ပါဝင်ပတ်သက်သည် ဖြစ်စေ) နေရပ်ပြန်ပို့ ခံရနိုင်သည် (အပိုဒ် ၈)။ သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်အများစုသည် စီရင်ပိုင်ခွင့်နယ်ပယ်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် လူကုန်ကူးခြင်းနှင့်ပြည့်တန်ဆာ လုပ်ခိုင်းခြင်းများကို အပြစ်ပေးရန်နည်းလမ်းများလည်း ပါဝင်သည်။ နှစ်နာသူများကို ပြန်လည် ထူထောင်ပေးရေးဆိုင်ရာ အချက်များလည်း ပါဝင်သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်သည် ဖိနှိပ်မှုကံ သော သဘောဆောင်သည်။ ယင်းအချက်သည်ပင် ဤဖြစ်မှုများအား နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝန်း အနေဖြင့် မည်မျှအလေးအနက်ထားကြောင်း ပြသနေသည်။

သဘောတူစာချုပ်တွင် ကျွန်စနစ် သက်သက် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသော်လည်း ပြောင်းလဲလာသော နိုင်ငံတကာ အမြင်အများအရ သဘောတူစာချုပ်ပါ လုပ်ဆောင်ချက်များကို ကျွန်စနစ်ဆန်သော အလေ့အကျင့်များဟု အမျိုးအစား သတ်မှတ်ထားပုံရသည်။ အထွေထွေ ညီလာခံနှင့် ECOSOC တို့က အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များကို လူကုန်ကူးခြင်းအား ကျွန်စနစ်နှင့် ဆင်တူသည် ဟု ဆိုကာ ရှုတ်ချထားပြီး နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှလည်း ထိုအလေ့အကျင့်များကို ရှုတ်ချ ထားသည်။ ၁၉၇၉ ခုနှစ် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက် ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ် အပိုဒ် ၆ တွင် အမျိုးသမီးများကို လူကုန်ကူးခြင်းအား တိုက်ဖျက် ရန် လိုအပ်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ အားလုံးကို လုပ်ဆောင်ရန် နိုင်ငံများအား တိုက်တွန်း ထားသည်။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝန်းမှ "တရားမဝင် ကုန်ကူးခြင်း" ဟု သတ်မှတ်ထားသော အမြင်များတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များကို တရားမဝင် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်စေကာ လူကုန်ကူးသူ/ခေါင်းပုံဖြတ်သူ/အလုပ် သွင်းသူများ (သို့) ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သည့် အဖွဲ့များကို အမြတ်ရစေမည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ (သို့) စီးပွားရေး အရ ဖိနှိပ်သော (သို့) ခေါင်းပုံဖြတ်သော လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်စေခြင်းနှင့် အတင်းအဓမ္မ အိမ်ဖော်အဖြစ် ခိုင်းစေခြင်း၊ (ကလေးငယ်များကို အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေခြင်း ဆိုင်ရာ စွဲချက်များမှ ကင်းလွတ်စေရန်) လိမ်ညာ မွေးစားခြင်း၊ (အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေမှုကို ဖုံးကွယ်ရန်) လိမ်ညာ လက်ထပ်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ စီးပွားရေး လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၀ က ကလေးငယ်များကို စီးပွားရေးနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်း များမှ ကာကွယ်ပေးရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ထိုတောင်းဆိုချက်ကို ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်က ထောက်ပံ့ပေးထားသည်။ ထိုစာချုပ်တွင် ကလေးငယ်များကို စီးပွားရေးအရ ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်း၊ အန္တရာယ်များသော လုပ်ငန်းခွင်များတွင် အလုပ်လုပ်ရခြင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းနှင့် ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ရောင်းချခြင်းနှင့် တရားမဝင် ကုန်ကူးခြင်းတို့မှ ကာကွယ်ပေးရန် ကြိုးပမ်းထားသည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ INTERPOL အဖွဲ့ကြီး၏ အဆိုအရ လူကုန်ကူးခြင်း သည် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်ဂိုဏ်များ ပါဝင်ပတ်သက်သော ရာဇဝတ်မှုများထဲတွင် အမြတ်အစွန်း အများဆုံး ရရှိသော ရာဇဝတ်မှုတစ်ခုအဖြစ် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ခေတ်သစ်ကျွန်ုပ်တို့၏ ပုံစံများ

လူကုန်ကူးခြင်းသည် ကမ္ဘာတဝှမ်း ပူပန်ဖွယ်ရာ ဖြစ်ရပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ မူးယစ်ဆေးနှင့် ရာဇဝတ်မှု ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂရုံး (UN Office on Drugs and Crime – UNODC) က မည်သည့်အချိန်တွင်မဆို တရားမဝင် လူကုန်ကူးခြင်းခံရသူ ၂.၅ သန်းခန့် ရှိနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းသည်။ လူကုန်ကူးခြင်းသည် ဈေးကွက်၏ အခြေခံယုံကြည်ချက်ကို ရောင်ပြန်ဟပ်နေသည်။ လူများကို ဝယ်ယူလိုသည့် ဝယ်လိုအားရှိသည် (လူကုန်ကူးခံရသူ အများစု (၇၉ ရာခိုင်နှုန်း) သည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းခံရပြီး၊ အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေခံရသည့် ရာခိုင်နှုန်းမှာ ဒုတိယအများဆုံး ဖြစ်သည်)။ လူကုန်ကူးခံရသူများရှိပြီး ကြားခံအုပ်စု၊ လူကုန်ကူးသူများရှိသည်။ လူကုန်ကူးသူများသည် အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးငယ်များနှင့် အမျိုးသားများကို ကုန်ကူးခြင်းဖြင့် ဝယ်လိုအားကို ဖြည့်ဆည်းပေးကြသည်။ မျိုးစုံသော လူကုန်ကူးခံရသူများသည် ဥရောပသို့ အဓိက ကုန်ကူးခံရခြင်း ဖြစ်သည် (ယေဘုယျအားဖြင့် UNODC လူကုန်ကူးခြင်းဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့အစီရင်ခံစာ (Global Report on Trafficking in Persons) ကို ကြည့်ပါ (February 2009, available at http://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf))။ လူကုန်ကူးခြင်းသည် အမြဲနယ်စပ်ဖြတ်ကျော်စရာ မလိုသော်လည်း လူကုန်ကူးခံရသူ အများအပြားသည် နိုင်ငံသစ် တစ်ခုတွင် ဘဝသစ်စံနိုင်မည်ဟူသော ကတိကဝတ်ဖြင့် ဆွဲဆောင်ခံကြရသည်။ များသောအားဖြင့် ထိုသူများကို အခြားနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသို့ တရားမဝင်ခိုးသွင်းခံကြရပြီး ထိုအချက်က ၎င်းတို့ အခြေအနေမှန်ကို ရိပ်စားမိချိန်တွင် အာဏာပိုင်များထံမှ အကူအညီတောင်းရန် ဝန်လေးစေသည်။ နိုင်ငံများစွာတွင် လူကုန်ကူးခြင်းကို ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်သည့် နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော်လည်း ထိုရာဇဝတ်မှုမှာ အမြတ်အစွန်းများသည့် ကုန်ကူးမှုတစ်ခု ဖြစ်နေသေးသည်။

လူကုန်ကူးခြင်းကို အဆုံးသတ်ရန် လူများအပေါ် ရောင်းလိုအား၊ ဝယ်လိုအားနှင့် ကုန်ကူးမှုကို တိုက်ဖျက်ပစ်ရမည်။ UNODC သည် ထိုအချက်ကို လုပ်ဆောင်ရန် အဓိက ခြေလှမ်း ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံ ၁၅၅ နိုင်ငံတွင် လူကုန်ကူးခြင်း၏ လမ်းကြောင်းများကို သုံးသပ်ခြင်းနှင့် တုံ့ပြန်မှုများကို အကဲဖြတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်နေသည်။

OAS အဖွဲ့မှ အသက်မပြည့်သူများကို နိုင်ငံတကာတွင် တရားမဝင် ကုန်ကူးခြင်းဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်ကို ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ကလေးများကို ရောင်းချခြင်း၊ ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် ခိုင်းစေခြင်းနှင့် မဖွယ်မရာ ဓာတ်ပုံများ ရိုက်ကူးခိုင်းခြင်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်၏ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲတွင် ကလေးများကို ရောင်းချခြင်းကို တရားမဝင်ဟု ကြေညာထားပြီး ကျူးလွန်သူများကို ပြည်တွင်း ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေအရ အရေးယူခြင်း၊ နေရပ်ပြန်ပို့၍ အပြစ်ပေးခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

၁၅.၁.၃ ဆင်တူသော အလေ့အကျင့်များ

၁၉၅၆ ခုနှစ် ကျွန်စနစ်၊ ကျွန်အရောင်းအဝယ်ပြုမှုနှင့် ကျွန်စနစ်နှင့် ဆင်တူသော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် အလေ့အကျင့်အများကိုဖျက်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ဖြည့်စွက်သဘောတူစာချုပ်က “လွတ်လပ်ခွင့်သည် လူသားတိုင်း၏ မွေးရာပါ အခွင့်အရေးဖြစ်သည်” ဟု ကြေညာခြင်းဖြင့် စတင်ခဲ့သည် (စကားဦး)။ သဘောတူစာချုပ်၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ၁၉၂၆ သဘောတူစာချုပ်ကို အကောင်အထည် ဖော်ရန် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း၏ သဘောတူစာချုပ်ကို အားဖြည့်ပေးရန်သာမက ကျွန်စနစ် ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကျွန်စနစ်နှင့် ဆင်တူသော အခြားအလေ့အကျင့်များ အတွက်ပါ ချဲ့ထွင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အကြွေးဖြင့် ချည်နှောင်ခိုင်းစေခြင်းနှင့် မြေကျွန်စနစ်တို့ကို တားဆီးရုံသာမက အတင်းအဓမ္မ လက်ထပ်ပေးခြင်း၊ ခင်ပွန်းသည်မှ ဇနီးဖြစ်သူကို အခြားသူထံတို့ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သည့် အခြေအနေများ၊ မုဆိုးမ ဖြစ်သွားသူကို အခြားသူမှ အဓမ္မဆက်ခံ ရယူနိုင်သော အခြေအနေများကိုပါ တားမြစ်ခဲ့သည်။ ကလေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လိမ်ညာ မွေးစားခြင်းနှင့် အသက် ၁၈ နှစ်အောက် ကလေးများကို ခေါင်းပုံဖြတ်ရန်နှင့် အလုပ်သမားအဖြစ် ခိုင်းစေရန် လွှဲပြောင်းခြင်းများကို ရှုတ်ချထားသည် (အပိုဒ် ၁)။ ကျေးဇူးတုံ့ပြန်မှု ပြုခြင်း အနေဖြင့် လူတစ်ဦးကို ငွေကြေးဖြင့် (သို့) အခြားတန်ဖိုးတစ်ခုခုဖြင့် လဲလှယ်ခြင်းကိုလည်း တားမြစ်ထားသည်။ ကံမကောင်း အကြောင်းမလှစွာပင် ထိုဆက်ဆံမှု ပုံစံ ဥပမာများမှာ နှစ်စဉ် မှတ်တမ်းတင် တွေ့ကြုံနေရသည်။ အစီရင်ခံတင်ပြခြင်း မခံရသည့် အဖြစ်အပျက်များစွာလည်း ရှိသည်။

ကိုလိုနီစနစ်၏ လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုနှင့် အသားအရောင် ခွဲခြားမှုများသည်လည်း ECOSOC ၏ ကျွန်စနစ်ကဲ့သို့သော အလေ့အကျင့်များတွင် ပါဝင်သည် (ဥပမာ ၁၉၆၇ ခုနှစ် Resn 1232 (XLI))။ ဤအချက်က ထိုအချိန်က အာဖရိကတွင် ဖြစ်ပွားနေသော အခြေအနေများကို ရောင်ပြန်ဟပ်နေသည်။ ထိုဒေသရှိ အလေ့အကျင့်များကို နိုင်ငံတကာမှ ရှုတ်ချထားကြသည်။ အခြေခံအားဖြင့် ထိုအလေ့အကျင့်များကို ကျွန်စနစ်ကဲ့သို့သော အလေ့အကျင့်များဟု သတ်မှတ်ခြင်းသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ အသားအရောင် ခွဲခြားမှု ဆန့်ကျင်ရေး ကမ်ပိန်းကို ပိုအလေးသာစေခြင်း ဖြစ်သည်။ ကိုလိုနီစနစ်ဖျက်သိမ်းရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်များကိုလည်း မျက်နှာသာပေးလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

လူနည်းစုများကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများအား တားမြစ်ခြင်းနှင့် ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်ခွဲက ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် ခေတ်သစ် ကျွန်စနစ် ပုံစံများဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကို ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ထိုလုပ်ငန်းအဖွဲ့မှ ကျွန်စနစ်အကြောင်းကို ထင်ရှားစေပြီး ကျွန်စနစ်နှင့် အလားတူသော အလေ့အကျင့်များ ယနေ့ခေတ်တွင် ဆက်လက်ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည့်အပေါ် ကမ္ဘာ့အာရုံစိုက်မှု ဆွဲဆောင်ယူနိုင်ခဲ့သည်။ ခေတ်သစ် ကျွန်စနစ် ပုံစံများ ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ပရဟိတ ရန်ပုံငွေမှ ကျွန်စနစ်နှင့် ကျွန်စနစ်နှင့် ဆင်တူသော အလေ့အကျင့်များကြောင့် ဘဝပျက်ခဲ့ရသူများကို လူသားချင်း စာနာမှု၊ ဥပဒေရေးရာနှင့် ငွေကြေးအထောက်အပံ့များ ပေးအပ်သည်။

ကျွန်စနစ်နှင့် ဆင်တူသော အလေ့အကျင့်များမှာ ကျယ်ပြန့် ကွဲပြားသောကြောင့် အချို့ ဝေဖန်သူများက ထိုကိစ္စရပ်ကို ရင်ဆိုင်နိုင်ရန် ပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ အချက်အလက်များနှင့် အကောင်းဆုံးသော အလေ့အကျင့်များကို ညှိနှိုင်းခြင်းများအပါအဝင် နိုင်ငံများမှ ပို၍ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်သော ချဉ်းကပ်မှုများ လိုအပ်သည်ဟု ထောက်ပြကြသည် (ဥပမာ Lassen, N ကို ကြည့်ပါ)။

ဥပမာ

စီအန် နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (CN v UK), Applicn 4239/08 ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး ဆုံးဖြတ်ချက် ၁၃ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၂
ဆီလီယာဒင် နှင့် ပြင်သစ် နိုင်ငံ (Siliadin v France), Applicn 73316/01 ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး ဆုံးဖြတ်ချက် ၂၆ ဇူလိုင် ၂၀၀၅

လျှောက်ထားသူများသည် ယူဂန်ဒါနှင့် တိုဂို လူမျိုးများ အသီးသီး ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် အိမ်အကူ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရန် အခြားနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသို့ ဝင်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ခေါ်ယူသူများကို တိုင်ကြားမှုများပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ လျှောက်ထားသူများကိုများစွာသော အိမ်မှုကိစ္စများအား ဆိုးရွားသော အခြေအနေများတွင် လုပ်ကိုင်ရန် အတင်းအကြပ် ခိုင်းစေခံရသည်။ အမှုနှစ်ခုလုံးတွင် တိုင်ကြားချက်များကို နိုင်ငံတွင်းတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ဖြစ်စဉ်များတွင် ပြစ်ချက်များ ရှိနေသည်။ ဥပဒေပ တရားရုံးက နိုင်ငံများကို ထိုသို့သော တိုင်ကြားချက်များအား အသေးစိတ် စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်နှင့် အိမ်တွင်း အစေအပါးအဖြစ် ထားရှိခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဖြေရှင်းရန် ထိရောက်သော ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများ ထားရှိရန် အလေးထား ဖော်ပြခဲ့သည်။

၁၅.၁.၄ အတင်းအဓမ္မ (သို့) မလုပ်မနေရ အလုပ်စေခိုင်းခြင်း

အတင်းအဓမ္မနှင့် မလုပ်မနေရ အလုပ်စေခိုင်းခြင်းကို လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများအရ တားမြစ်ထားသည်။ ကျွန်စနစ်နှင့် အခြားဆင်တူသော အလေ့အကျင့်များနှင့် တူညီမှုများ ရှိသော်လည်း အတင်း အဓမ္မ အလုပ်စေခိုင်းခြင်းကို လက်ခံနိုင်သည့် အခြေအနေများ ရှိသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် ထိုအချက်ကို ချိုးဖောက်ခြင်းသည် တရားဝင် ဖြစ်နိုင်သည်။

ဒေသဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်းအရ ဥပဒေပနှင့် CIS စာတမ်းများတွင် အတင်းအဓမ္မ (သို့) မလုပ်မနေရ အလုပ်စေခိုင်းခြင်းကို တားမြစ်ထားသည်။ သို့ရာတွင် ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များအောက်တွင် စစ်မှုထမ်းခြင်း နှင့် တရားဝင်ထိန်းသိမ်းထားစဉ် အလုပ်စေခိုင်းခြင်းများ မပါဝင်ပေ။ စစ်မှုထမ်းခြင်း နှင့် အလုပ်သမား ထိန်းသိမ်းရေးစခန်းများ၏ သမိုင်းကြောင်းအရ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ အံ့အားသင့်ဖွယ်ရာ မဟုတ်ပေ။ တစ်ဖက်တွင်မူ အာဖရိက ပဋိညာဉ်၌ အစေအပါးအဖြစ် ထားရှိခြင်း (သို့) အတင်းအဓမ္မစေခိုင်းခြင်းအကြောင်း ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ ဆန့်ကျင်ဖက် အနေဖြင့် အာရပ်နိုင်ငံများမှ ၎င်းတို့၏ ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ လက်မှတ်ရေးထိုးသည့်အခါ အတင်းအဓမ္မ စေခိုင်းခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းအား အလုပ်ရွေးချယ်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးသည့် အပိုဒ်တွင်

ထည့်သွင်းထားသည် (အာရပ် လူ့အခွင့်အရေး ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၃၁)။ ဖော်ပြထားသော ခြွင်းချက် မှာ တရားရုံးမှ ပြစ်ဒဏ်အဖြစ် ချမှတ်သော အလုပ်သာ ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်မှ အတင်းအဓမ္မနှင့် မလုပ်မနေရ အလုပ်စေခိုင်းခြင်းကို ဦးစွာ ထည့်သွင်း စဉ်းစားခဲ့ပြီး အတင်းအဓမ္မ စေခိုင်းခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၂၉ ကို ထုတ်ပြန်ခြင်းဖြင့် အမြင့်ဆုံး အောင်မြင်မှု ရရှိခဲ့သည် (၁၉၃၀)။ ထိုစာချုပ်က အတင်းအဓမ္မ (သို့) မလုပ်မနေရ အလုပ်စေခိုင်းခြင်းတွင် "ပြစ်ဒဏ် တစ်ခုခု ပေးမည်ဟူသော ခြိမ်းခြောက်မှုဖြင့် လူတစ်ဦးထံမှ ရယူသည့် အလုပ် (သို့) ဝန်ဆောင်မှု အားလုံး ဖြစ်ပြီး အဆိုပါ ပုဂ္ဂိုလ်က ၎င်း၏ စိတ်ဆန္ဒအလျောက် လုပ်ပေးခြင်း မဟုတ်သော အလုပ် (သို့) ဝန်ဆောင်မှု အားလုံး" ပါဝင်သည် ဟု သတ်မှတ်ထားသည်(အပိုဒ် ၂(၁))။ အလုပ် အမျိုးအစားများစွာကို ထိုအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်မှ ဖော်ပြ ဖယ်ရှားထားသည်။ ယင်းတို့မှာ စစ်မှုထမ်းမနေရအမိန့်ကို ဖြည့်ဆည်းရန် လုပ်ဆောင် သော စစ်တပ်ဆိုင်ရာ အလုပ်သက်သက်၊ သာမန် နိုင်ငံသားတစ်ဦး၏ နိုင်ငံသား တာဝန်များအရ လုပ်ဆောင်ရသည့် အလုပ်၊ ဥပဒေရေးရာ တရားရုံးမှ အမိန့်ချမှတ်မှုကြောင့် ပြည်သူ့ရေးရာ အာဏာပိုင် တစ်ဦး၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် လုပ်ဆောင်ရသော အလုပ်၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလုံး (သို့) အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုကို ထိခိုက်စေသည့် အရေးပေါ် (သို့) အခြား ဘေးအန္တရာယ် (မြေငလျင်၊ မီးလောင်ခြင်း၊ အငတ်ဘေး၊ ပိုးမွှားကျရောက်ခြင်း၊ တိရစ္ဆာန်များ ရောဂါ ဖြစ်ပွားခြင်း အစရှိသဖြင့်) ကျရောက်စဉ်တွင် လုပ်ဆောင်ရသည့် အလုပ် (သို့) ဝန်ဆောင်မှုနှင့် အသေးအမွှားသော အများ ပြည်သူဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားတာဝန်များဖြစ်သည့် (အပိုဒ် ၂(၂))။ ဂျူရီ လုပ်ပေးခြင်း၊ စစ်မှုထမ်း ရခြင်းနှင့် နိုင်ငံသား လုံခြုံရေး/ နိုင်ငံ ကာကွယ်ရေး ဝန်ဆောင်မှုများမှာ လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ အများပြည်သူဆိုင်ရာ အရေးပေါ် အခြေအနေတွင် အကူအညီပေးခြင်းများမှာလည်း အလားတူ ပင် ဖြစ်သည်။ အရေးပေါ် အခြေအနေများတွင် အများစုသော နိုင်ငံသားများမှာ ကူညီရန် တာဝန် ရှိသည်ဟု ခံစားရမည် ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ပါဝင်ရန် ဝန်လေးသော စေတနာ့ ဝန်ထမ်းများကို အကူအညီပေးရန် ဖိအားပေး ခိုင်းစေနိုင်သည်။ သာမန်အားဖြင့် ယင်းကဲ့သို့သော ဖိအားပေးမှုများသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဖောက်ဖျက် ၍ မရသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ချိုးဖောက်ရာ ကျလိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။

သဘောတူစာချုပ်က စာချုပ်ကို ချိုးဖောက်ရာမကျသည့် အတင်းအဓမ္မ(သို့) မလုပ်မနေရ အလုပ် စေခိုင်းခြင်း ခံရသူများအတွက် ကာကွယ်မှု အချို့ကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ သဘောတူစာချုပ် နှင့် ဆက်နွယ်သော ရည်မှန်းချက်မှာ အခွန် နှင့်/သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ရေးရာ လုပ်ငန်းများ အတွက် အတင်းအဓမ္မ (သို့) မလုပ်မနေရ အလုပ်စေခိုင်းခြင်းကို တဖြည်းဖြည်း ဖျက်သိမ်းရန် ဖြစ်သည်။ ထိုအလေ့အကျင့်များမှာ အချို့နိုင်ငံများတွင် စစ်မှုထမ်းခြင်း၏ နောက်ဆက်တွဲ ပုံစံ အဖြစ် ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ပြည်သူလူထု၏ ဝန်ဆောင်မှုကို အခွန်အခအဖြစ် တောင်းဆိုခဲ့သော ကွန်မြူနစ် နိုင်ငံ များ၏ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ပြန်လည်အားဖြည့်ရေး ခေတ်ကာလများတွင် ထိုအလေ့အကျင့် များ အသုံးပြုခြင်း ထိပ်တန်းရောက်ခဲ့သည်။ ထိုသို့သော ဝန်ဆောင်မှုများ ရယူနိုင်သည့် အဝန်း အပိုင်းကို သဘောတူစာချုပ်မှ တင်းတင်းကြပ်ကြပ် ထိန်းချုပ် သတ်မှတ် ထားသည် (အပိုဒ် ၁၀- ၁၃)။ အတင်းအကြပ် အလုပ်စေခိုင်းခံရသူများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေး လိုအပ်ချက်များ၊ လုပ်အားခနှင့် အလုပ်အကိုင် အခြေအနေများကို စဉ်းစားပေးရန် လိုအပ်သည်။ အချိန်တိုင်းတွင်

အတင်းအဓမ္မ အလုပ်စေခိုင်း ခံရသူနှင့် မိမိဆန္ဒအလျောက် အလုပ်လုပ်ကိုင်သူများကြား တူညီသော ဆက်ဆံခံရမှု ရရှိသင့်သည်။ ထင်ရှားသည့် အချက်မှာ အခြေအနေ အများအပြားတွင် ထိုအချက်ကို လုပ်ဆောင်စေရန် စည်းကြပ်ဖို့ ခက်ခဲသည်။ သတ်မှတ်ထားသော အနိမ့်ဆုံး လုပ်ခလစာ ပေးရန်၊ အများဆုံး အလုပ်ချိန်ထက် မကျော်ရန်၊ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်မှ ဖော်ပြထားသော အနိမ့်ဆုံး အလုပ်အကိုင် အခြေအနေထက် မလျော့ကျရန် စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
အတင်းအဓမ္မ အလုပ်စေခိုင်းခြင်း

ကျွန်စနစ်နှင့် ၎င်းနှင့်ဆင်တူသောပုံစံများနည်းတူ အတင်းအဓမ္မ အလုပ်စေခိုင်းခြင်းကို နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ အထူးအလေးထားကြသည်။ နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် နယ်ပယ်အတွင်းရှိ သူများကို ကျွန်စနစ် (သို့) အတင်းအဓမ္မ အလုပ်စေခိုင်းခြင်း၏ သားကောင်များ မဖြစ်ရလေအောင် ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ များသောအားဖြင့် ထိုအခြေအနေအောက်သို့ ကျရောက်သူများ သည် လက်ခံသူ နိုင်ငံထံသို့ တရားမဝင် ကုန်ကူးခံရသူများ (သို့) တရားမဝင် ဝင်ရောက်လာသူများ ဖြစ်ကြသည်။

ထိုရည်မှန်းချက် အောင်မြင်ရန် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် မည်သို့သော အစီအမံများ ထားရှိသင့်ပါသနည်း။ ထိခိုက်ခံရသူများကို မည်ကဲ့သို့ လုံလောက်စွာ ကာကွယ်ပေးနိုင်မည်နည်း။

အတင်းအဓမ္မနှင့် မလုပ်မနေရ ခိုင်းစေခြင်း၏ အဓိက ပြဿနာမှာ အသုံးအနှုန်း ဝေဝါးခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအလေ့အကျင့်များ၏ နယ်နိမိတ်ကို သတ်မှတ်ရန် ခက်ခဲသည်။ ယင်းသို့ ခက်ခဲခြင်းက ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး လူတစ်ဦးချင်းစီမှ နိုင်ငံတကာသို့ တိုင်ကြားမှုများကို လျော့ကျစေသည်။

အများစုသော အမှုများကို ဥရောပရှိ စတုရန်းဘက် တရားရုံးတွင် တိုင်ကြားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အချို့ အမှုများကသာ ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၄ ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဗန်ဒါ မက်ဆီလီနှင့် ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံ (Van der Muselle v Belgium) အမှုတွင် ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံမှ အလုပ်သင် ရှေ့နေတစ်ဦးမှ ဘယ်လ်ဂျီယံ ဥပဒေ အကြံပေးနှင့် ချေပရေးရုံးမှ တစ်ဆင့် အမှုသည်တစ်ဦးကို အမှုလိုက်ပေးခဲ့သော်လည်း လုပ်အားခ ရရှိခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ ဥရောပ တရားရုံးက နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်၏ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၂၉ ကို ကိုးကားခဲ့သည်။ လျှောက်ထားသူသည် ဥပဒေ လုပ်ငန်းကို မိမိ ဆန္ဒအလျောက် ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး ထိုအချိန်တွင် အခမဲ့အကူအညီပေးရမည်ဟူသည့် စနစ်ကို သိရှိထားခဲ့သည်။ တရားရုံးက ဖြစ်လိုသော ရည်ရွယ်ချက်နှင့် လုပ်ဆောင်ရသော တာဝန်အကြား ကျိုးကြောင်း မဆီလျော်မှု မရှိဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၄၀)။ ထို့ကြောင့် ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်၏ ချဉ်းကပ်ပုံအတိုင်း ဥရောပ တရားရုံးက မလုပ်မနေရ အလုပ်စေခိုင်းခြင်းသည် တရားဝင်ဖြစ်သော အပြစ်ပေးမှု ပုံစံနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး

ဖြစ်စဉ်၏ တရားဝင် အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သည်ဟု ဗန်ဒရူးဂန်ဘရိုဘက်နှင့် ဘယ်လ်ဂျီယံ နိုင်ငံ (Van Droogenbroeck v Belgium) အမှုတွင် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

ဥပဒေပုဒ်မတွင် နိုင်ငံသားရေးရာ တာဝန်များ၌ မလုပ်မနေရ မီးဘေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှု (သို့မဟုတ် ထိုလုပ်ငန်းအတွက် ပိုက်ဆံပေးခြင်း)ကို ရှုမစ်နှင့် ဂျာမနီ နိုင်ငံ (Schmidt v Germany) အမှုတွင် တွေ့ခဲ့ရသည်။ (အမျိုးသားများသာ ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်ရန် (သို့) မပေးမနေရ ပိုက်ဆံပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ ထို့အတွက် ဥပဒေပုဒ်မ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၁၄ (ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး) ကို အပိုဒ် ၄ နှင့် တွဲ၍ ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု တွေ့ခဲ့ရသည်။)

နိဂုံးချုပ်ရလျှင် စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များမှ လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုကို ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အမြင်အရ မလုပ်မနေရ အလုပ်စေခိုင်းခြင်းသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ်ဖြစ်ကြောင်းကို ကျဉ်းမြောင်းစွာ သတ်မှတ်အသုံးပြုမှု ရှိသည်။ မည်သူ့ကိုမှ ကျေးကျွန်သဖွယ် ထားခြင်း (သို့) တရားမဝင် ကုန်ကူးခြင်း မပြုရ။ ထိုလုပ်ရပ်များသည် အခြေခံ ဂုဏ်သိက္ခာရှိခွင့်နှင့် လွတ်လပ်မှုကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ တင်းတင်းကြပ်ကြပ် သတ်မှတ်ထားသော အခြေအနေများတွင် မလုပ် မနေရ အလုပ်စေခိုင်းခြင်းကိုမူ လက်ခံနိုင်သည်။

၁၅.၂ လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှု

လွတ်လပ်မှု ခံစားခွင့်သည် အသစ်အဆန်းတော့ မဟုတ်ပေ။ လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှု ခံစားခွင့်ကို အင်္ဂလိပ် ဥပဒေတွင် မက်ဂ်နာ ကာတာ (Magna Carta) က လူဦးရေ၏ အစိတ်အပိုင်း အချို့ အတွက် (မြေပိုင်ရှင် သူကောင်းမျိုးများအတွက်သာ) လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၈၀၀ ခန့်လောက်က ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ မက်ဂ်နာ ကာတာက လွတ်လပ်သောသူတစ်ဦးကို ဥပဒေအရ အမိန့်ချ ဆုံးဖြတ်ခြင်း (သို့) မြေယာဆိုင်ရာ ဥပဒေများ အသုံးပြုခြင်းအရ မဟုတ်ဘဲ ခေါ်ဆောင်ခြင်း၊ ထောင်ချခြင်း၊ ဥပဒေ အကာအကွယ် ဖယ်ရှားခြင်း (သို့) နယ်နှင်ခြင်း မပြုရဟု ဆိုထားသည်။ အင်္ဂလန်တွင် ထိုဥပဒေ ပြီးနောက် ၁၆၈၈ ခုနှစ်တွင် အခွင့်အရေးများ ဥပဒေနှင့် ၁၆၄၀ နှင့် ၁၆၇၉ တို့တွင် ရှေ့တော်သွင်း စာချွန်တော် အမိန့် (Habeas Corpus Acts) တို့ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ လွတ်လပ်မှု အကြောင်းကို ၁၃၂၀ ခုနှစ် အားဘရီး ကြေညာချက် (စကော့တလန်)နှင့် လူတစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ပြင်သစ်ကြေညာချက် ၁၇၈၉ တို့တွင်လည်း ဖော်ပြထားသည်။ ထိုကြေညာချက် နှစ်ခုလုံးတွင် လွတ်လပ်မှု ဆိုသည်မှာ ကျဉ်းမြောင်းစွာ သတ်မှတ်ထားသော လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်ခွင့် ဖြစ်သည်။ ရှေ့တော်သွင်း စာချွန်တော် အမိန့်သည် လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှု ခံစားခွင့်တို့အတွက် အဓိကကျသော အပိုင်း တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျ အားဖြင့် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် လွတ်လပ်မှု ထိခိုက်စေခြင်းကို တားမြစ်ထားခြင်း မရှိ။ လွတ်လပ်မှု ထိပါးခံရသူများအတွက် လုပ်ငန်းဆောင်တာ အာမခံချက်နှင့် အနိမ့်ဆုံး စံသတ်မှတ်ချက်များ သတ်မှတ်ရန်သာ ၎င်းတို့ကို ၎င်းတို့ ကန့်သတ်ထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းက လူတစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာစေခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် နောက်ဆုံးစာတမ်းသည် လွတ်လပ်မှု ရရှိခွင့်အတွက် "တိုတောင်းပြီး အစီအစဉ်ချထား

သည့် ပုံစံ” သာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည် (Niemi-Kieslainen, J, p 210)။ ခေတ်ပေါ် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတရားကို အကျယ်ချဲ့ခြင်းသည် နောင်လာမည့် စာချုပ်စာတမ်းများတွင် လုပ်ဆောင်ရမည့် ဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၉ အရ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးခြင်းသည် ဥပဒေအရ ခွင့်ပြုထားသော ခိုင်လုံသည့် အကြောင်းပြချက်များဖြင့်သာ တရားဝင်မည် ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးခြင်းသည် ဥပဒေအရ ထိန်းသိမ်းခြင်း ဖြစ်ပြီး ထိန်းသိမ်းမှု နောက်ပိုင်း လုပ်ငန်းစဉ်များက ဥပဒေအရ ဖြစ်လျှင် ခွင့်ပြုနိုင်သည်။ ယခုအခန်း၏ ကျန်ရှိနေသော အပိုဒ်များ တွင် လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှု ရရှိခွင့်တို့ကို အလေးစိုက်သွားပါမည်။ ဆွေးနွေးမှုများကို အပိုဒ် (၂) ပိုင်း ခွဲခြားထားသည်။ လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးခွင့်ရှိသော အခြေအနေများ (၁၅.၂.၁) နှင့် ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခြင်းကို တရားဝင်စေရန် လုပ်ဆောင်ရမည့် လုပ်ဆောင်ချက် အဆင့်များ ဖြစ်သည် (၁၅.၂.၃)။

၁၅.၂.၁ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးခြင်း

တရားမဝင် ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် ချုပ်နှောင်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းအတွက် စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။ တရားမဝင် ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် ချုပ်နှောင်ခြင်းသည် အမေရိကတိုက် အလယ်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းတွင် စစ်အာဏာရှင် အုပ်ချုပ်စဉ် ကာလအတွင်း ဖြစ်ပွားမှု များခဲ့သည်။ ဆိုဗီယက် ယူနီယံ၏ ကွန်မြူနစ်ခေတ်တွင်လည်း ပုံမှန် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ လတ်တလောတွင် အာဖရိကနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်း အချို့ နေရာများတွင် တွေ့ရှိရသည်။ ဤသည်မှာ ဖိနှိပ်သော စစ်အာဏာရှင် နိုင်ငံများ၏ သွင်ပြင် လက္ခဏာပင် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ အများအပြားတွင် ထိန်းသိမ်းခြင်းကို နိုင်ငံရေး ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်ခြင်းကြောင့်ဟု အကြောင်းပြကြသည်။ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး (သို့) ဘာသာရေး ယုံကြည်ချက်ကြောင့် တရားမဝင် ဖမ်းဆီးခြင်း ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂမှ ထိုအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ် လေ့လာမှုများ ပြုခဲ့သည်။ ထိုအစီရင်ခံစာတွင် အောက်ပါ အချက်များ ကို ကျူးလွန်ပါက ဖမ်းဆီးခြင်းကို တရားမဝင်ဟု သတ်မှတ်သည်။ (က) ဥပဒေအရ ချမှတ်ထား သော အကြောင်းပြချက် (သို့) လုပ်ငန်းစဉ် နှင့် မကိုက်ညီခြင်း (ခ) လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် လေးစားမှု ရှိရမည် ဟူသော အချက်နှင့် မကိုက်ညီသော ဥပဒေမှ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ဖမ်းဆီးခြင်းတို့ ဖြစ်သည် (ကုလသမဂ္ဂ ထုတ်ဝေမှု၊ ၁၉၆၅)။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများသည် လွတ်လပ်မှုကို ကာကွယ်သော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများ နှင့် ဆန့်ကျင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ မပြုလုပ်နိုင်ပေ။

လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှု ခံစားခွင့်သည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ အမှု ဥပဒေ များတွင် မကြာခဏ ပါဝင်သည်။ ဥပဒေ စီရင်ပိုင်ခွင့်အရ နိုင်ငံများသည် အခြား တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များမှ အသက် (သို့) ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကြံ့ခိုင်မှုကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း ခံနေရသူများကို ကာကွယ် ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအခွင့်အရေးသည် မဖြစ်မနေ ရရမည့် အခွင့်အရေး မဟုတ်ပေ။ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ လုပ်ရပ်အားလုံးအတွက် နိုင်ငံတော်တွင် တာဝန်မရှိပေ။

အသက် ရှင်သန်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်း၍မူ ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေများကို စည်းကြပ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ ခြိမ်းခြောက်ခံရသူများအတွက် လုပ်ပေးနိုင်သည့် အကာအကွယ် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ အမှု အချို့တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ လူတစ်ဦး၏ လုံခြုံမှု ခံစားခွင့်ကို ဖောက်ဖျက်ကြောင်း တွေ့ရသည် (ဥပမာ ဒယ်လ်ဂါဒို နှင့် ကိုလံဘီယာ၊ ချီကို နှင့် ဇမ်ဘီယာ၊ အိုလို ဘာဟာမုန်ဒီ နှင့် အီကွေတိုးရီးယား ဂီနီ၊ မိုရီကာ နှင့် ဒိုမစ်နီကန် ရီပူဘလစ်၊ ဒိုင်အက်စ် နှင့် အန်ဂိုလာ) (eg, *Delgado Paez v Columbia*, *Chiiko v Zambia*, *Olo Bahamonde v Equatorial Guinea*, *Mojica v Dominican Republic*, or *Dias v Angola*)။

၁၅.၂.၂ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းနိုင်သည့် အကြောင်းအရင်းများ

လွတ်လပ်မှု ထိပါးခြင်းကို တရားဝင် ဖြစ်စေသည့် အကြောင်းအရင်းများကို သတ်မှတ်ရလျှင် လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်း အမျိုးမျိုးကို ကိုးကားရရှိသာမက စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်ကိုလည်း ကိုးကားရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စရပ်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အမှု ဥပဒေမှာ ရှုပ်ထွေးသည်။ တိုင်ကြားမှု တစ်ခုချင်းစီ၏ ထူးခြားသည့် အချက်ပေါ် မူတည်၍လည်း ပြောင်းလဲ သည်။ ဥပဒေကို အခြား စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လုပ်ဆောင် ချက်များမှ တစ်ဆင့် ချဲ့ထွင်ထားသည်။ သို့ရာတွင် "တရားဝင် ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခြင်း"၏ အကျယ် ကို အတိအကျ ဥပဒေဖြင့် စည်းနှောင်နိုင်သည့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက် မရှိသေးပေ။ ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းရန် ဥပဒေ အခြေခံ ရှိရမည်ဟု အသိအမှတ်ပြုထားကြသည့် (*ချာပါရို၊ ခရက်စ်ပို၊ အာရိုယိုနှင့် တောရက်စ် နှင့် ကိုလံဘီယာ နိုင်ငံ (Chaparro, Crespo, Arroyo and Torres v Colombia)*) ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ အမြင်)။ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခြင်းကို အခြား၊ ပို၍ တိကျသော ပြဌာန်းချက် များအား ကိုးကားခြင်းဖြင့် ဖွင့်ဆိုကြသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၁၊ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၇(၇)၊ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် နောက်ဆက်တွဲ ၄ အားလုံးတွင် ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခြင်းကို စာချုပ်ပါ တာဝန်များ မဖြည့်ဆည်းနိုင် သည့်အတွက်၊ အမေရိကတိုက် သဘောတူ စာချုပ်အတိုင်း ညွှန်းရလျှင် "အကြွေးတင်နေသည့် အတွက်" ရှုတ်ချကြသည်။ အခြားသော အခြေအနေများတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အမှု၏ အသွားအလာ၊ အချက်အလက်နှင့် အခြေအနေများ လေ့လာသုံးသပ်ခြင်းအပေါ် မူတည်သည်။ တရားဝင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းနိုင်သည့် အကြောင်းအရင်းများ သတ်မှတ်ခြင်းသည် ပြည်တွင်းဥပဒေ အပေါ် မူတည်နေသည်။ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့များက အခြားသော အခွင့်အရေး (သို့) လွတ်လပ်ခွင့် များ မထိခိုက်ရန် အကြံပေးစောင့်ကြည့်သည့် အခန်းကဏ္ဍကိုသာ ယူထားသည်။

ဥရောပ ကောင်စီက တရားဝင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းနိုင်သည့် အကြောင်းအရင်းများကို အကျယ်ချဲ့ သတ်မှတ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။

(က) အရည်အချင်း ပြည့်ဝသော တရားရုံးမှ အမိန့်ချမှတ်ပြီးနောက် လူတစ်ဦးကို တရားဝင် ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခြင်း

- (ခ) လူတစ်ဦးကို တရားရုံး၏ ဥပဒေအရ ချမှတ်လိုက်သော အမိန့်ကို မလိုက်နာသောကြောင့် (သို့) တရားဥပဒေမှ ပြဋ္ဌာန်းထားသော တာဝန်ကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန် အတွက် ဥပဒေအရ ဖမ်းဆီးခြင်း (သို့) ထိန်းသိမ်းခြင်း
- (ဂ) လူတစ်ဦးသည် ပြစ်မှု ကျူးလွန်ခဲ့သည်ဟု သံသယရှိသောကြောင့် (သို့) ထိုသူကို ပြစ်မှု ကျူးလွန်ခြင်းမှ တားဆီးရန် လိုအပ်သည်ဟု ယူဆသောကြောင့် (သို့) ပြစ်မှု ကျူးလွန်ပြီး နောက် ထွက်ပြေးနေသောကြောင့် ထိုသူကို အရည်အချင်း ပြည့်ဝသော ဥပဒေ အရာရှိမှ စစ်ဆေးနိုင်ရန် ဥပဒေအရ ဖမ်းဆီးခြင်း (သို့) ထိန်းသိမ်းခြင်း
- (ဃ) အသက်မပြည့်သေးသူ တစ်ဦးကို ပညာပေး စောင့်ကြည့် လမ်းညွှန်ရန် ဥပဒေ အမိန့်ဖြင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း (သို့) အရည်အချင်း ပြည့်ဝသော ဥပဒေ အရာရှိမှ ရှေ့မှောက်တွင် စစ်ဆေးခံ နိုင်ရန် ဥပဒေအရ ထိန်းသိမ်းခြင်း
- (င) လူတစ်ဦးကို ကူးစက်တတ်သော ရောဂါများ ဖြန့်ဝေခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် တရားဝင် ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ စိတ်မမှန်သူများ၊ အရက်စွဲနေသူ (သို့) မူးယစ်ဆေးဝါး စွဲနေသူ (သို့) တောင်းရမ်းစားသောက်နေသူများ ကို တရားဝင် ထိန်းသိမ်းခြင်း
- (စ) လူတစ်ဦးကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသို့ တရားမဝင် ဝင်ရောက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် တရားဝင် ဖမ်းဆီးခြင်း (သို့) ထိန်းသိမ်းခြင်း (သို့) မိခင် နိုင်ငံသို့ ပြန်လည် လွှဲပြောင်းပေးရန် အမိန့်ချမှတ်ခံရပြီး သူတစ်ဦးကို တရားဝင် ဖမ်းဆီးခြင်း (သို့) ထိန်းသိမ်းခြင်း

အပိုဒ် ၅(၁) ECHR

ဥပမာ

အေနှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ (A and ors v United Kingdom), လျှောက်လွှာ အမှတ် ၃၄၅၅/၀၅၊ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ၁၉ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၀၉

၂၀၀၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံအစိုးရက ပြည်တွင်းဥပဒေ တစ်ခု ဖြစ်သော အကြမ်းဖက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးနှင့် လုံခြုံရေး ဥပဒေ ၂၀၀၁ ကို ထုတ်ပြန်ရာတွင် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၅ ကို ချိုးဖောက်ခဲ့သည်။ လျှောက်ထားသူ ၁၁ ဦးကို ထိုပြည်တွင်းဥပဒေအရ အကြမ်းဖက်သူဟု သံသယဝင်ပြီး ဗြိတိန်နိုင်ငံကို မြိမ်းခြောက်နိုင်သည်ဟု ယူဆသဖြင့် ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံက ၎င်းတို့အနေဖြင့် ထိုနိုင်ငံခြားသားများကို သူတို့နိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့ခြင်း မပြုနိုင်။ ထိုသို့ ပြန်ပို့ခြင်းက ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃ ကို ချိုးဖောက်ရာကျမည် ဖြစ်သည် (ထိန်းသိမ်းခံရသူများသည် ပြန်ပို့ခံရလျှင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် မတရားဆက်ဆံခံရမှုတို့ ကြုံတွေ့ ရနိုင်သည်။) ထို့ကြောင့် ထိုသူများကို ထိန်းသိမ်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။

“တရားရုံးက နိုင်ငံများမှ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားများကို အကြမ်းဖက်မှုများမှ ကာကွယ်ရန် ရင်ဆိုင်ရသော အခက်အခဲများကို သတိပြုမိပါသည်” (စာပိုဒ် ၁၂၆)။ လျှောက်ထားသူ အများအပြားကို

အချိန် အကန့်အသတ်မရှိ ထိန်းသိမ်းထားခြင်းသည် အပိုဒ် ၅ (လွတ်လပ်မှုကို ထိခိုက်စေခြင်း) ကို ချိုးဖောက်ရာ ကျသည်။ ထိုသူများသည် နိုင်ငံမှ အသက်များကို ခြိမ်းခြောက်မှု ဖြစ်စေသည့် အတွက် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုသည် သင့်တော်သည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း လုပ်ဆောင် ချက်များမှာ ခြိမ်းခြောက်မှုနှင့် ယှဉ်လျှင် အချိုးမညီဟု ဆိုနိုင်သည် (စာပိုဒ် ၁၉၀)။ လျှောက်ထားသူ အများအပြား၏ အပိုဒ် ၅ ပါ အခွင့်အရေးများကို ဖောက်ဖျက်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ သို့သော်ငြား လည်း ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် အကြမ်းဖက်သမားများ၏ ခြိမ်းခြောက်မှုကို ရင်ဆိုင်ရချိန်တွင် ကောင်းစေလိုသည့် စိတ်ဖြင့် လုပ်ဆောင် ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည့်အတွက် နစ်နာကြေး အနည်းငယ်သာ ပေးအပ်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၂၅၃)။

အချို့သော အကြောင်းပြချက်များမှာ သိသားထင်ရှားပြီး အငြင်းပွားဖွယ်ရာ သိပ်မရှိပေ။ တရားရုံးမှ အမိန့် ချမှတ်မှုဖြုပြီး ထိန်းသိမ်းခြင်းကို အငြင်းပွားသူ အနည်းငယ်သာ ရှိမည်။ သို့ရာတွင် ထိန်းသိမ်းသည့် အချိန်ကာလကို မသတ်မှတ်သည့်အခါ ချိုးဖောက်မှု ဖြစ်ပွားနိုင်သည်။ ဥပမာ ဥပဒေနှင့် ညီ၊ မညီ ပုံမှန် ပြန်လည် သုံးသပ်မှု မပြုဘဲ အချိန်အကန့်အသတ်မရှိ ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်း ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ရာကျမည် ဖြစ်သည်။ မည်သည့် အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ဖြစ်စေ စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် မှတ်တမ်းတင်ခြင်း ဆိုင်ရာ အနိမ့်ဆုံး စံနှုန်းများ ရှိရမည် ဖြစ်သည် (ဥပမာ GA Resn 43/173 မည်သည့် ထိန်းသိမ်းရေး (သို့) ထောင်သွင်း အကျဉ်းချခြင်း ပုံစံဖြင့် ထိန်းသိမ်းခံထားရသူကိုမဆို ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ)။

၁၅.၂.၂.၁ အရည်အသွေး ပြည့်မီသော တရားရုံးမှ အမိန့်ချမှတ်မှုနောက် ထိန်းသိမ်းခြင်း

ကမ္ဘာတဝှမ်း ဥပဒေချမှတ်သည့် တရားရုံးများမှ အပြစ်ပေးသည့် အဓိကနည်းလမ်းမှာ ထောင်ဒဏ် ချမှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အမိန့်ချမှတ်မှု အပြီး ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းသည် လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှု ကို ထိပါးရန် အဖြစ်များဆုံးသော နည်းလမ်းဖြစ်သည်။ အဓိက အာရုံစိုက်ရမည့် အချက်မှာ ထိန်းသိမ်းခြင်း၏ တရားဝင်မှုနှင့် အကျဉ်းသားများကို ဆက်ဆံပုံ ဖြစ်သည်။ ထိန်းသိမ်းခြင်းတွင် အမိန့် ချမှတ်ပြီး အယူခံ ဝင်ထားချိန်လည်း ပါဝင်သည် (မွန်နယ်လ်နှင့် မောရစ်(စ်) နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ) (Monnell and Morris v United Kingdom)။ အယူခံအမိန့် စောင့်စားနေချိန် ထိန်းသိမ်း ထားခြင်းသည် နောက်ပိုင်းတွင် ထိုသူကို အယူခံ အမိန့်အရ လွတ်ပေးသည့်တိုင်အောင် အကျိုးဝင် သည် (ဘန်ဟမ် နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ) (Benham v United Kingdom)။

၁၅.၂.၂.၂ နိုင်ငံ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း၊ နိုင်ငံမှ နှင်ထုတ်ခြင်း၊ နေရပ်ပြန်ပို့ခြင်း

နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း တရားစွဲဆိုမှု ပြုလုပ်ခြင်း ချောမွေ့ရန် နိုင်ငံလွှဲပြောင်းပေးခြင်း ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များကို အားထားခြင်းနှင့် ဒုက္ခသည်များနှင့် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံ သူများ များပြားလာသည့် အခြေအနေတွင် ထိုအကြောင်းပြချက်ကြောင့် ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် အခြေအနေများစွာတွင် အသုံးပြုသည်။ နိုင်ငံများက ၎င်းတို့၏ မိတ်ဖက်နိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံ

လွှဲပြောင်းပေးခြင်းဆိုင်ရာ စာချုပ်များ ချုပ်ဆိုထားကြသည်။ သို့ရာတွင် မျိုးစုံသော နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သည်ဟု သံသယဝင်သူများကို နိုင်ငံလွှဲပြောင်းမှု မပြုမီ နိုင်ငံများမှ လိုက်နာရမည့်တာဝန်များ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဥပမာ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တားဆီးရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၃ အရ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို နိုင်ငံ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းမှ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ရာဇဝတ်မှုဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး ဘောင်အပြင်ဘက်တွင်များစွာသော အကြမ်းဖက်မှု၊ လေယာဉ်ပြန်ပေးဆွဲမှုနှင့် ပင်လယ်ဓားပြမှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများ၌ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများကို ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများအား တရားရင်ဆိုင်ရန်အတွက် မိခင်နိုင်ငံသို့ လွှဲပြောင်းပေးရန် ပါရှိသည်။ ထိုအချက်သည် ကျူးလွန်သူအား ဧည့်သည်နိုင်ငံ (သို့) ထိုသူ နိုင်ငံသား ဖြစ်သည့် နိုင်ငံမှ ထိုသူကို တရားစွဲဆိုရန် မဆုံးဖြတ်သရွေ့ အကျိုးဝင်သည်။ ရောမ သဘောတူ စာချုပ်အရ တည်ထောင်ထားသည့် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးကမူ နိုင်ငံများကို လူတစ်ဦး တစ်ယောက်အား နိုင်ငံတကာ တရားရုံးသို့ မလွှဲပြောင်းမီ ဖမ်းဆီးပေးရန် လိုအပ်သည် (အပိုဒ် ၅၉)။ ထိုအချက် (နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးသို့ လွှဲပြောင်းပေးမှု မပြုမီ ထိန်းသိမ်းထားခြင်း)က ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းရန် တရားဝင်သည့် အကြောင်းအရာ နောက်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

ဥပမာ
သင့်တော်သော ဗီဇာမရှိဘဲ လေ့ဖြင့် (လေကြောင်းဖြင့်) ကမ်းကပ်ရန် ကြိုးပမ်းကြသူများကို တိုက်ဖျက်ရန် သြစတြေးလျားနိုင်ငံတွင် ကမ်းလွန် စစ်ဆေးရေး စခန်းများ ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ သြစတြေးလျား နိုင်ငံသို့ ဝင်ရောက်ရန် ကြိုးပမ်းသူများကို ထိန်းသိမ်း၍ ၎င်းတို့၏ လျှောက်လဲချက်များကို စစ်ဆေးနေစဉ် အတွင်း မန်းနက်စ်ကျွန်း (ပါပူဝါ နယူးဂီနီ နိုင်ငံ) သို့မဟုတ် နာအူရူတွင် လွှဲပြောင်းထားရှိသည်။ လျှောက်လဲချက် အောင်မြင်ပါက အဆိုပါပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုကျွန်းတွင် (သြစတြေးလျားတွင် မဟုတ်) အခြေချ နေထိုင်နိုင်သည် (သို့) တတိယနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံသို့ အခြေချ ရန် လွှဲပြောင်းပေးသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် မော့စ် အစီရင်ခံစာက နာအူရူရှိ ထိန်းသိမ်းရေး စခန်း တွင် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံသူများ ကြုံတွေ့နေရသည့် အခြေအနေများကို ဝေဖန် ထောက်ပြ ခဲ့သည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိပါးနှောင့်ယှက်မှုများနှင့် ကလေးများကို မတရားပြုမှုများမှာ အထူး စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။

အခြေအနေ အများအပြားတွင် ဆုံးဖြတ်ချက် စောင့်ဆိုင်းနေသော နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံသူများကို ထိန်းသိမ်းရန် (သို့) နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံသူ ဖြစ်လာမည့်သူများ ဝင်ရောက်ခြင်းကို တားဆီးရန် အစိုးရများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို ပြည်တွင်း တရားရုံးများမှ ရှုတ်ချကြသည်။ နိုင်ငံလွှဲပြောင်း ပေးခြင်းဖြစ်စေ (သို့) နေရပ်ပြန်ပို့ခြင်းဖြစ်စေ တူညီသော စည်းမျဉ်းများ အသုံးပြုရသည်။ နိုင်ငံတော်မှ ပြန်ပို့ခြင်း (သို့) နိုင်ငံလွှဲပြောင်းပေးခြင်း လုပ်နိုင်ရန် စစ်ဆေးမေးမြန်း ခံရသူကို ထွက်မပြေးစေရန် ထိန်းသိမ်းထားရသည်။ မှတ်သားသင့်သည့် အချက်မှာ ဒုက္ခသည်များနှင့် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံသူများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် ၁၉၅၁ ဒုက္ခသည်များ အခြေအနေဆိုင်ရာ ဂျနီဗာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၆၇ နောက်ဆက်တွဲနှင့် အာဖရိကတိုက်ရှိ ဒုက္ခသည်များ၏ အထူးရှုထောင့် ဆိုင်ရာ OAU သဘောတူစာချုပ် အပါအဝင် အထူးစာချုပ်စာတမ်းများ ပါဝင်သည်။

၁၅.၂.၂.၃ အသက်မပြည့်သေးသူများ

ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၃၇ အရ ကလေး သူငယ်များကို ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် ဥပဒေနှင့် အညီ ဖြစ်လျှင် ထိုသူများ၏ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါး စေနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် လွတ်လပ်မှု ထိပါးခြင်းကို နောက်ဆုံး အခြေအနေမှသာ အသုံးပြုရန်နှင့် တတ်နိုင်သမျှ တိုတောင်းသော အချိန်သာထားရန် ဆိုထားသည်။ ကလေးများသည်လည်း ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သည်ဟု သံသယဝင်ခံရပါက ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးခံရမည် ဖြစ်သည်။ များစွာသော အခြေအနေများတွင် အသက်မပြည့်သေးသူများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် မိဘများ၏ အခွင့်အရေးနှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် နိုင်ငံတော်မှ မိဘများ ၏ အခွင့်အရေးများကို တရားဥပဒေနှင့် အညီ အသုံးပြုနိုင်ရန်နှင့် ကလေးငယ်ကို မထိခိုက်စေရန် အာမခံပေးရသည် (နယ်လ်ဆင် နှင့် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံ) (Nielsen v Denmark)။

၁၅.၂.၂.၄ နေရပ်ဒေသတစ်ခုတွင် ပြောင်းရွှေ့ခွင့်မရှိဘဲ နေထိုင်ရန် အမိန့်

လွတ်လပ်မှု ခံစားခွင့်တွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာ ရွှေ့ပြောင်းခွင့်လည်း ပါရှိသည်။ ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ခြင်းကို ရည်မှန်းချက်အောင်မြင်ရန် လုံးဝ လိုအပ်မှသာအသုံးပြုရမည် ဖြစ်သည်။ မီလန် တရားရုံးမှ မာဖီးယား ဂိုဏ်းဝင်ဟု သံသယဝင်သူတစ်ဦးကို နေရပ်ဒေသ ပြောင်းရွှေ့ခွင့် မရှိဘဲ နေထိုင်ရန် အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သောကြောင့် အီတလီနိုင်ငံသည် ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ လျှောက်ထားသူသည် အချိန် အပိုင်းအခြား တစ်ခုအထိ အာဆင်နာရာကျွန်း၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုတွင်သာ နေထိုင်ရန်၊ ညမထွက်ရ အမိန့်လိုက်နာရန်နှင့် ရဲများထံသို့ နေ့စဉ် သတင်းပို့ရန် အမိန့်ချမှတ်ခြင်း ခံရသည်။ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ က လွတ်လပ်မှု ထိပါးခြင်း နှင့် လွတ်လပ်မှုကို ကန့်သတ်ထားခြင်းတို့အကြား ခြားနားခြင်းသည် "ဒီဂရီ တစ်ခု (သို့) ပြင်းထန်မှု အဆင့် တစ်ခုသာ ကွာခြားပြီး သဘောတရား (သို့) အနစ်သာရ အရ ကွာခြားခြင်း မရှိ" ဟု ဆုံးဖြတ် ခဲ့သည် (ဂူဇတ်ဒီ နှင့် အီတလီ နိုင်ငံ) (Guzzardi v Italy) စာပိုဒ် ၉၃။

၁၅.၂.၂.၅ ဆေးပညာဆိုင်ရာ အကြောင်းပြချက်များကြောင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း

လူတစ်ဦးကို ၎င်း၏ အကျိုးအတွက် (သို့) ကျန်ရှိနေသော လူဦးရေတစ်ခုလုံး အကျိုးအတွက် ထိန်းသိမ်းထားခြင်းသည် တရားဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် ရောဂါပြန့်ပွားခြင်းကို ကာကွယ်ရန် ကူးစက် မှု မြင့်မားသော ရောဂါ ဖြစ်ပွားနေသူတစ်ဦးကို ထိန်းသိမ်းထားခြင်းသည် တရားဝင်သည်။ အလား တူ လူတစ်ဦးကို ပြဿနာဖြစ်ပွားခြင်းမှကာကွယ်ရန် စိတ်ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ ထိန်းသိမ်း ထားခြင်းသည်လည်း တရားဝင်သည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် လူတစ်ဦးကို မထိန်း

သိမ်းမီ သင့်တော်သော လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်များအားလုံး လုပ်ဆောင်ရမည် ဖြစ်သည်။ *အေ နှင့် နယူးဇီလန် နိုင်ငံ (A v New Zealand)* အမှုတွင် လျှောက်ထားသူကို စိတ်ကျန်းမာရေး ဥပဒေအရ ၁၉၈၄ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၃ ခုနှစ်အထိ ထိန်းသိမ်းထားခြင်းသည် သဘောတူစာချုပ် (အပိုဒ် ၉)ကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း မရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လျှောက်ထားသူတွင် ရန်လိုပြီး ခြိမ်းခြောက် တတ်သော အပြုအမူ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ စိတ်ရောဂါကု ဆရာဝန် သုံးဦး၏ အကြံပြုချက်အရချုပ်ထားရန် အမိန့်ကို ဥပဒေနှင့်အညီ ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး အချိန်မှန် ပြန်လည်သုံးသပ် ခြင်းများ ပြုခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၇.၂)။ ထို့ကြောင့် ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သည်။

၁၅.၂.၂.၆ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သည်ဟု သံသယရှိသောကြောင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း

အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းရန် နိုင်ငံတော် တာဝန်ရှိသူများမှ သံသယရှိသူများကို ထိန်းသိမ်းနိုင်သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းသည် နောက်ထပ် ရာဇဝတ်မှုများ ကျူးလွန်ခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် (သို့) ထွက်ပြေးခြင်းကို တားဆီးရန် (သို့) သက်သေအချက်အလက် များ (သို့) မျက်မြင်သက်သေများကို အနှောင့်အယှက်ပြုခြင်းမှ တားဆီးရန် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့် အရေး ဥပဒေတွင် ထိုသို့သော ထိန်းသိမ်းမှုများကို လိုအပ်မှသာ အသုံးပြုရန်နှင့် စွပ်စွဲခံရသူသည် သတ်မှတ်ထားသော ဥပဒေ တရားရုံးတွင် သတ်မှတ်ထားချိန်၌ လာရောက်မည်ဟု သေချာပါက ထိုသူကို လွှတ်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး ဥပဒေ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ အပိုဒ် ၆၀ တွင် တရားရင်ဆိုင်နေစဉ် အချိန်အတွင်း အခြေအနေ ပေါ် မူတည်၍ လွှတ်ပေးနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

ထိုအခြေအနေများတွင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားခြင်းကို အကြောင်းပြရန် သက်သေအထောက် အထား ပြည့်ပြည့်စုံစုံ လိုအပ်ပေမည်။ သင့်လျော်သော သက်သေမရှိဘဲ ဖမ်းဆီးထားခြင်းက တရားမဝင် ဖမ်းဆီးထားခြင်း ဖြစ်စေသည်။ *လူကာနော့ဗ် နှင့် ဘူဂေးလ်ရီးယား နိုင်ငံ (Loukanov v Bulgaria)* အမှုတွင် ဥရောပ တရားရုံးက ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်းကို ရန်ပုံငွေ အလွဲသုံးစားပြု သည်ဟု သံသယရှိသောကြောင့် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားခြင်းသည် တရားမဝင်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လျှောက်ထားသူ၏ လုပ်ရပ်သည် ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သည်ဟု သက်သေမရှိသောကြောင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများနှင့် ကိုက်ညီသည်ဟု ဆိုနိုင်ရန် လိုအပ်သော လုပ်ငန်းစဉ် ဆိုင်ရာ အာမခံချက်များ မရှိသည်ကများသည်။ နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်သည်ဟု သံသယ ဝင်သောကြောင့် ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၄ ကို ဖောက်ဖျက်ရာကျသည်ဟု *အာချူသန် နှင့် နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အဖွဲ့ နှင့် မာလာဘီနိုင်ငံ* အမှုတွင် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

၁၅.၂.၃ လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ အာမခံချက်များ

လူများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးခြင်းသည် အချို့ အမှုများတွင် တရားဝင်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေက လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးနိုင်သည့် အခြေအနေများကို ပြဋ္ဌာန်းထားရှိသောမက လူတစ်ဦးကို နိုင်ငံတော်၏ အာဏာ အလွဲသုံးစားပြုခြင်း မှ ကာကွယ်ပေးနိုင်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ အာမခံချက်များကိုပါ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ် ဆိုင်ရာ အာမခံချက်များကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

၁၅.၂.၃.၁ ထိန်းသိမ်းခြင်း တရားဝင်၊ မဝင်ကို ချက်ခြင်းဆုံးဖြတ်ခြင်း

မည်သည့် ထိန်းသိမ်းခံရသူကိုမဆို ထိန်းသိမ်းခြင်း အကြောင်းအရင်းကို ချက်ချင်း အသိပေးရမည်။ ဤအချက်သည် အချို့သော ရှုထောင့်များတွင် စွပ်စွဲခံရသူကို မှုတသော တရားစီရင်မှု၏ ပြဋ္ဌာန်းချက် များအရ တင်ထားသော စွဲချက်များကို ချက်ခြင်း အသိပေးခံရပိုင်ခွင့် ရှိသည်ဟူသော အချက်နှင့်ဆင်တူသည်။ ထိန်းသိမ်းခံရသူတွင် အရည်အချင်းပြည့်ဝသော ဥပဒေရေးရာ အာဏာ ပိုင်မှ အတည်ပြု သည့် ထိန်းသိမ်းခံရသည့် အချိန်ကာလ တရားဝင်မှုကို သိရှိပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့ကိုချိုးဖောက်ခြင်းအား ကျိုးကြောင်းပြ ဆင်ခြေပေးနိုင်သည့်တိုင်အောင် ထိန်းသိမ်းခြင်း၏ တရားဝင်မှုကို ဆုံးဖြတ်ရသည်။ အချိန်အနည်းငယ်ကြာ ထိန်းသိမ်းထားခြင်းကို ကျိုးကြောင်းပြနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် တရားရုံးမှ အတည်ပြုမှု မရှိဘဲ အချိန်အကန့်အသတ်မဲ့ ထိန်းသိမ်းထားခြင်းကိုမူ ကျိုးကြောင်းပြနိုင်ခြင်း မရှိပေ။

ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းကို တရားရုံးမှ လေ့လာရန် လိုအပ်သည်ဟူသည့် အချက်ကို ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၉(၃) တွင် လည်းကောင်း၊ ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၅(၃) တွင်လည်းကောင်း၊ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၇(၅) တွင်လည်းကောင်း ပြဋ္ဌာန်း ထားသည်။ ထိန်းသိမ်းခံရသူများကို တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့ ရှေ့မှောက်သို့ ချက်ခြင်း ခေါ်ဆောင်လာရမည် ဖြစ်ပြီး သင့်တော်သော အချိန်အတွင်း တရားစီရင်ခံရမည် ဖြစ်သည်။

ဥပမာ
ဖီးလက်စ်ထရီ နှင့် ဘိုလစ်ဗီးယား (Fillastre v Bolivia) (336/1988) UN Doc CCPR/C/43/D/336/1988

၆.၅ အပိုဒ် ၉၊ စာပိုဒ် ၃ အရ ရာဇဝတ်မှု စွဲချက်ဖြင့် ဖမ်းဆီး (သို့) ထိန်းသိမ်းခံရသူ မည်သူမဆို “သင့်လျော်သော အချိန်အတွင်း တရားရုံးတွင် စစ်ဆေးခံခွင့်” ရှိရမည်။ သင့်လျော်သော အချိန်ဆိုသည်မှာ အမှုတစ်ခုစီအတွက် စစ်ဆေးမှုနှင့်ဆိုင်သည်။ နိုင်ငံတော်မှ တရားစီရင်ရေး၏ စီမံခန့်ခွဲရေး အတွက် သင့်လျော်သော ငွေကြေးဆိုင်ရာ ခွဲဝေမှု မပေးခြင်းကြောင့် ရာဇဝတ်မှုများ စီရင်ချက်ချရာတွင် အချိန်ကြာနေရသည်ဟူသည့် အချက်က ဆင်ခြေပေး၍ ရသော အချက် မဟုတ်

ပေ။ လက်ရှိအမှုတွင် နှစ်နာသူကို ဖမ်းဆီးပြီး လေးနှစ်ကျော်ကြာသည့်တိုင် ပထမအကြိမ် ဆုံးဖြတ်ချက်ပင် ချမှတ်ခဲ့ခြင်းမရှိဟု ကော်မတီကသိရသည်။ သက်သေများ စုဆောင်းနေခြင်းဟု သည့်အကြောင်းပြချက်မှာ ယခုလောက်ကြာမြင့်နေသည့် ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်ခြင်း မရှိပေ။ ယခုအမှုတွင် သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၉၊ စာပိုဒ် ၃ ချိုးဖောက်သည်ဟု ကော်မတီက ဆုံးဖြတ်သည်။

၁၅.၂.၃.၂ တရားစီရင်မှု စောင့်ဆိုင်းနေစဉ် လွှတ်ပေးခြင်း

လူတစ်ဦးကို တရားစီရင်မှု စောင့်ဆိုင်းနေစဉ် လွှတ်ပေးထားရမည်ဟု ယူဆကြသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ရုံးတင်စစ်ဆေးမှု စောင့်ဆိုင်းနေစဉ် အခြေအနေများအရ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရမည်ဆိုပါက တရားရုံးက အတည်ပြုပေးသည်။ စွပ်စွဲခံထားရသူမှ တရားရင်ဆိုင်ရန် ပြန်လာမည်ဟု အာမခံနိုင်ရန် ထိုသို့ လွှတ်ပေးထားခြင်းတွင် ကန့်သတ်ချက်များ (အာမခံ) ရှိနိုင်သည်။

၁၅.၂.၃.၃ ထိန်းသိမ်းခြင်း တရားဝင်၊မဝင်ကို ပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်း

အရည်အသွေးပြည့်ဝသော တရားရုံးမှ အမိန့်ချမှတ်မှု အပြီးတွင် ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် တရားဝင်အပြစ်ပေးမှု ပုံစံ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိန်းသိမ်းခြင်းတွင် အချိန်ကာလ သတ်မှတ် ထားရမည်။ အချိန်အကန့်အသတ်မရှိ ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် တရားဝင် ဖြစ်နိုင်သော်လည်း ထိုထိန်းသိမ်းမှု ဆက်လက် တရားဝင်ခြင်းရှိ၊ မရှိဆိုသည့် အချက်မှာ တရားရုံးမှ ပြန်လည် သုံးသပ်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်သည် အခြေအနေအားလုံးတွင် အကျိုးဝင်သည်။ ဤအချက်သည် လူတစ်ဦးကို စိတ်ကျန်းမာရေး အခြေအနေအရ ထိန်းသိမ်းထားပါက ပို၍ အရေးကြီးသည်။ သင့်တော်သော အာဏာပိုင်က ထိန်းသိမ်းရေးသည် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်နေဆဲ ဖြစ်ကြောင်း အကြောင်းပြနိုင်ရန် လက်ရှိ ဖြစ်ပွားနေသော အခြေအနေများကို စစ်ဆေးရမည် ဖြစ်သည်။

၁၅.၂.၃.၄ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှု မရှိသော ထိန်းသိမ်းမှု အတွက် လျော်ကြေးပေးခြင်း

လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှု၏ အရေးပါပုံကို နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ အသိအမှတ်ပြု ထားလေရာ လွတ်လပ်မှုကို တရားမဝင် ထိခိုက်ခံရသူများကို လျော်ကြေးပေးရသည့်အချက်မှာ အံ့ဩစရာ မရှိပေ။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီမှ နိုင်ငံများကို တရားမဝင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမှုမှ နှစ်နာသူများကို လျော်ကြေးပေးရန် မကြာခဏ အမိန့်ချမှတ်လေ့ရှိသည်။ ဥပမာ *ချက်ပလင် နှင့် ဂျမေကာနိုင်ငံ (Chaplin v Jamaica)* အမှုတွင် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၀(၁) ကို ဖောက်ဖျက်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံတော်သည် လျော်ကြေး အပါအဝင် ထိရောက်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ပေးရမည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် နိုင်ငံတော်မှ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီကို ၎င်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ပတ်သက်သော အချက်အလက်များ တင်ပြရန် အချိန် (၃) လခန့် ပေးသည်။ ၁၉၇၀ နှင့် ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှု

အမြောက်အမြားတွင် ဥရုဂွေးနိုင်ငံကို တရားမဝင်နည်းလမ်းဖြင့် လွတ်လပ်မှု ထိပါးခံခဲ့ရသူများကို ကုစားပေးမှုများ ပြုရန် တောင်းဆိုခဲ့သည် (ဥပမာ ဗယ်လ်ကာဒိုနှင့် ဥရုဂွေး နိုင်ငံ (Valcado v Uruguay) နှင့် ဒီဘက်ဇ်ဇာနို၊ အမ်ဘာရိုဆီနို၊ ဒီမာဆီရာနှင့် မာဆီရာ နှင့် ဥရုဂွေး နိုင်ငံ (de Bazzano, Ambrosini, de Massera and Massera v Uruguay) အမှုများကို ကြည့်ပါ)။

၁၅.၂.၃.၅ အကျဉ်းသားများကို ဆက်ဆံပုံ အခြေအနေများနှင့် ဆက်စပ်ပုံ

ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အဓိက အသုံးပြုသည့် နေရာမှာ အကျဉ်းသားများကို ဆက်ဆံပုံနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးမှ အကျဉ်းသားများကို ဆက်ဆံပုံနှင့် ပတ်သက်ပြီး ထိုသူသည် မည်သည့် ပြစ်မှု ကျူးလွန်ခဲ့သူ ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတော်သည် မည်သည့် စီးပွားရေး အခြေအနေ ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ လိုက်နာရမည့် အနိမ့်ဆုံး အခြေအနေများကို သတ်မှတ် ထားသည်။ လူတစ်ဦး၏ လုံခြုံမှု ခံစားခွင့်သည် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့များကို ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ချမှတ်ရာ ၌ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများ (အခန်း ၁၄ တွင် ဆွေးနွေး ထားသည်) ကဲ့သို့သော အသက်အန္တရာယ် ခြိမ်းခြောက်မှု နည်းသည့် ဆက်ဆံမှုများကိုပါ ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန် အထောက်အကူပေးသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ အထွေထွေ မှတ်ချက် အမှတ် ၉ တွင် ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများသည် လူဆန်သော ဆက်ဆံမှုရရှိခွင့်နှင့် ထိုသူများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားခံပိုင်ခွင့်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကော်မတီ၏ အမြင်ကို အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။ ဥပမာ ဆိုးသွမ်းလူငယ်များကို လူကြီးများ နှင့် ခွဲခြား ထိန်းသိမ်းထားရမည် (ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၃၇(ဂ) ကိုလည်း ကြည့်ပါ)။ အမိန့်ချမှတ်ခံရပြီးသော ရာဇဝတ်သားကို အမိန့်ချမှတ် မခံရ သေးသူများနှင့် ခွဲခြား ထိန်းသိမ်းထားရမည် (စာပိုဒ် ၆ နှင့် ၈)။ အမှုစစ်နေစဉ် ထိန်းသိမ်း ထားသူများနှင့် အမှုစစ် အမိန့်ချမှတ် ခံရပြီးသူများကို ခွဲခြားထားခြင်းသည် သံသယရှိသူများသည် အပြစ်ကင်းစင်သူများ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ခံယူနိုင်ခွင့်ကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် လိုအပ်သည်။

ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများကို အမြဲတမ်း လူသားဆန်စွာ ဆက်ဆံရမည် ဖြစ်သည်။ အသက် မပြည့်သေးသူများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် ထိုသူများကို ပြန်လည်ထူထောင်ပေးရန် ရည်ရွယ်၍ လုပ်သင့်သည်။ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေး မှုများ ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မချိုးဖောက်သင့်ပေ။ *ပါကန်နီ နှင့် ဟန်ဂေရီ နိုင်ငံ (Parkanyi v Hungary)* အမှုတွင် လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက ဟန်ဂေရီနိုင်ငံသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၀ ကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ စာရေးသား တိုင်ကြားသူသည် အကျဉ်းသားတစ်ဦး ဖြစ်ပြီး တစ်ရက်လျှင် ငါးမိနစ်သာ လေ့ကျင့်ခန်း လုပ်ရန်နှင့် ကိုယ်လက်သန့်စင်ရန် အချိန်ပေးခံရသောကြောင့် ဖြစ် သည်။ ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများ အားလုံးသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝ အကာ အကွယ် ရသင့်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသူများတွင်လည်း ဂုဏ်သိက္ခာရှိခွင့်၊ လူဆန်စွာ ဆက်ဆံ

ခံရခွင့်၊ ဥပဒေရေးရာ အကြံဉာဏ်များ ရယူနိုင်ခွင့်နှင့် စာပေး စာယူ ပြုနိုင်ခွင့်တို့ရှိသည်။ ထိုကိစ္စရပ် အများစုကို ဤစာအုပ်တွင် သက်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများ လေ့လာသည့်အခါ ထည့်သွင်း ဆွေးနွေးထားပါသည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့များမှ ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများသို့ ကွင်းဆင်း လေ့လာခြင်းများပြုကာ ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများ၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှု ခံစားခွင့်တို့ လျော့ပါးနေခြင်း ရှိမရှိနှင့် ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများအား ဆက်ဆံပုံကို အကဲဖြတ်ရန်၊ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှုနှင့် အခြားရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်ငယ်စေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ် ပေးမှုများ ရှိမရှိ စစ်ဆေးကြသည်။

၁၅.၂.၂.၆ လက်စဖျောက်ခံခြင်းနှင့် ဆက်စပ်ပုံ

ထိန်းသိမ်းခံရခြင်း ဥပမာများတွင် ကြုံတွေ့ရသည့် ပြဿနာ တစ်ခုမှာ လက်စဖျောက်ခံလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (အခန်း ၁၃နှင့် ၁၄တွင် ရှုပါ)။ ထိုပြဿနာကို တိုက်ဖျက်နိုင်ရန် ၁၉၉၄ လူများကို လက်စဖျောက်ခြင်း ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၁ တွင် နိုင်ငံများကို ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားသူများအား စာရင်းပြုစု ထားရှိရန် လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ အခြေအနေကို နည်းလမ်းတကျ ဖြစ်စေခြင်းက အများပြည်သူ ကြည့်ရှုနိုင်သည့် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ စာရင်း ရရှိနေစေပြီး လက်စဖျောက်ခံခြင်းကို တားဆီးနိုင်သည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခြင်းကို တရားရုံးများ၊ ရဲများ၊ ထောင်စာရင်းများအရ မှတ်တမ်းတင်ထားကြသည်။ ထိုကဲ့ သို့သော အလေ့အကျင့်များကို အားပေးရမည် ဖြစ်သည်။

လူများအားလုံးကို လက်စဖျောက်ခံခြင်းမှ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် တွင်လည်း ဆင်တူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်မျိုးကို တွေ့ရသည်။ အပိုဒ် ၁၇ တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထား သော နိုင်ငံများသည် လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးနိုင်သည့် အခြေအနေများကို သတ်မှတ်ထားသော ဥပဒေကို ထုတ်ပြန်ရန်၊ မည်သူက လွတ်လပ်မှု ထိပါးခြင်းကို ခွင့်ပြုနိုင်သည်ကို သတ်မှတ်ရန်၊ လူများကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြု စောင့်ကြည့်နေသော (လျှို့ဝှက် မဟုတ်သော) နေရာများတွင် သာ ထားရှိရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများ စာရင်းကို ပြုစုထိန်းသိမ်းထားရန် ပါရှိသည်။ မှတ်တမ်း တင်ခြင်းတွင် ထိန်းသိမ်းခံရသူ၏ အမည်၊ ထိန်းသိမ်းခွဲသော/လွတ်ပေးလိုက်သော နေ့စွဲ၊ အချိန်နှင့် နေရာ၊ ထိန်းသိမ်းမှုကို ခွင့်ပြုလိုက်သော အဖွဲ့အစည်း၏ အသေးစိတ် အချက်အလက် များ၊ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးရသည့် အကြောင်းအရင်း၊ ထိန်းသိမ်းခံရသူ၏ ကျန်းမာရေး၊ ထိန်းသိမ်း ထားစဉ်အတွင်း သေဆုံးသွားပါက ထိုသူသေဆုံးမှု ဖြစ်ပွားစေသောအခြေအနေ အပြည့်အစုံတို့ကို မှတ်တမ်းတင် ရမည်။

၁၅.၂.၄ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ခြွင်းချက်အဖြစ် ထားရှိခြင်း

ပြည်တွင်း အကွဲအပြားများ ဖြစ်ပွားချိန်နှင့် အကြမ်းဖက်မှုအဖြစ် သံသယရှိချိန်များတွင် နိုင်ငံများမှ ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ခြွင်းချက်အဖြစ် ထားရှိရန် ကြိုးပမ်းလာကြသည်။

ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းကို နိုင်ငံတော်နှင့် လူထု၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ထိခိုက်စေမည့် ခြိမ်းခြောက်မှုများကို တားဆီးရန်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။ ထိုသို့ ခြွင်းချက်များ ထားခြင်းကို စာချုပ် စာတမ်းများပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အညီ သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များထံသို့ အကြောင်းကြားရန် လိုအပ်ပေမည်။

၁၅.၃ နိဂုံး

လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှု ခံစားခွင့်တို့၏ အရေးပါပုံကို ထောက်ရှုလျှင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် ကျွန်ုပ်တို့ကို တားမြစ်ခြင်းမှာ ရှောင်လွှဲမရသည့် အချက် ဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ အစေအပါးအဖြစ် ထားရှိခြင်း၊ လူကုန်ကူးခြင်း စသည့် လုပ်ရပ်များမှာ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်း စေသော လုပ်ရပ်များဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုလုပ်ရပ်များမှာ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာဆိုင်ရာ သဘော တရားအပေါ် ကျိန်စာများသဖွယ် ရှိနေသည်။ ထိုနောက်ခံအရ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ သည် လွတ်လပ်မှု ထိပါး စေခြင်းအား အရေးတယူပြု ချဉ်းကပ်ရန် လိုအပ်သည်။

အခြား လွတ်လပ်မှု ထိပါးစေခြင်းများကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် အညီဖြစ်စေရန် ထိန်းသိမ်းခြင်း သည် ဥပဒေမှ ဖော်ပြထားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ (တရားဝင် ရည်ရွယ်ချက် အတွက် ဖြစ်ရ မည်၊ အယူခံဝင်ပါက ပြန်လည် သုံးသပ်ရမည်) နှင့် ကိုက်ညီရမည်။ ဆက်လက်ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်း ထားခြင်းကို ပုံမှန် ပြန်လည် သုံးသပ်ရမည်။ ထိန်းသိမ်းထားစဉ်အတွင်း ထိန်းသိမ်းခံရသူများ၏ လုံခြုံရေးကို လေးစားမှု ရှိရမည်။ ဥပဒေ ရေးရာ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အခြားသူများကိုလည်း လက်လှမ်းမီခွင့် ရှိရမည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှု (သို့) အပြစ်ပေးမှုများမှလည်း ကင်းဝေးခွင့် ရရမည် ဖြစ်သည်။

အမှုတွဲများ

.....

A v New Zealand, UN Doc CCPR/C/66/D/754/1997 (1999).

A and ors v United Kingdom, Application 3455/05, European Court of Human Rights Judgment 19 February 2009.

Achuthan and Amnesty International v Malawi, Nos 64/92, 68/92 and 78/92, 7th AAR, Annex.

Amuur v France, ECHR 1996, Vol 1996-III, No 11.

Benham v United Kingdom, ECHR 1996, Vol 1996-III, No 10.

CN v UK, Applcn 4239/08, European Court of Human Rights, judgment 13 November 2012.

Chaparro, Crespo, Arroyo and Torres v Colombia, UN Doc CCPR/C/60/D/612/1995 (1997).

Chaplin v Jamaica, UN Doc CCPR/C/55/D/596/1994 (1995).

Chiiko v Zambia, UN Doc CCPR/C/48/D/314/1988 (1993).

De Bazzano, Ambrosini, de Massera and Massera v Uruguay, UN Doc CCPR/C/7/D/5/1977 (1979).

Delgado Paex v Columbia, UN Doc CCPR/C/39/D/195/1985 (1990).

Dias v Angola, UN Doc CCPR/C/39/D/711/1996 (2000).

Fillastre v Bolivia (336/1988) UN Doc CCPR/C/43/D/336/1988.

Guzzardi v Italy, Ser. A, No 39 (1980).

Loukanov v Bulgaria, ECHR 1997, Vol 1997-II, No 34.

Mojica v Dominican Republic, UN Doc CCPR/C/51/D/449/1991 (1994).

Monnell and Morris v United Kingdom, Ser A, No 115 (1987).

Nielsen v Denmark, Ser. A, No 144 (1988).

Olo Bahamonde v Equatorial Guinea, UN Doc CCPR/C/49/D/468/1991 (1993).

Parkanyi v Hungary, UN Doc CCPR/C/45/D/410/1990 (1992).

Rantsev v Cyprus and Russia, Application 25965/04, ECtHR (2010).

Schmidt v Germany, Ser A, No 291-B (1994).

Siliadin v France, Applcn 73316/01, European Court of Human Rights, judgment 26 July 2005.

Valcada v Uruguay, UN Doc CCPR/C/8/D/9/1977 (1979).

Van der Mussele v Belgium, Ser A, No 70 (1983).

Van Droogenbroeck v Belgium, Ser A, No 44 (1982).

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

---

*Allain, J, *Slavery in International Law: Of Human Exploitation and Trafficking* (Leiden: Martinus Nijhoff, 2012).

Clark, D, and McCoy, G, *The Most Fundamental Right: Habeas Corpus in the Commonwealth* (Oxford: Oxford University Press, 2000).

Drew, S, *Human Trafficking – Human Rights: Law and Practice* (London: Legal Action Group, 2009).

Farrior, S, 'The international law on trafficking in women and children for prostitution: Making it live up to its potential' (1997) 10 Harvard Human Rights Journal 213.

Gallagher, A, 'Human rights and the new UN Protocols on trafficking and migrant smuggling: A preliminary analysis' (2001) 23(4) Human Rights Quarterly 975-1004.

Gallagher, A, *The International Law of Human Trafficking* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012).

Kock, IE, 'Social rights as components in the civil right to personal liberty: Another step forward in the integrated human rights approach' (2002)20(1) Netherlands Quarterly of Human Rights 29-51.

*Lassen, N, 'Article 4' in G Alfredsson and A Eide (eds), *The Universal Declaration of Human Rights: A Common Standard of Achievement* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1999) 103-19.

*Morgan, R, and Evans, MD, *Protecting Prisoners: The Standards of the European Committee for the Prevention of Torture in the Context* (Oxford: Oxford University Press, 1999).

Niemi-Kiesilainen, J, 'Article 9' in G Alfredsson and A Eide (eds), *The Universal Declaration of Human Rights: A Common Standard of Achievement* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1999).

Nowak, M, 'Civil and political rights' in J Symonides (ed), *Human Rights: Concepts and Standards* (Aldershot: Dartmouth, 2000) 69-107.

Office of the High Commissioner for Human Rights, *Fact Sheet No 14: Contemporary*

Forms of Slavery (Geneva: OHCHR, 1996).

Quirk, J, 'The anti-slavery project: Linking the historical and contemporary' (2006) 28(3) Human Rights Quarterly 565-98.

United Nations, *Study on the Right of Everyone to be Free from Arbitrary Arrest, Detention and Exile* (New York: UN Publication, 1965).

United Nations Human Rights Committee General Comments Nos 8,9 and 21, reprinted in UN Doc HRI/GEN/1/Rev.9 (Vol 1).

Websites

---

www.ilo.org – The International Labour Organization.

www.ilo.org/public/English/standards/ipecc/index.htm – The International Programme on the Elimination of Child Labour.

www.interpol.int/Public/THB/default.asp – INTERPOL Children and Human Trafficking.

www.unicef.org – UNICEF.

www2.ohchr.org/English/issues/children/rapporteur/index.htm – special rapporteur of the Commission on Human Rights on the sale of children, child prostitution, and child pornography.

www.antislavery.org – NGO focusing on eliminating slavery and analogous practices.

www.ohchr.org/EN/Issues/Trafficking/Pages/TraffickingIndex.aspx – special rapporteur on trafficking in persons, especially women and children.

(၁၆) ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူရည်တူ ရှိခြင်း၊ မျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်

လူတိုင်းသည် ဥပဒေ ရှေ့မှောက်၌ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖြစ် နေရာတိုင်းတွင် အသိအမှတ်ပြုခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ လူသားတိုင်းသည် ဥပဒေ ရှေ့မှောက်၌ တန်းတူဖြစ်ကြသည်။ လူတိုင်းသည် ၎င်း၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များကို အဆုံးအဖြတ် ခံရာတွင်လည်းကောင်း၊ ၎င်းအပေါ် ပြစ်မှုကြောင်း အရ စွပ်စွဲချက်ကို အဆုံးအဖြတ်ခံရာတွင်လည်းကောင်း လွတ်လပ်၍ ဘက်လိုက်မှုမရှိသော တရားရုံးတစ်ရပ်က အများပြည်သူရှေ့မှောက်တွင် တရားမျှတစွာ ကြားနာစစ်ဆေးခြင်းကို တန်းတူ ရည်တူ အပြည့်အဝ ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ပြစ်မှုတစ်ရပ်ဖြင့် တရားစွဲဆိုခံရသူတိုင်းသည် စွပ်စွဲခံရသည့် ပြစ်မှုအတွက် ခုခံချေပရန် လိုအပ်သည့် အာမခံချက် ရှိပြီး အများပြည်သူ ရှေ့မှောက်တွင် စစ်ဆေး သော တရားရုံး၌ ဥပဒေနှင့်အညီ ကြားနာစစ်ဆေးခံပြီး ပြစ်မှု ကျူးလွန် ကြောင်း ထင်ရှားသည်ဟု စီရင်မှု မခံရမချင်း အပြစ်မဲ့သူဟု မှတ်ယူခြင်း ခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ လုပ်ရပ် တစ်ခုကို ကျူးလွန်သည့် (သို့) လုပ်ရန် ပျက်ကွက်သည့် အချိန်တွင် ထိုလုပ်ရပ် ကျူးလွန်ခြင်း (သို့) ပျက်ကွက်ခြင်းကို ပြည်တွင်း (သို့) နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် ပြစ်မှု ကျူးလွန်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါက ယင်းလုပ်ရပ် အတွက် ပြစ်ဒဏ် ကျခံရခြင်း မရှိစေရ။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သည့် အချိန်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထား သော ပြစ်ဒဏ်ထက် ပိုမို ကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ် ထိုက်သင့်စေခြင်း မရှိစေရ။

UDHR အပိုဒ် ၆၊ ၇၊ ၁၀၊ ၁၁ တို့ကို ပေါင်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ICCPR အပိုဒ် ၁၄-၁၆ တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။ ECHR အပိုဒ် ၆-၇ နှင့် နောက်ဆက်တွဲ အပိုဒ် ၂-၄၊ ACHR အပိုဒ် ၃၊ ၈-၁၀၊ ACHPR အပိုဒ် ၃ နှင့် ၇၊ CIS အပိုဒ် ၆-၇၊ AL အပိုဒ် ၁၂-၁၃၊ ၁၅-၁၉

တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး၏ ထောက်တိုင် တစ်ခုမှာ မျှတသော တရားစီရင်မှု ဖြစ်သည်။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့သည် တူညီသော အတွေးအခေါ်၊ အယူအဆများမှ ဆင်းသက်လာ ပြီး အပြန်အလှန်မှီခိုမှု ရှိကြခြင်းကို မျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်တွင် တွေ့ရသည်။ မျှတသော တရားစီရင်ရေးသည် ဥပဒေ စနစ်များအားလုံးတွင် အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်ပြီး တရား ဥပဒေ စိုးမိုးရေးအပေါ် အခြေခံသည်ဟု ဆိုကြသည်။ တရားမျှတမှုတွင် ဘက်မလိုက်သော တရား စီရင်ရေး အဖွဲ့မှ ကြီးမှူးသည့် မျှတသော တရားစီရင်ရေး ဖြစ်စဉ်တစ်ရပ် လိုအပ်သည်။

ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူဖြစ်ခွင့်သည် လူအားလုံးကို တန်းတူ ဆက်ဆံရေးနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံ ရခြင်းမှ ကင်းဝေးခွင့်နှင့် အနည်းငယ်ဆင်တူသော်လည်း ကွဲပြားခြားနားသည်။ ဥပဒေ ရှေ့မှောက် ၌ တန်းတူဖြစ်ခွင့်တွင် လူအားလုံး တရားရုံးများ၏ အကူအညီကို တူညီစွာ ရယူသုံးစွဲခွင့်နှင့် လက်လှမ်းမီမှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှ ကင်းလွတ်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအောက်တွင် ရှိသော လူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ဥပဒေအရ ဆုံးဖြတ်ပေးသည့်အခါတွင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးက လူသားအားလုံး တွင် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ဥပဒေကို ရယူသုံးစွဲနိုင်ရ မည်ဟု ဆိုထားသည်။ အပြစ်မဲ့သူဟု မှတ်ယူခံပိုင်ခွင့်၊ မျှတစွာ တရားစီရင် ခံပိုင်ခွင့်၊ အများ ရှေ့မှောက်တွင် ကြားနာစစ်ဆေး ခံပိုင်ခွင့်၊ လျင်မြန်စွာ စီရင်ချက် ချခံပိုင်ခွင့်၊ သင့်တင့် လျောက်

ပတ်စွာ ချေပပိုင်ခွင့်၊ အယူခံဝင်နိုင်ခွင့်နှင့် မှားယွင်း စွဲဆိုခံရပါက လျော်ကြေးရပိုင်ခွင့် အပါအဝင် အကြောင်းအရာများစွာကို ထည့်သွင်းထားသည်။

ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို လူသားအားလုံးသည် တန်းတူညီပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိစေရ ဟူသည့် ရပ်တည်ချက်အပေါ် အခြေခံပြီး ရေးဆွဲခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီ ဆက်ဆံခြင်းနှင့် မျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများတွင် ထိုသဘောတရားများ ကိန်းအောင်းနေခြင်းမှာ သဘာဝကျသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ အထွေထွေ မှတ်ချက် ၁၃ (၁၉၈၄) ဤအကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သော နိုင်ငံတကာ သဘော တူစာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အကျယ်ချဲ့ ဆွေးနွေးထားသည်။ မျှတစွာ တရားစီရင် ခံပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဒေသအဆင့် တရားစီရင်ရေးတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစား အခံရဆုံး ဖြစ် သည်။ အထူးသဖြင့် ဥပဒေပတွင် ပြဋ္ဌာန်းချက် အပိုဒ် ၆ (မျှတစွာ တရားစီရင် ခံပိုင်ခွင့်)သည် ဥပဒေပ တရားရုံးရှေ့မှောက် ရောက်လာသော အမှုများတွင် အများဆုံး ထည့်သွင်း စဉ်းစားရသော အကြောင်းအရာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်အကြောင်း စီရင်ထုံးဥပဒေ များစွာ ရှိသည်။

ယခုစာအုပ်တွင် နေရာအကန့်အသတ်ကြောင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများနှင့် တရားစီရင်ပုံ များကို အကျဉ်းမျှသာ ဖော်ပြသွားပါမည်။ ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့် သည် ဘောင်နယ်နိမိတ်အရော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုင်မှုအပိုင်းအရပါ အကျယ်ပြန့်ဆုံး အခွင့်အရေး တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဤအခွင့်အရေးသည် အစဉ်အမြဲ တိုးတက်ပြောင်းလဲနေသည်ဖြစ်ရာ အမှန် တကယ်ပင် တရားသူကြီးက ချမှတ်သော ဥပဒေဟု ခေါ်ဆိုထိုက်ပါသည်။ (Lehtimaja, L, and Pellonpaa, M, p 225)။ ပို၍ အသေးစိတ် လေ့လာမည်ဆိုပါက အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ် စာတမ်းများကို ရည်ညွှန်းကိုးကားရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ ယခုအခန်းတွင် လူတစ်ဦးကို ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် အသိအမှတ် ပြုရမည့် အခွင့်အရေးများ၊ တန်းတူညီရေးနှင့် ပြစ်ဒဏ်အဖြစ် ဥပဒေ မပြဋ္ဌာန်းမီ အချိန်က ဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှုများကို နောက်ကြောင်းပြန် အရေးယူခြင်းအား တားမြစ်ခြင်းတို့ကို ခြုံငုံ သုံးသပ် သွားပါမည်။ ထို့နောက် ဥပဒေ၏ အောက်တွင် တရားရုံးများ၏ အနေအထား၊ ပြစ်မှု ထင်ရှားကြောင်း သက်သေပြမခံရချိန်အထိ အပြစ်ကင်း သည်ဟု ခံယူပိုင်ခွင့်နှင့် စွပ်စွဲခံရသူများ ရရှိသည့် အခြား အခွင့်အရေးများအကြောင်းကို ဆွေးနွေး သွားပါမည်။

၁၆.၁ အသိအမှတ်ပြုမှု၊ တန်းတူညီမျှဖြစ်မှုနှင့် ရယူသုံးစွဲမှု ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ

လူတိုင်းသည် ဥပဒေ ရှေ့မှောက်၌ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖြစ် နေရာတိုင်းတွင် အသိအမှတ်ပြုခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

UDHR အပိုဒ် ၆၊ ICCPR အပိုဒ် ၁၆ နှင့် ၂၆ တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။

မျှတစွာ ရုံးတင်စစ်ဆေးခံပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းသော အခွင့်အရေးများတွင် ပထမဆုံးနှင့် အရေးကြီးဆုံး သော အခွင့်အရေးမှာ ဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံပိုင်ခွင့် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အသိအမှတ်ပြု မခံရပါက လူတစ်ဦးအတွက် အခွင့်အရေး ရရှိရန် (သို့) တရားရုံး (သို့) ခုံရုံး ရှေ့မှောက်တွင် လာရောက်ရန်ပင် ခက်ခဲသွားလိမ့်မည်။ လူတစ်ဦးသည် တရားရုံးများတွင် တန်းတူ ဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ တရားစီရင်မှုများတွင် ထွက်ပေါ်လာသည့် ကိစ္စရပ် နောက်တစ်ခုမှာ လူတိုင်း တရားရုံးများ၏ အကူအညီကို ရယူ သုံးစွဲနိုင်ခွင့်တို့ ဖြစ်သည်။

၁၆.၁.၁ ဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံပိုင်ခွင့်

ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုခံပိုင်ခွင့်သည် လူသားတစ်ဦး၏ ရှင်သန် တည်ရှိခွင့် (right to an existence) သဘောတရားအပေါ်၌ အခြေတည်သည်။ ထိုအခွင့်အရေး သည် လူတစ်ဦးကို စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်း၊ တရားရုံးတွင် အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးခွင့်တို့ အပါအဝင် ဥပဒေအရ တာဝန်၊ ဝတ္တရားများကို လုပ်ဆောင်နိုင်စေသည်။ ထို့ကြောင့် လူတိုင်းတွင် ဥပဒေအရ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ ရှိသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ နိုင်ငံသား တစ်ဦးကို “နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးစေခြင်း”အား ခွင့်မပြုထားပေ။ “နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးစေခြင်း” ဆိုသည်မှာ လူတစ်ဦးကို ဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ ဆုံးရှုံးစေခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ အပြည့်အဝသော်လည်းကောင်း၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသော်လည်းကောင်း ဆုံးရှုံးစေခြင်းသည် ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

လူအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်၌ ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြု ခံပိုင်ခွင့်ကို ပထမဦးဆုံး ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးအဖြစ် ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၃)။ ထို့ပြင် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်တွင် ၎င်းအား အလေးပေးထားပုံကို ထောက်လျှင် ဥပဒေရှေ့မှောက် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံပိုင်ခွင့်သည် ချိုးဖောက်၍မရသော အခွင့်အရေးလည်း ဖြစ်သည်။ အသက်ရှင်သန်ခွင့်ပြီးလျှင် ထိုအခွင့်အရေးသည် အရေးအကြီးဆုံး အခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း မခံရလျှင် အခြားအခွင့်အရေးများကို မကျင့်သုံးနိုင်တော့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အတိတ်ကာလ များတွင် ကျွန်ုပ်တို့ပြောခဲ့သည့် ဥပဒေအရ လူသားတစ်ဦး ဖြစ်သည်ဟူသော အသိအမှတ်ပြုမှု မရခဲ့ပေ။ သူတို့ကိုပိုင်သော ကျွန်ုပ်တို့ရှင်များ၏ တရားဝင် ပိုင်ဆိုင်သော ပစ္စည်း၊ ဥစ္စာများအဖြစ် သဘောထားခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ မကြာသေးမီက တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ လူဖြူ လူမည်း ခွဲခြားရေး စနစ်တွင် လူမျိုးဖြစ်မှုသည် ဥပဒေအခွင့်အရေးကို အဆုံးအဖြတ်ပေးသည်။ အခြားဒေသများတွင် လည်း မူလ အခြေချ နေထိုင်သူများ၊ လူနည်းစု အုပ်စုများနှင့် ဒုက္ခသည်များ၊ နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံသူများသည် ဥပဒေအရ ဖြစ်တည်မှု

(legal status) ကို ငြင်းပယ်ခံရသည်။ ထို့ကြောင့် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေများနှင့် ပတ်သက်ဖြေရှင်းရသည့်အခါ ပြဿနာများ ကြုံတွေ့ကြသည်။

ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြု ခံရခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ရရှိရေးအတွက် လည်း အထောက်အကူပြုသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် လူသားအားလုံးအတွက် ဖြစ်လေရာ လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရရန်မှာ ထိုအခွင့်အရေးများ ရရှိစေဖို့ မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည့် အရာ ဖြစ်သည်။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးကို လေးစားမှု ရှိစေရန် မျှတစွာ တရားစီရင်ခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်များကို တရားရုံးကြားနာမှု အားလုံးတွင် အသုံးပြုသင့်သည်။

၁၆.၁.၂ ဥပဒေ တာဝန်များ ရယူဆောင်ရွက်ရန် စွမ်းရည် မရှိခြင်း

ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရရန် လူတစ်ဦး၌ ဥပဒေရေးရာ စွမ်းရည် အပြည့်အဝရှိရန် လိုအပ်သည်။ ဥပမာ အသက်မပြည့်သေးသူများနှင့် စိတ်မမှန်သူများသည် စာချုပ်များ ချုပ်ဆိုခြင်း (သို့) လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့တွင် ဥပဒေအရ စွမ်းရည် မပြည့်ဝ သော် လည်း ထိုသူများကို ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုပေးရသည်။ ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်သော ဥပဒေတွင် ကလေးများအတွက် အကောင်းဆုံး အကျိုးစီးပွားကို အလေးဂရုပြုရန် ဖော်ပြထားပြီး စိတ်ရောဂါ ရှိသူများနှင့် သက်ဆိုင် သော ပြည်တွင်းဥပဒေများတွင်လည်း ထိုအချက်ကို ထောက်ခံထားသည်။ ထိုသူများ၏ အခွင့် အရေးများ ထိပါးခံရပါက အခြားသူ တစ်ဦး (သို့) အဖွဲ့ တစ်ဖွဲ့မှ ထိုသူများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးမည် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ လူတစ်ဦးတွင် တာဝန်များ ရယူ ဆောင်ရွက်ရန် စွမ်းရည်မရှိပါက ထိုသူ၏ ကိုယ်စား ဥပဒေအရ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်သူတစ်ဦး ခန့်အပ်ရမည် ဖြစ်ပြီး ထိုကိုယ်စားလှယ်သည် သက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် အကောင်းဆုံး အကျိုးစီးပွား ရရှိစေရေးကို ဦးစားပေးရမည် ဖြစ်သည်။ ဥပဒေအရ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သူကို တရားရုံးမှသော်လည်းကောင်း၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အတွက် တာဝန်ရှိသူမှသော်လည်းကောင်း ခန့်အပ်ပေး နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အချို့နိုင်ငံများတွင် ဥပဒေအရ စွမ်းရည်မရှိခြင်းသည် ဥပဒေအရ အသိ အမှတ်ပြု မခံရခြင်းနှင့် တူညီသည်ဟု မှတ်ယူသော အချက်ကို သတ်ချပ်သင့်ပါသည်။

ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၂ တွင် လူတစ်ဦး ဖွံ့ဖြိုးလာ သည် နှင့်အမျှ ထိုသူ၏ ပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်လာသော စွမ်းရည်ကို အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ထို့ပြင် ဥပဒေအရ ပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ခံရပါက နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် လွန်စွာ အသက်ငယ်သေးသော ကလေးများကို ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တာဝန်များ အပြည့်အဝ မချခံရစေရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အပိုဒ် ၄၀(၃)(က) အရ နိုင်ငံများသည် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ ချိုးဖောက်မှု မရှိစေရဟု သတ်မှတ်နိုင်သည့် အနိမ့်ဆုံး အသက်အရွယ် ထားရှိနိုင်ရန် ဥပဒေနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ထားရသည်။ ထို့ကြောင့် လွန်စွာ အသက်ငယ်ရွယ်သော ကလေးများသည် ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်ပါက ဥပဒေ ရေးရာ စွမ်းဆောင်ရည် မရှိသေးဟု သတ်မှတ်ထားသည်။

၁၆.၁.၃ လူပုဂ္ဂိုလ်များ ဟူသည့် ဝေါဟာရကို သတ်မှတ်ရာတွင် ကြုံတွေ့ရသည့် ပြဿနာများ

အနှစ်ချုပ်ဆိုရသော် ဥပဒေရေးရာမဟာတွင် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံပိုင်ခွင့် ဆိုသည်မှာ ပြည်တွင်းဥပဒေအရ သင့်ကို လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် (များသော အားဖြင့် မွေးဖွားစဉ်မှ စသည်။ သို့ရာတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့် အဝန်းအပိုင်းကို အခန်း ၁၃ တွင် ဆွေးနွေးထားခြင်းကိုလည်း ရှုပါ) သင့်တွင် လူအားလုံးတွင် ရှိသော အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ ရှိလာသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ သင်သည် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများအားလုံး ကျင့်သုံးခွင့် ရှိသည်။ အသက်ရှင်သန်ခွင့် စတင်ခြင်းနှင့် တရားဝင် သေဆုံးသည့်အချိန်ကို သတ်မှတ်ခြင်းတွင် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံအကြား ကွဲပြားမှုများ ရှိလေရာ အသိအမှတ် ပြုပုံသည် တစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံ မတူညီကြပေ။ သီအိုရီအရ လူတစ်ဦးသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ဥပဒေအရာလူပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရသော်လည်း နောက်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ထိုကဲ့သို့ အသိအမှတ်ပြုခြင်း မခံရသည့် အခြေအနေမျိုး ရှိနိုင်ရာ ဥပဒေ/ ပုဂ္ဂလိကဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ နယ်ပယ်တွင် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ ထိုသို့သော အမှုများမှာ ရှားပါး သော်လည်း ပြည်တွင်းဥပဒေအတွက် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိပြီး တစ်ခါတရံ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး အပေါ်တွင်လည်း အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိတတ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်မှုအတွက် တာဝန်ယူရမည့် အသက်အရွယ်

ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီသည် ရာဇဝတ်မှုကို အပြည့်အဝ တာဝန်ယူရသည့် အသက်အရွယ်အား ၁၈ အထိ တိုးမြှင့်ရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည်။ ထိုအချက်မှာ နိုင်ငံအများအပြားတွင် အငြင်းပွားစရာ ဖြစ်သည်။ အသက် အကန့်အသတ် ဖော်ပြထားချက် များသည် ၇ နှစ်မှ ၁၈ နှစ်အတွင်း ဖြစ်ပြီး တစ်ခါတရံ ၇ နှစ်အောက်ပင် ဖြစ်နေတတ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် အသက်အရွယ်နှင့် လိုက်၍ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သူ၏ တာဝန်ယူမှုကို တိုးမြှင့် သည့် စနစ် ရှိပြီး အချို့နိုင်ငံများတွင်မူ အသက် အကန့်အသတ် တစ်ခုသာ သတ်မှတ်ထားသည်။

(အသက် ၁၈ နှစ်အောက်) ကလေးသူငယ်များကို ၎င်းတို့၏ လုပ်ရပ်များအတွက် ရာဇဝတ်မှုအရ တာဝန် ယူခိုင်း၍ ရ၊မရကို ဆက်လက် အငြင်းပွားနေကြဆဲ ဖြစ်သည်။ တာဝန်ယူခိုင်းမည် ဆိုပါက အရွယ်ရောက်ပြီးသူများအတွက် ချမှတ်ထားသော တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို မည်ကဲ့သို့ ပြောင်းလဲ ကာ ကလေးငယ်တစ်ဦးအား အကာအကွယ် ပေးနိုင်မည်နည်း ဟူသည့် အချက်ကလည်း အငြင်း ပွား ဖွယ်ရာပင်။

ရာဇဝတ်မှု တစ်ခုကို ဥပဒေအရ တာဝန်ယူခိုင်းရန်နှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ဆောင် ချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ပြစ်ဒဏ်များ ခံယူရန် လူတစ်ဦးသည် မည်သည့် အရွယ်တွင် သူ့လုပ်ရပ် များ၏ အကြောင်းပြချက်နှင့် အကျိုးဆက်များအား ပြည့်ပြည့်စုံစုံ နားလည်နိုင်ပါသနည်း။ ခြွင်းချက် များ ရှိသင့်ပါသလား။

၁၆.၁.၄ ဥပဒေ၏ ရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူရည်တူ ရှိခြင်း

တန်းတူညီမျှဖြစ်မှု အယူအဆကို ဖြည့်စွက်၍ ဥပဒေရှေ့မှောက် တန်းတူညီမျှဖြစ်ခွင့်ကို ထပ်မံ အကျယ်ချဲ့ စဉ်းစားနိုင်သည်။ တရားရုံး ရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်မှု အယူအဆကို ၁၇၈၉ ခုနှစ် ပြင်သစ် ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၇ တွင် အစောဆုံး တွေ့ရှိနိုင်သည်။ လူတိုင်းသည် ဥပဒေ ဆိုင်ရာ တရားရုံးများနှင့်ခုံရုံးများ ရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူဖြစ်ခွင့်ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် လက်ထပ် ပွား ပစ္စည်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အမျိုးသားဖြစ်သူကို တရားစွဲဆိုခွင့်အား တားမြစ်ခြင်းသည် ပြည်သူ့ ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်ရာကျ သည် (အက်တို ဒယ်လ် အက်ဗယ်လ်လာနယ်လ် နှင့် ပီရှူးနိုင်ငံ (Ato del Avellanal v Peru))။ နယ်သာလန်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး လူမှုဖူလုံရေး လျှောက်ထားသူများအကြား မတူညီသော သက်သေပြရန် တာဝန်များ ရှိခြင်းသည်လည်း ထိုသဘောတရားကို ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည် (ဘရိုက်အက်စ် နှင့် နယ်သာလန် နိုင်ငံ (Broecks v Netherlands))။ ဥပဒေအရ တူညီ သော အကာအကွယ် ရမှုကိုလည်း နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထို့ကြောင့် မော်ရစ်သျှုနိုင်ငံ ဥပဒေက မော်ရစ်သျှု အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံခြားသား အမျိုးသားများကို နေရပ် ပြန်ပို့ပြီး မော်ရစ်သျှု အမျိုးသားများ၏ နိုင်ငံခြားသူ ဇနီးသည်များကိုမူ နေရပ်ပြန်ပို့ခြင်း မပြုသည့် အခါ ထိုဥပဒေသည် ဥပဒေအရ တူညီသော အကာအကွယ် ပေးမှု ရှိရမည် ဟူသည့် အချက်ကို ဖီလာဆန်ကျင်နေသည်။ မိသားစုများသည် တူညီသော အကာအကွယ်ပေးမှု မခံစားရ။ ထို့ကြောင့် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂(၁)၊ ၃ နှင့် ၂၆ တို့ကို ဖောက်ဖျက်ကြောင်း လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက တွေ့ရှိခဲ့သည် (အူမီရှူဒီ ဇစ်ဇာရာ နှင့် မော်ရစ်သျှုနိုင်ငံ (Aumeeruddy-Cziffra v Mauritius))။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အထွေထွေ မှတ်ချက်တွင် ဥပဒေ ရှေ့မှောက်၌ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား တားမြစ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အချက်အလက်များ ထပ်မံ ပေးထားသည် (အမှတ် ၁၈ (၁၉၈၉))။ သဘောတူစာချုပ်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ဟူသည့် အသုံးအနှုန်းကို အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိသော်လည်း ကော်မတီက "လူတိုင်း အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံးကို တန်းတူညီစွာ အသိအမှတ်ပြု ခံရခြင်း၊ ရရှိခြင်း (သို့) ကျင့်သုံးခြင်း ကို ပျက်ပျယ်စေသော (သို့) ထိခိုက်စေသော လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာ (သို့) အခြား အမြင်၊ နိုင်ငံသား (သို့) လူမှု အဆင့်အတန်းနှင့် ဆိုင်သော ဇာစ်မြစ်၊ ပစ္စည်း ဥစ္စာဂုဏ်၊ မျိုးရိုးဇာတိဂုဏ်နှင့် အခြား အဆင့်အတန်းတို့ကို အခြေခံသော မည်သို့ သော ကွဲပြားမှု၊ ဖယ်ထုတ်မှု၊ ကန့်သတ်မှု (သို့) မျက်နှာသာ ပေးမှု" မျိုးကိုမဆို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုဟု သတ်မှတ်သည် (စာပိုဒ် ၇)။ တန်းတူညီမျှအတွက် အားနည်းသူကို မျက်နှာသာ ပေးသည့် လုပ်ဆောင်ချက်မျိုးကို လက်ခံသည် (စာပိုဒ် ၁၀)။ သို့ရာတွင် မူလကပင် တန်းတူညီမျှ မရှိသည့် စည်းမျဉ်းများကိုလည်း ထည့်သွင်း ထားသည်။ ဥပမာ အသက် ၁၈ နှစ်အောက် ကလေးငယ် များအပေါ် သေဒဏ်ပေးခြင်းမှတားမြစ်ထားခြင်းမျိုးဖြစ်သည် (စာပိုဒ် ၈)။ ကော်မတီက သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၆ သည် သီးခြားရပ်တည်နေသော အခွင့်အရေးတစ်ခု ပေးထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား ဥပဒေအရဖြစ်စေ၊ လက်တွေ့အရ ဖြစ်စေ ထားမြစ်ထားကြောင်း ယူဆသည်။

၁၆.၁.၅ တရားရုံး၏ အကူအညီကို ရယူ သုံးစွဲခွင့်

ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီခွင့် ရှိခြင်းက အမှုကိစ္စများ ဆုံးဖြတ်ရန်နှင့် အဖြေရှာရန် တရားရုံး ၏ အကူအညီကို ရယူ သုံးစွဲခွင့် ရှိသည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ ဥပဒေပ ကောင်စီသည် ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားရုံး၏ အကူအညီကို ရယူသုံးစွဲခွင့် ယေဘုယျ အခွင့်အရေးတစ်ခု ကို ရှင်းပြ ထားသည်။ မှတ်သားဖွယ်ရာ အမှုမှာ *ဂိုလ်ဒါနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Golder v United Kingdom)* အမှု ဖြစ်သည်။ လျှောက်ထားသူသည် အကြမ်းဖက် လုယက်မှု ကျူးလွန်သောကြောင့် ပတ်စ်ဟာ့စ်စ် အကျဉ်းထောင်တွင် အကျဉ်းချခြင်း ခံထားရသည်။ သူသည် ထောင်တွင်း ဆူပူမှုတစ်ခုတွင် ပါဝင်ခဲ့ပြီး အကျဉ်းထောင် အရာရှိကို ကိုယ်ထိလက်ရောက်မှု ကျူးလွန်သည်ဟု စွပ်စွဲခြင်း ခံရ သည်။ သို့ရာတွင် သူအား လူမှား၍ စွပ်စွဲခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် အမှုကို ပိတ်သိမ်းပေးလိုက် ရသည်။ ထို့နောက် ဂိုလ်ဒါက ထောင်တွင်း မှတ်တမ်းတွင် မှားယွင်း စွပ်စွဲခံရမှုများ မပါစေရေး အတွက် အကျဉ်းထောင် အရာရှိကို (အသရေ ဖျက်မှုဖြင့်) တရားမကြောင်းအရ အမှုဖွင့်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနက ဂိုလ်ဒါကို ထိုအမှုအတွက်လိုက်ပါဆောင်ရွက်ရန် ရှေ့နေ ပေးရန် ငြင်းဆန်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ငြင်းပယ်ခဲ့ခြင်းကို ဂိုလ်ဒါက ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ထံ တိုင်ကြားခဲ့သည်။ ကော်မရှင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး နှစ်ခုလုံးက ဂိုလ်ဒါ၏ ဥပဒေပ သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံခဲ့ရသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ တရားရုံးက အပိုဒ် ၆ တွင် တရားရုံးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး ပါရှိသည်။ ထိုအခွင့်အရေးတွင် တရားရုံးတစ်ခု၏ အကူအညီ ကို ရယူသုံးစွဲခွင့်၊ တရားမမှုများအတွက် တရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုခွင့်သည်လည်း ပါဝင်သည့် အစိတ်အပိုင်းများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည် ဟု ဆိုခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၃၆)။ ဥပဒေပတိုက်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ သော အခြားအမှုများတွင် ထိုအကြောင်းအရာကို ထပ်မံ ချဲ့ထွင် စဉ်းစားခဲ့သည်။ *အိုင်ရေး နှင့် အိုင်ယာလန် နိုင်ငံ (Airey v Ireland)* အမှုက တရားရုံးကို ရယူသုံးစွဲခွင့်သည် ထိရောက်သော ရယူသုံးစွဲခွင့် ထိရောက်စွာ ဖြစ်ရမည့်အပြင် အတားအဆီး ရှိခြင်းသည် သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ရာမြောက်သည်ဟု ပြသခဲ့သည်။ တရားရုံးရယူသုံးစွဲမှုအပေါ် ဥပဒေကြောင်းအရ အတားအဆီးရှိခြင်းသည်လည်း အလားတူပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအမှုတွင် လင်မယား ခွဲခြား နေထိုင် ရန် တရားရုံး၏ အဆုံးအဖြတ် ခံယူရေးတွင် ဥပဒေ၏ အကူအညီ တောင်းဆိုမှုကို ငြင်းပယ်ခြင်းဖြင့် လျှောက်ထားသူ၏ တရားရုံးကို ရယူသုံးစွဲခွင့်သည် သွယ်ဝိုက်သောနည်းဖြင့် ငြင်းပယ်ခြင်း ခံခဲ့ရ သည်။ မစ္စက် အိုင်ရေးသည် တရားရုံးသို့ သွားရောက်ပြီး သူမကိုယ်သူမ ကိုယ်စားပြု၍ ရသည်။ ထို့ကြောင့် မူအားဖြင့် တရားရုံးကိုရယူသုံးစွဲနိုင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဥပဒေပ တရားရုံး က ထိုလုပ်ရပ်များသည် ရှုပ်ထွေးသောကြောင့် လျှောက်ထားသူသည် သူမဘာသာ သူမ ရလဒ် ထွက်လာအောင် လုပ်နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ဟု မြင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပဒေပိုင်းအရ အကူအညီ ပေးအပ်ရန် ငြင်းဆိုခြင်းသည် အပိုဒ် ၆(၁) ကို ဖောက်ဖျက်ရာကျသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ မကြာသေးမီကလည်း ဥပဒေပ တရားရုံးက မြောက်အိုင်ယာလန်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ရှိသည်ဟု စွပ်စွဲခဲ့သော အမှုတွင် လုံခြုံရေး ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး မြောက်များစွာသော ဝန်ကြီးဌာန ဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြု လက်မှတ်များ လိုအပ်ခြင်းသည် အပိုဒ် ၆(၁) ကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည် (*တင်နယ်လီနှင့် မက်အယ်လ်ဒက်စ် နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ(Tinnelly and McElduff v United Kingdom)*)။

ထိုအမှုများတွင် ထင်ရှားသည့် အချက်မှာ ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြု ခံပိုင်ခွင့်တွင် ဥပဒေအရ လူပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းသာမက တန်းတူညီ ဆက်ဆံမှုနှင့် အငြင်းပွားမှုများကို ဥပဒေအရ အဆုံးအဖြတ်ခံနိုင်ရန် တရားရုံးများကို ထိထိရောက်ရောက် ရယူ သုံးစွဲခွင့်ပါ ပါဝင်သည်ဆိုသော အချက်ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်သည် နိုင်ငံများအပေါ်တွင် သိသိ သာသာ ဝန်ပိုစေနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် အခွင့်အရေး ရရှိရေးအတွက် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီ ကဲ့သို့သော ငွေရေးကြေးရေးအရ အကုန်အကျများသည့် ထောက်ပံ့မှုများပေးရသည့်အခါ ဖြစ် သည်။ သို့ရာတွင် တရားရုံးအား တူညီစွာရယူသုံးစွဲခွင့်ရရှိရေးသည် ယင်းကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေး များကို ကျားကန်ပေးထားသော တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အယူအဆအတွက် အခြေခံကျသည့် အတွက် လွန်စွာ အရေးကြီးပေသည်။ တရားရုံးကို ရယူသုံးစွဲခွင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အမှုအခင်းများ ပေါ်ပေါက်လာပါက အခြားသော ဒေသအဆင့်၊ နိုင်ငံတကာအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း ထိုကဲ့သို့ပင် စဉ်းစားဆင်ခြင်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။

၁၆.၂ ဥပဒေ မပြဋ္ဌာန်းမီ အချိန်က ဖြစ်ပွားခဲ့သောအမှုများကို နောက်ကြောင်းပြန် အရေး ယူခြင်းအား တားမြစ်ခြင်း

လုပ်ရပ်တစ်ခုကို ကျူးလွန်သည့် (သို့) လုပ်ရန် ပျက်ကွက်သည့် အချိန်တွင် ထိုလုပ်ရပ် ကျူးလွန် ခြင်း (သို့) ပျက်ကွက်ခြင်းကို ပြည်တွင်း (သို့) နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် ပြစ်မှု ကျူးလွန်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါက ယင်းလုပ်ရပ် အတွက် ပြစ်ဒဏ် ကျခံရခြင်း မရှိစေရ။ ပြစ်မှုကျူးလွန် သည့် အချိန်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ပြစ်ဒဏ်ထက် ပိုမို ကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ် ထိုက်သင့်စေခြင်း မရှိစေရ။

UDHR အပိုဒ် ၁၁ (၂)၊ ICCPR အပိုဒ် ၁၅ တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။ ECHR အပိုဒ် ၇၊ ACHR အပိုဒ် ၉၊ ACHPR အပိုဒ် ၇(၂)၊ CIS အပိုဒ် ၇၊ AL အပိုဒ် ၆

မျှတခြင်းနှင့် တရားမျှတမှုတို့၏ အခြေခံ သဘောတရားများတွင် ကိစ္စရပ်တစ်ခုကို ကျူးလွန်ခဲ့ စဉ်က ထိုကိစ္စရပ်ကို ပြစ်မှုဟု မသတ်မှတ်ထားပါက ယင်းအတွက် ကျူးလွန်သူကို အပြစ်ပေး၍ မရဟူသော အခြင်းအရာများ ပါဝင်သည် (*nullum crimen sine lege and nulla poena sine lege*)။ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ ရောမ ဥပဒေ၌ ထိုမှုများကို အပိုဒ် ၂၂နှင့် ၂၃ တွင် ထည့်သွင်းထားသည်။ "ဥပဒေကို မသိနားမလည်၍ ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆင်ခြေပေး၍ မရ"ဟု ဆိုထားသော်လည်း လူတစ်ဦးအနေဖြင့် ဆန္ဒရှိပါက ၎င်း၏ အပြုအမူနှင့် ပတ်သက်သော ဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက်များကို စိစစ်အတည်ပြုလိုက ပြုနိုင်သည်။ နောက်ကြောင်းပြန် အရေးယူခြင်း သည် မမျှတသော တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာ ပြယုတ်တစ်ခု ဖြစ်သောကြောင့် မျှတသော တရားစီရင် ခွင့် နှင့်လည်း ဆက်စပ်သည်။ ဥပဒေအရ သေချာမှု ရှိစေရေးအတွက် ရာဇဝတ်မှုများကို တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားပြီး ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားရန် လိုအပ်သည်။ နောင်တွင်မှ ပေါ်ပေါက်လာသော ဥပဒေများနှင့် နောက်ကြောင်းပြန် အရေးယူခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းအား အစောဆုံး ရေးသားဖော်ပြမှု

များကို ၁၇၈၇ ခုနှစ် အမေရိကန်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် မြောက်အမေရိကတိုက်ရှိ ကိုလိုနီနယ်မြေများ ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းများတွင် တွေ့နိုင်သည်။

၁၆.၂-၁ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုများ

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြောထားသည့်အတိုင်း ကိစ္စရပ် တစ်ခုကို ပြည်တွင်းဥပဒေက ရာဇဝတ်မှုဟု မသတ်မှတ်ထားသည့်တိုင် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ ကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ ချိုးဖောက်သည့်အတွက် တာဝန်ယူခိုင်းနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ပင်လယ်စားပြတိုက်မှု ကျူးလွန်သူများ၊ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ကျူးလွန်သူများ (သို့) ကလေးငယ် များကို ညစ်ညမ်း ဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယို ရိုက်ကူးရာတွင် စီစဉ်သူများသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ရာကျသည်။ ၁၉၅၈ နိုင်ငံတကာ ရေပိုင်နက်ဆိုင်ရာ ဂျနီဗာ သဘောတူစာချုပ်၊ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်နှင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တို့တွင် ထိုပြစ်မှုများကို ပို၍ အကျယ်ချဲ့ပြထားသည်။ ကလေးငယ်များကို ညစ်ညမ်း ဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယို ရိုက်ကူးခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုဟု မသတ်မှတ်နိုင် သော်လည်း ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် နှင့် (နောက်ဆက်တွဲ) က ထိုလုပ်ရပ်များကို ဥပဒေအရအရေးယူနိုင်ရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန် သော အမှုများကို နိုင်ငံတကာဥပဒေ (နှင့် တစ်ခါတရံ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေ) တွင် အစောက တည်းကပင် ရှုံ့ချထားပြီး ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး ထူထောင်ပြီး နောက်ထပ် ရာဇဝတ်မှု စီရင်ခွင့်များ ထပ်မံပေါ်ပေါက်လာသည်။ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးသည် ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ရာ ကော်မရှင်မထူထောင်မီ အချိန်က နိုင်ငံ တကာ အဆင့်တွင် ရာဇဝတ်မှု ဖြစ်သည်ဟု မသတ်မှတ်ထားသော လုပ်ရပ်များအတွက် လူတစ်ဦး ကို တာဝန်ယူခိုင်း၍ မရပေ။ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး ထူထောင်သည့် ဥပဒေ အပိုဒ် ၅ တွင် တရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်ကို လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု၊ လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ် သော ရာဇဝတ်မှုများ အစရှိသည့် "နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း တစ်ခုလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော၊ အဆုံးဝါးဆုံးသော ရာဇဝတ်မှုများ" ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ ဥပဒေတွင်လည်း ထပ်မံ၍ အကျယ် ချဲ့ပြပေးထားသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ရာဇဝတ်မှုများကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာ၌ ပြည်တွင်းထက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ထက် နိုင်ငံတကာ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်များကို အသုံးပြုခြင်း

'နိုင်ငံတကာဥပဒေ' ကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် နိုင်ငံများသည် ရာဇဝတ်မှုများကို အပြစ်ဒဏ်ပေးရာတွင် ပြည်တွင်း ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ထက် ပို၍ကျယ်ပြန့်သော ပြစ်ဒဏ်များကို ပေးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ စီရင်ခွင့် နယ်ပယ်အတွင်း စစ်ရာဇဝတ်မှုများ၊ လူသားမျိုးနွယ်စု အပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများ၊ ပင်လယ်စားပြမှုနှင့်

လေယာဉ်ပြန်ပေးဆွဲမှု အစရှိသည့် ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများကို စွဲချက်တင်နိုင်ရန် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အရေးပါသော နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များတွင် ယခုဖော်ပြထားသော် လုပ်ရပ်များ အားလုံးကို ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုလုပ်ရပ်များ ကျူးလွန်ချိန်တွင် ထိုလုပ်ရပ်များသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ ရာဇဝတ်မှုများအဖြစ် သတ်မှတ် ထားပြီး ဖြစ်လေရာ နောက်ကြောင်းပြန် အရေးယူခြင်းဟု မဆိုနိုင်တော့ချေ။

ကျူးလွန်စဉ်အခါက ပြည်တွင်းဥပဒေတွင် တားမြစ်ထားခြင်းမရှိသည် စစ်ရာဇဝတ်မှုတစ်ခုကို ကျူးလွန်သူအား ထိုချဉ်းကပ်ပုံ အသုံးပြု၍ အပြစ်ပေးခြင်းသည် တရားမျှတပါသလား။

၁၆.၂.၂ ရာဇဝတ်မှုများအား အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ခြင်း

နိုင်ငံအများအပြားတွင် ရာဇဝတ်မှုများကို စာရင်းပြုပြဋ္ဌာန်းထားသော ရာဇသတ်ကြီးတစ်ခုခု ရှိတတ်ကြသည်။ အချို့ နိုင်ငံများတွင်မူ လုပ်ရပ် တစ်ခုချင်းစီအတွက် ဥပဒေ တစ်ခု သပ်သပ်စီ ရှိသည်။ ပြစ်မှု၏ အကျယ်အဝန်းကို တိတိကျကျ ဖော်ပြထားသင့်သည်။ တစ်ခါတရံ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်ရန် ရည်ရွယ်ချက်သည်ပင်လျှင် ပြစ်ဒဏ်ကျခံရန် လုံလောက်သည်ဟု ဥပဒေက ဖော်ပြ ထားသည်များ ရှိသည်။ ဥပဒေစနစ် အများစုသည် နိုင်ငံတော်ဥပဒေက တားမြစ်ထားသော ရာဇဝတ်မှုများအတွက် အပြစ်ပေးမှုကို အပြောင်းအလဲလုပ်နိုင်သော အလျော့အတင်း အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခွင့်မျိုး ပေးထားသည်။ သို့ဆိုစေကာမူ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်ကို အခြေအနေအချို့၌သာ အသုံးပြု နိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် စီရင်ထုံးဥပဒေစနစ်ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများနှင့် ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်ရန် သိသာထင်ရှားသော ရည်ရွယ်ချက် ရှိသည့် ပြစ်မှုများကို အပြစ်ပေးရာတွင် ဖြစ်သည်။

၁၆.၂.၃ ဥပဒေရှေ့မှောက် တန်းတူဖြစ်မှု အခွင့်အရေးကို ကျူးလွန်သည့် ဥပမာများ

နိုင်ငံအများပြားတွင် ထိုအခွင့်အရေးကို လေးစားမှု မရှိကြောင့် တွေ့ရသည်။ ဥရုဂွေးနိုင်ငံကို တိုင်ကြားသော အမှု အများအပြားတွင် ချိုးဖောက်မှုများကို လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက တွေ့ခဲ့ရ သည်။ *ဝိုင်ဘာဂါ နှင့် ဥရုဂွေးနိုင်ငံ (Weinberger v Uruguay)* အမှုတွင် လျှောက်ထားသူသည် နောက်ပိုင်းတွင် ဖျက်သိမ်းခံလိုက်ရသော နိုင်ငံရေး ပါတီတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင် တစ်ယောက် ဖြစ်သည်။ *ပီရာထရာရိုအီရာ နှင့် ဥရုဂွေး နိုင်ငံ (Pietraroia v Uruguay)* အမှုတွင်မူ အလုပ်သမားသမဂ္ဂ တစ်ခုနှင့် ဆက်စပ်မှုကြောင့် တရားစွဲဆိုခံခဲ့ရသည်။ ထိုလုပ်ရပ်သည် (နောက်ပိုင်းတွင် တရား မဝင်ဟု သတ်မှတ်လိုက်သော်လည်း) ထိုစဉ်အချိန်အခါက တရားဝင် ဖြစ်နေသေးသည်။ အိုင်ယာလန်နိုင်ငံ နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံအမှုတွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် နောက်ကြောင်းပြန် အရေးယူသည် ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အစိုးရက ဥပဒေအရ မည်သူ့ကိုမှ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သည်ဟု စွဲဆိုခဲ့ခြင်း မရှိသောကြောင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံအပေါ် တိုင်ကြားမှုကို ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။

တရားရုံး အများစုတွင် ထိုအခြေခံ စည်းမျဉ်းများကို အသုံးပြုသည်။ ဥပမာ ဥရောပ တရားရုံးက ရက်ဂျီနာ နှင့် ကန့်ကွန် အမှုတွင် အသုံးပြုခဲ့ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

ရဝမ်ဒါ နိုင်ငံနှင့် ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ဖန်တီးခဲ့သော နိုင်ငံတကာ ခုံရုံးများကို ကြည့်လျှင် ကုလသမဂ္ဂ တာဝန်ရှိသူများသည် နိုင်ငံတကာနှင့် လူသားချင်းစာနာမှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများနှင့် စစ်ပွဲများနှင့် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု ဆိုင်ရာ ဂျနီဗာနှင့် ဟေဂ် သဘောတူစာချုပ်တို့တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများကို အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာမှု ဥပဒေကို အသုံးပြု၍ ရာဇဝတ်မှုအတွက် စွဲချက် တင်ခြင်းများကို လက်ခံလာကြပြီ ဖြစ်သည် (နိုင်ငံတကာ အမှုစစ် နှင့် ဒက်စ်ကို တာဒစ် (International Prosecutor v Dusko Tadic))။ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာမှု ဥပဒေကို နိုင်ငံတကာ တရားမျှတမှု စနစ်တွင် အသုံးပြုခြင်းသည် ထိုနယ်ပယ်တွင် ဥပဒေကို ပိုမို ခိုင်မာ လာစေသည်။ ထိုနယ်ပယ်တွင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ လုပ်ငန်းများကို စောင့်ကြည့်ရ ဦးမည် ဖြစ်သည်။ လက်ရှိအချိန်၌ အမေရိကန် နိုင်ငံနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ စစ်ခုံရုံးများမှ ပြည်တွင်း အမှုများ၊ အီရတ်၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် ဆီအယ်ရာလီယွန်း နိုင်ငံများမှ အထူးတရားရုံးစနစ်များကို ရှိနေသည်ကို မှတ်သားထားနိုင်သည်။

၁၆.၃ တရားရုံးနှင့် ခုံရုံးဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

မျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်အကြောင်း အသေးစိတ်မဆန်းစစ်မီ တရားရုံးနှင့် ခုံရုံးများတွင် မည်သည့် အဖွဲ့များပါဝင်ကြောင်းနှင့် ၎င်းတို့သည် မည်သည့်အတွက်ကြောင့် ကြားနာမှုများကို မျှတစွာ ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသနည်းဟူသည့် မေးခွန်းများကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ အနှစ်ချုပ် အားဖြင့် တရားရုံးနှင့် ခုံရုံးအားလုံးသည် မည်သည့်ပုံစံ ဖြစ်စေကာမူ ပြဋ္ဌာန်းချက်ပါ အချက်အလက် များဖြင့် လုပ်ဆောင်ရသည်။ ထို့ကြောင့် တရားရုံးဟု အမည်မတပ်ထားသော ရုံးကနွားများ အကြောင်းလည်း ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ရုံးကနွားတစ်ခုခုသည် တရားရုံးအဖြစ် လုပ်ဆောင်သည်၊ ဥပဒေကို ရည်ညွှန်းကိုးကား၍ အငြင်းပွားမှုများကို စီရင်ဆုံးဖြတ်သည်၊ အဖြေရှာသည်ဆိုလျှင် ယခုကဏ္ဍ၌ ဖော်ပြရန် လုံလောက်သော အကြောင်းအရင်း ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ၏ အခြားသော အစိတ်အပိုင်း တော်တော်များများကဲ့သို့ပင် တရားရုံးများ၊ ခုံရုံးများအတွက် မပြောင်းမလဲ၊ ပုံသေ သတ်မှတ်ထားသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်၊ တစ်ခုတည်း သော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်မျိုး မရှိပေ။ မည်သည်တို့သည် တရားရုံးများ၊ ခုံရုံးများဖြစ်ကြသည်ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားသော အလုံးစုံပါဝင်သော စာရင်းမျိုးလည်း မရှိချေ။ နိုင်ငံများသည် တရားရုံးကဲ့သို့ တာဝန်များ ထမ်းဆောင်သော အဖွဲ့များကို မကြာခဏ ဖန်တီးတတ်ကြပြီး ထိုအဖွဲ့များသည်လည်း ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတကာ စည်းမျဉ်းများ ဘောင်အတွင်း ကျရောက်မည် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့် အရေး ကော်မတီသည် ယာယီ အဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် နိုင်ငံများတွင် တရားရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှု ပေးအပ်သည့် ရုတ်တရက် ဖွဲ့စည်းလိုက်သော အဖွဲ့များ အကြောင်းကို အသေးစိတ် ဆန်းစစ်ခဲ့သည်။ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာနှင့် တော်လှန်ရေး တရားရုံးများ၊ ခုံရုံးများကိုလည်း လေ့လာခဲ့

သည်။ သို့ရာတွင် ဖြစ်ပွားနိုင်သော ဘက်လိုက်မှုများ အစရှိသည်တို့ကြောင့် ထိုတရားရုံးများ ပေါ်ပေါက်လာရသည့် အခြေအနေများကို ကော်မတီက ပို၍ အသေးစိတ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ သည်။ နိုင်ငံများမှ တင်သွင်းသော ကနဦး အစီရင်ခံစာများနှင့် ပုံမှန် အစီရင်ခံစာများတွင် ရှိရိယာ တရားရုံးများနှင့် အခြား အထူးတရားရုံးများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပုံများကိုလည်း အထူးအလေး ပေး လေ့လာခဲ့သည်။

အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့များလည်း ပါဝင်နိုင်သည်။ *အယ်လ်ဘတ်နှင့် လေကွင်းမ် နှင့် ဘယ်လ်ဂျီယံ နိုင်ငံ (Albert and Le Compte v Belgium)* အမှုတွင် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးက စည်းကမ်း ထိန်းသိမ်းရေး ကြားနာမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့သော ဆေးပညာ အစည်းအရုံးသည် ဥရောပ သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၆(၁) အတွင်း ကျရောက်သည်ဟု မှတ်ယူခဲ့သည်။ *ဇမ်တိုဘယ်လ် နှင့် ဩစတြီးယား နိုင်ငံ (Zumtobel v Austria)* အမှုတွင် ဩစတြီးယား အုပ်ချုပ်ရေး တရားရုံးတွင် အယူခံ ဝင်နိုင်သည့် ဖြစ်စဉ် ရှိသောကြောင့် အစိုးရရုံးမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ပြည်သူပိုင် သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ အမိန့်သည် အကျိုးဝင်သည်ဟု လက်ခံခဲ့သည်။

အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သည်များကိုကြည့်လျှင် လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အဖွဲ့များ သည် တရားရုံး (သို့) ခုံရုံး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ကျဉ်းမြောင်းသော အမြင်မျိုး မရှိသည်မှာ ရှင်းနေသည်။ သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့သည် အငြင်းပွားမှုများကိုဆုံးဖြတ်ပေးပြီး တရားဥပဒေ နှင့်အညီ စီရင်ပေးပါက တရားမျှတမှု၏ အကျိုးစီးပွား အတွက် ထိုအဖွဲ့သည် မျှတသော ခုံရုံး ဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အချက်များနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ရမည် ဖြစ်သည်။

ဥပမာ
ကာဗင်နာ နှင့် အိုင်ယာလန် နိုင်ငံ (Kavanagh v Ireland) UN Doc CCPR/C/71/D/819/1998

လျှောက်ထားသူကို အထူးရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးတွင် စွဲချက်တင်ခြင်း ခံရသည်။ ထိုခုံရုံးများကို ၁၉၇၀ ခုနှစ်တွင် ယာယီ တည်ထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် အောက်ပါအတိုင်း ကန့်သတ်ချက် ထားရှိသည် -

အစိုးရ (သို့) လွှတ်တော်က ပုံမှန်တရားရုံးများသည် ထိရောက်သော တရားမျှတမှုကို ကြီးကြပ်ရန် သင့်လျော်ကြောင်း၊ အများပြည်သူဆိုင်ရာ တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ကြောင်း ကျေနပ်လက်ခံပါက အထူးရာဇဝတ်မှု တရားရုံးကို ရုတ်သိမ်းသော ကြေညာချက် သို့မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချ၍ ဖျက်သိမ်းနိုင်သည်။

စာပိုဒ် ၂.၁

အထူးရာဇဝတ်မှု တရားရုံးများတွင် တရားသူကြီး သုံးဦးထိုင်၍ ဂျူရီလူကြီးများ မပါရှိပေ။ ထိုတရား ရုံးများတွင် ကွဲပြားခြားနားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အသုံးပြုသည်။ ကာဗင်နာက အထူး တရားရုံး အသုံးပြုမှုကို ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက အိုင်ယာလန် နိုင်ငံသည်

လျှောက်ထားသူကို အထူးရာဇဝတ်မှု တရားရုံးတွင် ရုံးတင်စစ်ဆေးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်ပြီး ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျကြောင်း သက်သေပြရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အပိုဒ် ၂၆ ပါ လျှောက်ထားသူ၏ အခွင့်အရေး ဖြစ်သော ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှနှင့် ဥပဒေအရ တန်းတူ အကာအကွယ် ရရှိခွင့်တို့ကို ဖောက်ဖျက်ကြောင်း တွေ့ခဲ့သည်။

စာပိုဒ် ၁၀.၃

အကြမ်းဖက်သမားများနှင့် စစ်ရာဇဝတ်ကောင်များကို အထူးခုံရုံးများ (ထိုရုံးများသည် မကြခဏ ဆိုသလို စစ်ခုံရုံး (သို့) အထူးရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ ဖြစ်နေတတ်သည်) တည်ထောင်ကာ တရားစီရင် သော နိုင်ငံများသည် ထိုနည်းလမ်းဖြင့် တရားစွဲဆိုရန် ရွေးချယ်ခြင်းအတွက် ခိုင်လုံသော အကြောင်းပြချက်ပေးရန် လိုအပ်သည်။

၁၆.၃.၁ စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များ

အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များကို တရားရုံးအဖြစ် မမှတ်ယူ ကြပေ။ ထိုအဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ အမျိုးမျိုးသော လူ့အခွင့်အရေး စာရွက်စာတမ်းများကို အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှ အကောင်အထည်ဖော်ပုံကို ကြီးကြပ်ရန် ဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ သတင်းပို့ ဆက်သွယ်ချက်များကို ဖတ်ရှုလေ့လာပေးသည့်တိုင်အောင် တရားစီရင်မှု မူဘောင် မပါရှိပေ။ ကော်မတီသည် သက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းတွင် ပါဝင်သည့် တာဝန်များကို နိုင်ငံများ လိုက်နာမှု ရှိ၊ မရှိအား ရရှိသည့် သက်သေ အချက်အလက်များကို အခြေခံကာ ၎င်း၏ အမြင်များ ကို ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးအား တရားရုံးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထား သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတွင် မျှတသော တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို လိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသည် (ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များကို တရားရုံး ဖွဲ့စည်း သည့် ဥပဒေတွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်)။

၁၆.၄ လွတ်လပ်ပြီး ဘက်မလိုက်သော တရားရုံး

လွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေး မဏ္ဍိုင်သည် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများအပေါ် အခြေခံကာ အမှုတစ်ခု၏ အမှား၊ အမှန်ကို ဆန်းစစ်နိုင်လျှင် တရားမျှတရေးအတွက် အကောင်းဆုံး ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် အုပ်ချုပ်ရေး နှင့် တရားစီရင်ရေးအကြား အာဏာခွဲခြား ကျင့်သုံး ခြင်း ရှိရမည်။ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ ဥပဒေ အပိုဒ် ၄၁ (၂) တွင် “တရားသူကြီး တစ်ဦးသည် သူ(သို့)သူမ၏ ဘက်လိုက်မှုကင်းရှင်းကြောင်းကို သံသယဖြစ်စေသည့် မည်သည့် ကိစ္စရပ်မျိုးတွင်မဆို ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်းမပြုရ” ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဤအခန်းတွင် တရား သူကြီးများ ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ထုတ်ပယ်ခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ တရား သူကြီးများ၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုနှင့် ပတ်သက်သော လုပ်ဆောင်ရန် စည်းမျဉ်းများ၊ တရား သူကြီးများတွင် လိုအပ်သော အရည်အချင်းများနှင့် တက်ရောက်ရမည့် သင်တန်းများ၊ တရား

စီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ ဘက်လိုက်မှု ကင်းရှင်းစေရေးအတွက် လိုအပ်သည့် လုပ်ထုံး လုပ်နည်း၊ တရား စီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်တို့မှ အမှန်တကယ် အမှီအခို ကင်းမှု အစရှိသည်တို့ကို ဆွေးနွေး သွားပါမည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ ထုတ်ပြန်သော အထွေထွေ မှတ်ချက် အမှတ် ၁၃ နှင့် ၃၂ တို့တွင် ဘက်မလိုက်ခြင်းနှင့် လွတ်လပ်မှုရှိခြင်းတို့ကို ထိုစံနှုန်း များဖြင့် တည်ဆောက်ရုံသာမက သာမက တရားစီရင်ရေးကို အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြု ရေးတို့မှ အမှန်တကယ် အမှီအခိုကင်းရေး အတွက်ပါ ကြိုးပမ်းသင့်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

ဥပမာ

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ အထွေထွေ မှတ်ချက် အမှတ် ၃၂ (၂၀၀၇) UN Doc CCPR/C/GC/32 အထွေထွေ မှတ်ချက် ၃၂သည် အထွေထွေ မှတ်ချက် ၁၃ (၁၉၈၄) ကို အစားထိုးခြင်း ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေး အမှီအခိုကင်းစေရန် ကော်မတီက အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

အပိုဒ် ၁၄၊ စာပိုဒ် ၁ တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ခုံရုံးတစ်ရုံးသည် စွမ်းဆောင်ရည် ပြည့်ဝရမည်။ လွတ်လပ်ပြီး အမှီအခိုကင်းရမည်။ ဘက်မလိုက်ရဟူသော သတ်မှတ်ချက်သည် ဈေးဆစ်၍ မရသော အခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုသတ်မှတ်ချက်အပေါ် မည်သည့် ခြွင်းချက်မှ ထား၍မရ ချေ။ လွတ်လပ်မှုဆိုသည်မှာ တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်သည့် ဖြစ်စဉ်များနှင့် ထိုသူများ၏ အရည် အချင်းများကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏ သက်တမ်းသည် မဖြစ်မနေ ပင်စင်ယူရမည့် အရွယ် မရောက်သရွေ့ အပြည့်အဝ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့် ရှိရမည် ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် တာဝန်ထမ်း ဆောင်ရမည့် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ထားပါက ထိုကာလ ပြည့်သည့်အချိန်အထိ တာဝန် ထမ်းဆောင်ခွင့် ပေးရမည်။ လွတ်လပ်ခွင့်တွင် ရာထူးတိုးခြင်း၊ နေရာ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ အလုပ်တာဝန်ကို ရပ်ဆိုင်းခြင်းနှင့် ဆိုင်းငံ့ခြင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေများ၊ တရားစီရင်ရေးသည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်တို့၏ နိုင်ငံရေးအရ စွက်ဖက်ခြင်းမှ အမှန်တကယ် ကင်းလွတ် ခြင်းတို့လည်း ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံများသည် တရားစီရင်ရေး၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို အာမခံချက် ပေးသော၊ တရားသူကြီးများကို ၎င်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် နိုင်ငံရေးအရ လွှမ်းမိုး ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးသော လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမှ တစ်ဆင့်လည်း လုပ်နိုင်သည်။ သို့မဟုတ် တရား စီရင်ရေး အဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်ခြင်း၊ လစာပေးခြင်း၊ လုပ်သက်၊ ရာထူးတိုးပေးခြင်း၊ တာဝန်မှ ဆိုင်းငံ့ခြင်းနှင့် အလုပ်ဖြုတ်ခြင်း၊ ထိုသူများအား အရေးယူခြင်းတို့တွင် ရှင်းလင်းသော လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများနှင့် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော စံနှုန်းများ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများ ရေးဆွဲခြင်းဖြင့်လည်း လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ တရားစီရင်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့် စွမ်းဆောင်ရည် များ သိသိသာသာ မကွဲပြားခြင်း (သို့) အုပ်ချုပ်ရေးသည် တရားစီရင်ရေးကို ထိန်းချုပ် နိုင်ခြင်း (သို့) လမ်းညွှန်နိုင်ခြင်းတို့သည် လွတ်လပ်သော ခုံရုံး ပေါ်ပေါက်ရေး သဘောတရားနှင့် ဆန့်ကျင် သည်။ တရားသူကြီးများကို အကျိုးစီးပွား ပဋိပက္ခနှင့် ခြိမ်းခြောက်ခံရခြင်းတို့မှလည်း ကာကွယ် ပေးရမည်။ တရားသူကြီးများ၏ အမှီအခိုကင်း လွတ်လပ်မှုကို ထိန်းသိမ်းရန် ၎င်းတို့၏ တာဝန်ယူရ သည့် အချိန်၊ လွတ်လပ်မှု၊ လုံခြုံမှု၊ သင့်လျော်သော လုပ်ခလစာ၊ ဝန်ဆောင်မှု အခြေအနေများ၊ ပင်စင်လစာနှင့် အနားယူ ရမည့်

၁၆.၄.၁ စီရင်ထုံးဥပဒေများ

လွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေး မဏ္ဍိုင်နှင့် ပတ်သက်သော စီရင်ထုံးဥပဒေ အများအပြားသည် ဥပဒေပုဒ်မ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးမှ ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပဒေပုဒ်မတရားရုံးသည် တရား စီရင်ရေးမဏ္ဍိုင် အမှီအခိုကင်းရန် လုပ်ဆောင်ရမည့် အရာများကို ညွှန်ပြပေးသည်။ "အဖွဲ့ဝင်များ ကို ခန့်အပ်ပုံ၊ ၎င်းတို့ တာဝန်ယူရသည့် အချိန်ကာလ၊ ပြင်ပ ဖိအားများမှ ကာကွယ်ပေးရန် အာမခံ ချက်နှင့် တရားရေးမဏ္ဍိုင်သည် အမှီအခိုကင်းသည့်ပုံပေါက်နေခြင်းလား၊ အမှန်တကယ် အမှီအခို ကင်းနေခြင်းလား ဆန်းစစ်ရန်" တို့ ဖြစ်သည် (ကမ်ဘဲလ်နှင့် ဖဲလ် နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Campbell and Fell v United Kingdom) စာပိုဒ် ၇၈)။ စစ်ဆေးသည့် တိုင်ကြားချက်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ နီးနီးစပ်စပ် ဆက်စပ်မှု ရှိသည့် တရားသူကြီးများကို ဘက်လိုက်မှုကင်းသည်ဟု မသတ်မှတ်နိုင် (ဥပမာ ဒမ်မီကိုလို နှင့် မောလ်တာနိုင်ငံ (Demicolo v Malta))။ ဂျူရီလူကြီးများနှင့် စစ်ဆေးသော တရားခွင့်များတွင်လည်း ဤစည်းမျဉ်း အကျုံးဝင်သည်။ အမှုတစ်ခုကို ဆုံးဖြတ်ရသော ဂျူရီလူကြီး မည်သည် အမှီအခိုကင်းပြီး ဘက်လိုက်မှု မရှိရ။ ဂျူရီ အဖွဲ့ဝင်နှင့် အမှုသည် (သို့) စွပ်စွဲခံရသူများ အကြားတွင် ဆက်စပ်မှုများရှိခြင်းသည် မျှတသောတရားစီရင်မှု၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဖောက်ဖျက် ခြင်း ဖြစ်သည် (ဥပမာ ဟုမ်းလ် နှင့် ဆွီဒင် နိုင်ငံ (Holm v Sweden))။ တရားစီရင်ရေး စနစ် သဘောတရားအရ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံးကို ဘက်မလိုက်သော၊ အမှီအခိုကင်းသောအဖွဲ့မှ စောင့်ကြည့် ရမည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗီ နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ (V v United Kingdom) အမှုတွင် ဥပဒေပုဒ်မ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးက လူသတ်မှု ကျူးလွန်သူအား ထောင်သွင်း အကျဉ်းချ ထိန်းသိမ်းထားရ မည့် အနည်းဆုံးကာလကို ဗြိတိန်နိုင်ငံ ပြည်ထဲရေး အတွင်းရေးမှူးမှ "ဘုရင်မကြီး၏ စိတ်နှလုံး ချမ်းမြေ့မှုအရ" သတ်မှတ်သည့် အလေ့အကျင့်အပေါ် မေးခွန်းထုတ်ခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၁၁၄)။ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်မှ အမှီအခိုကင်းခြင်း မရှိပေ။ ထောင်ဒဏ်ကျခံရမည့် ကာလ ကို ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးအစား တရားသူကြီးချုပ်ထံ လွှဲအပ်ပေးလိုက်ခြင်းဖြင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံကလျင်မြန် စွာပင် တုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ ဗီသည် လသားအရွယ် ကလေးငယ် ဖြစ်သူ ဂျိမ်းစ် ဘာလ်ဂါကို သတ်ဖြတ် သည့် အသက်မပြည့် ဆိုးသွမ်းလူငယ်တစ်ဦး ဖြစ်ပေရာ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်သည် ဗြိတိန် နိုင်ငံတွင် လူစိတ်ဝင်စားမှု အတော်ပင် ရရှိခဲ့သည်။

နိုင်ငံတော် အမှုစစ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေများ အသုံးပြုခြင်းကိုလည်း စောင့်ကြည့် ကြသည် (ဥပမာ အမှုစစ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ လမ်းညွှန်ချက် များ)။ ခန့်အပ်ခြင်း၊ အမှီအခိုကင်းခြင်းတို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး ထိုပုဂ္ဂိုလ်များသည်လည်း တင်းကြပ် သော တရားစီရင်ရေး ဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ ပြည့်မီရမည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင်

ထိုသို့ ခန့်အပ်ခံရသူများသည် ရှေးဦးစွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးသူများအဖြစ် တာဝန် ထမ်းဆောင်ရသည်။ ဤသည်က တရားစီရင်ရေး၏ အမှီအခို ကင်းမှုနှင့် ဘက်မလိုက်မှုများအတွက် မေးခွန်းများ ထွက်ပေါ်စေသည်။ ဘက်မလိုက်မှု ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး ဥပဒေ အပိုဒ် ၄၁(၂)(က) က တရားသူကြီး တစ်ဦးသည် အမှုတစ်ခုတွင် ယခင်က မည်သည့် အဆင့်၊ မည်သည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ဖြစ်စေ ပါဝင် ပတ်သက်ဖူးပါက ထိုသူသည် တရားရုံးတွင် ထိုအမှုကို စီရင်ရန် မသင့်တော်ဟု ဆိုထားသည်။ အချို့နိုင်ငံများ၏ စနစ်များတွင် ထိုကဲ့သို့ တင်းကြပ်သော တာဝန်ခွဲခြားမှု ပုံစံမျိုး မရှိပေ။ ဥပမာ ဘယ်လ်ဂျီယံ နိုင်ငံတွင် တရားသူကြီးများတွင် တရားရုံး ကြားနာမှု မစတင်မီ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး တရားသူကြီးများအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်သည်။ ထိုအချက်က ဘက်မလိုက်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး လူအများကြား သံသယများ ဖြစ်စေသည် (ဒီ ကူးဘား နှင့် ဘယ်လ်ဂျီယံ နိုင်ငံ (De Cubber v Belgium))။ အမှုတစ်ခုတွင် ရုံးထိုင်သော တရား သူကြီးသည် ထိုအမှုကိုစုံစမ်းစစ်ဆေးစဉ်က အများပြည်သူဆိုင်ရာ အမှုစစ်ဌာန၏ ခေါင်းဆောင် အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူးခြင်းသည် ဘက်မလိုက်ရေး သတ်မှတ်ချက်ကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည် (ပီယာဆက် နှင့် ဘယ်လ်ဂျီယံ (Piersack v Belgium))။ အလားတူပင် တရားရုံး ကြားနာမှု စတင်ချိန်တွင် အမှုစစ် အခန်းကဏ္ဍကို တာဝန်ယူထားသည့် တရားသူကြီး တစ်ဦး သည်လည်း ၎င်း၏ ဘက်မလိုက်မှုကို မေးခွန်းထုတ်ခံရမည် ဖြစ်သည် (သော်ဂီယာဆန် နှင့် အိုက်စ်လန် နိုင်ငံ (Thorgeirson v Iceland))။ တရားသူကြီးများသည် ဖြစ်စဉ်တစ်တွင် အဆင့်တစ်ဆင့်ထက်ပို၍ တာဝန်ယူသင့်ပေ။ ထို့ကြောင့် အစောပိုင်း ကြားနာမှုများတွင် ရုံးထိုင် ခဲ့သော တရားသူကြီးတစ်ဦးသည် ထိုတူညီသော အမှုအတွက် ပြန်လည်ဆန်းစစ်သော ကြားနာမှု များတွင် ရုံးမထိုင်ရတော့ပေ။

တရားရေးမဏ္ဍိုင် ဘက်လိုက်မှု ကင်းရှင်းမှု၊ လွတ်လပ်မှု ရှိ၊ မရှိ စစ်ဆေးချက်သည် အောင်လျှင် အောင်၊ ကျရှောင်ကျ သဘောမျိုး မဟုတ်ပေ။ သတ်မှတ်ချက်ပြည့်မီမှု အတိုင်းအတာ ပမာဏအား အမှုတစ်ခုချင်း၏ အခြေအနေအပေါ်လိုက်၍ အကဲဖြတ်သည့် သဘောသာဖြစ်သည်။ ဘက်လိုက် သည့် ပုံပေါက်ခြင်းသည်ပင် တိုင်ကြားရန်အတွက် လုံလောက်သည်ဟူ၍တော့ ယေဘုယျ စည်းမျဉ်း ရှိသည်။ ဥပမာပတ်တိုက်တွင် ဘက်လိုက်မှုရှိ၊ မရှိအား ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျကျ ဆန်းစစ်သည်။ ချိုးဖောက်မှုများမှာ သက်ဆိုင်ရာ တရားသူကြီးသည် ဘက်လိုက်မှု ရှိနေခြင်းကြောင့် မတရားမှု ကြောင့်သာ ဖြစ်ပွားရခြင်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ အမှီအခိုကင်းခြင်း အတွက် မြင့်မားသော စံနှုန်းများ လိုအပ်သည်မှာ ထင်ရှားသည်။

စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ တရားရုံးများနှင့် စစ်ခုံရုံးများ ဖွင့်လှစ် စီရင်ခြင်းအား ပြဿနာ ဖြစ်တက်နိုင်သော ကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်း အဖွဲ့အစည်းများက ရှုမြင်ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ အထွေထွေ မှတ်ချက် ၁၃ တွင် အရပ်သားများကို ရုံးတင်စစ်ဆေးသော စစ်ဘက် ဆိုင်ရာ တရားရုံးများ (သို့) ခုံရုံးများ ထားရှိခြင်းသည် "တန်းတူညီသော၊ ဘက်မလိုက်သော၊ အမှီ အခို ကင်းသော တရားစီရင်ရေးအတွက် ကြီးလေးသော ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်" ဟု ဆိုထားသည် (စာပိုဒ် ၄)။ ကော်မတီသည် နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများတွင် အရပ်သားများကို ထိုသို့သော တရားရုံးများတွင် ရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ် မှတ်ချက်များ တောင်းခံလေ့ ရှိသည်။

အပြစ်မရှိဟု ယူဆခြင်းနှင့် အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုများ

ရက်စက် ကြမ်းကြုပ်မှုများ ကျူးလွန်သည့်အခါ ထိုအမှုများကို တရားစီရင်သည့် ဖြစ်စဉ်၏ တရား မျှတမှု အပေါ် စိုးရိမ်ပူပန်ကြသည်များ ရှိသည်။ ရာပေါင်းများစွာသော အသက်တို့ ဆုံးရှုံးစေခဲ့သည့် အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်မှုတွင် ပါဝင်သည်ဟု စွပ်စွဲခံထားရသူကို ထိုသူ ပြစ်မှု ကျူးလွန်ခဲ့သည့် နိုင်ငံတွင် မျှတစွာ တရားစီရင်ပါမည်လားဟု မေးခွန်းထုတ်စရာ ရှိသည်။ မည်သည့် အခြေအနေ များတွင် ထိုသူကို အပြစ်မရှိဟု အမှန်တကယ် မှတ်ယူနိုင်သနည်း။ ဤကဲ့သို့ အဖြစ်အပျက်များကို သတင်းများတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖော်ပြတတ်သည်။ ဖော်ပြခံရပြီး ကျူးလွန်သူ၏ ပုံပန်းသရုပ် သဏ္ဍာန်ကိုလည်း ကာယကံရှင်ကိုယ်တိုင်က ဖြစ်စေ၊ အခြားလူတစ်ယောက်ယောက်က ဖြစ်စေ လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော်ချပြနိုင်သည်ဟူသော အချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါ။

နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ လိုက်နာစေရန် မည်သို့သော တည့်မတ်ပေးရေး အစီအမံများ ရှိနေရမည် နည်း။ ထိုသို့သော အခြေအနေမျိုးက နိုင်ငံတကာ တရားရုံးတွင် မဖြစ်မနေ ရာဇဝတ်မှု စီရင်ရေး အတွက် တောင်းဆိုချက်များကို ပို၍ အားဖြည့်ပေးရာ ရောက်သည်။

၁၆.၅ အပြစ်မရှိဟု ယူဆခြင်း

ပြစ်မှုတစ်ရပ်ဖြင့် တရားစွဲဆိုခံရသူတိုင်းသည် စွပ်စွဲခံရသည့် ပြစ်မှုအတွက် ခုခံချေပရန် လိုအပ် သည့် အာမခံချက် ရှိပြီး အများပြည်သူရှေ့မှောက်တွင် စစ်ဆေးသော တရားရုံး၌ ဥပဒေနှင့်အညီ ကြားနာစစ်ဆေးပြီး ပြစ်မှု ကျူးလွန် ကြောင်း ထင်ရှားသည်ဟု စီရင်မှု မခံရမချင်း အပြစ်မရှိဟု မှတ်ယူခြင်း ခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

UDHR အပိုဒ် ၁၁ (၁)၊ ICCPR အပိုဒ် ၁၄ (၂) တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။ ECHR အပိုဒ် ၆(၂)၊ ACHR အပိုဒ် ၈(၂)၊ ACHPR အပိုဒ် ၇(၁)(ခ)၊ CIS အပိုဒ် ၆(၂)၊ AL အပိုဒ် ၇၊ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၆၆

အပြစ်မရှိဟု မှတ်ယူခြင်းသည် မျှတသော တရားခွင့်အတွက် မရှိမဖြစ်သော စည်းမျဉ်းဖြစ်ပြီး ဒီမို ကရေစီပြည့်ဝသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုအတွက် ထောက်တိုင်တစ်ခုဖြစ်သည်။ တစ်ကမ္ဘာ လုံး ထောက်ခံထားကြသော ထုံးထမ်းစဉ်လာ တရားစီရင်ရေးစည်းမျဉ်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ထို အယူအဆကို ၁၇၈၉ လူတစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကဲ့သို့သော လူ့အခွင့် အရေး စာရွက်စာတမ်းများတွင်လည်း တွေ့နိုင်သည်။ စွပ်စွဲခံထားရသူသည် ပြစ်မှု ဥပဒေ ဖြစ်စဉ် အရ အပြစ်ရှိသည်ဟု သက်သေမပြနိုင်မချင်း အပြစ်မရှိဟု ယူဆခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ထိုအခွင့်အရေး အရ တရားစီရင်နေစဉ် အချိန်အတွင်း လူတစ်ဦးကို ထိန်းသိမ်းထား၍ မရဟူ၍တော့ မဟုတ်ပေ။ ဖမ်းဆီးခံရပြီး နောက်ပိုင်း ထိန်းသိမ်းထားခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်များအရ ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီသည်။ သို့သော် ကန့်သတ်ချက်များတော့ ရှိသည် (အခန်း ၁၅) ။ သက်သေပြ ရန် တာဝန်မှာ ရာဇဝတ်မှုကို စွဲဆိုသော နိုင်ငံတော်အပေါ်၌ ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်မှ စွပ်စွဲခံရသူ

အပြစ်ရှိကြောင်းကို သက်သေပြရမည်။ အပြစ်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိချက်များကို တရားရုံးမတိုင်မီ ဖြစ်ပွားခဲ့သော တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ ဖြစ်စေ သက်သေများအပေါ် အခြေခံရမည်။ သို့ရာတွင် ဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ပြစ်မှုများ (တင်းကြပ်စွာ (သို့) အလိုအလျောက် တာဝန်ခံ ခိုင်းခြင်း) (strict or automatic liability) ကို စွဲချက်တင်နိုင် လောက်အောင် မြင်သာသော ပြစ်မှုဟု သတ်မှတ်ပြီး နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကို မချိုးဖောက်ပေ။ ထိုကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး စီရင်ခြင်းကို ဥပဒေပုဒ်မတိုက်ရိုက် အမှု တစ်ခု ဖြစ်သော ဆာလာဘီရာကု နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ (Salabiaku v France) အမှုတွင် တွေ့နိုင်သည်။ ထိုအမှုတွင် ပြင်သစ် တရားရုံးများက လျှောက်ထားသူကို မူးယစ်ဆေးဝါး မှောင်ခိုမှုဖြင့် အပြစ်ချမှတ်ခဲ့သည်။ သူ့ကို လေဆိပ်တွင် သူ၏ သေတ္တာထဲ၌ ဆေးခြောက်များ သယ်လာခြင်းကို ဖမ်းမိခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်ဥပဒေတွင် ဆေးခြောက် လက်ဝယ်တွေ့ရှိမှုကို မှောင်ခိုမှုဟု သတ်မှတ်သောကြောင့် ဥပဒေပုဒ်မ သဘောတူစာချုပ်၏ အပြစ် မရှိဟု မှတ်ယူခံပိုင်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ခြင်း မရှိပေ။

သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေက အချို့အခြေအနေများတွင် သက်သေပြရန် တာဝန်သည် စွပ်စွဲခံ ထားရသူ၏ တာဝန်လည်း ဖြစ်သွားနိုင်သည်ကို အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ဥပမာ အထူးခုခံ ချေပချက်ကို တင်ပြလိုသူသည် အဘယ်ကြောင့် ထိုသို့ တင်ပြလိုသည်ကို အကြောင်းပြချက် ပေးရန် လိုသည် - လင်ဂန်းစ် နှင့် လျှစ်တြီးယား နိုင်ငံ (Lingens v Austria) တို့ပါဝင်သော မဟုတ်မမှန်ရေးသားပြောဆိုသည့်အမှုတွင် တိုင်ကြားသူက ခုခံချေပချက်တွင် အမှန်တရားကို တင်ပြရန် တာဝန်ယူရသည်။ အပြစ်မဲ့သည်ဟု မှတ်ယူခံပိုင်ခွင့်ကို ငြင်းပယ်ခြင်းသည် နိုင်ငံအဆင် ဥပဒေများအရ ကိုင်တွယ်လုပ်ဆောင်ရမည့် ကိစ္စဖြစ်သည်။

ယေဘုယျ စည်းမျဉ်းတစ်ခုအနေဖြင့် ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးများတွင် သံသယဝင်နိုင်ဖွယ် မရှိတော့ သည့်အထိ သက်သေ ပြနိုင်ရမည်။ ထိုစံနှုန်းကို ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်တွင် ထည့်သွင်းရန် ကြိုးပမ်းမှုများ မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ သို့သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ အထွေထွေ မှတ်ချက် အမှတ် (၁၃)၊ စာပိုဒ် ၇ တွင် “စွဲချက်အပေါ် သံသယဝင်နိုင်ဖွယ် ရှိခြင်းကို မှားယွင်းကြောင်း သက်သေမပြနိုင်မီအထိ အပြစ်ရှိ သည်ဟု မယူဆနိုင်ပေ” ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် ယခုအခါတွင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၆၆(၃) က တရားရုံးတွင် စီရင်သည့် အမှုများတွင် ထိုစံနှုန်းကို အသုံးပြုသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်တွင် ဥပဒေပုဒ်မ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးက စွပ်စွဲခံရသူအပေါ် ထားရှိသည့် မည်သည့် သံသယ မဆို စွပ်စွဲခံရသူဘက်မှ အကျိုးရှိစေမည့် သံသယ ဖြစ်ရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအချက်ကို အကျယ်ချဲ့ ရှင်းပြထားခြင်းတော့ မရှိပေ (ဘာဘရာ၊ မက်ဆီဂျူးနှင့် ဂျာဘာဒို နှင့် စပိန်နိုင်ငံ) (Barbera, Messegue and Jabardo v Spain)။

အပြစ်မရှိဟု မှတ်ယူခြင်း၌ မီဒီယာတွင် အလွန်အကျူး (သို့) တစ်ဖက်သတ်ဆန်သော ရေးသား ဖော်ပြခြင်းများကို နိုင်ငံတော်မှ ကာကွယ်ပေးခြင်းလည်းပါသည်။ ဥပမာ ဂျူရီ နှင့် ဆုံးဖြတ်သော နာမည်ကျော် ရာဇဝတ်မှု ရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်း တစ်ခုတွင် ဂျူရီ ဖြစ်သူမှ ၎င်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက် များကို ပတ်ဝန်းကျင်၏ အမြင်များဖြင့် ဖုံးလွှမ်းမခံရစေရန် နိုင်ငံတော်မှ သင့်တော်သော လုပ်ရပ် များ လုပ်ဆောင်ရမည်။ ထိုအကြောင်းပြချက်ကြောင့် နိုင်ငံအများအပြားသည် စစ်ဆေး နေသော၊ ရုံးတင်နေသော ကိစ္စရပ်အများအပြားနှင့် ပတ်သက်ပြီး အကန့်အသတ်များထားသည်။ ဂရိဒ် နှင့်

၅၅၅ ဖက်ဒရေးရှင်း နိုင်ငံ (Gridin v Russian Federation) အမှုတွင် လျှောက်ထားသူ အပြစ်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသော ဥပဒေ စည်းကြပ်သည့် တာဝန်ရှိသူများ၏ ထွက်ဆိုချက်များ အစီရင်ခံခြင်းအပါအဝင် ထိုအမှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး မီဒီယာတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖော်ပြခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် လျှောက်ထားသူကို လူသတ်မှု၊ အမွေပြုကျင့်ရန်ကြိုးပမ်းမှုနှင့် အမျိုးမျိုးသော ကိုယ်ထိလက်ရောက် ကျူးလွန်မှုတို့ဖြင့် ပြစ်မှုထင်ရှားကြောင်း အမိန့်ချလိုက်သည်။ သူ၏ ပြစ်ဒဏ်ကို သေဒဏ်ပေးခြင်းမှ တစ်သက်တစ်ကျွန်းအဖြစ် လျှော့ချလိုက်သည်။ အပိုဒ် ၁၄ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြုခဲ့သော အထွေထွေမှတ်ချက် အမှတ် ၁၃ ကို ကိုးကားကာ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက အစိုးရတာဝန်ရှိသူများသည် တရားစီရင်မှု၏ ရလဒ်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်စေသော တစ်ဖက်သတ် အမြင်များကို တားဆီးရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သောကြောင့် အမှုသည်၏ အပြစ်မဲ့သည်ဟု မှတ်ယူခံပိုင်ခွင့်ကို ချိုးဖောက် သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

ထိုအခွင့်အရေးကို မိမိကိုယ်မိမိ ပြစ်မှု ကျူးလွန်ရာတွင် ပါဝင်ကြောင်း ညွှန်ပြခြင်းမှ လွတ်လပ်ခွင့်အထိ အကျယ်ချဲ့ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ရာဇဝတ်မှုကြောင့် ရုံးတင်စစ်ဆေးခံရသူ များအတွက် အနိမ့်ဆုံး အာမခံချက်များကို တင်ပြရာတွင် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၄(၃)(ဆ) က လူတစ်ဦးကို အပြစ်ရှိသည်ဟု (သို့) မိမိကိုယ်မိမိ ထိခိုက်စေမည့် ထွက်ဆိုချက်များ ထွက်ဆိုရန် ဖိအားပေးခြင်း မပြုသင့်ဟု ဆိုထားသည်။ နိုင်ငံတကာ တရားရုံး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၅၅(၁)(က) တွင်လည်း စုံစမ်း စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆင်တူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပြုလုပ်ထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ ထိုအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်ပြီး အဓိကစဉ်းစားပေးခဲ့သော သတင်းပို့ တိုင်တန်း ချက်များတွင် မလျော်ကြေးအသုံးပြု၍ ဝန်ခံချက်များ ရယူပါသည်ဟု စွပ်စွဲခဲ့ခြင်းများ ပါရှိသည်။ ဥပမာ အက်စ်ထရေလာ နှင့် ဥရှေ့ နိုင်ငံ (Estrella v Uruguay) အမှုတွင် စွပ်စွဲခံရသူသည် ကျွမ်းကျင်စနစ်အတိုးသမားတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ သူသည် အစိုးရကို ပုန်ကန်တော်လှန်သည့် လုပ်ငန်းများတွင်ပါဝင်သည်ဟု ဝန်ခံလျှင် သူ၏လက်များကို ဖြတ်တောက်ပစ်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်းခံခဲ့ရသည်ဟု ဆိုသည်။ ဤအမှုသည် သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဥရှေ့နိုင်ငံသည် တိုင်ကြားလွှာနှင့် ပတ်သက်သည့် တွေ့ရှိချက် များကို တင်ပြရန် ငြင်းဆိုခဲ့ခြင်းကြောင့် ကော်မတီသည် ထိုအမြင်ကို တစ်ဖက်သတ် ပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

လိုပက်စ် နှင့် စပိန်နိုင်ငံ (Lopez v Spain) အမှုအတွက် သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်တွင် မိမိကိုယ်မိမိ ပြစ်မှုကျူးလွန်ရာတွင် ပါဝင်ကြောင်း ညွှန်ပြခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ကိစ္စရပ်များ ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လျှောက်ထားသူအပေါ် ချမှတ်သည့် ပြစ်ဒဏ်သည် တာဝန်ရှိသူများနှင့် ပူးပေါင်းရန် ပျက်ကွက်ခြင်းကြောင့် ချမှတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး (ထိုအမှုတွင် သူ၏ မော်တော်ယာဉ် ခွင့်ပြုအရှိန် ကျော်လွန် မောင်းနှင်ခြင်းကို ရဲအရာရှိများ၏ ရေဒါတွင် တွေ့ရှိချိန်၌ ထိုမော်တော်ယာဉ်ကို မည်သူမောင်းနှင်နေကြောင်း ညွှန်ပြခိုင်းခြင်းဖြစ်ပြီး) သူသည် မော်တော်ယာဉ်ကို မောင်းနှင်သူ ဖြစ်ပါသည်ဟု ဝန်ခံရန် ပျက်ကွက်သဖြင့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့ခြင်း မဟုတ်သောကြောင့် ထိုတိုင်တန်းချက်ကို လက်ခံကြားနာရန် မသင့်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်အရ ချမှတ်ခဲ့သော အလားတူ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ဤသည်မှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်ခု

ဖြစ်သည်။ (ဖန်ကီ နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ (Funke v France) အမှု အပါအဝင်) ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးမှ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော အမှုများတွင် ရဲအရာရှိများက မေးခွန်းထုတ်စဉ်တွင် နှုတ်ဆိုတိနေခွင့် နှင့် မိမိကိုယ်မိမိ ထိခိုက်စေမည့် ထွက်ဆိုချက်များ ထွက်ဆိုမှု မပြုဘဲ နေနိုင်ခွင့် တို့သည် မျှတသော ဖြစ်စဉ်ဟူသည့် သဘောတရားတွင် ပါဝင်သော ယေဘုယျ အသိအမှတ် ပြုထားသည့် နိုင်ငံ တကာ စံနှုန်းများ ဖြစ်သည်ဟု ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးက ထပ်မံ ပြောဆိုခဲ့သည် (မာရေး နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Murray v United Kingdom) စာပိုဒ် ၄၅)။ သို့ရာတွင် ညွှန်ပြနေသော သက်သေများနှင့် နှုတ်ဆိုတိနေခြင်းတို့မှ ကောက်ချက်များ ချနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် မာရေးနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ အမှုတွင် IRA သတင်းပေးဟု သံသယဝင်သူကို တွေ့ရှိခဲ့ရသော မြောက်အိုင်ယာလန်ရှိ အဆောက်အအုံတွင် လျှောက်ထားသူရှိနေခြင်းကို ရှင်းလင်းပြရန် နှုတ်ဆိုတိနေခြင်းဖြင့် ပျက်ကွက်ခြင်းက ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ခြင်း မရှိဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ မာရေးနှင့် အခြားအပေါင်းအပါများသည် သတင်းပေးဟု သံသယဝင်သူကို ဥပဒေမဲ့ ထိန်းသိမ်းကာစစ်ဆေးခဲ့ပြီး၊ သတ်ပစ်ရန် ကြံစည်ခဲ့သည်ဟု စွပ်စွဲခံထားရသည်။ ထိုအခြေ အနေမျိုးတွင် စွပ်စွဲခံရသူသည် အဆောက်အအုံ အတွင်း၌ ရှိနေသည်ဟု ကောက်ချက်ချ နိုင်သည်။

နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး သဘောတူစာချုပ်တွင် စွပ်စွဲခံရသူ၌ နှုတ်ဆိုတိနေခွင့်နှင့် မိမိ ကိုယ်မိမိ ထိခိုက်စေမည့် ထွက်ဆိုချက်များ ထွက်ဆိုခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်တို့ကို အပိုဒ် ၅၅(၁)(က) နှင့် (၂)(ခ)နှင့် အပိုဒ် ၆၇(ဆ) တို့တွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။

၁၆.၆ ရာဇဝတ်မှု တရားခွင်များအတွက် အနိမ့်ဆုံး အာမခံချက်များ

တရားမျှတစွာ စစ်ဆေးစီရင် ခံပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်သည့် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများသည် အမှုဆိုင်များအကြား တန်းတူညီမျှဖြစ်မှု (*egalite des armes*) သဘောတရားအပေါ် အခြေခံ ထားသည်။ အငြင်းပွားမှု တစ်ခုတွင် ပါဝင်သည့် ဘက်နှစ်ဘက်လုံးသည် တန်းတူညီတူ ဖြစ်ရမည်။ မဂ်နာ ကာတာ (Magna Carta) သည် မျှတသော တရားစီရင်မှု စနစ်ကို ဖော်ပြထားသည့် ပထမဆုံးသော စာချုပ်စာတမ်းများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတရားသည် တရားမျှတ သော ရာဇဝတ်မှု တရားခွင်များအားလုံး၏ အခြေခံဖြစ်ပြီး စွပ်စွဲခံရသူအတွက် လုပ်ငန်းစဉ် အဆင့်များနှင့် ဥပဒေအရ အာမခံချက်များပေးသည်။ စွပ်စွဲခံရသူများအတွက် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၆၇ တွင် တွေ့နိုင် သည်။ ဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီခွင့်စံနှုန်းအရ စွပ်စွဲခံရသူများအကြား တန်းတူညီခွင့် (ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းမှ ကင်းဝေးခွင့်) သာမက စွပ်စွဲခံရသူနှင့် နိုင်ငံတော်အကြား သူ့အတိုင်း အတာနှင့်သူ တန်းတူ ညီခွင့်လည်း ပါရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံအများအပြားတွင် စွပ်စွဲခံရသူသည် စွပ်စွဲချက်များကို ပြင်ဆင်ရန်နှင့် ခုခံရန်၊ ကြားနာမှုကို မျက်မြင်တွေ့ရှိနိုင်ရန် အခွင့်အရေးများ ရှိရမည်ဟူသည့် အချက်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ် ပြဋ္ဌာန်းထားသော လုပ်ထုံး လုပ်နည်း အဆင့်ဆင့်နှင့် သက်သေဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်သည် လူတစ်ဦးကို စွဲချက်တင်သည့်အခါ အင်အားနည်းသူမှ အင်အားကြီးသူကို ရင်ဆိုင်ရသည့် အခြေအနေ (David

and Goliath) ဟု မှတ်ယူမည် ဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ အခွင့် အရေးများ မထိပါးစေရန်နှင့် တရားမျှတမှု ရရှိ စေရန် အာမခံချက် ပေးရန်မှာ လူ့အခွင့်အရေး၏ အခန်းကဏ္ဍပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့် အရေးက ပြည်တွင်း တရားရုံးများကို တရားစီရင်စဉ် အချိန်အတွင်း အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သည် ဟူသော စွပ်စွဲချက်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေးထားသည်။ ရှေးဟောင်း စကားပုံတစ်ခု အရ တရားမျှတမှု ရရှိပါသည်ဟု ဆိုရုံနှင့် မလုံလောက်၊ ထိုသို့ ရရှိကြောင်းကို မျက်မြင်တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။

၁၆.၆.၁ တရားခွင့်သုံး ဘာသာစကား

တရားခံများကို ၎င်းတို့ နားလည်သော ဘာသာစကားဖြင့် ၎င်းတို့အပေါ် စွဲဆိုထားသော စွဲချက် များကို အသိပေးရမည်။ ထို့နောက် ခုခံကာကွယ်ရန် သင့်လျော်သော အချိန် ပေးရမည်။

စွပ်စွဲခံရသူသည် စွဲချက်များ အကြောင်းကိုမသိဘဲ တုံ့ပြန်မှု မပြုနိုင်သောကြောင့် ဘာသာစကား လိုအပ်ချက်သည် အရေးကြီးသည်။ စွဲချက်များကို အကြောင်းကြားခြင်းအား မြန်ဆန်စွာ လုပ်ဆောင်ရမည်။ တာဝန်ရှိသူမှ စွဲချက်စတင်သည်နှင့် တပြိုင်နက် လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ နိုင်ငံ၌ သုံးသည့် ဘာသာစကားကို မပြောတတ်သူများအား စွဲချက်တင်သည့်အခါ လိုအပ်သော ဘာသာပြန်နှင့် စကားပြန် ဝန်ဆောင်မှုကို နိုင်ငံတော်မှ ပေးရမည်။ စွပ်စွဲခံရသူသည် ၎င်းအပေါ် စွဲဆိုထားသည့် စွဲချက်များ အားလုံးကို နားလည်ရန် လုပ်ဆောင်သင့်သည့် အချက်များ အားလုံး လုပ်ဆောင်ပေးရန်မှာ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်အရ စွဲချက် အခြေခံသည့် ဥပဒေနှင့် စွပ်စွဲသည့် အချက်များ အားလုံး ပါဝင်သည့် စွဲချက်များကို နှုတ်ဖြင့် (သို့) စာဖြင့် ဖော်ပြနိုင်သည် (အထွေထွေ မှတ်ချက် အမှတ် ၁၃၊ စာပိုဒ် ၈)။ စွပ်စွဲခံရသူတွင် စွဲချက်တင်သည့် ဘာသာစကားကို ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ဥပမာ ကင်မရွန်းနိုင်ငံတွင် ဖမ်းဆီးခံရသော ပြင်သစ်နှင့် စပိန် ဘာသာစကား နှစ်မျိုးပြောသူသည် စွဲချက်ကို ပြင်သစ်ဘာသာ စကား အသုံးမပြုဘဲ စပိန်ဘာသာစကားသာသုံးရမည်ဟု တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်မရှိ။ ထိုနည်းတူပင် မေးခွန်းထုတ်သော တရားရုံး၏ တရားဝင် ဘာသာစကားကို အပြည့်အဝ နားလည်သူသည် ဒေသ ဆိုင်ရာ ဘာသာစကားတစ်ခု ပြောင်းလဲအသုံးပြုရန် တောင်းဆိုခွင့် မရှိပေ။ ထိုကိစ္စရပ်ကို ဘာဇစ် နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ (Barzhig v France) အမှုတွင် တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီထံသို့ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်ကို တင်သွင်းသူက သူ၏တရားစီရင်မှုအတွင်း ဘာသာ ပြန် ခေါ်ယူပေးရန် ငြင်းဆိုသဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ တိုင်ကြားသူသည် ဘရစ်တန်တွင် နေထိုင်သော ပြင်သစ်နိုင်ငံသားတစ်ဦး ဖြစ်ပြီး တရားရုံးကြားနာခြင်းကို ဘရစ်တန် ဘာသာစကားဖြင့် လုပ်ဆောင်စေလိုသည်။ သို့ရာတွင် စွပ်စွဲခံရ သူနှင့် မျက်မြင်သက်သေများသည် ပြင်သစ်ဘာသာစကား ပြောသူများဖြစ်ရာ နိုင်ငံတော်က တရားရုံး စစ်ဆေးခြင်းကို ပြင်သစ်ဘာသာစကားဖြင့်သာ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ လူတစ်ဦးသည် ရုံးတင်စစ်ဆေးမှုအတွက် ဘာသာစကား ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်မရှိဟူသည့် ကြေညာချက်အရ လူ့အခွင့် အရေး တရားရုံးက သဘောတူစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်မှု မရှိဟု အမိန့်ချမှတ်လိုက်သည်။ ထိုအချက် သည် လူနည်းစု အုပ်စုများ၏ ဘာသာစကားကို အားပေးရာ မကျသော်လည်း ထိုဆုံးဖြတ်ချက်နှင့်

အခြား အလားတူ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် မျှတသော တရားစီရင် ခြင်း၏ သဘောတရားများနှင့် ကိုက်ညီသည်။ ထိုသတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်က ညွှန်ပြသည့်အတိုင်း စွဲချက်များကို အကြောင်းကြား ရာတွင်၊ တရားစီရင်ရာတွင် နားလည်သော ဘာသာစကားဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန် အခွင့်အရေးသာ ရှိသည်။ တရားစီရင်ရန် ဘာသာစကားကို ရွေးချယ်ခွင့် မရှိ။ ဥပမာပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးသို့ တင်သွင်းခဲ့သော ဘရိုဇစ် နှင့် အီတလီ နိုင်ငံ (Brozicek v Italy) အမှုတွင် စွပ်စွဲခံရသူကို အီတလီနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံရေး အလံများ ဆုတ်ဖြူ ဖျက်ဆီးခဲ့မှုနှင့် ရဲအရာရှိကို ဒဏ်ရာ ရစေမှုတို့နှင့် စွဲချက် တင်ခဲ့သည်။ သတင်းပို့ တိုင်ကြားသူသည် ချက်ကိုဆလိုဗားကီးယားနိုင်ငံတွင် မွေးဖွားပြီး ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် နေထိုင်သူ ဖြစ်သည်။ အီတလီနိုင်ငံ၏ တာဝန်ရှိသူများထံမှ ဆက်သွယ်ချက်ကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် သူက တာဝန်ရှိသူများထံ စာရေးသားကာ သူသည် သူ၏ ရုံးတင် စစ်ဆေးမှုကို ဂျာမန် ဘာသာစကားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အခြား ကုလသမဂ္ဂ၏ တရားဝင် ဘာသာစကား (ပြင်သစ်၊ အင်္ဂလိပ်၊ ရုရှား၊ တရုတ်၊ စပိန်) ဖြင့်သော်လည်းကောင်း လက်ခံမည် ဖြစ်ပြီး သူနားမလည်သော အီတလီ ဘာသာစကားဖြင့် လက်မခံနိုင်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ အီတလီနိုင်ငံ တာဝန်ရှိသူများက စွပ်စွဲခံရသူထံ စာရွက်စာတမ်းများကို အီတလီ ဘာသာစကားဖြင့်သာ ဆက်လက် ပေးပို့နေရာ ဥပမာပ သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ရာ ကျခဲ့သည်။

ထိုအမှုအရ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး သက်ဆိုင်ရာ တရားရုံးကို အကြောင်းကြားရန်မှာ စွပ်စွဲခံရသူထံတွင် တာဝန်ရှိသည်။ လူတစ်ဦးကို တင်ထားသော စွဲချက်များကို အပြည့်အစုံ နားလည်နိုင်စေရန်မှာ နိုင်ငံတော်၌ တာဝန်ရှိသော်လည်း နိုင်ငံတော် ထံသို့ ဘာသာစကား ကို နားမလည်ဟု ညွှန်ပြခြင်း မရှိသရွေ့ ထိုသူသည် တရားရုံးတွင် အသုံးပြု သည့် ဘာသာစကားကို နားလည်သည်ဟု ယူဆခွင့် ရှိသည်။ စကားပြန်လိုအပ်ကြောင်းနှင့် ပေးအပ်ထားသော ဘာသာပြန်ဆိုခြင်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ သင့်လျော်ခြင်း ရှိမရှိ ကို စွပ်စွဲခံရသူက အသိပေးရမည် (ဂရစ်ဖင် နှင့် စပိန်နိုင်ငံ (Griffin v Spain) အမှုကို ကြည့်ပါ။ ထိုအမှုတွင် ကနေဒါလူမျိုး တိုင်ကြားသူသည် စပိန်နိုင်ငံတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော ရုံးတင်စစ်ဆေးမှုတွင် အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကား အနည်းငယ်သာ ပြောကြားတတ်သော စကားပြန်ထံမှ အထောက်အကူ ရခဲ့သည်။ ထိုသူက တိုင်ကြားသူ အခြေခံမျှသာ နားလည်သော ပြင်သစ်ဘာသာစကားဖြင့် ဘာသာပြန် ပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် တိုင်ကြားသူက ထိုအချက်ကို ရုံးတင်စစ်ဆေးမှု ပြုလုပ်စဉ် အချိန်အတွင်း ကန့်ကွက်ခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ အပြစ်ပေးခဲ့ခြင်းသည် မှားယွင်း ဘာသာပြန်ဆိုမိသော မေးခွန်း၏ အဖြေအပေါ် အခြေခံသော်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ခဲ့ခြင်း မရှိဟု ဆုံးဖြတ် ခဲ့သည်။

မှတ်သားသင့်သည့် အချက်မှာ မျှတမှု၏ အကျိုးငှာ လိုအပ်သော ဘာသာပြန်ဆိုခြင်းနှင့် စကားပြန် ဆိုခြင်းအတွက် ကျသင့်ငွေများကို နိုင်ငံတော်မှပေးရမည် ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားသည့် အချက်မှာ တရားစီရင်မှု ဖြစ်မြောက်စေရန် စွပ်စွဲခံရသူကို ဘာသာပြန်အတွက် ပိုက်ဆံ ပေးခိုင်းခြင်း သည် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီခွင့် သဘောတရားနှင့် ဆန့်ကျင်ရာ ရောက်သည်။ ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက ၎င်း၏ အထွေထွေ မှတ်ချက် အမှတ် ၁၃ တွင် လိုအပ်ပါက အခမဲ့ စကားပြန်ဆိုပေးရမည် ဖြစ်ပြီး အမှုသည် မည်သို့သော ရလဒ် ထွက်လာသည် ဖြစ်စေ နိုင်ငံတော်

က အဖိုးအခများကို ကျခံရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ဘာသာပြန်ဆိုခြင်းဆိုင်ရာ အဖိုးအခများကို အပြစ်ပေးသည့် နည်းလမ်းအဖြစ် အသုံးမပြုနိုင်ပေ။

၁၆.၆.၂ ခုခံကာကွယ် လျှောက်လဲချက်များ ပြင်ဆင်ရန်နှင့် လုပ်ဆောင်ရန် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အချိန်ကာလနှင့် အကူအညီအထောက်အပံ့များ

ထင်ရှားသည့်အချက်မှာ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေသည် “သားပိုက်ကောင် တရားရုံး” (kangaroo courts) ဟု ခေါ်သော အလေ့အကျင့်ကို ခွင့်ပြုမည် မဟုတ်ပေ။ စွပ်စွဲခံရသူသည် သူ့အပေါ်တင်သော စွဲချက်များကို ခုခံကာကွယ်ရန် ပြင်ဆင်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် စွပ်စွဲခံရသူများကို ဥပဒေ အကြံပေးများအား လက်လှမ်းမီစေရန်၊ အကြံပေးနှင့် ဆက်သွယ်ခွင့် ရရန်၊ သက်သေများကို ခေါ်ယူခွင့်ပြုရန်နှင့် တရားရုံးတွင် စစ်ဆေးခွင့်ပြုရန် (အမှုစစ်ဘက်မှလည်း သင့်လျော်သော သက်သေများ ခေါ်ယူပြီး အပြန်အလှန် စစ်ဆေးမည် ဖြစ်သည်) ခွင့်ပြုရမည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက တရားရုံးမှ ခန့်အပ်ထားသော အကြံပေးများသည် ဥပဒေအရ သင်တန်းပေးလေ့ကျင့် ထားသူများ ဖြစ်ရမည်ဟုပင် ထောက်ပြထားသေးသည် (ဗာစ်ဆေးလ်စကီး နှင့် ဥရှေ့ (Vasilskis v Uruguay))။ ထိုအမှုတွင် တူပါ မားရိုစ် ပြည်တွင်း လွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးအဖြစ် စွပ်စွဲခံရသူ (အပြစ်ပေးလည်း ခံရသည်) အတွက် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ တရားရုံးတွင် ရှေ့နေ မဟုတ်သူများကို ခုခံကာကွယ် လျှောက်လဲချက်ဆိုင်ရာ အကြံပေးအဖြစ် ခန့်အပ်ထားခဲ့သည်။ အယူခံတင်သောအခါ သူမ၏ အမိန့်ကို ၅ နှစ်မှ ၁၀ နှစ် အထိ သတိပေး ထိန်းသိမ်းခြင်းမှ နှစ်သုံးဆယ်ကြာ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချသည့် အမိန့် အဖြစ် ပြောင်းလဲခဲ့သည်။

ထိုအမှုများက သက်သေပြသည့်အတိုင်း စွပ်စွဲခံရသူကို ဥပဒေအကြံပေးပုဂ္ဂိုလ် ရယူသုံးစွဲခွင့်မရှိဘဲ အဆက်အသွယ်ဖြတ်ထားခြင်းသည် သိသာထင်ရှားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ဖြစ်သည်။ သံသယရှိ ထိန်းသိမ်းခံထားရသူနှင့် ခန့်အပ်ထားသော ဥပဒေ အကြံပေးအကြား တစ်နည်းနည်း ဖြင့် အဆက်အသွယ်ပြုလုပ်နိုင်ရန် နိုင်ငံတော်မှ ဆောင်ရွက်ပေးရမည့် တာဝန်ရှိသည်။ ထို အကြောင်းပြချက်အရ အကျဉ်းကျခံနေရသူများတွင် ဧည့်တွေ့ခွင့်နှင့် ဥပဒေအကြံပေးနှင့် ဆက်သွယ်ခွင့်တို့ ရှိသည်။ ထိုအချက်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ်များသည် အမှုတစ်ခုချင်းစီ၏ အခြေအနေပေါ် မူတည်သည်။ ဆက်သွယ်မှုများကို စာဖြင့်ဖြစ်စေ၊ နှုတ်ဖြင့် ဖြစ်စေ၊ လူချင်းတွေ့၍ ဖြစ်စေ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ တောင်အမေရိကတိုက်တွင် နိုင်ငံရေး မငြိမ်မသက် ဖြစ်နေစဉ် အချိန် က စွပ်စွဲခံထားရသူများသည် သင့်လျော်သော ခုခံလျှောက်လဲချက် စုစည်းထားရန် ဥပဒေ အကြံပေးနှင့် ဆက်သွယ်ခွင့်မရခြင်း၊ လိုအပ်သောအချိန် (သို့) ပစ္စည်းများ မပေးခြင်းတို့ ကြုံတွေ့ ခဲ့ရသည်။ ထိုကိစ္စရပ် အများအပြားတွင် ရုံးတင်စစ်ဆေးမှု မရှိ၊ ပြစ်မှု စွဲဆိုခြင်းပင် မရှိခဲ့ပေ။ သို့ရာတွင် သံသယ ရှိသူများကို ထိန်းသိမ်းထားကြသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

သင့်တော်သည့် ရုံးတင်စစ်ဆေးမှု အချိန်ကာလ

သင့်တော်သော ရုံးတင်စစ်ဆေးမှု အချိန်ကာလမှာ အဘယ်နည်းဟူသည့် မေးခွန်းသည် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်စေသော မေးခွန်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ရရှိသော အချိန်ကာလ တိုလွန်းပါက ခုခံချေပရန် လုံလောက်သည့် ပြင်ဆင်ချိန်မရ ဖြစ်မည်။ ဖြစ်စဉ်အချိန် ရှည်ကြာလွန်းပါကလည်း လူ့အခွင့်အရေး များ ချိုးဖောက်ရာကျမည်။ ဤကဲ့သို့ အစွန်းနှစ်ခုကြား ဟန်ချက်ကို ရှာရာ၌ အချက်များစွာကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုသည်။ လိုအပ်သော သက်သေပမာဏ၊ သက်သေနှင့် တရားရုံး ရရှိမှု၊ သက်သေများ၏ ရှုပ်ထွေးမှု စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ *မူနော့စ် နှင့် ပီရှူး နိုင်ငံ (Munoz v Peru)* အမှုတွင် (UN Doc CCPR/C/34/D/203/1986) ခုနစ်နှစ် ကြာခြင်းသည် ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်မှု မရှိ၊ *ကယ်လီ နှင့် ဂျမေကာ နိုင်ငံ (Kelly v Jamaica)* အမှု (UN Doc CCPR/C/41/D/253/1987) တွင် တစ်နှစ်ခွဲ အချိန်ကြာခြင်းသည် ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်မှု မရှိ၊ *မိုရေးလ် နှင့် ပြင်သစ် နိုင်ငံ (Morale v France)* အမှု (UN Doc CCPR/C/26/D/207/1986) တွင် လူ့မွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာ ကြားနာချက်များမှာ ရှုပ်ထွေးလေရာ ကြားနာချိန် လေးနှစ်ခန့် ကြာခဲ့ခြင်းသည် ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်မှု မရှိ။ *ဘိုဇစ်ဇီ နှင့် အလယ်ပိုင်း အာဖရိက ဂီပိုပလစ် နိုင်ငံ (Bozize v Central African Republic)* အမှု (UN Doc CCPR/C/50/D/428/1990) တွင် ပထမအကြိမ် ရုံးထုတ် မစစ်ဆေးမီ လေးနှစ်ကျော် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားခြင်းသည် ICCPR အပိုဒ် ၁၄ ကို ဖောက်ဖျက်ရာ ကျသည်။ *လူဘူတို နှင့် ဇမ်ဘီယာ နိုင်ငံ (Lubuto v Zambia)* အမှု (UN Doc CCPR/C/55/D/390/1990) တွင် နိုင်ငံတော်မှ ငွေကြေးအခက်အခဲ ကြုံတွေ့ နေရသည့်တိုင် အမြင့်ဆုံး တရားရုံးမှ နောက်ဆုံး အယူခံကို ပယ်ချခဲ့သည့် အချိန်အထိ ၈ နှစ်ကြာ ဖမ်းဆီးထားခြင်းသည်လည်း ကျိုးကြောင်းမဆီ လျော်ပေ။

ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှု ရှိ၊ မရှိဟူသည့် မေးခွန်းသည် အမှုတစ်ခုချင်းစီ၏ အချက်အလက်များနှင့် အခြေအနေများအပေါ် မူတည်သည်။ မျှတသော တရားစီရင်မှု ရရှိခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ အမှုအရေအတွက် အများဆုံး လက်ခံရရှိသည့် ဥပဒေပုဒ် လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး၏ တရားစီရင်မှု စနစ်တွင် လည်း တူညီသော အချိန်အတိုင်းအတာအတွက် ကွာခြားသော တွေ့ရှိချက်များ ရှိသည်။

ထိုအချက်နှင့် ဆက်စပ်သည့် ဆွေးနွေးရန်မှာ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ခုံရုံးများနှင့် တရားရုံးများတွင် တိုင်ကြားချက်တစ်ခုကို ကြားနာရန် ကြာသည့်အချိန်အား လက်ခံနိုင်သည့် အတိုင်းအတာ ဖြစ်သည်။ အချို့သော အဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့၏ တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာ စနစ်များ (သို့) သဘောတူစာချုပ်များတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ထက် ပို၍ အချိန်ကြာနေခြင်းက ကျိုးကြောင်း ဆီလျော် သည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသလား။

ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစောပိုင်း ကြားနာခဲ့သော အမှုများအနက်မှ တစ်ခု ဖြစ်သော *အန်တိုနာဆီယို ကိုယ်စား ဆက်တယ်လ်လစ်ချီ နှင့် ဥရှေ့ နိုင်ငံ (Setelich on behalf of Antonaccio v Uruguay)* အမှုတွင် မျှတစွာတရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်ကို အမျိုးမျိုး ချိုးဖောက်ခဲ့ကြောင်း လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီကတွေ့ခဲ့သည်။ သတင်းပို့တိုင်တန်းချက် ရေးသားသူသည် သူခန့်အပ်

ထားသော အကြံပေးနှင့် အဆက်အသွယ် မလုပ်နိုင်ခြင်းသည် သင့်လျော်သော ခုခံချေပမှု ပြင်ဆင်ခြင်းကို တားဆီးရန်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆသည်။ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ တရားရုံးမှ အန်တိုနာဆီယိုကို သူ၏ ခုခံ ချေပမှုအတွက် သက်သေခေါ်ခွင့် မပြုခြင်းသည်လည်း ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေး များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၄ ကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ခန့်အပ်ထား သော အကြံပေးများသည် စွပ်စွဲခံရသူနှင့် ဆွေးနွေးနိုင်ရမည်။ ခုခံ လျှောက်လဲချက် ပြင်ဆင်ရာတွင် လည်း တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်နိုင်ရမည်။ ထိုအချက်သည် အမှုများတွင် ပြည်သူ့ရှေ့နေများကို ခန့်အပ်ပေးထားသော အခြေအနေတွင် ပို၍ မှန်ကန်သည်။ တာဝန်ပေးခံရသော ဥပဒေအကြံပေး သည် စွပ်စွဲခံထားရသူနှင့် ပုံမှန်တွေ့ဆုံရမည်။ အချက်အလက်များ စစ်ဆေးပြီး အမှုကို ပြင်ဆင်ရ မည် (စကားရှန်း ကိုယ်စား အော့ဇန်အီဘာရတ် နှင့် ဥရူဂွေး နိုင်ငံ (Scarrone v Uruguay) အမှုကိုလည်း ရှုပါ။)

တရားရုံး ရှေ့မှောက်တွင် သက်ဆိုင်သူများအားလုံး တန်းတူညီရေးကို အလေးဂရုပြုကြသည် ဆိုသော်လည်း စွပ်စွဲခံရသူသည် ရာဇဝတ်မှု စုံစမ်းစစ်ဆေးနေစဉ် ကာလအတွင်း ရရှိထားသည့် စာရွက်စာတမ်း အားလုံးကို ကြည့်ရှုခွင့်ရခြင်းတော့ မဟုတ်ပေ။ ထိုအချက်ကို လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ အိုအက်စ် နှင့် နော်ဝေ နိုင်ငံ (OF v Norway) အမှု စာပိုဒ် ၅.၅ (လက်မခံနိုင်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်း) တွင် တွေ့နိုင်သည်။ အာရီလာနှင့် နာကာလာဂျာဗီ နှင့် ဖင်လန်နိုင်ငံ (Aarela & Nakkalajarvi v Finland) အမှုတွင်မူ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက "တစ်ဘက်မှ တင်ပြသော သက်သေများနှင့် စွဲချက်များ အားလုံးကို ပြန်လည် ချေပခွင့် အပါအဝင် တရားရုံး ရှေ့မှောက်တွင် ပါဝင်သူများအားလုံး တန်းတူညီခွင့်သည် တရားရုံး၏ အခြေခံကျသော တာဝန် ဖြစ်သည်။" ဟု ဆိုခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၇.၄)။ ထိုအမှု၌ လျှောက်ထားသူများသည် သစ်ခုတ်လှဲခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော အငြင်းပွားမှုတွင် ပါဝင်ခဲ့ပြီး သစ်တောရေးရာ တာဝန်ရှိသူများ တင်ပြသော ဥပဒေဆိုင်ရာ စွဲချက် များပါရှိသော စာတမ်းအပေါ် မှတ်ချက်ပေးပိုင်ခွင့် မရှိခဲ့ပေ။ ထိုစာတမ်းကို ဖင်လန်နိုင်ငံ တရားရုံးမှ ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး သစ်တောရေးရာ တာဝန်ရှိသူများဘက်မှ အသာစီးပေး ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

၁၆.၆.၃ တရားခံ တက်ရောက်ရန် ပျက်ကွက်သော တရားခွင့်

စွပ်စွဲခံရသူတစ်ဦးအတွက် ၎င်း၏အမှုကို ကြားနာစစ်ဆေးမှု၌ မပျက်မကွက် တက်ရောက်ရန် အရေးကြီးသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် လူတစ်ဦးသည် သူ၏ တရားခွင့်ကို တက်ရောက်ခွင့် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသူသည် တရားခွင့်ကို အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေပါက တရားစီရင်ခြင်းကို အခြား နည်းလမ်းများဖြင့် စောင့်ကြည့်ရမည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၆၃(၂) နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး ဥပဒေ)။ တရားခံ ပျက်ကွက်သော တရားခွင့်သည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက် ကောင်း ချိုးဖောက်နိုင်သည်။ ဘန်ဂီ နှင့် ကွန်ဂို ရီပူဘလစ် (ဇိုင်ယာ) နိုင်ငံ (Mbenge v Republic of Congo (Zaire)) အမှုတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီသို့ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက် ရေးသား သူသည် သူ ဘယ်လ်ဂျီယံ နိုင်ငံတွင် နေထိုင်နေစဉ် ဇိုင်ယာ နိုင်ငံတွင် နှစ်ကြိမ် တရားစွဲဆိုခံရပြီး

သေဒဏ်ချမှတ်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ ထိုအကြောင်းကို သတင်းထုတ်ပြန်ချက်များမှ သိရှိခဲ့ရသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက နိုင်ငံတော်သည် တိုင်ကြားသူကို ဆက်သွယ်ရန်နှင့် စွဲချက်များကို အကြောင်းကြားရန် လုပ်သင့် လုပ်ထိုက်သော အဆင့်များအားလုံး လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းမရှိ၊ ထို့ကြောင့် တိုင်ကြားသူသည် ခုခံချေပမှု ပြင်ဆင်ရန်အချိန်မရခဲ့ဟု ကောက်ချက်ချခဲ့သည်။ လက်တွေ့တွင်လည်း ဒုတိယအကြိမ်စွဲဆိုခြင်းအတွက် တရားရုံး ဆင့်ခေါ်စာကို တာဝန်ရှိသူများ သည် တရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုမှုများမပြုမီ သုံးရက်အလိုကမှထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ရာကျသည်။ သို့ရာတွင် စွပ်စွဲခံရသူသည် မိမိ ဆန္ဒ အလျောက် တရားခွင့်ကို တက်ရောက်ရန် ပျက်ကွက်ပါက တရားခံ ပျက်ကွက်သော တရားခွင့် သည် ပြဿနာ မဟုတ်ပေ။

လူတစ်ဦးတွင် တက်ရောက်ရန် အခွင့်အရေး ရှိသော်လည်း တရားရုံး ကြားနာစစ်ဆေးမှုများကို နှုတ်ဖြင့်သာ အပြည့်အဝ လုပ်ရမည်ဟူသည့် အခွင့်အရေးတော့ မရှိပေ။ အချို့သော အခြေအနေ များတွင် စာဖြင့်ရေးသားတင်ပြခြင်းသည် မျှတသော တရားစီရင်ရေးအတွက် လုံလောက်သည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များအကြား ကွဲပြားခြားနားချက်များသည် မြွင်းချက်အခြေ အနေများ ပေါ်ပေါက်တတ်သည်။ တစ်ခါက ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်တစ်ခုဖြစ်သော ဖင်လန်နိုင်ငံ၏ စနစ်တွင် စာဖြင့်ရေးသား တင်ပြခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကိုက်ညီသည်ဟု ယူဆခဲ့သည် (အာရှအမ် နှင့် ဖင်လန် နိုင်ငံ (RM v Finland))။ သို့ရာတွင် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားစီရင်ရေး စနစ်အရ ထိုကိစ္စအတွက်ပင် ဥရောပသဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၆ ကို မြွင်းချက် အဖြစ်ထားခဲ့ရသည်။ သို့မဟုတ်လျှင် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးတွင် အမှုရင်ဆိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။

၁၆.၆.၄ ဥပဒေ အကူအညီ

ဖိနှိပ်မှုနှင့် မတရားသဖြင့် စွပ်စွဲခံရခြင်းများကို တားဆီးရန် စွပ်စွဲခံရသူများသည် ၎င်းတို့၏ ချေပ ချက်များကို ပြင်ဆင်ရန် ဥပဒေဆိုင်ရာ အကူအညီ လိုအပ်သည်။ ထိုဥပဒေ အကူအညီအတွက် စွပ်စွဲခံရသူမှ ပိုက်ဆံ မပေးနိုင်ပါက တရားရုံးမှ ပေးပေးရမည် (ဥပမာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၆၇(ဃ))။ ဥပဒေ အကူအညီ ပေးရန် ငြင်းဆန်ခြင်းသည် တရားမျှတမှုကို ငြင်းဆန်ခြင်း ဖြစ်သည် (အိုင်ရေး နှင့် အိုင်ယာလန် နိုင်ငံ (Airey v Ireland) အမှုကို ရှုပါ။)။ နိုင်ငံ အများအပြားတွင် နိုင်ငံတော်မှ ထောက်ပံ့ပေးထားသော အစိုးရ ရှေ့နေ များ ခန့်အပ်ပေးထားခြင်း (သို့) ကုန်ကျစရိတ်ကြောင့် ဥပဒေအရ ကိုယ်စားပြုခြင်း မရရှိနိုင်သူများ အတွက် ဥပဒေ အထောက်အကူ ပေးအပ်ခြင်းများကို ပြုလုပ်ပေးသည်။ နိုင်ငံတော်မှ ခန့်အပ် ထားသော ရှေ့နေများသည် နိုင်ငံတော်က ကုန်ကျစရိတ်များအတွက် ပိုက်ဆံပေးသည့်တိုင် ၎င်းတို့ အမှုသည်အတွက် အကောင်းဆုံး အကျိုးစီးပွားကိုသာ လုပ်ဆောင်ပေးရသည်။ ထိုသို့ မဟုတ်ပါက ဥပဒေအထောက်အပံ့ပေးသော စနစ်၏ အမှီအခိုကင်းမှုနှင့် ပတ်သက်၍ မေးခွန်း ထုတ်ကြပေလိမ့်မည်။

၁၆.၆.၅ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း ရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်း

စာချုပ်စာတမ်း အများအပြားတွင် သင့်လျော်သော အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း ရုံးတင်စစ်ဆေးရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုအချက်သည် စာချုပ်စာတမ်းအပေါ် မူတည်၍ တရားမ ကျင့်ထုံးများတွင်လည်း သက်ရောက်မှုရှိသည်။ အကြောင်းပြချက်မခိုင်လုံသော နှေးကွေးခက်ခဲသော တရားစီရင်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် တရားစီရင်မှု ငြင်းပယ်ခံရသည်နှင့် များစွာ မခြားနားတော့ချေ။ စွဲချက်တင်ပြီးနောက် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အချိန်ကာလတစ်ခု ဖြစ်၊ မဖြစ်ဟူသည် အခြေအနေအပေါ်၌လည်း မူတည်သည်။ ယင်း၏ အတို၊ အရှည်ကိုလည်း ယတိပြတ်သတ်မှတ်၍ မရနိုင်ပေ။

ပုံမှန်အားဖြင့် ရုံးတင်စစ်ဆေးမှုမတိုင်မီ စွပ်စွဲခံရသူကို ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားပါက အဆောတလျင် ရုံးတင်စစ်ဆေးရန်မှာ ပို၍ အရေးပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆက်တစ်စုံနှင့် ထရီနီဒတ်နှင့်တိုဘာဂို နိုင်ငံ (Sextus v Trinidad and Tobago) အမှုတွင် ရိုးရှင်းသော အမှုတစ်ခုကို ရုံးတင်စစ်ဆေးချိန်နှင့် လူသတ်မှု ကျူးလွန်ချိန်အကြား ၂၂ လကြာ ထိန်းသိမ်းထားခြင်းက နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၉ (၃) နှင့် ၁၄(၃)(ဂ)ကို ချိုးဖောက်ရာ ကျသည်။ စာပိုဒ် ၇.၂ တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက ထိုသို့ နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှုကို ကျိုးကြောင်းပြနိုင်ရန် “အကြောင်းပြချက်များစွာ” လိုလိမ့်မည်ဟု ဆိုထားသည်။ စစ်အာဏာ သိမ်းရန် ကြံစဉ်ခြင်းမှ ထွက်ပေါ်လာသော အထွေထွေ ပြဿနာများကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားခြင်း မပြုပေ။ ထိုသဘောထားသည် စွဲချက်နှင့် တရားစီရင်ခြင်းအကြား သုံးနှစ်ခွဲကြာ ထိန်းသိမ်း ထားခဲ့သည့် ဘာရိုဆို နှင့် ပနာမား နိုင်ငံ (Barroso v Panama) အမှုတွင် ထွက်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ အပြစ်မဲ့သည်ဟု မှတ်ယူခံပိုင်ခွင့်နှင့် အလားတူ ထိန်းသိမ်းခံရသူများကို တရားရုံးတွင် လျင်မြန်စွာ စစ်ဆေးရမည်။ ထိုမှသာ ထိုသူများ၏ အပြစ်ရှိခြင်း (သို့) အပြစ်မဲ့ခြင်းကို သိရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် အပြစ်မဲ့ပါက သူ၏ လွတ်လပ်မှုကို ချိုးဖောက်ခဲ့ခြင်းသည် အချိန်ပြင်ပ ထိန်းသိမ်းခြင်း ဖြစ်သွားမည် ဖြစ်ပြီး လွတ်လပ်မှု ဆုံးရှုံးခြင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ထောက်ပြခြင်း ခံရနိုင်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် လူတစ်ဦးကို စွဲချက် တင်လိုက်သည့် နေ့မှ စ၍ ပြက္ခဒိန် စတင် ရေတွက်သည်။ တရားစီရင်ခြင်းကို လျင်လျင်မြန်မြန် လုပ်၊ မလုပ် ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ကြားနာစစ်ဆေးမှုများ၏ သဘောသဘာဝနှင့် ပါဝင်သူများ၏ လုပ်ရပ်များကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားသည်။ နောက်ဆုံး အချက်မှာ “သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော” အချိန် ဆိုသည်မှာ တစ်သီးပုဂ္ဂလ အမြင်နှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည်ကိုလည်း မငြင်းသာပေ။

ထိုကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက ပိုမို တိကျသော လမ်းညွှန်ချက်များ မထုတ်ပြန်နိုင်သေးသည်မှာ အားမရစရာ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများတွင် ကြားနာ စစ်ဆေးခြင်းများ နှောင့်နှေးခြင်းအတွက် အခက်အခဲအမျိုးမျိုးကို ဖော်ပြကြသည်။ ထိုအခက်အခဲ များတွင် နိုင်ငံရေး အကြောင်းပြချက်များ၊ သက်သေပြနိုင်ခြင်းများမှသည် နေရာဒေသ ဆိုင်ရာ အကြောင်းပြချက်များပင် ပါနေတတ်သည်။ ဥပမာ ကျေးလက်ဒေသများတွင် တရားစီရင် ကြားနာ ရန် တရားရုံးဖွဲ့စည်းဖို့ အချိန်ပိုကြာပေလိမ့်မည်။ ထိုပြဿနာရပ်ကို အစောပိုင်း ဩစတြေးလျား

နိုင်ငံ၏ အစီရင်ခံစာများတွင် တင်ပြခဲ့သည်။ ဤအကြောင်းပြချက်သည် လူဦးရေ ပျံ့နှံ့နေထိုင် လျက်ရှိသော အခြားနိုင်ငံများအတွက်လည်း အကျိုးဝင်သည်။

တရားစီရင်ရေး မြန်ဆန်ခြင်းသည် အယူခံဝင်သင့်အဆင့်၌လည်း လိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက အမိန့်ချပြီးချိန်မှစ၍ အယူခံဝင်သည့် အဆင့်အထိ တရားစီရင်ရေးကို စာဖြင့်ရေးသား မှတ်တမ်းတင်ရာတွင် နောက်ကျခြင်းသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ရာကျသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (ပင့်ကနီ နှင့် ကနေဒါ နိုင်ငံ (Pinkney v Canada))။ ဆက်တစ် နှင့် ထရီနီဒတ်နှင့်တိုဘာဂို နိုင်ငံ အမှုတွင် အမိန့်ချမှတ်ပြီးချိန်နှင့် အယူခံဝင်ခြင်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်အကြား ၄ နှစ်နှင့် ၃ လ ကြာခဲ့ခြင်း သည် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှု မရှိဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ မှတ်သားရမည့် အချက်မှာ ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူကို ကွပ်မျက်သည့် အမိန့်ချမှတ်သည့် ကာလရှည်ကြာ အယူခံဝင်သည့် ဖြစ်စဉ် (ဥပမာ အမေရိကန်နိုင်ငံ) သည် မျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့်ကို မချိုးဖောက်သော်လည်း (ထိုသို့ လုပ်ရ ခြင်းသည် အယူခံဝင်သည့် လမ်းကြောင်းများ ဖြစ်နိုင်သမျှ အားလုံးကို လုပ်ပေးခြင်းဖြစ်၍ စွပ်စွဲခံရ သူအကျိုး အတွက်သာ ဖြစ်သည်။) လူတစ်ဦး၏ လူသားဆန်စွာ ဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့်နှင့် ထိုသူ၏ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားခွင့်တို့အား ချိုးဖောက်ရာကျသည် (အခန်း ၁၄ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှု (သို့) အပြစ် ပေးမှုမှ ကင်းဝေးရေး အခန်းတွင် ဆွေးနွေး ထားသည်။)

၁၆.၆.၆ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစစ်ဆေးခြင်း

မျှတသော တရားခွင့် သဘောတရားတစ်ခုဖြစ်ရန် အဓိကကျသော အချက်မှာ လူထုမှ စောင့်ကြည့်နိုင်သည့် အရည်အသွေးကို အာမခံချက်ပေးသည့် အစီအမံများ ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်။ အစောပိုင်းတွင် မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည့်အတိုင်း တရားမျှတခြင်းကို လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ထိုလုပ်ဆောင်ပုံသည် လူအများအတွက် ထင်သာမြင်သာ ဖြစ်ရမည်။ ထို့ကြောင့် တရားစီရင်ရေး ဖြစ်စဉ် တစ်ခုလုံးကို အများပြည်သူအတွက် ဖွင့်ပေးထားရမည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ပြည်တွင်း လုံခြုံရေး တောင်းဆိုချက်များကြောင့် ရုံးပိတ်၍ ကြားနာ စစ်ဆေးခြင်းများ လိုအပ်နိုင်သည်။ အသက်မပြည့်သေးသူများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် လူအများကို ကြည့်ရှုခွင့်မပေးသည်လည်း ရှိသည်။ အစီရင်ခံ တင်ပြခြင်းဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များလည်း ချမှတ်နိုင်သည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေများသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ခြင်း မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ပြည်တွင်းလုံခြုံရေး ကိစ္စရပ်များတွင် အမှုကို သီးသန့် ဖြစ်စေရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပြန်လည် သုံးသပ်သည့် နည်းလမ်းတချို့ လိုအပ်သည်။ ဥပမာ ဥပဒေ စီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပြန်လည် သုံးသပ်ချက်များသည် ပြည်တွင်း လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို စစ်ဆေးနိုင်သည်။

စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သော တံခါးပိတ် တရားခွင့်များမှာ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများကို ဆွေးနွေးသည့် စစ်ခုံရုံးများ (သို့) တော်လှန်ရေး သဘောတရားပါရှိသော တရားရုံးများ ဖြစ်သည်။ ထိုတရားရုံးများကို ရာစုနှစ်နှောင်းပိုင်းတွင် (ဥပမာ လက်တင် အမေရိက၊ အာဖရိကနှင့် အာရှတိုက်

အလယ်ပိုင်းရှိ အစိတ်အပိုင်း များ၌) ပို၍ အသုံးများခဲ့သော်လည်း အများပြည်သူကို တာဝန်ခံသည့် ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော နိုင်ငံတော်များ တိုးပွားလာသည့်နှင့်အမျှ ထိုပုံစံ ကြားနာ စစ်ဆေးခြင်းများလည်း လျော့နည်းသွားသည်။ သို့ရာတွင် အမှုများ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် အကြောင်းပြချက်များကို လူသိရှင်ကြား မတင်ပြသော နိုင်ငံအများအပြား ရှိနေသေးသည်။ ထိုအချက်ကို တံခါးပိတ်စစ်ဆေးသော၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း တံခါးပိတ် စစ်ဆေးသော တရားခွင် များနှင့် ပေါင်းစည်းလိုက်လျှင် လူသိရှင်ကြား ဖြစ်ရမည်ဟူသည့် အချက်ကို ထိခိုက်ပြီး မျှတသော တရားရုံး ဖြစ်စဉ်နှင့် အခြား ထွက်ပေါ်လာသည့် အမိန့်အပေါ် စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။

၁၆.၆.၇ တူညီသော ပြစ်မှုတစ်ခုအတွက် နှစ်ကြိမ် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်း

တူညီသော ပြစ်မှု တစ်ခုအတွက် နှစ်ကြိမ် ပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ခြင်း (*ne bis in idem*) သဘော တရားကို အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ၁၇၉၁ ခုနှစ် အခွင့်အရေးများ ဥပဒေ (၅ကြိမ်မြောက် ပြင်ဆင်ချက်) တွင် ပထမဆုံးအကြိမ် အကျယ်တဝင့် ဖော်ပြခဲ့သည်။ တစ်ဘက်တွင်လည်း အင်္ဂလန်နှင့် ဝေလ နိုင်ငံတို့တွင် ကြီးလေးသော ပြစ်မှုများအား ယုံကြည်နိုင်လောက်သော သက်သေအချက်အလက် အသစ်များ တွေ့ရှိပါက ပြန်လည် တရားစွဲဆိုမှုကို ခွင့်ပြုရန် ဥပဒေ ပြင်ဆင်ခဲ့သည် (ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေ ၂၀၀၃)။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ် (အပိုဒ် ၁၄(၇)) နှင့် အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်တို့တွင် တူညီသော ပြစ်မှုတစ်ခု အတွက် နှစ်ကြိမ်ပြစ်ဒဏ်ချခံခြင်းမှ အကာအကွယ်ပေးထားသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်တွင် လူတစ်ဦးကို သူ့အားအပြစ်ပေးပြီးသော (သို့) ကွင်းလုံးကျွတ်လွတ်ပြီးသော ပြစ်မှု တစ်ခုအတွက် ပြန်လည် တရားစွဲဆိုခြင်း၊ အပြစ်ပေးခြင်း မပြုလုပ်ရဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ ပြဋ္ဌာန်းချက်တွင်မူ ကွင်းလုံးကျွတ်လွတ်ပြီး အမှုများအတွက်သာ ကာကွယ်ပေးထားသည်။

ထိုအကြောင်းအရာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြည်တွင်း တရားစီရင်ရေး စနစ်များတွင် တရားစီရင်ခွင့် အမျိုးမျိုး ရှိကြသည်။ ဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတကာ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ဥပဒေများအကြား ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွား သည့်အခါ ထိုကိစ္စမှာ အဓိက စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပမာ ကင်ညာ အမျိုးသား တစ်ဦးသည် ထိုင်းအမျိုးသမီးတစ်ဦးနှင့် ဩစတြေးလျား အမျိုးသား တစ်ဦးကို ပါရာဂွေးတွင် သတ်ပစ်လိုက်သည်ဟု စိတ်ကူးယဉ်အမှု တစ်ခုကို စဉ်းစားကြည့်ပါ။ သူ့ကို ပါရာဂွေးနိုင်ငံတွင် လူသတ်မှုဖြင့် အပြစ်ပေးပြီး ထောင်ဒဏ်ကျခံစေသည်။ လွတ်မြောက်လာသောအခါ သူသည် ကင်ညာ နိုင်ငံသို့ ပြန်လာပြီး ရောက်ရှိလာသည်နှင့် အဖမ်းခံလိုက်ရသည်။ သူ့ကို ပြန်လည် ရုံးတင် စစ်ဆေးကာ တူညီသော လူသတ်မှုအတွက်ပင် ထပ်မံ အပြစ်ပေးသည်။ လူသတ်သမားသည် ထိုင်းနိုင်ငံ (သို့) ဩစတြေးလျား နိုင်ငံသို့ အလည်သွားပါက ထိုနိုင်ငံများမှ ထိုသူကို တရားစီရင်ခွင့် ရှိသောကြောင့် တူညီသော စည်းမျဉ်းကို သုံး၍ စီရင်နိုင်သည်။ ထိုသူသည် သူ၏ ပြစ်ဒဏ်ကို ကျခံပြီး ဖြစ်သည်။ အချို့သော အခြေအနေများတွင် တရားရုံး နှစ်ရုံးမှ တူညီသော ကိစ္စရပ်တစ်ခု ကို စီရင်ခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် ဒုတိယ တရားရုံးသည် ပထမ တရားရုံးမှ ချမှတ်ပြီး ဖြစ်သည့် ပြစ်ဒဏ်ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည်။ ထိုဥပမာကို ဥပမာ

ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် တွေ့နိုင်သည်။ *Wilhelm v Bundeskartellamt* အမှုတွင် ကုမ္ပဏီသည် ဂျာမနီတွင် ရုံးတင်စစ်ဆေးခံနေရပြီး ဥပဒေပ ကော်မရှင် (ဥပဒေပ သမဂ္ဂ) တွင် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း ခံနေရသည်။ ကနဦးချမှတ်ခဲ့သော အမိန့်တွင် (အပိုဒ် ၂၃၄၊ ရောမ စာချုပ်၊ ပြင်ဆင်ချက်) ဥပဒေပ တရားရုံးက ဒုတိယ တရားရုံးသည် ချမှတ်ပြီးသော ပြစ်ဒဏ်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသရွေ့ ကုမ္ပဏီကို တရား နှစ်ကြိမ် စွဲဆိုနိုင်သည်ဟု ထင်မြင်ချက် ပေးခဲ့သည်။ ဂျာမနီနိုင်ငံက ပြည်တွင်း သက်ရောက်မှုများအတွက် တရားစွဲခြင်းဖြစ်ပြီး ဥပဒေပ ကော်မရှင်က နိုင်ငံတကာ သက်ရောက်မှုအတွက် တရားစွဲခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေတွင် တပြိုင်နက် တရားစီရင်ခွင့် ရှိသည်ကိုလည်း သတိချပ်ပါ။ သို့ရာတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စနစ်ကို ပို၍ ဦးစားပေးသည် (ဥပမာ ယူဂိုဆလားဗီးယား ခုံရုံး)။

၁၆.၆.၈ အယူခံဝင်မှု ကြားနာခြင်း

အပြစ်ကျူးလွန်ကြောင်း ထင်ရှားသည်ဟု အမိန့် ချမှတ်ပြီးနောက် စွပ်စွဲခံရသူတွင် ပြစ်ဒဏ်နှင့် ပြစ်မှု ကျူးလွန်ကြောင်းကို အထက် ခုံရုံး (သို့) တရားရုံးမှ ပြန်လည် သုံးသပ်ရန် ဥပဒေနှင့် အညီ တင်ပြခွင့် ရှိသည်။ အယူခံကို ထပ်ခါ၊ ထပ်ခါ ဝင်ခွင့်တော့ မရှိပေ။ သို့ရာတွင် တရားရုံး တစ်ခုသည် အောက်တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပြန်လည် သုံးသပ်သင့်သည်။ အောက်တရားရုံးက ချမှတ်လိုက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်ကို စိန်ခေါ်ရန် သို့မဟုတ် အတည်ပြုရန်အလို့ငှာ အထက် တရားရုံးသည် အချက်အလက်များနှင့် ဥပဒေကျင့်သုံးမှုတို့ကို ပြန်လည် စစ်ဆေးသင့်သည်။ အချို့ တရားစီရင်ရေး စနစ်များတွင် ပထမစီရင်သော တရားရုံး၏ နောက်ရုံးခွဲတစ်ခုသည် အယူခံရုံးအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ထိုအချက်သည် ဆိုးရွားသော ပြစ်မှု ကျူးလွန်သောအခါနှင့် တရားစီရင်ရေးကို အထက်တရားရုံး အတွက် ချန်ထားပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ အယူခံဝင်ခြင်းကို ကော်မတီ အသေး (သို့) တူညီသော တရားရုံး၏ တရားစီရင်ရေး အခန်း တစ်ခန်းတို့ထံ တင်သွင်းနိုင်သည်။ ယခင် စီရင်ခဲ့သော တရားသူကြီးများနှင့် မတူဘဲနှင့် ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပယ်ဖျက်ပစ်ရန် အာဏာ ရှိပါက နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီသည်။

၁၆.၇ နိဂုံး

ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူဖြစ်ခွင့်သည် လူသားဖြစ်မှု၊ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၏ နှလုံးသည်းပွတ်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင် ပါရှိသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းမှ ကင်းဝေးခွင့်ကို အဓိက ညွှန်ပြနေသည်။ ဆိုခဲ့ပြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်း လူ့အခွင့်အရေးသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများတွင် ထောက်တိုင်သဖွယ် ရှိနေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများတွင် ပါဝင်သည့် ရှေးဟောင်း သဘောတရား ဖြစ်သော တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးကို ခေတ်နှင့်အညီ ပြန်လည်ဆန်းသစ် အသက်သွင်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ မျှတစွာ စီရင်ခံပိုင်ခွင့်၊ တနည်းအားဖြင့် ဥပဒေရေးရာ အငြင်းပွားမှုတွင် ပါဝင်ပတ်သက်သူများအကြား တန်းတူ ရည်တူဖြစ်မှု (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော် ပါဝင်သည့်အခါ/ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေ အရ စီရင်သည့်အခါ)

သည် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး ကောင်းစွာ အလုပ်လုပ်ရန်အတွက် အခြေခံကျသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေက ချမှတ်ထားသော စံနှုန်းများသည် ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်သည်။ နိုင်ငံများကို လွတ်သာ ရုန်းသာ နေရာ အနည်းငယ်သာ အနည်းငယ်သာ ပေးထားသည်။ ရာဇဝတ်မှု တရားခွင်တွင် ဥပဒေအရ တန်းတူဖြစ်မှုကို အသုံးပြုမှုကို အသေးစိတ် လေ့လာလိုပါက နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ သဘောတူစာချုပ်ကို လေ့လာရမည် ဖြစ်သည်။

အမှတ်စဉ်များ

Aarela and Nakkalajarvi v Finland, UN Doc CCPR/C/73/D/779/1997 (2001).
Airey v Ireland, Ser A, No 32 (1979).
Albert and Le Compte v Belgium, Ser A, No 58 (1983).
Ato del Avellanal v Peru, UN Doc CCPR/C/34/D/202/1986 (1988).
Aumeeruddy-Cziffira v Mauritius, UN Doc, CCPR/C/12/D/35/1978 (1981).
Barbera, Messegue and Jabardo v Spain, Ser A, No 146 (1988).
Barroso v Panama, UN Doc CCPR/C/54/D/473/1991 (1995).
Barzhig v France, UN Doc CCPR/C/54/D/473/1991 (1991).
Broecks v Netherlands, UN Doc CCPR/C/29/D/172/1984 (1987).
Brozicek v Italy, Ser A, No 167 (1989).
Bozize v Central African Republic, UN Doc CCPR/C/50/D/428/1990.
Campbell and Fell v United Kingdom, Ser A, No 80 (1984).
De Cubber v Belgium, Ser A, No 86 (1984).
Demicolo v Malta, Ser A, No 210 (1991).
Estrella v Uruguay, UN Doc CCPR/C/18/D/74/1980 (1983).
Funke v France, Ser A, No 256-A (1993).
Golder v United Kingdom, Ser A, No 18 (1975).
Gridin v Russian Federation, UN Doc CCPR/C/69/D/770/1997 (2000).
Griffin v Spain, UN Doc CCPR/C/53/D/493/1992 (1995).
Holm v Sweden, Ser A, No 279-A (1993).
Ireland v United Kingdom, Ser A, No 25 (1978).
Kavanagh v Ireland, UN Doc CCPR/C/71/D/819/1998.
Kelly v Jamaica, UN Doc CCPR/C/41/D/253/1987.
Lingens v Austria, Ser A, No 103 (1986).
Lopez v Spain, UN Doc CCPR/C/67/D/777/1997 (1999).
Lubuto v Zambia, UN Doc CCPR/C/55/D/390/1990.
Mbenge v Republic of Congo (Zaire), UN Doc CCPR/C/18/D/16/1977 (1983).
Moraël v France, UN Doc CCPR/C/36/D/207/1986.
Munoz v Peru, UN Doc CCPR/C/34/D/203/1986.
Murray v United Kingdom, Ser A, No 300-A (1994).
Oberschlick v Austria, Ser A, No 204 (1991).
OF v Norway, UN Doc CCPR/C/23/D/158/1983 (1984).
Oxandabarat on behalf of Scarrone v Uruguay, UN Doc CCPR/C/20/D/103/1981 (1983).
Piersack v Belgium, Ser A, No 53 (1982).

Pietraroia v Uruguay, UN Doc CCPR/C/12/D/44/1979 (1981).
Pinkney v Canada, UN Doc CCPR/C/14/D/27/1977 (1981).
Prosecutor v Dusko Tadic, ICTY, Case No IT941AR72 (1995).
Regina v Kent Kirk, Case 63/83 [1984] ECR 2689.
RM v Finland, UN Doc CCPR/C/35/D/301/1988 (1989).
Salabiaku v France, Ser A, No 141-A (1988).
Setelich on behalf of Antonaccio v Uruguay, UN Doc CCPR/C/14/63/1979 (1981).
Sextus v Trinidad & Tobago, UN Doc CCPR/C/72/D/818/1998 (2001).
Thorgeirson v Iceland, Ser A, No 239 (1992).
Tinnelly and McElduff v United Kingdom, ECHR 1998, Vol 1998-IV, No 79.
V v United Kingdom [GC] No 24888/94, ECHR, 1999-IX.
Vasilevski v Uruguay, UN Doc CCPR/C/18/D/80/1980 (1983).
Weinberger v Uruguay, UN Doc CCPR/C/11/D/28/1978 (1980).
Wilhelm v Bundeskartellamt, Case 14/68 [1969] ECR 1.
Zumtobel v Austria, Ser A, No 268-A (1993).

ထိုအချက်ကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....

Cassese, A, et al, *The Rome Statute for an International Criminal Court: A Commentary* (Oxford: Oxford University Press, 2002).

Lehtimaja, L, and Pellonpaa, M, "Article 10" in G Alfredsson and A Eide (eds), *The Universal Declaration of Human Rights: A Common Standard of Achievement* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1999) pp 223-38.

Stavros, S, *The Guarantees for Accused Persons under Article 6 of the European Convention on Human Rights: An Analysis of the Application of the Convention and a Comparison with other Instruments* (The Hague: Kluwer, 1993).

United Nations Human Rights Committee General Comments Nos 13, 18 and 32 reproduced in UN Doc. HRI/GEN/1/Rev.9 (Vol. 1).

*Weissbrodt, D, *The Right to a Fair Trial under the Universal Declaration of Human Rights and the International Covenant on Civil and Political Rights: Background, Development and Interpretation* (The Hague: Kluwer, 2001).

Weissbrodt, D, and Hallendorf, M, "Travaux preparatoires of the fair trial provisions: Articles 8-11 of the Universal Declaration of Human Rights" (1999) 21 Human Rights Quarterly 1061-96.

Websites

---

www.un.org/law/icc/index.html – International Criminal Court.

www.icty.org – International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia.

www.unicttr.org/ - International Criminal Tribunal for Rwanda.

www.unmict.org/en – UN Mechanism for International Criminal Tribunals.

www.echr.coe.int – European Court of Human Rights.

www.corteidh.or.cr – Inter-American Court of Human Rights.

(၁၇) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

၁။ လူမျိုးအားလုံးတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိသည်။ ဤအခွင့်အရေးကြောင့် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေး စနစ်အား လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ခွင့်ရှိပြီး စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

၂။ လူမျိုးအားလုံးသည် ကိုယ်ပိုင်ချမှတ်ထားသော ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၊ အပြန်အလှန် အကျိုးပြုမှုများအပေါ် အခြေခံ၍ နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု တာဝန်များကို မထိခိုက်စေဘဲ မိမိတို့၏ ဥစ္စာဓန၊ သဘာဝ အရင်းအမြစ်များကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ယူသုံးစွဲခွင့် ရှိသည်။ မည်သည့် လူမျိုးကမှ ၎င်းတို့ အသက်ရှင်ရပ်တည်ရန် အခွင့်အလမ်း မဆုံးရှုံးစေရ။

၃။ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်မရ သေးသည့် နယ်မြေများ၊ ကိုယ်စားအုပ်ချုပ်သည့် နယ်မြေများ (Trust territories) အတွက် အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ယူထားသည့် နိုင်ငံများအပါအဝင် ယခု သဘောတူစာချုပ်အား လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် နိုင်ငံများသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရရှိရေး အတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ပါမည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အား ကုလသမဂ္ဂ၏ ပဋိညာဉ်စာတမ်းပါ ပြဋ္ဌာန်း ချက်များ နှင့်အညီ လေးစားလိုက်နာပါမည်။

အပိုဒ် ၁၊ ICCPR/ICESCR ၊ အပိုဒ် ၁(၂) တွင်လည်း ရှိပါ။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်၊ အပိုဒ် ၂၀(၁)၊ ACHPR၊ အပိုဒ် ၂၊ AL

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် အလားတူ ပြဋ္ဌာန်းချက်မျိုးကို ဥရောပ၊ အမေရိက သို့မဟုတ် CIS ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်များတွင် မတွေ့ရပေ။ ဤအယူအဆနှင့် ပတ်သက် ၍ မျက်မှောက်ခေတ် ဥပဒေရေးရာ လေ့လာချက်များ၊ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ထောက်ခံပြီး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အကြောင်းကို ယခုအခန်း၌ လေ့လာ ကြည့်ပါမည်။ ဤအခွင့်အရေးအား ကိုလိုနီစနစ် ပပျောက်ရေး နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြု သည့် အပိုင်းကို မတင်ပြမီ ၎င်း၏ မူလဇာစ်မြစ်ကို ဦးစွာ လေ့လာပါမည်။ ထို့နောက် လက်ရှိဖြစ်ပွား နေသော ကိုလိုနီစနစ်လွန်ခေတ်၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၏ အနာဂတ် အကြောင်း ငြင်းခုံဆွေးနွေးမှု များမှ အကြောင်းအရာ အချို့ကို အကျဉ်းမျှ စဉ်းစားကြည့်ပါမည်။

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၁၊ အထွေထွေ မှတ်ချက် ၁၂ က ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် "အထူးအရေးကြီးသည်"ဟု ဆိုထားပါ သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် လူ့အခွင့်အရေး တစ်ခုချင်းစီကို အာမခံ ရန်၊ လေးစားလိုက်နာရန်နှင့် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ရန်၊ ခိုင်မာစေရန် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော အခြေအနေ ဖြစ်သည် (စာပုဒ် ၁)။ ဤသို့ ဆိုထားသော်လည်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် သည် (ကိုလိုနီစနစ် ပပျောက်ရေးခေတ် နောက်ပိုင်းတွင်) ခေတ်သစ် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေတွင် အငြင်းပွားရဆုံး အစိတ်ပိုင်းများထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်သည်။

၁၇.၁ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အား ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ အပိုဒ် ၁(၂) အပြင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ကြီး နှစ်ခုလုံးတွင်ပါ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းသည် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ အတွက် အဓိက အရေးပါသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများ အတွက်လည်း အရေးပါသည်မှာ ရှင်းနေသည်။ ဤအကြောင်း ပြောဆိုရေးသားကြသည့် လူအများအပြားအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၏ ပြဿနာမှာ ၎င်း၏ အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ ဤအခွင့်အရေး ရသူများသည် မည်သူတို့နည်း။ ဟ(စ်)ဟာနံ (Hurst Hannum) က အောက်ပါအတိုင်း ထင်မြင်ချက်ပေးသည်။

လူမျိုးအားလုံး၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်လောက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံမှုရှိပြီး အင်တိုက်အား တိုက် မြှင့်တင်ခြင်း ခံရသည့် အခြားသော မျက်မှောက်ခေတ် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေစံ မရှိတော့ပေ။ သို့ရာတွင် ဤအခွင့်အရေး၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့် ပါဝင်သည့်အရာတို့သည် သမ္မတ ဝီလ်ဆင်နှင့် အခြား ခေါင်းဆောင်များ ဗာဆိုင်းတွင် ပြောဆိုခဲ့စဉ်ကကဲ့သို့ပင် ဝေဝါးဆဲ၊ တိကျမှု ကင်းမဲ့ဆဲ ဖြစ်သည်။
စာ ၁၇၅

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် အုပ်စု အခွင့်အရေးဖြစ်သည်မှာ ငြင်းဖွယ် မရှိပေ။ လူမျိုးများ (peoples) များကသာ ရယူကျင့်သုံးနိုင်သည်။ ဤအချက်သည်ပင် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းက တစ်သီးပုဂ္ဂလ တိုင်တန်းနိုင်သော အစီအမံများကို အသုံးပြုလျက် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များ၊ ဒေသအဆင့် အဖွဲ့များ ရှေ့မှောက် သတင်းပို့တိုင်တန်းချက်များပြုကြသည့်အခါ ပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်လာသည်။

ပဋိညာဉ်ရှိ လူမျိုးများ (peoples) အယူအဆအား မည်ကဲ့သို့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသင့်သည်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဆန်ဖရန်စစ္စကို ညီလာခံ၌ အကြိတ်အနယ် ငြင်းခုံခဲ့ကြသော်လည်း သဘောတူညီမှု မရခဲ့ချေ။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပါအဝင် လူမျိုးတစ်မျိုး၏ အခွင့်အရေးများအတွက် လူမျိုးတစ်မျိုး ဆိုသည်မှာ အောက်ပါ ဝိသေသလက္ခဏာများ ပါရှိသည်။

- (က) အောက်ဖော်ပြပါ သွင်ပြင်လက္ခဏာများ အချို့ သို့မဟုတ် အားလုံးပါဝင်သော တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူသားများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အုပ်စုတစ်စု -
  - (၁) တူညီသော သမိုင်း အစဉ်အလာ
  - (၂) လူမျိုး သို့မဟုတ် လူမျိုးစု သရုပ်သဏ္ဍာန်
  - (၃) ဧက ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခု ဖြစ်ခြင်း (ယဉ်ကျေးမှု တစ်ထပ်တည်း ဖြစ်ခြင်း)
  - (၄) ဘာသာစကားဆိုင်ရာ တစ်စုတစည်းတည်း ဖြစ်ခြင်း
  - (၅) ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ သို့မဟုတ် အယူဝါဒ ပိုင်းဆိုင်ရာ နီးနွယ်မှု ရှိခြင်း
  - (၆) နယ်နိမိတ် ဆက်စပ်မှု
  - (၇) တူညီသော စီးပွားရေး စနစ်

- (ခ) ဤအုပ်စုသည် ကြီးမားစရာမလိုသော်လည်း အရေအတွက်တစ်ခု ရှိရမည် (ဥပမာ နိုင်ငံငယ်များ၏ လူဦးရေ ပမာဏခန့်)။ သို့သော် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ တစ်သီးပုဂ္ဂလများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အသင်းအဖွဲ့ တစ်ခုထက် သာလွန်သည့် အရေအတွက် ဖြစ်ရမည်။
- (ဂ) ဤအုပ်စုသည် အုပ်စုတစ်ခုလုံးအနေဖြင့် လူမျိုးတစ်မျိုးအဖြစ် ခံယူရန် ဆန္ဒ သို့မဟုတ် အသိ ရှိရမည်။ ဤသို့ဆိုထားစေကာမူ အချို့သော အုပ်စုများ၊ အဆိုပါ အုပ်စုများရှိ အုပ်စုဝင်အချို့သည် တူညီသော ဝိသေသလက္ခဏာများ ရှိနေလင့်ကစား ထိုကဲ့သို့ ဆန္ဒ သို့မဟုတ် အသိ ရှိချင်မှ ရှိနိုင်မည်ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါသည်။
- (ဃ) ဖြစ်နိုင်လျှင် ဤအုပ်စု၌ မိမိတို့၏ ဝိသေသလက္ခဏာများ၊ သရုပ်သဏ္ဍာန်တစ်ခုခု ခံယူလိုသော ဆန္ဒတို့ကို ဖော်ပြနိုင်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းများ သို့မဟုတ် အခြားသော နည်းလမ်းများ ရှိရမည်။

UNESCO

ဤအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် အကြံပြုတင်ပြမှု အများဆုံးခံရသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များထဲမှ အလျှော့အတင်း ပြုလုပ်၍ ရလာသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်သာ ဖြစ်ပြီး ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အတွက် အလုပ်ဖြစ်ရုံ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယနေ့အချိန်အထိ တစ်ကမ္ဘာလုံးက လက်ခံနိုင်သည့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်တစ်ခု ထွက်မလာသေးပေ။

၁၇.၂ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၏ မူလအဓိပ္ပာယ်

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် ဥရောပတွင် နိုင်ငံများ စတင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သည့် အချိန်မှစ၍ ပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်နေခဲ့သည်။ ဩစတိုး-ဟန်ဂေရီ အင်ပိုင်ယာ၊ ဂျာမန် အင်ပိုင်ယာ၊ ရုရှား အင်ပိုင်ယာ၊ အော်တိုမန် အင်ပိုင်ယာများ လူမျိုးရေး ဇာတ်သွင်းမှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အကောင်အထည်ဖော်လာသည်နှင့်အမျှ လွတ်လပ်ခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်များကို ပိုမို၍ တောင်းဆိုလာခဲ့ကြသည်။

ဒေသအဆင့် လွတ်လပ်ရေးအတွက် တောင်းဆိုမှုများလည်း ပိုမိုကျယ်လောင်လာခဲ့သည်။ လီနင်သည်ပင် ဤအကြောင်း စာအုပ်တစ်အုပ် ရေးခဲ့သေးသည်။ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း ဟူသည် လူမျိုးတစ်မျိုးက လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှုကို စုပေါင်း တွန်းလှန်သည့်ပုံစံတစ်ခု အဖြစ် လူအများက မှတ်ယူကြသည်။ ယင်းနောက်ကွယ်က စဉ်းစားပုံမှာ လူမျိုးတစ်မျိုး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ခြင်းသည် အကောင်းဆုံး အနေအထားဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ လူမျိုးတစ်မျိုးစီတွင် ၎င်းတို့ ကိုယ်ပိုင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ရှိကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် လွတ်လပ်မှု သဘောတရားပင် ဖြစ်သည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ပြင်ပမှ လာရောက်သည့် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာကို ဖိဆန်ကာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို တောင်းဆိုခြင်းကို ယခင်က ဥပဒေရပ်ဆိုင်းရာ နည်းလမ်း တစ်ခုအဖြစ် မယူဆဘဲ နိုင်ငံရေး နည်းလမ်း တစ်ခုအဖြစ်သာ ယူဆခဲ့ကြသည်။

၁၇.၂.၁ ပထမ ကမ္ဘာစစ်အပြီး

ပထမ ကမ္ဘာစစ်အပြီး ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် စာချုပ်များမှာ စစ်ရှုံးနိုင်ငံများကို အပြစ်ပေးရန်၊ ဥပရောပ တိုက်အား အခွန်ရှည်သော ငြိမ်းချမ်းရေးယူဆောင်ပေးမည့် ပုံစံသို့ မြေပုံသစ်ရေးဆွဲရန် ဖြစ်သည်။ ယင်း၏ အကျိုးဆက်မှာ စစ်ရှုံးနိုင်ငံများ၏ နယ်နိမိတ်များကို ပိုင်းခွဲပြီး နိုင်ငံငယ်များ ဖန်တီးခြင်း၊ ရှိရင်းစွဲ နိုင်ငံတစ်ချို့အား အကျယ်ချဲ့ ဖွဲ့စည်းပြီး အာဏာ ချိန်ခွင် ဟန်ချက်ညီအောင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် ဤဖြစ်စဉ်တွင် အသုံးပြုနိုင်သည့် တန်ဆာပလာ တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်မှာ အထူးတလည် ပြောစရာ မဟုတ်ပေ။ အင်ပိုင်ယာကြီးများ ပြိုကွဲသွားမှုနှင့်အတူ နိုင်ငံငယ် အများအပြားကို ထူထောင်ကြပေတော့မည်။ လက်တွေ့တွင် ထွက်ပေါ်လာမည့် နယ်နိမိတ်များအပေါ် အာရုံစိုက်မှု နည်းခဲ့သည်။ ထို့အတွက် ရလာဒ်မှာ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် မိမိကိုယ်မိမိ ကာကွယ်နိုင်သော သဘာဝ နယ်နိမိတ်ပင် မရှိခဲ့ပေ။

ဥရောပသစ်၏ နယ်စပ်မျဉ်းများကို ရေးဆွဲရာ၌ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့သည့် နိုင်ငံဖြစ်မှုဆိုင်ရာ မူများသည် ယနေ့ခေတ် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း အယူအဆ၏ ရှေးပြေးဖြစ်သည်ဟု အများက မှတ်ယူကြသည်။ ဝုဒရို ဝီလ်ဆင် (Woodrow Wilson) သည် ဤအယူအဆကို စဉ်းစား ဖော်ထုတ် ခဲ့သူဟု သတ်မှတ်ခြင်း ခံရသော်လည်း သူ၏ နာမည်ကြီး အချက် ၁၄ ချက်ပါ အစီအစဉ်၏ မည်သည့်နေရာတွင်မျှ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း ဟူသည့် စကားလုံး မပါရှိပေ။ သမ္မတ ဝီလ်ဆင်အား ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းကို ထောက်ခံသူဟု ယူဆခြင်းမှာ သူက စစ်နိုင် အင်အားကြီး နိုင်ငံများသည် စစ်ရှုံး အင်ပိုင်ယာများ၏ နယ်မြေများကို သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများအတွက် ခွဲဝေပေးသည့် လွတ်မြောက်ရေး ယူဆောင်ပေးသူများ ဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဤအမြင်အား အခြားသော ကိုလိုနီ ပိုင်ဆိုင်သည့် အင်အားကြီးနိုင်ငံ အချို့က လက်မခံခဲ့ပေ။ နယ်ချဲ့အင်အားကြီး နိုင်ငံများ (အထူးသဖြင့် ပြင်သစ်နှင့် ဗြိတိန် နှစ်နိုင်ငံ) သည် မိမိတို့ပိုင်သည့် ကိုလိုနီများကို လက်မလွှတ်လိုကြသေးပေ။ သို့ရာတွင် ဝီလ်ဆင်၏ အယူဝါဒသည် သမိုင်းကြောင်း ရှည်သည့် အယူအဆများ၊ ဥပမာ အစိုးရတစ်ရပ်သည် ပြည်သူ၏ သဘောတူလက်ခံမှုဖြင့်သာ အုပ်ချုပ်နိုင်သည်ဆိုသော အယူအဆနှင့် လူမျိုးစု အခြေပြု အမျိုးသားရေးဝါဒ တို့မှ ဆင်းသက်လာ ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဝီလ်ဆင်၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဆိုင်ရာ သီအိုရီကို နားလည်ခြင်းသည် ခေတ်သစ် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း အယူအဆနှင့် ၎င်းအား ကုလသမဂ္ဂ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ချက် တို့ကို နားလည်ရန် အဓိက ကျသည်ဟု ပြောဆိုကြသည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ (သမ္မတ ဝီလ်ဆင်နှင့်) ခေတ်ပြိုင်ရှိနေခဲ့သည့် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ ချဉ်းကပ်ပုံ ချဉ်းကပ်နည်းကိုလည်း လေ့လာ သင့်ပါသည်။

၁၇.၂.၂ နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး ခေတ်

နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးသည် ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း အယူအဆကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားခဲ့ သည်။ သို့သော် ၎င်းအား ဖွဲ့စည်းပုံ သဘောတူစာချုပ်တွင် ထည့်သွင်းခြင်း မပြုခဲ့ပေ။

နောက်ပိုင်း အာလန်ကျွန်း ကိစ္စ ဆွေးနွေးထားသည့် အထူးအစီအရင်ခံစာ တစ်စောင်၌ အထူး ကိုယ်စားလှယ်များ ကော်မတီက -

တိတိကျကျပြောရလျှင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းရေးမူသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းတစ်ခု မဟုတ်ပေ။ ၎င်းသည် တရားမျှတမှုရှိရေး မူတစ်ခု၊ လွတ်လပ်မှုဆိုင်ရာ မူတစ်ခု သာ ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ဘာသာရေး လူနည်းစု သို့မဟုတ် လူဦးရေ တစ်ခု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအား သူတို့၏ ပျော်ရွှင်မှုအတွက် သော်လည်းကောင်း၊ ဆန္ဒအရ သော်လည်း ကောင်း၊ သူတို့ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည့် လူမှု အသိုင်းအဝိုင်းမှ နုတ်ထွက်ခွင့် ပြုလိုက်ခြင်းသည် နိုင်ငံများအတွင်း တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုကို ဖျက်ဆီးရာ ရောက်သည့်အပြင် နိုင်ငံတကာတွင်လည်း မင်းမဲ့စနစ်ကို ကွင်းဖွင့်ပေးရာ ရောက်ပေလိမ့်မည်။

နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး ကောင်စီ၊ အထူးကိုယ်စားလှယ်များ ကော်မတီ၏ အစီအရင်ခံစာ၊
B7/21/68/106[VII] 27-8

ဥပဒေပတွင် နိုင်ငံများကို ပိုင်းခွဲပြီး နိုင်ငံသစ်များ ထူထောင်ကြစဉ်အတွင်း သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများ သည် မည်သည့် နိုင်ငံသားခံယူမည်၊ တစ်နည်းအားဖြင့် မည်သည့် နိုင်ငံတွင် နေထိုင်ကြမည်ကို လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ၊ လူဦးရေ လွှဲပြောင်းခြင်းများမှ တစ်ဆင့် စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည်လည်း ပြဿနာများ ဖြစ်စေခဲ့သည်သာ။ ချက်ကိုစလိုဗားကီးယားတွင် ဂျာမနီ လူမျိုး အတော်များများသည် မြောက်ပိုင်း ဆလပ်လူမျိုးများ နိုင်ငံ၊ ချက်ကိုစလိုဗားကီးယား နိုင်ငံသား ဖြစ်သွားသည့်အခါ သူတို့၏ ဂျာမနီနိုင်ငံသားဖြစ်မှု အလိုအလျောက် ဆုံးရှုံးခဲ့ကြသည်။ အခြား တစ်ဘက်တွင် ချား(စ်)ဝိ(ဂ်) (Schleswig) ဒေသတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် လူထုဆန္ဒ ခံယူပွဲ သည် ယင်းဒေသတွင် နေထိုင်သူများအား ဂျာမနီ သို့မဟုတ် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံတွင် နေထိုင်နိုင် သည်ဟု ရွေးချယ်ခွင့် ပေးခဲ့သည်။ ဤအချက်ကိုထောက်လျှင် ချား(စ်)ဝိ(ဂ်) ဒေသခံများသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးခွင့်ရရှိခဲ့ပြီး နယ်မြေကိုလည်း ထိုအခွင့်အရေးအတိုင်းပင် ခွဲဝေနိုင်ခဲ့ ကြသည်။

မဟာမိတ်နိုင်ငံကြီးများသည် နယ်မြေဒေသအားလုံးကို ဤကဲ့သို့ ပြုမူခဲ့ခြင်းတော့ မဟုတ်ချေ။ ဥပမာ တောင်ပိုင်း ဆလပ်လူမျိုးများအား ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံသစ်သို့ အတင်းအကျပ် စုစည်း ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေး တွက်ဆချက်များသည်သာ အကွဲကွဲပြားပြား ပြည်သူလူထုမှာ အလျဉ်းသင့်သည့် အခါ၌သာ ပါဝင်ခွင့် ရခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး သက်တမ်းအတွင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း အယူအဆ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် လာခဲ့သည်။ အချို့သော အခြေအနေများတွင် ပြည်သူလူထုတို့၏ အမြင်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား ပေးမှုများ ရှိခဲ့သည်။ သို့သော် ယေဘုယျအားဖြင့် ပြောရလျှင် နယ်မြေများကို စစ်ပွဲအနိုင်ရခဲ့သည့် နိုင်ငံများ၏ တောင်းဆိုမှုအတိုင်းခွဲဝေခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဆိုသည်မှာ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာ တွင် အသုံးချခံသာ ဖြစ်ခဲ့သည်။

၁၇.၃ ကုလသမဂ္ဂ၊ ကိုလိုနီစနစ် ဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း

နိုင်ငံများအကြား ရင်းနှီးသော ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ရေး၏ နောက်ပါအဖြစ်ပင် ဖြစ်စေ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းအား အယူအဆ တစ်ခုအနေဖြင့် ပထမဆုံးအကြိမ် ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ အပိုဒ် ၁(၂) နှင့် (၅၅) တို့၌ ဖော်ပြခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ ဘောင်နယ်နိမိတ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာပြီး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းကို ကျင့်သုံးနိုင်စေရေး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက တာဝန်ယူလာရသည်။ ဥပမာပ နိုင်ငံရေး အတွေးအခေါ်တွင် ခြေကုပ်ရဲခွဲရာမှ ၎င်းကို တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ကျင့်သုံးလာသည် အထိ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်၏ အပိုဒ် ၅၆ အရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အပိုဒ် ၅၅ ၌ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် (ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း အပါအဝင်) အချက်များကို ထောက်ခံပါမည်ဟု အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ဝန်ခံကတိ ပါဝင်သည်။ ဤသို့ပါရှိသော်လည်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းအား နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၌ မထည့်သွင်းခဲ့ပေ။ ကုလသမဂ္ဂ အစီအမံအောက်တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် အခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ်လာခြင်း၏ နောက်ကွယ်က မောင်းနှင်အားမှာ ကိုလိုနီစနစ်ကို အဆုံးသတ်လိုသည့် ဆန္ဒ ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် နှစ်ခုလုံး၏ ပုဒ်မ ၁(၃) က ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် ကိုလိုနီ ပြင်ဆင်ရေးသည့် လူမျိုးများအတွက် မည်မျှ အရေးပါကြောင်းကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြသထားသည်။ ဤအချက်တွင် အဆိုပါ ပုဒ်မသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး ဖွဲ့စည်းခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်ကိုလည်း တဖန် အလေးအနက်ထား၍ ဖော်ပြလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၆၀ ခုနှစ် ကျွန်ုပ်တို့နိုင်ငံများအား လွတ်လပ်ရေးပေးခြင်း ဆိုင်ရာ အထွေထွေ ညီလာခံ ကြေညာချက် (GA Resn 1514 (XV)) က လူမျိုးအားလုံးတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိသည်ဟု ကြေညာခဲ့သည် (ကြေညာချက် ၂)။ အခြားတစ်ဘက်တွင် အားလုံးထက် အရေးကြီးသော နယ်မြေများ မပြိုကွဲရေးကို လေးစားရမည် ဟူ၍လည်း သတိပေးထားသည် (ကြေညာချက် ၇)။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့သည် ဤမူနှစ်ခုအား သီးခြားခွဲထားလေ့ မရှိ။ ကမ္ဘာ့လူမျိုး အသီးသီး၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို လေးစားလိုက်နာ ရမည့် တာဝန်အား ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်နှင့်အညီ နိုင်ငံများအကြား ရင်းနှီးသော ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာဥပဒေများ စပ်လျဉ်းသည့် အထွေထွေ ညီလာခံ ကြေညာချက် (GA Resn 2625 (XXV)) တွင် အလေးအနက် ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းကြေညာချက်၌ပင် အထွေထွေညီလာခံက နိုင်ငံတိုင်းသည် ပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်ချက်များမှ သော်လည်းကောင်း၊ အခြားသော လုပ်ဆောင်ချက်များမှ သော်လည်းကောင်း "လူမျိုးအားလုံး၏ တန်းတူအခွင့်အရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်" မှုကို မြှင့်တင်ရန် တာဝန်ရှိကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ ဖြည့်စွက်ချက်တစ်ခုတွင် ကြေညာချက်တွင် ပါဝင်သည့် မည်သည့်အချက်ကိုမျှ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်ပြီး လွတ်လပ်သော နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေးစုစည်းမှု သို့မဟုတ် နယ်နိမိတ် ခိုင်မြဲမှုတို့ကို ပြိုကွဲ၊ ပျက်စီးစေသော လုပ်ရပ်များကို လုပ်ခွင့်ပေးသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ ကိုလိုနီစနစ် ဖျက်သိမ်းရေး ကြေညာချက် နှစ် ၄၀ ပြည့် အထိမ်းအမှတ် အဖြစ် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံသည် ၂၀၀၁-၀၂ ခုနှစ်များကို ကိုလိုနီစနစ် ဖျက်သိမ်းရေး ဒုတိယ နိုင်ငံတကာ ဆယ်စုနှစ် ဖြစ်သင့်သည်ဟု ကြေညာခဲ့သည်။ တတိယ ဆယ်စုနှစ်သည် ၂၀၂၀ အထိ ဖြစ်သည်။

အတွင်းပိုင်း၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ပြင်ပ၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

လူမျိုးအသီးသီး၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အကြောင်း ပြောသည့်အခါ အစိတ်အပိုင်း နှစ်ခုကို ခွဲထုတ် ပြရန် လိုသည်။ လူမျိုးအားလုံး၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တွင် အတွင်းပိုင်း အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ပါရှိ သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် လူမျိုးအားလုံးသည် ပြင်ပမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှု မရှိဘဲ မိမိတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို လွတ်လပ်စွာ လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ခွင့် ဖြစ်သည်။ ဤအချက်သည် နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၅(c) တွင် ရည်ညွှန်းထားသည့် အတိုင်း နိုင်ငံသားအားလုံး၏ အဆင့်တိုင်း၌ အများပြည်သူဆိုင်ရာ ကိစ္စများဆောင်ရွက်ရာ၌ ပါဝင် နိုင်ခွင့်နှင့် ဆက်နွှယ်မှုရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရများသည် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ မူလဇာတိ၊ ဆင်းသက်ရာ လူမျိုး သို့မဟုတ် လူမျိုးစု ဇာတိမြစ်တို့အပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိဘဲ ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးကို ကိုယ်စားပြုရန် တာဝန်ရှိသည်။ ပြင်ပနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ပြောရလျှင် လူမျိုးအားလုံးသည် တန်းတူ အခွင့်အရေးများ ရှိသည် ဆိုသော မူ ကိုလိုနီစနစ်မှ လွတ်မြောက်ရေး၊ မည်သည့် လူမျိုးကိုမျှ တိုင်းတစ်ပါး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက ကျွန်ုပ်ပြုရ၊ မလွှမ်းမိုးရ၊ ခေါင်းပုံမဖြတ်ရ စသည့် တားမြစ်ချက်များကို အခြေခံ၍ လူမျိုးတိုင်းသည် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းတွင် သူတို့၏ နိုင်ငံရေး ဖြစ်တည်မှု၊ သူတို့၏ နေရာကို လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်ခွင့် ရှိသည်။

Para 4, CERD General Recommendation XXI (1996), UN Doc A/51/18 (1996) 125

လူတချို့က အတွင်းပိုင်း၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်များတွင် ပါဝင်ခြင်း မရှိဟု ထောက်ပြကြသော်လည်း ၎င်း၏ သဘောသဘာဝနှင့် ၎င်းကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် လိုအပ်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (autonomy) ပမာဏတို့အပေါ် အချေအတင် ဆွေးနွေးနေကြဆဲ ဖြစ်သည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ပေးအပ်ထားသည့်လူမျိုး ဆိုသော စကားရပ်အား စာချုပ်နှစ်ခုလုံးတွင် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားခြင်း မရှိချေ။ သို့သော် ကိုလိုနီစနစ် ဖျက်သိမ်းရေး အခြေအနေတွင် လူမျိုးဖြစ်မှု အတွက် အဓိက စံသတ်မှတ်ချက်မှာ အဆိုပါ လူမျိုးသည် ကိုလိုနီပြုခံထားရသည့် နယ်မြေတစ်ခုတွင် နေထိုင်သည် ဆိုသော အချက် ဖြစ်ခဲ့ပုံ ပေါ်သည်။ ဤသတ်မှတ်ချက်သည် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး ရှိခဲ့သည့် အချိန်က သတ်မှတ်ချက်နှင့် ကွဲပြားသည်။ ယင်းအချိန်က ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရရှိသူများမှာ အမျိုးသား အုပ်စုများ (national groups) များ ဖြစ်ကြသည်။ အစိတ်အပိုင်း တော်တော်များများတွင် လူမျိုး (peoples) များသည် ယခင် ဥပဒေပ အင်ပိုင်ယာ များရှိ အုပ်စုများထက် ယဉ်ကျေးမှုအရ ဆင်တူမှု နည်းပါးသည်။ နယ်မြေသည်သာ အဓိကကျ သော သတ်မှတ်ချက် ဖြစ်သည်။ ကိုလိုနီ အပြုခံထားရသော နယ်မြေများမှာ များသောအားဖြင့် နယ်စပ်စည်းမျဉ်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်းရှိသော တိကျရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ထားသော နယ်မြေများ ဖြစ်သည်။ မူလရည်ရွယ်ချက်မှာ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့် စကားရပ်သည် ကိုလိုနီစနစ်အောက် ရောက်နေသော နိုင်ငံများအတွက် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံများအဖြစ် ရပ်တည်ရန် ဆုံးဖြတ်ရာ၌

အကျုံးဝင်ရန် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် 'နိုင်ငံ' အယူအဆနှင့် လူမျိုး အယူအဆတို့သည် အဓိပ္ပာယ် ထပ်တူမကျသည့်တိုင် အနီးကပ်ဆက်နွယ်မှုရှိသည်။ ဤကဏ္ဍတွင် အထူးကိုယ်စား လှယ် ဖြစ်သူ ဟတ်တာဂရိုစ်အက်စပီယာယ် (Hector Gros Espiell) ကို ကိုးကား၍ပြောရလျှင် လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် ယင်းလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး တစ်ခု ဖြစ်သည်။ တစ်နည်း ဆိုသော် ဘုံအနာဂတ်တစ်ခု ဖော်ဆောင်နိုင်သော အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခု တည်ဆောက်ရန် ဘုံဆန္ဒ တစ်ခု ရှိသော သတ်သတ်မှတ်မှတ် လူမျိုးတစ်မျိုး၏ အခွင့်အရေးမျိုး ဖြစ်သည် (စာပိုဒ် ၅၆)။

တကယ်တမ်းတွင် ကိုလိုနီပြုခြင်း ခံနေရသည့် လူမျိုးများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံ တကာ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခု ဖြစ်နေပြီ။ လုံးဝလိုက်နာရမည့် ဥပဒေ သို့မဟုတ် မူ (ius cogens) ဖြစ်နေပြီဟု ပြောဆိုကြသည်များပင် ရှိသည် (နမ်မီဘီးယားအမှု အပေါ် အကြံပေးအဖွဲ့၏ ထင်မြင်ချက်၊ အထူးသဖြင့် တရားသူကြီး အမ်မုန် (Ammoun) ၏ ထင်မြင်ချက်)။ ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ပညာရှင်များ အကြား သဘောထား ကွဲလွဲကြသည်။ ပါမောက္ခ အီယန်ဘရောင်းလီ (Ian Brownlie)နှင့် ဂရိုစ် အက်စပီယာယ်တို့ နှစ်ဦးလုံးက ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် လုံးဝလိုက်နာရမည့် ဥပဒေ သို့မဟုတ် မူဟူ၍ ထင်မြင်ကြသည်။ အခြားပညာရှင် များကမူ ထိုသို့ မဟုတ်ပေ။ ပြဿနာ၏ အရင်းအမြစ်ကို ရှာကြည့်လျှင် လူမျိုးဟူသော စကားရပ် ကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရာ၌ တိကျမှုမရှိခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် အချုပ်အခြာ အာဏာ နယ်မြေ ခိုင်မြဲမှုတို့ နှစ်ခုအကြား ဟန်ချက်ထိန်း နေခြင်း တို့တွင် တွေ့ရသည်။

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးက ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့်အတိုင်း ကိုလိုနီစနစ်၏ ဇာတ်သိမ်းပိုင်း ကာလအတွင်း ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် နိုင်ငံတကာအဆင့်၌ ရှေ့တန်းရောက်ခဲ့သည့် ကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ သော်လည်း ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်ရှိ (အပိုဒ်၇၆) နှင့် ယင်းနှင့် ဆက်စပ်သည့် (အပိုဒ် ၇၃) ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုကြရာတွင် အမျိုးမျိုး ကွဲလွဲကြသည်။ အချို့ နိုင်ငံများသည် နောင်တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့၏ အမြင်ဖြစ်လာမည့် မှီခို နယ်မြေများသည် တစ်ချိန်ချိန်တွင် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးပြီး လွတ်လပ်သော နယ်မြေများ ဖြစ်လာမည်ကို လက်ခံခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံသည် ဘယ်လ်ဂျီယံ အဆို (The Belgium Thesis) ဟု အမည်တွင်လာမည့် နောက်အမြင်တစ်ခုကို အဆိုပြုခဲ့သည်။ ၎င်းမှာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ပို၍ အပြင်းစား ဆန်စေပြီး ဤအခွင့်အရေးသည် လူနည်းစုများနှင့် မူလ အခြေချ နေထိုင်သူများ အတွက်လည်း အကျုံးဝင်သည် ဟူသော အမြင်ဖြစ်သည်။ ကုလ သမဂ္ဂသည် ဤအဆိုကို လက်မခံခဲ့ချေ။ ရလဒ်မှာ ထွက်ပေါ်လာသည့် ကမ္ဘာ့အစီအစဉ် အသစ် တွင် ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းရေးအား ကိုလိုနီစနစ် ဖျက်သိမ်းရေးအတွက် မောင်းနှင်အား တစ်ခုအဖြစ် အဓိက အသုံးပြုသည့် အလေ့အကျင့်သည် ပို၍ခိုင်မာ အားကောင်းလာခဲ့သည်။

၁၇.၄ ယနေ့ခေတ် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

ယနေ့ခေတ် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ လူအများ လက်ခံထားသည်မှာ ၎င်းသည် ကိုလိုနီစနစ်အောက် ရောက်နေသည့် လူမျိုးတစ်မျိုးက အဆိုပါ ကိုလိုနီစနစ်ကို ဖယ်ရှားရန်

တစ်ကြိမ်တစ်ခါတည်းသာ ကျင့်သုံးသည့် အခွင့်အရေးတစ်ခုဖြစ်သည် ဆိုသော အမြင် ဖြစ်သည်။ အနှစ်သာရအားဖြင့် ပြောရလျှင် ဤအခွင့်အရေးသည် သာမန်အားဖြင့် နယ်မြေတစ်ခုတည်းတွင် နေထိုင်သည့် လူတစ်အုပ်စု၏ ၎င်းတို့သည် မည်သည့်အုပ်ချုပ်ရေး ပုံစံအောက်တွင် နေမည်ကို စုပေါင်း ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ကျင့်သုံးသည့် အခွင့်အရေးကို ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူကြသည်။ လူမျိုးတိုင်းအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဟူသည် မည်သူကမျှ မည်သည့်အခြေအနေတွင်မျှ လူယူ၍ မရသော လူ့အခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ်နေပုံပေါ်သည်။ သို့သော် ဤအခွင့်အရေးသည် လုံးဝ ခြွင်းချက်မရှိသည့် (absolute) အခွင့်အရေးတစ်ခုလည်းမဟုတ်ချေ။ အထူးသဖြင့် ဤအခွင့်အရေးသည် ကိုလိုနီ စနစ်အောက်တွင် ရောက်မနေသည့် လူမျိုးများအတွက် အကျိုးဝင်၊ မဝင်ဆိုသော အချက်မှာ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖြစ်မနေပေ။

ရောဘတ် မတ်ကော်ကော်ဒေါ့လ် (Robert McCorquodale) က ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ တရားဥပဒေကို တင်းတင်းကြပ်ကြပ်ဆုပ်ကိုင်သည့် ချဉ်းကပ်နည်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ အလျော့အတင်းရှိသည့် ချဉ်းကပ်ပုံ ချဉ်းကပ်နည်းမျိုးကို လက်ကိုင်သင့်သည့်ဟု အကြံပြုထားသည်။ ထို့ကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေး နည်းလမ်းဖြင့် ချဉ်းကပ်နည်းသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ မူဘောင် တစ်ခုအပေါ် အမှီပြုသည်ကား မှန်၏။ သို့သော် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုအား လက်ရှိ နိုင်ငံများ ကျင့်သုံးပုံကို ထောက်ဆပြီး အလျော့အတင်း လုပ်နိုင်သည် (စာ ၈၅၇)။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တွင် အဓိပ္ပာယ် အမျိုးမျိုး ရှိနိုင်သည်။

- ၁။ လူမျိုး တစ်မျိုးရှိ လွတ်လပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိတို့၏ နိုင်ငံတကာအဆင့် ဖြစ်တည်မှုကို ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်
- ၂။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရှိ လူထုတစ်ရပ်၏ အုပ်ချုပ်သည့် အစိုးရစနစ်ကို ဆုံးဖြတ်ခွင့်နှင့် အစိုးရယန္တရားတွင် ပါဝင်ခွင့်
- ၃။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာ နယ်မြေ တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုနှင့် ၎င်း၏ နယ်နိမိတ်များ ချိုးဖောက်ခြင်း မခံရဘဲ လုံခြုံမှု ရှိပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိတို့၏ ပြည်တွင်းရေး ကိစ္စများကို ပြင်ပမှ အနှောင့်အယှက် တစ်စုံတရာ မရှိဘဲ စီမံခန့်ခွဲ နိုင်ခွင့်
- ၄။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း သာမက၊ နိုင်ငံများအကြား ဖြန့်ကျက်နေထိုင်ကြသော လူနည်းစုများအတွက် စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်များ အပါအဝင် အထူးအခွင့်အရေးများ ရပိုင်ခွင့်
- ၅။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ ရှိပိုင်ခွင့်

ယနေ့အချိန်တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၏ ကိုလိုနီစနစ်ဖျက်သိမ်းရေး အစဉ်အလာ၏ ပြင်ပသို့ ရောက်နေသည့် ဘောင်နယ်နိမိတ်အပေါ် လူအများက စိတ်ဝင်စားလျက်ရှိသည်။ ယင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် ယနေ့ခေတ် ရှေ့ရောက်နေသည့် ကိစ္စရပ်အချို့ကို ဆက်လက် လေ့လာကြပါစို့။

၁၇.၄.၁ ကိုလိုနီစနစ်ပြင်ပရှိ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် နမူနာများ

ယခင် ချက်ကိုစလိုဗားနီးယားနိုင်ငံတွင် ပြည်သူလူထုက ခွဲထွက်ပြီး ချက်သမ္မတနိုင်ငံနှင့် ဆလိုဗားနီးယား နိုင်ငံအဖြစ် နိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံ အဖြစ် ရပ်တည်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ တရားဝင် ခွဲထွက်ခဲ့သည့် နေ့သည် ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ခွဲထွက်ခြင်းသည် သက်ဆိုင် ရာ လူမျိုးများက ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ကျင့်သုံးခဲ့သည့် ထင်ရှားသော ဥပမာတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံကို ပျက်စီးစေခဲ့သည့် အကျပ်အတည်းတွင် အရေးပါသော ပြဿနာ တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ပြောနိုင်မည် ထင်သည်။ ခရို.ထစ်လူမျိုးများ (Croats)၊ စလိုဗီးနီးယန်း လူမျိုးများ (Slovenians)၊ မက်စီဒိုးနီးယန်း လူမျိုးများ (Macedonians) ၊ ဘော့စနီးယန်း လူမျိုးများ (Bosnians) နှင့် ဆားဘီးယန်း လူမျိုးများ (Serbs)သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးပြီး ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံများ ကြေညာခဲ့သည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် ခရိုအေးရှားနှင့် ဘော့စနီးယားဒေသများ အတွင်း ရှိနေသည့် ဆားဘီးယားလူမျိုးများက သူတို့ စိတ်ကူးမျှော်မှန်းထားသည့် ဆားဘီးယား နိုင်ငံတော်ကြီး၊ တစ်နည်းအားဖြင့် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံအား နောက်သမိုင်းဝင် အမည်တစ်မျိုးဖြင့် တည်ထောင်လိုခြင်းဖြစ်သည်။ တိတိကျကျ ပြောရမည်ဆိုလျှင် တောင်ပိုင်းဆလပ်လူမျိုးများသည် ပထမ ကမ္ဘာစစ်အပြီးအတွင်း ပေါင်းစည်းသွားခြင်းသာ ဖြစ်ပြီး ကိုလိုနီပြုခံခဲ့ရခြင်း မဟုတ်ချေ။ ဤအချက်က ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းအား နယ်မြေ တည်တံ့ခိုင်မြဲမှု၊ နိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်းရေးကိစ္စတွင် မစွက်ဖက်ရေးမူများနှင့် သဟဇာတဖြစ်အောင် ညှိရသည့်အခါ ကြုံတွေ့ရသည့် ပြဿနာကို ပြသနေသည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းရေးပေါ်လစီသည် ကိုလိုနီစနစ်လွန်ခေတ်တွင် မှတ်သားလောက်သည့် အောင်မြင်မှုတချို့တော့ ရှိခဲ့သည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသည် အနောက် တောင်အာဖရိက ဒေသအပေါ် ၎င်းတို့၏ ထိန်းချုပ်မှုကို စွန့်လွှတ်ခဲ့သည့်အတွက် လွတ်လပ်သော နမ်မီးဘီးယားနိုင်ငံ (Nambia) ပေါ်ထွက် လာခဲ့သည် (ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီး နမ်မီးဘီးယားနိုင်ငံကို ထားခဲ့သည့် ကိုယ်စား အုပ်ချုပ်မှုစနစ်သည် ကုလသမဂ္ဂ လက်အောက်တွင် နယ်မြေ စောင့်ရှောက်ရေး စနစ်သို့ အသွင်ကူးသွားပြီး အဆိုပါကိစ္စရပ်မှာ ကိုလိုနီစနစ် ဖျက်သိမ်းရေး ကိစ္စအဆင့်သာ ဖြစ်ခဲ့ရပေမည်)။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင်လည်း အစွရေးများသည် ပါလက်စတိုင်း လူမျိုးများထံ အာဏာတစ်စိတ် တစ်ဒေသကို စတင်လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်ရာ အစွရေး/ပါလက်စတိုင်း ဂါဇာ ကမ်းမြောင် ဒေသသည် လွှဲပြောင်းခံရသော ပထမဆုံးဒေသ ဖြစ်လာသည်။ နောက်ထပ် နယ်မြေ ပေးအပ်မှု များတွင် ၁၉၉၅ ခုနှစ် ဘဲလ်သလမ်မြို့အား ပါလက်စတိုင်း အုပ်ချုပ်မှုသို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း အပါ အဝင် အနောက်ဘက်ကမ်းခြေ သိမ်းပိုင်းခံနယ်မြေများ ပါဝင်သည်။ အစွရေး အာဏာပိုင်များရော ပါလက်စတိုင်း အာဏာပိုင်များကပါ ဤသို့ နယ်မြေ အလွှဲအပြောင်းလုပ်ခြင်းသည် အစွရေးတွင် ရှိနေကြသည့် ပါလက်စတိုင်း လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုရာ ရောက်သည်ဟု လက်ခံခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ဤအလွှဲအပြောင်း၏ ကြေကွဲဖွယ်ရာ အကျိုးဆက်များမှာ ယနေ့အချိန်အထိ အတောမသတ်နိုင်သေးပေ။

ကုလသမဂ္ဂ၏ ကျင့်သုံးမှုအပိုင်းတွင် ရှေ့နောက်မညီသည့် သာဓကပေါင်းများစွာ ရှိသည်။ ဟောင် ကောင်နှင့် မကာအိုအား ယင်းနယ်မြေများရှိ နေထိုင်သူများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်ကို တစ်စုံ တစ်ရာဖော်ပြခြင်းမရှိဘဲ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ အပိုင်ဖြစ်သည်ဟု လွယ်လင့်တကူပင်လက်ခံ ခဲ့သည်။ အဆိုပါ နယ်မြေများကို (ဟောင်ကောင်အား တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာ ငှားရမ်းခဲ့ခြင်း ဖြစ် သည်) ဗြိတိန်နိုင်ငံနှင့် ပေါ်တူဂီနိုင်ငံများကို ငှားရမ်းသည့် စာချုပ်သည် နောက်ဆုံး အတည် ဖြစ်ခဲ့ ပြီး ထိုနယ်မြေများသည် တရုတ်နိုင်ငံ ပိုင်ဆိုင်မှုအောက်သို့ အပြည့်အဝ ပြန်လည် ကျရောက် ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အရှေ့တီမောနိုင်ငံကို အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် အရှေ့တီမော လူမျိုး များအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ကျင့်သုံးနိုင်ရန် အချိန်များစွာကြာခဲ့သည်။ အနောက် အီရိယန် ဒေသသည် ယနေ့အချိန်အထိ မသေချာမရေရာသည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။

၁၉၇၅ ခုနှစ် အနောက်ဆာဟာရ အမှု (Western Sahara Case) ၌ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးသည် မော်ရိုကိုနှင့် မော်ရီတေးနီးယား နိုင်ငံများ၏ မြေအငြင်းပွားမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အဆိုများကို အသိအမှတ်မပြုခဲ့ပေ။ ထိုမြေသည် တိတိကျကျ သတ်မှတ်နိုင်သော နယ်စပ်မရှိခဲ့ဘဲ နှစ်ပေါင်း ၄၀ ကျော်ကြာအောင် အငြင်းပွားမှုများ၊ အပြန်အလှန် ပိုင်ဆိုင်သည်ဟု တောင်းဆိုမှုများဖြင့် ရှိနေခဲ့ သည်။ နယ်မြေခိုင်မြဲမှုကို လေးစားကြသည်ဟု ကတိကဝတ်များ ပြုထားကြစေကာမူ မူရင်း နယ်မြေအား လူမျိုးနှစ်ခုအကြား ခွဲဝေပေးခဲ့သည့် နမူနာများလည်း ရှိခဲ့သည်။ အိန္ဒိယတိုက်ငယ် လွတ်လပ်ရေးရသည့်အခါ မူဆလင်များသည် အရှေ့မြောက်ဘက်တွင် ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံ (ပါကစ္စတန်) ရခဲ့ပြီး ဆစ်ခီဘာသာဝင်များသည် လူများစု ဟိန္ဒူဘာသာဝင်များနှင့် အတူနေ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ နယ်မြေဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း (ကိုလိုနီစနစ်ဖျက်သိမ်းခြင်း) နှင့် လူမျိုးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (ဘာသာရေးနီးနွယ်မှုအပေါ် အခြေခံ၍) များကို ကျင့်သုံးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သော်ငြားလည်း နောက်ဆက်တွဲ တင်းမာမှုများသည် နောင်နှစ်ပေါင်း ၇၀ ကျော်ကြာသည့် အထိ ရှိနေခဲ့သည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ ကမကထပြုမှုဖြင့် အနောက်အီရိယန်နှင့် တိုဂိုတို အပါအဝင် နေရာ အတော်များ များတွင် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ ကျင်းပခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ မှတ်တမ်းသည်လည်း ခြောက်ပစ်ကင်း သဲလည်းစင်တော့ မဟုတ်ပေ။ အချို့နေရာများတွင် ကုလသမဂ္ဂသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းအယူအဆကို ခိုင်မာအောင် မလုပ်နိုင် သည့်အပြင် အားနည်းစေခဲ့သည်ဟု ပြောဆိုကြသည်များရှိသည်။ ဥပမာ ယခင် ကိုယ်စား အုပ်ချုပ် စနစ်၏ အုပ်ချုပ်ခံ နယ်မြေများဖြစ်သည့် တောင်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်းကမ်းမရွန်းဒေသများသည် ရွေးချယ်စရာ နှစ်လမ်းသာ ရခဲ့သည်။ နိုင်ငံရီးရီးယား နိုင်ငံ၏ ဒေသတစ်ခုအဖြစ် သို့မဟုတ် ယခင် ပြင်သစ်ကင်မရွန်းနယ်မြေများ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု အဖြစ်သာ ရွေးချယ်ခွင့်ဖြစ်သည်။ မိမိဖာသာ လွတ်လပ်သောနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ခွင့်ကားမရခဲ့ချေ။ ယင်း၏ အကျိုးဆက်မှာတောင်ပိုင်း နှင့် မြောက်ပိုင်းကမ်းမရွန်းဒေသများမှာ ပြည်သူလူထုသည် 'တိုင်းတပါး' အုပ်ချုပ်မှုအောက်သို့ တဖန် ကျရောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

အုပ်စုတစ်စုအဖြစ် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ လူမျိုးတစ်မျိုးအတွက် သီးခြားအုပ်စု များအဖြစ် မဟုတ်ဘဲ တစ်အုပ်စုတည်းအဖြစ် အကျိုးဝင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

ကျင့်သုံးခြင်းအား အစပိုင်း၌ ကိုလိုနီအပြုခံ နယ်မြေများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး စဉ်းစားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများသည် ကိုလိုနီအပြုခံ နယ်မြေတစ်ခုလုံးရှိ နိုင်ငံသားများ (nationals) များ ဖြစ်သည်။ နယ်မြေတစ်ခုရှိ လူမျိုးတစ်ခုလုံးသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို စုပေါင်း ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် လွတ်လပ်ရေး ရကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးမှုက ပုံစံဝင် ကိုလိုနီများ၊ တစ်နည်းအားဖြင့် ဥရောပ လွှမ်းမိုးမှုအောက် ကျရောက်ခဲ့သည့် တတိယကမ္ဘာ နိုင်ငံများသည်သာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ကျင့်သုံးနိုင်ကြောင်း အခိုင်အမာ ပြသနေသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံ၊ ဩစတြေးလျ နိုင်ငံနှင့် ဘော်လ်ကန်ဒေသများ၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အတွက် တောင်းဆိုမှုများ ရှိသော်လည်း ထိုကဲ့သို့ ဖွံ့ဖြိုးပြီး ကမ္ဘာ့ဟု ခေါ်ဆိုသော နိုင်ငံများတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အသုံးပြုလေ့ မရှိပေ။ အတွင်းပိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ အထူးသဖြင့် မူလ အခြေချ နေထိုင်သည့် လူမျိုးများ အတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အယူအဆသည် တစ်စထက်တစ်စ ထောက်ခံမှုရနေသည်။ သို့သော် ကုလ သမဂ္ဂ၏ အစဉ်အလာအရ ကိုင်စွဲခဲ့သည့် ခွဲထွက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး ရပ်တည်ချက်ကို စိန်ခေါ် နေသ ကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။

ဥပမာ

ကိုဆိုဗိုတွင် တစ်ဖက်သတ် လွတ်လပ်ရေး ကြေညာချက်အပေါ် အကြံပေးအဖွဲ့၏ ထင်မြင်ချက်

၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ကိုဆိုဗို သမ္မတနိုင်ငံကို ကြေညာခဲ့သည်။ ကိုဆိုဗိုလူမျိုး အများအပြားအတွက် ထိုသို့ ကြေညာခြင်းသည် နိုင်ငံများစွာက အသိအမှတ်ပြုထားသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့် သုံးခြင်း ဖြစ်သည်။ (နိုင်ငံများစွာ၏ ထောက်ခံမှုရှိသော) ဆားဘီးယား အစိုးရအတွက်ဆိုလျှင် ထို လုပ်ရပ်သည် တစ်ဖက်သတ်ဖြစ် (ပြီး တရားမဝင်) သော ခွဲထွက်မှု ဖြစ်သည်။

ကိုဆိုဗိုသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့သည့် ယူဂိုစလားဗီးယား၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယူဂိုစလားဗီးယား ပြိုကွဲပြီးနောက် ဆားဘီးယားနိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုအဖြစ် ကျန်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် ထိုအချိန်က ရှိနေခဲ့သည့် ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေကို ဆန့်ကျင်၍ ကိုဆိုဗိုသမ္မတနိုင်ငံကို ကြေညာခဲ့ချိန်တွင် အယ်ဘေးနီးယား နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ တည်းကသာ လက်ခံခဲ့သည်။ ဒေတန် သဘောတူ စာချုပ်များ ဘော်လ်ကန် ပဋိပက္ခများကို အဆုံး သတ်ပြီး နောက်ပိုင်းအချိန်ကာလသည် လူမျိုးစု၊ နိုင်ငံရေး တိုက်ခိုက်မှုများ၊ ရန်လိုမှုများဖြင့် ပြည့်နှက်နေခဲ့သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂသည် ဆားဘီးယားနိုင်ငံအတွင်း ကိုဆိုဗိုဒေသ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်(autonomy) ရှိစေရေး ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ကိုဆိုဗိုဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးကို တရားဝင် လွှဲပြောင်းယူခဲ့သည် (SC Resn 1244 (1999))။ ဤသို့ဖြင့် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် စာတမ်းနှင့်အညီ ဆားဘီးယားနိုင်ငံ၏ နယ်မြေအချုပ်အခြာအာဏာ ခိုင်မြဲမှုကို ထိန်းသိမ်း နိုင်ခဲ့ သည်။ သို့ရာတွင် ဒေသတွင်းမတည်ငြိမ်မှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားခဲ့သည့်အပြင် ကိုဆိုဗို ဖြစ်တည် မှု ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများသည်လည်း တိုးတက်မှု မရှိခဲ့ပေ။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၇ ရက် နေ့တွင် ကိုဆိုဗို ညီလာခံက အငြင်းပွားမှုများအကြား တစ်ဖက်သတ် လွတ်လပ်ရေး ကြေညာခဲ့ သည်။ ယနေ့အချိန်တွင် ကိုဆိုဗို၏ အစိတ်ပိုင်းအများစုသည် ကိုဆိုဗိုသမ္မတနိုင်ငံသစ်၏ အုပ်ချုပ်မှု အောက်တွင်ရှိပြီး မြောက်ကိုဆိုဗိုဒေသသည်သာ ဆားဘီးယားနိုင်ငံ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ကျန်နေသည်။ အစိုးရသစ်ကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုမှုရှိသလို တရားဝင်သည်ဖြစ်စေ၊ မဝင်

သည်ဖြစ်စေ အရှိကိုအရှိအတိုင်း လက်ခံသည့် သဘောမျိုး အသိအမှတ်ပြုမှုလည်း ရှိသည်။

ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၆၃/၃ 'ကိုဆိုဖို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အစိုးရ၏ ယာယီအဖွဲ့အစည်းများက ကြေညာခဲ့သည့် တစ်ဖက်သတ် လွတ်လပ်ရေး ကြေညာချက်သည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ညီ၊ မညီ ဆိုသော မေးခွန်း' အား အကြံဉာဏ်ပေးရန် နိုင်ငံတကာ တရားရုံး သို့ တင်ပြခဲ့သည်။ တရားရုံးက ၂၀၁၀ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ကိုဆိုဖို၏ တစ်ဖက်သတ် လွတ်လပ်ရေး ကြေညာခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို မချိုးဖောက်ဟု အကြံပေးခဲ့သည်။ ဤသို့ဆိုထား သော်လည်း အကြံဉာဏ် တောင်းခံခဲ့သော ကိစ္စရပ်သည် ရုံးတော်မှာ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အကြောင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် မလိုအပ်စေခဲ့ကြောင့် အတိအလင်း ပြသခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၈၂ မှ ၈၃ အထိ တရားသူကြီး ဆင်မာ၏ သီးခြားအမြင်ကို ရှု)။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၌ (သို့မဟုတ် ကိုဆိုဖိုဒေသနှင့် ပတ်သက်သည့် လုံခြုံရေးကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် ၁၂၄၄ (၁၉၉၉) ၏ အလိုအရ) လွတ်လပ်ရေး ကြေညာချက်များကို တားဆီးနိုင်သည့် အကျုံးဝင်သော တားမြစ်ချက်များ မရှိဟု ထင်မြင်ကြသည်။

၁၇.၄.၂ ခွဲထွက်ခြင်း

ကုလသမဂ္ဂ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အပေါ် ထောက်ခံအားပေးမှုနှင့် အတူယှဉ်တွဲနေသည့် အရာမှာ ၎င်း၏ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေ အချုပ်အခြာအာဏာ ခိုင်မြဲမှုအပေါ် တင်းတင်းကြပ်ကြပ် လိုက်နာ လေးစားမှု၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေ အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်စေ အပြည့်အဝ ဖြစ်စေ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်မှုကို အပြင်းအထန် ဆန့်ကျင်သည့် မူဝါဒကို ကျင့်သုံး သည့် အပိုင်း ဖြစ်သည်။ နယ်မြေ အချုပ်အခြာ ခိုင်မြဲမှုနှင့် ၎င်းအပေါ် လေးစားမှုတို့ကို ကုလသမဂ္ဂ ၏ ပဋိညာဉ် စာတမ်း (အပိုဒ် ၂(၄)) ၌ ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားသည်။ ကိုလိုနီပြုခံ နိုင်ငံများနှင့် လူမျိုးများအား လွတ်လပ်ရေး ပေးသည့် ကြေညာချက် အမှတ် ၁၅၁၄ တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေ ထွေညီလာခံက အဆိုပါ ကြေညာချက် အပိုင်း ၃ တွင် ဖော်ပြချက်အရ သီးခြားဖြစ်သော အုပ်စုများ၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ကျင့်သုံးမှုကို ချန်လှပ်ထားခဲ့သည် ဆိုသည်။ 'နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေအချုပ်အခြာအာဏာ ခိုင်မြဲမှုနှင့် အမျိုးသား စည်းလုံးမှုကို လုံးဝဥသုဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ် တစ်ဒေသ ဖြစ်စေ ပျက်စီးစေရန် ရည်ရွယ်သည့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု မှန်သမျှသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် မူများနှင့် ဖီလာသည်'ဟု ကြေညာခဲ့သည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်မူအား မူလ အခြေချ နေထိုင်သည့် လူမျိုးများအား ပေးအပ်ရန် ထောက်ခံမှု ရှိသည်ဟု အနောက်ဆာဟာရ အမှုတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် တရားသူကြီး ဟာဒီ ဒီးလက် (Hardy Dillard) ၏ ခိုင်မာသော သီးခြား ထင်မြင်ချက်မှ ကောက်ချဆွဲ၍ ရနိုင်သည်။ တရားသူကြီးက 'ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဟူသည့် တရားဥပဒေအရ ရှိသည့် အခွင့်အရေးက ချမှတ်သည့် အရေးအကြီး ဆုံး သတ်မှတ်ချက်များကို ထပ်မံ၍ ရှင်းပြရန်ပင် လိုမည် မထင်။ ဤသတ်မှတ်ချက်အား ဝါကျ တစ်ကြောင်းနှင့်ပင် ပြော၍ရသည်။ နယ်မြေတစ်ခု၏ ကံကြမ္မာကို လူများက ဆုံးဖြတ်ရန်ဖြစ်ပြီး လူများ၏ ကံကြမ္မာကို နယ်မြေက အဆုံးအဖြတ်ပေးရန် မဟုတ်'ဟု ဆိုထားသည်။ ဤထင်မြင်

ချက် ကို ရိုစလင်ဟစ်ဂင် (Rosalind Higgins) က အကျယ်တဝင့် သုံးသပ်ထားသည်။ ဤ ဆုံးဖြတ်ချက် မှ ကောက်ချဆွဲ၍ ရသည့် အချက်မှာ 'လူများ' (people) သည် နယ်မြေ တစ်ခုလုံးမှ ဖြစ်ရမည် ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤဆုံးဖြတ်ချက်သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ကိုင်စွဲနေကျ အမြင်နှင့် ကိုက်ညီသည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် နယ်မြေ (territory) ဆိုသော စကားရပ်ကို အသုံးပြုထားခြင်းမှ နယ်မြေ (land) သည် ရှိရင်းစွဲ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု အဓိပ္ပါယ် ကောက်ယူနိုင်သည်။

ဤအချက်သည် ကိုလိုနီစနစ် မူဘောင် ပြင်ပ၌ တည်ရှိသော၊ ခွဲထွက်ရေး ကိစ္စများ ဖြစ်စေတတ် သည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း ပုံစံမျိုးအတွက် အကျပ်အတည်းများ ဖြစ်စေသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံမှ ကီဘက် ပြည်နယ် ခွဲထွက်ရေး ကိစ္စအား ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ကနေဒါ တရားရုံးချုပ်တွင် ဆွေးနွေး ခဲ့သည် (ကီဘက်ခွဲထွက်ခြင်း အကြောင်းအရာ (Re Secession of Quebec))။ ကီဘက်ဒေသ သည် ကနေဒါနိုင်ငံမှ တစ်ဖက်သတ် ခွဲထွက်နိုင်မည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် တစ်ခုခုအား နိုင်ငံတကာ ဥပဒေက အသိအမှတ်ပြုမှု ရှိမရှိ စဉ်းစားရာ၌ တရားရုံးချုပ်က 'ကနေဒါနိုင်ငံသည် လွတ်လပ်ပြီး အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအဖြစ် လူမျိုးအားလုံးအတွက် တန်းတူအခွင့်အရေး၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းရေး မူများကို လိုက်နာ ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ကီဘက်တွင် ခွဲထွက် ပိုင်ခွင့်မရှိ'ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ အစောပိုင်း ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်ခု၌ တရားရုံးချုပ်က လူမျိုးတစ်မျိုး၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည့်အပြင် ကီဘက်ရှိ လူအများအပြားသည် လူမျိုးဖြစ်မှု စံနှုန်းကို ပြည့်မီသည်၊ ဥပမာ သူတို့တွင် ဘုံဘာသာစကား၊ ဘုံယဉ်ကျေးမှုတစ်ခု ရှိသည် ဟူ၍ လည်း လက်ခံခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၁၂၅)။ သို့ရာတွင် တရားရုံးတော်သည် အတွင်းပိုင်း ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ပြင်ပကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဟူ၍ ခွဲထားခဲ့ပြီး အတွင်းပိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွက် လက်ခံနိုင်သည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ဖြစ်ပြီး ပြင်ပ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အား အဆိုးဆုံးအခြေအနေများတွင်သာ တစ်ဖက်သတ် ကျင့်သုံးသင့်သည်ဟု မှတ်ချက် ပြုခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၁၂၆)။ ကီဘက်ဒေသခံများသည် အတွင်းပိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရခဲ့သည်။ သူတို့၏ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ အမျိုးသား လွတ်တော်၊ အစိုးရနှင့် ဥပဒေပြုမဏ္ဍိုင်များ၌ သင့်တင့်မျှတသည့် ကိုယ်စားပြုမှုရှိသည်။ သူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုသည်လည်း တစ်စုံတစ်ရာ ခြိမ်းခြောက် ခံနေရမှု မရှိပေ။ တရားရုံးချုပ်သည် မိမိတို့၏ နယ်မြေနှင့် လွတ်လပ်မှုတို့အတွက် အသီးသီး တောင်းဆို ထားကြသည့် မူလအခြေချနေထိုင်သူ ကနေဒါ လူမျိုးများ ကိုယ်စားတိုင်ကြားချက်များစွာကိုလည်း လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ဤကိစ္စကို တရား ရုံးချုပ်က မဖြေရှင်းပေးခဲ့ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကီဘက် ဒေသနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ဤကိစ္စ၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းရေးမူသည် အကျိုးဝင်မှုနည်းကြောင်း တွေ့ခဲ့ရသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံရှိ မူလ အခြေချ နေထိုင်ကြသည့် လူမျိုး အများအပြားသည် နိုင်ငံ၏ ဝေးလံခေါင်ဖျား ဒေသများတွင် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် (autonomy) အတော်အတန် ရှိနှင့်နေပြီးဖြစ်ပြီး သူတို့၏ ထုံးထမ်းစဉ်လာ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများနှင့် နေထိုင်ခွင့်ရသည့်အပြင် နိုင်ငံတော်၏ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်မှု မရှိဘဲ မိရိုးဖလာ သယံဇာတ ထုတ်ယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်များကို ကျင့်သုံးခွင့်ရနေပြီ ဖြစ်သည်ကို မှတ်သားသင့်ပါသည်။

ပြင်ပ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ခွင့်ပြုသည့် အဆိုးဆုံး အခြေအနေ၏ အကျယ်အပြောက်ကို ကန်တာရီစီ လူမျိုးများ ကွန်ဂရက်နှင့် ဝိုင်ယာနိုင်ငံ (Katangese Peoples' Congress v Zaire)

အမှုအပေါ် ချမှတ်ခဲ့သည့် အာဖရိက လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏ ထင်မြင်ချက်၌ ရှင်းလင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ အဆိုပါ ထင်မြင်ချက်က အကြံပြုထားသည်မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက လူ့အုပ်စုတစ်စု အား အုပ်ချုပ်ရေး ဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်ခွင့် မပေးသည့်အခါ၊ ၎င်းတို့၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်သည့်အခါ ထိုနိုင်ငံ၏ နယ်မြေ အချုပ်အခြာအာဏာ ခိုင်မြဲမှုသည် လုံးဝဥသည့် အရေးကြီး ချင်မှ ကြီးပေလိမ့် မည်။ ဤသည်မှာ စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသည့် အကြောင်းပြချက် တစ်ခုဖြစ်ပြီး ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်မှုလည်း ရှိသည်။

ရုရှားဖယ်ဒရေးရှင်း နယ်စပ်တလျောက်၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် တောင်းဆိုခဲ့သည့် သာဓက အများအပြား ရှိခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များတွင် ဆိုဗီယက် ဂျော့ဂျီယာရှိ တောင်ပိုင်း အိုဆက်တီယာ (ဂျော့ဂျီယာ နိုင်ငံ၏ ချက်ကင်ဗာလီ ဒေသ) နှင့် အာဘီခါဇီယာ ဒေသတို့သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (autonomy) တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် သွေးထွက်သံယို ဖြစ်မှုများ နေရာအနှံ့ဖြစ်ပွားခဲ့သည့်အတွက် ယခုအခါ ဒေသနှစ်ခုလုံးကို ရုရှား နိုင်ငံက အုပ်ချုပ်လျက် ရှိပြီး ဤဒေသများသို့ ဂျော့ဂျီယာနိုင်ငံဘက်မှ ဝင်ပေါက် မရှိတော့ပေ။ ဂျော့ဂျီယာဘက်မှ ရုရှားနိုင်ငံသည် ဒေသနှစ်ခုလုံးကို တရားမဝင် ကျူးကျော်သိမ်းပိုက် ထားသည် ဟု ယူဆသည်။ ယူကရိန်းနိုင်ငံသမ္မတ အာဏာမှ ဖြုတ်ချခံရပြီးနောက် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ယူကရိန်း နိုင်ငံတွင် ဆက်နေမည် သို့မဟုတ် ရုရှားနိုင်ငံနှင့် ပေါင်းမည် ဆိုသည့် ကိစ္စအပေါ် ခရိုင်မီးယား၌ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုလူထုဆန္ဒခံယူပွဲ၏ တရားဝင်ဖြစ်မှု (legitimacy) ကို ယူကရိန်း တရားရုံးက ပယ်ချခဲ့သည်။ သို့သော် ယခုလက်ရှိတွင် ခရိုင်မီးယား ရီပါးဘလစ်နှင့် ဆယ်ဗာစတိုပို မြို့တို့ကို ရုရှားမှ အုပ်ချုပ်လျက်ရှိသည်။

လူမျိုးအားလုံး၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အပေါ် ခွဲထွက်ရေး အရိပ်မည်းကြီးသည် အုပ်စိုးလျက်ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ မာတီ ကိုစကန်နီယာမီ (Martti Koskeniemi) ၏ စကားဖြင့် ပြောရလျှင် 'ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းရေး မှုကို တပြေးညီ ကျင့်သုံးသည့်အခါ ကြုံတွေ့ရသည့် လွန်စွာကြီးမားသည့် အခက်အခဲ များသည် ဝိရောဓိ တစ်ခုမှ လာသည်။ ဝိရောဓိဟု ပြောရခြင်းမှာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် နိုင်ငံ ဖြစ်မှုကို တစ်ချိန်တည်းတွင် ထောက်ခံပြီး တစ်ချိန်တည်းတွင် စိန်ခေါ်သည်။ ၎င်း၏ နိုင်ငံချစ်စိတ် နှင့် ခွဲထွက်လိုစိတ်တို့အကြား တရားသေ ရွေးချယ်ရန် မဖြစ်နိုင်ချေ' (စာ ၂၄၅)။

၁၇.၄.၃ သဘောတူစာချုပ်များ မတူ၍ အခွင့်အရေးများလည်း မတူခြင်းလား။

၁၉၆၆ ခုနှစ် သဘောတူ စာချုပ် နှစ်ခုလုံး၏ ပထမဆုံး အပိုဒ်များသည် တစ်ထပ်တည်းကျသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်များကို ယခုကဲ့သို့ ဖော်ပြထားသည်။ 'လူမျိုးအားလုံးတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိသည်။ ဤအခွင့်အရေးကြောင့် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေး စနစ်အား လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ခွင့်ရှိပြီး စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။' ထိုသို့ ဖော်ပြထားသည့်အတွက် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များ သည် တစ်ခုတည်းသော အခွင့်အရေးကို ရည်ညွှန်းခြင်းလား သို့မဟုတ် အခွင့်အရေးပုံစံခွဲ

တစ်ခုခုကို ရည်ညွှန်းခြင်းလား ဟူ၍ ငြင်းခုံဆွေးနွေးမှုများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အခွင့်အရေးနှစ်ခုသည် ခြားနားမှု ရှိသည်ဟု လက်ခံသူများက ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်တွင် ပါရှိသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် ကိုလိုနီခေတ်၌ ထောက်ခံခဲ့သည့် လွတ်လပ်ရေး အပါအဝင် နိုင်ငံရေးအရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပေးထားသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ကောက်ကြသည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါရှိသော ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံရေးအရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အထိ မကျယ်ပြန့်ဘဲ စီးပွားရေး သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုအရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကိုသာ ပေးထားသည်ဟု အဓိပ္ပာယ် ကောက်နိုင်ပေမည်။

၁၇.၄.၃.၁ နိုင်ငံရေး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

ဥရောပ အရှေ့အုပ်စု နိုင်ငံများရှိ ကွန်မြူနစ် အစိုးရများ ပြုလုပ်ကြသည့်အခါ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ အသစ် တက်လာကြသည့် တော်လှန်ရေးခေတ်လွန် အစိုးရများ ပထမဦးဆုံး ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် လုပ်ငန်းမှာ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပ၍ အစိုးရသစ်အတွက် လူထုထောက်ခံမှု ရယူခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာ၌ ရည်ရွယ်ချက်နှစ်ခု ရှိသည်။ ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် အစိုးရသစ်ကို ရွေးချယ်ရာ၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးနိုင်မည်။ ပို၍ အရေးကြီးသည်မှာ ထိုကဲ့သို့ ဒီမိုကရေစီ အစိုးရတစ်ရပ် ရှိနေသည်ဟူသော အထောက်အထား သည် အစိုးရသစ်အတွက် နိုင်ငံတကာ ထောက်ခံမှု ရရှိရန် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည်။ အစိုးရသစ် တရပ် အခိုင်အမာ မပေါ်ထွက်လာမီ နိုင်ငံများ၊ အစိုးရများကို အရှိသဘောအရ (de facto) သာ လက်ခံကြပြီး ထိုသို့ အခိုင်အမာ ပေါ်ထွက်လာမှသာ တရားဝင် (de jure) အသိအမှတ်ပြုကြ သည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ထိုကဲ့သို့ အရှိသဘောအရ အသိအမှတ်ပြုမှု၊ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုမှု စသည်ဖြင့် ခွဲခြားသတ်မှတ်မှုမျိုး မရှိတော့ပေ။ ယခင် ပြင်သစ်ပိုင် နယ်မြေဖြစ်ခဲ့သည့် နယူး ကာလေးဒိုးနီးယားဒေသ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် တောင်းဆိုသည့် ဖြစ်စဉ်များကို လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ စိစစ်ခဲ့သော်လည်း အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု တစ်စုံတစ်ရာ မရှိခဲ့ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (ဂေးလ်လော့ နှင့် ပြင်သစ် နိုင်ငံ (Gillot v France))။

၁၇.၄.၃.၂ စီးပွားရေး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် နှစ်ခုလုံး၏ အပိုဒ် ၁(၂) သည် အသက်ရှင် ရပ်တည်ပိုင်ခွင့်နှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များကို မိမိတို့စိတ်ကြိုက် ထုတ်ယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်၊ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့် များ အပါအဝင် စီးပွားရေးအရ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ပုံစံတစ်မျိုးမျိုးကို ဖော်ညွှန်းထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ ၁၂ ကြိမ်မြောက် အထွေထွေမှတ်ချက်တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ စီးပွားရေးအပိုင်းကို အလေးအနက် ဖော်ပြထားပြီး ဤကိစ္စနှင့် ဆက်စပ်ပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အားလုံး တွင် တာဝန်ရှိသည်ဟုလည်း မှတ်ချက်ပြုထားသည်။ စီးပွားရေး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် အတွင်း

ပိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (internal self-determination) ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေ ဖြစ်သည်ဟု ပြောလေ့ရှိကြသည်။ သို့သော် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ရပိုင်ခွင့် (right to development) မှတစ်ဆင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၌ လက်ခံထားသည် (အခန်း ၂၃ တွင် ရှုပါ)။ နိုင်ငံရေး ရှုထောင့်မှ ကြည့်လျှင် စီးပွားရေး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံတော်၏ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုမှ လွတ်လပ်ခွင့် ဖြစ်သည်။ ဤအချက်ကို မိမိတို့၏ ချမ်းသာ ကြွယ်ဝမှု၊ သဘာဝ အရင်းအမြစ်များကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်နှင့် ပူးတွဲစဉ်းစားကြည့်လျှင် ပို၍ ရှင်းလင်းစွာ မြင်နိုင်သည်။ နာအူရှု လူမျိုးများ က လွတ်လပ်ရေး မရမီ ကာလအတွင်း ဖော့စဖိတ် တူးဖော်ခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်း မြောက်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ အဆိုပါ အမှု (နာအူရှု လူမျိုးများနှင့် ဩစတြေးလျား နိုင်ငံ (Nauru v Australia)) ကို နိုင်ငံတကာ တရားရုံး ရှေ့မှောက်သို့ တင်သွင်းခဲ့ သည်။ သို့သော် ကျေအေးမှု ရရှိခဲ့ပြီး အမှုကို ပိတ်သိမ်းခဲ့ရာ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ် များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်စုံတစ်ရာ မချမှတ်ခဲ့ပေ။ မိမိတို့၏ ချမ်းသာကြွယ်ဝမှု၊ သဘာဝ အရင်းအမြစ်များကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်နှင့် စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်များ အကြောင်း သည် ၁၉၆၂ ခုနှစ် သဘာဝ အရင်းအမြစ်များ အပေါ် ရာသက်ပန် အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အစောပိုင်း အထွေထွေညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၈၀၃ (၁၇) တွင်လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်ကို မှတ်သားသင့်သည်။ ဤအကြောင်းသည် မူလအခြေချ နေထိုင်သူများနှင့် ပတ်သက်သည့် မှတ်တမ်းမှတ်ရာများတွင်လည်း ပါဝင်နေသေးသည်။

နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် နှစ်ခုလုံး၏ အပိုဒ် ၁(၂) က မည်သည့်လူမျိုးကမျှ ၎င်းတို့၏ အသက်ရှင် ရပ်တည်နေနည်း မဆုံးရှုံးစေရဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်တွင် စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ အကျိုး သက်ရောက်မှုများစွာ ပါဝင်နေပြီး အိမ်ယာထိုင်ခင်းနှင့် အစားအသောက် ရပိုင်ခွင့်၊ သင့်တင့် လျောက်ပတ်သော လူနေမှု အဆင့်အတန်းသာမက အသက်ရှင်သန်ခွင့်တို့နှင့်ပါ ဆက်စပ် ပတ်သက်နေသည်။ စီးပွားရေး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် တောင်းဆိုသူများအတွက် အခက်အခဲမှာ ၎င်းအား နိုင်ငံရေး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ပိုင်းခြားခြင်း ဖြစ်သည်။ မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ မြေယာဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှုများကို လေ့လာကြည့်လျှင် ဤအချက်ကို အလွယ်တကူ တွေ့နိုင်သည်။ အကြောင်းမှာ တောင်းဆိုသည့် မြေသည် သတ္တုအရင်းအမြစ်များဖြင့် ပြည့်နေ တတ်သည် (အခန်း ၂၂ တွင် ရှု)။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ဆွေးနွေးခဲ့သည့် သာဓက အချို့လည်း ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် အုပ်စုအခွင့်အရေး ဖြစ်သည့်အတွက် ဤကိစ္စကို ဆွေးနွေး သည့်အခါ များသောအားဖြင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် မိသားစု အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် လူပုဂ္ဂိုလ်၏ တည်တံ့ခိုင်မြဲမှု (personal integrity) ခေါင်းစဉ်များအောက်တွင် ဆွေးနွေး လေ့ ရှိသည်။

ကလေးမွေးဖွားခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ (ဥပမာ ကလေးမွေးရန်/ ကလေး မမွေးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်၊ ခန္ဓာကိုယ်ပြင်ပ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နည်းကဲ့သို့ နည်းပညာများကို အသုံးပြုခြင်း)၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ စိတ်တိမ်းညွတ်မှု (အက်တလာ ရက်ဖီ နှင့် ချီလီနိုင်ငံ (Atala Riffo v Chile) အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး)၊ သို့မဟုတ် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်း တို့သည် မည်သည့် အတိုင်းအတာအထိ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ သာဓကများဖြစ်သည်ဟု ပြောနိုင်မည်နည်း။

၁၇.၄.၄ လူနည်းစုများ၊ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်

လူနည်းစု အုပ်စု အများအပြားသည် အပြည့်အဝ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (full self-determination) ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (autonomy) ကို တောင်းဆိုကြသည်။ အာလန်ကျွန်း အကြောင်း ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ စကန်ဒီနေဗီးယား တောင်ပိုင်း၌ ဆမ်မီလူမျိုး များ၏ အခွင့်အရေး အများအပြားကို သူတို့၏ ရိုးရာဓလေ့များကို ကျင့်သုံးခွင့် ပေးထားခြင်းဖြင့် အကာအကွယ် ပေးထားသည်။ သူတို့သည် အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရှိသည်။ ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံရှိ ဘာသာစကား အုပ်စုများ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရကြသကဲ့သို့ ဖင်လန်နိုင်ငံရှိ ဆွီဒင်စကားပြော လူနည်းစုသည်လည်း ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရှိသည်။ ထို့ပြင် ကနေဒါနိုင်ငံနှင့် သြစတြေးလျ နိုင်ငံများတွင် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ လူ့အဖွဲ့အစည်း ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၊ လည်ပတ်ပုံတို့ အပေါ် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိကြသည်။ ဤကဲ့သို့ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုမျိုးသည် စီးပွားရေး သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှု ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် ဖြစ်နိုင်သလို ထို့ထက်လည်း ပို၍ ကျယ်ပြန့်နိုင်သေး သည်။

အချုပ်အခြာ အာဏာဆိုင်ရာ ကိစ္စများသည် မြေကြီးနှင့်သာမက လူများနှင့်ပါ ပတ်သက် ဆက်စပ် နေသည်။ မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုး အများအပြားသည် ၎င်းတို့ နေထိုင်သည့် နေရာတွင် လူများစု မဟုတ်ကြ တော့ချေ။ ယင်း၏ အကျိုးဆက်မှာ အချုပ်အာဏာကို အလွယ်တကူ မရနိုင် တော့ပေ။ ထို့ကြောင့် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများအတွက် အကောင်းဆုံး အကြံမှာ အချုပ်အခြာ အာဏာအကြောင်း ပြောမနေတော့ဘဲ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းကိုသာ တောင်းဆိုရန် သာ ဖြစ်သည် (Nettheim, G, p 118)။ နိုင်ငံဖြစ်မှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ အားလုံး ပြည့်မီခြင်း သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်/ ခွဲထွက်ခြင်းဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ချက် တစ်ခု ဖြစ်ပါသလား။ နိုင်ငံတကာ ဘုံသဘောတူညီမှုအရ ပြောရလျှင် ၎င်းသည် မရှိမဖြစ် လိုအပ် ချက်ဟုပင် ပြောရမည်ထင်သည်။ ၁၉၃၃ ခုနှစ် နိုင်ငံများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရား များ ဆိုင်ရာ မွန်တေဗီဒေအို သဘောတူစာချုပ် (Montevideo Convention of 1933 on the Rights and Duties of States) သည် ခေတ်သစ် နိုင်ငံဖြစ်မှုစံနှုန်းအဖြစ် အများက လက်ခံ ကြသည်။

ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့် တစ်ခုအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ အတွက် အရှိတရား ဖြစ်လာနိုင်ခြေတော့ ရှိသေးသည်။ အတွင်းပိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာ ခိုင်မြဲမှုကို ခြိမ်းခြောက်မှု မရှိသည့်အတွက် များများစားစား အငြင်းပွားစရာ အကြောင်း မဟုတ်ပေ။ ဘရာဇီး အလယ်ပိုင်းရှိ အမေဇုန် ချိုင့်ဝှမ်းကဲ့သို့ နေရာများ တွင် လူသူသွားလာရ ခက်ခဲသည့်အတွက်ကြောင့် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများသည် ကိုယ့်ကိုကိုယ်ပင် အုပ်ချုပ်ကြသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ အတွင်းပိုင်းကျွန်းများ၊ ဩစတြေးလျနိုင်ငံ ရှိ မြောက်ပိုင်းနယ်မြေ၊ တောင်ဩစတြေးလျနှင့် အနောက်ဩစတြေးလျတို့ကဲ့သို့ ဝေလ်ခေါင်သီ သော နေရာများတွင်လည်း ဤအတိုင်းပင် ကိုယ့်ကိုကိုယ် အုပ်ချုပ် နေထိုင်နေကြခြင်း ဖြစ်သည်။

မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုး အများအပြားအတွက် ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး တို့အတွက် အတွင်းပိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်လျှင်ပင် ကျေးဇူးတကြီး လက်ခံကြ ပေလိမ့်မည်။ ထိုသို့ အခြေအနေမျိုးတွင် အနည်းဆုံးတော့ သူတို့၏ ဘုံသရုပ်သဏ္ဍာန် သည် ဆက်လက် အသက်ရှင်သန် နိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံသည် ဤအကြောင်း ဆွေးနွေးမှုများ၌ ဦးတည်ချက်ပြောင်းပြီး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ပြန်လည် ဗဟိုပြု လာနေသည့် အချက်မှာလည်း စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းသည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ် မူလအခြေချ နေထိုင် သော လူမျိုးများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာချက် (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples) အပိုဒ် ၃ က လူမျိုးအားလုံးတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိသည်။ ဤအခွင့်အရေးကြောင့် မိမိတို့၏နိုင်ငံရေးစနစ်အား လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ခွင့်ရှိပြီး စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စများကို လွတ်လပ်စွာ ဆောင် ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (self-government) နှင့် ကန့်သတ်မှုပါသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (autonomy) တို့သည်သာ နိုင်ငံတကာက လက်ခံ နိုင်လောက်သည့် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက် ဖြစ်နိုင်သည်။

၁၇.၄.၅ လွတ်လပ်စွာ ပေးပြီး နားလည်မှုအပေါ် အခြေခံသည့် ကြိုတင် သဘောတူ ခွင့်ပြုချက်

မြေယာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု တိုက်ရိုက်ခံရသူများ၏ လွတ်လပ် စွာ ပေးပြီး ကြိုတင် တောင်းခံသော၊ အပြည့်အဝ နားလည်သော သဘောတူခွင့်ပြုချက် (free, prior and informed consent (FPIC)) ၏ အရေးပါမှုကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြု ထားသည်။ ဤအချက်သည် မူလ အခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများအတွက် အထူး တလည် သက်ဆိုင်မှုရှိသည်။ အကြောင်းမှာ ဤအခွင့်အရေးအားဖြင့် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများသည် သူတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးသည့်အနေဖြင့် မြေယာဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများကို သဘောတူလိုက သဘောတူနိုင်သည်။ ပယ်ချလိုကလည်း ပယ်ချနိုင်သည်။ မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာချက်၏ အပိုဒ် ၁၁၊ ၁၉၊ ၂၈ နှင့် ၃၂ တို့တွင် FPIC နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်သည်။ အပိုဒ် ၃၂(၂) က 'မူလ အခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ မြေယာများ သို့မဟုတ် နယ်မြေများနှင့်

အရင်းအမြစ်များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် စီမံကိန်းများ၊ အထူးသဖြင့် သတ္တု၊ ရေနံနှင့် အခြားအရင်းအမြစ်များ ထုတ် ဖော်၊ သုံးစွဲသည့် စီမံကိန်းများ လုပ်ဆောင်သည့်အခါ၌ အစိုးရများသည် သက်ဆိုင်သည့် လူမျိုး များထံမှ လွတ်လပ်စွာ ပေးပြီး၊ နားလည်မှုအပေါ် အခြေခံသည့် ကြိုတင် သဘောတူခွင့်ပြုချက် ရယူရန် ၎င်းတို့နှင့်၊ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် အင်စတီကျူးရှင်းများမှ တစ်ဆင့် ရိုးဖြောင့်သော စိတ်ဖြင့် နှီးနှောတိုင်ပင်ခြင်း၊ ပူပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရမည်' ဟု ချမှတ်ထားသည်။ မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများအပေါ် အကျိုး သက်ရောက်မှု ရှိသည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ၊ အုပ်ချုပ် ရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချသည့်အခါ၌လည်း FPIC ရယူရန် လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ ရယူရန် ပျက်ကွက်လျှင် ကုစားမှုတစ်ခုခု ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ လိုအပ်သည်မှာ သဘောတူခွင့်ပြုချက် ဖြစ်သည်။ နှီးနှောတိုင်ပင်ရုံနှင့် မလုံလောက်ပေ။ (ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏) နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေး ကော်ပိုရေးရှင်း (International Finance Corporation) သည် ရင်းနှီးမြုပ်နှံရန် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်သည့် အခါ ဤလိုအပ်ချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။

FPIC ၏ လိုအပ်ချက်မှာ သက်ဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ အဖွဲ့အစည်းများမှတစ်ဆင့် အကျိုး သက်ရောက်မှု ခံစားရမည့် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများသည် တင်ပြလာသော စီမံကိန်း အကြောင်း၊ ၎င်းစီမံကိန်းမှ ဖြစ်စေနိုင်မည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ပြည့်စုံသော သတင်းအချက်အလက် ရရှိရမည်။ ထိုလူမျိုးများနှင့် နှီးနှောတိုင်ပင် ရမည်။ ထိုလူမျိုးတို့၏ ပါဝင် ဆောင်ရွက်မှု ရှိရမည်။ အစိတ်အပိုင်းအချို့ကို ကြည့်လျှင် ဤလိုအပ်ချက်သည် ဆင်းရဲမွဲတေမှု လျော့ချရေး နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့သော် ၎င်းကို ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ကျင့်သုံးနိုင်ရန် လုပ်ဆောင်ပေးသည့် အစီအမံ တစ်ခုအဖြစ် အဓိက ရှုမြင်ရပေမည်။ ကုလသမဂ္ဂ စာချုပ် အဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရ အသီးသီး၏ ပုံမှန် အစီအရင်ခံစာများကို စိစစ်သုံးသပ်သည့်အခါ ဤကိစ္စကို ဆထက်တိုး၍ ထည့်သွင်း စဉ်းစားလာနေကြသည်။ ဥပမာ ကိုလံဘီယာနိုင်ငံကို စိစစ် သုံးသပ် ထားသည့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို လေ့လာကြည့်ပါ - UN DOC E/C.12/1/Add. 74 at para 12/33။

ဥပမာ

ဆာရာမာကာ လူမျိုးများနှင့် ဆူရီနမ် (Saramaka people v Suriname) Ser C, အမှတ် ၁၇၃ (အမေရိကတိုက် တရားရုံး၊ ၂၀၀၇)

ဆူရီနမ်နိုင်ငံသည် (၎င်းတို့၏ သဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် ၎င်းတို့နှင့် နှီးနှောတိုင်ပင်မှု မရှိဘဲ) ဆာရာမာကာ လူမျိုးတို့၏ မြေများပါဝင်နေသည့် နေရာများတွင် သစ်ခုတ်ခွင့်နှင့် သတ္တု တူးဖော် ခွင့်များအား ပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီများကို ပေးခဲ့သည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ တရား ဥပဒေအရ အကာအကွယ် ရပိုင်ခွင့်များကို ချိုးဖောက်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ သို့သော် တရားရုံး က ပို၍ အရေးကြီးသည့် ဒီမိုကရေစီ ရည်ရွယ်ချက် တစ်ခုအတွက် ဆိုပါက ဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းထား ချက် ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး၊ သင့်တင့်လျောက်ပတ်ပြီး လိုအပ်သလောက် သုံးမည်ဆိုပါက မြေယာ အသုံးပြုမှုကို ကန့်သတ်နိုင်သည်ဟု ညွှန်ပြခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချသည့်အခါ မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ ဘဝရပ်တည်ရေးသည် အခြားသော

အကြောင်းအရာများ အားလုံးထက် အရေးကြီးသည်။ FPIC အတွက် လုပ်ဆောင်ရန် လိုသော အကာအကွယ် အစီအမံများကို တရားရုံးတော်က ချမှတ်ထားသည်။

ဤအမှုသည် FPIC မှုကို အုတ်မြစ်တည်ပေးသည်ကား မှန်၏။ သို့သော် အချို့သော အခြေအနေ များတွင် နိုင်ငံတော်မှ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကို မသိကျိုးကျွံ ပြုရန် လည်း လမ်းစဉ်ပေးခဲ့သည်။ ဆာရာယာကူရှီ ကီချါလီ လူမျိုးများနှင့် အီကွေဒေါနိုင်ငံ အမှု (Kichwa Indigenous People of Sarayaku v Ecuador) တွင်လည်း ရှိပါ။

ကြီးမားသော စီးပွားရေး ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု၊ ရေနံ သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းထွက် ဝင်ငွေများနှင့် မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုး လက်တစ်ဆုပ်စာ၏ ဗီတိုအာဏာသုံးပိုင်ခွင့် စသည်ဖြင့် ယှဉ်ပြိုင် ပွတ်တိုက်ကြမည့် အချက်များကို ထောက်၍ ဤကိစ္စသည် ပြောဆိုဆွေးနွေးစရာ၊ အငြင်းပွားစရာ ကိစ္စတစ်ခု အဖြစ် ဆက်လက်ရှိနေပေဦးမည်။

၁၇.၄.၆ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် အာဖရိက ပဋိညာဉ်

အာဖရိကတိုက်၏ သမိုင်းနောက်ခံကြောင့် အာဖရိကတိုက်၏ ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ကိုလိုနီစနစ်ဖျက်သိမ်းရေးနှင့် တိုင်းတပါးတို့၏ စီးပွားရေးအမြတ်ထုတ်မှု များအကြောင့် ကျယ်ပြောသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်နေသည်မှာ အထူးတလည် အံ့ဩစရာ မဟုတ်ပေ။ လူမျိုးအားလုံးသည် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးဖြစ်တည်မှုကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ် နိုင်သမျှ ကာလပတ်လုံး မည်သူမှ လုယူ၍မရသော ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသည် (အပိုဒ် ၂၀(၁))။ နိုင်ငံရေးအရ ဖြစ်စေ၊ စီးပွားရေးအရ ဖြစ်စေ၊ ယဉ်ကျေးမှုအရ ဖြစ်စေ တိုင်းတပါးလွှမ်းမိုးမှုမှ လွတ်မြောက်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများတွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အကူအညီပေးရမည် (အပိုဒ် ၂၀(၃))။ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာလွှမ်းမိုးမှုတို့ကို သတ်သတ်မှတ်မှတ် ရည်ညွှန်းထားခြင်း မှာ စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသောအချက်ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူမျိုးအသီးသီး၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုထက် ပို၍ကျယ်ပြန့်ပြီး စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုလွတ်လပ် ရေးအထိ အကျိုးဝင်ကောင်း ဝင်နိုင်သည်။ ကိုလိုနီစနစ်ဖျက်သိမ်းရေး လုပ်ဆောင်သည့်အနေ အထားတစ်ခုတွင် ထိုကဲ့သို့သော လွတ်လပ်ရေးသည် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည်။ သို့ရာတွင် လူနည်းစု များကို ထည့်သွင်းလိုက်ခြင်းသည် အတွင်းပိုင်း (ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် စီးပွားရေး) ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်အတွက် အလားအလာကို ပေါ်ပေါက်စေသည်။ ဤအချက်သည် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး တစ်ယောက်ချင်းစီ၏ မိမိနိုင်ငံ၏နယ်မြေ အချုပ်အခြာအာဏာကို ကာကွယ်ရမည့် တာဝန်နှင့် လည်း ကိုက်ညီသည် (အပိုဒ် ၂၉(၅))။

သဘာဝ ကြွယ်ဝချမ်းသာမှုနှင့် အရင်းအမြစ်များ ကဏ္ဍသည်လည်း အာဖရိက ပဋိညာဉ်၌ အသေးစိတ်ဖော်ပြဆွေးနွေးထားသည့် နောက်ကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်သည်။ မည်သည့်လူမျိုးကမျှ သူတို့၏ ဥစ္စာနေနှင့် သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များကို ထုတ်ယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့် မဆုံးရှုံးစေရ။ ထိုသို့

ဆုံးရှုံးလိုက်ရသည့် လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ပြန်လည်ရယူရန်နှင့် လျော်ကြေး ခံစားခွင့် တရားဝင်အခွင့်အရေး ရှိသည်။

၁၇.၅ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို တောင်းဆိုခြင်း

ကိုလိုနီစနစ်၏ ဖိနှိပ်မှုအောက်မှ ရုန်းထွက်ရန်အတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးသည့် အခြေအနေမျိုး၌ ပြဿနာများများစားစား မရှိပေ။ အထက်တွင် ဖော်ပြပြီးခဲ့သည့်အတိုင်း ကိုလိုနီ စနစ်အောက်တွင်မရှိသော အခြားလူမျိုးများက ဤအခွင့်အရေးကို ရယူကျင့်သုံးလိုသည့်အခါ၌ သာ ပြဿနာများ ပေါ်ထွက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီအား အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ်အရ တင်ပြလာသည့် လူ့အခွင့် အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၁ ကျင့်သုံးမှုဆိုင်ရာ တိုင်ကြားချက်များကို စိစစ်ရန် တာဝန် ပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ကော်မရှင်က အပိုဒ် ၁ သည် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်တည်းက တိုင်ကြား နိုင်သည့် အကြောင်းအရာမဟုတ် ဟူ၍ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ လူမျိုးစုခေါင်းဆောင် အိုမီနာယက်သည် အစောဆုံး အမှုများထဲမှတစ်ခုကို လူဘီကွင်ကန်လူစု နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံအမှု (*Lubicon Lake Band v Canada*) အတွက် တင်သွင်းခဲ့သည်။ ထိုသို့ တင်သွင်းလာခြင်းသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ကျင့်သုံးခြင်း အပါအဝင် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်အောက်တွင် ပြဿနာအချို့ကို ဖြစ်စေ ခဲ့သည်။ သို့သော် ကော်မတီက အမှုလျှောက်ထားသူသည် တစ်ဦးပုဂ္ဂလ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး ဖြစ်နေ ၍ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ချိုးဖောက်ခံရသူတစ်ဦးအဖြစ် အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ်အရ အကျိုးမဝင်ဟု မှတ်ချက်ပေးခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၁၃.၃)။ အီးပီနှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ အမှု (*EP and ors v Colombia*) တွင်လည်း ကိုလံဘီယာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁(၁)က ပေးအပ်သည့် အခွင့်အရေး ကို ချိုးဖောက်ခဲ့သည်ဟူသော တိုင်ကြားချက်ကို အထက်ပါဆင်ခြေမျိုးပေးပြီး ပယ်ချခဲ့သည်။ တိုင်ကြားသူအားလုံးသည် ကိုလံဘီယာကုန်းမြေမှ မိုင် ၃၀၀ ခန့်ဝေးသည့် ကျွန်းဆွယ် တစ်ခုတွင် နေထိုင်ကြပြီး အများစုမှာ အင်္ဂလိပ်စကားပြောသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဤအခြေအနေသည် အတွင်း ပိုင်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (internal autonomy) သည် တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် ဆက်စပ်မှု ရှိနိုင်သော အခြေအနေတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သို့သော် နိုင်ငံရေးအကျိုးသက်ရောက်များတော့ ရှိလာ မည်ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် နယ်မြေ ခိုင်မြဲမှု

၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် မွန်တေနေဂရိုသည် ဆားဘီးယားနိုင်ငံမှ ခွဲထွက်ပြီး အသစ်ဆုံးသော ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထိုသို့ခွဲထွက်ခြင်းသည် ၎င်း၏ရှေ့မှ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရခဲ့သည် အရှေ့တီမောနိုင်ငံနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ငြိမ်းချမ်းသောအာဏာလွှဲပြောင်းမှုဟု ပြောနိုင်သည်။ သို့ရာ တွင် ကိုဆိုဝိုသာဂေ (အပိုဒ် ၁၇.၄.၁) က သက်သေပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း

သည် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်စေတတ်ပြီး များသောအားဖြင့် ခွဲထွက်မှု အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု၊ ရှိရင်းစွဲ နိုင်ငံတစ်ခု၏ နယ်နိမိတ်ကို ပိုင်းခွဲခြားများ လုပ်ရလေ့ရှိသည်။ တောင်ပိုင်း ကမ်မရွန်းဒေသများ (နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ)၊ ခရိုင်မီးယား (ယူကရိန်းနိုင်ငံ)နှင့် ပါလက်စတိုင်း အပါအဝင် နေရာဒေသ များစွာတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းအတွက် တောင်းဆိုနေကြသည်များရှိသည်။ အတွင်းပိုင်းကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့် လူမျိုးများအတွက် လက်မခံနိုင်ဘဲ နိုင်ငံရေး/ တရား ဥပဒေရေးအရ ဗဟိုမှအာဏာခွဲဝေမှုအားကိုလည်း လက်မခံကြပေ။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် စကော့ တလန်၊ ဝေလပြည်နှင့် မြောက်အိုင်ယာလန်သို့ တရားဝင် အာဏာစီးဆင်းစေရန် ဗဟိုမှ အာဏာ ခွဲဝေရေး အစီအမံများကို ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည် (သို့သော် ထိုသို့ အာဏာ ခွဲဝေခြင်းကို ရံဖန်ရံခါ ဆိုသလို ပြန်လည်ရုတ်သိမ်းခဲ့သည်များလည်း ရှိသည်။ ဤအချက်က ခွဲဝေထားသော အာဏာကို ပြန်လည်ရုတ်သိမ်း၍ ရသည်ဆိုသော အချက်ကို ပြသနေသည်။) ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ခု ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးနောက် စကော့တလန်၌ ပါဝင်ပေးခွင့် ရသူများသည် ဗြိတိန် နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိရန် မဲပေးခဲ့ကြသည်။

ခေတ်သစ် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းမှု ပုံစံများနှင့် ၎င်းတို့အား နယ်မြေအချုပ်အခြာအာဏာ ခိုင်မြဲမှုနှင့် အပြန်အလှန် ညှိရခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအတွက်သာမက လူ့အခွင့်အရေးများအတွက်ပါ စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသည့်အချက်တစ်ခုမှာ အာဖရိကလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှုများကို လက်ခံကြားနာရာ၌ ဝီရောမိ တစ်စုံတစ်ရာ မရှိခြင်းဖြစ် သည်။ ကန်တာဂီစီ လူမျိုးများကွန်ဂရက် နှင့် ဇိုင်ယာနိုင်ငံ (*Kantagese Peoples' Congress v Zaire*) အမှုတွင် ကော်မရှင်က ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ တိုင်ကြားချက်များ၏ အကြောင်းအရာ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ကန်တာဂီစီ လူမျိုးများ ကွန်ဂရက်သည် လွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုတစ်ခုအနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုမှု ရလိုပြီး ဇိုင်ယာနိုင်ငံကို ဖယ်ရှားပြီး ကန်တာဂီစီ လူမျိုးများအတွက် လွတ်လပ်ရေးရရန် ကြိုးပမ်းနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်က နောက်ဆုံးတွင် ဇိုင်ယာနိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ် အချုပ်အခြာအာဏာ ခိုင်မြဲမှုကို ကာကွယ်ပေးခဲ့ရ သော်လည်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းမှုသည် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် တည်ရှိနိုင် ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ကန်တာဂီစီလူမျိုးများအား ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၏ ပုံစံခွဲတစ်ခုကိုသာ ကျင့်သုံးခွင့် ပေးခဲ့ ပြီး အာဖရိကပဋိညာဉ်အရ ပြဿနာတစ်စုံတစ်ရာ မပေါ်ပေါက်ခဲ့ပေ။

ဇိုင်ယာလူမျိုးများ၏ (ICCPH ၀၂) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ချိုးဖောက်ခံရမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အစော ပိုင်းအမှုတစ်ခုအား အချက်အလက် မခိုင်လုံ၍ ကြားနာစစ်ဆေးခြင်း မပြုခဲ့ပေ။ *ပါကာ-စူစူ နှင့် ကွန်ဂိုသမ္မတနိုင်ငံ (ဇိုင်ယာ) (Mpaka Nsusu v Republic of Congo (Zaire))* အမှုသည်လည်း ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ခု၌က လူထုမှအစိတ်အပိုင်းနှစ်ခုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေစနစ်ကို မဲပေး ရွေးချယ်ခဲ့ပြီးနောက် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် အမှုတိုင်ကြားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဇိုင်ယာနိုင်ငံ ဥပဒေအရ သမ္မတအဖြစ် အရွေးခံရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၎င်း၏ ကြိုးပမ်းမှု မအောင်မြင် ခဲ့ပေ။ ထို့ပြင် ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရပြီး ကြားနာစစ်ဆေးခွင့်မရဘဲ ထိန်းသိမ်းခံခဲ့ရမှာ ပြင်ပသို့ ထွက်ပြေးခဲ့ ရသည်အထိ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဤအမှုတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် သက်ဆိုင် သည့် ကိစ္စရပ်ပေါင်း

များစွာ ပါရှိနိုင်သည်။ သို့သော် ကော်မတီကအချက်အလက်များသည် အပိုဒ် ၁ (စာပိုဒ် ၉.၂) ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ခြင်း ရှိ၊ မရှိ စစ်ဆေးရသည်အထိ မခိုင်လုံဟု ထင်မြင်ယူဆခဲ့သည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သည်ကိစ္စရပ်များကို အာရုံစိုက်လာစေရန် အဓိကလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်မှာ အပိုဒ် ၁ အား အခြားသောအပိုဒ်များနှင့်အတူ၊ ဥပမာ အပိုဒ် ၂၇ (လူနည်းစု အခွင့်အရေး၊ အခန်း ၂၁) ကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကော်မတီက အပိုဒ် ၁ ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်မှ အကာအကွယ်ပေးထားသည့် အခြား သော အခွင့်အရေးများကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ဆက်စပ်မှုရှိနိုင်သည်ဟု ပြောထားသည်။

၁၇.၆ နိဂုံး

နိုင်ငံများထံမှ ကိုလိုနီကျွန်ပြုခွင့်အာဏာကို ရုတ်သိမ်းရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို လက်ခံကြ သည်မှာ ရှင်းနေသည်။ သို့သော် နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်မှုတို့ရှိသော နိုင်ငံတစ်ခုတွင် နေထိုင် နေခြင်းမဟုတ်သည့် လူအုပ်စုများက ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် တောင်းဆိုလာသည့်အခါ ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့်ဆိုလျှင် လူမျိုးစု၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေးကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တောင်းဆိုမှုများသည် ပို၍ရှုပ်ထွေးသည်။ ခေတ်သစ်နိုင်ငံတော်များသည် ကိုယ်လိုနီ စနစ်ဖျက်သိမ်းရေးအတွက် လိုအပ်သည့်ဘောင်ထက်ကျော်လွန်ပြီး ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အသိ အမှတ်မပြုလိုကြပေ။ ဥပမာ ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် လူမျိုးစုတစ်ခုတည်း မဟုတ်သည့် ကိုလိုနီ စနစ်လက်အောက်မှ လက်မြောက်လာသည့် နိုင်ငံအများအပြားရှိသည့် အာဖရိကတိုက်တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းအတွက် အနာဂတ်မရှိဟု ထင်မြင်ကြသည်။ နယ်မြေအချုပ်အခြာအာဏာ ခိုင်မြဲမှုသည်သာ ပို၍အရေးကြီးသည်ဟု မှတ်ယူကြသည်။

အချို့နိုင်ငံများသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၏ ပုံစံခွဲများကို ကျင့်သုံးကြသည်။ ဥပမာ ဩစတြေးလျ နိုင်ငံသည် ၎င်း၏မူလအခြေချနေထိုင်သည့် လူမျိုးများအတွက် လွတ်လပ်ခွင့် (autonomy) ကို အဆင်ပြေအောင် လုပ်ထားပေးသည်များ ရှိသည်။ မြေယာအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ် ပြုထားပြီး ပြည်နယ်လွှတ်တော်များက အချို့မြေယာများ၏ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို မိရိုးဖလာ ပိုင်ဆိုင်သူ များကို ပေးထားသည်။ ဥပမာ ပီချန်တာချာရာ လူမျိုးများ (Pitjantjatjara) နှင့် အူရန်ဂီ (Urangi) လူမျိုးများသည် အူလူရှနှင့် ကာတာတင်ဂူ (အေရာ တောင်နှင့် အော်လဂါစ် တို့မှာ အစိုးရ သတ်မှတ်ထားသည့် နာမည်များ ဖြစ်သည်) ဒေသများအပေါ် စောင့်ရှောက်သူအဖြစ် ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ရှိသည်။ သို့သော် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများအရ ပြောရလျှင် စာချုပ်စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များက လူမျိုးများ(peoples)၏အဓိပ္ပာယ် သို့မဟုတ် မည်သည့်အခြေအနေမျိုးတွင် အတွင်း ပိုင်းအချုပ်အခြာအာဏာကို ဖယ်ရှားနိုင်သည် စသည့်ကိစ္စရပ်များအပေါ် ဆွေးနွေးရန် တုံ့ဆိုင်း တတ်ကြသည့်အတွက် အမျိုးမျိုးသော ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည် (ဒိုင်းဂါဒ်နှင့် အပေါင်း အပါများ နှင့် နမ်မီးဘီးယားနိုင်ငံအမှု *Diergaardt and ors v Namibia*)။

ကိုလိုနီစနစ်အား လုံးဝနီးပါးဖျက်သိမ်းပြီးဖြစ်သဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းကို နောက်ထပ်အဓိပ္ပာယ် အမျိုးမျိုးဖွင့်ဆိုရန် ကြိုးပမ်းမှုများ မလွဲမရှောင်သာရှိလာကြပေဦးမည်။ လက်ရှိဖြစ်နေသော

လူနည်းစုများနှင့် မူလအခြေချနေထိုင်သောလူမျိုးများ၏အခွင့်အရေးအပေါ် အချေအတင်ဆွေးနွေးမှုများက ပြဿနာသည့်အတိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အား လူမျိုးအားလုံးအပေါ် သက်ရောက်စေရန် ကြိုးပမ်းသည့်အခါ ယခုထိတိုင်မဖြေရှင်းနိုင်သေးသည့် ပြဿနာပေါ်တတ်သည်။ ကိုလိုနီ လက်အောက်ခံနယ်မြေတစ်ခုဖြစ်စေ၊ အခြားတိုင်းတစ်ပါးလွှမ်းမိုးမှု အောက်ရှိနယ်မြေတစ်ခုခု ဖြစ်စေ နယ်မြေတစ်ခုလုံး၌ နေထိုင်လျက်ရှိသည့်လူမျိုးသည် မရှိသလောက် ဖြစ်သည့်အတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် တောင်းဆိုသည်နှင့် နယ်မြေအချုပ်အခြာအာဏာခိုင်မြဲမှုနှင့် ပွတ်တိုက်ရန်မှာ သေချာသလောက်ရှိသည်။ ဤပြဿနာအား အကန့်အသတ်အားဖြင့် အတွင်းပိုင်းကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကလပ်ဘာစ် (၂၀၀၆) ပြောသကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (personal autonomy) ပေးခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် လက်ရှိ၌ ဖြေရှင်းလျက်ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့ တစ်ဝက်တစ်ပျက် နိုင်ငံရေးအသွင်ဆောင်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (autonomy) သို့ သွားနေသည့် လက်ရှိ ရေစီးကြောင်းသည်ပင် နှစ်ဆယ့်တစ်ရာစုအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၏ ပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်သည့် ပုံစံတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

အမှုတွဲများ

.....

Advisory Opinion on the accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo ICJ, General list No 141, opinion 22 July 2010.

Advisory Opinion on the Namibia Case [1971] ICJ Reps 16.

Atala Riffo and daughters v Chile, Ser C, No 239 (Inter-American Court of Human Rights, 24 February 2012, further interpretation 21 November 2012).

Chief Bernard Ominayak and the Lubicon Lake Band v Canada, UN Doc CCPR/C/38/D/167/1984 (1990).

Diergaardt and ors v Namibia, UN Doc CCPR/C/69/D/760/1996 (2000).

EP and ors v Colombia, UN Doc CCPR/C/39/D/318/1988 (1990).

Gillot v France, UN Doc CCPR/C/75/D/932/2000 (2002).

Kantangese Peoples' Congress v Zaire, Communication 75/92, 8th AAR (1995).

Kichwa Indigenous People of Sarayaku v Ecuador, Ser C, No 245 (Inter-American Court of Human Rights, 27 June 2012).

Mpaka-Nsusu v Republic of Congo (Zaire), UN Doc CCPR/C/22/D/157/1983 (1986).

Nauru v Australia [1993] ICJ Reps 322.

Saramaka People v Suriname, Ser C, No 174 (Inter-American Court of Human Rights, 28 November 2007).

Re Secession of Quebec [1998] 2 SCR 21.

Western Sahara Case [1975] ICJ Reps p 12.

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....

Cassese, A, Self-determination of Peoples: A Legal Appraisal (Cambridge: Cambridge University Press, 1998).

Craven, G, 'The Quebec Secession Reference: The law of politics or the politics of law?' (1999) 6(1) Murdoch University Electronic Journal of Law, accessible from www.murdoch.edu.au/elaw.

Espiell, H, The Right to Self-Determination: Implmentation of United Nations Resolutions (New York: United Nations, 1979).

French, D, Statehood and Self-Determination, Reconciling Tradition and Modernity In International Law (Cambridge University Press, 2013).

Hannum, H, 'Self-determination as a human right' in R Claude and B Weston (eds), *Human Rights in the World Community: Issues and Action* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press), pp 175-84.

Heraclides, A, *The Self-Determination of Minorities in International Politics* (London: Frank Cass, 1991).

Higgins, R, 'Judge Dillard and the right to self-determination' (1983) 23 *Virginia Journal of International Law* 387.

Juviler, P, 'Are collective rights anti-human? Theories on self-determination and practice in Soviet Successor States' (1993) 11 *Netherlands Quarterly of Human Rights* 267-82.

*Klabbers, J, 'The right to be taken seriously: Self-determination in international law' (1994) 42 *International and Comparative Law Quarterly* 241.

*Koskeniemi, M, 'National self-determination today: Problems of legal theory and practice' (1994) 42 *International and Comparative Law Quarterly* 241.

*McCorquodale, R, 'Self-determination: A human rights approach' (1994) 43 *International and Comparative Law Quarterly* 857.

McCorquodale, R (ed), *Self-determination* (Darmouth: Ashgate, 2000) (this contains a variety of articles previously published elsewhere).

Musgrave, T, *Self-determination and National Minorities* (Oxford: Oxford University Press, 2000).

Nettheim, G, "'Peoples" and "Populations": Indigenous peoples and the rights of peoples' in J Crawford (ed), *The Rights of Peoples* (Oxford: Clarendon Press, 1988), pp. 107-26.

Pasqualucci, J, 'International indigenous land rights: A critique of the Inter-American jurisprudence of the Inter-American Court of Human Rights in light of the United National Declaration on the Rights of Indigenous Peoples' (2009) 27 *Wisconsin International Law Journal* 51-98.

Qane, H, 'The UN and the evolving right to self-determination' (1988) 47 *International and Comparative Law Quarterly* 537-72.

Rigo-Sureda, A, *The Evolution of the Right of Self-Determination: A Study of United Nations Practice* (Leiden: Sijthoff, 1973).

*Sterio, M, *The Rights to Self-Determination Under International Law: 'Selfistans', Secession and the Rule of the Great Powers* (Abingdon: Routledge, 2012).

Tomuschat, C (ed), *The Modern Law of Self-Determination* (Leiden: Martinus Nijhoff, 1993).

UNESCO Final Report and Recommendations of an International Meeting of Experts on Document SNS-89/CONF.602/7.

United Nations Human Rights Committee General Comment No 12 reproduced in UN Doc HRI/GEN/lev.9 (Vol.I).

*Ward, T, 'The right to free, prior and informed consent: Indigenous peoples' participation within international law' (2011) 10 Northwestern Journal of International Human Rights 54-84.

Wright, J, 'Minority groups, autonomy and self-determination' (1999) 19 Oxford Journal of Legal Studies 605-29.

Websites

- .....
- www.un.org/en/decolonization/ – the United Nations and decolonization.
  - www.un.org/en/decolonization/specialcommittee.shtml – the United Nations Special Committee on Decolonization.
  - www.un.org/en/decolonization/publication.shtml – 1974-1993 UN Decolonization publications.
  - www.kryeministri-ks.net/?page=2,1 – Republic of Kosovo, office of the Prime Minister.

(၁၈) လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်

လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင်ယူဆခွင့်နှင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် ရှိသည်။

UDHR အပိုဒ် ၁၉၊ ICCPR အပိုဒ် ၁၉ တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။ ECHR အပိုဒ် ၁၀၊
ACHR အပိုဒ် ၁၃၊ ACHPR အပိုဒ် ၉ (၂)၊ CIS အပိုဒ် ၁၁၊ AL အပိုဒ် ၃၂

လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်သည် ပုံစံအမျိုးမျိုး ရှိသည်။ နှုတ်ဖြင့်၊ အနုပညာဖြင့်၊ ကိုယ်အမူ
အရာဖြင့် ဖော်ပြခြင်းများဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်စွာထင်မြင်ယူဆခွင့်နှင့် ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်သည်
မည်သည့်ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျသော လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအတွက်မဆို အဓိက ထောက်တိုင်ဖြစ်
သည်။ သို့ရာတွင် ခိုင်မာသော သမိုင်းအထောက်အထားများအရ နိုင်ငံအတော်များများတွင်
ထိုလွတ်လပ်စွာကို အလျော့ပေးရသည်များ ရှိခဲ့၊ ရှိနေကြသည်။

အခွင့်အရေးများကို ခွဲခြားပေး၍ မရသောကြောင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် ထင်မြင်
ယူဆနိုင်ခွင့်တို့သည် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ
အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်၊ ကိုယ်ရေးအချက်အလက် လုံခြုံခွင့်၊
စာပေးစာယူ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဆိုင်မှုများတွင် နိုင်ငံတော်၏ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုများမှ
ကင်းလွတ်ခွင့်တို့ အပါအဝင် အခြားအခွင့်အရေး အများအပြားနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ လူနည်းစု
အခွင့်အရေးနှင့် ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ထပ်နေသည့် အပိုင်းများ
လည်းရှိသည်။ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်၊ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်
ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းရသောအခါ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ
တွေးခေါ်ခွင့်၊ ယုံကြည်ခွင့်တို့၏ ဆက်စပ်မှုမှာ အသိသာဆုံး ဖြစ်သည်။ ဥပမာအချို့တွင် လွတ်လပ်
စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်သည် လူမှုဘဝတွင် ပါဝင်ခွင့်၊ မဲပေးခွင့်၊ ရွေးကောက်ခံနိုင်ခွင့်တို့နှင့်
ဆင်တူနေသည်များ ရှိသည်။ NGO အဖွဲ့တစ်ခုက လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၏ အပိုဒ်
နံပါတ် Article 19 ကို ၎င်း၏အမည်အဖြစ်ယူကာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းများကို ဖိနှိပ်ခြင်းများနှင့်
မီဒီယာဆင်ဆာများ ပပျောက်ရေးအတွက် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်
ပြောဆိုခွင့်သည် တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးဖြစ်သော်လည်း ထိုအခွင့်အရေးကို
အုပ်စုလိုက်ပေးရသော ဥပမာများလည်း ရှိသည်။

အခွင့်အရေးကို အခြေခံထားသော လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့် သဘောတရား၏အစသည် ၁၇ ရာစု
နှစ်ခန့်ကပင် ဖြစ်သည်။ ၁၆၈၈ ခုနှစ် အင်္ဂလိပ်အခွင့်အရေးများဥပဒေ (English Bills of Rights)
တွင် ဥပဒေပြုသူများကို လွှတ်တော်၏ နယ်နိမိတ်အဝန်းအဝိုင်းအတွင်း လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်
ပေးထားသည်။ ထို့ကြောင့် လွှတ်တော် အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးကို လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ငြင်းခုံမှုများ
အတွင်း ပြောဆိုခဲ့သည်များနှင့် ပတ်သက်၍ ဖြုတ်ချခြင်းများ မပြုနိုင်ပေ။ ထိုစနစ်ကို ယနေ့ အထိ
ကျင့်သုံးနေဆဲဖြစ်ပြီး များစွာသောဥပဒေပြုသူများနှင့် လွှတ်တော်စည်းဝေးပွဲများသည် တူညီသော
မူဝါဒကို ကျင့်သုံးကြသည်။ ပို၍ ယေဘုယျဆန်သော လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်ကို ဥပဒေအရ
အာမခံခြင်းအား ၁၈ရာစုတွင် စကန်ဒီနေဗီးယား၌တွေ့ရသည်။ ထို့နောက် ပြင်သစ်သို့ ပျံ့နှံ့
ရောက်ရှိလာပြီး ရာစုနှစ်၏နောက်ဆုံးနှစ်များတွင် အမေရိကန်၏စာချုပ်များတွင် ပါဝင် လာသည်။

အဓိကသီအိုရီပညာရှင်များအနက် ဂျွန် စတူးဝတ် မေးလ် (John Stuart Mill) က လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်အကြောင်း ရှေးဦးကတည်းကပင် ကျိုးကြောင်းဆက်စပ်တင်ပြခဲ့ပြီး ၎င်း၏ ပြောဆိုချက်ကို ယနေ့အချိန်ထိ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ တရားရုံးများတွင် ကိုးကားအသုံးပြုနေဆဲ ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်အတွက် အကြီးမားဆုံးသောစိန်ခေါ်မှု (အကြီးမားဆုံးသော အထောက်အပံ့လည်းဖြစ်သည်)မှာ ယနေ့ခေတ် အင်တာနက်နှင့် တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် တိုးတက်လာသော အင်တာနက်အသုံးပြုမှု ဖြစ်သည်။ အင်တာနက်ကပေးပေး မရှိသော (သို့) လူထုမှ အင်တာနက်အသုံးပြုခွင့် လက်လှမ်းမမီသေးသော နိုင်ငံအနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ အချက်အလက်များကို ရယူအသုံးပြုခြင်း၊ ပြန်လည်ထုတ်ဝေခြင်းနှင့် ဖြန့်ဝေခြင်းများကို ယခင်က တွေးထင်မထားနိုင်ခဲ့သော အမြန်နှုန်းဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်လာပြီ ဖြစ်သည်။ ဝိုင်းရပ်စ်များနှင့်တစ်ဆင့် ပြန်လည်ဖြန့်ဝေ ခိုင်းသော အီးမေးလ်များ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင်ယုံန့်သည့် အမြန်နှုန်းက ထိုအချက်ကို သက်သေခံနေသည်။ သတင်းအချက်အလက်နည်းပညာသည် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးအတွက် စိန်ခေါ်မှု ရော၊ ရှင်သန်မှုပါ ပေးအပ်သည်။ စိန်ခေါ်မှုများမှာ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ သတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာများ၊ လူမျိုးရေးအမှန်းတရားများကို လှုံ့ဆော်ပေးခြင်း၊ ကလေးသူငယ်များကို လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်အမြတ်ထုတ်ခြင်းကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များ စသည်တို့ဖြစ်ပြီး ရှင်သန်မှု ပေးအပ်ခြင်းမှာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အချက်အလက်များကို သန်းပေါင်းများစွာသောလူများမှ ယခင်ကထက် ပိုမိုလွယ်ကူစွာ ရရှိနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

အခြား အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကဲ့သို့ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်သည် ဒေါင်လိုက်နှင့် အလျားလိုက်အဆင့်နှစ်မျိုးလုံးတွင် အကျိုးဝင်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးသည် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတော်(ဒေါင်လိုက်) နှင့် အခြားသူများ (အလျားလိုက်)မှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းကို ကာကွယ်ပေးသည်။ နိုင်ငံများသည် လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်ကို ထိုအဆင့်နှစ်မျိုးလုံးတွင် ပြည်တွင်းဥပဒေများဖြင့် ကာကွယ်ပေးရန်၊ သင့်လျော်သော အကာအကွယ်ပေးရန်နှင့် ချိုးဖောက်ခံရသောအခါ ကုစားမှုများပေးရန် အာမခံချက် ပေးသင့်သည်။

၁၈.၁ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်

လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်သည် များစွာသောလုပ်ဆောင်ချက်များ ရှိသည်။ အချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေခြင်း၊ (ရွေးကောက်ပွဲများ၊ အစိုးရပေါ်လစီစသည်တို့အပေါ်) လူများ၏ဆန္ဒများကို ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ အကြံဉာဏ်များ ထုတ်ဖော်ခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ယနေ့တွင် ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ထည့်သွင်းမထားသော နိုင်ငံအနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ ထိုအခွင့်အရေးကို လူများအပြည့်အဝရရှိခြင်း ရှိမရှိက အခြားမေးခွန်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလများတွင် လွတ်လပ်စွာ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်များသည် ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံများနှင့် ကွန်မြူနစ်မဟုတ်သော နိုင်ငံများကြား ကွာခြားမှုများ

ရှိကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုနိုင်ငံများအားလုံးက ၎င်းတို့သည်ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို လိုက်နာကြောင်း ပြောကြမည် ဖြစ်သည်။

၁၉၄၈တွင် ကုလသမဂ္ဂမှ ပို၍အသေးစိတ်ကျသော လွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များကို စတင်ရေးဆွဲခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုသဘောတူစာချုပ်များမှာ မည်သည့်အခါကမှ အသက်ဝင်လာခြင်း မရှိပေ။ ဂျနီဗာအစည်းအဝေးမှ သဘောတူစာချုပ်တစ်ခုသာ ထွက်ပေါ်လာသည်။ အမှန်ပြင်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ် (Convention on the International Right of Correction) ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် “အခြားနိုင်ငံများနှင့်ဆက်ဆံရေးကို ထိခိုက်စေသော(သို့) နိုင်ငံတော်၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိခိုက်စေသော” သတင်းများ ဖြန့်ဝေခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်နိုင်သည် (အပိုဒ် ၂)။ ထိုသတင်း ဖြန့်ဝေခြင်းသည် နိုင်ငံတကာနှင့် သက်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး သတင်းမှား၊ သတင်းတု ဖြစ်ရမည်။ တိုင်ကြားသော နိုင်ငံမှ ထိုကိစ္စတွင် ပါဝင်သောနိုင်ငံသို့ ၎င်းတို့ ဘက်မှ အချက်အလက်များကို တင်ပြပြီး သတင်းရေးသူ (သို့) သတင်းအေဂျင်စီမှ မေးခွန်းထုတ်ခံရသော သတင်းဖြန့်ဝေမှုကို အမှန်ပြင်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။

ထင်မြင်ယူဆချက်ကို စွဲကိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာတွေးခေါ်ခွင့်တို့ကို ထိန်းချုပ်ရန်မှာ မဖြစ်နိုင်သလောက်နီးပါးပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော်ငြားလည်း ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ အချို့နေရာများတွင် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းရှိ လူတစ်ဦးစီ (သို့) အုပ်စုများကို ဦးနှောက်ဆေး ဖွိုင်းတိုက်ပစ်သော ပြန်လည်ပညာပေးရေး အစီအစဉ်များ ရှိသည်ဟု မကြာခဏစွပ်စွဲမှုများ ရှိသည်။ အတွေးအခေါ်များနှင့် ထင်မြင်ယူဆချက်များကို ဖော်ထုတ်ပြမှသာ၊ အထူးသဖြင့် လူ့အများရေတွင် ဖော်ထုတ်ပြမှသာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေနှင့်အကျိုးဝင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ၏ လွတ်လပ်စွာထင်မြင်ယူဆခြင်းနှင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာက ထိုအချက်ကို အတည်ပြုပေးသည် (ဒန်နီလိုတာ့ခ်နှင့် လူးဝစ်(စ်)ဂျိုင်းနက် (Danilo Turk and Louis Joinet))။ ယုံကြည်ချက်ကြောင့် အကျဉ်းချခံရသူ (မိမိတို့၏နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်ချက်များကြောင့် ထိန်းသိမ်းခံရသူများ) အရေအတွက်များလည်း တိုးပွားလာသည်။ ထိုသို့ ထိန်းသိမ်းခြင်းများသည် လွတ်လပ်စွာနေထိုင်ခွင့်၊ လူ့ဆန်စွာဆက်ဆံခံရခြင်းများမှ ကင်းလွတ်ခွင့်စသည့် အခြားသော အခွင့်အရေးများကိုလည်း ဆန့်ကျင်နေသည်။ မုဘာ နှင့် ကွန်ဂိုသမ္မတနိုင်ငံ (ဇိုင်ယာနိုင်ငံ) (Muteba v Republic of Congo (Zaire)) အမှုကို လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီမှ ကြားနာခြင်းတွင် ထိုအချက်ကို ဥပမာပြခဲ့သည်။ နစ်နာသူသည် ဖမ်းဆီး၊ ထိန်းသိမ်းခံရခြင်း၊ ဆိုးဝါးစွာ ဆက်ဆံ ခံရခြင်း၊ တရားဥပဒေအရ စီရင်ခံပိုင်ခွင့်ကို ဆုံးရှုံးခြင်း၊ သူ့အားထိန်းသိမ်းမှုသည် တရားဝင် ဖြစ်မဖြစ်ကို တရားဥပဒေဖြင့် ဆုံးဖြတ်မှုမရှိခြင်းတို့ကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ သူ့ကို နိုင်ငံတော်၏ အတွင်းနှင့်အပြင် လုံခြုံရေးကို ချိုးဖောက်ရန် ကြံစည်ခြင်း၊ လျှို့ဝှက်နိုင်ငံရေးပါတီ ထူထောင် ထားခြင်းတို့နှင့် စွပ်စွဲအရေးယူခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ အများစုအမြင်အရ မုဘာ သည် နိုင်ငံရေးအကြောင်းပြချက်ကြောင့် တစ်နည်းအားဖြင့် ဇိုင်ယာနိုင်ငံအစိုးရကို ဆန့်ကျင်သောကြောင့် ဖမ်းဆီး၊ ထိန်းသိမ်းခံရခြင်း၊ ဆိုးဝါးစွာဆက်ဆံခံရခြင်းတို့ကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အခြားအပိုဒ်များနှင့်အတူ အထူးသဖြင့် အပိုဒ် ၁၉ ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (အချို့သော ကော်မတီ

အဖွဲ့ဝင် အနည်းငယ်က ၎င်းတို့ထံ တင်ပြသော သက်သေ များအရ အပိုဒ် ၁၉ ကို ချိုးဖောက်ခြင်း မရှိဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။)

ကုလသမဂ္ဂကြေညာချက်များ ရေးဆွဲသူများက လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်သည် နိုင်ငံတွင်း နှင့် နိုင်ငံတကာတွင် အချက်အလက်များ အပြည့်အဝဖလှယ်နိုင်မှုကို အာမခံပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်မှန်းသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်တွင် ထိုအချက်ကို အကျယ်ရှင်းပြထားပြီး နယ်နိမိတ်အကန့်အသတ်မရှိဘဲ သတင်းအချက် အလက်များ၊ အတွေးခေါ်အယူအဆများ ဖလှယ်နိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (အပိုဒ် ၁၉)။ ထို့ကြောင့် လူတစ်ဦးချင်းစီသည် အခြားနိုင်ငံရှိ လူများ (သို့) အုပ်စုများထံ အချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေခြင်းနှင့် လက်ခံခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရန် သမားရိုးကျနည်းလမ်းများရော၊ ခေတ်ပေါ် နည်းပညာများပါ အသုံးပြုနိုင်သည်။ နိုင်ငံများမှ ထိုအခွင့်အရေး ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နိုင်သည့် အခြေအနေ အနည်းငယ်သာ သတ်မှတ်ပေးထားသည်။

လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်သည် အကြံဉာဏ်များကို နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုခြင်းထက် ပိုသည်။ အခြား ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းများတွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းကဲ့သို့သော စာလုံးများဖြင့် ရေးသားခြင်း၊ ဆန္ဒပြပွဲများတွင် ကိုင်ဆောင်သော စာတန်းများ (ကီဗင်မား နှင့် ဖင်လန်နိုင်ငံ (*Kivenmaa v Finland*))၊ အနုပညာဖြင့် ဖော်ပြခြင်း (မူလာနှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံ (*Muller and ors v Switzerland*)) များလည်း ပါဝင်သည်။ နှုတ်ဖြင့်ပြောဆိုခြင်း အပါအဝင် ဖန်တီးမှု စွမ်းရည်ကောင်းကောင်းဖြင့် ဖန်တီးထားသော အတွေးအခေါ်များကို ဖော်ပြသည့် ပုံစံအားလုံး ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်အောက်တွင် အကျုံးဝင်သည်။

ယနေ့ခေတ်တွင် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၁၉ သည် အထွေထွေလွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်ကို လစ်ဟပြသောအပိုဒ်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။ ယခုအခါတွင် ၎င်း၏အပိုင်းအချို့ကို ဓလေ့ ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများအဖြစ် လက်ခံထားကြပြီဟုပင် ပြောလို့ရသည်။

၁၈.၂ ပုံနှိပ်ဖော်ပြမှုနှင့် မီဒီယာဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်

ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းတွင် ဆင်ဆာမရှိခြင်းက လူတစ်ဦးချင်းနှင့် အုပ်စုများမှ အာဏာရအစိုးရကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ဝေဖန်နိုင်ပြီး ပြည်တွင်းနှင့်ဒေသတွင်းမှ စိတ်ဝင်စားသည့် ခေါင်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ငြင်းခုံမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သောကြောင့် လွတ်လပ်သည့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ ပြယုဒတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ မီဒီယာအခွင့်အရေး အစီအစဉ်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ စီမံကိန်းနှင့် နိုင်ငံ့ရိုးရိုးယား နိုင်ငံအမှု (*Media Rights Agenda, Constitutional Rights Project v Nigeria*) တွင် ပြည်သူများ၏ အချက်အလက်များ လက်ခံ ရရှိခွင့်ကို ချိုးဖောက်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ နိုင်ငံ့ရိုးရိုးယားနိုင်ငံတွင် ဦးစွာ မဂ္ဂဇင်း နှစ်စောင်ကို ထုတ်ဝေခြင်း တားမြစ်သောအမိန့်များ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် နောက်ဆက်တွဲ အမိန့်များ ထပ်မံထုတ်ကာ အခြားထုတ်ဝေမှုများကိုလည်း တားမြစ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အစိုးရကို ဝေဖန်သော

ထုတ်ဝေမှုများကို သိမ်းဆည်းပစ်ခွဲသည်။ သတင်းစာတိုက်ပိုင်ရှင်များ၊ ထုတ်ဝေသူများနှင့် ရိုက်နှိပ်သူများကို မှတ်ပုံတင်ခိုင်းပြီး သတ်မှတ်ထားသော အခကြေးငွေ ပေးသွင်း ခိုင်းသည့် မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ စနစ်အသစ်တစ်ခုလည်း မိတ်ဆက်ခဲ့သည်။ အာဖရိက ကော်မရှင်က နိုင်ငံ့ရိုးရိုးယားတွင် အာဖရိကပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၉ ကို ချိုးဖောက်မှုများ တွေ့ရသည်ဟုဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ယင်းချိုးဖောက်မှုများတွင် မှတ်ပုံတင်ခြင်း ဖြစ်စဉ်အတွက် အဓိကကျသော တစ်ဖက်သတ် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့် ဆင်ဆာစနစ် ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ပစ္စည်းများကို သိမ်းဆည်းခြင်းတို့ ပါဝင်ခဲ့သော်လည်း အခြားလုပ်ရပ်များ (ဥပမာ အမှုဆင် စွဲဆိုခြင်း)အတွက် ပိုသင့်တော်သော ကုစားမှုများ ပြုလုပ်ပေးခဲ့သည်။

အစိုးရအပေါ် အကောင်းရေးသောမီဒီယာများနှင့် ယှဉ်လျှင် အစိုးရ (သို့) နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်ကို ဝေဖန်သောမီဒီယာများသည် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းများကို ထိုသို့ ကန့်သတ်ခံရခြင်းများ ပို၍ ကြုံတွေ့ရတတ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲကာလတွင် ထိုအချက်သည် ပို၍ ပြဿနာရှိသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

၂၁ ရာစုတွင် ရှေးရိုး လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများသည် စာဖြင့်ရေးသားခြင်း၊ အနုပညာ၊ ပြဇာတ်နှင့် ဂီတကဲ့သို့သော အတန်ငယ်ရှေးကျနေပြီဖြစ်သော ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှု သဘောတရားများကို အခြေခံထားသည်။ ဤအချက်သည် ထိုစာချုပ်များ ရေးဆွဲစဉ်အချိန်က ဖြစ်ရပ်များကို ထင်ဟပ်နေသည်။ သို့ရာတွင် ၂၁ ရာစုတွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းများသည် အင်တာနက်အွန်လိုင်းနှင့် လူမှုကွန်ယက်များမှတစ်ဆင့် ပိုများလာကြသည်။ လက်ရှိတွင် ပညာရှင်များ၊ ဥပဒေရေးရာနှင့်လူအများကို ဆွဲဆောင်နေသောခေါင်းစဉ်များမှာ ဆိုက်ဘာအင်တာနက်ကို အသုံးပြု၍ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်ခြင်း၊ ညစ်ညမ်း အကြောင်းအရာများကို အင်တာနက်မှတစ်ဆင့် ပေးပို့ခြင်း၊ အွန်လိုင်းမှ ညစ်ညမ်းပုံများ ဖြန့်ခြင်း၊ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များ လုံခြုံရေးနှင့် အချို့သောနိုင်ငံများနှင့် အင်တာနက် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများမှ အွန်လိုင်းမှ ဆက်သွယ်ပြောဆိုမှုများကို စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့်/သို့မဟုတ် အချို့သောဝက်ဘ်ဆိုဒ်များ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုမှုကို ကန့်သတ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှကိုယ်ရေးအချက်အလက် လုံခြုံရေးအတွက် အထူးအကြံပေးကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက် ခန့်အပ်ကာ သက်ဆိုင်သောကိစ္စရပ်များကို လေ့လာစေသည်။

တည်ဆဲ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေများသည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ထိုလွတ်လပ်ခွင့်ကို တရားမဝင်သော ရည်ရွယ်ချက်များ (အမုန်းတရား ဖြစ်ပွားစေရန် မှိုင်းတိုက်ခြင်း) အတွက် အသုံးပြုခြင်းမှ ကာကွယ်ခြင်းတို့အတွက် မည်မျှကိုက်ညီမှု ရှိပါသနည်း။

၁၈.၂.၁ နိုင်ငံပိုင် မီဒီယာများ

နိုင်ငံပိုင်မီဒီယာသည် ဘက်လိုက်သည်ဟု စွပ်စွဲခံရလေ့ရှိသည်။ မီဒီယာအခွင့်အရေး အစီအစဉ်/ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ စီမံကိန်းနှင့် နိုင်ငံ့ရိုးရိုးယားနိုင်ငံအမှုတွင် တွေ့ရ သည့်အတိုင်း နိုင်ငံတော်မှ မီဒီယာများကို ထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးပမ်းသည့် အခြားနည်းလမ်းများ မှာ လည်း ဘက်လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထုတ်လွှင့်မှု၊ ဖြန့်ချိမှုများတွင် ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာ များကို ဆုံးဖြတ်သည့်အဖွဲ့အပေါ် အပ်နှင်းထားသောလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် အခြားမီဒီယာကုမ္ပဏီများ၏ အရေးအတွက်နှင့် အားကောင်းမှုသည် အဓိကကျသောအချက် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံပိုင်မီဒီယာသည် ပြဿနာအမြဲရှိသည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ အာဏာရအစိုးရတွင်လည်း ၎င်းတို့၏အမြင်များကို ဖော်ထုတ် ရန် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် အခွင့်အရေးရှိသည်။ နိုင်ငံပိုင်ကုမ္ပဏီတစ်ခု တည်းမှသာ လက်ဝါးကြီးအုပ် စိုးမိုးထားခြင်း (သို့) နိုင်ငံတော်မှ အခြားကုမ္ပဏီများကို လုပ်ကိုင်ခွင့် မပေးခြင်း (သို့) အချက်အလက်များ ရယူခွင့်မပေးခြင်းတို့ ဖြစ်ပွားမှသာ ပြဿနာရှိသည်ဟု ဆိုရ မည်။ နိုင်ငံ တော်သည် ၎င်းပိုင်ဆိုင်သော မီဒီယာကိုသာ သတင်းအချက်အလက်များ ရယူခွင့်ပေးပါက အခြား ကုမ္ပဏီများအတွက် နစ်နာစေသည်။ အချက်အလက်များကို နိုင်ငံတော်မှ လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားခြင်းသည် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပဒေပ တွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်တွင် ထုတ်လွှင့်ခြင်း၌ လက်ဝါးကြီးအုပ် ချယ်လှယ်ခြင်း များ အဆုံးသတ်ရန် ဟူသော အဓိပ္ပာယ်လည်း ပါဝင်သည် (ဥပမာ *Informationsverein Lentia and ors v Austria* အမှုကို ကြည့်ပါ။)

၁၈.၂.၂ ဒေသဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ

အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်က သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီးအထူးအလေး ထားခဲ့သည်။ အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများအဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ သမိုင်းကြောင်းကိုကြည့်ပါက ထိုသို့ဖြစ်ရခြင်းသည် အံ့ဩစရာတော့ မဟုတ်ပေ။ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၃ (၃) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။

ထုတ်ဖော်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို အစိုးရ၏အာဏာကို အလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်း၊ သတင်းထုတ်ဝေ သောမီဒီယာများ၊ ရေဒီယိုထုတ်လွှင့်သည့် လေလှိုင်းများ (သို့) အချက်အလက် ဖြန့်ဝေသော ကိရိယာများကို ထိန်းချုပ်ခြင်း (သို့) ဆက်သွယ်ရေးနှင့် အကြံဉာဏ်များ၊ အမြင်များဖလှယ်ခြင်းကို တားမြစ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများ သုံးခြင်းကဲ့သို့သော သွယ်ဝိုက်သော နည်းလမ်းများဖြင့်မကန့် သတ်ရ။

အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် နိုင်ငံ့ရိုးရိုးယားတွင် ကျင့်သုံးခဲ့သော နိုင်ငံ တော်မှတ်ပုံတင်ခြင်း စနစ်ကဲ့သို့သော အခြေအနေများကို ခြုံငုံမိအောင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်

(၁၈.၂.၁ ကိုကြည့်ပါ။) အခြား လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များကမူ မီဒီယာကို သွယ်ဝိုက်သောနည်းဖြင့် ကန့်သတ်ခြင်းများကို တားဆီးသောပြဋ္ဌာန်းချက်ကိုသာ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ဆိုင်ရာ အခြေခံပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျသော လူ့အသိုင်းအဝိုင်း တစ်ခု ကောင်းစွာအလုပ်လုပ်စေရန် ဤအချက်လိုအပ်ပေသည်။ သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့်၊ သတင်းထောက်များ၏ လွတ်လပ်ခွင့်၊ အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်မှုများအတွက် တိုင်ကြား လွှာများကို အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ၏ အစီအမံများမှ ကြားနာမှုများ ပြုပေးခဲ့သည်။ မကြာသေးမီ က ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဥပမာ တစ်ခုမှာ *ဗဲလက်စ် ရက်စ်ထရီပို နှင့် ကိုလံဘီယာ နိုင်ငံ (Velez Restrepo v Colombia)* အမှု ဖြစ်သည်။ ယင်းအမှုတွင် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး က ကိုလံဘီယာနိုင်ငံသည် သတင်းထောက် ဗဲလက်စ် ရက်စ်ထရီပိုနှင့် သူ၏ မိသားစု အတိုက် ခိုက်ခံရမှု၊ အနှောင့်အယှက်ပေးခံရမှုနှင့် ခြိမ်းခြောက်ခံရမှုများအတွက် တာဝန်ရှိသည်ဟု ဆုံးဖြတ် ခဲ့သည်။ (ကိုကာပင် စိုက်ပျိုးသူများမှ) အစိုးရကို ဆန္ဒပြမှုများအား ပြည်တွင်းသတင်း အစီအစဉ် တစ်ခုအတွက် ဗီဒီယိုမှတ်တမ်းတင်နေစဉ် တိုက်ခိုက်ခံခဲ့ရခြင်းသည် လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ခွင့်နှင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်တို့ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

၁၈.၂.၃ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာပေးရေးနှင့် ဆက်စပ်မှု

ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းအရ နယ်စပ်နယ်နမိတ် စည်းမျဉ်း များ ခြားနေစေကာမူ သတင်းအချက်အလက်များကို အနှောင့်အယှက်ကင်းကင်း ဖလှယ်နိုင်ရမည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၁၉)။ ထိုအချက်သည် ဥရောပတွင် တရားရုံးဆုံးဖြတ်မှု ခံယူခဲ့ရသော နိုင်ငံ နယ်နမိတ် ဖြတ်ကျော်ထုတ်လွှင့်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတရားနှင့် ဆက်စပ်သည်။ လူနည်းစု အုပ်စု များ အခွင့်အရေးနှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည်။ ထိုအချက်ကို နားလည်စေရန် ၁၉၉၂ ခုနှစ် နိုင်ငံသား (သို့) တိုင်းရင်းသား၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုတွင် ပါဝင်သူ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကြေညာချက် အပိုဒ်၂(၅) သို့မဟုတ် ဒေသတွင်း(သို့) လူနည်းစု ဘာသာစကားများအတွက် ဥရောပ ပဋိညာဉ် သို့မဟုတ် အမျိုးသား လူနည်းစုအုပ်စုများ ဆိုင်ရာ မူဘောင်သဘောတူစာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လေ့လာကြည့်နိုင်သည်။ လူနည်းစု အုပ်စုများသည် အခြားနိုင်ငံများရှိ ၎င်းတို့နှင့် ဆင်တူသောအုပ်စုများနှင့် အဆက်အသွယ် ပြုလုပ် ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းရန် ဆန္ဒရှိ (လိုအပ်) ကြသည်။ ထိုအချက်သည် ယဉ်ကျေးမှုထိန်းသိမ်းရေး ရှုထောင့်မှ ကြည့်လျှင် ပို၍အရေးပါသည်။ ပညာသင်ယူခွင့်နှင့်လည်း ဆက်စပ်သည်။ ထို့ပြင် နောက်လာမည့် အခန်းတွင် တွေ့ရမည်ဖြစ်သည့်အတိုင်း လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာပညာပေးမှုသည် အချက်အလက်များကို တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ဖြန့်ဝေနိုင်ခြင်းအပေါ် များစွာ မှီခိုနေသည် (အခန်း ၂၀)။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကို စိတ်ဝင်စားမှု မြင့်တက်လာအောင် လှုံ့ဆော်ပေးရာတွင် မီဒီယာ၏ အခန်းကဏ္ဍ အရေးပါပုံကို ယနေ့ခေတ် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာပေးရေး စာရွက်စာတမ်းများ တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည်ကို တွေ့ရမည်။

၁၈.၃ အခြား အခွင့်အရေးများနှင့် တူညီမှုများ (စာပေးစာယူ ကိုယ်ပိုင် လွတ်လပ်ခွင့်၊ အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့်)

စာပေးစာယူ လုပ်ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်ကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် တစ်ခါ တစ်ရံ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်၏ အခွဲတစ်ခုအဖြစ် ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ ထိုအချက်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံတကာစာချုပ်များတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ဆိုင်ရာ အပိုဒ် ၁၉ နှင့် ICCPR အပိုဒ် ၁၇ တို့ (ECHR အပိုဒ် ၈၊ ACHR အပိုဒ် ၁၁၊ စသည်ဖြင့်) တွင်လည်း ကိုယ်ရေး ကိုယ်တာဆိုင်ရာပေးစာများကို ဥပမာပြု၍ စာပေးစာယူတွင် မလိုအပ်သော အနှောင့်အယှက် များမှ ကင်းလွတ်ကာ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်မှု ရှိရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုခြင်းနှင့် ပို၍ထိတွေ့နိုင်သော စာပေးစာယူများတွင် ဆင်ဆာကန့်သတ်ချက်များ ပြုလုပ်ခဲ့ သည်များလည်း ရှိသည်။ ထောင်သားများ၏ စာများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး နှောင့်ယှက်ခြင်း များကို ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ စာပေးစာယူတွင် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်သော ကိစ္စရပ်များစွာ တွေ့ရပြီး ထောင်သားများဆိုင်ရာ ကိစ္စတွင်မူ မျှတစွာ တရားစီရင်ခံပိုင်ခွင့် (ဥပမာ ဥပဒေဆိုင်ရာ အကြံဉာဏ်များ ရယူခွင့်)ကို ဖောက်ဖျက်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်သည် လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့် တို့နှင့် လည်း ဆက်စပ်နေသည် (ဥပမာ ICESCR အပိုဒ် ၈၊ ICCPR အပိုဒ် ၂၁၊ ၂၂)။ အစည်းအဝေးများ၊ ဆန္ဒပြခြင်းများ ကဲ့သို့သော လူစုလူဝေးဖြင့် စုရုံးခြင်းများတွင် အမြင်များ၊ တွေးခေါ်ယူဆချက်များ ကို ထုတ်ဖော်လေ့ရှိသည်။ အဓိက အာရုံစိုက်သည့်အရာမှာ အလုပ်သမား များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စုဝေးမှု (ဥပမာ အလုပ်သမား သမဂ္ဂများမှ တစ်ဆင့်) သို့မဟုတ် အစိုးရကို ဆန့်ကျင်သည့် စုဝေး မှုမျိုး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရာ၌ တည်ငြိမ် အေးချမ်းမှုကို အနှောင့် အယှက်မဖြစ်စေရန် ထိန်းကွပ်ရမည်။ အခြားသူများ၏ ထုတ်ဖော်ပြောဆို ခွင့်များကို မထိပါးစေရန် ဂရုပြုရပေမည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

အင်တာနက်နှင့် ကိုယ်ရေး အချက်အလက်များကို ရယူနိုင်ခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ အထွေ ထွေ မှတ်ချက် ၁၆ (၁၉၈၈)၊ အပိုဒ် ၁၇။ ။ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်၊ မိသားစု၊ နေအိမ်နှင့် စာပေးစာယူ များကို လေးစားမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့် သိက္ခာနှင့် နာမည်ဂုဏ်သတင်းကို ကာကွယ်ခြင်း

၁၀။ အစိုးရ တာဝန်ရှိသူများ (သို့) တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်၊ အဖွဲ့အစည်းများမှ ကွန်ပျူတာများ၊ အချက်အလက် သိုလှောင်သည့်နေရာများနှင့် အခြားကိရိယာများတွင် ကိုယ်ရေး အချက်အလက် များကို ရယူခြင်း၊ သိမ်းဆည်းထားခြင်းကို ဥပဒေအရ အရေးယူရမည်။ လူတစ်ဦး၏ ကိုယ်ပိုင် ဘဝနှင့် သက်ဆိုင်သော အချက်အလက်များကို ဥပဒေမှ ခွင့်ပြုထားခြင်း မရှိသော သူများ၏ လက်ထဲသို့ မရောက်ရှိစေရန်၊ အသုံးချမခံရစေရန်နှင့် ထိုအချက်အလက်များကို သဘောတူ စာချုပ်နှင့် ဆန့်ကျင်သောရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အသုံးချခြင်း မပြုရန် နိုင်ငံတော်မှ အာမခံ ပေးရမည်။ လူတစ်ဦးသည် သူ၏ကိုယ်ပိုင်ဘဝကို အထိရောက်ဆုံးအကာအကွယ်ရရှိရန် ကိုယ်ရေး

အချက်အလက်များကို အလိုအလျောက် အချက်အလက်ထိန်းသိမ်းသည့် ဖိုင်များထဲတွင် သိမ်းထားခြင်းရှိ၊ မရှိ၊ အကယ်၍ သိမ်းထားပါက မည်သည့်အချက်အလက်များကို သိမ်းထားသည်နှင့် မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်အတွက် သိမ်းထားသည်ကို သိနားလည်လွယ်သောပုံစံဖြင့် သိရှိခွင့်ရှိသည်။ လူတိုင်းသည် မည်သည့်အစိုးရတာဝန်ရှိသူများ (သို့) တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်၊ အဖွဲ့အစည်းများမှ ၎င်းတို့၏ အချက်အလက်များကို ထိန်းချုပ်ထားသည် (သို့) ထိန်းချုပ်ခွင့် ရှိသည်ကိုလည်း သိရှိခွင့်ရှိသည်။ ထိုသိမ်းဆည်းထားသော ဖိုင်များတွင် မမှန်ကန်သော ကိုယ်ရေး အချက်အလက်များ ပါရှိပါက (သို့) ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်သောနည်းလမ်းများနှင့် ရယူ၊ သိမ်းဆည်းထားခြင်းများ ရှိပါက ထိုအချက်အလက်များကို ပြင်ဆင်ခိုင်းခွင့် (သို့) ပယ်ဖျက် ခိုင်းခွင့် ရှိသည်။

၂၀၁၂ တွင် လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှာ အွန်လိုင်းအသုံးပြုသူများသည် အသုံးမပြုသည့် အချိန်တွင် ရရှိသည့် အခွင့်အရေးများအတိုင်း ရရှိရမည်ဟု ကြေညာခဲ့သည် (para 1, A/HRC/C/20/L.13)။ နိုင်ငံများတွင် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သိုလှောင်ခြင်းများသည် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားသူများအတွက် စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်လာသည်။ လက်ငွေရာများ၊ DNA များနှင့် အခြားဇီဝကမ္မဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ၊ ထွက်ငွေနှင့် အကြွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ၊ အခွန်ဆောင်ခြင်းနှင့် လူမှုဖူလုံရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအားလုံးကို အစိုးရနှင့် အခြားသက်ဆိုင်သော အေဂျင်စီများမှ သိမ်းဆည်းထားကြသည်။ အချက်အလက်များကို သိမ်းဆည်းထားနိုင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန် လိုအပ်ချက်တို့ကို ထိန်းညှိရန်မှာ နိုင်ငံများစွာတွင် အောင်မြင်ရန် လိုနေသေးသည့်အရာ ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို ရွေးချယ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများကို လေ့လာကြည့်ပါ။ ထိုနိုင်ငံသည် ဇီဝကမ္မဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ၊ DNA အစရှိသည်တို့ကို လုံလုံလောက်လောက် ကာကွယ်ပေးထားပါသလား။ အချို့အချက်အလက်များဖြစ်သည့် လစာ၊ အိမ်ခြံမြေများ ဝယ်ယူရာတွင် ပေးသည့် ငွေပမာဏ၊ မွေးနေ့ အစရှိသည်တို့သည် အချို့နိုင်ငံများတွင် အများသိနိုင်သည့်အချက်များ ဖြစ်ပြီး အချို့နိုင်ငံများတွင် ကိုယ်ရေးကိုယ်တာဆိုင်ရာ အချက်အလက်များဖြစ်သည်ကို သတိပြုပါ။

၁၈.၄ ခြွင်းချက်များ

မျှော်လင့်ထားပြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်း လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်တွင် ကန့်သတ်ချက်များ ထားရှိကြသည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်များအပေါ် တရားနည်းလမ်းကျ ကန့်သတ်ချက်အချို့ထားရှိခြင်းကို လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများမှ အသိအမှတ်ပြုထားကြသည်။ ထိုသို့ ခြွင်းချက်များထားခြင်းက လူ့အမျိုးမျိုးအတွက် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှု၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အမျိုးမျိုး နားလည်စေသည်။ နိုင်ငံနှင့် ကျရောက်သောအခြေအနေပေါ် မူတည်၍ နားလည်မှုများ ပြောင်းလဲသွားခြင်း ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ အပိုဒ် ၁၉ အပေါ် ပြုလုပ်ခဲ့သော မှတ်ချက် ၁၀ တွင် (စာပိုဒ် ၃ တွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း၏ စည်းမျဉ်းများနှင့် ကန့်သတ်ချက်များအကြား ဆက်စပ်မှုက

တစ်ဦးချင်းစီ အခွင့်အရေးများ၏အကျယ်ကို သတ်မှတ်ပေးသည်။) လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်ခြင်းသည် ထိုအခွင့်အရေးပေါ် ထိခိုက်စေသည်အထိ မဖြစ်စေရဟု ဖော်ပြထားသည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော တားမြစ်ချက်များကို ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသင့်ပြီး ထိုသို့ တားမြစ်ရသည့် ရည်မှန်းချက်များကိုလည်း ဖော်ပြထားရ မည်။ သို့ရာတွင် “ဥပဒေ ပြဌာန်း” ဟူသော အချက် (သို့) မည်သို့သော တားမြစ်ချက်များ “လိုအပ်သည်” ဟူသည့်အချက်ကို ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပေ။ ခြွင်းချက်များကို အသိအမှတ်ပြုထား သည့်ကာလမှာ အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် သက်တန်းတူတူနီးပါးပင် ဖြစ်နေပြီဖြစ်သည်။ အဓိက ခြွင်းချက်များမှာ အခြားသူများ၏အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ် သောအချက်နှင့် ပတ်သက်သည်။ အခြားခြွင်းချက်များမှာ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုခြွင်းချက်ကို စိတ်ရှိသလို အလွဲသုံးစားလုပ်သွားခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ ဥပမာ အာဖရိက ပဋိညာဉ်တွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းနှင့် အမြင်များဖြန့်ဝေခြင်းသည် ဥပဒေအတွင်းမှ အခွင့်အရေးဟု ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် ဥပဒေမှတားရိနိုင်သည့် တားမြစ်ချက်များကို သတ်မှတ်ပေးခြင်း မရှိပေ (အပိုဒ် ၉ (၂))။ ဥပဒေသည် အမြင်များဖလှယ်ခြင်းကို အကန့်အသတ်မဲ့ ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့် မရှိပေ။

နိုင်ငံအများစုတွင် လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အကန့်အသတ်များရှိသည်ကို လက်ခံ ထားကြသည်။ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းက ထိုလွတ်လပ်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် စည်းမျဉ်းများနှင့် ဆန့်ကျင်ပါက ထိုအခွင့်အရေးကို ရုတ်သိမ်း နိုင်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ စစ်မက်ဖြစ်ပွားချိန်နှင့် အခြားသော အများပြည်သူဆိုင်ရာ အရေးပေါ် အခြေအနေများတွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်ခြင်းများအား ခွင့်ပြုနိုင်သည် (ဥပမာ ECHR အပိုဒ် ၁၅)။ ထို့ပြင် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်တွင် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်သည် “အထူးတာဝန်များနှင့် လုပ်ဆောင် ရန်များ ပါဝင်သည်” ဟု ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၁၉ (၃))။ ထို့ကြောင့် ထိုအခွင့်အရေးသည် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် နာမည်ဂုဏ်သတင်းကို လေးစားရန် နှင့်/သို့မဟုတ် ပြည်တွင်း လုံခြုံရေး၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး (သို့) ပြည်သူ့ကျင့်ဝတ်များကို ကာကွယ်ရန် ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော ကန့်သတ်ချက်များကို လိုက်နာရပေမည်။ အလားတူအပိုဒ်များ ကို အခြားနိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများတွင်လည်း တွေ့ရ သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ အစဉ်လိုက်သည် အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို သတ်မှတ်ပေးပြီး ဖြစ်ပေရာ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ခြင်းသည် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အလွယ်ကူဆုံး ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ပြည်တွင်း လုံခြုံရေးနှင့် အခြားကိစ္စရပ်များ၏အကျယ်ကို သတ်မှတ်ရာတွင်မူ ကွဲပြားခြားနားမှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုကိစ္စရပ်များ၏အကျယ်ကို နိုင်ငံများက ၎င်းတို့ အဆင်ပြေသလို သတ်မှတ်နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများတွင် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်များ ကို ထိုခြွင်းချက်များနှင့် ယှဉ်ထိုး၍ အကြောင်းပြချက်များပေးကြသည်။

အခြားဘာသာများကို ဝေဖန်ခွင့်

လတ်တလောနှစ်များတွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုများကို လေးစားခြင်းတို့အကြား လူသိများသော တင်းမာမှုများ ရှိခဲ့သည်။ တမန်တော် မိုဟာမက် ကို ပုံဖော်ခြင်းသည် အစ္စလာမ်ယုံကြည်မှုနှင့် ဆန့်ကျင်နေသည့်ကိစ္စရပ်များရှိခဲ့သည်။ အချို့သော ကာတွန်းနှင့် ကယ်ရီရေးချား ပုံဖော်မှုများသည် စော်ကားသည့် သဘောသက်ရောက်သည်ဟု ထင်မြင်ကြသည်။

ထိုသို့သော ထိခိုက်လွယ်သည့် အခြေအနေများတွင် လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ခွင့်နှင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်တို့ကြား ညှိနှိုင်းပေါင်းစပ်မှုများ ပြုနိုင်ပါသလား။ ပြုသင့်ပါသလား။

၁၈.၄.၁ စစ်ပွဲများ (သို့) ပြည်တွင်းရေး၊ လူမျိုးရေး (သို့) ဘာသာရေး အမုန်းတရားများ ဖြစ်ပေါ်စေရန် မှိုင်းတိုက်ခြင်း

စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်စေရန် အားပေးလှုံ့ဆော်ခြင်း (သို့) ပြည်တွင်းရေး၊ လူမျိုးရေး (သို့) ဘာသာရေး အမုန်းတရားများ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် မှိုင်းတိုက်လှုံ့ဆော်ခြင်းများကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေမှ ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် ရှုံ့ချထားသည်။ နိုင်ငံများသည် ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်ရန် တာဝန်ရှိသည်။

စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်စေရန် မှိုင်းတိုက်လှုံ့ဆော်ခြင်းသည် လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများကို လှုံ့ဆော်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ နျူးရမ်ဘာ့(စ်) ခုံရုံးကြားနာမှုနှင့် ဆက်စပ်သည်။ လူမျိုးတုန်း သတ်ဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၃(ဂ)တွင် လူမျိုးတုန်း သတ်ဖြတ်ခြင်းများ အား အားပေးအားမြှောက်ပြုခြင်းကို တားမြစ်ထားသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်တွင် ထိုတားမြစ်ချက်များကို ပို၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ် ၂၀ အရ စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်စေရန် လှုံ့ဆော်သော မည်သည့် ဝါဒဖြန့်မှိုင်းတိုက်မှုကိုမဆို ဥပဒေအရ တားမြစ်ရမည်။ ထို့ပြင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ အမုန်းပွားခြင်း၊ အကြမ်းဖက်ခြင်းများကို အားပေးခြင်းများ ပါဝင်သော မည်သို့သော ပြည်တွင်းရေး၊ လူမျိုးရေး (သို့) ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အမုန်းတရားများကို လှုံ့ဆော်မှုမျိုးမဆို ဥပဒေအရ တားမြစ်ရမည်ဟု ပါရှိသည် (ACHR အပိုဒ် ၁၃(၅) ကိုကြည့်ပါ)။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်သည် အခွင့်အရေး (သို့) လွတ်လပ်ခွင့် အကြောင်း ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသောကြောင့် ပုံမှန်မဟုတ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ၎င်း၏အရေးပါမှုကို လျော့တွက်၍မရပေ။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်သည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကန့်သတ်ချက်သည် ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်ရွယ်ချက်များ ပြည့်မြောက်ရေးအတွက် များစွာအရေးပါသည်။ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုချက် တစ်ခုသည် လူမျိုးရေးအမုန်းတရားများ မွေးဖွားပေးစေသော အတိုင်းအတာအထိ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများပါနေလျှင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်ခြင်းသည် တရားဝင်သည်။ အပိုဒ်

၂၀ တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ထိုသို့သော ကန့်သတ်ချက်များကို ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားရမည်။ ဖော်စုဆန့်နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံအမှုတွင် လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက ဂျူးလူမျိုးများအား ဆန့်ကျင်မှုကို အားပေးသောပြောဆိုချက်များပြုခဲ့သည့်အတွက် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကို အပြစ်ပေးခြင်းသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်အပိုဒ် ၁၉ ကို ဖောက်ဖျက်ရာ မကျဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၄ အရ နိုင်ငံများသည် လူမျိုးတစ်မျိုး၊ အသားအရောင်၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတစ်ခုက ပို၍မြင့်မြတ်သည်ဟူသော အတွေးအခေါ် (သို့) သီအိုရီအပေါ် အခြေခံသည့် မှိုင်းတိုက်လှုံ့ဆော်မှုအားလုံးကို ရှုတ်ချရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ထိုသို့သော အတွေးအခေါ်မျိုး ဖြန့်ဝေခြင်းကို တားမြစ်ထားပြီး ဥပဒေအရ အပြစ်ပေးနိုင်သည် (အပိုဒ် ၄(က))။ စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းသည့် အချက်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံးပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသောအခါ ထို အပိုဒ် ၄ ကို မြွင်းချက်အဖြစ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုအချက်က အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးဖြစ်သည့် နိုင်ငံသားအားလုံးသည် မည်သည့် အကြောင်းအရာကိုမဆို လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်ရှိသည် ဟူသောအချက်နှင့် ဆန့်ကျင်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဥပမာ

အော်စလိုရှိ ဂျူးလူမျိုးစုများနှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် နော်ဝေနိုင်ငံ (Jewish Community of Oslo and ors v Norway) UN Doc CERD/C/67/D/30/2003

အော်စလိုတွင် 'ဘွတ်ဖီနပ်ကောင်လေးများ' (Bootboys) အဖွဲ့မှ ဂျာမနီမှ နာဇီခေါင်းဆောင်ဟောင်း ရူးဒေါ့ဖ် ဟက်စ် (Rudolf Hess) ကို လွမ်းဆွတ်သတိရခြင်း အမှတ်တရအနေဖြင့် ချီတက်စုဝေးခြင်း ပြုခဲ့သည်။ တိုင်ကြားသူက ထိုသို့သော ချီတက်မှုသည် အနီးအနားရှိ မြို့များတွင် အလားတူအုပ်စုများ ပေါ်ပေါက်လာစေပြီး လူမည်းများကို ရက်စက်ကြမ်းတမ်းစွာ တိုက်ခိုက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်ဟု စွပ်စွဲထားသည်။ ချီတက်ရာတွင် ဦးဆောင်သူကို နော်ဝေနိုင်ငံ၏ 'လူတစ်ဦး (သို့) အုပ်စုတစ်စုကို ၎င်းတို့၏ဘာသာရေး ယုံကြည်မှု၊ လူမျိုး၊ အသားအရောင် (သို့) နိုင်ငံသား (သို့) တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုအပေါ် အခြေခံ၍ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ ဖော်ကားခြင်း (သို့) အမုန်းပွား ခံရစေခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းခြင်း (သို့) နှိမ်ချဆက်ဆံခြင်း' ဆိုင်ရာဥပဒေဖြင့် တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် တရားရုံးချုပ်က ထိုစီရင်ချက်ကို ပယ်ချခဲ့သည်။

နာဇီဝါဒကို ထောက်ခံခြင်းကြောင့် အပြစ်ပေးခြင်းသည် နာဇီအဖွဲ့အစည်းများအား တားမြစ်ခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်သည်။ ထိုအချက်သည် လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်နှင့်ဆန့်ကျင်သည်။ မိန့်ခွန်းတွင် ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာများမှာ နာဇီဝါဒနှင့် သက်ဆိုင်သည်များသာဖြစ်ပြီး အမျိုးသားဆိုရှယ်လစ်ဝါဒကို ထောက်ခံကြောင်း ပြသခြင်းထက်မပိုပေ။ ဤအချက်သည် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဂျူးလူမျိုးများကို ညှဉ်းပန်းခြင်းနှင့် အစုအလိုက် အပြုလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းတို့ကို

ထောက်ခံသည့် သဘော မသက်ရောက်ပေ။ ရူးဒေါ့ဖ် ဟက်စ် နှင့် ဂျူးလူမျိုးများ အသတ်ခံ ရခြင်း တို့ ထူးထူးခြားခြား ဆက်စပ်နေသည်ကိုလည်း မတွေ့ရပေ။ Holocaust ရာဇဝတ်မှုဖြစ်ပွား ခြင်းကို နာဇီများစွာက ငြင်းဆိုခဲ့ပြီး ထိုဖြစ်ရပ်အပေါ် (စွပ်စွဲခံရသူ) မစ္စတာဂျီလီ၏ အမြင်ကိုလည်း မသိနိုင် ပေ။ မိန့်ခွန်းသည် ချိုးနှိမ်သော၊ စော်ကားပုတ်ခတ်သောမှတ်ချက်များ ပါဝင်သည်။ သို့ရာတွင် အမှန်တကယ် ခြိမ်းခြောက်မှုများ ပြုလုပ်ခြင်းမရှိ။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ရန် အဖွဲ့အစည်းများကိုလည်း ညွှန်ကြားခဲ့ခြင်း မရှိပေ။

သတင်းပို့ ဆက်သွယ်ချက်၊ စာပိုဒ် ၂.၇

သို့ရာတွင် 'ကော်မတီသည် ထိုပြောဆိုချက်များတွင် လူမျိုးကြီးဝါဒ (သို့) အမုန်းတရားများကို အခြေခံထားသော အတွေးအခေါ်များ၊ ဟစ်တလာနှင့် သူ၏စည်းမျဉ်းများကို လေးစားခြင်းများ ပါနေသည်။ ထို့ကြောင့် ကော်မတီ၏အမြင်တွင် အကြမ်းဖက်မှုကို လှုံ့ဆော်ပေးခြင်းဟု မသတ်မှတ် သည့်တိုင် လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုကို လှုံ့ဆော်ပေးသော "ခြေလှမ်း တစ်ရပ်"ဟု ရှုမြင်သည်' (စာပိုဒ် ၁၀.၄)။ ထို့ကြောင့် နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံးပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၄ နှင့် အပိုဒ် ၆ ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု သတ်မှတ်သည်။

၁၈.၄.၂ စစ်ပွဲများ/အများပြည်သူဆိုင်ရာ အရေးပေါ် အခြေအနေ

စစ်မက်ဖြစ်ပွားချိန် (သို့) အခြားအများပြည်သူဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အခြေအနေတွင် အချို့သော အခွင့်အရေးများအား ခြွင်းချက်ထားခြင်းကို လက်ခံထားသည် (အခန်း ၁၁ တွင် ရှုပါ)။ အများ ပြည်သူဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာရမည်ဖြစ်ပြီးများသောအားဖြင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့ တစ်ခုခုနှင့် စာရင်းသွင်းရမည် ဖြစ်သည်။ အခြေအနေတွင် အရေးပေါ်လိုအပ်သလောက်သာ (အချိုးအစား စည်းမျဉ်းကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍) လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို လျော့ပေး ရမည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတော်သည် အရာအားလုံးကို ဆင်ဆာဖြတ်ကာ အရေးပေါ် အခြေအနေကို အပြစ်တင်အကြောင်းပြ၍ မရပေ။

စစ်မက်ဖြစ်ပွားချိန် (သို့) အခြားအများပြည်သူဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အခြေအနေကြောင့် သတင်း မီဒီယာများကို ဆင်ဆာဖြတ်ခြင်းထက် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးအတွက် ထိုသို့ လုပ်ရပါသည် ဟူသော ဆင်ခြေက ပိုများသည်။

၁၈.၄.၃ နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေး/ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး

စစ်မက်ဖြစ်ပွားချိန် (သို့) အခြားအများပြည်သူဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အခြေအနေပြင်ပ၌ပင် နိုင်ငံတော် သည် အချို့အချက်အလက်များ ရယူမှုနှင့် ဖြန့်ဝေမှုကို နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးအတွက် ကန့်သတ် နိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်မှ ဘောင်သတ်မှတ်နိုင်သဖြင့် ထိုခြွင်းချက်သည် အလွဲသုံးစား လုပ်မှုများ

ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ မည်သည့်စာရွက်စာတမ်း၊ အချက်အလက်ကိုမဆို နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟု သတ်မှတ်လိုက်၍ရသည်။ ဤအချက်အပေါ် နိုင်ငံတကာစာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များနှင့် နိုင်ငံတကာအမြင်များမှာ အနည်းငယ်သာ သက်ရောက်မှု ရှိသည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များသည် နိုင်ငံတော်မှလုပ်ပိုင်ခွင့် (ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးမှ သုံးသည့် အသုံးအနှုန်းဖြစ်သည်) ကို ကြီးကြပ်ပေးရုံသာ တတ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များက ထိုသို့သော ခုခံလျှောက်လဲချက်အား နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခွင့်ကို တားမြစ်ရာတွင် အသုံးပြုခဲ့ပြီးမှသာ လက်ခံသည်။ *လက်ပံဆီဗစ်ချ်နှင့် ဘယ်လာ ရှစ် (Laptsevich v Belarus)* အမှုကို လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီမှ ကြားနာသောအခါ ဘယ်လာ ရှစ်နိုင်ငံမှ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးကို ခုခံလျှောက်လဲချက်အဖြစ် ပေးဖူးသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေး ဟူသည့်အချက်ကို ပြည်တွင်းကြားနာမှုများ၌ ထည့်သွင်းခဲ့ခြင်း တင်ပြခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အပိုဒ် ၁၉ (၂) ကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေးကို ခုခံလျှောက်လဲချက်အဖြစ် သုံးခြင်းသည် စိတ်ပျက်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိုင်ငံများက နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေးသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံတော် စည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် အချုပ်အခြာ အာဏာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေးအတွက် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ပါရှိသည်ဟု မြင်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအချက်အပေါ် ကန့်သတ်မှုများထားခြင်းကို မည်သည့် နည်းနှင့်မှ လက်ခံလိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး အကြောင်းပြချက်များကို အခြေအနေ မျိုးစုံတွင် သုံးသည်။ လျှို့ဝှက်အချက်အလက်များ စုဆောင်းခြင်း၊ လျှို့ဝှက်အချက်အလက် စုဆောင်းရေး ဌာနမှ ဝန်ထမ်းဟောင်းမှ အမှတ်တရများ ထုတ်ဝေသည့်အခါနှင့် စစ်တပ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက် များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ထိုအကြောင်းပြချက်ကို သုံးလေ့ရှိသည်။

၁၈.၄.၃.၁ လျှို့ဝှက် အချက်အလက်များ စုဆောင်းခြင်း

နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး၏ အချို့အစိတ်အပိုင်းများသည် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ လျှို့ဝှက်အချက်အလက်များ ဖော်ထုတ်သူကို တွေ့ရှိပါက ထိုသူ (သတင်းပေး) သည် အခြားလူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ခံစားရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအခြေအနေတွင် ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာအခြေအနေသည် အချက်တစ်ချက်အဖြစ် ပါဝင်လာသည်။ ထို 'သစ္စာဖောက်' ကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ အဖိုးတန်သော အချက်အလက်များ၏ အရင်းအမြစ်ဟု မြင်သော်လည်း အခြားတစ်နိုင်ငံမှ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သူဟု ရှုမြင်မည် ဖြစ်သည်။

၁၈.၄.၃.၂ လျှို့ဝှက် အချက်အလက် စုဆောင်းရေး/ လုံခြုံရေး/စစ်တပ်မှ ဝန်ထမ်းဟောင်း တစ်ဦးမှ အမှတ်တရများ ထုတ်ဝေခြင်း

နိုင်ငံတော်မှ ဝန်ထမ်းဟောင်းများမှ ၎င်းတို့၏အတွေ့အကြုံများကို အခြေခံကာ ဝတ္ထုများ ရေးသားခြင်း (သို့) ၎င်းတို့၏အမှတ်တရများကို ရေးသားထုတ်ဝေခြင်းများ ထွက်ပေါ်လာသည်ကို တွေ့ရ

သည်။ အခြေအနေနှစ်ရပ်လုံးတွင် နိုင်ငံတော်လုံခြုံမှုနှင့် စပ်လျဉ်းသောကိစ္စရပ်များ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ အချို့နိုင်ငံများသည် ထိုအခြေအနေများကို ကာကွယ်ရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ဖော်ပြထားပြီးဖြစ်သည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် တရားဝင်လျှို့ဝှက်ချက်အက်ဥပဒေသည် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများ၏ လုပ်ရပ်များကို ၎င်းတို့ဝန်ထမ်းအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ဆဲ အချိန်အတွက်ရော၊ ဝန်ထမ်းအဖြစ်မှ အနားယူပြီး အချိန်အတွက်ပါ အကျုံးဝင်သည်။ ထိုအက်ဥပဒေအရ လျှို့ဝှက်ချက်အလက်များ ရယူရန်အတွက် ခံဝန်လက်မှတ်ရေးထိုးထားသူများသည် အရေးကြီးသောအချက်အလက်များကို ရယူခွင့်ရှိသည့်တိုင်အောင် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရယူနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် အစိုးရဝန်ထမ်းများသည် ပေါက်ကြားသွားပါက လူပေါင်းများစွာတို့၏ အသက်ကို အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်သော၊ နိုင်ငံတော်၏လုံခြုံရေးကို ခြိမ်းခြောက်စေသော လျှို့ဝှက်ချက်အလက်ပေါင်းများစွာကို ရယူခွင့်ရှိနေကြသည်။

ထိုသို့သော အခြေအနေမျိုးတွင် စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့မှ စဉ်းစားသည့်အချက်မှာ သတင်း အချက်အလက်တစ်ခုသည် အများပြည်သူကြား ပျံ့နှံ့နေပြီး ဖြစ်ပါသလား(သို့)အခြားနည်းဖြင့် ပေါက်ကြားမည့်ဆဲဆဲ ဖြစ်နေသလားဟူသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် *Observer and Guardian သတင်းစာ နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Obsere and Guardian v United Kingdom)* အမှုတွင် အငြင်းပွားနေသော အမှတ်တရများကို အခြားနိုင်ငံများတွင် (အဓိကအားဖြင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတွင်) ထုတ်ဝေဖြန့်ချိပြီး ဖြစ်နေသည့်အချက်က အရေးပါသောအချက် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုအချက် အလက်များကို ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် ထုတ်ဝေခြင်းမှ တားမြစ်ခြင်းကို ဥပဒေပညာတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၀ အရ ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုအချက်အလက်များကို တရားဝင် ဝယ်ယူပြီး ဗြိတိန်နိုင်ငံသို့ တင်သွင်းပိုင်ခွင့် ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

၁၈.၄.၃.၃ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ

စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များသည် နိုင်ငံများအတွက် လွန်စွာတန်ဖိုးရှိပြီး အချုပ်အခြာအာဏာအတွက် အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်းဟု ရှုမြင်ကြသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် လက်နက်အင်အား ကဲ့သို့သော ထိပ်တန်းလျှို့ဝှက် သတင်းအချက်အလက်များကို ရန်သူဖြစ်လာနိုင်သူများထံသို့ မပေါက်ကြားစေလိုကြပေ။ ထိုသို့ ဖြစ်ပွားပါက ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်သော အားသာချက်များ ဆုံးရှုံးသွားနိုင်သည်။ စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလက နိုင်ငံများသည် လက်နက်အင်အားကို သိရှိစေရန် ခက်ခက်ခဲခဲ ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံများတွင် ပြည်တွင်းစစ်ချီတက်ပွဲများမှ စစ်တပ်၏အင်အားကို ခန့်မှန်းနိုင်သော်လည်း လက်နက်အင်အားနှင့် သက်ဆိုင်သောအချက်အလက်မှာမူ အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ နိုင်ငံတကာ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများမှ ၁၉၉၀ တွင် အီရတ်နိုင်ငံရှိ ဇီဝနှင့် ဓာတုလက်နက်များ အားလုံးဖျက်သိမ်းရေး ကြိုးပမ်းချက်တွင် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အခက်အခဲက ထိုပြဿနာကို မီးမောင်းထိုးပြခြင်း ဖြစ်သည်။ နျူကလီးယားလက်နက်များ၏ စွမ်းအားမှာလည်း အလားတူ ပြဿနာရှိသည်။ နျူကလီးယား လက်နက်များစမ်းသပ်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသော်လည်း လျှို့ဝှက်လုပ်ဆောင်ကြသည်။ ဥပမာ ၁၉၉၆ ခုနှစ်က

ပြင်သစ်နိုင်ငံမှ တောင်ပစိဖိတ်ဒေသတွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်များနှင့် မကြာသေးခင် ကာလများမှ အိန္ဒိယ၊ ပါကစ္စတန်နှင့် မြောက်ကိုရီးယား နိုင်ငံတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ ဖြစ်သည်။

၁၈.၄.၄ ပြည်သူ့ ကျန်းမာရေးနှင့် ကျင့်ဝတ်များ

ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့် ကျင့်ဝတ်များကို ကာကွယ်ရန်ဟူသည့် အချက်မှာ ထူးခြားသော ခြွင်းချက် ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ကလေးသူငယ်များကို ကာကွယ်ရန်မှာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ပါဝင်သည်။ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၃(၄) တွင် နိုင်ငံများမှ ကလေးသူငယ်များ နှင့် မြီးကောင်ပေါက်အရွယ်များကို ကျင့်ဝတ်ပိုင်းအရ ကာကွယ်မှုများပေးရန် အများပြည်သူ အပန်း ဖြေမှုဆိုင်ရာ ထုတ်လွှင့်ချက်များကို ဆင်ဆာဖြတ်ခြင်းများ ပြုနိုင်သည်ဟု ဆိုထားသည်။

နိုင်ငံအများစုသည် ကလေးများကို ကာကွယ်ရန် ရုပ်ရှင်နှင့်ဗီဒီယိုများကို အမျိုးအစားခွဲသည့် စနစ် ကျင့်သုံးကြသည်။ နိုင်ငံများစွာတွင် တီဗီရုပ်သံ ထုတ်လွှင့်ခြင်း အနိမ့်ဆုံးအနေဖြင့် အများပြည်သူ ကြည့်ရှုနိုင်သည့် ရုပ်သံလိုင်းများတွင် ထုတ်လွှင့်ခြင်းကို စောင့်ကြည့်ခြင်းများ ခံရသည်။ ဥပမာ အလွန်အကျွံ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ၊ ဆဲဆိုခြင်းများ၊ လိင်အသားပေး ရိုက်ကူးထားခြင်းများ (သို့) အခြား စိတ်အနှောင့်အယှက် ဖြစ်ဖွယ်ရာများ ပါဝင်သည့် အစီအစဉ်များ မပြသမီ ကြိုတင် သတိပေးခြင်း (သို့) ပြသခွင့်ပိတ်ပင်ခြင်းများ ပြုကြသည်။ ဤသည်မှာ ကလေးငယ်များကို အပြည့် အဝ ကာကွယ်ပေးနိုင်မည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ ကလေးငယ်အများစုသည် စောင့်ကြည့်မည့်သူ မရှိဘဲ ၎င်းတို့ အခန်းထဲတွင် တီဗီကြည့်နိုင်ကြသည်။ ဗီဒီယိုနှင့် ဒီဗီဒီစက်များ အသုံးပြုခြင်းကိုလည်း နိုင်ငံတော်မှ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ ခေတ်ပေါ်မီဒီယာများဖြစ်သည့် အင်တာနက်၊ ကေဘယ်လ်နှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ် ရုပ်သံလိုင်းများတွင်လည်း အချို့ရုပ်သံလိုင်းများနှင့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ် များကို အတားအဆီးများသုံးကာ ကလေးငယ်များ ကြည့်ရှုခြင်းကို မိဘများနှင့် အုပ်ထိန်းသူများမှ တားဆီးနိုင်သည်။ လူအများစုအတွက် ထိုသို့သော တားမြစ်ခြင်းများမှာ လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရာဖြစ်ပြီး လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများနှင့်လည်း ကိုက်ညီသည်။

ပို၍ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်သောကိစ္စမှာ အရွယ်ရောက်ပြီးသူများ၏ ကျင့်ဝတ်ပိုင်းအတွက် နိုင်ငံ တော်မှ အတားအဆီးများ ချမှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ အစ္စလာမ်နိုင်ငံများတွင် မီဒီယာ၌ အမျိုး သမီးများ၏ ကိုယ်ခန္ဓာအစိတ်အပိုင်းများ အလွန်အကျွံဖော်ပြခြင်းကို တားမြစ်ထားသည်။ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာကို အရိုအသေတန်စေမည့် စကားများပြောခြင်းကို ပြည်တွင်းဥပဒေတွင် တားမြစ်ထားပြီး ထိုဥပဒေကို အသုံးပြုကာ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုကို ကန့်သတ်လေ့ ရှိသည်။ နိုင်ငံတော် ဘာသာပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိသောနိုင်ငံများတွင် ထိုသို့ ဘာသာရေးကို အရို အသေတန်စေမည့် စကားများ ပြောခြင်းကို တားမြစ်သည့် ဥပဒေများမှာ ပို၍ ကျိုးကြောင်းပြရန် ခက်ခဲသည်။ သို့ရာတွင် ထိုဥပဒေသည် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် များကို ကာကွယ်ရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ယခုအခါတွင် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံနှင့် အခြားနိုင်ငံများမှ တမန်တော်မိုဟာမက်ကို လှောင်ပြောင်သရော်ရာကျသည့် ကာတွန်းများ ထုတ်ဝေမှုအပေါ်

လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် ရှိသည်ဟူသော အမြင်နှင့် ဘာသာရေး ယုံကြည်မှုများကို လေးစားသင့်သည် ဟူသော အမြင်နှစ်မျိုး ကွဲနေသည်။

လူတို့၏ ကျင့်ဝတ်များသည် အချိန်တိုသာခံပြီး အစိုးရနှင့် လူမှုအခြေအနေ တိုးတက်ပြောင်းလဲ သည်နှင့် လိုက်၍ ပြောင်းလဲနေသည်။ ပြည်သူ့ကျင့်ဝတ်ရေးရာနှင့် ပတ်သက်ပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံး လက်ခံထားသော စံနှုန်း မရှိသေးပေ။ ကလေးငယ်များနှင့် ညစ်ညမ်း ဓာတ်ပုံ၊ ရုပ်ရှင်များ ရိုက်ကူး ခြင်းကို အများစုမှ လက်မခံခြင်းတော့ ရှိသည်။ ကလေးသူငယ်များဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး သဘော တူစာချုပ်နှင့် အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော ဒုတိယနောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်တွင် ကလေးသူငယ်များကို ညစ်ညမ်း ဓာတ်ပုံ၊ ရုပ်ရှင်များနှင့် အခြားသောကိစ္စများတွင် လိင်အမြတ် ထုတ်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသည်။ ထိုကိစ္စတွင် အကျုံးဝင်သည့်အရာများကို သတ်မှတ်ရန်မှာ နိုင်ငံတော်၏ လွတ်လပ်ခွင့် ဖြစ်သည်။ *ဟက်စ်ဘာ့ဂ်နှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် ဖင်လန်နိုင်ငံ (Hertzberg and ors v Finland)* အမှုတွင် လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက ဖင်လန်နိုင်ငံသည် လိင်တူဆက်ဆံခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဖော်ပြသောရေဒီယိုနှင့် တီဗီအစီအစဉ်များကို ဆင်ဆာ ဖြတ် ခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် အစီအစဉ်တွင် ပါဝင်သူများကို အရေးယူခြင်းသည် အပိုဒ် ၁၉ ကို ချိုးဖောက်ရာ မကျဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ဖင်လန်နိုင်ငံ၏ ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေတွင် 'လိင်တူ အချင်း ချင်း အမြင်မတင့်တယ်သည့် အမူအရာများ' ပြုလုပ်ရန် လူအများကို အားပေးအားမြှောက် ပြုခြင်း အား တားမြစ်ထားသည်။ လျှောက်ထားသူသည် ဖင်လန်နိုင်ငံ ရေဒီယိုအစီအစဉ်တစ်ခုတွင် အင်တာဗျူးဖြေဆိုခဲ့ပြီး အလုပ်သမားဈေးကွက်တွင် လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှုကို အခြေခံ၍ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများရှိကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ထိုအစီအစဉ်၏ အယ်ဒီတာ (ဖြေကြားသူ မဟုတ်) သည် ဖင်လန်နိုင်ငံတရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ ထိုတိုင်ကြားချက်ပါ အခြားကိစ္စရပ် များမှာ လိင်တူဆက်ဆံခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆင်ဆာဖြတ်ခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တိုင်ကြား ထား ခြင်းများ ဖြစ်သည်။ ထိုအမှုတွင် အများပြည်သူ၏ ကျင့်ဝတ်ရေးရာအတွက် လုပ်ခဲ့သည် ဟူသော လျှောက်လဲချက်ကို လက်ခံခဲ့သည်။

၁၈.၄.၅ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် နာမည် ဂုဏ်သတင်းများ

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများ၏ တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်မှု၊ အပြန်အလှန် မှီခိုမှုနှင့် ခွဲခြား၍ မရနိုင်မှုတို့ကြောင့် အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအကြား ပဋိပက္ခများရှိသည့် အခြေအနေကို အမြဲ ကြုံတွေ့ရလေ့ ရှိသည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းသည် ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး သိသာသော ဥပမာ တစ်ခုဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်နှင့် အထူးသဖြင့် သတင်းမီဒီယာ လွတ်လပ်ခွင့် ပေါင်းစပ်လိုက်သောအခါ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်စေသည်။ ဤကိစ္စ နှင့်ပတ်သက်ပြီး သင့်တင့်သော အချိန်အဆင့်ရှိသင့်ပြီး နိုင်ငံ၊ တရားရုံးများနှင့် စာချုပ်စောင့်ကြည့် ရေးအဖွဲ့များမှ ထိုအချိန်အဆက်ကို ချိုးဖောက်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ ဆုံးဖြတ်ရမည် ဖြစ်သည်။

ထိုကိစ္စကို ဥပမာပြရန် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီသို့ တင်သွင်းလာသည့် *ရှော့စ်နှင့် ကနေဒါ နိုင်ငံ (Ross v Canada)* အမှုကို ကြည့်နိုင်သည်။ လျှောက်ထားသူသည် သင်ယူရန် အခက်အခဲရှိသည့်

ကလေးငယ်များကို ကုစား ဖြည့်စွက် သင်ကြားမှုပေးသည့် ဆရာတစ်ယောက် ဖြစ်သည်။ သူသည် ဂျူးဝါဒနှင့် ခရစ်ယာန်ဝါဒအကြား ပဋိပက္ခများဖြစ်စဉ်အခါက အငြင်းပွားဖွယ်ရာ မှတ်ချက်များ၊ ရေးသားချက်များကို အများပြည်သူ ဖတ်ရှုနိုင်သည့်နေရာတွင် ရေးသားခဲ့သည်။ တိုင်ကြားချက် များကြောင့် သူ့ကို ကျောင်းဘုတ်အဖွဲ့မှ သင်ကြားရေးနှင့် မဆိုင်သောရာထူးသို့ ရွှေ့ပြောင်းပစ်ခဲ့ သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက တိုင်ကြားသူ၏ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်ကို ပိတ်ပင်ခြင်းသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရာဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုပိတ်ပင်ခြင်းများသည် ဂျူးဘာသာ ကိုးကွယ် သူများအတွက် နာမည်ဂုဏ်သတင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးရန် ဖြစ်ပြီး အစိုးရကျောင်းစနစ်များ၏ ပညာရေးတွင် ဘက်လိုက်ခြင်း၊ အစွဲများထားခြင်း၊ မတူကွဲပြားမှုကို လက်သင့်မခံခြင်းများမှ ကင်းဝေးစေရန်လည်း ပါဝင်သည် (ဇာပိုဒ် ၁၁.၅)။ ထိုအမှုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကော်မတီသို့ လျှောက်ထားရာတွင် ကနေဒါနိုင်ငံမှ ICCPR အပိုဒ် ၂၀ ကို ကိုးကားခဲ့သည်။

ဤအချက်သည် တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ နာမည်ဂုဏ်သတင်းကို ခွင့်မပြုသော တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုခြင်း (သို့) နာမည်ဖျက်ခြင်း (သို့) သွားပုတ်လေလွင့် ပြောဆိုတိုက်ခိုက်ခြင်းများကို ပြန်လည် ချေပနိုင်ခွင့်နှင့်လည်း ပတ်သက်နေသည်။ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၄ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။

မမှန်ကန်သော (သို့) နှစ်နာစေသော အချက်များ (သို့) အကြံအစည်များကို အများပြည်သူ ထံသို့ ဥပဒေအရ ထိန်းချုပ်နိုင်သော ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းမှတစ်ဆင့် ဖြန့်ဝေခြင်းကြောင့် တစ်စုံ တစ်ဦးထိခိုက်နှစ်နာသွားပါက ထိုထိခိုက်နှစ်နာသူသည် တူညီသော ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းကို အသုံးပြုကာ ပြန်လည်တုံ့ပြန်ခြင်း၊ အမှန်ပြင်ဆင်ခြင်းများ ပြုနိုင်သည်။ ထိုအမှန်ပြင်ဆင်ခြင်း (သို့) တုံ့ပြန်မှုပြုခြင်းကြောင့် ဥပဒေတာဝန်ယူရခြင်းများ မဖြစ်စေရ။

အပိုဒ် ၁၄(၁) - (၂)

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

သတင်း လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေး

အစိုးရနှင့် အခြားသောအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိစေရန် တောင်းဆိုကြသောကြောင့် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ နိုင်ငံ များတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားကြသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေး၊ ထိခိုက်လွယ်သူ များနှင့် နိုင်ငံ၏အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန် အကဲဆတ်သော အချက်အလက်များကို သိမ်းဆည်း ထားနိုင်သည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် အစိုးရအသုံးစရိတ်များ၊ မူဝါဒ စာရွက်စာတမ်းများ၊ ငွေရေး ကြေးရေးကိစ္စများနှင့် အမျိုးမျိုးသော အချက်အလက်၊ ကိန်းဂဏန်းများဆိုင်ရာ သတင်းအချက် အလက်များကို ရရှိနိုင်သည်။

တရားဝင် သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိနိုင်မှု ချောမွေ့လာခြင်းသည် ကောင်းသောအချက်တစ်ခု ဖြစ်သော်လည်း အငြင်းပွားဖွယ်ရာကိစ္စများ ဖြစ်ပွားခြင်းက ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ပြဿနာများကို ထောက်ပြနေသည်။

ထိုကြောင့် အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်တွင် ထုတ်ဝေသူများ၊ သတင်းစာ၊ ရုပ်ရှင်၊ ရေဒီယို နှင့် တီဗီကုမ္ပဏီတိုင်းတွင် တာဝန်ယူမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့် မရသူ တစ်ဦးကို သတ်မှတ်ထားရမည်ဟု ဆိုထားသည် (အပိုဒ် ၁၄(၃))။ ထိုအချက်သည် ၁၉၅၂ ခုနှစ် အမှန်ပြင်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်နှင့် ဆင်တူသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာစာချုပ်နှင့် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် ထိုစာချုပ် စာတမ်းများအရ တုံ့ပြန်မှု ပြုလုပ်နိုင်ခွင့် ရှိကြသည်။ လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိသည့် အခြား နိုင်ငံများအတွက်မူ တုံ့ပြန်မှု ပြုလုပ်ခွင့်ကို အပိုဒ် ၁၉ တွင် ပါဝင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏ အတင်းအကျပ်လိုက်နာရန် မလိုအပ် သော နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် အပိုဒ် ၃(ဂ) အရ ကလေးငယ်များကို ရောင်းချခြင်း၊ လိင်ကျွန် ပြု ခြင်းနှင့် ညစ်ညမ်းဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယိုများအတွက် အသုံးပြုခြင်းကိုတားမြစ်ထားသည်။ ထိုတားမြစ် ချက်အရ နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေများတွင် ကလေးသူငယ်များ၏ ညစ်ညမ်း ဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယိုများကို “ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဖြန့်ဖြူးခြင်း၊ ဖြန့်ဝေခြင်း၊ တင်သွင်းခြင်း၊ တင်ပို့ခြင်း၊ ပေးပို့ ခြင်း၊ ရောင်းချခြင်း (သို့) အသုံးပြုခြင်းများ” ကို အရေးယူရန် ပြဋ္ဌာန်းထားကြသည်။ ထိုသဘောတူ စာချုပ်သည် ၁၉၉၉ ဗီယင်နာတွင် ကျင်းပခဲ့သော အင်တာနက်ပေါ်ရှိ ကလေးသူငယ်များ၏ ညစ်ညမ်းဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယိုများ တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စည်းဝေးပွဲမှ တိုက်တွန်းခဲ့သည့် ကလေးသူငယ်များ၏ ညစ်ညမ်းဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယိုများကို ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ရာဇဝတ်မှု အဖြစ် သတ်မှတ်ကာ အရေးယူသွားရေး တိုက်တွန်းချက်အပေါ် တုံ့ပြန်ထားခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ကလေးသူငယ်များ၏ ညစ်ညမ်းဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယိုများသည် ကလေးများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်ဖိုး ဆိုင်ရာ အခြေခံ အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများသည် လက်ရှိ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများတွင် ပါဝင်သည့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်များကို အစားထိုး ပယ်ဖျက်နိုင်သည်။

၁၈.၅ နိဂုံး

လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၏ အကျယ်သည် ဆင့်ကဲပြောင်းလဲ နေဆဲ ဖြစ်သည်။ သတင်း နှင့် နည်းပညာခေတ်တွင် အချက်အလက်များ ပိုမိုလွယ်ကူစွာ ဖြန့်ဝေလာနိုင်ခြင်းနှင့် အညီ ထွက်ပေါ်လာသော စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်နိုင်ရန် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များမှ ကြိုးပမ်းနေရဆဲ ဖြစ် သည်။ G8 ထိပ်သီးစည်းဝေးပွဲနှင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး ဖိုရမ်များကို ဆန့်ကျင်ခဲ့သော လူပုဂ္ဂိုလ်များ သည် အင်တာနက်ကို ဆက်သွယ်ရေးအဖြစ် အသုံးပြုခြင်း၏ ထိရောက်ပုံများကို သက်သေထူနေ သည်။ ကလေးများအပေါ် အွန်လိုင်း အသုံးပြုကာ လိင်စိတ်ကြွသူများနှင့် ကလေးသူငယ်များ၏ ညစ်ညမ်း ဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယိုများအတွက် ပစ်ဖိတ်ဒေသတွင်းရှိ ကျွန်းနိုင်ငံများကို အသုံးပြုလာခြင်း သည်လည်း ပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်လာသည်။ ကွန်ပျူတာ ဝိုင်းရပ်စ် ဖန်တီးသူများကို ကမ္ဘာနှင့် တစ်ဝှမ်း ရှာဖွေရခြင်းကလည်း နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း ကြုံတွေ့နေရသည့် ပြဿနာများကို မီးမောင်းထိုး ပြနေသည်။ (နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး) ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တရား

စီရင်ခွင့် မရှိပါက အင်တာနက်မှ ဖြစ်ပွားသည့် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကာကွယ်နိုင်မည့် လူ့အခွင့်အရေးစနစ် ပေါ်ပေါက်လာရန် ခက်ခဲလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အခြား ခေတ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ ဖြစ်သည့် ဂြိုဟ်ထု နည်းပညာများ၊ နိုင်ငံဖြတ်ကျော် ထုတ်လွှင့်မှုများကို နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှပင် ဖြေရှင်းခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၂ ခုနှစ် အထွေထွေ ညီလာခံတွင် နိုင်ငံများမှ နိုင်ငံတကာ တိုက်ရိုက် တီဗီအစီအစဉ် ထုတ်လွှင့်ခြင်းများတွက် ဂြိုဟ်ထုများ အသုံးပြုခြင်းကို ထိန်းချုပ်သည့် စည်းမျဉ်းများဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၃၇/၉၂ ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ဥရောပ တွင်လည်း ထိုသို့ နယ်မြေ ကျော်ဖြတ် ထုတ်လွှင့်ခြင်းများအတွက် ထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။

ကုလသမဂ္ဂမှ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ထိန်းသိမ်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့မှုများသည် 'စိတ်ပျက် ဖွယ်ရာ' ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည် (McGoldrick, D, p 470)။ ကမ္ဘာကြီးသည် ပို၍ ကျဉ်းလာပြီး လူအများအကြား ဆက်သွယ်ဖလှယ်မှုများ ပိုမိုများလာသည်နှင့်အညီ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသ ဆိုင်ရာအဖွဲ့များသည် နည်းပညာဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုများကို အနှေးနှင့်အမြန် တုံ့ပြန်ရတော့မည် ဖြစ်သည်။ နောင်လာမည့် စာချုပ်စာတမ်းများ၊ အမှုများ (သို့) မှတ်ချက်များတွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်၏ အဓိကခြွင်းချက်များကို သတ်မှတ်နိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ရပေသည်။

အမှုတွဲများ

.....

Faurisson v France, UN Doc CCPR/C/58/D/550/1993 (1996).
Hertzberg and ors v Finland, UN Doc CCPR/C/15/D/61/1979 (1982).
Informationsverein Lentia and ors v Austria, Ser A, No 276 (1993).
Jewish Community of Oslo and ors v Norway, UN Doc CERD/C/67/D/30/2003.
Kivenmaa v Finland, UN Doc CCPR/C/50/D/412/1990 (1994).
Laptsevich v Belarus, UN Doc CCPR/C/68/D/780/1997 (2000).
Media Rights Agenda, Constitutional Rights Project v Nigeria, Communications 105/93, 128/94, 130/94 and 152/96, 11th AAR, Annex (1998).
Muller and ors v Switzerland, Ser A, No 133 (1988).
Muteba v Republic of Congo (Zaire), UN Doc CCPR/C/22/D/124/1982 (1984).
Observer and Guardian v United Kingdom, Ser A, No 216 (1991).
Ross v Canada, UN Doc CCPR/C/70/D/736/1997 (2000).
Velex Restrepo v Colombia, Ser C, No 248 (2012).

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....

*Article 19, *Virtual Freedom of Expression Handbook*, accessible from www.article19.org.
Barendt, E, *Freedom of Speech* (Oxford: Clarendon Press, 1996).
Dulitzky, A, 'Prior censorship in the American Convention on Human Rights' *Ko'aga Rone'eta* Series VIII (accessible from www.derechos.org/koaga/vii/dulitzkye.html).
Gearon, L, *Freedom of Expression and Human Rights: Historical, Literary and Political Contexts* (Brighton: Sussex Academic Press, 2006).
Jones, TD, *Human Rights: Group Defamation, Freedom of Expression and the Law of Nations* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1997).
Mahoney, K, 'Hate vilification legislation and freedom of expression: Where is the balance?' (1994) 1 *Australian Journal of Human Rights* (accessible from www.auslii.edu.au/au/other/ahric/ajhr/ajhrindex.html/1994/21.html).
McGoldrick, D, *The Human Rights Committee: Its Role in the Development of the International Covenant on Civil and Political Rights* (Oxford: Clarendon Press, 1991).
*McGonagle, T, and Donders, Y (eds), *The United Nations and Freedom of Expression and Information: Critical Perspectives* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015).
Turk, D, and Joinet, L, 'The right to freedom of opinion and expression', UN Doc

E/CN.4/Sub.2/1990/11.

United Nations Human Rights Committee General Comment Nos 10, 11 and 34 reproduced in UN Doc HRI/Gen/1/Rev.9 (Vol. I).

Welch, CE, 'The African Charter and freedom of expression in Africa' (1998) 4 Buffalo Human Rights Law Review, pp 103-22.

Websites

.....
www2.ohchr.org/English/issues/opinion/index.htm – United Nations' Special Rapporteur of the Commission on Human Rights on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression.

www.cidh.org/relatoria/index.asp?IID=1 – OAS Office of the Special Rapporteur for Freedom of Expression.

www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/ – Council of Europe Media division.

www.osce.org/fom/ – OSCE Representative on Freedom of Media.

www.article19.org – Article 19 NGO on Freedom of Expression.

(၁၉) အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်

လူတိုင်းတွင် အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာအလုပ်ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်၊ တရားမျှတပြီးကောင်းမွန်သော အလုပ်ခွင် အခြေအနေ ရရှိခွင့်နှင့် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်မှုမှ အကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

လူတိုင်းသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းမရှိဘဲ တူညီသောအလုပ်အတွက် တူညီသောလုပ်ခ ခံစားခွင့် ရှိသည်။

အလုပ်လုပ်ကိုင်သော လူတိုင်းသည် မိမိနှင့် မိမိ၏ မိသားစုအတွက် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ကိုက်ညီစွာ နေထိုင်နိုင်ရန် တရားမျှတပြီး ကောင်းမွန်သော လစာခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ လိုအပ်ပါက အခြားသော လူမှုဖူလုံရေး အထောက်အပံ့ ရယူခွင့် ရှိသင့်သည်။

UDHR အပိုဒ် ၂၃(၁-၃)၊ ICESCR အပိုဒ် ၆-၇ တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။ ACHR အပိုဒ် ၆-၇၊ ACHPR အပိုဒ် ၁၅၊ CIS အပိုဒ် ၁၄၊ AL အပိုဒ် ၃၄၊ ဥရောပ လူမှုရေး ပဋိညာဉ် စာတမ်း (ESC)

ယခုအခန်းတွင် ဆွေးနွေးထားသော အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ နားလည်ရန် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ် (ILO) ၏ လုပ်ငန်းများကို သိရှိရန် လိုအပ်ပေမည်။ ယခုစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် အခြားသော အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများဆိုင်ရာ ဥပဒေများသည် ကုလသမဂ္ဂမှ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး စတင် လှုပ်ရှားခဲ့သော အခြား အထွေထွေ နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ သတ်မှတ်ချိန်ထက် ပို၍ စောခဲ့သည်။ ဥရောပတိုက်တွင် ဥရောပ လူမှုရေးပဋိညာဉ်နှင့် နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်များ၊ ဥရောပလူမှုရေး ပဋိညာဉ်စာတမ်း ပြန်လည်ပြင်ဆင်ချက် (နှစ်ခုလုံး ဥရောပ ကောင်စီနှင့် ဆိုင်သည်) နှင့် ဥရောပ အသိုက်အဝန်း၏ လုပ်ဆောင်ချက်များမှာ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ပိုမို ပြည့်စုံစေခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ဥရောပပဋိညာဉ်၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ အသေးစိတ်ကျပြီး အတန် အသင့် ကြွယ်ဝသောဒေသတွင် အသုံးပြုနိုင်သော စံနှုန်းများ ဖြစ်သည်။

၁၉.၁ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်

အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့် တစ်ခုတည်းတွင် အမျိုးမျိုးသော ဆက်စပ် အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရား များ ပါဝင်သည်။ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်သည် တစ်ခုတည်းသော လူ့အခွင့်အရေးမဟုတ်။ "အလုပ်ရှိ ပိုင်ခွင့် သည် ရှုပ်ထွေးသော စံသတ်မှတ်ချက် အစုအဝေး ဖြစ်သည်။ ထုံးထမ်းစဉ်လာ လွတ်လပ် ခွင့်များ နှင့် ခေတ်ပေါ်အခွင့်အရေးများ၏ ချဉ်းကပ်ပုံများ၊ တာဝန် ဝတ္တရားကို အခြေခံသည့် အမြင် များ အားလုံးတူညီစွာ ပါဝင်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြစ်သည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုက်နာအောင် လုပ် ဆောင်နိုင်မည့် ဥပဒေဆိုင်ရာတာဝန်များနှင့် နိုင်ငံရေးအရ အာမခံခြင်းများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား သည်။" (Drzewicki, K, p 173)

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း ရေးဆွဲစဉ်က အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပွားစေခဲ့သည်။ “အလုပ်” ဆိုသည်မှာ ငွေကြေး ချီးမြှင့်မှုတစ်ခုအတွက် အခြား သူတစ်ဦး၏ ညွှန်ကြားမှုအောက်တွင်၊ အခြားသူ တစ်ဦးအတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်တိုင်အတွက် အလုပ်လုပ်ခြင်းအတွက်မူ သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးမျိုး မရှိ ပေ။ သို့ရာတွင် ၎င်းသည်လည်း အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့် အောက်တွင် အကျုံးဝင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ မလုပ် မနေရ အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်နှင့် ဆက်စပ်သည်ဟုပင် ဆိုနိုင်သည်။ ဥပမာ တိုက်တွင် စစ်ပွဲဖြစ်ပွားနေစဉ် ကာလတွင်း စီးပွားရေးကပ်ဘေးများ ကြုံတွေ့ရခဲ့ရခြင်း ကြောင့် အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်သည် စီးပွားရေး အကြောင်းပြချက်များအတွက်သာမက၊ ပြည်တွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး နှင့် ဒီမိုကရေစီအတွက်ပါ အရေးကြီးလာသည်။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းရေးဆွဲသူ များသည် ဂျာမနီတွင် အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း မြင့်မားခြင်းက နာဇီဝါဒ ထွက်ပေါ်လာ ရေးနှင့် အခြား ပြည်တွင်း မငြိမ်မသက်မှုများတွင် အခန်းကဏ္ဍ တစ်ခု အဖြစ် ပါဝင်ကြောင်း သတိ ထားမိခဲ့သည်။ ယနေ့ခေတ်အထိ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း မြင့်မားခြင်းနှင့်/သို့မဟုတ် ဆိုးဝါးသော အလုပ်အကိုင် အခြေ အနေများသည် မတည်မငြိမ်မှုကို လှုံ့ဆော်ပေးသည်။ အစိုးရအတွက် အလုပ်အကိုင် အခြေ အနေများ တိုးတက် လာစေရေးနှင့် အလုပ်လက်မဲ့နှုန်းကို လျော့ချရေးသည် အရေးပါသော ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး ခေါင်းစဉ်များ ဖြစ်နေဆဲပင် ဖြစ်သည်။

၁၉.၁.၁ မဖြစ်မနေ ရရမည့် အခွင့်အရေးလား

အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်သည် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်စီကို လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် သင့်တင့်သောလူနေမှု အဆင့် အတန်း ရရှိရေးအတွက် လိုအပ်သောငွေကြေးရရှိစေရန် လုပ်ဆောင်ပေးသည်။ သို့ရာတွင်သိထား ရမည့်အချက်မှာ အလုပ်အကိုင်သည် မဖြစ်မနေ အာမခံချက်ပေးနိုင်သည့်အရာ မဟုတ်ပေ။ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်သည် စည်းကြပ်၍ မရသော အခွင့်အရေး ဖြစ်ပြီး ထိုသို့ ပြုလုပ်ပါက မဖြစ်မနေ အတင်းအဓမ္မ အလုပ်ခိုင်းစေခြင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဖောက်ဖျက်ရာကြမည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ တကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေက “လူတိုင်းသည် သူလွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ထားသော (သို့) လက်ခံထားသော အလုပ်မှ အသက်ရှင်နေထိုင်မှု အတွက် အခွင့်အရေးများ ရခွင့်ရှိသည်” ဟုသာ ဆိုထားသည် (အပိုဒ် ၆(၁) ICESCR)။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံ တကာ သဘောတူစာချုပ်၏ ဆွေးနွေးချက် တရားဝင် မှတ်တမ်းများအရ ဤအခွင့်အရေး၏ စကားလုံး အသုံးအနှုန်းကို သတ်မှတ်ရာတွင် တင်းမာမှုများ ရှိခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။

လူတစ်ဦးသည် သင့်တော်သော လူမှုနေအဆင့်အတန်း ရပိုင်ခွင့် ရှိသည် ဟူသော အချက်နှင့် အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်တို့ ဆက်စပ်နေရာ နိုင်ငံတော်မှ အလုပ်အကိုင်မဲ့များကို သင့်လျော်သော အလုပ် အကိုင်များ လက်ခံစေရန် အားပေးခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း မရှိပေ။ အချို့ နိုင်ငံ များသည် အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်ကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း ထိုအခွင့်အရေးများကို စည်းကြပ် ရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်ကို အာမခံခြင်းနှင့် အလုပ်အကိုင်ကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်နိုင် ခွင့်တို့ကြား ချိန်ညှိပေးရန် လိုအပ်ပေရာ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်ကို မဖြစ်မနေ အတင်းအဓမ္မ အလုပ်လုပ် ခိုင်းခြင်း ဘောင်အတွင်းသို့ မကျရောက်သွားစေရန် သတိပြုရမည် ဖြစ်သည် (အခန်း ၁၅ တွင်

ရှုပါ။ သို့သော်ငြားလည်း နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့ အုပ်ချုပ်သည့် နယ်ပယ်အတွင်း ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်း အလုပ်အကိုင်ရှိစေရန် ရည်မှန်းချက်ထားနိုင်သည်။ ဥပမာ ICCPR အပိုဒ် ၆(၂) အရ လူတစ်ဦးချင်း စီ၏ အခြေခံ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး လွတ်လပ်ခွင့်များကို စောင့်ရှောက်နိုင်သည့် အခြေအနေ အောက်တွင် ပြည့်ဝပြီး စွမ်းရည်ပြည့်မီသော အလုပ်အကိုင်များ ဖန်တီးပေးနိုင်ရန် နိုင်ငံများသည် စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပုံမှန်တိုးတက်မှုများ ရရှိစေရန် ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်သည်။ ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်များတွင်လည်း အလားတူ ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါရှိသည်။ အမေရိကတိုက် တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် “အလုပ်ရုံပိုင်ခွင့်ကို အပြည့်အဝ ထိရောက်စေရန် အထူးသဖြင့် အလုပ်အကိုင် အပြည့်အဝ ပေးနိုင်ရန်” အစီအမံများ ပြုလုပ်ရမည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၆(၂)၊ ACHR ဖြည့်စွက် သဘောတူစာချုပ်)။ ဥရောပတွင် ဥရောပ လူမှုရေး ပဋိညာဉ် (၁၉၆၁ နှင့် ၁၉၉၆) အပိုဒ် ၁(၁) အရ “အလုပ်အကိုင်ရှိမှုနှုန်းကို မြင့်မားပြီး တည်ငြိမ်သော အဆင့်သို့ ရောက်ရှိ စေရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန်မှာ နိုင်ငံများအတွက် အဓိက ရည်ရွယ်ချက်နှင့် တာဝန် တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ အလုပ်အကိုင် အပြည့်အဝ ရရှိရေးမှာ မျှော်မှန်းချက် ဖြစ်သည်။” ဥပမာ ၂၁ ရာစု စီးပွားရေးကပ်ဆိုက်ခဲ့သော အီတလီ၊ စပိန်၊ ဆိုက်ပရပ်စ်နှင့် ဂရိနိုင်ငံတို့တွင် အထူးသဖြင့် လူငယ် များအကြား အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း မြင့်မားလာသည်ကို တွေ့ရသည်။

၁၉.၁.၂ နိုင်ငံများ၏ တာဝန်

အလုပ်အကိုင်ရှိမှုနှုန်း မြင့်မားစေရန်နှင့် ထိုနှုန်းကို ထိန်းသိမ်းထားရန်အတွက် သိသာသော စီးပွား ရေးအရ လုပ်ဆောင်ရမည့် အရာများရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အလုပ်ရုံပိုင်ခွင့်သည် အချိန်တိုအတွင်း အောင်မြင်နိုင်သည့် ရည်မှန်းချက်တစ်ခုတော့ မဟုတ်ပေ။ အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်း ရရှိမှုသည် အချက်အလက်များစွာနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ အချို့မှာနိုင်ငံ၏လုပ်နိုင်စွမ်းပြင်ပမှဖြစ် သည်။ သင့်တင့် သော အလုပ်သမားများ ပေါ်ထွက်လာရေးအတွက် သင်တန်းများနှင့် သက်မွေးမှု သင်တန်း ကျောင်းများ လိုအပ်သည်။ ဥရောပ လူမှုရေး ပဋိညာဉ်က နိုင်ငံများကို “သင့်တော်သော သက်မွေး မှုဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားပြသခြင်း၊ သင်တန်းပေးခြင်းနှင့် ထူထောင်ပေးခြင်းများ”ကို လိုအပ်သလို ပေး အပ်၊ မြှင့်တင်ပေးရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (အပိုဒ် ၁(၄)၊ ၁၉၆၁ နှင့် ၁၉၉၆ စာချုပ် နှစ်ခုလုံး တွင်ပါသည်။)။ ထို့ကြောင့် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုအပ်ချက်များကို လိုက်၍ ဝန်ထမ်းများကို ပြန်လည်လေ့ကျင့်ပေးရေးတွင် အကူ အညီပေးရန် လိုအပ်သည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတော်သည် ယခင် ကာယသုံး စက်မှုလက်မှု လုပ်ငန်းများ တွင် လုပ်ကိုင်သော ဝန်ထမ်းများအတွက် နည်းပညာသုံး စက်မှုလက်မှု လုပ်ငန်းများတွင် လိုအပ် သည့် ကျွမ်းကျင်မှုများ သင်ယူနိုင်ရန် သက်မွေးမှု အစီအစဉ်များ ထောက်ပံ့ပေးရသည်။

အလုပ်အကိုင်နှင့် ကြီးပွားတိုးတက်ရေးအတွက် အထောက်အကူပြုသော ဝန်းကျင်တစ်ခု ဖြစ်ပေါ် လာစေရန် စီးပွားရေး တည်ငြိမ်မှုက အဓိကကျသည်။ ထိုအချက်နှင့် စပ်လျဉ်းသော ပြဋ္ဌာန်းချက် များတွင် နိုင်ငံများကို ကွန်မြူနစ် နိုင်ငံများတွင် လုပ်ခဲ့သလို ပြည်သူ့ရေးရာ ကဏ္ဍကို ချဲ့ထွင်ကာ အလုပ်အကိုင်များဖန်တီးပေးခြင်းထက် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ တိုးတက်မှုကို မြှင့်တင်ကာ ပို၍ အလား

အလာကောင်းသော အလုပ်အကိုင်ဈေးကွက် ဖန်တီးပေးရန် အားပေးထားသည်။ ထိုရည်မှန်းချက်များ ပြည့်မီစေရန် နိုင်ငံများမှ အလုပ်လက်မဲ့ လျော့ချရေးကို ရည်ရွယ်၍ အလုပ်အကိုင် မူဝါဒများကို ရေးဆွဲနိုင်သည်။ မြို့ပြဒေသ ပြန်လည် အသက်ဝင်စေရေးနှင့် ကျေးလက်ဒေသအတွက် ငွေကြေးအထောက်အပံ့များသည် ထိုအချက်ကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။ ဥပမာ ဥရောပ အသိုက်အဝန်းတွင် ဥရောပ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး ရန်ပုံငွေမှ ပိုက်ဆံနှင့် ကျေးလက်နှင့် အစွန်အဖျား ဒေသများတွင် အလုပ်အကိုင်များ တိုးတက်လာစေရန် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းသည် အဓိက ဦးစားပေး ဖြစ်သည်။

၁၉.၁.၃ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်၏ အစိတ်အပိုင်းများ

မက်သရူး ခရာဗင် (Matthew Craven) က အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်ကို အပိုင်း သုံးပိုင်း ခွဲခြားပြခဲ့သည်။ အလုပ်အကိုင် ရရှိနိုင်မှု၊ အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေခြင်းမှ ကင်းဝေးမှုနှင့် အာမခံချက် ပေးနိုင်သော အလုပ်အကိုင် ဟူ၍ ဖြစ်သည် (p 205)။ အလုပ်အကိုင် အပြည့်အဝ ရရှိရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍မူ ခရာဗင်က နိုင်ငံတိုင်းတွင် အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း ရှိမည် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ သူက အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်မှုကို အလုပ်တစ်ခုမှ တစ်ခု ပြောင်းသည့် စပ်ကြား ရှိသည့် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်မှု၊ စီးပွားရေးကျသောကြောင့် ဖြစ်သည့် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်မှုနှင့် စနစ်ပြောင်းလဲမှုကြောင့် ဖြစ်သည့် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်မှုဟူ၍ သုံးမျိုး ခွဲခြားထားသည်။ အလုပ်တစ်ခုမှ တစ်ခု ပြောင်းသည့် စပ်ကြားရှိသည့် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်မှုသည် အလုပ်သမားများ ပြောင်းရွှေ့ကြရာတွင် မဖြစ်မနေ ကြုံတွေ့ရသော ရလဒ် ဖြစ်သည်။ အခြားအလုပ်လက်မဲ့ ပုံစံနှစ်မျိုးမှာ ပို၍စိုးရိမ်ဖွယ် ရာဖြစ်သည်။ အလုပ်သမား လိုအပ်ချက်လျော့ကျလာသည့်အခါ စီးပွားရေး ကျသောကြောင့် ဖြစ်သည့် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်မှုဖြစ်လာပြီး သင်တန်းများနှင့် အလုပ်သမားများထံမှ လိုအပ်ချက်များ မကိုက်ညီသည့်အခါ စနစ်ပြောင်းလဲမှုကြောင့် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်မှုများ တိုးပွားလာသည် (Craven, M, p 206)။ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်းကို လိမ်လည် လျော့ချထားသော စာရင်း ဇယားများ မပြုလုပ်သင့်ပေ။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်မှ ပို၍ ကောင်းမွန်သော စာရင်းဇယားများ ပြုလိုသော ကြောင့် အလုပ်အကိုင်များ ဖန်တီးခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ မည်သည့် အခြေအနေတွင် မဆို နိုင်ငံတော် ၏ စနစ်များသည် မကြာခဏ ပြောင်းလဲတတ်သောကြောင့် အလုပ်လက်မဲ့နှုန်းများကို စာရင်းသွင်း ရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင် လူဦးရေ အများစုသည် တစ်ပိုင်တစ်နိုင် လုပ်ငန်း များနှင့် စွန့်ဦးတီထွင်လုပ်ငန်းများကဲ့သို့သော ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်နေကြသည်။ ထိုအလုပ်များကို သတ်မှတ်ဖို့ခက်ခဲပြီး တိကျသော အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ စာရင်းအချက်အလက်များ ရရှိရန် လည်း ခက်ခဲသည်။

သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များက နိုင်ငံများကို အလုပ်လုပ်လိုသူများ အလုပ်အကိုင် ရရှိရေး အတွက် သင့်တော်သော နည်းဗျူဟာများနှင့် မူဝါဒများ အကောင်အထည်ဖော်ရန် တိုက်တွန်းထား သည်။ ထိုမူဝါဒများနှင့် ၎င်းတို့၏ အောင်မြင်မှု၊ ကျဆုံးမှုများကို စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့် အရေးများဆိုင်ရာကော်မတီမှ နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရာတွင် စောင့်ကြည့် သည်။

အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်တွင် အလုပ်အကိုင် ရှာဖွေပေးရေး ဝန်ဆောင်မှု အပါအဝင် အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိရေးလည်း ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်မှ ထိုအကြံပြုချက်ကို ၎င်း၏ ၁၉၁၉ ဒုတိယ သဘောတူ စာချုပ်တွင် စတင် တင်ပြခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ် အလုပ်အကိုင် ဝန်ဆောင်မှုများအဖွဲ့ဆိုင်ရာ စာချုပ်အမှတ် ၈၈ တွင် ထိုအချက်ကို အကျယ်ချဲ့ ဖော်ပြထားသည်။ အခကြေးငွေယူပြီး အလုပ်အကိုင် ရှာဖွေပေးသည့် ပုဂ္ဂလိက အေဂျင်စီများ အသုံးပြုခြင်းကို နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းကြားတွင် အမြင်နှစ်မျိုး ကွဲနေသည်။ ဥရောပလူမှုရေး ပဋိညာဉ် (၁၉၆၁ နှင့် ၁၉၉၆ နှစ်ခုလုံး) အပိုဒ် ၁(၃)တွင် အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်ကို ထိရောက်စွာ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် အလုပ်သမား အားလုံးအတွက် အခမဲ့ အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှု ထူထောင်ပေးရန်နှင့် ထားရှိရန် တင်ပြထားသည်။

အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်သောပြဋ္ဌာန်းချက်မှန်သမျှတွင် ပြဿနာများရှိပေရာ လုပ်ငန်းခွင် အကာအကွယ်ပေးရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့် အလုပ်အကိုင်အကာအကွယ်ပေးရေး အခွင့်အရေး တို့မှာ ပို၍ပင် ပြဿနာရှိပေသည်။ လုပ်ငန်းခွင် အကာအကွယ်ပေးရေး အကြောင်းကို လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေး အပိုင်းတွင် ဖော်ပြသွားပါမည် (၁၉.၂.၁ တွင် ရှုပါ)။ အလုပ်အကိုင်အကာအကွယ်ပေးရေးတွင် အလုပ်အကိုင် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရေးနှင့် အလုပ်သမားမှ အလုပ် ထွက်လိုသည့်အခါ ထွက်နိုင်ရန် အာမခံချက်ပေးရေးတို့ ပါဝင်သည်။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် အလုပ်အကိုင်မဲ့ဖြစ်ခြင်းမှ ကင်းဝေးရေးကို လှုံ့ဆော်သည့်အတွက် ထူးခြား သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထိုအချက်ကို အခြေခံ၍ နောက်ပိုင်း စာချုပ်များနှင့် လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် အလုပ်ဖြုတ်ခြင်းကို ပြန်လည်သုံးသပ်သည့် ဥပဒေ ဖြေရှင်းချက်များ ထားရှိခြင်း၊ အလုပ်မဖြုတ်မီ ကြိုတင် ဆွေးနွေးခြင်း၊ အလုပ်သမားဟောင်းများကို ကူညီရန် လူမှုဖူလုံရေး စနစ်များထူထောင်ခြင်း အစရှိသဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုလုပ်ဆောင်ကြသည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက် အများစုမှာ အလုပ်သမားများကို ရုတ်တရက် အလုပ်မှ ရပ်နားခံရခြင်း နောက်ပိုင်းတွင် အကာအကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ အလုပ်အသစ်ဝင်သည့် အလုပ်သမားများနှင့် အလုပ်သမား ဈေးကွက်ကို တဖန်ပြန်လည် ဝင်ရောက်လိုသူများအတွက် အကျိုးမဝင်ဟု ထောက်ပြကြသည်။ သို့ရာတွင် အလုပ်အကိုင်ရရှိရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အလုပ်သမား ဈေးကွက်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်နိုင်ရန် သင့်တော်သော သင်တန်းများပေးရေး ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ ထိုသို့ သော အလုပ်သမားများအတွက် အကျိုးဝင်ပေသည်။ ဥပမာ ဥရောပတိုက်တွင် ဥရောပ အသိုက် အဝန်းသည် အချိန်ပိုင်းနှင့် ပုံမှန် အလုပ်ချိန်နှင့် မလုပ်သော အလုပ်သမားများကို ကာကွယ်ပေးရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ချမှတ်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အလုပ်ချိန် သတ်မှတ်ချက် တင်းကြပ်မှုများ ကို လျော့ချနိုင်ပြီး အလုပ်သမား ဈေးကွက်သို့ အလုပ်လုပ်လိုသူများကို ပိုမို ဆွဲဆောင်နိုင်လာသည်။ အချိန်ပြည့် အလုပ်မလုပ်လိုသူများနှင့် မလုပ်နိုင်သူများကိုလည်း အလုပ်သမား ဈေးကွက် အတွင်းသို့ ပြန်လည် ဝင်ရောက်လာစေသည်။

၁၉.၁.၄ တစ်ဖက်သတ် အလုပ်ဖြုတ်ခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်

အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်တွင် တစ်ဖက်သတ် အလုပ်ဖြုတ်ခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်လည်း ပါဝင်သည်။ ထိုအချက် မပါဝင်ပါက အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်၏ အဓိကကျသော အကျိုးကျေးဇူးကို ဖယ်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်နေလိမ့်မည်။ သို့ဖြစ်၍ အလုပ်အကိုင်တွင် သက်တမ်းအရ လုံခြုံမှုကို အခွင့်အရေးအဖြစ် ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတိုင်း နီးပါးတွင် အလုပ်ဖြုတ်ခြင်း (သို့) အလုပ်သမားများ လျော့ချပစ်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေများကို ရှောင်လွှဲ၍မရပေ။ ထိုအရာများကို တားမြစ်ထားခြင်း မဟုတ်ပေ။ အဓိကတာဝန်မှာ နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေသည် လူတစ်ဦးကို စိတ်ရှိသလို အလုပ်ခန့်ခြင်း၊ ဖြုတ်ပစ်ခြင်းကို အားမပေးသင့်ပေ။ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး လူတစ်ဦးတစ်ယောက်စီကို ကာကွယ်ပေးရန် ပြည်တွင်း ဥပဒေဆိုင်ရာ အတားအဆီး တစ်ခု ရှိသင့်သည်။ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်ကို တစ်ဖက်သတ် ရုတ်သိမ်းခံလိုက်ရသော လူများကို ပြန်လည်ပေးဆပ်ရန် လျော်ကြေးပေးခြင်း (သို့) အခြား အကူအညီများ ပေးခြင်းကဲ့သို့သော နည်းလမ်းများ အသုံးပြုရန် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကော်မတီက တိုက်တွန်းထားသည်။ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့၏ အလုပ်ရှင်ဘက်မှ စ၍ အလုပ်တာဝန် ရပ်ဆိုင်းခြင်း ဆိုင်ရာ ၁၉၈၂ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်အမှတ် ၁၅၈ တွင် အလုပ်ထုတ်ပစ်ရန် ခိုင်လုံသော အကြောင်းပြချက်များနှင့် ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို အသနားခံရန်လုပ်ငန်းစဉ်များအပါအဝင် အလုပ်သမားများအတွက်ကျယ်ကျယ် ပြန်ပြန် အကာအကွယ်များ ပေးထားသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

အလုပ်ရှင်ဘက်မှ စ၍ အလုပ်တာဝန် ရပ်ဆိုင်းခြင်း ဆိုင်ရာ ILO သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၅၈

“စုပေါင်း သဘောတူညီမှုများ၊ ခုံသမာဓိဖြင့် စီရင် ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ တရားရုံးမှ စီရင်ခြင်း (သို့) မိမိနိုင်ငံ၏ အလေ့အထများနှင့် ကိုက်ညီသော အလားတူ လုပ်ရပ်များဖြင့် ထိရောက်စွာ မဖြေရှင်း နိုင်ပါက”(နိုင်ငံပေါင်း ၃၄ နိုင်ငံမှ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော) သဘောတူစာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားရမည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၁)။ အစမ်းခန့် ဝန်ထမ်းများ၊ ကာလအပိုင်းအခြားသတ်မှတ်ကာ ချုပ်ဆိုသော စာချုပ်များကိုမူ ခြွင်းချက်အဖြစ် ထားနိုင်သည် (အပိုဒ် ၂)။ ယေဘုယျအားဖြင့် အလုပ်တာဝန် ရပ်ဆိုင်းခြင်းအတွက် သင့်လျော်သော အကြောင်းပြချက် ပေးရမည်။ ထိုအကြောင်းပြချက်သည် ယာယီနာမကျန်းဖြစ်ခြင်း၊ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရခြင်းနှင့် အောက်ပါ အကြောင်းပြချက်များ မဖြစ်စေရ။

အပိုဒ် ၅ (က - င)

- (က) သမဂ္ဂတွင် အဖွဲ့ဝင်ခြင်း (သို့) သမဂ္ဂ လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ခြင်း
- (ခ) အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ် အဖြစ် ရွေးချယ်ခံခြင်း၊ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း
- (ဂ) အလုပ်ရှင်မှ ဥပဒေ (သို့) စည်းမျဉ်းများ ချိုးဖောက်ခြင်းကို တိုင်ကြားခြင်း (သို့) သက်ဆိုင်ရာမှ အလုပ်ရှင်ကို စစ်ဆေးသော အခါ သက်သေအဖြစ် ကြားနာမှုများတွင် ပါဝင်ခြင်း
- (ဃ) လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ အိမ်ထောင်ရေး အခြေအနေ၊ မိသားစု တာဝန်များ၊ ကိုယ်ဝန်

ဆောင်ခြင်း၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံရေး အမြင်၊ နိုင်ငံသား အစွဲမြစ် (သို့) လူမှုရေး အစွဲမြစ်
(c) ကိုယ်ဝန်ဆောင် ခွင့်ယူစဉ် ကာလအတွင်း အလုပ်မှ ပျက်ကွက်မှု

ထိုခြွင်းချက်များသည် နိုင်ငံအမြောက်အမြားတွင် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။

၁၉.၁.၅ တန်းတူညီမျှ

အလုပ်ရုံပိုင်ခွင့်နှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသော အချက်တစ်ခုမှာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အလုပ်ရုံပိုင်ခွင့်ကို အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ရေးတွင် အလုပ်အကိုင်များ တန်းတူ ရရှိနိုင်မှု ရာထူး တိုး အခွင့်အရေးတန်းတူရရှိမှုနှင့် အလုပ်အကိုင်နှင့် ပတ်သက်သော စည်းမျဉ်း စည်းကမ်း၊ အခြေ အနေများ တန်းတူဖြစ်မှုတို့ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံများတွင် အလုပ်အကိုင်ရရှိရေးသည် စွမ်းဆောင်ရည် အပေါ်တွင်သာမူတည်သည်မဟုတ်ပေ။ အမျိုးသမီးများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရသည်။ ဥပမာ အချို့ အစ္စလာမ် နိုင်ငံများတွင် အမျိုးသမီးများကို အချို့သော လုပ်ငန်းများသာ လုပ်ကိုင်ခွင့် မပေးခြင်း (သို့) အလုပ်လုပ်ရန် ၎င်းတို့၏ အိမ်ထောင်ဘက် (သို့) အုပ်ထိန်းသူထံမှ ခွင့်ပြုချက်လိုခြင်း တို့ရှိ သည်။ အမျိုးသမီးများအတွက် မသင့်တော်သော အလုပ်အကိုင်များနှင့် ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်မှုမှ ကာကွယ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်၏ မူလ ရည်မှန်းချက်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အစောပိုင်းတွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့် အတိုင်း ILO ၏ ချဉ်းကပ်ပုံသည် ယနေ့ခေတ်တွင် မလိုလားဖွယ်ရာ အလွန်အကျွံ ကာကွယ်ပေးရာကျသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် အမျိုးသမီးများသည် ယခင်က အမျိုးသားများအတွက်သာဟု သတ်မှတ်ထား သော လုပ်ငန်းများတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခွင့် ရလာပြီဖြစ်သည်။ အထင်ရှားဆုံး ဥပမာမှာ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများသည် ယနေ့အခါတွင် အမျိုးသမီးများကို စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အလုပ်အကိုင်များ လုပ်ကိုင်ခွင့် အပြည့်အဝပေးလာပြီ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးသမီးများ ရှေ့တန်းတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်း၊ ရေတပ်တွင် တာဝန် ထမ်းဆောင်ခြင်း၊ ရေငုပ်သင်္ဘောများတွင် အလုပ်လုပ်ခြင်း စသည်တို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံများစွာတွင် ကန့်သတ် ချက်များ ရှိနေသေးသည်။ စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသည်မှာ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ အရောက်ဆုံး နိုင်ငံများသည် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများဟုခေါ်သော နိုင်ငံများ မဟုတ်ကြပေ။ တကယ်တမ်း ပြောရလျှင် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံအများ အပြားတွင် ပြည်သူများအတွက် နိုင်ငံတော်က ဆုံးဖြတ်ပေးသည့် စနစ် (paternalistic approach) ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခများ ရှိနေသော ဖွံ့ဖြိုးဆဲ ဒေသများတွင်မူ အမျိုးသမီးများမှာ စစ်ပွဲတွင် ပါဝင်ရန် ရွေးချယ်စရာမရှိ၊ လက်ခံရသည်။ အမျိုး သမီးများ၏ အလုပ်အကိုင်နှင့် ပတ်သက်သော ကန့်သတ်ချက်များမှာ ပြောင်းလဲနေသော သဘော တရား ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများသည် အလုပ်ရရှိရေးတွင် သွယ်ဝိုက်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ တွေ့ကြုံ ရသည်။ ထိုပြဿနာကို ဥရောပ အသိုက်အဝန်းက အသေးစိတ် ဖြေရှင်းထားသည်။

စနစ်များ အားလုံးနီးပါးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ခွင့်ပြုနိုင်သော ခြွင်းချက်အချို့အား အသိအမှတ်ပြု ထားသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံရေး ယုံကြည်ချက်များနှင့် နိုင်ငံသား အချက်အလက်များသည် ပြည်သူ့ ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများအတွက် စိစစ် ရွေးချယ်ရာတွင် အရေးပါသော အချက် ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ထိုကန့်သတ်ချက်များကို အသင့်အတင့်သာ သုံးသင့်သည်။ ပြည်တွင်းရေးနှင့် လူထု

လုံခြုံရေးအတွက် လိုအပ်သော ရာထူးများအတွက်သာ သုံးသင့်သည် (ဥပမာ ဥရောပ တရားရုံး၏ ဆော့ဂီနှင့် ဒတ်ရှီ ဘွန်ဒက်စ်ပိုစ် (*Sotgiu v Deutsche Bundespost*) အမှု၊ ကော်မရှင်နှင့် ဘယ်လ်ဂျီယံ နိုင်ငံ (*Commission v Belgium*) အမှု တို့ကို ရှုပါ။) အခြား သက်ဆိုင်သည့် အချက်တစ်ချက်မှာ သီးသန့် ပုံစံ ကျင့်သုံးသည့် အလုပ်သမား သမဂ္ဂ အစီအမံများ ဖြစ်သည်။ အလုပ်တစ်ခု ရရှိရန် သတ်မှတ်ထားသော သမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်ရမည် ဟူသည့် ပုံစံမျိုး ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများစွာတွင် ထိုသို့သော သီးသန့် သဘောတူညီချက်များ ချမှတ်ခြင်းကို ခွင့်မပြုပေ။ (ဥပမာ ဆီဂျာဂျင်ဆင် နှင့် အိုက်စ်လန် နိုင်ငံ (*Sigurjonsson v Iceland*) အမှုတွင် ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးက သီးသန့် သဘောတူညီချက် ပုံစံကို ရှုတ်ချခဲ့သည်။) ထိုသို့သော အစီအမံများ ပါဝင်သော အမှုများတွင် ချိုးဖောက်မှုများကို အလုပ်ရိုပိုင်ခွင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များထက် လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ အလုပ်သမား သမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်ပိုင်ခွင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အောက်တွင် စဉ်းစားသည်။ ထိုအခြေအနေသည် သက်မွေးမှု လုပ်ငန်း အဖွဲ့ တစ်ခုခု (ဥပမာ ဥပဒေ အသင်း၊ ဆေးပညာ ကောင်စီ (သို့) သင်ကြားရေး အဖွဲ့)တွင် မဖြစ်မနေ အသင်းဝင်ခိုင်းခြင်း နှင့် ကွာခြားသည်။ အသင်းဝင်ရန် အားလုံးတွင် အခွင့်အရေး တန်းတူ ရှိသရွေ့ ထိုကိစ္စရပ်သည် တရားဝင်ဖြစ်သည်။ တစ်ခါတရံ ထိုအဖွဲ့များတွင် မဖြစ်မနေအဖွဲ့ဝင်ရခြင်းသည် အခြားအခွင့်အရေး များ ရရှိရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ဥပမာ ဆရာဝန်များ အားလုံးမှ ထိုအဖွဲ့အစည်းတွင် မှတ်ပုံတင် ထားရန် လိုအပ်ခြင်းသည် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါဝင်သည့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု အခွင့်အရေးများ (အပိုဒ် ၂၅)၊ ထိုအချက်ကို အကျယ်ဖြန့်ထားသော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၂ တို့ အတွက် အထောက်အကူ ပြုသည်။

နိုင်ငံတော်မှ အလုပ်အကိုင် ရရှိရေးကို ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခြင်းကြောင့် လူများ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ ရွှေ့ပြောင်း လုပ်သားများနှင့် နိုင်ငံခြားသား လုပ်သားများ၏ အခွင့်အရေးကို အထူး စာချုပ်များတွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။ အလားတူပင် ဒုက္ခသည်များနှင့် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံထားသူများ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားသည့် စာချုပ်များလည်း ရှိသည်။ ဥပမာ ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့ မိသားစုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးများကို အကာ အကွယ်ပေးရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်သည် ယင်းကဲ့သို့သော စာချုပ်မျိုး ဖြစ် သည်။ ဥရောပ ကောင်စီ၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ၏ ဥပဒေကြောင်းအရ ဖြစ်တည်မှု ဆိုင်ရာ ဥရောပ သဘောတူ စာချုပ် (European Convention on the Legal Status of Migrant Workers) ကို ရေးဆွဲခဲ့သည်။

အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ အလုပ်အကိုင် ရရှိရေးတွင် တန်းတူညီမျှ ကျင့်သုံးရန် ဖြစ်သည်။ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း ဆိုင်ရာ အခန်း (အခန်း ၁၂) တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း အခွင့်အရေး မညီမျှမှုကို လျော့ချရန် အားနည်းသူကို ဦးစားပေးသည့် လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် မှတ်သားရမည့် အချက်မှာ တန်းတူညီမျှ ရရှိသည်နှင့် ထိုအစီအမံများကို ရပ်တန့်ရမည် ဖြစ်သည်။

ဆက်သွယ် တိုင်ကြားသူများသည် အစိုးရပိုင် သြစတြေးလျန်း လေကြောင်းလိုင်း (ယခု ကွန်း တက်စ် လေကြောင်းလိုင်း၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်) တွင် လေယာဉ်မောင်း အဖြစ် လုပ်ကိုင်သူ များ ဖြစ်သည်။ ကုမ္ပဏီ၏ မဖြစ်မနေ ပင်စင်ယူရမည့် မူဝါဒအရ တိုင်ကြားသူများ၏ အလုပ်အကိုင် စာချုပ်များကို ၎င်းတို့၏ အသက် ၆၀ ပြည့် မွေးနေ့ မတိုင်မီတွင် ရပ်ဆိုင်းပစ်ခဲ့သည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အောက်တွင် တစ်ဦးချင်း သတင်းပို့တိုင်တန်းချက်များ မပြုလုပ်နိုင်သည့်အတွက် တိုင်ကြားချက်ကို ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံ ရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ပါ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ပြဋ္ဌာန်းချက် အောက်မှ တိုင်ကြားမှု ပြုခဲ့သည် (အပိုဒ် ၂၆)။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ မှတ်ချက်ပြု သည်မှာ

မဖြစ်မနေအနားယူရမည့် အသက်သတ်မှတ်သည့် စနစ်များတွင်၊ အထူးသဖြင့် ထိုအသက်အရွယ် တစ်ခု ရောက်ပြီးသည့် လူတစ်ဦးအတွက် အသက်ရှင် နေထိုင်ရန်အတွက် လူမှုဖူလုံရေး အစီအမံ များ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှိနေသည့်အခါ၊ တစ်သက်တာ အလုပ်လုပ်ခြင်းကို ကန့်သတ် ခြင်းဖြင့် အလုပ်သမားများကို ကာကွယ်သည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ပါဝင်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာ အလုပ် သမားများအဖွဲ့ချုပ်သည် အလုပ်အကိုင်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ကျယ်ကျယ် ပြန့် ပြန့် ဖော်ပြပေးထားပြီး မဖြစ်မနေ အနားယူရမည့် အသက်ကို တားဆီးခြင်းအား ILO ၏ မည်သည့် သဘောတူစာချုပ်တွင်မှ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပေ။

စာပိုဒ် ၈.၂

ထို့ပြင်

ခရီးသည်များ၊ လေယာဉ်ဝန်ထမ်းများနှင့် လေယာဉ် ခရီးသွားခြင်း၏ သက်ရောက်မှုရှိသော အခြား လူများ၏ လုံခြုံရေး အပြည့်အဝ ရရှိရေးသည် စာချုပ်အရ တရားဝင်သည့် ရည်မှန်းချက် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ အသက်အရွယ်အပေါ် မူတည်၍ အဓိပ္ပာယ်ရှိပြီး၊ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော ခွဲခြားမှု ပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကော်မတီမှ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာတွင် အသုံးများသော အလေ့အကျင့် ဖြစ်သည့် အသက် (၆၀) တွင် မဖြစ်မနေ အနားယူရသည့် အချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့သည်။ တိုင်ကြား သူများ အလုပ်မှ ရပ်နားခံရသည့် အချိန်တွင် အသက် (၆၀) ပြည့်ပြီး ဖြစ်သည်။

စာပိုဒ် ၈.၃

ထို့ကြောင့် အသက်အရွယ်ကို အခြေခံ၍ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း မရှိဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။

၁၉.၂ မျှတပြီး ကောင်းမွန်သော အလုပ်အကိုင် အခြေအနေနှင့် လုပ်ခလစာ ရရှိရေး

နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်သည် ယနေ့ခေတ် ဥပဒေများကို ဦးဆောင်ချမှတ်ခဲ့သည့် အဖွဲ့ ဖြစ်သည်။ လုပ်ခလစာနှင့် အလုပ်အကိုင် အခြေအနေ အတွက် အခြေခံ စံနှုန်းများကိုလည်း ချမှတ် ခဲ့သည်။ အနိမ့်ဆုံး လူနေမှု အဆင့်အတန်း မှီရောက်သည့် အလုပ်သမားများ၏ အခွင့်အရေး များအတွက် မဖြစ်မနေ ရှိရမည့် အချက်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအခွင့်အရေးပါ အစိတ် အပိုင်းများသည် လူနေမှုအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်ဆင်တူသည်။ ယခု အပိုင်းတွင် စဉ်းစားသွားမည့် အခွင့်အရေးများသည် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော် မှ ၎င်း၏အုပ်ချုပ်မှုနယ်ပယ်အတွင်းရှိ အလုပ်အကိုင်များ၏ အခြေအနေများနှင့် စည်းမျဉ်းများ အပေါ် တာဝန်ယူရန် သင့်၊ မသင့်ဟူသည့် အချက်ပေါ် အငြင်းပွားခြင်း ဖြစ်သည်။

၁၉.၂.၁ အလုပ်အကိုင် အခြေအနေ

မျှတပြီး ကောင်းမွန်သော အလုပ်အကိုင် အခြေအနေသည် အချက်များစွာ ပါဝင်နေသည့် သဘော တရား ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်များတွင် အများဆုံး အလုပ်လုပ်ရသည့် နာရီ၊ အားလပ်ရက်ယူနိုင်ခွင့် နှင့် ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေး ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။ ILO သည် ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးအတွက် အနိမ့်ဆုံး စံသတ်မှတ်ချက်များကို အလုပ်အကိုင် လုံခြုံရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၅၅ (၁၉၈၁)တွင် ဖော်ပြထားသည်။ အနိမ့်ဆုံး လုပ်ခလစာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကွဲပြားသည့်အချက်မှာ ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံစွာပြနိုင်သော စီးပွားရေး အကျိုး သက်ရောက်မှု မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် လုပ်ငန်းခွင်၌ လုံခြုံရေး လိုအပ်ချက်များကို လျစ်လျူရှုကာ လုပ်သား အင်အားကို အသုံးပြုကြသည်။ ထိုသို့သော လုပ်သား အင်အားကို မြှင့်တင်နိုင်သည့် မူဝါဒများသည် အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့် အခြားပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့် အရေးများအပေါ်တွင် သက်ရောက်မှုရှိသည်။ နည်းပညာနှင့် စက်မှုလက်မှု လုပ်ငန်းများ တိုးတက် ပြောင်းလဲလာမှုများကြောင့် အလုပ်အကိုင်များတွင် ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို စဉ်ဆက်မပြတ် ပြန်လည် သုံးသပ်နေရသည်။ ဥပမာ ကျောက်ဂွမ်းသည် တစ်ချိန်က အန္တရာယ် မရှိဟု သတ်မှတ်ထားသော်လည်း ကျောက်ဂွမ်းမှုန့်ကို ရှူရှိုက်မိ၍ဖြစ်ပွားသော အဆုတ်နာရောဂါ ကြောင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ကျောက်ဂွမ်းအသုံးပြုမှုကို ကန့်သတ်ထားသည်။ သတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းမှာ နောက်ထပ် ဥပမာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့ သော နှစ်များအတွင်း သတ္တုတူးဖော်ရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ ပိုမို တင်းကြပ်လာခဲ့ သည်။ ဤအချက်မှာ လုပ်သားများ၏ သက်တမ်း ပိုရှည်လာစေသော်လည်း အချို့ ဒေသများတွင် ထုတ်လုပ်ရေးကို ကျဆင်းစေခဲ့သည်။ ဥပမာ အစောပိုင်းနှစ်များတွင် ဩစတြေးလျနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ၌ သတ္တုတွင်းတူးဖော်ရေး တွင် လည်းကောင်း၊ အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ မြောက်ပိုင်းစကန် ဒီနေဗီးယား ဒေသများနှင့် ဆိုဗီယက်

ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတနိုင်ငံ၌ ရထားလမ်းခင်းသည့် လုပ်ငန်းများတွင်လည်းကောင်းထောင်နှင့်ချီသော လူများအသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ယနေ့ခေတ် ဘိုလစ်ဗီးယားနှင့်ဆီအဲရာလီယွန်နိုင်ငံများတွင် သတ္တု တွင်း အလုပ်သမားများသည် လုပ်ငန်းခွင်၌အန္တရာယ် များသော အခြေအနေများ ကြုံတွေ့နေရပြီး တရုတ်နိုင်ငံတွင်လည်း ပစ္စည်းများကို သိသိသာသာ အဆင့်မြှင့်တင်လိုက်သည့်တိုင် ပုံမှန် ထိခိုက် မှုများ ဖြစ်ပွားနေဆဲ ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

အထည်ချုပ် စက်ရုံများ

၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ ဒါကာရှိ ရာနာပလာဇာ အထည်ချုပ်စက်ရုံ ပြိုကျမှုကြောင့် ထောင်ပေါင်းများစွာသော အလုပ်သမားများ အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားတွင် ILO ၏ ပိုမိုကောင်းမွန်သော စက်ရုံများ အစီအစဉ်မှ အထည်ချုပ်စက်ရုံများမှ လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေများ ကို စောင့်ကြည့်အစီရင်ခံခဲ့ပြီး အလုပ်ရှင်များကို အခြေအနေများတိုးတက်လာစေရန်နှင့် ကုန်ထုတ် လုပ်မှု တိုးတက်လာစေရန် အကူအညီ ပေးခဲ့သည်။ နာမည်ကြီး ပုဂ္ဂိုလ်များမှ ကြော်ငြာပေးသည့် ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် ကိုက်ညီစွာထုတ်လုပ်ထားပါသည်ဟု ဆိုသော အဝတ်အထည် ကုမ္ပဏီများ၏ အပုပ်သတင်းများကိုလည်း ကြားခဲ့ရသည်။ အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များကို ထောက်ရှုလျှင် ကမ္ဘာ့ အဝတ် အထည် ဈေးကွက်တွင် အပြောင်းအလဲများကို တွေ့နိုင်သည်။ အဝတ်အထည်လုပ်ငန်းများသည် အထည်တစ်ထည် ချုပ်ခအပေါ် မူတည်၍ တစ်နိုင်ငံမှ တစ်နိုင်ငံ ပြောင်းရွှေ့ကြသည်။

သင်ပိုင်ဆိုင်သော အဝတ်အထည်၏ မူလချုပ်လုပ်သည့်နေရာကို သင်မည်မျှ သတိထားမိပါ သနည်း။ အဝတ်အထည်များကို မည်သည့်နေရာတွင် မည်သို့သော အခြေအနေများဖြင့် ထုတ် လုပ်ခဲ့သည်ဟူသော အချက်က သင့်အတွက် အရေးပါပါသလား။ ပြန်လည် သုံးသပ်ရမည့် ပဋိပက္ခ ဖြစ်နေသော ရှုထောင့်များက မည်သည်တို့နည်း (ဝယ်သူ၊ ထုတ်လုပ်သူ၊ ကုန်ထုတ်သူ၊ အစိုးရ၊ အလုပ်သမား၊ စသည်)။

ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေး ဥပဒေများ၏ အရေးကြီးဆုံး အပိုင်းမှာ အကောင်အထည်ဖော်ရေး ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်မှ ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့် စံနှုန်းများကို ခြွင်းချက်မရှိဘဲ အလုပ်အကိုင် အခြေအနေအားလုံးတွင် လိုက်နာရန် အထူးဂရုစိုက်ရမည်။ နိုင်ငံများမှ အလုပ်အကိုင်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ခြွင်းချက်ထားနိုင်သည့် အချက်များကို လျော့ချရမည်။ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်မှ အလုပ်သမား စီစစ်ရေးမှူးများအား သင့်တော်သော ဥပဒေများ အကောင်အထည် ဖော်မှု ကို စောင့်ကြည့်ရန် တိုက်တွန်းထားသည် (ဥပမာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၈၁၊ ၁၉၄၇)။ စောင့်ကြည့်စီစစ်သူများကို သင့်တော်သော သင်တန်းများ ပေးထားပြီး အရေအတွက် လုံလုံ လောက်လောက် ခန့်ထားရမည်။ ထိုသူများကို အမည်ခံအဖွဲ့သာ ဖြစ်မနေစေရန် လုံလောက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားရမည်။

ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးဥပဒေများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဥရောပအသိုက်အဝန်းမှ ပြည့်စုံသော ချဉ်းကပ်ပုံ တစ်ခုဖော်ဆောင်ထားခဲ့သည်။ ဥရောပအသိုက်အဝန်းသည် အလုပ်ခွင်တွင် ကုန်ထုတ်

လုပ်မှု တိုးတက်စေရေးကို အလေးထားလေရာ ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးသည်လည်း တစ်စိတ် တစ်ပိုင်းအဖြစ် ပါဝင်သည်။ ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးအန္တရာယ်များကို လျော့ချခြင်းသည် လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း ထိခိုက်ဒဏ်ရာရခြင်းနှင့် မတော်တဆမှုများကို လျော့ချနိုင်မည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှု တိုးတက်လာကာ ဥရောပအသိုက်အဝန်းတွင် ပြည်တွင်း စီးပွားရေး တိုးတက် စေရေး ရည်မှန်းချက်ကို အောင်မြင်စေမည် ဖြစ်သည်။ အသိုက်အဝန်းမှ လုပ်ငန်းခွင်သုံး သင်္ကေတ များ တပြေးညီ ဖြစ်စေရေးကို ဦးစွာအလေးထားခဲ့ပြီး အန္တရာယ်များသော ပစ္စည်းများနှင့် လုပ်ကိုင်ရ ခြင်းအတွက် နည်းပညာဆိုင်ရာအကန့်အသတ်များကို ပြဋ္ဌာန်းပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အသိုက် အဝန်း၏ ချဉ်းကပ်ပုံများသည် လမ်းညွှန်ချက်မူဘောင် ၈၉/၃၉၁ ကို ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့်အတူ ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ထိုမူဘောင်တွင် အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များကို ကာကွယ်ရန်၊ လုံခြုံရေးနှင့် ကျန်းမာရေးကို ကာကွယ်ရန်၊ အန္တရာယ်များသော၊ မတော်တဆမှု ဖြစ်ပွားစေ နိုင်သော ကိစ္စရပ်များကို ပယ်ဖျက်ရန်၊ ဖြစ်စဉ်များတွင် အလုပ်သမားများကို ပါဝင်စေရန် (အပိုဒ် ၁(၂)) တို့နှင့် စပ်လျဉ်းသော အထွေထွေပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်သည်။ နည်းနာများ ပြောင်းလဲ ကျင့်သုံးရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းသည် မည်သည့်လုပ်ငန်း ကဏ္ဍအတွက်မဆို သတ်သတ်မှတ်မှတ် နည်းနာလိုအပ်ချက်များကို ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးနိုင်ရန် အခြေအနေဖန်တီးထားသည်။ ထိုနည်းဖြင့် ဥရောပအသိုက်အဝန်းသည် ဒေသတွင်းရှိ အလုပ်အကိုင်အခြေအနေများကို တိုးတက်စေပြီး တပြေးညီ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ညွှန်ကြားချက်သည် အလုပ်အကိုင် အားလုံးအတွက် အကျိုးဝင်သည်။ သို့ရာတွင် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာလုပ်ငန်း (သို့) ရဲတပ်ဖွဲ့ကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းအချို့အတွက်မူ ခြွင်းချက် အနည်းငယ် ရှိသည်။ ညွှန်ကြားချက်မူဘောင်မှ တစ်ဆင့် အန္တရာယ် တစ်ခုချင်းစီအတွက် တိတိ ကျကျ ထုတ်ပြန်ထားသော ညွှန်ကြားချက်များလည်း ထွက်ပေါ်လာသည်။ ဤသည်တို့တွင် ငါးဖမ်း သင်္ဘောများအတွက် ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက် ၉၃/၁၀၃၊ လုပ်ငန်းခွင် အခန်းပုံစံဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက် ၈၉/၆၅၄ တို့ ပါဝင်သည်။

၁၉.၂.၂ အလုပ်ချိန်နှင့် နားချိန်

ဤအခွင့်အရေးသည် ကမ္ဘာလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ အပိုဒ် ၂၄ နှင့် လည်းကောင်း၊ အခြားစပ်လျဉ်းသော စာချုပ်များပါ အခွင့်အရေးများနှင့်လည်းကောင်း ဆက်စပ်နေသည်။ “လူတိုင်းတွင် သင့်တင့်လျော်ကန်စွာ ကန့်သတ်ထားသော အလုပ်ချိန်အပြင် အခါအားလျော်စွာ လစာပေး အားလပ်ရက်များ ခံစားရန် အပါအဝင် အနားယူရန်နှင့် အားလပ်ရက် ခံစားပိုင်ခွင့် အခွင့် အရေး ရှိသည်။” မျှတပြီး ကောင်းမွန်သော အလုပ်အကိုင်အခြေအနေများ ပြောင်းလဲလာပုံ၏ အဓိကအပိုင်းတွင် အလုပ်လုပ်ချိန်ကို ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် ချိတ်ဆက် ခြင်းလည်း ပါဝင်သည် (ဥပမာ ဥရောပအသိုက်အဝန်း၌ ၎င်းစာချုပ်၏ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးဆိုင်ရာ အစောပိုင်း ညွှန်ကြားချက်များပြီးနောက် ထွက်ပေါ်လာသည့် အလုပ်ချိန်ဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက် အမှတ် ၂၀၀၃/၈၈ ကို အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။)

အနားယူခွင့်သည် အခွင့်အရေး အသစ်တစ်ခု မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ် မှ အစောပိုင်းက ရေးသားခဲ့သော လူကြိုက်များသည့် စာချုပ်များတွင် အနားယူချိန်နှင့် ပတ်သက်

ပြီး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ဖော်ပြထားသည် (စက်မှုလုပ်ငန်းများတွင် အပတ်စဉ် အနားယူမှု ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၄ (၁၉၂၁) ကို နိုင်ငံပေါင်း ၁၁၀ကျော်က လက်မှတ်ရေးထိုး ထားသည်။)။ ILO မှ လုပ်ငန်း နယ်ပယ်အလိုက် သတ်မှတ်ထားသော သဘောတူစာချုပ်များ လည်း ထုတ်ပြန်သည်။ ကုန်သွယ်ရေး (အမှတ် ၁၀၆၊ ၁၉၅၇)၊ ပင်လယ်ပြင် (၁၈၀၊ ၁၉၉၆)၊ ဟိုတယ်နှင့် စားသောက်ဆိုင်များ (အမှတ် ၁၇၂၊ ၁၉၉၁) စသည့် လုပ်ငန်းအသီးသီးရှိ အလုပ် လုပ်ချိန်များနှင့် အနားယူချိန်များကို သတ်မှတ်ပေးသော သဘောတူစာချုပ်များ ဖြစ်သည်။ ကုန်ထုတ်လုပ်အား တိုးတက်စေရန်နှင့် အလုပ်သမားများအတွက် သင့်တော်သော လူနေမှု အဆင့်အတန်း ရရှိစေရန် လုပ်ငန်းပတ်ဝန်းကျင်တွင် အနားယူနိုင်သည့် ကာလများ သတ်မှတ်ပေး ရန် လိုအပ်သည်။ အနားယူနိုင်သည့်အချိန်သည် နောက်တစ်ကြိမ်အလုပ်ပြန် လုပ်နိုင်ရန် အားပေးနိုင်ပြီး အပန်းဖြေရန်အချိန်လည်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အပန်းဖြေအားလပ်ရပ် ခံစားခွင့် နှင့် ပတ်သက်ပြီး အားလုံးသဘောတူညီမှု အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ အနားယူချိန်သည် အလုပ် လုပ်သည့် အပတ်အတွင်း ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး အလုပ်လုပ်သည့် ရက်အတွင်းလည်း ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ အလုပ်လုပ်သည့် ရက်သတ္တပတ်ကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ကန့်သတ်မှုထားခြင်း ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်လည်း ဆက်စပ်နိုင်သည်။ ဤအချက်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကော်မတီမှ ILO ၏ ဦးဆောင်မှုကို လိုက်နာ သည်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်း၏ ပုံမှန်အစီရင်ခံစာများကို စစ်ဆေးရာတွင် ILO ၏ သဘောတူ စာချုပ်များကို ရည်ညွှန်းလေ့ရှိသည်။

နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်မှ အလုပ်လုပ်ချိန်ကို တပြေးညီသတ်မှတ်ရန် အများ သဘောတူညီချက်များ ရရှိရေး ကြိုးပမ်းခဲ့သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ ၁၉၁၉ တွင် တစ်ပတ် အလုပ်လုပ်ချိန် ၄၈ နာရီ သတ်မှတ်ရန် အကြံပြုခဲ့သည် (ILO သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၊ (စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ) အလုပ်လုပ်ချိန်၊ ILO ၏ ပထမဆုံးသော သဘောတူစာချုပ်)။ ၁၉၃၅ တွင် ပြန်လည်သုံးသပ်မှုအရ တစ်ပတ် နာရီ ၄၀ သို့ လျော့ချခဲ့သည် (ILO သဘောတူ စာချုပ် အမှတ် ၄၇)။ ထိုသဘောတူ စာချုပ်နှစ်ခုလုံးကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ထောက်ခံခဲ့ခြင်း မရှိကြပေ။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းတွင် အလုပ်လုပ်ချိန်ကို ဆက်လက် အငြင်းပွားနေကြပြီး အများသဘောတူညီမှု မရှိကြပေ။ ဥရောပလူမှုရေးပဋိညာဉ်က "သင့်တော်သော နေ့စဉ်နှင့် အပတ် စဉ် အလုပ်ချိန်" သတ်မှတ်ရန်သာ တောင်းဆိုပြီး "ကုန်ထုတ်လုပ်မှု တိုးတက်ပြီး အခြား အကြောင်းအရာများအရ သင့်တော်ပါက" အလုပ်လုပ်ရမည့် ရက်သတ္တပတ်များကို လျော့ချနိုင် သည်ဟု ဆိုထားသည် (အပိုဒ် ၂(၁))။ အလုပ်လုပ်ချိန်အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ကိစ္စရပ် များစွာ ရှိသည်။ ယင်းတို့တွင် ကုန်ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်း အဆင့်၊ စက်မှုကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ကွန်ပျူတာစနစ် အသုံးပြုမှုနှင့် ရာသီဥတု အစရှိသည်တို့ ပါဝင်သည်။ တစ်ခါတရံ ကြွယ်ဝချမ်းသာ သော နိုင်ငံတွင် အလုပ်ချိန်လျော့ချခြင်းသည် လူနေမှုအဆင့်အတန်း မြင့်တတ်လာစေပြီး အလုပ် အကိုင်အသစ်များ ဖန်တီးရန် ငွေပိုငွေလျှံများ ထွက်လာစေသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် အလုပ်လက်မဲ့ နှုန်းကို လျော့ချနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် အစောပိုင်းကာလများတွင် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း၏ အာရုံစိုက်မှုကအချက်တစ်ခုမှာ အလုပ်ချိန်နှင့် အခြေအနေအတိအကျ ရှိရန် လိုအပ်သော ထိခိုက် လွယ်သည့်အုပ်စုများ ဖြစ်သည်။ ဥပမာ မိဘက သားသမီးအတွက် ဆုံးဖြတ်ပေးသည့် ပုံစံမျိုး ဖြစ်နေသော်လည်း အမျိုးသမီးများအတွက် ညဘက် အလုပ်လုပ်ခြင်း မှ ကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့်

ကလေးများကို ကာကွယ်ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည် (ILO သဘောတူ စာချုပ် ၈၉ နှင့် ၉၀၊ ၁၉၄၈)။ ဥပဒေပေးကောင်စီမှ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး မတူညီသော အမြင်တစ်ခုကို ကျင့်သုံးသည်။ အန္တရာယ်များသော (သို့) ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်နိုင်သော လုပ်ငန်းခွင်တွင် အလုပ်လုပ်ကိုင် နေရသောသူများအတွက် အလုပ်လုပ်ချိန်ကို လျှော့ချခြင်းနှင့် လခခံစား အားလပ်ရက်များကို တိုးမြှင့်ပေးရန် ဖြစ်သည် (ဥပဒေပေး လူမှုရေး ပဋိညာဉ်၊ အပိုဒ် ၂(၄))။

ဥပမာ

Case C – 520/06 စတရင်းဂါ နှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် HM Revenue and Customs နှင့် Case C – 350/06 Schultz Hoff နှင့် Deutsche Rentenversicherung Bund, ECJ ruling 20 January 2009

အင်္ဂလန်နှင့် ဂျာမနီနိုင်ငံများရှိ နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရုံးများက ရည်ညွှန်းတင်ပြလာသည့် အတွက် ဥပဒေပေးတရားရုံးက ကျန်းမာရေးကြောင့် အနားယူနေရသဖြင့် နှစ်စဉ် လခပေး ခွင့်ရက် များကို ထိုနှစ်တွင် မခံစားနိုင်သူများသည် ၎င်းတို့၏ နှစ်စဉ် လခပေး ခွင့်ရက်များ ရယူခွင့်ကို ပယ်ဖျက်ခံရခြင်း မရှိစေရ။ အကယ်၍ ထိုအလုပ်သမားသည် အလုပ်ဖြုတ်ခံလိုက်ရပါက လခပေး ခွင့်ရက်နှင့် ညီမျှသော လုပ်ခငွေကြေးကို ခံစားစေရမည်ဟု အမိန့်ချခဲ့သည်။ ထိုအမိန့်သည် အလုပ် သမားများကို တစ်နှစ်လျှင်လေးပတ် နှစ်စဉ်ခွင့်ရက်ပေးရမည် ဟူသည့် အလုပ်ချိန်ဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက် (EC ညွှန်ကြားချက် ၂၀၀၃/၈၈) ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ နေထိုင် မကောင်းသဖြင့် ထိုနှစ်တွင် ပုံမှန်နှစ်စဉ်ခွင့်ရက်များ ခံစားနိုင်ခြင်း မရှိပါက ထိုခွင့်ရက်များကို နောက်နှစ်သို့ ဆက်လက်သယ်ဆောင်သွားရမည် ဖြစ်သည်။

၁၉.၂.၃ အားလပ်ရက်များ

လစာပေး အားလပ်ရက်များ အခါအားလျော်စွာ ခံစားခွင့်သည်လည်း အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အချက် တစ်ချက် ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဆင်းရဲသောဒေသများရှိ လုပ်ငန်းငယ်လေးများအတွက် ဖြစ် သည်။ များသောအားဖြင့် ထိုအချက်ကို လိုက်နာရန်မှာ စီးပွားရေးအရ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ILO မှ ၁၉၃၆ ခုနှစ် လစာပေး အားလပ်ရက်များဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် စံနှုန်းတစ်ခု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုစံနှုန်းကို တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ လိုက်နာစေခြင်းငှာ မစွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ပေ။ အလုပ်လုပ်ချိန် စာချုပ်များ နည်းတူ ILO မှ အလုပ်အကိုင် နယ်ပယ်အလိုက် လစာပေး အားလပ်ရက်များ ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များ ချမှတ်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့တွင် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း (အမှတ် ၁၀၁၊ ၁၉၅၂)၊ ရေကြောင်းဆိုင်ရာ အလုပ်လုပ်သူများ (ယခု အမှတ် ၁၄၆၊ ၁၉၇၆) တို့ ပါဝင်သည်။ ILO ၏ ယေဘုယျ လစာပေးအားလပ်ရက်များဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အသစ်တွင် တစ်နှစ် တာဝန် ထမ်းဆောင်ပြီးသည့် ဝန်ထမ်းတိုင်း အနိမ့်ဆုံးသုံးပတ် အားလပ်ရက် ခံစားခွင့်ရှိသည်။ (ထိုအချက် မှာ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ "အခါအားလျော်စွာ လစာပေး အားလပ်ရက်များ ခံစားပိုင်ခွင့်" (အပိုဒ် ၂၄)ကို အကျယ်ချဲ့ထားခြင်း ဖြစ်သည်။) ယင်းအချက်က ယနေ့ခေတ်တွင်

သင့်တော်သော စံသတ်မှတ်ချက် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အချို့နိုင်ငံများမှ ထိုထက် ပိုကြာသော အနိမ့်ဆုံး ခံစားပိုင်ခွင့်ရက်များ သတ်မှတ်ပေးထားကြသည်။ ထိုအချက်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ၁၉၆၁ ခုနှစ် ဥပဒေပုဒ်မများပဋိညာဉ်တွင် တစ်နှစ်လျှင် အနည်းဆုံးနှစ်ပတ် လစာပေးအားလပ်ရက် ခံစားခွင့်ပေးထားသည် (အပိုဒ် ၂(၃))။ ၁၉၉၆ တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်လိုက်သော ဥပဒေပုဒ်မများ ပဋိညာဉ်၌ တစ်နှစ်လျှင် အနည်းဆုံးလေးပတ် လစာပေး အားလပ်ရက် ခံစားခွင့်ပေးထားသည် (အပိုဒ် ၂(၃))။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်တွင် နှစ်စဉ် အားလပ်ခွင့် ရက်များထက် ပိုကျယ်ပြန့်သော သတ်မှတ်ချက်များ ပါရှိသည်။ အလုပ်သမား များကို အများပြည်သူဆိုင်ရာ ရုံးပိတ်ရက်များတွင် လစာပေးရမည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၇(ဃ))။ ဥပဒေပုဒ်မများပဋိညာဉ်၏ အပိုဒ် ၂(၂) ကိုလည်း ရှုပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် အများပြည်သူ ဆိုင်ရာ ရုံးပိတ်ရက်များမှာ တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ ကွာခြားသည်။ သို့သော် အများပြည်သူဆိုင်ရာ ရုံးပိတ်ရက်များကို ပိတ်ရက်အဖြစ် ခံစားနိုင်ခွင့်များ ရှိပုံမပေါ်။ လက်တွေ့တွင် အလုပ်သမား အများစုသည် အများပြည်သူဆိုင်ရာ ရုံးပိတ်ရက်များ ခံစားခွင့် (သို့) အခြားတစ်ရက်ကို အစားထိုး ခံစားခွင့် (သို့) ထိုပိတ်ရက်များတွင် အလုပ်လုပ်ရသည့်အတွက် အချိန်ပိုကြေး ခံစားခွင့်များ ရှိကြ သည်။

၁၉.၂.၄ လုပ်ခလစာ

နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်မှစ၍ အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခလစာ သတ်မှတ်သည့်စနစ်ကို ၁၉၂၈ ခုနှစ် အနိမ့်ဆုံး လုပ်ခလစာ သတ်မှတ်ရေးစနစ်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၂၆ တွင် စတင်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့စစ်နှစ်ခု အပြီးနောက် ဥပဒေပုဒ်မအများအပြားတွင် အနိမ့်ဆုံး လုပ်ခလစာ လိုအပ်ချက်များကို စတင်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးမှ ပြဋ္ဌာန်းသော သင့်တင့် မျှတသော လုပ်ခလစာဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် တူညီသော လစာခံစားပိုင်ခွင့်တို့ကြား ဆက်စပ်မှုကို ၁၉.၃ တွင် ဆွေးနွေးထားသည်။

ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို တိတိကျကျ လိုက်နာပါက လုပ်ခလစာသည် မှီခိုသူ အရေအတွက်နှင့် အလုပ်သမား၏ စီးပွားရေးအခြေအနေကို သက်ရောက်မှုရှိသော အခြားအချက် များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် လင်ယောက်ျားမရှိသော ကလေးမိခင် တစ်ဦးကို ချမ်းသာကြွယ်ဝသော မိဘများနှင့် အတူနေသည့် လူပျိုလူလွတ် အမျိုးသားတစ်ဦး ထက် ပို၍ လခပေးခြင်းက တရားဝင်သည်ဟု ဆိုရမည်။ ထိုကိစ္စကို ဆုံးဖြတ်ရန် တန်းတူညီ လခ ရရှိရေးနှင့် အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်မှ သင့်တော်သော လူမှုအဆင့်အတန်း ရရှိရေးတို့၏ ဆက်စပ်မှုများကို ကြည့်ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပုဒ်မများပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၄(၁) တွင်လည်း ထိုဆက်စပ်မှုကို ဖော်ပြထားသည်။ “အလုပ်သမားများ၏ လုပ်ခလစာ ခံစားခွင့်သည် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများကို သင့်တင့်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းရှိစေရန် ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရမည်” ဟု ဆိုထားသည်။ မျှတ ပြီး ကောင်းမွန်သော လုပ်ခလစာဟု ဆိုရာတွင် နိုင်ငံများအကြား တန်းတူဖြစ်ရမည်ဟု မဆိုလို

ပေ။ လုပ်ခလစာ သင့်တင့်ကောင်းမွန်မှု ရှိ၊ မရှိသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နေထိုင်မှုဆိုင်ရာ ကုန်ကျ စရိတ်များ အပေါ်တွင်မူတည်ပြီး အလုပ်တစ်ခုနှင့် သက်ဆိုင်သော ခံစားခွင့်များ (ငွေကြေးနှင့် မဟုတ်သော) နှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည်။ ဥပမာ စစ်တပ်နှင့် ကာကွယ်ရေးမှ လူများသည် နေရာထိုင်ခင်းနှင့် ထောက်ပံ့ကြေးတို့ ရရှိကြသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်အရ အနိမ့်ဆုံး လုပ်ခလစာသည် မျှတရမည် ဖြစ်ပြီး အဆိုပါ အလုပ်၏ “လူမှုရေး တန်ဖိုး စစ်စစ်” နှင့် ကိုက်ညီရမည်ဟု ဆိုထားသည် (Caraven, M, p 232)။ ခရာဗင်က မျှတခြင်း ဟူသည့် သဘောတရားသည် အလုပ်တစ်ခုစီ၏ အချက်အလက်များနှင့် အခြေအနေများအပေါ်မူတည်သည်။ သို့ရာတွင် ပြည်တွင်းစီးပွားရေးအခြေအနေ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအန္တရာယ်များ၊ မိသားစုဘဝကို အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေနိုင်မှုများ အပါအဝင် ရည်ရွယ်ချက်စံနှုန်း အမြောက်အမြားကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဟု ဆိုသည် (p 233)။ အလုပ်သမားများသည် အချိန်ပိုလုပ်ရခြင်းအတွက် လုပ်ခလစာပိုရသင့်သည် (ဥပမာ ဥရောပ လူမှုရေး ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၄(၂)၊ သို့ရာတွင် ခြွင်းချက်အချို့ကိုတော့ ခွင့်ပြုထားသည်။)

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
အနိမ့်ဆုံး လုပ်ခလစာများ

အနိမ့်ဆုံး လုပ်ခလစာသည် တစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံ ကွဲပြားသည်။ အနိမ့်ဆုံး လုပ်ခလစာ အတွက် စံနှုန်းများ သတ်မှတ်ခြင်းနည်းတူ ထိုသဘောတူပြီးသော အနိမ့်ဆုံးလစာကို လိုက်နာရန် စည်းကမ်း တင်းကြပ်ခြင်းကလည်း အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်သည်။ အောက်ပါတို့သည် အနိမ့်ဆုံး တစ်နာရီ လုပ်ခလစာ ဥပမာများ ဖြစ်သည်။

- အာဂျင်တီးနား ၄၇၁၆ AR Peso
- ဩစတြေးလျား ၁၆.၈၇ AUD
- ဘဂ္ဂလားဒေ့ရှ် ၁၈၇.၅ BDT
- ကာဇက်ကစ္စတန် ၁၃၃.၅ KZT
- မာဒါဂါစကာ ၇၆၇.၄ MGA
- မက္ကဆီကို ၈.၅ MXN
- ပါရာဂွေး ၉၅၀၀ PYG
- တောင်အာဖရိက ၁၃.၃၇ ZAR
- ဗြိတိန် ၆.၅ GBP (အသက် ၂၁ နှစ် ပြည့်ပြီးသူများ အတွက်)
- အမေရိကန် ၇.၂၅ USD

www.wageindicator.org, June 2015

ILO ကမ္ဘာ့ လုပ်ခလစာ အစီရင်ခံစာတွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည် (အွန်လိုင်းတွင် www.ilo.org တွင် ကြည့်ရှုနိုင်သည်။)

သီအိုရီအားဖြင့် နိုင်ငံတော်ပိုင်နှင့် နိုင်ငံတော်မှ အုပ်ချုပ်သော လုပ်ငန်းများတွင် အနိမ့်ဆုံး လုပ်ခ လစာကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ပိုမိုလွယ်ကူပေမည်။ သို့ရာတွင် ယခင် ဆိုဗီယက်ယူနီယံတွင် စစ်တပ်မှ ဝန်ထမ်းများကို နိုင်ငံတော်မှ လစာကြွေးမြီများစွာ တင်နေသည့် ဥပမာလည်း ရှိသည်။ မျှတပြီး ကောင်းမွန်သော လုပ်ခလစာရရှိခွင့်၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ သင့်တင့်သော လူနေမှုအဆင့် အတန်း ရရှိရေးအတွက်ဖြစ်ရာ ထိုအချက်သည် လူမှုဖူလုံရေး အခွင့်အရေးနှင့်လည်း ဆက်စပ်နေ သည် (UDHR အပိုဒ် ၂၃(၃)၊ ICESCR အပိုဒ် ၆)။

တန်းတူညီသော လစာရရှိရေး စည်းမျဉ်းများနှင့်လည်း ဆင်တူနေရာ ယခုအခါ လုပ်ခလစာတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပြုခြင်းကို တိုက်ဖျက်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်နေပြီ ဖြစ်သည်။

၁၉.၂.၅ သင့်တင့်သော လူနေမှု အဆင့်အတန်းနှင့် ဆက်စပ်မှု

မျှတပြီး ကောင်းမွန်သော အလုပ်အကိုင်အခြေအနေနှင့် စပ်လျဉ်းသော နိုင်ငံတကာ ပြဋ္ဌာန်းချက် များကို သင့်တင့်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်း နေထိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် များ နှင့် မကြာခင် တွဲဖက်ဖော်ပြကြသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ သုတေသနများတွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး နှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးမှုနှင့် ဝင်ငွေဖြန့်ကျက်ခြင်းကြား ဆက်စပ်မှု ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည် (Bengoa, UN Doc E/CN.4.Sub.2/1997/9)။ သင့်တင့်သော လူနေမှု အဆင့် အတန်းသည် အခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၂၅ UDHR၊ အပိုဒ် ၁၁ ICESCR၊ ESC စသည် ဖြင့်)။ သင့်တင့်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းသည် ယနေ့ခေတ် လူ့အခွင့်အရေး စနစ်ကြီး တစ်ခု လုံး၏ အခြေခံဖြစ်သည့် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၏ အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည် (ယေဘု ယျအားဖြင့် Eide, A ၏ ရေးသားချက်များကို ရှုပါ)။ ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံတွင် အနိမ့်ဆုံး လုပ်ခလစာ တိုးမြှင့်လိုက်သော်လည်း ငွေကြေးဖောင်းပွမှု အဆမတန် မြင့်မားလာခြင်းကြောင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် လူများအနေဖြင့် အခြေခံစားသောက်ကုန်များ ဝယ်ယူရန် မတတ်နိုင် ဖြစ်လာ ကြသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ ပြဿနာများ ဖြစ်ပွား သောအခါ ထိခိုက်လွယ် သူများမှာ လယ်ယာမဲ့ လယ်သမားများ၊ ကျေးလက်နေ အလုပ်သမားများ၊ မြို့နေ အလုပ်လက်မဲ့ များ၊ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများနှင့် ဋ္ဌာနေလူမျိုးစုများ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများကို ထိုအုပ်စုများနှင့် အခြားထိခိုက်လွယ် အုပ်စုများ၏ စီးပွားရေး အဆင့် အတန်းနှင့် အထွေထွေအခြေ အနေများ တိုးတက်လာစေဖို့ လုပ်ဆောင်ပေးရန် တိုက်တွန်းထား သည်။ နိုင်ငံများမှ ပုံမှန်အစီရင် ခံစာများကို စစ်ဆေးရာတွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ကော်မတီသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ အဆင်းရဲဆုံး အပိုင်းမှ လူထုအတွက် နိုင်ငံ အသားတင် ကုန်ထုတ်မှု (Gross National Product (GNP)) ကို စစ်ဆေးပြီး ထိုနိုင်ငံ၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဘဝအရည်အသွေး ညွှန်းကိန်းအဆင့်ကို သတ်မှတ်သည်။ ထိုသတင်းအချက် အလက်သည် ကော်မတီကို လူနေမှု အဆင့်အတန်းများအား ယခင်နှစ် အစီရင်ခံစာများနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်ပြီး တိုးတက်မှု (သို့) ဆုတ်ယုတ် မှုကို ဇယားရေးဆွဲ ပြုစုနိုင်သည်။ ယခုအခါတွင် အချို့နိုင်ငံများတွင် တရားဝင်သတ်မှတ်ထားခြင်း မဟုတ်သော အသက်ရှင် နေထိုင်နိုင်ရန်

အနိမ့်ဆုံး လစာများ (နေရာတစ်နေရာတွင် အခြေခံ အသုံးစရိတ်များ လုံလောက်ရန် လိုအပ်သည့် ငွေပမာဏ) သတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

စီးပွားရေး အကျပ်အတည်း၊ လုပ်ခလစာနှင့် လူနေမှု အဆင့်အတန်း

၂၀၁၂-၂၀၁၃ ကမ္ဘာ့ လုပ်ခလစာ အစီရင်ခံစာ (ဂျနီဗာ၊ ILO၊ ၂၀၁၃) တွင် ILO က စီးပွားရေး ပျက်ကပ်၏ လုပ်ခလစာနှင့် လူနေမှုအဆင့်အတန်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများကို ဖော်ပြထားသည်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများတွင် လုပ်ခလစာများ ကျဆင်းသွားပြီး အနည်းငယ်သာ ပြန်တက်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် စီးပွားရေးကောင်းလာသော နိုင်ငံများ၊ အထူးဖြင့် အာရှတိုက်နိုင်ငံများတွင် ပို၍တောင့်ခံနိုင်ပြီး လုပ်ခလစာတိုးတက်လာခြင်းကိုတွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် အစီရင်ခံစာက ပျမ်းမျှလစာ တိုးတက်မှုသည် စီးပွားရေးအကျပ်အတည်း မတိုင်မီ ကာလရှိ ပမာဏ၏ အောက်အဆင့်၌သာ ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ ILO မှ အကြံပြုသည်မှာ “အခြားနိုင်ငံများနှင့် ကုန်သွယ်ရေး မညီမျှမှုများကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားရာတွင် မူဝါဒ ချမှတ်သူများသည် မိမိတို့နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတည်းကိုသာ စီးပွားရေးကျခြင်းမှ ကယ်ထုတ်ရန်ဖြစ်နိုင်သည်ဟူသော ရိုးအသည့်အမြင်မျိုး မထားသင့်ပေ။ မူဝါဒချမှတ်သူများသည် အလုပ်သမားများ၏ ကုန်ထုတ်စွမ်းအား တိုးတက်စေရေးနှင့် အလုပ်သမားများ ရရှိသောလခ တိုးတက်လာစေရေးကို အတူယှဉ်တွဲ မြှင့်တင်သင့်သည်။” ဟု၍ ဖြစ်သည်။

စီးပွားရေး ပျက်ကပ်ဆိုက်၍ မသေချာမရေရာ ဖြစ်နေချိန်တွင် အလုပ်သမားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အလုပ်အကိုင်ကို ထိန်းသိမ်းထားကာ သင့်တင့်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းအတွက် လိုအပ်သော လစာရရှိစေရန် လုပ်ဆောင်ရမည့် လက်တွေ့ကျသော အဆင့်များမှာ အဘယ်နည်း။

၁၉.၃ တူညီသော အလုပ်အတွက် တူညီသော လုပ်ခလစာ ရရှိခွင့်

“တူညီသော တန်ဖိုးရှိသည့် အလုပ်တစ်ခုအတွက် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် တူညီသော လုပ်ခလစာ ရရှိသင့်သည်” ဟူသည့်အချက်ကို နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေ ၁၉၁၉ ဗာဆိုး စာချုပ် အပိုင်း ၁၃ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ စက်မှု လက်မှု ဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံများတွင် အလုပ်သမားဆိုင်ရာ အခြေအနေများကို စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်များ ပြုရာတွင် ထိုအချက်သည် မပါမဖြစ်ပါသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၀ စီးပွားပျက်ကပ်ကြီး ဆိုက်ချိန်တွင် ထိုအချက်ကို အချို့က လစ်လျူရှုထားခဲ့သော်လည်း ကုလသမဂ္ဂမှ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများ တန်းတူညီ အခွင့်အရေးရရှိရေးအတွက် အခြေခံအချက်များ သတ်မှတ်ရာတွင် (စကားဦး၌) တူညီသော အလုပ်အတွက် တူညီသော လုပ်ခလစာပေးရေး သဘောတရားကိုပါ ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ ဥရောပကော်မတီ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့် ဥရောပတွင် ထိုကိစ္စရပ်နှင့်စပ်လျဉ်းပြီး အဖွံ့ဖြိုးဆုံးသော ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်ရှိသည်။ TFEU အပိုဒ် ၁၅၇ (ယခင်က အပိုဒ် ၁၁၉ နှင့် နောင်တွင်

အပိုဒ် ၁၄၁) အရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် "တူညီသော အလုပ် (သို့) တူညီသော တန်ဖိုးရှိသည့် အလုပ်အတွက် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများအကြား တန်းတူလုပ်ခလစာ ရရှိရမည် ဟူသည့် စည်းမျဉ်းကို ကျင့်သုံးရမည်" ဖြစ်သည်။ အခွင့်အရေး၏ မူလဇာစ်မြစ်သည် မျှတသော အလုပ် အကိုင် အခြေအနေဖန်တီးရန် သာမက နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်နှင့်ပါ သက်ဆိုင်သည်။ ဥပမာ ပြင်သစ် နိုင်ငံသည် ဥရောပ အသိုက်အဝန်း စတင်ချိန်၌ အဆင့်အတန်းမြင့်သော လုပ်ခလစာ တန်းတူ ပေးရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များရှိပြီး ဖြစ်သည်။ အခြား အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အလုပ်ခွင်တွင် အမျိုးသမီး များကို ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်ခြင်းဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းများကို ယှဉ်ပြိုင် ခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် လုပ်ခလစာ တန်းတူပေးရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဥရောပ အသိုက်အဝန်း၌ပါ ပြဋ္ဌာန်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး မူဘောင်အတွင်းမှနေ၍ တူညီသောလုပ်ခ ရပိုင်ခွင့်က ရရှိသောအကျိုးခံစားခွင့်သည် လုပ်ဆောင်သည့် အလုပ်၏တန်ဖိုးနှင့် အချိုးကျ ရမည်ဟု ဆိုသည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းပါ 'တူညီသောအလုပ်အတွက် တူညီသော လုပ်ခ' ကို နောက်ပိုင်းတွင် တူညီသော တန်ဖိုးရှိသည့်အလုပ်အတွက် တူညီသော အကျိုးခံစားခွင့် ဟု ပို၍ခိုင်မာစွာ သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ (ICESCR)။ ICCPR တွင် အသုံးပြုသော အသုံးအနှုန်းများမှာ ILO ၏ တူညီသော အကျိုးခံစားခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၀၀ နှင့် ဆင်တူသည်။ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် သုံးနှုန်းထားသည့် လိုအပ် ချက်အတိုင်း လစာပေးရမည် ဟူသည့် သဘောတရားနှင့် ကွဲပြားခြားနားပေသည်။

တူညီသော အလုပ်အတွက် တူညီသော လုပ်ခလစာပေးရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အခြားစာချုပ် များတွင်လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ILO မှ အလုပ်အကိုင်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း လုပ်ငန်းများ တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (အမှတ် ၁၁၁၊ ၁၉၅၈) ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်တွင် အဆင့်အတန်း၊ နိုင်ငံသား ဇာစ်မြစ်၊ နိုင်ငံရေး အမြင်၊ ဘာသာရေး၊ အသား အရောင်၊ လိင်၊ (သို့) လူမျိုးတို့ကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မပြုရန်နှင့် တန်းတူညီစွာ ဆက်ဆံ ရန် ဖော်ပြထား သည် (အပိုဒ် ၁)။ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော အခြားနိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များတွင် အလုပ်သမားများနှင့်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်သည်။ ဥပမာ လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၅(င)(၁) အရ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်တွင် တူညီသော အလုပ်အတွက် တူညီသော လစာပေးရေးနှင့် မျှတပြီး ကောင်းမွန် သော လုပ်ခလစာရရှိရေးကို "လူမျိုး၊ အသားအရောင် (သို့) နိုင်ငံသားဇာစ်မြစ် သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား ဖြစ်မှု" အပေါ် မူတည်၍ ခွဲခြားမှုများ မရှိစေဘဲ အားလုံး ခံစားစေရ မည်ဟု ဖော်ပြ ထားသည်။ ထိုနည်းတူပင် အမျိုးသမီးများအားနည်းမျိုးစုံဖြင့်ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံးပပျောက် ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၁(၁)(ဃ) တွင် တန်ဖိုးတူညီသော အလုပ်များအတွက် တူညီစွာ ဆက်ဆံရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်သည် အမျိုးသမီးများအတွက် ကိုယ်ဝန်ဆောင် မီးဖွားခွင့်ဆိုင်ရာ အခြေခံစံနှုန်းများကို အခိုင်အမာ ဖော်ထုတ်ခဲ့ပြီး ယခုသွား နေသည့် မိသားစု ဇောင်းပေးသည့် ပေါ်လစီများ ပေါ်ထွန်းလာမည်ကိုလည်း တွက်ဆခဲ့သည် (အပိုဒ် ၁၁(၂))။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်တွင် ထိုအခွင့်အရေးကို ရာထူးတိုးမြှင့်ရေးတွင် လုပ်သက်နှင့် စွမ်းဆောင်ရည် ကိုသာ စံနှုန်းအဖြစ်သတ်မှတ်ပြီး တန်းတူအခွင့်အရေးပေးရန် ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၇(ဂ))။ ထို့ပြင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ရှိလေ့ရှိသော အလုပ်များအားလုံးတွင် တူညီသော အလုပ်အတွက်

တူညီသော လစာပေးရမည် ဟုလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ စက်မှု လုပ်ငန်းအားလုံးကို လွှမ်းခြုံသော သဘောတရားကို အသုံးပြုကာ နယ်ပယ်အလိုက် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းကို ကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။ ဥပမာ ပုံမှန်အားဖြင့် လစာမကောင်းသော၊ လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ အစိတ်အပိုင်း အချို့မှ လူများကိုသာ ဆွဲဆောင်နိုင်သော အလုပ်နယ်ပယ်များတွင် တိုးတက်ရေးကို မျှော်မှန်း သည်။ သိသာသော ဥပမာများမှာ အနိမ့်တန်း စာရေး စာချီ အလုပ် လုပ်ရသော အမျိုးသမီးများ ဖြစ်သည်။

လုပ်ခ လစာများ တန်းတူညီရန် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ဖို့ လိုအပ်ပြီး ထိုအချက်က အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြဿနာရှိသည်။ တူညီသောအလုပ်ခွင်တွင် တူညီသောအလုပ်တာဝန် ထမ်းဆောင် သည့် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး အလုပ်သမား နှစ်ဦးကြား တိုက်ရိုက်နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရန်မှာ အမြဲ မဖြစ်နိုင်ပေ။ အလုပ်သမားနှစ်ဦးမှာ နှိုင်းယှဉ်နိုင်သော ရာထူးများ၌ ရှိလျှင် အလုပ်လုပ်ပုံကို ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျကျ အကဲဖြတ်ခြင်း စနစ် (ILO မှ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၀၀ တွင် ဖော်ပြထား သည်။) လိုအပ်သည်။ တစ်ခါတရံတွင် သင့်တော်သော နှိုင်းယှဉ်နိုင်သူသည် အလုပ်သမား၏ ယခင် ထိုအလုပ်ကို လုပ်ခဲ့သူ (သို့) နောက်တွင် ထိုအလုပ်ကို လုပ်မည့်သူ ဖြစ်နိုင်သည်။ တချို့ အခြေအနေများတွင် ဆင်တူသော အခြားကုမ္ပဏီမှအလုပ်သမားနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်သည်။ အမျိုးသား နှင့် အမျိုးသမီးများကို တိုက်ရိုက် နှိုင်းယှဉ်ခြင်းက ပြဿနာရှိသည်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်သော အမျိုးသား၏ အတွေ့အကြုံမှာ အဘယ်နည်း။ ထိုအခက်အခဲများကြောင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေတွင် အမျိုးသမီးများ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နေချိန်နှင့် နို့တိုက် ကျွေးချိန်တွင် အထူးအကာအကွယ်များ ရရှိနိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုထား သည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့ အကာအကွယ်ပေးခြင်းသည် အမျိုးသမီးများကို ကလေးသူငယ်သဖွယ် ဆက်ဆံရာ သဘောလည်း သက်ရောက်တတ်သည်။ ဥပမာပတ်တိုက်တွင် ယခုအခါ ကလေး မွေးဖွားပြီးချိန် ခွင့်ယူခြင်းကို မိဘနှစ်ပါးလုံးအတွက် တန်းတူညီပေးထားသည် (မိဘဖြစ် ခွင့်ယူခြင်း၊ ညွှန်ကြားချက် ၉၆/၃၄၊ OJ ၁၉၉၆ L145/9)။ သို့ရာတွင် ထိုသို့သော ခွင့်များကို လစာမဲ့အဖြစ် သတ်မှတ်၍ရလေရာ ဝန်ထမ်းများအတွက် လက်တွေ့ကျသော အခြေအနေတစ်ရပ် တော့ မဟုတ်ပေ။ နယ်သာလန်နိုင်ငံ ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတချို့တွင် မိဘဖြစ်လာသူများအတွက် ၎င်းတို့၏ မိသားစုတာဝန်များ ထမ်းဆောင်နိုင်ရန်နှင့် ကလေးစောင့်ရှောက်မှု၏ ငွေကြေးကုန်ကျမှု များကို သက်သာစေရန် ကုမ္ပဏီများသည် ဝန်ထမ်းများကို အလုပ်ချိန်များ ညှိခွင့်ပေးကြသည်။ အခြား နိုင်ငံများရှိ ဝန်ထမ်းများမှာမူ ထိုကဲ့သို့ အကူအညီ အထောက်အပံ့များ မရကြပေ။

ဥပမာပ ကောင်စီတွင် အမှီအခိုကင်းသော ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီနှင့် ပါလီမန်ညီလာခံမှ တန်းတူညီသော လုပ်ခအကြောင်းကို သေချာစဉ်းစားခဲ့ကြပြီး စည်းကမ်းကို ဥပမာပ လူမှုရေး ပဋိညာဉ်၏ မူဘောင်တွင် ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဥပမာပတိုက်တွင် ဥပမာပ အသိုက် အဝန်းသည် အလုပ်အကိုင် အဆင့်တိုင်း၌ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကာကွယ်ရန် ဥပဒေရေးရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ရေးဆွဲရာတွင် ဦးဆောင်ခဲ့သည်။ ဥပမာပ သမဂ္ဂလည်ပတ်ပုံဆိုင် ရာ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၁၅၇ တွင် လက်ရှိ တူညီသောအလုပ်အတွက် တူညီသော လုပ်ခပေးရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အားလုံးကို စုစည်းထားပြီး ဥပဒေအသစ် ထုတ်ပြန်နိုင်ရန် အချက်အလက်သစ် များ ပံ့ပိုးထားသည်။ (အမ်စတာဒမ် စာချုပ်မှ ပြင်ဆင်ထားသည့်) TFEU ၏ အပိုဒ် ၁၉ တွင်မူ

လက်ရှိ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှု၊ လူမျိုး (သို့) တိုင်းရင်းသား၊ ဘာသာရေး၊ ယုံကြည်မှု (သို့) အသက်ကိုပါ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုအချက်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကောင်စီညွှန်ကြားချက် ၂၀၀၀/၇၈ ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်သည် အသိုက်အဝန်း၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် နယ်ပယ်အောက်တွင်ရှိသော နိုင်ငံများ၌ အလုပ်အကိုင်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး တူညီစွာ ဆက်ဆံရန် အခြေခံမူဘောင်ကို ချမှတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အလုပ်အကိုင်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်း များတွင် ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည်မှု၊ မသန်စွမ်းမှု၊ အသက် (သို့) လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှုကို အခြေခံ၍ တိုက်ရိုက် (သို့) သွယ်ဝိုက်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများအား တိုက်ဖျက်ရန် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၁-၂)။ လိင်စိတ် တိမ်းညွတ်မှုနှင့် ဘာသာရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများကို ၂၀၀၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၂ ရက်နေ့တွင်အပြီး ပယ်ဖျက်သွားရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထို့နောက် နောက်သုံးနှစ်ကို အသက်နှင့် မသန်စွမ်းမှုကို အခြေခံသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ရန် မျှော်မှန်း သည်။ ဥပမာပ လူမှုရေး ပဋိညာဉ်တွင် အသိုက်အဝန်းနှင့် လုပ်ငန်းခွင်တွင် မသန်စွမ်းမှုများ အမှီအခိုကင်းရေး၊ လူမှုရေးအရ ဝင်ဆန့်ခြင်းနှင့် ပါဝင်နိုင်ခြင်းတို့ လိုအပ်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထား သည် (နဂို ပြဋ္ဌာန်းချက် အပိုဒ် ၁၅ ကို အကျယ်ချဲ့ထားသော ၁၉၉၆ ပြန်လည်ပြင်ဆင်သော ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၁၅)။ အသိုက်အဝန်းမှ အလုပ်ခွင်တွင် လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်းများကို တိုက်ဖျက်ရန် သီးသန့်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် လုပ်ခလစာနှင့်သာမက အလုပ် အကိုင်ရရှိရေး၊ သက်မွေးမှုပညာသင်တန်းများ တက်ရောက်နိုင်ရေး၊ အလုပ်အကိုင် အခြေ အနေ အစရှိသည်များ အားလုံးအတွက် အကျုံးဝင်ပြီး ၎င်းတို့၏ သက်ရောက်နိုင်မှုကို လျော့တွက်၍ မရပေ။ သို့ရာတွင် ဥပမာပ သမဂ္ဂ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အတန်အသင့် တူညီကြပြီး ကြွယ်ဝချမ်းသာကြရာ ထိုဒေသသည် ယင်းကဲ့သို့သော အဆင့်မြင့်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ချမှတ်ခြင်းကို လိုက်နာမည်ဟု မျှော်မှန်းရသည်။

၁၉.၄ နိဂုံးချုပ်

အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်ကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများတွင် ထည့်သွင်းထားပြီး ဖြစ်သည်။ လက်ရှိတွင် ILO နှင့် ဥပမာပရီ ဒေသအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ဥပမာပတွင် အလုပ်အကိုင်နှင့် လုပ်ခလစာများကို တပြေးညီ သတ်မှတ်ရန် မူဘောင်များ ရေးဆွဲရာတွင် ဦးဆောင်နေကြသည်။ ဥပမာပ အသိုက်အဝန်း/ ဥပမာပသမဂ္ဂတို့သည် အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှမှု ရှိသည့်အပိုင်းတွင် ထိပ်တန်းရောက်နေပြီး ဥပမာပကောင်စီသည် အလုပ်သမားများ အားလုံးအတွက် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးအခွင့်အရေးများကို အသေးစိတ်ဇယားဆွဲ သတ်မှတ်ပေးထားသည်။ သို့ရာတွင် အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းသော အခွင့်အရေးများကို အခြားအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များမှ ခွဲခြားပစ်ရန် ခက်ခဲနေသေးသည်။ ဥပမာ လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်သည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများအောက်တွင် ပါလေ့ရှိသော်လည်း ထိုလွတ်လပ်ခွင့်ကို အလုပ်အကိုင် နယ်ပယ်တွင် ကုန်သွယ်ရေးသမဂ္ဂနှင့် အခြားစုပေါင်းလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ရေးအတွက်လည်း အသုံးပြုသည်။ အလုပ်ရှိပိုင်ခွင့်ကို လူတစ်ဦး၏ လူနေမှုအဆင့်အတန်းကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် လိုအပ်သည့်အလုပ်များ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ခွင့်ဟုလည်း သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ထိုအလုပ်တွင်

ဂုဏ်သိက္ခာရှိပြီး မျှတသော အလုပ်ချိန်စနစ်၊ အားလပ်ရက် ခံစားခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိသော လုပ်ခလစာ ခံစားခွင့်တို့ ပါဝင်သည်။ အလုပ်မှ ရပ်နားပစ်ခြင်းကို ဂရုတစိုက် ကိုင်တွယ်သင့်ပြီး သင့်တော်သော ဥပဒေများနှင့် အညီလည်း ဖြစ်ရမည်။ အလုပ်သမား အခွင့်အရေးများသည် အလျော့အတင်းမရှိ၊ မဖြစ်မနေ ပေးရမည့်အခွင့်အရေးများဟု မဆိုနိုင်သော်လည်း အလုပ်သမား တစ်ဦး၏ ဂုဏ်သိက္ခာမှာမူ အလျော့အတင်းမရှိ၊ လုံးဝ လေးစားရမည့်အရာ ဖြစ်သည်။

အမှုတွဲများ

.....
Commission v Belgium, Case 149/79 [1980] ECR 3881.

Love v Australia, UN Doc CCPR/C/77/D/983/2001.

Schultz-Hoff v Deutsche Rentenversicherung Bund, Case C-350/06, ECJ ruling 20 January 2009.

Sigurjonsson v Iceland, Ser A, No 264.

Sotgiu v Deutsche Bundespost, Case 152/73 [1974] ECR 153.

Stringer and ors v HM Revenue and Customs, Case C-520/06, ECJ ruling 20 January 2009.

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e/ တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....
Arnold, D, and Hartman, L, 'Worker rights and low wage industrialization: How to avoid sweatshops' (2006) 28(3) *Human Rights Quarterly* 676-700.

Barnard, C, *EU Employment Law*, 4th edn (Oxford: Oxford University Press, 2012).

Blainpain, R (ed), *Equality and Prohibition of Discrimination in Employment* (Leiden: Kluwer, 1985).

Blainpain, R (ed), *Labour Law, Human Rights and Social Justice* (Leiden: Kluwer, 2001).

*Bronstein, A, *International and Comparative Labour Law: Current Challenges* (Geneva: ILO/Palgrave MacMillan, 2009).

Craven, M, *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: A Perspective on its Development* (Oxford: Oxford University Press, 1995), pp 194-247.

Drzewicki, K, 'The right to work and rights in work' in A Eide, K Krause, and A Rosas (eds), *Economic, Social and Cultural Rights* (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1995), pp 169-88.

Eide, A, 'Economic and social rights' in J Symonides (ed), *Human Rights: Concept and Standards* (Aldershot: Ashgate/UNESCO, 2000), pp 109-74.

*Ellis, E, and Watson, P, *EU Anti-Discrimination Law* (Oxford: Oxford University Press, 2012).

*Harris, D, and Darcy, J, *The European Social Charter*, 2nd edn (New York: Transnational Press, 2001).

Nielsen, HK, 'Discrimination and lawful distinction in employment: The approach by

the ILO' (1996) 14 Netherlands Quarterly Human Rights 401-17.

Powell, B, 'In reply to swetsshop sophistries' (2006) 28(4) Human Rights Quarterly 1031-42.

Rodgers, G, Lee, E, Swepton, L, and van Daele, J, *The ILO and the Quest for Social Justice, 1919-2009* (Ithaca: Cornell University Press, 2009).

Servais, P, *International Labour Law*, 4th edn (Leiden: Kluwer, 2011).

*Servias, P, and Van Goetham, V, *International Labour Organization*, 2nd ed (Alphen: Wolter Kluwer).

Websites

.....
www.ilo.org – The International Labour Organization.

www.coe.int/T/DGHL/Monitoring/SocialCharter/ – Council of Europe European Social Charter.

Europa.eu/pol/socio/index_en.htm – European Union Employment and Social Affairs.

(၂၀) ပညာသင်ယူခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရပ်များ သင်ယူခွင့်

လူတိုင်းတွင် ပညာသင်ယူခွင့် ရှိသည်။

UDHR အပိုဒ် ၂၆၊ ICESCR အပိုဒ် ၁၃ တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။ ECHR နောက်ဆက်တွဲ (၁) အပိုဒ် ၂၊

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (ESCR)

ACHR နောက်ဆက်တွဲ အပိုဒ် ၁၃၊ ACHPR အပိုဒ် ၁၇၊ CIS အပိုဒ် ၂၇၊ AL အပိုဒ် ၄၁

ပညာရေးသည် လူတစ်ဦးအပြည့်အဝ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားမှု ရှိစေရန် လမ်းညွှန်ပေးသည်။ ပညာရေးသည် နိုင်ငံများ၊ လူမျိုးစု များနှင့် ဘာသာရေး အုပ်စုများအကြား အပြန်အလှန် နားလည်မှု၊ မတူကွဲပြားခြင်းများကို လက်ခံ နားလည်ပေးမှုနှင့် ခင်မင်ရင်းနှီးမှုကို မြှင့်တင်ပေးသည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်းများကိုလည်း အထောက်အကူပြုသည်။

UDHR အပိုဒ် ၂၆(၂)၊ ICESCR အပိုဒ် ၁၃(၁) တွင်လည်း ကြည့်ပါ။ CERD အပိုဒ် ၇၊ CRC အပိုဒ် ၂၉ (၁)၊ ACHPR အပိုဒ် ၂၅၊ ESCR အပိုဒ် ၁၃(၂)၊ ACHR နောက်ဆက်တွဲ

လူ့အခွင့်အရေးကို တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင်ရရှိစေရန်မှာ ပညာသင်ယူခွင့်အပေါ်များစွာမူတည်နေသည်။ ထို့ကြောင့် (၂၀၀၅ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းမှ စတင်သည့်) လူ့အခွင့်အရေး ပညာရပ်များဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ အစီအစဉ် (the World Programme for Human Rights Education) တွင် ထိုအကြောင်း အရာကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ကြသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံ နှင့် စပ်လျဉ်း သော ဝီယင်နာကြေညာစာတမ်း စာပိုဒ် ၃၃ အရ 'ပညာရေးသည် နိုင်ငံများ၊ လူမျိုးစုများနှင့် ဘာသာရေးအုပ်စုများ အားလုံးအကြား အပြန်အလှန် နားလည်မှု၊ မတူကွဲပြားခြင်းများကို လက်ခံ နားလည်ပေးမှု၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ရင်းနှီးချစ်ကြည်မှုတို့ကို မြှင့်တင်ပေးသည်။' ကလေးများ အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ၏ ယေဘုယျမှတ်ချက် ၁ (၂၀၀၁)ကလည်း ပညာရေးသည် 'ကလေး တစ်ယောက်အတွက် ဂလိုဘယ်လိုက်ရေးရှင်း၊ အသစ်အသစ်သော နည်းပညာများနှင့် ၎င်းတို့နှင့် ဆက်နွှယ်သော အခြားဖြစ်ရပ်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော အပြောင်းအလဲများသည့် ခေတ်ကြီး၏ စိန်ခေါ်မှုများကို လူ့အခွင့်အရေးနှင့်အညီ ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားရန်၊ သူတို့ဘဝ တစ်လျှောက် ဟန်ချက်ညီသော လူ့ဘဝတစ်ခုဖန်တီးရန် ကြိုးပမ်းရာ၌ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ကိရိယာ တန်ဆာပလာ ဖြစ်သည်ဟု ယူဆသည်။ ပညာရေးသည် လူများကို ၎င်းတို့၏ အခွင့် အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး သတင်းအချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေရာတွင်လည်းကောင်း၊ လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ နိဗ္ဗာန်ဘုံကို ဖန်တီးပေးရာတွင်လည်းကောင်း (ကွဲပြားမှု အခွင့်အရေးသည် မရှိမဖြစ် ရှိသင့်သည့် ကမ္ဘာ့ လူသားအားလုံးသည် 'မတူကွဲပြားမှုကို နားလည်လက်ခံထားပြီး တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး အိမ်နီးချင်းကောင်းများသဖွယ် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေသည့် ကမ္ဘာ') ပညာရေးသည် အခရာကျသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည် (ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ်၊ စကားဦး)။ ဤသည်မှာ အကောင်းမြင် လွန်းရာကျသော၊ ပြီးပြည့်စုံလွန်း၍ ဖြစ်နိုင်ခြေမရှိသော ရည်မှန်းချက် တစ်ခုဟု ဆို

နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ပညာရေးမှာ ထိုအချက်များနှင့် မသက်ဆိုင်ဟုတော့ မဆိုနိုင်ပေ။ အမှန် တကယ်လည်း ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်း လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက် တိုးတက်မှုများ ရှိခဲ့ သည်။

ယခုအခန်းတွင် ပညာသင်ယူခွင့်ကို ဦးစွာဖော်ပြသွားမည်။ ထို့နောက် ၎င်း၏အကျယ်နှင့် မိဘ များ၏အမြင်များ လွှမ်းမိုးပုံကိုလည်း ဖော်ပြသွားမည်။ စာမတတ်မှု တိုက်ဖျက်ရေးသည် အဓိက ကျသော ရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် လူ့အခွင့်အရေးကို ပညာရေးမှတစ်ဆင့် မြှင့်တင် ရေးအကြောင်း ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ ပညာသင်ယူခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရပ်များ သင်ယူခွင့်ကို အမျိုးမျိုးသော စာချုပ်များမှတစ်ဆင့် စိမ့်ဝင်ပျံ့နှံ့စေသည်။ ပညာသင်ယူခွင့်ရော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရပ်များ သင်ယူခွင့်ပါ ကလေးများနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည် မဟုတ်။ အထူးသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရပ်များ သင်ယူခွင့်သည် အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပေ သည်။

၂၀.၁ ပညာသင်ယူခွင့်

ပညာသင်ယူခွင့်သည် လူ့အခွင့်အရေးကို ပိုင်းခြားထားသော ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ခေါင်းစဉ်အောက်တွင်ရော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့် အရေးများ ခေါင်းစဉ်အောက်တွင်ပါ အကျုံးဝင်ပြီး ထိုခေါင်းစဉ်နှစ်ခုလုံး၏ အင်္ဂါရပ်များ ပါဝင် သည်ဟု ကုလသမဂ္ဂ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်ဟောင်း ကက်ထရီနာ သွန်ဆက်စ်စကီး (Katarina Tomasevski) က ပြောခဲ့သည်။ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ပညာရေးအစီအစဉ်ကို အောင်အောင်မြင်မြင် ပြီးဆုံးခြင်းသည် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ရရှိရေးအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သောအရာ ဖြစ်သည်။ ပညာသင်ယူခွင့်နှင့် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားခြင်းသော ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုများအကြား ဆင်တူမှုများ ရှိနေသည်။ ကလေးတစ်ဦးကို လျစ်လျူထားခြင်းသည် ကြံ့ခိုင် ကျန်းမာသော ကလေးတစ်ဦး၏ ဆက်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ စွမ်းရည်များ၊ သန့်ရှင်းရေးနှင့် လူမှုရေး ကျင့်ဝတ်များ သင်ယူနိုင်စွမ်းကို လျော့ကျစေသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ များစွာသော မိဘမဲ့ ဂေဟာများနှင့် နိုင်ငံတော် စောင့်ရှောက်ရေးဂေဟာများတွင် ထိုကဲ့သို့သော အခြေအနေမျိုးကို တွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် လူငယ်များကို ပညာသင်ကြားပေးရာတွင် တွေ့ရသော အဓိက ပြဿနာ မှာ မိဘများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကလေးများ၏ အခွင့်အရေးကို ချိန်ညှိပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

၂၀.၁.၁ ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်

ပညာသင်ယူခွင့်၏ အောင်မြင်မှုမှာ ပညာရေးကို လက်လှမ်းမီ ရရှိနိုင်မှုနှင့် ထိုသို့ လက်လှမ်းမီ နိုင်သော အခြေအနေများ ဖန်တီးပေးနိုင်မှုတွင် မူတည်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံများအရ ပညာသင်ကြားပေးရာတွင် ခွဲခြားမှု မရှိရပေ။ ယောက်ျားကလေးများနည်းတူ မိန်းကလေးငယ်များအတွက်လည်း အရေးပါသည်။ ပညာရေး လက်လှမ်းမီမှုကို ဆွေးနွေးရာတွင်

ပါဝင်သော အချက်များစွာ ရှိသည်။ ပထဝီဝင်အနေအထား၊ ကုန်ကျစရိတ်၊ ဘာသာစကား၊ သင်ကြားရေးနှင့် သင်ယူရေးဆိုင်ရာ ရင်းမြစ်များရရှိမှု စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ပညာရေးသည် လူငယ်များအတွက်သာ အရေးပါသည်မဟုတ်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများက လူအားလုံးသည် အခြေခံပညာအဆင့် ရှိရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ထိုအချက်က အခြေခံစာရေး၊ စာဖတ်နှင့် ဂဏန်းသင်ရပ် စွမ်းရည်များ သင်ယူလိုသည့် အရွယ်ရောက်ပြီးသူများ အတွက်ပါ ပညာရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့၊ ဝန်ဆောင်မှုများ ပိုမို၍ပေးရန် နိုင်ငံများကို တွန်းအားပေးသည်။

ပညာရေး လက်လှမ်းမီရန် အဓိကကျသည့် အချက် (၂) ချက်မှာ ပညာရေးအတွက် ကုန်ကျစရိတ်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေးတို့ ဖြစ်သည်။

၂၀.၁.၁.၁ အခမဲ့ ပညာသင်ကြားပေးခြင်း

ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံများသည် အနည်းဆုံး မူလတန်း/အခြေခံအဆင့်တွင် အခမဲ့ပညာသင်ကြားပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၂၆ သည် အခမဲ့ပညာရေးသာမက မသင်မနေရ ပညာရေးပါ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုအချက်သည် ကြေညာချက်မှ နိုင်ငံများအပေါ် ချမှတ်ထားသည့် လုပ်ရမည့်တာဝန်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်၏ ပထမ နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ်သည် ပညာသင်ယူခွင့်အား အငြင်းဝါကျပုံစံဖြင့် ရေးထားသော အနည်းအကျဉ်းသာရှိသော စာတမ်းများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုစကားရပ်များ သုံးထားခြင်းမှာ ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်၏ သက်တမ်းကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းသည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပြီးနောက်မှ ရေးဆွဲခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ဥရောပတိုက်သည် လူ့အခွင့်အရေးနယ်ပယ်တွင် တိုးတက်မှုအများဆုံးရှိသော ဒေသဖြစ်လေရာ ထိုသက်တမ်းကြောင့်ဟူသော ပြောဆိုချက်အား ချေပထားပြီးသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက နိုင်ငံမှ အခမဲ့ပညာသင်ခွင့် ပေးပါလျက်နှင့် ၎င်းတို့၏ ကလေးများအား ပညာမသင်ကြားစေသည့် မိဘများကို နိုင်ငံတော်မှ ပေးအပ်သည့် အခြားခံစားခွင့်များလည်း ရယူပိုင်ခွင့် မရှိစေရဟု ဆုံးဖြတ်ထားသည်။ ထိုသို့ ပညာသင်ခွင့် မပေးခြင်းကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဟု သတ်မှတ်သည် (ဘလွန် နှင့် ဆွီဒင် (Blom v Sweden))။ အခမဲ့ အခြေခံပညာရေးအဆင့်ကို သတ်မှတ်ရာတွင် နိုင်ငံများအား လွတ်လပ်ခွင့် ပေးထားသည်။ ပန်တီ အာရာဂျာဗီ (Pentii Arajarvi) က ပညာရေး၏ အခြေခံအဆင့်တွင် အခြေခံဗဟုသုတများနှင့် လူမှုဆက်ဆံရေး စွမ်းရည်များ ပါဝင်သင့်သည်ဟု ဆိုသည်။ မူလတန်းအဆင့် ပညာရေးတွင် အခြားပါဝင်သင့်သည်များမှာ စာရေး စာဖတ်တတ်ရန်၊ အခြေခံဂဏန်းသင်ရပ်၊ အခြေခံနိုင်ငံသားပညာရေးတို့ ဖြစ်သည် (Arajarvi, P, p 554)။ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ကော်မတီက ပညာရေးသည် 'ကိုယ်ခန္ဓာ၊ စိတ်ဓာတ်၊ ယုံကြည်မှုနှင့် စိတ်ခံစားမှု၊ ဉာဏ်ရည်ဉာဏ်သွေး၊ လူမှုရေးနှင့် လက်တွေ့ပိုင်းဆိုင်ရာအခြေအနေ ဘက်ပေါင်းစုံကို မြှင့်တင်ပေးရန် ဘက်စုံညီရမည်။' ဟုဆိုသည်။ အဓိကမျှော်မှန်းချက်မှာ ကလေးများ၏ စွမ်းရည်နှင့် လွတ်လပ်သော လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတွင် အပြည့်အဝ ပါဝင်ရန် အခွင့်အလမ်းများကို မြှင့်တင်ပေးရန်ဖြစ်သည် (မှတ်ချက် ၁၊ စာပိုဒ်

၁၂)။ အမျိုးမျိုးသော ကြေညာချက်၊ စီမံချက်များတွင် အနည်းဆုံး ပညာရေး၏ ပထမအဆင့်သည် အခမဲ့ ဖြစ်ရမည်ဟု သဘောတူထားကြသည်။ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အချက်မှာ ကလေးများ (အစပိုင်းတွင် ၎င်းတို့၏ မိဘများ)သည် နိုင်ငံတော်မှ ပေးအပ်သည့် အခမဲ့ပညာရေး အခွင့်အရေး များကို ရယူရန် တာဝန်ရှိသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် အချို့သော လူမှုဝန်းကျင်များတွင် (အလုပ်လုပ် ခိုင်း၍ရသော) ကလေးများကို ကျောင်းသို့ စေလွှတ်ခြင်းသည် စီးပွားရေးအရ ကြပ်တည်းမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ထိုပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် ကျောင်းချိန်ကို ဂရုတစိုက် စီမံထားသည်။ ဥပမာ ကျောင်းချိန်ကို မနက်အစောပိုင်း (သို့) နေ့လယ်ခင်းတွင်သာ ထားရှိခြင်း (သို့) ရိတ်သိမ်းချိန်များတွင် ကျောင်းချိန်လျော့ထားခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း လုပ်ဆောင်ချက်မျိုးစုံသည် ကျေးလက်ဒေသနှင့် မြို့အတွင်းပိုင်းကဲ့သို့သော ဆင်းရဲသည့် နေရာ များတွင် ပညာသင်ယူရေးကို ချောမွေ့စေရန် အားလုံးလက်ခံနိုင်မည့် ပုံစံမျိုး ထားရှိရန် ရည်ရွယ် သည်။ ထိုနည်းတူစွာ ကလေးများ၏ အလုပ်လုပ်ချိန်ကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများမှ တစ်ဆင့် ကန့်သတ်ခြင်းသည်လည်း ပညာသင်ယူခွင့်ကို မြှင့်တင်ပေးရန် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ရည်ရွယ်သည်။

အလယ်တန်း ပညာရေးမှာမူ အခမဲ့ ဖြစ်ရန် မလိုပေ။ သို့ရာတွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေး မှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ် အဖွဲ့ဝင်များက အလယ်တန်း ပညာ ရေး၊ နည်းပညာဆိုင်ရာနှင့် သက်မွေးမှု ပညာရေးများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် လက်လှမ်းမီ ရမည်။ အားလုံး သင်ယူနိုင်ရမည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများသည် ထိုကဲ့သို့သော ပညာရေးများကို အခမဲ့ သင်ကြားပေးနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းရမည်ဟု ဆိုထားသည် (အပိုဒ် ၁၃(၂)(ခ))။ ကလေးသူငယ် များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်က အားလုံးအတွက် အခမဲ့ပညာရေးကို အဆင့်ဆင့် တိုးချဲ့သွားရန်၊ အခမဲ့မဟုတ်သော ပညာရေးအဆင့်များတွင် လိုအပ်သူများကို ထောက်ပံ့ကြေး များ ပေးအပ်သွားရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ ထိုနည်းတူပင် အဆင့်မြင့်ပညာရေးကိုလည်း ပေးနိုင် သည့် ဝန်နှင့်မျှအောင် ချိန်ညှိပြီး လိုအပ်သူများအားလုံးအတွက် အခမဲ့ ဖြစ်စေရန် တိုက်တွန်း ထား သည်။ ထိုအချက်က အချို့နိုင်ငံများတွင် တက္ကသိုလ်ပညာရေးလက်လှမ်းမီမှုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

အခမဲ့ပညာရေး၏ သဘောတရားအရ ကျောင်းထားခြင်းသည်သာ အခမဲ့ ဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်ဘဲ အခြားသော လိုအပ်သည့် ရင်းမြစ်များနှင့် အခြေခံစရိတ်များလည်း အခမဲ့ ဖြစ်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်က နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို စာရွက်စာတမ်း၊ ဘောပင်၊ စာအုပ် အစရှိသော စရိတ်စကများ အပြင် လိုအပ်သည့် ကျောင်းဝတ်စုံ၊ ကျောင်းနှင့်အိမ် အကြို၊ အပို့ စသည့် စရိတ်များကိုပါ အနည်း ဆုံး အခြေခံပညာအဆင့်၌ လိုအပ်သူများအတွက် ထောက်ပံ့ပေးရန် တာဝန်ရှိစေသည်။ ကျောင်းသားများတွင် ငွေကြေးရင်းမြစ်မရှိခြင်း ဟူသည့်အချက်က ကျောင်းမတက်ရခြင်းဆိုသည့် အကြောင်းပြချက် မဖြစ်စေရ။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် အရေးပါသော စာချုပ်ကို နိုင်ငံတော်မှ လက်မှတ်ရေးထိုး သဘောတူထားခြင်းကြောင့် ရရှိလာသော လုပ်ဆောင်ရမည့် တာဝန်များကို ကျေပွန်အောင် လုပ်ပေးဖို့ လိုအပ်ပေသည်။

အငြင်းပွားဖွယ်ရာအချက်မှာ ပညာရေးအတွက် ငွေကြေးကုန်ကျခြင်းက ချမ်းသာကြွယ်ဝမှုပေါ် မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ပညာရေးလက်လှမ်းမီမှုအတွက် အခြားသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှု အကြောင်းအရာများလည်း ရှိသေးသည်။

၂၀.၁.၁.၂ ပညာ သင်ကြားပေးရာ၌ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း

၁၉၆၀ခုနှစ် ပညာရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား ဆန့်ကျင်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် ပညာရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တိုက်ဖျက်သွားရန် ရည်ရွယ်သည်။ ပညာရေး၏ မည်သည့် အဆင့်တွင်မဆို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ထားသော်လည်း ထို UNESCO သဘောတူ စာချုပ် ၏ ဒုတိယအပိုဒ်အရ အခြေအနေအချို့တွင် လိင်တစ်မျိုးတည်းအတွက် ကျောင်းဖွင့်လှစ် ခြင်းကို ခွင့်ပြုထားသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံအတွင်းရှိ မတူညီသော ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကား အုပ်စုများကို သီးသန့်စီခွဲခြားပညာသင်ကြားပေးခြင်းအားလည်း အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ပုဂ္ဂလိ က ပညာရေး အဖွဲ့အစည်းများ ထူထောင်ခြင်းကိုလည်း ခွင့်ပြုထားသည်။ သို့သော်ငြားလည်း နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ ကျောင်းများအားလုံးအကြား တူညီသောအဆင့်၌ တူညီသော ပညာရေးအဆင့် အတန်းရှိရန် အာမခံပေးရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ထိုအချက်က ခွဲခြားသင်ကြား ပေးခြင်းကို လိုက်၍ (သို့) နိုင်ငံတွင်းရှိ နေရာဒေသကို လိုက်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ မရှိစေဖို့ သေချာစေသည်။ သဘောတူစာချုပ်အရ အခွင့်အရေးနှင့်ဆက်ဆံပုံတန်းတူညီမှုသည် နိုင်ငံတော် မူဝါဒ၏ အဓိက အချက် ဖြစ်သင့်သည်။ မူလတန်းပညာရေး မရရှိခဲ့သူ၊ မပြီးဆုံးခဲ့သူများအတွက် ပညာရေးကို အားပေးရမည် (အပိုဒ် ၄)။ စာသင်ကြားရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းများတွင်လည်း ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု မရှိစေရန် ဖော်ပြထားသည်။ UNESCO သဘောတူစာချုပ်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ခြွင်းချက် ထားခြင်း များအား ခွင့်မပြုပေ (အပိုဒ် ၉)။

ဥပမာ

ဒီအိတ်ချ် နှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် ချက်သမ္မတနိုင်ငံ (DH and ors v Czech Republic)
လျှောက်လွှာ အမှတ် ၅၇၃၂၅/၀၀ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး အထူးကြားနာရေးရုံး၊ နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၇

ဥရောပတိုက်သား ရိုမာကလေးငယ်များသည် ချက်သမ္မတနိုင်ငံတွင် အထူးပညာရေး ကျောင်းများ သို့ ပို့ဆောင်ခြင်းခံရသည်။ ထိုကလေးများသည် သာမန်ထက် ပို၍ အခြေခံကျပြီး ပညာရေး အတွက် အထူးလိုအပ်ချက်ရှိသော ကလေးငယ်များကို သင်ကြားပေးသည့် ပညာရေးမျိုးကို လက်ခံရရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ရိုမာကလေးငယ်များသည် ပညာရေးတွင် ၎င်းတို့၏ လူမျိုး (သို့) လူမျိုးစုကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ ကြုံတွေ့ရသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဥရောပ လူ့အခွင့် အရေး တရားရုံးက ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းသည် ပဋိညာဉ်စာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ခြင်းမရှိ ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့ သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအမှုကို အထူးကြားနာရေးရုံးသို့ လွှဲပေးခဲ့ရာ ထိုရုံးက မတူညီသော ဆုံးဖြတ် ချက်ကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ဥရောပ ကောင်စီအဖွဲ့များမှ အချက်အလက်များအရ အထူးပညာရေး ကျောင်းများရှိ ကလေးငယ်အများစုမှာ ရိုမာလူမျိုးများဖြစ်ပြီး ထိုကျောင်းများသည် 'စိတ်ပိုင်း

ဆိုင်ရာ ချို့တဲ့မှု ရှိသော ကလေးများအတွက် ရည်ရွယ်ဖွင့်ထားခြင်း ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည် (စာပိုဒ် ၁၆)။ ဥပဒေပ ကောင်စီ၊ ဥပဒေပ သမဂ္ဂနှင့် ကုလသမဂ္ဂစာတမ်းများကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားပြီး “လူမျိုးကို အခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုသည် အန္တရာယ်များသော အကျိုးဆက်များ ရှိသည့် တရားမျှတမှု မရှိသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ဖြစ်သည်”ဟု တရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ချက် ချလိုက် သည် (စာပိုဒ် ၁၇၆)။ ရိုမာ လူမျိုးများကို ဥပဒေပတွင် ထိခိုက်လွယ်သော အုပ်စုအဖြစ် သတ်မှတ် ထားကြသည်။ ရိုမာကလေးငယ်များနှင့် ရိုမာလူမျိုး မဟုတ်သော ကလေးငယ်များကို ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းသည် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှု မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အပိုဒ် ၁၄ ကို အပိုဒ် ၂၊ နောက်ဆက်တွဲ ၁ နှင့် တွဲ၍ ဖောက်ဖျက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုဆုံးဖြတ်ချက်သည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးတွင် တိုက်ရိုက်နှင့် သွယ်ဝိုက် ခွဲခြားဆက်ဆံ ခြင်းစနစ်များကို အသေးစိတ် ရှင်းလင်းပြခြင်းများ ပါဝင်သည်။

ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီက ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် ကလေးများ၏ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိခိုက်စေပြီး ‘ကလေးများ ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများမှ အကျိုးရရှိ နိုင်ခြင်းများကိုပင် ဖျက်ဆီးပစ်နိုင်သည်’ ဟု သတ်မှတ်သည် (စာပိုဒ် ၁၀)။ မသန်စွမ်း ကလေးငယ် များနှင့် HIV/AIDS ဝေဒနာရှင် ကလေးငယ်များသည် ပြင်းပြင်းထန်ထန် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ခံရသူများဟု ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့များမှ သတ်မှတ်သည်။ သို့ရာတွင် ယခုအခါ သွယ်ဝိုက်သော လိင် အခြေပြုနှင့် ဘာသာရေးအခြေပြု ခွဲခြားမှုများကို အလေးစိုက်လာကြသည်။ နိုင်ငံများစွာတွင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အဝတ်အစားများ၊ သင်္ကေတများကို ကျောင်းတွင် ပိတ်ပင်ထားပြီး ထိုအချက် ကို ဆန့်ကျင်သည့် အမှုများလည်း ရှိသည် (ဥပမာ *ဆာဟင် နှင့် တူရကီ (Sahin v Turkey)*၊ *ဟူဒိုဘက်ဂါနိုဗာ နှင့် ဥဇဘက်ကစ္စတန် (Hudoyberganova v Uzbekistan)*၊ *ဒါလက်ဘ် နှင့် ဆွစ်ဇာလန် (Dahlab v Switzerland)* အခန်း ၁၂၊ အပိုဒ် ၁၂.၅.၁ တွင် ရှုပါ။)

ပညာရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ထားခြင်းသည် ရှင်းပြစရာ သိပ်မလိုသောအကြောင်း ဖြစ်လိမ့်မည်။ ပညာမတတ်သူများသည် အလုပ်အကိုင်ရရှိရန် ခက်ခဲပြီး ပြည်သူများပါဝင်ခြင်းမှ တစ်ဆင့် ဒီမိုကရေစီ အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးနိုင်ခွင့်လည်း လျော့နည်းနိုင်သည်။ အဆုံးသတ် တွင် ထိုသူများမှာ ဒုတိယတန်းစား နိုင်ငံသားများသာ ဖြစ်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ ပညာသင်ယူခွင့်ကို ငြင်းပယ်ခြင်းသည် ထိုအခွင့်အရေးများ မရရှိစေရန် ပြုလုပ်သည့် အထိရောက်ဆုံးသော နည်းလမ်း များထဲမှတစ်ခု ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ပညာရေးသည် နိုင်ငံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် လိုအပ်သည် ဆိုပါက နိုင်ငံသားများ အားလုံး ပညာသင်ကြားခွင့်ရရေးသည် နိုင်ငံများ အထူးစိတ်ပါဝင်စား သည့် ကိစ္စဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ နိုင်ငံသားများ ပညာတတ်မှသာ တိုင်းပြည်တိုးတက်ရေးတွင် ပါဝင်နိုင် မည် ဖြစ်သည်။

ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံ၏ ပညာရေးတွင် အသုံးပြုသော ဘာသာစကားများဆိုင်ရာ ဥပဒေ၏ အချို့ သော အပိုဒ်များနှင့် သက်ဆိုင်သောအမှု (Case Relating to Certain Aspects of the Laws on the Use of Languages in Education in Belgium) တွင် ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး က ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်သို့ တိုင်းကြားလာသော အမှုတစ်ခုကို ဆုံးဖြတ်ပေးခဲ့ရ

သည်။ ထိုအမှုတွင် နိုင်ငံတော်၏ ပညာရေးတွင် အသုံးပြုသင်ကြားသည့် ဘာသာစကားကို မိဘများမှ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အငြင်းပွားခြင်း ဖြစ်သည်။ လျှောက်ထားသူများက ဘယ်လ်ဂျီယံ ဥပဒေသည် ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂ တွင် အာမခံထားသည့် ပညာရေးအခွင့်အရေးကို အပိုဒ် ၁၄ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း မပြုရဟူသည့်အချက်နှင့် ပူးတွဲ၍ ချိုးဖောက်သည်ဟု တင်ပြခဲ့သည်။ လျှောက်ထား သူများသည် ဒတ်ချ်ဘာသာစကား ပြောသည့်ဒေသတွင် နေထိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုဒေသတွင် ပြင်သစ် ဘာသာစကား အသုံးပြုသင်ကြားသည့် ကျောင်းများ မရှိပေ။ ပြင်သစ် ဘာသာစကား အသုံးပြုသင်ကြားသည့် ကျောင်းတစ်ကျောင်း ဖွင့်လှစ်သောအခါ ဒေသခံများ၏ ထောက်ခံမှုနှင့် တာဝန်ရှိသူများ၏ အသိအမှတ်ပြုမှု မရရှိပေ။ ပြင်သစ်ဘာသာစကား အဓိကပြောသော ဒေသနေ ဒတ်ချ်ဘာသာစကား ပြောကြားသူ ကလေးငယ်များမှာ ဘရက်ဆဲလ် အနီးဝန်းကျင်ရှိ ဘာသာ စကားနှစ်မျိုးလုံးပြောသော နေရာများမှ ဒတ်ချ် ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားသော ကျောင်းများကို တက်ရောက်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဒတ်ချ်ဘာသာစကား အဓိက ပြောသော ဒေသမှ ပြင်သစ် ဘာသာစကား ပြောကြားသူ ကလေးငယ်များမှာ ထိုသို့သော အခွင့်အရေး မရရှိကြပေ။ ယင်း ကြောင့် တရားရုံးမှ ဘယ်လ်ဂျီယံ ဥပဒေသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မြောက်သည်ဟု မဲအနည်းငယ် အသာဖြင့် ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။

အဆင့်မြင့်ပညာရေးကို ရရှိ သင့်မသင့် ဆုံးဖြတ်ရမည့် တစ်ခုတည်းသောအရာမှာ ပညာထူးချွန်မှု ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တက္ကသိုလ်တက်ရောက်ရန် သတ်မှတ်ထားသော အဆင့်ရှိသည့် ကျောင်းသားများအားလုံးသည် အခြားအကြောင်းပြချက်များကြောင့် တက္ကသိုလ်တက်ရောက်ခွင့် ငြင်းပယ် မခံရသင့်ပေ။ ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံတော် (နှင့် တက္ကသိုလ်အဆင့် အဖွဲ့အစည်းများ) သည် သက်ဆိုင်ရာတက္ကသိုလ် (သို့) ဘာသာရပ်ကို တက်ရောက်ခွင့်ရရန် ဝင်ခွင့်သတ်မှတ်ချက် များကို လွတ်လပ်စွာ သတ်မှတ်နိုင်သည်။ မတူညီသော ဘွဲ့ဒီဂရီ ဘာသာရပ်များအတွက် မတူညီ သော ဝင်ခွင့်လိုအပ်ချက်များ သတ်မှတ်ခြင်းကို ခွင့်ပြုထားပြီး အများစုကလည်း ယင်းသို့ပင် ကျင့်သုံးနေကြသည်။

၂၀.၁.၂ ပညာရေး၏ သဘောသဘာဝ

ပညာရေး၏ အကျယ်နှင့်သဘောသဘာဝကို နိုင်ငံတော်မှ ပြဋ္ဌာန်းပြီး လေ့လာစောင့်ကြည့်မှုများ ခွင့်ပြုရမည်။ စာချုပ်များတွင် ထိုအချက်နှင့် ပတ်သက်ပြီး လမ်းညွှန်ချက် အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများတွင် အပြည့်စုံဆုံး ဖော်ပြထားချက်ကို ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် တွေ့နိုင်သည်။

၂၀.၁.၂.၁ သင်ကြားပေးသည့် ပညာရေး၏ အကျယ်

ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၂၆(၂) အရ ပညာရေးသည် လူတစ်ဦး၏ ပင်ကို အရည်အသွေး အပြည့်အဝ ဖွံ့ဖြိုးလာရန်၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များ ခိုင်မာလာစေရန်နှင့်ကုလသမဂ္ဂ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ ပြည့်မြောက်လာစေရန် ရည်ရွယ်ရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများ တိုးတက်စေရန်နှင့် တိုးမြှင့်ပေးရာတွင် ပညာရေး၏ အခန်း ကဏ္ဍကို ၂၀.၂ တွင် ဆွေးနွေးထားသည်။ အခြားစာချုပ်များမှ အသေးစိတ်အချက်များကိုလည်း လေ့လာနိုင်သည်။ ဥပမာ မတူကွဲပြားခြင်းကို လက်ခံခြင်းနှင့်နားလည်ခြင်း လိုအပ်ပုံကို အကြောင်း အရာတစ်ခုပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများအား တားမြစ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂနှင့် UNESCO စာချုပ်များတွင် တွေ့နိုင်သည် (UNESCO စာချုပ်တွင် ပညာရေးတွင် ခွဲခြားမှုများ အကြောင်း ပါဝင်သည် - အပိုဒ် ၅)။ ယဉ်ကျေးမှု တန်ဖိုးများကို အသိအမှတ်ပြုရန် အချက်မှာ လည်း အရေးပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အာဖရိက ပဋိညာဉ်စာတမ်း အပိုဒ် ၁၇ (၃) အရ အာဖရိက အသိုင်းအဝိုင်း၏ စိတ်ဓာတ်နှင့် ရိုးရာတန်ဖိုးထားမှုများကို မြှင့်တင်သွားရန်နှင့် ကာကွယ်သွားရန် နိုင်ငံများတွင် တာဝန်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ စာမတတ်မှု တိုက်ဖျက်ရေး ရည်ရွယ်ချက်သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာရပ် ပဋိညာဉ်စာတမ်း အပိုဒ် ၃၄ တွင် ပါဝင်ပြီး နိုင်ငံများမှ လိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသည်။ ထိုစာတမ်းတွင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပညာရေးများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက် သော အခြားပြဋ္ဌာန်းချက်များလည်း ပါဝင်သည် (လူနည်းစုများအတွက်လည်း ထည့်သွင်းထား သည်)။

ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ၏ ကလေးများနှင့် ဒုက္ခသည် (သို့) ဒုက္ခသည် ခိုလှုံခွင့် လျှောက်ထားထား သူများ၏ ကလေးများတွင် ပညာသင်ကြားရာတွင် သုံးသည့်ဘာသာစကားနှင့် ပတ်သက်ပြီး အခွင့်အရေးများ ရှိကြသည်။ ဥပမာ ၁၉၅၁ ဒုက္ခသည်များ၏ အနေအထားနှင့် ဆက်စပ်သော ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်တွင် ဒုက္ခသည်များကို ပညာရေးနှင့် ၎င်းတို့၏ တတ်ကျွမ်းမှုများကို အသိအမှတ်ပြုရာတွင် နိုင်ငံခြားမှ လာနေသူများ နည်းတူဆက်ဆံရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ၁၉၉၆ ဥရောပ လူမှုရေး ပဋိညာဉ်စာတမ်း နောက်ဆက်တွဲ (ဥရောပ ကောင်စီ) တွင်လည်း ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ၏ ကလေးများကို တတ်နိုင်သရွေ့ ၎င်းတို့၏ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် စာသင်ကြားရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာအချက်မှာ ထိုအပိုဒ် ၁၉ တွင်ပင် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များ နိုင်ငံ၏ဘာသာစကား(များ) သင်ကြားနိုင် ရန် နိုင်ငံတော်က စီမံပေးရမည်ဟု ပါရှိသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ပေးခြင်းသည် ရွှေ့ပြောင်းအခြေချသူ များကို လူမှုဝန်းကျင်တွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဝင်ဆန့်နိုင်ရန် ကူညီပေးသည်။

မတူကွဲပြားခြင်းကို လက်ခံပေးမှု မြှင့်တင်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး လူနည်းစု ပညာရေးအခွင့်အရေးများ ကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ ပညာရေးတွင် အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် များကို ဒေသတွင်း (သို့) လူနည်းစု ဘာသာစကားများအတွက် ဥရောပ ပဋိညာဉ်နှင့် အမျိုးသား လူနည်းစု အုပ်စုများကို ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ မူဘောင်သဘောတူစာချုပ်တွင် တွေ့ရသည်။

အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများအဖွဲ့ ဆန် ဆယ်လ်ဗဒေါ နောက်ဆက်တွဲ (ESCR) အပိုဒ် ၁၃ တွင်လည်း ပညာရေး သင်ကြားပေးရန်၊ ယုံကြည်တွေးခေါ်မှုဆိုင်ရာ ဗဟုဝါဒကို အားပေးရန်နှင့် လူ့အားလုံးကို ဒီမိုကရေစီ နည်းကျပြီး ကွဲပြားမှုများရှိသည့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတွင် ပါဝင်နိုင်ရန် တောင်းဆိုထားသည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်က နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများရရှိရန် ပညာရေးက ဦးစွာ လိုအပ်သည် ဟူသော အချက်ကို ထောက်ခံနေသည်။

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးတွင် ပညာရေး၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ် ဖော်ပြထားခြင်းကို ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် တွေ့နိုင်သည်။ အပိုဒ် ၂၉ တွင် သဘာဝဝန်းကျင်ကို လေးစားမှု ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးအပြင် ကလေးသူငယ်များ အတွက် ပညာရေးဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက် (၅) ခုကို ဖော်ပြထားသည်။ ထိုဖော်ပြချက်တွင်လည်း အခြား ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မူလအခြေချနေထိုင်သူ လူမျိုးများကို လေးစားပြီး မတူကွဲပြားမှုနှင့် ဗဟုဝါဒကို လက်ခံရန် ပါရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂတွင် မူလအခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ ရေးဆွဲခြင်း ဖြစ်စဉ်သည် လိုအပ်သည်ထက် ပိုကြာခဲ့ရာ ထိုအကြောင်းအရာကို ထည့်သွင်း ဖော်ပြ ထားခြင်းက စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာဖြစ်သည်။ ယခုစာချုပ် အကျုံးဝင်သော နေရာဒေသ အကျယ် အဝန်းကို ထောက်လျှင် ၎င်း၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်း၏ သဘောထား အမြင်ကို ထင်ဟပ်သည်ဟု မှတ်ယူနိုင်သည်။

ရင်းမြစ်များကို စုစည်းကာ နိုဝက် (Nowak) က ပညာရေးတွင် တစ်ကမ္ဘာလုံး သဘောတူထားသည့် အဓိကရည်ရွယ်ချက်လေးခု ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ လူတစ်ဦး၏ ပင်ကိုယ်အရည်အသွေးနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာများ လွတ်လပ်စွာ ဖွံ့ဖြိုးလာနိုင်ရန်၊ လူတစ်ဦးသည် လွတ်လပ်သော လူမှုဝန်းကျင်တွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ပြီး မတူကွဲပြားခြင်းများကို အပြန်အလှန် နားလည်လက်ခံကာ အခြားယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာတရားများကို လေးစားရန်၊ မိဘများ၊ နိုင်ငံနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၏ တန်ဖိုးထားမှုများကို လေးစားတတ်ရန်၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် တို့ ဖြစ်သည် (p 251)။

၂၀.၁.၂.၂ မိဘနှင့် အုပ်ထိန်းသူများ၏ လွှမ်းမိုးမှု

အခြေခံ စည်းမျဉ်းအရ ကလေးငယ်များ၏ ပညာရေးသည် ၎င်းတို့၏ မိဘများ၊ အုပ်ထိန်းသူများ၏ စိတ်ဆန္ဒနှင့် ကိုက်ညီရန် မလိုအပ်ပေ။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၂၆(၃)တွင် မိဘများ၌ ကလေးများကို မည်သို့သော ပညာရေးမျိုး သင်ကြားပေးမည်ကို ဦးစွာ ဆုံးဖြတ်ခွင့် ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုအချက်မှာ ကလေးများကို အိမ်တွင်သာ ပညာသင်ကြားစေခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ပညာသင်ယူခွင့်၏ အနှစ်သာရအရ ကလေးငယ်သည် ကျောင်း (သို့) ယင်းနှင့် တူညီသောနေရာတွင် ပညာသင်ကြားရမည်ဖြစ်ပြီး မိဘများ၏ရွေးချယ်ခွင့်ကို ကန့်သတ် မထားပေ။ ပညာသင်ကြားခွင့်ကို မဖြစ်မနေပေးရမည်ဖြစ်ရာ မိဘတစ်ဦးအနေဖြင့် ကလေးငယ်ကို ပညာလုံးဝ သင်ကြားခွင့် မပေးခြင်းကိုတော့ မပြုနိုင်ပေ။ ထို့ပြင် မိဘတစ်ဦးအနေဖြင့် လူ့အခွင့် အရေးစံနှုန်းများနှင့် ဆန့်ကျင်သော ပညာရေးစနစ်ကို ရွေးချယ်သင်ကြားစေခြင်းလည်း မပြုနိုင်ပေ။

ပညာသင်ကြားသည့် ဝန်းကျင်တွင် ပညာရေး၏ သဘောသဘာဝ ပုံစံအပေါ် မိဘများအနေဖြင့် လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်နိုင်မှု မရှိပေ။ မိဘများမှ ကလေးများ လက်ခံရရှိသော ပညာရေးသည် မိမိတို့ ယုံကြည်သော အရေးကြီးအရာများနှင့် ကိုက်ညီစေရန် တောင်းဆိုနိုင်သည်ဟု ဥပဒေက ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်တွင် ကျောင်းများ၌ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ သင်ကြားမှုများ ပါဝင်ပြီး ထိုဘာသာရေး သင်ကြားမှုများတွင် ကလေးများကို ပါဝင်စေခြင်း၊ မပါဝင်စေခြင်း နှစ်မျိုးလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ ထိုအချက်သည် လူနည်းစု အုပ်စုများနှင့် မူလအခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးများ အပေါ် အဓိကသက်ရောက်မှု ရှိသည်။ ကလေးများသည် ပညာသင်ယူခွင့် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အခန်း ၂၁ တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ယဉ်ကျေးမှု ထုံးတမ်းစဉ်လာများ (ဘာသာရေး၊ လူမျိုးစု နှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လက္ခဏာများ) ကိုလည်း လေးစားရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်က နိုင်ငံတော်ကို ပညာရေး ဝန်းကျင်တွင် ပြဿနာများ ရင်ဆိုင်ရစေသည်။ ဗဟုလူမှုဝန်းကျင် တစ်ခု တွင် ကလေးတိုင်းကို ၎င်းတို့ မိဘများ၏ ယုံကြည်ချက်များအတိုင်း ပညာသင်ကြားပေးရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ချိန်ညှိမှုများ ပြုလုပ်ရသည်။ အဆုံးသတ်တွင် ပဋိညာဉ် စောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များမှ မိဘများ၏ဆန္ဒကို လေးစားမှု ပြုသင့်၊ မပြုသင့် ဆုံးဖြတ်ပေးရသည်။ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်မှုနှင့် ကိုးကွယ်မှု၊ လူနည်းစုအခွင့်အရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများသည်ထိုရှုထောင့် တွင် ပညာသင်ကြားခွင့်နှင့် ဆက်စပ်နေသည်။

ဟာတီကီနန် နှင့် ဖင်လန်နိုင်ငံ (Hartikainen v Finland) အမှုတွင် ကလေးငယ်တစ်ဦးသည် မိဘများ၏ ယုံကြည် ကိုးကွယ်မှုကြောင့် ကျောင်းတွင်း ဘာသာရေး သင်ကြားမှုများ မတက် ရောက်ပါက ထိုကလေးအတွက် ကြားနေဖြစ်ပြီး ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော အခြားသင်ကြားမှု ပုံစံတစ်မျိုး ပေးရမည်၊ ထိုမှသာ မိဘများ၏ ဘာသာရေး ယုံကြည်မှု မရှိခြင်းနှင့် ကိုက်ညီမည်ဟု လူ့အခွင့် အရေးကော်မတီက ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်သည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့် အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၈(၄) ကို အခြေခံပြီး ချမှတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအပိုဒ်တွင် ဘာသာရေးနှင့် စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပညာပေးခြင်းတွင် မိဘများ၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို လေးစားရမည် ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏ ယုံကြည်ချက်နှင့် ကိုက်ညီရမည်ဟု ဆိုထား သည်။ ဥပဒေပဒေသစနစ်တွင် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံရှိ ကျောင်းများ၏ လိင်ပညာပေးခြင်းများက မိဘများ ၏ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုများနှင့် ဆန့်ကျင်နေသည် ဟူသော တိုင်ကြားချက်များ ရှိသည့်တိုင် ထိုပညာပေးမှုများကို မဖြစ်မနေ ထည့်သွင်းထားသည် (*ကယ်လ်ဒ်ဆန်၊ ဘရူစ်၊ မက်ဒီဆန် နှင့် ပီတာဆန် နှင့် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံ (Kjeldsen, Busk, Madsen and Petersen v Denmark)*)။ *ကမ်းဘဲလ် နှင့် ကိုဆန်စ် နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (Campbell and Cosans v United Kingdom)* အမှု တွင်မူ စကော့တလန်နိုင်ငံရှိ ကျောင်းများတွင် ရိုက်နက် အပြစ်ပေးခြင်းသည် မိဘများ၏တွေးခေါ် ယုံကြည်မှုနှင့် ဆန့်ကျင်နေသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ကော်မတီ မှ ရိုက်နက် အပြစ်ပေးခြင်းများသည် ကလေးများ၏ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို မလေးစားရာ ကျသည်ဟု ထပ်ဖန်တလဲလဲ ပြောကြားခဲ့ပြီး ဖြစ်သည် - အထွေထွေ မှတ်ချက် ၈ (၂၀၀၆))။

လေဘာ့ခ် နှင့် နော်ဝေနိုင်ငံ (Leirvag v Norway) UN Doc CCPR/C/82/D/1155/2003 (2004)

နော်ဝေ အစိုးရမှ နော်ဝေ ကျောင်းပညာရေး စနစ်တွင် မဖြစ်မနေ သင်ယူရမည့် ဘာသာရေး ဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်အသစ်တစ်ခု ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည်။ ထိုဘာသာရပ်မှာ “ခရစ်ယာန် ဘာသာဆိုင်ရာ ဗဟုသုတနှင့် ဘာသာရေးနှင့် ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာဆိုင်ရာပညာရေး” ဟုခေါ်ပြီး ယခင်ခရစ်ယာန် ဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်နှင့် ဘဝအမြင်များဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်နေရာတွင် အစားထိုးလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဘာသာရပ်အသစ်တွင် သင်ကြားမှု၏ အစိတ်အပိုင်းအချို့ကိုသာ သင်ယူမှု ကင်းလွတ်ခွင့် ပေးထားသည် (စာပိုဒ် ၂.၃)။

တိုင်ကြားသူများက ၎င်းတို့၏ ကလေးများကို ထိုဘာသာရပ်သင်ယူမှုမှ အပြည့်အဝ ကင်းလွတ်ခွင့် လျှောက်ထားခြင်းကို ငြင်းပယ်ခံခဲ့ရသည်ဟု ဆိုသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ဟာတီ ကီနန် နှင့် ဖင်လန် အမှုအတိုင်း ICCPR အပိုဒ် ၁၈ သည် ဘာသာမဲ့ဖြစ်ခြင်းနှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု မရှိခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဖော်ပြထားသည်။ ပညာရေးတွင် ဘာသာရေး ဗဟုသုတများ သာမက ဘာသာရေး အလေ့အကျင့်များနှင့် အသုံးချမှုများပါ သင်ကြားပေးသည့်အခါကျိုးကြောင်း ဆီလျော်ပါက ကင်းလွတ်ခွင့် ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ အချို့ကလေးများသည် ကင်းလွတ်ခွင့် အစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်သော်လည်း ခရစ်စမတ် အထိမ်းအမှတ်ပွဲများ ကျင်းပခြင်း ကဲ့သို့သော အစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်ကြရသည်။

နော်ဝေနိုင်ငံသည် “လျှောက်ထားသူများကို ၎င်းတို့၏ မိဘအခွင့်အရေးကို လေးစားမှု ရှိသည့် ထိရောက်ပြီး သင့်တော်သော ဖြေရှင်းချက်တစ်ခုကို ပေးရမည်။ ကျောင်းသားများကိုလည်း ၎င်းတို့၏ ယုံကြည်မှုနှင့် ကိုက်ညီသော ပညာရေးကို ရယူနိုင်ရန် အာမခံပေးရမည်” ဟု ကော်မတီက ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။

၂၀.၁.၃ ပညာရေး လွတ်လပ်ခွင့်

ပညာရေး လွတ်လပ်ခွင့် သဘောတရားများသည် လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ခွင့်၊ ယုတ်စွာအဆုံး ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများနှင့် အစိတ်အပိုင်းအတော်များများတွင် ထပ်တူကျသည်များ၊ ဆင်တူသည်များ ရှိသော်လည်း ၎င်းသည် ပညာသင်ယူခွင့်တွင် ပါဝင်နေတတ်သည်။ ပညာရေးလွတ်လပ်ခွင့်တွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းများ၊ အမြင်များ၊ ထိုအမြင်များကို ဖြန့်ဝေခြင်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းများ ပါဝင်သည်။ ထိုအမြင်များ၊ အချက် အလက်များကို လက်ခံရန် သင့်လျော်သော အခွင့်အရေးများလည်း ရှိရမည်။ ထိုဖြစ်စဉ်ကို ပံ့ပိုးပေးရန်အတွက် ပညာတတ်ရန် လိုအပ်သည်။ ထိုကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး မိဘ၊ အုပ်ထိန်းသူများနှင့် နိုင်ငံတော်တွင် တာဝန်ရှိသည်။

နိုင်ငံတော် အရေးပေါ်အခြေအနေနှင့် ဆူပူအုံကြွမှုများ ဖြစ်ပေါ်ချိန်တွင် ပညာရှင်များသည် ရက်စက်စွာ နှိပ်ကွပ်ခံရသည်။ သမိုင်းတွင် ထိုသို့သော ဥပမာများစွာ ရှိသည်။ ပညာရှင်များသည် ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ သီအိုရီများနှင့် အခြေခံဂုဏ်သိက္ခာနှင့် လူသားတစ်ယောက်၏ ဖြစ်တည်မှု ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ကိုးကားလေ့ရှိသည်။ ထိုသူများသည် ပညာတတ်များ ဖြစ်ကြရာ နိုင်ငံ တကာ စာချုပ်စာတမ်းများကိုလည်း ပို၍ လက်လှမ်းမီကြသည်။ ဤအချက်နှင့်အတူ တာဝန်များ လည်း ကပ်ပါလာသည်။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ် အပိုဒ် ၁၅ က နိုင်ငံများသည် "သိပ္ပံဆိုင်ရာ သုတေသနများနှင့် ဖန်တီးမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများ အတွက် ခွဲခြားမရသော အခွင့်အရေးများ" ကို လေးစားရမည်။ နိုင်ငံတကာ ဆက်သွယ်မှုများ၊ ပူးပေါင်းမှုများ အားပေးခြင်းနှင့် ပေါ်ထွန်းလာခြင်းမှ ရရှိသည့် အကျိုးကျေးဇူးများကိုလည်း အသိ အမှတ်ပြုရမည် ဟု ဆိုထားသည်။ အာရပ် လူ့အခွင့်အရေး ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၃၆ တွင်လည်း အတတ်ပညာရှင်များ ပေါ်ထွန်းလာရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးနိုင်ခွင့်ကို ဖော်ပြ ထားသည်။ ထိုအချက်မှာ ပညာရေးလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ဆက်စပ်သည်။ ပညာရေး လွတ်လပ်ခွင့်ကို သီးခြား ဖော်ပြသော နိုင်ငံတကာသတ်မှတ်ချက်များ မရှိသော်လည်း ဥပမာပညာရေး၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၁၃ တွင် ပညာရေးလွတ်လပ်ခွင့်ကို လေးစားရမည်ဟု ဖော်ပြ ထားသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကို စနစ်တကျ ချိုးဖောက်သော နိုင်ငံများတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို မသိမသာရေး၊ သိသိသာသာပါ လှုံ့ဆော်သည့် ပညာရှင်များ၏ လုပ်ငန်းများကို ခွင့်ပြုနိုင်ချေနည်းသည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် ပညာရေးလွတ်လပ်ခွင့် ဖိနှိပ်ခံရပြီး ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ ဤအချက်သည် ပညာရှင်များ၏ ပညာရေးအခွင့်အရေးများအပေါ် သက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးအတွက်လည်း ထင်ရှားသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိသည်။

၂၀.၁.၄ ပညာသင်ယူခွင့် ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်

၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်မှ ပညာသင်ယူခွင့်ဆိုင်ရာ အထူး အကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်ကို ခန့်အပ်ခဲ့သည် (Resn 1998/33)။ ကက်ထရီနာ သွန်ဆက်စ်စကီးကို ပညာသင်ယူခွင့် ရရှိရေးတွင် ပိတ်ပင်နေသော အတားအဆီးများကို ဆန်းစစ်ရန် တာဝန် ပေးအပ် ကာ ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ လက်ရှိ တာဝန်ယူထားသူမှာ ကိုမန်ဘူ ဘွိုင်းလ် ဘယ်ရီ (Koumbou Boly Barry) ဖြစ်သည်။ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီနှင့် နိုင်ငံတကာ အလုပ် သမားများ အဖွဲ့ချုပ်၏ ကလေးလုပ်သား ပပျောက်ရေး အစီအစဉ်များနှင့် ပူးပေါင်းကာ မသင်မနေရ ပညာရေး ပြီးရမည့် အနိမ့်ဆုံးအသက်နှင့် အလုပ်လုပ်နိုင်သော အနိမ့်ဆုံး အသက်ကြား ကွာဟမှု ရှိနေသည့် ပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်များသည် ကမ္ဘာ့ဘက်နှင့်လည်း လက်တွဲကာ ပညာရေးဆိုင်ရာ ငွေချေးခြင်းကို စောင့်ကြည့်သည့် မူဝါဒများ ချမှတ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ အခမဲ့ဖြစ်ရမည့် အခြေခံပညာရေးသည်

ငွေကုန်ကြေးကျ ရှိနေဆဲပင် ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ရှုထောင့်အရ ပညာရေးသည် ဆင်းရဲခြင်းမှ ကင်းလွတ်စေသည့် လက်မှတ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပညာရေးကို မြှင့်တင်ခြင်းသည် အဖွဲ့အစည်း၏ ဆင်းရဲမှု တိုက်ဖျက်ရေး ရည်မှန်းချက်အောင်မြင်စေရန် နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

စစ်ပွဲများနှင့် ပဋိပက္ခများ ချုပ်ငြိမ်းရေးအတွက် ပညာရေးကို အသုံးပြုခြင်းသည် အထူးကိုယ်စား လှယ်များ စိတ်ဝင်စားသည့် အကြောင်းအရာဖြစ်သည်။ ထိုနည်းတူ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ တိုက် ဖျက်ရန် အထူးသဖြင့် လိင်အခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ တိုက်ဖျက်ရာတွင် ပညာရေး၏ အခန်း ကဏ္ဍကိုလည်း စိတ်ဝင်စားကြသည်။ ပညာရေးတွင် လိင်အခြေပြု မျက်နှာသာပေးခြင်းများ ရှိပြီး မိန်းကလေးငယ်များကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ထောင်စုနှစ် ရည်မှန်းချက် များနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ် တိုးတက်ရေးရည်မှန်းချက်များတွင် တန်းတူညီရေးအချက်ကို ထည့်သွင်း ထားခဲ့သည်။

အချုပ်ဆိုရသော် ကုလသမဂ္ဂ အထူးကိုယ်စားလှယ်များသည် ပညာရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး သွန်ဆက်စ်စကီး နှင့် သူမ၏ ဆက်ခံသူများ တိုက်တွန်းခဲ့သော “အေ လေးလုံး စနစ်” ကို လိုက်နာ ကြသည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးတာဝန်များကို လိုက်နာရန် နိုင်ငံများသည် ပညာရေးကို ရရှိနိုင်သော၊ လက်လှမ်းမီနိုင်သော၊ လက်ခံနိုင်သော၊ အခြေအနေကိုလိုက်၍ ပြောင်းလဲနိုင်သော (available, accessible, acceptable, adaptable) ပုံစံ ထားရှိရမည်ဟု ဆိုသည်။

၂၀.၂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရပ်များ သင်ယူခွင့်

ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင် နိုင်ငံများကို လူ့အခွင့်အရေးအား မြှင့်တင်ရန်နှင့် လေးစားရန် တိုက်တွန်းထားသည် (အပိုဒ် ၁(၃))။ ထိုအချက်ကို အခြေခံ၍ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရပ်များ သင်ကြားပေးရန် ထည့်သွင်းထားကြသည်။ အထွေထွေ ညီလာခံ ကြေညာချက်အရ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို လက်ခံသည် နှင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းသည် ထိုကြေညာစာတမ်းပါ အကြောင်းအရာများကို ဖြန့်ဝေရမည် ဖြစ်သည် (Resn 217, Part D)။ အားလုံးအတွက် အခြေခံအခွင့်အရေး နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ အသိပညာများ၊ နားလည်မှုများသည် အနည်းငယ် လွဲချော်နေခြင်းများ ရှိနေသေး သည်။ ထိုသို့ လွဲချော်ခြင်းများမှာ စီးပွားရေးအရ မဖွံ့ဖြိုးသေးသော နိုင်ငံများ၌သာ တွေ့ရသည် မဟုတ်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် ၁၉၉၈ လူ့အခွင့်အရေး အက်ဥပဒေ မပြဋ္ဌာန်းမီအထိ (ထိုသို့ ပြဋ္ဌာန်း လိုက်ခြင်းက ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြည့်တွင်း ဥပဒေ များတွင် ထည့်သွင်းခြင်းအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိပြီး လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာချုပ် တစ်ခုကို ပထမဆုံး ထိုသို့ ထည့်သွင်း အသိအမှတ်ပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။) ပညာတတ်များ အပါ အဝင် နိုင်ငံတွင်းရှိ လူ့အမြောက်အမြားသည် ၎င်းတို့ ခံစားခွင့်ရှိသော အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို စာရင်းချပြောပြရန် အခက်အခဲများ ရှိကြသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင်မူ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ခံစားခွင့်ရှိသည်ဟု မဆိုနိုင်သည့်တိုင် ထိုအရာများကို ပို၍ သိရှိကြသည်။

ထိုနိုင်ငံများတွင် NGO များ၏ ထောက်ပံ့မှုများကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာပေးခြင်းများ ပို၍ ဖွံ့ဖြိုးပြီး ပို၍ အောင်မြင်ကြသည်။

၂၀.၂.၁ အခြား လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးသည် ပညာသင်ယူခွင့် ရှိခြင်းအပေါ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း တည်မှီနေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် ပညာမတတ်သူ၊ စာမဖတ်တတ်သူများနှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးအတွက် နိုင်ငံတော်မှ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့မှုပစ္စည်းများနှင့် စာရွက်စာတမ်းများကို သင့်တော်သော ပုံစံဖြင့်ဖြန့်ဝေပေးရန် လိုအပ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဗဟုသုတများရှိခြင်းသည် ထိုအခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အဆင့် ဖြစ်သည်။ ဗဟုသုတများ မရှိပါက ထိုသူ (သို့) အုပ်စုများသည် ၎င်းတို့၏ ခွဲခြားမရသော အခွင့်အရေးများကို တောင်းဆိုနိုင်မည်မဟုတ်။ အခွင့်အရေးမျိုးဖောက်ခံရခြင်း၊ မပေးခြင်းများအတွက် တိုင်ကြားခြင်းများလည်း ပြုလုပ်နိုင်မည် မဟုတ်။ အခြေခံအားဖြင့် ပညာမတတ်ခြင်းသည် အခြား အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ရရှိရေးကို ဟန့်တားသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးမျိုး ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းကို အပြည့်အဝရရှိရေး၊ အလုပ်တွင် တန်းတူ ဆက်ဆံခံရခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ အမျိုးမျိုးသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး စသည်တို့သည် အနည်းဆုံး အခြေခံအဆင့်ပညာရေးနှင့် စာရေး၊ စာဖတ်တတ်ရန် လိုအပ်သည်။ “လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရေးသည် ကောင်းစေချင်သော စိတ်ဆန္ဒနှင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ် သက်သက်မှု မဟုတ်ပေ။” (Alfredsson, G, p273)

၂၀.၂.၂ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ပညာရေးကို တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် သင်ကြားရေး

၁၉၉၃ ဝီယင်နာ ကြေညာစာတမ်းနှင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ် အပိုင်း ၂၊ စာပိုဒ် ၇၉ တွင် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး အစည်းအဝေးမှ နိုင်ငံများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများကို “လူ့အခွင့်အရေး၊ လူသားချင်း စာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေ၊ ဒီမိုကရေစီ နှင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး” အကြောင်းအရာများကို ပညာရေးဆိုင်ရာ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းအားလုံးတွင် ဘာသာရပ်များအဖြစ် ထည့်သွင်းသွားရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ ထိုအချက်သည် အခြေခံ မသင်မနေရ ပညာရေးတွင် လူမှုအဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာသင်ကြားပေးခြင်းများနှင့် ဆက်စပ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုဘာသာရပ်များက ပိုမိုကျယ်ပြန့် သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ လူတစ်ဦးသည် သူ၏ အခွင့်အရေးများကို ရယူ၊ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ထိုအခွင့်အရေးများကို သိရန်လိုအပ်သည်။ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ သည်လည်း ထိုသို့သော ဗဟုသုတများ ရှိသင့်သည်။ ထိုမှသာ ပြည်တွင်းဥပဒေများသည် နိုင်ငံ တကာ ကျင့်ဝတ်များနှင့် လျော်ညီပြီး တရားစီရင်ရေးမှာလည်း အခြေခံအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ် ခွင့်များကို ကာကွယ်ပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အကျိုးခံစားခွင့် ရှိသူများကို ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အသိပေးခြင်း တစ်ခုတည်းဖြင့် မလုံလောက်ပေ။ “သင့်တော်သော သတင်းအချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အသိပညာပေးခြင်းတို့သည် တရားစီရင်သူများ၊ တာဝန်ရှိသူများ၊ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် နယ်မြေမှ လူအားလုံးနှင့် အုပ်စုများ လိုအပ်သော ဗဟုသုတများ ရရှိရန်အတွက် အရေးပါသည်။” (Alfredsson, G, p213) ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဝီယင်နာတွင် ကျင်းပခဲ့သော ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံတွင် နိုင်ငံများမှ ပြဋ္ဌာန်းသော “ပညာရေးသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များအား လေးစားခြင်းကို အားပြည့်ပေးရမည်” ဆိုသည့် အချက်ကို ထပ်မံ တင်ပြခဲ့သည် (အပိုင်း ၁၊ စာပိုဒ် ၃၃)။ ထိုရည်ရွယ်ချက် ပြည့်မြောက်ရန် ငွေကြေး အကန့်အသတ်များ ရှိကြောင်းကို ကမ္ဘာ့အစည်းအဝေးတွင် အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံများကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းများ၊ ပညာပေးခြင်းများနှင့် သင်ကြားခြင်းများ အတွက် ရင်းမြစ်များကို တိုးမြှင့်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည် (အပိုင်း ၁၊ စာပိုဒ် ၃၄)။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာပေးခြင်းကို အဆင့်တိုင်းတွင် အကောင်အထည် ဖော်သင့်သည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက်အတွက် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို ကလေးများ နားလည်နိုင်မည့် ပုံစံများနှင့်လည်း ထုတ်ဝေထားသည်။ NGO များ၊ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့များနှင့် အခြားထောက်ပံ့ရေးဆိုင်ရာ အထူးအဖွဲ့များ (ဥပမာ စာမတတ်မှုနှုန်း မြင့်မားသည့် ဒေသများ၊ နိုင်ငံများမှ အမျိုးသမီးများ အတွက် ကျန်းမာရေး ပညာပေးအစီအစဉ်များနှင့် စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေး အစီအစဉ်များ ပြုလုပ်ခြင်း) သည် ကာတွန်းများနှင့် ရုပ်ပုံများဆွဲကာ ပညာပေးသည့် နည်းလမ်းများကို မကြာခင် အသုံးပြုကြသည်။ UNICEF နှင့် အခြားကလေးများအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးသော အဖွဲ့များတွင်လည်း ကလေးများကို ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများ အသိပေးရန် အဖွဲ့များရှိ ရင်းမြစ်များကို ကလေးများ နားလည်နိုင်မည့် သင်ကြားရေးပစ္စည်းများ ဖန်တီးရာ၌ အသုံးပြုကြသည်။ အခြားအစွန်းတစ်ဖက်တွင် နော်ဝေကိုသို့သော နိုင်ငံများ၌ ကလေးများအတွက် သီးသန့်စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး မဟာမင်းကြီး ခန့်အပ် ပေးထားသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှ ကလေးသူငယ်များဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအကြောင်း အချက် အလက် ဖြန့်ဝေပေးခြင်း (နိုင်ငံတကာ နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများသက်သက် မဟုတ်)၊ မကျေနပ်ချက်များ တိုင်ကြားခြင်းကို လက်ခံပေးခြင်း၊ ဥပဒေပြုရေးတွင် ကလေးများ၏ အကျိုး စီးပွားကို ပါဝင်စေရန် မှတ်ချက်များ ပေးခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်သည်။

နိုင်ငံများသည် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးခြင်းကို ဥပမာအားဖြင့် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ မူဝါဒများ ချမှတ် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်ပြီး လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုတာဝန်များမှာ နိုင်ငံတော်၌သာ ရှိသည် မဟုတ်။ ပညာရှင်များ၊ ဆရာများ၊ သုတေသနပညာရှင်များတွင်လည်း ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရန် ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာပိုင်းဆိုင်ရာ တာဝန်များ ရှိသည် (Alfredsson, G, p 222)။ ထိုအချက်မှာ ပညာရေး လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။

ဥရောပတွင် OSCE အဖွဲ့မှ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် ပညာရေးအတွက် သင့်တော်သော အကျိုးကျေးဇူးများ ဖြစ်ထွန်းစေခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့သည် ပြည်တွင်းလူနည်းစုများအတွက် ပညာရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ဟေ့ဂ် အကြံပြုချက်များအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထိုအကြံပြုချက်တွင်

လူနည်းစု ပညာရေးမူဝါဒများ ထွက်ပေါ်လာရန် တည်ဆဲ ဥပဒေစံနှုန်းများကို ပြန်လည်စိစစ်ရန် ပါရှိသည်။ ထိုစာချုပ်သည် နိုင်ငံတွင်း လူနည်းစုနှင့် လူများစုများကို ပညာရေးအရ မြှင့်တင်ပေးခြင်းဖြင့် လူမျိုးရေး ပဋိပက္ခများ လျော့ကျရန် ရည်ရွယ်သည်။

၂၀.၂.၃ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးကို သင်ကြားပေးခြင်း

အားလုံးအတွက် ပညာရေးအခွင့်အရေးသည် တင်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း အပြန်အလှန် မတူကွဲပြားမှုများကို လက်ခံခြင်းနှင့် နားလည်ခြင်းများ ပါဝင်သည်။ ပညာရေးသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးကိုလည်း မြှင့်တင်ပေးသင့်သည်။ မတူကွဲပြားမှုများအား ဆန့်ကျင်ခြင်းကို ဖြန့်ဝေသော အစိုးရ ပညာရေးအစီအစဉ်များကို ဖျက်သိမ်းရန် ၁၉၆၆ နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေးခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများ အားလုံးပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၇၊ ၁၉၇၉ အမျိုးသမီးများ အပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၅၊ ၁၉၉၂ အမျိုးသား (သို့) လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုတွင် ပါဝင်သူ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကြေညာချက် အပိုဒ် ၄ အပါအဝင် အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံတကာစာချုပ်များတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၉ (၁)(ဃ) တွင် ပညာရေးသည် နားလည်မှု၊ မတူကွဲပြားခြင်းကို လက်ခံမှု၊ လိင်များအားလုံးကြားတူညီမှု၊ လူတစ်ဦးနှင့် တစ်ဦးကြား၊ လူမျိုးစု၊ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် ဘာသာရေး အုပ်စုများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများကြား ခင်မင်မှု စိတ်ဓာတ်များ တည်ဆောက်နိုင်ရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ပညာရေးတွင် နိုင်ငံ၏သမိုင်းကြောင်းနှင့် တန်ဖိုးထားမှုများ၊ နိုင်ငံတွင်း နေထိုင်သူများနှင့် အခြားယဉ်ကျေးမှု ထွန်းကားမှုများ အကြောင်းလည်း ပါဝင်ရမည်ဟု ဆိုထားသည် (အပိုဒ် ၂၉ (၁)(ဂ))။ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ၏ မှတ်ချက် ၁ စာပိုဒ် ၁၆ တွင် ထိုတန်ဖိုးများ မြှင့်တင်ပေးခြင်းသည် “ပဋိပက္ခနှင့် အရေးပေါ် အခြေအနေများ ဖြစ်ပွားနေရာဒေသ တွင် နေထိုင်သူများအတွက် ပိုအရေးကြီးသည်” ဟု ဆိုထားသည်။ ပညာရေး၏ ကြိုတင်ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းများကို နှိမ်နင်းနိုင်သည် ဟူသော အချက်သည် နိုင်ငံတကာအလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်၏ လုပ်ဆောင်ချက်တွင် ပါဝင်နေကြ အချက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဥပမာ - မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် မျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၆၉၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း လုပ်ငန်းများတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၁၁ (အပိုဒ် ၃) တို့ ဖြစ်သည်။ ပညာရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား ဆန့်ကျင်ခြင်းဆိုင်ရာ UNESCO သဘောတူစာချုပ်တွင်လည်း ထိုအချက် ကို ထည့်သွင်းထားသည်။

၂၀၀၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ၊ စပိန်နိုင်ငံ၊ မက်ဒရစ်မြို့တွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ မတူကွဲပြားမှုများကို နားလည်လက်ခံမှုမရှိခြင်းကို ကိုင်တွယ်သော အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်သည် လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ခွင့်၊ ယုံကြည်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကျောင်းပညာရေး စပ်လျဉ်းပြီး နိုင်ငံတကာ အကြံပေး အစည်းအဝေးတစ်ခုကို ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုအစည်းအဝေးမှ နိုင်ငံတကာ စည်းလုံးညီညွတ်ရေးအတွက် ပညာရေးမှ တစ်ဆင့် ယဉ်ကျေးမှု ဗဟုဝါဒ ဖော်ထုတ်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ လူတို့၏ အခြေခံကျသော အမြင်များမှာ အခြေခံနှင့် အလယ်တန်းပညာရေး အဆင့် ပေါ်ပေါက်

လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မတူကွဲပြားမှုများကို လက်ခံခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိရေးများကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အမြင်များကို ပြောင်းလဲပစ်ရန် လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်နိုင်ရန် နိုင်ငံများမှ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများနှင့်အညီ ပညာရေးစနစ်များ ပြဋ္ဌာန်းသင့်သည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများတွင် ပါဝင်နေသည်နှင့်အညီ နိုင်ငံတော်မှ ပြဋ္ဌာန်းသည့် ပညာရေးဆိုင်ရာ ရင်းမြစ်များတွင် ထိုပုံစံကို ချပြသင့်သည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို တိုက်ဖျက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ထားသော ပညာရေးသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရေး၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်ပင် ဖြစ်သည်။

၂၀.၂.၄ လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေး ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ဆယ်စုနှစ်

ဗီယင်နာ အစည်းအဝေးတွင် လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးဆယ်စုနှစ် သတ်မှတ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်မှ ထိုတောင်းဆိုချက်ကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပြီး အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၄၉/၁၈၄ (၁၉၉၄) မှ လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ဆယ်စုနှစ်ကို ဇန်နဝါရီလ ၁ရက်နေ့ ၁၉၉၅ ခုနှစ်မှ စ၍ သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုဆယ်စုနှစ်သည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များမှ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပေါ် အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်သည်။ “ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုကို ဗဟုသုတနှင့် စွမ်းရည်များ ဖြန့်ဝေပေးခြင်းနှင့် အမြင်များ ပုံစံသွင်းခြင်းမှ တည်ဆောက်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်သည့် သင်တန်းပေးခြင်း၊ ဖြန့်ဝေ ပေးခြင်းနှင့် အချက်အလက်ပေးရန် ကြိုးပမ်းမှု” များကို လူ့အခွင့်အရေးပညာရေးဟု သတ်မှတ် သည် (လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ဆယ်စုနှစ် ၁၉၉၅-၂၀၀၄ လုပ်ငန်း အစီအစဉ်၊ လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေး - ဘဝအတွက် သင်ခန်းစာများ၊ စာပိုဒ် ၂)။ ပညာရေးသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များအား အားဖြည့်ပေးရန်၊ လူတစ်ဦး၏ ကိုယ်ပိုင် အရည် အသွေးနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ အပြည့်အဝဖွံ့ဖြိုးလာရန် ဦးတည်သင့်သည်။ နားလည်မှု၊ မတူ ကွဲပြားမှုကို လက်ခံမှု၊ ကျား၊မ တန်းတူညီမျှနှင့် နိုင်ငံများ၊ ဌာနေပြည်သူများ၊ လူမျိုးစု၊ တိုင်းရင်းသား၊ ဘာသာ ရေးနှင့် ဘာသာစကား မတူသူ အုပ်စုများအကြား ခင်မင်ရင်းနှီးချစ်ကြည်မှု ကိုလည်း ဦးတည်သင့် သည်။ လူအားလုံးကို လွတ်လပ်သော လူ့ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ထိထိ ရောက်ရောက် ပါဝင်နိုင်ရန်၊ ကုလသမဂ္ဂ၏ ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ပိုမို ရှေ့ရောက်ရန်လည်း ဦးတည် သင့်သည် (စာပိုဒ် ၂)။ ပညာရေးသည် လူများနှင့် လူ့ပတ်ဝန်းကျင်၏ ဘဝ အဘက်ဘက်တွင် စဉ်ဆက်မပြတ် လွှမ်းမိုးနေသော အကြောင်းအရာတစ်ရပ် ဖြစ်သည် (စာပိုဒ် ၃)။

ဆယ်စုနှစ်အတွက် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်တွင် အဓိကရည်ရွယ်ချက် ငါးခု ရှိသည်။ လိုအပ်ချက်များကို ဆန်းစစ်ရန်နှင့် မဟာဗျူဟာများ ချမှတ်ရန်၊ လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးအစီအစဉ်များကို နိုင်ငံ တကာ၊ ဒေသဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံတွင်းနှင့်၊ ပြည်နယ်များအတွင်း အကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် အားဖြည့်ရန်၊ ပညာရေးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့စွယ်စုံများ ဖော်ထုတ်ရန်၊ မီဒီယာ၏ အခန်းကဏ္ဍကို

အားဖြည့်ရန်၊ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ဖြန့်ဝေသွားရန်တို့ ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအချက်ကို လုပ်ဆောင်ရန် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အထူး မဟာမင်းကြီးရုံး ဝက်ဘ်ဆိုဒ်၌ ဘာသာစကား ၃၀၀ ကျော်ဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို လွှင့်တင်ပေးထားသည်။ သို့ရာတွင် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်တွင် ကြေညာစာတမ်းကို စာတတ်မြောက်မှု အဆင့် အမျိုးမျိုးနှင့် မသန်စွမ်းသူများအတွက်ပါ သင့်တော်သည့် ပုံစံဖြင့် ဖြန့်ဝေပေးရမည်ဟု ပါရှိသည် (စာပိုဒ် ၁၀)။ အင်တာနက် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များကို လူတိုင်း ဝင်မကြည့်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ပို၍ သမာရိုးကျဆန်သော နည်းလမ်းဖြင့် အချက်အလက် ဖြန့်ဝေမှုများ လိုအပ်ပေသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေး ဆယ်စုနှစ်၏ ရည်မှန်းချက်များ ရှေ့ရောက်စေရန် နိုင်ငံများ၊ နိုင်ငံတကာ နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီ၌ တာဝန်ရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂသည် ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် အစည်းအဝေးများ ကျင်းပကာ ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း အစီအစဉ်ကို ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေး အသေးစိတ် အချက်များအရ သင့်လျော်သော သက်မွေးမှု ပညာသင်ကျောင်းသားများ (ဥပမာ ရဲများနှင့် တရားရေး ဝန်ထမ်းများ) နှင့် ရှေ့နေများကို ဗဟုသုတများ ဝေမျှပေးရန် အာရုံစိုက်ထားသည်။ လူတိုင်း နိုင်ငံတကာ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ၏ စံနှုန်းများ၏ အကျိုးကို ခံစားရစေရန် နယ်ပယ်များ ပေါင်းယှက် ထားသော ချဉ်းကပ်မှုမျိုး လိုအပ်သည်။ နိုင်ငံတွင်း လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးရမည့်သူများအား အဓိကထားပြီး ကုလသမဂ္ဂ ဆယ်စုနှစ် လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် အညီ ကျွမ်းကျင်သူများအား အစည်းအဝေးများ ခေါ်ယူကာ အကျဉ်းထောင် တာဝန်ရှိသူများ အတွက် လူ့အခွင့်အရေး သင်တန်းနည်းနာများ၊ တရားသူကြီးများနှင့် ရှေ့နေများအတွက် လူ့အခွင့် အရေး လမ်းညွှန်၊ ကုလသမဂ္ဂ ကွင်းဆင်းလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့် ရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းလမ်းညွှန် စသည်တို့ကို ရေးဆွဲခဲ့သည်။ မူလတန်းနှင့် အလယ်တန်း ကလေး ငယ်များအတွက် လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်းကို ဖြန့်ဝေပေးသည့် သင်ကြားမှု လက်တွေ့ ပစ္စည်း များကိုလည်း ထုတ်ဖော် ဖြန့်ဝေခဲ့သည်။ ထိုကိစ္စ အောင်မြင်စေရေးတွင် အင်တာနက်သည် များစွာ အရေးပါခဲ့သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးရေးနှင့် သင်တန်းများ ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်

လူ့အခွင့်အရေး အကြံပေးကော်မတီသည် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးရေးနှင့် သင်တန်းများဆိုင်ရာ ကြေညာချက် မူကြမ်းကို ပြုစုခဲ့ပြီး ထိုကြေညာချက်ကို မတ်လ ၂၀၁၁ တွင် အတည်ပြုခဲ့သည် (UN Doc. A/HRC/16/L.1)။ အပိုဒ် ၁ တွင် “လူတိုင်း၌ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များကို သိရှိရန်၊ ရှာဖွေရန်နှင့် အချက်အလက်ရယူရန် အခွင့်အရေး ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးခြင်းများနှင့် သင်တန်းများကိုလည်း လက်လှမ်းမီရမည်။” ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအချက်က လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့အစီအစဉ်ကို အထောက် အပံ့ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို မသိရှိသူများအတွက် ထိုအခွင့်

အရေးများ ရရှိရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။ လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသိပညာ ပေးခြင်းကို အစိုးရအဆင့်များ အားလုံးတွင် လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ ထိုမှသာ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများကို လိုက်နာကြမည် ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့အစီအစဉ် ပထမအဆင့် (၂၀၀၅-၉)သည် လူ့အခွင့်အရေးကို ပညာရေးဖြစ်စဉ်အားလုံးတွင် ထည့်သွင်းသွားရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်း ပညာရေး စနစ်များတွင် ကျင့်သုံးသွားရန် ရည်ရွယ်သည်။ ဒုတိယအဆင့်တွင် အစိုးရနှင့် အခြားပညာရေးအဆင့်များအထိ အကျယ်ဖြန့်သွားရန် ရည်ရွယ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးပညာရေး နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကုလသမဂ္ဂ OHCHR ၏ အဓိက သတင်းစကားမှာ

လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးသည် အရေးပါသော ရည်မှန်းချက်များစွာ ပြည့်မြောက်ရန် အရေးကြီးသည့် မဟာဗျူဟာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုရည်မှန်းချက်များတွင် စွမ်းရည်မြှင့်ပေးခြင်း၊ ပါဝင်မှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ခံမှု၊ ပဋိပက္ခများ ကာကွယ်မှု၊ ပဋိပက္ခများ ဖြေရှင်းပေးခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေး ရရှိစေခြင်းနှင့် တည်ဆောက်ခြင်း၊ အားလုံးအတွက် ပို၍ထိရောက်သော လူ့အခွင့် အရေး ကာကွယ်မှုနှင့် ရရှိစေမှု စသည်တို့ပါဝင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေး၊ သင်တန်းနှင့် လူထု သတင်းအချက်အလက် ဖြန့်ဝေခြင်းတို့သည် လူထုများအကြား တည်ငြိမ်ပြီး သဟာဏတ ဖြစ်သော ဆက်ဆံရေးရရှိရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေးအတွက် လိုအပ်သည်။ အပြန်အလှန် နားလည် ပေးရေး၊ မတူကွဲပြားမှုကို လက်ခံရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတို့ကိုလည်း မြှင့်တင်ပေးသည်။

www2.ohchr.org/English/events/day2004/hre.htm

စာတွင် ဖော်ပြထားသည်များနှင့် ဆန့်ကျင်စွာပင် နိုင်ငံပေါင်းများစွာသည် လူ့အခွင့်အရေး ပညာရေးကို ၎င်းတို့၏ ကျောင်းသင်ရိုးညွှန်းတမ်းတွင် အပြည့်အဝ ထည့်သွင်းခြင်း မရှိပေ။ ထိုအချက်က မသိနားမလည်ခြင်းနှင့် အချက်အလက်များများ ရရှိခြင်း စက်ဝန်းကို သက်ဆိုး ရှည်စေသည်။ ထိုသို့ မလုပ်ရသည့် အကြောင်းအရင်းမှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံ၊ ကျောင်းတစ်ကျောင်းနှင့်တစ်ကျောင်းကြား မတူကွဲပြားသည်။ သို့ရာတွင် အများစုမှာ အဓိပ္ပာယ် ရှိသော အကြောင်းပြချက်များ မဟုတ်ကြပေ။

ထိုဆယ်စုနှစ်ကို အဖွဲ့ပေါင်းစုံမှ အလေးစိုက်ခဲ့ကြသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထူး အေဂျင်စီများ၊ ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများလည်း ပါဝင်ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးရေးသည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်း၌သာ အရေးပါသည့် အရာမဟုတ်။ နိုင်ငံတကာအဆင့်၌သာ လုပ်ဆောင်ရမည့် အရာလည်း မဟုတ်ပေ။ ကုလသမဂ္ဂ၏ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်စွမ်းတွင် အကန့်အသတ်များ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသဆိုင်ရာနှင့် ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းများမှ လူ့အခွင့် အရေးမြှင့်တင်သော ပညာရေးဖော်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြရမည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ဆယ်စုနှစ် သတ်မှတ်ခြင်းသည် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း အဆင့်များအားလုံးကို တူညီသော ပန်းတိုင်ဆီသို့ အတူတူ လက်တွဲအလုပ်လုပ်ရန် အခွင့်အလမ်း ဖန်တီးပေးသည်။ ရလဒ်မှာ အားလုံးအတွက် အခြေအနေများ တိုးတက်လာစေရန်ဖြစ်သည်။ ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဆယ်စုနှစ် အစီအမံနောက်တွင် လူ့အခွင့်အရေးပညာရေးအတွက် ကမ္ဘာ့အစီအစဉ်ကို အကောင် အထည်ဖော်ခဲ့ကြသည် (GA Resn 59/113 (2004))။ ထိုအစီအစဉ်သည် ကုလသမဂ္ဂ

၂၀.၃ နိဂုံး

နိုင်ငံတွင်းနှင့် နိုင်ငံများအကြား လူမျိုးစု၊ လူမျိုးနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ မတူကွဲပြားမှုများကို လက်ခံခြင်းကို မြှင့်တင်ခြင်းသည် အားပြိုင်မှုများကို လျော့ချပြီး အကြမ်းဖက်မှုများ နည်းပါးသွားစေ နိုင်သည်။ စစ်မှန်သော ဗဟုဝါဒ လူမှုဝန်းကျင်တစ်ခုကိုလည်း ဖန်တီးပေးနိုင်သည်။ ပညာရေးသည် ထိုအချက်များ အောင်မြင်စေရန် အဓိကကျသည်။ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ပညာရေး မရှိပါက မသိနားမလည်ခြင်းများမှ အထင်အမြင်သေးခြင်းများ ပေါက်ဖွားလာနိုင်သည်။ ထိုအခြေအနေမျိုး တွင် ပညာရေး အခွင့်အရေးသည် ပို၍ပင် အခြေခံကျသည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး အကောင်အထည်ဖော် လုပ်ငန်းစဉ်များကို မသိနားမလည်ခြင်းသည် အများအားဖြင့် လူ့အခွင့် အရေး ရရှိရေးကို တားဆီးနေသည့် အရာဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရေးသည် လူ တစ်ဦး ချင်းစီနှင့် အုပ်စုများကို ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအကြောင်း သိရှိလာစေသည်။ လူ့အခွင့် အရေး ပညာရေးအပြည့်အဝပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်မှအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ဖောက် ဖျက်ခြင်းများကိုလည်း တားဆီးနိုင်သည်။

လူတိုင်းတွင် အနည်းဆုံး အခြေခံပညာရေး ရယူသင်ကြားခွင့်ရှိသည်။ ထိုပညာရေးတွင် လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များပါဝင်ရမည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိခြင်း မှုများကိုလည်း ပြည့်မီစေ ရမည်။ ပညာသင်ယူခွင့်နှင့် လက်ရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာရေးကို မြှင့်တင် နေမှုများသည် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများ၏ တိုးတက်လာမှုများဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂနှင့် အခြား ဒေဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းများ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နေခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေး များကို ရရှိစေခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေးကို အဆင့်တစ်ခု မြင့်စေ မည် ဖြစ်သည်။ လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှုများသည် ဂလိုဘယ်လ်လိုက်ဇေးရှင်း မှ မြှင့်တက်လာနေရာ ထိုအချက်သည် များစွာအရေးပါပေသည်။

အမှုတွဲများ

.....
Blom v Sweden, UN Doc CCPR/C/32/D/191/1985 (1988).

Campbell and Cosans v United Kingdom, Ser A, No 48 (1982).

Case Relating to Certain Aspects of the Laws on the Use of Languages in Education in Belgium, Ser A, No 6 (1968).

Dahlab v Switzerland, Application 42393/98, European Court of Human Rights.

DH and ors v Czech Republic, Application 57325/00, European Court of Human Rights Grand Chamber, November 2007.

Hartikainen v Finland, UN Doc CCPR/C/12/D/40/1978 (1981).

Hudoyberganova v Uzbekistan, UN Doc CCPR/C/82/D/931/2000.

Kjeldsen, Busk, Madsen and Petersen v Denmark, Ser A, No 23 (1976).

Leivag v Norway, UN Doc CCPR/C/82/D/1155/2003 (2004).

Sahin v Turkey, Application 44774/98, European Court of Human Rights (Chamber 29 June 2004) appeal (Grand Chamber 10 November 2005).

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....
*Abdi, A, and Schultz, L (eds), *Educating for Human Rights and Global Citizenship* (Albany: State University of New York Press, 2008).

*Alfredsson, G, 'The right to human rights education' in A Eide, K Krause, and A Rosas (eds), *Economic, Social and Cultural Rights*, 2nd edn (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 2001), pp 273-88.

Arjarvi, P, 'Article 26' in G Alfredsson and A Eide (eds), *The Universal Declaration of Human Rights: A Common Standard of Achievement* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1999), pp 551-74.

Gerber, P, *From Convention to Classroom: The Long Road to Human Rights Education* (Berlin: Verlag, 2008).

Henrard, K, 'Education and multi-culturalism: The contribution of minority rights' (2000) 7(4) *International Journal of Minority and Group Rights* 393-410.

Hodgson, D, *The Human Right to Education* (Aldershot: Ashgate, 1998).

Nowak, M, 'The right to education' in A Eide, K Krause, and A Rosas (eds), *Economic, Social and Cultural Rights*, 2nd edn (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 2001), pp 245-71.

Okafor, OC, and Agbakwa, SC, 'Re-imagining international human rights education in our time: Beyond three constitutive orthodoxies' (2001) 14(3) *Leiden Journal of International Law* 563-90.

Tomasevski, K, *Annual Report of the Special Rapporteur on the Right to Education*, UN Doc E/CN.4/2001/52.

*Tomasevski, K, *Education Denied: Costs and Remedies* (London/New York: Zed Books, 2003).

*UNESCO, *The Right to Education: Towards Education For All Throughout Life* (Paris: UNESCO, 2000).

*United Nations, *Plan of Action for the United Nations Decade for Human Rights Education 1995 – 2004: Human Rights Education – Lessons for Life*, UN Doc A/51/506/Add.1, Appendix, 12 December 1996, para 2.

*Waldron, F, and Ruane, B (eds), *Human Rights Education: Reflection on Theory and Practice* (Dublin: Liffey Press, 2010).

Wickliffe, C, 'Human rights education in the Pacific' (1999) 3 *Journal of South Pacific Law* (can be accessed at www.paclii.org/journals/fJSPL/vol3/).

Websites

.....
www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Pages/HREducationTrainingIndex.aspx
x-website of the United Nation Human Rights Education and Training activities and documentation.

www.right-to-education.org – site established by the UN special rapporteur.

www.unesco.org – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

၂၁) မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေး

လူတိုင်း၌ မိမိတို့ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ ယဉ်ကျေးမှု ၁၀၀တွင် ပါဝင်ခွင့်၊ အနုပညာများကို ခံစားပိုင်ခွင့်နှင့် သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုများနှင့် ယင်းတို့၏ အသီးအပွင့်များကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
UDHR အပိုဒ် ၂၇(၁)၊ အောက်ပါ ICCPR အပိုဒ် ၂၇ တွင်လည်း ရှုပါ။ ACHR ESCR နောက်ဆက်တွဲ အပိုဒ် ၁၄၊ ACHPR အပိုဒ် ၁၇(၂)၊ CIS အပိုဒ် ၂၁၊ AL အပိုဒ် ၄၂

လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ဘာသာစကား လူနည်းစုများ နေထိုင်ရာ နိုင်ငံများတွင် အဆိုပါ လူနည်းစု အုပ်စုဝင်များသည် အုပ်စုအလိုက် မိမိတို့ယဉ်ကျေးမှုအတိုင်းနေထိုင်ခွင့်၊ မိမိတို့ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာတရားကို ကိုးကွယ်ခွင့် သို့မဟုတ် မိခင် ဘာသာစကားကို အသုံးပြုခွင့်ရှိသည်။
ICCPR အပိုဒ် ၂၇

ကိုလိုနီကျွန်ပြုခံရခြင်း၊ မြေယာများ၊ နယ်မြေများ၊ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ ဆုံးရှုံးခဲ့ရခြင်း စသည် တို့ကြောင့် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများသည် သမိုင်းတွင် ဆိုးရွားသော မတရားမှုများကို ခံစားခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် သူတို့သည် အဓိကအားဖြင့် သူတို့၏ လိုအပ်ချက်၊ အကျိုးစီးပွားများနှင့်အညီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခွင့်ကို ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။

နီဒါန်း၊ ကုလသမဂ္ဂ မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကြေညာချက်

မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် လူနည်းစုများသည် ၎င်းတို့နှင့် သီးသန့်သက်ဆိုင်သော ထပ်ဆောင်း အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များ ခံစားခွင့်ရှိသည်။ အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို သက်ဆိုင်ရာ အုပ်စုတစ်ခုခု၏ အုပ်စုဝင်များက ရယူခံစားနိုင်သည်။ အခန်း ၃ တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့် အတိုင်း ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးက ယခင် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးမှ မြှင့်တင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် လူနည်းစု ကာကွယ်ရေး စနစ်သည် နိုင်ငံရေး အခြေအနေအရ မလိုအပ်တော့ပြီ ဖြစ်သည့်အတွက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး မူဝါဒသို့ ပြောင်းလဲ ဖော်ဆောင်ခဲ့ရာ သီးခြားလူနည်းစု အကာအကွယ်ပေးရေး စနစ်တစ်ခု မလိုအပ်တော့ပေ။ သို့သော်လည်း လူနည်းစုများသည် နိုင်ငံတကာ စင်ပေါ်မှ ပျောက်ကွယ်မသွားပေ။ လူနည်းစုများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးနှင့် လူနည်းစုများ ကာကွယ်ရေး ကော်မတီခွဲသည် လူနည်းစုများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆက်လက် တည်ရှိနေခဲ့သည်။ ရံဖန်ရံခါ ဆိုသလို နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ရပ်များကလည်း လူနည်းစုများတွင် အခက်အခဲ အကျပ်အတည်းများ ရှိနေကြောင်း သတိပေးတတ်သည်။ အမှန်တကယ်ပင် လူနည်းစု ပြဿနာများသည် ယနေ့အချိန်အထိ ကျယ်ပြန့်ရှုပ်ထွေးနေဆဲ ဖြစ်သည့်အတွက် ဤစာအုပ် တွင် အကျဉ်းမျှသာ တင်ပြ ဆွေးနွေးနိုင်ပါသည်။ ယခုအခန်း၌ လူနည်းစု ပြဿနာသို့ တဖန်ဦးလှည့်ပြီး ယနေ့ခေတ်တွင် ၎င်း၏ သဘောသဘာဝနှင့် လိုက်နာကျင့်သုံးမှု အပိုင်းကို

လေ့လာကြည့်ပါမည်။ လူနည်းစုများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ပိုမို၍ အရောင်အသွေး စုံလင်စေသည်မှာ သံသယဖြစ်စရာမရှိပေ။ သို့သော်လည်း လူနည်းစုများသည် ဖယ်ထုတ်ခံရမှုများ၊ ဘေးဖယ်ခံရမှုများဖြင့် ဘဝကိုနေထိုင် ဖြတ်သန်းကြရသည်ကများသည်။ ခေတ်သစ် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုများမှ ကာကွယ်ပေးသည့် အခွင့်အရေးများ၊ ယဉ်ကျေးမှုအရောင်အသွေးစုံလင်မှုကို မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များနှင့် မြေယာများ ဖော်ထုတ်အသုံးပြုခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သည့်ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းရာ၌ မျှတစွာ ဆက်ဆံခံရရန် ဖန်တီးထားသော အခွင့်အရေးများ၏ အကျိုးကျေးဇူးကို မူလအခြေချ နေထိုင်သောလူမျိုးများသည် တဖြည်းဖြည်း တိုး၍တော့ ခံစားလာနိုင်ကြသည်။ မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများအား အချို့က လူနည်းစုများ အဖြစ် သတ်မှတ်ထားကြသော်လည်း၊ ၎င်းတို့ ကိုယ်တိုင်နှင့် အခြားသော လူအများအပြားက မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများသည် သူတို့၏ ကိုယ်ပိုင် လိုအပ်ချက်နှင့် ဆက်နွှယ်သော သီးခြားအခွင့်အရေးများရှိသော သီးခြား အုပ်စုများ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူကြသည်။

၂၁.၁ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ

၂၁.၁.၁ လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ၏ နောက်ခံသမိုင်း

လူနည်းစု အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်စပ်၍ အသေးစိတ် ဆွေးနွေးမှုများ ရှိနေခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတကာ ကြေညာချက်၏ အပိုဒ် ၂၇ က 'မိမိတို့ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ ယဉ်ကျေးမှုဘဝတွင်လွပ်လပ်စွာ ပါဝင်ခွင့်ရှိသည်' ဟူ၍သာ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ လူနည်းစုအကြောင်း အပိုဒ်ငယ်တစ်ခုကို ချန်လှပ်ထားခြင်းမှာ အမှားတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူကြသည် (Capotorti F.I. စကားဦး) ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံသည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို လက်ခံ အတည်ပြုချိန်၌ လူနည်းစုများ ကိစ္စကို ကြေညာစာတမ်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် အသေးစိတ် မဆွေးနွေးရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ချက် ၂၁၇ (ဂ) က ပြသနေသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်မည့်အစား လူနည်းစုများဆိုင်ရာ ရေးသားချက်များကို ထိုစဉ်က ရှိခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နှင့် လူနည်းစုများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တားဆီးရေးနှင့်ကာကွယ်ရေး ကော်မရှင်ခွဲ၏ ကမကထပြုမှု အောက်တွင် လေ့လာနိုင်ရန် အလို့ငှာ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီသို့သာ ရည်ညွှန်းခဲ့သည်။ စဉ်းစားပုံမှာ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့က လူမျိုး၊ အမျိုးသား၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကား လူနည်းစုများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ထိရောက်သော လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းများသည် လူနည်းစု ပြဿနာကို နှံ့နှံ့စပ်စပ် လေ့လာနိုင်မည်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ၁၉၅၁ ခုနှစ်တွင် ကော်မရှင်ခွဲ၏ အဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးက ဆုံးဖြတ်ချက် မူကြမ်းတစ်ခု (UN Doc E/CN.4 Sub.2/108) တင်သွင်းခဲ့သည်။ ၎င်း ဆုံးဖြတ်ချက်အရဆိုလျှင် အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်သည် လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာ စကား လူနည်းစုများကို ကာကွယ်ရန်ရည်ရွယ်သည့် သဘောတူစာချုပ်မူကြမ်း သို့မဟုတ် နောက် ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ် မူကြမ်းတစ်ခုကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်များနှင့် ပူးတွဲ၍ ကော်မရှင်ခွဲသို့ တင်ပြရမည်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါ

မူကြမ်းကို ပြန်လည် ရုပ်သိမ်းခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် အပိုဒ်တစ်ခုတည်း၌သာ လူနည်းစု ပြဿနာများကို ပြောထားသည်။ ၎င်းသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၇ ဖြစ်သည်။

အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အပိုဒ် ၂၇ သည် လူနည်းစုများ၏ ကိုယ်ပိုင် သရုပ်သဏ္ဍာန်ကို အကာအကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်၍ သူတို့၏ အခွင့်အရေးကို ပြဋ္ဌာန်းပေးရန် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ခုအဖြစ် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် အသိအမှတ် ပြုထားကြသည်။ သဘောတူစာချုပ် ရေးဆွဲသူများက လက်ရှိ ဥပဒေများတွင် ထိုကဲ့သို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်ခုခု ပါဝင်မနေခြင်းသည် နိုင်ငံတကာတွင် အသိအမှတ် ပြုထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးများ ဖြစ်စဉ်တွင် လစ်ဟာမှုတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟူ၍ ယူဆကြသည် (Nowak, M)။ အပိုဒ် (၂၇) အား ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် ထည့်သွင်း ထားခြင်းသည် ၎င်း၏ အခြေခံကျကျ အရေးပါမှုကို ဖော်ပြသည်။ ၎င်းသည် ချက်ချင်း အသက်ဝင်စေရမည့် အခွင့်အရေးများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၂၊ ICCPR ၊ သို့သော် အပိုဒ် ၄ အရ ဤအခွင့်အရေးကို ဆိုင်းငံ့ခွင့်တော့ ရှိသည်)။ ပညာရပ် ငြင်းခုံ ဆွေးနွေးမှုများ၏ တွန်းအားဖြင့် အပိုဒ် (၂၇) ၏ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို တဖြည်းဖြည်း သိမြင်လာကြသည်။ ယခုနှစ်များတွင် အပိုဒ် (၂၇) သည် ဤသဘောတူစာချုပ်၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များထဲတွင် အငြင်းပွားမှု အများဆုံး ဖြစ်စေသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စများနှင့် ဆက်နွယ်နေသည့်အခါ အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ ကိစ္စသည် ဒေသအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းများတွင် လည်း ရှေ့တန်းရောက်လာနေသည်။ ဥပမာပုတိုက်သည် ဒေသအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကမကထပြုမှု ဖြင့် ချမှတ်ရေးဆွဲထားသော စာချုပ် များကြောင့် ယနေ့အချိန်အထိ အဖွံ့ဖြိုးဆုံး စနစ်ရှိနေသည်။ ဥပမာပုတိုက်၏ အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း ယခုအခန်းတွင် ဖော်ပြဆွေးနွေးပါမည်။

ခွဲထား၍မရသော အခွင့်အရေးများ (indivisible rights) စနစ်၏ သဘောသဘာဝအတိုင်း လူနည်းစု အခွင့်အရေးများနှင့် အခြားသော အခွင့်အရေးများအကြား ထပ်နေသည်များ ရှိသည်။ လူနည်းစုအခွင့်အရေးများနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့အကြား အပြန်အလှန်ဆက်နွယ်မှုကို လူ့အခွင့် အရေး ကော်မတီက အကျယ်တဝင့် စဉ်းစားဆွေးနွေးထားပြီး ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်၊ ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် လွတ်လပ်စွာ စုရုံးပိုင်ခွင့်တို့သည်လည်း ယဉ်ကျေးမှု သရုပ်သဏ္ဍာန်များ၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ နှင့် တစ်ဖက် တဒေသအားဖြင့် ဆက်နွယ်မှုရှိကြသည်။ အလုပ်ခွင်ပတ်ဝန်းကျင်သည်လည်း သက်ဆိုင်ရာလူ့အဖွဲ့ အစည်း၏ ယဉ်ကျေးမှုကို ထင်ဟပ်နေသည့်အခါ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ ၏ အစိတ်အပိုင်း အချို့နှင့် ဆက်စပ်မှု ရှိကြသည်ပင်။ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုသည် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖြစ်ပေါ် တည်ရှိနေခြင်းဖြစ်ရာ မတူသောအုပ်စုများ၏ မတူသော အခွင့်အရေးများအကြား ဟန်ချက်ညီအောင် ထိန်းရမည်မှာ မလွဲမသွေပင် ဖြစ်သည်။ ဤနေရာ၌လည်း အချိုးအဆမျှတမှု သဘောတရားကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရပါမည်။

၂၁.၁.၂ လူနည်းစုကို အကာအကွယ် ပေးရန် လိုအပ်ခြင်း

လူနည်းစု အုပ်စုများ ရင်ဆိုင်ရသည့် အဓိက ပြဿနာသည် တန်းတူညီမျှမှု မရှိခြင်း ဖြစ်သည်ဟု နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲနေစဉ်တွင် ခံစားသုံးသပ်မိကြသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အား (အခန်း ၁၂ တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း) တန်းတူညီမျှရေး၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိရေး မူများကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းခဲ့လေရာ ကုလသမဂ္ဂသည် ထိုကဲ့သို့ လူအများ ထင်မြင်နေသော လက်တွေ့တွင်လည်း အမှန်တကယ်ရှိနေသော မတရားမှုကို ဖြေရှင်းပေးခဲ့သင့်သည်။ သို့ရာတွင် ဂလိုဘယ်လိုက်(စ်) (globalize) ဖြစ်လာပြီး ဗဟုယဉ်ကျေးမှု အသွင်ဆောင်လာသော ကမ္ဘာကြီးတွင် လူနည်းစု အခွင့်အရေးများသည် စိန်ခေါ်မှုပေါင်း များစွာကို ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ရာသက်ပန် အတူတကွ ငြိမ်းချမ်းစွာ နေထိုင်ခြင်းသည် မည်သည့်အခါမျှ လက်လှမ်းမမီနိုင်တော့ဟု ထင်ရသည့် အရာတစ်ခု ဖြစ်နေခဲ့သည်။

၂၁.၁.၂.၁ လူနည်းစုများ ကာကွယ်ခြင်းအတွက် ဆင်ခြေပေးခြင်း

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ခြားနားချက်များအပေါ် အရင်းတည်သည့် ပဋိပက္ခများသည် နိုင်ငံတကာ ရေးရာ များတွင် လက္ခဏာရပ် တစ်ခုအဖြစ် ရှိနေပြီး လူနည်းစုများနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံများ၏ အကြောက်တရားများ လက်တွေ့ ဖြစ်လာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ လူနည်းစုများ (တည်ရှိ နေခြင်း သက်သက်ကို) ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည်ပင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေ အချုပ်အခြာ အာဏာခိုင်မြဲမှုကို ခြိမ်းခြောက်သည်။ သိပ်မကြာသေးသည့် သမိုင်း အဖြစ်အပျက်များ သည်လည်း အချက် တော်တော်များများတွင် ဤအကြောက်တရား ရှိနေကြောင်း ပြသသည်။ ယခုအချိန်တွင် တည်ရှိမနေကြတော့သည့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု၊ ယူဂိုဆလားဗီးယားနှင့် ချက်ကိုစလိုဗားကီး ယားတို့၏ကံကြမ္မာသည် သာဓကပင်ဖြစ်သည်။ လူနည်းစုများကို ကိုင်တွယ်ဆက်ဆံပုံနှင့် ဆက်စပ် ၍ စဉ်းစားပုံနှစ်မျိုး ရှိသည်။ တစ်သားတည်း ဖြစ်အောင် လုပ်ခြင်း (assimilation) နှင့် အသိအမှတ် ပြုခြင်း (သို့မဟုတ် ပေါင်းစုခြင်း) တို့ဖြစ်သည်။ တစ်သားတည်း ဖြစ်အောင် လုပ်ခြင်းသည် လူနည်း စု အုပ်စုများကို လူများစုများ၏ လူမှုနေထိုင်မှုဘဝနှင့် ယဉ်ကျေးမှုထဲသို့ သွတ်သွင်းခြင်း ဖြစ်သည် (ဤအမြင်သည် ဥရောပတိုက်နှင့် (ယခင်) ဥရောပ ကိုလိုနီများတွင် ကြီးစိုးခဲ့သည်။ ဒုတိယ အမြင်မှာ လူနည်းစုများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး အားပေး မြှင့်တင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးများ ပိုမို ခေတ်မီ ရှုပ်ထွေး လာသည်နှင့်အမျှ အမျိုးမျိုးသော သီအိုရီများလည်း ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ ခွဲထွက်ရေး အကြောက်တရားများက ဥရောပနိုင်ငံ အတော်များများတွင် တစ်သားတည်း ဖြစ်အောင် လုပ်ခြင်း အမြင်များကြီးစိုးနေခဲ့ခြင်းကို ရှင်းပြသည်။ ကိုလိုနီစနစ် ဖျက်သိမ်းရေး ဖြစ်စဉ် တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ဥရောပ အင်အားကြီး နိုင်ငံများ၏ ကိုလိုနီနယ်မြေ များကို ခွဲထုတ်ခဲ့သည်။ ဤသို့ဆိုထားသော်လည်း ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း သည် နိုင်ငံများအားလုံး အပေါ် အထူးသဖြင့် နိုင်ငံသစ်များနှင့်ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအပေါ် တစ်သားတည်းဖြစ်အောင် လုပ်ခြင်း နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး လွှမ်းမိုးမှုများစွာ သက်ရောက်ခဲ့သည်။

ကုလသမဂ္ဂနှင့် ပညာရပ် နယ်ပယ်အတွင်း၌ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ အခွင့်အရေး (အုပ်စုတစ်ခုတွင် ပါဝင်နေခြင်းအတွက် တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူများတွင်ရှိသော အခွင့်အရေး) ဖြစ်သလား သို့မဟုတ် (စုပေါင်း ကျင့်သုံးရသော) အုပ်စုအခွင့်အရေး ဖြစ်သလား ဟူသော မေးခွန်းအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှု များစွာရှိသည်။ အမှန်တကယ်ပင် လူနည်းစု အခွင့်အရေးများသည် အုပ်စု သို့မဟုတ် စုပေါင်းဖြစ်မှု အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ပါနေသည့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူများ၏ အခွင့်အရေးအဖြစ် သတ်မှတ်ကြသည်။ ဤအချက်၏ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်စီအတွက် အကျိုးရှိမှုသည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ရှေ့မှောက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှုများကို တင်သွင်းရာ ၌ ကြုံတွေ့ရသည့် ပြဿနာများကို ပြန်လည် စဉ်းစားကြည့်လျှင် တွေ့နိုင်ပါသည်။

၂၁.၁.၂.၂ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ

လူနည်းစု ကိစ္စရပ်များကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ ထည့်သွင်း ထားသည့်အတွက် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကို ကိုင်တွယ်သည်ဟု ပြော၍ရသည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် (အပိုဒ် ၁၉) အား နိုင်ငံတော်၏ ရုံးသုံး ဘာသာစကား တစ်ခုတည်းအတွက် ကန့်သတ်မထားပေ။ ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့် (အပိုဒ် ၁၈) သည်လည်း အခြားသူများနှင့်အတူ ဘာသာရေးယုံကြည်ချက်များကို ထုတ်ဖော်ခွင့်ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်စွာ စုရုံးခွင့်၊ အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့် (အပိုဒ် ၂၀) သည်လည်း လူနည်းစုများအကြား တွေ့ဆုံမှုများကို လွယ်ကူချောမွေ့စေနိုင်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း လူနည်းစု တစ်စုစု၏ ဝိသေသလက္ခဏာများ ဖြစ်နိုင်သော လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် လူမှုရေး နောက်ခံ၊ မွေးဖွားမှု သို့မဟုတ် အခြားသော အဆင့်အတန်း တစ်ခုခုအပေါ် အခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ (အပိုဒ် ၂) ကို တားမြစ်ခြင်းသည်လည်း ဤသဘောပင်ဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန် ဆက်ပြီး လိုအပ်နေဆဲ ဖြစ်သည်။

၂၁.၁.၃ "လူနည်းစုများ" ကို အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ခြင်း

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအရ လူနည်းစုများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အဓိက ပြဿနာများထဲမှ တစ်ခုမှာ လူနည်းစု ဖြစ်မှုအပေါ် တစ်ကမ္ဘာလုံးက သဘောတူညီကြသည့် အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ချက်တစ်ခု မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ အခန်း ၁၇ တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့် အတိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရသည့် လူမျိုးများကို အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ရာတွင်လည်း ပြဿနာများ ကြုံရသည်။ ထို့ကြောင့် လူနည်းစု အကာအကွယ်ပေးမှုကို လက်တွေ့ကျကျ သုံးသပ်အကဲဖြတ်နိုင်ရန် လူနည်းစုများ ဆိုသော စကားရပ်တွင် မည်သည့်အရာများ ပါသည်ကို နားလည်ရန် လိုရုံသာမက မည်သည့် လူနည်းစု အုပ်စုများကို အကာအကွယ် ပေးရမည်ကိုလည်း သဘောပေါက်ရန် လိုပါသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

အောက်ပါတို့မှ မည်သည့်အုပ်စုအား လူနည်းစုအဖြစ်သတ်မှတ်နိုင်သနည်း။ မည်သည့် အခြေအနေတွင် ထိုကဲ့သို့ အဘယ်ကြောင့် သတ်မှတ်နိုင်သနည်း။

- (၁) လိင်တူနှစ်သက်သော အမျိုးသမီးများ၊ လိင်တူနှစ်သက်သော အမျိုးသားများ၊ ကျားမ လိင်နှစ်ခုလုံးကို နှစ်သက်သူများနှင့် လိင်အင်္ဂါ နှစ်မျိုး ပါသူများ
- (၂) ခရစ်ယန် ဘာသာဝင်များ
- (၃) အာဖရိကန် အမေရိကန် လူမျိုးများ
- (၄) ဩစတြေးလျရှိ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် တော်ရယ် ရေလက်ကြားကျွန်းလူမျိုး များ
- (၅) ကလေးသူငယ်များ
- (၆) အမျိုးသမီးများ
- (၇) အမျိုးသားများ
- (၈) မသန်စွမ်းသူများ
- (၉) မွေးရာပါ အယ်ဘီနိုရီသူများ။

၂၁.၁.၃.၁ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် (၂၇)

နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၇ သည် လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ဘာသာစကား လူနည်းစုများရှိသည့် နိုင်ငံများအတွက်သာ အကျိုးဝင်သည်။ လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာ စကား အုပ်စုများကို ရွေးချယ်ထားခြင်းသည် အရေးပါသောအချက် ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် ၎င်းတို့သည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ရေး စာချုပ်များတွင် ပါဝင်သည့်အုပ်စုများထက် ဘောင်ကျဉ်းသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ တကယ်တမ်းတွင် ဤသဘောတူစာချုပ်သည် လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကား အုပ်စုများကို ရွေးချယ်ခြင်းရာ၌ အုပ်စုတစ်စုသည် အကာအကွယ်ပေးရမည့် လူနည်းစုအုပ်စုတစ်ခု ဖြစ်မဖြစ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးက အသုံးပြုခဲ့သည့် စံနှုန်းများကိုပင် ပြန်လည် အသုံးပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ လူမျိုး (racial)၊ သို့မဟုတ် အမျိုးသား (national) ဆိုသော စကားရပ်များကို လူမျိုးစု (ethnic) ဟူသော စကားရပ်ဖြင့် အစားထိုးခြင်းသည် မျက်မှောက်ခေတ် အလေ့အကျင့်ကို ထင်ဟပ်ပြနေသည်။ သို့သော် ဥရောပတိုက်တွင် အမျိုးသား (national) ဟူသော စကားရပ်ကို ပို၍ သုံးစွဲကြသည် (အမျိုးသား လူနည်းစု အုပ်စုများ ကို ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ မူဘောင် သဘောတူစာချုပ် (Framework Convention for the Protection of National Minorities))။ လူမျိုး (racial) နှင့် လူမျိုးစု (ethnic) တို့သည် အပြန် အလှန် လဲလှယ် သုံးစွဲနိုင်သော စကားရပ်များ ဖြစ်သည်ဟု ပြော၍ရသည်။ ပေါ်ပေါက်လာနိုင် သည့် ပြဿနာများကိုလည်း ဤစကားလုံးများ အဓိပ္ပာယ် ဆင်တူနေမှုကြောင့် ဖြေရှင်းယူ၍ ရ သည်။ ကော်မရှင်ခွဲသည် တတိယအကြိမ် အစည်းအဝေး၌ လူနည်းစုဖြစ်မှု၏ ယဉ်ကျေးမှု စရိုက် လက္ခဏာများကို လူမျိုးစု၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာနှင့် ဘာသာစကား အယူအဆများက အဓိပ္ပာယ် ကာမိသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၏ စိတ်ဓာတ်နှင့်အညီ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများသည် သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးစုတစ်စု နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ရှိနေခြင်း၊ မနေခြင်း အချက်နှင့် မဆိုင်သည်မှာ ထင်ရှားသည်။ ထို့နည်းတူစွာ သက်ဆိုင်ရာ လူနည်းစုတစ်စုအား နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက အသိအမှတ် ပြုခြင်း၊ မပြုခြင်း နှင့်လည်း မဆိုင်ပေ။ အပိုဒ် ၂၇ ကို မူကြမ်းရေးသည့်အခါ၊ အထူးသဖြင့် ၎င်း၏ အကျုံးဝင်သော ဘောင်နယ်နိမိတ်ကို သတ်မှတ်သည့်အခါ ပြဿနာ တက်ခဲ့ကြသည်။ အားလုံး သော လူနည်းစု အုပ်စုများကို ထည့်သွင်းသင့်သလား၊ အခြားနိုင်ငံတစ်ခုမှ လာရောက်အခြေချ နေထိုင်သော အုပ်စုများကို မည်ကဲ့သို့ သတ်မှတ်မည်နည်း၊ စကားရပ်ကိုလည်း “အမျိုးသား လူနည်းစု” ဟု ခေါ်သင့်သလား သို့မဟုတ် နောက်ပိုင်း သဘောတူခဲ့ကြသည့်အတိုင်း “လူမျိုးစု၊ ဘာသာစကားနှင့် ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ” တို့ကို သုံးသင့်သလား စသည်ဖြင့် အငြင်းပွားစရာ ပေါင်း များစွာ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ မည်သည့် စကားရပ်ကို သုံးစေကာမူ လူနည်းစုများသည် အပိုဒ် ၂၇ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပြင် သဘောတူစာချုပ်၏ အခြားသော အပိုဒ်များ၌ ပါဝင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက် များ ကိုလည်း ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်ကို မငြင်းမပွားခဲ့ကြပေ။ ထို့ကြောင့် သဘောတူစာချုပ်၌ အကျုံး ဝင်သည့် လူနည်းစုများသည် အပိုဆောင်း အခွင့်အရေးတစ်ခု၏ အကျိုးကျေးဇူးကို ခံစားခွင့်ရခြင်း၊ တစ်နည်းအားဖြင့် အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ ရှိသော အထူး အကာအကွယ်ပေးမှုကို ခံစားခွင့် ရခြင်း ဖြစ်သည်။ (သတ်သတ်မှတ်မှတ် အခွင့်အရေးများမှ အကျိုးခံစားခွင့်ရသော နောက်ထပ် အုပ်စုများ အကြောင်းကို အခန်း ၂၂ တွင် ဖော်ပြထားသည်။) ဤအခွင့်အရေးအပေါ် ကန့်သတ် ချက် တစ်စုံတစ်ရာကိုမျှ သဘောတူစာချုပ်၏ စာသားများတွင် ထည့်သွင်းထားခြင်း မရှိချေ။ လူထု ကျန်းမာရေး၊ အမျိုးသား လုံခြုံရေး သို့မဟုတ် လူထုကျင့်ဝတ် ပျက်ပြားစေခြင်း စသည့် အကြောင်း ပြချက်များဖြင့် ကန့်သတ်ထားသည်များ မပါရှိပေ။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိနေသည့် လူနည်းစု တစ်စုကို အသိအမှတ်ပြုသည် များ ရှိနိုင်သလို အသိအမှတ် မပြုသည်များလည်း ရှိနိုင်သည်။ ဖရန်ချက်စကို ကာပိုတော်တီ (Francesco Capotorti) က “အဆိုပါ နိုင်ငံများတွင်” ဟူသော စကားစုအား မိမိနိုင်ငံ နယ်နိမိတ် အတွင်း လူနည်းစုတစ်စု တည်ရှိမှုကို အသိအမှတ်ပြုရန်မှာ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ တာဝန်ဖြစ်သည် ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုနိုင်ကြောင်း အကြံပြုခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၂၀၄)။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက လူမျိုးစုတစ်ခုခုအား အသိအမှတ်မပြု၊ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုရန် ငြင်းဆန်စေကာမူ အဆိုပါ လူနည်းစုဝင်များသည် လူများစုများမှ သတ်မှတ်ထားသော အချက်တစ်ခုခုအရ ခွဲခြားပြန်လျှင် ၎င်းတို့သည် သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၇ ကို ရယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့ စဉ်းစား ဆင်ခြေပေးပုံအား (အခန်း ၁၂ တွင်ဆွေးနွေးခဲ့သည့်) လာဗ်လေ့စ်နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံ အမှုတွင် တွေ့နိုင်သည်။ တိုင်ကြားသူ စန်ဒရာ လာဗ်လေ့စ်သည် မာလီစီး အိန္ဒိယန်း အဖြစ်မွေးဖွားခဲ့ပြီး မှတ်ပုံတင်ထားသူ ဖြစ်သော်လည်း သူမသည် အိန္ဒိယန်း မဟုတ်သူတစ်ဦးနှင့် လက်ထပ်သည့်အခါ (ပြည်တွင်း ဥပဒေအရ) သူမ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အိန္ဒိယန်းဖြစ်မှုကို ဆုံးရှုံးသွားသည်။ နောက် တွင် လာဗ်လေ့စ်သည် အိမ်ထောင်ကွာရှင်းခဲ့ပြီး မူလဋ္ဌာနေတွင် ရာသက်ပန်အခြေချနေထိုင်ရန် ပြန်လာခဲ့သည်။ သူမသည် လူမျိုးစုဖြစ်မှုအရ မာလီစီး အိန္ဒိယန်း တောက်လျှောက်ဖြစ်နေခဲ့သည့် အတွက် ကော်မတီက သူမအား အဆိုပါလူနည်းစုဝင် ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်နိုင်ကြောင်း၊ ထို့

အတွက် အပိုဒ် ၂၇ အရ ရရှိသော အခွင့်အရေးများကို တောင်းဆိုနိုင်ကြောင်း ထင်မြင်ချက် ပေးခဲ့သည်။

ကာပိုတော်တီက အပိုဒ် ၂၇ တွင် အကျိုးဝင်ခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများ၏ ဆန္ဒ သဘောထား အပေါ် မူတည်သည်ဆိုသော အယူအဆကို ပယ်ချသည်။ သူက အပိုဒ် ၂၇ တွင် ပါဝင်ခြင်း၊ မပါဝင်ခြင်းသည် မေ့မိဋ္ဌာန်ကျသည့် သတ်မှတ်ချက်များ အပေါ်၌သာ မူတည်သင့်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ ဥပဒေ ဘောင်ဝင်စေရန် “လူနည်းစုများ” စကားရပ်ကို “လူနည်းစုများတွင် ပါဝင်သော လူပုဂ္ဂိုလ်များ” စကားရပ်ဖြင့် အစားထိုးခဲ့သည်။ လူနည်းစုများသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အကြောင်းအရာ (subjects of international law) မဟုတ်၊ သို့သော် အဆိုပါ လူနည်းစုအုပ်စုတွင် ပါဝင်သော လူပုဂ္ဂိုလ်များကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်၍ ရသည်။ ကာပိုတီရီက ထိုသို့ စကားရပ်ပြောင်းလဲသုံးစွဲရန် အကြောင်းပြချက် သုံးခုရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ ပထမအကြောင်းပြချက်မှာ သမိုင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးက အာဏာ တည်စေခဲ့သည့် ငြိမ်းချမ်းရေး စာချုပ်များရှိခဲ့သည့် သမိုင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယအကြောင်းပြချက်မှာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ရေးဆွဲရာတွင် ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုရှိပြီး တစ်စုတစ်စည်းတည်း ဖြစ်စေရန်၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်မှလွဲ၍ အခွင့်အရေး အများစုမှာ တစ်သီးပုဂ္ဂလ အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံး အကြောင်းပြချက်မှာ နိုင်ငံရေးသဘောဆောင်သည်။ လူနည်းစုများကို အလိုအလျောက် တရားဝင်ဖြစ်မှုအဆင့် မသတ်မှတ်ခြင်းသည် နိုင်ငံများအတွက် ပွတ်တိုက်မှု လျော့ချပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ လူနည်းစု တစ်စု အတွက် အုပ်စုသ ရုပ်သဏ္ဍာန် လိုအပ်သည်ဟူသော အချက်အား “သူတို့အုပ်စု၏ အခြားသော အုပ်စုဝင်များနှင့်အတူ” ဟူသည့် စကားရပ်က ပို၍ထင်ရှားစေခဲ့သည်။ ဤအချက်များကိုထောက်၍ အပိုဒ် ၂၇ ပါ အခွင့်အရေးများသည် အုပ်စုတစ်စု၏ အကျိုးစီးပွားပေါ်တွင် မူတည်သည်။ တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူများသည် အုပ်စုတစ်တွင်ပါဝင်နေသည့်အတွက်သာ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

၂၁.၁.၃.၂ လူနည်းစုဖြစ်မှုကို အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သည့် စစ်ဆေးမှုများ

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၃ (၁၉၉၄) - အပိုဒ် ၂၇၊ လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးများ
အပိုဒ် ၂၇ သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင် ရှိကြသည့် လူနည်းစုအုပ်စုများတွင် ပါဝင်သော လူပုဂ္ဂိုလ်များထံ အခွင့်အရေးများ အပ်နှင်းသည်။ ယခု အပိုဒ်အောက်တွင် မှန်းဆစဉ်းစားထားသည့် အခွင့်အရေးများ၏ သဘောသဘာဝနှင့် ဘောင်နယ်နိမိတ်တို့ကို ထောက်ဆ၍ ရှိနေမှု အတိုင်းအတာ ပမာဏအား “ရှိကြသည်” ဆိုသည့် စကားရပ်ထက်ပို၍ အနက်အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ရန် မလိုအပ်ပေ။ အရိုးရှင်းဆုံး ပြောရလျှင် လူနည်းစု အုပ်စုတွင် ပါဝင်သော တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူများအား ဤအခွင့်အရေးများကို ငြင်းပယ်၍ မရ၊ မိမိတို့အုပ်စုရှိ အခြားသော အုပ်စုဝင်များနှင့်အတူ ဤတစ်သီးပုဂ္ဂလ လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် သူတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှု ရှိပိုင်ခွင့်၊ မိမိတို့ ဘာသာစကား ပြောပိုင်ခွင့်နှင့်၊ မိမိတို့ ဘာသာကို ကိုးကွယ်ပိုင်ခွင့်များ ရှိကြသည်။ သူတို့သည် နိုင်ငံသား ဖြစ်ရန်မလို။

ရာသက်ပန် အခြေချနေထိုင်သူများ ဖြစ်ရန်လည်း မလိုအပ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ရွှေ့ပြောင်း အလုပ် သမားများသာမက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသို့ အလည်အပတ်ရောက်ရှိနေသူများကိုပင် ဤအခွင့်အရေး များကို ငြင်းပယ်၍ မရပေ။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံရှိ အခြားသော လူပုဂ္ဂိုလ်များကဲ့သို့ပင် လူနည်းစုဝင် ပုဂ္ဂိုလ် များသည် အထွေထွေ အခွင့်အရေးများကို ခံစားနိုင်သည်။ ဥပမာ လွတ်လပ်စွာ ဖွဲ့စည်း၊ စုရုံးပိုင်ခွင့်၊ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်များ ရှိကြသည်။ လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကား လူနည်းစုများ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတွင် ရှိနေခြင်း၊ ရှိမနေခြင်းသည် ထိုနိုင်ငံ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် မူမတည်ဘဲ ဓမ္မ ဝိဇ္ဇာန်ကျသည့် သတ်မှတ်ချက်များအပေါ်၌သာ မူတည်သည်။

စာပိုဒ် ၅.၂

အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ခြင်း ပြဿနာသည် လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရာ၌ ဆက်လက်၍ အဟန့်အတား ဖြစ်နေပါသလား။

သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးကြသည့် နိုင်ငံများအနေဖြင့် မည်သည့်အုပ်စုက အပိုဒ် ၂၇ မှ အကျိုး ခံစားခွင့်ရှိသည်၊ မည်သည့်အုပ်စုက အကျိုးခံစားခွင့် မရှိသည်ကို မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ဆုံးဖြတ်ခွင့်မရှိချေ။ သက်ဆိုင်ရာအုပ်စုတစ်စု၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခွင့် ငြင်းပယ်နိုင်သည့် အရေးအသား မျိုး တစ်စုံတစ်ရာမျှ အပိုဒ် ၂၇ တွင် မပါရှိပေ။ ဤအချက်က လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် လူနည်း စု အုပ်စု တစ်စုတွင် ပါဝင်ခြင်း၊ မပါဝင်ခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် အုပ်စုတစ်စုက အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုသည့် သဘောဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်အား အုပ်စုတစ်စုသို့ ဝင်ရန် အတင်း သွတ်သွင်းခြင်းလည်း မဖြစ်သင့်ချေ။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက် အနေနှင့် လူများစု အုပ်စုသို့ ဝင်လိုပါ ကလည်း ဝင်ပိုင်ခွင့် ရှိရမည်။ (ကီတော့နှင့် ဆွီဒင်နိုင်ငံ (Kitok v Sweden) အမှုတွင် သမင်မွေးမြူခြင်းဖြင့် နှစ်ပေါင်းတစ်ရာခန့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုလာခဲ့သည့် မိသားစုဝင် တစ်ဦးသည် နောက်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းတစ်ခုကိုသုံးနှစ်ပြုလုပ်ခဲ့ရာမှ သူ၏ ဘိုးဘေး စဉ်ဆက် အမွေရလာခဲ့သည့် အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ အချိုးအဆမျှတမှု သဘောတရား ကို အသုံးပြု၍ သုံးသပ်ခဲ့ရာ သဘောတူစာချုပ် ချိုးဖောက်မခံခဲ့ရကြောင်း တွေ့ခဲ့ရသည်။ အမှန် တကယ်ပင် သမင်မွေးမြူခွင့်သည် တစ်ကြိမ်သာရသည့် အခွင့်အရေးဖြစ်၍ ၎င်းကို စွန့်လွှတ်ခြင်းသည် ပြန်ပြုပြင်၍ မရသည့် စွန့်လွှတ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဘက် တွင် လူတစ်ဦး တစ်ယောက်သည် အုပ်စုတစ်စု၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်းမှ မိမိဆန္ဒအလျောက် နုတ်ထွက် ခွင့် ရှိရမည် ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ခွင့်သည်ပင် သီးသန့် အခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ဂရိ၊ ဘူလဂေးရီးယား လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ ပါဝင်သော အမှုများတွင် ရာသက်ပန် တရားရုံးသည် ဓမ္မဝိဇ္ဇာန်ကျသော စစ်ဆေးမှုများနှင့် ပုဂ္ဂလိမိဇ္ဇာန်ကျသော စစ်ဆေးမှုများကို လုပ်ဆောင်ခဲ့သည် (အခန်း ၂ ရှိ အခန်းခွဲ ၂.၈.၅.၄ ရှိ စာသေတ္တာတွင် ရှု)။ ဓမ္မဝိဇ္ဇာန်ကျသော စစ်ဆေးမှု များဆိုသည်မှာ အချက်အလက်များရှိ၊ မရှိ စစ်ဆေးခြင်းဖြစ်၍ ပုဂ္ဂလိမိဇ္ဇာန် စစ်ဆေးမှုများ ဆိုသည်မှာ အုပ်စုစိတ်ဓါတ်ရှိ၊ မရှိကို စစ်ဆေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဓမ္မဝိဇ္ဇာန်နှင့် ပုဂ္ဂလိမိဇ္ဇာန် စစ်ဆေးမှုများကို ပေါင်းစပ် အသုံးပြုခြင်းသည် အကောင်းဆုံးဟု ပြော၍ရသည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် အချက်များများစွာကို စစ်ဆေးခြင်းသည် အုပ်စုတစ်စု၏ အုပ်စုဝင်များအခြေအနေကို

ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြသနိုင်ပေမည်။ ယခင်ကော်မရှင်ခွဲ၏ ကနေဒါနိုင်ငံမှ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သူ ဂျူးဒေ့စ်ချန် (Jules Deschenes) သည် ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တစ်ခု ပေးခဲ့သည်။

အရေးအတွက်အားဖြင့် အနည်းစုဖြစ်နေသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရှိ နိုင်ငံသား အုပ်စုတစ်စု၊ ၎င်းတို့တွင် လူများစု အုပ်စုနှင့် မတူသော လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကား ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် ဝိသေသလက္ခဏာများရှိသည်။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး စည်းလုံးညီညွတ်စိတ်ရှိ၍ ထင်ရှားရှင်းလင်းစွာ မမြင်နိုင်သော်လည်း အုပ်စုတစ်စုအဖြစ် ဆက်လက်ရှင်သန်ရန် စုပေါင်းဆန္ဒရှိသည်။ သူတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လူများစုအုပ်စုနှင့် လက်တွေ့ဘဝ၌ရော ဥပဒေ၌ပါ တန်းတူညီမျှမှု ရရန် ဖြစ်သည်။

UN Doc E/CN.4/Sub.2/1985/31, para 181

နိုင်ငံရေး အယူအဆများသည် ယဉ်ကျေးမှု၊ အထူးသဖြင့် ဘာသာရေးနှင့် အတွင်းကျကျ ဆက်နွယ်လာသည့်အခါ ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘာသာရေး အတွင်း ကျကျ ဆက်နွယ်နေသည့် အုပ်စုများထဲမှ အခိုင်အမာ တည်ရှိနေသော အုပ်စုတစ်စုမှာ ဂျူးဘာသာဝင်များ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအတော်များများသည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းတွင် တွေ့ရသကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးကို ဘာသာရေးနှင့် ခွဲထားရန် ဂျူးဘာသာဝင်များနှင့် ဂျူးနိုင်ငံတော် တည်ထောင်ရေး ဝါဒီများကို ခွဲခြား ရှုမြင်ကြသည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် အာရပ်လူမျိုးများနှင့် မူဆလင် နိုင်ငံများ ကိုလည်း ခွဲခြားရှုမြင်ကြပြီး အစွဲလမ်း ဘာသာခွဲများကိုလည်း ထို့အတိုင်းပင် ခွဲခြား ရှုမြင်ကြသည်။

မိမိတွင်ရှိသော လူဦးရေတွင် လူနည်းစုများကို ရေတွက်သည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် အပိုဒ် ၂၇ ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ဆောင်ရန် လိုအပ်သော တရားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အစီအမံများကို ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ နိုင်ငံများသည် ဖာသီဖာသာနေခြင်းဖြင့် အဆိုပါ တာဝန်များကို မထမ်းဆောင်နိုင်ပေ (Capotorti ၊ စာပိုဒ် ၂၁၇)။

အခွင့်အရေးများသည် လူနည်းစုအုပ်စုများတွင် "ပါဝင်သော" လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့်သာ သက်ဆိုင်ကြောင်းကိုလည်း မမေ့သင့်ပေ။ အုပ်စုဝင်ဖြစ်မှုသည် ဤအခွင့်အရေးများကို ရယူခံစားနိုင်ရန် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည်။ အကာအကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသော လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် အုပ်စုတစ်တွင် ပါဝင်ပြီး ဘုံယဉ်ကျေးမှု၊ ဘုံကိုးကွယ်သည့် ဘာသာနှင့် ဘုံဘာသာစကား တစ်ခုခု ရှိရမည် ဖြစ်သည် (အထွေထွေ မှတ်ချက် အမှတ် ၂၃၊ စာပိုဒ် ၅.၁)။ ထို့အတူ အခွင့်အရေးများကို အခြားသူများနှင့် အတူတကွသာ ရယူခံစားခွင့်၊ တနည်းအားဖြင့် စုပေါင်း၍သာ ရယူခံစားနိုင်သည်။ ဤစကားအသုံးအနှုန်းအား အခွင့်အရေးများ ပေးအပ်နိုင်မည့် ဥပဒေအရ အတည်ပြုနိုင်သော လူပုဂ္ဂိုလ်များ ရှိလာစေရန် အသုံးပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

၂၁.၁.၄ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ရှိ အပိုဒ် ၂၇ ၏ ဘောင်နယ်နိမိတ်

ယခင် လူ့အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေး ကော်မရှင်ခွဲ၏ အခန်းကဏ္ဍကို နှစ်ပိုင်း ခွဲ၍ မြင်ကြသည်။ ပထမအပိုင်းမှာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တားဆီးရေးဖြစ်ပြီး ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရန် ကုလသမဂ္ဂ၏ တန်းတူညီမျှရေးမူကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုသည်။ ဒုတိယအပိုင်းမှာ လူနည်းစုများ အကာအကွယ်ပေးရေး ဖြစ်ပြီး ၎င်းကို လုပ်ဆောင်ရန် တန်းတူညီမျှမှုရှိရန် လိုသည်။ သို့သော် တန်းတူညီမျှမှုရှိအောင် လုပ်ဆောင်ရာ၌ လူနည်းစုများက ဆန္ဒရှိပါက ၎င်းတို့၏ လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာနှင့် ဘာသာစကားများ၏ ထိန်းသိမ်းလိုသော အစိတ်အပိုင်း များကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းနိုင်ခွင့်ရှိသည် (E/CN.4/52 (1947))။ လူနည်းစုများ ရှိနေသည့် နိုင်ငံများအတွက်လည်း ဆောင်ရာ ရှောင်ရမည့် လုပ်ရပ်များ မလွဲမသွေ ဖြစ်ပေါ်လာတော့သည်။ လူနည်းစုများသည် လူ့အခွင့်အရေးများ အားလုံးကို ခံစားခွင့်ရသင့်သည်မှာ သေချာသည်။ သို့သော် သူတို့သည် လူ့အခွင့်အရေးများအပြင် သူတို့၏ လူနည်းစုဖြစ်မှု သရုပ်သဏ္ဍာန် အစိတ် အပိုင်းများကို အကာအကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည့် အခြားအခွင့်အရေးများကိုလည်း ခံစားခွင့်ရ သင့်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများထက် ပိုသည်။

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၇ အရ နိုင်ငံများ၏ လူနည်းစုများအပေါ်ရှိသော တာဝန်များတွင် မိမိတို့ယဉ်ကျေးမှုနှင့်အညီ နေထိုင်ပိုင်ခွင့်၊ မိမိတို့ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာကို ယုံကြည်၊ ကိုးကွယ်ခွင့်နှင့် မိမိတို့ ဘာသာ စကားကို အသုံးပြုခွင့် စသည်ဖြင့် အပိုင်း သုံးပိုင်းပါရှိသည်။ ဤအပိုင်းတစ်ပိုင်းချင်းစီကို စဉ်းစား ရန် လိုသည်။ သဘောတူစာချုပ်သည် အခွင့်အရေးများကို “အခွင့်အရေးကို မငြင်းပယ်ရ” ဟူ၍ အငြင်းဝါကျပုံစံဖြင့် ဖော်ပြထားသည်ကို မှတ်သားသင့်သည်။ ကာပိုတိုတီ (Capotorti) က ထိုသို့ အငြင်းဝါကျဖြင့် ဖော်ပြထားသည့်အတွက် နိုင်ငံများသည် ထိုအခွင့်အရေးများကို ဖာသီဖာသာ သဘာထား သင့်သည် ဟူသော အဆိုမျိုးကို လက်မခံပေ။ ထိုအဆိုမျိုးကို လက်ခံလျှင် အပိုဒ် ၂၇ ၏ ရည်ရွယ်ချက်ပျက်သွားမည်ဟု ဆိုသည် (စာပိုဒ် ၂၁၁ - ၁၇)။ လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်မခံရရန် သို့မဟုတ် ငြင်းပယ်မခံရရန် အပိုဒ် ၂၇ အရ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံက တက်တက်ကြွကြွ အကာအကွယ်ပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်ဟု လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက အသိအမှတ် ပြုထားသည် (အထွေထွေ မှတ်ချက် အမှတ် ၂၃၊ စာပိုဒ် ၆.၁)။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က အပိုဒ် ၂၇ ကျင့်သုံးပုံကို အောက်ပါအတိုင်း အချုပ်ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် ၂၇ သည် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံများက သတ်သတ်မှတ်မှတ် တာဝန် များရှိသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ ဤအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာ လူနည်းစုများ ဆက်လက် ရပ်တည်နိုင်ရန်၊ ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေးနှင့် လူမှုရေး သရုပ်သဏ္ဍာန်များ ဆက်လက် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်၊ ဤသို့ဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး ကို ပိုမို အရောင်အသွေးစုံလင်လှပစေရန် ရည်ရွယ်သည်။

ထို့ကြောင့် ရည်ရွယ်ချက်မှာ ရှင်းနေသည်။ သို့သော် အပိုဒ် ၂၇ တွင်ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်း များသည် အမှန်တကယ် ဘာကို ဆိုလိုကြသနည်း။

၂၁.၁.၄.၁ မိမိတို့ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်အညီ နေထိုင်ကျင့်သုံးခွင့်

“ယဉ်ကျေးမှု” ဆိုသော စကားရပ်က မည်သည့် အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ညွှန်းနေသနည်း။ တိကျ ရှင်းလင်းသော အဓိပ္ပာယ် မရှိခြင်းသည် ယခုအကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် အဓိကအခက်အခဲတစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့သော် ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့၏ မီရှယ်လဲရစ်စ် (Michel Leiris) ရေးသားသော လူမျိုးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဟု ခေါင်းစဉ် တပ်ထားသည့် အစီအရင်ခံစာ တစ်စောင်တွင် ယဉ်ကျေးမှုသည် ရိုးရာအစဉ်အလာ နှင့် ခွဲခြားမရအောင် ဆက်နွယ်နေသည်ဟု ပြောထားသည်။

ထို့ကြောင့် ယဉ်ကျေးမှုတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းကတစ်ဆင့် ဆက်ခံကြသည့်၊ အဆင့်ဆင့် သယ်ယူ ဖြန့်ဝေကြသည့် အရာအားလုံး ပါဝင်သည်။ ထိုအရာများတွင် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု၊ ဗဟုသုတ၊ ခံစားမှုများနှင့် စာပေတို့ (စာမတတ်သည့် လူမျိုးများတွင်လည်း အလွန်ကြွယ်ဝသည့် နှုတ်သမိုင်း များ ရှိကြသည်) သာမက ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ယင်းကို ဖော်ဆောင်သည့် သင်္ကေတ စနစ် များပါ ပါဝင်သည်။ အခြားပါဝင်သည့် အရာများမှာ ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုပိုင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ၊ ပညာသင်ကြားရေးစနစ်များ၊ အစိုးရစနစ်များနှင့် လူမျိုးဆက်ဆံရေးတွင် လိုက်နာ ကျင့်သုံးကြသည့် အရာအားလုံး ပါဝင်သည်။ လက်ဟန် ခြေဟန်များ၊ ခန္ဓကိုယ်ဟန် အနေအထား များနှင့် မျက်နှာထားများသည်ပင် ယဉ်ကျေးမှု၌ အကျုံးဝင်သည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် ထိုအရာများကို လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုရှိ လူများသည် ပညာရေး သို့မဟုတ် အတုယူခြင်းတို့မှ တဆင့် ရလာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေဖြစ်သော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်ကြသည့် အိမ်ဆောက်သည့် ပုံစံများ၊ အဝတ်အစား ဖက်ရှင်များနှင့် အသုံးပြု ကြသည့် တန်ဆာပလာများ၊ ထုတ်လုပ်မှုများနှင့် အနုပညာ ဖန်တီးမှုများ အားလုံးသည်လည်း ယဉ်ကျေးမှုတွင် ပါဝင်ကြသည်။

Leiris, M, p 21

အခြားသူများနှင့် မတူသော အဝတ်အစားများ၊ ယဉ်ကျေးပျူငှာမှု စံနှုန်းများ၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပူဇော်ပသမှုများ၊ လူမှုဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၊ အခမ်းအနား ကျင်းပသည့် နေ့ရက်များ၊ သဘင်အနုပညာများ၊ အစားအသောက်များ၊ အမွေအနှစ်များ၊ အိမ်ထောင်ပြုမှု ပုံစံ များနှင့် ရှေးဟောင်း အမွေအနှစ် ပစ္စည်းများ အားလုံးသည် အုပ်စုတစ်စု၏ ယဉ်ကျေးမှုဘဝ၏ တစ်စိတ် တစ်ဒေသပင် ဖြစ်ကြသည်။ ဤစာရင်းသည် လုံးဝ ပြီးပြည့်စုံခြင်း မရှိသော်လည်း သဘောတူ စာချုပ်သည် နိုင်ငံသားများနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများမှ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး အခွင့် အရေးများဆိုင်ရာ စာချုပ် တစ်ခုခုအတွင်း ကျရောက်သည့် ကိစ္စရပ်များအထိ ကျယ်ပြန့်လာ ခြင်းကို ပြသနေသည်။ နှိုင်းယှဉ်ပြရလျှင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်သည် “ယဉ်ကျေးမှု” ကို မည်ကဲ့သို့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို နားလည်ရမည်ကို ရှင်းရှင်း

လင်းလင်း ပြောမထားပေ။ ထို့ကြောင့် နောက်ဆုံးတွင် ထည့်သွင်းခဲ့ သည့် အခွင့်အရေးများ (အပိုဒ် ၁၃ မှ ၁၅ အထိ) သည် ပညာသင်ကြားခွင့်နှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဘဝတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်တို့ကို ပြဋ္ဌာန်း ခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းထားခြင်း မရှိခဲ့ပေ။

'ယဉ်ကျေးမှု' ဟူသည် ခက်ခဲရှုပ်ထွေးသော အယူအဆတစ်ခုဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် လူမှု အသိုင်း အပိုင်း တစ်ခုရှိ ဘဝအစိတ်အပိုင်းအားလုံးအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်။ ၎င်းသည် အနုပညာ၊ စာပေ တို့၌ ထင်သာမြင်သာ ရှိနိုင်သလို ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများတို့၌ကဲ့သို့ ထင်သာ မြင်သာ မရှိသည်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ လူမှုဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အုပ်စုရှင်သန်နေထိုင်ပုံအပေါ် အုပ်ချုပ် သည့် ဥပဒေများလည်း ပါဝင်သည်။ ယဉ်ကျေးမှု၏ အဆောက်အအုံပိုင်းဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်း များကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြရန် လွယ်ကူသည်။ ဥပမာ စာသင်ကျောင်းများ၊ ပြတိုက်များ၊ စာကြည့်တိုက်များနှင့် ဘာသာရေး အဆောက်အအုံများကို ပြနိုင်သည်။ ပြဿနာတက်သည့် အပိုင်းမှာ ယဉ်ကျေးမှု၏ အထူးသဖြင့် လူနည်းစု ယဉ်ကျေးမှု၏ လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြရန် ပိုမိုခက်ခဲသည့် အစိတ်အပိုင်းများက ၎င်းတို့အပြင် ကျန်လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးအပေါ် မည့်ကဲ့သို့ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ရှိသည်ကို ပြသခြင်းဖြစ်သည်။ လူသုံးနည်းသည့် ဘာသာစကားတစ်ခုကို အများ ပြည်သူဆိုင်ရာ ကိစ္စများတွင် အသုံးပြုလျှင် ဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍတို့တွင် အခက်အခဲများ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ သတင်းမီဒီယာ၌လည်း အလားတူအခက်အခဲများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံရှိ လူများစုအုပ်စု၏ အမြင်တွင် လူနည်းစုများ၏ ဆေးကုသနည်းများ၊ ဘာသာရေးအလေ့ အကျင့်များနှင့် ပညာရေး နည်းစနစ်များသည် ကျင့်ဝတ်နှင့် မညီသည်များလည်း ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ဘူးထရော့စ်ဂါလီ (Boutros-Ghali) ၏ စကားကို ကိုးကားပြောရလျှင် "ယဉ်ကျေးမှု ဆိုသော အယူအဆသည် တစ်စုံတစ်ခုသော သိသာထင်ရှားမှုရှိလိုပါက ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အဆင်ပြေ မှု အနည်းအကျဉ်းတော့ ရှိရပါမည်" (စာ ၇၃)။

ဥပမာ
မာဟီကာနှင့် အပေါင်းအပါများ နှင့် နယူးဇီလန် (Mahuika and ors v New Zealand) အမှု UN Doc CCPR/C/70/D/547/1993

မာအိုရီလူမျိုး အချို့က ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူ စာချုပ်၏ အခြားသော အပိုဒ်များ အပါအဝင် (အပိုဒ် ၁ ၏ အစိတ်အပိုင်းအချို့ ပါဝင်သည်) အပိုဒ် ၂၇ ချိုးဖောက်ခံခဲ့ရသည်ဟု ဆိုခဲ့ကြသည်။ မာအိုရီလူမျိုးအချို့နှင့် ဗြိတိန်ဘုရင်မ (ထို့နောက် နယူးဇီလန် အစိုးရနှင့်) တို့အကြား ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် ၁၈၄၀ ဝေတန်ဂီ စာချုပ် (Treaty of Waitangi) သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ထိုလူမျိုးများ၏ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းကို ထိန်းချုပ်ခွင့်တို့ အပါအဝင် မာအိုရီ လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းပေးခဲ့သည်။ ၎င်းစာချုပ်မှ ဆင့်ပွား၍ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ငါးလုပ်ငန်းများ ဖြေရှင်းပေးရေး ဥပဒေ တစ်ခုကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

နယူးဇီလန်နိုင်ငံက မာအိုရီ ယဉ်ကျေးမှုတွင် ငါးဖမ်းခြင်း ပါဝင်သည့်အတွက် ထိုယဉ်ကျေးမှု အစိတ်အပိုင်းကို ကာကွယ်ရန် လုပ်ဆောင်ရမည့် တာဝန်ရှိကြောင်း ဝန်ခံ အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ဥပဒေပါ အချက်များအရ မာအိုရီလူမျိုးများသည် ငါးဖမ်းခွင့် ခွဲတမ်း၏ ကြီးမားသော ရာခိုင်နှုန်း အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကို ရရှိခဲ့ပြီး ဝေတန်ဂီစာချုပ်က အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည့် မာအိုရီ အာဏာ ကျင့်သုံးမှုနှင့် ထိန်းချုပ်မှုဆိုင်ရာ ရိုးရာ နည်းလမ်းများကို ထိန်းချုပ်မှု ဖွဲ့စည်းပုံ အသစ်တစ်ခုနှင့် အစားထိုးခဲ့သည်ဟု ကော်မတီက မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၉.၇နှင့် ၉.၈)။ ထိုဖွဲ့စည်းပုံ အသစ် အရ မာအိုရီလူမျိုးများသည် ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းရှိ ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်သည့် တာဝန်ကို ဝေမျှ ထမ်းဆောင်ရသည် သာမက ထိထိရောက်ရောက်လည်း ထိန်းချုပ်နိုင်သည်။ ရိုးရာအစဉ်အလာ အစားအစာ စုဆောင်းသည့် အလေ့အထအများကို ကာကွယ်ပေးထားပြီး မာအိုရီလူမျိုးများအတွက် ယဉ်ကျေးမှုအရနှင့် ဘာသာရေးအရ ငါးဖမ်းခြင်း၏ အရေးပါပုံ တို့ကို လည်း အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ မာအိုရီလူမျိုးအကြား သဘောထား ကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်စေခဲ့ သော်လည်း နယူးဇီလန်နိုင်ငံသည် မာအိုရီလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်အတွက် အပိုဒ် ၂၇ ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ခြင်း မရှိပေ။

အပိုဒ် ၂၇ ၏ ပင်ကိုသဘောအရ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ၎င်းကို လိုက်နာမှုရှိ၊ မရှိ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျကျ ဆန်းစစ်နိုင်သည်။ လူနည်းစုများတွက် ကျောင်းများ တည်ထောင်ပေးခြင်း၊ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းများ ဆောက်လုပ်ပေးခြင်း၊ ပြတိုက်များတည်ဆောက်ပေးခြင်း စသည်ဖြင့် အခွင့်အရေးများကို ထင်ရှား စွာ ဖော်ဆောင်ခြင်းသည် ထင်သာမြင်သာအရှိဆုံး အထောက်အထားများ ဖြစ်သည်။ လူနည်းစု ယဉ်ကျေးမှုအား အစိုးရမှမြှင့်တင် ဖော်ဆောင်သလား သို့မဟုတ် ချိုးနှိမ်ထားသလားဆိုသည့် ကိစ္စသည် အဓိက ပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။ လူနည်းစု ယဉ်ကျေးမှုသည် အစိုးရ၏ ဖိနှိပ်မှု ခံမနေရဟု အဓိကသက်သေပြရန်လိုသည်။ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုခု သူ့အလိုလျောက် ဆင့်ကဲဖြစ်ပေါ် နေခြင်းသည် ရပ်တန့်စေ၍ ရသည့် အရာ မဟုတ်ပေ။ တကယ်တမ်းဆိုလျှင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီကပင် အပိုဒ် ၂၇ သည် မိရိုးဖလာနည်းစနစ်များကို ခေတ်သစ်လူနေမှုဘဝနှင့် ကိုက်ညီ ရန် ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်ပြီး နည်းပညာတိုးတက်မှုကို ဖော်ဆောင်သင့်သည်ဟု လက်ခံထားသည် (မာတီကာ နှင့် နယူးဇီလန် အမှု စာပိုဒ် ၉.၄)။

၂၁.၁.၄.၁.၁ စီရင်ထုံးဥပဒေတွင် နားလည်ထားသည့် 'ယဉ်ကျေးမှု'

အပိုဒ် ၂၇ နှင့် ငြိခဲ့သည့် အစောဆုံး ဆုံးဖြတ်ချက်များထဲမှ တစ်ခုမှာ လှာ့စ်လေ့စ်နှင့် ကနေဒါ အမှုဖြစ်သည်။ လိင်အခြေပြုခြင်းဆက်ဆံခြင်းသည် အဆိုပါအမှု၏ အဓိကအစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သော်လည်း (အိန္ဒိယန်း အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများကို အိန္ဒိယန်းဖြစ်မှုကို ငြင်းပယ် ခြင်း မခံရပေ) လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက 'အိန္ဒိယန်းဖြစ်မှု ရပ်စဲသွားသူတစ်ဦးအတွက် အဓိက ဆုံးရှုံးမှုမှာ အိန္ဒိယန်း လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင် နေခြင်းမှ ရရှိသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အကျိုးခံစား ခွင့်များ ဆုံးရှုံးခြင်း၊ အိမ်၊ မိသားစု၊ မိတ်ဆွေအပေါင်းအသင်းများနှင့် အိမ်နီးနားချင်းများနှင့်စိတ်ပိုင်း ဆိုင်ရာ ဆက်သွယ်မှု ပြတ်တောက်သွားခြင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှု သရုပ်သဏ္ဍာန် ဆုံးရှုံးသွားခြင်းတို့ ဖြစ်သည်' ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ မွေးရာပါ ယဉ်ကျေးမှု သံယောဇဉ်ကို လက်ခံရန်

ကနေဒါနိုင်ငံ ဥပဒေက ငြင်းဆိုခြင်းသည် ကော်မတီ၏ ထင်မြင်ချက်အရ သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၇ အား ချိုးဖောက်ရာရောက်သည်ဟု ဆိုသည်။ လာ့ဗ်လေ့စ် နှင့် ကနေဒါ အမှုအား ၎င်းပြီးနောက် နှစ်အနည်းငယ်ကြာတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် လူ့ဘီကွန်ကန် လူမျိုးစု အမှုနှင့် နှိုင်းယှဉ် စဉ်းစားနိုင်သည်။ ထိုအမှုတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီသည် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုး များ၏ အခွင့်အရေးများကို တုံ့ဆိုင်း သံသယ ဖြစ်မနေဘဲ လက်ခံခဲ့သည်။

ကနေဒါနိုင်ငံရှိ လူ့ဘီကွန်ကန် လူမျိုးစုများ ခေါင်းဆောင် ဘားနက် အိုမီနာယက် (Bernard Ominayak) သည် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီသို့ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်တစ်ခု ရေးသားပေးပို့ခဲ့သည် (167/1984 (1990))။ အဆိုပါ ပုဂ္ဂိုလ်က သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၁ ဖြစ်သော ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ချိုးဖောက်ခံရသည်ဟု စွပ်စွဲခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုအမှု၏ တချို့ အစိတ်အပိုင်းများကို အပိုဒ် ၂၇ အား ရည်ညွှန်းပြီး ဖြေရှင်းခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အမှုသည် ခေတ်အဆက်ဆက် ခံစားခဲ့ရသည့် မညီမျှမှုများနှင့် လူ့ဘီကွန်ကန် လူမျိုးစုများ၏ မိရိုးဖလာလူနေမှုဘဝပုံစံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကိုခြိမ်းခြောက်လာနေသည့် လတ်တလော အဖြစ်အပျက် များနှင့် သက်ဆိုင်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ အဖြစ်အပျက်တစ်ခုကြောင့် အလား တူ သက်ရောက်မှုခံနေရသည့် တစ်သီးပုဂ္ဂလလူ တစ်အုပ်စုက ကျင့်သုံးသည့် အပိုဒ် ၂၇ အား စုပေါင်းအခွင့်အရေးအဖြစ် ကျင့်သုံးသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ခွဲခြားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်တန်းသည့် အကြောင်းအရာတစ်ခုသည် အပိုဒ် ၁ သို့မဟုတ် အပိုဒ် ၂၇ တစ်ခုခု အောက် အကျုံးဝင်နိုင်သော်လည်း ဘာသာစကားအုပ်စု၊ ဘာသာရေးအုပ်စု သို့မဟုတ် မူလအခြေချနေထိုင် သော လူမျိုးအုပ်စုတစ်ခု၏ အုပ်စုဝင်များသည် အပိုဒ် ၁ ကိုရည်ညွှန်း၍ မတိုင်ကြားဘဲ အပိုဒ် ၂၇ ကိုရည်ညွှန်းပြီး တိုင်ကြားကောင်း တိုင်ကြားနိုင်ပေသည်။

ကော်မတီအနေဖြင့် စွပ်စွဲချက်များသည် အပိုဒ် ၂၇ ဘောင်အတွင်းကျရောက်ပြီး ထိုလူမျိုးစု၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှု မြောက်သည်အထိ ခြိမ်းခြောက်ခံနေရကြောင်း သံသယ မရှိသော်လည်း ထိုအခြေအနေကို ပြုပြင်ရန် အစိုးရ၏ အဆိုပြုချက်များသည် လက်ခံ နိုင်ဖွယ်ရာ ရှိသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးဖြစ်သူ နီစူကီအန်ဒို (Nisuke Ando) က အပိုဒ် ၂၇ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သူ၏ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ထင်မြင်ချက်ကို တင်သွင်းခဲ့ရာ၌ ကော်မတီမှ အပိုဒ် ၂၇ ချိုးဖောက်မှုအား ထောက်ခံခဲ့ခြင်းအပေါ် သံသယ ဖြစ်မိကြောင်း ပြောဆို ခဲ့သည်။ သူက အောက်ပါအတိုင်း ထင်မြင်ချက် တင်သွင်းခဲ့သည် -

မိမိ၏ယဉ်ကျေးမှုအတိုင်း ကျင့်သုံးနေထိုင်ခွင့်ကို အကြွင်းမဲ့ ကာကွယ်ခြင်းမျိုး မလုပ်သင့်ပေ။ လူသားတို့၏ အတိတ်သမိုင်းကို ကြည့်လျှင် နည်းပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခြင်းကြောင့် လူ့အဖွဲ့ အစည်းများ၏ လူမှုဘဝနေထိုင်မှု ပုံစံများ ပြောင်းလဲသွားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ၎င်းနှင့်အတူ ယဉ်ကျေးမှုများသည်လည်း ပြောင်းလဲ သွားသည်။ တကယ်တမ်းဆိုလျှင် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုရှိ လူအုပ်စု တစ်ခုသည် သူတို့၏ ရိုးရာစဉ်လာ လူမှုဘဝနေထိုင်မှု ပုံစံကို ပြောင်းလဲရန် လုံးဝငြင်းဆို ခြင်းသည် အဆိုပါ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုကို အဟန့်အတားပင် ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

၂၁.၁.၄.၂ လွတ်လပ်စွာယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်နှင့် ကျင့်သုံးခွင့်

နိုင်ငံတကာ ဇာတ်ခုံတွင် ဘာသာရေး (religion) ၊ ခံယူချက် (conscience) ၊ ယုံကြည်ချက် (belief) တို့သည် တစ်ခုတည်းသော အယူအဆ တစ်ခုကို ဆက်စပ်ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၅၆ ခုနှစ် ကပင် ထိုအချိန်ကရှိနေခဲ့သည် လူနည်းစုများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား တားဆီးရေးနှင့် ၎င်းတို့ကို အကာအကွယ်ပေးရေး ကော်မရှင်ခွဲသည် ဘာသာရေး အခွင့်အရေး များနှင့် ကျင့်သုံးခြင်းများတွင် ရှိနေသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို လေ့လာမှုတစ်ခု ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ယင်း၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံသည် ၁၉၈၁ ခုနှစ် ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည်ချက်ကို အခြေခံသော ခွဲခြားမှုနှင့် မတူကွဲပြားခြင်းကို နားလည်လက်ခံခြင်း မရှိသည့် ပုံစံများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို လက်ခံ အတည်ပြုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သေးစိတ်ကျလှသည့် အဆိုပါ ကြေညာချက်သည်ပင် မည်သည်က ဘာသာရေး ဖြစ်သည်၊ မည်သည်က ယုံကြည်မှု ဖြစ်သည်ကို ရှင်းလင်းတိကျစွာ အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ပေးနိုင် ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ အခြေခံအားဖြင့် ဘာသာရေးဆိုသည်မှာ မိမိတည်ရှိသည့် နယ်နိမိတ်ကို ကျော်လွန်သည့် တစ်စုံတစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်စုံတစ်ဦးအပေါ် လွှမ်းမိုး ယုံကြည်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဘာသာရေးသည် ဘဝနေထိုင်မှု ပုံစံတစ်ခုကို သတ်မှတ်ပေးပြီး ယုံကြည်သူများ အတွက် ကျင့်သုံး လိုက်နာရန် ကျင့်စဉ်များကို ပြဋ္ဌာန်းပေးသည်။ ဘာသာမဲ့ဝါဒသည်လည်း ဤအဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ချက်တွင် အကျုံးဝင်နေသကဲ့သို့ ရှိသည်။

နိုင်ငံတော်မှ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်၊ အထူးသဖြင့် လူနည်းစုများအတွက် ဘာသာရေး လွတ်လပ်ခွင့် အာမခံပေးမှုတွင် ရှိနေသည့် အဓိက အခက်အခဲတစ်ခုမှာ နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံတော် ဘာသာရေး အကြား ဆက်နွယ်ပတ်သက်မှု ဖြစ်သည်။ အစ္စလာမ်ရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိုင်ရှိ ကြေညာစာတမ်း၏ စကားဦးတွင် လူသားအားလုံးအား တပြေးညီဖြစ်ပြီး ဟန်ချက်ညီသော ယဉ်ကျေးမှုကြီးကို ပေးထားသော၊ ယခုဘဝနှင့် နောက်ဘဝတို့အကြား သဟဇာတဖြစ်စေသော၊ အသိတရားအား ယုံကြည်မှုတရားနှင့် ပေါင်းစည်းထားသော ဘုရားသခင်က ဖန်ဆင်းပေးခဲ့သော၊ အကောင်းဆုံးသော နိုင်ငံ ဖြစ်သော အစ္စလာမ်နိုင်ငံတော်၏ ယဉ်ကျေးမှုများ ယူဆောင်လာခြင်းနှင့် သမိုင်းဝင် အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ် ပြုထားသည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် နိုင်ငံတော်က လက်ခံထားသော ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာတစ်ခုရှိသည်။ ထိုဘာသာကို အခြေခံ၍ အားလပ်ရက် သတ်မှတ်ခြင်း၊ အိမ်ထောင်ပြုခြင်း၊ အိမ်ထောင်ကွဲခြင်း စသည့် ကိစ္စများ အပေါ် အဆုံးအဖြတ် ပေးသည့် ဥပဒေများကို ရေးဆွဲထားသည်။ ယင်း၏ အကျိုးဆက်မှာ နိုင်ငံတော်နှင့် ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာတို့အား ဥပဒေအရ သီးခြားထားရှိသော်လည်း လက်တွေ့တွင်သီးခြားဖြစ်နေရန်မှာ မလွယ် ကူပေ။ ဘာသာရေး ယုံကြည်ချက်များ၏ လူတို့၏ ဘဝအစိတ်အပိုင်း အတော်များများအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိနေသည့်အတွက် ၎င်းကို လျစ်လျူရှုထား၍ မရပေ။ ဘာသာမဲ့ ကွန်မြူနစ် နိုင်ငံများ၌ပင် ပြည်သူလူထု၏ စိတ်ထဲသို့ ယုံကြည်မှုတချို့ ရိုက်သွင်းထားတတ်ပြီး၊ ထိုယုံကြည်မှုများကို လိုက်နာ ကျင့်သုံးစေသည်။ ဥပမာ တော်လှန်ရေးနေ့များ၊ တော်လှန်ရေး ခေါင်းဆောင်များ၏ မွေးနေ့၊ ကျဆုံးသောနေ့များတွင် အလုပ်မှခွင့်ယူပြီး ဖျော်ပွဲရွှင်ပွဲများ ကျင်းပခြင်းတို့ ပြုလုပ်လေ့ ရှိကြ သည်။

ဘာသာရေး ကိုးကွယ်ခြင်းသည် ယဉ်ကျေးမှုထက် ပို၍ အခြားသူများနှင့် အတူတကွလုပ်ဆောင်သည့် လုပ်ရပ်များ ပါဝင်နေသည်ဟု ပြောကောင်းပြောနိုင်မည် ထင်သည်။ ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ခြင်း အမှုသည် တစ်ထီးတည်း ဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ရပ် မဟုတ်ချေ။ မိမိဖာသာ တစ်ထီးတည်း ဆောင်ရွက်လျှင် ဘာသာရေး ကိုးကွယ်မှုသည် အစိုးရနှင့် ဆက်ဆံပတ်သက်မှု တော်တော်နည်းမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်မှုကို အခြားသူများနှင့် အတူတကွ ဆောင်ရွက်သည့်အခါ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရှိ အခြားလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုများ၊ အနှောင့်အယှက်ဖြစ်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။

ထပ်မံ၍ ပြောရလျှင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၇ ကို လိုက်နာမှု ရှိ၊ မရှိ ဆန်းစစ်ခြင်းသည် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန် သဘောဆန်သည်။ စာသင်ကျောင်းများတွင် ဘာသာရေးအကြောင်း သင်ကြားရန် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ဘာသာရေးအကြောင်း သင်ကြားခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း၊ ဝတ်ပြုရန် နေရာများ ရှိခြင်း၊ လူနည်းတစ်စု၏ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဘဝနေထိုင်မှုပုံစံအတွက် အဓိကကျသည့် ဘာသာရေး ထုံးတမ်းများ၊ ကျင့်စဉ်များကို တားမြစ်သည့် ဥပဒေများ မရှိခြင်း စသည့်ကိစ္စရပ်များကို တစ်ခုချင်း ကြည့်၍ ကောင်းသည်။ ဆိုးသည် ဆုံးဖြတ်ရပေမည်။ ဤသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းသည်ပင် အခက်အခဲများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ အကြောင်းမှာ ဘာသာရေးလူနည်းစု တစ်စုအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာတစ်ခုသည် အခြားဘာသာရေး အုပ်စုတစ်စုအတွက် စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ် ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နေနိုင်သည်။ ဤကိစ္စနှင့် ဆက်စပ်၍ အပိုဒ် ၂၇ ပါ သတ်မှတ်ချက်များသည် အပိုဒ် ၁၈ ပါ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ တူညီမှု ရှိသည်။ အပိုဒ် ၁၈ က 'လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာ စဉ်းစားပိုင်ခွင့်၊ ခံယူပိုင်ခွင့်နှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်ရှိသည်' ဟု ဆိုထားသည် မဟုတ်ပါလော။ ဘာသာရေးသည် လူမှုနေထိုင်မှုဘဝပုံစံ တစ်ခုကို ပြဋ္ဌာန်းပေးခြင်းဖြင့် ကိုးကွယ်သူများ၏ ယဉ်ကျေးမှုကိုလည်း တစ်နည်းတစ်ဖုံ လွှမ်းမိုးထားရာ ဘာသာရေးသည် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဆက်နွယ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် အပိုဒ် ၂၇ အတွင်း စကားအသုံးအနှုန်းများကိုလည်း အပြန်အလှန် ရည်ညွှန်း သုံးစွဲနိုင်သည်ဖြစ်ရာ ၎င်းသည် လူနည်းစုကိုးကွယ်သည့် ဘာသာများ၏ အနေအထားကို ပို၍ ခိုင်မာအားကောင်းစေသည်။ ဘာသာရေးမနွယ်သော ကျောင်းတစ်ကျိအတွက် နိုင်ငံတော် ရန်ပုံငွေပေးခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော အမှုတစ်ခုဖြစ်သည့် *ဝေါ့ဒ်မန် နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံ (Waldman v Canada)* အမှုက ပြသခဲ့သလို အပိုဒ် ၂၆ နှင့်လည်း တူညီမှုရှိသည်။ အချက်အလက်များအရ အပိုဒ် ၂၆ ချိုးဖောက်ခံရကြောင်း ပြသနေသည်။ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၇ အောက်တွင် ဆုံးဖြတ်ရန် လိုသည့် အခြားသော ကိစ္စရပ်များ မရှိဟု ကော်မတီက ဆုံးဖြတ်ချက် ချခဲ့သည်။

၂၁.၁.၄.၃ မိမိဘာသာစကားကို အသုံးပြုခွင့်

အရိုးရှင်းဆုံး ပြောရမည်ဆိုလျှင် လူနည်းစု ဘာသာစကားများသည် လူနည်းစုဟု ယူဆထားသည့် အုပ်စုများ၏ ဘာသာစကား သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် အဓိက အသုံးပြုသည့် ဘာသာမဟုတ်သော အခြားသော ဘာသာစကားတစ်ခုခု ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကား တစ်ခု၏ ဘောင်နယ်နိမိတ်နှင့် ပတ်သက်၍ လူအားလုံးက သဘောတူသော သတ်မှတ်ချက်မျိုး မရှိပေ။ ဘာသာ

စကားဖြစ်မှုအား စာဖြင့်ရေးသားသည့်ပုံစံနှင့် ပုံသေအက္ခရာရှိသည်အထိ ဖွံ့ဖြိုးပြီးဖြစ်သောဘာသာစကားများအတွက်သာ ကန့်သတ်ထားသလား၊ သို့မဟုတ် စာဖြင့်ရေးသားသည့် ပုံစံသို့ မရောက်သေးသည့် ဘာသာစကားများကိုလည်း ဘာသာစကားဟု ခေါ်နိုင်သလား။ ဥပမာ တောင်ပစ်ဖိတ်ကျွန်းများရှိ ဘာသာစကားအချို့သည် စာရွက်ပေါ်၌ရေးသားထားခြင်း မရှိသေးပေ။ ဒေသိယစကားများနှင့် ဒေသအလိုက် ကွဲပြားမှုများသည် မိခင်ဘာသာစကားမှ လွန်စွာ ခြားနား နေသည့်အတွက် သီးခြား ဘာသာစကားများပင် ဖြစ်နေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အကောင်းဆုံး အနေအထားတစ်ရပ်တွင် ဘာသာစကားတစ်ခုစီနှင့် ၎င်းနှင့် ဆက်စပ်၍ နိုင်ငံတော်သည် လက်တွေ့ကျကျသာ ချဉ်းကပ်သင့်သည်။

ဘာသာစကားတစ်ခုကို မိခင်ဘာသာအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းသည်ရှုပ်ထွေးခက်ခဲသည်။ နိစ္စဂူစကား စမြည် ပြောဆိုခြင်းများတွင် နေ့စဉ်သုံးစွဲရန် သာမက ၎င်းဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ကြားခြင်း၊ အုပ်ချုပ်မှုယန္တရားပိုင်းတွင် အသုံးပြုမှု၊ တရားစီရင်မှုများတွင် အသုံးပြုမှုနှင့် သတင်းမီဒီယာများတွင် အသုံးပြုမှုတို့ လိုအပ်သည်။ ဘာသာစကားသည် လူတို့၏ ဘဝနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အစိတ် အပိုင်း အားလုံးအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသည်။

ဘာသာစကား လူနည်းစုများသည် ယခင်ရှိနေခဲ့သည့် လူနည်းစုများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား တားဆီးရေးနှင့် ၎င်းတို့ကို အကာအကွယ်ပေးရေး ကော်မရှင်ခွဲ၏ အဓိက စိုးရိမ်ပူပန်မှု တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်ကို မှတ်သားရသည်မှာလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် အချက်တစ်ချက် ဖြစ်သည်။ လူနည်းစုများ အပေါ် စိုးရိမ်ပူပန်မှုကို ပြသသည့်အနေဖြင့် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံသည် လူနည်းစုများကို ပေးအပ်မှု အကူအညီအထောက်အပံ့များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်းတစ်ခု ချမှတ်သင့်သည်ဟု ကော်မရှင်ခွဲက အကြံပြုခဲ့သည်။ အကြံပြုထားသည်မှာ

- (၁) တရားစီရင်ရေးများတွင် လူနည်းစုများ၏ ဘာသာစကားကို အသုံးပြုမှု
- (၂) အဆိုပါလူနည်းစုများ၏ ဘာသာစကားများကို အစိုးရကျောင်းများတွင် သင်ကြားခြင်း၊ သို့ရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ လူနည်းစုက ထိုအခွင့်အရေးကို တောင်းဆိုရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုတောင်းဆိုမှုသည် အဆိုပါ လူနည်းစုများ၏ ဆန္ဒကိုလည်း ထင်ဟပ်ရမည်။

UN Doc. E/CN. 4/Sub.2/117, p.42

ပထမအချက်ကိုသာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်၌ ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ အပိုဒ် ၁၄ အရ တရားစွဲဆို ခံရသူသည် မိမိစွဲဆိုခံရသည့် စွဲချက်၏ သဘောသဘာဝနှင့် အကြောင်းအရင်းကို သူနားလည်သည့် ဘာသာစကားဖြင့် အသေးစိတ် သိခွင့်ရှိသည် (အပိုဒ် ၁၄(၃)(က))။ အကယ်၍လိုအပ်လျှင် စကားပြန် တစ်ဦး၏ အကူအညီကို အခမဲ့ ရယူခွင့်ရှိသည်။

ဒီယောဂါဒ်နှင့်အပေါင်းအပါများနှင့် နမ်မိဘီးယားနိုင်ငံ (Diegaardt and ors v Namibia) အမှု ကုသမဂ္ဂမှတ်တမ်း CRPR/C/69/D/760/1996

နမ်မိဘီးယားနိုင်ငံရှိ ရီဟီဘိုဘာစတာ (Reheboth Baster) လူမျိုးစုသည် မြို့တော် ဝိန်းဟော့က် တောင်ပိုင်း ဒေသတွင် နေထိုင်ကြပြီး ယင်းဒေသတွင် ကိုယ်ပိုင်လူ့အဖွဲ့အစည်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကားနှင့် စီးပွားရေးစနစ်ဖြင့် နေထိုင်ကြသည်။ ထိုလူမျိုးစုများသည် မြေယာအခွင့်အရေး များနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများ အပါအဝင် အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခြင်း ခံရသည်ဟု နမ်မိဘီးယားရုံးတော်တွင် တင်ပြခဲ့သည်။ အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ ၎င်းတို့အား တရားခွင့် ဆိုင်ရာ ကိစ္စအားလုံးတွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို သုံးစွဲခိုင်းခဲ့ပြီး သူတို့၏ မှတ်တမ်းမှတ်ရာ အားလုံးကိုလည်း အာဖရိကဘာသာမှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ ဘာသာပြန်စေခဲ့သည်။ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအရ အင်္ဂလိပ်ဘာသာသည် ရုံးသုံးဘာသာစကား ဖြစ်သည်။

တိုင်ကြားခဲ့သူများက နိုင်ငံတွင် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဥပဒေမရှိခြင်းသည် ၎င်းတို့လူမျိုးစုအတွက် အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားရေး၊ ပညာရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စရပ်များတွင် မိခင်ဘာသာစကား အသုံး ပြုခွင့် ငြင်းပယ်ခံရသည်ဟု အခိုင်အမာဆိုခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံတော်မှ ဝန်ထမ်းများအား တိုင်ကြားသူ များ၏ စာဖြင့်ရေးသားထားသော သို့မဟုတ် နှုတ်ဖြင့် သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက်များအား အာဖရိက ဘာသာစကားဖြင့် ပြန်ကြားနိုင်သည့် အခြေအနေ၌ပင် အာဖရိက ဘာသာစကားဖြင့် မပြန်ကြား ရန် ညွှန်ကြားထားသည်ဟု ကော်မတီက မှတ်သားခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ အာဖရိက ဘာသာစကား အသုံးပြုမှုကို တားမြစ်ခြင်းသည် အများပြည်သူဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများ ထုတ်ပြန်ခြင်းနှင့် သာမက တယ်လီဖုန်းဖြင့် စကားပြောခြင်းအထိပါ အကျိုးဝင်သည်။

စာပိုဒ် ၁၀.၁၀

နမ်မိဘီးယားနိုင်ငံထံမှ ရှင်းလင်းထုတ်ပြန်သည့် သက်သေအထောက်အထားများ မရှိသည့် အတွက် ဘာသာစကားနှင့် ဆက်စပ်၍ ဥပဒေရှေ့မှောက် တန်းတူဖြစ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ICCPR ၏ အပိုဒ် ၂၆ ချိုးဖောက်ခံရသည်ဟု ပြောနိုင်သည်။

လူနည်းစုဘာသာစကားများ ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြင်သစ်နိုင်ငံပေါ် တရားစွဲဆိုမှုများကို အပိုဒ် ၂၇ အရ ကြားနာစစ်ဆေး၍ မရပေ။ အကြောင်းမှာ ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုစဉ် ခြွင်းချက်တစ်ခုရယူပြီး ယင်းခြွင်းချက်ကြောက် အပိုဒ် ၂၇ သည် အကျိုးမဝင်တော့ပေ (အခြားအမှုများနှင့်အတူ TK / MK နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ အမှုတွင် ရှုပါ)။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနေဖြင့် မိမိ၏ စီးပွားရေး အကျိုးစီးပွားများ၊ လက်တွေ့ လိုအပ်ချက်များနှင့် လူနည်းစု ဘာသာစကား အသုံးပြုသူများ၏ အကျိုးစီးပွားတို့အကြား ဟန်ချက်ထိန်းရခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာ တွင် ဘာသာစကားများသည် ပင်ကိုသဘောအရ တိုးတက်ပြောင်းလဲတတ်ရာ လူနည်းစု ဘာသာ စကားတစ်ခု အချိန်ကာလ ကြာလာသည်နှင့်အမျှ လူများစု ဘာသာစကားနှင့် ရောယှက် ပေါင်းစပ်

သွားနိုင်သည်။ ဘာသာစကားများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ တန်ဖိုးကို သိရှိနားလည်ရန် လိုအပ်သည်အထိ ဘာသာစကားများကို ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ကြမည်ဟု မျှော်လင့်ရန်သာရှိသည်။

၂၁.၁.၄.၄ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ကို အသုံးပြုခြင်း

အပိုဒ် ၂၇ သည် သဘောတူ စာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် နိုင်ငံများအတွင်း နေထိုင်လျက် ရှိသောလူနည်းစုအုပ်စုများအတွက် အခြေအနေ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာသည်ကို ဖော်ညွှန်းနေသည်။ သို့ရာတွင် အပိုဒ် ၂၇ ပါ အခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်မှာ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ၏ ဆန္ဒသဘောထားအပေါ် မှီတည်နေသည့်အတွက် ထိုအခွင့်အရေးများမှာ လက်တွေ့၌ စံနှုန်းများ အဖြစ်သာ ရှိနေတတ်သည်။ အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် လူနည်းစု အယူအဆကို ဘောင်ကျိုးဖြင့် အပိုဒ် ၂၇ ၏ အလုပ်လုပ်ပုံကို ကန့်သတ်နိုင်သည်။ လူနည်းစုများကို လူများစု ယဉ်ကျေးမှုသို့ သွတ်သွင်းသည့် ဖြစ်စဉ်အား အနှောင့်အယှက်ပြုခြင်းသည် နိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံး ညီညွတ်မှုကို ပျက်ပြားစေသည်ဟူ၍ အချို့နိုင်ငံများက မှတ်ယူကြ၏။ သီးခြားသရုပ်သဏ္ဍာန်ရှိသော လူနည်းစုများသည် ခွဲထွက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများနှင့် ဆက်နွယ်နေသည်ဖြစ်ရာ ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံတော် စည်းလုံးမှုကို ခြိမ်းခြောက်သည်ဟု သဘောထားကြသည်။

အပိုဒ် ၂၇ က ပြဋ္ဌာန်းပေးသည့် အခွင့်အရေးများသည် အကြွင်းမဲ့ မဟုတ်ချေ။ အပိုဒ် ၄ ပါ သတ်မှတ်ချက်များအရ ထိုအခွင့်အရေးများကို ဆိုင်းငံ့ထားနိုင်သည်။ သို့ဆိုစေကာမူ ဆိုင်းငံ့ထားသည့် ကာလအတွင်း မည်သို့သော အရေးပေါ်အခြေအနေမျိုး ကျရောက်နေစေကာမူ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် လူမျိုး၊ အသားရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ သို့မဟုတ် လူမှုရေး ဖော်ပြချက်တို့ အပေါ် အခြေခံသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ သက်ရောက်သော အစီအမံများ၊ လုပ်ရပ်များကို ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးခွင့် မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အခက်အခဲ အကျပ်အတည်းများ ကျရောက်နေသည့် ကာလ၌ပင် လူနည်းစုများ၏ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ အကာအကွယ် ရပိုင်ခွင့်ကို အာမခံပေးထားသည်။ သို့သော် အပိုဒ် ၅ တွင် ယခုသဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ကောက်ချက်ဆွဲရာတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၊ အုပ်စုတစ်စုစု သို့မဟုတ် လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်က သဘောတူစာချုပ်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များကို ဖျက်ဆီးရန် ရည်ရွယ်သည့် လုပ်ရပ်များကို လုပ်ဆောင်ခွင့်ပြုသည်ဟု အဓိပ္ပာယ် မဖွင့်ဆိုနိုင်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

၂၁.၁.၄.၅ ၁၉၉၂ ခုနှစ် အမျိုးသား (သို့) လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုတွင် ပါဝင်သူ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကြေညာချက်

လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို အသေးစိတ် ဥပဒေပြုသည့်အပိုင်း၌ တိုးတက်မှုမှာ နှေးကွေးခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များတွင် နိုင်ငံရေး အခြေအနေများကြောင့် တိုးတက်မှု မြန်ဆန်လာခဲ့သည်။ ဥရောပတိုက် အပါအဝင် အခြားဒေသများရှိ လူမျိုးရေးတင်းမာမှုများက ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အား ၁၉၉၂ ခုနှစ်

အမျိုးသား (သို့) လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုတွင် ပါဝင်သူ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို လက်ခံအတည်ပြုရန် တွန်းအားပေးခဲ့သည်။ ဤကြေညာချက်သည်ပင် ၁၀ နှစ်ကျော်အကြာ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ၊ ငြင်းခုံဆွေးနွေးမှုများ၏ ရလဒ်ဖြစ်သည်။ ကြေညာချက်က 'အမျိုးသား၊ လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကား လူနည်းစုဝင်များသည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင်ဖြစ်စေ၊ အများဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင်ဖြစ်စေအနှောင့်အယှက် သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တစ်စုံတစ်ရာ မရှိဘဲ မိမိတို့ ယဉ်ကျေးမှုအတိုင်း နေထိုင်ခွင့်၊ မိမိ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာကို ယုံကြည်၊ ကိုးကွယ်ခွင့်၊ မိခင်ဘာသာစကားကို အသုံးပြုခွင့်တို့ ရှိသည်' ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဤကြေညာချက်သည် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၇ ၏ စေ့ဆော်မှုကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုများ ဆောင်ကြဉ်းပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ ကြေညာချက်ပါ အခြေခံပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို တားဆီးရန်နှင့် သင့်တော်သည့်အခြေအနေ၌ နိုင်ငံများအား လူနည်းစုယဉ်ကျေးမှုကို မြှင့်တင်ပေးဖို့ တိုက်တွန်းထားသည်။ လူနည်းစုယဉ်ကျေးမှုကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းတွင် လူနည်းစုဘာသာစကား သင်ကြားခြင်း၊ လူတိုင်းအတွက် ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းဆိုင်ရာ ပညာပေးခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေး ပါဝင်မှုတို့ ပါဝင်သည်။

၂၁.၁.၅ ကုလသမဂ္ဂ၏ အခြားသော လုပ်ငန်းဆောင်တာများ

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့သည် လုပ်ငန်းဆောင်တာ အမျိုးမျိုးဖြင့် လူနည်းစုများ အကာအကွယ်ပေးမှုကို ခိုင်မာအားကောင်းစေရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထိုလုပ်ငန်းဆောင်တာများထဲမှ တစ်ခုမှာ လူနည်းစုများဆိုင်ရာ လွှတ်လပ်သော ပညာရှင် (ယခုအခါ အထူးကိုယ်စားလှယ်ဟု ခေါ်) ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် လူနည်းစုကိစ္စရေးရာ ဖိုရမ်ပြုလုပ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က လူနည်းစုကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ် (လွတ်လပ်သော ပညာရှင်အဖြစ်) ကို ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ခန့်အပ်ခဲ့သည် (ဆုံးဖြတ်ချက် ၂၀၀၅/၇၉)။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီသည် ထိုရာထူးကို သက်တမ်းတိုးခဲ့ပြီး ရာထူးအမည်ကိုလည်း ပြောင်းလဲခဲ့သည် (လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် ၂၅/၅)။ အထူးကိုယ်စားလှယ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်တွင် ကြေညာချက် အကောင်အထည်ဖော်မှုအပိုင်းကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရန်၊ ကြေညာချက်အား ထိထိရောက်ရောက်နှင့် အပြည့်အဝ အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင် ကြိုတွေ့ရမည့် စိန်ခေါ်မှုများကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန်နှင့် ဖိုရမ်၏ လုပ်ငန်းများကို ဦးဆောင်လမ်းညွှန်မှုပြုရန်တို့ အဓိက ပါဝင်သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂက လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီသည် လူနည်းစုကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ ဖိုရမ်ကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည် (လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် ၆/၁၅)။ ဤဖိုရမ်သည် လူနည်းစုကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများ၊ ဆွေးနွေးမှုများကို ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ကြေညာချက် ရှေ့ဆက်သွားရန်အတွက် နေရာဖန်တီးပေးသည်။ ဖိုရမ်သည် တစ်နှစ်တစ်ကြိမ် တွေ့ဆုံ၍ အထူးကိုယ်စားလှယ်က ဖိုရမ်လုပ်ငန်း ဆောင်တာများကို ဦးဆောင်လမ်းညွှန်သည်။

၂၁.၁.၆ ဒေသအဆင့် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများ

အမေရိကတိုက်စနစ်တွင် လူနည်းစုအခွင့်အရေးများသည် အခြားသော အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်နွှယ်မှု ရှိသည်။ ဥပမာ အပိုဒ် ၁၆(၁) သည် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့်ကို ပြဋ္ဌာန်းပေးသည်။ အာဖရိက ပဋိညာဉ်၏ အပိုဒ် ၁၇(၂) က လူတစ်ဦးချင်းစီသည် သူပါဝင်ရာ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ ယဉ်ကျေးမှုတွင် လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ခွင့် ရှိသည် ဟူ၍ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ သို့ရာတွင် အာဖရိက ပဋိညာဉ်၌ လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အထူးအလေးပေးထားရာ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရိုးရာတန်ဖိုးများကို ညွှန်းထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကိုလည်း ဆင့်ပွား ထုတ်ယူနိုင်သည်။ ထို့အပြင် ပဋိညာဉ်၏ အပိုဒ် ၂၉(၇) ကလည်း လူတိုင်းသည် အပြုသဘောဆောင်သော အာဖရိကတန်ဖိုးများကို စောင့်ရှောက်၊ မြှင့်တင်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသေးသည်။

၂၁.၁.၆.၁ ဥရောပတိုက်ရှိ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများ

(အတိတ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်တွင် ရှိခဲ့သည်) လူသိရှင်ကြားဖြစ်ခဲ့သည့် လူမျိုးစုပဋိပက္ခများကြောင့် ဥရောပတိုက်တွင် လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အပြည့်စုံဆုံး ဒေသအဆင့် စံနှုန်းများ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ ဥရောပကောင်စီ၊ ဥရောပအသိုက်အဝိုင်း၊ ဥရောပ သမဂ္ဂနှင့် ဥရောပ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့ စသည်တို့၏ ကမကထ ပြုမှုဖြင့် ပေါ်ထွန်းခဲ့သည့် လူနည်းစုများကို ကာကွယ်၊ ထိန်းသိမ်းရန် ရည်ရွယ်သည့် စာချုပ်များစွာ ရှိသည်။ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာအဖြစ်ဆုံးနှင့် (ဒေသအဆင့်) ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် စစ်အေးကာလအတွင်း OSCE/ CSC E အဖွဲ့များ၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများအပေါ် အခြေခံသည်ဟု ပြောနိုင်မည်ထင်သည်။

၂၁.၁.၆.၁.၁ ဥရောပကောင်စီ

ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်၌ လူနည်းစုများနှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်စုံတစ်ရာ မပါရှိပေ။ သို့ရာတွင် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဥရောပကောင်စီသည် ၁၉၉၅ အမျိုးသား လူနည်းစု အုပ်စုများကို ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ မူဘောင် သဘောတူစာချုပ် တစ်ရပ်ကို လက်ခံ အတည်ပြုခဲ့သည်။ ယင်းမူဘောင် သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၁ က အမျိုးသား လူနည်းစုများနှင့် လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတကာ အဆင့် ကာကွယ်ခြင်း၏ မပါအဖြစ်သော အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုဖြစ်သည် ဟူ၍ ကြေညာခဲ့သည်။ အနှစ်သာရအားဖြင့် ပြောလျှင် မူဘောင် သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများနှင့် ဆင်တူသည်။ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ ဘာသာစကား၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့ ပါဝင်ကြသည် (အပိုဒ် (၅)(၁))။ မူဘောင် သဘောတူ စာချုပ်၏ နောက်ကွယ်က ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဥရောပတိုက်တွင်

တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှု၊ ဒီမိုကရေစီ လုံခြုံမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဖော်ဆောင်ရန် ဥရောပအမွေအနှစ်ကို အကာအကွယ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည် (စကားဦး)။ သဘောတူစာချုပ်သည် ဥရောပသမိုင်းရှိ ကသောင်းကနင်းဖြစ်မှုများကို တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းမှုဖြစ်ပြီး ယဉ်ကျေးမှုများ ကွဲပြားခြားနားခြင်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အကွဲအပြဲဖြစ်စေသော အခြင်းအရာများ မဖြစ်စေပဲ ယဉ်ကျေးမှု ကြွယ်ဝစေသည့် အခြင်းအရာများဖြစ်စေရန် သဘောထားစွာဖြင့် ဆွေးနွေးအဖြေရှာသည့် ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခု ဖန်တီးရန် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ရပ်ဖြစ်၏ (စကားဦး)။ သဘောတူစာချုပ်သည် အဓိကအားဖြင့် တန်းတူညီမျှမှု၊ မတူကွဲပြားမှုကို လက်ခံနားလည်မှုနှင့် အပြန်အလှန်လေးစားမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို ဖြေရှင်းရန်ကြိုးစားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့သော် ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ ပြည်သူ့ရေးရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့် စသည်ဖြင့် သတ်သတ်မှတ်မှတ် အခွင့်အရေးများလည်း ပါဝင်သေးသည်။ ဘုံယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်ရှိကြသူများအကြား နိုင်ငံဖြတ်ကျော်ဆက်သွယ်နိုင်ရန် ပြဋ္ဌာန်းပေးထားသည့်အပြင် လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် နိုင်ငံများကလည်း အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက် အထမြောက်စေရန် နှစ်နိုင်ငံ သို့မဟုတ် နိုင်ငံစုံစာချုပ်များ ချုပ်ဆိုနိုင်ရန် အကူအညီပေးမည်ဟု သဘောတူခဲ့ကြသည်။ ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် အရေးကြီးသည်ဟု လက်ခံခဲ့ကြ၏ - နိုင်ငံတော် ပညာရေး စနစ်သည် အမျိုးသား လူနည်းစုများ (နှင့် လူများစုများ) ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်း၊ ဘာသာစကားနှင့် ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာများအကြောင်း သင်ကြားခြင်းကို မြှင့်တင်အားပေးသင့်သည် (အပိုဒ် ၁၂)။ သက်ဆိုင်ရာ လူနည်းစုအုပ်စုက ဆန္ဒရှိလျှင် (ထို့နောက် ငွေကြေးထောက်ပံ့နိုင်လျှင်) ပုဂ္ဂလိက လူနည်းစု ပညာရေးစနစ်များကိုလည်း ခွင့်ပြုသင့်သည်။ ဥရောပ ကောင်စီသည် ယင်းမတိုင်မီ သုံးနှစ်ကပင် ဒေသတွင်း (သို့) လူနည်းစု ဘာသာစကားများအတွက် ဥရောပ ပဋိညာဉ်ကို အတည်ပြုပြီးဖြစ်သော်လည်း မူဘောင်သဘောတူစာချုပ်တွင် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသားလူနည်းစုများ အကာအကွယ်ပေးရေး မူဘောင် သဘောတူစာချုပ် အကောင်အထည်ဖော်မှုအား ဥရောပကောင်စီ ဝန်ကြီးများ ကော်မတီက စောင့်ကြည့်သည်။ မူဘောင်သဘောတူစာချုပ် လက်မှတ် ထိုးထားသည့် နိုင်ငံသည် ဥရောပကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ မဟုတ်စေကာမူ ထိုအတိုင်းပင် စောင့်ကြည့်ခံရသည်။ စောင့်ကြည့်မှုအား အစီအရင်ခံစာများ ရေးသားထုတ်ပြန်ခြင်းမှတစ်ဆင့် အဓိက ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဒေသတွင်း (သို့) လူနည်းစု ဘာသာစကားများအတွက် ဥရောပ ပဋိညာဉ်၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ အမျိုးသား လူနည်းစုများကို အကာအကွယ်ပေးရန် ဖြစ်သည်။ ထိုအကာအကွယ်ပေးမှုသည် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြသူများ၏ ဘာသာစကားများအပေါ် အကျိုးမဝင်ဟု အတိအလင်း ဆိုထားသည်။ မူဘောင် သဘောတူစာချုပ်ကဲ့သို့ပင် ဤပဋိညာဉ်အား ဥရောပတိုက် လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့၏ လုပ်ရပ်များအပေါ် အခြေခံထားသည်။ ပဋိညာဉ်၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဥရောပတိုက်၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရိုးရာအစဉ်အလာများ ကြွယ်ဝမှုကို ဖြစ်စေပြီး ယခုအခါ အချို့သည် ပျောက်ကွယ်သွားမည့် အန္တရာယ်နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည့် သမိုင်းဝင် ဒေသီယ ဘာသာစကားများနှင့် လူနည်းစု ဘာသာစကားများကို အကာအကွယ်ပေးရန် ဖြစ်သည် (စကားဦး)။ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် နိုင်ငံများအားလုံးက လက်ခံခဲ့သော ယေဘုယျ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် မူများမှာ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ အတွင်းရှိသော ဒေသီယ သို့မဟုတ် လူနည်းစု ဘာသာစကားများကို

အသိအမှတ်ပြုရန်၊ တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံရန်၊ အကာအကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ ဤဘာသာ စကားများအပေါ် အန္တရာယ် ကျရောက်စေမည့် ခွဲခြားမှုများ၊ ကန့်သတ်မှုများနှင့် ဘက်လိုက် ဆက်ဆံမှုများ အားလုံးကို တိုက်ဖျက်ရန် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ပညာရေး၊ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ၊ မီဒီယာ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး လုပ်ငန်းဆောင်တာများနှင့် နိုင်ငံခြားကျော် အလဲအလှည့် အစီအစဉ်များနှင့် ဆက်စပ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ရွေးချယ်ကြသည်။ လက်မှတ်ထိုးထားသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီ၌ ပဋိညာဉ် အကောင်အထည်ဖော်မှု သေချာစေရန် ဥရောပကောင်စီ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးထံ တင်သွင်းသည့် အစီအရင်ခံစာများကို ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီ တစ်ရပ်က စိစစ်သည်။

၂၁.၁.၆.၁.၂ ဥရောပအသိုက်အဝိုင်း/သမဂ္ဂ

ဥရောပအသိုက်အဝိုင်းအား အရှေ့ပိုင်းသို့ တိုးချဲ့မည့် အလားအလာနှင့်အတူ လူနည်းစုများ၏ အကျပ်အတည်းသည်လည်း ပို၍ ရှေ့ရောက်လာခဲ့သည်။ ဥရောပတိုက်ရှိ ရိုးရာစဉ်လာ သရုပ် သဏ္ဍာန်များကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ ရှိနေပြီး ဖြစ်သည်။ ဒေသအတွင်းရှိ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်ကို ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းရန် အထူးအလေးထားသည်။ သတ်သတ် မှတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် စာချုပ်များ မရှိသေးချေ။ သို့သော် အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ဥရောပသမဂ္ဂပဋိညာဉ်၏ အပိုဒ် ၂၂ က 'ဥရောပ သမဂ္ဂသည် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားများ မတူကွဲပြားမှုကို လေးစားလိုက်နာပါမည်' ဟူ၍ ကြေညာထားသည်။ ဤအချက် သည် အနာဂတ်တွင် ဥရောပ အသိုက်အဝိုင်းရှိ အင်စတီကျူးရှင်းများအားလုံး အလုပ်လုပ်ပုံကို ထိန်းကွပ်ပေးလိမ့်မည်။

၂၁.၁.၆.၁.၃ ဥရောပတိုက် လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့

**ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
လူနည်းစုများနှင့် ပဋိပက္ခ**

ဥရောပတိုက် လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့မှ အမျိုးသား လူနည်းစုများ ဆိုင်ရာ မဟာ မင်းကြီးတစ်ဦးခန့်အပ်၍ ပဋိပက္ခ ကာကွယ်တားဆီးရေးအတွက် အဓိက တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သည်။ မဟာမင်းကြီးအနေဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ပဋိပက္ခများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများနှင့် သံတမန်နည်းအရ ကြားဝင်ဖြေရှင်းရန် ဖြစ်၏။ သူသည် ပဋိပက္ခစောင့်ကြည့် သူအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီး ပဋိပက္ခအလားအလာရှိသော အခြေအနေများကိုလည်း အဖွဲ့သို့ တင်ပြရ ၏။ ထို့ကြောင့် သူ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်မှာ ပဋိပက္ခကို ရေတိုတားဆီးကာကွယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒေသတစ်ခု အနေနှင့် ဥရောပတိုက်သည် လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း တစ်ရာအတွင်း အပြင်းထန်ဆုံးသော ပဋိပက္ခ များ ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ နေရာဖြစ်သည်။ ထိုပဋိပက္ခများထဲမှ အတော်များများသည် စစ်မက်များ ဖြစ်ပွားပြီးနောက် ဥရောပကုန်းတွင်းပိုင်း နယ်မြေများ၏ နယ်နိမိတ်ကို ပြန်လည်ရေးဆွဲခြင်းမှာ ပေါက်ဖွားလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုပဋိပက္ခများတွင် ခွဲထွက်ရေး သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်

ပြဿနာသည် အဓိကအချက် တစ်ချက် ဖြစ်နေသည်။ လတ်တလော ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် (နှင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဆဲ) ပဋိပက္ခများတွင် ဥရောပတိုက် အလယ်ပိုင်းရှိ ရိုးမ၊ စင်တီလူမျိုးများ၊ ဂျော်ဂျီယာ၊ ရှုရှားဖယ်ဒရေးရှင်း၊ အိုဆက်တီယံ တောင်ပိုင်းသားများနှင့် အဘတ်ခါဇီယံလူမျိုးများ၊ ချေးချင်းညာနှင့် ရှုရှားဖယ်ဒရေးရှင်းတို့ ပါဝင်သည်။

ဥရောပတိုက်ရှိ ပဋိပက္ခများ၏ လက်သည်အကြောင်းအရင်းများနှင့် အမျိုးသားလူနည်းစုများကို အကာအကွယ်ပေးရန် စာချုပ်များကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန် လေ့လာမှုများစွာ ပြုလုပ်ရန် လိုသေး သည်။

လူနည်းစုများကို အကာအကွယ်ပေးရာ၌ အရေးအပါဆုံးသည် ဥရောပတိုက် လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့ (OSCE) ၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများဟု ပြောရမည်ထင်သည်။ အခန်း ၇ တွင် တင်ပြခဲ့သကဲ့သို့ ဆိုဗီယက်အုပ်စု နိုင်ငံများပြိုကွဲသည့်အခါ အဖွဲ့အနေဖြင့် ဒေသလုံခြုံရေး ဆောင်ရွက်မှုကို သိသိသာသာချဲ့ထွင်ပြီး လူသားအခြေပြု အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကိုလည်းထည့်သွင်း လာခဲ့သည်။ ထိုလုပ်ငန်းဆောင်တာများ၏ ထိပ်ဆုံးတွင် လူနည်းစုများ အကာအကွယ်ပေးသည့် လုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။ OSCE ၏ ဦးဆောင်ဦးရွက်ပြုမှုအောက်၌ ညွှန်ကြားချက်စနစ်တစ်ခုကို အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အကောင်အထည်ဖော်မှုစနစ်တစ်ခုတော့ မရှိခဲ့ပေ။ ညွှန်ကြားချက်များသည် ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စရပ်များတွင် လူနည်းစုများ ပါဝင်ခွင့်၊ ပညာသင်ကြား ခွင့်များနှင့် (ယေဘုယျ အားဖြင့်နှင့် သတင်းမီဒီယာကဏ္ဍတွင်) ဘာသာစကား အခွင့်အရေးများ အပါအဝင် လူနည်းစု အခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်သည်။

၂၁.၂ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ

လွန်ခဲ့သောနှစ်များအတွင်း မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများသည် နိုင်ငံတကာသဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၇ ကိုအသုံးပြု၍ အခွင့်အရေးများ တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် မူလအခြေ ချနေထိုင်သော လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ လူမျိုး၊ ဘာသာစကား သို့မဟုတ် (လူနည်းစုများကဲ့သို့) ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာအားဖြင့် ခွဲခြားနိုင်သော်လည်း သူတို့သည် သီးခြားအုပ်စုတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ ဦးဆုံးလူမျိုးများသည် ဖိနှိပ်မှု၊ မိမိတို့ယဉ်ကျေးမှု၊ နယ်မြေများမှ ဖယ်ရှားခြင်း များ ခံခဲ့ရသည်။ သူတို့တွင် ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးရမည့် သတ်သတ်မှတ်မှတ် လိုအပ်ချက် များနှင့် အားနည်းချက်များ ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့သော ထပ်ဆောင်း အခွင့်အရေး များသည် များသောအားဖြင့် အုပ်စုအခွင့်အရေး ဖြစ်နေသည့်အတွက် စုပေါင်းကျင့်သုံးရန် လိုသည်။

၂၁.၂.၁ သမိုင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာများ

မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးအားလုံးသည် ဖိနှိပ်ခံခဲ့ရသည် မှန်သော်လည်း တချို့သော သမိုင်း အဖြစ်အပျက်များသည် သူတို့သမိုင်းတွင် သမိုင်းမှတ်တိုင်များ ဖြစ်ခဲ့သည်။ သူတို့အများစုအတွက် အင်ပိုင်ယာနှင့် စူးစမ်းလေ့လာရေး ရွှေ့ခေတ်သည် သမိုင်းအမည်းစက်တွင်ခဲ့သည့် ကာလများ ဖြစ်သည်။ ကိုလိုနီပြုခြင်းသည် မူလအခြေချ နေထိုင်သူများအတွက် ကပ်ဆိုးကြီးဖြစ်သည်။ ကျူးကျော် ဝင်ရောက်လာသည့် ကိုလိုနီအင်အားစုများသည် ကမ္ဘာကြီး၏ ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် နယ်မြေများအား ယင်းနယ်မြေများတွင် မူလနေထိုင်သူများကို အလျဉ်းမျှ ဂရုမစိုက်ဘဲ သိမ်းပိုက် ခဲ့ကြသည်။ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများအတွက် ရှိရင်းစွဲ နယ်မြေအခွင့်အရေးများရှိ သည် ဆိုသော အယူအဆကို လက်မခံခဲ့ပေ။ မူလအခြေချ နေထိုင်သောလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး များ၊ သူတို့ လူမှုနေထိုင်မှု ဘဝပုံစံများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများကို များသောအားဖြင့် ဘေးချိတ်ထား ခဲ့ပြီး အင်ပိုင်ယာများ ချဲ့ထွင်ရေးကိုသာ ဦးစားပေးခဲ့ကြသည်။

၂၁.၂.၂ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ တောင်းဆိုမှုများ

မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ တောင်းဆိုမှုများသည် သူတို့၏ သမိုင်းအနေအထား အပေါ် အခြေခံသည်။ သူတို့၏ တောင်းဆိုမှုများသည် ကိုလိုနီကျွန်ပြုခံရမှု၊ အတင်းအကြပ် သွတ်သွင်းခံရမှုနှင့် မိရိုးဖလာ နေထိုင်မှုဘဝပုံစံများမှ ဖယ်ရှားခံရမှုများကို ထင်ဟပ်ပြသည်။ မူလ အခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးအားလုံးက ဤအပိုင်း၌ ဆွေးနွေးထားသည့် အခွင့်အရေးများကို မတောင်းဆိုကြချေ။ လက်ရှိ နိုင်ငံတကာ ကျင့်သုံးမှုနှင့်အညီ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီသည် သက်ဆိုင်ရာ အုပ်စုတစ်စု၏ အုပ်စုဝင် ဖြစ်ချင်သည်။ မဖြစ်ချင်သည်ကို မိမိကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်ခွင့် ရှိသည်။ ထို့ကဲ့သို့ မိမိသရုပ်သဏ္ဍာန်ကို မိမိရွေးချယ်နိုင်သည့် မူဝါဒသည် အမည်နာမ အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေးလိုက်သည်။

၂၁.၂.၂.၁ လူမျိုးတစ်မျိုးအဖြစ် ရပ်တည်ပိုင်ခွင့်

အရေးအကြီးဆုံးမှာ လူမျိုးတစ်မျိုးအဖြစ် ရပ်တည်ပိုင်ခွင့်ဆိုသည်မှာ ရှင်းနေသည် (အခန်း ၁၃ တွင် ရှုပါ)။ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးအတော်များများသည် ယနေ့ခေတ်တွင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ တရားစီရင်ခွင့် အာဏာစက်အတွင်း ကျရောက်နိုင်သည့် ဆက်ဆံမှုများ ခံခဲ့ရသည်။ စစ်ရာဇဝတ်မှုခုံရုံးများ မရှိသေးသည့်အတွက် အင်ပိုင်ယာ တည်ဆောက်ရေး ကာလ၌ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုများကို မဆန့်ကျင်ခဲ့ကြပေ။ ယနေ့အချိန်တွင် ရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရပ်တည် ပိုင်ခွင့်သည် လုံးဝ အပွန်းအပဲ့ မခံသော အခွင့်အရေးတစ်ရပ် ဖြစ်နေပေပြီ။ ပြဿနာ တက်နေဆဲ ကိစ္စမှ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာများ ဆက်လက် တည်ရှိ ရေးဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှု မျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ခြင်း (cultural genocide) ကို အသိအမှတ် ပြုသင့် သည်ဟု ထောက်ခံပြောဆိုသည် အများအပြားရှိသည်။ တကယ်တမ်းတွင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု

တားဆီးရေး သဘောတူစာချုပ်၏ အစောပိုင်း မူကြမ်းများတွင် ယဉ်ကျေးမှု မျိုးတုံးသတ်ဖြတ်ခြင်းကို ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ အုပ်စုတစ်ခု၏ ပင်ကိုယ် စရိုက်လက္ခဏာများကို ရက်စက်စွာ ဖျက်ဆီးခြင်းဟု ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ သို့သော် အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံတို့က ဆန့်ကျင်ခဲ့သည့်အတွက် နောက်ဆုံးမူကြမ်းတွင် ထိုစာပိုဒ်ကို ဖြုတ်ပစ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် သဘောတူစာချုပ်တွင် နိုင်ငံရေးအရ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်ခြင်းကိုသာ အလေးပေးထားပြီး ယဉ်ကျေးမှု မျိုးတုံးသတ်ဖြတ်ခြင်းသည် ပညာရပ်နယ်ပယ်တွင် ဆွေးနွေးစရာတစ်ခု အဖြစ်သာ တည်ရှိတော့သည်။ မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ၌ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရပ်တည်ခွင့်ရှိသည်။ သို့သော် သူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု ခြိမ်းခြောက်ခံနေရလျှင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရပ်တည်မှုသည် မည်ကဲ့သို့သော တန်ဖိုးရှိပါတော့ မည်နည်း။

၂၀.၂.၂.၂ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (self-determination) သည် မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုး အတော်များများ တောင်းဆိုကြသည့် တောင်းဆိုမှုတစ်ခု ဖြစ်၏။ အခန်း ၁၇ တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် ကိုလိုနီ ကျွန်ုပ်ပြခံရသောလူမျိုးများ ကိုလိုနီစနစ်မှ ရုန်းထွက်ရန် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု စဉ်းစားခဲ့ကြသော်လည်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို မူလအခြေချ နေထိုင် သော လူမျိုးများကို ပေးအပ်ရာ၌ ပြဿနာ အခက်အခဲများ ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဆိုထားသော် လည်း မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှု သရုပ်သဏ္ဍာန်များ တဖြည်းဖြည်း တိုက်စားခံနေသည်ကို ထောက်လျှင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသသည် ၎င်းတို့ အသက်ရှင်ရပ်တည်မှုနှင့် အဓိပ္ပာယ် အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (autonomy) သည်သာ မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် ပို၍သက်ဆိုင်မည် ထင်သည်။ ထို့ကြောင့် အခြားနည်းလမ်းများကို ရှာဖွေလျက် ရှိကြသည်။ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများအတွက် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေ အချုပ်အခြာ အာဏာ ခိုင်ခံ့မှုကို မထိခိုက်ဘဲ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အားဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရကောင်းရနိုင်သည်။ မူလ အခြေချ နေထိုင်သောလူမျိုးများသည် သူတို့၏ ကံကြမ္မာအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာ၌ ပါဝင်နိုင်သည့်အပြင် ထိုကံကြမ္မာကိုပါ ဆုံးဖြတ်နိုင်ရပေမည်။ အပြည့်အဝ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် အငြင်းပွားစရာများ၊ ပြဿနာများစွာ ဖြစ်ပွားစေသည်ကို ထောက်လျှင် အတွင်းပိုင်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (internal autonomy) သည် နှစ်ဦးနှစ်ဘက် လက်ခံနိုင်မည့် နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။ ၎င်းသည် မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများအား မိမိတို့ယဉ်ကျေးမှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းလိုက ထိန်းသိမ်း နိုင်စေပြီး မိရိုးဖလာ အလေ့အထများ၊ ထုံးထမ်းစဉ်လာများ၊ ဥပဒေများအတိုင်း ဆက်လက် နေထိုင် နိုင်စေမည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် ၎င်းတို့နေထိုင်ရာ လူ့အဖွဲ့အစည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည် နှင့်အညီ မိမိတို့၏ ရိုးရာ၊ ဓလေ့ထုံးထမ်းများကိုလည်း ပြောင်းလဲ ကျင့်သုံးနိုင်စေမည်။ မူလအခြေချ နေထိုင်သောလူမျိုးများအား သက်ရှိထင်ရှား ပြတိုက်ပစ္စည်းတစ်ခုကဲ့သို့ အတင်းအကြပ် ထိန်းသိမ်း ထားခြင်းမျိုး လုပ်ရန် မလိုပေ။ ထိုလူမျိုးများအနေဖြင့် သူတို့ဘဝကို သူတို့ရွေးချယ်သည့်အတိုင်း နေထိုင်ခွင့်ရှိရန်၊ သူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်ကို လေးစားသမှုပြုသည့် ပတ်ဝန်းကျင်

တစ်ခုသာ လိုသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပြုခြင်းသည် ဆိုင်ရာလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုများ ဆက်လက်ရှင်သန်နိုင်ပြီး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေအချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကိုပါ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများနှင့်အညီ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းနိုင်သည်ဟူ၍ အကြောင်းပြကြသည်။

၂၁.၂.၂.၃ မြေယာအခွင့်အရေးများ

မြေယာ အခွင့်အရေးများသည် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများအတွက် အဓိက ပြဿနာ တက်သည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။ ဤပြဿနာသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ရွေးချယ်ခွင့်မရှိသည့် အခြေအနေတွင် ပို၍ သိသာထင်ရှားသည်။ ကိုလိုနီပြုခံရပြီးနောက် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုး အတော်များများသည် သူတို့၏ မြေယာများ ဆုံးရှုံးခဲ့ကြသည်။ အချို့လူမျိုးများသည် သူတို့၏ မြေမှ အတင်းအဓမ္မ ဖယ်ရှားခြင်းခံခဲ့ရပြီး အချို့သည် ဖိအားပေးခံရမှုကြောင့် သူတို့မြေယာများကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ရသည်။ ဥပမာ အိုတိုရီယာ/နယူးဇီလန်ရှိ မာအိုရီလူမျိုးများသည် ဝေတန်ဂီ စာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုခဲ့ရပြီး ကျူးကျော်သူများကို မြေယာအခွင့်အရေးများ ပေးခဲ့ရသည်။ အမေရိကတိုက်တွင် လည်း မြေများသည်မြေလွတ်မြေရိုင်းများဖြစ်ပြီး ဥရောပတိုက်သားများကရှာဖွေတွေ့ရှိပြီး သိမ်းပိုက် နိုင်သည်ဟု မှတ်ယူခဲ့ကြသည်။ ကိုလိုနီနယ်ချဲ့သူများ၏ အမြင်တွင် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ စနစ်တစ်ခု ရှိမနေခြင်းသည် ပြဿနာအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။

ဥပမာ

ခေါင်းဆောင် ဘားနက်အိုမီနာယက်နှင့် လူဘီကွန်ကန် လူမျိုးစုများနှင့် ကနေဒါနိုင်ငံအမှု၊ ကုလသမဂ္ဂမှတ်တမ်း CCPR/C/38/D/167/1984 (1990)

ဤအမှုသည် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများအခွင့်အရေးအကြောင်း အစောပိုင်း ဆက်သွယ် သတင်းပေးပို့ချက်များမှ လူသိများခဲ့သည့် အမှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ လူဘီကွန်ကန်လူမျိုးစုကိုယ်စား ခေါင်းဆောင် အိုမီနာယက်သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို တောင်းဆိုခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးဖြစ်တည်မှု၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့ကို လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်ရန်နှင့် သဘာဝ သယံဇာတနှင့် အရင်းအမြစ်များကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ယူသုံးစွဲရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ဤစာအုပ် ၏ အခန်း ၁၇ တွင် ဆွေးနွေးထားသည့်အတိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အား အတင်းအကြပ် လိုက်နာ ရန် မလိုအပ်သော တိုင်ကြားရေးဖြစ်စဉ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း (Optional Procedure complaint process) မှတစ်ဆင့် တောင်းဆို၍ မရပေ။ သို့ရာတွင် လူတစ်အုပ်စုက အလားတူ အကျိုး သက်ရောက်မှုခံရ၍ သူတို့၏အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရသည်ဟု စွပ်စွဲချက်များကို ဆက်သွယ် သတင်းပေးပို့လိုပါက ကော်မတီအနေဖြင့် မကန့်ကွက်ပါဟု မှတ်ချက်ပေးခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၃၂.၁)။ ဤအချက်ကိုထောက်၍ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများသည် သူတို့၏ တစ်သီးပုဂ္ဂလ အခွင့်

အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရပါက ကုလသမဂ္ဂစာချုပ်များကို အသုံးပြု၍ ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းနိုင်သည်

အစောပိုင်း၌ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၁ ပါ သတ်မှတ်ချက်များ ချိုးဖောက်ခံရသည့်ပုံစံဖြင့် တင်ပြခဲ့သော်လည်း တောင်းဆိုမှု အတော်များများသည် အပိုဒ် ၂၇ အရ ဖြေရှင်းစရာ ကိစ္စရပ်များ စွာ ပေါ်ပေါက်စေခဲ့သည်မှာ ထင်ရှားသည်။ အပိုဒ် ၂၇ က အကာအကွယ် ပေးထားသော အခွင့်အရေးများတွင် မိမိယဉ်ကျေးမှု၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သည့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးလုပ်ငန်း ဆောင်တာများတွင် တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီသည် အခြားသူများနှင့် အတူတကွ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် ပါဝင်သည်ဟု ကော်မတီက အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။

စာပိုဒ် ၃၂.၂

အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ရည်ညွှန်းပြောကြားသည့် သမိုင်းအစဉ်အဆက်ရှိခဲ့သော မညီမျှမှုများနှင့် လတ်တလော အပြောင်းအလဲများသည်လည်း လူ့ဘီကွန်ကန်လူမျိုးများ၏ လူမှုနေထိုင်မှုဘဝ ပုံစံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ခြိမ်းခြောက်နေပြီး ထိုအပြောင်းအလဲများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသမျှ ကာလပတ်လုံး အပိုဒ် ၂၇ ကို ချိုးဖောက်ရာရောက်သည်။

စာပိုဒ် ၃၃

အခြေအနေကို ပြန်လည်တည်မတ်စေရန် ကနေဒါအစိုးရဘက်မှ လိုက်လျောမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သို့သော် လူမျိုးစုများဘက်က လက်မခံဘဲ ပယ်ချခဲ့သည့်အတွက် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုများ ပျက်ပြားသွားခဲ့သည်။ ကနေဒါနိုင်ငံက ကျေနပ်လောက်စရာ ကောင်းအောင် ဖြေရှင်းပေးသည်ဟု တရားဝင် ပြောဆိုသော်လည်း လူ့ဘီကွန်ကန် လူမျိုးစုများက ထိုဖြေရှင်းမှုသည် လုံလောက်မှုမရှိဟု ချေပပြောဆိုခဲ့သည်။ လူ့ဘီကွန်ခေါင်းဆောင်သစ်မှ ကနေဒါအစိုးရနှင့် လက်ရှိ ကိစ္စရပ်များကို ပြေလည်စေမည့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးရေး မူဘောင်အသစ်တစ်ခု ချုပ်ဆိုထားသော်လည်း လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ၏ ကနေဒါနိုင်ငံ ပုံမှန်သုံးသပ်ချက် ကာလအတွင်း လူ့ဘီကွန် လူမျိုးစုများမှ တင်သွင်းခဲ့သည့် စာရွက်စာတမ်းများကို ကြည့်လျှင် ဤပြဿနာအတွက် အဖြေမရှာနိုင်သေးသည်မှာ ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှ ယနေ့အချိန်အထိ ဖြစ်သည်။

မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးအများအပြားသည် တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းပြီး လက်လုပ်လက်စား နေထိုင်သူများဖြစ်ကြသော်လည်း မြေကြီးနှင့် အတွင်းစိတ်အရ ဆက်နွယ်မှုမှာ ခိုင်မာသည်။ ထိုလူမျိုး အတော်များများအတွက် ပိုင်ဆိုင်မှုမရှိသော သုံးစွဲပိုင်ခွင့် အလေ့အထများကြောင့် မြေကြီးသည် ၎င်းတို့ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သလို အသက်ရှင် ရပ်တည်ရေးအတွက်လည်း မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံရှိ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ အိပ်မက်မက်ချိန် (dreamtime) သည် ဩစတြေးလျရှိ ပထဝီသွင်ပြင်လက္ခဏာများကို ရှင်းပြနိုင်သည်။ ယခုအခါ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဆိုးကျိုးများကို ကန့်သတ်ရန်ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည်။ အူလူရူ(အေယာတောင်) နှင့် ကတူတင်ဂူ(အော်လဂါ) တောင်များကို ခရီးသွားများကို တက်ခွင့်မပေးတော့ချေ။ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်မရှိသော သုံးစွဲပိုင်ခွင့်နှင့်

ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများရှေ့မှောက် တောင်းဆိုမှုများကိုတင်သွင်း ခဲ့ကြပြီး ဖြစ်သည် (ဥပမာ ကီတော့ (Kitok) ကိစ္စကို အခန်း ၂၁ တွင် ဆွေးနွေးထားသည်)။ ဝင်ရိုး စွန်းဒေသရှိ အင်နျူဝစ်လူမျိုးများနှင့် မြောက်အမေရိကတိုက်ရှိ မူလ အမေရိကန် လူမျိုးများ၏ မိရိုးဖလာ အမဲလိုက်ခြင်း၊ အစားအသောက်ရှာဖွေခြင်း၊ တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများသည် လက်ရှိ ဥပဒေအရ ကန့်သတ်မှုများ၊ နောက်ထပ် ကန့်သတ်ရန် စီစဉ်မှုများကြောင့်များစွာ ထိခိုက်လျက် ရှိသည်။ ဤကိစ္စရပ်များကို လူသိများသည်နှင့်အမျှ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများတွင် မိမိတို့ဖာသာ ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည်။ များသောအားဖြင့် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ မိရိုးဖလာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်မရှိသော သုံးစွဲပိုင်ခွင့်များကို အနှောင့်အယှက်ပြုသည့် ဥပဒေများမှ ကင်းလွတ်ခွင့် ရကြသည် (ဥပမာ အင်နျူဝစ်လူမျိုးများနှင့် ပင်လယ်ဖျံများကိစ္စကို ကြည့်နိုင် သည်)။

မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများအတွက် လတ်တလောနှင့်လက်ရှိစိန်ခေါ်မှုများသည် မြေယာ နှင့် သဘာဝသယံဇာတ အသုံးပြုမှုများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်က များသည်။ တောင်အမေရိက တိုက်၌ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ မြေယာများသည် ဆိုးရွားသည့် သစ်တောပြုန်းတီး မှုများကြောင့် တိုက်စားပျက်စီးကုန်ကြသည်။ အာဖရိကတိုက် နေရာအနှံ့အပြားတွင်လည်း သတ္တု တူးဖော်မှု၊ ရေနံနှင့်ဓါတ်သတ္တုရှာဖွေမှုများသည့် ကြီးမားသောပြဿနာများဖြစ်သည်။ အလက်စ ကား ဒေသ၌ ၁၉၇၁ အလက်စကား မူလအခြေချနေထိုင်သူများ တောင်းဆိုခွင့် အက်ဥပဒေသည် သမိုင်းတွင် အကြီးမားဆုံးသောလျော်ကြေးပေးမှုဖြစ်ပြီး ဒေသရှိမူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုး များသည် မြေဧက သန်း ၄၀ ရခွဲပြီး ငွေသား အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၉၆၂.၅ သန်းလည်း ရရှိခဲ့သည်။ အဆိုပါလျော်ကြေးပေးမှုသည် အလက်စကားမြတ်ကျော် ပိုက်လိုင်းအတွက် လမ်းပေါက်ဖွင့်ပေးခဲ့ သည်။ ထိုပိုက်လိုင်းသည် အင်နျူဝစ်လူမျိုးများ၏ မိရိုးဖလာ မြေယာများနှင့် ဒေသရှိ တိရစ္ဆာန် မျိုးစိတ်များ၏ သဘာဝခရီးလမ်းကြောင်းများကို ထိခိုက်စေခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး များအရ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများထံမှ ၎င်းတို့၏ မိရိုးဖလာ မြေယာများနှင့် မြေယာ ဆိုင်ရာ တောင်းဆိုချက်များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ လွတ်လပ်စွာပေးပြီး နားလည်မှုအပေါ် အခြေခံသည့် ကြိုတင်သဘောတူစာချုပ် ရယူရသည်။ ဤအချက်ကို နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမား အဖွဲ့ချုပ် သဘောတူစာချုပ် ၁၆၉ နှင့် ကုလသမဂ္ဂ မူလ အခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများဆိုင်ရာ ကြေညာချက်တို့၌ အလေးအနက်ထား၍ ဖော်ပြထား သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ မြေယာအခွင့်အရေးများကို လေးစားခြင်းဆိုသည်မှာ မူလအခြေချ နေထိုင်သူများနှင့် လုံလောက်သည့် နီးနှောတိုင်ပင်မှုများ၊ သက်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ထုတ်ပြန်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့ထံမှ လိုလိုလားလား သဘောတူခွင့်ပြုချက် ရယူခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ သို့သော် အုပ်စုတစ်စုကိုယ်စား မည်သူနှင့် ဆွေးနွေးရမည်၊ မည်သူသည် အုပ်စုကိုယ်စား သဘော တူခွင့်ပြုချက်ပေးနိုင်သည်ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရာ၌ အခက်အခဲများလည်း မလွဲမသွေတွေ့ရ တတ်သည်။

မြေယာအခွင့်အရေးများသည် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများအတွက် အရေးကြီးသည်မှာ ထင်ရှားသော်လည်း မြေယာနှင့်ဆက်စပ်၍ ယခင်ရှိနေခဲ့သည့် တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်များကို အသိ အမှတ်ပြုရာ၌ အခက်အခဲအများအပြား ရှိသည်။ နိုင်ငံရေး အရှိတရားကို ကြည့်လျှင် ယခင် အခြေ

အနေသို့ ပြန်သွားရန်မှာ လုံးဝနီးပါး မဖြစ်နိုင်တော့ချေ။ ဆစ်ဒနီမြို့ သို့မဟုတ် ဗန်ကူးဟားမြို့အား ယခင် အနေအထားအတိုင်း မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများထံ ပြန်ပေးရန်မှာ မဖြစ်နိုင်တော့ ပေ။ ထို့အတွက် အခြားသောနည်းလမ်းများဖြင့် လျော်ကြေးပေးရန်စဉ်းစားရတော့သည်။ များသော အားဖြင့် လျော်ကြေးပေးသည်ကများပြီး တချို့သောလူမျိုးများအတွက်ဆိုလျှင် တရားဝင်တောင်း ပန်လျှင်ပင် ကျေနပ်လိုက်တတ်ကြသည်။

ဩစတြေးလျနိုင်ငံ၌ မာဘိုလူမျိုးများနှင့် ကွင်းစလန်း ပြည်နယ် (*Mabo v State of Queensland*) အမှုတွင် ဤကိစ္စ ထိပ်တန်း ရောက်သွားခဲ့သည်။ ဩစတြေးလျ တရားရုံးချုပ်သည် တော်ရယ်ရေလက်ကြား ကျွန်းများပေါ်ရှိ မြေယာများအပေါ် မူလ အခြေချ နေထိုင်သူများ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ရှိသည်ကို အနှစ်သာရအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ မူလ အခြေချ နေထိုင်သူများ ပိုင်ဆိုင်မှု အက်ဥပဒေသည် မူလ အခြေချ နေထိုင်သူများ၏ မြေယာ ပိုင်ဆိုင်မှုကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုသည့်စနစ်တစ်ခု ဖန်တီး၍ အဆိုပါ မြေယာများ ဆုံးရှုံးမှု အတွက် လျော်ကြေးပေး၍ သမိုင်းတွင် ကျူးလွန်ခဲ့သည့် မတရားမှုကို ပြန်လည်ပြုပြင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။

ဝီကလူမျိုး အပေါင်းအပါများနှင့် ကွင်းစလန်းနှင့် အခြားပြည်နယ်များ (*Wik Peoples and ors v State of Queensland and ors*) အမှုသည်လည်း မူလမြေယာ ပိုင်ဆိုင်မှု တောင်းဆို သူများအတွက် ရှိရင်းစွဲ ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံတော်(နှင့် အခြားသူများ၏) အကျိုးစီးပွားများနှင့် အတူတကွ တည်ရှိနိုင်သည်ဟု ယူဆခဲ့သည်။

ဥပမာ

ဟိုပူ၊ ဘက်စက်နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံအမှု (*Hopu and Bessert v France*)၊ ကုလသမဂ္ဂမှတ်တမ်း CCPR/C/60/D/549/1993/Rv 1

ပိုလီနီးရှန်းလူမျိုးစုများက တာဟီတီဒေသကို အုပ်ချုပ်သည့် ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် သဘောတူစာချုပ် အရ အခွင့်အရေးတချို့ကို ချိုးဖောက်ခဲ့သည်ဟု အခိုင်အမာ ဆိုကြသည်။ သူတို့ပြောကြားခဲ့ သည်မှာ သူတို့၏ ဘိုးဘေးဘီဘင်များသည် ပြင်သစ်အာဏာပိုင်များထံ မူလ မြေယာအခွင့်အရေး များ ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်၊ ဟိုတယ်တည်ဆောက်မည့် မြေသည် သူတို့အတွက်

သမိုင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘဝတွင် အရေးပါသည့် နေရာတစ်ခုဖြစ်သည်၊ ဥရောပတိုက်သားများ မရောက်ခင်က ရုပ်ကလပ်များမြုပ်နှံရာ မြေဖြစ်သည်၊ မိရိုးဖလာ ငါးဖမ်းသည့် နေရာဖြစ်သည်၊ ထိုအနားတစ်ဝိုက်တွင် နေထိုင်ကြသည့် မိသားစု ၃၀ ခန့်အတွက် ထမင်းအိုးဖြစ်သည်။

စာပိုဒ် ၂.၃

ထို့ကြောင့် ဟိုတယ်ဆောက်လုပ်ခြင်းသည် သူတို့၏ မိရိုးဖလာသင်္ချိုင်းကို ဖျက်ဆီးပြီး ငါးဖမ်းကွက် ကိုလည်း ပျက်စီးစေမည်ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် အပိုဒ် ၂၇ ကို ဆိုင်းငံ့ကြောင်း ကြေညာ ချက် ထုတ်ထားသည့်အတွက် ကော်မတီအနေဖြင့် ထိုအမှုအား အပိုဒ် ၂၇ အရ မကြားနာနိုင်ပေ။

သို့သော် တစ်သီးပုဂ္ဂလ လွတ်လပ်စွာနေထိုင်ခွင့်နှင့် မိသားစုဘဝတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော အပိုဒ် ၁၇ နှင့် ၂၃ တို့ ချိုးဖောက်ခံရသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့သည် -

တိုင်ကြားသူများက အငြင်းဖြစ်ပွားရာနေရာတွင် ဟိုတယ်တည်ဆောက်ခြင်းသည် ၎င်းတို့၏သမိုင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ဘဝတွင် အရေးပါသည့် နေရာတွင်ရှိသည့် သင်္ချိုင်းမြေကို ဖျက်ဆီးလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ခွင့်နှင့် မိသားစုဘဝတို့ကို ထိပါးနှောင့်ယှက်သည့် အတွက် အပိုဒ် ၁၇ နှင့် ၂၃ တို့ကို ချိုးဖောက်ရာ ရောက်သည်ဟု အခိုင်အမာဆိုခဲ့သည်။ သူတို့က မိသားစုဝင်များအား အဆိုပါနေရာ၌ မြုပ်နှံထားသည်၊ သတ်သတ်မှတ်မှတ် အခြေအနေ တစ်ရပ်တွင် မိသားစုဆိုသော စကားရပ်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာ၌ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးထမ်း များကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားသင့်သည်ဟုလည်း ဆိုခဲ့ကြသည်... သူတို့က သူတို့နှင့် ဘိုးဘေဘီဘင် တို့အကြား ဆက်နွယ်မှုသည် သူတို့ဖြစ်တည်မှု သရုပ်သဏ္ဍာန်၏ မပါမဖြစ်သော အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုဖြစ်သည်၊ မိသားစုဘဝတွင်လည်း အရေးကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်သည်ဟု ဆိုခဲ့ သည်။

စာပိုဒ် ၁၀.၃

၂၁.၂.၂.၄ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများသည် သူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအတိုင်း အတားအဆီးမရှိ ကျင့်သုံး နေထိုင်ခွင့်ကို တောင်းဆိုကြသည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၌ ဘာသာရေး အလေ့အထများ၊ ဘာသာစကား၊ သဘာဝ သယံဇာတများ သုံးစွဲခွင့်ဆိုင်ရာ ထုံးထမ်းစဉ်လာများနှင့် အခြားသော ရိုးရာအလေ့အကျင့်များ ပါဝင်သည်။ ကိစ္စအတော်များများတွင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များကို အလွယ်တကူ ရယူကျင့်သုံးနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်သည့် ယဉ်ကျေးမှု အလေ့အကျင့်အချို့လည်း ရှိပေသည်။ ဥပမာ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေး အဖွဲ့က ရှုတ်ချထားသော အမျိုးသမီးများ၏ လိင်အင်္ဂါဖြတ်သည့် အလေ့အကျင့်များနှင့် လူ သို့မဟုတ် တိရစ္ဆာန်များကို အရှင်လတ်လတ်ယစ်ပူဇော်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ အခြားသော ရိုးရာ အလေ့အထများကို အလွယ်တကူ နေရာပေး၍ရသည်။ ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေးနှင့် အမဲလိုက် ခြင်း၊ ငါးဖမ်းခြင်းကဲ့သို့သော ရိုးရာ အလေ့အထများကို လူနည်းစု အကာအကွယ်ပေးမှု စာချုပ်များ မှတဆင့် နေရာပေး၍ ရသည်။ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်များသည်ပင် မိရိုးဖလာ သယံဇာတ သုံးစွဲခွင့် များကို အသိအမှတ်ပြုထားသည်ကို တွေ့နိုင်ပေသည်။ ဥပမာ ဝေလငါးဖမ်းခြင်းကို နိုင်ငံတကာ အဆင့် တားမြစ်ထားခြင်းသည် အကြွင်းမဲ့မဟုတ်ပေ။ မူလနေထိုင်သော လူမျိုးများကို အကန့် အသတ်ဖြင့် ဖမ်းခွင့်ပေးထားသေးသည်။ ထို့ကြောင့် ဘေကီယာ (စိန့်ဗင်ဆင့်နှင့် ဂရယ်နယ်ဒိုင်း) တွင် ရိုးရာအရ ဒေသခံများ စားသုံးရန်အလို့ငှာ တစ်နှစ်လျှင် ဝေလငါး တစ်ကောင်၊ နှစ်ကောင် ဖမ်းခွင့်ပေးထားသည်။

ရှေ့တွင် ဖော်ပြထားပြီး ဖြစ်သကဲ့သို့ မူလနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ သရုပ်သဏ္ဍာန်အတွက် အရေးပါသည့် ခြံမဲ့ယဉ်ကျေးမှု ပိုင်ဆိုင်ပစ္စည်းများကို ယူနက်စကိုအဖွဲ့က ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် သဘောတူစာချုပ်တစ်ခု ရယူခဲ့သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်ပါ အပိုဒ် ၂၉ အရ လက်မှတ်ရေး ထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် အဆိုပါ ယဉ်ကျေးမှု ပိုင်ဆိုင်ပစ္စည်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအရ အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် အခြားသောလုပ်ဆောင်ချက်များကို ပုံမှန် အစီအရင်ခံကြရသည်။

၂၁.၂.၃ နိုင်ငံတကာအဆင့် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများ

နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းအတွက် အဓိက အကျပ်တွေ့စေသည့် ပြဿနာမှာ အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အခန်း ၁၇၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၌ လူမျိုးများ အကြောင်းနှင့် ယခုအခန်း၌ လူနည်းစုများ အကြောင်းတွင် ဆွေးနွေးခဲ့သကဲ့သို့ အခွင့်အရေးများကို မရယူမီ ထိုအခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့်ရှိသူသည် မည်သူမည်ဝါဖြစ်သည်ကို ဦးစွာအဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ရန်လိုပါသည်။ မူလ နေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အတွက် တောင်းဆိုမှုများ မကြာခဏ ငြင်းပယ်ခံ ရသည်ကို ထောက်လျှင် ဤအဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ရေး ပြဿနာသည် ပေါ့ပေါ့သေးသေး ပြဿနာ မဟုတ်ချေ။

၁၉၂၁ ခုနှစ်တွင် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုး အလုပ်သမားများကို လေ့လာဆန်းစစ်ချက် တစ်ရပ် ပြုလုပ်ပြီးနောက် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်သည် မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုး၏ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ဆောင်ရာ၌ ဦးဆောင်ဦးရွက်ပြုခဲ့သည်။ မူလ အခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးများအတွက် အဓိက ပြဿနာ တစ်ရပ် ဖြစ်နေခဲ့သည့် အတင်းအကြပ် လုပ်အား ခိုင်းစေမှု ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များ ရယူပြီးနောက် ၁၉၃၆ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်သည် မူလအခြေချ နေထိုင်သည့် လူမျိုးဝင် အလုပ်သမားများကို အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၅၀ ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်သည် အခြားသော ဤအကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် အခြားသော သဘောတူစာချုပ်များကိုလည်း ရယူခဲ့သည်။ ၁၉၅၇ ခုနှစ် လွတ်လပ်သော နိုင်ငံများ ရှိ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၊ လူမျိုးနွယ်စုများ၊ လူမျိုးနွယ်စုပုံစံ ဖြစ်သော အုပ်စုများ အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ပေါင်းစည်းခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၀၇ နှင့် တွဲဖက် အကြံပြုချက်များသည် မူလ နေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့်သာ သက်ဆိုင်သော ပထမဦးဆုံး နိုင်ငံ တကာ စာချုပ်တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ အနှစ်ချုပ်ပြောရလျှင် ထိုသဘောတူစာချုပ်သည် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများအား ဖြည်းဖြည်းချင်း ၎င်းတို့ နေထိုင်ကြသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ အတွင်းသို့ ပေါင်းစည်းရန် ဖြစ်စည်။ ထိုသို့ အတင်းဆွဲစုလိုမှုကြောင့် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးအတော်များများသည် ၎င်းသဘောတူ စာချုပ်ကို မနှစ်သက်ခဲ့ကြချေ။ ထိုအခြေအနေကို ပြန်လည်တည်မတ်စေရန် သဘောတူချက်ကို သုံးသပ်သည့်အဆင့်၌ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများကို ကိုယ်စားပြုသည့် အဖွဲ့အစည်းများကို စောင့်ကြည့်သူများအဖြစ် ပါဝင်ခွင့်ပေးခဲ့သည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်အမှတ် ၁၆၉ သည် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများကို

ပို၍လေးစားသမှုပြုသည့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက် တစ်ခုနှင့်အတူ မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ သရုပ် သဏ္ဍာန်ကို မိမိဘာသာ ရွေးချယ်ခွင့် ပေးခဲ့သည်။ မြေယာကိစ္စများ၊ အလုပ်အကိုင်၊ အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်း သင်တန်းများ၊ ကျေးလက် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ၊ လူမှုရေး လုံခြုံမှုနှင့် ပညာရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခဲ့သည်။

လတ်တလော ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့နှင့် အဓိက ဆက်စပ်နေသည်။ မူလ အခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကြေညာချက်သည် ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ မြေယာကိစ္စများနှင့် တန်းတူညီမျှမှု အပါအဝင် ကိစ္စရပ်တော်တော်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။

မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများဆိုင်ရာ ရာသက်ပန် ဖိုရမ် ပေါ်ပေါက်လာခြင်း (ECOSOC ဆုံးဖြတ်ချက် ၂၀၀၀/၂၂) သည် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းအနေဖြင့် ဤအုပ်စု၏ အကျပ် အတည်း အခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းလိုစိတ်ရှိကြောင်း ပြသသည်။ ဖိုရမ်သည် မူလနေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များအပေါ် အကြံပေးခြင်း၊ အကြံပြုချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်း အပြင် အသိပေးခြင်း၊ သက်ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို စုဆောင်းခြင်း၊ ထုတ်ပြန်ခြင်း တို့ကိုလည်း လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး၊ အခြေခံလွတ်လပ် ခွင့်များနှင့် မူလအခြေချနေထိုင်သောလူမျိုးများ အခြေအနေဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး ကိုလည်း ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေး၍ ခန့်အပ်ခဲ့သည် (ကော်မရှင် ဆုံးဖြတ်ချက် ၂၀၀၁/၅၇)။ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီသည် အဖွဲ့ခွဲ တစ်ခုအဖြစ် ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများ အဖွဲ့ကိုလည်း ခန့်အပ်ခဲ့သည် (ဆုံးဖြတ်ချက် ၆/၃၆)။ ထို့အဖွဲ့သည် နှစ်စဉ် ဇူလိုင်လတွင် အစည်းအဝေးကျင်းပ၍ ကုလသမဂ္ဂ အထူးကိုယ်စားလှယ်နှင့် ရာသက်ပန်ဖိုရမ်၏ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကို ဖိတ်ကြား လေ့ရှိသည်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကိစ္စများ၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊ သစ်တောပြုန်းတီးမှု၊ သယံဇာတ တူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းများနှင့် မြို့ပြထူထောင်ခြင်းနှင့် အခြားသော ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများမှာ တစ်နေ့ထက်တစ်နေ့ပို၍ အန္တရာယ် ကျရောက်လျက် ရှိနေကြသည်။

၂၁.၂.၄ ဒေသအဆင့် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများ

၂၁.၂.၄.၁ အမေရိကတိုက်များ

ကနေဒါနှင့် အလက်စကားရှိ အင်နျူဝစ်လူမျိုးများမှသည် အာဂျင်တီးနားတောင်ပိုင်းနှင့် ချီလီ နိုင်ငံရှိ မာပူချီလူမျိုးများအထိ မူလအခြေချနေထိုင်သူ လူမျိုးပေါင်းများစွာရှိသည့် အမေရိကတိုက် များ၌ သူတို့၏ ပြဿနာ အခက်အခဲများသည် စိုးရိမ်ဖွယ်ဖြစ်နေခဲ့သည်မှာ အချိန်အတန်ကြာပြီ

ဖြစ်သည်။ မြောက်အမေရိကတိုက်ရှိ မူလအခြေချ နေထိုင်သူများအပေါ် ရှိခဲ့သည့် ဥရောပကိုလိုနီ ယဉ်ကျေးမှု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုနှင့် အမေရိကန်ချိုင့်ဝှမ်းဒေသများကဲ့သို့ လူသူအရောက် အပေါက် နည်းသည့် ဒေသများရှိ မူလအခြေချ နေထိုင်သူများအပေါ် သက်ရောက်မှုကြားတွင် များစွာသော ကွဲပြား ခြားနားမှုတို့ရှိသည်။ အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ အဖွဲ့သည် မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် ပတ်သက်၍ ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်မှာ အံ့ဩစရာ မဟုတ် ချေ။ ကြေညာချက်အား ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က ရေးသား ခဲ့သည်။ မူလ အခြေချ နေထိုင်သူများအား ကြေညာချက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်သည့် ဆွေးနွေးပွဲများ ကိုတက်ရောက်ပြီး ကြေညာချက်ရေးဆွဲရာ၌လည်း အနည်းဆုံးအားဖြင့် သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ ပါဝင် ကြရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ မူလအခြေချနေထိုင်သောလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် ကြေညာချက် မူကြမ်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံများအကြား တရားဝင် စေ့စပ်ဆွေးနွေး မှုများသည် ၂၀၀၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် စတင်ခဲ့သည်။ သဘောတူစာချုပ် ရှာဖွေသည့် စေ့စပ် ဆွေးနွေးရေး အစည်းအဝေးများကို အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် ဘိုလီဗီးယားနိုင်ငံအပါဝင် နိုင်ငံအချို့၌ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ တိုးတက်မှုများမှာ ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်နေဆဲဖြစ်သည်။ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်သည် မူလ နေထိုင်သူများ ကိစ္စရပ်များတွင် တစ်စထက်တစ်ဆ တိုး၍ ပါဝင် ပတ်သက်လာခဲ့သည်။ ဥပမာ မေရီဒန်၊ ကာရီဒန်နှင့် အမေရီ ကန်နိုင်ငံ (*Mary and Carrie Dann v United States of America*) အမှုကို လေ့လာကြည့်ပါ။ ၎င်းအမှုက အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် သည် အမေရိကန်နိုင်ငံအား တိုင်တန်းနိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသော နေရာဖြစ်သည်ကို ပြသခဲ့သည့် အတွက် မှတ်သားဖွယ်ဖြစ်သည်။

အခြားသော ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများတွင် ကနေဒါနိုင်ငံနှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံရှိ အချို့သောဒေသ များတွင် မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ ထုံးထမ်း အစဉ်အလာများ၊ အလေ့အထများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ဆုံးရှုံးသွားသည့် မြေများအတွက် အလျော်ပေးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ အမေရိ ကတိုက် တောင်ပိုင်းနှင့်အလယ်ပိုင်းတို့တွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခြင်းနှင့် ကြီးထွား လာနေသော သစ်တောပြုန်းတီးမှုတို့ကြောင့် ယခင်သီးခြားနေထိုင်ခဲ့ကြသည့် အုပ်စုများသည် အခြားသူများနှင့် ပိုမို၍ ထိတွေ့ဆက်ဆံလာကြရသည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် အီကွေဒေါ နိုင်ငံ၌လည်း မြေယာအခွင့်အရေးဖြစ်သည် အဓိကပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ အီကွေ ဒေါနိုင်ငံတွင် ရေနံထုတ်လုပ်ခွင့်အစား အမျိုးသားပန်းခြံ၌ မိရိုးဖလာမြေများကို ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ်သော ယာဇူနီ အစီအစဉ်ကို အကောင်အထည်ဖော်လျက် ရှိသည်။

၂၁.၂.၄.၂ အာဖရိကတိုက်

အရေအတွက်ကိုကြည့်လျှင် အာဖရိကတိုက်သည် အခြားသောတိုက်များထက် မူလ အခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ ပို၍ ရှိသည်။ ကိုလိုနီစနစ် ပျက်သုံးသည့်အခါ အချို့ မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများသည် နိုင်ငံရေးအရ ဦးဆောင်နိုင်မှုအပိုင်းတွင် တိုးတက်မှုများရှိလာခဲ့ သည်။ တိုက်ကြီးအတွင်း လူမျိုးများနှင့်နိုင်ငံများအကြား ငြိမ်းချမ်းစွာအတူတကွ ယဉ်တွဲနေထိုင်ရန်

မှာ ယဉ်ကျေးမှုများအကြား အပြန်အလှန်နားလည်မှုရှိခြင်းသည် ပဓာနကျလာခဲ့သည်။ အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်၌ မူလနေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်တချို့ ပါဝင်သည်။ ဥပမာပြရလျှင် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ် များ ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းနှင့် မြေယာပျက်စီးသွားခြင်းကြောင့် မြေယာဆုံးရှုံးမှုများအတွက် အလျော် ပေးခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အပိုဒ် ၂၁ နှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှု အကြောင်း ပြောထားသည့် အပိုဒ် ၂၁ တို့ဖြစ် သည်။ အာဖရိကတိုက် ပဋိညာဉ်၌ နိုင်ငံများ မဟုတ်ဘဲ လူမျိုးများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို အလေးပေးခြင်းသည် မူလနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ စံနှုန်းများကို မြှင့်တင်ပေးရာရောက်ပေ သည်။

၂၁.၂.၄.၃ ဥရောပတိုက်

ဥရောပတိုက် အတွင်း၌ ဆိုလျှင် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်း သည် ဥရောပကောင်စီ၏ အမျိုးသား လူနည်းစုများဆိုင်ရာ မူဘောင် သဘောတူစာချုပ်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ (သို့) လူနည်းစု သုံးသော ဘာသာစကားများ ဆိုင်ရာ ဥရောပ ပဋိညာဉ်စာတမ်းတို့ ၏ ဘောင်အတွင်း ကျရောက်သည်။ ဤစာချုပ်နှစ်ခုလုံးသည် ထုံးထမ်းစဉ်လာ/မူလ ယဉ်ကျေးမှု ကို အကာအကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ သို့သော် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုး အတော်များ များသည် လူနည်းစုအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းကို လက်မခံချေ။ ထို့ကြောင့် ထိုစာချုပ်များသည် အတိုင်းအတာ တစ်ခု အထိသာ အောင်မြင်မှုရသည်။ အချို့ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ သည် ၎င်းတို့ တောင်းဆိုမှုများအတွက် မူဘောင်တစ်ခု ရှိနေစေရန် လူနည်းစု ဘာသာစကား အခွင့်အရေးများကို အသုံးပြုကြသည်။ အချို့မှာ အထွေထွေ အခွင့်အရေးများကို ရယူပြီး မူလ အခြေချနေထိုင်သော လူမျိုး အခွင့်အရေးများအတွက် ဆက်လက် တိုက်ပွဲဝင်နေကြသည်။

၂၁.၃ နိဂုံး

လူ့အခွင့်အရေးအား အပြည့်အဝ လေးစားခြင်း၊ အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်းသည် လူမျိုး အားလုံး အကြား အပြန်အလှန် သဘောထားကြီးမှုနှင့် နားလည်ပေးမှုအပေါ် မှီတည်သည်။ ယနေ့ကဲ့သို့ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံ အတူတကွနေထိုင်ကြသည့် ကမ္ဘာကြီးတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်ကြသည့် အုပ်စုများအကြား သဟာဇာတဖြစ်သည့် ဆက်ဆံရေးများရှိနေခြင်းသည် အဆိုပါနိုင်ငံ၏ တည်ငြိမ် အေးချမ်းမှုကို သာမက ယဉ်ကျေးမှုအရောင်အသွေးစုံလင်မှုကိုလည်း အားပေးသည်။

မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများနှင့် လူနည်းစုများဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ ကုလသမဂ္ဂ၊ ဒေသ အဆင့်နှင့် နိုင်ငံအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများတွင် အာရုံစိုက် ဆွေးနွေးသည်ကို ထောက်လျှင် ဤကိစ္စ ရပ်များအပေါ် အာရုံစိုက်မှု အဆင့်သည် လျော့ကျသွားမည့် အနေအထား မရှိပေ။ ဤကဏ္ဍ၌ လိုက်နာရမည့် ကြေညာချက်၊ သဘောတူစာချုပ် တစ်ခုခုနှင့် ပိုမိုခိုင်မာသော ဥပဒေများ ပေါ်ထွက် မည်ဟု ယူဆပါက မယုတ်မလွန် ဖြစ်ကောင်းသည်။ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ ဆိုင်ရာ

ကြေညာချက်အပေါ် ထောက်ခံမှု၊ မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများဆိုင်ရာ ၂၀၁၄ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ညီလာခံ (ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၆၅/၁၉၈၊ ၂၀၁၀၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၁ ရက်)၊ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီအား အကြံပေးသည့် မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများအဖွဲ့နှင့် ကုလသမဂ္ဂ ရာသက်ပန် ဖိုရမ်တို့၏ တွန်းအား များကြောင့် ဤကဏ္ဍ၌ မြန်ဆန်သော တိုးတက်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ လက်ရှိတွင်လည်း ကုလ သမဂ္ဂ၌ မူလအခြေချနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ ပါဝင်နိုင်မှုများ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် အဆင့် အားလုံးတွင် သူတို့၏ ထင်မြင်ချက်များကို ကိုယ်စားပြုထင်ဟပ်စေရန် ရည်ရွယ်၍ ပြန် လည် သုံးသပ်လျက် ရှိသည်။

လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ အကြောင်း ပြန်ကောက်ရလျှင် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် နောက်ပိုင်း လူနည်းစု ပြဿနာ အကြောင်း စဉ်းစားပုံနောက်မှ အယူအဆ (တစ်သီးပုဂ္ဂလ အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ အသိအမှတ်ပြုလျှင် အုပ်စုအခွင့်အရေးများ၊ လူနည်းစု အကာအကွယ်ပေးမှုများ မလိုတော့ ဟူ သော အယူအဆ) သည် မမှန်ကန်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ မိမိတို့ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သောအုပ်စုများ၏ တောင်းဆိုမှုများသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူ့အခွင့် အရေး ဘောင်နယ်နိမိတ်ကို ကျော်လွန်သည်။ ထို့ပြင် အခြားသော အခွင့်အရေးများထက်ပို၍ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်း၌ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခြေခံ ပြဿနာကို ပိုမိုထင်ရှားစွာ တွေ့နိုင်သည်။ ၎င်းမှာအခြားမဟုတ်ဘဲ စံနှုန်းများတွင် အနောက်တိုင်း ဘက်လိုက်မှု လွှမ်းမိုးနေသည် ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ လူနည်းစု အခွင့်အရေးကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းသည့်အခါ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း အနေဖြင့် တစ်ဘက်တွင် အမျိုးမျိုးသော လူအုပ်စုများအား အကာအကွယ်ပေးရန်၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် လိုအပ်ချက်ကို အလေးဂရု ပြုရမည်ဖြစ်သလို အခြားတစ်ဘက်တွင် သနားစရာ လူသားများအဖြစ် အကာအကွယ်ပေးရန် ကြိုးစားခြင်းမှလည်း ရှောင်ကြဉ်ရန်လိုအပ်သည်။ မတူကွဲပြားကြသော ယဉ်ကျေးမှု ထုံးထမ်း စဉ်လာများကို အသိအမှတ် ပြုကြရပေလိမ့်မည်။ မျက်မှောက်ခေတ် ဥပဒေရေးရာစံနှုန်းများကို အခြေခံ၍ အဖြေရှာကြရမည်မှာ မလွဲမသွေဖြစ်သည်။ သို့သော် ယဉ်ကျေးမှုဟူသည်မှာ အကြွင်းမဲ့ ဖြစ်သည်။ လူသားအားလုံး အတွက် ဘုံစံနှုန်းရှိသည် ဟူသော အဆိုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဟူသည် သူ့အရပ်နှင့် သူ့ဇာတိဖြစ်သည်။ ဘုံစံနှုန်းမရှိဟူသော အဆိုနှစ်ခုအကြား အပြန်အလှန်အငြင်းပွားမှု တော့ ချက်ချင်းလက်ငင်း အဆုံး သတ်လိမ့်မည် မဟုတ်ချေ။

အမှုတွဲများ

.....
Chief Bernard Ominayak and the Lubicon Lake Band v Canada, UN Doc CCPR/C/38/D/167/1984.

Greco-Bulgarian Communities Cases, PCIJ Reps Ser B, Nos 17, 19, 21-3 [1930].

Diergarrdt and ors v Namibia, UN Doc CCPR/C/69/D/760/1996.

Hopu and Bessert v France, UN Doc CCPR/C/60/D/549/1993/Rev 1.

Kitok v Sweden, UN Doc CCPR/C/33/D/197/1985 (1988).

Lovelace v Canada, UN Doc CCPR/C/13/D/27/1977 (1981).

Mabo and ors v State of Queensland [No 2] 175 Commonwealth Law Reports (1991-1992) 1.

Mary and Carrie Dann v United States of America, OAS Inter-American Commission on Human Rights Report 75/02, Case No 11.140 (27 December 2002).

Mahuika v New Zealand, UN Doc CCPR/C/70/D/547/1993 (2000).

TK and MK v France, UN Doc CCPR/C/37/D/220 and 222/1987 (1989).

Waldman v Canada, UN Doc CCPR/C/67/D/694/1996 (1999).

Wik Peoples and ors v State of Queensland and ors 187 Commonwealth Law Reports (1996) 1.

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....
* Allen, S, and Xanthaki, A (eds), *Reflections on the UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples* (Oxford: Hart, 2011).

* Ananya, J, *Indigenous Peoples in International Law*, 2nd edn (New York: Oxford University Press, 2004).

Boutros-Ghali, B, 'The right to culture and the Universal Declaration of Human Rights' in *Cultural Rights as Human Rights* (Paris: UNESCO, 1970).

* Capotorti, F, *Study on the Rights of Person belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities* (New York: United Nations, 1991).

Eide, A, 'The non-inclusion of minority rights: Resolution 217C (III)' in G Alfredsson and A Edie (eds), *The Universal Declaration of Human Rights: A common Standard of Achievement* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1999), pp 701-23.

Leiris, M, *Race and Culture* (Paris: UNESCO, 1951).

Nowak, M, *UN Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary*, 2nd edn

(Kelh: Engel, 2005).

Pentassuglia, G, 'Minority protection in international law: From standard setting to implementation' (1999) 68(2) *Nordic Journal of International Law* 131-60.

Pritchard, S (ed), *Indigenous Peoples, the United Nations and Human Rights* (Leichhardt: Federation Press, 1998).

Prott, L, 'Cultural rights as peoples' rights in international law' in J Crawford (ed), *The Rights of Peoples* (Oxford: Clarendon Press, 1988), pp 93-106.

Shoraka, K, *Human Rights and Minority Rights in the European Union* (Abingdon: Routledge, 2010).

Skurbaty, Z, *As If Peoples Mattered: A Critical Appraisal of 'People' and 'Minorities' from the International Human Rights Perspective* (the Hauge: Martinus Nijhoff, 2000).

Sohn, L, "The rights of minorities" in L Henkin (ed), *The International Bill of Human Rights: The Covenant on Civil and Political Rights* (London: Stevens, 1981), pp 270-89.

Thornberry, P, *International Law and the Rights of Minorities* (Oxford: Clarendon Press, 1991).

United Nations, *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation* (Geneva: OHCHR, 2011) (available online at www.ohchr.org/Documents/Publications/MinorityRights_en.pdf).

United Nations Human Rights Committee General Comment No 23 reproduced in UN Doc HRI/GEN/1/Rev.9 (Vol. I).

United Nations, *United Nations Guide for Indigenous Peoples* (Geneva: Office of the High Commissioner for Human Rights, 2001).

Welhengama, G, *Minorities' Claims: From Autonomy to Secession – International Law and State Practice* (Aldershot: Ashgate, 2000).

Weller, M (ed), *The Rights of Minorities: A Commentary on the European Framework*

Convention for the Protection of National Minorities (Oxford: Oxford University Press, 2005).

Weller, M, *Universal Minority Rights: A Commentary on the Jurisprudence of International Courts and Treaty Bodies* (Oxford: Oxford University Press, 2007).

Wheatley, S, "The Council of Europe's Framework Convention on National Minorities" (1995) 5 *Web Journal of Current Legal Issues*.

Wright, J, "The OSCE and the protection of minority rights" (1996) 18 *Human Rights Quarterly* 190-205.

Xanthaki, A, *Indigenous Peoples and United Nations Standards* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010).

Websites

.....
www2.ohchr.org/English/bodies/subcom/index.htm—former United Nations Sub-Commission on the Protection and Promotion of Human Rights.

www.osce.org/hcnm—OSCE High Commissioner on National Minorities.

www.ohchr.org/EN/Issues/IPeoples/Pages/IndigenousPeoplesIndex.aspx—United Nations Office of the High Commissioner of Human Rights Indigenous Peoples site.
cwis.org/GMI/WWWVirtual Library Indigenous Studies.

(၂၂) ထိခိုက်လွယ်သူများအတွက် အခွင့်အရေးများ

ကလေးငယ်တစ်ဦးသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရင့်ကျင့်မှု မရှိသေးသောကြောင့် မမွေးဖွားမီနှင့် မွေးဖွားပြီးချိန်တွင် သင့်လျော်သော ဥပဒေ အကာအကွယ် အပါအဝင် အထူး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် ဂရုစိုက်မှု လိုအပ်သည်။

ကလေးသူငယ် အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်၊ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်၊ စကားဦး

သက်ကြီးရွယ်အိုများအပေါ်ထားရှိသည့် မျှော်လင့်ချက်နှင့် လူမှုဝန်းကျင်၏ စီးပွားရေး လိုအပ်ချက် တို့အရ သက်ကြီးရွယ်အိုများသည် ၎င်းတို့ လူမှုဝန်းကျင်၏ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဘဝတို့တွင် ပါဝင်နိုင်ရမည်။

သက်ကြီးရွယ်အိုများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး ကြေညာချက်နှင့် မက်ဒရစ် နိုင်ငံတကာ လုပ်ငန်း အစီအစဉ်၊ အပိုဒ် ၁၁

လူ့အခွင့်အရေးသည် လူမှုဝန်းကျင်အတွင်း ထိခိုက်လွယ်ပြီး ဖယ်ကျဉ်ထားခြင်း ခံရသူများ၏ အသံ ကို ထုတ်ဖော်ခွင့် ပေးနိုင်ရမည်။ ထိုအချက်သည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်အောက်တွင် ထပ်ဆောင်း အကာအကွယ် ရရှိသော လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစု များအတွက်သာ မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံတကာ စနစ်သစ်၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာ တစ်ရပ်မှာ လူအုပ်စု အမျိုးအစားများအတွက် အကာအကွယ်ပေးရန် အာရုံစိုက်လာကြခြင်း ဖြစ်သည်။ အချို့ဥပမာ များကို အစောပိုင်းကတည်းကပင်ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခဲ့ကြသည်။ စာချုပ်စာတမ်း အများစုတွင် ပါဝင်သည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် လူမျိုးစုများအပေါ်တွင် ထိရောက်သော အကျိုးသက်ရောက် မှုများ ရှိခဲ့ပြီး အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများကြား ကွာဟချက်များကိုလည်း ကျဉ်းမြောင်းနိုင်ခဲ့သည် (အခန်း ၁၂ တွင်ရှု)။ လူနည်းစုအုပ်စု အခွင့်အရေးများသည်လည်း သမိုင်းတွင်သာ ချန်ထားခဲ့ရတော့မည့်များစွာသော လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကား အုပ်စု များ အတွက် ကုစားမှုများ ပေးနိုင်ခဲ့သည် (အခန်း ၂၁ တွင်ရှု)။ မူလ အခြေချနေထိုင်သူ လူမျိုးများ ၏ ထိခိုက်လွယ်မှုများကို နိုင်ငံတော်မှ ပိုမိုအသိအမှတ်ပြုလာကြကာ ထောက်ပံ့မှုများ ပေးအပ်လာ ကြသည် (အခန်း ၂၁)။ ယခုအခန်းတွင် လူ့အခွင့်အရေး စနစ်၏ လက်ရှိ အကျိုးခံစားခွင့် ရရှိနေ သော အုပ်စု (၆) စုအကြောင်း အဓိကထား ဖော်ပြသွားပါမည်။ ယင်းတို့မှာ ဒုက္ခသည်များ၊ ပြည်တွင်း၌ပင် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများ၊ နိုင်ငံမဲ့များ၊ အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးငယ်များနှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုများ ဖြစ်ပါသည်။

ဒုက္ခသည်များသည် ကမ္ဘာကြီးကို ကပ်ဘေးဆိုက်စေသော ပဋိပက္ခများတွင် ကြီးစွာ ထိခိုက် ခံစားရ သည့် လူအုပ်စု ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် ဒုက္ခ သည်နှင့် နေရပ်ရွှေ့ပြောင်းရသူများသည် အဓိက ပြဿနာ ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ယနေ့တွင် လူသုံးရာ ၌ တစ်ယောက်သည် ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီး (UNHCR)နှင့် သက်ဆိုင် နေသည်။ နောက်ဆုံးရရှိသော (၂၀၁၅) ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များအရ လူသန်းပေါင်း ၆၅.၃ သန်းသည် ၎င်းတို့၏ အိမ်များကို စွန့်ခွာထွက်ပြေးနေရသည်။ ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခများ

တိုးပွား လာခြင်းနှင့်အတူ နိုင်ငံတွင်း၌ပင် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသော ဒုက္ခသည် အရေအတွက် လည်း တိုးပွားလာသည်။ တစ်ဖက်တွင်မူ နိုင်ငံမဲ့များမှာ နိုင်ငံသား ဖြစ်သည့် နိုင်ငံမရှိပေ။ ထိုသူ များ အားလုံးသည် ထိခိုက်လွယ်သူများ ဖြစ်ကြသည်။

အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးများနှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုများကိုလည်း အလေးပေးရန် ရွေးချယ်ထားကြ သည်။ အမျိုးသမီးများသည် အများစုသော ယဉ်ကျေးမှုများတွင် ဖိနှိပ်ခံကြရပြီး စစ်မှန်သော တန်းတူညီမျှ ရရှိရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ကလေးသူငယ်များသည် အရွယ်ရောက်ပြီးသူ လူကြီးများ၏ လုပ်ရပ်များကြောင့် ထိခိုက်ခံစားကြရသည်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများတွင် သက်ကြီးရွယ်အို လူဦးရေများပြားလာသည့်ခေတ်တွင် သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ လိုအပ်ချက်ကို သိရှိရန် ပိုမိုလိုအပ် လာသည်။ ထိုဥပမာများတွင် ကုလသမဂ္ဂမှ သင့်လျော်သော ကာကွယ်ရေး ဥပဒေမူဘောင်များကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်ပြီး ဖြစ်သည်။ အမျိုးအစားတစ်ခုချင်းစီအတွက် ပေးအပ်ထားသော အခွင့်အရေး နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ယခု အခန်းတွင် လေ့လာသွားပါမည်။ ပထမဦးစွာ သက်ဆိုင်ရာ လူအုပ်စု များ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖော်ထုတ်သွားမည်။ အဘယ်ကြောင့် သီးသန့် ကာကွယ်မှု လိုအပ် သနည်း။ ထို့နောက် ပြောင်းလဲလာသော နိုင်ငံတကာ (သင့်လျော်ပါက ဒေသဆိုင်ရာ) မူဘောင် များအကြောင်း တင်ပြသွားမည်။ ပြီးနောက် အရေးပါသော ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့ကို စဉ်းစားသွားပါ မည်။ ဥပဒေမူဘောင်က ထိုသူများ၏ လိုအပ်ချက်များကို မည်မျှ ဖြေရှင်းပေးပါသနည်း။

၂.၂.၁ ထိခိုက်လွယ်သူများ

အခွင့်အရေးများ အားလုံးသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဖြစ်ရာ ရှေ့အခန်းများတွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည့် များစွာသော စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြထားသည့် အကာအကွယ်များကို လူတိုင်း ခံစားခွင့်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အခန်း ၁၂ တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အခွင့်အရေး ခံစားနိုင် မှုတွင် တန်းတူညီခြင်း မရှိပေ။ တန်းတူညီရေးနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးအတွက် (အထူး သဖြင့် လူမျိုးနှင့် လိင်အခြေပြု) ရှင်းလင်းသော စံနှုန်းများ သတ်မှတ်ရာ၌ အောင်မြင်မှုတချို့ ရခဲ့သော် လည်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ပြဿနာများစွာကြောင့် ထိခိုက်လွယ်ပြီး ဖိနှိပ်ခံရ သော သူများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းအား အာရုံစိုက်မိလာကြသည်။ သို့သော် ဖြစ်ရပ်အများစုကို ကြည့်လျှင် တည်ဆဲ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးစနစ်သည် မလုံလောက်သေးဟူသည့် အချက်ကို အထင်အရှား တွေ့နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာစနစ်သည် လူပေါင်းများစွာအတွက် ထိရောက်စွာ အလုပ် မလုပ်ပေး နိုင်သေးပေ။ တစ်ခုခု ပိုလုပ်ရန် လိုအပ်လာသည်။ တစ်ခါတရံတွင် အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်သော်လည်း သတ်မှတ်ထားသော ဥပဒေ အကာအကွယ် ပေးအပ်ခြင်းက နိုင်ငံတကာ အသိုင်း အဝိုင်း၏ ထင်ရှားသောတုံ့ပြန်ပုံ ဖြစ်သည်။ သို့တိုင်အောင် ထိုသို့ ပေးအပ်နိုင်ရန် နိုင်ငံတော်မှ စာချုပ်စာတမ်းကို လက်ခံရန်၊ ကျင့်သုံးရန်နှင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းရှိ ထိခိုက်လွယ်သူများ၏ အခွင့် အရေးကို လေးစားရန်၊ ကာကွယ်ရန်နှင့် မြှင့်တင်ပေးရန် လိုအပ်သေးသည်။ ဋ္ဌာနေလူမျိုးစုများ အကြောင်းကို အခန်း ၂၁ တွင် ဆွေးနွေးထားသည်။ နိုင်ငံတစ်ခုထက် ပို၍ လှည့်လည်နေသော အုပ်စုများ ဖြစ်သည့် ဥရောပ၏ ရိုမာ/ဆင်တီ လူမျိုးများသည် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုများ ခံနေရဆဲပင် ဖြစ်သည်။ ဆင်းရဲမွဲတေစွာ နေရသူများသည်လည်း ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်

များကို တောင်းဆိုရန်နှင့် ရရှိရန် လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိကြသည်က များသည်။ မြို့ပေါ်နေထိုင်သူ ဆင်းရဲသားများသည် အိမ်ခြေရာမဲ့ဖြစ်ကာ လမ်းမပေါ်တွင် နေထိုင်ကြရခြင်း၊ ဖယ်ရှားခံရခြင်းတို့ကို တွေ့ကြုံရသည်။ ကျေးလက်တွင်မူ ထိုသူများကို နိုင်ငံတော်မှ လုံးဝမေ့ဖျောက်ထားကြပြီး နိုင်ငံ တော်၏ ဝန်ဆောင်မှုများရရှိရန် လိုအပ်သော အခြေခံ အဆောက်အအုံများ မရှိကြပေ။ ထိုသူများ မှာ များသောအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး၊ သတ္တုတွင်းနှင့် ငါးဖမ်း လုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ကြရသည်။

အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးများနှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး မတရား ဆက်ဆံခံရခြင်းများနှင့် ချိုးဖောက်ခံရခြင်းများ ကြုံတွေ့ရသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုထား ကြသည်။ ထိုသူများသည် အကြမ်းဖက်မှု၏ သားကောင်များလည်း မကြာခဏ ဖြစ်ကြသည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးငယ်များကို အကြမ်းဖက်ခြင်းအား ကုလသမဂ္ဂတွင် အချိန်ကြာရှည်စွာ သုတေသနပြု ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါ ထိုလုပ်ငန်းတွင် သက်ကြီးရွယ်အိုများကို မတရား ဆက်ဆံခြင်းပါ ထည့်သွင်းလာကြပြီ ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးများနှင့် သက်ကြီးရွယ်အို များကို ယခု အခန်းတွင် စဉ်းစားသွားပါမည်။

လူပေါင်း ၂၄၄ သန်းခန့်သည် ၎င်းတို့၏ မူလ နိုင်ငံ အပြင်ဘက်တွင် နေထိုင်ကြရသည်ဟု ခန့်မှန်း ထား ကြသည်။ ၎င်းတို့အနက် အများအပြားမှာ နိုင်ငံခြားတွင် တရားမဝင် (သို့) ပုံမှန်မဟုတ်သော အခြေအနေများဖြင့် အလုပ်လုပ်နေကြရသည့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည် (သို့) နိုင်ငံမဲ့များလည်း အများအပြားရှိသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံမဲ့များ၌ တရားဝင် ဖော်ပြ နိုင်ငံ မရှိကြ ပေ။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူ ၁၁၃ ယောက်တိုင်းတွင် လူတစ်ယောက်သည် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံ သူ၊ နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူ (သို့) ဒုက္ခသည် ဖြစ်သည်ဟု ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များ အေဂျင် စီက ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခသည်များ၊ ပြည်တွင်းနေရပ် စွန့်ခွာထွက်ပြေးရသူများနှင့် နိုင်ငံမဲ့များ အတွက် အကာအကွယ်ပေးရေး မူဘောင်များကို ဦးစွာ လေ့လာသွားပါမည်။

၂၂.၂ ဒုက္ခသည်များ

ကုလသမဂ္ဂ စတင် ဖွဲ့စည်းချိန်မှ ယနေ့ခေတ်အထိ လူအများအပြားမှာ နေရာရွှေ့ပြောင်းရသူများ၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ပြည်တွင်း (သို့) နိုင်ငံများ အကြား ဖြစ်ပွားသည့် ပဋိပက္ခများကြောင့် ဒုက္ခသည် အရေအတွက်များ တိုးပွားလာရသလို ကြီးမားသော သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်များကြောင့်လည်း တိုးပွားလာကြသည်။ ဥရောပ နယ်စပ် စည်းမျဉ်းများ ပြန်လည် ရေးဆွဲခြင်း၏ အကျိုးဆက်ကို ဖြေရှင်းရန် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ ကြိုးပမ်းမှုများကို ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် အပြီးတွင် အခြေအနေများမှာ လွန်စွာ ရှုပ်ထွေးခဲ့သည်။ အကြမ်းဖက်မှုများအတွင်း လူပေါင်း ထောင်ပေါင်းများစွာ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ ဖြစ်ခဲ့ရ သည်။

၂၂.၂-၁ ပြဿနာများ၏ နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း

ဒုက္ခသည်များ ပြဿနာသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးအဆင့်အနေဖြင့် စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။ သဘောတူ စာချုပ် အတည်ပြုသည့် ၁၉၅၁ ခုနှစ်တွင် ဒုက္ခသည် ၁ သန်းခန့် ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့ရာမှ ယခု ကုလမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီး (ဖိလစ်ပိုင် ဂရန်ဒီ) လက်ထက်တွင် ၂၁ သန်းကျော် ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။ စစ်ပွဲများမှ ထွက်ပြေးလာခြင်း၊ အငတ်ဘေး၊ ရေကြီးရေလျှံမှု၊ နှိပ်စက်မှု (သို့) မြေငလျင်ဒဏ် စသည်တို့ကြောင့် ဒုက္ခသည်များသည် ၎င်းတို့၏ နေအိမ်များကို စွန့်ခွာကာ ဧည့်သည်နိုင်ငံ၏ ထောက်ပံ့မှုအပေါ် မှီခိုနေရသည်။ ဒုက္ခသည်များသည် တစ်ဦးချင်းထက် အုပ်စုလိုက် စွန့်ခွာထွက်ပြေးခြင်းက ပိုများသည်။ ဒုက္ခသည်များ၏ အခက်အခဲများကို ကြည့်လျှင် နိုင်ငံတကာ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် ရလဒ်ကောင်းများ ရရှိနိုင်စွမ်းရှိမရှိကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရှိ ဘေးအန္တရာယ်သည် ကပ်လျက်နိုင်ငံများနှင့် အခြားနိုင်ငံများတွင် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ အရေးပေါ် အခြေအနေ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ လက်ရှိတွင် ဆီးရီးယား၊ အီရတ်၊ အဲရစ်ထရီးယားနှင့် ဆိုမားလီးယား နိုင်ငံများမှ ထွက်ပြေးလာသော ဒုက္ခသည်များက ထိုပြဿနာကို သရုပ်ဖော်ပြနေသည်။ ဒုက္ခသည်ပေါင်း ထောင်ပေါင်းများစွာသည် မြောက်ဥရောပနိုင်ငံများသို့ သွားရောက်ရန် မက်ဒီတာရေးနီးယန်း ပင်လယ်ကို ဖြတ်ကျော်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်းမှ အသက်ဆုံးရှုံး ကြရသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ဒုက္ခသည်များနှင့် လက်ခံသည့် နိုင်ငံများ

ဒုက္ခသည်များ ပြဿနာသည် ကာလရှည်ကြာ တည်ရှိလာခဲ့သော စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများ၊ ပဋိပက္ခများ (သို့) သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်များမှ ထွက်ပြေးကြ ရသူများအတွက် လုံခြုံသောခိုလှုံရာနေရာ လိုအပ်သည်မှာ အထင်အရှားပင်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လက်ခံသည့်နိုင်ငံများအတွက်မူ ဒုက္ခသည်အရေအတွက် အမြောက်အများကို ထောက်ပံ့ထားရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုချက်များကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရန် အရင်းအမြစ်များ၊ နေရာထိုင်ခင်းစီစဉ်ပေးရေး ပြဿနာများရှိသည်။ အချို့ ဒုက္ခသည်များသည် တရားဝင်ခိုလှုံခွင့် မတောင်းခံမီ များစွာသော နယ်စပ်စည်းမျဉ်းများကို ဖြတ်ကျော်လာခဲ့ရသည်။ ထိုအချက်သည် ဥရောပ သမဂ္ဂကဲ့သို့သော ဒေသများတွင် ပြဿနာရှိသည်။ ဥရောပသမဂ္ဂ၏ ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေများအရ သမဂ္ဂသို့ စတင်ဝင်ရောက်သည့် နိုင်ငံတွင် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံရမည် ဖြစ်သည်။

လက်ရှိတွင် မည်သည့်နေရာများတွင် ဒုက္ခသည် ပြဿနာ ဖြစ်နေသနည်း။ ဒုက္ခသည်များ ဆိုက်နေသည့် နိုင်ငံများကို အကူအညီပေးရန် မည်သည့်အရာများကို လုပ်ဆောင်နိုင်သနည်း။

၂၂.၂.၂ ဒုက္ခသည်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ၁၉၅၁ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် အပြီးတွင် ဒုက္ခသည်များ အရေးသည် ကုလသမဂ္ဂအတွက် အဓိက စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၅၁ ခုနှစ်တွင် ဒုက္ခသည်များ၏ အနေအထားနှင့် ဆက်စပ်သော သဘောတူစာချုပ်ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်သည် ဒုက္ခသည်အဖြစ် သတ်မှတ်ရေးနှင့် ၎င်းတို့ ရရမည့် အကာအကွယ်များနှင့် အခွင့်အရေးများအတွက် အဓိက ဥပဒေတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်သည် ဒုက္ခသည်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လက်ရှိ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ပေါင်းစည်း ရန်နှင့် ချဲ့ထွင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုစာချုပ်သည် ၁၉၅၁ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁ရက်နေ့ မတိုင်မီ ဥရောပတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဖြစ်ရပ်များကြောင့် ဒုက္ခသည် ဖြစ်လာသူများအတွက် ရည်ရွယ်ပြီး ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများကို ပြန်လည်အခြေချရန် အတွက် ကူညီပေးရန် ရည်ရွယ်သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ဒုက္ခသည် အရေအတွက် ဆက်တိုက် တိုးမြင့်လာရာ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ သဘောတူ စာချုပ်၏ ၁၉၆၇ နောက်ဆက်တွဲကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုနောက်ဆက်တွဲသည် မူလ သဘောတူစာချုပ်ပါ ဒုက္ခသည် အဓိပ္ပာယ် အတွင်း အကျုံးဝင်သူ အားလုံးကို ၎င်းတို့အား ဒုက္ခသည် ဖြစ်စေခဲ့သည့် အဖြစ်အပျက်များ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အချိန်နေ့စွဲကို တစ်စုံတစ်ရာ ရည်ညွှန်းခြင်း မပြုတော့ဘဲ ဒုက္ခသည်အဖြစ် လက်ခံခဲ့သည်။

ဒုက္ခသည် ဆိုသည်မှာ

မိမိ၏ လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု (nationality)၊ လူမှုအုပ်စုတစ်ခုတွင် ပါဝင်မှု သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး အယူအဆကြောင့် ဖိနှိပ်ခံရမည်ကို အခြေအမြစ်ရှိရှိ ကြောက်ရွံ့သောကြောင့် မိမိနိုင်ငံသား ဖြစ်ရာနိုင်ငံ၏ ပြင်ပ၌ ရောက်နေသူ၊ ထိုနိုင်ငံ၏ အကာအကွယ်ပေးမှုကို မရနိုင်သူ သို့မဟုတ် အဆိုပါ အကြောက်တရားကြောင့် ထိုနိုင်ငံ၏ အကာအကွယ်ပေးမှုကို ယူရန် ဆန္ဒမရှိသူ၊ သို့မဟုတ် မည်သည့်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားမဟုတ်ဘဲ ယခင်နေထိုင်ခဲ့သော နိုင်ငံ၏ ပြင်ပ၌ ရောက်နေသူ၊ အထက်ဖော်ပြပါ အကြောင်းအရင်း အမျိုးမျိုးကြောင့် မိမိ၏ နေရပ်ကို မပြန်နိုင်သူ သို့မဟုတ် ဖိနှိပ်ခံရနိုင်သည်ဟူသော အကြောက်တရားကြောင့် နေရပ်ပြန်ရန် ဆန္ဒမရှိသူ ဖြစ်သည်။

အပိုဒ် ၁ က (၂)၊ ပြင်ဆင်ချက်

ဒုက္ခသည်အဖြစ် သတ်မှတ်ခံရခြင်းကို အခြေအနေအချို့တွင် ရုတ်သိမ်းနိုင်သည်။ ဥပမာ လူတစ်ဦးသည် မိမိ ဆန္ဒအလျောက် သူ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ရာ နိုင်ငံ၏ ကာကွယ်မှုအောက်သို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်ကာ နိုင်ငံသားအဖြစ် ပြန်လည် ခံယူပြီး ၎င်း၏ အကာအကွယ်များ ခံစားရလျှင် (သို့) သူထွက်ပြေးခဲ့သော နိုင်ငံတွင် မိမိ ဆန္ဒအလျောက် ပြန်လည် ဘဝသစ်စတင်သည့်အခါ ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၁ ဂ)။ ထိုနည်းတူပင် စစ်ရာဇဝတ်မှုများ၊ လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများ (သို့) အခြား ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်ရွယ်ချက်၊ စည်းမျဉ်းများနှင့် ဆန့်ကျင်သည့် လုပ်ရပ်တစ်ခုခု

ကျူးလွန် ထားသူများကို သဘောတူစာချုပ် အကျိုးဝင်မှု ဘောင်နယ်ပယ်မှ ဖယ်ထုတ်မည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၁ စ)။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

ဒုက္ခသည်လား နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့်တောင်းသူလား၊ ရွှေ့ပြောင်း အခြေချသူနှင့် တရားမဝင် ရွှေ့ပြောင်း အခြေချသူလား

ဒုက္ခသည်ဆိုသည်မှာ သဘောတူစာချုပ်၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွင် အကျိုးဝင်သူများ ဖြစ်သည်။ ထိုသူများသည် တတိယနိုင်ငံတစ်ခုတွင် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံကြသည်။ ထိုနိုင်ငံမှ ၎င်းတို့ကို ဒုက္ခသည်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပြီး ယင်းမှရရှိသော သဘောတူစာချုပ်ပါအခွင့်အရေးများနှင့်လွတ်လပ်ခွင့်များကို အာမခံပေးရသည်။

သန်းပေါင်းများစွာသော ရွှေ့ပြောင်း အခြေချသူများသည် တတိယနိုင်ငံများသို့ အလုပ်လုပ်ရန် သွားရောက်ကြသည်။ ပြောင်းရွှေ့သူများသည် ထိုနိုင်ငံသို့ (အထူးသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံများသို့) မကြာခဏ ဆိုးရွားသော အခြေအနေများတွင် အလုပ်လုပ်ရန် တရားဝင် ပြောင်းရွှေ့လာကြသည်။ နိုင်ငံများသည် ရွှေ့ပြောင်းအခြေချသူများ အတွက် မူလ ဇာစ်မြစ်၊ ကြားခံ (သို့) ပန်းတိုင် နိုင်ငံ ဖြစ်နိုင်ကြပြီး ဒေသအခြေအနေအရ ထိုသုံးမျိုးလုံး တပြိုင်နက်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ တရားမဝင် ရွှေ့ပြောင်း အခြေချသူများသည် ပန်းတိုင်နိုင်ငံတွင် တရားမဝင် နေထိုင်နေကြသူများ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အခြားသော စာရွက်စာတမ်းဖြင့် မှတ်တမ်းမတင်ထားသော ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများလည်း ရှိသေးသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် မတူသော စကားရပ်များသည် မည်ကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်စေသနည်း။ အုပ်စုအမျိုးမျိုး ကြုံတွေ့ရသော ပြဿနာများမှာ အဘယ်နည်း။ ထိုပြဿနာများကို မည်ကဲ့သို့ ဖြေရှင်းနိုင်မည်နည်း။

ဒုက္ခသည်များသည် နိုင်ငံခြားသားများ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ရရှိသည့် အကာအကွယ်များအတိုင်း ရရှိရမည် (အပိုဒ် ၇၊ နိုင်ငံခြားသားများဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို အခန်း ၂ တွင် ရှုပါ)။ ဒုက္ခသည်များ အားလုံးအတွက် ပေးအပ်ထားသော အခွင့်အရေးများထဲတွင် တရားရုံး၏ အကူအညီကို ရယူသုံးစွဲခွင့်၊ (အပိုဒ် ၁၆)၊ လခစားအလုပ်တွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နိုင်မှု (အပိုဒ် ၁၇)၊ ပညာသင်ကြားခွင့်၊ နေအိမ်နှင့် အစားအစာ ရရှိခွင့်များကို နိုင်ငံခြားသားများ နှင့်/သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ရှိ လူများနည်းတူ ခံစားခွင့်ရှိကြသည်။ သဘောတူစာချုပ်ရေးဆွဲချိန်တွင် ဥပဒေအများစုသည် အစားအစာနှင့် အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို ခွဲတမ်းနှင့် ရရှိသည့် စနစ်ကို ကျင့်သုံးနေရာ အစားအစာ ရရှိခွင့်သည် တူညီသော အမျိုးအစားဖြင့် ရရှိခွင့်အပေါ် အခြေခံထားသည်။ ဒုက္ခသည် အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းကို အထောက်အကူပြုရန် လက်ခံသည့်နိုင်ငံမှ ဒုက္ခသည်မှတ်ပုံတင် စာရွက်စာတမ်း

များကို ထုတ်ပေးရမည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၂၇)။ ဒုက္ခသည်အဖြစ်မှ ရပ်စဲခြင်းကို ဥပဒေအရ ဆုံးဖြတ်မည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၃၂)။ နိုင်ငံများသည် ဒုက္ခသည်များ ရောက်ရှိနေသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းအသစ်တွင် ဝင်ဆံ့နိုင်ရန်၊ တရားဝင်နိုင်ငံသား ဖြစ်လာရန် တတ်နိုင်သမျှ ကူညီပေးရမည် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၃၄)။

သဘောတူစာချုပ်သည် စံနှုန်းများကို ချမှတ်ပေးထားသည့်အတွက် ယခင်ကကဲ့သို့ အရေးပါနေဆဲ ဖြစ်သည်။ နောက်ဆက်တွဲအရ ၎င်း၏ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နယ်နိမိတ်အရကျယ်ပြန့်လာခြင်းက စာချုပ် ကို နဂိုအရေးပါသည်ထက် ပို၍ အရေးပါစေသည်။ ယနေ့တွင် နိုင်ငံပေါင်း ၁၄၅ နိုင်ငံခန့်သည် သဘောတူစာချုပ်နှင့် ၁၄၆ နိုင်ငံသည် နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်များ ဖြစ်နေပြီ ဖြစ်သည် (သဘောတူစာချုပ်နှင့် နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ အရေအတွက် ကြား အနည်းငယ် ကွဲပြားမှုတော့ ရှိသည်)။

ယခုစာရေးသားချိန်တွင် ကမ္ဘာ့ ဒုက္ခသည် တစ်ဝက်ကျော်ခန့်သည် အာဖဂန်နစ္စတန်၊ ဆိုမားလီ ယားနှင့် ဆီးရီးယားနိုင်ငံများမှ ဖြစ်သည်။ ဆီးရီးယားနိုင်ငံမှ ဒုက္ခသည်များမှာ အာဖဂန်နစ္စတန်နှင့် ဆိုမားလီယား နိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံပေါင်းထက် ပို၍ များပြားသည်။

အခြား နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများသည် ဒုက္ခသည်များအတွက် ထပ်ဆောင်း အကျိုးကျေးဇူး များ ရရှိနိုင်စေသည်။ ဥပမာ အရပ်သားများကို စစ်ဖြစ်ချိန်တွင် အကာအကွယ်ပေးရေးဆိုင်ရာ ဂျနီဗာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် (၄) တွင် ဒုက္ခသည်များနှင့် အခြား နေရပ် စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူ များကို အကာအကွယ်ပေးရန်ပါရှိသည်။ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်ကိုမူ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် အပြီး ဥရောပဒေသတွင် နေရပ် စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးလာသူများနှင့် ဒုက္ခသည်များ ကာကွယ်ရေးသည် အဓိကပြဿနာဖြစ်နေချိန်တွင် အတည်ပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

အခြား အသုံးဝင်သော စာချုပ်စာတမ်း တစ်ခုမှာ ၁၉၆၇ ခုနှစ် နယ်မြေ ခိုလှုံခွင့်ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း (United Nations Declaration on Territorial Asylum) ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ် ကို ဥပဒေအရ ချည်နှောင်မှုရှိသော သဘောတူစာချုပ် ဖြစ်လာစေရန် လုပ်ဆောင်ရဦးမည် ဖြစ် သည်။

၂၂.၂-၃ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီး

သဘောတူစာချုပ် (နှင့် နောက်ဆက်တွဲ) သည် အဓိကလူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ စာချုပ် စာတမ်းအဖြစ် ရှိနေသကဲ့သို့ပင် (၁၉၅၀ တွင် တည်ထောင်ခဲ့သော) ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များ ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးသည် ယခုအခါတွင် ကမ္ဘာ့အဓိက လူသားချင်းစာနာမှု ဆိုင်ရာ အေဂျင်စီ အဖြစ် ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၉ ဒီဇင်ဘာလ ၃ရက်နေ့ အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၃၁၉ က (၄) အရ မဟာမင်းကြီးရုံးကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ကနဦးတွင် သုံးနှစ်သာ ဖွင့်လှစ်ရန် ရည်ရွယ်သော်လည်း ပုံမှန်သက်တမ်းတိုးခဲ့သည်။ ဂျနီဗာတွင် အခြေစိုက်သော မဟာမင်းကြီးရုံး

သည် နိုင်ငံပေါင်း တစ်ရာကျော်တွင် ရုံးခွဲများ ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ မဟာမင်းကြီး၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ ဒုက္ခသည်များကို နိုင်ငံတကာမှ အကာအကွယ်ပေးရန်နှင့် အစိုးရများကို အကူအညီပေးကာ ဒုက္ခသည်များကို ၎င်းတို့ ဆန္ဒအလျောက် နေရပ်ပြန်ပို့ရေး (သို့) ရောက်ရှိနေသည့် နေရာသစ်တွင် ဝင်ဆံ့နိုင်ရန် အကူအညီပေးရေးတို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ဒုက္ခသည်များအတွက် ရေရှည် ဖြေရှင်းချက်များ ရှာဖွေပေးရန် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၁၊ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး ဥပဒေ)။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ၏ အကဲဆတ်လွယ်မှုကြောင့် မဟာမင်းကြီးသည် နိုင်ငံရေးနှင့် မပတ်သက်ဘဲ ပေါ်ပေါက်လာသော လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် လူမှုရေး လိုအပ်ချက်များအရ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရသည်။

ဥပမာ
အမေရိကန် နိုင်ငံ နှင့် ဖင်လန် နိုင်ငံ (US v Finland), UN Doc CAT/C/30/D/197/2002

ဒုက္ခသည် ခံယူသူများ တိုင်ကြားလေ့ရှိသော ကိစ္စရပ်တစ်ခုမှာ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်သည့် တရားမဝင် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင် ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့ကို ထိန်းသိမ်းထားသည့် ပတ်ဝန်းကျင် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လူတစ်ဦး၏ နိုင်ငံရေးခိုလှုံခွင့် လျှောက်ထားမှုကို ငြင်းပယ်ပြီးနောက် နေရပ်ပြန်ပို့ခြင်းက ထိုသူကို ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှုများ ရင်ဆိုင်ရစေနိုင်သည့် စာချုပ်ဖောက်ဖျက်သောကိစ္စရပ်အများအပြားကိုလည်း သတင်းပို့တိုင်ကြားကြသည်။ အဖွဲ့အများအပြားမှ လုံခြုံသောနိုင်ငံများစာရင်းကို ပြုစုထားကြသည်။

ယခုသတင်းပို့တိုင်ကြားချက်ကို ရေးသားသူသည် တမီးလ် အီလမ် လူမျိုးများ လွတ်မြောက်ရေး အဖွဲ့ (Peoples' Liberation Organization of Tamil Eelam - LTTE) ၏ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့ကို တမီးလ် အီလမ် ကျား လွတ်မြောက်ရေး အဖွဲ့ (Liberation Tigers of Tamil Eelam) မှ ပိတ်ပင်ထားသည်။ ထိုသူသည် ဘတ်စ်ကားမောင်းသမားအဖြစ် အလုပ်လုပ်ကိုင်ကာ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံတွင်း အစိုးရတပ်ဖွဲ့များ ထိန်းချုပ်ထားသော ဒေသများနှင့် LTTE အဖွဲ့မှ ထိန်းချုပ်ထားသော ဒေသများအကြား ပုံမှန် ခရီးသွားလာရသည်။ သူ့ကို LTTE အဖွဲ့ သီရိလင်္ကာ တပ်ဖွဲ့ အိန္ဒိယ ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းရေးတပ်ဖွဲ့ စသည်ဖြင့် အဖွဲ့အမျိုးမျိုးမှမကြာခဏ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်း၍ စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်းများပြုလုပ်ကြသည်။ မကြာခဏလည်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရသည်ဟု ဆိုသည်။ သူသည် ဂျာမနီ နိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးလာခဲ့ပြီး သူ၏ နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် ငြင်းပယ်ခံရသောအခါ ပြင်သစ်နိုင်ငံသို့ သွားရောက်ခဲ့သည်။ ပြင်သစ် အာဏာပိုင်များက သူ့ကိုဖမ်းဆီးပြီး ဂျာမနီနိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့ခဲ့သည်။ ဂျာမနီနိုင်ငံမှ သူ့ကို သီရိလင်္ကာနိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့ခဲ့သည်။ သူပြန်ရောက်သောအခါ အဖွဲ့အမျိုးမျိုးမှ သူ့ကိုထပ်မံဖမ်းဆီး စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်းများပြုကြပြန်သည်။ သူသည် နောက်တစ်ကြိမ် ရုရှားနိုင်ငံမှ တစ်ဆင့် ဖင်လန်နိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံခဲ့သည်။ သူ၏ တောင်းခံလွှာကို နောက်တစ်ကြိမ်ပယ်ချခံခဲ့ရသည်။ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ဥပဒေလမ်းကြောင်းများဖြင့် ပယ်ချမှုကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး ကော်မတီထံသို့ တိုင်ကြားမှု ပြုလုပ်ကာ ဖင်လန်နိုင်ငံသည် "တိုင်ကြားသူကို သီရိလင်္ကာ နိုင်ငံသို့ အတင်းအဓမ္မ ပြန်ပို့ခြင်းသည် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၃ ဖြစ်သော လူတစ်ဦးကို အခြားနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့ခြင်းက ထိုသူကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု အန္တရာယ်နှင့် တွေ့ကြုံနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်

ရပါက ထိုသူကို ပြန်ပို့ခြင်း မပြုရ” ဟူသည့် အချက်ကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟု စွပ်စွဲခဲ့သည် (စာပိုဒ် ၇.၂)။ ကော်မတီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အောက်ပါအချက်များက လွှမ်းမိုးခဲ့သည်။ လျှောက်ထားသူ တိုင်ကြားသည့် ကိစ္စရပ်များသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်အနည်းငယ်အကြာက ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး (၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင်) ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိပြီး နောက် အပစ်အခတ် ရပ်ဆိုင်းပြီး ဖြစ်သည်။ “၁၉၉၉ ခုနှစ် မတ်လတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော UNHCR ၏ ထင်မြင်ချက်အရ တမီးလ်ဒေသမှ သူများ အပါအဝင် ဒုက္ခသည် စံသတ်မှတ်ချက် မပြည့်မီသူများသည် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံသို့ ပြန်ကြရမည် ဖြစ်ပြီး ၂၀၀၁ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် တမီးလ် ဒုက္ခသည် အများအပြား သီရိလင်္ကာနိုင်ငံသို့ ပြန်သွားပြီး ဖြစ်သည်။” (စာပိုဒ် ၇.၇)။ ထို့ကြောင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရေး (သို့) လက်တွေ့ ဖြစ်နိုင်သော အန္တရာယ်မရှိဘဲ သဘောတူစာချုပ်ကိုလည်း ဖောက်ဖျက်ခဲ့ခြင်း မရှိဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့ သည်။

၂၂.၂.၄ ဒေသအဆင့် ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ

၂၂.၂.၄.၁ အာဖရိက

သဘာဝဘေးအန္တရာယ်၊ အငတ်ဘေးနှင့် ပဋိပက္ခများကြောင့် အာဖရိကတွင် ဒုက္ခသည် အများ အပြား ထွက်ပေါ်လာရာ ထိုကိစ္စရပ်ကို ကိုင်တွယ်သည့် ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ ပြုစုရန် မလွှဲမရှောင်သာ လိုအပ်လာသည်။ အာဖရိကရှိ ဒုက္ခသည် ပြဿနာများ၏ အစိတ်အပိုင်းတချို့နှင့် သက်ဆိုင်သော သဘောတူစာချုပ် (Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa) ကို ၁၉၆၉ ခုနှစ်တွင် OAU မှ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်သည် ကုလ သမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်ကို ဖြည့်စွက်သည့် ဒေသဆိုင်ရာစာချုပ်ဖြစ်ပြီး ၎င်း၏ပြဋ္ဌာန်းချက် အများ အပြားသည် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများကို ထင်ဟပ်နေသည်။ OAU သဘောတူစာချုပ်၏ စကားဦး တွင် ကုလသမဂ္ဂသဘောတူစာချုပ်ကို ကျေးဇူးတင်ကြောင်းဖော်ပြထားပြီး ကုလသမဂ္ဂစာချုပ် သည် “ဒုက္ခသည်များ အခြေအနေနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အခြေခံကျသော၊ တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင် သော စာချုပ်” ဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ နိုင်ငံများ အားလုံးကိုလည်း စာချုပ်ကို သဘောတူ လက်မှတ် ရေးထိုးရန်နှင့် OAU နှင့် ဒုက္ခသည်များ မဟာမင်းကြီးရုံးအကြား အနီးကပ် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်သွားမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ထိုစာချုပ်တွင် ဒုက္ခသည်များကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းကို ဖြည့်စွက်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အစောပိုင်း အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက် သည် ၁၉၅၁ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်နှင့် တစ်ထပ်တည်း နီးပါးဆင်တူသည်။ သို့ရာ တွင် အပိုဒ် ၁(၂) ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဆက်လက် ဖော်ပြထားသည်။

ပြည်ပမှ ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်မှု၊ သိမ်းပိုက်မှု၊ နိုင်ငံခြား လွှမ်းမိုးမှု (သို့) လူတစ်ဦး၏ မွေးဖွားရာနိုင်ငံ (သို့) နိုင်ငံသား ဖြစ်ရာ နိုင်ငံ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ (သို့) တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုကို ဆိုးရွားစွာ အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေသော ဖြစ်ရပ်များကြောင့် သူ၏ နေထိုင်ရာနေရာကို စွန့်ခွာပြီး သူ၏ မွေးဖွားရာနိုင်ငံ (သို့) နိုင်ငံသား ဖြစ်ရာ နိုင်ငံပြင်ပရှိ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံ သူကိုလည်း ဒုက္ခသည်ဟု သုံးနှုန်းသည်။

ထိုသို့ ပို၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သတ်မှတ်ထားသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် များစွာသော အာဖရိကတိုက်သားတို့ကို ဒေသဆိုင်ရာစာချုပ်စာတမ်းများ၏ အကာအကွယ်အောက်တွင် အကျုံးဝင် စေခဲ့သည်။

၂၂.၂.၄.၂ အမေရိကတိုက်

အမေရိကတိုက်တွင် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းသော ပထမဆုံး ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းကို ၁၈၈၉ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုခဲ့သည် (နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေ ဆိုင်ရာ မွန်တီဗီဒီယို စာချုပ်တွင် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့်အကြောင်း ထည့်သွင်းထားသည်)။ နယ်မြေခိုလှုံခွင့် ဆိုင်ရာ ကာရာကက်စ် သဘောတူစာချုပ် (Caracas Convention on Territorial Asylum) ကို ၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ဒုက္ခသည်များ နှင့် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံသူများ အရေးကို ၁၉၈၄ ခုနှစ် ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ဖြေရှင်းသည်။ ထိုကြေညာချက်သည် ဥပဒေဖြင့် စည်းနှောင်ထားခြင်း မရှိသော စာချုပ် ဖြစ်ပြီး ဒေသတွင်း ထောက်ခံမှု အများအပြား ရရှိထားသည်။ ထိုကြေညာစာတမ်းကို ဒေသတွင်း ပြည်တွင်း အကွဲအပြားများ ဖြစ်ပွားချိန်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ ထိပ်သီး အစည်းအဝေးတွင် ၁၉၅၁ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူ စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းအား အားပေးခြင်းများ မကြာခဏ ပြုလုပ်သည်။ ဥပမာ အာဖရိကတိုက်အတွင်း ဒုက္ခသည်များ၊ နေရပ်ပြန်သူများနှင့် ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကြည့်ပါ (OAS Doc AG/RES.1892 (XXXII 0/02))။

၂၂.၂.၄.၃ ဥရောပ

ဥရောပတိုက်သည် ဒုက္ခသည်များအရေးနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာ စိုးရိမ်မှု မြင့်တက်စေခဲ့သည့် ပထမဆုံးသော ဒေသဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ ဖော်ထုတ်ခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ၂၁ ရာစုတွင် ဥရောပတိုက်သည် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ ကပ်ဘေးနောက်တစ်မျိုးကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နေရာပေါင်း များစွာမှ နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံသူများသည် ဥရောပသို့ ခိုလှုံရန်နှင့် ပို၍ လုံခြုံကောင်းမွန်သော ဘဝရရှိစေရန် မျှော်လင့်ချက်များဖြင့် လာရောက်ကြသည်။ နိုင်ငံအဝင်ကို တင်းကြပ်ထားသော “ဥရောပ ခံတပ်” ဖန်တီးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ဥရောပကောင်စီနှင့် ဥရောပ သမဂ္ဂ နှစ်ဖွဲ့လုံးက ဒုက္ခသည်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး စာချုပ်စာတမ်း အများအပြား ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

ဥရောပကောင်စီမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော စာချုပ်များတွင် ၁၉၅၉ ဒုက္ခသည်များ ဝီဇာ ဖျက်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ဥရောပသဘောတူညီချက် (European Agreement on the Abolition of Visas for Refugees) နှင့် ၁၉၈၀ ဒုက္ခသည်များ တာဝန်ကို လွှဲပြောင်းခြင်း ဆိုင်ရာ ဥရောပ သဘောတူညီချက် (European Agreement on Transfer of Responsibility of Refu-

gees) တို့လည်း ပါဝင်သည်။ ဒေသတွင်း ခိုလှုံခွင့်တောင်းသူများ၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် နိုင်ငံမဲ့များ၏ ဥပဒေဆိုင်ရာများကို ကျွမ်းကျင်သူများဖြင့် ချက်ချင်းဖွဲ့စည်းလိုက်သော အစိုးရပေါင်းစုံ စုပေါင်း ကော်မတီ (CAHAR) မှ ဒုက္ခသည် ပြဿနာများနှင့် ပတ်သက်သော ဥပဒေနည်းအရ အဖြေရှာ ကြသည်။

တစ်ဘက်တွင်မူ ဥရောပ သမဂ္ဂမှ ကုန်ပစ္စည်းများ၊ ဝန်ဆောင်မှုများ၊ လူများနှင့် ငွေကြေးများ လွတ် လပ်စွာ ရွေ့လျားနိုင်သော ဒေသတွင်းဈေးကွက်တစ်ခု ဖော်ဆောင်ရန် အဓိကထား လုပ်ဆောင်ခဲ့ သည်။ ထိုရည်မှန်းချက်အတွက် ဥရောပသမဂ္ဂ ပြင်ပမှ ဒုက္ခသည်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဘုံသဘော တူညီသည့် မူဝါဒတစ်ခုချမှတ်ရန်လည်း လိုအပ်လာခဲ့သည်။ တတိယနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသား တစ်ဦးမှ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံသို့ လျှောက်ထားလာသော ခိုလှုံခွင့် လျှောက်လွှာကို စစ်ဆေးမည့် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ၏တာဝန်ကို ဆုံးဖြတ်ရန် စံနှုန်းများနှင့် နည်းလမ်းများကို (ဒပ်ဘလင် ၂) သတ်မှတ် ထားသော စည်းမျဉ်း (EC) အမှတ် ၃၄၃/၂၀၀၃ တွင် ထိုမူဝါဒ လိုအပ်ချက်ကို ဖြေရှင်းထားပြီး နိုင်ငံများမှ ခိုလှုံခွင့်အမှုများကို ဆုံးဖြတ်ရန် စံနှုန်းများကို သတ်မှတ်ထားသည်။ ဥရောပ ဘုံခိုလှုံခွင့် စနစ်ကို ယခုအခါ ပြည်တွင်းဥပဒေများ သတ်မှတ်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်နေပြီ ဖြစ်သည် (အပြည့်အဝ အသက်ဝင်နေပြီတော့ မဟုတ်သေးပေ)။ ဤအချက်က သမဂ္ဂတွင် ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံ သူများကို မျှတစွာ ဆက်ဆံရေးနှင့် ထိုသူများ၏ လျှောက်လွှာများကို မြန်ဆန်စွာ ကိုင်တွယ်ရန် အာမခံချက်ပေးသည်။ ယခုအခါ နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံသူများကို ခွဲခြားနိုင်ရေး၊ ခိုလှုံခွင့်ဆိုင် ရာ လုပ်ဆောင်ရမည့် အဆင့်များနှင့် လက်ခံသည့် အခြေအနေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဘုံသဘော တူစာချုပ် ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။

၂၂.၂.၅ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ

ယနေ့ခေတ် အဓိက အာရုံစိုက်သည့် အရာမှာ ဒုက္ခသည်များ အစုလိုက် အပြုံလိုက် ပြောင်းရွှေ့ ခြင်းကို ဟန့်တားရန်နှင့် အားလုံးအတွက် သတ်မှတ်ထားသော အနိမ့်ဆုံး လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်း များ ရရှိစေရန် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများ တိုးတက်လာခြင်းသည် ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများ၏ အခြေအနေကိုလည်း တိုးတက်လာစေလိမ့်မည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းသည် ဒုက္ခသည်များနှင့် နိုင်ငံရေး ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံသူများ ပေါ်ပေါက်လာရသည့် အဓိက အချက် ဖြစ်သည်။

ထပ်တိုး သဘောတူစာချုပ်သည် ဒုက္ခသည်များမဟာမင်းကြီးရုံး၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် ပေါ် ပေါက်လာသော နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယင်းစာချုပ်သည် ဒုက္ခသည်များ ကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်မည့် နည်းလမ်း များကို ဖန်တီးရန် ရည်ရွယ်သည်။ တိုးတက်မှုများကို ဆွေးနွေးရန် နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် ဖိုရမ်ကျင်းပ ခေါ်ယူသည်။ သဘောတူစာချုပ်များတွင် ပြန်လည်နေရာချထားရေး အကာကွယ်ပေးရေး နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုရေး ပါဝင်ပြီး လက်ရှိတွင် ဒုက္ခသည်များ၏ ပုံမှန်မဟုတ်သော ဒုတိအကြိမ် ရွှေ့ပြောင်းသွားလာမှုများကို အဓိကထား ဆွေးနွေးလျက်ရှိသည်။

လက်ခံသည့် နိုင်ငံမှ ဒုက္ခသည်များကို လိုအပ်သော ဂရုစိုက်မှုနှင့် အာရုံစိုက်မှုပေးရန် ဖြစ်စဉ်မှာ ရှည်ကြာလှသည်။ သင့်တော်သော ဂရုစိုက်မှု ပေးရန် လက်ခံသည့် နိုင်ငံများတွင် စီးပွားရေးအရ လိုအပ်ချက်များရှိသည်။ အချို့နိုင်ငံများကလည်း ဒုက္ခသည်များနှင့်နိုင်ငံရေးခိုလှုံ့သူများကို သံသယ ဖြင့် ကြည့်ကြပြီး ထိုသူများသည် စီးပွားရေးကြောင့်ပြောင်းရွှေ့လာသူများ (သို့) တရားမဝင် ပြောင်းရွှေ့လာသူများ ဖြစ်မည်ကို စိုးရိမ်ကြသည်။ ဒုက္ခသည်များအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းသည် လက်ခံသည့် နိုင်ငံများတွင် တွေ့ရများသည့် ကိစ္စတစ်ရပ် ဖြစ်လာသည်။ နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးများကို ရရှိစေဖို့ တာဝန်ယူခြင်းဖြင့် ဒုက္ခသည် အများ အပြား နိုင်ငံ ထွက်ပြေးခြင်းကို လျှော့ချနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံများ အားလုံးတွင် ဒုက္ခသည်များကို အရေးပေါ် အထောက်အပံ့များ ပေးအပ်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ အခြေအနေကို ဥပဒေအရ မဆုံးဖြတ်မီ အချိန်အထိ ထိုသူများကို အခြေအနေကို ကောင်းမွန်လာစေရန် လုပ်ဆောင်ပေးဖို့ တာဝန် ရှိသည်။

၂၂.၃ ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများ

ဒုက္ခသည်နှင့် ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများ (Internally Displaced Persons – IDPs) အကြား အဓိက ကွာခြားချက်မှာ IDP များသည် ၎င်းတို့ နေထိုင်ရာနေရာတွင် မနေရတော့ သော်လည်း ပြည်တွင်း၌ပင် နေထိုင်နေသူများ ဖြစ်သည်။ လူတို့သည် ပဋိပက္ခများ၊ အကြမ်းဖက်မှု ဆိုင်ရာ အခြေအနေများ၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များနှင့် အခြားသော အခြေအနေများကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသည်။ နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးရသူသည် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူနှင့်ကွာခြား သည်။ ပြောင်းရွှေ့သူ ဆိုသည်မှာ ဥပမာ ရေအားလျှပ်စစ် စီမံကိန်းကြောင့် ရေကြီးရေလျှံမှုများ ဖြစ်ပေါ်သဖြင့် ရွာလုံးကျွတ် ပြောင်းရွှေ့ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးမှု စောင့်ကြည့်ရေး စင်တာ၏ အဆိုအရ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် နေရပ် စွန့်ခွာထွက်ပြေးရသူ အသစ် ၃၁.၁သန်းခန့် ရှိသည်။ လူများသည် ပဋိပက္ခများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများ နှင့် အမျိုးမျိုးသော သဘာဝ (သို့မဟုတ် လူပြုလုပ်သည့်) ဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသည်။ IDP အရေအတွက်မှာ ဒုက္ခသည် အရေအတွက်ထက် ၂ ဆခန့် ပိုများသည်။ ခိုလှုံ့ရာနိုင်ငံမှ မိခင်နိုင်ငံသို့ ပြန်လာသောအခါ ၎င်းတို့၏ အိမ်များ မရှိတော့သူများသည်လည်း နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများဖြစ်လာသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ထိုဖြစ်ရပ်သည် အာဖဂန်နစ္စတန် နှင့် ဆိုမားလီးယား နိုင်ငံများတွင် အဓိက ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ IDP များသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံများ အတွင်း၌သာ ရှိနေရာ ၎င်းတို့ နှင့် ပတ်သက်သော အချက်အလက်များကို မသိရှိကြဘဲ လျစ်လျူ ရှုခြင်း ခံရသည်က များသည်။ ၎င်းတို့၏ အခြေအနေများနှင့် ဒုက္ခသည်နှင့် IDP များအကြား ဆက်စပ်မှုကို နားလည်မှုလွဲမှားကြသည်။ အပေါ်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း နေရပ် ပြန်လာသူများ သည်လည်း IDP များ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် IDP များသည် အကြမ်းဖက်မှုများမှ ဝေးရာသို့ ထွက်ပြေးရင်းနှင့် လုံခြုံရာ နေရာကို ရှာဖွေရန် နယ်စပ် ဖြတ်ကျော်လိုက်သည့် အခါ ၎င်းတို့သည် လည်း ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်လာနိုင်သည်။

ဥပမာ

၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ တစ်ရက်နေ့တွင် အထွေထွေ ညီလာခံမှ အက်ဘ်ဒါဇီယာ၊ ဂျော်ဂျီယာနှင့် စကင်ဗလီ ဒေသ/တောင်ဩစီးယျား ဒေသ၊ ဂျော်ဂျီယာ နိုင်ငံမှ IDP များနှင့် ဒုက္ခသည်များ ဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ပြန်လည်သုံးသပ်မှု ပြုခဲ့သည်။ အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၇၁/၂၉၀ (၂၀၁၇) က လမ်းညွှန် စည်းမျဉ်းများကို အသုံးပြုကာ အင်အားသုံး၍ လူဦးရေ အချိုးအစား ပြောင်းလဲ ပစ်ခြင်းသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ် မရှိကြောင်း ထပ်မံ အတည်ပြုခဲ့သည်။ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ အားလုံးကို ရေရှည် ငြိမ်းချမ်းရေး ရရှိရန် ပိုမိုအားစိုက်လုပ်ဆောင်ဖို့နှင့် IDP များနှင့် ဒုက္ခသည်များအားလုံး မိမိဆန္ဒအလျောက် လုံခြုံစွာ၊ ဂုဏ်သိက္ခာရှိစွာနှင့် အနှောင့်အယှက် ပြု မခံရဘဲ နေရပ်ပြန်နိုင်ရန် လုပ်ဆောင်ပေးဖို့ တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ နေရပ်ပြန်ရေးအတွက် အချိန် ဇယား ပြုလုပ်ရန်ကို အဓိကထားစေခဲ့သည်။

၂၂.၃.၁ နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ

အများစုသော IDP များမှာ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဒုက္ခသည်များနှင့် မတူ သည့် အချက်မှာ IDP များသည် ၎င်းတို့၏ နေအိမ်များအနီးတွင်သာ ရှိနေကြပြီး ထိုအချက်က ၎င်းတို့ကို ယုံကြည်စိတ်ချရသော အကြမ်းဖက်မှုများတွင် ကြားညှပ်ခံခြင်းနှင့် သန့်ရှင်းသော သောက်သုံးရေ နှင့် အစားအသောက် လုံလောက်မှု မရှိခြင်း အပါအဝင် အခြေခံ အဆောက်အအုံများ ဖျက်ဆီးခံ ရခြင်း ဒဏ်တို့ကို ခံစားရစေသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်မှ စ၍ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ဟောင်းက ထိုအကြောင်းအရာကို အမှီအခိုကင်းသော ကျွမ်းကျင်သူများ ခန့်အပ်ခြင်းဖြင့် မီးမောင်းထိုးပြခဲ့ သည်။ အမှီအခိုကင်းသော ကျွမ်းကျင်သူ အများအပြားကို ဥပဒေမူဘောင်များကို လေ့လာရန် တာဝန်ပေးခဲ့ပြီး အဆုံးတွင် ၁၉၉၈ ပြည်တွင်း နေရပ် စွန့်ခွာထွက်ပြေးခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ လမ်းညွှန်စည်းမျဉ်းများ (UN Guiding Principles on Internal Displacement) ထွက်ပေါ် လာခဲ့သည် (E.CN.4/1998/53/Add.2)။ ထိုစည်းမျဉ်းများသည် IDP များကို အကာအကွယ် ပေးနိုင်သော တည်ဆဲ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို ဆွဲယူထားခြင်း ဖြစ်ပြီး ဥပဒေများထဲမှ ဟာကွက်များကို ရှာဖွေထားခြင်း ဖြစ်သည်။ လက်စွဲစာအုပ်နှင့် ရှင်းလင်း ချက်များကို နောက်ပိုင်းတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ IDP များကို “လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ၊ အထွေထွေ အကြမ်းဖက်မှု အခြေအနေများ၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ (သို့) သဘာဝ (သို့) လူလုပ်သော ဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် (သို့) ကို ရှောင်လွှဲရန် ၎င်းတို့၏ အိမ်များ (သို့) နေထိုင် ရာ နေရာများမှ စွန့်ခွာ (သို့) ထွက်ပြေးရသူ လူများ (သို့) လူအုပ်စုများ ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာ အသိ အမှတ်ပြုထားသော နယ်စပ်မျဉ်းများကို မဖြတ်ကျော်ရသေးသူများဖြစ်သည်။” ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားသည် (မိတ်ဆက်၊ စာပိုဒ် ၂)။ ၂၀၀၅ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ထိပ်သီးအစည်းအဝေးက ထိုလမ်းညွှန် စည်းမျဉ်းများသည် IDP များကို ကာကွယ်ပေးရန် အရေးပါသော မူဘောင် ဖြစ်သည်ဟု အသိ အမှတ် ပြုထားသည်။ စည်းမျဉ်းများတွင် IDP များအနေဖြင့် ညှဉ်းပန်းခံမည့် အရေးကို ကြောက် စရာ မလိုဘဲ ပြည်တွင်းအာဏာပိုင်များထံမှ အကာအကွယ်များ တောင်းဆိုနိုင်သည်ဟု ရှင်းလင်း စွာ ဖော်ပြထားသည် (စည်းမျဉ်း ၃)။ စည်းမျဉ်းများမှာ အဓိက အပိုင်း သုံးပိုင်းကို အလေးထား

သည်။ ပထမ အချက်မှာ ရွှေ့ပြောင်း ထွက်ပြေး ရခြင်းကို တားဆီးရန် ဖြစ်သည် (စည်းမျဉ်း ၅-၇)။ အတင်းအဓမ္မ ရွှေ့ပြောင်းခိုင်းခြင်းကို တားမြစ် ထားသည်။ သို့ရာတွင် ရွှေ့ပြောင်းရသောအခါ IDP များ အနေဖြင့် အခြေခံ လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီ အခွင့်အရေးများ အပါအဝင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သည်။ ပဋိပက္ခနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများမှ ကာကွယ်ခံပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ရွှေ့ပြောင်းခွင့်နှင့် နေထိုင်ခွင့်များ လည်း ရရမည်။ ရွှေ့ပြောင်း ထွက်ပြေးသူများတွင် နေရပ်ပြန်ရန်နှင့် ပြန်လည် အခြေချရန်၊ ၎င်းတို့ ၏ မိသားစုဝင်များ မည်သည့် နေရာတွင် ရှိသည်ကို သိရှိနိုင်ရန် အပါအဝင် မိသားစုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ရှိသည်။ IDP များသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံကို စွန့်ခွာကာ အခြားတစ်နေရာတွင် ခိုလှုံ ခွင့် တောင်းခံပိုင်ခွင့် ရှိသည် (စည်းမျဉ်း ၁၅)။ ပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးများကိုလည်း ကာကွယ် ပေးထားသည် (စည်းမျဉ်း ၂၁)။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် လမ်းညွှန်စည်းမျဉ်းများက ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ပြန်လည် အစားထိုးပေးရန် မဖြစ်နိုင်ပါက ဆုံးရှုံးမှုများ အတွက် လျော်ကြေးပေးရန် (သို့) မျှတ သော အစားထိုးလုပ်ဆောင်မှုတစ်ခုခု လုပ်ပေးရန် တိုက်တွန်းထားသည်။

၂၂.၃.၂ ဒေသဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ

၂၂.၃.၂.၁ အာဖရိကတိုက်

အာဖရိကစနစ်သည် IDP များအတွက် ဥပဒေဖြင့် ချည်နှောင်ထားသော ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ် စာတမ်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် တစ်ခုတည်းသော စနစ်ဖြစ်သည်။ ယင်းမှာ ၂၀၀၉ ခုနှစ် အာဖရိက တိုက်အတွင်း ပြည်တွင်းနေရပ် စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများကို ကာကွယ်ရေးနှင့် အကူအညီပေးရေး ဆိုင်ရာ အာဖရိက သမဂ္ဂ သဘောတူ စာချုပ် (African Union Convention for the Protection and Assistance of Internally Displaced Persons in Africa) ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၁ တွင် IDP များကို “လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ၊ အထွေထွေ အကြမ်းဖက်မှု အခြေအနေများ၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ (သို့) သဘာဝ (သို့) လူလုပ်သော ဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် (သို့) ကို ရှောင်လွှဲ ရန် ၎င်းတို့၏ အိမ်များ (သို့) နေထိုင်ရာ နေရာများမှ စွန့်ခွာ (သို့) ထွက်ပြေးရသူ လူများ (သို့) လူအုပ်စုများ ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာ အသိအမှတ်ပြုထားသော နယ်စပ်မျဉ်းများကို မဖြတ်ကျော်ရ သေးသူများ ဖြစ်သည်။” ဟု သတ်မှတ် ထားသည်။ ထိုသတ်မှတ်ချက်သည် ကုလသမဂ္ဂ လမ်းညွှန် စည်းမျဉ်းများဖြင့် ဆင်တူပြီး စာချုပ်ထဲတွင် အခြားဆင်တူသော အချက်များစွာလည်း ပါရှိသေး သည်။ IDP များသည် အာဖရိကတိုက်တွင် ဒုက္ခသည်များထက် အရေအတွက် ပိုများသည်။ ထိုအချက်က ဥပဒေဖြင့် ချည်နှောင်ထားသော စာချုပ်စာတမ်း ထုတ်ပြန်ရန် ပိုမိုတွန်းအား ပေးခဲ့ သည်။

၂၂.၄ နိုင်ငံမဲ့များ

အတိအကျ ကိန်းဂဏန်းများ ရရှိရန် မဖြစ်နိုင်သော်လည်း ကမ္ဘာပေါ်တွင် သန်းပေါင်းများစွာသော နိုင်ငံမဲ့များရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းသည်။ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂမဟာမင်းကြီးက ဆယ်သန်း ခန့် ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ ထင်ရှားသော ဥပမာ တချို့မှာ ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံ ထူထောင်နိုင်ရန် စောင့်နေ ကြသော ပါလက်စတိုင်း လူမျိုးများနှင့် ဆီးရီးယားရှိ ကားဒါလူမျိုးများ ဖြစ်သည်။

လူတိုင်းတွင် နိုင်ငံသား ဖြစ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည် (UDHR, အပိုဒ် ၁၅)။ နိုင်ငံသား တစ်ဦးအဖြစ် အသိ အမှတ် ပြုရန်မှာ နိုင်ငံများ၏ အချုပ်အခြာအာဏာ အခွင့်အရေး အောက်တွင် ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံသားအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည့် စံနှုန်းများကို ထုတ်ပြန်ထားနိုင်ပြီး သင့်လျော် ပါက ပြန်လည် ရုတ်သိမ်းခြင်းလည်း ပြုလုပ်နိုင်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံ၌ နိုင်ငံသား ခံယူခြင်းကို တားမြစ်ထားသော စည်းမျဉ်းများ ရှိသည်။ ဤသည်မှာ တရားဝင်သည်။ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်များပါ အစီအမံများတွင် လူတစ်ဦး၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကို မငြင်းပယ်ရန်လည်း ပါဝင်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ၏ ဥပဒေအပေါ် မူတည်၍ နိုင်ငံသား ဖြစ်မှုကို နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ရယူနိုင် သည်။ အသုံးအများဆုံး နည်းလမ်းမှာ မွေးဖွားခြင်း ဖြစ်သည်။ နေရာမှရသော အခွင့်အရေး (မွေးဖွားရာ နေရာတွင် နိုင်ငံသား ရရှိခြင်း) (သို့) သွေးမှရသော အခွင့်အရေး (မိဘများမှ တစ်ဆင့် ကလေးများက မိဘများ၏ နိုင်ငံသားကို ဆက်ခံရရှိခြင်း) တို့ဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးသည် နိုင်ငံခြား နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် နေထိုင်ရင်း ထိုနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသား ရရှိသောအခါ နိုင်ငံသားပြုခြင်းမှ နိုင်ငံသား ဖြစ်လာသည်။ ပြည်တွင်း ဥပဒေအပေါ် မူတည်၍ ပြုနိုင်ငံသားကို နေထိုင်ခြင်း၊ လက်ထပ်ခြင်း၊ မွေးစားခံရခြင်းနှင့် အခြားပုံစံတစ်မျိုးမျိုးဖြင့် ရရှိနိုင်သည်။ နိုင်ငံသားကို ရပ်ဆိုင်းပြီးမှ ပြန်ရသည် လည်း ရှိသည်။ နိုင်ငံသားကို ယာယီအနေဖြင့် ဆုံးရှုံးသွားခြင်း၊ ဥပမာ အခြားနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် အစိုးရ အလုပ် ဝင်ရန် ယခင် နိုင်ငံသားကို စွန့်လွှတ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသား ဖြစ်ခွင့် ဥပဒေ ကို မည်သူမှ ၎င်းတို့ပိုင်နိုင်ငံကို ဝင်ရောက်ခြင်းမှ တားဆီးခံရခြင်းမရှိခွင့်နှင့် တွဲဖက် အသုံးပြုသည် (အပိုဒ် ၁၂(၄)၊ ICCPR) (ဥပမာ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုကို လျော့ချသင့်သည်။)။ ရလဒ်အနေဖြင့် လူတစ်ဦးကို ဝင်ရောက်ခွင့် တားဆီးသော နိုင်ငံ (သို့) နိုင်ငံသား ဖြစ်ခွင့် ရုတ်သိမ်းသော နိုင်ငံ သည် ထိုသူ၌ အခြားနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုရှိကြောင်းနှင့် ထိုနိုင်ငံတွင် တရားဝင် နေထိုင် နေခြင်း ဖြစ်ကြောင်း သေချာရမည် ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

နိုင်ငံမဲ့များတွင် ဥပဒေအရ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး သက်သေအထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းများ မရှိကြ သည်က များသည်။ ထိုအချက်က နိုင်ငံမဲ့များကို မိသားစု ဘဝ ရရှိရေးတွင် ထိခိုက်စေနိုင်သည်။ ၎င်းတို့ အနေဖြင့် မွေးဖွားမှု များနှင့် လက်ထပ်ခြင်းများကို စာရင်းမသွင်းနိုင်ပေ။ ထို့ပြင် ထိန်းသိမ်း ခံရခြင်း၊ နေရပ်ပြန်ပို့ခြင်း (သို့) နိုင်ငံမဲ့တစ်ဦးကို သူပုံမှန် နေထိုင်ရာ နေရပ်သို့ ပြန်သွားခွင့် မပြု သောကြောင့် မိသားစုများ ခွဲခွာနေရခြင်းများ ဖြစ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံမဲ့များတွင် အလုပ်အကိုင်၊ ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုများ ရရှိခွင့် အနည်းငယ်သာ ရှိကြသည် (သို့) လုံးဝ မရှိ

ကြပေ။ နိုင်ငံမဲ့ ကလေးငယ်များသည် သူတို့ နေထိုင်ရာ နိုင်ငံတွင် ပညာရေးကို အကန့်အသတ် ဖြင့်သာ ရရှိနိုင်ကြသည်။

လူတစ်ဦးကို မည်သည့် နိုင်ငံကမှ အသိအမှတ်မပြုသည့်အခါ မည်သို့သော ဥပဒေဆိုင်ရာ အကျိုးဆက် များ ရှိနိုင်ပါသနည်း။ နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသား ဖြစ်မှုကို အသိအမှတ်မပြုသည့် နိုင်ငံမှ နိုင်ငံသား တစ်ဦးအနေဖြင့် နိုင်ငံသား တစ်ခု ရွေးချယ်ရန် ကြံတော့ရသော အခက်အခဲများကိုလည်း ဆွေးနွေးပါ။

၂၂.၄.၁ နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ

နိုင်ငံမဲ့များနှင့် သက်ဆိုင်သော ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် နှစ်စောင် ရှိသည်။ ဤနေရာ၌ နိုင်ငံမဲ့ အတော်များများသည် ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်နေသည်ဟူသော အချက်ကို မှတ်သားသင့်သည်။ ၁၉၅၄ နိုင်ငံမဲ့များ အခြေအနေဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention relating to the Status of Stateless Persons) သည် မည်သည့် နိုင်ငံကမှ နိုင်ငံသားအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်း မခံရသူ များအတွက် အကျိုးဝင်သည်။ ထိုစာချုပ်တွင် နိုင်ငံမဲ့များကို မည်သည့် နိုင်ငံကမှ ၎င်း၏ ဥပဒေ သတ်မှတ်ချက်အောက်တွင် နိုင်ငံသား အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း မခံရသူများဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆို ထားသည်။ ထိုစာချုပ်တွင် ပညာရေး၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် နားခိုရာ/အိမ် အပါအဝင် နိုင်ငံမဲ့များကို ပေးအပ်ရမည့် အနိမ့်ဆုံးစံနှုန်းများကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ စာချုပ်တည်ရှိခြင်း၏ အဓိက အကြောင်းအရင်းမှာ နိုင်ငံမဲ့များ ဝင်ရောက်နေထိုင်မှုကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် တရား နည်းလမ်းကျစေပြီး အိမ်ရှင်နိုင်ငံတွင် တရားဝင်နေထိုင်ခွင့်ရရှိရေး ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ် နောက်တွင် ပေါ်ပေါက်လာသော စာချုပ်မှာ ၁၉၆၁ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှု လျော့ချ ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Reduction of Statelessness) ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်သည် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများအားလုံးတွင်မွေးဖွားလာသူများ နိုင်ငံသား အဖြစ် အသိအမှတ် ပြုခံရစေရေးနှင့် နိုင်ငံတော်မှ လူတစ်ဦး၏ နိုင်ငံသား ဖြစ်မှုကို ဖယ်ရှားသည့် အခြေအနေများအား စည်းကြပ်ရန် ဖြစ်သည်။ အဆုံးသတ်အနေဖြင့် ထိုစာချုပ်က နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုကို တားမြစ်ရန်နှင့် ထိုဖြစ်ပွားမှုများကို တဖြည်းဖြည်း လျော့ချသွားရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုစာချုပ်က နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှင်းလင်းသော မူဘောင်ကိုလည်း သတ်မှတ်ပေး သည်။ ကလေးသူငယ်များသည် အခြားနေရာတွင် နိုင်ငံသားရယူနိုင်ခြင်း မရှိပါက ၎င်းတို့ မွေးဖွားရာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားရယူနိုင်သည်ဟုလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ နိုင်ငံခွဲထွက်ခြင်းများ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု စွန့်လွှတ်ခြင်းများ၊ ဥပဒေအရ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု ရုတ်သိမ်းခံရခြင်းကိုလည်း ထည့် သွင်းထားသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် နိုင်ငံမဲ့ ဖြစ်နေသူ အများအပြား ရှိကြသည်။ ဥပမာ ယခင် ရာစုနှစ်အတွင်း ကာလ ရှည်ကြာ ဖြစ်ပွားခဲ့သော နယ်မြေ အငြင်းပွားမှုတွင် ဂိုလန် ကုန်းမြင့်ဒေသတွင် နေထိုင်ကြသော ဒရူဒ် လူမျိုးများသည် အစွဲရေး နိုင်ငံကိုရော၊ ဆီးရီးယားနိုင်ငံကိုပါ သစ္စာတော်ခံခြင်း မရှိပေ။ တချို့ သည် နိုင်ငံမဲ့ တရားဝင်ဖြစ်ဖြစ်၊ မဖြစ်ဖြစ် အရှိလက်တွေ့၌ နိုင်ငံမဲ့ ဖြစ်နေသည်။ ရွှေ့ပြောင်းလူမျိုး

များ (nomadic people) သည် သူတို့ နေထိုင်ခဲ့သော မည်သည့်နိုင်ငံတွင်မှ နိုင်ငံသား အခွင့်အရေး မရကြဘဲ နိုင်ငံမဲ့များ ဖြစ်သွားနိုင်သည်။ အခြားသော မူလအခြေချနေထိုင်သူများသည်လည်း ဤအုပ်စုထဲတွင် ပါဝင်နိုင်သည်။

၂၂.၄.၂ နိုင်ငံမဲ့များ၏ အခွင့်အရေးများ

ပထမဦးစွာ နိုင်ငံမဲ့များသည် နိုင်ငံသား ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ အခြားနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသား ခံယူထားသူမှအပ မည်သည့်နိုင်ငံကမှ လူတစ်ဦး၏ နိုင်ငံသားကို ရုတ်သိမ်းခွင့် မရှိပေ။ ၁၉၆၁ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂ အရ နိုင်ငံမဲ့တိုင်းတွင် ၎င်းတို့ နေထိုင်ရာနိုင်ငံအပေါ် တာဝန်များ ရှိသည်။ ထိုအချက်က နိုင်ငံသား ဖြစ်ခြင်းတွင် ဟန်ချက်ထိန်းထားသော အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များ ရှိသည် ဟူသည့်အချက်ကို ရောင်ပြန်ဟပ်နေသည်။ နိုင်ငံမဲ့တစ်ဦး၏ ဖြစ်တည်မှု အခြေအနေကို သူနေထိုင်ရာ (သို့) အမြဲတမ်း နေထိုင်ရာဟု သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံ၏ ဥပဒေများဖြင့် စီရင်ရမည် (အပိုဒ် ၁၂)။ ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံမဲ့များသည် နိုင်ငံခြားသားများ (သို့) နိုင်ငံသားများနှင့် တန်းတူ ဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ဥပမာ ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံမဲ့များသည် နိုင်ငံခြားသားများနှင့် တန်းတူ ဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့် ရှိရမည် (အပိုဒ် ၁၃ ရွှေ့ပြောင်းနိုင်သော၊ မရွှေ့ပြောင်းနိုင်သော ပစ္စည်းများပိုင်ဆိုင်ခြင်း အခွင့်အရေး)။ လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် အလုပ်ရိုက်ခွင့်တို့လည်း ရရှိမည် (အပိုဒ် ၁၇)။ အခြေခံ ပညာရေး (အပိုဒ် ၂၂)၊ လူမှုဖူလုံရေး (အပိုဒ် ၂၄) တို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံသားများနည်းတူ ဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း တရားဥပဒေနှင့်အညီ နေထိုင်ကြသော နိုင်ငံမဲ့များအတွက် နိုင်ငံပြင်ပသို့ ထွက်ခွာနိုင်ရန် ခရီးသွားလာခွင့် စာရွက်စာတမ်းများလည်း ထုတ်ပေးရမည် (အပိုဒ် ၂၈)။ အပိုဒ် ၃၂ တွင် ဖြစ်နိုင်ပါက နိုင်ငံမဲ့များကို နိုင်ငံသားပြုပိုင်ခွင့်ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည့် အတိုင်း အချို့အခြေအနေများတွင် နိုင်ငံတော်မှ နိုင်ငံမဲ့များအတွက် တာဝန်ယူစရာ မလိုပေ။

၂၂.၅ အမျိုးသမီးများ

လူဦးရေ အချိုးအစားအရ အမျိုးသမီးများသည် အရေအတွက် ကြီးမားသော အုပ်စုတစ်စု ဖြစ်သည့် အလျောက် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးမှ ခွဲထုတ်ခြင်းအပေါ် အငြင်းပွားမှုများ ရှိခဲ့သည်။ ထင်ရှားသည့် အချက်မှာ အမျိုးသမီးများသည် လူ့အခွင့်အရေးများ အားလုံးကို ခံစားခွင့်ရှိပြီး အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးများအကြောင်း အကျယ်တဝင့် ရေးသားရန် ဤစာအုပ်တွင် နေရာ အကန့်အသတ် ရှိပါသည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ အပြည်အဝှမ်း တန်းတူညီခြင်း (သို့) ကျားမရေးရာကို စဉ်ဆက်မပြတ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းပင် လက်တွေ့တွင် မရှိသေးပေ။ ဥပမာ အမျိုးသမီးများသည် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုအင်အားကို ပိုမိုခံစားကြရသည်။ အဓိက အကြောင်းအရာများကို အမြည်းသဘောမျိုး တင်ပြန်ရန် ယခုအပိုင်းတွင် တန်းတူညီမျှမိသားစု အခွင့်အရေးများ၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးအရေးနှင့်

သက်ဆိုင်သော နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများအကြောင်း အသားပေး ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

၂၂.၅.၁ ပြဿနာများ၏ သမိုင်းကြောင်း

အစောပိုင်း လုပ်ဆောင်ချက်များကို နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်မှ စတင်ခဲ့သည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် ထိုအဖွဲ့မှ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အဓိက သဘောတူ စာချုပ် နှစ်ခုကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင် ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၃ နှင့် အမျိုးသမီးများ ညဘက် အလုပ်လုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၄ တို့ ဖြစ် သည်။ နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ ခန့်က အမျိုးသမီးများသည် ပုံမှန် အချိန်ရှည်ကြာစွာ အလုပ်လုပ်ရပြီး လစာ အနည်းငယ်သာ ရရှိသည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသမီးများ ကလေးမွေးဖွားရန်အတွက် အလုပ်မလုပ်နိုင် ပါက သူတို့၏ လခများလည်း မရတော့ပေ။ ယနေ့ခေတ်ကဲ့သို့ လူမှုဖူလုံရေး စနစ်များ မရှိသော ကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် စီးပွားရေး လိုအပ်ချက်အရ အလုပ်လုပ်ရပြီး ဖိနှိပ်သော အလုပ်ရှင်၊ အလုပ်သမား ဆက်ဆံရေးမျိုးသာရရှိကြသည်။ မူလအခြေချ နေထိုင်သူ လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး များနည်းတူ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်၏ အစောပိုင်း လုပ်ဆောင်ချက်များကို အမျိုးသမီးများကို ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် မပေးဘဲ မိဘက သားသမီးများအတွက် ဆုံးဖြတ်ပေးသည့် ပုံစံမျိုး ဖြစ်နေသည်ဟု ဝေဖန်ကြသည်။ အမျိုး သမီးများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစောပိုင်း အလေးပေးသည့် အပိုင်းတစ်ခုမှာ လူကုန် ကူးခြင်းနှင့် ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အခန်း ၁၅ တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့် အတိုင်း အမျိုးသမီး များသည် ကျွန်စနစ်နှင့် ဆင်တူသော အလေ့အကျင့်များနှင့် ရင်ဆိုင်ကြရသည်။

၂၂.၅.၂ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ

ကုလသမဂ္ဂက တန်းတူညီရေး ပဋိညာဉ်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့် အရေးကို အထူးအလေးပေးသည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း၌ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ အကြား ဆက်ဆံဆုံပုံနှင့် ဥပဒေ အကာအကွယ်ရမှုတို့နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး သိသာ ထင်ရှားသော ကွာခြားမှုများ ရှိခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများ လွတ်မြောက်ရေး ကြိုးပမ်းလှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများစွာတွင် အမျိုးသမီးများသည် ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်း အနည်းငယ်သာ ရံရသည်။ မဲပေးခွင့်မရှိ၊ ယေဘုယျအားဖြင့် (ဥပဒေရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခြေ အနေတွင်) အမျိုးသားများထက် နိမ့်ကျသည်။ တန်းတူညီရေးသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်မှန်းချက် ဖြစ်ပြီး ထိုကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး တိုးတက်မှုများ အတော်အသင့် ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ အစောပိုင်း တွင် နိုင်ငံတကာ အလေးထားမှုများသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် အဓိက ကျခဲ့ ပြီး ၁၉၅၂ အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ သဘောတူစာချုပ်က အမျိုးသမီးများ မဲပေးနိုင်ခွင့်ကို တောင်းဆိုခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးတိုင်းတွင် အမျိုးသားများ နည်းတူ မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် အစိုးရာထူးများ ရယူပိုင်ခွင့်တို့ ရှိကြသည်။ ၁၉၇၆-၈၅ ကာလများကို

အမျိုးသမီးများအတွက် ကုလသမဂ္ဂ ဆယ်စုနှစ်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၇ အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်နှင့် ၁၉၇၉ အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုး စုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံးပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တို့တွင် အမျိုးသမီး များအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်သည့် ပဋိညာဉ်အား အကျယ်ချဲ့ ခဲ့သည် (အခန်း ၁၂ နှင့် စောင့်ကြည့်ရေးနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေးတို့အတွက် အခန်း ၅ ကို ကြည့်ပါ)။ ကျားမ တန်းတူညီမျှရေး အခွင့်အရေး ရရှိစေရန် ကြိုးပမ်းသည့် အနေဖြင့် သဘောတူစာချုပ်သည် ပညာ ရေး၊ အလုပ်အကိုင်၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် တရားဥပဒေ စသည့်ကဏ္ဍများတွင် တန်းတူ ညီမျှရေးကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ လက်ထပ်ခြင်းနှင့် သားသမီးအုပ်ထိန်းခွင့်တို့ကိုလည်း ကျားမ တန်းတူညီမျှ ဖြစ်သည် ဟူသော ရှုထောင့်မှ ချဉ်းကပ်ထားသည်။

ယနေ့ခေတ်တွင် ကုလသမဂ္ဂကိုယ်၌က ကျားမရေးရာ စဉ်ဆက်မပြတ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရေး မူဝါဒကို ကျင့်သုံးနေပြီး ၎င်းထောက်ခံသော တန်းတူညီမျှရေး စံနှုန်းများ ပြည့်မီရေးကို ကြိုးပမ်းနေ သည်။ လုပ်ဆောင်ချက်များ ဆိုင်ရာ ဘေဂျင်း ပလက်ဖောင်း မူဘောင်သည် ကျားမ တန်းတူညီမျှ ရေး နယ်ပယ်၌ အောင်မြင်မှုရရှိရေးအတွက် စံသတ်မှတ်ချက်အဖြစ် ရှိနေသည်။ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့် အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ တန်းတူညီမျှ ရရှိရေးသည် ယခုအခါတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများအကြား အာဏာမညီမျှမှုကို ဖြေရှင်းရေးနှင့် နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှု ရှိရေး ရည်မှန်း ချက်များနှင့် တန်းတူ အရေးပါသည်။

သို့ရာတွင် တန်းတူညီမျှရေးသည်ဖြစ်စဉ်၏အစ(သို့)အဆုံးမဟုတ်ပေ။ အမျိုးသမီးများသည် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ ကိုယ်အင်္ဂါ ဖြတ်တောက်ခံရခြင်း၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ နှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ ကျွန်စနစ် အပြုအမူများနှင့်ဆင်တူသောအပြုအမူများဖြင့် ဆက်ဆံခံရခြင်း၊ အမျိုးသမီးဖြစ်နေခြင်း သက်သက် အတွက် ပိုင်ဆိုင်မှုများ ဆုံးရှုံးခြင်းစသည်တို့ကို ခံစားကြရသည်။ ထိုအချက်က အမျိုး သမီးများ အတွက် သီးသန့်အခွင့်အရေး အသိအမှတ်ပြုပေးရန် တောင်းဆိုမှုများအပေါ် ပို၍ ခိုင်မာစေသည်။ အမျိုးသမီးများအတွက် သီးသန့်လိုအပ်ချက်များ ရှိပြီး နိုင်ငံတကာ အသိုင်း အဝိုင်းမှ ထိုအချက်ကို တဖြည်းဖြည်း တုံ့ပြန်လာကြပြီ ဖြစ်သည်။

ဥပမာ
အူမီရူဒီ ဇီဖာရာ နှင့် မော်ရစ်သျှ (Aumeeruddy-Cziffra v Mauritius), UN Doc CCPR/C/12/D/ 35/1978 (1981)

၁၉၇၇ ခုနှစ် မတိုင်မီက မော်ရစ်သျှနိုင်ငံသားများ၏ အိမ်ထောင်ဖက်များသည် မော်ရစ်သျှတွင် နေ ရန် အခွင့်အရေး ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၇၇ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးဥပဒေ (ပြင်ဆင်ချက်) နှင့် ၁၉၇၇ နေရပ် ပြန်လည် ပို့ဆောင်ရေး ဥပဒေ (ပြင်ဆင်ချက်) တို့အရ မော်ရစ်သျှ နိုင်ငံသားများ၏ ဇနီးများ သာ နေထိုင်ခွင့်ရနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံခြားသားခင်ပွန်းများသည် နေထိုင်ခွင့်ပါမစ် လျှောက်နိုင် ပြီး ငြင်းပယ်ခံရပါကနိုင်ငံမှ ထွက်ခွာရမည် ဖြစ်သည်။ မစ္စစ် အူမီရူဒီ ဇီဖာရာသည်

ထိုဥပဒေကြောင့် ထိခိုက်ခဲ့ရသည်။ သူမ၏ ခင်ပွန်းဖြစ်သူ၏နေထိုင်ခွင့် လျှောက်လွှာကို နှစ်ပေါင်းများစွာ ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း ခံရသည်။ ငြင်းပယ်ခြင်းခံရပါက သူမအနေဖြင့် နိုင်ငံခြားသို့ ပြောင်းရွှေ့ကာ သူမ၏ ခင်ပွန်းနှင့် နိုင်ငံခြားတွင် နေထိုင်ရန် (သို့) မော်ရစ်သျှုရီ သူမ အစိုးရဝန်ထမ်း အလုပ်ကို ဆက်လက် လုပ်ကိုင် ကာ သူမခင်ပွန်းနှင့်ခွဲခွာနေထိုင်ရန် နှစ်ခုအကြားရွေးချယ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ကော်မတီက အောက်ပါ အတိုင်း မှတ်ချက် ပြုခဲ့သည်။

အပိုဒ် ၂(၁)၊ ၃ နှင့် ၂၆ တို့အရ လိင်ကွဲပြားခြားနားနေစေကာမူ တန်းတူဆက်ဆံရမည်ဟူသည့် စည်းမျဉ်း ရှိသည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များအနက် အပိုဒ် ၂၆ သည် “ဥပဒေအရ တူညီသော အကာအကွယ် ပေးရမည်” ရေးသားထားသောကြောင့် ပိုမိုသက်ဆိုင်သည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ အကာအကွယ်များသည် တန်းတူ ဖြစ်ရမည်။ လိင်ကွဲပြားမှုအပေါ် အခြေပြု၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မပြုရ။

စာပိုဒ် ၉.၂

ထို့ကြောင့် နိုင်ငံခြားသား ခင်ပွန်းနှင့် လက်ထပ်ထားသော မော်ရစ်သျှု အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

၂၂.၅.၂.၁ မိသားစု အခွင့်အရေးများ

စာချုပ်စာတမ်း အများအပြားတွင် တွေ့ရသော လက်ထပ်ခြင်းနှင့် မိသားစု တည်ထောင်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံ အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အငြင်းပွားမှု အနည်းငယ်သာ ရှိသည် (UDHR အပိုဒ် ၁၁၊ ICCPR အပိုဒ် ၂၃၊ ECHR အပိုဒ် ၁၂၊ ACHR အပိုဒ် ၁၇၊ ACHPR အပိုဒ် ၁၈၊ CIS အပိုဒ် ၁၃၊ AL အပိုဒ် ၃၈)။ မိသားစုဟူသော စကားရပ်ကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ လက်ထပ်ခြင်း၏ စံနှုန်းများတို့ အကြောင်းဆွေးနွေးမှုများရှိခဲ့သည်။ မိသားစုကိုအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းတွင် ဘာသာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှု စံနှုန်းများ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုများရှိနေပြီး လက်ထပ်ခြင်း၏စံနှုန်းများတွင်မူ အသက်၊ လက်ထပ်ခြင်းရပ်ဆိုင်းခြင်း၊ နောက်အိမ်ထောင်ပြုခြင်းနှင့် လက်ထပ်ခြင်းသည် ယောက်ျား တစ်ယောက်နှင့် မိန်းမ တစ်ယောက် ပေါင်းစည်းခြင်းကိုသာဟု ကန့်သတ်ထားခြင်း ရှိ၊ မရှိ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။ ထိုကိစ္စရပ် နှစ်ခုလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိသရွေ့ နိုင်ငံတော်မှ ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံ အများအပြားတွင် လိင်တူ လက်ထပ်ခြင်းနှင့် အတူနေခြင်းများအပေါ် လုံးဝ ဆန့်ကျင်ကွဲပြားသော အမြင်များ ရှိကြသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံတို့မှာ လတ်တလော ဥပမာများ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုကိစ္စရပ်များ နှင့်ပတ်သက်ပြီး အပြည့်အစုံ ဆွေးနွေးခြင်းသည် ယခုစာအုပ်၏ ဘောင်အပြင်ဘက်သို့ ရောက်သွားမည် ဖြစ်သည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်း အများစု၌ မိသားစုဆက်ဆံရေးတွင် ထုံးထမ်းစဉ်လာအရ ရှိလာခဲ့သော ဩဇာ အာဏာမညီမျှမှု ရှိနေခဲ့သည်။ ယောက်ျားမျိုးရိုးအပေါ် တည်ဆောက်သော မိသားစု တည်ဆောက်ပုံဖြစ်စေ၊ မိန်းမမျိုးရိုးအပေါ် တည်ဆောက်သော တည်ဆောက်ပုံဖြစ်စေ၊ အမျိုးသမီးများ၏ အနေ

အထားအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိခဲ့သည်သာ ဖြစ်သည်။ မိသားစုအခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်၍ နောက်ထပ် ပြဿနာတစ်ခုမှာ ထိုကိစ္စရပ်များသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤအချက်သည် အကောက်အခွန်ကိစ္စ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု နှင့် မိသားစုဆက်ဆံရေး ကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်လျှင် ပို၍ မှန်ကန်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေအတွက် နေရာ မရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ ပဏာမအဆင့်အနေဖြင့် ဤကဏ္ဍရှိ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံများက လက်ခံနိုင်သည့်ပုံစံဖြင့် ချပြရန် လိုသည်။ (အခန်း ၁၀ တွင်) ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း အမျိုးသမီးများအပေါ်နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအားလုံးပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် ခွဲခြားချက်အလွန်များပြားသော စာချုပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ခွဲခြားချက် ထားရခြင်းမှာ (ပြည်တွင်း ဥပဒေက ကိုယ်စားပြုသည့်) ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံတကာမှ သတ်မှတ်သော စံနှုန်းများအကြား ပဋိပက္ခများ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မိသားစုအခွင့်အရေးများအကြောင်း အငြင်းပွားမှုများ ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်နေဆဲဖြစ်သည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးသည် မိသားစု ဥပဒေဆိုင်ရာ စံနှုန်းများ ချမှတ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ၁၉၆၂ အိမ်ထောင်ပြုရန် သဘောတူခွင့်ပြုချက်၊ အိမ်ထောင်ပြုနိုင်သော အနိမ့်ဆုံး အသက်အရွယ်နှင့် အိမ်ထောင်ပြုခြင်း မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် (United Nations Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration for Marriages) သည် ထင်ရှားသော ဥပမာ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်တွင် အိမ်ထောင်ပြုရန် နှစ်ဘက်လုံးမှ အပြည့်အဝ၊ လွတ်လပ်စွာ သဘောတူညီမှု လိုအပ်သည်ဟု ဆိုထားသည် (အပိုဒ် ၁)။ နိုင်ငံများသည် အိမ်ထောင်ပြုနိုင်သည့် အနိမ့်ဆုံး အသက်အရွယ်ကို သတ်မှတ်ထားရမည် ဖြစ်ပြီး (အပိုဒ် ၂) အိမ်ထောင်ပြုခြင်းကို မှတ်ပုံတင်ရန် သင့်တော်သော စနစ်ထားရှိရမည် (အပိုဒ် ၃) ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Nationality of Women) ကို ၁၉၅၇ တွင် ကုလသမဂ္ဂမှ အတည်ပြုလိုက်သောအချိန်တွင် နိုင်ငံအများအပြား၌ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ရှိနေဆဲပင် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့ ခင်ပွန်းသည်၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု (nationality) အပေါ် မူတည်၍ နေထိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများ ရရှိကြသော်လည်း အမျိုးသားများအတွက်မှာမူ ထိုသို့ မဟုတ်ပေ (အမျိုးသားများကို အခန်း ၁၂ တွင် ရှုပါ)။ ထို့ပြင် အချို့ စနစ်များတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများကို အလေးပေးရပြီး ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားကို စွန့်လွှတ်ကြရသည်။ သဘောတူစာချုပ်က အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံသား ဖြစ်မှုသည် လွတ်လပ်ပြီး အမှီအခိုကင်းသည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (အပိုဒ် ၁)။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံခြားသား အမျိုးသမီးများ အနေဖြင့် နိုင်ငံသားပြုခြင်းမှတစ်ဆင့် ၎င်းတို့ ခင်ပွန်းသည်၏ နိုင်ငံသားကို ရယူနိုင်သည် (အပိုဒ် ၃)။

၂၂.၅.၂.၂ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အခြား နှိပ်စက်ကလုပြုမှုများ

အမျိုးသမီးများသည် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုကို မကြာခဏ ခံစားကြရသည်။ ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များအရ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များသည် အိမ်တွင်း နှိပ်စက်ကလုပြုမှု အများဆုံး ခံရသည်။ နှိပ်စက်ကလုပြုမှုများ၊ ဂုဏ်သိက္ခာချိုးနှိမ်သော ဆက်ဆံမှုများ၊ အထင်အမြင်သေးဆက်ဆံမှုများကို ပုံမှန် ခံရသူများသည် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားနိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေနည်းပါးသွားသည်။ ထိုသူများသည် ကိုယ့်ကံကြမ္မာကိုယ် လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ခွင့်နည်းပါးပြီး မိမိတို့ စိတ်ကူးအိပ်မက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ပညာသင်ရေး အခွင့်အလမ်းများလည်းနည်းတတ်သည်။ အကြမ်းဖက်မှုသည် အိမ်အတွင်း၌ လူမသိရှင်မသိ ဖြစ်လေ့ရှိရာ ခံစားရသူ အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် ဥပဒေကြောင်းအရ ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းလေ့ မရှိကြပေ။ ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေအရ ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းသည့်အခါတွင်လည်း ပြဿနာများစွာ ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ ဥပမာ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း အများစုတွင် လက်ထပ်ထားသူများအကြား ဖြစ်ပွားသည့် အဓမ္မပြုကျင့်မှုကို ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း နည်းပါးသည်။ အစ္စလာမ် ဥပဒေကို လိုက်နာသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် အဓမ္မပြုကျင့်မှုများတွင် မျက်မြင်သက်သေ ရှိရမည်ဟုပါရှိပြီး ယင်းအချက်က အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှုတွင် သက်သေပြရ ခက်ခဲသည့် ပြဿနာကို ပေါ်ပေါက်စေသည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် အကြမ်းဖက်မှုမှ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို ဖော်ဆောင်ရန် တာဝန်သည် နိုင်ငံများအပေါ် ကျရောက်သည်။ အထူးသဖြင့် အကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန်သူများသည် နိုင်ငံတော် မဟုတ်သော အခြားဇာတ်ကောင်များ (ဥပမာ တစ်သီးပုဂ္ဂလ လူတစ်ဦး တစ်ယောက်) ဖြစ်နေသည့်အခါ ဖြစ်သည်။

ဥပမာ

အိုပတ်စ် နှင့် တူရကီ နိုင်ငံ (Opuz v Turkey) Applicn 33401/02 ဥပဒေပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ၉ ဇွန် ၂၀၀၉

လျှောက်ထားသူ၏ မိခင်ဖြစ်သူသည် သူမ၏ ခင်ပွန်းသည် ကျူးလွန်သော အကြမ်းဖက်မှုများကို နှစ်ပေါင်းများစွာ ခံစားလာခဲ့ရသည်။ လျှောက်ထားသူသည်လည်း ထိုအမျိုးသားနှင့် သူမ လက်ထပ်လိုက်ရသော ထိုသူ၏ သားဖြစ်သူလက်ထဲတွင် အကြမ်းဖက်မှုများခံစားခဲ့ရသည်။ ရဲများထံ တိုင်ကြားခြင်းနှင့် တရားရုံးတွင်စစ်ဆေးခြင်းများက အကြမ်းဖက်မှုကျူးလွန်ကြောင်း သက်သေပြနေသည်။ သို့ရာတွင် လျှောက်ထားသူ၏ မိခင်သည် နောက်ဆုံးတွင်သေနတ်ဖြင့် ပစ်သတ်ခံလိုက် ရသည်။ မိခင်၏ ခင်ပွန်းသည်ကို လူသတ်မှုကျူးလွန်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော်လည်း စောစီးစွာပင် ပြန်လွှတ်ပေးခဲ့သည်။ တရားရုံးက ထိုသူသည် ရန်စခံခဲ့ရသောကြောင့် ထိုသို့ ပြုမူခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး တရားစီရင်ချိန်အတွင်း ကောင်းမွန်သော အမှုအကျင့်ကို ပြသခဲ့သည်ဟု ထင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

လျှောက်ထားသူ၏ မိခင်ဖြစ်သူ၏ အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ဆက်စပ်သော ဆက်ဆံမှုများအား တားမြစ်ခြင်းကို ချိုးဖောက်ခဲ့ကြောင်း တရားရုံးက တွေ့ရှိခဲ့သည်။ သို့ရာ

တွင် နိုင်ငံတော်မှ လိင်အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုကို ထိထိရောက်ရောက် မတိုက်ဖျက်နိုင်ခြင်းသည် လည်း သဘောတူစာချုပ်ပါ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို တားမြစ်ခြင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် တွဲ၍ ဖောက်ဖျက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

လျှောက်ထားသူသည် ခိုင်လုံသော ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံ၍ အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှုသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် အဓိက ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုရှိကြောင်း၊ တူရကီနိုင်ငံ ၏ ယေဘုယျအခြေအနေနှင့် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှု အားနည်းပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံသော တရားစီရင်ရေး အခြေအနေသည် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုကို အားပေးအားမြှောက်ပြုသော ပတ်ဝန်းကျင် တစ်ရပ် ဖန်တီးထားကြောင်း ပဏာမ ထုတ်ဖော်ပြသနိုင်သည်ဟု တရားရုံးက ယူဆခဲ့သည်။

စာပိုဒ် ၁၉၈

၁၉၉၃ ခုနှစ် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက် (Declaration on the Elimination of Violence against Women) အား အခြား သက်ဆိုင်သော စာချုပ်များကို အားဖြည့်ပေးနိုင်ရန် အထွေထွေ ညီလာခံမှ အတည်ပြုခဲ့သည်။ “လူအများရှေ့မှောက်၌ ဖြစ်ပွားသည် ဖြစ်စေ၊ နှစ်ဦးတည်းရှိနေစဉ်အတွင်း ဖြစ်ပွားသည် ဖြစ်စေ၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ (သို့) စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှု (သို့) နာကျင်မှု ဖြစ်ပွားစေသော (သို့) ဖြစ်ပွားနိုင်သော လုပ်ရပ်၊ တွန်းအားပေးခြင်း၊ သူမ၏ လွတ်လပ်မှုကို လုယူခြင်းတို့အပါအဝင် မည်သည့် လိင်အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှု” ကိုမဆို အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုသည် (အပိုဒ် ၁)။ လက်ထပ်ထားသူများအကြား အဓမ္မ ပြုကျင့်ခြင်း၊ အမျိုးသမီး၏ လိင်အင်္ဂါကို ဖြတ်တောက် ခွဲစိတ်ခြင်းများကို အတိအလင်း တားမြစ်ထားပြီး (အပိုဒ် ၂) မိရိုးဖလာ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ လုပ်ရပါသည်ဟု အကြောင်းပြချက်ပေး၍ မရပေ (အပိုဒ် ၄)။

၂၂.၅.၄ နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ

၂၂.၅.၄.၁ အမေရိကတိုက်

အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်သည် အမျိုးသမီး၏ အခွင့်အရေးကို ဦးတည် လှုပ်ရှားနေသည့် သက်တမ်းအရှည်ကြာဆုံး နိုင်ငံပေါင်းစုံပါဝင်သော အေဂျင်စီဖြစ်သည်။ ထိုကော်မရှင်ကို OAS မှ ၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင် စတင် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်သည် ၁၉၉၃ အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၄၈ အမျိုးသမီးများအား နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ ပေးအပ်ရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် အပါအဝင် အမေရိကတိုက် ဒေသဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် အများအပြားအတွက် တာဝန်ယူထားသည်။ မကြာသေးမီက အမေရိကတိုက်တွင် နာမည်ကျော် အမေရိကတိုက် ယောက်ျားပီသမှု ဝါဒီကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွား

စေခဲ့သည့် တိုးပွားလာနေသော အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းခဲ့ရ သည်။ OAS မှ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများအား တားဆီးရေး၊ အပြစ်ပေးရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ် (အခန်း ၈ တွင် ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်) ကို အတည်ပြုခဲ့ပြီး ၁၉၉၅ ခုနှစ်မှ စ၍ စတင်အသက်ဝင် လာသည်။

အချိန်ကာလအရ OAS သည် အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးများကို ပြုစုရာတွင် ရှေးကျသည်ဟုတ် ဆိုရမည်။ အဖွဲ့က လုပ်ဆောင်ခဲ့သော လုပ်ငန်းများ၏ အရေးပါပုံကို လျှော့တွက်၍ မရပေ။

၂၂.၅.၄.၂ အာဖရိကတိုက်

အာဖရိကတိုက်တွင် အာဖရိက သမဂ္ဂ၏ အစောပိုင်း ဆောင်ရွက်ချက် တစ်ခုမှာ အာဖရိကတိုက်ရှိ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်တွင် နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် ထည့်သွင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုစာတမ်းကို ဇူလိုင်လ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် သမဂ္ဂ၏ ဒုတိယအကြိမ် သာမန် စည်းဝေးပွဲတွင် အတည်ပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အပြည့်စုံ ဆုံးနှင့် ပေါင်းစည်းမှု အရှိဆုံး လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ တစ်ခုကို ပြုစုထားသော ဒေသ ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ထိုနောက်ဆက်တွဲသည်လည်း ကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး သိသာထင်ရှားသည့် ကျယ်ပြန့်သော ချဉ်းကပ်ပုံကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ နောက်ဆက်တွဲတွင် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းများကို ပပျောက်စေရန် (အခန်း ၂)၊ အမျိုးသမီးများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာဆိုင်ရာ အခွင့် အရေး (အပိုဒ် ၃)၊ အမျိုးသမီးများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကို ထိခိုက်စေသော အလေ့အကျင့်များ ပပျောက်ရေး (အပိုဒ် ၅) တို့ကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းသည့် အချက်မှာ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အိမ်ထောင်ပြု နိုင်သော အငယ်ဆုံး အသက်အရွယ်မှာ ၁၈ နှစ် ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၆ (ခ))။ အိမ်ထောင်ဖက် တစ်ယောက်သာ ရှိခြင်းကို အားပေးထားသည် (အပိုဒ် ၆ (ဂ))။ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ အိမ်ထောင်ဖက်များထံမှ အမှီအခို ကင်းနိုင်ကြောင်းကို အသိအမှတ် ပြုထားသည်။ ခွဲခွာနေထိုင် ခြင်း၊ ကွာရှင်းခြင်း (သို့) လက်ထပ်ထားမှုပျက်ပြယ်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေများတွင် အခွင့်အရေး များ တန်းတူညီမျှမှုကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အခြားအခွင့်အရေးများဖြစ်သော တရားမျှတမှု ရှာဖွေ နိုင်ရေး၊ နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်များ ပြုလုပ်ခြင်းတွင် ပါဝင်နိုင်ရေး၊ ပညာရေးနှင့် သင်တန်း အခွင့် အလမ်းများ ရရှိရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် မျိုးပွားခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ အစားအသောက်၊ နေရာထိုင်ခင်းနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများလည်း ပါဝင်သည်။ တည်ဆဲ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေများနှင့် အညီ အမျိုးသမီးများကို လက်နက် ကိုင် ပဋိပက္ခများမှ ကာကွယ်ရန်လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (အပိုဒ် ၁၁)။ မှတ်သားဖွယ်ရာ ဆန်းသစ် တီထွင်မှု တစ်ခုမှာ မုဆိုးမများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ သက်ကြီးရွယ်အို အမျိုးသမီးများနှင့် မသန်စွမ်း အမျိုးသမီးအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေသော အမျိုးသမီးများ၊ ကိုယ်ဝန် ဆောင် (သို့) ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ခံနေရသော အမျိုးသမီးများအား ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်း အပါအဝင် အခြေအနေဆိုးများ ကြုံတွေ့နေရသော အမျိုးသမီးများကို

အထူးစောင့်ရှောက်ရေး များလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤစာချုပ်သည် အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြဋ္ဌာန်းထားသော စာချုပ်စာတမ်းများအနက် အသေးစိတ် အကျဆုံး ဖြစ်သည်မှာ သံသယဝင်ဖွယ် မရှိပေ။ လက်တွေ့သက်ရောက်မှုများ (အမျိုးသမီးများ၏ ဘဝပိုမိုကောင်းမွန်လာခြင်းနှင့် ပတ်သက် ပြီး)ကို စောင့်ကြည့်ရဦးမည် ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးတွင် ထိုစာချုပ် အတည် ပြုခဲ့ခြင်းကပင် သိသာထင်ရှားသော အချက်တစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။

၂၂.၅.၄.၃ ဥရောပတိုက်

ဥရောပတိုက်တွင် လုပ်ဆောင်ချက် အများစုသည် အခွင့်အရေးများ တန်းတူရရှိရေးနှင့် အမျိုး သမီးများ ကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေးတို့ကို အလေးထားသည်။ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥရောပ သမဂ္ဂက အထူးတလည် အားတက်သရော လှုပ်ရှားခဲ့ပြီး အလုပ်ခွင်၌ အမျိုးသမီးများကို စောင့်ရှောက်ရေး၊ တန်းတူညီမျှစွာ ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်း ကို အခန်း ၇၊ ၁၂ နှင့် ၁၉ တို့တွင်လည်း ဆွေးနွေးထားသည်။ ဥရောပ ကောင်စီမှ အမျိုးသမီးများ ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ တန်းတူ ကိုယ်စားပြုရေး တို့ကို လုပ်ဆောင်သည်။ ဂျန်ဒါ ကျောရိုးထားမှု၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု၊ လူကုန်ကူး မှုနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ဆုံးဖြတ်နိုင်ခွင့် မြှင့်တင်ရေး စသည်တို့မှာ ဥရောပကောင်စီ၏ လုပ်ငန်းစဉ် များတွင် ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများ ဖြစ်သည်။ ထိုအကြောင်းအရာများ ပိုမို အလေးပေးခံရ ရေးအတွက် အကြံပြုချက်များလည်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ် မေလတွင် အမျိုးသမီးများကို အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့် အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်ခြင်းများအား တားမြစ်ရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေး ဆိုင်ရာ ဥရောပကောင်စီ သဘောတူစာချုပ် (Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence) ကို လက်မှတ်ရေးထိုးကြရန် စတင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၂.၆ ကလေးသူငယ်များ

ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးများ ပေါ်ထွန်းလာခြင်းသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ အကြီးမားဆုံးသော အောင်မြင်မှုများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ကလေးငယ်များသည် ထိခိုက်လွယ်သူများ ဖြစ်ပြီး လူမှု အသိုင်းအဝိုင်း၏ အနာဂတ် မျှော်မှန်းချက်များ ဖြစ်ကြသည်။ ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေး များဆိုင်ရာ ဂျနီဗာ ကြေညာချက်၏ စကားလုံးများအတိုင်း ဆိုရလျှင် လူသားမျိုးနွယ်စု တစ်ခုလုံး သည် ကလေးတစ်ယောက်ချင်းစီအတွက် အကောင်းဆုံးပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။

၂၂.၆.၂ ပြဿနာများ၏ သမိုင်းကြောင်း

ကလေးများကို အခြားသူများထက်ပို၍ အကာအကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သည်ကို တစ်ကမ္ဘာလုံးနီးပါး သဘောတူကြသည်။ (နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ ညီလာခံမှ) ၁၉၂၄ ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ဂျနီဗာ ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ပြီးနောက် ကုလသမဂ္ဂမှ ထိုအရေးကို ဆက်လက် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ကလေးသူငယ်များသည် အရွယ်ရောက်ပြီးသူများနှင့် ကွဲပြားသော လိုအပ်ချက်များ ရှိကြသည်။ ကလေးများသည် ၎င်းတို့အနီးအနားရှိသူအပေါ် လုံးဝမှီခိုအားထားနေကြရသည်ဖြစ်ရာ ငယ်ရွယ်စဉ်ကာလ၌ အထူးတလည် ပြုစုစောင့်ရှောက်မှု လိုအပ်သည်။ အစာအဟာရ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် အထွေထွေ ဖူလုံရေးတို့သည် အဓိက ကိစ္စရပ်များ ဖြစ်သည်။ ကလေးငယ်များသည် အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်ခံရခြင်း၏ နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက် ကို ခံစားကြရသည်။ ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးခံစားနိုင်မှုသည် ၎င်းတို့ကို ပြုစုစောင့်ရှောက် သူများ၏ အခွင့်အရေးများ ခံစားနိုင်မှုအပေါ် (အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ) မှီတည်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ အာဟာရ မပြည့်ဝသော မိခင်တစ်ဦးသည် သူမ၏ ကလေးအတွက် လုံလောက် သော မိခင်နို့ (အရည်အသွေးနှင့် အရေအတွက်) ထုတ်လုပ်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ အလားတူပင် မြောက်ပိုင်း ဥရောပဒေသတွင် နေထိုင်သူ အိမ်ခြေရာမဲ့ တစ်ဦးသည် သူ (သို့) သူမ၏ ကလေးများ အတွက် နွေးထွေးမှုနှင့်လုံခြုံမှုပေးနိုင်ရန် ရုန်းကန်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မိဘများနှင့် အုပ်ထိန်းသူများ၏ ဘဝအခြေအနေကို တိုးတက်စေခြင်းသည် ကလေးများ အပေါ် ဆင့်ကဲ သက်ရောက်မှုများ ရှိမည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာမှု ရှိအောင် လုပ်ဆောင် ခြင်းသည် အမြဲတစေ ဦးစားပေး လုပ်ငန်းတစ်ခုအဖြစ် ရှိနေရမည်။

လူငယ်များအတွက် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများမှာ အထူးအရေးပါသည်။ ထိုသူများသည် ယနေ့ဖန်တီးလိုက်သော အနာဂတ်တွင် နေထိုင်ရမည့်သူများ ဖြစ်သည်။ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိပ်သီးညီလာခံများ၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ညီလာခံများကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာဖိုရမ်များတွင် ဆွေးနွေးသည့်အကြောင်းအရာများသည် နောင်လာမည့် နှစ်များတွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ပို၍ ရှိလာမည်။ အနာဂတ် မျိုးဆက်များသည် လက်ရှိ အာဏာရှိသူများ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကြီးကို ဆက်ဆံသည့်ပုံစံ၏ ကောင်းမွေ၊ ဆိုးမွေများကို ခံစားရပေလိမ့်မည်။

ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံမှ ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၉ ခုနှစ်ကို နိုင်ငံတကာ ကလေးများနှစ် အဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းကို ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှုရှိသည့် ပဋိညာဉ်များ ပြင်ဆင်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ထွက်ပေါ်လာသည့် ၁၉၈၉ ခုနှစ် ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်ကို တစ်ကမ္ဘာလုံးနီးပါးမှ လက်မှတ်ရေးထိုး သဘောတူခဲ့ကြသည်။ ကလေးဘဝသည် အထူးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် အကူအညီပေးရန် လိုအပ်ကြောင်းနှင့် ကလေးတစ်ဦးချင်းစီ၏ ပင်ကိုစရိုက်လက္ခဏာ အပြည့်အဝ၊ ဟန်ချက်ညီညီ ဖွံ့ဖြိုးလာစေရန် ကလေးတိုင်းသည် ပျော်ရွှင်ဖွယ်ကောင်းသော၊ ချစ်ခင်သော၊ နားလည်မှုပေးသော

မိသားစု ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ကြီးပြင်းရန် အခွင့်အလမ်း ရှိသင့်ကြောင်း ထိုစာချုပ်က အသိအမှတ် ပြုထားသည်။

၂၂.၆.၂ ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်

သဘောတူစာချုပ်သည် ကလေးသူငယ်များနှင့် သက်ဆိုင်သော ကြေညာချက်နှင့် စာချုပ်စာတမ်း အမြောက်အမြားကို လည်းကောင်း၊ လူမှုရေးနှင့် လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို လည်းကောင်း မှီငြမ်းကိုးကားထားသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အသက် (၁၈) နှစ်အောက် လူပုဂ္ဂိုလ် အားလုံးသည် သဘောတူစာချုပ်ပါအခွင့်အရေးများနှင့် အကာအကွယ်များကိုခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် တာဝန်များမှာ တမူကွဲပြားပြီးအချိန် တိုင်း ကလေးငယ်အတွက် အကောင်းဆုံး အကျိုးစီးပွားကို အဓိကထား စဉ်းစားသည် (အပိုဒ် ၃)။ ယနေ့အချိန်အထိ အပြည့်စုံဆုံး နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ဖြစ်ပြီး ကလေးများ ကို ပြုစုပျိုးထောင်ရာ၌ မိဘများနှင့်တရားဝင်အုပ်ထိန်းသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြု လျက် ကလေးများအတွက် နိုင်ငံသား၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေး များကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အခွင့်အရေး အများအပြားကို ကလေးငယ်များမှ အလိုအလျောက် ရရှိပြီး ဖြစ်သော်လည်း ကလေးများအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ကလေးများ၏ အခန်းကဏ္ဍတိုးတက်ပြောင်းလဲလာမှုကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ကလေး တစ်ဦး ကြီးပြင်းလာသည်နှင့်အမျှ ထိုကလေးသည် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း ဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်လာ နိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်သည်။ အခွင့်အရေးများကို ခွဲခြား၍ မရသည့်အလျောက် တချို့ (ဥပမာ ဗန်ဗျူရန် (van Bueren))က အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်၊ ပေးအပ်ရန်နှင့် ပါဝင်ရန် ဟူ၍ အမျိုးအစား ခွဲခြားကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကလေးငယ်ကို အန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ပေးရမည်၊ သင့်လျော်သော ဝန်ဆောင်မှုများ၊ အကျိုးခံစားခွင့်များ ပေးအပ်ရမည်၊ သူ (သို့) သူမအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ပါဝင်ရန် အားပေးရမည်။ သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့် အရေးများသည် အခြား အခွင့်အရေးများ (ဥပမာ ပညာသင်ကြားခွင့်) ကို အထောက်အပံ့ ပြုနေ သည်။ သို့ရာတွင် သဘောတူစာချုပ်သည် တည်ဆဲဥပဒေများကို ပြန်လည် စိစဉ်ထားခြင်းထက် ပိုသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

လူကြီး ဖြစ်ကြတော့မည့် ကလေးများ

နိုင်ငံတော် ဥပဒေက အသက်ပြည့်ခြင်းကို စော၍ သတ်မှတ်မထားသရွေ့ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်၏ အကာအကွယ်သည် အသက် (၁၈) နှစ် အောက်များအတွက် အကျိုးဝင်သည်။ ထိုအချက်ကြောင့် အသက် ၁၅ နှင့် ၁၈ နှစ်ကြား ကလေးများအပေါ် သဘောတူစာချုပ်၏ အကျိုးဝင်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး စိတ်ဝင်စားဖွယ် အကြောင်း အရာတချို့ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် ထိုလူငယ်များကို ဥပဒေ၌ဖြစ်စေ၊

လက်တွေ့၌ ဖြစ်စေ အရွယ်ရောက်ပြီး သူများကဲ့သို့ ဆက်ဆံသည်။ သို့ရာတွင် သဘောတူစာချုပ် ထက်ရှေးကျသော အနိမ့်ဆုံးအသက် သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်၍ ကွဲပြားခြားနားမှုတချို့ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ သေချာသည်မှာ သဘောတူစာချုပ်သည် ကလေးသူငယ်များ၊ လူငယ်များ၏ ကြီးထွားဖွံ့ဖြိုးလာသော စွမ်းရည်အပေါ် အခြေတည်ထားပြီး၊ ယင်းတို့အား လူကြီးဖြစ်လာရန် ပြင်ဆင်ပေးသည့် သဘောဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီသည် သဘောတူစာချုပ်၏ အကျိုးကျေးဇူးကို ခံစားခွင့်ရသော ကလေးများ၏ အသက်ကို ၁၈ နှစ်အောက်အထိ တိုးမြှင့်ရန် ထောက်ခံလှုပ်ရှားသင့်ပါသလား။ ကလေးသူငယ်များသည် မွေးနေ့ရောက်ပြီး နောက်တစ်ရက်တွင် လူကြီးဖြစ်သွားပါသလား။ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး (သတင်းပို့တိုင်တန်းချက် ဆိုင်ရာ) အတင်းအကြပ်လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော တတိယ နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူစာချုပ်တစ်ခုထပ်ဖြည့်လျှင် မည်သို့သောအကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိနိုင်ပါသနည်း။

သဘောတူစာချုပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်သည့် အပိုင်းတွင်း အသစ်အဆန်း တစ်စုံတစ်ရာ မရှိပေ။ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီကို ထူထောင်ပြီး ထိုကော်မတီသည် နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများကို သုံးသပ်နိုင်သော အာဏာရှိသည်။ သို့ရာတွင် ကော်မတီသည် အခြား စာချုပ် စောင့်ကြည့်ရေး ကော်မတီများနှင့် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကွာခြားသည်။ ပါဝင်သော နိုင်ငံအရေအတွက် များပြားရေး အတွက်သာ အာရုံစိုက်သည် မဟုတ်။ ကော်မတီမှ ကုလသမဂ္ဂ၏ သက်ဆိုင်ရာ အေဂျင်စီများအားလုံး ပါဝင်ရေးကို တက်ကြွစွာ လှုပ်ရှားပြီး ကုလသမဂ္ဂ ကလေးများ ရန်ပုံငွေ ကဲ့သို့သော အဖွဲ့များမှ ကျွမ်းကျင်သူများ၏ ဗဟုသုတနှင့် အတွေ့အကြုံများကို ယူသုံးနိုင်သည်။ ကော်မတီသည် နိုင်ငံများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ သီးခြား အသေးစိတ် အစီရင်ခံစာများကိုလည်း လက်ခံသည်။ ၎င်း၏ လုပ်ငန်း အစီအစဉ်များ ပြည့်မြောက်ရေးအတွက် UNICEF နှင့်လည်း ပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်သည်။ ထို့ပြင် ကော်မတီထံသို့ နိုင်ငံများမှ တင်ပြသည့် အစီရင်ခံစာများကို အခြား စာတမ်းများထက် ပို၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြန့်ဝေသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများသည် အထူးအဆန်း မဟုတ်တော့ပေ။ နိုင်ငံပေါင်းများစွာက ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများတွင် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းထားကြသည် (ဥပမာ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ သစ်)။ ကော်မတီသည် ကိစ္စရပ် အများအပြား (ဥပမာ ကလေးသူငယ်များကို သေဒဏ်ပေးခြင်း အား တဖြည်းဖြည်း တားမြစ်သည့် ဥပဒေ ဖော်ထုတ်ရေး) အပေါ်တွင် ခိုင်မာစွာ ရပ်တည်လေ့ ရှိသည်။ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် ကုလသမဂ္ဂအတွက် အပြောင်းအလဲတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ရှုထောင့်ပေါင်း များစွာအရ ထိုသဘောတူစာချုပ်သည် ကုလသမဂ္ဂ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ ခေတ်သစ်၏ အထွတ်အထိပ်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

၂၂.၆.၂.၁ ကလေးသူငယ်များကို အန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ခြင်း

သဘောတူစာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အများအပြားသည် ကလေးများ၏ ထိခိုက်လွယ်မှုကို အသိအမှတ် ပြုထားပြီး ကလေးများကို ကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများသည် ကလေးသူငယ် များဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအတွက် သီးသန့် စာချုပ်စာတမ်းများ လိုအပ်ကြောင်းကို သက်သေပြ နေသည်။ အပိုဒ် ၂ သည် ကလေးငယ် (သို့) မိဘ/အုပ်ထိန်းသူ၏ အခြေအနေအပေါ် မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ အကာကွယ်ပေးထားသည်။ ဥပဒေနှင့် လူမှုရေး အခြေအနေအများ အပြားတွင် မရှိမဖြစ်အရေးပါသော ကလေးများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး အချက်အလက် အထောက်အထား ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ် ပေးထား (အပိုဒ် ၇-၈) သက္ကသို့ မိသားစုဘဝ အခွင့်အရေး (အပိုဒ် ၉-၁၀) ကိုလည်း ကာကွယ်ပေးထားသည်။ တရားမဝင် ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားခြင်းကို အပိုဒ် ၃၅ တွင် တားမြစ်ထားသည်။ ထိုအချက်သည် အခြားနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံမှ ကလေးခေါ်ယူ မွေးစားခြင်း၊ ကလေးသူငယ်များကို တရားမဝင် ဖမ်းဆီးခေါ်ယူသွားခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော ကလေးသူငယ်များကို ကာကွယ်ရေးနှင့် နိုင်ငံလွှဲပြောင်း မွေးစားခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ သည်ဟောဂ် သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကလေးများကို နိုင်ငံဖြတ်ကျော် တရား မဝင် ဖမ်းဆီးခေါ်ယူခြင်း၏ နိုင်ငံသားရေးရာ ရှုထောင့်များဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် လက်ရှိ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ကလေးသူငယ်များကို စီးပွားဖြစ် ရောင်းစားရန် ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်ခြင်းသည် အဓိက စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ကိစ္စဖြစ်သည်။

ကလေးများကို ကုန်ကူးခြင်းသည် အမျိုးသမီးများကို လူကုန်ကူးခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေတတ်သည်။ ကလေးငယ်များကို ၎င်းတို့ မိဘများ၏ အကြွေးများကို ဆပ်ရန် (သို့) နေရာသစ် (ဥပမာ မြို့ကြီး များ) သို့ ပြောင်းရွှေ့သွားခြင်းဖြင့် ကလေးများ၏ ဘဝတိုးတက်လာလိမ့်မည်ဟူသော အထင်အမြင် အမှားများကြောင့် ကလေးများသည် အလုပ်ရှင်များထံသို့ ရောင်းချခြင်း ခံကြရသည်။ ထိုလုပ်ရပ် များသည် ကျွန်ုပ်တို့နှင့် ဆင်တူသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း အမျိုးသမီးများနည်းတူ ထိခိုက်သူများ သည် ၎င်းတို့အပေါ် ဆက်ဆံပုံများကို လွန်ဆန်နိုင်ရန် အခြေအနေ မရှိကြပေ။ လိင်ခရီးသွား လုပ်ငန်းများလည်း ပြန့်ပွားလာနေပြီး ထိုလုပ်ငန်းများတွင် ကလေးများ မကြာခဏ ပါဝင်နေသည်။ ကလေးများအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်ခြင်းကို သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃၄ တွင် တားမြစ်ထားသည်။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းက ကလေးသူငယ် များအား ရောင်းချခြင်း၊ ကလေးပြည့်တန်ဆာအဖြစ် ခိုင်းစေခြင်း၊ အင်တာနက်ခေတ်တွင် အထူး စိုးရိမ်ပူပန်ဖွယ်ရာဖြစ်လာသော ညစ်ညမ်းဓာတ်ပုံ၊ ဝီဒီယိုများ ရိုက်ကူးခြင်း စသည်တို့ကို တိုက်ဖျက် ရန် ပြည့်စုံကုံလုံသော ချဉ်းကပ်မှု လိုအပ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကလေးသူငယ် များအား ရောင်းချခြင်း၊ ကလေး ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် ခိုင်းစေခြင်း၊ ညစ်ညမ်းဓာတ်ပုံ၊ ဝီဒီယိုများ ရိုက်ကူးခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော ကလေးများ၏ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူ စာချုပ်ကို ၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ဆိုခဲ့ပြီး သော လုပ်ရပ်များကို အပိုဒ် ၁ တွင် တားမြစ်ထားပြီး အပိုဒ် ၂ တွင် စီရင်ပိုင်ခွင့် နယ်ပယ်နှင့် တရားခံများကို ပြန်လည် ပေးပို့ခြင်း ဆိုင်ရာ အမျိုးမျိုးသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အညီ ပြည်တွင်း ဥပဒေအရ အပြစ်ပေး အရေးယူရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ နောက်ဆက်တွဲတွင် တားမြစ်ထားသော လုပ်ရပ်များအတွက် တာဝန်ရှိသူများကို တားဆီးရန်၊ ရှာဖွေရန်၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်၊ တရားစွဲရန်နှင့်

အပြစ်ပေးရန် နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမှ အကူအညီပေးရန် (အပိုဒ် ၁၀) ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး သားကောင်ဖြစ်ရသူ ကလေးများကို ကာကွယ်ရန် ဂရုစိုက်ရမည် (အပိုဒ် ၈) ဟုလည်း ဖော်ပြ ထားသည်။

ကလေးသူငယ်များကို စီးပွားရေးအရ ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းအား နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်၏ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် တားမြစ်ထားသည်။ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ် သည် ၎င်းစတင် ဖွဲ့စည်းသည့် အချိန်ကပင် ကလေးများကို နာရီရှည်ကြာ အလုပ်လုပ်ခိုင်းခြင်းနှင့် မတရားဆက်ဆံရာကျသော အလုပ်အခြေအနေများကို ကန့်သတ်ရန်နှင့် ပတ်သက်ပြီး စိုးရိမ် ပူပန်မှုများ ရှိခဲ့သည်။ ပို၍ နောက်ကျသော စာချုပ်စာတမ်း နှစ်ခုကို ILO ၏ အခြေခံ စာချုပ် စာတမ်း ၈ ခုထဲတွင် ထည့်သွင်းခဲ့ သည်။ ယင်းတို့မှာ အနိမ့်ဆုံး အသက် ဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ် အမှတ် ၁၃၈ (၁၉၇၃) နှင့် အဆိုးဆုံး ကလေးလုပ်သားပုံစံများ ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၈၂ (၁၉၉၉) တို့ ဖြစ်သည်။

ကလေးများသည် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားချိန်တွင်လည်း အထူး ထိခိုက်လွယ်ကြ သူများ ဖြစ်သည်။ သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃၈ တွင် "နိုင်ငံများသည် အသက် ၁၅ နှစ် မပြည့် သေးသူများကို အကြမ်းဖက်မှုများတွင် တိုက်ရိုက် ပါဝင်ပတ်သက်မှု မရှိစေရန် သင့်လျော်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရမည်" ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ နိုင်ငံတော်သည် အသက်မပြည့် သေးသူများကို စစ်တပ်တွင် စာရင်း မသွင်းသင့်၊ အသက် ၁၅ နှင့် ၁၈ ကြား လူငယ်များကို စာရင်း သွင်းသည့်အခါ အသက်ကြီးသူများကို ဦးစားပေး စာရင်းသွင်းသင့်သည်။ သို့ရာတွင် ကလေး စစ်သား ပြဿနာသည် အဓိက ပြဿနာ တစ်ရပ် ဖြစ်နေဆဲပင် ဖြစ်သည်။ ကလေးစစ်သားများကို အမြဲတစေ နိုင်ငံတော်မှ အသုံးပြုသည်တော့ မဟုတ်ပေ။ တစ်ခါတရံ ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများ၌ သူပုန်များဘက်မှလည်း ကလေးစစ်သားများ အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။

ပဋိပက္ခကြောင့် မိဘမဲ့ ဖြစ်ရသော ကလေးများသည် စစ်တပ်ထဲ ဝင်ရောက်ရန် စာရင်းသွင်းရာတွင် ပို၍ ထိခိုက်လွယ်သည်။ သဘောတူစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲ နောက်တစ်ခု ဖြစ်သည့် ကလေး ငယ်များ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများတွင် ပါဝင်ခြင်းဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲ (၂၀၀၀) တွင် နိုင်ငံ တကာ စံနှုန်းများကို ထပ်မံ အားဖြည့်ထားပြီး အသက်ကန့်သတ်ချက်ကို တိုးမြှင့်ထားသည်။ နောက်ဆက်တွဲအရ လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များရှိ အသက် ၁၈ နှစ်အောက် အဖွဲ့ဝင်များသည် တိုက်ခိုက်မှုများတွင် တိုက်ရိုက် ပါဝင်မှု မပြုရ (အပိုဒ် ၁) ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အသက် ၁၈ နှစ် အောက် လူငယ်များကို စစ်တပ်ထဲသို့ မဝင်မနေရ ဝင်ခိုင်းခြင်းမျိုး မပြုရ (အပိုဒ် ၂) ဟုလည်း ဆိုထားသည်။ အသက် ၁၈ နှစ်အောက် မိမိဆန္ဒဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်လိုသူများနှင့် ပတ်သက် ပြီး ၎င်းတို့ မိဘများ၏ သဘောတူညီမှုဖြင့် လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသူများသည် သူတို့ လုပ်ရပ်၏ အကျိုးဆက်များကို အပြည့်အဝ သဘောပေါက်ကြောင်း သေချာစေရန် ပိုတီကျသော စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ရမည် (အပိုဒ် ၃) ဟုလည်း ဆိုထားသည်။ နိုင်ငံတော် စစ်တပ်မဟုတ်သော အခြားစစ်တပ်များတွင်လည်း အသက် ၁၈ နှစ် မပြည့်သေးသူများ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသည် (အပိုဒ် ၄)။ စစ်ပွဲများတွင် တိုက်ရိုက် ပါဝင်ရန် လက်ခံနိုင်သည့် အသက် အရွယ်မှာ ၁၈ နှစ်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီ/ လခြမ်းနီ ကော်မတီနှင့် နိုင်ငံတကာ အလုပ်

သမားများ အဖွဲ့ချုပ် (သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၈၂) နှစ်ဖွဲ့လုံးက လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများတွင် ကလေးများ အသုံးပြုခြင်းကို ရှုတ်ချထားသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ ဥပဒေ တွင် "အသက် ၁၅ နှစ်အောက် ကလေးများကို လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ (သို့) အုပ်စုထဲသို့ မဝင်မနေ ရ စာရင်းပေးသွင်းခြင်း (သို့) ဝင်ရောက်ရန် စာရင်းသွင်းခြင်း (သို့) စစ်ပွဲများတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင် ရန် အသုံးပြုခြင်း" ကို စစ်ရာဇဝတ်မှုဟု သတ်မှတ်ထားသည် (အပိုဒ် ၈(၂)(င)(၇))။

ဥပမာ

အမှုစစ် နှင့် လူ့ဘန်ဂါ (Prosecutor v Lubanga) နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး (ဇန်နဝါရီ ၂၀၀၉ တွင် တရားရုံး စစ်ဆေးမှု စတင်ခဲ့သည်) ကလေး စစ်သားများ

နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးတွင် ပထမဦးဆုံး ရုံးထုတ်ခံရသော သောမတ်စ် လူဘန်ဂါ ဒိုင်အီ လို (Thomas Lubanga Dyilo) သည် ကလေးစစ်သားများ စုဆောင်းခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းထားခြင်း နှင့် ဆက်စပ်သော စွဲချက်အများအပြား တင်ခံခဲ့ရသည်။ သူသည် ကွန်ဂို သူပုန် စစ်တပ်အတွက် အသက် ၁၅ နှစ်အောက် ကလေးများကို စစ်တပ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်ရန် စုဆောင်းခြင်းနှင့် မဝင်မနေ ရ စာရင်းပေးသွင်းခြင်း၊ စုဆောင်းခြင်း၊ သင်တန်းပေးခြင်း၊ ကလေးများကို ကြမ်းတမ်းသော တိုက်ပွဲများတွင် အသုံးပြုခြင်းနှင့် ကိုယ်ရံတော်အဖြစ် အသုံးပြုခြင်း၊ ကွန်ဂိုနိုင်ငံတွင် ထိုက်စွရပ်များ ဖြစ်ပွားနေကြောင်းကို သိရှိခြင်းနှင့် ပါဝင်ပတ်သက် လုပ်ဆောင်ခြင်းတို့ဖြင့် တရားစွဲဆိုခြင်း ခံရ သည်။ လူဘန်ဂါသည် သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၏ အကြီးအကဲ ဖြစ်သည်။ မျက်မြင်သက်သေ ကလေးများကို ခေါ်ယူ၍ သက်သေ ထွက်ဆိုစေခဲ့သည်။

၂၂.၆.၂.၂ ကလေးများအတွက် အခြေခံ လိုအပ်ချက်များ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း

အသက်ရှင်ရန်အတွက် ကလေးတစ်ဦးကို အစားအစာနှင့်အမိုးအကာကဲ့သို့သော အချို့သော အခြေခံ လိုအပ်ချက်များ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် လိုသည်။ အပိုဒ် ၆ အရ ကလေးတိုင်းတွင် အသက် ရှင်သန်ခွင့်ရှိပြီး နိုင်ငံများမှ တတ်နိုင်သလောက် ကလေးတစ်ဦး၏ အသက်ရှင်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုကို လုံခြုံစေရန် လုပ်ဆောင် ပေးရမည်။ သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သည့် အခြား လိုအပ်ချက်များက ပြီးပြည့်စုံသော ချဉ်းကပ်မှု အသုံးပြုရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ အာဟာရချို့တဲ့မှုနှင့် ရောဂါ အန္တရာယ်များကို တိုက်ဖျက်ရန် မမွေးဖွားမီနှင့် မွေးဖွားပြီး မိခင် စောင့်ရှောက်မှုများကို အခြေခံ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအဖြစ် ပေးအပ်သင့်သည် (အပိုဒ် ၂၄)။ ဖော်ပြထားသည့် အချက်များ အားလုံးသည် မွေးကင်းစကလေး သေဆုံးမှုနှုန်းကို လျော့ချရန် ကုလသမဂ္ဂ၏ ထောင်စုနှစ် ရည်မှန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည်။ ကလေးများသည် ကိုယ်ပိုင် သက်သေခံ အထောက်အထား ရရှိခွင့်၊ အမည်၊ နိုင်ငံသား ရှိခွင့်နှင့် သူတို့၏ မိဘများ မည်သူမည်ဝါ ဖြစ်သည်ကို သိရှိခွင့် ရှိသည် (အပိုဒ် ၈-၉)။ ကလေးများသည် ၎င်းတို့၏ မိဘများနှင့် အတူရှိသည့်အခါ အကောင်းဆုံး ဖွံ့ဖြိုး

နိုင်သည့်အတွက် သဘောတူစာချုပ်မှ ကလေးတစ်ဦးကို သူ (သို့) သူမ၏ မိဘများ ထံမှ ခွဲခွာ စေခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပြဋ္ဌာန်း ထားသည်။ အခြေအနေ အားလုံး တွင် ကလေးဖြစ်သူအတွက် အကောင်းဆုံး အကျိုးရှိမည့် အရာသည် အဓိက ဆုံးဖြတ်ရမည့် အချက် ဖြစ်သည်။ မွေးစားခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အပိုဒ် ၂၀ နှင့် ၂၁ တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဒုက္ခသည် လျှောက်ထားထားသော ကလေးငယ်များနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ (သို့) ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းသော ကလေးများ၏ အခွင့်အရေးကို အထူး စဉ်းစားပေးထားသည်။ သို့ရာတွင် ကလေး များ အားလုံးသည် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေးများလည်း ခံစားခွင့် ရှိကြသည်။ သဘောတူစာချုပ်မှ ထိုအခွင့်အရေးများကို တိတိကျကျ ရည်ညွှန်းထားပြီး ယင်းတို့အနက် ကလေးများအတွက် တရားမျှတသော ရုံးတင် စစ်ဆေးမှုများ ရရှိစေရေးအတွက် ဆိုးသွမ်းလူငယ်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်မှု စနစ်၊ ပညာရေး၊ အားလပ်ချိန်နှင့် ကစားနည်းများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ လူမှု ဖူလုံရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ကလေးများကို ဥပဒေအရ ထိန်းသိမ်းခြင်း အချက်များကို အဓိက အာရုံစိုက်ထားသည်။ ကလေးတိုင်းတွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများအတွက် သင့်လျော်သော လူနေမှု အဆင့်အတန်း ရရှိခွင့် သည် (သင့်လျော်ပါက ကလေးစရိတ် ပေးခြင်း အပါအဝင်) မိဘများ/အုပ်ထိန်းသူ များ၏ တာဝန် သာမက နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်လည်း ဖြစ်သည်။ ကလေးများ ဖွံ့ဖြိုးမှုကို အထောက်အကူပြုရာတွင် မီဒီယာ၏ အခန်းကဏ္ဍ ကိုလည်း အသိအမှတ် ပြုထားသည်။ ကလေးများ၏ လူမှုရေး၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာချမ်းသာသုခနှင့် ရုပ်ပိုင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး တို့ကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်၍ မီဒီယာကို အမျိုးမျိုးသော ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပ အရင်းအမြစ်များကို အသုံးပြုကာ ဖြန့်ချိထုတ်လွှင့်မှုများ ပြုလုပ်ရန် အားပေးထားသည် (အပိုဒ် ၁၇)။

၂၂.၆.၂.၃ ကလေး၏ ပါဝင်မှု

သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုင်း အများစုတွင် ကလေးငယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားသည်သာ ကလေးများ အပေါ် သက်ရောက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် ဆုံးဖြတ်သည့် အချက် ဖြစ်သည်ဟူသော သဘောတရားကို အခြေခံထားသည် (အပိုဒ် ၃)။ ထိုသဘောတရားကို များစွာသော ပြည်တွင်း ဥပဒေ စနစ်များတွင် ထည့်သွင်းထားသည်။ ဥပမာ ၁၉၉၅ (စကော့တလန်) ကလေးသူငယ်များ ဥပဒေ ဖြစ်သည်။ ကလေးများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆုံးဖြတ်ရန် ၎င်းတို့၏ အမြင်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည် ဖြစ်သည်။ သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို အသုံးချရန် ကလေး များသည် ပြောင်းလဲနေသော စွမ်းဆောင်ရည်များ ရှိကြောင်း အသိအမှတ် ပြုထားကြသည် (အပိုဒ် ၅)။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် လူငယ်များပါဝင်မှုဆိုင်ရာ သဘောတရားသည်လည်းပြောင်းလဲ နေသည်။ ကလေးငယ်များကို ၎င်းတို့ အပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသော ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ပါဝင်ရန် ပို၍ အားပေးလာကြသည်။ ကလေးများသည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်လည်း ပိုင်ဆိုင်ကြသည် (အပိုဒ် ၁၃)။ ၎င်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော တရားစီရင်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ၎င်းတို့၏ အမြင်များကို ထုတ်ဖော်နိုင်ခွင့် ရှိကြသည် (အပိုဒ် ၁၂)။ (မိဘများမှ ကလေးငယ်များကို ထိန်းကျောင်းပေးခွင့် ပါသော်လည်း) ကလေးငယ်များ၏ လွတ်လပ်စွာ တွေး

ခေါ်၊ ယုံကြည်၊ ကိုးကွယ်ခွင့် (အပိုဒ် ၁၄) နှင့် လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့် (အပိုဒ် ၁၅) တို့မှာမူ ပို၍ အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်သည်။ ကလေးများ ကို နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ပါဝင်စေရန် ကြိုးပမ်းမှုများလည်း ပြုကြသည်။ လူငယ်များကို နိုင်ငံရေးအား ပို၍ နားလည်လာစေရန် ဥရောပ လူငယ် ပါလီမန်နှင့် ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေး ကောင်စီနှင့် အထွေထွေ ညီလာခံပုံစံတူ အစည်းအဝေးများ ကျင်းပပေးသည်။

၂၂.၆.၃ နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ

ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်း ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်နှင့် အခြား သက်ဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်သည်။ UNICEF နှင့် UNESCO တို့သည် ထိုဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများတွင် အဓိက ပါဝင်ကြသည်။ ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရန်မှာ အဓိကစိန်ခေါ်မှုဖြစ်သည်။ များသောအားဖြင့် (နိုင်ငံတော်မဟုတ်သော အခြားလူပုဂ္ဂိုလ်၊ အဖွဲ့အစည်း) အရွယ်ရောက်ပြီးသူများသည် ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ကြသူများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတော်သည် ကလေးငယ်များကို ၎င်းတို့ကို အန္တရာယ်ပြုရန် ခြိမ်းခြောက်သူများထံမှ ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူ စာချုပ် အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော တတိယနောက်ဆက်တွဲတွင် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များထံမှ တိုင်ကြားလွှာများကို လက်ခံရန်ပါရှိသည်။ ထိုနည်းလမ်းသည် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးကို အကျယ်ချဲ့ခြင်းနှင့် သဘောတူစာချုပ် အကောင်အထည်ဖော်မှုကို ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

၂၂.၆.၄ ဒေသဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ

ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်၏ အောင်မြင်မှုကြောင့် ဒေသဆိုင်ရာတွင် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် သဘောတူညီပြီးသော ဒေသဆိုင်ရာစာချုပ်စာတမ်းများကို စောင့်ကြည့်ရန်နှင့် လုပ်ဆောင်ရန် စနစ်တစ်ခု ဖန်တီးရန် အဓိက အာရုံစိုက်သည်။

၂၂.၆.၄.၁ အာဖရိက

အာဖရိကတွင် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများ တိုးတက်စေမှုသည် ပို၍ သိသာသည်။ အာဖရိက ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ချမ်းသာသုခဆိုင်ရာ OAU ကြေညာချက် (OAU Declaration on the Rights and Welfare of the African Child) က ၁၉၇၉ ခုနှစ်ကို ကလေးသူငယ်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာနှစ်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အာဖရိက ကလေးငယ်အများစု၏ အခြေအနေမှာ အရေးကြီးနေဆဲ ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ် (African Charter on the Rights and Welfare of the Child) ကို OAU မှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ပဋိညာဉ်သည် အသက် ၁၈ နှစ်အောက် လူသားများ အားလုံးနှင့် အကျုံးဝင်သည်။ ပဋိညာဉ်သည် ကလေးများ၏ အကောင်းဆုံး အကျိုးစီးပွားဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း၏ လွှမ်းမိုးမှု အပါအဝင် ကုလသမဂ္ဂ၏ စာချုပ်စာတမ်းများ၏ အချက်အလက်များစွာကို ထပ်လောင်း ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၄)။ ကလေးများသည် အသက်ရှင်သန်ခွင့် အသက်ဆက်ခွင့်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှု အခွင့်အရေးများ၊ နာမည်နှင့် နိုင်ငံသား ရှိပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်၊ သင်းပင်း ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ တွေးခေါ်ခွင့်၊ ယုံကြည်ခွင့်နှင့် ဘာသာကိုးကွယ်ခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်၊ ပညာရေး နှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရယူခွင့် အပါအဝင် အခွင့်အရေးအများအပြားကို ရရှိကြသည်။ မတရားဆက်ဆံခြင်း၊ စီးပွားရေးနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အမြတ် ထုတ်ခြင်း၊ အန္တရာယ် များသော ရိုးရာ အလေ့အကျင့်များ၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ၊ အသားအရောင် ခွဲခြားမှုနှင့် လူကုန်ကူးမှုများမှ ကလေးများကို ကာကွယ်ပေးရမည်။ ဒုက္ခသည် ကလေးငယ်များနှင့် စိတ်ပိုင်း နှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းသော ကလေးငယ်များကို အထူးဂရုစိုက်ရန် ထောက်ပြထား သည်။ ကလေးများအားလုံးတွင် သတ်မှတ်ထားသော အခြေအနေများ၌ ၎င်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ၎င်းတို့၏ အမြင်များကို တင်ပြနိုင်ခွင့် ရှိသည် (အပိုဒ် ၄(၂))။ အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်၏ လက္ခဏာများ နှင့်အညီ ကလေးများတွင်လည်း သတ်မှတ်ထားသော တာဝန်များရှိသည်။ ယင်းတို့တွင် မိဘများ ကို အရှိအသေပြုခြင်း၊ အမျိုးသားရေးတာဝန်ထမ်းရွက်ခြင်း၊ အာဖရိကယဉ်ကျေးမှု တန်ဖိုးများအား ထိန်းသိမ်း ရန်နှင့် အာဖရိကတိုက် စည်းလုံးညီညွတ်ရေးအတွက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးရန်တို့ ပါဝင် သည် (အပိုဒ် ၃၁)။ အသက် ၃၅ နှစ်အရွယ်များအထိ အကျုံးဝင်သော အာဖရိက လူငယ် ပဋိညာဉ် တွင်လည်း အလားတူ တာဝန်များ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

၂.၆.၄.၂ ဥရောပ

ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ဥရောပတိုက်တွင်လည်း (တိုက်ရိုက် မဟုတ်သည့် တိုင်အောင်) အရေးယူ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် ဥရောပ၌ ကလေး သူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးရေးဆိုင်ရာ ဥရောပ သဘောတူစာချုပ် (Eruopean Convention on the Exercise of Children's Rights) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်သည် ကလေးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ပြဋ္ဌာန်းရန် မဟုတ်ပေ။ ၎င်းက ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် ကို ထောက်ခံထားပြီး ထိုစာချုပ် ပိုမိုရှေ့ရောက်စေရန် ရည်ရွယ်၍ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူ စာချုပ်တွင် အသိအမှတ် ပြုထားသည့် အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည်ဖော်ရန် နိုင်ငံများကို သင့်လျော်သော ဥပဒေ၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အခြား နည်းလမ်းများ အသုံးပြုရန် အားပေးထားသည် (ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၄ ကို ကိုးကားထားသော စကားဦး)။ မိဘားစုများနှင့် စပ်လျဉ်းသော ပဋိပက္ခများကို အငြင်းပွားမှု မဖြစ်စေသော နည်းလမ်းများနှင့် ဖြေရှင်းရန် (အပိုဒ် ၁၃)၊ တရားရုံး ကြားနာမှုများတွင် ကလေးများ၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် (အပိုဒ် ၃)၊ ကလေးတစ်ဦးအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသော ဆုံးဖြတ်ချက်

အားလုံးတွင် ထိုကလေး၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် ကလေး၏ ကိုယ်ပိုင် အမြင်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ဥပဒေရေးရာ တာဝန်ရှိသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍ (အပိုဒ် ၆) တို့ကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

၂၂.၆.၄.၃ အမေရိကတိုက်

အမေရိကတိုက်တွင် ကလေးစစ်သားများနှင့် ပတ်သက်သော စာချုပ်စာတမ်းများ (OAS Doc AG/RES. 1709 (XXX-O/00)) နှင့် ကလေးများကို လူကုန်ကူးခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော စာချုပ် စာတမ်းများ (OAS Doc AG/RES. 1948 (XXXIII-O/03)) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ် ဆန်တီယေးဂို ထိပ်သီးစည်းဝေးပွဲတွင် အမေရိကတိုက်ရှိ ကလေးများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ရေး နှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် AG/RES. 1951 (XXXIII-O/03) ကို ချမှတ် ခဲ့သည်။ အမေရိကတိုက်ရှိ ကလေးများ ရင်ဆိုင်နေရသော အဓိက ပြဿနာရပ် အများအပြားကို ပျောက်ဆုံးသူများဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်း အပါအဝင် အခြား လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်း အများအပြားတွင် ထည့်သွင်းထားသည်။

၂၂.၇ သက်ကြီးရွယ်အိုများ

လူ့အခွင့်အရေးများ သက်တမ်းရင့်လာသလို ထိုအခွင့်အရေးများမှ အကျိုးခံစားနေရသူများလည်း အသက်အရွယ် ကြီးရင့်လာကြသည်။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးမှ သဘောတူစာချုပ်များ ပြဋ္ဌာန်း ခဲ့သော အချိန်နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၇၀ ခန့် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်း ထုတ်ပြန်ချိန်နောက်ပိုင်း အသက်ရှင်လျက်ရှိသူ အရေအတွက်ပို၍ များပြားသည်။ ၂၀၁၅ မေလ တွင် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီမှ သက်ကြီးရွယ်အိုများ လူ့အခွင့်အရေး ခံစားမှု နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အမှီအခိုကင်းသော ကျွမ်းကျင်သူတစ်ယောက် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ လူဦးရေ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် အသက် ၆၀ ကျော်များ ဖြစ်ကြပြီး ယခုရာစုနှစ်အတွင်း ကမ္ဘာပေါ်၌ ကလေးငယ်များထက် သက်ကြီးရွယ်အိုများ ပိုမိုများပြားလာမည့် အမြင့်ဆုံး အမှတ်ကို ရောက်ရှိ မည့် အချက်က ထိုလုပ်ဆောင်ချက်ကို လှုံ့ဆော်ပေးခဲ့သည်။ ဤဆယ်စုနှစ် အကုန်တွင် သက်ကြီး ရွယ်အို အရေအတွက်သည် သန်းတစ်ထောင် အထိရှိလာမည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲရေး ရည်မှန်းချက် ပစ်မှတ်များ ပြည့်မီခြင်းသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု၊ ဖူလုံမှု ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး အခွင့်အလမ်းများကို ဖော်ဆောင် ပေးခြင်းဖြင့် ထိုဖြစ်စဉ်ကို ပိုမိုမြန်ဆန်လာစေလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ ဒေသဆိုင်ရာ ကွဲပြားမှုများလည်း ရှိသည်။ ဥရောပသည် လက်ရှိနှင့် အနာဂတ်တွင် သက်ကြီးရွယ်အို အရေအတွက် အများဆုံးသော ဒေသဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် သက်ကြီးရွယ်အို အရေအတွက်တိုးလာခြင်းနှင့် အလျင်အမြန် တိုး တက်လာခြင်းက ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဒေသအားလုံးတွင် တွေ့ကြုံနေရသည့် ကိစ္စရပ် ဖြစ်သည်။

၂၂.၇.၁ အဓိက ကိစ္စရပ်များ

မျှော်မှန်းသက်တမ်းသည် အောင်မြင်သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၏ ပြယုဒတစ်ခုဖြစ်ပြီး သက်ကြီးရွယ်အိုလူဦးရေကိုလည်း တိုးပွားလာစေသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးက ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံသို့ အစီရင်ခံမှု ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သူက ၁၉၅၀ နှင့် ၂၀၁၀ အတွင်း ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင် မျှော်မှန်းသက်တမ်းသည် ၄၆ နှစ်မှ ၆၈ နှစ်သို့ တိုးမြင့်လာခဲ့ပြီး ယခုရာစုနှစ် အကုန်တွင် ၈၁ နှစ်အထိ တိုးမြင့်လာမည်ဟု မျှော်မှန်းရသည် (ကုလသမဂ္ဂ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ ဋ္ဌာနမှ ထုတ်ဝေသည့် ၂၀၁၀ ကုလသမဂ္ဂ ကမ္ဘာ့လူဦးရေ အလားအလာများ (UN World Population Prospects 2010) မှ အချက်အလက်များ ယူထားသည်။ ၂၀၁၅ အစီရင်ခံစာကို http://esa.un.org/undpd/wpp/unpp/panel_indicators.htm တွင် ကြည့်နိုင်သည်။) သက်ကြီး ရွယ်အိုများဟူသည်မှာ (ကလေးများနည်းတူ) လူ့အဖွဲ့ အစည်း၏ ဖန်တီးတည်ဆောက်မှု တစ်ခုသာ ဖြစ်သော်လည်း (ကုလသမဂ္ဂက အသက် ၆၀ မှစ၍ သက်ကြီးရွယ်အိုဟု သတ်မှတ်သည်) သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ ရှိနေသည်။ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုသည် သက်ကြီးရွယ်အို အများအပြား အဓိက စိုးရိမ်ရသည့် ကိစ္စရပ် တစ်ခု ဖြစ်သည်။ သူငယ်ပြန်ခြင်းနှင့် အယ်လ်ဒိုင်းမား သတိမေ့ရောဂါများသည် သက်ကြီးရွယ်အိုများအကြားတွင် ဖြစ်ပွားမှု ပိုမိုများပြားသည်။ ကင်ဆာ နှင့် နှလုံးသွေးကြောဆိုင်ရာ ရောဂါများနှင့် အခြားရောဂါများမှာလည်း အလားတူပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်က နိုင်ငံများအတွင်း ကျန်းမာရေး အဆောက်အအုံများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖိအားပေးခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ကုန်ကျစရိတ်နှင့် ပတ်သက်၍လည်း ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ် စေသည်။ သက်ကြီး ရွယ်အိုများ အလုပ်ရပ်နားလိုက်သည့်အခါ (သို့) အလုပ်လုပ်နိုင်ရန် ကိုယ်ခန္ဓာ ကျန်းမာမှု မရှိတော့ သည့်အခါ လုံလောက်သော လူမှုဖူလုံရေး အထောက်အပံ့များ ပေးအပ်ရန်သည်လည်း သက်ဆိုင် သော စိုးရိမ်ပူပန်ဖွယ်အချက် ဖြစ်သည်။ ဆင်းရဲမွဲတေခြင်းသည် သက်ကြီးရွယ်အိုများ ရင်ဆိုင်ရ သည့် အကြီးဆုံးသော ပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ဆင်းရဲမွဲတေခြင်းသည် ခိုလှုံခွင့်နှင့် နေအိမ်ရှိ ခွင့်၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ခံစားခွင့်၊ အစားအစာ၊ သန့်ရှင်းသော သောက်သုံးရေ၊ စရိတ်စက တတ်နိုင်သော ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုများ ရယူနိုင်ခွင့်နှင့် ဝင်ငွေ မလုံလောက်မှု တို့နှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံ ခံရခြင်းသည်လည်း အဓိက ပြဿနာ တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ အနည်းငယ်၌သာ အသက်ကို အခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်ထားသော ဥပဒေများ ရှိသည်။ သက်ကြီးရွယ်အိုများကို မတရား ဆက်ဆံခြင်းအား တုံ့ပြန်ခြင်းသည်လည်း စိန်ခေါ်မှု တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ မတရားဆက်ဆံမှုများသည် အိမ် (သို့) ထိခိုက်လွယ်သူများအတွက် ခိုနားရာ ဖြစ်သင့်သည့် စောင့်ရှောက်ရေး နေရာများတွင် ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသည်။

၂၂.၇.၂ နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်မှုများ

ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းက သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ အခွင့်အရေးကို ညွှန်းဆိုခြင်း များ ပြုထားသည်။ အပိုဒ် ၂၅ တွင် သင့်တင့်သော လူနေမှု အဆင့်အတန်း ရှိရေးကို ပြဋ္ဌာန်း

ထားပြီး အသက်အရွယ်ကြီးရင့်ချိန်တွင် လုံခြုံမှု ရရှိခွင့်လည်း ထည့်သွင်းထားသည်။ ၁၉၈၂ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ သက်ကြီးရွယ်အိုများ ညီလာခံတွင် သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ အခွင့်အရေးအပေါ် နိုင်ငံတကာ မှ အလေးစိုက်မှုများကို အခြေခံ၍ အသက်ကြီးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသော နိုင်ငံတကာ လုပ်ငန်းအစီအစဉ် ချမှတ်ခဲ့သည်။ ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကမ္ဘာပေါ်၌ အသက် ၆၀ ကျော်သူ အရေအတွက်သည် အသက် ၁၈ နှစ်အောက် အရေအတွက်ထက် ပိုမိုများပြားလာမည် ဖြစ်သည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံမှ အောက်တိုဘာလ ၁ ရက်နေ့ကို နိုင်ငံတကာ သက်ကြီးရွယ်အိုများနေ့ အဖြစ် သတ်မှတ်ရန် ရွေးချယ်ပေးခဲ့ကြသည် (GA Resn 45/106 (1990))။ ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် သက်ကြီး ရွယ်အိုများ အတွက် ကုလသမဂ္ဂ စည်းမျဉ်းများကို ချမှတ်ခဲ့ပြီး အမှီအခို ကင်းမှု၊ ပါဝင်မှု၊ ဂရုစိုက်မှု၊ မိမိကိုယ်မိမိ ကျေနပ်သည်ဟု ခံစားခြင်းနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာတို့ကို အဓိက အာရုံစိုက်ထားသည်။ သို့ရာတွင် လက်ရှိ လုပ်ငန်းများသည် ဒုတိယအကြိမ် ကမ္ဘာ့သက်ကြီးရွယ်အိုများ ညီလာခံတွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး အထွေထွေ ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၅၇/၁၆၇ အရ ထောက်ခံထားသော ၂၀၀၂ ခုနှစ် သက်ကြီးရွယ်အိုများဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး ကြေညာချက်နှင့် မက်ဒရစ် နိုင်ငံတကာလုပ်ငန်း အစီအစဉ်ကို ပိုမိုတိုးတက်စေသည်။ ထိုကြေညာချက်တွင်ပြသနာများကို ထိထိရောက်ရောက် ဖြေရှင်းရန် နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ လိုအပ်ကြောင်း ထောက်ပြထားသည်။ ထိုညီလာခံတွင် "ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဒေသအများစုတွင် မျှော်မှန်းသက်တမ်း မြင့်မားလာခြင်းသည် လူသားထု၏ ကြီးမားသော အောင်မြင်မှုများ အနက် တစ်ခု ဖြစ်သည်" ဟူ၍ အောင်ပွဲခံ ဆင်နွှဲခဲ့သည် (အပိုဒ် ၂ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်)။ သို့ရာတွင် ညီလာခံက သက်ကြီးရွယ်အိုများကို ထိထိရောက်ရောက် ကာကွယ်ပေးနိုင်ရန် ၎င်းတို့အတွက် သီးသန့်အခွင့်အရေးများ လိုအပ်သည့် အချက်ကို ဖြေရှင်းပေးရန်လည်း အသိအမှတ်ပြုထားသည်။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကော်မတီ၏ ၁၉၉၆ ခုနှစ် အထွေထွေ မှတ်ချက် ၆ တွင် အလုပ်အကိုင်၊ လူမှုဖူလုံရေးနှင့် ကျန်းမာရေး အပါအဝင် သဘောတူစာချုပ်များပါ အပိုဒ်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ ထိုမှတ်ချက်က သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ အမျိုးမျိုးသော အခြေအနေများ ဖြစ်သည့် မိသားစု စောင့်ရှောက်မှု ရရှိခြင်း၊ မရရှိခြင်း၊ ကောင်းမွန်သော ကျန်းမာရေးနှင့် ငွေကြေး အခြေအနေ ရှိခြင်း၊ မရှိခြင်းတို့ကို ထောက်ပြ ထားသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

အသက်အရွယ် ကြီးရင့်လာခြင်း

အသက်အရွယ်ကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး ရှုထောင့်မှ စဉ်းစားသည့်အခါ အောက်ပါ တို့၏ သက်ရောက်မှုများမှာ အဘယ်နည်း။ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ဟန်ချက်ညီအောင် ချိန်ညှိပါ။

- (က) ပင်စင် မယူမနေရ အသက်
- (ခ) နေအိမ် အပါအဝင် လူမှုဖူလုံရေး စောင့်ရှောက်မှုများ ရရှိခြင်း
- (ဂ) မြေးများကို စောင့်ရှောက်သည့် တာဝန်များ

(ဃ) အသက်ဆုံးရှုံးခါနီးတွင် ရောဂါကုသခြင်းထက် နာကျင်မှုလျော့နည်းစေမည့် ဆေးများ ရရှိနိုင်ခြင်း

(င) သွေးဆုံးပြီး အမျိုးသမီးများအတွက် မျိုးပွားမှု အကူအညီနည်းပညာများရရှိခွင့်တောင်းဆိုခြင်း

သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံးကို ရရှိစေရန် ကြိုးပမ်း နေသည့် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံအတွက် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သော အကျိုးဆက်များကား အဘယ်နည်း။

၂၂.၇.၃ ဒေသဆိုင်ရာ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများ

၂၂.၇.၃.၁ အမေရိကတိုက်

သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများ အားလုံးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များကို မြှင့်တင်ရန်၊ ကာကွယ်ရန်နှင့် အပြည့်အဝ ခံစားရစေရန် OAS က ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ အမေရိက တိုက်နိုင်ငံများ သဘောတူစာချုပ် (Inter-American Convention on Protecting the Human Rights of Older Persons) ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည် (အပိုဒ် ၁)။ ထိုစာချုပ် အသက်ဝင်လာစေရန် လိုအပ်သည့် လက်မှတ်ရေးထိုးမှု နှစ်ခုကို ၁၁ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ပြည့်မီခဲ့ပြီး သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် ပထမဆုံးသော ဥပဒေဖြင့် ချည်နှောင်မှုရှိသည့် စာချုပ်စာတမ်း ဖြစ်လာသည်။ လက်ရှိတွင် လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ (၃) နိုင်ငံ ရှိသည်။ ဘိုလစ်ဗီးယား၊ ကော်စတာရီကာနှင့် ဥရူဂွေးတို့ ဖြစ်သည်။ စာချုပ်၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ သက်ကြီးရွယ်အိုများကို လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတွင် အပြည့်အဝ ထည့်သွင်းနိုင်ရန်၊ ပေါင်းစည်းနိုင်ရန်နှင့် ပါဝင်နိုင်ရန် ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးများ အားလုံးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို မြှင့်တင်ရန်၊ ကာကွယ်ရန်၊ အသိအမှတ်ပြုရန်၊ အပြည့်အဝ ခံစားရစေရန်နှင့် တန်းတူညီစွာ အသုံးပြုနိုင်ရန် ဖြစ်သည်။

၂၂.၇.၃.၂ ဥရောပတိုက်

ဥရောပ၏ လျင်မြန်စွာ တိုးပွားလာသော သက်ကြီးရွယ်အို လူဦးရေနှင့် (မျိုးပွားမှုဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာ များ ရရှိသောကြောင့်) ကျဆင်းလာသော ကလေးမွေးဖွားနှုန်းတို့က ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေး ဝန်ဆောင်မှုများကို ဝန်ထုတ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေသည်။ အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ဥရောပ သမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၂၅ တွင် သက်ကြီးရွယ်အိုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး သီးသန့် ဖော်ပြထားသည်။ “သမဂ္ဂက သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ ဘဝကို ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိနှင့် အမှီအခိုကင်းစွာ ဖြတ်သန်းနိုင်ခွင့်နှင့် လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဘဝများတွင် ပါဝင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြု လေးစားပါသည်” ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ အသက်အရွယ်ကြီးမှုအပေါ် အခြေခံသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို တားမြစ်ထားသော

မူဝါဒ များနှင့် နည်းဗျူဟာများ ချမှတ်ထားပြီး သက်ကြီးရွယ်အိုများအား သင့်လျော်သော အကာအကွယ် ပေးနိုင်ရန် နိုင်ငံ စနစ်များတွင် ကြံ့ခိုင်မှုများ တည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းထားသည်။

၂၂.၈ နိဂုံး

ဖော်ပြခဲ့သည့် ခေါင်းစဉ်များမှာ ထိခိုက်လွယ်သူများဟု အသိအမှတ်ပြုခံထားရသော ဥပမာ ခြောက်ခု ဖြစ်သည်။ အမျိုးအစား တစ်ခုချင်းစီတွင် သီးသန့် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိသည်။ ထိုသူများ အားလုံးသည် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝ ခံစားခွင့် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အချို့သော အခြေအနေများသည် ထိခိုက်လွယ်မှုများ ဖြစ်ပွားစေနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး စနစ်များသည် ဟာကွက်များရှိနေပြီး ထပ်ဆောင်း အကာအကွယ်ပေးခြင်းများ မကြာခဏ လိုအပ်တတ်သည်။

အမှုတွဲများ

.....

Ato del Avellanal v France, UN Doc CCPR/C/34/D/202/1986 (1988).
Aumeeruddy-Cziffra v Mauritius, UN Doc, CCPR/C/12/D/35/1978 (1981).
Lovelace v Canada, UN Doc, CCPR/C/13/D/24/1977 (1981).
Opuz v Turkey Applicn 33401/02, European Court of Human Rights, judgment 9 June 2009.
Prosecutor v Lubanga, International Criminal Court (trial commenced January 2009) Child Soldiers.
US v Finland, UN Doc, CAT/C/30/D/197/2002.

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....

Bisasz, C, *The Concept of Group Rights in International Law: Groups as Contested Right-holders, Subjects and Legal Persons* (Leiden: Brill, 2012).
Bradley, M, *Refugee Repatriation: Justice, Responsibility and Redress* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013).
Cook, R (ed), *Human Rights of Women: National and International Perspectives* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1994).
Freeman, M (ed), *The Future of Children's Rights* (Brill: 2015).
Goodwin-Gill, G, and Lambert, H (ed), *The Limits of Transnational Law: Refugee Law, Policy Harmonization and Judicial Dialogue in the European Union* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013).
Goodwin-Gill, G, and McAdam, J, *The Refugee in International Law*, 3rd edn (Oxford: Oxford University Press, 2007).
Hathaway, J, *The Rights of Refugees under International Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005).
Invernizzi, A and Williams, J, *The Human Rights of Children: From Vision to Implementation* (Farnham: Ashgate, 2011).
Jones, P, and Welch, S, *Rethinking Children's Rights: Attitudes in Contemporary Society* (London: Continuum, 2010).
Loescher, G, *The United Nations High Commissioner for Refugees: A Perilous Path* (Oxford: Oxford University Press, 2001).
McAdam, J, *Climate Change: Forced Migration, and International Law* (Oxford: Oxford University Press, 2014).

McQuigg, R, *International Human Rights Law and Domestic Violence: The Effectiveness of International Human Rights Law* (Abingdon: Routledge, 2013).

Martin, C, Rodriguez-Pinzon, D, and Brown, B, *Human Rights of Older People: International and Regional Legal Perspectives* (Springer, 2015).

Phuong, C, *The International Protection of Internally Displaced Persons* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005).

Relly, N, *Women's Human Rights* (Cambridge: Polity Press, 2009).

Rodriguez-Pinzon, D, and Martin, C, 'The International Human Rights Status of Elderly Persons' (2003) 18 *American University International Law Review* 915.

United Nations, *Fact Sheet No 20, Human Rights and Refugees* (Geneva: Office of the High Commissioner for Human Rights, 1997).

United Nations, *Fact Sheet No 10 (Rev 1), The Rights of the Child* (Geneva: Office of the High Commissioner for Human Rights, 1998).

Van Bueren, G, *International Law on the Rights of the Child* (The Hague: Kluwer, 1995).

Wilson, M, and Hunt, P (eds), *Culture, Rights and Cultural Rights: Perspectives from the South Pacific* (Wellington: Hula Publishers, 2000).

Websites

.....

www.unhcr.ch – United Nation High Commissioner for Refugees.

www.un.org/womenwatch – United Nations Women's site.

www.unicef.org – United Nations Children's Fund.

www.un.org/development/desa/ageing – UN portal with the Madrid Plan of Action on Ageing.

www.internal-displacement.org/ – Internal Displacement Monitoring Centre.

www.coe.int/equality – Council of Europe's Equality site.

(၂၃) လက်ရှိ ကိစ္စရပ်များ

သဘောတူစာချုပ်သည် သက်ရှိစာချုပ်စာတမ်း ဖြစ်ပြီး ယနေ့ခေတ် အခြေအနေများနှင့်အညီ အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုရမည်။

ECHR တိုင်ရာ နှင့် ဗြိတိန် နိုင်ငံ (Tyrer v UK) Series A no. 26, para 31

ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော အခန်းများသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ၏ အကျယ်၊ အသုံးပြုပုံနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍတို့ကို စာဖတ်သူများ ပိုမိုနားလည်စေရန် ရှင်းပြခဲ့သည်။ အရေးပါသော နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအကြောင်း မြည်းစမ်းလေ့လာနိုင်ရန် အခွင့်အရေးတချို့နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်တချို့ကို ထုတ်နုတ်တင်ပြခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အစောပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေသည် တရားဝေ မဟုတ်ပေ။ ယခုလက်ရှိအခြေအနေတွင် လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေသည် နယ်လေးသေးသော ဥပဒေစနစ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို နိုင်ငံတကာအဆင့်၊ ဒေသအဆင့်၊ နိုင်ငံအဆင့်၌ အစီအစဉ်ချနေဆဲ ဖြစ်သည်။ လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ပုံများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအကြား သဘောတူစာချုပ် ရရှိရန် လုပ်ဆောင်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်း ၇၀ ခန့်ရှိပြီးဖြစ်၍ ထိုအချိန်မှယနေ့အချိန်အထိ အောင်မြင်မှု များစွာ ရှိခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လုပ်ဆောင်ရန်များစွာလည်း ကျန်နေသေးသည်။ ကမ္ဘာကြီးသည် ယခင်နှင့် မတူသော စိန်ခေါ်မှု အသစ်များဖြစ်သည့် လူအားလုံးအတွက် နေရာအားလုံးတွင် အစာ ရေစာ လုံလောက်မှု ရရှိရေး၊ အင်တာနက်နှင့် လူမှုမီဒီယာ ခေတ်တွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင် လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံမှုတို့ကို ဟန်ချက်ညီညီ ထိန်းသိမ်းရေး၊ အန္တရာယ် များသော အစွန်းရောက် အမြင်များနှင့် လုပ်ရပ်များကို တိုက်ဖျက်ရေး၊ ဤပြိုဟ်ကမ္ဘာကြီးနှင့် ၎င်း၏ လူသားများ အားလုံး အသက်ရှင်ရေးနှင့် တိုးတက်ကြီးပွားရေး စသည်တို့ကို ရင်ဆိုင်နေရ သည်။ ယခင်ကထက် ပိုမို များပြားသော လူများသည် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ကို သတိပြုမိလာသည်နှင့်အတူ နိုင်ငံများကို လူ့အခွင့်အရေးအား လေးစား၊ မြှင့်တင်ရန် ဖိအားပိုမို ပေးသင့်သည်။ အလားတူပင် ကာကွယ်မှု အဆင့်များလည်း ပိုမိုမြင့်မားလာသင့်သည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အလမ်းများသာ တဖြည်းဖြည်း ရရှိလာသင့်သည် မဟုတ်၊ ပြည်သူ့ ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများကိုလည်း အမြင့်ဆုံး အကာကွယ်ပေးသင့်သည်။

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ၏ အနာဂတ်တွင် မည်သည့်အရာများ ရှိသနည်း။ ယခုအခန်း တွင် အနာဂတ်၌ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး၏ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲမှုကို ပုံဖော်ပေးမည့် ကိစ္စရပ် အချို့ကို အကျဉ်းမျှ လေ့လာဆန်းစစ်သွားပါမည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

လက်ရှိ စိန်ခေါ်မှုများ

သတင်းစာ၊ စာစောင်စသည်တို့မှ လတ်တလောဖြစ်ရပ်များကို ဖတ်ရှုလေ့လာကြည့်လျှင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာပေါင်းများစွာကို ဆွေးနွေးရန် လိုအပ်နေကြောင်း တွေ့ရသည်။ သတင်းအားလုံး နီးပါးသည် (တစ်နည်းမဟုတ်တစ်နည်း) လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပါအဝင် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိသော မြောက်အာဖရိကနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းရှိ နိုင်ငံရေးသဘောထား ကွဲလွဲမှုများ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ တည်ငြိမ်အေးချမ်း ထိန်းသိမ်းရန် အင်အားသုံးခြင်း၊ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ အမှုစစ်ရုံးက ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော စုံစမ်း စစ်ဆေးမှုများ၊ နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများ၊ လူ့မျိုးရေး တင်းမာမှုများ၊ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ကြောက်မက်ဖွယ် သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်များ အစရှိသည်တို့နှင့် ဆက်စပ်သော ပြဿနာပေါင်း မြောက်များစွာ ရှိနေကြသည်။

လူ့အခွင့်အရေးသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ လူသားအားလုံးအတွက် အကျိုးဝင်သည်။ လက်ရှိ ဖြစ်ရပ်များက အဆိုပါလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများသည် နိုင်ငံများကို မည်ကဲ့သို့ ပြဿနာပေါင်း မြောက်မြားစွာသော ဖန်တီးနေကြောင်း၊ မည်ကဲ့သို့သော စိန်ခေါ်မှုများ ရှိကြောင်း ပြသနေသည်။ လက်ရှိ ဖြစ်ရပ်များကို လူ့အခွင့်အရေး ရှုထောင့်မှ ဆင်ခြင်သုံးသပ်မည်ဆိုပါက တစ်စုံတစ်ရာ အကျိုးရှိတန်ကောင်းသည်။

၂၃.၁ အစိုးရမဟုတ်သော ဇာတ်ကောင်များ

နိုင်ငံများသည် အဓိက တာဝန်ရှိသူများ ဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်များနှင့် အခြားသော စာချုပ်စာတမ်းများအရ ကျရောက်သော တာဝန်များကို အပြည့်အဝ လိုက်နာရမည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော်သည် သက်ဆိုင်ရာ တာဝန်များ အားလုံးကို အပြည့်အဝ လုပ်ဆောင်နိုင်မှ လုပ်ဆောင်နိုင်မည်။ လူ့အခွင့်အရေး ဖော်ဆောင်ရန် တာဝန်သည် ယခင်ကကဲ့သို့ နိုင်ငံတော်တစ်ခုတည်း၏ တာဝန်မဟုတ်တော့ကြောင်း ပြသနေသည့် သက်သေသာဓကများစွာ ရှိနေသည်။ အစောပိုင်းတွင် မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည့်အတိုင်း တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြား အဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ အောက်တွင် တာဝန်များ ရှိကြပြီး ဆွေးနွေးပွဲများ၊ စောင့်ကြည့်ရေး အစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်ကြရမည် ဖြစ်သည်။ အစိုးရ မဟုတ်သော ဇာတ်ကောင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် ပို၍ ကြီးထွားလာပေလိမ့်မည်။

၂၃.၁.၁ အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးလုပ်ငန်းများမှသည်အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများ (နောက်ပိုင်းတွင်ဆက်လက် ဆွေးနွေးထားသည်) အထိ ကိစ္စရပ်အများအပြားတွင် နိုင်ငံတော်မဟုတ်သော ဇာတ်ကောင်များ (non-state actors) ပါဝင်ပတ်သက်နေကြသည်။ ကုန်သွယ်စီးပွားရေး ကိစ္စနှင့် ဆက်စပ်၍ဖြစ်စေ၊

ကြေးစားလုပ်ငန်းနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်စေ၊ ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းနှင့် ဆက်စပ်၍ဖြစ်စေ နိုင်ငံတော် မဟုတ်သော ဇာတ်ကောင်များ ပြဿနာအား နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းမှ တစ်စထက်တစ်ပို၍ ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းနေရသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအကြောင်းကို နောက်ပိုင်းတွင်ဆွေးနွေး သွားပါမည်။

အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များသည် နိုင်ငံများအတွင်း တစ်ခါတရံ နိုင်ငံတော်၏ ပံ့ပိုး မှုဖြင့်၊ တစ်ခါတရံ နိုင်ငံတော်ကို ပုန်ကန်ရန် အကြမ်းဖက်မှုများတွင် ပါဝင်ကြသည်။ အစိုးရ တပ်ဖွဲ့ မဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်အုပ်စုများကို နိုင်ငံတော်က ထောက်ပံ့မှုပေးနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတော် ၏ အစိတ်အပိုင်း မဟုတ်သော စစ်တပ် (သို့) စစ်တပ်ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများဟု အကြမ်းဖျဉ်း အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားသည်။ အချို့ပြိုကွဲလုဖြစ်နေသော နိုင်ငံများ (Fragile State) တွင် နိုင်ငံ တော်၏ နယ်မြေများကို ထိန်းချုပ်ရန် နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ မရှိကြပေ။ လစ်ဖျားနှင့် ဆိုမားလီယားနိုင်ငံတို့မှာ ထိုဥပမာများ ဖြစ်ကြသည်။ အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက် ကိုင် အဖွဲ့များသည် များစွာသော ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခများတွင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ စစ်တပ်ကဲ့သို့သော အဖွဲ့များမှအဖွဲ့ဝင်များနှင့် သူပုန်များတွင် အစောပိုင်း၌ နိုင်ငံတော်မှ လေ့ကျင့် သင်ကြား ပေးခဲ့သူများလည်း ပါဝင်သည် (အစိုးရ စစ်တပ်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူများ ဖြစ်နိုင်သည်)။ သို့မဟုတ် နေရာတစ်နေရာတွင် လုံခြုံရေးတိုးမြှင့်ရန် နိုင်ငံတော်မှ ငွေကြေးအ ထောက်အပံ့ ပေးထားသူများလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ အုပ်စုအများအပြားသည် စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းထားပြီး အမိန့်ပေးမှု အဆင့်များ၊ ဝတ်စုံများ၊ အဖွဲ့လည်ပတ်ရေးနှင့် စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းရေး အတွက် အဖွဲ့တွင်း စည်းမျဉ်းများ ရှိကြသည်။ အချို့အဖွဲ့များတွင်မူ ထိုသို့ မရှိကြပေ။ အစိုးရ မဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ ဥပမာ အချို့မှာ ETA (စပိန်)၊ FARC (ကိုလံဘီယာ)၊ ဟားမတ်စ်နှင့် ဟစ်ဇ်ဘိုလာ (အရှေ့အလယ်ပိုင်း)၊ IRA (အိုင်ယာလန်နှင့် ဗြိတိန်)၊ တမီးလ်ကျား သူပုန် (သီရိလင်္ကာ) တို့ ဖြစ်ကြသည်။ အချို့အဖွဲ့များမှာ အပစ်အခတ် ရပ်စဲပြီး နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံတော်၏ အစိုးရအဖွဲ့ များ၌ ပါဝင်လာကြသည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များကို သောင်းကျန်းသူများ (သို့) အကြမ်းဖက်သမားများဟု သတ်မှတ်ထား ကြပြီး ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံရေးအရ ဘောင်မဝင်ပေ။ သို့သော် သူတို့ကို နိုင်ငံတော် ဥပဒေများ အတိုင်း ကိုင်တွယ်ကြသည်သာ ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
အသိအမှတ်ပြုသင့်၊ မပြုသင့်

အီရတ်နိုင်ငံရှိ ခွဲရှဲ/အစ္စလာမ် နိုင်ငံတော် အဖွဲ့နှင့် ဆီးရီးယားနှင့် လီဗနွန်ဒေသ (အိုင်ဇယ်လ် - ISIL) /အစ္စလာမ် နိုင်ငံတော် အဖွဲ့ - ထိုအဖွဲ့သည် မကြာသေးမီ အချိန်မှစ၍ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း လူသိများ လာခဲ့သည်။ ဤအဖွဲ့ကို အကြမ်းဖက်မှု လုပ်ရပ်များနှင့် ဆက်စပ် ဖော်ပြကြပြီး ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့က အကြမ်းဖက် အဖွဲ့ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ ထိုအဖွဲ့သည် ပယ်လ်မီးရား (Palmyra) ရှေးဟောင်း မြို့ အပါအဝင် ဆီးရီးယားနိုင်ငံရှိ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များကို ဖျက်စီးရာတွင် ပါဝင်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့ ထိန်းချုပ်သည့် နယ်မြေဒေသများ၌ ကြီးမားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ကျူးလွန်ခဲ့

သည်။ သူတို့သည် နယ်မြေဒေသတစ်ချို့ကို သိမ်းပိုက်ထားနိုင်သော်လည်း ၎င်းကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းမခံရပေ။ ထို့ကြောင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအဖြစ်သာ တည်ရှိနေသည်။

နိုင်ငံများနှင့် ကုလသမဂ္ဂ အပါအဝင် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများအတွက် မည်သို့သော စိန်ခေါ်မှုများ ရှိသနည်း။ Daesh/ISIS/ISIL အဖွဲ့များကို မည်ကဲ့သို့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသင့်သနည်း။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် ပတ်သက်သည့် အဓိက စိန်ခေါ်မှုမှာ ယင်းအဖွဲ့များသည် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ မဟုတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းအဖွဲ့များသည် အရပ်သားများကို အကာအကွယ်ပေးပြီး ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများကို ဟန့်တား ပေးသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ အဓိက စာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိကြပေ။ ထိုအဖွဲ့များမှ ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာမှု ဥပဒေများနှင့် ကိုက်ညီပါသည်ဟု တစ်ဖက်သတ် ကြေညာချက်များထုတ်နိုင်သည်။ လက်တွေ့တွင်လည်း နိုင်ငံတစ်ခုမှ ခွဲထွက်လိုသော (သို့) အစိုးရတစ်ခု ထူထောင်လိုသော အဖွဲ့များမှ ထိုသို့ကြေညာချက်များ ထုတ်ပြန်ကြသည်များ ရှိနေသည်။ ယင်းသို့ ကြေညာခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေး တောင်းဆိုမှုများကို ယုံကြည်လက်ခံလာမည်၊ အလေးအနက်ထားလာမည်ဟု ယုံကြည်ကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အစိုးရ မဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ရပ်များ အတွက် ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေများအောက်တွင် တာဝန်ခံမှု ရှိသင့်သည်။ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ တာဝန်ယူမှုများ တိုးပွားလာခြင်းကြောင့် ထိုအချက်မှာ ဖြစ်လာနိုင်ချေ ရှိသည်။ ၁၉၄၉ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာမှု ဥပဒေများ ဆိုင်ရာ ဂျနီဗာ သဘောတူစာချုပ်များ (စစ်ပွဲများ ဆင်နွှဲပုံနှင့် အရပ်သားများ၊ စစ်ပွဲတွင် မပါဝင်သူများနှင့် ၎င်းတို့၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ကာကွယ်ခြင်း) အရ နိုင်ငံများသည် စာချုပ်များအတွက် အဓိက တာဝန်ရှိသူများ ဖြစ်ရာ ထိုစာချုပ်သည် စာချုပ် အနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေ အဖြစ်လည်းကောင်း နိုင်ငံများအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသည်။ အခန်း ၂ တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုဥပဒေများကို နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခများ မဟုတ်သည့် အခြေအနေများတွင်လည်း အသုံးပြုနိုင်သည်။ ၁၉၄၉ ဂျနီဗာ သဘောတူ စာချုပ်၏ အပိုဒ် ၃ အရ နိုင်ငံတကာ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ မဟုတ်သည့် ပဋိပက္ခ ဆိုသည်မှာ အစိုးရ တပ်ဖွဲ့ မဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ တစ်ဖွဲ့ (သို့) တစ်ဖွဲ့ထက်ပို၍ ပါဝင်သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်သည်။ စစ်မက် ဖြစ်ပွားခြင်းသည် အနိမ့်ဆုံး ပြင်းထန်မှု အဆင့် (အဓိကရုဏ်း သို့မဟုတ် အသေးစား တိုက်ပွဲများထက် ပိုမို ပြင်းထန်ရမည်) ကို ပြည့်မီရမည် ဖြစ်ပြီး အစိုးရတပ်ဖွဲ့ မဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များသည် ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဒုတိယ နောက်ဆက်တွဲသည် နိုင်ငံတော်လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များနှင့် အစိုးရတပ်ဖွဲ့မဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်အုပ်စုများအကြား ပဋိပက္ခများအတွက် ဖြစ်သည်။ ဂျနီဗာ သဘောတူစာချုပ်များ၏ ဒုတိယ နောက်ဆက်တွဲ အပိုဒ် ၁(၂) တွင် "အဓိကရုဏ်း၊ ပျံ့နှံ့မှု မရှိသော၊ ပုံမှန်မဟုတ်သော အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် အခြား ဆင်တူသော

ဖြစ်ရပ်များကဲ့သို့သော ပြည်တွင်း မငြိမ်မသက်မှုများနှင့် တင်းမာမှုများသည် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများဟု မသတ်မှတ် သောကြောင့်” ယခု နောက်ဆက်တွဲနှင့် သက်ဆိုင်မှု မရှိဟု ဖော်ပြထားသည်။ အဓိက အချက်မှာ တိုက်ခိုက်မှုများကို လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခဟု သတ်မှတ်ခြင်းရှိ၊ မရှိဟူသည့် အချက် ဖြစ်သည်။ (ICTY မှ အမှုစစ် နှင့် ဒက်စ်ကို တာအစ် (Prosecutor v Dusko Tadic) (IT-94-1-A, ICTY Appeals Chamber, Merits) အမှုတွင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး လမ်းညွှန်ချက်များ ထပ်ဆောင်း ပေးထားသည်။) လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်သော အဖွဲ့အားလုံးသည် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာမှု ဥပဒေ၏ စည်းမျဉ်းများကို လိုက်နာရ မည် ဖြစ်သည်။ စည်းမျဉ်းများကို ဖောက်ဖျက်ပါက ပြည်တွင်း ဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ဥပဒေများအရ တစ်ဦးချင်း တာဝန်ယူရမည် ဖြစ်သည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် နိုင်ငံတော်နှင့် သက်ဆိုင် သူများက တိုက်ရိုက်တာဝန် ရှိပါက နိုင်ငံတော်မှ တာဝန်ယူရမည် ဖြစ်သည်။ နီကာရာဂွာအမှုတွင် (စစ်တပ်ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများ၏လှုပ်ရှားမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး) နိုင်ငံတကာတရားရုံးမှ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်ယူရ မည့် ကိစ္စများ ကြီးထွားမလာမီ ထိရောက်စွာ ထိန်းချုပ်ရမည်ဟု အမိန့်ချမှတ် ခဲ့သည်။ ဤသည်ကို ICTY မှ အတန်အသင့် ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး အမှုစစ်နှင့် ဒက်စ်ကို တာအစ် အမှုတွင် အစိုးရနှင့် မသက်ဆိုင် သော လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များနှင့် ပတ်သက်ပြီး တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ ၏ တာဝန်ယူမှုကို ပို၍ အဆင့်တက်စေခဲ့သည်။ “ထိန်းချုပ်ခြင်း” ဆိုသည်မှာ အဖွဲ့အစည်းကို ငွေရေးကြေးရေးအရ ထောက်ပံ့ခြင်းသာမက လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ ချမှတ်ခြင်း၊ စီစဉ်ဆောင်ရွက် ခြင်း တို့ကိုလည်း ဆိုလိုသည်။

နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ အောက်တွင် နိုင်ငံတော်မဟုတ်သော လက်နက် ကိုင် အုပ်စုများအတွက် အခွင့်အရေး အနည်းငယ်သာ ရှိသော်လည်း တာဝန်များစွာ ရှိသည်။ ထိုအချက်မှာ နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခ မဟုတ်သည့် အခြေအနေများတွင် ပို၍ အကျိုးဝင်သည်။ ထိုအခြေအနေများတွင် ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံတကာ အကာအကွယ်ကို ရယူခံစားခွင့်ရှိသော စစ်သုံ့ပန်းများ မရှိပေ။ ဆိုလိုသည်မှာ တိုက်ပွဲများအတွင်း ကျူးလွန်ခဲ့သော ရာဇဝတ်များအတွက် မဆိုထားနှင့် (ပြည်တွင်းဥပဒေအရ ခွင့်ပြုပါက) အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အဖွဲ့ဝင် များကို အဆိုပါအဖွဲ့များတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်နေခြင်းအတွက်ပင် ဖမ်းဆီး၍ ရုံးတင်စစ်ဆေးနိုင်သည်။ (နောက်ဆက်တွဲ ၁ ၏ အပိုဒ် ၁(၃) တွင် ပြည်တွင်း လွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများမှ တိုက်ပွဲဝင် သူများကို နိုင်ငံတကာ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများတွင် ပါဝင်သော ပုံမှန် တိုက်ပွဲဝင်သူများ နည်းတူ အကာအကွယ်များပေးရမည်ဟုပါရှိသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ပြည်တွင်းလွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှု ဟု လက်ခံထားသော လှုပ်ရှားမှု အနည်းငယ်သာ ရှိတော့သည်။)

ကုလသမဂ္ဂမှ Deash/ISIS/ISIL အဖွဲ့များ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အရေးယူခဲ့သည်များ ရှိသည်။ အာဖရိက သမဂ္ဂနှင့် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့တို့မှ ဘိုကို ဟာရမ် အဖွဲ့ (Boko Haram) အပေါ်လည်း အရေးယူမှုများ ရှိခဲ့သည်။

၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးမှ ယူဂန်ဒါတွင် လှုပ်ရှားခဲ့သော ဘုရားသခင်၏ ခုခံရေး စစ်တပ်၊ ဆီနီယာ တပ်ခွဲ (Sinia Brigade of the Lord's Resistance Army) ၏ ဗိုလ်မှူးချုပ်ဟောင်း ဒေါမနစ်အွန်ဝမ်ကို ဖမ်းဝရမ်း ထုတ်ခဲ့သည်။ ထိုအမှုကို ယူဂန်ဒါ အာဏာပိုင် များက ICC သို့ တင်သွင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ရုံးတင် စစ်ဆေးခြင်း စတင်ခဲ့ပြီး စစ်ရာဇဝတ်မှု စွဲချက်များ (အရပ်သားများကို တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ လူသတ်ခြင်းနှင့် လူသတ်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်း၊ အဓမ္မ ပြုကျင့်ခြင်း၊ လိင်ကျွန်အဖြစ် အသုံးပြုခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ ရက်စက်သော ဆက်ဆံမှုများ ကျူးလွန်ခြင်း၊ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိခိုက်စေခြင်း၊ ပစ္စည်းဥစ္စာများကို ဖျက်စီးခြင်း၊ လုယက်ခြင်း၊ ၁၅ နှစ်အောက် ကလေးငယ်များကို စစ်တပ်ထဲ ဝင်ရောက်ရန် စာရင်း ပေးသွင်းခြင်းနှင့်တိုက်ပွဲများတွင်အသုံးပြုခြင်း) နှင့် လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ်ကျူးလွန်သောရာဇဝတ် မှုများ အတွက် စွဲချက်များ (လူသတ်မှုနှင့် လူသတ်ရန် ကြိုးပမ်းမှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ လိင်ကျွန် ပြုမှု၊ အဓမ္မ ပြုကျင့်မှု၊ ကျွန်ပြုမှု၊ လူမဆန်စွာ အတင်းအဓမ္မ ပေါင်းသင်း လက်ထပ်မှု၊ နှိပ်ကွက်မှု များနှင့် အခြား လူမဆန်သော လုပ်ရပ်များ) တင်သွင်းခဲ့သည်။ ခံစားခဲ့ရသူ ၄၀၀၀ ကျော်ကို ပါဝင် ရန် အခွင့်အရေးများပေးခဲ့ပြီး ထိုသူအများအပြားမှာ LRA တိုက်ခိုက်ခဲ့သော ယူဂန်ဒါ နိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းရှိ ပြည်တွင်း ရွှေ့ပြောင်း ဒုက္ခသည် စခန်းများမှ ဖြစ်ကြသည်။ မှတ်သားဖွယ်အချက်မှာ အွန်ဝမ် ကိုယ်တိုင်သည် LRA မှ ဖမ်းဆီးခဲ့ပြီး ကလေးစစ်သားအဖြစ် အသုံးပြုခံခဲ့ရသူ ဖြစ်သည်။ (ခေါင်းဆောင် ဂျိုးဆက်ဖ် ကိုနီ (Joseph Kony) အပါအဝင်) အခြား LRA ခေါင်းဆောင်များကို လည်း ယူဂန်ဒါနိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ကျူးလွန်ခဲ့သော အလားတူ ဖမ်းဆီး ပြန်ပေးဆွဲမှုများနှင့် ရက်စက် ယုတ်မာမှုများအတွက် ဖမ်းဝရမ်းများ ထုတ်ထားသည်။

အထက်ပါအမှုများကိုရုံးတင်စစ်ဆေးနေဆဲ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက် ကိုင် အဖွဲ့များတွင် ပါဝင်နေသူများကို ၎င်းတို့ကျူးလွန်ခဲ့သော ရက်စက်ယုတ်မာမှုများအတွက် တာဝန်ယူခိုင်းသည့်အခါ တရားခံကိုယ်တိုင်က ကလေးစစ်သားဖြစ်နေခြင်း၊ ဥပဒေအရာ ခုံခံချေပ ခွင့် စသည့်အချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့်အခါ မည်ကဲ့သို့ ပြဿနာ၊ ကိစ္စရပ်များ ထွက် ပေါ် လာနိုင်သနည်း။

၂၃.၁.၂ လက်နက်ကိုင်ဆောင်သော ပုဂ္ဂလိက လုံခြုံရေး ကုမ္ပဏီများ

ဆက်စပ်နေသော ကိစ္စရပ် တစ်ခုမှာ ပုဂ္ဂလိက လုံခြုံရေး ကုမ္ပဏီများ တိုးပွားလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ တစ်ဝှမ်းတွင် ထောင်ပေါင်းများစွာသော လူများ (များသောအားဖြင့် စစ်မှုထမ်းဟောင်းများ) ကို လုံခြုံရေးဝန်ဆောင်မှုများပေးရန် ငှားရမ်းကြသည်။ ပုဂ္ဂလိက သက်တော်စောင့်များအဖြစ် အလုပ်လုပ်ခြင်း၊ အာဖဂန်နစ္စတန်နှင့် အီရတ် နိုင်ငံရှိ လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့များတွင် အလုပ်လုပ်ခြင်းများမှသည် အေဒင် ပင်လယ်ကွေ့ ဒေသတွင် ပင်လယ်ဓားပြရန်မှ ကာကွယ်ရန် သင်္ဘောများကို စောင့်ရှောက်ပေး ရခြင်းအထိ သက်သေသာမက များစွာ တွေ့နိုင်သည်။

ဤသည်မှာ လုံခြုံရေးပေးရသောအလုပ်သည် နိုင်ငံတော်အစိုးရများနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်ဟူသော အယူအဆမှ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှ လုပ်ကိုင်ပေးရသော ဝန်ဆောင်မှု ဖြစ်လာခြင်း၏ သက်သေပင်ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေး အစီအမံများကို ပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီများသို့ ငှားရမ်းတာဝန်ပေးမှုများ များပြားလာသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်မှ ၎င်း၏ တပ်ဖွဲ့များကို တာဝန်ချထားပေးခြင်း မရှိသော ပဋိပက္ခနှင့် ပဋိပက္ခလွန် အချိန်များတွင် ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ချမှတ်ခဲ့သော A/HRC/RES/15/26 ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီက အစိုးရပေါင်းစုံ ပါဝင်သော လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကို ထူထောင်ခဲ့ပြီး ပုဂ္ဂလိက စစ်တပ်များနှင့် လုံခြုံရေး ကုမ္ပဏီများ၏ လုပ်ငန်းများကို စည်းကြပ်ထိန်းကျောင်းရန်၊ စောင့်ကြည့်ရန်နှင့် ကြီးကြပ်ရန်အလို့ငှာ နိုင်ငံတကာ စည်းကြပ်ထိန်းကျောင်းရေးမူဘောင်များ ချမှတ်ရန် ဖြစ်နိုင်ချေကိုစဉ်းစားခဲ့သည်။ ထိုအုပ်စုသည် အကြိမ်ပေါင်းများစွာ တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး ၂၀၁၇ နှောင်းပိုင်းတွင် အပြီးသတ်နိုင်ရန် စီစဉ်ထားသည်။ စည်းကြပ်ထိန်းကျောင်းရေး မူဘောင်သည် ရှုပ်ထွေးသော အခြေအနေများတွင် လှုပ်ရှားနေသော ပုဂ္ဂလိက စစ်တပ်နှင့် လုံခြုံရေး လုပ်ငန်းများက လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာစေရန်၊ ထိုလုပ်ငန်းများတွင် ပုဂ္ဂလိက လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာ အသုံးပြုရန်၊ ပုဂ္ဂလိက စစ်တပ်နှင့် လုံခြုံရေးကုမ္ပဏီများမှလုပ်ဆောင်သော လုပ်ဆောင်ချက်များသည် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးများအပေါ် ထိခိုက်မှုမရှိစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာစေရန် လက်ရှိအာရုံစိုက်နေသည့် ကိစ္စမှာ အဆိုပါ လက်နက်ကိုင် ပုဂ္ဂလိက လုံခြုံရေး ကုမ္ပဏီများ၏ မိခင်နိုင်ငံ၊ လုပ်ငန်းလည်ပတ်သည့် နိုင်ငံ၊ စေလွှတ်သည့်နိုင်ငံ၊ လက်ခံသည့်နိုင်ငံ စသည့် အကြောင်းအရာများ ဖြစ်သည်။

၂.၃.၁.၃ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ

ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း၏ ဝိသေသလက္ခဏာတစ်ခုမှာ နိုင်ငံဖြတ်ကျော် လည်ပတ်သော ကော်ပိုရေးရှင်းများနှင့် နိုင်ငံပေါင်းများစွာတွင် လည်ပတ်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အရေအတွက်များပြားလာခြင်း ဖြစ်သည်။ သတ္တုတွင်း တူးဖော်ခြင်း၊ သဘာဝ အရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူခြင်းမှသည် ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ်များအထိ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ၏ ဩဇာ၊ အရှိန်အဝါကြီးမားပုံကို ပြသသည့် ဥပမာပေါင်းများစွာကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ရှုထောင့်အရပြောရလျှင် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး လုပ်ငန်းကြီးများ၏ အရေးပါမှုသည် ၎င်းတို့ လက်ဝယ်သုံးစွဲနိုင်သော စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ဩဇာအာဏာများအပေါ် မူတည်သည်။ ထိုအချက်မှာ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများတွင် ပို၍ သိသာသည်။ အခြေခံ အဆောက်အအုံ တည်ဆောက်ရေး စီမံကိန်းများကို ပြည်ပမှ ငွေကြေးအထောက်အပံ့ဖြင့် လုပ်ဆောင်ကြခြင်း ဖြစ်သည် (ဥပမာ လမ်းနှင့် မီးရထား လမ်းများ ဖောက်ခြင်း)။ လုပ်ငန်းကြီးများသည် နိုင်ငံအများအပြားတွင် စွမ်းအင်များ၊ သတ္တုတွင်းထွက်များနှင့် အခြား သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူရာတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေတတ်ကြသည်။ ဆက်သွယ်ရေးမြန်ဆန်လာခြင်း၊ နိုင်ငံဖြတ်ကျော် ဘဏ္ဍာငွေ စီးဆင်းမှုများ ရှိလာခြင်း၊ ကုန်ပစ္စည်းများကို လျင်မြန်စွာ ဖြန့်ဖြူးနိုင်လာသည့်နှင့်အမျှ သုံးစွဲသူများသည် ၎င်းတို့ ဝယ်ယူသည့် ကုန်ပစ္စည်းများသည် ကလေးလုပ်သားများကို အသုံးပြုထားခြင်း၊ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း အဆင့်ဆင့် သယ်ယူ ပို့ဆောင်ထားခြင်း၊ ဆိုးရွားသော လူ့အခွင့်အရေး မှတ်တမ်းများ ရှိသော နိုင်ငံများတွင် ထုတ်လုပ်ခြင်း အစရှိသည့်

အချက်များကို တုန်လှုပ်ဖွယ် တွေ့လာကြသည်။ တကယ်တမ်းပြောရလျှင် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ သည်လည်း ၎င်းတို့၏ ပစ္စည်းအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုခုကို တစ်ဆင့်ခံ ထုတ်လုပ်ခိုင်းသည်အခါ (သို့မဟုတ် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများသည် လူ့အခွင့်အရေး သက်ရောက်မှု သုံးသပ်ချက်များ မပြုလုပ်သည့်အခါ) ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ပင် အဆိုပါပြဿနာများကို တုန်လှုပ်ဖွယ် တွေ့ရှိကြခြင်းဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်များ

ကမ္ဘာ့ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု ကွင်းဆက်များ

လုပ်ငန်းအများစုသည် ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို အသုံးပြုလိုကြသည်။ ၎င်းတို့၏ ကုန်ပစ္စည်းများကို ဈေးနှုန်းချိုချိုသာသာနှင့် ထုတ်လုပ်ပြီး သင့်တင့်သော အမြတ်အစွန်းဖြင့် ရောင်းချ လိုကြသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရန် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း ရှုပ်ထွေးသော စနစ်များနှင့် သဘောတူစာချုပ်များ လိုအပ်သည်။ တူဗားလူး (သို့) အီကွေဒေါ နိုင်ငံတွင် ဝယ်ယူသည့် မီးဖိုချောင်သုံး ပစ္စည်းများသည် တရုတ်နိုင်ငံမှ တင်သွင်းခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ မိုဘိုင်း/ဆဲလ်ဖုန်းများ၏ အချို့သော နည်းပညာဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းများကိုလည်း များသောအားဖြင့် ထိုင်း (သို့) တောင်ကိုရီးယားနိုင်ငံမှ တင်သွင်းသည်။ ဥစ္စာဘက်ကစွတန်နိုင်ငံတွင် စိုက်ပျိုးသောချည်များကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် (သို့) မြန်မာနိုင်ငံတွင် ချုပ်လုပ်ကြပြီး ဥရောပတွင် ရောင်းချကြသည်။ ထုတ်လုပ်ရေးကို ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများအားလုပ်ကိုင်ခိုင်းနိုင်ပြီး တစ်ဆင့် ကန်ထရိုက်ပေးခြင်းများ လုပ်ခြင်းဖြင့် ရှုပ်ထွေးသော အဆင့်များ ထပ်မံပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ ငွေလဲဈေးနှုန်းများ၊ အလုပ်သမားများ၏ စွမ်းရည်များနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်နိုင်မှု၊ သယ်ယူရေး စရိတ်စကများ အစရှိသည်တို့မှာ ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည့် အချက်များဖြစ်သည်။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု ကွင်းဆက်များတွင် ပါဝင်သော လုပ်ငန်းများ ရှိသည့် နိုင်ငံများ အားလုံးကို ခြေရာခံရန်ခက်ခဲမည် ဖြစ်သည်။ မည်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ပါဝင်နေ သည်ကို မခွဲခြားနိုင်ဘဲ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု စွပ်စွဲချက်များကို တာဝန်ယူခိုင်း၍ မဖြစ်နိုင် ပေ။

စည်သွပ်ဘူး စားသောက်ကုန် ပစ္စည်း တစ်ခု (သို့) လျှပ်စစ်ပစ္စည်းတစ်ခု (သို့) အဝတ်အထည် တစ်ခုကို ရွေးချယ်ပါ။ ထိုစားသောက်ကုန်ကို မည်သည့်နေရာတွင် စိုက်ပျိုး၊ ထုတ်လုပ်၊ စည်သွပ်ဘူးထဲသို့ ထည့်သွင်းခဲ့သနည်း။ အစိတ်အပိုင်းများသည် မည်သည့်နေရာမှ ယူဆောင်လာကာ မည်သည့်နေရာတွင် တပ်ဆင်သနည်း။ အစများကို မည်သည့်နေရာမှ ယူဆောင်လာကာ မည်သည့်နေရာတွင် အရောင်ဆိုး (သို့) ပုံနှိပ်ပြီး အဝတ်အထည်များ ချုပ်လုပ်သနည်း။

စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး လိုက်နာရန်၊ မျှတသော ကုန်သွယ်မှု (သို့) ကိုယ်ကျင့်တရားများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်အတွက် လမ်းညွှန်ချက်များပေးရန် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ အချို့သော လမ်းညွှန်ချက်များသည် ကိစ္စရပ်တစ်ခုအတွက် သက်သက်ဖြစ်သည် (ဥပမာ ဗဲလ်ဒက်စ် စည်းမျဉ်းများသည် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်)။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုတာဝန်ယူမှုဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များလည်းရှိသည်။ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့ (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)) သည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုတာဝန်ယူမှုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး

အသေးစိတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် စောင့်ကြည့်ရေးစနစ်များထားရှိသော ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ အစည်း တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းဆက်သွယ်ရေးရုံးများမှ တိုင်ကြားလွှာများကို လက်ခံ စဉ်းစားခြင်းများ ပြုကြသည်။ ဥပမာ ၂၀၁၁ ခုနှစ် OECD ၏ နိုင်ငံဖြတ်ကျော် ကုမ္ပဏီများဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက် များအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပစ်တောက် ဗြိတိန် ပြည် တွင်း ဆက်သွယ်ရေးရုံးထံ ဥပဒေဘက်ကစွဲတန်ရှိ ကာဂေးလ် ချည်ထည် လီမိတက်ကို တိုင်ကြား ခဲ့သည့် တိုင်ကြားချက်အား စဉ်းစားပေးခဲ့သည်။ ချည်မျှင်ထုတ်လုပ်ရေးတွင် ကလေး လုပ်သားများ အသုံးပြုခြင်းနှင့် အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေခြင်းများ ရှိကြောင်း တိုင်ကြားခဲ့သည်။ ထိုကိစ္စကို ရပ်တန့် ရေး ဖြစ်စဉ်အား သဘောတူညီခဲ့ပြီး နှစ်ဘက်လုံးမှ လက်ခံသည့် အဖြေတစ်ခုကို ရှာတွေ့ခဲ့သည်။ ထိုအချက်က အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော စည်းမျဉ်းများတွင် တွေ့ရသည့် စိန်ခေါ်မှု များကို ဖော်ပြနေသည်။ ဤသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသူများအတွက် ကုစားမှုများ မပေးမနေရ မဟုတ်သည့် အချက် ဖြစ်သည်။

ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှုရှိသော စနစ်များမှာ ပြည်တွင်းဥပဒေများသာဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လိုက် နာရန် စည်းကြပ်မှုမှာ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများက အဆိုပါ နိုင်ငံ များအပေါ် မည်မျှ စည်းကြပ်နိုင်သည့်အပေါ် မူတည်သည်။

အချို့သော စည်းမျဉ်းများမှာ ဘေးအန္တရာယ်များဖြစ်ပွားပြီးမှ ချမှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် သဘောတူစာချုပ်သည် ကုမ္ပဏီပေါင်း ၁၅၀ ကျော်၊ သမဂ္ဂ အမျိုးမျိုးနှင့် သက်ဆိုင် ရာ NGO များမှ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှုရှိသည့် စာချုပ်စာတမ်း တစ်ခု ဖြစ် သည်။ ထိုစာချုပ်ကို လူပေါင်း ၁၁၀၀ ကျော် သေဆုံးစေခဲ့ပြီး ၂၀၀၀ ကျော် ဒဏ်ရာ ရစေခဲ့သော ရာနာပလာဇာ အဆောက်အအုံ ပြိုကျပြီးနောက် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ခံစားရသူ များမှာ အထည် ချုပ် လုပ်ငန်းတွင် အလုပ်လုပ်နေသူ အများစုဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်တွင် မီးဘေးနှင့် အဆောက်အအုံ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြု ခဲ့သည်။ ယင်းစာချုပ် သည် မီးဘေး၊ အဆောက်အအုံ ပြိုကျခြင်းနှင့် အခြား သင့်လျော်သော ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် ကာကွယ်နိုင်သော မတော်တဆမှုများကို မည်သည့် အလုပ်သမားမှ ကြောက်လန့်စရာမလိုရန် ရည်မှန်းထားသည့် ကမ္ဘာ့ နာမည်ကြီးအမှတ် တံဆိပ်များ၊ လက်လီ ရောင်းချသူများနှင့် ကုန်သွယ်ရေးသမဂ္ဂများအကြား ငါးနှစ်တာ သဘောတူ စာချုပ် ဖြစ်သည်။

၂၃.၁.၃.၁ ILO ၏ အခြေခံကျသော သဘောတူစာချုပ်များ

နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်သည် အလုပ်ရှင်များအတွက် စံနှုန်းများ ချမှတ်ရာတွင် ဦးဆောင်ခဲ့ သည်။ ၎င်း၏ သဘောတူ စာချုပ်များမှာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်း များ ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံများအပေါ်တွင် ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှု ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ILO သဘောတူ

စာချုပ် အများအပြားကို ပြည်တွင်း ဥပဒေများနှင့် အခြားနိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များတွင် ထည့်သွင်း ထားခြင်း မတွေ့ရပေ။ အခြေခံကျသော သဘောတူစာချုပ်များဟု သတ်မှတ်ထားသော စာချုပ် (၈) စောင်မှာ အောက်ပါတို့ ဖြစ်သည်။

- ၁။ လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းနိုင်ခွင့်နှင့် စုရုံးနိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၄၈ (အမှတ် ၈၇)
- ၂။ စုရုံးနိုင်ခွင့်နှင့် စုပေါင်း ညှိနှိုင်းနိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၄၉ (အမှတ် ၉၈)
- ၃။ အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၃၀ (အမှတ် ၂၉)
- ၄။ အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေခြင်းအား ပယ်ဖျက်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၅၇ (အမှတ် ၁၀၅)
- ၅။ အနိမ့်ဆုံး အသက်အရွယ် ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၇၃ (အမှတ် ၁၃၈)
- ၆။ အဆိုးရွားဆုံးသော ကလေးလုပ်သား ပုံစံများ ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၉၉ (အမှတ် ၁၈၂)
- ၇။ တူညီသော လုပ်ခလစာဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၅၁ (အမှတ် ၁၀၀)
- ၈။ (အလုပ်အကိုင်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းတွင်) ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၅၈ (အမှတ် ၁၁၁)

ထိုသဘောတူစာချုပ်များသည် အခြေခံ စည်းမျဉ်းများနှင့် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ဖြစ်မည်ဟု ယူဆသည်။ ILO ၏ အဆိုအရ ထိုစာချုပ်များသည် ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော် သဘောတူ လက်မှတ်များ ရရှိထားပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံး လက်မှတ်ရေးထိုးမှု ရရှိရန် လက်မှတ်တစ်ရာကျော်ခန့် သာ လိုတော့သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုစာရင်းအရ အများစုသောသဘောတူစာချုပ်များမှာ သက်တမ်း ရှည်ကြာနေပြီဖြစ်ပြီး ကုလသမဂ္ဂ၏ အဓိက သဘောတူစာချုပ်များထက် စောသည်။

၂၃.၁.၃.၂ ကုလသမဂ္ဂ ကမ္ဘာ့ သဘောတူစာချုပ်

၁၉၉၉ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ စီးပွားရေး ဖိုရမ်တွင် ထိုအချိန်က ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး ကိုဖီ အာနန်က ကမ္ဘာ့ စီးပွားရေး ခေါင်းဆောင်များကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အညီ လုပ်ကိုင်ရန် စိန်ခေါ်မှုကို လက်ခံဖို့ တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ သဘောတူစာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုပြီး ထောက်ခံမှုအချို့ ရခဲ့သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်မှာ အတင်းအကြပ် လိုက်နာရန်မလိုအပ်ဘဲ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများအတွက် ကျင့်ဝတ်စည်းမျဉ်းများ ဖြစ်သည် (ဥပမာ နိုင်ငံတကာမှ လက်ခံ ထားသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ (ISO 14001) ရှိပြီး ဖြစ်သည်)။ ကမ္ဘာ့ သဘောတူ စာချုပ်တွင် နယ်ပယ်လေးခုအတွက် စည်းမျဉ်း ဆယ်ခု ပါဝင်သည်။

- လူ့အခွင့်အရေး စည်းမျဉ်း ၁။ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများသည် နိုင်ငံတကာမှ တရားဝင် ထုတ်ပြန် ကြေညာထားသော လူ့အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ခြင်းကို လေးစားရမည်။
- စည်းမျဉ်း ၂။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်း

မပြုရ။

အလုပ်သမား စည်းမျဉ်း ၃။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်း ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်ကိုခွင့်ပြုရမည်။ စုပေါင်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခွင့်ကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုရမည်။

စည်းမျဉ်း ၄။ အတင်းအဓမ္မနှင့် မလုပ်မနေရ ခိုင်းစေခြင်း ပုံစံအားလုံးကို ပပျောက်စေရ မည်။

စည်းမျဉ်း ၅။ ကလေးအလုပ်သမားများ မထားရှိရ။

စည်းမျဉ်း ၆။ အလုပ်အကိုင်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ဆိုင်ရာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု များကို ပပျောက်စေရမည်။

သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် စည်းမျဉ်း ၇။ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများသည် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ကြိုတင်သတိထားသည့် ချဉ်းကပ်ပုံ အသုံးပြုရန် အားပေးရမည်။

စည်းမျဉ်း ၈။ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အား ပို၍ တာဝန်ယူခြင်းကို အားပေးရမည်။

စည်းမျဉ်း ၉။ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ကို အကျိုးရှိစေမည့် နည်းပညာများ ဖော်ထုတ် ခြင်းနှင့် ပြန့်ပွားခြင်းကို အားပေးရမည်။

အကျင့်ပျက်ခြစားမှု တိုက်ဖျက်ရေး စည်းမျဉ်း ၁၀။ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများသည် ခြိမ်းခြောက် ငွေညှစ်ခြင်းနှင့် လာဘ်ထိုးခြင်း အပါဝင် အကျင့်ပျက် ခြစားမှု ပုံစံ အားလုံးကို ဆန့်ကျင်ရမည်။

၂၃.၁.၃.၃ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ လမ်းညွှန် စည်းမျဉ်းများ

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီက အမှီအခိုကင်းသော ကျွမ်းကျင်သူ တစ်ဦးကို လမ်းညွှန် စည်းမျဉ်းများရေးဆွဲခြင်း တာဝန်ပေးခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီက ဂျွန်ရက်ဂီ၏ ကာကွယ်ခြင်း၊ လေးစားခြင်းနှင့် ကုစားမှုပေးခြင်း မူဘောင်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုမူဘောင်ကို ၂၀၁၁ တွင် အပြည့်အစုံ အကျယ်ချဲ့ခဲ့ပြီး စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ လမ်းညွှန်စည်းမျဉ်းများ အဖြစ် အတည်ပြုခဲ့သည် (the 'Ruggie guidelines' – UN Doc.A/HRC/17/31 (2011))။ ထိုလမ်းညွှန်ချက်များသည် အဆိုပါ နယ်ပယ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ လုပ်ငန်း အခြေခံများ ဖြစ်လာသည်။ ထိုလမ်းညွှန်ချက်များသည် နိုင်ငံများ အားလုံးနှင့် မည်သည့် အရွယ်အစား၊ နေရာ၊ ပိုင်ဆိုင်မှု (သို့) ဖွဲ့စည်းပုံ မဆို ရှိသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ အားလုံးနှင့် အကျိုးဝင်သည်။ လမ်းညွှန်ချက်များကို မဏ္ဍိုင် (၃) ရပ် ခွဲ၍ စဉ်းစား နိုင်သည်။ ပထမမဏ္ဍိုင်သည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် ကုလသမဂ္ဂ

အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အားလုံးမှ လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော အခြားသော စာချုပ်များပါ လူ့အခွင့်အရေးများကိုနိုင်ငံများ အားလုံးရှိ အစိုးရ တာဝန်ရှိသူများက ကာကွယ်ရန် တာဝန် ဖြစ်သည်။ ဒုတိယ မဏ္ဍိုင်သည် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားရန် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ၏ တာဝန်ယူမှု ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် အခြားသူများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းအား ရှောင်ကြဉ်ရမည် ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ စီးပွားရေးများနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး သက်ရောက်မှု ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းများသည် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများအကြား လုပ်ဆောင်လေ့ မရှိသေးသော်လည်း ပွင့်လင်း မြင်သာမှုနှင့် ရိုးသားမှု စိတ်ဓာတ်များကို အခြေခံလျှင် သိသာထင်ရှားသော အကျိုးကျေးဇူးများ ရနိုင်သည်။ အကျိုးကျေးဇူး ရနိုင်သည် ဟူသော အချက်မှာ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများက လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ဆိုးရွားသော သက်ရောက်မှုများ တွေ့လျှင် အနည်းဆုံးဖြစ်နိုင်သော၊ လက်တွေ့ကျသော အတိုင်းအတာအထိ အရေးယူမှုများ ပြုလုပ်မည် ဟူသော အယူအဆအပေါ် အခြေခံ၍ ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်း ဥပဒေများ (သို့) ဥပမာ ကမ္ဘာ့သဘောတူစာချုပ်ကဲ့သို့သော စာချုပ်များပါ ကတိကဝတ်များသည် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများကို လူ့အခွင့်အရေးမြှင့်တင်ခြင်းအား လေးစားရန် လုပ်ဆောင်ချက်များ ချမှတ်စေဖို့ တွန်းအားပေးနိုင်သည်။ ရလဒ်ကား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် ၎င်းတို့ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေသော နိုင်ငံများ ထက် ပို၍မြင့်မားသော လူ့အခွင့်အရေးလိုက်နာမှုစံနှုန်းများ ထားရှိခြင်းများ ဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုလုပ်ဆောင်ချက်များကို ကုမ္ပဏီ မှတ်ပုံတင်ထားသော မူရင်း မိခင် နိုင်ငံများတွင် တရားစွဲဆိုခံရခြင်းမှ ရှောင်လွှဲနိုင်ရန် (သို့) အတင်းအကျပ် လိုက်နာရန် မလိုအပ်သော စာချုပ်ပါ ကတိကဝတ်များ ကြောင့် လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ တတိယ မဏ္ဍိုင်သည် အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ ချိုးဖောက်ခံရခြင်းကို သင့်တော်ပြီး ထိရောက်သော ကုစားမှုများနှင့် တွဲဖက်ပေးရန် ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများသည် မကျေနပ်မှုများကို စဉ်းစားပေးရန် စနစ်များ ထားရှိသင့်ပြီး အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကုစားပေးသင့်သည် (အကောင်းဆုံး လုပ်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်ထားသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများသည်ပင် ယင်းကိစ္စများ ကြုံတွေ့နိုင်သည်)။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် တရားရုံးများ (သို့) အခြားဆင်တူသော အဖွဲ့အစည်းများတွင် တာဝန်ခံရန် စစ်ဆေးခံရနိုင်သော်လည်း ပြည်တွင်းဥပဒေများသည်လည်း ကုစားမှု အရင်းအမြစ်များဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ပြည်တွင်း ဥပဒေများသည် လူ့အခွင့်အရေးကို အလုံအလောက် ကာကွယ်နိုင်သည်အထိ ခိုင်မာရမည် ဖြစ်သည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ဆုံးဖြတ်ချက် A/HRC/17/4 အရ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီက လူ့အခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံပြတ်ကျော် ကုမ္ပဏီများ၊ အခြား စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းသော လုပ်ငန်းအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ တည်ထောင်ခဲ့သည်။ လုပ်ငန်းအဖွဲ့၏ အခန်းကဏ္ဍများတွင် လမ်းညွှန် စည်းကမ်းများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းမှ ရရှိသည့် ကောင်းမွန်သော အလေ့အကျင့်များနှင့် သင်ခန်းစာများကို ရှာဖွေရန်၊ မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် လေ့လာသုံးသပ်ရန်၊ အကြံပြုချက်များ ပေးရန်တို့ ပါဝင်သည်။ ထိုအဖွဲ့သည် အစိုးရများ၊ နိုင်ငံကူးပြောင်း လုပ်ငန်းများ၊ အခြား စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ၊ ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခွင့်အရေး ရရှိခွင့် ရှိသူများနှင့် လက်တွဲ အလုပ်လုပ်သည်။

မြောက်ဒါကိုတာ ပိုက်လိုင်း၊ ကုလသမဂ္ဂ အထူး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဆိုင်ရာ သတင်းပို့ တိုင်တန်းချက် UA USA 14/2016

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံဖြတ်ကျော် ကုမ္ပဏီများ၊ အခြားစီးပွားရေး လုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ် များနှင့် စပ်လျဉ်းသော လုပ်ငန်းအဖွဲ့၊ ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စား လှယ်၊ လုံခြုံသော၊ သန့်ရှင်းသော၊ ကျန်းမာသော၊ ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲသော သဘာဝ ပတ်ဝန်း ကျင် ရရှိရေးအတွက် လူ့အခွင့်အရေးတာဝန်များဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်၊ လွတ်လပ်စွာ ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း စုရုံးခွင့်နှင့် အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းခွင့်ဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်၊ လူ့အခွင့်အရေး ခုခံကာကွယ်သူများ၏ အခြေအနေဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ်၊ မူလအခြေချ နေထိုင်သူများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ် နှင့် လုံခြုံစိတ်ချရသော သောက်သုံးရေနှင့် မိလ္လာစနစ် ရရှိခွင့်ဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ်တို့က ပြည်နယ် ဥပဒေစည်းကြပ်ရေး အရာရှိများ၊ ပုဂ္ဂလိက လုံခြုံရေး ကုမ္ပဏီများနှင့် မြောက်ဒါကိုတာ ပြည်တွင်း လုံခြုံရေးများမှ ဒါကိုတာ ပိုက်လိုင်းကို ဆန့်ကျင်သော ဆန္ဒပြပွဲများတွင် အလွန်အကျွံ အင်အားသုံး ဖြိုခွဲခြင်းများအပေါ် အမေရိကန်နိုင်ငံကို စုပေါင်းအရေးပေါ် တောင်းဆိုချက်ကို တင်ပြ ခဲ့သည်။ အစောပိုင်းတွင် တင်ပြခဲ့သော မူလအခြေချ နေထိုင်သူများနှင့် ဆွေးနွေးရန် ပျက်ကွက် မှုနှင့် ပိုက်လိုင်း စီမံကိန်းအပေါ် ထိုသူတို့၏ လွတ်လပ်ပြီး အပြည့်အဝ နားလည်သော သဘောတူ ညီမှုရယူရန် ပျက်ကွက်ခြင်းဆိုင်ရာ အရေးပေါ် တောင်းဆိုချက် တင်သွင်းပြီးနောက် ထိုတောင်းဆို ချက်ကို တင်သွင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည် (UA USA 7/2016)။ လမ်းညွှန် စည်းမျဉ်းစဉ်းကမ်းများကို အစိုးရထံ တင်ပြခဲ့ပြီး တစ်စုံတစ်ရာ ဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်ဟု တောင်းဆိုခဲ့သည်။

၂၃.၂ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို လူ့အခွင့်အရေး တစ်ခုအဖြစ် လက်ခံထားသည်။ ၎င်းသည် ပိုမိုမြင့်မားသော လူနေမှု အဆင့်အတန်းနှင့် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး တိုးတက်မှုများ ရရှိစေခြင်း အလို့ငှာ နိုင်ငံများကို ပူးပေါင်းရန် တိုက်တွန်းထားသော ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၅၅-၆ မှ စတင်ပေါက်ဖွား လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်း၏ စိတ်ဓာတ် တို့နှင့်အညီ ၁၉၅၇ နိုဝင်ဘာလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် အထွေထွေ ညီလာခံက စီးပွားရေးနှင့် လူမှု တိုးတက်မှုများကို ဟန်ချက်ညီညီနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းက လူ့အခွင့် အရေးနှင့် ကိုက်ညီစေသည်ဟု ဆိုခဲ့သည် (Resn 1161(XII))။ နောက်ဆက်တွဲ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ထပ်မံချမှတ်ခဲ့ပြီး ၁၉၈၁ ခုနှစ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက ဖွံ့ဖြိုးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို ရေးဆွဲရန် လုပ်ငန်း အဖွဲ့ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထိုကြေညာချက်ကို ၁၉၈၆ ခုနှစ်တွင် ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၄၁/၂၈ ဖြင့် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အများစုမှ ထောက်ခံခဲ့ပြီး အမေရိကန် နိုင်ငံက ကန့်ကွက်ကာ (ပြိတိန်၊ ဂျပန်နှင့် နော့ဒစ်နိုင်ငံများ အပါအဝင်) ကျန်နိုင်ငံ (၈) နိုင်ငံက ကြားနေမဲ ပေးခဲ့သည်။ ကြေညာချက်အရ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ "ခွဲခြား၍ မရနိုင်သော အခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ်ပြီး ထိုအခွင့်အရေးအရ

လူသားတိုင်းနှင့် ပြည်သူတိုင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့် အားလုံးကို ပြည့်မီစေမည့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများတွင် ပါဝင်ရန်၊ လုပ်ဆောင်ပေးရန်၊ ရယူရန် အခွင့်အရေးများ ရှိကြသည်” (အပိုဒ် ၁)။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခွင့် အရေးကို ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ချိတ်ဆက်ထားပြီး ထိုအကြောင်းကို အခန်း ၁၇ တွင် ဆွေးနွေး ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ကြေညာချက်အရ နိုင်ငံများသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခွင့်အရေးကို အားပေးသော ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာအခြေအနေများ ဖန်တီးပေးရန်အလို့ငှာ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မူဝါဒများ ချမှတ်ရန် တာဝန်ရှိ သည်။ ကြေညာချက်တွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း ပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး၊ နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ၊ အစားအသောက်၊ နေအိမ်၊ အလုပ်အကိုင်တို့ကို တန်းတူ လက်လှမ်း မီရေး၊ မျှတသော ဝင်ငွေ ဖြန့်ကျက်မှုရရှိရေး အပါအဝင် ရှုထောင့်အချို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှု အခွင့်အရေး ရရှိစေရေး အတွက် ပြည်သူများ တက်ကြွစွာ ပါဝင်မှုသည် အဓိကကျ သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

ဗီယင်နာတွင် ကျင်းပသော ၁၉၉၃ ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံတွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခွင့် အရေးကို အဓိက ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ စာပိုဒ် ၁၀ တွင် ထိုအခွင့် အရေးကို တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ခွဲခြား၍ မရသော အခွင့်အရေးဖြစ်ပြီး အခြေခံ လူ့အခွင့် အရေး၏ အဓိက အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သည်ဟု ထပ်မံ အတည်ပြုခဲ့ကြသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများတွင် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်စေရေး၊ အဆိပ်အတောက် ဖြစ်စေပြီး အန္တရာယ်ရှိသော စွန့်ပစ်ပစ္စည်း များကို တရားမဝင် စွန့်ပစ်ခြင်းအား ပပျောက်စေရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများ၏ အကြွေးဝန်ထုတ်များကို လျှော့ချပေးရေးတို့သည် ဖွံ့ဖြိုးမှု အခွင့်အရေးအတွက် အတားဆီးများကို ဖယ်ရှားပစ်ရန် ပြည်တွင်း နှင့် နိုင်ငံတကာ စနစ်များ ဖော်ထုတ်ရေးတွင် အရေးပါသည်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။ ထိုကိစ္စရပ်များကို အသေးစိတ်သုံးသပ်ရန် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်မှ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကို တည်ထောင်ခဲ့သည် (ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၉၉၈/၇၂)။ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁/၁၄ (၂၀၀၆) အရ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီက ထိုအဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းများကို ဆက်လက် ဆောင်ရွက်သွားရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထိုဥပဒေ တိုးတက်မှုများနှင့် တပြိုင်နက်တည်း ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ် (UNDP) က ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် မှု၏ အောင်မြင်မှုများကို လေ့လာသုံးသပ်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ဖွံ့ဖြိုးမှု အစီရင်ခံစာများကိုလည်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေး ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များကို ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံမှ အတည်ပြုခဲ့ပြီး (ဆုံးဖြတ်ချက် ၅၅/၂) ၂၀၁၅ ခုနှစ်နောက်ဆုံး ထား၍ နယ်ပယ် (၈) ခုတွင် ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များ ပြည့်မီရန် မျှော်မှန်းခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် ဆာလောင် မွတ်သိပ်မှုများ အဆုံးသတ်ရေး၊ တစ်ကမ္ဘာလုံး ပညာသင်ယူနိုင်ရေး၊ ကျား၊မ တန်းတူ ညီမျှ၊ ကလေးသူငယ်များ ကျန်းမာရေး၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိခင်များ ကျန်းမာရေး၊ HIV/AIDS တိုက်ဖျက်ရေး၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲရေးနှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း မိတ်ဖက် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေးတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုရည်မှန်းချက် ဥပမာများမှာ တစ်နေ့ ယူအက်စ်ဒေါ်လာ တစ်ဒေါ်လာအောက် ဝင်ငွေရသူ အရေအတွက်ကို တစ်ဝက်အထိ လျှော့ချနိုင်ရေး၊ နေရာ အရပ် ရပ်ရှိ ကလေးများအားလုံး အခြေခံ ကျောင်းပညာရေး အပြည့်အဝ သင်ယူနိုင်ရေး၊ ငါးနှစ်အောက်

ကလေးများ သေဆုံးမှုနှုန်းကို သုံးပုံ နှစ်ပုံခန့် လျော့ချနိုင်ရေး၊ HIV/AIDS ပြန့်ပွားမှုကို ရပ်တန့် ရန်နှင့် လျော့ချရန်၊ သွေးလွန်တုပ်ကွေး ဖြစ်ပွားမှုကို ရပ်တန့်ရန်နှင့် လျော့ချရန်၊ လုံခြုံစိတ်ချရ သော သောက်သုံးရေနှင့် အခြေခံမိလ္လာစနစ် ရေရှည်အသုံးမပြုနိုင်သူ အရေအတွက်ကို တစ်ဝက် အထိ လျော့ချနိုင်ရေးတို့ ဖြစ်သည်။ တိုးတက်မှုများကို ပုံမှန် စောင့်ကြည့်သွားသည် (အွန်လိုင်း တွင် ပုံမှန် ပြောင်းလဲမှုများကို တွေ့နိုင်သည်)။

၂၀၁၂ တွင် အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးက ခန့်အပ်သော တတ်သိထင်ရှားပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်သည့် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် (ကမ္ဘာ့ မိတ်ဖက်မှု အသစ်များ၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှု တိုက်ဖျက် ရေးနှင့် စီးပွားရေးကို ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများမှ ပြောင်းလဲပစ်ရေး) ကိစ္စရပ် များ တိုးတက်စေရေးအတွက် အစီရင်ခံစာတင်သွင်းခဲ့သည်။ ဒေသဆိုင်ရာနှင့် ပြည်တွင်း ဆွေးနွေး ပွဲများ ကျင်းပခဲ့ပြီး ၂၀၁၀ ခုနှစ် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင် များ ဖော်ထုတ်ရေး စီမံကိန်းကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ အားလုံးနှင့် များစွာသော အလှူရှင်/မိတ်ဖက် နိုင်ငံများသည် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှု ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များကို အာရုံစိုက်ခဲ့ကြသည်။

ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင် ၁၇ ခုရှိပြီး ၎င်းတို့ တစ်ခုချင်းစီအတွက် ရည်မှန်းချက်များနှင့် တိုင်းတာမှု များလည်း ချမှတ်ထားသည် (A/RES/70/1)။ အများစုသော နယ်ပယ်များမှာ ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေး ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များကို အဆင့်မြှင့်ထားခြင်း ဖြစ်ပြီး အချို့မှာလည်း နယ်ပယ် အသစ်များ ဖြစ်သည်။

- ရည်မှန်းချက်- ၁ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နေရာတိုင်းတွင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု ပုံစံ အမျိုးမျိုး ပပျောက်ရေး
- ရည်မှန်းချက်-၂ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှု အဆုံးသတ်ရေး၊ အစားအသောက် ဖူလုံရေး၊ အာဟာရ ပြည့်ဝရေးနှင့် စိုက်ပျိုးရေး စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး
- ရည်မှန်းချက်-၃ အသက်အရွယ်မရွေး လူတိုင်းစေ ကျန်းမာရေးနှင့် သာယာဝပြောရေး
- ရည်မှန်းချက်-၄ လူတန်းစေ့ ရရှိနိုင်သော၊ တန်းတူမျှတသော အရည်အသွေးမီ ပညာရေး၊ အားလုံးအတွက် အစဉ်လေ့လာသင်ယူနိုင်သော အခွင့်အလမ်းများ ရရှိရေး
- ရည်မှန်းချက်- ၅ ကျား၊မ တန်းတူညီရေးနှင့် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များ အားလုံးကို စွမ်းရည် တိုးမြှင့်စေရေး
- ရည်မှန်းချက်-၆ လူသားတိုင်း သန့်ရှင်းသော သောက်သုံးရေနှင့် မိလ္လာစနစ် ရရှိရေးနှင့် ရေရှည် တည်တံ့ ခိုင်မြဲသော ပုံစံဖြင့် စီမံခန့်ခွဲရေး
- ရည်မှန်းချက်-၇ လူသားတိုင်း တတ်နိုင်သော၊ ယုံကြည်စိတ်ချရသော၊ ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲ သော၊ ခေတ်မီစွမ်းအင်များ လက်လှမ်းမီ ရရှိရေး
- ရည်မှန်းချက်-၈ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ထွန်းပြီး အားလုံး အကျိုးဝင်သော ရေရှည် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေး၊ လုပ်သားအပြည့် အလုပ်အကိုင် ရရှိရေးနှင့် အားလုံးအတွက် ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်း ရှိ၍ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အလုပ်အကိုင် ရရှိရေး

- ရည်မှန်းချက်-၉ ကြံ့ခိုင်သော အခြေခံ အဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ရေး၊ အားလုံး အကျိုး ဝင်ပြီး ရေရှည် တည်တံ့သည့် စက်မှု လုပ်ငန်း ထူထောင်ရေးနှင့် ဆန်းသစ် တီထွင်မှုများကို အားပေး မြှင့်တင်ရေး
  - ရည်မှန်းချက်-၁၀ နိုင်ငံတွင်းနှင့် နိုင်ငံများအကြား မညီမျှမှုများကို လျော့ချရေး
  - ရည်မှန်းချက်-၁၁ အားလုံး အကျိုးဝင်သော၊ ဘေးကင်းလုံခြုံမှု ရှိသော၊ ကြံ့ခိုင်မှု ရှိသော၊ ရေရှည် တည်တံ့နိုင်သော မြို့ပြများနှင့် လူနေ ရပ်ကွက်များ ထူထောင်ရေး
  - ရည်မှန်းချက်-၁၂ ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲသော စားသုံးမှုနှင့် ထုတ်လုပ်မှု ပုံစံများ ဖြစ်ပေါ်စေရေး
  - ရည်မှန်းချက်-၁၃ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုနှင့် ယင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ လျော့ပါးစေရေး အတွက် အရေးပေါ် လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ် ဆောင်ရွက်ရေး
  - ရည်မှန်းချက်-၁၄ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ရရှိစေရန် ပင်လယ်၊ သမုဒ္ဒရာနှင့် ရေသယံဇာတများကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့နိုင် သည့် နည်းလမ်းဖြင့် အသုံးပြုရေး
  - ရည်မှန်းချက်-၁၅ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဂေဟစနစ်အား ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းပြီး ရေရှည်တည်တံ့ အောင် အသုံးပြုရေး၊ သစ်တောများ ရေရှည်တည်တံ့စေရန် စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် သဲကန္တာရများ ဖြစ်ထွန်းမှု ပပျောက်စေရေး
  - ရည်မှန်းချက်-၁၆ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ငြိမ်းချမ်း၍ အားလုံး ပါဝင်နိုင်သော လူမှု အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်ရေး၊ အားလုံးအတွက် တရားမျှတမှု ရရှိ စေရေးနှင့် အဆင့်တိုင်း၌ ထိရောက်မှု ရှိသော၊ တာဝန်ယူမှု/တာဝန်ခံမှု ရှိသော၊ လူတိုင်း အကျိုးဝင်သော အဖွဲ့အစည်းများ ထူထောင်ရေး
  - ရည်မှန်းချက်-၁၇ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာနည်းလမ်းများ ခိုင်မာ အားကောင်း စေရေးနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများ ရှင်သန် အားကောင်းစေရေး
- ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်တိုင်းတွင် တိုးတက်မှုကို တိုင်းတာရန် ရှင်းလင်းသော ရည်မှန်းချက်များနှင့် ညွှန်းကိန်းများ ရှိသည်။ နိုင်ငံများ အားလုံးသည် ထိုရည်မှန်းချက်များ ပြည့်မီရန် သင့်လျော်သော မဟာဗျူဟာများ ချမှတ်ရန် လိုအပ်ပြီး ပုံမှန် အစီရင်ခံရသည်။ လက်ရှိတွင် နိုင်ငံအများအပြား သည် ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များ ပြည့်မီစေရန် ၎င်းတို့၏ မဟာဗျူဟာများနှင့် လုပ်ငန်း အစီအစဉ် များကို ချမှတ်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ ထိုရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များသည် ၂၀၃၀ အထိ သွားမည် ဖြစ် သည်။ အထွေထွေ ညီလာခံက ၂၀၃၀ စီမံကိန်း “လူများ၊ ကမ္ဘာမြေကြီးနှင့် ကြီးပွားချမ်းသာ ရေးအတွက် လုပ်ငန်း အစီအစဉ်” သတ်မှတ်ထားသည် (စကားဦး၊ ၂၀၁၅ လွန် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု စီမံကိန်း သတ်မှတ်ရန် ကုလသမဂ္ဂ နိုင်ငံများ ထိပ်သီး အစည်းအဝေး ရလဒ်၏ စာတမ်း)။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်
စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းကို လူမှုဖူလုံရေး လျော့ချမှုနှင့် အခြားသော နည်းလမ်းများဖြင့် ဖြေရှင်း ခြင်း

အရှေ့တောင် အာရှကဲ့သို့သော နိုင်ငံများသည် လျင်မြန်စွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်းနှင့် အားကောင်း သော စီးပွားရေး တိုးတက်မှုများကို တွေ့ကြုံခံစားနေရသော်လည်း အခြားနိုင်ငံများ အထူးသဖြင့်

ဥပဒေပေတွင် ၂၀၀၇/၈ ဘဏ္ဍာရေး အကြပ်အတည်း၏ အကျိုးဆက်များကို ဖြေရှင်းရန် ရုန်းကန်နေရဆဲ ဖြစ်သည်။ အစိုးရများစွာသည် ဘဏ်များ ကျဆုံးခြင်း၊ ပြည်တွင်း တာဝန်ရှိသူများ လူမွဲစာရင်း သွင်းခံရခြင်း၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းကြီးများ ပြိုလဲသွားခြင်း၊ စီးပွားရေး အညွှန်းကိန်းများ ကျဆင်းလာခြင်းတို့ကို ကြုံတွေ့ ကြရသည်။ အကြွေးများပုံလာပြီး ငွေကြေးတန်ဖိုးများလည်း တက်လိုက်၊ ကျလိုက် ဖြစ်လာသည်။ နိုင်ငံပေါင်းများစွာသည် ပြည်သူ့ရေးရာ ဌာနများတွင် ဖြတ်တောက်မှုများ ပြုလုပ်ပြီး လစာပေးခြင်းနှင့် လူမှု ဖူလုံရေး ပေးအပ်ခြင်းများကို ရပ်ဆိုင်းထားကာ နိုင်ငံ စီးပွားရေး ကျနိုင်ချေကို လျော့ချကြသည် (သို့) နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး တည်ငြိမ်မှု ညွှန်းကိန်းများ ကျဆင်းခြင်းကို ဖြေရှင်းကြသည်။ သဘာဝ အရင်းအမြစ်များ ပေါများပြီး ရေနံထွက်သည့် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ ဖြစ်သော ဗင်နီဇွဲလား နိုင်ငံတွင်ပင်လျှင် အစားအသောက် ဖူလုံမှု မရှိခြင်း၊ အာဟာရ မပြည့်ဝမှု၊ အိမ်ခြေရာမဲ့ ဖြစ်မှုနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုများ တိုးပွားလာသည်။

နိုင်ငံများသည် စီးပွားရေးများနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများဖြစ်သော သန့်ရှင်းသော သောက်သုံး ရေ၊ အစားအသောက်၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု၊ ပညာရေး အစရှိသည်တို့အကြား ဟန်ချက်ညီ စေရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် မည်သို့သော စိန်ခေါ်မှုများ ကြုံတွေ့ရသနည်း။

၂၃.၂-၁ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်/ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု

ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးမှု ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များ (အထူးသဖြင့် ပန်းတိုင် ၇၊ ၁၁၊ ၁၃ မှ ၁၅) နှင့် စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ရပ်များမှ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်မှုများနှင့် လူ့အခွင့် အရေး နှင့် ဆက်နွယ်နေမှုများကို ပို၍ သတိပြုမိလာကြသည်။ အစောပိုင်းတွင် လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ်တွင်သာ ပါဝင်ခဲ့သော သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို လက်ရှိတွင် နိုင်ငံတကာမှ ယေဘုယျအားဖြင့် အသိ အမှတ် ပြုလာကြပြီ ဖြစ်သည်။ ခေတ်သစ် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်မှု များသည် ပို၍ သိသာ ထင်ရှားလာပြီး သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များ တောင်းဆိုခြင်းသည် ပို၍ အားသာလာသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အခွင့်အရေးကို မည်သို့ သော ကမ္ဘာ့စာချုပ် စာတမ်းများနှင့်မျှ ကာကွယ်ထားခြင်းမရှိပေ။ သို့ရာတွင် ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၂၅ တွင် လူတိုင်း၌ “သူနှင့် သူ၏ မိသားစု ကျန်းမာရေးနှင့် သာယာဝ ပြောရေးအတွက် သင့်လျော်သော လူနေမှု အဆင့်အတန်း” ရရှိခွင့် ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်များအတွင်း နိုင်ငံတကာနှင့် (ဒေသဆိုင်ရာ) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဥပဒေများ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ များစွာသော စာချုပ်စာတမ်းများသည် အန္တရာယ်များသော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ နှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ညစ်ညမ်းခြင်းကို ထိန်းချုပ်သော စည်းကမ်း မူဘောင်များ ဖြစ်သည်။ အခြား စာချုပ်စာတမ်းများမှာ သဘာဝအရင်းအမြစ်များအသုံးပြုမှု (သစ်ပင် ပန်းမဲများ၊ တောရိုင်း တိရစ္ဆာန်များနှင့် တွင်းထွက် ပစ္စည်းများ) ကို ဖြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်သည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် သည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် အများအပြားနှင့်လည်း ဆက်စပ်နေသည်။ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို တုံ့ပြန်ရန် နိုင်ငံတကာမှ တုံ့ပြန်မှုများ မကြာခဏ လိုအပ်

သည်။ ဥပမာ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ညစ်ညမ်းခြင်းသည် နယ်နိမိတ် ကန့်သတ်မှု မရှိပေ။ မြစ်ချောင်းစနစ်များကို စီမံရန် နိုင်ငံများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ မကြာခဏ လိုအပ်သည်။ အရှေ့တောင် အာရှတွင် မဲခေါင်မြစ်သည် တရုတ်ပြည်၊ လာအို၊ ထိုင်း၊ ဗီယက်နမ်နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတို့ကို ဖြတ်သန်းစီးဆင်းသည်။ အနိမ့်ပိုင်း မဲခေါင် မြစ်ဝှမ်း ဒေသသည် မဲခေါင် မြစ် ကော်မရှင်နှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ထိုကော်မရှင်သည် ရေအရင်းအမြစ်များ ခွဲဝေရေးကို စီမံရန်နှင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုများအတွက် ကမ္ဘောဒီးယား၊ ထိုင်း၊ လာအိုနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံရှိ အစိုးရများနှင့် တိုက်ရိုက် အလုပ်လုပ်သည့် တစ်ခုတည်းသော အစိုးရများ အကြား ဖွဲ့စည်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်း တစ်ခု ဖြစ်သည်။

ထင်ရှားကျော်ကြားသည့် ၁၉၉၂ ရာဘာဘဲရုပ်များ ပင်လယ်ထဲတွင် မျောပါနေသည့် ဥပမာတွင် တွေ့ရသည့်အတိုင်း သမုဒ္ဒရာ ညစ်ညမ်းခြင်းသည် ကမ္ဘာ တစ်ဝှမ်း ပျံ့နှံ့နေသည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် မြောက်ပစိဖိတ် သမုဒ္ဒရာတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော မုန်တိုင်းသည် ကွန်တိန်နာတင် သင်္ဘောတစ်စီးပေါ်တွင် သယ်ဆောင်လာသော ကွန်တိန်နာ သေတ္တာများကို ရေထဲသို့ လွင့်ကျစေခဲ့ သည်။ ထိုကွန်တိန်နာ သေတ္တာများထဲတွင် အဝါရောင် ဘဲရုပ်များ အပါအဝင် ရေထဲတွင် ပေါ်နိုင်သော ပလပ်စတစ် အရုပ်များ သယ်ဆောင်လာသည့် သေတ္တာတစ်ခုလည်း ပါဝင်သည်။ ၁၀ လ ခန့်အကြာ ပထမဆုံးသော ဘဲရုပ်များကို အာလာစကာ ကမ်းခြေတွင် တင်ကျန်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ သမုဒ္ဒရာ လေ့လာသူများသည် ထိုဘဲရုပ်များ မျောပါမှုကို စောင့်ကြည့်ပြီး သမုဒ္ဒရာ ရေစီးကြောင်းများကို မြေပုံဆွဲခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်နိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်း ကမ်းခြေတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ငလျင်နှင့် ဆူနာမီ (မလေးရှားမှ တရုတ်ပြည်သို့ ပျံသန်းလာသော) MH 370 လေယာဉ် ပျောက်ဆုံးမှု အစရှိသည်တို့က သမုဒ္ဒရာ ညစ်ညမ်းခြင်း အာရုံစိုက်လာစေသည်။ သမုဒ္ဒရာ ညစ်ညမ်းခြင်းများသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း ရွေ့လျားနေသည်။ ပင်လယ်ရေ အပူချိန် မြင့်တက်လာခြင်းကြောင့် သန္တာကျောက်တန်းများ အဖြူရောင်ပြောင်းလာခြင်းများလည်း ပျံ့နှံ့လာသည်။ ဤသည်တို့က အစားအစာဖူလုံမှု၊ နေရာထိုင်ခင်း၊ သန့်ရှင်းသော သောက်သုံးရေ စွမ်းအင် စသည်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေး များအပေါ် ထိခိုက်မှုများ ရှိသည်။

ဆွေးနွေးရန် ခေါင်းစဉ်

သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်များနှင့် ပစိဖိတ် ဒေသ

၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် တိုကယ်လောင်း (Tokelau) ဒေသ၌ ရေပြတ်လပ်ခြင်းကြောင့် အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေညာ ခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ဆိုက်ကလုန်း ပမ် (cyclone Pam) သည် ဗာနူအာတူ (Vanuatu) နိုင်ငံတွင် ကြီးမားသော အပျက်အဆီးများ ဖြစ်ပွားစေခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ဆိုက်ကလုန်း ဝင်စတန်သည် တွန်ဂါ (Tonga) နှင့် ဖီဂျီ (Fiji) ကျွန်းနိုင်ငံများသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး ကြီးမားသော အပျက်အဆီးများ ဖြစ်ပွားစေခဲ့သည်။ ထိုဒေသသည် မြေငလျင်ကြောအတွင်း ညှိရှိလေရာ စိန်ခေါ်မှုများစွာ ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဆာမိုဝါ (Samoa) နိုင်ငံ တွင်လည်း ပြင်းထန်သော မြေငလျင် လှုပ်ခတ်ခဲ့သေးသည်။

ဖြစ်ရပ် တစ်ခုချင်းစီတွင် ထိခိုက်ခံစားရသူ အများအပြား ရှိကြသည်။ မည်သည့် လူ့အခွင့်အရေး

များ ပါဝင်ပတ်သက်နေသနည်း၊ ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုများအတွက် မည်သည့်နိုင်ငံကို တာဝန်ယူခိုင်းရမည်နည်း။

၁၉၇၂ ခုနှစ် လူသားများ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ညီလာခံတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော စတော့ဟုမ်း ကြေညာချက်၌ “လူတို့သည် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် လူမှုဘဝဖူလုံမှုပေးနိုင်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၌ လွတ်လပ်ခွင့်၊ တန်းတူညီခွင့်နှင့် အသက်ရှင်ရပ်တည်ရန် လုံလောက်သော အခြေအနေများ ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ လူတို့သည် ပစ္စုပန်နှင့် အနာဂတ် မျိုးဆက်များအတွက် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ပြုလုပ်ရန် တာဝန်ရှိကြသည်” (စည်းမျဉ်း ၁)။ ထိုသို့သော ကြေညာချက်မျိုးသည် ဥပဒေအရ စည်းကြပ်နိုင်ခြင်း မရှိပေ။ ထိုကြေညာချက်သည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၊ အပိုဒ် ၂၅ နှင့် စကားလုံးအသုံးအနှုန်းများ ဆင်တူသည်။ စကားလုံးအသုံးအနှုန်းများသည် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေး များဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်နှင့်လည်း ဆင်တူသည်။ ၁၉၉၂ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ ရီယို ညီလာခံသည် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး တိုးတက်မှု မရှိခဲ့ပေ။ ရီယို ကြေညာချက်၏ မူ ၁ တွင် “လူသားတိုင်းသည် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ကဏ္ဍတွင် အဓိကနေရာ၌ ရှိနေသည်။ လူတို့သည် သဘာဝနှင့် သဟဇာတဖြစ်သော၊ ကျန်းမာပြီး အကျိုးရှိသော ဘဝ ရရှိပိုင်ခွင့် ရှိသည်” ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထပ်မံ လုပ်စရာများ ရှိနေသေးသည်။ ထိုကိစ္စရပ်နှင့် စပ်လျဉ်းသော ဒုတိယနှင့် တတိယ ညီလာခံများတွင် ရေရှည် တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ဟူသည့် သဘောတရားကို အကျယ်ချဲ့ခဲ့သည်။ ထိုညီလာခံတွင် ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဂျီဟန်နာစ်ဘာ့ခ် ညီလာခံတွင် ကြေညာထားပြီး နိုင်ငံရေးအရ သဘောတူညီထားသော မျှော်မှန်းချက်များအား လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရေး အစီအစဉ်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများနှင့်အတူ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် မူဘောင် (ရီယို ထိပ်သီး စည်းဝေးပွဲတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးမှုများ စတင်ခဲ့သည်)နှင့် ၁၉၉၇ ကျိုတို နောက်ဆက်တွဲတို့မှ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ကို ပျက်စီးစေသော ဓာတ်ငွေ့များ ထုတ်လွှတ်မှုကို စည်းကြပ်ခြင်းများ ပြုခဲ့ကြသည်။ ပဲရစ် ရာသီဥတု ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်း သဘောတူစာချုပ်ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုခဲ့ပြီး လက်မှတ် ရေးထိုးသော နိုင်ငံများကို ကမ္ဘာကြီး ပူဇွေးလာမှုအား လျော့ချရန် အကြံအစည်များ ချမှတ်စေပြီး ၎င်းတို့လုပ်ဆောင်နေသော ကြိုးပမ်း အားထုတ်မှုများကို အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းစေသည်။ လိုက်နာမှုကို စည်းကြပ်သည့် နည်းလမ်း မထားရှိဘဲ သဘောတူစာချုပ်၏ အောင်မြင်မှုသည် နိုင်ငံများမှ လုပ်ချင်စိတ် ရှိ၊ မရှိအပေါ် မူတည်သည်။

ဒေသဆိုင်ရာ စနစ်များတွင်လည်း သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး အချို့ပါရှိသည်။ အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၂၄ တွင် “လူတိုင်းသည် ၎င်းတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ယေဘုယျအားဖြင့် ကျေနပ်ဖွယ်ရာ ကောင်းသော သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခု ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်” ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အမေရိကတိုက် အတွက်မူ ဆန်ဆယ်လ်ဗဒေါ နောက်ဆက်တွဲ အပိုဒ် ၁၁ က “လူတိုင်းတွင် ကျန်းမာသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တွင် နေထိုင်ခွင့်နှင့် အခြေခံ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ လက်လှမ်းမီ ရယူခွင့် ရှိသည်” ဟု ဆိုထားသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ အချက်မှာ ထိုနောက်ဆက်တွဲတွင် သဘာဝ

ပတ်ဝန်းကျင်အား ကာကွယ်ရန်၊ ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် တိုးတက်လာစေရန် နိုင်ငံများတွင် တာဝန်ရှိသည် ဟု အတိအလင်း တာဝန်ပေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။

တကယ်တမ်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာကြည့်ပါက သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်ကိုတွေ့ရမည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သည် အများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် သဘောသဘာဝ ရှိသောကြောင့် ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့် မူလအခြေချ နေထိုင်သူများ၏ အခွင့်အရေးများအကြား ထပ်တူညီသည်များ ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် သဘာဝ အရင်းအမြစ်များ ပါလာသည့်အခါတွင် ဖြစ်သည်။ အခန်း ၂၁ တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သော အမှုများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၇ သည် အချို့သော အုပ်စုများမှ တောင်းဆိုမှုများ ပြုနိုင်ရန် လမ်းဖွင့်ပေးထားသည်။ ILO သဘောတူစာချုပ် အမှတ် ၁၆၉ (အခန်း ၂၁ တွင် ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်) သည် မူလအခြေချ နေထိုင်သူများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အကြား ဆက်စပ်မှုကို ထပ်မံ သက်သေခံနေသည်။ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ဆန်းစစ်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ရရှိနိုင်သည်။ မိသားစုတည်ထောင်ခွင့် (right to family) နှင့် မိသားစုဘဝ နေထိုင်ခွင့် (right to home life) များ၏ အစိတ်အပိုင်းအချို့သည်လည်း ထိုနည်းအတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။

၂၃.၃ အကြမ်းဖက်မှု

ယနေ့ခေတ် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် အကြီးမားဆုံးသော စိန်ခေါ်မှု တစ်ခုမှာ အကြမ်းဖက်မှု၏ ခြိမ်းခြောက်မှုများအပေါ် တုံ့ပြန်ပုံများ ဖြစ်သည်။ အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်မှုများသည် နိုင်ငံများမှ လူတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်မှုများကို ကန့်သတ်လိုလျှင်၊ ရှာဖွေမှုများ၊ စောင့်ကြည့်မှုများနှင့် ကိုယ်ပိုင်ဘဝကို ဝင်ရောက် စွက်ဖက်လိုလျှင်၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်လိုလျှင် အသုံးပြုသော ဆင်ခြေတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ ပြည်သူများကို မည်သူမည်ဝါ ခွဲခြားခြင်း မရှိသော တိုက်ခိုက်မှုများ၊ ကြောက်ရွံ့မှုနှင့် တုန်လှုပ်ခြောက်ခြားမှုများ ဖန်တီးလိုသူများ၏ ရန်မှ အကာအကွယ်ပေးသင့်သည်ကို မည်သူမျှ ငြင်းမည်မဟုတ်ပေ။ သို့ရာတွင် လေ့ကျောင်းလိုင်း လုံခြုံရေးတိုးမြှင့်ခြင်း၊ လူထုစုဝေးမှုများမှတစ်ဆင့် သတိပေးခြင်းစသည်ဖြင့် အကြမ်းဖက်မှုအပေါ် တုံ့ပြန်နိုင်သော နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးရှိသည်ကို အားလုံးနီးပါး သတိပြုမည်ကြိုမည် ထင်သည်။ နိုင်ငံများစွာသည် အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်ရန် ခြိမ်းခြောက်မှုများ ခံနေရပြီး ပြည်သူများမှာ ကြောက်လန့်နေကြရသည်။

လူတစ်ယောက်အတွက် အကြမ်းဖက်သမားသည် အခြားသူတစ်ယောက်အတွက် လွတ်လပ်ခွင့်အား တိုက်ယူသူ ဖြစ်နေနိုင်သည်ဟူသော ရှေးစကားသည် ယနေ့တိုင် မှန်နေဆဲဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ မည်သည့် ခြိမ်းခြောက်မှုဖြစ်ပါစေ ခြိမ်းခြောက်မှုများအပေါ် နိုင်ငံ၏ တုံ့ပြန်ပုံများ

သည် ခြိမ်းခြောက်မှုနှင့် အချိုးညီရမည် ဖြစ်သည်။ တရားဥပဒေနှင့် အညီလည်း ဖြစ်ရမည်။ အခြေခံ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကိုလည်း လေးစားရမည်။ အကြမ်းဖက် သမားများ၏ ခြိမ်းခြောက်မှုများကို တိုက်ဖျက်သည့်အခါ လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများကို လျစ်လျူရှု ပြီး မလိုအပ်ဘဲ လွန်လွန်ကျူးကျူး ဖြေရှင်းခြင်းသည် အကြမ်းဖက်သမားများကို အနိုင်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှုကိုလည်း ထိခိုက်စေပြီး ကမ္ဘာကြီးသည် တရားမျှတမှု လျော့နည်း သွားလိမ့်မည်။

“အကြမ်းဖက်မှု” ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် ခက်ခဲသည်။ သို့ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တာဝန် များ၏ အကျယ်မှာ သိသာထင်ရှားသည်။ အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အထူးအကြံပေး ကိုယ်စားလှယ် ဘန်အမ်မာဆန် (Ben Emmerson) က နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးနှင့် တည်တံ့ ခိုင်မြဲရေးကို ခြိမ်းခြောက်ခံရသည့်အခါ လူ့အခွင့်အရေးသည် အထူးအရေးပါသည်ဟု မှတ်ချက် ပြုခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးများကို ဘေးဖယ်ပစ်ခြင်း (သို့) နောက်ပိုပစ်ခြင်းများ မပြုလုပ်ရ။ အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်နိုင်ချေကို တုံ့ပြန်ရာတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ခြင်း၊ မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် လေးစားခြင်းများလည်း ပါဝင်ရမည်။

၂၃.၄ နိဂုံး

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများသည် တိုးတက်ပြောင်းလဲနေသော စံနှုန်းများ နှင့်အညီ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲကြသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော အပြောင်းအလဲများနှင့် နိုင်ငံရေး လက်တွေ့အခြေအနေများအပေါ် မူတည်၍ ပြောင်းလဲရသည်သာ ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့် အရေး ကာကွယ်ရေးစနစ် တစ်ခုလုံးသည် လူတစ်ဦးချင်းစီ ရရှိသော အကာအကွယ်များကို တိုးမြှင့်ရန်၊ လူသားတစ်ဦးချင်း၏ လူနေမှုအဆင့်အတန်းနှင့် ဘဝဖူလုံမှုကို တိုးတက်ကောင်းမွန် စေရန် စဉ်ဆက်မပြတ် တိုးတက်ပြောင်းလဲနေသင့်သည်။ လက်ရှိ စနစ်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး မည်သည့် ပြဿနာ ရှိသည် ဖြစ်စေ (ပြဿနာ များစွာလည်း ရှိသည်) လက်ရှိတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များကို ပြဋ္ဌာန်းထားသော စာချုပ်စာတမ်းများ ရှိခြင်းကပင် အောင်မြင်မှုတစ်ခု ဖြစ်သည်။ စောင့်ကြည့် လေ့လာရေး စနစ်များမှာ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ကြောင့် ထိခိုက်နစ်နာသူများကို အဓိပ္ပာယ် ပြည့်ဝသော ကုစားမှုများပေးရာတွင် ပို၍ ထိရောက် လာသည်။ လုပ်နိုင်သည်များ၊ လုပ်သင့်သည်များ များစွာရှိနေသေးသည်။ လူ့အခွင့်အရေး များသည် အားလုံး၏ အကျိုးအတွက် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပါဝင်သူများ အားလုံးကို ပညာပေး ခြင်းနှင့် သင်တန်းများပို့ချခြင်းဖြင့် ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များ အောင်မြင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ရှေ့နေများ သည် အခွင့်အရေးစံနှုန်းများ ရေးသားပြုစုခြင်း၊ လူသားတစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်များကို ဥပဒေများအဖြစ် ရေးသားဖော်ထုတ်ခြင်း စသည်ဖြင့် ၎င်းတို့၏ တာဝန်များ ကို ထမ်းဆောင်ထားကြပြီး ဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်တွင် အဆိုပါ အခွင့်အရေး သဘောတရားများကို လက်တွေ့အဖြစ် ပြောင်းလဲရန်၊ အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များကို နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရုံး များတွင် အကောင်အထည် ဖော်နိုင်သော၊ နိုင်ငံတကာက စောင့်ကြပ်နိုင်သော လက်ဆုပ်

လက်ကိုင်ပြနိုင်သော စံနှုန်းများ အဖြစ် ပြောင်းလဲရန်မှာ နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် အစိုးရအသီးသီး၏ တာဝန်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အမှုတွဲများ

.....
Prosecutor v Dusko Tadic IT-94-1-A

The Prosecutor v Dominic Ongwen ICC-02/04-01/15

ထိုအမှုများကို www.oup.com/uk/smithhr8e တွင် ရှာဖွေနိုင်သည်။

Reading

.....
Alston, P, "Conjuring up new human rights: A proposal for quality control" (1984) 78 American Journal of International Law 607.

Alston, P, and Robinson, M (eds), *Human Rights and Development: Towards Mutual Reinforcement* (Oxford: Oxford University Press, 2005).

Anton, D, and Shelton, D, "Is the Environment a Human Rights Issue?" ANU College of Law Research Paper No 08-11 (2008).

Baderin, M, and Ssenyonjo, M (eds), *International Human Rights Law: Six Decades After the UDHR and Beyond* (Farnham: Ashgate, 2010).

Baxi, U, *Human Rights in a Post Human World: Critical Essays* (Oxford: Oxford University Press, 2007).

Boyle, A, and Anderson, M, *Human Rights Approaches to Environmental Protection* (Oxford: Clarendon Press, 1998).

Espiell, H, "The right to development as a human right" in R Claude and B Weston (eds), *Human Rights in the World Community: Issues and Action* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1992), pp 167-75.

Hathaway, O, "Do human rights treaties make a difference" (2002) 111 Yale Law Journal 1935-2042.

Hathaway, O, "Why do nations commit to human rights treaties?" (2007) 51 Journal of Conflict Resolution 588-621.

Henkin, L, and Hargrove, J (eds), *Human Rights: An Agenda for the Next Century* (Washington DC: ASIL, 1994).

Hiskes, R, *The Human Right to a Green Future: Environmental Rights and Intergenerational Justice* (New York: Cambridge University Press, 2009).

Landman, T, "Measuring human rights: Principle, practice and policy" (2004) 26 Human Rights Quarterly 906-31.

Landman, T, *Studying Human Rights* (Oxford and New York: Routledge, 2006).

Mahoney, KE, and Mahoney, P (eds), *Human Rights in the 21st Century: A Global*

Challenge (Leiden: Brill, 1993).

Marks, S, "The Human Rights to Development: Between Rhetoric and Reality" (2008) *Harvard Human Rights Journal* 137.

Megret, T, and Alston, P (eds), *The United Nations and Human Rights: A Critical Approach* (Oxford: Oxford University Press, 2004).

Moeckli, D, *Human Rights and Non-discrimination in the 'War on Terror'* (Oxford: Oxford University Press, 2008).

Noortmann, M, and Ryngaert, C (eds), *Non-State Actor Dynamics in International Law: From Law-Taking to Law-Making* (Abingdon: Routledge, 2013).

Pedersen, O, "European Environmental Human Rights and Environmental Rights: A long time coming" (2008) 21(1) *Georgetown International Environmental Law Review* 73-111.

Ranstorp, M, and Wilkinson, P (eds), *Terrorism and Human Rights* (Abingdon: Routledge, 2008).

Rich, R, "The right to development: A right of peoples?" in J Crawford (ed), *The Rights of Peoples* (Oxford: Clarendon Press, 1988).

Salomon, M, *Global Responsibility for Human Rights: World Poverty and Development of International Law* (Oxford: Oxford University Press, 2007).

Sano, H, "Development and human rights: The necessary, but partial integration of human rights and development" (2000) 22 *Human Rights Quarterly* 734-52.

Secretary-General, "Reviewing the United Nations: A programme for reform", UN Doc A/51/950, 14 July 1997.

United Nations, *Status of Implementation of Actions Described in the Report of the Secretary General entitled, "Strengthening of the United Nations: An Agenda for Further Change"*, UN Doc A/58/351 (2003).

Weston, BH, and Marks, SP, *The Future of International Human Rights* (New York: Transnational, 1999).

Wilson, R (ed), *Human Rights in the "War on Terror"* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005).

Zillma, DM, Lucas, A, and Pring, G (eds), *Human Rights in Natural Resource Development* (Oxford: Oxford University Press, 2002).

Websites

.....
unfccc.int – United Nations Framework Convention on Climate Change

www.undp.org – United Nations Development Programme.
www.unep.org – United Nations Environment Programme.
www.un.org/disabilities – United Nations site on human rights and disability.
www.ohchr.org/EN/Issues/HIV/Pages/HIVIndex.aspx – United Nations site on HIV/AIDS and human rights.
www.unglobalcompact.org – Business and human rights.
www.un.org/millenniumgoals/ – UN Millennium Development Goals.
sustainabledevelopment.un.org/sdgs – UN Sustainability Development Goals.
bangladeshaccord.org/ – Bangladesh Accord.
www.mrcmekong.org/ – Mekong River Commission.

Glossary

Organizations (အဖွဲ့အစည်း အမည်များ)

အင်္ဂလိပ် အမည်	အတိုကောက်	မြန်မာ ဘာသာပြန်
African Commission on Human and People's Rights		လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက ကော်မရှင်
African Court of Justice		အာဖရိက တရားရုံး
African Court on Human and People's Rights		လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက တရားရုံး
African Union	AU	အာဖရိက သမဂ္ဂ
Arab Human Rights Committee		အာရပ် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ
Arab League		အာရပ်နိုင်ငံများ အဖွဲ့ချုပ်
ASEAN Economic Community		အာဆီယံ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း
ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights	AICHR	လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဆီယံ အစိုးရများ ကော်မရှင်
Association of South East Asian Nations	ASEAN	အရှေ့တောင် အာရှနိုင်ငံများ အဖွဲ့အစည်း
Commission for the Promotion and Protection of the Rights of Women and Children		အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး ကော်မရှင်
Commission on the Status of Women	CSW	အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်
Committee against Torture		ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တိုက်ဖျက်ရေး ကော်မတီ
Committee of Ministers		ဝန်ကြီးများ ကော်မတီ
Committee on Economic, Social and Cultural Rights		စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ကော်မတီ
Committee on Enforced Disappearances		လက်စဖျောက်ခံခြင်း ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာ ကော်မတီ

Committee on the Elimination of Discrimination against Women		အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ
Committee on the Elimination of Racial Discrimination		လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ
Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families		ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ
Committee on the Rights of Persons with Disabilities		မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ
Committee on the Rights of the Child		ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကော်မတီ
Commonwealth of Independent States	CIS	လွတ်လပ်သော နေသဟာယ နိုင်ငံများ အဖွဲ့
Community Court of Justice		အသိုက်အဝန်း တရားရုံး
Council of Europe		ဥရောပ ကောင်စီ
Court of Justice of the European Union (also known as European Court of Justice)	(CJEU)	ဥရောပ သမဂ္ဂ တရားရုံး
East African Community		အရှေ့ အာဖရိက အသိုက်အဝန်း
East African Court of Justice		အရှေ့ အာဖရိက တရားရုံး
Economic and Social Council	ECOSOC	စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ
Economic Community of West African States	ECOWAS	အနောက် အာဖရိက နိုင်ငံများ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း
European Atomic Energy Community		ဥရောပ အက်တမ်မြူ စွမ်းအင်ဆိုင်ရာ အသိုက်အဝန်း
European Coal and Steel Community		ဥရောပ ကျောက်မီးသွေးနှင့် စတီးလ် အသိုက်အဝန်း
European Commission against Racism and Intolerance		လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားမှုကို လက်သင့်မခံခြင်းအား ဆန့်ကျင်ရေး ဆိုင်ရာ ဥရောပ ကော်မရှင်

European Commission against Racism and Intolerance		လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားမှုကို လက်သင့်မခံခြင်းအား ဆန့်ကျင်ရေး ဆိုင်ရာ ဥပဒေပေ ကော်မရှင်
European Commissioner on Human Rights		ဥပဒေပေ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နာ
European Court of Human Rights	ECHR	ဥပဒေပေ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး
European Economic Community		ဥပဒေပေ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း
European Union		ဥပဒေပေ သမဂ္ဂ
European Union Agency for Fundamental Rights	FRA	အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ဥပဒေပေ သမဂ္ဂ အေဂျင်စီ
Group of experts on action against violence against women and domestic violence	GREVIO	အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး လုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူ အုပ်စု
Human Rights Committee		လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ
Human Rights Committee		လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ
Human Rights Council		လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ
Inter-American Commission of Women		အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် ကော်မရှင်
Inter-American Commission on Human Rights		အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်
Inter-American Council for Education, Science and Culture		အမေရိကတိုက် ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ကောင်စီ
Inter-American Council for Integral Development		အလုံးစုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အမေရိကတိုက် ကောင်စီ
Inter-American Court		အမေရိကတိုက် တရားရုံး
Inter-American Court of Human Rights		အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး
Inter-American Economic and Social Council		အမေရိကတိုက် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ
International Committee for the Red Cross	ICRC	နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီ ကော်မတီ

International Court of Justice		နိုင်ငံတကာ တရားရုံး
International Criminal Court	ICC	နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး
International Criminal Police Organization		နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ရဲအဖွဲ့အစည်း
International Finance Corporation		နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေး ကော်ပိုရေးရှင်း
International Labour Organization	ILO	နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားများ အဖွဲ့ချုပ်
International Union of American Republics		အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ နိုင်ငံတကာ သမဂ္ဂ
Law Association for Asia and the Pacific	LAWASIA	အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေ အဖွဲ့
League of Nations		နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး
Office for Democratic Institutions and Human Rights		ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းကျသော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာရုံး
Office of High Commissioner for Human Rights	OHCHR	လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး
Organization for Security and Co-operation in Europe	OSCE	ဥရောပ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့
Organization of African Unity		အာဖရိကတိုက် စည်းလုံးညီညွတ်ရေး အဖွဲ့
Organization of American States	OAS	အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ အဖွဲ့
Parliamentary Assembly of the Council of Europe	PACE	ဥရောပ ကောင်စီ လွှတ်တော် အစည်းအရုံး
Security Council		လုံခြုံရေး ကောင်စီ
Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities		လူနည်းစုများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု များအား တားဆီးရေးနှင့် ၎င်းတို့ကို အကာအကွယ်ပေးရေး ကော်မရှင်ခွဲ
The High Commissioner on National Minorities		ပြည်တွင်း လူနည်းစု အုပ်စုများအတွက် မဟာမင်းကြီးရုံး
The Permanent Court of International Justice		နိုင်ငံတကာ တရားစီရင်ရေး ရာသက်ပန်ရုံး
Truth Commission		အမှန်တရား ဖော်ထုတ်ရေး ကော်မရှင်

UN Women		ကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးများ အဖွဲ့
United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	UNESCO	ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့
United Nations High Commissioner for Refugees	UNHCR	ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး
United Nations International Children's Emergency Fund	UNICEF	ကုလသမဂ္ဂ နိုင်ငံတကာ ကလေးများ အရေးပေါ် ရန်ပုံငွေ အဖွဲ့
Western European Union	WEU	အနောက်ဥရောပ သမဂ္ဂ

Conventions and Declarations (သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကြေညာချက် အမည်များ)

အင်္ဂလိပ် အမည်	အတိုကောက်	မြန်မာ ဘာသာပြန်
African Charter on Human and People's Rights	ACHPR	အာဖရိက လူသားနှင့် လူအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်
African Charter on the Rights and Welfare of the Child		ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာ ဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ်
African Charter on the Rights and Welfare of the Child		ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာများ ဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ်
African Union Convention for the Protection and Assistance of Internally Displaced Persons in Africa		အာဖရိကတိုက်ရှိ ပြည်တွင်း၌ နေရပ် စွန့်ခွာ ပြောင်းရွှေ့သူများအား အကာအကွယ် ပေးရေးနှင့် အကူအညီပေးရေး ဆိုင်ရာ အာဖရိက သမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်
African Union Convention for the Protection and Assistance of Internally Displaced Persons in Africa		ပြည်တွင်း နေရပ် စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများကို ကာကွယ်ရေးနှင့် အကူအညီပေးရေးဆိုင်ရာ အာဖရိက သမဂ္ဂ သဘောတူ စာချုပ်
African Youth Charter		အာဖရိက လူငယ် ပဋိညာဉ်
American Convention on Human Rights		အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်

American Convention on Human Rights	ACHR	လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်
American Declaration on the Rights and Duties of Man		လူတစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် ကြေညာချက်
Arab Charter on Human Rights		အာရပ် လူ့အခွင့်အရေး ပဋိညာဉ်
ASEAN Charter		အာဆီယံ ပဋိညာဉ်
Asian Charter on Human Rights		အာရှ လူ့အခွင့်အရေးပဋိညာဉ်
Caracas Convention on Territorial Asylum		နယ်မြေခိုလှုံ့ခွင့် ဆိုင်ရာ ကာရာကက်စ် သဘောတူစာချုပ်
Cartagena Declaration on Refugees		ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ ကာတာဂျီးနား ကြေညာချက်
Charter of Fundamental Rights of the European Union		ဥရောပ သမဂ္ဂ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ပဋိညာဉ်
Charter of the United Nations		တုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်
Commonwealth of Independent States Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms		လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များဆိုင်ရာ လွတ်လပ်သော ဓနသဟာယ နိုင်ငံများ အဖွဲ့ သဘောတူစာချုပ်
Convention against Discrimination in Education		ပညာရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား ဆန့်ကျင်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment		ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများအား ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention concerning Discrimination in respect of Employment and		အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် အလုပ်အကိုင်များတွင် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်

Occupation		
Convention Concerning the Abolition of Forced Labour		အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of an Armed Conflict		လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားချိန်တွင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများကို ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with Regard to the Application of Biology and Medicine		ဇီဝဗေဒနှင့် ဆေးပညာရပ်များ အသုံးပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လူသားတစ်ဦး၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others		လူကုန်ကူးမှုနှင့် အခြားသူများကို လိင်ကျွန်ပြု၊ ဖိနှိပ် အမြတ်ထုတ်မှုများ တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa		အာဖရိကရှိ ဒုက္ခသည် ပြဿနာများ၏ အစိတ်အပိုင်းတချို့နှင့် သက်ဆိုင်သော သဘောတူစာချုပ်
Convention on Enforced Disappearances		လက်စပျောက် ခံရခြင်း ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention on Human Rights and Biomedicine		လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပဋိဇီဝ ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention on Human Rights and Biomedicine		လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဇီဝဆေးပညာ ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence		အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှု တားဆီးရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women	CEDAW	အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention on the		အမှန်ပြင်ဆင်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ

International Right of Correction		အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်
Convention on the Nationality of Women		အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention on the Political Rights of Women		အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ သဘောတူစာချုပ်
Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide		လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်သော ရာဇဝတ်မှုကို တားဆီးခြင်းနှင့် ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်
Convention on the Reduction of Statelessness		နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှု လျော့ချရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention on the Rights of Persons with Disabilities		မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention on the Suppression of the Traffic in Persons and the Exploitation of the Prostitution of Others		လူကုန်ကူးမှုနှင့် အခြားသူများကို လိင်ကျွန်ပြုကာ လိင်ကျွန်ပြုကာ ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်မှုများအား တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention relating to the Protection of the World Cultural and Natural Heritage		ကမ္ဘာ့ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သဘာဝ အမွေအနှစ်များ ထိန်းသိမ်းရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Convention relating to the Status of Refugees		ဒုက္ခသည်များ၏ အနေအထားနှင့် ဆက်စပ်သော သဘောတူစာချုပ်
Convention relating to the Status of Stateless Persons		နိုင်ငံမဲ့များ အခြေအနေဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence		အမျိုးသမီးများကို အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့် အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်ခြင်းများအား တားမြစ်ရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေး ဆိုင်ရာ ဥရောပကောင်စီ သဘောတူစာချုပ်
Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief		ဘာသာရေး (သို့) ယုံကြည်ချက်ကို အခြေခံသော ခွဲခြားမှုနှင့် မတူကွဲပြားခြင်းကို နားလည်လက်ခံခြင်း မရှိသည့် ပုံစံများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်

Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination		နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်
Declaration on the Elimination of Violence against Women		အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်
Declaration on the Protection of all Persons from being subject to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment		ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှု (သို့) အပြစ်ပေးမှုများမှ လူအားလုံးကို အကာအကွယ်ပေးရေး ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း
Declaration on the Right and Responsibilities of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms		တစ်ကမ္ဘာလုံး အသိအမှတ် ပြုထားသော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၊ အုပ်စုများနှင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း အစိတ်အပိုင်းများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များဆိုင်ရာ ကြေညာချက်
Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms		ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များကို လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၊ အုပ်စုများနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ အစိတ်အပိုင်းများမှ မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားများ ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်
Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities		အမျိုးသား (သို့) လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုတွင် ပါဝင်သူ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကြေညာချက်
Declaration on the Rights of Persons with Disabilities		မသန်စွမ်းသူများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်
Draft Declaration on Rights and Duties of States		နိုင်ငံများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များဆိုင်ရာ ကြေညာချက် မူကြမ်း
Economic Community of West African States Treaty		အနောက် အာဖရိက နိုင်ငံများ စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း စာချုပ်

Eruopean Agreement on Transfer of Responsibility of Refugees		ဒုက္ခသည်များ တာဝန်ကို လွှဲပြောင်းခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ သဘောတူညီချက်
Eruopean Convention on the Exercise of Children’s Rights		ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ သဘောတူစာချုပ်
EU Charter on Fundamental Rights		အခြေခံ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ဥပဒေ သမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်
European Agreement on the Abolition of Visas for Refugees		ဒုက္ခသည်များ ဝီဇာ ဖျက်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ သဘောတူညီချက်
European Agreement on the Abolition of Visas for Refugees		ဒုက္ခသည်များ ဝီဇာ ဖျက်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ သဘောတူညီချက်
European Agreement on the Transfer of Responsibility for Refugees		ဒုက္ခသည်များအတွက် တာဝန် လွှဲပြောင်းခြင်း ဆိုင်ရာ ဥပဒေ သဘောတူညီချက်
European Charter for Regional or Minority Languages		ဒေသတွင်း (သို့) လူနည်းစု ဘာသာစကားများအတွက် ဥပဒေ ပဋိညာဉ်
European Charter for Regional or Minority Languages		ဒေသဆိုင်ရာ (သို့) လူနည်းစု သုံးသော ဘာသာစကားများ ဆိုင်ရာ ဥပဒေ ပဋိညာဉ်စာတမ်း
European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment		ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် လူမဆန်သော (သို့) ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသော ဆက်ဆံမှုများ (သို့) အပြစ်ပေးမှုများ တားဆီးခြင်း ဆိုင်ရာ ဥပဒေ သဘောတူစာချုပ်
European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms	ECHR	လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ ဥပဒေ သဘောတူစာချုပ်
European Convention on Prevention of Torture		ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများ တားဆီးရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ သဘောတူ စာချုပ်
European Convention on the Exercise of Children’s Rights		ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ

		သဘောတူစာချုပ်
European Convention on the Legal Status of Migrant Workers		ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ၏ ဥပဒေကြောင်းအရ ဖြစ်တည်မှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေပ သဘောတူ စာချုပ်
European Social Charter		ဥပဒေပ လူမှုရေး ပဋိညာဉ်
Framework Convention for National Minorities		အမျိုးသား လူနည်းစု အုပ်စုများ ဆိုင်ရာ မူဘောင် သဘောတူစာချုပ်
Framework Convention for the Protection of National Minorities		အမျိုးသား လူနည်းစု အုပ်စုများကို ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ မူဘောင် သဘောတူစာချုပ်
General Assembly Declaration on Rights and Responsibilities		အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ ဆိုင်ရာ အထွေထွေ ညီလာခံ ကြေညာချက်
Geneva Convention on the High Seas 1958		၁၉၅၈ နိုင်ငံတကာ ရေပိုင်နက်ဆိုင်ရာ ဂျီနီဗာ သဘောတူစာချုပ်
Inter-American Convention against All Forms of Discrimination and Intolerance		ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် မတူကွဲပြားမှုကို လက်သင့်မခံခြင်း ပုံစံများအားလုံးအား ဆန့်ကျင်ခြင်းဆိုင်ရာ အမေရိက တိုက်နိုင်ငံများ သဘောတူစာချုပ်
Inter-American Convention against Racism, Racial Discrimination, and Related Forms of Intolerance		လူမျိုးရေး ခွဲခြားခြင်း၊ လူမျိုးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားခြင်းကို နားလည်လက်ခံပေးခြင်း မရှိသည့် ပုံစံများ အားလုံးကို ဆန့်ကျင်သည့် အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်
Inter-American Convention on Protecting the Human Rights of Older Persons		သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ အမေရိက တိုက်နိုင်ငံများ သဘောတူစာချုပ်
Inter-American Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Persons with Disabilities		မသန်စွမ်းသူများ အပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်
Inter-American Convention on the Forced		လက်စပျောက် ခံရခြင်း ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက်

Disappearance of Persons		သဘောတူစာချုပ်
Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women		အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများအား တားဆီးရေး၊ အပြစ်ပေးရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေး ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်
Inter-American Convention Protecting the Human Rights of Older Persons		သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူစာချုပ်
Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture		ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု တားဆီးရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် သဘောတူ စာချုပ်
International Agreement for the Suppression of the White Slave Trade		လူဖြူကျွန် အရောင်းအဝယ်ပြုခြင်းကို တိုက်ဖျက်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်
International Bill of Rights		နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ
International Covenant on Civil and Political Rights	ICCPR	ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်
International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances		လူအားလုံးကို လက်စဖျောက် ခံရခြင်းမှ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်
International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism		အကြမ်းဖက်မှုများအား ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်းကို ဖိနှိပ်ခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်
International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age		အသက်ပြည့်ပြီးသူ အမျိုးသမီးများအား ကုန်ကူးခြင်းကို တိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်
International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children		အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးများ ကုန်ကူးခြင်းကို တိုက်ဖျက်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်
International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination	CERD	နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ

		သဘောတူစာချုပ်
International Convention on the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families		ရွှေပြောင်း အလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်
International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid		အသားအရောင် ခွဲခြားခြင်း ရာဇဝတ်မှုကို ဖိနှိပ်ခြင်းနှင့် အပြစ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်
International Covenant on Economic Social and Cultural Rights	ICESCR	စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်
International Humanitarian Law		နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာ ထောက်ထားမှု ဥပဒေ
Montevideo Convention of 1933 on the Rights and Duties of States		၁၉၃၃ ခုနှစ် နိုင်ငံများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများ ဆိုင်ရာ မွန်တေဗီဒေအို သဘောတူစာချုပ်
OAU Declaration on the Rights and Welfare of the African Child		အာဖရိက ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ချမ်းသာသုခဆိုင်ရာ OAU ကြေညာချက်
Protocol to the American Convention on Human Rights to Abolish the Death Penalty		သေဒဏ် ဖျက်သိမ်းခြင်း ဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် နောက်ဆက်တွဲ
Rome Statute		ရောမ သဘောတူစာချုပ်
Santiago Declaration on Democracy and Public Trust		ဒီမိုကရေစီနှင့် လူထုယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ဆန်တီရေဂို ကြေညာချက်
Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade and Institutions and Practices Similar to Slavery		ကျွန်စနစ်၊ ကျွန်အရောင်းအဝယ်ပြုမှုနှင့် ကျွန်စနစ်နှင့် ဆင်တူသော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် အလေ့အကျင့်အများကို ဖျက်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ဖြည့်စွက် သဘောတူစာချုပ်

Treaty on the Functioning of the European Union		ဥရောပ သမဂ္ဂ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပုံဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
UN Guiding Principles on Internal Displacement		ပြည်တွင်း နေရပ် စွန့်ခွာထွက်ပြေးခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ လမ်းညွှန် စည်းမျဉ်းများ
UN sustainable development goals		ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့၏ ရေရှည် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ပန်းတိုင်များ
UNESCO Convention against Discrimination in Education		ပညာရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား ဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ ယူနက်စကို သဘောတူစာချုပ်
UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage		ထိတွေ့ကိုင်တွယ်၍ မရသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေ အနှစ်များ ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ UNESCO သဘောတူစာချုပ်
United Nations Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration for Marriages		အိမ်ထောင်ပြုရန် သဘောတူခွင့်ပြုချက်၊ အိမ်ထောင်ပြုနိုင်သော အနိမ့်ဆုံး အသက်အရွယ်နှင့် အိမ်ထောင်ပြုခြင်း မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်
United Nations Convention on the Rights of the Child		ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်
United Nations Declaration on Territorial Asylum		နယ်မြေ ခိုလှုံခွင့်ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း
United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples		မူလအခြေချ နေထိုင်သော လူမျိုးများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာချက်
Universal Copyright Convention		မူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ သဘောတူစာချုပ်
Vienna Convention on the Law of Treaties		သဘောတူစာချုပ်များ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဗီယင်နာ သဘောတူစာချုပ်
Vienna Declaration and Programme of Action		ဗီယင်နာ ကြေညာစာတမ်းနှင့် လုပ်ငန်း အစီအစဉ်